รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ “ประวัติศาสตร์บริเวณ :
พัฒนาการของการค้าและอำนาจในมหาสมุทรอินเดีย
ที่สัมพันธ์กับน่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก่อนต้นสมัยใหม่”

โดย ดร. ธิดา สาระยา

พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๕

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

สัญญาเลขที่ RDG5110021

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ “ประวัติศาสตร์บริเวณ :
พัฒนาการของการค้าและอำนาจในมหาสมุทรอินเดีย
ที่สัมพันธ์กับน่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก่อนต้นสมัยใหม่”

โดย ดร. ธิดา สาระยา

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกว. ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

สารบัญ

บทคัดย่อ ก

Abstract จ

Executive Summary ฌ

บทที่ ๑ บทนำ ๑

บทที่ ๒ มหาสมุทรอินเดียในความรู้และจินตนาการก่อนสมัยใหม่ ๑๓

๒.๑ แนวคิดที่เปลี่ยนไปเกี่ยวกับมหาสมุทรอินเดีย ๑๔

๑. เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในจีโอกราฟเฟีย (Goegraphia) ของ “ปโตเลมี” ๑๙

๒. เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในเอกสารอาหรับ ๒๒

๓. บริเวณที่เรียกว่าทะเลใต้หรือทะเลจีนใต้ ๒๙

๔. ซาบัคในจินตนาการ ๓๑

๒.๒ ความเป็นมาของการเดินเรือค้าขายในมหาสมุทรอินเดีย ๓๕

๑. การค้ากรีก-โรมัน ๓๗

• เส้นทางค้า ตลาด และแหล่งผลิต ๓๘

๒. ชุมชนพ่อค้าพลัดถิ่นและเอมโพเรียม ๔๖

๓. การค้าเปอร์เซีย-อาหรับ ๕๕

• ในตะวันออกกลาง ๕๗

• อาหรับแห่งอาระเบีย ๖๐

• พ่อค้าเปอร์เซียและอาหรับ ๖๕

บทที่ ๓ ชีวิตวัฒนธรรมและการดำรงอยู่ของมหาสมุทรอินเดีย ๗๒

๓.๑ ชีวิตวัฒนธรรมของมหาสมุทรอินเดีย ๗๒

๑. วัฒนธรรมร่วมเกี่ยวกับเรือในมหาสมุทรอินเดีย ๗๙

• วิถีชีวิตและเรือ ๘๒

๒. เรือ สัญลักษณ์ของการติดต่อ ๙๒

๓.๒ ชุมชนน้ำและการสร้างความเชื่อมโยง (แวดวง) หรือ Connections ๑๐๓

๑. ชุมชนน้ำ ๑๐๓

๒. การสร้างความเชื่อมโยงหรือการขยายชุมชนน้ำ ๑๑๑

๓.๓ ชาวน้ำในประวัติศาสตร์ ๑๑๘

๑. ทมิฬ - ชาวน้ำแห่งมหาสมุทรอินเดีย ๑๒๒

• ปาระวาร์- ปาระวา- ปาระวาน ๑๓๒

๒. ชาวน้ำแห่งน่านทะเลเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ๑๓๕

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

บทที่ ๔ พัฒนาการของการค้ามหาสมุทรอินเดีย (ถึงประมาณคริสต์ศตวรรษที่ ๙) ๑๔๓
๔.๑ ยุคสมัยในประวัติศาสตร์การค้ามหาสมุทรอินเดีย ๑๔๔
๔.๒ ความเป็นมาของการเดินเรือค้าขายในมหาสมุทรอินเดีย ๑๕๓
๑. ลมมรสุม ๑๕๕
๒. เครือข่ายการเชื่อมโยงและแวดวงของการค้าระยะเริ่มต้น ๑๖๒
๔.๓ ภาพรวมของการค้าเลียบฝั่งมหาสมุทรอินเดีย ๑๗๓
๑. การค้าเลียบฝั่งทะเลด้านตะวันออก ๑๗๓
๒. "เดคคัน" หรือทักษิณประเทศ ๑๗๘
• เดคคัน ๑๘๐
• ศาตะวาหณะ-ปากน้ำกฤษณา, โฆฏาวารี ๑๘๕
๓. อ่าวเบงกอลและโอริสสา ๑๙๐
• อ่าวเบงกอล ๑๙๐
• โอริสสา แผ่นดินของกลิงค์ ๑๙๕
๔. ศรีลังกา ๒๐๓
๕. โคโรมันเดล ๒๐๙

บทที่ ๕ การรวมตัวของ "ทมิฬ" : ภาพสะท้อนของการค้าและอำนาจในมหาสมุทรอินเดีย ๒๑๔
๕.๑ พัฒนาการของกลุ่มชนผู้ใช้ภาษาทมิฬ ๒๑๔
๑. ตัวอักษรพราหมีแบบทมิฬ ๒๑๙
๒. "สังกัม" หรือ "สังฆัม" ๒๒๖
๓. "ทมิฬกัม" หรือ "ทมิฬาคัม" ๒๓๑
๕.๒ ดินแดนแห่งสามลุ่มน้ำและราชวงศ์กษัตริย์ ๒๔๒
๑. ดินแดนแห่งสามลุ่มน้ำ ๒๔๓
๒. ราชวงศ์ปัลลวะ ๒๕๒
๓. ราชวงศ์ปัณฑัย ๒๖๐
๔. ราชวงศ์เจระ ๒๖๕
๕. ราชวงศ์โจฬะ ๒๖๗
๕.๓ ไวศยวรรณะ (วรรณะพ่อค้าในสังคมทมิฬ) ๒๗๙
๑. อำนาจรัฐและการขยายหมู่บ้าน ๒๘๒
๒. "ทมิฬนาฑู" ๒๘๕
๓. เครือข่ายการชลประทานแบบอ่างเก็บน้ำ ๒๙๕

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

๕.๔ พ่อค้า-ผู้ประกอบการแห่งมหาสมุทรอินเดีย ๓๐๔
๑. ระบบวรรณะ ๓๐๕
๒. "ไวศยวรรณะ" ในสังคมทมิฬ ๓๑๑
๓. พุทธศาสนาและการเติบโตของวรรณะพ่อค้า ๓๒๕
• วรรณกรรมทางพุทธศาสนาเกี่ยวกับการค้าทางทะเล ๓๒๘

บทที่ ๖ มิติกว้างของการค้ามหาสมุทรอินเดีย ๓๓๖
๖.๑ สังเขปการค้าจีนและการขยายตัวของพ่อค้ามุสลิมในน่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ๓๓๖
๑. การค้าจีน ๓๓๘
๒. การค้าในเส้นทางสายพุทธศาสนาและความหลากหลายของวัตถุสินค้า ๓๔๕
• ความหลากหลายของวัตถุสินค้า ๓๕๘
๖.๒ "ชาวน้ำ" และ "สหพันธ์กลุ่มเกาะศรีวิชัย" ๓๖๙
๑. เครือข่ายของชาวน้ำแห่งน่านทะเลเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ๓๗๕
• ชาวน้ำผู้ใช้ภาษามลายู (หรือมาเลย์เก่า/ Old Malay) ๓๘๐
๒. พัฒนาการของ "สหพันธ์กลุ่มเกาะศรีวิชัย" ๓๘๕
๓. เครือข่ายอำนาจและการค้าของ "ศรีวิชัย" ๓๙๕
• จารึกและหลักฐานโบราณคดี ๓๙๘
• เอกสารจีน ๔๐๕
• เอกสารอาหรับ ๔๑๓
๖.๓ พ่อค้าและสมาคมพ่อค้าแห่งน่านทะเล ๔๒๐
๑. กำเนิดและพัฒนาการของสมาคมพ่อค้า ๔๒๔
๒. ทมิฬโจฬะและสมาคมพ่อค้า ๔๓๑
๓. "พ่อค้าอิสระ" หรือ "พ่อค้าเอกชน" ๔๓๖
๔. การเคลื่อนไหวของพ่อค้ามุสลิม ๔๔๐
• ชุมชนพ่อค้า (พลัดถิ่น) ๔๔๕
๕. ระบบการค้าเอเชีย ๔๕๓

บทที่ ๗ บทสรุป ๔๖๒

บรรณานุกรม ๔๗๕
ภาคผนวก - แผนที่ ๕๓๘

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

บทคัดย่อ

การศึกษาประวัติศาสตร์ทางทะเล (Maritime History) ของมหาสมุทรอินเดียในงานวิจัยชิ้นนี้ แม้ถือว่ามหาสมุทรอินเดียเป็นภูมิภาคอันเป็นองค์รวม (Holistic) ที่มีการเคลื่อนไหวทางการค้าเกี่ยวโยงเป็นแวดวงเดียวกัน แต่ในความเป็นแวดวงเดียวกันมิได้หมายความว่ามหาสมุทรอินเดียเป็นหน่วยแยกเดี่ยว แต่กลับเป็นบริเวณอันมีเครือข่ายสัมพันธ์กับพื้นที่และน่านน้ำอื่นใกล้เคียง ซึ่งเชื่อมโยงถึงกันด้วยการเคลื่อนไหวทางการค้าผ่านบทบาทของผู้คนชุมชนในพื้นที่ ตั้งแต่ในการค้าข้ามอารยธรรมครั้งบรรพกาล ไปจนกระทั่งถึงการเติบโตของการค้า พ่อค้าหลายชนชาติ พ่อค้าในไวศยวรรณะของสังคมอินเดีย องค์กรทางการค้า และท้ายที่สุดบทบาทของพ่อค้าเอกชนในฐานะผู้ประกอบการ (entrepreneur) โดยผ่านองค์กรบริหาร เช่น สมาคมพ่อค้าและวิชาชีพต่างเครือข่ายทางการค้าของหมู่ชนในท้องถิ่นได้เกิดขึ้นพร้อมกับบทบาทของพ่อค้าจีนและมุสลิมอาหรับ การเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงทางการค้าดังกล่าว ในช่วงเวลาตั้งแต่ต้นคริสต์ศตวรรษจนถึงประมาณคริสต์ศตวรรษที่ ๑๕ สะท้อนให้เห็นว่ารูปแบบของเครือข่ายการค้าเอเชียนั้นมีอยู่จริง (ก่อนการเข้ามาของพ่อค้าชาวตะวันตกจากยุโรปและการแผ่ขยายของลัทธิอาณานิคม)

บริเวณของมหาสมุทรอินเดียที่ศึกษาจึงครอบคลุมจากฝั่งแอฟริกาตะวันออก มหาสมุทรอินเดียเลยตลอดถึงอ่าวเบงกอล น่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และทะเลจีนใต้อันสัมพันธ์กัน โดยที่มหาสมุทรอินเดียในงานวิจัยนี้มิใช่มุ่งพิจารณาเป็นหน่วยที่แยกออกโดดเดี่ยว (A single unit) อีกทั้งการค้ามหาสมุทรอินเดียก็ไม่ใช่ส่วนที่แยกออกเห็นเป็นรูปธรรมได้ (Separate entity) และมีเอกภาพในตัวเอง ในที่นี้ได้พยายามเชื่อมโยงให้เห็นความเกี่ยวพันของกิจกรรมทางทะเลระหว่างชายฝั่งกับดินแดนตอนใน (Littoral and hinterland) ซึ่งเห็นได้จากการที่การค้าชายฝั่งขยายตัวสัมพันธ์กับเศรษฐกิจการค้าแลกเปลี่ยนของดินแดนตอนในหลังฝั่งและมีความเกี่ยวโยงระหว่างชายฝั่งด้วยกันเอง นั่นก็คือ ในขณะที่มหาสมุทรอินเดียดูประหนึ่งเคลื่อนไหว (Pivoting) อยู่รอบคาบสมุทรอินเดีย แต่แท้ที่จริงมหาสมุทรอินเดียนั้นมีหลายโฉมหน้า แผ่ขยายไปตามบริเวณอันเกิดจากชนหลายกลุ่มเข้าไปเกี่ยวข้อง ชาวเปอร์เซียและอาหรับทางด้านตะวันตก จีนและมลายูทางด้านตะวันออก ขณะที่ชนในอ่าวเปอร์เซีย ฝั่งซวาฮิลีและหมู่เกาะนอกฝั่งแอฟริกาล้วนมีบทบาทสร้างแวดวงความเกี่ยวพันทางการค้าในเครือข่ายและขอบเขตแห่งมหาสมุทรอินเดีย ท่ามกลางความเกี่ยวพันและแวดวงดังกล่าวก็มีความแตกต่าง (Contrasts) เกิดขึ้นตามส่วนต่างๆ ของมหาสมุทรอินเดียด้วย เช่น การเดินเรือและการขนส่งทางเรือในมหาสมุทร ทางด้านตะวันตกใช้เรือ “dhow” ขณะที่ทางด้านตะวันออกใช้เรื่อ “junk” หรือ “jong” บทบาทของกะลาสีเรือในโลกแห่งมลายูก็ต่างไปจากบทบาทของกลาสีเรือในโลกแห่งทะเล (maritime) ของอินเดีย

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ภายใต้เครือข่ายของอาณาบริเวณมหาสมุทรอินเดียดังกล่าวและความเคลื่อนไหวของกลุ่มชนที่เกี่ยวข้องคือที่มาของปัญหาหลัก (Major issues) เกี่ยวกับการค้าและอำนาจ ซึ่งงานวิจัยนี้พยายามหาคำตอบ ปฏิกิริยาโต้ตอบกันไปมาเชิงการค้าและอำนาจของชนที่เกี่ยวข้อง เป็นผลสัมพันธ์กับการค้า การขนส่งสินค้า และการเดินเรือมาตั้งแต่บรรพกาล จะทำให้เราสามารถเสนอได้ว่ามีรูปแบบอันเป็นเครือข่ายการค้าเอเชีย (Pattern of Asian trade network) เกิดขึ้นในมหาสมุทรอินเดียก่อนการเข้ามาของชาวยุโรปในปลายคริสต์ศตวรรษที่ ๑๕

ผู้คนชุมชนอันสัมพันธ์กับน่านน้ำมหาสมุทรอินเดียนั้นแท้ที่จริงมีความรู้กว้างไกลเกี่ยวกับมหาสมุทรอินเดียและเทคนิคการเดินเรือ การต่อเรือ และมีการเคลื่อนไหวทางการค้าแลกเปลี่ยนข้ามอารยธรรมมาแต่เก่าก่อน แม้ไม่ปรากฏหลักฐานชัดเจนว่าสามารถริเริ่มเดินทางออกสู่ทะเลเปิด (Open sea) หรือเป็นเพียงผู้ร่วมอยู่ในการแลกเปลี่ยนค้าขายกับชนต่างอารยธรรมจากเอเชียตะวันตก แต่หลักฐานต่างๆ ตำรับตำราทางศาสนาในสมัยหลัง เช่น *กถาสริตสาคร* (Kathãsaritsãgara) และ *ชาดกมาลา* (Jatakamãlã) ล้วนแสดงความรู้พื้นฐานด้านศิลปะของการเป็นนักเดินเรือและกลาสีเรือของผู้คนชนเหล่านี้ อย่างน้อยที่สุดเราก็กล่าวได้ว่ามีเส้นทางเดินเรือตัดทะเลเปิดเชื่อมแอฟริกา คาบสมุทรอินเดียและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เข้าด้วยกัน และนี้คือเครือข่ายของการค้าข้ามสมุทร (Transoceanic Trade) แต่ครั้งโบราณ

เครือข่ายของการค้าข้ามสมุทรนี้เริ่มเปลี่ยนแปลงเมื่อประมาณคริสต์ศตวรรษที่ ๕ เป็นต้นไป เมื่อปรากฏชัดเจนว่าเส้นทางค้าในน่านน้ำมหาสมุทรผ่านช่องแคบมะละกาเป็นเส้นทางที่ชนทุกฝ่ายเข้าไปมีส่วนร่วม ทั้งเพื่อติดต่อค้าขายกับจีน และเป็นเส้นทางที่จีนเริ่มเห็นความสำคัญ ใส่ใจต่อการติดต่อกับผู้คนชนเผ่า ชาวเกาะ ชาวน้ำทั้งหลายในแดนทะเลใต้ การเปิดตัวของจีนลงใต้มีผลกว้างใหญ่ไพศาลต่อรูปแบบการค้าของเอเชีย ดังที่ปรากฏว่าสมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๑๑ จีนได้พยายามเปิดเส้นทางค้าสายตรง (Direct sea traffic) ไปยังอินเดีย ศรีลังกา ประเทศในเอเชียตะวันตก และแอฟริกา ซึ่งเห็นได้ชัดตลอด ๓ ช่วงสมัยของราชวงศ์ซ้อง หยวน และเหม็ง ตลอดคริสต์ศตวรรษที่ ๑๕

พลังกระตุ้นที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญอีกแรงหนึ่งก็คือ การก้าวขึ้นมามีอำนาจของเปอร์เซียและพ่อค้าอาหรับทางด้านเอเชียตะวันตก และโดยเฉพาะอย่างยิ่งประมาณตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ ๗-๘ เมื่อศาสนาอิสลามได้แผ่ไปพร้อมกับการค้า พ่อค้าอาหรับได้ก้าวขึ้นมามีบทบาทแทนที่พ่อค้าเปอร์เซียตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ ๗ เป็นต้นไป ความเคลื่อนไหวคล่องตัวของพ่อค้ามุสลิมอาหรับได้พ่วงการค้าระหว่างเมืองทางฝั่งแอฟริกาตะวันออกให้สามารถค้าขายได้โดยตรงกับเมืองทางฝั่งตะวันตกของอินเดีย และในสมัยต่อๆ มาพ่อค้ามุสลิมจากเมืองคุชราต (Muslim Gujarati) ก็ดำเนินกิจการกว้างขวางทั่วมหาสมุทรอินเดียตลอดช่วงสมัยคริสต์ศตวรรษที่๑๔ และ ๑๕ ทำนองเดียวกันพ่อค้าอินเดีย ช่างฝีมือ

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

และผู้ประกอบอาชีพอื่นก็ปรากฏอยู่ในแบกแดดด้วย แสดงว่าการติดต่อค้าขายโดยตรงระหว่างอินเดียกับเอเชียด้านตะวันตก อันมีมาตั้งแต่โบราณกาลนั้นมิเคยได้หยุดชะงักลง

นอกเหนือไปจากนี้คือ บทบาทของพ่อค้ามุสลิมตามชุมชนพ่อค้าพลัดถิ่น (Diaspora) ในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ ๑๕ พ่อค้าเอกชนมุสลิมตามฝั่งทะเลของมหาสมุทรอินเดียได้ก่อให้เกิดเครือข่ายการค้าจากน่านน้ำมหาสมุทรอินเดียและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ คัมเบย์ (Cambay) เป็นเมืองท่าหลักของมุสลิมทางฝั่งตะวันตก กไลกัฏ (Calicut) เป็นที่ตั้งถิ่นฐานของนักธุรกิจมุสลิม ตลอดถึงเมืองท่าในอ่างเบงกอล ฝั่งทะเลของคาบสมุทรมลายู กลุ่มเกาะและหมู่เกาะต่างๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

กลุ่มชนภายในท้องถิ่นอันได้แก่ชาวเกาะ ชาวน้ำ และชาวพื้นเมือง ต่างมีบทบาทสำคัญทั้งดำเนินการค้าขายและเปิดมิติที่กว้างให้แก่การค้ามหาสมุทรอินเดีย (Indian Ocean Trade) คือบทบาทของชาวน้ำ-ชาวเกาะในน่านทะเลอินเดียและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งเห็นได้ชัดจากการรวมตัวของชาวทมิฬแห่งมหาสมุทรอินเดียที่มีบทบาทโดดเด่น คือ จักรวรรดิการค้าแห่งน่านน้ำมหาสมุทรอินเดีย (ในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ ๙-๑๓) และ “ชาวมลายู” แห่งน่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งเป็นรัฐทางการค้าอันเป็นองค์รวมของบรรดาพ่อค้าชาวน้ำจากกลุ่มเกาะ ดำเนินการค้าขายส่งสินค้าจำพวกเครื่องเทศบางชนิดอันเป็นที่ต้องการของจีน ขณะเดียวกันก็สามารถสร้างกำลังอำนาจคุมช่องแคบมะละกา รู้จักกันในชื่อ ศรีวิชัย และรวมตัวกันอยู่ในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ ๗-๑๔

การศึกษาในงานวิจัยชิ้นนี้ได้พบว่า พัฒนาการของชนผู้ใช้ภาษาทมิฬทางฝั่งโคโรมันเดล (อันเป็นบริเวณที่มีความโดดเด่น) วัฒนธรรมซึ่งมีความเชื่อมโยงแน่นหนาด้วยการใช้ภาษาทมิฬ จากภาษานำมาซึ่งเอกลักษณ์ทางสังคมและวัฒนธรรม ภูมิภาคของผู้ที่ใช้ภาษาทมิฬนับเป็นบริเวณทางเศรษฐกิจ ซึ่งมีขนบอันยาวนานทางการค้าทางทะเลอันนำมาซึ่งความมั่งคั่ง การค้าฝั่งโคโรมันเดลเป็นส่วนหนึ่งของการค้ามหาสมุทรอินเดีย ความเติบโตของไวศยวรรณะหรือวรรณะพ่อค้าตลอดจนสมาคมพ่อค้า (เศรณี-Sreni) อันเป็นสมาคมการค้าและวิชาชีพมีบทบาทสำคัญในการ สั่งสมทุนและขยายการค้า ตลอดจนจำแนกประเภทการค้าอาชีพแตกต่างกันไป สมาคมการค้าที่เกิดขึ้นนี้ประกอบด้วยสมาชิกสมาคมต่างวรรณะ ต่างเชื้อชาติ ร่วมกิจกรรมข้ามภูมิภาค การดำเนินงานข้ามมหาสมุทรอินเดียสู่ฝั่งแอฟริกาและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

การเคลื่อนไหวทางการค้าและอำนาจในมิติที่กว้างของการค้ามหาสมุทรอินเดีย (larger dimension of Indian Ocean Trade) ส่งผลโดยรวมต่อเศรษฐกิจสังคม การค้าที่เกิดขึ้นนั้นได้ขยายออกไปไกลกว่าการแลกเปลี่ยนระดับท้องถิ่นสู่การเป็นตลาดค้าข้ามบริเวณและตลาดการค้านานาชาติ (interregional and international markets) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการค้าในอินเดียตอนใต้ได้กลายเป็น

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

กิจกรรมทางเศรษฐกิจที่สำคัญที่สุดนอกเหนือจากเกษตรกรรมและงานฝีมือ (agriculture and crafts) ทำให้เกิดกิจกรรมเศรษฐกิจอันเป็นความถนัดเฉพาะพ้นจากการดำรงชีวิตพอยังชีพ (beyond subsistence) ในสังคมระดับเมืองตามเมืองท่าการค้าริมฝั่งทะเลและชุมทางคมนาคมบนเส้นทางการค้า

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

Abstract

In this maritime history study, the Indian Ocean refers to a holistic region where cross-cultural trade routes have been woven into a vast network. Far from being a single unit, the Indian Ocean has been, since the dawn of history, characteristic of a commercial hub attracting mercantile impetus from remote to adjacent oceanfront communities. We can see the rise of sea and land trade, multiregional merchants, vaisyavarna class in the ancient South Indian society, trade organizations, the eventual emergence of the private traders who acted as entrepreneurs, merchants, and artisans, local, and trans-merchant guilds, together with other professional associations, and other influential players such as the Chinese and the Arabic Muslim merchants in this area. The evolution from the first to the fourteenth centuries administered confirmation to the established system of Asian trade network in the pre-colonial period.

In this respect, covering the East African coast, the Indian Ocean, the Gulf of Bengal, territorial waters of Southeast Asia, and the South China Sea, the specific Indian Ocean cannot be considered as a single unit so the Indian Ocean trade, which does not existed as a unity, cannot be studied as a separate entity. Highlighted are cross-cultural maritime activities, which were widely credited for promoting a commercial link between a littoral and its hinterland. The trade increase in one seaboard was proportional to the economic growth of its inland communities and closely related to that of other coastal areas. Although seeming to pivot only around the Indian Peninsula, the Indian Ocean made its voyages and landed ashore on different geographical zones with different identities dictated by its interaction with many groups of people such as the Persian and the Arabs in the West and the Chinese and the Malays in the East. Far beyond its border, the Indian Ocean also connected new maritime ventures with peoples in the Gulf of Persia, along Africa's Swahili coast, and on offshore islands. Dhow and junk or jong were used for navigation and transportation. In the mean time, many contrasting aspects occurred; for example, navigation and transportation in the West dhow was used instead of junk or jong like in the East. Furthermore, sailors along the Malay Peninsula differed from mariners in the Indian maritime world.

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

The vast trading network along the Indian Ocean and the motion of multicultural merchants are the major issues of trade and power in the Indian Ocean that this research aims to puzzle out. The reaction of trade and the power of the related groups, their commercial connections, their interregional interactions, the existing navigational and trade links are the evidences that this study can prove that the system of Asian trade network have been existed prior to the arrival of the Europeans in the Indian Ocean region in the late fifteenth century.

In fact, with possession of comprehensive naval knowledge -be it oceanography, navigation, or shipbuilding-residents along the Indian Ocean have incessantly treated the ocean as the platform of trans-cultural intercourse and commerce since the dawn of time. Although little is known whether they have started the open sea navigation or just played a part in trade with the merchants from West Asia. However, religious documents as Kathãsaritsãgara and Jatakamãlã indicate their rudimentary arts of seamanship. At least, according to the evidence, the ancient open sea routes linking Africa, the Indian Peninsula and Southeast Asia can be defined as parts of the transoceanic trade network.

In the fifth century, the transoceanic trade network in the region started to diverge when it was apparent that itinerants from many corners of the world came to the Strait of Malacca in order to trade with China. The new route was also regarded by the Chinese as a gateway to maritime ventures with various nations, islanders, and coastline inhabitants along the South China Sea. China's southward launch had a significant effect on Asian trade, i.e. in the eleventh century, China attempted to open direct sea traffic to India, Sri Lanka, other Western Asian states, and Africa. This endeavor can be seen along the period of Song, Yuan, and Meng Dynasties through the fifteenth century.

Another critical factor in the trade pattern change was the rise to power of the Persian and the Arab merchants in Western Asia, particularly, around the seventh and eighth centuries when Muslim merchants introduced Islam to trading states. Since the seventh century, Muslims from the Arabian Peninsula gained so much control over the trade that they could topple the Persian. With freedom of travel, the Arab Muslim merchants succeeded in throwing bridges between the Eastern African and the Western Indian towns. After that,

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

Muslim Gujarati scattered over the Indian Ocean in the fourteenth and fifteenth centuries. Simultaneously, Baghdad was much frequented by Indian merchants, artisans, and other professionals, thus confirming the existence and temporal continuity of the direct trade between India and Western Asia.

In addition, Muslim merchants played an important role in Diasporas communities. Private Muslim along the fringe of the Indian Ocean formed a maritime network stretching from the Indian Ocean to Southeast Asia. Cambay became the main seaport of Muslims in the West whereas Muslim businesspersons settled Calicut, the coast of the Gulf of Bengal, the Malaya Archipelago, and Southeast Asian islands.

Along the extensive coast line of the Indian Ocean and Southeast Asian seas, inhabitants-be it islanders, littoral or inland peoples–all shared a meaningful role not only in trade but also in widening its dimension. From the ninth to the thirteenth centuries, the Tamil merchants formed their associations by cooperate themselves. At that time, the “Melayu” merchants in the Malaya Archipelago in Southeast Asia succeeded in empowering themselves and shipping spices from their trading state to meet the Chinese demand. These trading states, known as the state of Srivijaya, controlled the Malacca Strait; they consolidated their leadership for about seven hundred years until the fourteenth century.

Evidence also shows the development of Tamil speaking people on the Coromandel Coast with tightly knitted culture by means of the Tamil dialect, which represents their social and cultural identity. As part of the Indian Ocean trade, the Coromandel Coast was a commercial region well known for established maritime trade, which led to acquired wealth, the rise of Indian merchants in the vaisyavarna of the ancient Indian caste system, and the merchant guilds (Sreni) which were the key to pooling resources, opening new markets, and dictating the trade classification. Among members were foreign traders from different castes who participated in transoceanic trade operated across the Indian Ocean to Africa and Southeast Asia.

The larger dimension of the Indian Ocean trade and power control absolutely influenced the socio-economic aspect. From a local market, the maritime activities have

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

transgressed the spatial barrier into the interregional and international arena. Particularly, the South Indian trade has become the most essential economy followed by agriculture and crafts, resulting in another urban professional beyond subsistence in coastal ports and other trade intersections.

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

Executive Summary

๑. การค้าเป็นพลังผลักดันและเป็นแรงกระตุ้นอยู่ในตัวเองที่ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในหมู่ชนเผ่าชาวน้ำ และเหนือสิ่งอื่นใด เป็นจุดเริ่มต้นแห่งการสร้างความเชื่อมโยงและแวดวงในหมู่ชุมชนน้ำริมฝั่งทะเล จากน่านทะเลฝั่งแอฟริกาตะวันออก ตลอดฝั่งทะเลของมหาสมุทรอินเดีย

๒. การค้าส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงของชุมชนทั้งทางด้านการเมือง-เศรษฐกิจ อีกทั้งเป็นปัจจัยอันมีศักยภาพแฝงอยู่ในกระบวนการเปลี่ยนแปลงด้านสังคม-วัฒนธรรมของชุมชนนั้นเอง การเคลื่อนไหวทางการค้าในงานวิจัยจึงนำไปสู่ความเป็นไปได้ของข้อเสนอใหม่ที่ว่า ระบบการค้าเอเชียซึ่งเชื่อมโยงโลกตะวันตกและตะวันออกเข้าด้วยกัน อาจเกิดได้ด้วยการกระทำและกิจการของชนเผ่าชาวน้ำในพื้นที่ ก่อนยุคสมัยแผ่อาณานิคมของชาวยุโรปซึ่งเริ่มเข้าสู่เอเชียตั้งแต่สมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๑๕ โดยประมาณ และเรามักพิจารณาว่ายุคนี้เป็นเวลาเริ่มต้นของสมัยใหม่ในเอเชีย

๓. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างพลังของการค้าและอำนาจ ส่งผลต่อการรวมตัวของชนเผ่า-ชาวน้ำในพื้นถิ่นให้เกิดการรวมตัวและสร้างอำนาจทางการเมืองในระดับรัฐหรือสังคมเมืองใหญ่ แผ่ขยายอำนาจทั้งทางการเมืองและเศรษฐกิจการค้าสู่หลายบริเวณ ซึ่งเห็นได้ชัดจากเครือข่ายเอมโพเรียมอันเป็นเมืองท่าค้าขายหรือนครการค้าตามชุมทางคมนาคมสำคัญ ทั้งทางบกและทางน้ำ เครือข่ายเอมโพเรียมจึงเป็นประจักษ์พยานอยู่ในตัวเองสำหรับแรงผลักดันและการเปลี่ยนแปลงจากอำนาจการค้าและการเมือง

๔. ชนเผ่าชาวน้ำซึ่งเป็นทั้งผู้ถูกกระทบและรับผลจากกระบวนการเปลี่ยนแปลงอันกว้างขวางทั่วน่านน้ำทั้งบนบกและชายฝั่งทะเล อีกทั้งเป็นกลุ่มที่มีศักยภาพโดดเด่นในช่วงตั้งแต่ก่อนหรือต้นคริสต์ศตวรรษจนถึงประมาณสิ้นสุดคริสต์ศตวรรษที่ ๑๔ ล้วนเป็นชาวน้ำที่ขยายตัวตามชายฝั่งทะเลและปะทะสังสรรค์กับผู้คนส่วนในของภูมิภาค ก่อตัวในรูปลักษณ์ของ “รัฐ” ที่มีบทบาทเป็นที่น่าสังเกต ได้แก่ ชาวทมิฬและหรือชนผู้ใช้ภาษาทมิฬทางตอนใต้ของคาบสมุทรอินเดียกลุ่มหนึ่ง อีกกลุ่มหนึ่งคือชนผู้ใช้ภาษามลายูเก่าหรือ Old Malay แห่งน่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรือเรียกรวมว่า “ทะเลจีนใต้”

๕. ในการศึกษาเกี่ยวกับกลุ่มชน-ชุมชนทางการเมือง บริเวณที่ปราศจากเส้นเขตแดนแบบรัฐสมัยใหม่หรือขาดพรมแดนทางการเมืองแน่นอน ผู้วิจัยได้เสนอวิธีวิจัยซึ่งกำหนดชื่อไว้ในงานวิจัยว่า “ประวัติศาสตร์บริเวณ” (History of the Region) ทั้งนี้เพื่อให้สามารถศึกษาการเคลื่อนไหวของกลุ่มชน-ชนเผ่าโดยไม่ต้องผูกติดอยู่กับพรมแดนของรัฐชาติในทางการเมือง อันเป็นผลิตผลของประวัติศาสตร์ต่างยุคสมัย การเคลื่อนไหวของชุมชนจึงหมายถึงปริมณฑลทางอำนาจของรัฐโดยปริยาย

๖. ผลประโยชน์ที่ได้จากการศึกษาประวัติศาสตร์แบบนี้ นอกจากทำให้สามารถมองการเคลื่อนไหวของประวัติศาสตร์ผ่านคนผู้สร้างประวัติศาสตร์ชัดเจนกว่า และครอบคลุมเหตุการณ์ทั่วถึงกว่ามอง

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ผ่านวีรบุรุษหรือนครหลวงสำคัญอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือเลือกมองเฉพาะเหตุการณ์สำคัญ พ่วงติดอยู่กับทั้งวีรบุรุษและนครหลวงของรัฐเท่านั้น

ผลอันสำคัญซึ่งกว้างไกลกว่าในอันที่จะเข้าใจประวัติศาสตร์คือ การศึกษาด้วยวิธีประวัติศาสตร์บริเวณเอื้อให้เรามองประวัติศาสตร์ได้รอบด้านผ่านประวัติศาสตร์อันสัมพันธ์กับทั้งน่านน้ำและบนบก ในกรณีนี้อาจทำให้เราต้องมองประวัติศาสตร์ไทยของเราเสียใหม่ ด้วยว่าแผ่นดินนี้ต่อติดกับฝั่งทะเลอยู่ไม่น้อย ดังกรณีการเกิดขึ้นของกรุงศรีอยุธยา จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องคำนึงถึงปัจจัยอันสัมพันธ์กับประวัติศาสตร์น่านทะเลด้วย

โครงสร้างประวัติศาสตร์การค้ามหาสมุทรอินเดีย นอกจากที่ขยายเข้าสู่น่านทะเลเอเชียตะวันออกเฉียงใต้แล้ว ยังนับได้ว่าเป็นการขยายตัวอย่างมีนัยสำคัญ กล่าวได้ว่า หมายถึงการขยายการเคลื่อนไหวทางการค้าไปทั่ว *โลก* ขณะนั้น ทั้งการค้าทางบกผสานกับการค้ามหาสมุทรอินเดีย เส้นทางข้ามช่องแคบมะละกาซึ่งเป็นที่นิยมกันมากขึ้นและกลายเป็นเส้นทางค้าถาวรตั้งแต่ประมาณคริสต์ศตวรรษที่ ๕ เป็นต้นไป ในการนี้จึงได้ดึงจีนลงสู่เวทีการทางทะเลใต้อย่างเต็มรูปแบบ มิใช่เฉพาะการค้าในระบบการค้าบรรณาการเท่านั้น แต่เป็นกิจกรรมของพ่อค้าเอกชนและพ่อค้าอิสระ พร้อมกับที่มีชุมชนพ่อค้าพลัดถิ่นชาติต่างๆ เกิดขึ้นในที่หลายแห่ง นอกจากกองเรือจีนภายใต้การนำของเจิ้งเหอ นายเรือชาวจีนมุสลิมที่ได้สำรวจและแผ่แสนยานุภาพ และนอกเหนือจากแผนที่การเดินเรือของชาวอาหรับ เราก็ได้รู้จักแผนที่การเดินเรือจีนที่เรียกว่า “แผนที่การเดินเรือเหมากุน” (ประกอบอยู่กับบันทึก *ยิง-ไย-เฉง-หลัน เฉียว-ฉู่*) เป็นครั้งแรกที่เรามีแผนที่แบ่ง “โลก” ออกเป็นสองภูมิภาคภายใต้การคุมอำนาจของอินเดียทางตะวันตก และจีนทางตะวันออก นี้จึงเป็นหลักฐานอันชัดเจนและมีน้ำหนัก นัยของความพยายามในอันที่จะสร้างระบบการค้าให้เกิดมีขึ้นในเอเชีย ภายใต้การจัดการและการคุมอำนาจของเอเชียเองก่อนยุคอาณานิคมของยุโรปสมัยใหม่

ก่อนหน้านั้นจนถึงเวลานี้ ประวัติศาสตร์ไทยเป็นอย่างไร?

คำตอบก็คือ ผู้วิจัยต้องแสวงหาระเบียบวิจัยวิธีใหม่ในอันที่จะทำความเข้าใจประวัติศาสตร์ไทยเพื่อหลีกเลี่ยงการนำเสนอประวัติศาสตร์ผ่านตัวบุคคล วีรบุรุษ และหรือกำหนดพรมแดนของพื้นที่เมืองหรือรัฐเป็นข้อจำกัดตายตัว และโดยเฉพาะอย่างยิ่งแยกผืนน้ำแผ่นดินออกเป็นบก-ทะเล จนมองไม่เป็นปฏิสัมพันธ์ของผู้คนอันข้องเกี่ยวกันอยู่ในประวัติศาสตร์ เป็นการละเลยลักษณะความจริงทางกายภาพของอาณาบริเวณส่วนหนึ่งที่ต่อติดกับทะเล และบริเวณนี้เป็นที่ตั้งของราชธานีสำคัญในประวัติศาสตร์ความเป็นมาของประเทศไทยที่กรุงศรีอยุธยาและธนบุรี-กรุงเทพฯ

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ระเบียบวิธีวิจัยอันผู้วิจัยเสนอในที่นี้เรียกว่า “ประวัติศาสตร์บริเวณ” (History of the Region) ประวัติศาสตร์บริเวณอันไร้พรมแดน เน้นที่การเคลื่อนไหวและกิจกรรมของคนหรือกลุ่มชนที่ทำให้เกิดเหตุการณ์ขึ้นในประวัติศาสตร์ วิธีการเช่นนี้นับว่ามีประโยชน์ยิ่งต่อประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวกับน่านทะเล

ในกรอบโครงของการเคลื่อนไหวทางการค้ามหาสมุทรอินเดีย เราได้เห็นความตื่นตัวของชาวน้ำในพื้นถิ่นทั้งในน่านน้ำมหาสมุทรอินเดียและน่านทะเลเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แรงผลักดันที่ทำให้เกิดการสร้างอำนาจรัฐทั้งการค้าและการเมือง ก่อให้เกิดเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์โดดเด่นอันสัมพันธ์กับพัฒนาการแห่งรัฐของชาวทมิฬ (ทั้งชาวบกและชาวน้ำ) เฉพาะอย่างยิ่งในสมัยราชวงศ์ปัลลวะและราชวงศ์โจฬะ ในส่วนของอ่าวไทยและทะเลจีนใต้ การรวมตัวของชาวน้ำผู้ใช้ภาษามลายูเก่าเป็น “สหพันธ์กลุ่มเกาะศรีวิชัย” (และจากศรีวิชัยเป็นมัชฌปาหิตในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ ๖ ถึง ๑๓, ๑๔) นำมาซึ่งการขยายตัวของชนเผ่าชาวน้ำไปทางกลุ่มเกาะด้านตะวันออก (เลยไปทางด้านมหาสมุทรแปซิฟิกปัจจุบัน) ทำให้เราเห็นว่า บ้านเมืองรุ่นใหม่อันเกิดขึ้นในบรรดาหมู่เกาะ การเคลื่อนไหวส่วนหนึ่งเป็นเช่นเดียวกับที่บริเวณคาบสมุทรมลายูและอ่าวไทย ภายใต้บริบทประวัติศาสตร์ช่วงนี้เอง ประวัติศาสตร์ของกรุงศรีอยุธยาที่หันหน้าออกทะเลก็เริ่มต้นขึ้น

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

บทที่ ๑ บทนำ

โครงการวิจัยชิ้นนี้เป็นเรื่องเกี่ยวกับ “**ประวัติศาสตร์บริเวณ : พัฒนาการของการค้าและอำนาจในมหาสมุทรอินเดียที่สัมพันธ์กับน่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก่อนต้นสมัยใหม่**” ซึ่งครอบคลุมเวลาตั้งแต่ต้นคริสต์ศตวรรษจนตลอดคริสต์ศตวรรษที่ ๑๔ ในการนำเสนอนั้นนอกจากกล่าวถึงเรื่องความเคลื่อนไหวของการค้าและอำนาจในบริบทของบริเวณที่ศึกษาแล้ว ยังเป็นไปตามขอบข่ายเนื้อหาของการนำเสนอให้สอดคล้องกับความหมายของคำว่า “ประวัติศาสตร์บริเวณ” ซึ่งให้อรรถาธิบายไว้ในบทนำนี้

“ประวัติศาสตร์บริเวณ” เป็นทั้งแนวพินิจและการกำหนดทิศทางการศึกษาประวัติศาสตร์ที่ตระหนักในข้อเท็จจริงที่ยากจะปฏิเสธได้ว่า “ปัจจัย” อันเป็นเหตุแห่งการเปลี่ยนแปลงนั้นมิได้ถูกกำหนดผ่าน “แหล่ง” หรือ “ศูนย์กลาง” ใดแต่เพียงแห่งเดียว หรือภายใต้การขับเคลื่อนของกลุ่มชนเชื้อชาติใดเชื้อชาติหนึ่ง กำเนิดและพัฒนาการของชุมชนบ้านเมืองจากสังคมขนาดเล็กสู่การเป็นรัฐอาณาจักรหรือประเทศ ล้วนเป็นดอกผลจากการขับเคลื่อนร่วมกันของกลุ่มชนต่างเผ่าต่างพวก และต่างถิ่นต่างน่านทะเล ที่เคลื่อนไหวครอบคลุมอาณาบริเวณอันกว้างไกลยากเกินกว่าจะตีกรอบกำหนดพื้นที่พรมแดนบ่อยครั้งจะพบว่าบูรณาการทางสังคมและวัฒนธรรมในแหล่งอารยธรรมโบราณต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นลุ่มน้ำสินธุ ฝั่งตะวันตกของมหาสมุทรอินเดียหรือฝั่งมะละบาร์ ฝั่งตะวันออกหรือโคโรมันเดล อ่าวเบงกอล ลุ่มน้ำคาราดานในรัฐอะระกันปัจจุบัน ลุ่มน้ำอิรวดี ปากน้ำสาละวิน ลุ่มน้ำเจ้าพระยาตอนล่าง ตลอดไปจนถึงลุ่มน้ำโขงตอนล่างตลอดสาย ซึ่งครอบคลุมทั้งภาคส่วนของมหาสมุทรอินเดีย ตลอดน่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ล้วนเป็นดอกผลจากการปะทะสังสรรค์ของกลุ่มชนหลายหลากจากแหล่งอารยธรรมหลากหลาย กำเนิดหรือพัฒนาการของชุมชนบ้านเมืองใดบ้านเมืองหนึ่งจึงไม่อาจให้อรรถาธิบายทางประวัติศาสตร์ผ่านบทบาทของผู้นำเพียงไม่กี่คน หรือผ่านพลังผลักดันของชนเชื้อชาติใดเชื้อชาติหนึ่งโดยเฉพาะ หากแต่ต้อง “ย้อนรอยความสัมพันธ์” ที่ขยายขอบข่ายและปริมณฑลครอบคลุมกลุ่มที่เคลื่อนไหวอย่างไร้พรมแดนขีดขั้นซึ่งต่างก็มีส่วนร่วมในกระบวนการบูรณาการ

การจะ “ฟื้นอดีต” เพื่อตีแผ่ให้เห็นถึง “พัฒนาการทางประวัติศาสตร์” และรอยเชื่อมแห่งความสัมพันธ์ระหว่าง “พื้นถิ่น” กับเครือข่ายโพ้นทะเล จึงจำเป็นต้องกระทำผ่านแนวพินิจและการกำหนดทิศทางการศึกษาประวัติศาสตร์เสียใหม่ ซึ่งต้องเป็นประวัติศาสตร์ที่ “ร้อยรัด” กลุ่มชนไร้พรมแดนที่มีบทบาทเชื่อมโยงติดต่อและผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ผ่านกิจกรรมทางด้านเศรษฐกิจการค้า การแลกเปลี่ยนเทคโนโลยี และการแผ่ผ่านคติความเชื่อ หรือแม้แต่การใช้พลังอำนาจทางการเมืองและกำลังรบ ล้วนเป็นปัจจัยอันสร้างแรงกระเพื่อมให้เกิดการขับเคลื่อนทางประวัติศาสตร์เท่าๆ กับเป็นต้นตอแห่งพัฒนาการของบ้านเมืองในน่านมหาสมุทรอินเดียตลอดจนถึงทะเลจีนใต้ ทั้งหมดนำมาซึ่งการ

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

นำเสนองานวิจัยในกรอบประวัติศาสตร์ใหม่ที่ให้ชื่อว่า “ประวัติศาสตร์บริเวณ” อันมีนัยที่สวนทางกับประวัติศาสตร์ “กระแสหลัก” ซึ่งเป็นประวัติศาสตร์ “แนวตั้ง” เช่น ประวัติศาสตร์ชาติไทยซึ่งอธิบายการเปลี่ยนแปลงผ่านศูนย์กลางอำนาจรัฐจากสุโขทัยลงมาจนถึงรัตนโกสินทร์ภายใต้การผลักดันของผู้นำเพียงไม่กี่คน “ประวัติศาสตร์บริเวณ” เป็นศัพท์ที่ผู้เขียนบัญญัติขึ้นเพื่อสื่อแนวคิดที่แสดงการ “เปิดมิติ” ทางประวัติศาสตร์ที่มุ่งอธิบายการเปลี่ยนแปลงผ่านบทบาทของกลุ่มชาติพันธุ์หลายกลุ่มที่เคลื่อนไหว ทั้งในรูปปฏิสัมพันธ์ทางการค้า และการแผ่ผ่านอำนาจทั้งในท้องที่อันเป็นถิ่นฐานแรกตั้งของตน ก่อนจะข้ามถิ่นสู่ชุมชนอื่น ความเคลื่อนไหวดังกล่าวมีเครือข่ายครอบคลุมพื้นที่กว้างขวาง พาดผ่านน่านทะเลหนึ่งสู่อีกน่านทะเลหนึ่ง การจะศึกษาทำความเข้าใจและตีแผ่ให้เห็นถึงพลังแห่งการขับเคลื่อนนี้จำเป็นต้องปรับแนวพินิจและทิศทางการศึกษาทางประวัติศาสตร์ ตลอดรวมถึงการตรวจสอบข้อมูลอันหลากหลายที่บ่งชี้และแสดงถึงสภาวะของปรากฏการณ์ตามกล่าว ซึ่งในทางปฏิบัติย่อมต้องครอบคลุมทั้งกลุ่มคนและอาณาบริเวณที่ปรากฏการประกอบกิจกรรม นั่นเป็นที่มาของการกำหนดกรอบการศึกษาประวัติศาสตร์ภายใต้นิยามว่า “ประวัติศาสตร์บริเวณ”

โครงการวิจัยเรื่อง “ประวัติศาสตร์บริเวณ : พัฒนาการของการค้าและอำนาจในมหาสมุทรอินเดียที่สัมพันธ์กับน่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก่อนต้นสมัยใหม่” เป็นงานวิจัยที่มุ่งศึกษาประวัติศาสร์ผ่าน “บริเวณ” ในยุคที่ยังไม่ปรากฏการกำหนดเส้นแบ่งพรมแดนทางการเมืองเป็นชาติหรือประเทศ แต่เป็นยุคที่ปรากฏแต่เฉพาะสภาพพรมแดนทางการค้าและวัฒนธรรมที่ทอดครอบคลุมพื้นที่และกิจกรรมอันเอื้อต่อบูรณาการทางสังคม ภายใต้การขับเคลื่อนร่วมกันของกลุ่มชนต่างถิ่นต่างพื้นที่ ขอบเขตทางเวลาของงานวิจัยนี้จะจำกัดอยู่ในกรอบของเวลาตั้งแต่ต้นคริสต์ศตวรรษถึงตลอดคริสตต์ศตวรรษที่ ๑๔ เมื่อเข้าต้นคริสต์ศตวรรษที่ ๑๕ เป็นต้นไป ในส่วนที่ว่าด้วยการประกอบกิจกรรมของกลุ่มชน นอกเหนือไปจากความเคลื่อนไหวต่างๆ อันสัมพันธ์กับ “การค้ามหาสมุทรอินเดีย” ซึ่งมีนัยถึงพัฒนาการของการค้าและอำนาจในมหาสมุทรอินเดียที่ขยายสู่น่านทะเลเอเชียตะวันออกเฉียงใต้แล้ว งานวิจัยยังให้ความสำคัญต่อบทบาทของ “การค้าจีน” จีนสมัยราชวงศ์เหม็งได้ส่งกองเรือกำกับการค้าในระบบบรรณาการแบบจีนไปทั่วน่านน้ำมหาสมุทรอินเดีย และเพียงชั่วเวลาเดียวก่อนสิ้นสุดคริสต์ศตวรรษที่ ๑๕ นโยบายด้านนี้ของจีนก็ยุติลงโดยสิ้นเชิง นับเป็นการปิดประตูค้าของรัฐจีน แต่แม้กระนั้นผลอันเกิดจากการที่จีนได้เข้าไปมีบทบาทการค้าโดยตรงในน่านน้ำมหาสมุทรอินเดีย และที่สัมพันธ์กับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ตั้งแต่สมัยเมื่อเกิดการเปิดเส้นทางค้าผ่านช่องแคบมะละกาในคริสต์ศตวรรษที่ ๕ เป็นต้นไป ก็ยังมีส่วนในปรากฏ-การณ์ของความเปลี่ยนแปลงทางการค้าและอำนาจ เช่น การรวมตัวของชาวน้ำ ชาวดราวิเดียนทมิฬ และการเคลื่อนไหวทางการค้าและสงคราม ตลอดจนบทบาทของพ่อค้าและชุมชนการค้า อันดำเนินไปตลอดคริสต์ศตวรรษที่ ๑๔ ประมวลกันก่อให้เกิดรูปแบบหรือระบบการค้าของยุคสมัยในอาณาบริเวณที่ศึกษา

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ในมิติด้าน “บริเวณ” หรือพื้นที่ที่งานวิจัยนี้วางกรอบวิจัยไว้คือ มหาสมุทรอินเดียและที่สัมพันธ์กับน่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้น นับแต่โบราณกาล มหาสมุทรอินเดียเป็นพื้นที่สำคัญในทางการค้า รวมทั้งการแพร่ศิลปะและวัฒนธรรม บริเวณนี้มีความหลากหลายทางสังคมและวัฒนธรรมสูง ด้วยเป็นแหล่งผ่านของอารยธรรมโลก อาทิ ฮินดู-พุทธ เปอร์เซีย-อาหรับ จีน เป็นต้น การค้าทางทะเลข้ามมหาสมุทรอินเดียเป็นทั้งความสำคัญในตัวเอง และเป็นส่วนหนึ่งของการค้าระหว่างบ้านเมืองทางเอเชียตะวันตกผ่านเข้าสู่จีน อาณาบริเวณของมหาสมุทรอินเดียนั้น ด้านหนึ่งคือทะเลแดงและทะเลเมดิเตอร์-เรเนียน ซึ่งมีความเคลื่อนไหวทางการค้าสูงมาแต่โบราณ อีกด้านหนึ่งของมหาสมุทรอินเดียคือมหาสมุทรแปซิฟิก ซึ่งติดต่อกับทะเลจีนใต้และทะเลชวาของน่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

อดีตกาล มหาสมุทรอินเดียเป็นเวทีของอำนาจในพื้นที่ภูมิภาค ได้แก่ จีน อินเดีย และอำนาจท้องถิ่นบางยุคสมัย เช่น อำนาจการคุมน่านน้ำของช่องแคบมะละกาของ “ศรีวิชัย” (ช่วงประมาณคริสต์ศตวรรษที่ ๗-๑๔) และอำนาจของทมิฬโจฬะตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ ๙ เป็นต้น บรรดาอำนาจเหล่านี้ได้นำการค้าของมหาสมุทรอินเดียไปเกี่ยวพันกับการค้าน่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และจีน ส่งผลให้เร่งการเติบโตของบ้านเมืองตามหมู่เกาะซึ่งสัมพันธ์กับการแลกเปลี่ยนการค้าระหว่างกันเองอยู่แล้ว อีกทั้งบรรดาชาวน้ำทั้งตามบริเวณหมู่เกาะในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และชาวน้ำ-ชาวเรือซึ่งอยู่ตามชายฝั่งมหาสมุทรอินเดียทั้งสองด้านของอินเดียเนื่องไปถึงทะเลอาหรับ ต่างช่ำชองในทางน้ำและมีชีวิตวัฒนธรรมอันสัมพันธ์กับการค้าทางทะเลมาอย่างสืบเนื่อง ขณะเดียวกันอำนาจใหม่ที่เข้ามาสู่มหาสมุทรอินเดียแต่ครั้งบรรพกาล ไม่ว่าจะเป็นอาหรับ กรีก โรมัน อินเดีย จีน ล้วนสร้างผลกระทบให้เกิดความเคลื่อนไหวทางการค้าและความเปลี่ยนแปลงของชนพื้นเมืองอันมีวัฒนธรรมที่สัมพันธ์กับทะเล (maritime culture) ซึ่งเราจะเห็นการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจนทั้งในอินเดียตะวันตก อินเดียใต้ และหมู่เกาะของชาวน้ำในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ผลจากการวิจัยค้นพบว่าพัฒนาการทางการค้าใน “บริเวณ” ที่ศึกษามีขั้นตอนพัฒนาการอย่างค่อยเป็นค่อยไป อาทิ บริเวณมหาสมุทรอินเดียฝั่งตะวันตกตั้งแต่อ่าวเปอร์เซีย เลียบฝั่งอ่าวมัคราน ไปจนถึงอินเดียใต้ เกิดเครือข่ายในลักษณะระบบเศรษฐกิจชายฝั่ง (coastal economy) ของชาวน้ำและชุมชนชาวน้ำ อย่างไรก็ดีความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในระบบเศรษฐกิจชายฝั่งเมื่อตัดตรงข้าม “sea-lanes” จากฝั่งทะเลด้านแอฟริกาสู่ฝั่งทะเลด้านตะวันตกของอินเดียโดยไม่ต้องเลียบชายฝั่งดังก่อน ผลสำคัญคือทำให้เกิดเมืองท่าค้าขายขนาดใหญ่ เป็นทั้งคลังสินค้าและอู่จอดเรือขึ้นตามบริเวณปากน้ำสำคัญตรงชายฝั่งทะเล เมืองเหล่านี้ถูกเรียกในภาษากรีกว่า เอมโพเรียม ซึ่งปรากฏหลักฐานว่ามีเป็นจำนวนมากในบริเวณฝั่งโคโรมันเดลและอ่าวเบงกอลตรงจุดที่เป็นชุมทางการคมนาคมติดต่อ จนเกิดเป็นเครือข่ายของเอมโพเรียมที่สลับซับซ้อน ความเปลี่ยนแปลงนี้ได้เปิดอนุทวีปอินเดียทั้งภูมิภาคออกสู่การติดต่อค้าขายกับโลกภายนอก รวมถึงเส้นทางคมนาคมจากอ่าวเบงกอลสู่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และ*สภาวะการ*

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

*ตื่นตัวทางการค้า*นี้เองที่ส่งผลให้ชุมชนบ้านเมืองในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตื่นตัว สร้างฐานการผลิตและดำเนินเศรษฐกิจการค้าของตนเองได้ ถึงแม้ว่าแรงหนุนจะมาจาก “กลุ่มชนนอกพื้นที่” ไม่ว่าจะเป็นพ่อค้าฮินดู มุสลิม อาหรับ และจีน รูปลักษณ์ของพัฒนาการคือ การปรากฏตัวของชุมชนพ่อค้าและหรือชุมชนพ่อค้าพลัดถิ่น (diaspora) ไม่ว่าจะเป็นการจัดตั้งสมาคมการค้า หรือที่เรียกว่า *“เศรณี”* (Shreni) ของสังคมอินเดียกลุ่มไวศยวรรณะ หรือการจัดตั้งสมาคมการค้าของอาณาจักรทมิฬโจฬะ อาทิ การดำเนินงานของสมาคมการค้ามณีคราม (ทมิฬ) บนคาบสมุทรมลายู สมาคมพ่อค้าไอยาโวเล หรือ “สวามี ๕๐๐ แห่งไอโฮเล” แถบคุชราตและมหาราษฏระ อันสัมพันธ์กับมหาสมุทรอินเดียด้านตะวันตก หรือสมาคมการค้าของอาณาจักรวิชัยนาคร และ/หรือการปรากฏ “สหพันธ์กลุ่มเกาะศรีวิชัย” (Srivichai Archipelago) ซึ่งเกิดจากการรวมตัวกันของชาวน้ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “ชาวมลายู” (Malayur) ผู้ใช้ภาษามลายูเก่า ซึ่งคุมการค้าในทะเลอันดามัน อ่าวไทย และทะเลจีนใต้ประมาณคริสต์ศตวรรษที่ ๗-๑๔

ผลจากการวิจัยทำให้เราทราบว่า พัฒนาการของการค้าและอำนาจในมหาสมุทรอินเดียเป็นปรากฏการณ์อันเป็นผลจากบทบาทการขับเคลื่อนของกลุ่มชนอันหลากหลาย ที่กระจายตัวตั้งถิ่นฐานและเคลื่อนไหวอยู่ทั้งในน่านทะเลและติดต่อกับชุมชนทางตอนในของภาคพื้นทวีปอินเดีย ซึ่งต่างกลุ่ม ต่างเหล่าเผ่าพันธุ์ และคติความเชื่อ กระนั้นกลุ่มที่อาจกล่าวได้ว่ามีบทบาทโดดเด่นต่อเนื่องมาตลอดช่วงเวลาของการค้าข้ามน่านทะเล อันส่งผลให้กิจกรรมการค้าและการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมทวีความซับซ้อน คึกคักขยายตัวในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ ๗-๑๔ ได้แก่ ชาวอาหรับ กลุ่มทมิฬโจฬะ และชาวมลายู หรือชนผู้ใช้ภาษามลายูเก่า ชาวอาหรับเป็นผลิตผลจากการรวมตัวกันของชนในทวีปแอฟริกา ชาวทะเลอาระเบียน และชุมชนตามชายฝั่งมหาสมุทรอินเดียโดยเฉพาะทางด้านตะวันตก ชาวอาหรับเหล่านี้เป็นทั้งนักเดินเรือ พ่อค้า และคนกลางในการติดต่อค้าขาย จนกล่าวได้ว่าชาวอาหรับในการศึกษานี้เป็นองค์รวมของชนผู้ใช้ภาษาอาระบิกหรือภาษาอาหรับ ชนชาติเซมิติกที่พูดภาษาอาราเมอิก (Aramaic) ชาวอิหร่านที่พูดภาษาเปอร์เซีย “ชาวอาหรับ” เหล่านี้ภายหลังเปลี่ยนมารับนับถือศาสนาใหม่คือศาสนาอิสลาม ก่อเกิดเป็นกลุ่ม “มุสลิมอาหรับ” ซึ่งสืบทอดกิจกรรมของชาวอาหรับดั้งเดิม มุสลิมอาหรับนี้เองคือผู้ที่เข้ามาตั้งชุมชนการค้าอยู่ตามเมืองท่าชายฝั่งของมหาสมุทรอินเดีย ตามกลุ่มเกาะและชายฝั่งของน่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ไปจนถึงทะเลจีนใต้ คนกลุ่มนี้ยังเป็นตัวกลางนำความมั่งคั่ง วัฒนธรรมต่างถิ่น เทคโนโลยี ตลอดรวมถึงคติความเชื่อแผ่ผ่านเข้าสู่ชุมชนที่ร่วมปฏิสัมพันธ์ นับเป็นหนึ่งในพลังการขับเคลื่อนให้เกิดบูรณาการทางสังคมและพัฒนาการของรัฐตลอดฝั่งมหาสมุทรอินเดียถึงน่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

การค้นคว้าส่วนใหญ่ของนักวิชาการลงความเห็นว่า “ทมิฬ” เป็นชนพื้นเมืองของอินเดียข้างฝ่ายใต้ แต่ก็ยังมีความคิดเห็นที่ว่า ทมิฬหรือดราวิเดียนนั้นอพยพเข้ามาตามช่องเขาตอนบนของทวีปทางตะวันตกเฉียงเหนือและตะวันออกเฉียงเหนือของอินเดีย หลังจากนั้นจึงเข้าสู่ลุ่มน้ำฆาเวรี (Kaveri) และ

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ไวไก (Vaigai) ทางตอนใต้ แต่ก็มีความเห็นแย้งว่า พวกทมิฬ-ดราวิเดียนอยู่ในภาคเหนือของอินเดียหรือทั่วแผ่นดินอินเดีย แล้วตั้งบ้านเมืองอย่างมั่นคงขึ้นมาได้ในพื้นที่อินเดียใต้ กล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่า ทมิฬเป็นคนพื้นเมืองอินเดีย คนพื้นเมืองเหล่านี้มีวัฒนธรรมก่อนที่พวกอารยันจะเข้ามาสู่อินเดีย หลักฐานทางวรรณคดีที่เป็นคำประพันธ์ในภาษาทมิฬยืนยันว่าชนกลุ่มนี้มีภาษาของตนเองและติดต่อค้าขายกับต่างประเทศมาเนิ่นนาน ทั้งมีชีวิตอยู่กับชุมชนชาวน้ำตามชายฝั่งและมีทักษะสูงในการเดินเรือ ในช่วงระยะเวลาที่งานวิจัยนี้ศึกษาได้พบว่า ชนผู้ใช้ภาษาทมิฬปรากฏชื่อในประวัติศาสตร์ว่า ทมิฬราชวงศ์โจฬะ หรือทมิฬโจฬะ สามารถใช้อำนาจทางการเมืองเพื่อเคลื่อนไหวขยายบทบาททางเศรษฐกิจ การค้า และสร้างกองกำลังทางเรือรณรงค์เพื่ออำนาจและการค้าในน่านน้ำมหาสมุทรอินเดีย แผ่อำนาจเข้าสู่คาบสมุทรมลายู และพยายามติดต่อสร้างสัมพันธ์ในระบบการค้าแบบบรรณาการของจีน “ทมิฬโจฬะ” นี้เองที่ทำให้อ่าวเบงกอลเป็นเสมือนทะเลสาบของโจฬะ (Chola Lake) และยังพยายามคุมอำนาจทางการค้าเหนือน่านน้ำและกลุ่มเกาะในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตั้งแต่ช่วงคริสต์ศตวรรษที่ ๙ และ ๑๐

“ชาวมลายู” ในที่นี้หมายรวมถึงประชากรซึ่งอยู่ตามเกาะและคาบสมุทรในน่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อันประกอบด้วยชนหลายเชื้อชาติเผ่าพันธุ์ บรรพชนของ “ชาวมลายู” ที่เคลื่อนไหวโยกย้ายมาแต่อดีตเป็นพวกออสโตรนีเซียนและมลาโย-โปลีนีเซียน จากจีนตอนใต้และเวียดนามเหนือ “ชาวมลายู” จึงมาจากรากเหง้าเดียวกันและแตกไปเป็นหลายสาย ต่างตั้งถิ่นฐานอยู่ตามสภาพนิเวศที่เหมาะสม ได้สังสรรค์กับคนอีกหลายกลุ่มต่างพันธุ์ เช่น บรรดาพวกที่อยู่ตอนในของคาบสมุทรมลายู บาตัก ดยัค มินังกะเบา ตามหมู่เกาะต่างๆ ของอินโดนีเซีย หลายกลุ่มเหล่าของพวกเหล่านี้สื่อสารกันด้วยภาษามลายู อันเป็นลักษณะกำหนดอย่างหนึ่งของชาวมลายู ซึ่งปัจจุบันกำหนดด้วยการนับถือศาสนาอิสลาม แต่ในกระแสวิวัฒนาการของประวัติศาสตร์แล้ว ลักษณะสำคัญที่กำหนด “ชาวมลายู” ของชาวเกาะชาวน้ำทั้งหลายคือ วิถีชีวิตของชาวน้ำ และการให้ความหมายเชิงสัญลักษณ์กับความสำคัญของ “เรือ” ซึ่งเป็นสัญลักษณ์การดำรงอยู่ของสังคมชุมชน ชาวน้ำชาวเกาะเหล่านี้สร้างความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมระหว่างกันมาแต่อดีตกาล ก่อนจะขยับขยายเปลี่ยนแปรเป็นเครือข่ายความสัมพันธ์เพื่อแลกเปลี่ยนและค้าขายกับคนนอกพื้นที่ รองรับการเป็นบ้านเมืองหรือรัฐที่มีการเคลื่อนไหวทางเศรษฐกิจการค้าเช่นศรีวิชัย *ศรีวิชัย*คือเครือข่ายแห่งอำนาจของหัวหน้ากลุ่มคนตามหมู่เกาะน่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป็นอำนาจทางทะเลซึ่งคุมอาณาบริเวณกว้างทางตอนล่างของทะเลจีนใต้หรือทะเลใต้ตั้งแต่ช่องแคบมะละกาถึงช่องแคบซุนดา ครอบครองตลอดฝั่งทะเลของคาบสมุทรมลายู สุมาตรา กาลิมันตัน ชวา ควบคุมเส้นทางการค้าทางทะเลที่เชื่อมต่อระหว่างอินเดียและจีน จนถึงทศวรรษของปี ค.ศ. ๑๓๙๐

เนื้อหาของงานวิจัยนี้ครอบคลุมเวลาตั้งแต่ต้นคริสต์ศตวรรษถึงสิ้นสุดคริสต์ศตวรรษที่ ๑๔ ตามกล่าวมาแล้ว การนำเสนอเนื้อหาแบ่งออกเป็น ๗ บท รวมบทนำและบทสรุป

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

บทที่ ๒ และบทที่ ๓ ของงานวิจัยนี้จึงเริ่มสร้างสมมติฐานใหม่ในอาณาบริเวณอันไร้ขีดจำกัดของน่านน้ำมหาสมุทรอินเดีย ทั้งจากความรู้ของคนในปัจจุบัน และจากการรับรู้สั่งสมประสบการณ์ของมนุษย์ในอดีต จนในที่สุดคนบนบกและชาวน้ำในทะเลก็ติดต่อถึงกัน การติดต่อหมายถึงการแลกเปลี่ยน นี้คือจุดเริ่มต้นของการค้าข้ามอารยธรรม-วัฒนธรรม กำเนิดของอารยธรรมเริ่มแรกในลุ่มน้ำไทกริส-ยูเฟรติส และอารยธรรมทางตะวันตกเฉียงเหนือของอินเดียเหนือคือ เมโสโปเตเมียและลุ่มน้ำสินธุ ส่งผลสำคัญต่อการค้าทั้งทางบกและเฉพาะอย่างยิ่งการค้าทางทะเล ความเคลื่อนไหวนี้เปิดประตูความลี้ลับของมหาสมุทรอินเดีย เพราะชายฝั่งของมหาสมุทรอินเดียได้กลายเป็นทางคมนาคมสายใหญ่แห่งการติดต่อค้าขายแลกเปลี่ยนที่ดึงเอามนุษย์หลายกลุ่มชนชาติเข้ามาเกี่ยวข้อง และในที่นี้เราได้เห็นบทบาทของการค้าชายฝั่งอันสำคัญยิ่งไม่น้อยกว่าการค้าทางไกลข้ามทวีปซึ่งอุดมไปด้วยหลักฐานทั้งลายลักษณ์อักษรและวัตถุสิ่งของ จนดูเหมือนวงวิชาการเกือบจะละเลยเศรษฐกิจของการค้าชายฝั่งและความสำคัญไปเสียสิ้น

แท้ที่จริงหลักฐานเกี่ยวกับการค้าชายฝั่งแอบแฝงซ่อนนัยอยู่ในบรรดาข้อมูลเรื่องราวซึ่งเราสัมผัสมาแล้วมากหลาย แต่เรามักให้ความหมายแก่ข้อมูลเหล่านี้เพียงแค่ว่าเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับชนชั้นสูงและอภิสิทธิ์ชน ร่องรอยของเครื่องเทศ แพรพรรณ อัญมณี เป็นสินค้าสำคัญและสำหรับชนชั้นสูงเท่านั้น มุกเม็ดงามจากอ่าวเปอร์เซียและอินเดียใต้ถูกให้ความหมายเพียงเพราะเป็นสินค้าของชนชั้นสูง มีราคามาแต่อดีต จนเราลืมไปว่าประมงหอยมุกไม่ได้ลอยมาจากท้องทะเลขึ้นมาถึงมือพ่อค้า มันผ่านมือของชาวน้ำผู้ซึ่งมีศักยภาพสูงในการดำน้ำและประคับประคองดูแลหอยมุกเมื่อเข้าเทศกาลฤดูงมหอยมุก กว่าที่สินค้านี้จะถึงมือพ่อค้ามันเกี่ยวพันกับผู้คนอีกหลายกลุ่มอาชีพบริเวณชุมชนชายฝั่งหรือแม้แต่การค้าในระดับท้องถิ่นนั้นเอง นักประวัติศาสตร์สตรีผู้ยิ่งใหญ่ท่านหนึ่งเคยตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับการค้าระหว่างอินเดียและเมโสโปเตเมียตั้งแต่ ๓๐๐ ปีก่อนคริสตกาลเอาไว้ว่า มีเรือขนาดเล็กจำนวนมากสัญจรจากท่าเรือหนึ่งไปอีกท่าเรือหนึ่ง เรือเหล่านี้ก็เป็นเสมือนตลาดค้าเคลื่อนที่ ขอบข่ายการค้าและการดำเนินกิจการครอบคลุมมากกว่าหนึ่งวงจร โครงสร้างของการค้าแบบนี้ยังคงมีอยู่ในปัจจุบัน การค้าชายฝั่งนี้ครอบคลุมพื้นที่ส่วนใหญ่ของมหาสมุทรอินเดีย จากงานวิจัยจะเห็นได้ว่าความเคลื่อนไหวชนิดนี้กินอาณาบริเวณตั้งแต่อ่าวเปอร์เซีย มหาสมุทรอินเดีย ตลอดไปถึงคาบสมุทร เกาะ และกลุ่มเกาะในน่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

บนฐานของการค้าแลกเปลี่ยนตามชายฝั่งทะเลดังกล่าวก็คือ การค้าทางไกลที่เชื่อมอินเดียและจีนเข้าด้วยกัน ในเชิงพื้นที่แล้วนี้คือมิติที่กว้างของ *การค้ามหาสมุทรอินเดีย* ขณะเดียวกันการค้าชายฝั่งก็เป็นส่วนหนึ่งของการค้าทางไกลตามอ้างด้วย เพราะสินค้าพื้นถิ่นก็คือสินค้าที่ป้อนเข้าสู่ตลาดค้าทางไกลโดยเฉพาะอย่างยิ่งสินค้าที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต เช่น ธัญพืช ข้าว เนยเหลว น้ำมันงา ผ้าฝ้าย และน้ำตาลจากอ้อย จะเห็นได้ว่าสินค้ามีมากกว่าของฟุ่มเฟือยหรือสินค้าสำหรับชนชั้นสูงดังเคยอ้างกันอยู่

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

เสมอ เพราะหลักฐานวัตถุปรากฏเด่นให้นักประวัติศาสตร์และนักวิชาการเห็นชัดเจนจะแจ้งกว่า ประหนึ่งว่ามีแต่การค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้าประเภทนี้เท่านั้น สินค้าจำพวกเครื่องเทศ ของหอมเหล่านี้แม้มิใช่สิ่งสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของคนทั่วไปโดยตรง แต่ก็เป็นสิ่งที่ใช้ในพิธีกรรมและหรือความก้าวหน้าของการใช้ชีวิตในหมู่คนบางกลุ่ม อย่างไรก็ตามสินค้าฟุ่มเฟือยนั้นขึ้นลงตามอำนาจของกลุ่มบุคคล ขณะที่กระบวนการแลกเปลี่ยนค้าขายสินค้าประเภทที่เป็นความจำเป็นหรือเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนหมู่มากสืบเนื่องไปถึงสมัยหลังได้ยาวนานกว่า เพราะทั้งสินค้าฟุ่มเฟือยและสินค้าตามความจำเป็นในที่สุดแล้วก็แพร่สู่คนหมู่มาก มิได้ถูกจำกัดวงและอภิสิทธิ์

ในกระบวนการของการค้าชายฝั่งซึ่งกล่าวไว้ในงานวิจัยมิได้ปฏิเสธการค้าทางไกลว่าได้เกิดขึ้นตลอดจนการขยายตัวของการค้าที่ได้สร้างแวดวงหรือคอนเนกชั่น (connections) ยึดโยงพ่อค้าให้ติดต่อถึงกัน มิได้เป็นเฉพาะเลียบชายฝั่งเท่านั้น แต่จากฝั่งถึงฝั่งด้วย พ่อค้าอินเดียและพ่อค้าอาหรับต่างมีบทบาทในการติดต่อ นี้นำมาซึ่งการเดินทางสายตรงตัดออกสู่ทะเลเปิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งตั้งแต่ช่วงการค้าสมัยกรีก-โรมัน อาจเป็นได้เช่นกันว่าชาวอินเดียและอาหรับได้ถ่ายทอดประสบการณ์ของตนให้แก่พ่อค้ากรีก-โรมัน หลักฐานอันชัดเจนก็คือ ชาวต่างประเทศนั้นไม่อาจดำเนินการค้าไปได้โดยลำพัง ดังเช่นข้อมูลที่ปรากฏเกี่ยวกับเมืองค้าขายบารีกาซาในอ่าวคัมเบย์บนลุ่มน้ำนาร์มาดะ บารีกาซาเป็นเมืองท่าสำคัญ (และเหมือนเมืองท่าอื่นๆ ทางมหาสมุทรอินเดียฝั่งตะวันตกอีกหลายเมือง) แต่ยากที่จะเข้าถึงถ้าไม่อาศัยนักเดินเรือและคนนำร่องมีประสบการณ์ บรรดาชาวประมงท้องถิ่นจึงมีบทบาทมากในการนำร่องให้แก่เรือต่างชาติในอ่าวคัมเบย์ นำเรือพ่อค้าเข้าสู่ฝั่งและขึ้นไปจนถึงปากแม่น้ำ นี้คือการร่วมบทบาทอย่างแท้จริงในการค้าภาคพื้นมหาสมุทร เช่นเดียวกับในดินแดนของชาวทมิฬทางตะวันออกเฉียงใต้ของอินเดีย ผลก็คือ เกิดชุมชนและเมืองการค้าของทมิฬอยู่ตามชายฝั่งเชื่อมโยงกับการค้าโพ้นทะเลตั้งแต่ก่อนคริสตกาล หลักฐานเกี่ยวกับพัฒนาการของอะริกะเมฑุบนฝั่งโคโรมันเดลจึงมิอาจกล่าวได้ว่าเป็นแหล่งผลิตของกรีก-โรมันโดยลำพังเท่านั้น

พัฒนาการของการค้าที่ได้แสดงไว้ใน**บทที่ ๔** ของงานวิจัย ได้แสดงถึงการขยายตัวของการค้าชายฝั่ง ตลอดจนความเติบโตของเส้นทางค้าภายใน “เดคคัน” อันสัมพันธ์กับการเกิดบ้านเมืองและชุมชนการค้า หลายแห่งกลายเป็นที่มาของชุมชนระดับเมือง ทั้งภูมิภาคส่วนในและบริเวณชายฝั่ง พัฒนาการของการค้าและการรวมอำนาจทางการเมืองของชุมชนได้เกิดขึ้นตลอดช่วงก่อนคริสตกาลถึงสมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๙ ซึ่งนำไปสู่ความชัดเจนของการเกิดรัฐตามชายฝั่ง หรือบริเวณปากน้ำอันติดต่อกับทะเล ดังเห็นได้จากการเติบโตของอำนาจราชวงศ์ปัลลวะแห่งลุ่มน้ำโฆธาวารี การรวมอำนาจของพวกกลิงค์ในเขตแคว้นโอริสสา ลุ่มน้ำมหานที ที่สำคัญคือ ในช่วงตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ ๙ เป็นต้นไป อำนาจทางการค้าและการขยายดินแดน-น่านน้ำของราชวงศ์โจฬะแห่งฝั่งโคโรมันเดลได้เปิดมิติใหม่ให้แก่การค้ามหาสมุทรอินเดีย ทำให้อ่าวเบงกอลเป็นทะเลสาบของโจฬะ ผสานกับการขยายตัวทางการค้าสู่น่านทะเล

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ลักษณะที่เห็นโดดเด่นในพัฒนาการทางการค้ามหาสมุทรอินเดียช่วงนี้ก็คือ เครือข่ายของคลังสินค้าหรือเอมโพเรียมขนาดใหญ่เกิดขึ้นตามเมืองท่าค้าขายชายฝั่งทะเลและชุมทางการค้าภายใน

การศึกษาถึงการค้าทางทะเลด้านตะวันออกของมหาสมุทรอินเดียได้ชี้ให้เห็นว่า มีการขยายตัวอย่างกว้างขวางและสลับซับซ้อนของการค้าเลียบฝั่งอ่าวเบงกอล ได้ต่อติดกับเกาะและกลุ่มเกาะในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ซึ่งค่อนข้างเป็นอิสระแยกจากกัน การติดต่อนี้ย้อนหลังไปได้นับพันปีหรืออย่างน้อยที่สุดประมาณ ๕๐๐ ปีก่อน ค.ศ. ก็ปรากฏร่องรอยการติดต่อจากฝั่งเวียดนามกับหมู่เกาะในอินโดนีเซีย คาบสมุทรมลายู และอาจถึงเมียนมาร์ บริเวณอ่าวไทยและทะเลจีนใต้จึงถูกยึดโยงเข้าด้วยกัน พอล่วงเข้าต้นคริสต์ศตวรรษเราก็ได้เห็นว่ามิได้มีเพียงวัตถุสินค้าเท่านั้นที่แพร่ไป แต่ศาสนา ความคิดความเชื่อก็ได้แพร่ไปนานแล้ว ซึ่งจะเห็นได้จากบันทึกของสงฆ์จีนในการเดินทางไปจาริกแสวงบุญยังอินเดีย ยิ่งเพิ่มความเข้มข้นให้กับการค้าทางไกลระหว่างอินเดียและจีน เส้นทางปกติที่ติดต่อกันก็คือ เส้นทางจากอินเดียข้ามคอคอดกระบนคาบสมุทรมลายูตอนบน ผ่านฟูนานไปจีน และเมื่อเทคโนโลยีก้าวหน้าจนสามารถสร้างเรือข้ามสมุทรขนาดใหญ่ได้ การเดินทางจากศรีลังกาเข้าสู่ทะเลจีนใต้ก็พิสูจน์ประสิทธิภาพได้ดีที่สุดในตอนนั้น

ประมาณคริสต์ศตวรรษที่ ๕ นับเป็นหัวเลี้ยวหัวต่อของการเดินเรือค้าขายในน่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เมื่อได้มีการบุกเบิกเส้นทางข้ามช่องแคบมะละกา น่านทะเลของหมู่เกาะและกลุ่มเกาะในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จะถูกควบคุมโดยอำนาจของชาวน้ำในท้องถิ่น ตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ ๖ ถึงประมาณคริสต์ศตวรรษที่ ๑๔ ผ่านรัฐที่รู้จักกันในชื่อว่า “ศรีวิชัย” และ “มัชฌปาหิต”

และในช่วงเวลาเดียวกันนี้ ปัจจัยอันเป็นตัวแปรสำคัญอีกส่วนหนึ่งก็ได้เข้ามามีบทบาทในการค้ามหาสมุทรอินเดีย นั่นคือ ศาสนาอิสลามได้แผ่เข้าสู่ภาคพื้นมหาสมุทรอินเดียและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

การศึกษา**บทที่ ๕** เน้นบทบาทของพ่อค้ากลุ่มชาวทมิฬจนถึงคริสต์ศตวรรษที่ ๑๔ ในบริเวณฝั่งโคโรมันเดลตอนใต้ (ประมาณแคว้นทมิฬนาฑูปัจจุบัน) อันเป็นบริเวณโดดเด่นทางวัฒนธรรมและภาษาของชนพื้นถิ่นกลุ่มหนึ่ง อีกทั้งยังเป็นบริเวณทางเศรษฐกิจสัมพันธ์กับการค้าทางทะเลมายาวนาน พัฒนาการและความเปลี่ยนแปลงชุมชนการค้าตามชายฝั่งของมหาสมุทรอินเดีย โดยเฉพาะอย่างยิ่งชุมชนการค้าของทมิฬอินเดีย สามารถทำให้เราเห็นโครงสร้างทางเศรษฐกิจของมหาสมุทรอินเดียส่วนนี้ว่า พ่อค้าเป็นแรงกระตุ้นอันสำคัญทางเศรษฐกิจให้ผ่านเศรษฐกิจแบบเพียงแค่เลี้ยงตัวเองและพออยู่กิน การค้าทางทะเลดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งแห่งเครือข่ายการค้ามหาสมุทรอินเดียดังกล่าวมาแล้วในบทต้นๆ อำนาจทางการเมืองของชาวทมิฬในช่วงเวลาที่ศึกษานี้ตรงกับสมัยการขึ้นและการเสื่อมสลายอำนาจของราชวงศ์โจฬะ ซึ่งรวมเวลาเกือบสามศตวรรษก่อนที่อำนาจจะถูกแบ่งแยกเป็นกลุ่มเล็กกลุ่มน้อยในคริสต์ศตวรรษที่ ๑๓ เป็นต้นไป ตามมาด้วยการแผ่อำนาจของมุสลิมเข้าสู่อินเดียใต้ในปลายคริสต์ศตวรรษที่ ๑๔

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

แผ่นดินของทมิฬมีขนบการค้าอันยาวนาน ชุมชนการค้าบริเวณนี้นับได้ว่ามีบทบาททั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ชุมชนการค้าดังกล่าวได้ก่อเกิดองค์กรและสถาบันที่ไม่เพียงแต่ขยายขอบข่ายการค้าแต่ยังจำแนกอาชีพของชนในวรรณะพ่อค้า (ไวศยวรรณะ) ออกเป็นหลากหลายกลุ่มช่างฝีมือ องค์กร หรือสมาคมการค้าและหรือสมาคมพ่อค้า หรือ “เศรณี” ซึ่งเกิดขึ้นนั้นเป็นภาพสะท้อนของสังคมระดับเมืองอันเติบโตขึ้นกับการค้า ขณะเดียวกันองค์กรเหล่านี้ก็สัมพันธ์เกี่ยวข้องกับบรรดาช่างฝีมือและพ่อค้าในชนบทอีกด้วย เห็นได้ชัดจากหลักฐานประเภทจารึกยุคต้นและวรรณกรรมทมิฬยุคสังกัมว่า ในสังคมระดับเมืองสมัยนี้ปรากฏพ่อค้าหลายประเภท โดยเฉพาะอย่างยิ่งพ่อค้าซึ่งค้าขายสินค้าเฉพาะ เช่น พ่อค้าเกลือ พ่อค้าผ้า เหล็ก และอัญมณี เป็นต้น; รวมทั้งช่างฝีมือซึ่งเป็นพ่อค้าอยู่ในตัวเอง; กลุ่มสำคัญของพ่อค้าอาศัยอยู่ในเมืองคือผู้ประกอบการและนายธนาคาร; ที่น่าสังเกตคือ นอกจากพ่อค้าอยู่ตามเมืองแล้วยังมีพ่อค้าเดินทางไปค้าขายตามที่ต่างๆ; และพ่อค้าอีกหลายคนเป็นนักรบ มิติอันกว้างขึ้นของการค้ามหาสมุทรอินเดียนั้นส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากบทบาทของสมาคมการค้าเหล่านี้ ผลก็คือ การค้ามหาสมุทรอินเดียได้แผ่ขยายครอบคลุมตั้งแต่ฝั่งแอฟริกาตะวันออก รวมตลอดถึงน่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เข้าสู่จีน

หลักฐานจำนวนมากชี้ถึงการรวมกลุ่มของสมาคมพ่อค้าซึ่งมีบทบาททั้งการค้าท้องถิ่น เมือง และการค้าโพ้นทะเล สมาคมพ่อค้าเหล่านี้มีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการกับองค์กรของหมู่บ้านและเมือง สภาของหมู่บ้านคือ “อูร์” (ur) สภาของหมู่บ้านพราหมณ์เรียกว่า “สภา” (sabha) ขณะที่สภาและองค์กรของพ่อค้าเองเรียกว่า “นัครัม” (nagaram) สมาชิกขององค์กรเหล่านี้กลายเป็นส่วนของกันและกันในสมาคมการค้าหรือสมาคมพ่อค้าที่จัดการเกี่ยวกับเรื่องการค้าทุกระดับและทุกรูปแบบ สมาคมการค้าที่ขึ้นชื่อคือ “ไอยาโวเล” และ “มณีคราม” และที่สำคัญอีกกลุ่มหนึ่งคือ สมาคมพ่อค้าสัญจรที่เรียกว่า “นานาเดสิ”

บทที่ ๖ ได้ชี้ให้เห็นมิติที่กว้างของการค้ามหาสมุทรอินเดีย ซึ่งมิอาจแยกจากการค้าทางบกในเอเชียกลางและตอนเหนือของอินเดีย (คือการค้าบนทางสายไหม) มาแต่แรกเริ่ม แต่การค้ามหาสมุทรอินเดียก็มิใช่ส่วนขยายของการค้าทางสายไหม

โดยทั่วไปแล้วเรามีความเห็นกันว่า อิทธิพลทางวัฒนธรรมและศาสนาจากอินเดียนั้นได้แพร่เข้าสู่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้อย่างน้อยตั้งแต่เริ่มต้นคริสต์ศตวรรษ เริ่มด้วยพุทธศาสนา ต่อมาประมาณคริสต์ศตวรรษที่ ๔ และ ๕ ก็คือศาสนาพราหมณ์-ฮินดู นักวิชาการบางท่านมีความเห็นว่า การติดต่อทางเศรษฐกิจระหว่างกันนั้นเกิดมาแล้วตั้งแต่ประมาณ ๕๐๐ ปีก่อน ค.ศ. โดยที่มีการค้าเกิดขึ้นเมื่อสงฆ์ในพุทธศาสนาเดินทางไปกับพ่อค้าหรือไปตามเส้นทางค้า ไม่ว่าจะอย่างไรก็ตามเราไม่อาจปฏิเสธได้ว่าความคิดเกี่ยวกับพุทธศาสนาและศาสนาฮินดูได้แพร่ไป ทั้งยังปรากฏหลักฐานเกี่ยวกับประติมากรรมและสถาปัตยกรรมอันเนื่องกัน รวมตลอดถึงตัวอักษรและภาษาของอินเดีย กล่าวได้ว่า ความเกี่ยวพันระหว่าง

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

พุทธศาสนาและการค้านั้นเป็นระบบที่เอื้ออิงกันและกัน พ่อค้าซึ่งนับถือพุทธศาสนามาแต่ครั้งพุทธกาล ล้วนสั่งสมความมั่งคั่งทางการค้า และมีบทบาททางด้านสังคมในการบริจาคทานสร้างศาสนสถาน ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวก็ช่วยยกสถานภาพของพ่อค้าไปด้วยในตัว อีกทั้งในแง่ของการฝีมือและวิชาชีพ พุทธสถานต่างๆ จึงกลายเป็นแหล่งสะสมความรู้และทักษะความชำนาญ

ปรัชญาความรู้ความคิดทางศาสนาและการเมืองจากอินเดียได้แพร่สู่ผู้คนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ชนชั้นผู้นำได้ปรับปรุงแต่งความรู้เหล่านั้น สร้างระบบอำนาจและพิธีกรรมรองรับความมั่นคงของตน เกิดเมืองหรือรัฐขึ้นในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทั้งในภาคพื้นทวีปและน่านทะเล ขณะเดียวกันพุทธ-ศาสนาซึ่งแผ่เข้าสู่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้และจีน ก็มีพลังสะท้อนกลับอันส่งผลต่อการขยายตัวของการค้า นอกเหนือไปจากการขยายตัวของเส้นทางค้า และสินค้าหลากหลายอันสัมพันธ์กับศรัทธาและความเชื่อในพุทธศาสนา กล่าวได้ว่าการค้าขยายตัวไปพร้อมกับศรัทธาและความเชื่อในพุทธศาสนา และหรือได้เกิดเส้นทางค้าสายพระพุทธศาสนาขึ้นทั้งทางบกและทะเล ทั้งนี้สินค้าแห่งศรัทธานับว่าช่วยเพิ่มปริมาณในตลาดค้าของสามัญชนทั่วไป อีกทั้งความหลากหลายของสินค้าแห่งศรัทธายังสัมพันธ์กับธรรมเนียมปฏิบัติ เช่น การจาริกแสวงบุญ ลัทธิบูชาพระบรมธาตุ และการสร้างสถูปบรรจุสำหรับไว้เคารพบูชา แพร่หลายไปในหมู่ชนทุกระดับชั้น พร้อมไปกับสินค้าในความศรัทธาก็นำมาซึ่งความหลากหลายของสินค้าประเภทอื่นบนเส้นทางค้านี้ เช่น สินค้าเกี่ยวกับเภสัชกรรม และการเล่นแร่แปรธาตุหรือผสมโลหะ และแสวงหาน้ำอมฤต

ผลสัมพันธ์อันสำคัญจากการขยายตัวทางการค้าบนเส้นทางสายพุทธศาสนาก็คือ ความนิยมในการใช้ช่องแคบมะละกาให้เป็นเส้นทางสำหรับพ่อค้าและกลุ่มคนหลายอาชีพหลายวิถีชีวิต ขณะเดียวกันก็นับว่าเป็นช่องทางสำคัญที่ได้เปิดชาวน้ำในพื้นที่ออกสู่โลกกว้าง ตั้งแต่ยุคสมัยเมื่อเส้นทางค้าผ่านช่องแคบมะละกากลายเป็นที่นิยมตั้งแต่ประมาณคริสต์ศตวรรษที่ ๕ จนถึงเวลาที่ชาวน้ำในพื้นที่รวมเป็นชุมชนทางการเมืองแล้วสร้างอำนาจรัฐในนาม “ศรีวิชัย” เข้าคุมช่องแคบมะละกาเมื่อคริสต์ศตวรรษที่ ๗ เป็นต้นไป ในช่วงเวลาดังกล่าวได้เกิดชุมชนทางการเมือง เมืองเล็กเมืองน้อย และรัฐอาณาจักร ขึ้นตามบริเวณชายฝั่งทะเลของเกาะและกลุ่มเกาะแห่งน่านทะเลเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ตลอดไปถึงส่วนที่เรียกว่า ทะเลจีนใต้

การเปิดช่องแคบมะละกาหมายถึงมิติที่กว้างขึ้นของการค้ามหาสมุทรอินเดีย เพราะมันหมายถึงการดึง**จีน**ลงมาสู่บทบาทของผู้ค้าและร่วมค้าในมหาสมุทรอินเดีย อ่าวเบงกอลซึ่งทมิฬโจฬะพยายามสร้างให้เป็นเสมือนทะเลสาบของตนก็ได้กลายเป็นพื้นที่ทางการค้าของจีน และชาวน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ด้วย รวมทั้งกลุ่มพ่อค้าจากภายนอกคือ “มุสลิมอาหรับ” ซึ่งเข้ามาแทนที่เปอร์เซีย-อาหรับแต่ดั้งเดิม

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ศาสนาอิสลามซึ่งเกิดขึ้นในคริสต์ศตวรรษที่ ๗ นั้นส่งผลต่อการค้ามหาสมุทรอินเดียอย่างมาก ชาวมุสลิมได้เข้ามามีส่วนในการค้าทั้งชายฝั่งและข้ามสมุทร นักวิชาการพบว่าชุมชนมุสลิมเกิดขึ้นรอบฝั่งมหาสมุทรอินเดีย เชื่อมโยงเครือข่ายถึงกันโดยความเชื่อทางศาสนา และในบางเวลาปราชญ์มุสลิมก็จะเดินทางมาอบรมสั่งสอนผู้คนในชุมชนเหล่านี้ (หลายคนได้บันทึกเกี่ยวกับวิถีชีวิตและการเดินทางสมัยนั้นไว้ เช่น อิบนู บัตตูตา สมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๑๔ เป็นต้น) นอกจากสร้างชุมชนการค้าอันเข้มแข็งแล้ว มุสลิมยังสร้างเรือค้าขนาดใหญ่ที่มีประสิทธิภาพ สามารถคุมการค้าในน่านน้ำมหาสมุทรอินเดียด้านตะวันตกไว้ได้ เอกสารชาวยุโรปในสมัยหลังมักอ้างถึงเรือมุสลิมจากอู่ต่อเรือเมืองคุชราต [ว่ามีระวางน้ำหนักถึง ๘๐๐ ตัน ใหญ่ที่สุดในบริเวณนี้ ใหญ่กว่าเรือของมักเจลแลน (Magellan) และเดรค (Drake) ชาวยุโรปซึ่งเดินทางอ้อมทวีปแอฟริกาด้วยซ้ำ] เรือค้ามุสลิมก็เผชิญหน้ากับเรือค้าของจีนสมัยราชวงศ์ซ้องในอ่าวเบงกอล นอกเหนือไปจากเรือของชาวน้ำมลายูซึ่งส่วนมากแล้วเป็นเรือขนาดเล็ก แม้มีบ้างที่เป็นเรือขนาดใหญ่ต่อขึ้นเป็นพิเศษ เรือของชาวอินเดีย เช่น ทมิฬซึ่งมีกองเรือของตนก็คงไม่ต่างไปจากของชาวน้ำในท้องถิ่นทั่วไปนัก

ศาสนาอิสลามแผ่เข้าไปในหมู่ชาวน้ำในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ไม่สามารถกำหนดเวลาได้แน่นอนว่าเป็นเมื่อใด แต่หลักฐานปรากฏชัดเมื่อต้นคริสต์ศตวรรษที่ ๑๔ โดยประมาณ นักวิชาการลงความเห็นกันว่า มีหลักฐานเกี่ยวกับศาสนาอิสลามที่ “สมุทรา” ตอนเหนือของสุมาตรา หลังจากนั้นก็ปรากฏชนจำนวนมากยอมรับนับถือศาสนาอิสลามในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ ๑๔ ดังปรากฏว่าครึ่งหลังของศตวรรษนี้ชวาตะวันออกก็กลายเป็นมุสลิม ตลอดสมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๑๔ จึงมีรัฐอิสลามปรากฏขึ้นหลายรัฐ ล่วงเข้ากลางคริสต์ศตวรรษที่ ๑๕ มะละกาก็เป็นเป้าหมายสำคัญของการแผ่ศาสนาอิสลาม หลังจากนั้นคือการเปิดพื้นที่ของศาสนาอิสลามบนคาบสมุทรมลายู ชวา สุมาตรา ฟิลิปปินส์ตอนใต้ หมู่เกาะซูลู

อย่างไรก็ตามเมื่อมองผ่านมิติทางการค้ามหาสมุทรอินเดียที่กว้างขึ้น โดยครอบคลุมน่านน้ำจากแอฟริกาตะวันออกสู่อ่าวเบงกอลและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้แล้ว การค้ามิได้เคลื่อนไหวและเปลี่ยนแปลงเพียงเพราะมีผู้ค้าจากภายนอกเท่านั้น จีนโดยเฉพาะอย่างยิ่งเอกชนจีนและชุมชนจีนที่ตั้งตนอยู่ตามที่ต่างๆ ทั้งตลาดพื้นทวีปและน่านทะเล ต่างได้เข้ามามีบทบาทในเวทีการค้าใหม่นี้ ขณะที่ทมิฬ โจฬะและดราวิเดียน ตลอดจนชาวน้ำกลุ่มต่างๆ ในภาคพื้นทวีปและน่านน้ำมหาสมุทรอินเดีย ต่างมีบทบาทในการค้ามานมนาน ทั้งเป็นตัวกลางการค้า ผู้ค้า พ่อค้าแลกเปลี่ยน เป็นทั้งช่างฝีมือ ผู้ผลิต รวมทั้งเป็นผู้ประกอบการด้วยตัวเอง (ดังเห็นได้จากการเติบโตของวรรณะพ่อค้าในอินเดียใต้) และในส่วนของชาวน้ำมลายู ความเคลื่อนไหวทางการค้าของชนเหล่านี้นอกจากเกิดเป็นชุมชนการเมืองและรวมอำนาจใช้กำลังคุมน่านน้ำดังกรณี “ศรีวิชัย” เป็นตัวอย่างแล้ว ในบางพื้นที่ตามชายฝั่งทะเลยังเกิดเมืองรัฐอาณาจักร ปรากฏชื่อเป็นหลักฐานอยู่ในเอกสารประวัติศาสตร์ เช่น บนคาบสมุทรมลายูและตามกลุ่ม

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

เกาะอินโดนีเซีย การเคลื่อนไหวทางการค้าของพ่อค้าและชาวน้ำในพื้นถิ่นตลอดถึงคริสต์ศตวรรษที่ ๑๔ ย่อมเป็นประจักษ์พยานอันยากปฏิเสธว่า อย่างน้อยที่สุดระบบการค้าเอเชียอันมีเส้นทางค้าถาวรในบทบาทชัดเจนของชาวน้ำในท้องถิ่นได้เกิดขึ้นแล้วก่อนสมัยล่าอาณานิคมของชาวยุโรปในคริสต์ศตวรรษซึ่งตามหลังมา

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

บทที่ ๒
มหาสมุทรอินเดียในความรู้และจินตนาการก่อนสมัยใหม่

มหาสมุทรอินเดียอยู่ในเส้นทางการค้าทางทะเลระหว่างโลกตะวันตกและตะวันออกมาแต่เดิม จนกระทั่งเมื่อต้นคริสต์ศตวรรษ ประเทศใหญ่ในโลกทั้งสองด้านนี้คือโรมและจีน ต่างต้องการสินค้าซึ่งเชื่อว่าเป็นสินค้าจากดินแดนของแต่ละฝ่าย เช่น โรมต้องการสินค้าผ้าไหมจากจีน ส่วนจีนก็ต้องการสินค้าฟุ่มเฟือยและเครื่องหอมสำหรับคนชั้นสูง ขณะที่อินเดียอยู่ในเส้นทางผ่านของการค้าระหว่างสองประเทศนี้ แต่ดูเหมือนว่าการค้าอินเดียไม่ได้มีความสำคัญอันใดเลย และมหาสมุทรอินเดียเป็นเพียงเส้นทางการติดต่อระหว่างกันเท่านั้น เป็นมหาสมุทรที่เสมือน "ปิด" โลกเอาไว้ จากที่นี้เป็นสุดขอบโลก ไปไหนไม่ได้ ไม่มีแผ่นดินใดอีกแล้ว

ที่จริงการค้าในมหาสมุทรอินเดียนั้นมีพัฒนาการอันยาวนาน มีการติดต่อระหว่างกันจากคาบสมุทรอาระเบียสู่ฝั่งทะเลด้านตะวันตกของอินเดีย หรือที่เรียกกันว่า ฝั่งมะละบาร์ จนกระทั่งถึงสมัยโรมันขอบเขตการค้าก็ขยายกว้างขวาง ปรากฏหลักฐานว่าชาวดราวิเดียนพื้นเมืองพื้นถิ่นของอินเดียตอนใต้และศรีลังกาเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยมากมาย พวกเหล่านี้ได้พัฒนาการเดินเรือและการค้าทางทะเลมาเป็นลำดับ ได้ขยายขอบเขตการติดต่อค้าขายแลกเปลี่ยนออกไปสู่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ทั้งแผ่นดินใหญ่และหมู่เกาะ

การค้ายุคโบราณในมหาสมุทรอินเดียนี้ เปอร์เซีย-อาหรับทำการค้าขายมาแต่เดิม และมีพัฒนาการด้านการเดินเรือทะเลและการเดินเรือในมหาสมุทรอินเดียมาอย่างสืบเนื่อง แม้ในสมัยเมื่อโรมันเป็น "จ้าวใหญ่" ทางการค้าของโลกในช่วงต้นคริสต์ศตวรรษ ผู้ที่มาจากซีกโลกด้านตะวันตกของจีนและอินเดียมีแนวคิดเกี่ยว กับขอบเขตของมหาสมุทรอินเดียแบบกรีก-โรมันตามแนวคิดของปโตเลมี ถือว่ามหาสมุทรอินเดียเป็นมหาสมุทร "ปิด" อยู่ตรงขอบโลก แม้ว่าจะสัมพันธ์กับดินแดนทางตะวันออกเฉียงใต้คือ "แผ่นดินทอง" ที่อยู่ในเส้นทางไปจีน (มีรายละเอียดอย่างอื่นอีกมากเกี่ยวกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในความคิดและนิยายปรัมปราซึ่งเล่าลือกันในยุคโบราณ- ดูต่อไปข้างหน้า)

อาหรับ มาสู่โลกตะวันออกในฐานะพ่อค้าและนักเดินทาง ทุกยุคทุกสมัยอาหรับมุ่งเพื่อเครื่องเทศเป็นสำคัญ เครื่องเทศทำให้พวกเขาเป็นผู้แสวงหาและบุกเบิกไปตามหมู่เกาะต่างๆ ในกระบวนการแสวงหาของอาหรับ พวกเขาได้เปลี่ยนแนวความคิดเกี่ยวกับมหาสมุทรอินเดียไปโดยไม่รู้ตัว แต่ยังลังเลและไม่แน่ใจที่จะยอมรับการค้นพบใหม่ๆ ของตน อาหรับได้รวบรวมความรู้เหล่านี้ลงในหนังสือ *สารานุกรมอัคบาร์ อัล-ซินวัล-ฮินด์* (Akhbar al-Sinwal-Hind) ก็ต่อเมื่อยุคหลังมาแล้ว ประมาณปี ค.ศ. ๘๕๐ (คือคริสต์ศตวรรษที่ ๙) แนวความคิดชุดใหม่ของอาหรับจึงเป็นรูปร่าง ทำให้เห็นว่ามหาสมุทรอินเดียนั้นไม่ใช่มหาสมุทร "ปิด" อีกต่อไป มันเปิดออกไปสู่ดินแดนแปลกใหม่ที่ลางเลือนเหมือนความฝันหรือจินตนิยาย

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

(ไม่แพ้ป่าหิมพานต์ในแนวคิดของอินเดีย) ทั้งจีนและคาบสมุทรอาระเบีย (คือทวีปแอฟริกา) อยู่ด้านหนึ่ง ส่วนอีกด้านหนึ่งที่เลยไปทางตะวันออกของจีน มีเกาะใหญ่ที่ไม่มีใครรู้จัก เรียกว่า *"วัค-วัค"* (Waq-waq) อุดมไปด้วยสิ่งแปลกประหลาดแต่มีเครื่องเทศและแร่ธาตุที่อาหรับต้องการ และแน่นอนขอบโลกได้สิ้นสุดลงตรงที่เกินมหาสมุทรอินเดียเดิมออกไป มีทะเลแห่งความมืดมนอนธกาลและหลุมดำโอบกั้นอยู่

ท่ามกลางความลางเลือนนี้ "วัค-วัค" จึงมีอยู่จริงมีอยู่แน่ แต่ไม่รู้ว่าที่ใด หลายยุคสมัยนักเดินเรือและนักภูมิศาสตร์อาหรับพยายามกำหนดแหล่งที่ของ "วัค-วัค" บ้างว่าอยู่ที่เกาะสุมาตราเป็นเกาะของมหาราชา (ซึ่งนักวิชาการสมัยหลังนำไปเกี่ยวกับอาณาจักรศรีวิชัย) บ้างก็ว่า "วัค-วัค" น่าจะอยู่แถบเกาะมาดากัสการ์ปัจจุบันซึ่ง "ไกล" พอที่จะอยู่ตรงขอบโลก

แนวความคิดเกี่ยวกับมหาสมุทรอินเดียซึ่งเปลี่ยนไปนี้เป็นตัวอย่างประการหนึ่งถึงความต่างทางจักรวาลวิทยาของสังคมตะวันตกโดยเฉพาะอย่างยิ่ง "ยุโรป" กับสังคมตะวันออกนั้น *ปโตเลมี*เป็นนักภูมิศาสตร์ในสมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๒ ซึ่งเสนอว่า โลกเป็นศูนย์กลางของจักรวาล พระอาทิตย์ พระจันทร์ และดาวเคราะห์ทั้งหลายต่างอยู่ประจำที่และล้อมโลกอยู่ เลยไปสูงสุดคือสวรรค์ โลกมีขอบเขตที่ตรงขอบของโลก เลยไปคือทะเลแห่งความมืดและเวิ้งว้าง ในยุโรปความคิดเหล่านี้กว่าจะเปลี่ยนอีกนมนาน นักดาราศาสตร์และนักวิทยาศาสตร์ เช่น *โคเปอร์นิคัส เคปเลอร์* และ*กาลิเลโอ* ล้วนมีส่วนในการเปลี่ยนแปลงจักรวาลวิทยาแบบนี้ จนย่างเข้าคริสต์ศตวรรษที่ ๑๕, ๑๖ โลกตะวันตกคือยุโรปจึงเข้าสู่ยุคการเดินทางรอบโลกอย่างแท้จริง ได้ค้นพบอเมริกา มหาสมุทรแปซิฟิก เส้นทางสู่อินเดีย-จีน แผนที่โลกจึงถูกเปลี่ยนใหม่ ขณะที่การเปลี่ยนแนวคิดเกี่ยวกับมหาสมุทรอินเดียได้เกิดมาก่อนแล้วเป็นเวลานานในหมู่นักเดินเรืออาหรับ ในส่วนของคนพื้นเมืองพื้นถิ่นการเดินทางไปชมพูทวีปและการไปให้ถึงแผ่นดินทอง "สุวรรณภูมิ" และ "สุวรรณทวีป" คือเกาะทอง ไม่ใช่สิ่งแปลกใหม่ในยุคที่พระพุทธศาสนา สมณทูต และคนอินเดียต่างออกเดินทางในกระแสของการค้าและวัฒนธรรมอันแพร่ไป

๒.๑ แนวคิดที่เปลี่ยนไปเกี่ยวกับมหาสมุทรอินเดีย

นักเดินเรือหลายชาติได้เปลี่ยนแนวคิดเกี่ยวกับมหาสมุทรอินเดียที่เป็นน่านน้ำปิดไปเป็นน่านน้ำที่เปิดติดต่อออกไปได้อีก ทำให้พบดินแดนอีกมากมายในน่านน้ำที่ไม่คุ้นเคยมาก่อน มหาสมุทรอินเดียและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งน่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป็นสองบริเวณซึ่งจากความรู้ดั้งเดิมมักคิดว่าข้อมูลเรื่องราวเกี่ยวกับสองบริเวณนี้มาจากเอกสารกรีกและโรมันเท่านั้น บางกรณีก็อาจพิจารณาจากเอกสารจีนบ้าง แต่ทั้งสองบริเวณนี้เป็นพื้นที่ซึ่งจีนไม่ได้ให้ความสนใจมาแต่ต้น ส่วนใหญ่เอกสารข้อมูลจีนให้เรื่องราวถึงประมาณบริเวณทะเลจีนใต้ และชายฝั่งทะเลของแผ่นดินใหญ่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้และบริเวณอ่าวไทย (ปัจจุบัน) เท่านั้น เรื่องเกี่ยวกับมหาสมุทรอินเดียและน่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยตรงแทบไม่มีเลยในระยะแรก เพราะจีนทางตอนเหนือให้ความสนใจกับการขยายตัวไป

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ทางด้านตะวันตกและตอนเหนือ การสร้างกำแพงเมืองจีน และการควบคุม “ทางสายไหม” เป็นสำคัญ ซึ่งก็เป็นเรื่องราวในช่วงต้นคริสต์ศตวรรษ

มีข้อมูลจากเอกสารของอินเดียโดยเฉพาะอย่างยิ่งอินเดียใต้ ที่ให้เรื่องราวเกี่ยวกับการค้าการเดินเรือในสองบริเวณนี้มาตั้งแต่ก่อนคริสต์ศักราช เพราะเอกสารอาหรับกล่าวพาดพิงถึงอินเดียใต้ยุคเก่าแก่ด้วย ขณะเดียวกันก็ปรากฏหลักฐานโบราณคดีบางส่วนจากแหล่งโบราณคดีในอินเดียใต้ ศรีลังกา และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป็นข้อมูลเสริมที่ทำให้เราเห็นร่องรอยของการติดต่อค้าขายแลกเปลี่ยนระหว่างโลกตะวันตกกับโลกตะวันออก แต่ข้อมูลเรื่องราวเกี่ยวกับการเดินเรือ สภาพภูมิศาสตร์ทางทะเลเหล่านี้ใครจะรู้ดีกว่าพ่อค้า นักเดินทาง และกะลาสีเรือ ข้อมูลหลักฐานประเภทนี้โดยทั่วไปมักถือกันว่าเป็นตำนานนิทาน ไม่ค่อยได้รับความเชื่อถือนัก นอกไปจากตำนานนิทาน เรื่องเล่าการเดินทาง เรื่องเกี่ยวกับยาและเครื่องเทศซึ่งเป็นความสนใจในวงการยาของอาหรับ และความรู้ทางภูมิศาสตร์ อย่างไรก็ตามผู้รู้อาหรับในยุคโบราณเฉพาะอย่างยิ่งนักภูมิศาสตร์ก็ได้พยายามประมวลเรื่องราวเหล่านี้ไว้และจัดระบบในตำรับตำราประเภทสารานุกรมและรวมเรื่องเล่า ซึ่งนักวิชาการรุ่นหลังได้นำมาศึกษาและทำการวิพากษ์เอกสาร (Textual Criticism) อีกทีหนึ่ง ดังที่ปรากฏในงานของทิบเบตส์ (G.R. Tibbetts) เป็นต้น

สารานุกรมอัคบาร์ อัล-ซินวัล-ฮินด์ เป็นเอกสารตัวเขียนอยู่ที่หอสมุดแห่งชาติอาหรับ ถือเป็นเอกสารเก่าแก่ที่สุดว่าด้วยเรื่องเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ไม่ปรากฏชื่อผู้แต่งและไม่มีชื่อเรื่อง สันนิษฐานว่ารวบรวมขึ้นในปี ค.ศ. ๘๕๑ (แต่มีบรรณาธิการและพิมพ์หลายครั้งแล้วโดยนักวิชาการฝรั่งเศสในคริสต์ศตวรรษที่ ๑๗) เรื่องที่รู้จักและนิยมกันมากในชุดของ*อัคบาร์ อัล ซินวัล-ฮินด์* คือเล่มที่ที่ว่าด้วย *สุไลมาน-พ่อค้า* (Book of Sulaiman, the Merchant)

เอกสารสำคัญที่ให้เรื่องราวของมหาสมุทรอินเดียซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับการค้าแถบนี้อีกชุดหนึ่งคือ *อาจาอิ๊บ อัล-ฮินด์* (Aja'ib al-Hind) *ปริทัศน์ตำนานและเรื่องเก่า* เชื่อว่ารวบรวมขึ้นในปลายคริสต์ศตวรรษที่ ๑๐ ผู้รวบรวมคือบูเซิร์ก บี. ชาฮ์ริยาร์ แห่งรัมฮูร์มุซ (Buzurg b. Shariyar of Ramhurmuz) เอกสารชุดนี้นอกจากกล่าวถึงการค้าจีน สุมาตรา และคาบสมุทรมลายูแล้ว ที่น่าสนใจคือ มีเรื่องราวของพ่อค้าจากอ่าวเปอร์เซียซึ่งเดินทางผ่านเข้าสู่มหาสมุทรอินเดีย (ประมาณได้ว่าตรงกับสมัยที่ราชวงศ์อับบาสิดเรืองอำนาจ)

แนวคิดโดยทั่วไปเกี่ยวกับมหาสมุทรอินเดียของพวกอาหรับขึ้นอยู่กับโลกทัศน์เกี่ยวกับโลกและจักรวาลด้วย ยกเว้นในคัมภีร์กุรอ่านและคำประพันธ์เก่าแล้ว แนวคิดเรื่องโลกของพวกอาหรับมาจากนักดาราศาสตร์ นักคณิตศาสตร์ คือ *ควาริซมิ* (Kwarizmi) ผู้ซึ่งได้จัดทำชุดแผนที่โลกขึ้น (ส่วนใหญ่แปลมาจากงานของปโตเลมีแล้วขยายเพิ่มเติม เพราะโลกในยุคของควาริซมินั้นต่างไปจากยุคของปโตเลมีตั้งแต่สมัยต้นคริสต์ศตวรรษ สิ่งที่เพิ่มเติมนี้สำคัญเพราะทำให้เรารู้จักมหาสมุทรอินเดียจากสายตาของคนภายนอกที่ไม่ใช่คนอินเดีย)

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

เดิมทีในความคิดของปโตเลมีนั้น มหาสมุทรอินเดียเป็นมหาสมุทร “ปิด” ล้อมแผ่นดินอยู่ เลยจากลุ่มน้ำคงคาไปคือคาบสมุทรที่เรียกว่า *ครีเส เคอสอนีสอส* (Chryse Chersonesos) ซึ่งคนอินเดียเรียก *“สุวรรณภูมิ”* ต่อจากนั้นคืออ่าวใหญ่ (น่าจะหมายถึงอ่าวไทยและปากแม่น้ำโขง-ผู้วิจัย) เรียกชื่อว่า *เมกาลอส โคลปอส* (Megalos Kolpos) และทางด้านตะวันออกของอ่าวใหญ่นี้เองคือฝั่งทะเลจีนซึ่งขึ้นไปถึงคัตติการะ (Kattigara-คือฮานอย) และอยู่ต่ำกว่าเส้นศูนย์สูตร เลยไปทางใต้และตะวันตกจะไปพบกับแอฟริกา มหาสมุทรอินเดียจึงเป็นมหาสมุทร “**ปิด**” โดยสมบูรณ์ เลยจากขอบเขตนี้ไป “ไม่มี”

แต่ในความเป็นจริงจากประสบการณ์ของนักเดินเรือไม่ใช่เช่นนั้น มหาสมุทรอินเดียไม่ใช่มหาสมุทร “ปิด” เพราะนักเดินเรือสามารถเดินเรือเลยขอบโลกที่มหาสมุทรอินเดียปิดอยู่นี้ออกไปและพบแผ่นดินใหม่ได้ บรรดาเกาะต่างๆ ในน่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก็ถูกค้นพบในครั้งนี้ เช่น เกาะที่พวกอาหรับเรียกว่า “เกาะของมหาราชาแห่งซาบัค” และมีข้อมูลมากมายเกี่ยวกับเรื่องนี้ทั้งที่สอดคล้องกันและขัดแย้งกันเอง ความรู้และการค้นพบใหม่นี้อาหรับในยุคนั้นยังไม่กล้ายอมรับ เพราะมันหมายถึงการเปลี่ยนโลกทัศน์และทัศนจักรวาล ท่ามกลางความสับสนทางความคิดนี้จึงมีเรื่องเล่าต่างๆ มากมายเกี่ยวกับดินแดนใหม่ และสรุปความคิดว่าผืนน้ำแผ่นนี้คือทะเลแห่งความมืดมนอนธกาล กล่าวคือ ข้อมูลของนักเดินเรือยืดฝั่งทะเลจีนให้ยาวออกไปเลยคัตติการะ (ซึ่งเดิมเส้นทางจบลงตรงนี้) เลยไปทางตะวันออกมีคาบสมุทรอีกสองคาบสมุทร จึงถึงทะเลขอบโลกใหม่ (เมื่อเปิดมหาสมุทรอินเดียออกไป) นักเดินเรืออาหรับจากแอฟริกาไปอินเดียไม่เดินเรือเลียบฝั่งดังแต่ก่อน พวกเขากล้าตัดข้ามทะเลอาหรับสู่ปากแม่น้ำสินธุและเมืองท่าทางฝั่งตะวันตกของอินเดีย มุ่งไปศรีลังกา อ้อมฝั่งทะเลตะวันออกขึ้นถึงปากแม่น้ำคงคา แล้วเดินทางไปถึงขอบโลกใหม่ได้ และเพราะฉะนั้นมหาสมุทรอินเดียจากคาบสมุทรอาระเบียถึงจีนจึงถูกแบ่งออกเป็นหลายทะเล ต่างกันไปตามน่านน้ำและลักษณะการเดินเรือ

มหาสมุทรอินเดียในยุคแห่งการเดินเรือของอาหรับ (ก่อนกองเรือเจิ้งเหอ) คือ มหาสมุทรอินเดียที่สามารถ “เปิด” ออกไปสู่ขอบโลกใหม่ซึ่งมีทะเลล้อม แต่อยู่เลยมหาสมุทรอินเดียออกไปอีก ในการเปิดออกสู่ขอบโลกใหม่นี้อาหรับได้ “ยืด” ฝั่งแอฟริกาออกไปจนพบกับฝั่งทะเลจีน ซึ่งขยายเลยออกไปอีกเช่นกัน ทำให้ได้พบเกาะต่างๆ อีกมากมายในน่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ซึ่งอาหรับไม่คุ้นเคย ขณะเดียวกันมหาสมุทรอินเดียในการค้นพบใหม่นี้ อาหรับก็พบว่ามีความแตกต่างระหว่างน่านน้ำต่างๆ จึงแบ่งเขตของมหาสมุทรอินเดียออกเป็น ๗ เขตหรือ ๗ ทะเลย่อย

ในที่สุดแล้วรูปลักษณ์ทางกายภาพของมหาสมุทรอินเดียก็เปลี่ยนไป เมื่อนักเดินเรืออาหรับเดินทางออกเลยต่อไปถึงหมู่เกาะทางตะวันออก จากอ่าวเปอร์เซียถ้าไปทางตะวันออกคืออินเดียและจีน ถ้าไปทางตะวันตกคือแอฟริกา มหาสมุทรอินเดียจึงล้อมรอบทวีปอินเดียให้มีรูปร่างเหมือนเป็นรูปลิ่ม (wedged shape) การเดินเรือผ่านมหาสมุทรอินเดียตามเส้นทางดังกล่าวเกือบจะมีนัยให้เห็นแล้วว่าโลกของเรานี้กลม (ด้านหนึ่งเป็นมหาสมุทรแปซิฟิก อีกด้านหนึ่งเป็นมหาสมุทรแอตแลนติก มหาสมุทรอินเดีย

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

เป็น “ลิ่ม” ตอกอยู่ตรงกลาง-ผู้วิจัย) [ดูประกอบ Tibbetts, G.R., 1979.; Hourani, G.F.,1951.]

ความรู้เกี่ยวกับมหาสมุทรอินเดียอันเปลี่ยนไปได้นำนักเดินเรือและพ่อค้าไปสู่บริเวณใหม่ที่เราเรียกกันในปัจจุบันว่า เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อันประกอบด้วยทั้งแผ่นดินใหญ่และหมู่เกาะในน่านน้ำ

ส่วนที่เป็นแผ่นดินใหญ่หรือบางทีเรียกภาคพื้นทวีป ส่วนที่เป็นน่านน้ำและหมู่เกาะประกอบด้วยเกาะ หมู่เกาะ (islands) และกลุ่มเกาะย่อย (archipelago) ส่วนที่เป็นแผ่นดินใหญ่นั้นประกอบด้วยที่ราบอุดมสมบูรณ์กว้างขวาง มีแม่น้ำสายใหญ่และยาวหลายสาย ทำให้เกิดที่ราบลุ่มสามเปลี่ยมปากแม่น้ำอันอุดมสมบูรณ์

ส่วนที่เป็นหมู่เกาะและเกาะมีแม่น้ำสายสั้นๆ มีทิวเขาสูงชันติดฝั่งทะเลและมหาสมุทร บางแห่งจึงเป็นอ่าวกำบังลม จอดเรือได้ดี ขณะที่ชาวเกาะชาวน้ำซึ่งอยู่อาศัยบริเวณนี้ที่ส่วนใหญ่เป็นพวกชำนาญทางน้ำ เป็นนักเดินเรือและหันหน้าสู้ทะเล มีบางส่วนของแผ่นดินใหญ่อันถูกนับเนื่องเป็นบริเวณหมู่เกาะ คือ คาบสมุทรมลายู มีลักษณะคล้ายทวีปเล็กๆ หรือเกาะ เช่นเดียวกับด้านตะวันออกเฉียงใต้ของเวียดนาม ที่บริเวณเกือบทั้งหมดล้อมด้วยทะเล จึงมีลักษณะเหมือนกลุ่มเกาะย่อยมากกว่าแผ่นดินใหญ่

ส่วนที่สัมพันธ์กับทะเลของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ถ้ายึดขอบเขตพรมแดนทางการเมืองของประเทศในปัจจุบันเป็นหลัก ประกอบด้วยดินแดนของหลายประเทศ เช่น มาเลเซีย บรูไน อินโดนีเซีย สิงคโปร์ ฟิลิปปินส์ คาบสมุทรภาคใต้ของประเทศไทย ฝั่งทะเลตะวันออกเฉียงใต้ของเวียดนาม ศรีลังกา และฝั่งทะเลด้านใต้และตะวันออกของอินเดีย เป็นต้น

ถ้ายึดทะเลเป็นหลักแล้ว อาณาบริเวณที่เป็นผืนน้ำของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ประกอบด้วยทะเลจีนใต้ รวมชายฝั่งทะเลตอนใต้ของจีนโบราณ (ที่ปัจจุบันเป็นแดนของเวียดนามและกัมพูชา) อ่าวไทย ทะเลอันดามัน และอ่าวเบงกอลของมหาสมุทรอินเดีย ตลอดจนถึงทะเลชวา ทั้งนี้รวมช่องแคบสำคัญคือ ช่องแคบมะละกา และช่องแคบซุนดา

เอเชียตะวันออกเฉียงใต้เพิ่งเป็นที่รู้จักกันประมาณสมัยสงครามโลกครั้งที่ ๒ มานี้เอง อาณาบริเวณดังกล่าวแบ่งตามลักษณะทางภูมิศาสตร์ออกเป็น ๒ ส่วนคือ ส่วนที่เป็นแผ่นดินใหญ่หรือภาคพื้นทวีป และส่วนที่เป็นผืนน้ำอันประกอบด้วยคาบสมุทรและหมู่เกาะ นอกเหนือจากทะเล-มหาสมุทร

เมื่อมหาอำนาจตะวันตกในยุคแผ่อาณานิคมเข้าสู่บริเวณส่วนนี้ของโลก ต่างถือเอาแผ่นดินของตนเป็นศูนย์กลาง ดินแดนอื่นเป็นแดนบริวารตน จึงเรียกบริเวณนี้ว่าเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ที่จริงแต่บรรพกาล กลุ่มชนหลากหลายชาติภาษาล้วนรู้จักบริเวณนี้และเรียกขานชื่อต่างกันไป

จีนเรียกว่า หนานหยางหรือ *นานยาง* คือ ทะเลใต้หรือมหาสมุทรทางใต้

บรรดาพ่อค้าจากเอเชียตะวันตก อาหรับ และอินเดีย เรียกบริเวณนี้ว่า *แผ่นดินใต้ลม* เพราะมีทั้งลมประจำถิ่นและลมประจำฤดูพัดผ่าน ลมประจำถิ่น เช่น ไต้ฝุ่นในทะเลจีนใต้ และเฮอริเคนในมหาสมุทรอินเดีย ลมประจำฤดู เช่น ลมมรสุม

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

กรีกและโรมันต่างกล่าวถึงดินแดนแถบนี้ว่าเป็นแผ่นดินทองหรือ *สุวรรณภูมิ* คือ ครีเส เคอสอนีสอส

ปโตเลมี นักภูมิศาสตร์แห่งเมืองอเล็กซานเดรีย กล่าวถึงดินแดนโพ้นทะเลเลยลุ่มแม่น้ำคงคาออกไปว่าเป็นอินเดียไกล หมายถึง สุวรรณภูมิ ซึ่งนักวิชาการยุโรปสมัยหลังก็คล้อยตาม

ปัจจุบันนักวิชาการในประเทศไทยกลุ่มหนึ่งเรียกดินแดนนี้ว่า อุษาคเนย์

ทำเลทางภูมิศาสตร์ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้นเป็นศูนย์กลางของบ้านเมืองและประเทศอันมีการเคลื่อนไหวทางการค้าสูงมาแต่อดีตกาล [ถ้าปัจจุบันก็เรียกได้ว่าเป็น “ฮับ” (hub) จีนอยู่ตอนเหนืออินเดียอยู่ด้านตะวันตก เอเชียกลางและยุโรปอยู่ไกลสุดออกไปทางตะวันตก] ส่วนล่างของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ติดต่อกับมหาสมุทรใหญ่ของโลกถึง ๒ แห่งคือ มหาสมุทรอินเดีย และมหาสมุทรแปซิฟิก

ทิวเขาหิมาลัยเปรียบเสมือนกระดูกสันหลังของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ภาคพื้นทวีป ทอดตัวลงสู่พื้นที่ด้านตะวันตกเฉียงใต้ของมหาสมุทรแปซิฟิก ส่วนที่โผล่เหนือน้ำกลายเป็นหลายหมู่เกาะ (ส่วนใหญ่เป็นดินแดนประเทศอินโดนีเซียปัจจุบัน) ทิวเขานี้จึงแบ่งเขตอารยธรรมใหญ่ของโลกออกเป็น ๒ ส่วนโดยปริยายคือ **เขตอารยธรรมอินเดีย** และ **เขตอารยธรรมจีน** อารยธรรมจากแหล่งกำเนิดสองแห่งนี้ส่งผลต่อผู้คนและอารยธรรมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ด้วย

คาบสมุทรใหญ่ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้คือ คาบสมุทรมลายู ซึ่งตามสภาพทางธรณีวิทยานั้นเป็นส่วนหนึ่งของไหล่ทวีปซุนดาหรือแผ่นดินซุนดา

สมัยก่อนประวัติศาสตร์ยุคไพลสโตซีน (Pleistocene) แผ่นดินซุนดาเชื่อมกับแผ่นดินใหญ่เอเชีย แผ่นดินซุนดานี้แม้ไม่มีภูเขาไฟซึ่งทำให้ดินอุดมแต่ก็ปลอดภัยสำหรับมนุษย์อยู่อาศัย จึงต่างจากเขตอุดมสมบูรณ์ของสุมาตรา ชวา และบาหลี แผ่นดินซุนดาอุดมสมบูรณ์ด้วยแร่ธาตุนานาชนิด นับเป็นปัจจัยอย่างหนึ่งที่ดึงดูดผู้คนเข้ามาพำนักหรือมาเยือน นำไปสู่การเกิดเครือข่ายทางการติดต่อค้าขาแลกเปลี่ยน จะเห็นได้ว่าตั้งแต่ประมาณ ๕๐๐ ปีก่อนคริสต์ศักราช ด้านตะวันตกของคาบสมุทรซึ่งมีแหล่งทองคำอยู่ทางตอนในภูเขาเป็นบริเวณแรกเริ่มที่ดึงดูดพ่อค้าต่างประเทศให้มาเยือน ปรากฏเมืองโบราณเป็นเมืองท่าและแหล่งผลิตอยู่ตามฝั่งตะวันตกของคาบสมุทร

ลักษณะเด่นชัดตามธรรมชาติของคาบสมุทรและหมู่เกาะใกล้เคียงคือ เป็นบริเวณสำคัญที่ติดต่อทะเลอันเป็นแหล่งอาหารอันอุดม คนบางกลุ่มบริเวณนี้อาศัยอยู่กับท้องทะเล บนเรือ หรือที่พำนักอาศัยบนเสาสูง ดังที่เห็นได้ทางแถบซาบาห์และกรุงบันดาเสรีเบกาวัน

ส่วนบนแผ่นดินบริเวณชายฝั่งใกล้ปากแม่น้ำเป็นแหล่งนิเวศอันอุดมไปด้วยสิ่งมีชีวิตของท้องทะเล ผู้คนนิยมมาอยู่อาศัยเลี้ยงชีวิตด้วยการจับปลา ปลูกมะพร้าว ต้นปาล์ม สาคู กล้วย พืชผัก

ภูเขา ลุ่มน้ำ และแผ่นดินที่มีไม่มากนักจึงมีความหมายยิ่งต่อผู้คนตามหมู่เกาะและชายฝั่ง เฉกเช่นเดียวกับคนชาวน้ำอันมีท้องทะเลเป็นที่รองรับชีวิตวัฒนธรรม บนภาคพื้นทวีปและบริเวณตอนในหลัง

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

เขา การเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงของผู้คนขึ้นอยู่กับสายน้ำ ทั้งในแง่การคมนาคมและการสรรค์สร้างความสมบูรณ์ให้ผืนดินและทุ่งราบ ผู้คนยึดติดแผ่นดินและโยงใยที่ลุ่มน้ำเข้าด้วยกัน ศูนย์รวมของอำนาจทางการเมืองและฐานของรัฐโบราณจึงมักอยู่ตามลุ่มน้ำ ขณะที่คนคาบสมุทรและหมู่เกาะสร้างวิถีชีวิตทางน้ำ แม้บางกลุ่มอยู่ตามป่าชายเลน บางกลุ่มลอยเรือเป็นชุมชนหรือหมู่บ้านลอยน้ำ พวกเหล่านี้เติบโตพร้อมกับความก้าวหน้าด้านการสร้างและเดินเรือ

บริเวณมหาสมุทรและหมู่เกาะของน่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีความหลากหลายสูงยิ่งทั้งผู้คน สภาพนิเวศ และวงจรชีวิต จนกระทั่งนักธรรมชาติวิทยาชาวอังกฤษ อัลเฟรด วอลเลซ ได้แบ่งพรมแดนของสัตว์ประจำถิ่นออกเป็น ๒ เขตด้วยเส้นแบ่งวอลเลซ (Wallace Line) ที่ตัดผ่านไหล่ทวีปซุนดาระหว่างกาลิมันตันและซูลาเวสีของช่องแคบอินโดนีเซีย แล้วลงใต้ผ่านช่องแคบบาหลีและลอมบก ปรากฏอยู่ในหนังสือ *The Malay Archipelago* ขณะเดียวกันได้แบ่งหมู่เกาะออกเป็น ๒ โซนทางด้านธรณีวิทยา ได้แก่ โซนเอเชียและโซนออสเตรเลีย

นอกจากวิถีชีวิตของคนบนแผ่นดินโดยทั่วไปอันมีเกษตรกรรมเป็นพื้นฐานแล้ว ผู้คนในภาคพื้นหมู่เกาะของน่านน้ำตอนล่างล้วนสามารถติดต่อกันได้ทางทะเล ดังนั้นทะเลจึงเป็นปัจจัยที่ทั้ง *แยก* และ *รวม* คนเข้าด้วยกัน เป็นเงื่อนไขที่ทำให้เกิดการสร้างความก้าวหน้าและการเรียนรู้ทางด้านการเดินเรือและต่อเรือให้เหมาะสมกับวิถีชีวิตแวดล้อม จึงปรากฏในประวัติศาสตร์แต่ครั้งโบราณว่าคนตามหมู่เกาะล้วนติดต่อสัมพันธ์กัน นอกเหนือจากการปะทะสังสรรค์กับผู้คนจากพื้นทวีป หรือเป็นตัวกลางติดต่อรับวัฒนธรรมของคนบนแผ่นดินใหญ่ ซึ่งเห็นได้ชัดจากวัตถุทางวัฒนธรรมอันแสดงถึงการสังสรรค์ติดต่อระหว่างคนกลุ่มหนึ่งกับคนอีกกลุ่มหนึ่งในพื้นที่ที่ห่างไกลกัน เช่นที่เห็นได้จากวัตถุใน*วัฒนธรรมดองเซิน* (สำริด) และ*วัฒนธรรมเครื่องปั้นดินเผาลาปิตา* เป็นต้น นอกเหนือจากการแพร่เข้ามาของคติศาสนาหลัก ได้แก่ ฮินดู พุทธ และอิสลาม

๑. เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในจีโอกราฟเฟีย (Geographia) **ของ “ปโตเลมี”**

คลอดิอุส ปโตเลมี เป็นนักวิทยาศาสตร์แห่งเมืองอเล็กซานเดรีย เขียนหนังสือเรื่อง *จีโอกราฟเฟีย* ว่าด้วยภูมิศาสตร์ของโลกเมื่อ ค.ศ. ๕๐

ตามที่ปรากฏในผลงานนี้มหาสมุทรอินเดียเป็นน่านน้ำปิด ไม่ใช่มหาสมุทรใหญ่ที่ต่อติดกับน่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และมหาสมุทรแปซิฟิก แต่เป็นน่านน้ำที่ถูกล้อมโดยแผ่นดิน

เอเชียของปโตเลมีแบ่งออกเป็น ๑๒ ส่วน

เอเชียตะวันออกเฉียงใต้และ “ซีแน” (Sinae) คือจีน นับเป็นส่วนที่ ๑๑

ตาโปรบานา (Taprobana) คือลังกา นับเป็นส่วนที่ ๑๒

ปโตเลมีถือว่าเอเชียตะวันออกเฉียงใต้คืออินเดียไกลหรืออินเดียโพ้นทะเล อยู่เลยลุ่มน้ำคงคา ส่วนที่เลยจากดินดอนสามเหลี่ยมปากน้ำออกไปคืออาณาจักรแห่งทองคำ (Aurea Regio) เลียบฝั่งทะเล

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ลงมาตอนล่างคืออาณาจักรแห่งเงิน (Argentea Regio) ถัดจากนี้ไปคือเบสินกิติ (Besyngiti) ซึ่งมีทองคำมากเช่นเดียวกัน ผู้คนบริเวณแถบนี้ผิวขาว ดั้งจมูกงาม และตัวสั้น แม่น้ำสายสั้นๆ ไหลลงสู่แผ่นดินทางใต้บริเวณอ่าวใหญ่ และมีฝั่งทะเลเลียบลงใต้อยู่ทางด้านตะวันออก (สันนิษฐานกันว่าดินแดนดังกล่าวประมาณตั้งแต่ตอนบนของอ่าวเบงกอลลงมาถึงอ่าวมะตะบัน เลียบฝั่งอันดามัน ทางด้านตะวันออกคือคาบสมุทรมลายู) อาณาบริเวณตามที่กล่าวมานี้มีการเคลื่อนไหวทางการค้าเข้มข้นระหว่างเมืองท่าบนฝั่งอินเดียกับคาบสมุทรมลายู เป็นที่เริ่มต้นสำหรับผู้จะลงเรือไปสู่สุวรรณภูมิหรือแผ่นดินทอง

ในบรรดาหมู่เกาะและคาบสมุทรด้วยกัน แผ่นดินทองหรือสุวรรณภูมิมีความสำคัญเทียบเท่ากับตาโปรบานา (ลังกา) อันเป็นเสมือนคลังสินค้าใหญ่

ในแผนที่ของปโตเลมีไม่ปรากฏช่องแคบมะละกา จึงดูเหมือนว่าคาบสมุทรมลายูและสุมาตราเป็นแผ่นดินเดียวกัน (ซึ่งลักษณะเช่นนี้เป็นไปตามธรณีวิทยาแต่ครั้งยุคน้ำแข็ง) (และเป็นข้อสนับสนุนว่ายังไม่มีการใช้เส้นเดินทางผ่านช่องแคบมะละกาจนกว่าประมาณคริสต์ศตวรรษที่ ๕- ผู้วิจัย)

เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ของปโตเลมีนั้นมีเมืองตามชายฝั่งหลายแห่งซึ่งถูกเปรียบเสมือน *เอมโพเรียม* (Emporium) คือ คลังสินค้าหรือแหล่งสรรพสินค้า ที่อยู่บนคาบสมุทรมลายูคือตะโกละ (Tacola) และปลายสุดคือสะบานะ (Sabana อาจหมายถึงเกาะที่ภายหลังคือสิงคโปร์) หลายแห่งเป็นอ่าวเช่น Sinus Perimulicus หรือ Sinus Magnus (อันอาจหมายถึง*อ่าวไทย*-ผู้วิจัย)

ดินแดนนี้มีทิวเขาเป็นแกนกลางเสมือนกระดูกสันหลัง เป็นแหล่งของเสือ ช้าง และสิงโต รวมคนป่าและโจรสลัดชาวน้ำ

ปโตเลมีกล่าวถึงเกาะคนเปลือยทางด้านตะวันตกของคาบสมุทร [ตำแหน่งนี้ตรงกับเกาะนิโคบาร์ในทะเลอันดามัน คนเปลือยซึ่งเป็นพลเมืองของเกาะหมายถึงชาวน้ำในบริเวณนี้ เช่น พวกออรัง-ลาอุต (โอรังลาอุต) แต่ปโตเลมีเรียกว่าพวกอักมาแต (Agmatae) อี้จิง สงฆ์จีนสมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๗ ได้เดินทางไปยังเกาะนี้ บันทึกของท่านกล่าวถึงคนเปลือยเช่นกัน ข้อมูลเหล่านี้ตรงกับบันทึกของอาหรับ-ผู้วิจัย]

ข้อผิดพลาดประการหนึ่งของปโตเลมีคือการเสนอว่า มหาสมุทรอินเดียเป็นบริเวณปิดล้อมโดยแผ่นดิน หมายถึงว่า จากยุโรปเราไม่มีทางอ้อมแอฟริกาเข้าสู่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้เลย *"...ทะเลอินเดีย...และอ่าวอาหรับ เปอร์เซีย คงคา และที่เรียกว่าอ่าวใหญ่ ทะเลแห่งนี้ถูกปิดล้อม...ล้อมด้วยแผ่นดินจากทุกด้าน"*

ตามความเป็นจริง มหาสมุทรอินเดียเป็นทะเลเปิด ดังเห็นได้จากนักเดินเรือชาวโฟนีเชียสามารถแล่นอ้อมทวีปแอฟริกาได้ สมกับที่เฮโรโดตัส นักประวัติศาสตร์ชาวกรีกเคยบันทึกไว้ว่า เอเชียทั้งหมดมีทะเลล้อม

นักภูมิศาสตร์อาหรับยุคแรกก็เห็นด้วยกับความรู้ซึ่งปโตเลมีเสนอ ยกเว้นส่วนที่ว่าด้วยมหาสมุทร

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

อินเดียถูกปิดล้อมด้วยแผ่นดิน นักปราชญ์คนสำคัญเช่น อัล-มัซอูดี (Al-Mas'udi) เสนอทฤษฎีว่าแอฟริกาเป็นแผ่นดินที่มีทะเลโดยรอบ มีช่องแคบแยกภาคพื้นทวีปออกจากกัน บางคนเช่น อัล-บัตตานี (Al-Battani) มีความเห็นว่า มหาสมุทรอินเดียเป็นบริเวณเปิด มีแผ่นน้ำยื่นออกไปเสมือนสองแขนของมหาสมุทร แขนหนึ่งจรดอินเดีย อีกแขนหนึ่งจรดจีน (ส่วนของมหาสมุทรที่จรดแผ่นดินจีนคือช่องแคบมะละกาและทะเลจีนใต้)

จึงเห็นได้ว่าความรู้เกี่ยวกับมหาสมุทรและการเดินเรือ ตลอดจนการติดต่อการค้าขายในหมู่จีน อินเดีย เปอร์เซีย-อาหรับ และชนเผ่า-ชาวน้ำล้วนเป็นการเปิดโลกก่อนการเดินเรือรอบโลกของชาวตะวันตกซึ่งแสวงอาณานิคมในสมัยหลัง

ปโตเลมีกล่าวว่า จีนอยู่เลย “ไครเส” (Chryse) หรือครีเส คือคาบสมุทรมลายูออกไป

ดินแดนสำคัญที่ปโตเลมีเอ่ยถึงในหนังสือของเขา (ซึ่งผู้รู้ต่างลงความเห็นว่าตรงกับที่ใด) อาทิ

- บาซากาตา (Bazakata) คือหมู่เกาะนิโคบาร์ในทะเลอันดามัน
- บารูไซ (Barusai) หมายถึงหมู่เกาะนอกฝั่งตะวันตกของสุมาตรา
- ซาบาเดียว (Sabadiu) คือสุมาตรา
- กาละห์ หรือกะลาห์ (Kalah) คาดว่าอยู่บนคาบสมุทรมลายู

ในสมัยดังกล่าวได้ประเมินว่ามีเส้นทางเดินเรือจากฝั่งทะเลอาหรับเข้าสู่ฝั่งตะวันตกของอินเดีย อ้อมมาถึงศรีลังกาแล้วเดินทางเข้าสู่หมู่เกาะของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ทว่าเวิ้งน้ำกว้างใหญ่ คลื่นลมแรงขวางกั้นอยู่ในเส้นทางนี้คือทะเลอันดามัน (รวมอ่าวเบงกอล) และทะเลชวาซึ่งต่อติดกับทะเลจีนใต้คือหนานไห่ (Nanhai) ในการเดินทางต้องผ่านช่องแคบที่ใดที่หนึ่งระหว่างช่องแคบมะละกาหรือช่องแคบซุนดา ถ้าหากต้องการไปให้ถึงจีน

ในสมัยของปโตเลมีและยุโรปยุคฟื้นฟูศิลปะวิทยา (Renaissance) พิจารณาว่าบริเวณนี้สัมพันธ์กับอินเดีย จึงปรากฏชื่อในบันทึกภูมิศาสตร์ว่าเป็น อินเดียตะวันออกส่วนที่เลยแม่น้ำคงคา หรืออินเดียไกล ทั้งที่แม่น้ำคงคานั้นเป็นที่ยอมรับกันว่าเป็นพรมแดนของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มาแล้วครั้งโบราณ คือเป็นพรมแดนทางด้านตะวันตกของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

พื้นที่ซึ่งเป็นหมู่เกาะและแผ่นดินใต้น้ำ (insular) ประกอบด้วยหลายเกาะตามชื่ออันเป็นที่รู้จักในสมัยปัจจุบันดังนี้

หมู่เกาะอันดามันและนิโคบาร์ทางด้านตะวันตก

ผ่านไปยังเกาะอิเรียนจายา (หรือนิวกินีตะวันตก) ด้านตะวันออก

ผ่านไปยังเกาะลูซอนทางตอนเหนือ และเกาะติมอร์ทางใต้ อาณาบริเวณทั้งหมดครอบคลุมประเทศมาเลเซีย อินโดนีเซีย บรูไน และฟิลิปปินส์

นอกจากนั้นยังมีเกาะอื่นที่ซึ่งมีประวัติศาสตร์ความเป็นมาสัมพันธ์กัน ได้แก่ ไมโครนีเซียน

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ตะวันตก อันมีพัฒนาการทางประวัติศาสตร์สัมพันธ์กับฟิลิปปินส์และไต้หวัน (ซึ่งปัจจุบันถือเป็นส่วนหนึ่งของแปซิฟิกมากกว่าเอเชียตะวันออกเฉียงใต้)

พื้นที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งคือ ศรีลังกา ซึ่งมีเรื่องราวเกี่ยวข้องกับสุมาตราและชวาในประวัติศาสตร์ของหมู่เกาะด้วย ศรีลังกาเป็นศูนย์กลางการค้าสำคัญแต่ครั้งกรีก-โรมัน-เปอร์เซีย-อาหรับเข้ามาค้าขาย

การเดินเรือในท้องมหาสมุทรขึ้นอยู่กับเงื่อนไขทางด้านภูมิศาสตร์บางประการ เช่น ต้องรู้จักร่องน้ำของทะเลย่อยที่สัมพันธ์กัน แต่ละทะเลย่อยต่างมีลักษณะเฉพาะทางเศรษฐกิจแตกต่างกันไป นอกจากนี้ยังต้องรู้จักแบบแผนของลมตามฤดูกาล

ยังมีทะเลบริเวณช่องแคบที่ผ่านเข้าสู่ทะเลจีนคือ ช่องแคบมะละกาและช่องแคบซุนดา

นอกจากนั้นคือ ทะเลแคบๆ ระหว่างหมู่เกาะต่างๆ ระหว่างสุมาตรา ชวา ติมอร์ เซลิเบส บอร์เนียว ปรากฏร่องน้ำหลักคือช่องแคบซุนดาและช่องแคบมะละกา และยังมีร่องน้ำอีกไม่น้อยกว่า ๒๗ ร่องน้ำ ระหว่างจีนและหมู่เกาะ ทั้งภายในและภายนอกทะเลชวา ทั้งหมดเหล่านี้เป็นเงื่อนไขของการเดินเรือในท้องถิ่นซึ่งคนภายนอกไม่มีความชำนาญ จึงต้องอาศัยชาวน้ำพื้นเมือง

ทางด้านตะวันออกไกลออกไปบริเวณที่มหาสมุทรอินเดียเข้าไปต่อกับมหาสมุทรแปซิฟิก มีระบบลมและกระแสน้ำแตกต่างออกไปอีก การเดินเรือให้ปลอดภัยจึงจำเป็นต้องเข้าใจเงื่อนไขนี้

บริเวณที่เป็นอันตรายสูงสุดต่อการเดินเรือในมหาสมุทรอินเดียคือเขตเฮอร์ริเคน (hurricane belt) ซึ่งอยู่ระหว่างละติจูด ๑๐-๓๐ องศาใต้ และลองจิจูด ๖๐-๙๐ องศาตะวันออก

ระบบลมมีผลต่อการเดินเรือเช่นเดียวกัน เรือใดๆ ที่ผ่านเข้าสู่ทางตอนใต้ของมหาสมุทรอินเดียนอกฤดูกาลย่อมต้องเผชิญกับพายุและลูกเห็บ

ทางด้านเหนือของมหาสมุทรอินเดีย นักเดินเรือต้องทำความรู้จักกับลมมรสุมและลมท้องถิ่นเพื่อที่จะสามารถวางแผนการเดินเรือตามทิศทางที่ต้องการ

ลมมรสุม ๒ ชนิดพัดผ่านมหาสมุทรอินเดียมีผลต่อการแบ่งปีปฏิทินเป็น ๒ ส่วนซึ่งนักเดินเรือต้องรู้ ได้แก่ **ลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้** เดือนเมษายน-กันยายนเป็นช่วงที่ความกดอากาศต่ำตั้งแต่เขตศูนย์สูตรถึงยอดเขาหิมาลัย และลมหอบความชื้นทำมุมกับแสงอาทิตย์ในแนวตั้ง เป็นเวลาแห่งการเดินเรือไปทางตะวันออก แต่ในช่วง ๓ เดือนระหว่างมิถุนายน-สิงหาคม เป็นช่วงลมแรงสูงสุด เมืองท่าบนฝั่งตะวันตกและตะวันออกของอินเดียปิดสำหรับการเดินเรือ

ลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ การเปลี่ยนทิศทางของลมมรสุมเริ่มเมื่อเกิดอิควินอกซ์ (equinox) คือ เวลาที่ดวงอาทิตย์โคจรรอบเส้นศูนย์สูตรพอดีทำให้กลางวันเท่ากับกลางคืน อยู่ในช่วงเดือนตุลาคม-มีนาคม ลมเบา อากาศดี ความกดอากาศสูง ฤดูนี้ต้องเดินทางจากตะวันออกไปตะวันตก

๒. เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในเอกสารอาหรับ

เรื่องราวเก่าแก่ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ซึ่งพวกอาหรับบันทึกไว้ และมีอายุเก่าแก่ที่สุดปรากฏ

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

อยู่ใน *สารานุกรมอัคบาร์ อัล-ซินวัล-ฮินด์* ซึ่งเป็นเอกสารทำนองสารานุกรม ไม่ปรากฏชื่อ ผู้แต่ง หนังสือเล่มนี้ประมวลเรื่องราวของนักเดินทางตั้งแต่สมัยเมื่ออาหรับทำการค้ากับจีนก่อน ค.ศ. ๗๕๔-๘๕๑ (อันเป็นปีที่รวบรวมเรื่องราวทั้งหมดไว้ด้วยกัน) ประมาณว่าเป็นหนังสือประมวลเรื่องตั้งแต่ก่อนคริสต์ศตวรรษที่ ๘-๙ เนื้อหาเน้นหนักเรื่องการค้ากับจีนและเส้นทางไปยังจีน มีกล่าวถึงเอเชียตะวันออกเฉียงใต้บ้างเฉพาะอย่างยิ่งคาบสมุทรมลายูส่วนซึ่งสัมพันธ์กับสิแรนดิบ (Sirandib) หรือศรีลังกา และการค้ากับฝั่งตะวันตกของสุมาตรา มีบางตอนกล่าวอ้างอิงถึงภูเขาไฟที่ “ซาบัค” หรือ “ซาบัจ” (Zabaj)

อบู ซัยด์ แห่งซีร๊าฟ (Abu Zaid of Siraf) เป็นผู้เขียนภาคสอง*ของอัคบาร์ อัล-ซินวัล-ฮินด์* และในภาคนี้ที่มีเรื่องราวเกี่ยวกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งรายละเอียดเรื่องของ “ซาบัค” หรือศรีวิชัย พวกอาหรับเรียกกษัตริย์ของอาณาจักรแห่งนี้ว่า *มหาราชา*

งานชิ้นสำคัญในสมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๑๐ คือ *อาจาอิ๊บ อัล-ฮินด์ (Aja 'ib al-Hind)* ซึ่งเป็นผลงานรวบรวมโดยบูเซิร์ก บี ซาฮ์ริยาร์ (Buzurg b. Shahriyar) มีเรื่องราวและเหตุการณ์ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องการดำเนินงานของพ่อค้าจากอ่าวเปอร์เซีย ณ บริเวณฝั่งตะวันตกของสุมาตราและคาบสมุทรมลายู และมีเรื่องราวกล่าวถึงการค้าจีนบ้างเล็กน้อย งานชิ้นนี้ได้กลายเป็นพื้นฐานสำหรับเรื่องเล่าอื่นๆ เกี่ยวกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น เรื่องการผจญภัยของกะลาสีซินแบดในเอเชียในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ ๘-๑๐

ปลายคริสต์ศตวรรษที่ ๑๐ ความรู้ของอาหรับเกี่ยวกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก็บรรลุความสมบูรณ์ มีทั้งหลักฐานยุคก่อนหน้าและหลังซึ่งล้วนได้รับการอ้างอิงกันสืบมา หลักฐานเรื่องราวใหม่ๆ หลังสมัยนี้ไม่หนักแน่นมากนัก อาจเป็นเพราะราชวงศ์อาหรับอับบาสิดเสื่อมอำนาจลง พร้อมกันนั้นภูมิ-ปัญญาของนักภูมิศาสตร์อาหรับก็หยุดชะงัก หันไปนิยมลอกเลียนความรู้และข้อความจากยุคเก่าเท่านั้น จนกระทั่งพวกมองโกลฟื้นฟูการค้าทางทะเลอีกครั้งพร้อมๆ กับที่ศาสนาอิสลามเริ่มแพร่เข้าสู่หมู่เกาะ พ่อค้ามุสลิมจากตะวันตกของอินเดียจึงเริ่มสนใจเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อีกครั้ง

สารานุกรมอาหรับที่เรียกว่า *อัคบาร์ อัล-ซินวัล-ฮินด์* รวบรวมเมื่อ ค.ศ. ๘๕๐ กล่าวถึงสถานที่ หมู่เกาะ บ้านเมือง ในเส้นทางการเดินเรือ แสดงว่าชื่อต่างๆ ที่ปรากฏนั้นเป็นที่รู้จักกันมาอย่างเร็วที่สุดต้องก่อนคริสต์ศตวรรษที่ ๙ อันเป็นเวลาที่มีการรวบรวมเอกสารชุดนี้

“ซื่อซึ่งหมายถึง 'มาเลย์' (Malay) ในเอกสารอาหรับเรียก 'คูลัม' (Kulam) เป็นคำที่ใช้เรียกสถานที่แห่งหนึ่งอยู่ใกล้ทะเลฮารคันด์ (Harkand) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของมหาสมุทรอินเดีย ระยะระหว่าง 'คูลัม' และกาละ-บาย์ (Kalah-bah) เดินทางประมาณ ๑ เดือน กาละ-บาย์เป็นชื่อเมืองหรืออาณาจักรอยู่ทางฝั่งขวาของแผ่นดินอินเดีย เป็นส่วนหนึ่งของ 'ซาบัค' (Zabaj) ผู้คนที่กาละ-บาย์ทั้งคนธรรมดาและคนชั้นสูงนุ่งโสร่งคือ 'ฟูตะส์' (futas) กะลาสีเรือมักหยุดที่กาละ-บาย์เพื่อตักตวงน้ำจืดจากที่นี่แล้วเดินทางต่อไปเรื่อยๆ ตามเมืองและเกาะต่างๆ หลายแห่งผู้คนล้วนนุ่งโสร่งยังสามารถหาน้ำจืดได้ในดินแดนเหล่านั้นด้วย ในที่สุดก็แล่นใบมาถึงทะเล 'สังไฆ' (Sankhai) ซึ่งอยู่ไกลออกไปมากถึงดินแดนที่เรียกว่า

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

'ประตูจีน'(Gates of China)" [Tibbetts, G.R., 1979: 26-27.]

นับแต่คริสต์ศตวรรษที่ ๑๐ เอกสารอาหรับบันทึกเรื่องของ "มหาราชา" และ "หมู่เกาะ" "เกาะ" พร้อมรายละเอียดมากขึ้น

อิบนู อัล-ฟากีฮ (Ibn al-Faqih) ค.ศ. ๙๐๓ อ้างว่าบริวารของรัมนี (Ramni) (เข้าใจว่าเป็นชื่อเกาะหรือเมือง น่าจะหมายถึงลามูรีคืออะเจะห์-ผู้วิจัย) เป็นพวกดุร้ายและชอบล่าช้าง และกล่าวถึง "ซาบัค" ว่ามีนกแก้วจำนวนมากหลากสีสัน ขาว แดง เหลือง นกแก้วเหล่านี้พูดได้หลายภาษาทั้งอาหรับ เปอร์เซีย กรีก ฮินดู พบสิ่งมีชีวิตเหมือนมนุษย์แต่พูดภาษาซึ่งไม่สามารถเข้าใจได้ ดื่มและกินเหมือนมนุษย์ (น่าจะหมายถึงอุรังอุตัง-ผู้วิจัย) แผ่นดินของซาบัคที่ซึ่งกษัตริย์องค์สำคัญที่สุดถูกเรียกว่า "มหาราชา" หมายถึง "ราชาเหนือราชาทั้งหลาย" ไม่มีใครอยู่เหนือกว่านี้ ทรงร่ำรวย ทรงเป็นมหาราชา ณ ทะเลสังไฆ (Sankhai) แผ่นดินของซาบัคอยู่ถัดจากซุนดูร์ฟูแลตไปต่อกับบริเวณที่เรียกว่า "ประตูจีน" มหาราชาทรงมีจักรวรรดิกว้างขวาง ในหมู่เกาะทั้งหลายที่ขึ้นกับพระองค์เราพบไม้หอมชนิดต่างๆ ที่เกาะสะลาหิต (Salahit คือศรีลังกา) พบแอมเบอร์กรีสและไม้หอมบราซิลวูดจำนวนมาก จากฝั่งกาละห์และทะเลฮารคันด์มีเกาะซึ่งคนอยู่อาศัย เรียก เกาะลังกาหรือลังกาบาลุส? [Tibbetts, G.R., 1979: 30-31.]

ข้อมูลที่ได้จากนักเดินทางอีกท่านหนึ่งคือ อบู ซัยด์ (Abu Zaid) ค.ศ. ๙๑๖ ให้รายละเอียดเกี่ยวกับเมืองซาบัคว่าอยู่ห่างจากจีน ตรงกันข้ามมีทะเลกั้นขวาง ใช้ระยะเดินทาง ๑ เดือน แต่ถ้าลมดีอากาศดีก็ใช้เวลาเดินทางน้อยกว่านั้น กษัตริย์ของซาบัคมีตำแหน่งเป็น "มหาราชา" ซึ่งมักครองหมู่เกาะจำนวนมาก กินอาณาบริเวณกว้างขวาง ในจำนวนนี้มีเกาะศรีบูซาและเกาะรามีหรือรัมนี (Ramni) อีกเกาะหนึ่งคือ กาละห์ (Kalah) อยู่กึ่งทางระหว่างแผ่นดินจีนและประเทศอาหรับ (ด้วยตำแหน่งนี้ทำให้ผู้รู้หลายท่านลงความเห็นว่า กาละห์อยู่บนคาบสมุทรมลายู กึ่งทางระหว่างจีนและอาหรับ-ผู้วิจัย)

กาละห์เป็นศูนย์กลางการค้าไม้หอม การบูร งาช้าง ดีบุก เครื่องเทศทุกชนิด และสินค้าอื่นไม่จำกัดปริมาณ พ่อค้าจากโอมานเดินทางมาที่นี้ และจากกาละห์ก็คือจุดเริ่มต้นของผู้จะไปดินแดนอาหรับ อำนาจของมหาราชามีอยู่เหนือเกาะจำนวนมากเหล่านี้

คำบรรยายถึงอาณาบริเวณของมหาราชาไม่มีของใครดีไปกว่าของมัซอูดี (Mas'udi เสียชีวิตเมื่อ ค.ศ. ๙๕๖) เขาให้เรื่องราวเกี่ยวกับปริมณฑลแห่งอำนาจของ "มหาราชา" ในปลายคริสต์ศตวรรษที่ ๑๐ ว่า

ซาบัคอยู่ตรงพรมแดนซึ่งล้อมอินเดียอยู่ ซาบัคเป็นจักรวรรดิแห่งมหาราชา ซึ่งเป็นกษัตริย์แห่งหมู่เกาะทั้งหลาย ซาบัคนั้นแยกจีนออกจากอินเดีย *"จนเข้าใจกันว่าเป็นส่วนหนึ่งของประเทศที่เพิ่งกล่าวถึง (คืออินเดีย)"* และ *"...แผ่นดินของมหาราชาซึ่งเป็นกษัตริย์ของหมู่เกาะทั้งหลาย ดังเช่น ซาบัค กาละห์ สิแรนดิบ และอื่นๆ..."*

*ทะเลกาละห์*มีอันตรายมาก ยากต่อการเดินเรือ

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ทะเลฆะดรัง (Kadrang) เป็นที่อยู่ของคนหลายกลุ่ม เช่น พวกฝันจาบหรือพันฮัง (Fanjab หรือ Panhang) พวกนี้รูปร่างประหลาด ผมหยิก ใช้เรือขนาดเล็กคอยดักเรือใหญ่ และใช้ธนูอาบยาพิษ ในบรรดาสถานที่เหล่านี้กาละห์มีเหมืองแร่นานาชนิด เงิน ทอง ตะกั่ว

ในเขต*ทะเลแซนฟ์* (Sanf ผู้รู้มักให้ความเห็นว่าหมายถึงแอฟริกา-ผู้วิจัย) จักรวรรดิของมหาราชาแผ่ไปถึงบริเวณนี้ มหาราชาเป็นกษัตริย์ของหมู่เกาะต่างๆ ควบคุมจักรวรรดิโดยไม่มีขอบเขต และมีกองทหารนับจำนวนไม่ถ้วน เรือเร็วที่สุดก็ยังไม่สามารถเดินทางไปทั่วเกาะทั้งหมดของมหาราชาในเวลา ๒ ปี แผ่นดินของพระองค์ผลิตเครื่องเทศและเครื่องหอมทุกชนิด ไม่มีองค์อธิปัตย์ใดในโลกสามารถค้ากำไรจากแผ่นดินได้มากเท่านี้ หมู่เกาะทั้งหลายแผ่ไปจรดทะเลไม่รู้ขอบเขตเกินกว่าทะเลจีน

ส่วนที่เข้าไปไม่ถึงคือภูเขาซึ่งมีชนเผ่าต่างๆ อาศัยอยู่ พวกเหล่านี้ทาหน้าสีขาว หูคล้ายโล่ คลุมร่างกายด้วยหนังสัตว์ ผมตัดเป็นขั้นๆ เหมือนขนบนหนังแพะ มีเปลวไฟพ่นจากภูเขาเหล่านี้ขึ้นถึงเมฆเป็นสีแดงตอนกลางวันและสีดำตอนกลางคืน เสียงระเบิดตามด้วยเสียงฟ้าร้อง และสำเนียงแปลกๆ น่ากลัวประกาศก้องถึงความตาย ไม่ไกลจากนี้คือเกาะซึ่งเราสามารถได้ยินเสียงกลองดังมาแว่วๆ (ทั้งหมดบรรยายถึงสภาวะเมื่อภูเขาไฟปะทุ และการตีกลองของชาวเกาะ-ผู้วิจัย)

ในจักรวรรดิของมหาราชา มีเกาะศรีบูซาอยู่ห่างจากทวีปประมาณ ๔๐๐ ปาราสัง (parasangs) เกาะนี้ใช้เป็นที่เพาะปลูกทั้งหมด เจ้าองค์นี้ (คือมหาราชา) เป็นเจ้าของหมู่เกาะซาบัคและรัมนี และเกาะอื่นที่กล่าวมาแล้ว

มัซอูดีกล่าวถึงมหาราชาและเจ้าชายอื่นๆ ของอินเดีย เช่น กษัตริย์แห่งปัญจาบ และอื่นๆ เช่น เจ้าแห่งภูเขาซึ่งประจันอยู่กับหมู่เกาะซาบัค

นอกจากนั้นกล่าวถึงลิงบนเกาะของมหาราชาแห่งซาบัค ซึ่งรู้วิธีตกจระเข้จากทะเล

ท้ายที่สุดมัซอูดีกล่าวใน *คีตาบ อัล-ตันบีห์* (Kitab al-tanbih) ว่า *"...ภูเขาไฟอันยิ่งใหญ่อยู่ในอาณาจักรของมหาราชา กษัตริย์แห่งหมู่เกาะซาบัคและหมู่เกาะอื่นๆ ในทะเลจีน ในบรรดาหมู่เกาะเหล่านี้คือกาละห์และศรีบูซา เขาทั้งหลายเหล่านั้นเรียกกษัตริย์ของตนโดยตำแหน่งว่า มหาราชา จักรวรรดิแห่งนี้มีประชากรจำนวนมหาศาลและกองทหารนับจำนวนไม่ได้..."* [Tibbetts, G.R., 1979: 32-39.]

อาจาอิ๊บ อัล-ฮินด์ อ้างถึงกะลาสีเรือผู้หนึ่งเดินทางไปจีนและแผ่นดินทอง วันหนึ่งขณะเดินเรือเข้าสู่บริเวณหมู่เกาะของซาบัค ผ่านยอดแหลมพุ่งขึ้นจากทะเล ๒ แห่ง ลักษณะเป็นยอดเขาซึ่งจมน้ำอยู่ เมื่อผ่านเข้าใกล้ยอดทั้งสองที่เห็นอยู่ก็หายไปในทะเลดูเหมือนก้ามปูสองข้าง (คำบรรยายลักษณะนี้เป็นแบบเดียวกับที่กล่าวถึงลามูรี-Lamuri ซึ่งสันนิษฐานกันว่าเมืองนี้อยู่บริเวณอะเจะห์บนเกาะสุมาตรา-ผู้วิจัย)

ความน่าสนใจของสารานุกรมชุดนี้อยู่ตรงที่มีข้อความบางส่วนทำให้เราพออนุมานได้ถึงที่มาและความหมายของคำว่า "มาเลย์" และ "มลายู" ว่าชนเหล่านี้เป็น "ชาวน้ำ"

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ข้อความต่อไปใน*อาจาอิ๊บ อัล-ฮินด์* กล่าวว่า นักเดินทางบางคนได้เดินทางถึง “ทะเลของมลายู” (Sea of Malayu) เมื่อเข้าใกล้บริเวณจีน หลังจากที่ได้เห็นยอดเขาเมื่อเวลาเกิดพายุแล้ว [Tibbetts, G.R., 1979: 43.]

มีการอ้างถึงเรื่องราวของอิบนู ซัยด์ (Ibn Said) กล่าวถึงเกาะการิมาตา-Karimata (การิมันตัน) ซึ่งอยู่ในแนวขนานกับเกาะภูเขาไฟไปทางตะวันออก ประชากรของการิมาตาเป็นโจรสลัดนิโกร

บรรดาเกาะเหล่านี้อยู่ใกล้หมู่เกาะซาบัคซึ่งเป็นที่รู้จักกันดีในหมู่นักเดินทาง เกาะใหญ่ที่สุดในหมู่เกาะนี้คือ ศรีบูซา (Sribuza) เกาะนี้มีทางออกทะเลโดยง่าย และมีแม่น้ำซึ่งเรือผ่านได้อยู่สองสายด้วยกัน ทางตะวันออกเฉียงใต้ของศรีบูซาเป็นหมู่เกาะซึ่งนับเป็นส่วนหนึ่งของหมู่เกาะซาบัค ประชากรส่วนใหญ่ซึ่งอยู่อาศัยตามเกาะเหล่านี้ผิวดำ

ตอนหนึ่ง อิบนู ซัยด์กล่าวถึงหมู่เกาะในขอบเขตของอินเดีย (สมัยนั้น) คือ *นาควาระ* หรือ *ลังกาบาลุส* ถัดจากเกาะนี้ลงไปทางใต้คือเกาะอันดามัน เลยต่อไปทางตะวันออกเฉียงใต้คือหมู่เกาะของมหาราชา ซึ่งเจ้าผู้ครองร่ำรวยที่สุดในอินเดีย มีช้างในครอบครองมากมาย เกาะใหญ่ที่สุดในหมู่เกาะนี้เป็นที่ตั้งเมืองของมหาราชา ทางใต้ของหมู่เกาะมหาราชาคือเกาะชวา (Jawa) (ชวนให้เข้าใจว่า “มหาราชา” มีอำนาจทั้งในดินแดนอินเดียและหมู่เกาะ ในสมัยนั้นผู้ที่ร่ำรวยคือ “มหาราชา” แห่งโจฬะ-ผู้วิจัย) เกาะนี้มีเรือเข้าออกมากมาย ด้านตะวันตกสุดของเกาะนี้คือลามูรีที่รู้จักกันดีอยู่แล้ว รอบๆ บริเวณเป็นที่ตั้งของเมืองซึ่งอุดมด้วยแร่ธาตุหลายชนิด เช่น เมืองที่มีภูเขาการบูร (camphor) เป็นเมืองหลวงของชวา และเกาะซึ่งเต็มไปด้วยต้นไม้หอมชาวี (Jawi aloeswood) ถัดไปทางตะวันออกเฉียงใต้คือเมืองกาละห์ (Kalah) เมืองนี้มีชื่อเสียงเพราะดีบุก

ทางตะวันออกเฉียงเหนือของเกาะมหาราชาคือ เมืองมะลายูร์ หรือเมืองของพวกมลายูร์ (town of Malayur) เป็นที่จอดเรือซึ่งรู้จักกันดี อยู่ที่ละติจูดไม่ไกลจากกาละห์นักและอยู่ละติจูดเดียวกับลามูรี บรรดาเมืองที่กล่าวชื่อมานั้นล้วนอยู่ตรงปากแม่น้ำที่จะออกสู่ทะเลบริเวณนี้ ซึ่งเป็นทะเลน้ำตื้น ไม่ลึกนัก อาณาบริเวณทั้งหมดรวมเรียกว่า บินตัน (Bintan) ในบริเวณนี้เป็นเกาะเล็กๆ หลายเกาะ เป็นที่ซ่องสุมของโจรสลัดผิวดำ ใช้ลูกศรอาบยาพิษและเรือสงคราม ถือโอกาสปล้นและจับคนเป็นนักโทษ

อิบนู ซัยด์กล่าวต่อไปว่า เลยลงไปคือซุนดูร์ฟูแลต (Sundur Fulat) และถัดต่อไปทางใต้ก็ถึงเกาะแซนฟ์ (นักวิชาการด้านนี้ลงความเห็นแล้วว่าแซนฟ์ในเอกสารเก่าหมายถึงแอฟริกา และที่ถัดจากซุนดูร์ฟูแลตต่อไปจนถึงแอฟริกา ในที่นี้ซุนดูร์ฟูแลตน่าจะหมายถึง “ซุนดา” คือบริเวณช่องแคบที่เปิดออกสู่มหาสมุทรด้านนอก-ผู้วิจัย) [Tibbetts, G.R., 1979: 58-60.]

ต่อมาสมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๑๔ ความรู้ของนักเดินเรือมีมากขึ้นและแพร่หลาย ความเห็นเกี่ยวกับที่ตั้งของเมืองและสถานที่ต่างๆ ปรากฏว่าค่อนข้างลงตัวชัดเจน ซึ่งจะเห็นได้จากบันทึกของราชิด อัล ดิน (Rashid al Din เสียชีวิต ค.ศ. ๑๓๑๘) ใน *สารานุกรมอาจาอิ๊บ อัล-ฮินด์*ที่อ้างมาแล้ว

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ราชิด อัล ดิน กล่าวว่า เกาะลามูรี (คืออะเจะห์) เป็นเกาะขนาดใหญ่อยู่เลยศรีลังกาออกไป ลามูรีมีกษัตริย์ปกครอง นอกจากลามูรีคือแผ่นดินของสุมาตรา เลยไปจากนี้คือ ดาร์บันด์ไนอัส (Darband Nias) ขึ้นกับชวา ภาคภูเขาของชวาเต็มไปด้วยไม้กลิ่นหอม ทั่วบริเวณหมู่เกาะทั้งหลายมีเมืองสำคัญหลายเมือง ได้แก่ อะรู (Aru) บาร์ลัค (Barlak) ดัลมยัน (Dalmyan) ชวา และบาร์คูดอซ (Barkudoz) ภูเขาของชวาสูงมาก เป็นที่อยู่อาศัยของเผ่าพันธุ์ผิวดำซึ่งสักลวดลายตามตัว

ตรงข้ามกับลามูรีคือเกาะนาควรัมซึ่งเป็นแหล่งแอมเบอกริส (ambergris) คือ ขี้ปลาวาฬสีดำ ผู้คนบนเกาะนี้ทั้งหญิง-ชายเปลือยกาย แต่ผู้หญิงปกปิดส่วนเฉพาะของร่างกายด้วยใบมะพร้าว พวกเหล่านี้ขึ้นต่อฮ่องเต้จีน ถัดจากที่นี้เราสามารถเดินทางไปถึงทวีปชื่อแซนฟ์ซึ่งขึ้นอยู่กับฮ่องเต้จีนเช่นกัน ประชากรของทวีปนี้ผิวแดงและผิวขาว

ต่อมาไดมัสกี (Diamashqi / เสียชีวิต ค.ศ. ๑๓๒๗) ก็อ้างชื่อเมืองต่างๆ ของชวา แต่อ้างว่าเป็นเมืองของกาละห์ คือ เมืองฟานสูร์ ชวา มลายูร์ (Malayur) ลาวรี (Lawri) และกาละห์ [Tibbetts, G.R., 1979: 62.]

จากบรรดาข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่และเส้นทางการเดินทางของนักเดินเรืออาหรับตามที่กล่าวนั้น เราอาจตั้งข้อสังเกตได้ดังนี้

ประการแรก นักเดินเรือเหล่านี้ในแต่ละยุคสมัยได้เดินทางจากอินเดียโดยเฉพาะอย่างยิ่งศรีลังกา เข้าสู่เขตน่านน้ำของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ผ่านทะเลต่างๆ นักเดินเรืออาหรับได้ตั้งชื่อเรียกทะเลส่วนต่างๆ ซึ่งมีนัยให้เห็นว่าการเดินเรือในน่านน้ำของแต่ละทะเลนั้นต้องอาศัยประสบการณ์ของคนในพื้นที่ คุณค่าของเอกสารอาหรับทำให้เราได้เห็นชัดเจนว่าคนพื้นถิ่นนี้เป็นอย่างไร แต่ละพื้นที่บริเวณมีทรัพยากรอะไรบ้าง ซึ่งได้กลายเป็นสินค้าสำคัญของการแลกเปลี่ยน ต่างจากเอกสารอินเดียซึ่งกล่าวเฉพาะความมั่งคั่งและ “ทองคำ” จนทำให้เกิดตำนานภาพเรื่องของสุวรรณภูมิและสุวรรณทวีปเท่านั้น ประเด็นสำคัญคือ ตำแหน่งทางภูมิศาสตร์ของสถานที่และเมือง-เกาะต่างๆ แม้สับสนด้วยเป็นบันทึกที่ผู้เล่าเก็บความมาจากคนอื่นบ้าง เดินทางไปด้วยตนเองบ้าง แต่ข้อมูลเรื่องราวทั้งหมดเป็นผลมาจากการแสวงหาของผู้รู้และนักเดินทางที่จะทำความเข้าใจและรู้จักอาณาบริเวณระหว่างอินเดียและจีน เฉพาะอย่างยิ่งน่านน้ำของเส้นทางเดินเรือตัดผ่านจากมหาสมุทรอินเดียสู่ทะเลจีนใต้ (และที่เลยต่อไปถึงหมู่เกาะด้านนอกเขตแปซิฟิก) ว่าเป็นอย่างไร ด้วยเหตุนี้ภาพที่ได้เกี่ยวกับเกาะใหญ่และหมู่เกาะใหญ่น้อยในช่วงเวลาตั้งแต่ก่อนคริสต์ศตวรรษที่ ๙ จนถึงคริสต์ศตวรรษที่ ๑๔ เป็นอย่างน้อย จึงค่อนข้างชัดเจนลงตัว

ประการที่ ๒ ในบรรดาเกาะและหมู่เกาะของน่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้นมีเกาะใหญ่ ๒ เกาะคือ ชวา-สุมาตรา ซึ่งตามความเข้าใจของนักเดินเรือส่วนใหญ่ในตอนนั้นมักอ้างอิงไปมาว่า ชวา-สุมาตราเป็นบริเวณเดียวกัน ลามูรีอยู่ขึ้นไปทางตอนเหนือ บินตันอยู่ด้านตะวันออก ขณะที่ชวาเป็นหมู่เกาะภูเขาไฟ และเกาะใหญ่ทั้งสองเกาะนี้ถูกอ้างอิงในฐานะเป็นที่ตั้งแห่งเกาะใหญ่ของมหาราชา เมือง

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

สำคัญในอาณาจักรของมหาราชาที่ถูกอ้างถึงบ่อยครั้งคือ “ซาบัค” และบางเวลาอ้างถึง “ศรีบูซา” ซึ่งนักวิชาการต่างตีความว่าหมายถึงศรีวิชัย เพื่อให้ลงรอยกับความเห็นที่ว่าศรีวิชัยนั้นอยู่ที่สุมาตราตามจารึกภาษามลายูเก่าที่พบ ณ บริเวณเกาะนี้ (ความเห็นเช่นนี้ละเลยความเป็นไปได้และไม่ได้อีกหลายประการ เช่น ทำไมจึงเรียกราชาของเกาะว่า “มหาราชา” ซึ่งเป็นวัฒนธรรมเกี่ยวกับกษัตริย์อันปรากฏในหลักฐานอินเดียทั้งฝ่ายเหนือและใต้โดยเฉพาะ เช่น การเรียกกษัตริย์ของราชวงศ์คุปตะ และการเรียกกษัตริย์ของราชวงศ์โจฬะว่า “มหาราชา” ที่สำคัญก็คือ ตามหลักฐานประวัติศาสตร์นั้นมหาราชาแห่งโจฬะคุมอำนาจทางเรือสูงยิ่งในน่านน้ำอินเดียตอนใต้และเอเชียตะวันออก ก่อนการขยายอำนาจทางเรือของจีนในคริสต์ศตวรรษที่ ๑๔ ปรากฏเป็นหลักฐานอยู่ชัดเจนทั้งในจารึกและเอกสาร มหาราชาแห่งโจฬะสามารถยึดครองศรีลังกาอยู่ชั่วระยะเวลาหนึ่งและเป็นเจ้าของช้างจำนวนมหาศาล จึงเป็นไปได้ว่าในบางเวลามหาราชาแห่งโจฬะอาจคุมช่องแคบมะละกา-ผู้วิจัย)

ประการที่ ๓ อาณาจักรของศรีวิชัยนั้นมีอยู่จริงแน่ และเกิดจากการรวมตัวของหมู่เกาะต่างๆ ซึ่งมีเมืองสำคัญเกิดขึ้นตามเกาะเหล่านั้น อันเป็นที่อยู่อาศัยของประชากรพื้นถิ่นผิวดำ มีความชำนาญทางการเดินเรือแน่นอน สันนิษฐานได้อีกว่าคนพื้นถิ่นเหล่านี้ได้พัฒนาความรู้ความชำนาญของตนในแต่ละน่านน้ำด้วย เอกสารอาหรับจึงจำแนกทะเลต่างๆ ในน่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น ทะเลฮารคันด์ ทะเลสังไฆ ทะเลกาละห์ หรือทะเลตอนใดน้ำตื้นน้ำลึก เช่น บริเวณซุนดาเป็นทะเลน้ำตื้น

คนพื้นถิ่นเหล่านั้นที่ชำนาญการเดินเรือก็คอยดักปล้นเรือ เป็นโจรสลัดน่าคร้ามเกรงแก่ชาวต่างชาติ ซึ่งด้อยความชำนาญกว่าและผ่านเข้าสู่น่านน้ำแปลกใหม่สำหรับความรู้ของตน คนพื้นถิ่นเหล่านี้จึงแบ่งออกได้กว้างๆ ตามวิถีชีวิตคือ พวกที่อยู่บนแผ่นดินตามป่าเขาส่วนหนึ่ง เช่น ที่ “การิมาตา” และพวกที่เดินเรือใช้ชีวิตทางน้ำบริเวณเกาะต่างๆ กลุ่มสำคัญคือพวกที่อยู่ทางเกาะ เมือง “บินตัน” และ “กาละห์” ซึ่งเมื่อพิจารณาจากการกระจายตัวของพวกเหล่านี้ ประมาณจากสารานุกรมอาหรับซึ่งอ้างมาแล้วนั้น จะเห็นได้ว่ากระจายตัวอยู่ในอาณาบริเวณที่กว้างมาก ตั้งแต่ปลายสุดของคาบสมุทรมลายู (แถบเมืองกาละห์) ตลอดช่องแคบมะละกา เลยตลอดถึงบินตันแถบสุมาตรา น่านน้ำในบริเวณนี้ปรากฏภายหลังว่าเป็นบริเวณเฉพาะของชาวน้ำชำนาญทางเรือ เรียกรวมๆ ว่า พวก “โอรังลาอุต” หรือ “อุรัคลาโว้ย” ตามการค้นคว้าสมัยต่างๆ และเป็นกำลังสำคัญของเจ้ามลายูซึ่งพยายามผนึกอำนาจทางการเมืองตั้งบ้านเมืองแว่นแคว้น ดังกรณีของรัฐยะโฮร์ กลันตัน ที่สำคัญพวกเหล่านี้เป็นพวกที่ใช้ภาษาตระกูลมลายู จึงปรากฏจารึกภาษามลายูเก่าบริเวณชวา-สุมาตราหลายหลักด้วยกันซึ่งเป็นที่มาของคำเรียกว่า “มลายู” ในบันทึกของหลวงจีนอี้จิงก็กล่าวถึง “เมืองมลายู” ขณะที่เอกสารอาหรับกล่าวถึง “มะลายูร์” และ “คุลัม” คือมลายู แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนกับน่านน้ำบริเวณแถบนี้ จึงอาจกล่าวได้ว่าประวัติศาสตร์ของชาวน้ำมลายูหรือคุลัม-มลายูปรากฏอยู่แล้วในบริเวณน่านน้ำนี้ก่อน ค.ศ. ๘๕๐ ขณะที่จารึกภาษามลายูเก่ากล่าวถึงคำว่า “มลายู” ประมาณคริสต์ศตวรรษที่ ๗

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

๓. บริเวณที่เรียกว่าทะเลใต้หรือทะเลจีนใต้

การกำหนดพื้นที่ทะเลจีนใต้ในที่นี้ไม่ได้กำหนดตามขอบเขตทางภูมิศาสตร์จากพรมแดนของบ้านเมืองหนึ่งไปยังอีกบ้านเมืองหนึ่งว่าอยู่ตรงนั้นตรงนี้ แต่ที่จริงเป็นองค์รวมของพื้นน้ำและบ้านเมืองโดยรอบที่เกี่ยวพันและเป็นพรมแดน ประชากรผู้ดำรงชีวิตอยู่ ตลอดจนความรับรู้ของผู้คนที่เกี่ยวข้องภายใต้เงื่อนไขเช่นนี้คำว่า ทะเล (จีน) ใต้ จึงค่อนข้างยืดหยุ่น เห็นได้ชัดในกรณีของประวัติศาสตร์ศรีวิชัย-มะละกาที่สัมพันธ์กับความรู้และความรับรู้ของอำนาจในทะเล (จีน) ใต้ จนเกิดเป็นเครือข่ายทางการค้าอันกว้างขวางในน่านน้ำนี้

พื้นที่อันเป็นบริเวณที่เรียกทะเล (จีน) ใต้ หรือที่ภาษาจีนเรียกว่า หนานไห่ (Nanhai) นั้น เป็นที่รับรู้กันในเอกสารจีนว่าชุมชนบ้านเมืองในบริเวณนี้ได้สร้างเครือข่ายการค้าทางทะเล ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ของผู้คนและบ้านเมืองในบริเวณที่เกี่ยวข้อง และยังปรากฏหน่วยทางการเมือง-เศรษฐกิจอันเป็นองค์รวมของหมู่เกาะและคาบสมุทรที่สัมพันธ์หลายแห่ง

เป็นที่น่าสังเกตว่า หลักฐานเกี่ยวกับการค้าทางทะเลที่เก่าที่สุดของบริเวณนี้ตรงกับสมัยราชวงศ์จิ๋น (๒๒๑ ปีก่อนคริสตกาล) จิ๋นซีฮ่องเต้รู้จักเวียดนามเหนือเป็นอย่างดี พระองค์ได้ส่งกำลังทหารลงมาปราบชนเผ่าเวี่ยหรืออวด (Yue) ทางใต้โดยหวังได้วัตถุสินค้าตามที่ปรากฏชื่อในตอนนั้น ได้แก่ งาช้าง นอแรด ขนนก และไข่มุก อย่างไรก็ตามแม้ว่าผลผลิตของพวกเวี่ยดึงดูดความสนใจของจีนแต่จีนไม่ได้หยุดเพียงแค่นี้ ปรากฏว่าพ่อค้าจีนคุ้นเคยกับเมืองท่าแถบนี้และปากแม่น้ำแดงเป็นอย่างดี เวียดนามเหนือจึงเป็นเสมือนจุดตัดจุดหนึ่งในเส้นทางลงใต้ของจีน วาง กุ่ง-หวู ซึ่งศึกษาเรื่องการค้าในทะเลหนานไห่ [Wang Gung-wu, 1958.] เห็นว่าการแลกเปลี่ยนและความต้องการผลผลิตต่างๆ ได้นำพ่อค้าจีนจำนวนมากลงสู่ทะเลใต้ เมืองในเวียดนามเหนือและตะวันออกเฉียงใต้ของจีนหลายเมืองกลายเป็นเมืองท่าติดต่อถึงทะเลและบางเมืองขึ้นชื่อมีอู่ต่อเรือ เช่น ฟูเจี้ยน กวางตุ้ง กังตั๋ง (กวางโจว) การขยายเครือข่ายการติดต่อเช่นนี้ส่งผลให้มีการค้าขายครอบคลุมถึงมหาสมุทรอินเดียตั้งแต่สมัยจีนราชวงศ์ฮั่น (๒๐๖ ปีก่อน ค.ศ. ถึงประมาณ ค.ศ. ๒๒๐) ตามหลักฐานว่าเจ้าหน้าที่จีนซึ่งมีหน้าที่ติดต่อกับชาวต่างประเทศ ลงเรือต่างชาติไปสู่อินเดียเพื่อแสวงหาของฟุ่มเฟือย เช่น ไข่มุก โดยเฉพาะอย่างยิ่งช่วงคริสต์ศตวรรษที่ ๒-๕ คณะทูตจีนที่ไปอินเดียต้องเดินทางข้ามคาบสมุทรและกลับโดยผ่านช่องแคบมะละกา ถึงกระนั้นการค้าทางทะเลช่วงนี้กลับไม่สำคัญสำหรับจีนฮั่น เพราะความมั่งคั่งจากการค้าส่วนใหญ่มาจากการค้าทางบกตรงกันข้ามกับเมืองท่าเวียดนามเหนือซึ่งมั่งคั่งจากการติดต่อค้าขายทางด้านทะเลหนานไห่ ที่ปรากฏคือเจียว-จี่ (Chiao-chih) หรือเวียดนามเหนือ

หลังสมัยฮั่น จีนเข้าสู่สมัยสามก๊กและหกราชวงศ์ ขุนศึกแย่งกันครองเมืองและก่อการจลาจล สมัยสามก๊กราชวงศ์วู่ (Wu) มีอำนาจทางตอนใต้ขยายการค้าทางทะเลกว้างขวาง มีผลทำให้เมืองท่าทางเวียดนามเหนือและตามชายฝั่งทะเลใต้ ตลอดจนคนพื้นถิ่นของบริเวณรอบหนานไห่ตื่นตัวต่อความ

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

เปลี่ยนแปลง ประมาณคริสต์ศตวรรษที่ ๓ จึงเกิดเมืองใหญ่ซึ่งเรามักเรียกว่า “อาณาจักรฟูนาน” ปรากฏร่องรอยทางโบราณคดีเห็นได้ชัดเจนที่เมืองโบราณออกแก้ว ตอนใต้ของกัมพูชาและเวียดนาม และเมืองโบราณอู่ทอง (ดินแดนประเทศไทยปัจจุบัน) เป็นต้น ฟูนานนั้นอยู่ตรงที่เป็นศูนย์กลางของการค้าทางทะเล และมีการติดต่อทางการทูตแบบบรรณาการกับจีน (การทูตแบบนี้ถือเอาการส่งบรรณาการถวายฮ่องเต้เป็นเงื่อนไขในการแลกเปลี่ยนค้าขายระหว่างกัน นอกเหนือจากการยอมรับอำนาจของจีนแต่เพียงในนามเพื่อแลกกับความคุ้มครองและการรับรองสถานภาพจากจีน) นอกจากฟูนานแล้ว กลุ่มชนอีกกลุ่มหนึ่งที่ใช้ภาษามอญ-ขแมร์และภาษามลายูก็เติบโตมีอำนาจทางการค้า ตั้งบ้านเมืองอยู่ตรงปากน้ำต่อทะเล คือพวกจามที่เมืองหลินอี้ พวกจามอยู่ในบริเวณประมาณตอนกลางของเวียดนาม

ในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ ๕ และ ๖ นั้นมีหลักฐานการติดต่อระหว่างฟูนานกับจีนหลายครั้ง ลักษณะเด่นของการติดต่อนอกจากเรื่องการแลกเปลี่ยนค้าขายทางทะเลแล้ว ยังเป็นการติดต่อเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาและศึกษาพระไตรปิฎกจากอินเดียด้วย สงฆ์จากจีนและอินเดียบางท่านเดินทางผ่านฟูนาน ขณะเดียวกันก็มีหลักฐานแสดงว่าฟูนานติดต่อค้าขายกับดินแดนอื่นโดยรอบ เช่น พบไหใหญ่บนซากเรือจมที่ปอนเตียน (Pontien) ผู้เชี่ยวชาญว่าเป็นหลักฐานเกี่ยวกับเรือที่มีอายุเก่าที่สุดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ขณะนี้ [Manguin, P.Y., 1993: 256.] นอกจากนี้การแลกเปลี่ยนทางการค้าข้ามคาบสมุทรทำให้ชุมชนบ้านเมืองบนคาบสมุทรมลายูกลายเป็นเมืองท่าค้าขายสำคัญทั้งทางบกและทางทะเล ซึ่งสอดคล้องกับการที่มีเส้นทางค้าข้ามคาบสมุทรเชื่อมระหว่างฝั่งทะเลตะวันตก (อันดามัน) และฝั่งทะเลตะวันออก (อ่าวไทย)

วัฒนธรรมการเดินเรือของชาวน้ำในทะเลหนานไห่สะท้อนศักยภาพในการดำรงชีวิตและการรวมตัวในช่วงสมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๓-๕ มีหลักฐานการติดต่อระหว่างพวกนี้กับจีน อินเดีย และลังกา *บันทึกของคังไต่* (K'ang T'ai) ซึ่งเดินทางจากจีนไปฟูนานอ้างถึง *“เรือของพวกฟูนาน”* รูปร่างคล้ายปลา บรรทุกคนได้ถึง ๑๐๐ คน มีพลพายซึ่งบ้างก็ใช้พายสั้น บ้างก็ใช้พายยาว บันทึกบางฉบับว่า เรือบางลำบรรทุกได้ถึง ๖๐๐-๗๐๐ คน และเรียกเรือพวกนี้ว่า “โป” (p'o) พวกมลายูเรียกเรือว่า “เปราหุ” (perahu) มาจากคำภาษาทมิฬว่า ปะราโอ (parao) ที่มาของคำศัพท์นี้จึงเกี่ยวพันกับคนหลายกลุ่มเผ่าพันธุ์ มีนัยถึงการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างกันอยู่ไม่น้อย

ในช่วงเวลาที่ฟูนานเป็นศูนย์กลางการค้าสำคัญ หลักฐานจีนกล่าวถึงชื่อเมืองซึ่งสันนิษฐานว่าอยู่ปลายสุดของคาบสมุทร และบางเมืองอาจอยู่บริเวณหมู่เกาะ เช่น

เมืองชู-ลี (Chu-li) เมืองท่าปลายสุดของคาบสมุทรที่ซึ่งนักเดินทางต้องหยุดพักรอการเปลี่ยนแปลงของลมมรสุมที่นี่ ก่อนเดินทางต่อไปอินเดียโดยผ่านช่องแคบมะละกา

เมืองชู-โป (Chu-po) ซึ่งสันนิษฐานว่าอาจอยู่ ณ ที่ใดที่หนึ่งบนเกาะชวา-สุมาตรา เมืองนี้ทวีความสำคัญขึ้นเรื่อยๆ ตรงกันข้ามกับอำนาจของฟูนานซึ่งค่อยๆ เสื่อมลง

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

จะเห็นได้ว่านอกจากเมืองท่าตามชายฝั่งด้านตะวันออกและตะวันออกเฉียงใต้ของจีนแล้ว เมืองท่าการค้าทางตอนใต้และตลาดการค้าในหมู่เกาะมีมาแล้วตั้งแต่สมัยฟูนานเป็นศูนย์กลางการค้า ความเคลื่อนไหวของเมืองที่เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายการค้าเช่นนี้นับเป็นปรากฏการณ์ของพื้นภูมิภาคในทะเลหนานไห่ เครือข่ายทางการค้าดังกล่าวมักมีตลาดอยู่ตรงชุมทางสำคัญ

บันทึกการเดินทางของหลวงจีนฟาเสียน (Fa-hsien) ในปี ค.ศ. ๔๑๔ ท่านได้กล่าวถึงชุมทางแห่งหนึ่งชื่อ เยะ-โป-ตี (Yeh-po-t'i) ซึ่งเป็นตลาดการค้าทางตอนใต้ในเส้นทางของเรือสินค้าจากลังกาไปยังหมู่เกาะ นักเดินทางเดินเรือจากเยะ-โป-ตีไปกวางตุ้งใช้เวลาน้อยกว่า ๕๐ วันในช่วงฤดูมรสุม จากตลาดในหมู่เกาะใต้เดินทางขึ้นสู่กวางตุ้งตามแนวตะวันออกเฉียงเหนือ ประมาณกันว่าตลาดค้าเยะ-โป-ตีน่าจะอยู่ทางฝั่งทะเลตะวันออกของเกาะสุมาตราหรือชวา หรือฝั่งตะวันตกของเกาะบอร์เนียว การค้าที่ตลาดค้าอันเป็นชุมทางนี้ดำเนินกิจการแบบแยกค้า คือการค้าระหว่างลังกากับเยะ-โป-ตีส่วนหนึ่ง อีกส่วนหนึ่งคือระหว่างเยะ-โป-ตีกับจีน ที่สำคัญก็คือ ในยุคต้นการค้านี้อยู่ในมือของพ่อค้าอินเดีย-ลังกาและนักเดินเรือชาวน้ำมากกว่าพ่อค้าจีน สมัยนั้นพ่อค้าต่างชาติที่มาทำการค้าที่ฮานอยและกวางตุ้งเป็นพวกจาม ฟูนาน มลายู อินเดีย สิงหล (ลังกา) ส่วนพ่อค้าจากซีกตะวันตกที่มาค้าขายตอนนั้นคือพวกเปอร์เซียและซีเรีย (ซึ่งเป็นพ่อค้ากลุ่มใหม่เรียกในเอกสารจีนว่า ปอะ-เส หรือโป-เซ, Po-sse) และซีเรีย [Wang Gung-wu, 1958: 38-39, 42-45, 59.]

๔. ซาบัคในจินตนาการ

"ซาบัค" หรือ "ศรีวิชัย" ตามความเชื่อของนักวิชาการนั้น เป็นบริเวณในจินตนาการมาแต่ครั้งที่แนวคิดว่ามหาสมุทรอินเดียเป็นทะเลปิดยังไม่เปลี่ยนแปลง ทำให้ไม่สามารถกำหนด "บริเวณ" อีกหลายแห่งซึ่งนักเดินเรือค้นพบ *บริเวณเหล่านั้นจึงอยู่ในจินตนาการมาอีกเป็นเวลานาน* เช่น เรื่องของ "มลายู" "วัค-วัค" และ"ซาบัค" ซึ่งในภายหลังลงความเห็นกันว่าคือ "อาณาจักรศรีวิชัย"

จากหนังสือของทิบเบตส์ได้ประมวลเรื่องราวเกี่ยวกับคำว่า "ซาบัค" ดังนี้

๑. ในสารานุกรมเก่าสุดคือ *อัคบาร์ อัล-ซินวัล-ฮินด์* กล่าวว่า กาละห์ (บาร์) คือ อาณาจักรแห่งซาบัค อยู่ทางด้านขวาของอินเดีย

๒. อบู ซัยด์เสนอว่า ซาบัคอยู่ฝั่งตรงข้ามกับจีน สามารถเดินทางเรือไปถึงได้ภายใน ๑ เดือนหรือน้อยกว่านั้นขึ้นอยู่กับลม หรือถ้าเดินทางจากคมาร์ (Qmar) คือกัมพูชาใช้เวลาระหว่าง ๑๐-๒๐ วัน

๓. อิบนู อัล-ฟากีฮกล่าวว่า เป็นเกาะสุดท้ายอยู่ใต้สุดในบริเวณทะเลจีน

๔. อิบนู รัสต้าเสริมว่า อยู่ใกล้สุดทางขอบมหาสมุทรด้านตะวันออก ถ้าต้องการไปให้ถึงต้องแล่นใบไปทางตะวันออก ถึงกาละห์ก่อนแล้วต่อไปยังซาบัค

๕. มัซอูดีกล่าวว่า ซาบัคอยู่บนพรมแดนอินเดีย แยกจีนและอินเดียออกจากกัน แต่ซาบัคเป็นส่วนหนึ่งของอินเดีย

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

๖. บิรูนีเพิ่มเติมว่า ซาบัคอยู่ใกล้จีนมากกว่าอินเดีย และเป็นแผ่นดินที่อยู่ตรงบริเวณเส้นศูนย์สูตร เดินทางไปตะวันออกถึงซาบัคก่อน แล้วจึงถึงเส้นศูนย์สูตรซึ่งอยู่ระหว่างกาละห์และศรีบูซา ถัดลงไปทางใต้คือศรีลังกาหรือสิแรนดิบ *"พวกอินเดียเรียกซาบัคว่า สุวรรณทีป (Suwarnadib)"* (คำว่า "สุวรรณทีป" หมายถึง เกาะทอง คือสุวรรณทวีป ถ้าเป็นแผ่นดินหรือเทสะหรือประเทศเรียก สุวรรณภูมิ-ผู้วิจัย)

๗. อิบนู ซัยด์เรียกซาบัคว่า "หมู่เกาะของมหาราชา" อยู่ทางตะวันออกเฉียงใต้ของละร์มาน (Larman) หรือพะโค

๘. อิบนู อัล-ฟากีฮกล่าวว่า ที่ตั้งของซาบัคอยู่ในทะเลสังไฆ ส่วนมัซอูดีว่าอยู่บริเวณจามปา นอกจากนี้มีกล่าวถึงว่าซาบัคอยู่ในทะเลจีน ขณะที่ไดมัสกีกล่าวถึง "ในทะเลแห่งซาบัค" และ "ทะเลของมหาราชา" ดังนั้นทิบเบตส์จึงสรุปว่า *"ซาบัคคือแผ่นดินอยู่บนเส้นทางระหว่างอินเดียและจีน ตรงริมขอบสุดของโลกตามที่พวกอาหรับรู้จัก อยู่เลยลงไปทางใต้ไกลกว่าอินเดียและจีน และดังที่บิรูนีบอกคืออยู่ตรงเส้นศูนย์สูตร และดูเหมือนจะยอมรับกันว่าซาบัคเป็นส่วนหนึ่งของอินเดีย แม้ว่าอาจอยู่ค่อนข้างไกลกว่าไปทางจีน และตามข้อมูลสองแหล่งกล่าวว่าซาบัคหันไปทางจีน"*

อย่างไรก็ตามทิบเบตส์ตั้งข้อสังเกตว่า ความเห็นโดยทั่วไปในหมู่นักบันทึกนักเขียนยุคต้นๆ ก็คือ ซาบัคเป็นชื่อเกาะหนึ่งในบรรดาหมู่เกาะอันดามันที่เป็นจักรวรรดิของ "มหาราชา" แต่เป็นเกาะสำคัญที่ประทับและเป็นเมืองหลวง เพราะฉะนั้นจึงน่าจะเป็นเมืองหนึ่งที่เรียกกันว่า ซาบัค เกาะอื่นๆ ที่รวมอยู่ในจักรวรรดิของมหาราชาคือ กาละห์ ศรีบูซา รัมนี บาร์ตายิล (Bartayil) ฆาคุลละ (Qaqulla) วัควัค (Waq waq) ฮะรัง อันจะบา สังไฆ มหาราชามีกำลังคน กำลังทหาร และร่ำรวยที่สุดในอินเดีย มีช้างมากที่สุด

เมืองหลวงของมหาราชาเป็นศูนย์กลางการค้าที่มีเรือจำนวนมาก เรือของพ่อค้าอาหรับ อินเดีย จีน มีคนรับแลกเงินอยู่ตามถนนในเมืองหลวง ประชาชนของซาบัคเองก็ค้าขายไปไกลถึงแอฟริกา [ตามคำกล่าวของอิดริสี (Idrisi) นักภูมิศาสตร์ซึ่งเชื่อว่าซาบัคตั้งอยู่ใกล้ฝั่งแอฟริกา] ประชาชนของซาบัคนำเหล็กจากแอฟริกาไปขายยังแผ่นดินใหญ่เอเชีย พ่อค้าต่างประเทศจึงเป็นแหล่งสำคัญของภาษีอากร และดังนั้นจึงมีชาวต่างชาติเป็นเจ้าหน้าที่การค้า ดังปรากฏในนิทานว่า ซินแบดได้รับแต่งตั้งเป็นผู้ตรวจการท่าและเป็นนายทะเบียนการขนส่งสินค้าทางเรือ

แผ่นดินซาบัคอุดมสมบูรณ์ มีที่เพาะปลูกกว้างขวางสุดสายตายกเว้นบริเวณใกล้ภูเขาไฟ ประชากรส่วนใหญ่ผิวดำ นิยมตีไก่ยามว่างซึ่งมหาราชาก็เก็บภาษีจากการใช้เวลาว่างนี้ บริเวณตอนในที่ติดต่อถึงได้นั้นมีชนเผ่าอยู่อาศัย

มัซอูดีนั้นพูดภาษาของชนเผ่าที่อาศัยตามภูเขาได้ พวกนี้หน้าขาว (เข้าใจว่าป้ายสีขาวที่หน้า)

ไดมัสกีกล่าวถึงคนแคระผิวดำ

อิบนู อัล-ฟากีฮพูดถึงสิ่งมีชีวิตลักษณะเหมือนมนุษย์ แต่พูดไม่เป็นภาษา (ซึ่งอาจหมายถึงอุรังอุตังหรือชะนี)

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

นอกจากสัตว์แปลกๆ นานาชนิด ซาบัคยังอุดมด้วยทองคำและการบูร (การบูรมีมากจริงที่เกาะบอร์เนียว-ผู้วิจัย)

ประเพณีที่น่าสนใจคือ การทดสอบหรือพิสูจน์ความบริสุทธิ์ด้วยการลุยไฟ และพิธีแสดงความเคารพต่อมหาราชาโดยหันหน้าไปทางทิศที่มหาราชาอยู่ ประเพณีนี้มีชื่อเรียกเป็นภาษามลายูว่า “เบอร์สิลา” (bersila) (การเรียกชื่อด้วยภาษามลายูเช่นนี้แสดงว่าประชาชนอันเป็นบริวารส่วนหนึ่งของมหาราชาเป็นพวกที่ใช้ภาษามลายู ฉะนั้นเรื่องของซาบัคและมหาราชาจึงเกี่ยวข้องกับชาวมลายู-ผู้วิจัย)

ทิบเบตส์ตั้งข้อสังเกตว่า “ซาบัค” เป็นชื่อสถานที่แห่งใดแห่งหนึ่งของเกาะชวา อาจเทียบได้กับ “ชวกะ” “เชะโป” “ยวะทวีป” อันเป็นชื่อเรียกพื้นที่แห่งใดแห่งหนึ่ง ส่วนตำแหน่งของมหาราชาสัมพันธ์กับราชวงศ์ไศเลนทร์ และเป็นตำแหน่งที่บ่งบอกว่าปกครองจักรวรรดิ “มหาราชาแห่งไศเลนทร์” จึงกลายเป็นตำแหน่งที่ถูกใช้อย่างหลวมๆ หลังราชวงศ์ไศเลนทร์สลายในคริสต์ศตวรรษที่ ๑๐ ตำแหน่งนี้ก็ยังคงถูกใช้กับรัฐหรืออาณาจักร เช่น *ศรีวิชัย* เป็นต้น

ตำแหน่งที่ตั้งของ “*ศรีบูซา*” กำหนดได้แน่นอนจากเอกสารอาหรับ ดังที่ *อาจาอิ๊บ อัล-ฮินด์* เล่าว่า *ศรีบูซา*อยู่ปลายสุดของเกาะลามูรี ห่างจากกาละห์ ๑๒๐ ซาม (zam) เมือง*ศรีบูซา*อยู่ตรงอ่าว เว้าลึกเข้าไปในเกาะประมาณ ๕๐ พาราสัง (parasangs) (ซึ่งทิบเบตส์มีความเห็นว่าคำบรรยายนี้เข้ากับสภาวะของปาเลมบัง) โดยรวมช่องแคบบังคา (Bangka) ซึ่งอยู่ใกล้กันไว้ด้วย ระยะของความเว้าลึกเข้าไปประมาณ ๕๐ พาราสัง เรื่องของจระเข้ที่*ศรีบูซา*นั้นรู้กันทั่วไปเหมือนจระเข้ที่ปาเลมบัง *ศรีบูซา*นอกจากเป็นชื่อเมืองแล้วยังเป็นชื่อเกาะด้วย สภาพที่เป็นทั้งเมืองและเกาะนี้ทำให้กะลาสีอาหรับมักคิดว่า หมู่เกาะต่างๆ เป็นอย่างนี้เหมือนกันหมด และคำบรรยายเกี่ยวกับ “*ศรีบูซา*” มักเป็นเรื่องการค้าและความมั่งคั่งเท่านั้น ส่วนเรื่องอำนาจและการเมืองมักกล่าวถึง “ซาบัค” ซึ่งเป็นของมหาราชา แต่ทั้งสองคำนี้หมายถึงสถานที่เดียวกัน นั่นคือทั้ง “*ศรีบูซา*” และ “ซาบัค” หมายถึง ปาเลมบังที่เกาะสุมาตรา (-ชวา) และหมายถึง *ศรีวิชัย*

เจา-จู-กัว (ค.ศ. ๑๒๒๕) กล่าวถึงสถานที่ต่างๆ ซึ่งบอกได้ว่าอยู่บนเกาะสุมาตราคือ ลัน-วู-รี (Lan-wu-li) หรือ ลา-มู-รี และปะตาหรือบาตัก (Pa-t'a) สองแห่งนี้อยู่ทางตอนเหนือของเกาะ และเชียน-ปีหรือชัมบี (Chin-p'i, Jambi) (ซึ่งอาจหมายถึงมลายู) และปา-ลิน-เฟงหรือปาเลมบัง (Pa-lin-feng) อยู่ทางตอนใต้ของเกาะ ซึ่งต่อมาเอกสารอาหรับในคริสต์ศตวรรษที่ ๑๕ เรียก ปาลิบัง (Palibang) [Tibbetts, G.R.,: 101, 112-113, 115.]

ส่วนคำว่า “มลายู” ปรากฏครั้งแรกในคริสต์ศตวรรษที่ ๗ เมื่อหลวงจีนอี้จิงอ้างถึงชื่อนี้

อาจาอิ๊บ อัล-ฮินด์ กล่าวถึง ทะเลแห่งมลายู (Sea of Malayu)

ภายหลังปรากฏใน จารึกพระเจ้าราเชนทรโจฬะที่ ๑ ค.ศ. ๑๐๒๕ กล่าวถึง “มลายู” ว่า *“เมืองมะไลยูร์ (Malaiyur) เก่ามีเขาแข็งแรงเป็นปราการ”*

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

และเอกสารจีนบางแห่งเรียก มาลิยูเออรห์ (Maliyuerh)

อย่างไรก็ตามในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ ๑๓ ปรากฏหลักฐานเกี่ยวกับ “มลายู” ชัดเจนขึ้นจากบันทึกคำบอกเล่าของนักเดินทางอาหรับ

อิบนู ซัยด์ (เสียชีวิต ค.ศ. ๑๒๗๔) กล่าวถึงเกาะสุมาตรา โดยกล่าวว่า ลามูรี (Lamuri) และฟานสูร์ (Fansur) คือบารุสอยู่ทางด้านหนึ่ง ส่วนอีกด้านหนึ่งมีเมืองมะลายูร์ (Malayur) และกาละห์ (ทิบเบตส์เห็นว่าทั้งหมดถูกต้อง ยกเว้นที่ตั้งของกาละห์ซึ่งคลาดเคลื่อนไป) แต่อิบนู ซัยด์กลับกล่าวว่า เมืองหลวงและที่พำนักของกษัตริย์นั้นอยู่กลางเกาะและชื่อว่า “ชวา” (Jawa) รายละเอียดทั้งหมดทำให้เรารู้ว่านี้คือเกาะสุมาตรา อิบนู ซัยด์ไม่กล่าวถึงศรีบูซาอีกเลย อาจเป็นเพราะในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ ๑๓ ศรีวิชัยหมดอำนาจลงแล้ว “มลายู” บนลุ่มน้ำชัมบีกลับขึ้นมามีอำนาจ เอกสารอาหรับจึงไม่กล่าวถึง “ศรีบูซา” หรือ “ศรีวิชัย” อีกหลังจากนี้

เอกสารพื้นเมือง*นครกฤตคาม (Nagarakrtagma)* ค.ศ. ๑๓๖๕ ก็ไม่กล่าวถึงเช่นเดียวกัน

เอกสารจีนกล่าวถึงสัน-โฟ-สี (San-fo-ch'i) ส่งทูตไปจีนระหว่าง ค.ศ. ๑๑๗๘-๑๓๗๐ และแม้ *พงศาวดารราชวงศ์เหม็ง* กล่าวว่า สัน-โฟ-สีส่งทูตไปจนกระทั่งสิ้นสุดราชวงศ์ แต่เอกสารอาหรับกลับเพิกเฉยต่อเรื่องเหล่านี้

จากหลักฐานอาหรับ นักวิชาการตะวันตกมีความเห็นต่างกันเกี่ยวกับที่ตั้งของซาบัค แต่มีความเห็นร่วมกันว่าอยู่ที่ใดที่หนึ่งในประเทศอินโดนีเซีย

ในระยะแรกนักวิชาการตะวันตกต่างเห็นชอบว่า ซาบัคคือเกาะชวา เพราะเชื่อว่าชวาอยู่ปลายสุดขอบของทะเลส่วนนอก โดยเทียบเคียงกับเมืองที่ปโตเลมีเรียกว่า *อิอาบาดิว* (Iabadiu) และจีนเรียกเช-โป (She-p'o) แต่อีกกลุ่มหนึ่งว่า ซาบัคคือเกาะสุมาตรา เพราะมีทองคำและการบูรมาก ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะของซาบัค

ผู้ที่เสนอต่างออกไปคือ เฟอร์รันด์ (Ferrand) ซึ่งสร้างคำตามสัทศาสตร์ว่า ซาบัคตรงกับคำว่า “ชวกะ” (Javaka) เพราะฉะนั้นเกาะซาบัคของมหาราชาควรเป็น “ศรีบูซา” (Sribuza) ตามคำอ้างของนักเขียนอาหรับรุ่นหลังคือ อาบู-ฟิดาอ์ (Abu'l-Fida)

ผู้ที่แย้งเฟอร์รันด์คือมาจุมดาร์ (Majumdar) เขากล่าวว่าซาบัคไม่ใช่ศรีบูซาแต่เป็น “ชวกะ” เกี่ยวข้องกับ “กฏาหะ” (Kataha) เมืองบนคาบสมุทรมลายู ส่วนศรีบูซาคือ “ศรีวิชัย”

เซเดส์ (Coedes) นั้นมีความเห็นว่า “ซาบัค” แทนราชวงศ์ไศเลนทร์แห่งชวา ในภายหลังจึงมีความหมายเลือนไป เทียบได้กับสัน-โฟ-สี (San-fo-ch'i) ตามเอกสารจีน และสัน-โฟ-สีคือศรีวิชัย ประมาณตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ ๑๐ เป็นต้นไป เมื่อราชวงศ์ไศเลนทร์แห่งชวาหมดอำนาจแล้ว ศรีวิชัยจึงหมายถึงสุมาตรา [Tibbetts, G.R.; 106-107.]

ข้อสรุปอย่างหนึ่งของทิบเบตส์เกี่ยวกับ “ซาบัค” นั้นน่าสนใจ เขากล่าวว่า *“ซาบัคนั้นสัมพันธ์กับ*

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

เกาะชวา จึงสัมพันธ์กับเรื่องของจักรวรรดิไศเลนทร์ ท้ายสุดตอนหลังซาบัคกลายเป็นของศรีวิชัย ซึ่งก็คือจักรวรรดิไศเลนทร์สมัยหลัง อันมีฐานที่มั่นอยู่ที่สุมาตรา" [Tibbetts, G.R.,; 117.] เพราะคำว่า "ซาบัค" ถูกนำมาใช้หมายถึงสุมาตราตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ ๙ (เดิมทีหมายถึงชวา?)

ในเวลาเดียวกันจีนเริ่มใช้คำว่า สัน-โฟ-สี ดังนั้นทิบเบตต์จึงเห็นว่าคำเรียกภาษาจีนคำนี้หมายถึงคำอาหรับที่เรียก "ซาบัค" ก่อนหน้านั้นจีนเรียก ชิ-ลิ-โฟ-สี (Shih-li-fo-shih) ซึ่งมาจากคำในภาษาอินเดียหรืออินโดนีเซีย นั่นก็คือเป็นที่เดียวกันแต่คำเรียกนั้นมีที่มาต่างภาษากัน ฉะนั้น "ซาบัค" "สันโฟสี" และชิ-ลิ-โฟ-สี จึงเป็นคำเรียก*บริเวณ*เดียวกัน

๒.๒ ความเป็นมาของการเดินเรือค้าขายในมหาสมุทรอินเดีย

นับแต่โบราณกาล มหาสมุทรอินเดียเป็นพื้นที่สำคัญในทางการค้า รวมทั้งการแพร่ศิลปะและวัฒนธรรม บริเวณนี้มีความหลากหลายทางสังคมและวัฒนธรรมสูง ด้วยเป็นแหล่งผ่านของอารยธรรมโลก อาทิ ฮินดู-พุทธ เปอร์เซีย-อาหรับ จีน เป็นต้น การค้าทางทะเลข้ามมหาสมุทรอินเดียเป็นทั้งความสำคัญในตัวเองและเป็นส่วนหนึ่งของการค้าระหว่างบ้านเมืองทางเอเชียตะวันตกผ่านเข้าสู่จีนอันเป็นการค้าทางบก อาณาบริเวณของมหาสมุทรอินเดียนั้น ด้านหนึ่งคือทะเลแดงและทะเลเมดิเตอร์เรเนียนซึ่งมีความเคลื่อนไหวทางการค้าสูงมาแต่โบราณ อีกด้านหนึ่งของมหาสมุทรอินเดียคือมหาสมุทรแปซิฟิกซึ่งต่อติดกับทะเลจีนใต้และทะเลชวาของน่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

มหาสมุทรอินเดียมีทะเลใน ๒ แห่งคือ *ทะเลแดง* และ *อ่าวเปอร์เซีย* ซึ่งล้วนเป็นพื้นที่ที่มีความเคลื่อนไหวทางการค้าสูง และได้ขยายตัวสู่การค้าในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ทั้งทางบกและทางทะเล ถ้าพิจารณาจากเหนือลงมาสู่เส้นศูนย์สูตรบริเวณมหาสมุทรอินเดีย แบ่งตามเส้นลองจิจูดออกเป็น ๒ บริเวณ ได้แก่ *ทะเลอาหรับ* และ *อ่าวเบงกอล* ซึ่งการเดินเรือในสองน่านน้ำนี้มีขนบความรู้วิธีการแตกต่างกันชาวน้ำในบริเวณดังกล่าวนี้ล้วนมีศักยภาพสูงในการเดินเรือ

อดีตกาล มหาสมุทรอินเดียเป็นเวทีของอำนาจในพื้นภูมิภาค ได้แก่ จีน อินเดีย และอำนาจท้องถิ่นของชาวน้ำในบางยุคสมัย เช่น อำนาจการคุมน่านน้ำช่องแคบมะละกาของ "ศรีวิชัย" (ช่วงประมาณคริสต์ศตวรรษที่ ๗-๑๓) และอำนาจของทมิฬราชวงศ์โจฬะตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ ๙ และ ๑๐ เป็นต้น บรรดาอำนาจเหล่านี้ได้นำการค้าของมหาสมุทรอินเดียไปเกี่ยวพันกับการค้าในน่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และจีน ส่งผลให้เร่งการเติบโตของบ้านเมืองตามหมู่เกาะซึ่งสัมพันธ์กับการแลกเปลี่ยนการค้าระหว่างกันเองอยู่ก่อนแล้ว อีกทั้งบรรดาชาวน้ำตามบริเวณหมู่เกาะในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และชาวน้ำ-ชาวเรือซึ่งอยู่ตามชายฝั่งมหาสมุทรอินเดียทั้งสองด้านของอินเดีย ต่างซ่ำซองในทางน้ำและมีชีวิตวัฒนธรรมอันสัมพันธ์กับการค้าทางทะเลมาอย่างสืบเนื่อง ขณะเดียวกันอำนาจใหม่ที่เข้ามาสู่มหาสมุทรอินเดียไม่ว่าจะเป็นอาหรับ กรีก โรมัน อินเดีย จีน ล้วนสร้างผลกระทบให้เกิดความเคลื่อนไหวทางการค้า

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

และความเปลี่ยนแปลงของชนพื้นเมืองอันมีวัฒนธรรมที่สัมพันธ์กับทะเล (maritime culture) ซึ่งเราจะเห็นการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจนทั้งในอินเดียตะวันตก อินเดียใต้ และหมู่เกาะของชาวน้ำในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

กล่าวได้ว่า การติดต่อทางทะเลอันเคยมีมาแต่ต้นนั้นเป็นการติดต่อค้าขายเลียบชายฝั่งมากกว่าเดินทางข้ามมหาสมุทรใหญ่ เมืองท่าและคลังสินค้าของเอเชียโบราณมักอยู่ใกล้ชายฝั่งทะเลหรือบนฝั่งแม่น้ำที่ติดต่อถึงทะเลได้ พ่อค้านักเดินเรือยังคงใช้เรือแกลลี่พายขนาดเล็ก* (small-oared galleys) การติดต่อข้ามภูมิภาคทางทะเลของพ่อค้าระยะแรกจึงอยู่ระหว่างอ่าวเปอร์เซียและทะเลแดงกับชุมชนทางฝั่งตะวันตกของอินเดีย ดังเช่นที่เกิดเมืองท่าการค้าบารีกาซา มูซีรีส คัลลิเกริส (Kalligeris ซึ่งภาย หลังรู้จักกันในชื่อบอมเบย์) เป็นต้น

ถ้ามองจากโลกซีกตะวันตกของอินเดีย หลักฐานที่เก่าแก่ที่สุดเกี่ยวกับการเดินเรือในมหาสมุทรอินเดียคือ *"ไม้อินเดีย"* ซึ่งพบที่แหล่งโบราณคดีสุเมเรียนในโอมาน และพบจารึกกล่าวถึงการสร้างเรือ จึงประมาณได้ว่าอย่างน้อย ๒,๐๐๐ ปีก่อนคริสตกาลได้มีเรือข้ามจากทวีปอินเดียสู่อาระเบียแล้ว [Basham, A.L., 1961.]

สำหรับพ่อค้าและนักเดินเรือแล้ว มหาสมุทรอินเดียคือด่านแรกที่ต้องฝ่าฟันก่อนไปสู่ดินแดนลี้ลับอื่น ปีที่ ๑๐ ก่อนคริสต์ศักราชปรากฏเรือของพวก*ซาบีน* (Sabean) นำสินค้าจากทะเลแดงและอ่าวเปอร์เซียมายังอินเดีย เดินเรือเลียบชายฝั่งจากคาบสมุทรอาระเบียตอนใต้ถึงฝั่งมะละบาร์ นี้คือจุดเริ่มต้นที่จะมีการติดต่อทางทะเลกับบริเวณลุ่มน้ำสินธุของอินเดีย

พวกที่มีบทบาทต่อจากพวกซาบีนคือ*พวกกรีก* เมื่อพระเจ้าอเล็กซานเดอร์ขยายกำลังจากลุ่มน้ำยูเฟรติสเข้าสู่ทะเลแดง การค้าทางทะเลจึงเปลี่ยนมือจากพวกซาบีน *เอเดน*ได้กลายเป็นเมืองท่าค้าขายสำคัญในเขตทะเลแดง *พ่อค้าอียิปต์*ก็เดินทางมาค้า *พ่อค้าอินเดีย*ก็ไปค้าขายเครื่องปั้นดินเผาของตนที่บริเวณนั้น

ความรู้อันจำเป็นสำหรับการค้าในมหาสมุทรอินเดียคือ ความรู้เกี่ยวกับลมมรสุมและร่องน้ำของทะเลต่างๆ ในมหาสมุทรอินเดีย เดิมทีการค้าอาศัยเรือขนาดเล็กแล่นเลียบชายฝั่งไปตามลม ต่อเมื่อมีความรู้เกี่ยวกับลมมรสุมเมื่อประมาณครึ่งศตวรรษแรกแห่งคริสตกาลสถานการณ์ก็เปลี่ยนไป

เชื่อกันว่าประมาณ ค.ศ. ๑ ชาวกรีกนาม ฮิปปาลุส (Hippalus) ได้เรียนรู้การเดินเรือโดยใช้ลมมรสุมไปยังอินเดียและมาจากอินเดียโดยใช้เวลาน้อยกว่าเดิม และสามารถเดินเรือตัดข้ามมหาสมุทรได้ แต่บางกระแสก็ว่าพวกอาหรับรู้จักลมมรสุมกันดีอยู่แล้วก่อนชาวกรีก อย่างไรก็ตามความมั่งคั่งอยู่ตรง

---

* ต่อมาเมื่อมีการคิดค้นการสร้างเรือแล่นใบแทนเรือแกลลี่หลายพาย (multi-oared galleys) และมีระบบขึงใบเรือแบบใหม่ ทำให้เรือสามารถแล่นเลียบไปกับลมข้ามมหาสมุทรได้ (เชื่อกันว่าเป็นการคิดค้นของพวกอาหรับ) เปิดการติดต่อค้าขายกับอินเดียส่วนใต้และศรีลังกา ตอนต้นปีพ่อค้าอาศัยลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือมาจากฟากตะวันตก ตอนขากลับต้องอาศัยลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ส่วนนักเดินเรือค้างอยู่ ณ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก็ต้องรอลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือเพื่อเดินทางต่อไป

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ที่ว่า นักเดินเรือสามารถใช้ลมมรสุมแล่นเรือตัดออกสู่ทะเลเปิดตรงระหว่างคาบสมุทรอาระเบียและฝั่งมะละบาร์ของอินเดีย ดังนั้นการค้าจึงพัฒนาขึ้นพร้อมกับความรู้ด้านการเดินเรือ เรือใหญ่ถูกนำมาใช้ในการค้าขายนอกเหนือจากเรือค้าขายเลียบชายฝั่ง ความสามารถในการเดินเรือขนาดใหญ่เปิดทางให้พ่อค้าไปได้ไกลกว่าฝั่งมะละบาร์ทางด้านตะวันตกของอินเดีย ในช่วงก่อนคริสต์ศตวรรษที่ ๒ พวกกรีกก็สามารถเดินทางไปได้ไกลถึงศรีลังกา (หรือสิงหล) และตอนใต้ของอินเดีย

เอกสารซึ่งไม่ปรากฏชื่อผู้แต่งเล่มหนึ่งอันเปรียบเสมือนคู่มือของพ่อค้า นักเดินเรือ และนักธุรกิจ คือ *Periplus Maris Erythraei* หรือ *Sailing Guide of the Erythraean Sea* เขียนเป็นภาษากรีก สันนิษฐานว่าผู้เขียนเป็นบุคคลในแวดวงนี้ และคงเขียนในช่วง ๑๐๐ ปีแรกของคริสต์ศักราช ช่วงนั้นการค้าในลุ่มน้ำไนล์ยังไม่อับเฉา พ่อค้าบรรทุกสินค้าบนหลังอูฐและลาข้ามทะเลทรายเพื่อส่งต่อไปทางทะเล เอาของมาลงเรือที่เมืองท่าบนคาบสมุทรอาระเบีย จากที่นี่มีเส้นทางเรือ ๒ สาย สายแรกไปสู่เมืองท่าชายฝั่งด้านตะวันตกเฉียงเหนือของอินเดีย อีกสายหนึ่งแยกไปทางชายฝั่งด้านตะวันตกเฉียงใต้ของอินเดียโดยอาศัยลมมรสุมทั้งไปและกลับ ในการเดินทางต้องใช้เรือที่มีประสิทธิภาพเหมาะกับลมมรสุมทั้งสองฤดู ซึ่งทั้งกรีกและโรมในยุคนั้นได้พัฒนาเรือให้เข้ากับเงื่อนไขนี้

เป็นที่น่าสังเกตว่า มหาสมุทรอินเดียนอกจากเป็นพื้นที่ทางการค้าแล้ว ยังเป็นเวทีอำนาจของผู้คนทั้งในภูมิภาคและนอกภูมิภาค ที่จะเข้ามามีบทบาทในการค้า การผลิต ตลอดจนความมั่งคั่งผู้คนและชุมชนที่เกี่ยวข้อง พัฒนาการของการค้าในมหาสมุทรอินเดียมิใช่เริ่มจากการค้าเลียบชายฝั่งสู่การเดินทางข้ามมหาสมุทรเท่านั้น แต่กลับเป็นการขยายเครือข่ายของวงจรการค้าระหว่างกันให้กว้างขวาง มีการบริโภคสินค้าและลงทุนการผลิตเพิ่มขึ้น จนเกิดการขยายตัวทางการค้าเป็นเครือข่ายกว้างขวางระหว่างทะเลแดง-ทะเลเมดิเตอร์เรเนียน และอ่าวเปอร์เซียกับลุ่มน้ำสินธุของอินเดีย ตลอดจนผู้ดำเนินการค้าหลายกลุ่มด้วยกัน ซาบีน เปอร์เซีย-อาหรับ กรีก-โรมัน ยิว และชาวน้ำพื้นเมืองทั้งในคาบสมุทรอินเดียและน่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

การค้าระหว่างกรีก-โรมันกับอินเดียนั้นสะท้อนความเติบโตและซับซ้อนของการผลิตในมหาสมุทรอินเดีย การขยายตัวของการค้าทางบกสัมพันธ์กับการค้าทางทะเล ลักษณะของสินค้าซึ่งไม่ใช่เป็นเพียงเครื่องเทศและเครื่องหอม หากเป็นสินค้าที่ผ่านกระบวนการผลิต การลอกเลียนแบบผลิตภัณฑ์เดิม เกิดการขยายตลาดการค้าและแหล่งทรัพยากรใหม่ เช่น การขยายตัวเข้าสู่น่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยกรีก-โรมัน เปอร์เซีย-อาหรับ รวมทั้งชาวอินเดียน

๑. การค้ากรีก-โรมัน

“การค้ากรีก-โรมัน” ในที่นี้หมายถึง การแลกเปลี่ยนค้าขายทางทะเลระหว่างเมดิเตอร์เรเนียนตะวันออกในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของจักรวรรดิโรมัน กับอาณาบริเวณส่วนต่างๆ ของอนุทวีปอินเดีย คำว่า “โรม” หรือ “โรมัน” ในที่นี้จึงมิได้หมายถึง “โรม” หรือ “โรมัน” โดยตรงที่มาทำการค้า แม้ว่าชาวโรมัน

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

มั่งคั่ง เจ้าหน้าที่ หรือขุนนางโรมันบางส่วนลงทุนทำการค้าก็ตาม แต่พ่อค้าที่ดำเนินการค้าจริงนอกจากโรมันแล้วส่วนใหญ่เป็นกรีก (หรือยะวะนะ) ยิวจากอียิปต์และเมดิเตอร์เรเนียนตะวันออก พวกพาลมีรีน (Palmyrene) เลอวันไทน์ (Levantine) รวมกลุ่มชนในวัฒนธรรมกรีกและพ่อค้า (เปอร์เซีย-) อาหรับ

เดิมทีตั้งแต่ศตวรรษที่ ๓ ก่อนคริสต์ศักราช ราชวงศ์เมารยะแห่งอินเดียติดต่อค้าขายกับกรีกมาก่อน การค้าโรมันทางทะเลจึงเท่ากับขยายเครือข่ายการค้าเดิมให้กว้างขึ้น อาจกล่าวได้ว่าการค้าโรมันในมหาสมุทรอินเดียนั้นได้เชื่อมโยงเครือข่ายของ*เมืองการค้า* เข้าด้วยกัน ตั้งแต่*เมืองในลุ่มน้ำไนล์ บารีกาซา* (Barygaza) (หรือภรุกัจฉะในอินเดียตะวันตก) *โสปาระ* (Sopara) ทางตะวันตกของที่ราบสูงเดคคัน *มูซี-รีส* (Muziris) บนฝั่งมะละบาร์ *ฆาเวริปัฏฏินัม* (Kaveripattinam) บนสามเหลี่ยมลุ่มน้ำฆาเวรี (Kaveri) (รวมบริเวณตอนในหรือ hinterland ของลุ่มน้ำ)

• เส้นทางค้า ตลาด และแหล่งผลิต

เส้นทางค้าของโรมันมายังอินเดียนั้นมีหลายเส้นทาง ล้วนเป็นเส้นทางค้าดั้งเดิมโดยเฉพาะเส้นทางเครื่องเทศ การค้าทางทะเลของโรมันนี้จึงมิใช่เป็นการบุกเบิก แต่เป็นการขยายปริมาตรและปริมาณการค้า พร้อมทั้งเพิ่มคุณภาพให้แก่ศักยภาพทางการค้าของท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น จะเห็นได้ว่าบรรดาพวกทมิฬทางตอนใต้ ตะวันตก และตะวันออกของอินเดียต่างสร้างความเคลื่อนไหวทางการค้าอย่างเข้มข้น ชาวดราวิเดียนเหล่านี้มีความสามารถและพัฒนาการในการเดินเรือ ความเสี่ยงด้านจิตวิญญาณในอันที่จะออกสู่เอเชียตะวัน ออกเฉียงใต้ การเรียนรู้และความตื่นตัวในการประกอบอาชีพที่สัมพันธ์กับการค้า ไม่ว่าจะเป็นการทำลูกปัด ประมงหอยมุก รวมถึงการขยายชุมชนการค้าของตน ตลอดจนการตั้งสมาคมการค้าและการลงทุนในต่างแดน เหล่านี้เป็นผลมาจากประสบการณ์และความมั่งคั่งซึ่งนำไปสู่ความเติบโตทางการเมือง จนก่อเกิดเป็น “อำนาจทางทะเล” พรั่งพร้อมทั้งกองเรือพาณิชย์นาวีในสมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๑๐-๑๑ ซึ่งจะเห็นได้ชัดจากพัฒนาการของโจฬะในประวัติศาสตร์การค้าของมหาสมุทรอินเดีย

ในช่วงสมัยการค้าของกรีก-โรม มีเส้นทางค้าหลายสายเชื่อมทะเลเมดิเตอร์เรเนียนเข้ากับทวีปอินเดีย แม้ว่ามิใช่เส้นทางสายตรงก็ตาม ที่เรารู้จักกันดีคือ เส้นทางสายไหมจากเอเชียกลางเข้าสู่จีน บนเส้นทางสายนี้มีเส้นทางที่เรียกว่าบักเตรียน (Bactrian) เข้าถึงอินเดีย (บักเตรียนคืออัฟกานิสถานปัจจุบัน)

นอกจากนี้มีเส้นทางทะเลเชื่อมลุ่มน้ำไทกริส (ในอิรัก) และอ่าวเปอร์เซียไปยังแคว้นซินด์ (Sind) และคุชราต (Gujarat) ของอินเดีย (รวมแล้วคือบริเวณลุ่มน้ำสินธุนั้นเอง) จึงเกิดการติดต่อทางทะเลจากคาบสมุทรอาระเบียเข้าสู่ฝั่งทะเลด้านตะวันตกและด้านใต้ของอินเดีย เส้นทางสายนี้มาจากทะเลแดงซึ่งเชื่อมกับนครอเล็กซานเดรียและเมืองท่าอื่นๆ ริมฝั่งทะเลเมดิเตอร์เรเนียน เส้นทางนี้จึงมีศักยภาพมากที่สุดในยุคต้นคริสต์ศตวรรษ เพราะ*เส้นทางสายนี้เชื่อมทะเลเมดิเตอร์เรเนียนเข้ากับอินเดีย* นั่นคือประตูสู่

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ยุโรป เมื่อโรมมีอำนาจเหนือทะเลเมดิเตอร์เรเนียนและทะเลแดง การค้านี้จึงมีปริมาณมหาศาล มีผู้เข้ามาเกี่ยวข้องหลายกลุ่มอาชีพ ตั้งแต่นักเดินเรือ นักการเงิน พ่อค้า
ผู้แสวงหาจัดส่งสินค้า ตลอดไปถึงผู้บริโภค ผลสำคัญที่มีต่อการค้ามหาสมุทรอินเดียก็คือ *การค้าโรมันเป็นพลังสนองตอบและกระตุ้นความตื่นตัวทางการค้าของชาวอินเดียใต้* ซึ่งมีมากอยู่แล้ว มีหลักฐานว่าคนพื้นเมืองทางตอนใต้หรืออาจจะเป็นพ่อค้าชาติใดชาติหนึ่งจากทางตอนใต้ของอินเดีย ได้มีโอกาสไปดำเนินธุรกิจต่างแดนถึงแผ่นดินเอเชียตะวันตกแต่ครั้งบรรพกาล

ดีออน คริโสสตอม (Dion Chrysostom) แห่งอเล็กซานเดรีย ได้พบกับพ่อค้าชาวอินเดีย พ่อค้าคนหนึ่งในกลุ่มนี้ข้ามทะเลทรายมาจากทะเลแดง เพื่อเข้าสู่ลุ่มน้ำไนล์ไปยังเมืองอเล็กซานเดรีย เขาได้จารจารึกไว้หลักหนึ่งที่วิหารเรดิสิเย (Redesiye) ว่า *"โสภณคนอินเดียขอคารวะต่อ "แพน"* (คือพระกฤษณะขณะเป่าขลุ่ย) *สำหรับการเดินทางที่ดีครั้งหนึ่ง"* (Sophon the Indian does homage to Pan for a good journey) [อ้างใน Basham, A.L., 1961: 228.]

นอกจากพ่อค้าอินเดียแล้ว ยังมีนักพยากรณ์อินเดีย นักเล่นกล โสเภณีในกรุงโรม และควาญช้างซึ่งมักติดตามช้างไปสู่ดินแดนต่างๆ

กษัตริย์อินเดียได้ส่งคณะทูตหลายคณะไปพบซีซาร์ด้วย

สเตรโบ นักภูมิศาสตร์ผู้มีชื่อเสียงในยุคนั้นกล่าวว่า ทูตชุดแรกที่ส่งไปเป็นทูตจากทมิฬราชวงศ์ปัณฑัย และได้เข้าเฝ้าจักรพรรดิออกัสตุสที่เอเธนส์เมื่อ ๒๐ ปีก่อนคริสต์ศักราช คณะทูตชุดนี้มีสมณะผู้หนึ่งร่วมเดินทางไปด้วย ท่านเหนื่อยหน่ายต่อโลกยิ่งนักจึงเผาตัวเองตายที่กรุงเอเธนส์ หลังจากนี้มีทูตอีกหลายคณะถูกส่งไปเฝ้าจักรพรรดิโรมันที่กรุงคอนสแตนติโนเปิล

เรื่องของคณะทูตที่ไปโรมนี้แม้ตามหลักฐานว่าเป็นคณะทูตซึ่งเดินทางไปทางบก แต่ก็สะท้อนความหนาแน่นทางการค้าระหว่างอินเดียและโรมัน

ทูตอินเดียอย่างน้อย ๔ คณะเดินทางไปถึงโรม ซึ่งนักเขียนสมัยนั้นได้บันทึกไว้ เช่น คณะทูตจากปูรู (Puru) นำสัตว์ต่างๆ ไปยังโรมพร้อมสาส์นเขียนเป็นภาษากรีก; คณะทูตจากโบรช (Broach) ไปพร้อมกับพระสงฆ์ในพุทธศาสนาชื่อเยอร์มาโนส (Germanos); คณะทูตจากราชวงศ์เจระ (Chera) และปัณฑัย (Pandya) ในอินเดียใต้ นำหินมีค่า มุก และช้างไปถวาย รวมทั้งสัตว์หลากชนิดจึงเป็นที่ชื่นชอบของพวกโรมันซึ่งนิยมละครสัตว์

นอกจากคณะทูตแล้วพ่อค้าอินเดียก็เดินทางไปยังฝั่งคาบสมุทรอาระเบียด้วย ตามหลักฐานว่าเป็นการเดินทางโดยใช้เรือไปยังเมืองท่าต่างๆ ที่สำคัญบนฝั่งอาระเบีย เช่น เรือสินค้าอินเดียไปถึงแหลมกัวดาฟุย (Cape Guardafui) การค้าที่แหลมกัวดาฟุยส่วนใหญ่อยู่ในมือพ่อค้าอินเดีย พ่อค้าอินเดียมักหยุดที่ปากแม่น้ำของทะเลแดงเป็นแหล่งสุดท้ายในการแลกเปลี่ยนสินค้า ด้วยว่าพ่อค้าอาหรับในบริเวณนั้นมักไม่ยอมให้ผ่านเลยจากนี้ไป

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

อย่างไรก็ตามเมื่อพ่อค้าโรมันคุมการค้าของพวกอาหรับได้ เรือพ่อค้าอินเดียจึงสามารถผ่านทะเลแดงเข้าไปถึงอเล็กซานเดรีย (ตามหนังสือทางพุทธศาสนาเรื่อง *ปัญหาพระยามิลินท์* นั้นนับว่าพ่อค้าอินเดียมีความรู้เรื่องเมืองอเล็กซานเดรียดีทีเดียว [Chandra, M., 1977: 111-114.]

เมืองท่าบนฝั่งทะเลแดงและอเล็กซานเดรียในเมดิเตอร์เรเนียนตะวันออกเป็นบริเวณสำคัญสำหรับการขนส่งสินค้า เพราะสินค้าทั้งจากทางตะวันตกและตะวันออกจะมาพบกันที่นี่ จึงเกิดเมืองท่าของอียิปต์บนฝั่งทะเลแดงหลายเมือง ยิ่งเมื่อจักรวรรดิโรมันผนวกอียิปต์ในปี ๓๐ ก่อน ค.ศ. การค้าจากที่นี่ขยายกว้างขวาง นักโบราณคดีได้พบหลักฐานการติดต่อกับอินเดียใต้ตั้งแต่ตอนนี้ ดังได้มีการพบเครื่องปั้นดินเผาซึ่งมีลักษณะสัมพันธ์กับแบบอินเดีย และชิ้นส่วนเขียนกราฟฟิตีลวดลายคล้ายอักษรทมิฬ-พราหมี (Tamil-Brahmi graffiti) แสดงว่าอาจมีพ่อค้าอินเดียหรือผู้ผลิตเกี่ยวข้องอยู่ด้วยในการค้าแลกเปลี่ยนบริเวณทะเลแดง [Begley, V.,1991: 3-4.]

เดิมทีเราเชื่อกันว่ายุครุ่งเรืองของการค้าโรม-อินเดียน่าจะอยู่ประมาณต้นคริสต์ศตวรรษแรก ซึ่งสอดคล้องกับที่เอกสารชิ้นสำคัญคือ *Periplus* กล่าวถึง อีกทั้งได้ค้นพบวัตถุทางโบราณคดีหลายชนิดของยุคนี้ เช่น เหรียญโรมันจำนวนมากพบที่แหล่งโบราณคดีเมืองอะริกะเมฑุ (Arikamedu) ทางฝั่งตะวันออกของอินเดีย ชิ้นส่วนแอมเฟอรา (amphora) ประเภทแจกันหรือไหแบบกรีก-โรมัน และวัตถุสำริดแบบโรมัน แต่หลักฐานใหม่ซึ่งนักโบราณคดีพบอยู่เรื่อยๆ ชวนให้เชื่อว่าการติดต่อค้าขายแลก เปลี่ยนน่าจะมีมาก่อนหน้านี้นานแล้ว (ดังที่ได้อ้างมาแล้วเรื่อง “ไม้อินเดีย”)

จะเห็นว่าการติดต่อระหว่างเอเชียตะวันตกและอินเดียมีมานาน มีทั้งพ่อค้าที่นำแอมเฟอเรอมาที่อะริกะเมฑุทางฝั่งตะวันออก และมีชุมชนของผู้ที่ผลิตแอมเฟอราเลียนแบบได้อีกด้วย

ทั้งโรมันและกรีกต่างพยายามแสวงหาเครื่องเทศเช่นเดียวกัน (แม้จะอาศัยเส้นทางบกมาแต่ครั้งพระเจ้าอเล็กซานเดอร์มหาราช) แต่ที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับการค้าเครื่องเทศทางทะเลนั้นตรงกับสมัย *ราชวงศ์กรีก-อียิปต์* ของพระเจ้าปโตเลมี ราชวงศ์ปโตเลมีค้าขายแลกเปลี่ยนเครื่องเทศกับอินเดีย นัยว่าผ่านพ่อค้าอาหรับหรือพ่อค้าอินเดียยังไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัด พอถึงสมัยพระเจ้าปโตเลมีที่ ๒ (ปกครองปี ๒๘๕-๒๔๖ ก่อนคริสตกาล) พระองค์ทรงแลกเปลี่ยนทูตกับราชวงศ์เมารยะ สมัยพระเจ้าอโศก (ปกครองปี ๒๗๔-๒๓๒ ก่อน ค.ศ.) ซึ่งก็คงเป็นการติดต่อในทางบก แต่มีหลักฐานว่าในขบวนการฉลองชัยชนะของพระเจ้าปโตเลมีนั้นปรากฏผู้หญิงอินเดีย วัว และหินอ่อนอยู่ในรายการด้วย แสดงว่ามีคนอินเดียค้าขายที่นี่แล้วในตอนนั้น [Turner, J., 2004: 61-62.]

ตามหนังสือภูมิศาสตร์ของสเตรโบกล่าวว่า ชาวยุโรปคนแรกที่พยายามติดต่อค้าขายทางทะเลกับอินเดียคือ ยูโดซุส (Eudoxus) เป็นนักลงทุนหรือผู้ประกอบการค้าชาวกรีก เขารู้เรื่องเรืออินเดียลำหนึ่งอับปางตรงฝั่งทะเลแดง (เมื่อตั้งแต่ปี ๑๒๐ ก่อน ค.ศ.) ตอนนั้นเขาอยู่ในเมืองอเล็กซานเดรีย ยามชายฝั่งจับกะลาสีเรืออินเดียได้คนหนึ่งจึงพาไปเข้าเฝ้าพระเจ้าปโตเลมีที่ ๒ กะลาสีเรือคนนั้นเป็นพวก*ดราวิ-*

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

*เดียน*จากทางตอนใต้ของอินเดียหรือศรีลังกา ยูโดซุสจึงได้รู้เรื่องเกี่ยวกับอินเดีย เรื่องนี้เร้าความสนใจของเขาโดยเฉพาะเรื่องเครื่องเทศและของฟุ่มเฟือยหรูหราของชนชั้นสูงอันเป็นสินค้ากำไรงาม เขาพยายามไปอินเดียถึง ๒ ครั้งด้วยการอ้อมแหลมแอฟริกา ครั้งแรกไปได้ไม่เกินโมร็อกโก พวกลูกเรือก็บังคับให้เขาเดินทางกลับ ครั้งที่ ๒ เขาออกเดินทางใหม่ คราวนี้นำผู้หญิงไปด้วยเพื่อปลอบขวัญพวกลูกเรือ ครั้งนี้ผ่านช่องแคบยิบรัลต้า (Gibraltar) แต่กลับไม่มีใครได้ข่าวเขาอีกเลย อย่างน้อยเรื่องของเขาก็ถูกบันทึกไว้ในหนังสือของสเตรโบซึ่งเป็นหนังสือภูมิศาสตร์คลาสสิกของยุค

ทำไมโรมจึงต้องการค้าขายกับอินเดีย?

คำตอบมิใช่อยู่ที่เพียง “ใยไหม” ของจีน แท้ที่จริงเราจะเห็นได้จากหลักฐานที่กล่าวมาบ้างแล้วว่าอินเดียเฉพาะอย่างยิ่งอินเดียใต้มีการติดต่อกับทางแถบเมดิเตอร์เรเนียนมาก่อน แม้แต่ “ไม้หอมหวาน” ของอินเดียก็เปิดทางค้าเข้าสู่มหาสมุทรอินเดียเพราะเป็นสินค้าที่ต้องการของคนยุคนั้น

การค้าเก่าแก่โบราณที่สุดในประวัติศาสตร์ของจีน อินเดีย โรม และอาหรับคือ **การค้าเครื่องเทศ** สมัยก่อน ค.ศ. นั้นพ่อค้าโฟนีเชียน ซาบีน และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง*เปอร์เซีย-อาหรับ* ซึ่งสามารถดำเนินการค้าได้อย่างสืบเนื่อง และผูกขาดการค้าเครื่องเทศมานมนานในฐานะเป็นตัวกลางนำเครื่องเทศมาขายทางตะวันตก ผ่านเส้นทางค้าโบราณสำหรับขายเครื่องเทศซึ่งมีอยู่ ๒ เส้นทางด้วยกัน

ทางหนึ่งแล่นเรือข้ามไปที่ฝั่งมะละบาร์ทางด้านตะวันตกของอินเดีย ตลาดที่เมืองท่าบนฝั่งมะละ-บาร์มีทั้งกานพลู ลูกจันทน์เทศ ดอกจันทน์เทศ (เครื่องเทศสามประสานยอดนิยม) และที่ขึ้นชื่อสุดคือพริกไทยของฝั่งมะละบาร์ ส่วนเครื่องเทศอื่นนั้นว่าได้มาจากหมู่เกาะทางตะวันออก แต่ตอนนั้นยังไม่เป็นที่รู้จักกันว่าเกาะอยู่ที่ไหน พ่อค้านำเครื่องเทศไปยังอ่าวเปอร์เซีย ล่องตามแม่น้ำยูเฟรติสเข้าสู่เมโสโปเต-เมีย (แผ่นดินเดิมของอิรัก อิรักจึงเป็นแหล่งส่งเข้าเครื่องเทศที่สำคัญมาก่อนส่งออกน้ำมันอย่างปัจจุบันนี้)

อีกเส้นทางเป็นเส้นทางทะเลโดยพ่อค้า*เปอร์เซีย-อาหรับ* แล่นเรือออกจากฝั่งตะวันตกของอินเดียแล้วอ้อมคาบสมุทรอาระเบียผ่านเข้าทะเลแดงไปอียิปต์ พ่อค้าอียิปต์นำเครื่องเทศไปขายต่อให้กรีกและโรม โดยข้ามทะเลเมดิเตอร์เรเนียน *เมืองไทยร์* (Tyre) ของกรีกเป็นศูนย์กลางการค้าสำคัญ ต่อมาพระเจ้าอเล็กซานเดอร์มหาราชมีอำนาจได้ตั้งเมืองหรือ*นครอเล็กซานเดรีย* ซึ่งนอกจากเป็นศูนย์กลางอารยธรรมแล้ว ยังเป็นชุมทางการค้าเครื่องเทศระหว่างโลกตะวันออกและเมดิเตอร์เรเนียน (เมื่อประมาณ ๓๐๐ ปีก่อนคริสตกาล)

การค้าเครื่องเทศจึงมีมานมนานเก่าแก่ไม่แพ้การค้าขาย “ใยไหม” มิหนำซ้ำยังอเนกประสงค์และนานาประโยชน์แก่ผู้คนหลายกลุ่มเหล่าเข้าไปเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมการกินอยู่ของผู้คน

การค้าอันมีเครื่องเทศเป็นแรงจูงใจจึงมีพลังผลักดันอยู่ไม่น้อย

โรมันซึ่งเป็นผู้ใช้เครื่องเทศอย่างฟุ่มเฟือยพยายามล้มล้างการผูกขาดของ*เปอร์เซีย-อาหรับ*ในการค้าเครื่องเทศทางทะเล และได้พยายามเปิดการค้ากับอินเดีย เรื่องของโรมกับการค้าเครื่องเทศใน

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

อินเดียเริ่มเห็นได้ชัดเจนตั้งแต่หลังสมัยพระนางคลีโอพัตราแห่งราชวงศ์ปโตเลมีของอียิปต์สิ้นพระชนม์ จักรพรรดิออกุสตุสก็ผนวกอียิปต์เข้ากับจักรวรรดิโรมในปี ๓๐ ก่อนคริสตกาล นับแต่นั้นพ่อค้าโรมันก็สามารถเข้าถึงทะเลแดง แล้วติดต่อการค้าจากทะเลแดงออกสู่มหาสมุทรอินเดีย มีโอกาสแข่งกับพ่อค้าอาหรับ พร้อมกับที่ชนชั้นสูงโรมันก็ต้องการของหรูหราฟุ่มเฟือยแปลกๆ ใหม่ๆ นอกไปจากเครื่องเทศซึ่งเป็นแรงจูงใจสำคัญ พ่อค้าไม่เคยยอมเสียเวลาและไม่เลือกวิธี ภายในทศวรรษแรกของการที่โรมเข้าครองอียิปต์ได้เกิดเมืองท่าใหม่บนฝั่งทะเลแดง เปิดเส้นทางข้ามทะเลทรายไปสู่ฝั่งมหาสมุทรแข่งกับการค้าตามเส้นทางคาราวานของอาหรับผู้มั่งคั่ง ณ เมืองเพตรา (Petra)

จุดประสงค์ใหญ่ของโรมนั้นต้องการทำลายพ่อค้าคนกลางในการค้าเครื่องเทศ ด้วยความเชื่อว่า (เปอร์เซีย-) อาหรับขวางอยู่ในเส้นทางค้าของโรมันสู่อินเดีย แล้วโรมันก็แล่นเรือมุ่งไปสู่เครื่องเทศและใยไหม *The Periplus* คู่มือการเดินทางของยุคบันทึกไว้ว่า *"เรือใหญ่แล่นใบ... ไปเพื่อพริกไทยและใบอบเชยปริมาณมหาศาล"* (Great ships sail... due to the vast quantities of pepper and malabathrow.)

เป็นที่น่าสังเกตว่า การค้าทางทะเลของโรมันที่มาทางตะวันออกนั้นหยุดยั้งและดำเนินการค้ากับอินเดียและศรีลังกาเป็นเวลานาน จนเกิด *ชุมชนพ่อค้ากรีก-โรมัน* (ในชื่อของพวกยะวะนะหรือ "ยวน") ในบริเวณอินเดียใต้ ติดต่อค้าขายโดยมีศรีลังกาเป็นชุมทางค้าสำคัญ จนทำให้เกาะในอินเดียใต้แห่งนี้กลายเป็นตลาดค้าขาย คลังสินค้า และชุมทางการค้าตั้งแต่ต้นคริสต์ศตวรรษ [นักโบราณ คดีได้ขุดพบหลักฐานอันแสดงถึงความเป็นชุมชนเมืองค้า ณ เกาะลังกา ที่แหล่งโบราณคดีมันไต (Mantai) เป็นต้น]

การค้าโรมันอาศัยอินเดียและศรีลังกาเป็นทั้ง *ตลาดค้า แหล่งผลิต* และ *คลังสินค้า* หรือ *เอมโพเรียม* แลกเปลี่ยนสินค้าจากอาณาบริเวณอื่นในมหาสมุทรอินเดีย แอฟริกา และได้เข้าสู่บริเวณเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยเฉพาะอย่างยิ่งตามหมู่เกาะ เราสามารถประเมินได้จากรายการสินค้าและโภคภัณฑ์อันมิได้มีเฉพาะสินค้าฟุ่มเฟือยเท่านั้น แต่เป็นสินค้าที่เอื้อประโยชน์อย่างอื่น เช่น โภคภัณฑ์ที่ใช้ในการค้นคว้าทางยาและสินค้ามากประโยชน์ใช้สอย นอกจากผ้าไหมและผ้าฝ้ายเนื้อดีซึ่งขึ้นชื่อคือ "มัสลิน" แล้วก็มีข้าวฟ่าง ยางไม้หอมใช้ปรุงยา ได้แก่ กำยานแฟรงคินเซนและเมอร์ฮ (Frankincense and myrrh) ไพลนีนักวิชาการสมัยนั้นบันทึกไว้ในหนังสือของเขาว่า ตลาดอินเดียมีทั้งสินค้าของตนเองและจากที่อื่น เดิมทีพริกไทยดำที่มะละบาร์ขึ้นชื่อที่สุด ฝ้ายอินเดียก็ไม่มีที่ใดเทียม ใยไหมจีนก็เป็นสินค้าสำคัญในตลาดอินเดียด้วย กระดองเต่า อบเชย มุก และอัญมณีจากศรีลังกาและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นอกจากนี้มีน้ำมันงา คราม เครื่องเทศ และผลไม้นานาชนิด ขณะที่วัตถุสินค้าของโรมันก็เป็นที่ต้องการในหมู่ชนอินเดียทางใต้และตะวันตก ได้พบเหรียญโรมันและเครื่องประดับจำนวนมาก มีการสะสมเครื่องประดับและเหรียญทองโรมันพบตามแหล่งโบราณคดีนับเป็นจำนวนร้อยจากบริเวณทมิฬนาฑู และแหล่งโบราณคดีอีกหลายแห่งบนที่ราบสูงเดคคันและอินเดียตอนเหนือ [Hirth, F., 1966; Begley, V., ed., 1991.: 7, 40.; Sidebotham, S.E., 1991.]

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ในบรรดาสินค้าโรมันซึ่งส่งมาทางตะวันออก ที่โดดเด่นคือ **แก้ว** (glass) มีหลายแบบ หลายสี ทั้งที่ทำเป็นภาชนะและเป็นแก้วดิบ (unworked glass)

ประเภทแก้วสีมาจากเมืองการค้าของโรมันตามที่ต่างๆ รวมทั้งเมืองมูซา (Mouza) ซึ่งเป็นเมืองการค้าของพวก (เปอร์เซีย-) อาหรับทางฝั่งตะวันออกของทะเลแดง

ภาชนะแก้วส่วนใหญ่มากับเรือแล้วพ่อค้านำสินค้าขึ้นที่ปากน้ำสินธุ ขนส่งเข้าสู่บริเวณตอนในชนชั้นสูงของสังคมพื้นเมืองทางบริเวณต้นน้ำหรือภูมิภาคส่วนในของลุ่มน้ำสินธุต่างนิยมใช้ภาชนะแก้วโรมัน

ในอินเดียแก้วดิบเป็นสินค้าสำคัญตลอดยุคของโรมัน เป็นที่นิยมกันมากในหมู่ชุมชนอินเดียทางฝั่งตะวันออก แก้วนำกำไรมาให้แก่วงการค้ามาก

ตามการขุดค้นทางโบราณคดีพบว่า แก้วโรมันถูกส่งไปตามแหล่งค้าสำคัญของอินเดีย แก้วจากบารีกาซา เมืองท่าทางฝั่งตะวันตกของอินเดียถูกส่งไปยังเมืองในที่ราบสูงเดคคัน เช่น เมืองไพธานหรือไพสนา เมืองหลวงของกษัตริย์ราชวงศ์ศาตะวาหณะ (Satavahana) ของที่พบนอกจากแก้วสี ภาชนะแก้วแล้ว ยังพบลูกปัดอีกเป็นจำนวนมาก ตรงตามที่เอกสารเก่าบันทึกว่า เมื่อนำแก้วขึ้นจากเรือแล้วก็บรรทุกเกวียน (wagon) ไปตามที่ต่างๆ ซึ่งไม่มีถนน (คงหมายถึงถนนแบบโรมัน แต่ถนนซึ่งใช้สำหรับการคมนาคมขนส่งโดยพ่อค้าพื้นเมืองนั้นมีอยู่ ตัวอย่างเช่น เครือข่ายถนนของพระเจ้าอโศกก็แพร่ไปกว้างขวางต่อติดกับถนนของท้องถิ่นต่างๆ-ผู้วิจัย) แก้วที่บรรทุกใส่เกวียนไปตามบริเวณต่างๆ สันนิษฐานว่าเป็นแก้วดิบที่ใช้ทำลูกปัด เพราะพบลูกปัดโรมันตามแหล่งโบราณคดีในเขตของราชวงศ์ศาตะวาหณะหลายแห่งด้วยกัน ส่วนภาชนะแก้วที่แตกหักส่วนใหญ่เป็นสินค้าแก้วจากอียิปต์และอาหรับ (แสดงว่าเรือโรมันรับสินค้าจากเมืองท่าเหล่านั้นแล้วนำมาขาย)

พบแก้วโรมันที่แหล่งโบราณคดีทางตะวันตกเฉียงใต้ของอินเดียด้วย *The Periplus* กล่าวว่ามี ๔ เมืองทางด้านนี้ที่รับสินค้าประเภทแก้วดิบเข้ามา บรรดาเมืองเหล่านั้นล้วนเป็นเมืองค้าขายของอาณาจักรทางตอนใต้ของอินเดีย เช่น อาณาจักรของทมิฬราชวงศ์ปัณฑัย บางส่วนส่งไปถึงเมืองท่าทางฝั่งตะวันออกของพวกโจฬะด้วย

บริเวณที่พบแก้วโรมันอีกแห่งหนึ่งคือ ตะวันออกเฉียงใต้ของอินเดีย ไม่มีเอกสารใดกล่าวถึง แต่พบหลักฐานทางโบราณคดีมากมาย เฉพาะอย่างยิ่งที่แหล่งโบราณคดีอะริกะเมฑุ (ประมาณ ๑๐๐ กิโลเมตรทางเหนือของเมืองฆาเวริปัฏฏินัม) หลักฐานที่พบจำนวนมากคือ แก้วซึ่งถูกทำเป็นวัตถุสำเร็จรูปแล้ว แก้วดิบ และวัสดุเสียจากกระบวนการผลิตแก้ว

ลูกปัดแก้วจำนวนมากผลิตที่แหล่งโบราณคดีอะริกะเมฑุและกไลกะฑุ (Karaikadu) พบมากกว่า ๕,๐๐๐ ชิ้น ที่มีจำนวนมากคือลูกปัดสีฟ้าใส

นอกจากผลิตแก้วเป็นวัตถุต่างๆ แล้ว ยังพบร่องรอยของการผลิตวัตถุจากโลหะ หินมีค่า งาช้าง

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

และเปลือกหอย

ด้วยหลักฐานอันมากมายดังกล่าว นักวิชาการจึงสันนิษฐานว่าการส่งแก้วมายังฝั่งมหาสมุทรด้านตะวันตกเฉียงเหนือของอินเดียจำนวนมากนั้นเป็นการค้าที่ทำกันเป็นสามัญ บางส่วนสำหรับใช้ทำลูกปัดในท้องถิ่น เช่น ที่ราบสูงเดคคันและอินเดียตอนใต้ (ดังที่เราพบแหล่งผลิตลูกปัดที่อะริกะเมฑุ) เรื่องการค้าแก้วนี้เชื่อได้ว่าเมื่อแก้วเข้าตลาดอินเดียแล้ว บางส่วนคงถูกส่งออกไปยังตะวันออกไกล (คือจีน เป็นต้น) ร่องรอยของการผลิตลูกปัดเป็นอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ที่อะริกะเมฑุ อาจเพื่อสนองความต้องการให้สังคมในน่านน้ำแถบนี้ ไม่ใช่เฉพาะชนชั้นสูงของอินเดียเท่านั้น (ซึ่งเราจะพบลูกปัดอะริกะเมฑุที่แหล่งโบราณคดีในภาคใต้ของประเทศไทยด้วย-ผู้วิจัย) นักโบราณคดีวิเคราะห์หลักฐานทางโบราณคดีแล้วสรุปความเห็นว่า การค้าระหว่างโรมัน-อินเดียนั้นเฟื่องฟูมาก [Stern, E. Marianni, 1991: 113-127.]

การค้าระหว่างโรมันและอินเดียเกิดขึ้นทั้งสองฟากฝั่งมหาสมุทร คือทั้งด้านตะวันตกและด้านตะวันออก การขนถ่ายสินค้าจากฝั่งตะวันตกไปฝั่งตะวันออกนั้นอาจไม่ได้กระทำโดยเรือของโรมันหรือเรือจากตะวันตก ผู้คนจากตะวันตกไม่ว่ากรีก โรมัน เปอร์เซีย-อาหรับ ควรจะรู้จักสภาพปากแม่น้ำคงคาดี ถ้าไม่เช่นนั้นตำราภูมิศาสตร์ดังที่สเตรโบเขียนเกี่ยวกับอินเดียและมหาสมุทรอินเดียคงจะสำเร็จไปไม่ได้ในยุคนั้น ในเอกสาร *The Periplus* ก็อ้างว่ามีการบรรทุกสินค้าลงเรือออกจากเมืองท่าทางฝั่งตะวันตก (คือฝั่งมะละบาร์) และทางเหนือ (บริเวณปากน้ำคงคา ตอนบนของอ่าวเบงกอล) และทางฝั่งตะวันออก บริเวณแถบนี้มีเรือพื้นเมืองซึ่งคนเดินเรือสามารถเลียบฝั่งไปได้ไกลถึงเมืองท่าทางฝั่งตะวันตกอีก [Casson, L., 1991: 8-11.] จะเห็นได้ว่า การค้าโรมันนั้นส่งเสริมความมั่งคั่งให้คนพื้นเมืองอินเดีย และในถิ่นนี้การบุกเบิกทางการค้าและการแผ่วัฒนธรรมพุทธศาสนาได้ดำเนินมาอยู่ก่อนแล้ว

การค้าของกรีก-โรมัน รวมทั้งอาหรับด้วยนั้น ได้ขยายออกสู่น่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยมีศรีลังกาเป็นชุมทางค้าและท่าเรือสำคัญ ศรีลังกาเป็นที่รู้จักกันตั้งแต่ยุคต้นทางการค้าจากโรมสู่อินเดีย ในหนังสือของปโตเลมี (ค.ศ. ๑๕๐-๑๖๐) ให้รายละเอียดเกี่ยวกับศรีลังกาไว้มาก เขาเรียกศรีลังกาว่า *“ซาลิเก”* (Salike) ประเทศนี้ส่งออกสินค้าหลายประเภท อาทิ ช้าง ขิงแห้ง น้ำผึ้ง น้ำตาล แร่เบเริล (beryl) (คืออลูมิเนียมซีลิเคท ใช้ทำอัญมณี เช่น มรกตหรืออะความารีน) นิลสีน้ำเงินคือแซฟไฟร์ (sapphire) ทองคำ และแร่เงิน

จากศรีลังกานักเดินทางสามารถเดินทางไปถึงแผ่นดินทอง คือ “Golden Chersonese” แล้วต่อไปถึงคัตติการะ (Kattigara ที่เชื่อกันว่าเป็นฮานอยโบราณ)

นอกจากนี้ศรีลังกาอาจเป็นชุมทางที่พ่อค้าจีนหรือเรือค้าจีนลงมาค้าขายกับพ่อค้าจากเอเชียตะวันตก จึงปรากฏบันทึกเอกสารกล่าวถึง อาทิ ในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ ๔-๕ พงศาวดารจีนฉบับหนึ่งกล่าวถึงว่ามีเส้นทางเลียบฝั่งทะเลไปจนถึงต้า-สิน (Ta-ts'in คือซีเรียโบราณ) ระยะทางกว่า ๑,๐๐๐ ไมล์ [อ้างใน Hourani, G.F., 1995: 38.] และบันทึกการเดินทางของหลวงจีนฟาเสียนก็กล่าวถึงการค้าทาง

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ทะเลระหว่างจีนและอินเดีย ระหว่างแอฟริกาตะวันออกและซีเรีย ฟาเสียนบันทึกว่า *"มีพ่อค้า**ชาวซาบีน**จำนวนมาก"* ที่ศรีลังกา เวลานั้นตรงกับปี ค.ศ. ๔๑๔

กล่าวได้ว่า ศรีลังกาเป็นตลาดค้าและเมืองท่าของการค้าทางทะเลระหว่างจีนและเอเชียตะวันตกอย่างน้อยตั้งแต่ประมาณคริสต์ศตวรรษที่ ๕ สันนิษฐานว่าเรือจีนและเรือสินค้าอื่นๆ ที่มาจากทางตะวันออกคงมาได้ไกลถึงประมาณศรีลังกา นอกจากนั้นการค้าก็อยู่ในเมืองของพวกเปอร์เซีย-อาหรับ และกรีก เมื่อเรือสินค้าเปอร์เซียเข้าจอดที่ศรีลังกาในคริสต์ศตวรรษที่ ๖ นั้น ตามบันทึกของ*คอสมัส* (Cosmas) พวกเปอร์เซีย-อาหรับ เป็นพ่อค้าคนกลาง ค้าขายสินค้าใยไหมของจีนทั้งการค้าทางทะเลและทางบกผ่านเอเชียกลาง (คือทางสายไหม) พวกนี้ซื้อสินค้าที่ตลาดศรีลังกาแล้วลงเรือไปยังเปอร์เซีย [Hourani, G.F., 1995: 38-41.]

เรื่องเกี่ยวกับพวกเปอร์เซียที่ศรีลังกานี้คอสมัสได้กล่าวอ้างไว้ [ดู Mc Grindle, J.W., 1987 : 365-368.] ขณะที่เอกสารจีนกล่าวถึง "ปอะ-เส" (Po-sse) ซึ่งนักวิชาการบางกลุ่มตีความว่าหมายถึงเปอร์เซีย อย่างไรก็ตามหลักฐานเกี่ยวกับพวกเปอร์เซียนั้นปรากฏที่*แหล่งโบราณคดีมันไต* (Mantai) ทางตอนเหนือของศรีลังกา นักโบราณคดีพบบุลลา (bulla) คือ ดินเผา มีจารึกภาษาเปอร์เซียเก่า และตราประทับรูปไม้กางเขนของผู้นับถือศาสนาคริสต์นิกายเนสโตเรียน (Nestorian) ในเปอร์เซีย [Carswell, J., 1991: 197-203.]

มันไต อยู่ทางตะวันตกเฉียงเหนือปลายสุดของเกาะศรีลังกา ตรงปลายสุดของแนวปะการังใต้น้ำที่รู้จักกันในชื่อว่า "สะพานของอดัม" (Adam's bridge) เชื่อมเกาะลังกากับทวีปอินเดีย แนวปะการังนี้ในอดีตเป็นอุปสรรคต่อการเดินเรือระหว่างอินเดียและศรีลังกา หลักฐานของมันไตปรากฏการตั้งถิ่นฐานตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ ถ้ากำหนดอายุด้วยเรดิโอคาร์บอนจะอยู่ในช่วงสหัสวรรษที่ ๒ ก่อน ค.ศ. กระนั้นอย่างน้อยตั้งแต่ต้นศตวรรษที่ ๕ ก่อน ค.ศ. มีร่องรอยการเข้าอยู่อาศัยอย่างสืบ เนื่องจนกระทั่งถึงคริสต์ศตวรรษที่ ๑๑

ตำแหน่งที่ตั้งของมันไตในบริบททางการค้าของมหาสมุทรอินเดียนับว่าโดดเด่นยิ่ง เป็นเมืองท่าการค้าชั้นนำของศรีลังกาอยู่ไม่น้อยกว่า ๑,๕๐๐ ปี จนกระทั่งถึงช่วงเวลาที่โจฬะราชายกกำลังเข้ายึดอนุราธปุระเมื่อต้นคริสต์ศตวรรษที่ ๑๐ มันไตจึงเข้าสู่ยุคเสื่อมโทรม อาจเป็นได้ว่าการสงครามระหว่างโจฬะและศรีลังกาเกิดเพราะทั้งสองฝ่ายแข่งขันทางการค้าแย่งกันเป็นผู้นำด้านนี้

ปัจจัยทางภูมิศาสตร์และสภาพแวดล้อมของมันไตเอื้อต่อการตั้งถิ่นฐานหรือหยุดพำนัก เพราะอุดมด้วยน้ำจืด ส่วนตื้นตรงช่องแคบพอล์ค (Palk Straits) เหมาะแก่การประมง ทั้งยังเป็นบริเวณที่ไม่ได้รับผลกระทบจากลมมรสุมทั้งสองฤดูมากนัก

พัฒนาการของมันไตเติบโตไปสู่การเป็นศูนย์กลางของสังคมระดับเมือง มีการติดต่อทั้งภายในและภายนอก กล่าวได้ว่ากลายเป็นชุมชนการค้านานาชาติและคลังสินค้าของภูมิภาค จากการขุดค้นพบ

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ว่ามีการวางผังเมืองแบ่งเป็นย่าน ย่านศาสนา การค้า การผลิต และย่านท้องถิ่นพื้นเมือง แสดงว่าได้เกิดกลุ่มผู้ประกอบการอาชีพต่างๆ ขึ้น จึงทำให้เกิดผลผลิตทางการค้าแลกเปลี่ยน เมืองมิได้อิงอยู่เฉพาะการผลิตด้านเกษตรกรรมให้พอเลี้ยงตัวเองเท่านั้น แต่กลับอยู่ในวงจรการค้าการผลิตซึ่งครอบคลุมน่านน้ำมหาสมุทรอินเดียและที่ไกลออกไป

คาร์สเวล (ผู้ขุดค้นทางโบราณคดีที่มันไต) ตั้งข้อสังเกตว่า แหล่งโบราณคดีแห่งนี้เป็นชุมชนขนาดใหญ่และซับซ้อนที่สุดแห่งหนึ่งในเอเชียใต้ นับเป็นเมืองท่าใหญ่ของศรีลังกาซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นเมืองเดียวกับที่ปรากฏชื่อในพงศาวดารว่า *มหาติตถะ* (Mahatittha) ในชื่อบาลี ถ้าเป็นภาษาทมิฬเรียก *มันตอตตัม* (Mantottam) และตรงกับภาษาสิงหลว่า *มะโตต้า* (Matota) เป็นแหล่งชุมนุมของพ่อค้าจากเปอร์เซียและเอธิโอเปีย พ่อค้าจาก (เปอร์เซีย-) อาหรับนี้เองที่มีบทบาทขยายขอบข่ายการค้าไปสู่หมู่เกาะในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

คอสมัสซึ่งเดินทางมายังศรีลังกาใน ค.ศ. ๕๔๕ และ ๕๕๐ ได้กล่าวถึงศรีลังกาว่าอยู่ตรงทำเลที่เป็นกลาง มีเรือจากทั่วทุกภาคของอินเดีย เปอร์เซีย และเอธิโอเปีย มาชุมนุมกัน ส่วนลังกาเองก็ส่งเรือของตนออกไปเช่นกัน จากประเทศที่ไกลที่สุดคือ ซินิสต้า (Tzinista หมายถึงจีน) และแหล่งสินค้าอื่น ลังกาได้รับสินค้าประเภทไหม อโล (aloes) กานพลู ไม้หอม และอื่นๆ จากนั้นก็ส่งผ่านออกไปสู่ตลาดทางตะวันตก (คือเอเชียตะวันตกและคาบสมุทรอาหรับ) ขณะเดียวกันก็ได้รับสินค้าจากตลาดเหล่านั้น แล้วส่งต่อไปยังเมืองท่าที่อยู่ไกลออกไป ส่วนผลผลิตและสินค้าจากศรีลังกาเองก็ส่งออกไปทั้งสองทาง (ทั้งด้านตะวันตกและด้านจีน) เลยออกไปไม่มีประเทศ มีแต่มหาสมุทรล้อมอยู่ทางตะวันออก (เก็บความจาก *The Christian Topography of Cosmas, an Egyptian Monk*.)

มันไตรุ่งเรืองสืบเนื่องจนถึงสมัยราชวงศ์ถังของจีน ในเวลาเดียวกันมุสลิมอาหรับก็ก้าวขึ้นมามีอำนาจในโลกการค้า ดังปรากฏว่ามีชุมชนเปอร์เซียมุสลิมอยู่ในจีนตั้งแต่ศตวรรษแรกของฮิจเราะห์ศักราช แล้วยังพบจารึกภาษาอาหรับยุคต้นในศรีลังกาอีกด้วย

จะเห็นได้ว่า ในกระบวนการค้ากรีก-โรมันมีการขยายเครือข่ายของตลาดและแหล่งผลิต โดยมีคนพื้นเมืองร่วมผลิตหรือเป็นแรงงาน จึงเป็นไปได้ว่าได้เกิดชุมชนพ่อค้า (ต่างชาติ) ขึ้นในเส้นทางค้า และเฉพาะอย่างยิ่งที่เมืองท่าค้าขายชายฝั่งทะเล

๒. ชุมชนพ่อค้าพลัดถิ่นและเอมโพเรียม

การค้าโรมันในอินเดียนอกจากการค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้าดังกล่าวมาแล้ว ยังปรากฏว่ามีความพยายามที่จะจัดการค้าให้เป็นระบบ ที่เห็นตามหลักฐานคือการเกิดชุมชนพ่อค้าพลัดถิ่น อันเป็นแหล่งของ “ทุน” ในท้องถิ่นที่ชุมชนนั้นตั้งอยู่หรือสัมพันธ์ด้วย

ในด้านที่เกี่ยวกับทุนปรากฏหลักฐานชัดเจนทั้งทางฝ่ายของพ่อค้าโรมันและพ่อค้าอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง นักโบราณคดีได้พบ *บันทึกบนกระดาษปาปิรุส* (อายุประมาณกลางคริสต์ศตวรรษที่ ๒) เนื้อความ

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ทำนองเป็นสัญญาธุรกิจว่าจัดสินค้าอะไรบ้าง ขนส่งอย่างไร และกล่าวถึงการให้กู้เงินทางธุรกิจที่เมืองมูซีรีส (Muziris) เมืองท่าทางฝั่งตะวันตกของอินเดีย แต่บนอีกด้านหนึ่งของกระดาษปาปิรุสมีรายการสินค้าบรรทุกลงเรือจากมูซีรีส ประกอบด้วยพืชให้น้ำมันจำพวก “nard” บรรจุอยู่ในลัง (พืชประเภทนี้มาจากทิวเขาหิมาลัย ลุ่มน้ำคงคา) งาช้าง ผ้ามูซีรีสอีกหลายม้วน กล่าวถึงการขนส่งสินค้าว่า เมื่อสินค้ามาถึงเมืองท่าของอียิปต์ในทะเลแดงจะถูกส่งต่อไปถึงอเล็กซานเดรีย บรรทุกไปบนหลังอูฐ แล้วล่องเรือตามลำน้ำไนล์อีกต่อหนึ่ง สัญญาธุรกิจบนกระดาษปาปิรุสนี้มีรายการหักค่าภาษีและค่าใช้จ่ายกำกับไว้ด้วย [Sidebotham, S.E., 1991: 30.] ลักษณะสัญญาแบบนี้แสดงให้เห็นว่ามีผู้ลงทุนทำการค้าหลายฝ่ายด้วยกัน มิใช่เพียงพ่อค้านำเอาสินค้าไปขายเท่านั้น ที่น่าคิดก็คือ พ่อค้าอินเดียได้เข้าร่วมในวงจรของทุนทางการค้าทำนองนี้บ้างหรือไม่ เพราะมีนัยหมายถึงการเติบโตทางการค้าของพ่อค้าอินเดียด้วยเช่นกัน

หลักฐานทางโบราณคดีอีกประเภทหนึ่งซึ่งค้นพบนอกจากจารึกแล้วคือ พวกตราประทับ เป็นทั้งภาพและตัวอักษร ใช้สำหรับปิดภาชนะใส่ของ ตราประทับของอินเดียใช้ตัวอักษรทมิฬ-พราหมี (สมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๑ หรือ ๒) แสดงถึงพันธะสัญญาระหว่างอินเดียกับเมืองท่าแห่งหนึ่ง ปรากฏชื่อชายผู้หนึ่งว่า “Catan” หรือ “Cattan” (น่าจะอ่านว่า ฉัททัน) เขาผู้นี้มาจากชุมชนพ่อค้าทมิฬในอินเดีย [Sidebotham, S.E., 1991: 33.] หลักฐานเช่นนี้แสดงให้เห็นความมีตัวตนของผู้ผลิต ผู้ลงทุน และผู้เกี่ยวข้องทางการค้าต่างๆ ทำให้เราเห็นว่ามีทุนเกิดขึ้นในวงการค้าของผู้คนในอินเดียใต้ช่วงนั้น ซึ่งก็ลงรอยกับเอกสารลายลักษณ์อักษรอันกล่าวถึงบรรดาเศรษฐีคหบดี และการรวมกลุ่มของนายทุนพ่อค้าในอินเดียใต้

พร้อมกับการค้าโรมัน เราได้เห็นการขยายทุนทางการค้าในสังคมอินเดียใต้ด้วย ซึ่งเห็นได้ว่ามีกลุ่มพ่อค้าและกษัตริย์เป็นผู้อุปถัมภ์ ประมาณได้ว่าทั้งสองกลุ่มนี้คือพวกผู้ลงทุน การลงทุนทางการค้าที่เห็นได้ชัดเจนคือ *การต่อเรือ* ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็น การค้าโรมันนั้นต้องพึ่งระบบขนส่งโดยใช้เรือของท้องถิ่นในอินเดียใต้อยู่มาก จริงอยู่ในโลกยุคก่อนๆ น่านน้ำไม่มีพรมแดน ความต่างของแต่ละน่านน้ำเป็นเงื่อนไขโดยธรรมชาติให้นักเดินเรือทุกคนต้องเรียนรู้ เช่นเดียวกับที่พ่อค้าและนักเดินเรือเรียนรู้เกี่ยวกับการเดินเรือในลมมรสุม เปิดทางให้แก่การลงทุนของพ่อค้ากรีก-โรมันในอินเดีย (และต่อไปถึงเอเชียตะวันออกเฉียงใต้) ในสังคมที่การค้าเป็นรายได้ส่วนสำคัญเช่นนี้ เห็นได้ชัดว่ากษัตริย์และพ่อค้าซึ่งเป็นนายทุนเอื้อต่อกันและกัน เช่น การต่อเรือ การพัฒนากองเรือ ทั้งเพื่อการค้าขายและสู้รบ ขณะที่ผู้ประกอบอาชีพอื่นมีโอกาสเก็บเกี่ยวผลประโยชน์จากการค้าด้วยแม้ไม่โดดเด่นเท่า ทางฝั่งตะวันตกของอินเดียที่มีชุมชนพ่อค้าพลัดถิ่นหลายแห่ง ทั้งกรีก-โรมัน ยิว เปอร์เซีย-อาหรับ นับเป็นปรากฏการณ์ใหม่อันสัมพันธ์กับการค้า

ชุมชนพ่อค้าต่างชาติและชุมชนคนพื้นเมืองอาจสัมพันธ์กันอย่างมากในทางการผลิต เช่น การทำลูกปัด ทำเครื่องประดับ และภาชนะแบบโรมัน เราจึงพบหลักฐานเกี่ยวกับแก้วโรมันที่แหล่งโบราณคดีอะริกะเมฑุ เป็นต้น เหรียญทองคำโรมันสมัยพระเจ้าจักรพรรดิออกุสตุสและไทเบอริอุสอีกจำนวนมาก

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

อีกสิ่งหนึ่งที่น่าสนใจเกี่ยวกับการผลิตของชุมชนทางตอนใต้นี้ก็คือ “การลอกเลียนแบบวัตถุโรมัน” เช่น เหรียญทองคำ และแจกันทรงสูงคอแคบแบบกรีก-โรมันที่เรียกว่าแอมเฟอรา (amphora) แจกันหรือไหทรงสูงเหล่านี้ใช้สำหรับเก็บไวน์หรือน้ำตาลเมา นักโบราณคดีพบในการขุดค้นที่กาญจีปุรัมและอะริกะ-เมฑุ

แหล่งโบราณคดีบางแห่งที่พบนั้นสัมพันธ์กับการเจริญเติบโตทางการค้าของพวกปัณฑัยโดยตรง เช่นที่อลากันคุลัม (Alagankulam) อยู่ตรงปากแม่น้ำและมีทางออกสู่ทะเลนอกอยู่ใกล้กับศรีลังกา ที่แหล่งโบราณคดีแห่งนี้พบทั้งแอมเฟอราและเหรียญไบแซนไทน์ เป็นแหล่งโบราณคดีที่มีอายุสืบเนื่องตั้งแต่ต้นคริสต์ศตวรรษถึงคริสต์ศตวรรษที่ ๕ จึงนับว่าเป็นเมืองท่าและอ่าวจอดเรือที่มีประโยชน์ต่อการค้าบนฝั่งโคโรมันเดลมาก การพบแหล่งโบราณคดีและวัตถุโรมันบนฝั่งทะเลของปัณฑัยเช่นนี้ แสดงให้เห็นความสำคัญทางภูมิศาสตร์การเมืองของฝั่งทะเลปัณฑัยเลยทีเดียว

วัตถุสินค้ามีค่าอื่นที่พบตามฝั่งทะเลโจฬะ-ปัณฑัย ได้แก่ หอยมุกและเปลือกหอย chank shell การดำน้ำหาหอยมุกเป็นอาชีพประจำของคนแถบฝั่งทะเลปัณฑัยและศรีลังกา ใน *The Periplus* กล่าวถึงกิจกรรมนี้ตามฝั่งทะเลปัณฑัยและโจฬะ การขุดค้นที่กอรไก (Korkai) ก็ได้พบเปลือกหอยนางรม (oyster shell) และมีหลักฐานด้วยว่ามีการตัดเปลือกหอยสังข์ (conch shell cutting) สำหรับทำเครื่องประดับต่างๆ นอกเหนือจากการทำลูกปัดแก้ว [Raman, K.V., 1991: 125-133.]

กล่าวได้ว่า ชุมชนพ่อค้าพลัดถิ่นมิใช่เป็นที่พำนักเฉพาะพ่อค้าที่มาติดต่อค้าขายเท่านั้น แต่ได้ร่วมมีส่วนในการผลิต การให้ความรู้ และการลอกเลียนแบบซึ่งเรายังไม่รู้แน่ว่าทำไปเพื่อวัตถุประสงค์ใด เป็นการลอกเลียนแบบตามความต้องการในท้องตลาดหรือเพื่อส่งออกไปที่อื่นด้วย เข้าใจว่าน่าจะเป็นทั้งสองประการ เพราะการแพร่กระจายของลูกปัดแก้วจากอะริกเมฑุนั้นขยายวงกว้างขวางมาก วัตถุลอกเลียนแบบจากอะริกะเมฑุน่าจะแพร่ไปกว้างไม่แพ้กัน บางแห่งในอินเดียพบเหรียญทองทำลอกเลียนแบบเหรียญทองโรมัน ทำเครื่องหมายรอยบุบบิ่นเป็นตำหนิไว้พบเป็นจำนวนมากเช่นกัน

ชุมชนพ่อค้าพลัดถิ่น (diaspora) ซึ่งเกิดขึ้นแม้ดูเหมือนเริ่มด้วยการตั้งถิ่นฐานของพ่อค้าต่างชาติตามทำเลชายฝั่งทะเลสัมพันธ์กับการติดต่อทางการค้าระหว่างพ่อค้าต่างชาติและคนในพื้นที่ และหรือระหว่างพ่อค้าต่างชาติด้วยกันเอง อย่างไรก็ตามหลักฐานบางส่วนมีนัยให้เห็นว่า ชุมชนพ่อค้าพลัดถิ่นที่เกิดขึ้นนั้นมิได้เกิดบนพื้นที่ว่างเปล่าทางอำนาจหรือเป็นที่สุญญากาศทางอำนาจ อย่างน้อยที่สุดต้องมีอำนาจของชนเผ่าในพื้นที่รองรับอยู่ ยิ่งในสมัยพุทธศาสนาแผ่ไปตามถิ่นต่างๆ นั้น ชุมทางพุทธศาสนาที่เกิดขึ้นสัมพันธ์กับการค้าด้วย สมัยเมื่อราชวงศ์คุปตะพยายามแผ่อิทธิพลทั่วอินเดียผ่านการเผยแพร่ภาษาสันสกฤตพร้อมกับพิธีกรรมแห่งยุคพระเวท อำนาจของราชวงศ์คุปตะจึงแพร่และสลายไปในคริสต์ศตวรรษที่ ๖,๗ การเกิดของชุมชนใหม่ในแดนที่วัฒนธรรมถูกแพร่ไปเรียกได้ว่าเป็น “เทสะทางวัฒนธรรม” จึงรองรับการตั้งตนของชนหลายกลุ่มเหล่าบนเส้นทางค้าและชายฝั่งทะเล นอกเหนือไปจากการแพร่ของ

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ชุมชนทางพุทธศาสนาในยุคต้นคริสต์ศตวรรษ

ในสมัยราชวงศ์คุปตะอิทธิพลของภาษาสันสกฤตแพร่ไปพร้อมกับพราหมณ์ผู้รู้ ซึ่งถือได้ว่าเป็นกลุ่มเดียวที่รู้ภาษาและสามารถถ่ายทอดอาถรรพณ์ของเวทมนตร์ ภาษาสันสกฤตจึงได้ปะปนกับภาษาอื่น ขณะเดียวกันก็กลายเป็นภาษาของชนชั้นนำในความรู้แขนงต่างๆ และวัฒนธรรมขั้นสูง วัฒนธรรมคุปตะแพร่ไปกว้างไกล *ปุราณะ* (Puranic literature) เป็นวรรณกรรมชนิดหนึ่ง เป็นองค์รวมของต้นฉบับหรือตำรับตำราอันกล่าวถึงความเก่าแก่ หรือความมีอาวุโสของโคตรตระกูลคนสำคัญ นิทาน เรื่องเล่าหรือนิทานอิงประวัติศาสตร์เกี่ยวกับอดีตความเป็นมา เรื่องราวกึ่งประวัติศาสตร์กึ่งปรัมปรา มักสรรเสริญเทพองค์ใดองค์หนึ่งโดยเฉพาะ เรื่องราวในปุราณะมักจะถูกนำไปบันทึกไว้เป็นคำสรรเสริญตอนที่ขึ้นต้นจารึกของกษัตริย์ เราเรียกส่วนนี้ว่า *ประสาสตี* (prasasti) บรรยายถึงการบุญ อุทิศ ให้ที่ดิน และอื่นๆ ดังตัวอย่าง *จารึกพระเจ้าอโศก* และ *จารึกสมุทรคุปต์* ทั้งประสาสตีและปุราณะมักขึ้นต้นด้วยภาษาสันสกฤต แต่ปุราณะนั้นนิยมใช้ภาษาถิ่นหรือภาษาพื้นบ้านด้วย ราชวงศ์คุปตะนั้นนิยมสร้างตำนานปุราณะ และใช้จารึกเป็นเสมือนเอกสารประกอบ บรรดากษัตริย์และเจ้าผู้ครองแคว้นในอินเดียใต้ต่างทำแบบเดียวกัน เพียงแต่ภาษาหลักที่ใช้อาจต่างกันไป อาจมีทั้งภาษาอาหรับหรือภาษาเปอร์เซียรวมอยู่ด้วยก็ได้

ความสำคัญอันเป็นนามธรรมประการหนึ่งซึ่งเกิดขึ้นสมัยราชวงศ์คุปตะอันเนื่องมาแต่การสร้างปุราณะและประสาสตีก็คือ สมัยนี้ราชสำนักได้ใช้ประกาศจารึกและเรื่องราวในปุราณะกำหนดพรมแดนทางวัฒนธรรมของแผ่นดินภารตะชัดเจนกว่าที่เคยเอ่ยถึงมาแล้วในอดีต ชัดเจนกว่าวัฒนธรรมลุ่มน้ำสินธุ วัฒนธรรมมัลวา วัฒนธรรมลุ่มน้ำคงคา เป็นการกำหนด *"เทสะทางวัฒนธรรม"* ในขอบเขตพรมแดนตามความเป็นจริงทางภูมิศาสตร์ พร้อมกับการสร้างสัญลักษณ์ของ "เทสะทางวัฒนธรรม" นั้น เช่น *อริยวัตเทสะ* อันเป็นแดนศักดิ์สิทธิ์แห่งลุ่มน้ำคงคา ที่มีเมืองพาราณสีและอัลลาฮบัดเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ *ภารตะเทสะ* ตามปุราณะนั้นประกอบด้วยหลายเทสะ ได้แก่ *มัธยเทสะ* (ที่ราบลุ่มของแม่น้ำคงคา) *ปูรว-เทสะ* (เบงกอลและอัสสัม) *อปรันตเทสะ* (แคว้นอวันตี มัลวา คุชราต ฆอนแฆน และนาสิก) ดินแดนนอกเทสะตามที่กล่าวมานี้คือบริเวณที่เป็นพรมแดนและชายขอบ เป็นของแน่ที่ว่าแนวคิดเรื่อง "เทสะทางวัฒนธรรม" ดังกล่าวนี้ย่อมไปกับพราหมณ์ทุกหนทุกแห่ง ท้องที่ต่างๆ ถูกกำหนดชื่อและให้สัมพันธ์กับลุ่มน้ำคงคาอันศักดิ์สิทธิ์ กษัตริย์หลายองค์ในแดนไกลต่างอ้างการสืบเชื้อสายกับราชวงศ์คุปตะและดินแดนศักดิ์สิทธิ์ [Ludden, D., 2002: 32-33.]

ตามแนวคิดดังกล่าว เดคคันและคาบสมุทรทางใต้อยู่นอกเขตของอริยวัต แม้ว่าอาจสานสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมกันได้ก็ตาม มีชนเผ่าจากภายนอกกำลังเข้มแข็งสามารถผ่านเข้าสู่ใจกลางอิทธิพลความยิ่งใหญ่ของคุปตะได้ ได้แก่ พวกหุณะ (Hunas) ศากะ (Shakas) และวักกะฏกะ (Vaakatakas) ส่วนพวกทางแคว้นมหาราษฏระ คุชราต ราชสถาน ปัญจาบ อัฟกานิสถาน และเอเชียกลาง ล้วนมีวัฒนธรรมต่าง

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

จากทางลุ่มคงคาอริยวัต ชนเผ่าและพวกประชากรในแว่นแคว้นดังกล่าวมีวิถีชีวิตต่างออกไป เป็นพวกเคลื่อนที่เร็ว เลี้ยงสัตว์ ล่าสัตว์ ไม่ใช้ชีวิตติดที่ดิน แต่กลับมั่งคั่งด้วยการค้า ปศุสัตว์ และทำสงคราม พยายามคุมเส้นทางค้าเพื่อที่จะเข้าสู่ตลาดในเปอร์เซีย เอเชียกลาง และมหาสมุทรอินเดีย

อำนาจของกษัตริย์อินเดียทางเหนือนอกจากพระเจ้าอโศกแล้ว ที่ปรากฏเด่นชัดว่าได้พยายามแผ่บารมีเข้าสู่ที่ราบสูงเดคคัน และคาบสมุทรทางใต้คือกษัตริย์**ราชวงศ์คุปตะ** จักรวรรดิคุปตะเกิดขึ้นได้ก็ด้วยการสร้างอำนาจทางการเมืองเหนือบรรดากษัตริย์และเจ้าผู้ครอง ทั้งด้วยใช้กำลังทหารรุกล้ำดินแดน และใช้ระบบให้เจ้าผู้ครองด้อยกว่าส่งเพียงของขวัญหรือบรรณาการเป็นการตอบแทนความคุ้มครองหรือไมตรีที่ได้ หรือบางทีก็ใช้วิธีการแต่งงานกับเจ้าหญิงต่างเมือง

จักรวรรดิคุปตะรุ่งเรืองอยู่ในช่วงเวลา ค.ศ. ๓๒๐-๕๕๐ กษัตริยที่มีชื่อเสียงโดดเด่นของจักรวรรดินี้ก็คือ **พระเจ้าสมุทรคุปต์** (ค.ศ. ๓๓๐-๓๗๕) ซึ่งประสบความสำเร็จในการลดฐานะของเจ้าบ้านผ่านเมืองหลายแห่งให้เหลือเพียงฐานะประเทศราช หลักฐานยืนยันเกี่ยวกับเรื่องนี้ก็คือ *จารึกอัลลาฮบัด* (Allahabad pillar inscription) ซึ่งประกาศอำนาจเหนือบรรดาประเทศราชบนที่ราบสูงเดคคันและคาบสมุทรทางตอนใต้ลงไปได้ไกลสุดประมาณเมืองกาญจีปุรัม

ราชวงศ์คุปตะสามารถปราบปรามพวกศากะทางด้านตะวันตกได้ ซึ่งนับว่าสำคัญมาก เพราะทำให้มีอำนาจควบคุมการค้าในคาบสมุทรทางใต้ซึ่งติดต่อค้าขายกับโลกด้านตะวันตก ล่วงเข้ากลางคริสต์ศตวรรษที่ ๕ ราชวงศ์คุปตะต้องเผชิญกับการสู้รบครั้งใหม่กับชนเผ่าพวกหุน (Huns) จากอัฟกานิสถาน (ปัจจุบัน) ชนเผ่ากลุ่มนี้กลายเป็นความยุ่งยากและนำไปสู่ความล่มสลายของอำนาจราชวงศ์คุปตะ ปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ บรรดาบ้านเมืองทางใต้ซึ่งมีพื้นฐานมาจากการเป็นเผ่าชนพื้นถิ่นมาก่อน พยายามคงความเป็นอิสระไว้ ทำให้อำนาจส่วนกลางอ่อนแอลงแต่อำนาจท้องถิ่นกลับเข้มแข็ง [Agrawal, A., 1989.]

ตั้งแต่ประมาณกลางคริสต์ศตวรรษที่ ๖ เป็นต้นไป อาจกล่าวได้ว่าอำนาจท้องถิ่นของบ้านเมืองบนที่สูงเดคคันและคาบสมุทรตอนใต้ต่างแย่งชิงความเป็นใหญ่ทางการเมืองและความมั่งคั่งทางการค้า ปรากฏประวัติศาสตร์ชัดเจนขึ้นของบ้านเมืองในอาณาบริเวณดังกล่าว และที่โดดเด่นที่สุดคือ พัฒนาของเมืองหรือนครตามที่ลุ่มน้ำและที่ติดชายฝั่งทะเล เมืองเหล่านี้กลายเป็นชื่อคู่เคียงกับอำนาจทางการเมืองของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเสมอ

อำนาจทางการเมืองของรัฐท้องถิ่นที่ชัดเจนตั้งแต่ประมาณคริสต์ศตวรรษที่ ๖ เช่น

พวกจาลุกย์แห่งวาตาปี (Chalukyas of Vatapi) ซึ่งได้พยายามรวบรวมบ้านเมืองบนที่สูงเดคคันไว้ในอำนาจ

พวกปัลลวะแห่งกาญจี (Pallava of Kanchi)

ปัณฑัยหรือปัณฑยแห่งมะฑุราหรือมะฑุไร (Pandayas of Madura) เป็นต้น

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ส่วนทางใต้นั้นพวกปัลลวะแข็งข้อกับศาตะวาหณะ (หมดอำนาจเมื่อประมาณคริสต์ศตวรรษที่ ๓) ช่วงคริสต์ศตวรรษเป็นช่วงที่ปัลลวะมีอำนาจสูงสุด เฉพาะอย่างยิ่งได้พยายามคุมลุ่มน้ำกฤษณาและฆาเวรีให้อยู่ในอำนาจตน แล้วตั้งกาญจีปุรัมเป็นเมืองหลวงของอาณาจักร ปัลลวะพยายามรุกเข้าไปมีอำนาจถึงวาตาปีแต่ก็เป็นระยะสั้นเท่านั้น ปัลลวะหมดอำนาจไปอย่างแท้จริงเมื่อประมาณต้นคริสต์ศตวรรษที่ ๑๐

หลังช่วงสมัยราชวงศ์คุปตะไปจนถึงเมื่อราชวงศ์โมกุลอาหรับขึ้นมามีอำนาจ (ประมาณ ค.ศ. ๕๕๐-๑๕๕๖) โคตรตระกูลท้องถิ่นตาม “ชนบท” ต่างเติบโตใต้ร่มธงของอารยธรรมวัฒนธรรมอารยัน แต่ขณะเดียวกันก็กล่าวได้ว่าเป็นยุคที่สังคมตามภูมิภาคล้วนมีอิทธิพล ซึ่งจะเห็นได้จากการขยายอำนาจของชาวดราวิเดียนจากเดคคันสู่ฝั่งทะเลตะวันออก รวมราชวงศ์ที่ปรากฏมากกว่า ๔๐ ราชวงศ์ในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ ๖ และ ๗ ทั่วแผ่นดินอินเดีย ราชวงศ์ที่สำคัญมีอำนาจตามแว่นแคว้นต่างๆ เช่น *มัธยประเทศ* และ*อุตตรประเทศ* ได้แผ่อำนาจเข้าไปถึง*เบงกอล* ส่วนในเบงกอลเองราชวงศ์สำคัญที่มีอำนาจก็คือ ปาละและเสนะ ราชวงศ์*ภูวเนศวร*แคว้น*โอริสสา*ทางฝั่งตะวันออกของมหาสมุทรอินเดีย แคว้นสำคัญอื่นๆ ได้แก่ *อานธรประเทศ กรณาฏกะ เกรละ* และ*ทมิฬนาฑู*

อย่างไรก็ตามเป็นที่น่าสังเกตว่าบรรดาแว่นแคว้นเหล่านี้ต่างมีทำเลที่มั่นอยู่บนพื้นที่การเกษตร เช่น บริเวณลุ่มน้ำ แต่ความเติบโตของเมืองสำคัญแห่งแคว้นล้วนอยู่บนเส้นทางคมนาคมการค้าเกือบทั้งสิ้น ทั้งเส้นทางการค้าที่พาดผ่านภายในทวีปหรือตามชายฝั่งทะเล ศูนย์กลางของสังคมระดับเมืองอันเกิดขึ้นจึงอยู่ ณ บริเวณดังกล่าว วัฒนธรรมทางการเมืองเกี่ยวกับการยอมรับอำนาจของผู้คนในแว่นแคว้นเหล่านี้จึงมีทั้งการยอมรับในอำนาจอันผูกพันกับศาสนาและความเชื่อของท้องถิ่น กับลักษณะอันเป็นที่นิยมของรัฐหรือราชสำนัก จึงประเมินได้ว่า หลักฐานเกี่ยวกับชุมชนพ่อค้านั้นซ้อนทับอยู่กับพัฒนาการของเมืองหรือนครตามชายฝั่งและบนเส้นทางค้า ที่ขึ้นชื่อคือ ชุมชนพ่อค้าพวกยะวะนะตั้งแต่ครั้งอดีตดังกล่าวมาแล้ว ชุมชนเหล่านี้กลายเป็นส่วนสำคัญของนครค้าขายขนาดใหญ่ สะท้อนอยู่ในวรรณกรรมขึ้นชื่อของชาวทมิฬ เช่น *ศิลปาทิการาม* และ*มณีเมฆาลัย* (ดูต่อไปข้างหน้า)

ในที่นี้จึงอาจตั้งเป็นข้อสังเกตได้ว่า ชุมชนพ่อค้าพลัดถิ่นมีวิวัฒนาการสัมพันธ์กับเมืองซึ่งเติบโตทางการค้า เฉพาะอย่างยิ่งที่เกิดเป็นเอมโพเรียมตามทะเลต่างๆ

ตัวของเมืองหรือนครเองสามารถมีคลังสินค้าหรือเอมโพเรียมอยู่ในอาณาบริเวณ และหรือขึ้นชื่อเป็นเอมโพเรียมเสียเอง เป็นผลมาจากบูรณาการของการค้าและอำนาจตามเมืองชายฝั่งทะเลทั้งหลายซึ่งวิวัฒน์มาแต่อดีตและยังคงความสำคัญสืบเนื่องต่อมาในสมัยหลัง โดยที่เมืองเหล่านี้ต่างมีเครือข่ายเชื่อมโยงสร้างแวดวง (connections) ระหว่างกัน คุมการค้าอยู่ตามพื้นภูมิภาคบริเวณชายฝั่งของมหาสมุทรอินเดียและบริเวณตอนในหลังฝั่งทะเล เมืองท่าการค้าและเอมโพเรียมจึงเกิดเป็นกลุ่มตามภูมิภาคต่างๆ เป็นศูนย์อำนาจทางการค้าขายอยู่ทั่วบริเวณชายฝั่งของมหาสมุทรอินเดียและน่านน้ำ

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ส่วนที่ต่อติดถึงกัน

ในที่นี้แสดงกลุ่มเมืองท่าการค้าและเอมโพเรียมตามพื้นภูมิภาคต่างๆ ไว้พอเป็นสังเขป

(๑) กลุ่มแอฟริกาตะวันออก

บรรดาเมืองเหล่านี้อยู่บนฝั่งซวาฮิลี เป็นเมืองที่ค่อนข้างมีอำนาจเบ็ดเสร็จในตัวเอง จึงมักแข่งขันและขัดแย้งกัน ส่วนใหญ่แล้วไม่ได้เป็นแหล่งผลิตหรือมีทรัพยากรธรรมชาติในตัวเอง ฉะนั้นการสร้างความเกี่ยวพันกับบ้านเมืองตอนในจึงนับว่าสำคัญ

ใต้สุดคือ *โซฟาลา* (Sofala) เป็นเมืองท่าส่งออกทองคำและงาช้างจากดินแดนตอนใน (เขตซิมบับเวปัจจุบัน) แลกกับเสื้อผ้าและผลิตภัณฑ์จากอินเดียและตะวันออกกลาง

ตอนบนของกลุ่มเมืองทางด้านแอฟริกาตะวันออกคือ *กิลวา* (Kilwa) ซึ่งเป็นคลังสินค้าขึ้นชื่อในช่วงปี ค.ศ. ๑๒๕๐-๑๓๓๐ ที่นี่เป็นที่ตั้งของมัสยิดที่ใหญ่มากแห่งหนึ่ง

มอมบาสา (Mombasa) เป็นศูนย์กลางการแลกเปลี่ยนค้าขายขนาดใหญ่ เฉพาะอย่างยิ่งงาช้าง ข้าว และทองคำ สำหรับพ่อค้าจากทางตะวันตกและทางเหนือ

โมกาดิชู (Mogadishu) อยู่ใกล้ทะเลแดงและฮาธรามอท (Haadhramaut) ฉะนั้นจึงอยู่ในทำเลที่ได้เปรียบ

(๒) กลุ่มทะแลแดง

เมืองในกลุ่มนี้มีความสำคัญตรงที่เป็นศูนย์รวมของการค้าเครื่องเทศโดยเรือที่มาจากอินเดีย เมืองในกลุ่มนี้ที่สำคัญคือ เอเดนและจิดดาฮ์

เอเดน (Aden) เป็นเมืองท่าขนาดใหญ่อยู่ปากทางเข้าทะเลแดง เป็นเมืองล้อมรอบด้วยเขา เพราะฉะนั้นจึงไม่มีดินแดนตอนใน (hinterland)

จิดดาฮ์ (Jiddah) เป็นเมืองท่าหลักในทะเลแดงมานานนับด้วยศตวรรษ (บางครั้งก็มีอำนาจทางการเมืองช่วยให้กลายเป็นเมืองสำคัญยิ่งขึ้น เช่น ค.ศ. ๑๔๒๙ สุลต่านแมมลุคออกประกาศว่า เครื่องเทศจากทางตะวันออกต้องเอามาค้าขายที่จิดดาฮ์เท่านั้น) จิดดาฮ์จึงเป็นศูนย์กลางการค้าของชาวอาหรับ จนอาจกล่าวได้ว่าจิดดาฮ์เป็นเมืองที่มีแต่พ่อค้าทั้งนั้น สินค้าจากไคโรก็ต้องมาออกที่จิดดาฮ์เพื่อไปสู่ทะเลอาระเบียโดยตรงไม่ต้องแวะที่เอเดน

(๓) กลุ่มเมืองอ่าวเปอร์เซีย

เมืองท่าค้าขายบริเวณนี้เติบโตอย่างสลับซับซ้อนต่อเนื่องเป็นเวลานานตั้งแต่สมัยจักรวรรดิเปอร์เซียราชวงศ์อับบาสิด (Abbasid) มีอำนาจ อันที่จริงการที่จะเข้าสู่อ่าวเปอร์เซียนั้นไม่ใช่เรื่องง่ายมาแต่ครั้งอดีต มีเมืองท่าค้าขายสำคัญตอนบนสุดของอ่าวคือ *บัสรา* (Basra) เลยไปคือ*แบกแดด* ซึ่งอยู่บน

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ลุ่มน้ำไทกริส-ยูเฟรติส (เมโสโปเตเมีย)

ตั้งแต่ครึ่งแรกของคริสต์ศตวรรษที่ ๑๐ เมืองท่าที่สำคัญคือ *โซฮาร์* (Sohar) สามารถติดต่อผ่านตอนบนของอ่าวข้ามไปสู่แอฟริกา

ต่อมาเมืองโซฮาร์ถูกพวกบูยิด (Buyids) จากโอมานปล้นเสื่อมโทรมลง เมืองก็ถูกแทนที่โดยเมือง *ซีราฟ* (Siraf) บนฝั่งตะวันออกของอ่าว เมืองนี้เรือขนาดใหญ่เข้าถึงจึงขนถ่ายสินค้าลงเรือเล็กที่เมืองนี้แล้วส่งสินค้าเข้าสู่เมืองใหญ่ที่อยู่ถัดขึ้นไปตอนบน เมืองซีราฟเป็นเมืองท่าสำคัญ ได้รับความนิยมเพราะติดต่อได้ทั้งเหนือและใต้ อยู่บนฝั่งตะวันออกของอ่าวเปอร์เซีย

จากเมืองซีราฟไปทางใต้ เรือแล่นจากซีราฟไปมัสแคท (Mascat) และโซฮาร์ แล้วต่อไปยังเดย์บุล (Daybul) หรือเมืองท่าบนฝั่งมะละบาร์

ต่อจากฝั่งมะละบาร์ก็แล่นอ้อมไปยัง*ศรีลังกา มะละกา ฮานอย* และ*กวางโจว*

การค้าบริเวณอ่าวเปอร์เซียเดิมอยู่ในกำมือพ่อค้าอาหรับซึ่งเพิ่มจำนวนขึ้นเรื่อยๆ

ประมาณตั้งแต่ ค.ศ. ๑๐๐๐ การค้าก็เริ่มแบ่งแยกเป็นโซน พร้อมกับที่พ่อค้าจีนและพ่อค้าอินเดียก็เข้ามามีบทบาทนำสินค้าลงเรือไปขาย [Tampoe, M., 1989.; Hourani, 1959: 69.]

เมืองคีชหรือไคส์ (Kish, Qais, Qeys) อยู่บนเกาะเล็กๆ ในอ่าวใต้ซีราฟลงมา
ที่เมืองนี้พ่อค้าอินเดียนำเครื่องเทศมา
คนจากเยเมน อิรัก และฟารส์ นำข้าว ผ้า ผ้าไหม ข้าวสาลี ข้าวบาร์เลย์ ข้าวมิลเลท์
มีการส่งม้าไปเดคคานจากเมืองคีชซึ่งเป็นที่ค้าทาสแหล่งใหญ่
พบเครื่องถ้วยจีนมากเช่นกันที่เมืองนี้

ฮูร์มูซ (Hurmuz) หรือ *ฮอร์โมซ* อยู่ตรงปากทางเข้าอ่าวเปอร์เซียเป็นศูนย์กลางแลกเปลี่ยนที่สำคัญ และทวีความสำคัญมากยิ่งขึ้นในคริสต์ศตวรรษที่ ๑๕ ฮูร์มูซนั้นได้ชื่อว่าเป็นมหานครที่มีสังคมระดับเมืองและมีพ่อค้าหลากหลายชนชาติ ทั้งชาวเปอร์เซีย ชาวยุโรป ฮินดู และมุสลิม

ส่วนใหญ่เมืองท่าที่เป็นตลาดค้าเหล่านี้มักไม่ขึ้นกับอำนาจทางการเมืองใดๆ จากภายนอก ซึ่งมีอำนาจอยู่ขณะนั้น

ศูนย์กลางเหล่านี้เป็นแหล่งแลกเปลี่ยนสินค้าจากตะวันออกกลางหรือแม้แต่สินค้ายุโรปก็ถูกนำมาแลกกับสินค้าจากทั่วมหาสมุทรอินเดีย

แต่ที่น่าสังเกตคือ ส่วนใหญ่เมืองค้าขายบริเวณอ่าวเปอร์เซียไม่ใช่ศูนย์กลางทางการผลิต ไม่มีดินแดนส่วนในหลังฝั่งทะเลหรือฮินเตอร์แลนด์ขนาดใหญ่ ไม่มีแม้แต่น้ำและอาหารพอเพียง แต่หน้าที่สำคัญก็คือ เชื่อมโยงอาณาบริเวณต่างๆ เข้าด้วยกันเพื่อให้การค้าขายดำเนินไป

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

(๔) กลุ่มเมืองลุ่มน้ำสินธุ

เมืองในลุ่มน้ำสินธุสัมพันธ์กับมหาสมุทรอินเดียมาแต่บรรพกาล

ตรงปากน้ำสินธุมีเมืองท่าการค้าเก่าแก่อยู่คือ *เดย์บุล* (Daybul) และ*แบมบฮอร์* (Bambhore) ประมาณคริสต์ศตวรรษที่ ๑๑ เมืองทั้งสองแห่งนี้ก็เริ่มร่วงโรยและปากน้ำตื้นเขิน

ที่ขึ้นมาแทนที่คือ *ลาฮารี บันดาร์* (Lahari Bandar) พอล่วงเข้าสู่คริสต์ศตวรรษที่ ๑๕ ก็เกิดเมืองท่าหลักที่*ธัตตา* (Thatta) อยู่ขึ้นไปเหนือน้ำประมาณ ๒๐๐ กิโลเมตรจากฝั่งทะเล

เมืองท่าแลกเปลี่ยนสินค้าสำคัญคือ *คุชราต* (Gujarat) อยู่ตรงชายขอบของแหล่งผลิตสินค้าอันขึ้นชื่อสำหรับการค้าทางทะเลคือ คราม ผ้าฝ้าย สิ่งทอ และแหล่งโปแตสเซียมไนเตรต (ใช้ทำดินปืน ดอกไม้เพลิง และอื่นๆ) การค้าภายในของคุชราตและตามตลาดท้องถิ่นนั้นอยู่ในกำมือของพวกฮินดูและผู้นับถือศาสนาเชน พวกนี้ค้าขายในมหาสมุทรอินเดียด้วย เช่นเดียวกับมุสลิมหลายชาติรวมทั้งจากเบงกอล

แต่เมืองท่าที่ยิ่งใหญ่คือ *คัมเบย์* (Cambay) อยู่ตรงอ่าวชื่อเดียวกัน

ปริมาณสินค้าที่คัมเบย์นั้นมหาศาล มีพ่อค้าเชี่ยวชาญมีเครือข่ายการผลิต แลกเปลี่ยน และเครดิต ที่แม้แยกส่วนกันแต่ก็ผสานโยงใยกันได้

คัมเบย์เป็นเมืองท่าค้าขายชนิดที่มีดินแดนตอนในเป็นแหล่งผลิต ฉะนั้นการเชื่อมโยงกับดินแดนตอนในจึงเป็นเรื่องชี้เป็นชี้ตายได้ ต่างจาก*เอเดน*และ*ฮูร์มุซ*ซึ่งจะแลกเปลี่ยนโดยอิสระ เพื่อให้ได้ผลผลิตจากที่ต่างๆ ในมหาสมุทรอินเดีย (แต่ไม่ใช่กับดินแดนตอนใน จึงเป็นธรรมดาอยู่เองที่จะไม่สนใจว่าอะไรจะเกิดขึ้นตอนใน)

(๕) กลุ่มเมืองฝั่งมะละบาร์

อยู่ต่ำลงมาทางฝั่งตะวันตกเฉียงใต้ของอินเดีย บางคนว่าเมืองแถบนี้สำคัญน้อยกว่าส่วนอื่นเพราะดินแดนทางตอนในไม่มีผลิตผลมาก ปัจจุบันมะละบาร์ก็คือดินแดนที่เป็นรัฐเกรละปัจจุบัน ในอดีตตั้งแต่ก่อนคริสต์ศตวรรษ เมืองท่าค้าขายตามชายฝั่งนี้ได้สร้างเครือข่ายแวดวงของการค้าชายฝั่งกับชุมชนบ้านเมืองทางฝั่งอ่าวเปอร์เซีย ดินแดนฝั่งนี้คือประตูการค้าของมหาสมุทรอินเดียก็ว่าได้

เมืองท่าที่โดดเด่นที่สุดคือ *กไลกัฏ* (Calicut) ปกครองโดยเจ้าผู้ปกครองซึ่งมีอำนาจอิสระอยู่ได้ทุกยุคสมัย สมัยเมื่ออังกฤษเข้าเรียกกลุ่มอำนาจพวกนี้ว่า *ซาโมริน* (Zamorin) หรือ *สมุทรีราชา* (Samudri raja) กไลกัฏมีตลาดสินค้านานาชาติ เป็นแหล่งรับซื้อและส่งออกพริกไทยซึ่งปลูกกันมากแถบบริเวณตอนในอีกด้วย

เมืองท่าอื่นๆ เช่น *แครงกะนอร์* (Cranganore) ตั้งอยู่บนแม่น้ำหลายสาย และอยู่ห่าง ๑๕ ไมล์จากฝั่งทะเล พ่อค้าที่นี่ส่วนใหญ่ก็ค้าเครื่องเทศ

ไม่มีเมืองท่าเมืองใดในแถบนี้ที่เป็นศูนย์กลางการผลิต แต่ก็มีการติดต่อกับบริเวณที่ผลิตพริกไทย

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

อยู่ภายใน เป็นต้น

(๖) ศรีลังกา

เป็นเกาะขนาดใหญ่ต่อติดกับแผ่นดินใหญ่ของอินเดียตอนใต้ มีเมืองท่าสำคัญหลายเมือง เมืองเหล่านี้ขนานไปกับเมืองทางฝั่งมะละบาร์ซึ่งอยู่ตรงข้ามในมหาสมุทรอินเดียด้านตะวันตก

ศรีลังกาเป็นศูนย์กลางการติดต่อเชื่อมโยงการค้าระหว่างมหาสมุทรอินเดียภาคตะวันออกและตะวันตกในยุคแรกๆ ต่อมาเมื่อมีการขยายการค้าออกไปสู่หมู่เกาะในน่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ศรีลังกาได้กลายเป็นศูนย์กลางการคมนาคมและการค้าที่สัมพันธ์กับฝั่งโคโรมันเดลและอ่าวเบงกอลและเส้นทางเรือสู่จีน

(๗) อ่าวเบงกอลและฝั่งโคโรมันเดล

บริเวณนี้มีชายฝั่งทะเลเลียบจากอินเดียตอนใต้ขึ้นไปสู่ตอนบน จากอ่าวเบงกอลเลียบมาตามฝั่งโคโรมันเดล พ่อค้าฮินดูโดยเฉพาะอย่างยิ่งพวกกลิงค์ (Klings) และทมิฬ เป็นนักเดินทางตัวยง พวกนี้คือพวกฮินดูจากอินเดียใต้ เรียก “เจตตียาร์” (chettyars) ซึ่งบางคนในชุมชนพวกนี้เปลี่ยนมานับถือศาสนาอิสลาม เรียกกันว่าพวก “จูลีอา” (chulias) หรือ “จูเหลียน” [Bhattacharya, B., 1999: 285-306.] ในพื้นภูมิภาคฝั่งทะเลด้านตะวันออกของมหาสมุทรอินเดียนี้เกิดนครขนาดใหญ่อันมีประวัติความเป็นมาเกี่ยวกับการรวมอำนาจทางการเมืองของชนเผ่าทั้งชาวบกชาวน้ำ เช่น กลิงค์และทมิฬ เฉพาะทมิฬราชวงศ์โจฬะได้แผ่อำนาจเข้าสู่น่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตั้งแต่ประมาณคริสต์ศตวรรษที่ ๙ และ ๑๐ และได้ส่งคณะทูตไปติดต่อค้าขายกับราชสำนักจีน

(๘) มะละกา

อยู่ชายฝั่งทะเลจากสิงคโปร์ปัจจุบัน ศูนย์กลางการค้ายิ่งใหญ่ที่สุดในครึ่งหลังของคริสต์ศตวรรษที่ ๑๕ เป็นตลาดสำคัญสำหรับสินค้าทั่วมหาสมุทรอินเดียและที่เลยออกไป

มะละกาทำหน้าที่เป็นแหล่งการค้าขายแลกเปลี่ยน ผลผลิตของท้องถิ่นนั้นยังสำคัญน้อยเมื่อเทียบกับว่าเป็น “จุดเชื่อม” “รอยพับ” (great hinge) ของการค้าในมหาสมุทรอินเดีย เชื่อมโยงมหาสมุทรอินเดียส่วนใหญ่เข้ากับจีนตอนใต้

๓. การค้าเปอร์เซีย-อาหรับ

นักวิชาการส่วนใหญ่มีความเห็นว่า การค้าขายของพวกอาหรับเริ่มปรากฏหลักฐานชัดเจนสมัยเมื่อศาสนาอิสลามแพร่ไปในดินแดนต่างๆ คือตั้งแต่ประมาณคริสต์ศตวรรษที่ ๗ และเข้าสู่ดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เมื่อคริสต์ศตวรรษที่ ๙ ในสมัยนี้มีการรวบรวมตำรับตำราและแผนที่เดินทางของอาหรับ

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

เป็นหลักฐานอยู่ในสารานุกรม ปี ค.ศ. ๘๕๐ (ดูรายละเอียดในเรื่อง “แนวคิดที่เปลี่ยนไปเกี่ยวกับมหาสมุทรอินเดีย”) แต่เมื่อพิเคราะห์จากประวัติศาสตร์การค้าของกลุ่มชนต่างๆ บริเวณทะเลแดง ทะเลเมดิเตอร์เรเนียน คาบสมุทรอาหรับ มหาสมุทรอินเดีย อินเดียใต้ หรือแม้แต่บริเวณหมู่เกาะของน่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เอง ก็จะเห็นได้ว่า*ชนชาติอาหรับ*ซึ่งเป็นพลเมืองพื้นฐานของคาบสมุทรอาหรับนั้นมีการปะทะสังสรรค์กับชนหลายเผ่าปรากฏในชื่อต่างๆ กัน ล้วนมีบทบาททางการค้ามาตั้งแต่ต้น เฉพาะอย่างยิ่งการค้าเครื่องเทศผ่านศรีลังกา ซึ่งเกือบจะเรียกได้ว่าเป็นการค้าผูกขาดของชนชาติอาหรับ นอกจากนั้นชนชาติอาหรับปรากฏในชื่ออื่น เช่น นาบาทีน (Nabatean) ซาบีน (Sabean) ที่มีบทบาทสำคัญทางการค้าเช่นกัน และชาติอาหรับนี้เองติดต่อค้าขายกับชาวน้ำพื้นเมืองในอินเดียใต้ จนทำให้อาจสันนิษฐานได้ว่าทั้งสองชาติมีพัฒนาการทางความรู้เกี่ยวกับการเดินเรือและการต่อเรือ หรือแม้แต่การใช้แผนที่เดินเรือมาด้วยกัน

การค้าในเส้นทางสายไหมทั้งทางบก-ทะเลทำให้อาหรับและอินเดียใต้ได้เข้ามามีบทบาทร่วมกันในการค้า ประสานทั้งทางบกและทะเลแต่ครั้งอดีตกาล ทางสายไหมเป็นเครือข่ายของคาราวานทางบกคู่ไปกับเส้นทางทะเล ทางคาราวานจากแผ่นดินตะวันออกสู่ตะวันตก จากเมืองซีอานเลียบกำแพงเมืองจีนไปทางตะวันตกเฉียงเหนือ โอบรอบทะเลทรายทัคลามาฮันซึ่งอยู่ทางตะวันตกของประเทศจีนปัจจุบันแล้วข้ามภูเขาปามีร์ไปยังซอกเดียนาและบักเตรีย (คือเขตเอเชียกลางในปัจจุบัน ได้แก่ อัฟกานิสถาน เติร์กเมนิสถาน ปากีสถาน และตะวันตกเฉียงเหนือของอินเดีย) เส้นทางนี้ข้ามผ่านที่ราบสูงอิหร่าน (หรือที่ราบสูงเปอร์เซีย) และจบลงที่ฝั่งเมดิเตอร์เรเนียนตะวันออก

ตามสถิติแล้วกองคาราวานที่ผ่านเส้นทางคาราวานต่างๆ ประกอบด้วยอูฐบรรทุกของประมาณตั้งแต่ ๑๐๐-๑,๐๐๐ ตัว แต่ละตัวรับน้ำหนักสินค้า ๕๐๐ ปอนด์ สินค้าที่ผ่านกองคาราวานจึงมีค่ามากมาย ดึงดูดใจโจรปล้นตามทะเลทราย การค้าคาราวานจึงต้องตระเตรียมการขนส่งและป้องกันเป็นอย่างดี นับเป็นกิจกรรมต้องอาศัยการวางแผน ทักษะการค้า การจัดการ เหล่านี้เป็นความรู้ของพวกเบดู-อิน เบดูอิน-อาหรับ และเผ่าชนทะเลทราย กิจกรรมสุดท้ายของคาราวานสินค้าคือ บรรทุกสินค้าลงเรือส่งไปยังตลาดยุโรปและเอเชีย ไม่ว่าจะเป็นที่เมืองท่าอเล็กซานเดรีย โรม เวนิส แล้วแต่เวลาและยุคสมัย

นอกจากทางสายหลัก เส้นทางสายไหมหยุดตามเมืองโอเอซิสอีกหลายเมืองแล้วมีเส้นทางแยกไปตามแหล่งสำคัญ เส้นที่สำคัญสายหนึ่งคือ ทางลงใต้ข้ามเขาคาราคอรัมลงไปสู่ลุ่มน้ำสินธุ ผ่านเข้าตักศิลาก่อนลงสู่ทะเลอาหรับตรงเดลต้าลุ่มน้ำสินธุ จากบริเวณนี้ไปคือเส้นทางค้าเลียบฝั่งมหาสมุทรอินเดีย คาบสมุทรอาระเบียและแอฟริกา

เปอร์เซีย-อาหรับเป็นพ่อค้าสำคัญมาแต่โบราณ ทั้งสองกลุ่มต่างได้เข้ามามีบทบาทในการค้ามหาสมุทรอินเดียตั้งแต่สมัยเริ่มแรกจนถึงในช่วงหลัง เมื่อได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการค้าโลกเวลานั้น จากเมดิเตอร์เรเนียนและทะเลแดง ผ่านเข้าสู่มหาสมุทรอินเดียไปถึงจีน ชาวเปอร์เซียและอาหรับ

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ล้วนเป็นกลุ่มชนซึ่งได้ปะทะสังสรรค์กันในอาณาบริเวณอันกว้างขวางมาแต่ครั้งอดีต ผ่านกิจกรรมร่วมคือการแลกเปลี่ยนค้าขาย

ชนเผ่าทั้งในทะเลและทุ่งหญ้าสเตปป์เป็นที่รู้จักของอำนาจใหญ่ซึ่งอยู่รอบด้านมานมนาน บรรดาอำนาจที่ใหญ่กว่าต่างมุ่งครอบครองเส้นทางค้าอันเชื่อมระหว่างเอเชียตะวันออกและเอเชียตะวันตกดังกล่าวนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบนเส้นทางซึ่งนำไหมจากจีนและเครื่องเทศจากอินเดีย หากไม่มุ่งครอบครองก็ต้องพยายามคุ้มครองให้ปลอดจากการรบกวนของอำนาจอื่นหรือโจรสลัดปล้นสินค้า สมัยเมื่อทั้งจักรวรรดิโรมันและไบแซนไทน์ทรงอำนาจอยู่ต่างพยายามส่งเสริมให้สินค้าไปถึงเมดิเตอร์เรเนียนโดยปลอดภัย ในช่วงนั้น*เปอร์เซีย*ตั้งตนเป็นพ่อค้าคนกลางในการค้าไหมจากจีน และบางเวลาสามารถคุมตลอดถึงเอเชียกลาง ถ้าต้องการพ้นจากเปอร์เซียต้องใช้เส้นทางสายอื่น เช่น ทางทะเลผ่านมหาสมุทรอินเดียเข้าสู่อ่าวเปอร์เซีย หรือคาบสมุทรอาหรับไปยังทะเลแดง นำสินค้าไปกับกองคาราวาน ผ่านอียิปต์และคอคอดสุเอซไปยังคาบสมุทรอาหรับฝั่งตะวันตก เข้าสู่บริเวณเยเมนและซีเรียในปัจจุบัน ห่างจากศูนย์กลางอำนาจของเปอร์เซีย อย่างไรก็ตามอำนาจใหญ่เหล่านี้มีบ้างบางเวลากระทบกระทั่งกัน แต่ที่ได้รับผลกระทบมากคือ บรรดาชนเผ่ากลุ่มเติร์ก (Turkish) และอาหรับซึ่งกระจายอยู่ในบริเวณคาบสมุทรอาหรับตามทะเลทรายและทุ่งหญ้าสเตปป์

• ในตะวันออกกลาง

มหาสมุทรอินเดียกับ “ตะวันออกกลาง” นั้นติดต่อกันมาแต่บรรพกาล ผ่านการดำเนินงานของพ่อค้าเปอร์เซีย-อาหรับ *“ตะวันออกกลาง”* ในอดีตเป็นดินแดนของรัฐใหญ่ ๒ รัฐคือ *อียิปต์*และ*แบกแดด* (บริเวณอันมีแบกแดดเป็นศูนย์กลางนี้รู้จักกันในชื่อว่า แผ่นดินจันทร์เสี้ยวอันอุดม หรือที่ภาษาอังกฤษเรียกว่า Fertile Crescent และมีนัยหมายถึงเมโสโปเตเมีย) ส่วนคำว่า “ตะวันออกกลาง” นั้น เป็นคำที่ชาวยุโรปเรียกแผ่นดินดังกล่าวโดยใช้ตนเองเป็นศูนย์กลาง ทำนองเดียวกับที่จีนในอดีตเรียกรัฐตนเองว่าเป็นแผ่นดินศูนย์กลางอารยธรรม ชนที่อยู่รอบข้างล้วนป่าเถื่อน มีความด้อยอารยธรรมลดหลั่นกันไป อนึ่งก่อนนิยมใช้คำเรียกว่า “ตะวันออกกลาง” นั้น บางทีเรียกว่า “ตะวันออกใกล้” มาก่อน คือเป็นดินแดนทางด้านตะวันออกซึ่งใกล้ยุโรป ก่อนไปถึงอินเดียและ “ตะวันออกไกล” คือจีน

บริเวณตะวันออกกลางถ้ายึดตามการมองตามทิศทางของการศึกษาแผนที่ภูมิศาสตร์ ก็ประมาณได้ว่าเป็นบริเวณ “เอเชียตะวันตกเฉียงใต้” ซึ่งมีคำเรียกในเอกสารฝรั่งว่า “ลีแวนท์” (Levant) แปลว่าดินแดนที่ซึ่งพระอาทิตย์ขึ้น หรือ “โอเรียนท์” (Orient) คือดินแดนทางตะวันออก หรือในคัมภีร์ฮีบรูเรียก “แผ่นดินจันทร์เสี้ยว” ตะวันออกกลางในปัจจุบันประกอบด้วยหลายประเทศ อิสราเอล ปาเลสไตน์ ซีเรีย เลบานอน อิรัก อิหร่าน ประเทศบนคาบสมุทรอาหรับ อ่าวเปอร์เซีย และตุรกีซึ่งมักถูกมองว่าเป็นยุโรป ตะวันออกกลางในยุครุ่งเรืองสูงสุดคือ ยุคเมื่อศาสนาอิสลามแผ่อำนาจทั้งทางการเมืองและวัฒนธรรม

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ความเชื่อออกไปอย่างกว้างขวาง ภายใต้ระบบซึ่งมีกาหลิบ-สุลต่านเป็นประมุขของอิสลามมิกชนหรือมุสลิม (ปัจจุบันมุสลิมส่วนใหญ่กลับอยู่ในประเทศอินเดีย ปากีสถาน และอินโดนีเซีย ขณะที่จำนวนประชากรมุสลิมในบริเวณตะวันออกกลางไม่มากเท่า)

ตะวันออกกลางก่อนสมัยศาสนาอิสลามนอกเหนือจากเป็นดินแดนแห่งความเคลื่อนไหวของชนเผ่า-ชนชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง *"อาหรับ"* แล้ว ยังเป็นแหล่งกำเนิดอารยธรรมและพัฒนาการของกลุ่มภาษาสำคัญ เช่น ภาษาเซมิติก (Semitic) และภาษาอาราเมอิก (Arameic)

"ตะวันออกกลาง" เป็นที่กำเนิดของอารยธรรมยุคแรกเริ่มของโลกคือ อารยธรรมสุเมเรียน อารย-ธรรมอัสซีเรีย และอารยธรรมเมโสโปเตเมีย ณ บริเวณลุ่มน้ำไทกริส-ยูเฟรติส ในบริเวณลุ่มน้ำไนล์ยังเป็นแหล่งของอารยธรรมอียิปต์ ส่วนที่ราบสูงอิหร่านก็เป็นแหล่งกำเนิดของอารยธรรมเปอร์เซีย (แห่งจักรวรรดิเปอร์เซีย) อารยธรรมกรีก-โรมัน (แห่งจักรวรรดิโรมันตะวันออก) ได้แพร่เข้าสู่บริเวณนี้ และต่อมามีการสร้างเมืองอเล็กซานเดรียขึ้นเป็นศูนย์กลางสำคัญ คาบสมุทรแห่งนี้เป็นศูนย์กลางการค้าขายมาแต่ครั้งโบราณ พ่อค้าจากทั่วทุกมุมโลกผ่านไปมาในบริเวณนี้ แม้ว่าพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นทะเลทรายยากแก่การอยู่อาศัย แต่กลับเป็นทางผ่านของสินค้าจากทั่วโลกในเวลานั้น กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ แม้คาบสมุทรอาหรับเป็นดินแดนอันแห้งแล้งกันดารแต่ก็มิใช่ดินแดน "หลังเขา" ไร้ความเจริญ ดินแดนแห่งนี้คือแหล่งกำเนิดความเชื่อใหม่ เป็นอารยธรรมความเจริญและรองรับรัฐซึ่งเป็นอภิมหา อำนาจทางการรบของโลกและมีพัฒนาการอยู่ในช่วงตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ ๗-๑๘ (เมื่อจักรวรรดิออตโตมันเสื่อมอำนาจลง)

สมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๗ เป็นยุคที่จักรวรรดิอันยิ่งใหญ่ ๒ แห่งในประวัติศาสตร์ต่อสู้ขัดแย้งกัน ได้แก่ *จักรวรรดิไบแซนไทน์* หรือโรมันตะวันออก กับ*จักรวรรดิเปอร์เซีย* จนในที่สุดทั้งสองจักรวรรดิต่างก็อ่อนล้าไปด้วยกัน ขณะที่บ้านเล็กเมืองน้อยตามชายขอบของคาบสมุทรอาระเบียได้ร่วมมีบทบาททั้งในด้านการรบและการค้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งการค้าในกองคาราวานอันเป็นวิถีชีวิตในหมู่ชน ซึ่งได้กลายเป็นลักษณะเด่น เห็นได้ชัดเจนตามวันเวลาที่ผ่านไป

สมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๗ ในดินแดนตะวันออกกลางที่คาบสมุทรอาระเบียก็ได้ก่อเกิดศาสนาอิสลาม

ศาสนาอิสลามนี้เองได้ทำให้ความหมายของคำว่า "อาหรับ" เป็นมากกว่ากลุ่มชาติพันธุ์ ภาษาอาหรับกลายเป็นสิ่งเชื่อมโยงชนหลายกลุ่มผู้นับถือศาสนาอิสลามเข้าด้วยกัน เขาเหล่านั้นกลายเป็น "อาหรับ" ในความหมายทางสังคม

พระคัมภีร์กุรอ่าน (Quran) นั้นเป็นทั้งแรงบันดาลใจและคำสั่งสอนสำหรับชนมุสลิม คัมภีร์กุรอ่านเป็นที่มาของกฎหมายซึ่งพระเป็นเจ้าประทานให้ที่เรียกว่า ซารีอะฮ์ (Sharia) ภาษาต้นกำเนิดของกุรอ่านคือภาษาอาหรับเก่า ซึ่งกลายเป็นภาษาที่ได้รับการยอมรับตลอดทั่วโลกอาหรับ นั่นคือรวมทั้งมุสลิมที่ไม่ใช่อาหรับ เช่น อินเดีย เอเชียกลาง และหมู่เกาะในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ด้วย ตามประวัติ

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ความเป็น มาตั้งแต่ระยะเริ่มแรกนั้น พระศาสดาได้สร้างรัฐพร้อมกับการสร้างระบบความเชื่อทางศาสนา ฉะนั้นมุสลิมจึงอยู่ในดินแดนที่ศาสนาอิสลามมีอำนาจเหนืออิสลามมิกชน เกิดเป็น “รัฐอิสลาม”

การแผ่อิทธิพลของศาสนาอิสลามและรัฐอิสลามดำเนินไปอย่างสืบเนื่อง เฉพาะอย่างยิ่งในสมัยของกาหลิบ *ราชวงศ์อูมัยยาด* ช่วงคริสต์ศตวรรษที่ ๗-๘ มุสลิมอาหรับภายใต้กาหลิบราชวงศ์นี้ได้สร้างพัฒนาการหลายประการ ที่สำคัญได้แก่ การใช้ภาษาอาหรับเป็นภาษาทางการของระบบกาหลิบ ใช้มาตรฐานเงินตราอิสลาม จัดระบบภาษี สร้างความมั่นคงในวิถีทางต่างๆ พร้อมกับการขยายดินแดน

กองกำลังอิสลามได้เข้าครอบครองตะวันตกเฉียงเหนือของแอฟริกา ขยายไปถึงมหาสมุทรแอตแลนติกเพื่อเข้าสู่สเปน จักรวรรดิมุสลิมซึ่งเป็นรูปเป็นร่างในตอนนั้นจึงมีอาณาบริเวณตั้งแต่โมร็อกโกถึงปากีสถาน (ปัจจุบัน) หรือประมาณจากเอเชียกลางไปถึงพรมแดนจีนสมัยราชวงศ์ถัง จักรวรรดิมุสลิมอูมัยยาดนับเป็นจักรวรรดิใหญ่แห่งหนึ่งในประวัติศาสตร์ ช่วงทศวรรษของปี ค.ศ. ๗๓๐ สเปนเกือบทั้งหมดก็ตกอยู่ใต้อำนาจชาวมุสลิม กองกำลังมุสลิมถูกหยุดยั้งโดยทหารฝรั่งเศสอยู่เพียงแค่ชายแดนฝรั่งเศส อันเป็นด่านสุดท้ายที่ป้องกันยุโรปตะวันตกไม่ให้ตกอยู่ใต้อำนาจมุสลิมเท่านั้น

ค.ศ. ๗๕๐ ราชวงศ์อูมัยยาดก็เริ่มเสียอำนาจแก่ราชวงศ์ใหม่คือ *ราชวงศ์อับบาสิด* ซึ่งได้สถาปนาแบกแดด (เป็นนครหลวงแห่งใหม่และมีอำนาจที่ศูนย์กลางแห่งนี้จนปี ค.ศ. ๑๒๕๘ ก่อนย้ายไปที่ไคโรอยู่จนถึงปี ค.ศ. ๑๕๑๗) สมัยราชวงศ์อับบาสิดอิทธิพลทาง*วัฒนธรรมเปอร์เซีย* เหนือสังคมอาหรับมีอยู่สูงยิ่งทั้งด้านการปกครองและวัฒนธรรมความเป็นอยู่ สมัยนี้ได้ชื่อว่าเป็นยุคทองของอิสลาม หรืออิสลามเรอเนสซอง (Renaissance) ปรากฏนักปราชญ์มากมาย มีการแปลงานของกรีกโบราณและยุโรปตะวันตกออกเผยแพร่ ตลอดจนงานค้นคว้าทางการแพทย์ของชาวอาหรับเอง รวมทั้งหมดเป็นสารานุกรม ๒๓ ชุด (ซึ่งยังไม่เสร็จสมบูรณ์) หนังสือทางการแพทย์และเภสัชกรรม นอกจากนี้มีพัฒนาการทางความรู้ด้านอื่นๆ เช่น คณิตศาสตร์ ดาราศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ฯลฯ

ประมาณสมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๑๐ พวกอับบาสิดเผชิญกับอำนาจที่ท้าทายคือ กลุ่มชนซึ่งนับถือศาสนาอิสลาม ได้แก่ *พวกมัมเมอลุคส์* (Mameluks) หรือ*แมมลุค* ในอียิปต์ *ราชวงศ์ฟาติมิดส์* (Fatimids) และ*เติร์ก* ซึ่งได้ตั้งระบบสุลต่านปกครองจักรวรรดิมุสลิม [Catherwood, C., 2006: 82-94.]

ในสมัยของกาหลิบราชวงศ์ฟาติมิดส์ที่อียิปต์ซึ่งเป็นมุสลิมชีอะห์ มีนโยบายส่งเสริมความเจริญด้านเศรษฐกิจ พยายามเบี่ยงเบนการค้าจากอ่าวเปอร์เซียมายังทะเลแดง และตั้งตนเป็นคู่แข่งทางการค้ากับเปอร์เซียและอาหรับราชวงศ์อับบาสิดซึ่งมีอำนาจอยู่ ณ กรุงแบกแดด พวกฟาติมิดส์นี้เองได้ขยายเครือข่ายการค้าอย่างกว้างขวาง เชื่อมโยงยุโรปกับอินเดียเข้าด้วยกัน การค้าทางทะเลของอาหรับได้รับการส่งเสริมอย่างมาก ฟาติมิดส์มีกองเรือของตนเองคุมการค้าในทะเลเมดิเตอร์เรเนียนไปจนถึงอินเดียและฝั่งทะเลซุนดาของกลุ่มเกาะในทะเลทางใต้ของจีน อย่างไรก็ตามปลายคริสต์ศวรรษที่ ๑๑ (ค.ศ. ๑๐๙๔) พวกฟาติมิดส์ก็พ่ายแพ้แก่ราชวงศ์อับบาสิดซึ่งเป็นพวกมุสลิมนิกายสุหนี่

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ในกระบวนการแพร่ของศาสนาอิสลามนั้น มุสลิมชนซึ่งเข้มแข็งกลุ่มหนึ่งคือ พวก*เติร์ก* (Turk) ชนกลุ่มนี้นับว่ามีบทบาทไม่น้อยต่อการแพร่ศาสนาอิสลามและสร้างอำนาจทางการเมือง

ในปี ค.ศ. ๙๔๕ *เติร์กตระกูลบูยิตส์* (Buyids) ซึ่งเป็นมุสลิมชีอะห์ได้อำนาจในแบกแดด ขณะเดียวกันพวก*ทาสมัมเมอลุกส์* ก็สามารถรวมกำลังกันได้ในอียิปต์ เผชิญหน้ากับพวกราชวงศ์ฟาติ-มิดส์ซึ่งขยายอำนาจแพร่ไปทั่วแอฟริกา แล้วตั้งเมืองหลวงที่อัล-กอฮีเราะฮ์ (Al-Qahirah) ปัจจุบันคือกรุงไคโร

พวกเติร์กนั้นเดิมอยู่ชายขอบของแผ่นดินอาหรับ ส่วนใหญ่ได้เปลี่ยนมานับถือศาสนาอิสลาม ประมาณ ค.ศ. ๑๐๔๐ เติร์กกลุ่มหนึ่งเรียกว่า *พวกเซลจุค* (Seljuk Turks) ได้บุกเข้าไปยึดแบกแดดได้ หัวหน้าเติร์กตั้งตนเองเป็น “สุลต่าน” คุมอำนาจในรัฐอิสลาม เมื่อเติร์กกลุ่มที่เรียกว่า “ออตโตมัน” เข้ามามีอำนาจ พวกออตโตมันเติร์กได้ยึดกรุงคอนสแตนติโนเบิลในปี ค.ศ. ๑๔๕๓ สลายอำนาจของจักรวรรดิโรมันตะวันออก แล้วเปิดทางให้ศาสนาอิสลามแพร่เข้าสู่คาบสมุทรบอลข่าน (Balkan)*

• อาหรับแห่งอาระเบีย

บริเวณตะวันออกกลางที่กล่าวมาแล้วสัมพันธ์กับแผ่นดินที่เรารู้จักในชื่อ “คาบสมุทรอาระเบีย” เป็นบ้านเกิดของชนเผ่าเซมิติก (Semitic) คนกลุ่มนี้แพร่จากคาบสมุทรขึ้นเหนือและผสานกับคนอีกหลายกลุ่มซึ่งพูดภาษาเซมิติกใกล้เคียงกัน คาบสมุทรนี้ต่อเนื่องกับทวีปแอฟริกาทางตะวันตก มีทะเลแดงและอ่าวเอเดนคั่นอยู่ คาบสมุทรอาระเบียเป็นที่ตั้งของ*นครเมกกะ* เมืองสำคัญในศาสนาอิสลาม ตอนบนสุดของทะเลแดงที่ซึ่งแม่น้ำไนล์ไหลออกทะเลเมดิเตอร์เรเนียน เป็นดินแดนอันอุดมของแผ่นดินอียิปต์แห่งลุ่มน้ำไนล์ เป็นที่ตั้งของกรุงอเล็กซานเดรียในอดีตหรือกรุงไคโรในปัจจุบัน ทางตะวันออกของคาบสมุทรคืออ่าวเปอร์เซีย ซึ่งเปิดออกสู่ทะเลอาหรับอันนับเนื่องเป็นส่วนหนึ่งของมหาสมุทรอินเดียด้านตะวันตก ติดกับฝั่งของอินเดีย

กล่าวโดยรวมคือ อาระเบียเป็นดินแดนของชนผู้ใช้ภาษาตระกูลเซมิติก ภาษาอาหรับนั้นอยู่ในตระกูลภาษาเซมิติก

“**เซมิติก**” คำนี้มักใช้กันใน ๒ ความหมาย

ในทางชาติพันธุ์ คำนี้หมายถึงยิวและอาหรับปัจจุบัน ซึ่งในอดีตเคยใช้ชีวิตร่วมกับพวกบาบิโลนและอัสซีเรีย

ในทางภาษา เซมิติกเป็นส่วนหนึ่งของตระกูลภาษาเฮมิโตเซมิติก (Hamito-Semitic) ซึ่งสัมพันธ์กับภาษาอื่นๆ เช่น ภาษาเอธิโอเปียและภาษาตัวแร็ก (Tuareg) ในแอฟริกา เป็นต้น [Catherwood, C., 2006: 3.]

---

*ปัจจุบันประกอบด้วยประเทศต่างๆ เช่น บอสเนีย แอลเบเนีย ยูโกสลาเวีย (ซึ่งได้แยกเป็นอีกหลายประเทศ)

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ในแผ่นดินอาระเบียอันกว้างขวางนี้ ปรากฏว่าชนหลายกลุ่มมีบทบาททางการค้าสูงมาแต่ยุคโบราณ รวมทั้งชาวอาหรับ อาหรับมิใช่เป็นเพียงชาวเผ่าเร่ร่อนตามเส้นทางคาราวาน แต่เป็นนักเดินทางที่รู้จักเส้นทางน้ำประมาณอย่างน้อยตั้งแต่ประมาณ ๒,๐๐๐ ปีก่อน ค.ศ. มาแล้ว พ่อค้าอาหรับทำการค้าระหว่างลุ่มน้ำสินธุในอินเดียกับเมโสโปเตเมีย โดยนำเครื่องเทศจากแอฟริกาตะวันออกไปสู่อียิปต์ในทะเลแดง แม้ว่าแหล่งกำเนิดของนักเดินเรือเหล่านี้ยังเป็นปัญหาอยู่ แต่ทั้งเหตุผลด้านภาษาและการสืบโคตรตระกูลที่ย้อนกลับไปได้ถึงสมัยพระคัมภีร์เก่า (Old Testament) ก็ชวนให้เชื่อได้ว่ามีสัมพันธ์บางอย่างระหว่างพวกเร่ร่อนเลี้ยงสัตว์เผ่าเซมิติกรุ่นแรกๆ กับพวกอาหรับ ฉะนั้นการผสมผสานได้เกิดขึ้นในหมู่ชนเหล่านี้ ซึ่งมีเผ่าอาหรับเป็นส่วนสำคัญ

ในช่วงประมาณ ๑,๕๐๐-๑,๐๐๐ ปีก่อนคริสตกาล มีการอพยพของพวกเร่ร่อนเลี้ยงสัตว์จากแอฟริกาตะวันออกเข้ามาตั้งถิ่นฐานในดินแดนอาระเบียตอนใต้ ภายหลังพวกเหล่านี้รู้จักกันในชื่อ *ซาบีน* มีเมืองศูนย์กลางอยู่ที่*ซาบา* (Saba) ปรากฏเป็นกลุ่มชนชำนาญการค้าขายทั้งทางเรือและทางบก ราชินีที่มีชื่อเสียงของพวกนี้คือ นางพญาแห่งชีบา *คัมภีร์ไบเบิ้ล*และ*กุรอ่าน*ในสมัยหลังต่างบันทึกเรื่องราวของซาบีนไว้เป็นลายลักษณ์อักษร อาหรับและซาบีนจึงเป็นชนชาติที่ใช้ชีวิตมาด้วยกันแต่อดีตกาล

ผู้คนทั้งในอาหรับและแอฟริกาต่างมีความสัมพันธ์กันมาแต่ดั้งเดิม กลุ่มชนที่มีชื่อเสียงด้านการค้ายุคต้นๆ ก็เป็นกลุ่มชนอันเกิดจากการผสมผสานกันอยู่ในสองบริเวณนี้ เช่น พวกซาบีน เอธิโอเปียอะสุม นาบาทีน และอาหรับที่อยู่ทางตอนใต้ พวกเหล่านี้ชำนาญการค้าทั้งทางบกและทางเรือ นอกจากผู้คนที่รวมกลุ่มกันเป็นรัฐทะเลทรายในชื่อต่างๆ และมีบทบาทอยู่ตามเส้นทางค้าติดต่อกับโลกภายนอกดังที่กล่าวมาแล้วนั้น สันนิษฐานว่าประชากรพื้นฐานทั่วไปในคาบสมุทรอาหรับยังอาศัยกระจัดกระจายอยู่ตามที่ต่างๆ และเคลื่อนย้ายไปทั่ว เพราะปรากฏชนเผ่าตามโอเอซิสล้วนพูดภาษาถิ่นในตระกูลภาษาอาหรับอยู่ทั่วไป เรารู้จักพวกนี้ในชื่ออีกชื่อหนึ่งว่า “เบดูอิน” (Bedouin) [Hourani, A., 2002: 10.]

หลักฐานบางชุดยืนยันว่าภาษาอาระบิกอยู่ในกลุ่มตระกูลภาษาเซมิติกแน่นอน ก่อนสมัยศาสนาอิสลามภาษาเซมิติกใช้กันอยู่ในวงจำกัด ตั้งแต่ยุคโบราณมาแล้วที่ชนเผ่าเร่ร่อนในตะวันออกใกล้ (บริเวณเอเชียกลาง) ล้วนใช้ภาษาเซมิติก แต่ไม่ได้หมายความว่าพวกเร่ร่อนทั้งหมดใช้ภาษาเซมิติก ในยุคต้นประวัติศาสตร์นั้นปรากฏว่ากลุ่มผู้ที่ใช้ภาษาเซมิติกกระจายอยู่หลายแห่งบนคาบสมุทรอาหรับและบริเวณตอนเหนือ ได้แก่ ทะเลทรายซีเรีย ซีเรีย-ปาเลสไตน์ และบางส่วนของเมโสโปเตเมีย ถ้าพิจารณาตามข้อมูลนี้ก็แสดงว่าภาษาเซมิติกได้แพร่สู่กลุ่มชนในทะเลทราย ซึ่งสันนิษฐานว่าคงจะอพยพเข้ามาอยู่ตามชายขอบตั้งเป็นกลุ่มชุมชนหรือเมืองแบบตลาดค้าขาย ดังที่ปรากฏร่องรอยการอพยพของคนหลายกลุ่ม ที่สำคัญคือ พวกนาบาทีนและกลุ่มอาหรับก่อนสมัยศาสนาอิสลาม [Roux, G., 1992: 1.]

เดิมทีการโยกย้ายของชนเผ่าไปตามทุ่งหญ้าอันเป็นอาหารสำหรับสัตว์เลี้ยงเกิดขึ้นตามฤดูกาล เช่น ต้อนสัตว์สู่ที่สูงหนีความร้อนและแสวงหาทุ่งบนที่สูงสำหรับสัตว์ ระยะแรกนั้นสัตว์เลี้ยงเป็นพวกลา

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ล่อ แพะ แกะ แต่ในช่วงตั้งแต่ ๑,๒๐๐ ปีก่อน ค.ศ. เป็นต้นไป กลุ่มชนเหล่านี้เริ่มเลี้ยง*อูฐเป็นปศุสัตว์* และสัตว์พาหนะ ทำให้สามารถเคลื่อนย้ายไปได้ระยะทางไกล เลยทุ่งหญ้าสเตปป์ไปถึงลุ่มน้ำไทกริส-ยูเฟรติสและเชิงเขาซากรอส (Zagros) เลยไปจนถึงดินแดนที่เป็นเลบานอนปัจจุบัน

ชนเผ่าซึ่งมีศักยภาพการเคลื่อนไหวสูงดังกล่าวปรากฏในประวัติศาสตร์ว่าเป็นพวก**เบดูอิน** ซึ่งเป็นอาหรับเผ่าหนึ่ง ความเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้มีโอกาสได้สังสรรค์กับประชากรกลุ่มซึ่งใช้ชีวิตอยู่กับเกษตรกรรม คนเหล่านี้แลกสัตว์ของชนเผ่ากับเครื่องอุปโภคบริโภคอันชนเผ่าต้องการ สัมพันธภาพระหว่างชนเผ่าคือพวกร่อนเร่และเกษตรกรได้ตั้งถิ่นฐานอยู่ร่วมกันอย่างน้อยก็ชั่วระยะเวลาหนึ่ง เป็นหมู่บ้านหรือตลาดตรงชุมทางสินค้าและคมนาคม ส่วนมากอยู่นอกเมือง แล้วชนเผ่าก็กลับไปสู่ทุ่งหญ้าหรือกลับมาอีกแล้วแต่กรณี [Roux, G., 1992: 147-150.]

สรุปได้ว่า ประชากรของคาบสมุทรพูดภาษาถิ่นอาหรับหลากหลายชนิด และมีวิถีชีวิตต่างๆ กัน

บางคนเป็นนอแมด พวกเร่ร่อนเลี้ยงอูฐ แพะ แกะ เป็นที่รู้จักกันว่า “พวกเบดูอิน”

บางกลุ่มตั้งถิ่นฐานเป็นเกษตรกรอยู่ตามโอเอซิส ปลูกธัญพืชและต้นปาล์ม บ้างก็เป็นพ่อค้าและช่างฝีมืออยู่ตามตลาด บ้างก็มีวิถีชีวิตหลายรูปแบบพร้อมกันไป

พวกเร่ร่อน (Nomad) และพวกเบดูอินเลี้ยงอูฐแม้มีจำนวนน้อยแต่มีความคล่องตัวสูง จึงมักสังสรรค์กับกลุ่มพ่อค้าในเมือง คนสองกลุ่มนี้มักมีอำนาจเหนือเกษตรกรและช่างฝีมือ พวกเหล่านี้มีคุณธรรม ความกล้าหาญ มีน้ำใจไมตรี ซื่อสัตย์ต่อครอบครัวและหยิ่งในบรรพบุรุษ เชื่อฟังหัวหน้ากลุ่มหรือหัวหน้าเผ่า ถือว่ามีบรรพชนร่วมกัน

เมื่อหัวหน้าเผ่ามีไมตรีอันดีกับพ่อค้า เครือข่ายการค้าจึงขยายตามอำนาจของเผ่าชนซึ่งมีครอบครัวเป็นแกนอำนาจ

ในที่สุดนอแมดซึ่งเลี้ยงสัตว์พวกอูฐ แพะ แกะ จากตอนเหนือและตอนกลางของคาบสมุทรอาหรับก็เข้ามากระจุกตัวอยู่แถวจันทร์เสี้ยวอันอุดม ประชากรในแถบนี้ส่วนใหญ่จึงกลายเป็นอาหรับ [Hourani, A., 2002: 9-11.]

ภาษาอาหรับนี้เองเป็นกลไกในการรวมเผ่าเร่ร่อนทั้งก่อนและหลังสมัยศาสนาอิสลาม

ผู้ที่อธิบายถึงเหตุผลของการที่ภาษาเป็นปัจจัยสำคัญในการรวมตัวของเผ่าชน ไม่มีใครอธิบายได้ดีเท่าฮูรานี ท่านชี้ให้เห็นว่าภาษาอาหรับนั้นเป็นภาษาอันงดงามของกวีไม่ได้ลอยมาจากไหน แต่เกิดมาจากภาษาถิ่นอาระบิก (เท่ากับเป็นการยืนยันว่าพวกอาหรับนั้นไม่ใช่ชนเผ่าจากที่อื่นแต่อยู่ในแถบนี้มานมนาน และอาจได้มีการสังสรรค์กับเผ่าเซมิติกมานานแล้วเช่นกัน-ผู้วิจัย) กลายมาเป็นภาษาทางการซึ่งมีทั้งไวยากรณ์ ศัพท์อันสละสลวย แต่ต้นเค้าของวิวัฒนาการนี้มาจากภาษาถิ่น บรรดากวีของเผ่าตามเมืองโอเอซิสได้ใช้ภาษานี้แพร่ไปตามตลาดของเมืองทั้งหลาย แพร่ไปสู่ราชวงศ์หรือตระกูลอาหรับต่างๆ จนเกิดเป็นขนบของคำประพันธ์อันประณีต แบบอย่างของคำประพันธ์ที่ยกย่องกันมากคือ บทกวียอ

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

เกียรติหรือสรรเสริญ (Ode) ที่เรียกว่า กาสิดา (qasida) คำประพันธ์พวกนี้ไม่ได้ถูกบันทึกไว้ด้วยการเขียน กวีมักท่องคำประพันธ์เหล่านี้ในที่สาธารณะ กวีหรือ “รวี” (rawi) จึงเป็นผู้เผยแพร่ความคิดและความรู้สึกในหมู่ชน ภาษาเขียนนั้นมีอยู่แล้วในอาหรับตอนใต้นานนับด้วยศตวรรษ เช่น จารึกภาษาอาระบิกหรืออาหรับด้วยตัวอักษรอาราเมอิก (อารามิก) มีมาแล้วตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ ๔ และตัวอักษรอาหรับก็เกิดจากตัวอักษรนี้ ภาษาอาหรับนอกจากใช้ในจารึกแล้วยังใช้ติดต่อในหมู่พ่อค้าทางไกลอีกด้วย [Hourani, A., 2002: 12-14.]

ในวิวัฒนาการของการค้าแอฟริกา-อินเดีย ซึ่งรวมการค้าทางมหาสมุทรอินเดียด้วยนั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งตอนที่จักรวรรดิโรมันขยายการค้า ขอบข่ายของการค้าขยายตัวไปทั่วโลกรวมทั้งขยายการผลิตสินค้าที่ขึ้นชื่ออาจบ่งชี้ได้ถึงแวดวงการติดต่อ อาทิ ผ้าไหมจีน อำพันเยอรมัน งาช้างแอฟริกัน พริกไทยอินเดีย เครื่องหอมอาหรับ (ซึ่งอาหรับเป็นตัวกลางนำมาจากที่อื่น) และม้าอาหรับ

การค้าโรมันเชื่อมการค้าแอฟริกาและการค้าเอเชียเข้าด้วยกัน โดยมีเมือง*อเล็กซานเดรีย*เป็นศูนย์กลาง สินค้าอย่างหนึ่งคือลินิน ซึ่งกลายเป็น*อุตสาหกรรมลินิน*ส่งมายังเอเชียอีกต่อหนึ่ง อุตสาหกรรมดังกล่าวครอบคลุมถึงใยฝ้ายอินเดียและใยไหมจีนด้วย

อุตสาหกรรมอีกอย่างหนึ่งที่ทำกันในอเล็กซานเดรียคือ *อุตสาหกรรมเกี่ยวกับยา* ผลิตยาอาหรับอียิปต์ และอินเดีย

*อุตสาหกรรมน้ำหอม*ซึ่งผลิตจากวัตถุดิบของเอเชีย บรรจุในภาชนะขวดหรือไหแก้ว (น่าจะเป็นแอมเฟอราซึ่งมีการผลิตเลียนแบบในชุมชนพ่อค้ากรีก-โรมันในอินเดียใต้ เช่นที่อะริกะเมฑุ-ผู้วิจัย)

อุตสาหกรรมแก้ว นอกจากผลิตภาชนะแล้วยังผลิตลูกปัดและอัญมณีเลียนแบบการค้าแอฟริกัน-เอเชีย [Simkin: 39.]

นอกจาก *“อูฐเบดูอิน”* แล้ว ปศุสัตว์สำคัญที่เกี่ยวข้องกับพ่อค้าอาหรับแต่โบราณคือ *“ม้าอาหรับ”* มีแหล่งกำเนิดดั้งเดิมอยู่ในหมู่ชนเผ่าอินโด-ยูโรเปียน คือพวกอารยันแถบทะเลสาบแคสเปียน ชนเผ่านี้ชำนาญในการเลี้ยงและฝึกหัดม้า ต่อมาเมื่อพวกนี้โยกย้ายไปอยู่แถบที่ราบสูงเปอร์เซียก็ส่งม้าฝึกแล้วนี้ให้พวกอาหรับอีกต่อหนึ่ง อาหรับเป็นพ่อค้าชำนาญการแลกเปลี่ยน ได้นำม้ามาแลกเปลี่ยนกับสินค้าต่างๆ เช่น แลกกับทองคำ ดีบุก และรัตนชาติสีน้ำเงินอมเขียว (turquoise) กับพวกที่อยู่บริเวณที่ราบสูงอิหร่าน แลกเปลี่ยนตะกั่วจากอาร์มีเนียน ลาปิซลาซูรีและทับทิมจากพวกอัฟกัน สิ่งทอจำพวกฝ้ายจากเมืองในลุ่มน้ำสินธุ ทวีปอินเดีย ทำให้ม้ากลายเป็นสินค้าที่รู้จักกันทั่วไปว่า “ม้าอาหรับ” อันมีนัยว่าพ่อค้าอาหรับเป็นแหล่งของม้าดีสำหรับผู้ซื้อ

ในการค้ากับโรมันนั้นมีการแปรรูปวัตถุดิบทางการผลิตเป็นสินค้าหลายชนิด ไม่ปรากฏหลักฐานว่าอาหรับมีส่วนในการผลิตหรือแปรรูปอุตสาหกรรมนี้ แต่ที่แน่นอนก็คือ อาหรับสามารถสร้าง “ยี่ห้อ” (brand) ของสินค้าตนในกระบวนการค้าซึ่งตนมีบทบาทและเป็นผู้ดำเนินการได้ เช่น เครื่องหอมอาหรับ

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ม้าอาหรับตามกล่าวมาแล้ว

เรื่องราวเกี่ยวกับการค้าโรมันตามที่ปรากฏในหลักฐานต่างๆ ทำให้เห็นถึงบทบาทของอาหรับด้านการค้าทุกยุคทุกสมัยมาโดยตลอด บ้างก็ค้าขายเอง บ้างก็สร้างอิทธิพลตามเมืองท่าค้าขาย เช่นที่อะสุม (Axum) บางเวลาก็สร้างความเข้าใจผิดแก่พ่อค้าโรมันอยู่เนืองๆ ถึงแหล่งหรือกำเนิดของสินค้า เพื่อปิดไว้เป็นความลับให้ตนเองผูกขาดการค้าต่อไปได้ ดังเช่น อบเชยหรือซินนามอน ซึ่งเป็นสินค้าชนิดหนึ่งที่โรมันต้องการมาก มีแหล่งกำเนิดในอินเดีย ซินนามอนนี้พวกโรมันเอาไปใช้ทำยา น้ำหอม ธูป และเครื่องปรุงรส พ่อค้าเอามาขายอีกทอดหนึ่งตามเมืองท่าแอฟริกาตะวันออก ในหนังสือ *Periplus of the Erythrean Sea* กลับบอกว่าแหล่งกำเนิดของอบเชยอยู่ในแอฟริกา ทั้งๆ ที่อยู่ในอินเดีย ที่เป็นอย่างนี้เพราะผู้เขียน *The Periplus* ถูกพ่อค้าอาหรับชักนำให้เข้าใจผิดๆ [Simkin: 41.]

ที่จริงแล้วแม้ตัดการค้ากับโรมันออกไป รายได้ของพ่อค้าอาหรับไม่ได้กระทบกระเทือนสักเท่าไร จะเห็นได้ว่าแม้นักเดินเรือกรีกค้นพบวิธีการเดินเรือในลมมรสุมได้ พวกอาหรับก็ยังรวมตัวกันตั้งอยู่ที่เมืองอะสุมในแอฟริกาได้ และผูกขาดการค้ายางไม้หอมแฟรงคินเซนและเมอร์ฮดังเดิม และยังคุมเส้นทางคาราวานตลอดคาบสมุทรอาหรับ รวมทั้งเมืองท่าอีกบางเมืองตรงอ่าวเปอร์เซียไว้ดังเดิม อาหรับยังคงเดินเรือเลียบชายฝั่งไปยังแอฟริกาตะวันออก-อินเดีย ผูกขาดการค้าขิงและอบเชยในทะเลเมดิเตอร์เรเนียน โดยปิดบังพวกโรมันไม่ให้รู้ว่าเครื่องเทศเหล่านี้มีอยู่ในแอฟริกาตะวันออกและอาหรับ แต่มาจากที่อื่น [Simkin: 39.]

อาหรับมิใช่เป็นเฉพาะพ่อค้าคาราวาน ในส่วนที่เกี่ยวกับการค้าทางทะเลอาหรับก็มีศักยภาพไม่ด้อยกว่ากัน อีกทั้งยังมีหลักฐานด้วยว่าอาหรับสั่งสมประสบการณ์ด้านนี้ร่วมกับพ่อค้าเปอร์เซียซึ่งเดินเรือค้าขายแถบนี้มาแต่โบราณและมีเมืองท่าค้าขายอยู่แถบอ่าวเปอร์เซีย (นอกเหนือไปจากการติดต่อสังสรรค์กับนักเดินเรือกลุ่มอื่น) ในสมัยการค้าโรมัน *The Periplus* กล่าวถึงเมืองท่าบนอ่าวเปอร์เซียว่ามี ๒ เมือง เช่น *โอมานา* (Omana) อยู่บนฝั่งทะเลอาหรับ ห่างจากปากอ่าวระยะเดินทาง ๖ วัน และ *อโปโลกัส* (Apologus) อยู่ตอนบนของอ่าวเปอร์เซีย เป็นเมืองตลาดค้า

การค้าตามชายฝั่งทะเลของทวีปแอฟริการุ่งเรืองมาก่อนที่พวกมุสลิมอาหรับจะเข้ามา อีกทั้งยังเป็นการค้าซึ่งทำกันอยู่แล้วเป็นประจำ ไกลไปทางตะวันออกถึงแดนโปลีนีเซีย (Polynesia) แม้แต่พวกชาวน้ำตามเกาะอินโดนีเซียโบราณก็ยังแล่นเรือไปไกลถึงแอฟริกาตะวันออกมาแล้ว ชาวอาหรับได้ประโยชน์จากเส้นทางค้าซึ่งเปิดแล้วนี้ตามฝั่งแอฟริกาตะวันออก เลยลงไปทางใต้ถึงมาดากัสการ์ มีการทำเหมืองทองคำอยู่ตามเมืองท่าสำคัญ เช่น ที่เอธิโอเปีย ซิมบับเว และกิลวา (Kilwa) (อยู่ในแทนซาเนียนตอนใต้) ชาวทวีปแอฟริกาค้าขายลูกปัด คาวรีเปลือกหอยทะเล ทองแดง และผลิตภัณฑ์จากทองแดง ธัญญาหาร ข้าวสาลี แพรพรรณ ผ่านเมืองท่าทางตะวันออกของแอฟริกาไปยังอินเดีย เอเดน และซีราฟ การค้าทำนองนี้ได้ขยายเข้าสู่ดินแดนตอนในของทวีปแอฟริกาด้วย [อ้างใน M. Hobson, J., 2004, 2005:

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

41.]

ประเด็นสำคัญก็คือ อาหรับติดต่อกับอินเดียสำหรับการสร้างเรือและวัสดุที่ใช้ในการสร้างเรือมานมนานมากแล้ว นอกจากนี้สภาพแวดล้อมทางประวัติศาสตร์ด้านการค้าเท่าที่กล่าวทำให้เราประเมินได้ว่า อาหรับได้ผ่านชีวิตทางทะเล มีโอกาสได้เรียนรู้จากชนที่เป็นนักเดินเรือคือพวกโฟนีเชียน และร่วมมือค้าขายผ่านกลุ่มชนในชื่อว่า ซาบีนและนาบาทีน เป็นอาทิ ซึ่งเดินทางค้าขายทางทะเลก่อนที่กรีก-โรมันจะเข้ามามีอำนาจในบริเวณนี้ และอาจมีส่วนในการเปิดเส้นทางค้าทั้งทางบก-ทะเลมาแต่ดั้งเดิมก็เป็นได้

อะกาธาซีเดส (Agatharchides) ซึ่งเป็นบันทึกเมื่อประมาณ ๑๑๐ ปีก่อน ค.ศ. เนื้อหาบางส่วนของบันทึกนี้ถูกนำไปรวบรวมไว้ในสารานุกรม มีเนื้อหากล่าวถึงพัฒนาการด้านการค้าระหว่างกรีกกับอินเดียที่เกิดขึ้นเมื่อประมาณปี ๑๒๐ ก่อนคริสตกาล และบรรยายถึงการเดินเรือเลียบชายฝั่งผ่านตอนใต้ของคาบสมุทรอาหรับว่า แม้แล่นห่างฝั่งยังได้กลิ่นของพุ่มต้นเมอร์ฮ (myrrh) และเครื่องเทศอื่นที่กระจายไปยังเขตทะเลของเพื่อนบ้าน คือ “หมู่เกาะแห่งความสุข” (ทวีปสุขธารา Dvipa Sukhatara ซึ่งสันนิษฐานว่าคือเมืองท่า “โสโคตระ” (Socotra) อันมีชื่อเสียงแต่ครั้งโบราณ) ณ หมู่เกาะแห่งนี้ พ่อค้านานาชาติต่างมาชุมนุมกันในตลาด มีทั้งอินเดีย อาหรับ กรีก เปอร์เซีย แอฟริกัน *ความเคลื่อนไหวทางการค้าเหล่านี้ในที่สุดแล้วก่อให้เกิดการค้าทางทะเลที่เป็นกิจกรรมประจำโดยใช้เส้นทางอันเป็นที่รู้จักกันดี* [Hourani, G.F.,1995: 22.]

• พ่อค้าเปอร์เซียและอาหรับ

ในส่วนที่ว่าด้วยการติดต่อผสมผสานระหว่างเปอร์เซีย-อาหรับนั้นดำเนินมานานแล้วตั้งแต่เมื่ออารยันเคลื่อนย้ายสู่ที่ราบสูงอิหร่าน และในที่สุดก็หยุดอยู่ที่ศูนย์กลางของที่ราบสูงนั้น คือบริเวณที่เรียกว่า “ฟัรซ” (Fars) เป็นที่ราบสูงอันประกอบไปด้วยทุ่งแห้งและเขาแล้ง ณ ที่นั้น เขาหว่านเมล็ดพืชพันธุ์แห่งอารยธรรมเปอร์เซีย จากชนเผ่าเร่ร่อนสู่การตั้งถิ่นฐานถาวร

เอกสารบางชุดได้กล่าวถึงว่าเปอร์เซีย-อาหรับนั้นดำรงอยู่ด้วยกัน และมีผลประโยชน์ร่วมกันมาตั้งแต่ยุคสมัยเริ่มตั้งถิ่นฐาน เปอร์เซียรวมตัวกันได้ก่อนก็พยายามแผ่อิทธิพลเพื่อคุมการค้าในอ่าวเปอร์เซียและตามชายฝั่งทะเลด้านตะวันออกของคาบสมุทรอาระเบีย ตัวอย่างเช่น พระเจ้าไซรัสทรงโปรดให้ตั้ง *นิคมอาระบายา* (Arabaya) ทางตอนบนของคาบสมุทรอาระเบีย เพื่อรวมชนชาติต่างๆ เช่นอาหรับไว้ด้วยกัน แม้ว่านิคมไม่คงทนอยู่นานก็ตาม ในบางพื้นที่บรรดาชนเผ่าเร่ร่อนพวกอาหรับ-เบดูอินได้เข้ามาตั้งถิ่นฐานบริเวณตอนล่างของลุ่มน้ำไทกริสจนเกิดเป็นเมืองเล็กๆ แต่กลับปรากฏว่าหัวหน้าของพวกเหล่านี้ใช้ชื่อเป็นภาษาอิหร่านหรือเปอร์เซีย และภาษาที่ใช้กันทั่วไปบริเวณนี้คือภาษาอาราเมอิก ทำให้เห็นได้ว่า ความเข้มข้นในการผสมผสานทางภาษาเพื่อประโยชน์ใช้สอยและอยู่ร่วมกันมีอยู่สูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีส่วนร่วมทางการค้าและความพยายามที่จะคุมอ่าวเปอร์เซียเลียบชายฝั่งของอ่าวลงไปทางใต้

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

คาบสมุทรอาระเบีย เพื่อทำการค้าขายกับพวกอินเดียซึ่งนำเครื่องหอมและเครื่องเทศเข้ามา การที่พวกเบดูอินเข้ามาตั้งเมืองเล็กๆ ขึ้นนี้นับเป็นจุดเริ่มต้นที่อาหรับจะได้เข้าคุมเส้นทางค้าทางตอนบนของอ่าวเปอร์เซีย [Bosworth, C.E., 2003: 593-612.]

ประมาณคริสต์ศตวรรษที่ ๕ การค้าทางด้านตะวันตกของอินเดียก็อยู่ในมือเปอร์เซีย ยกเว้นพวกเครื่องเทศและเครื่องหอม โดยเฉพาะการค้าไหมนั้นคอสมัสตั้งข้อสังเกตว่าอยู่ใน “มือ” ของเปอร์เซียทั้งการค้าทางบกและทางทะเล

ก่อนสมัยศาสนาอิสลาม เปอร์เซียปกครองโดย ๔ ราชวงศ์ คือ อะแคมีนิด (Achaemenid) ซีลิว-ซิด (Seleucid) ปาร์เถียน (Parthian) และสัสสนิดหรือสัสสาเนียน (Sassanian) ประวัติศาสตร์ของราชวงศ์เหล่านี้เรียกว่าได้ผ่านร้อน-หนาว ความสำเร็จและความล้มเหลว ได้ส่งต่อแนวคิดที่สำคัญให้แก่อารยธรรม-วัฒนธรรมของเปอร์เซีย ความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมอันโดดเด่น ความเป็นชนชาติ และมหิทธานุภาพของผู้นำ

ราชวงศ์สัสสนิดเมื่อเข้ามามีอำนาจถือเป็นยุคทองของอารยธรรมเปอร์เซีย สัสสาเนียนเปอร์เซียถือตนเป็นศูนย์กลางของโลก เปรียบประตูพระนครทั้งสี่ด้านเสมือนเข็มทิศทั้งสี่ เปิดออกสู่จีน อินเดีย อาระเบีย และโรม ยุคนี้เองที่เปอร์เซียเปิดออกสู่คาบสมุทรอาหรับอย่างจริงจัง และนับเป็นยุคแห่งการค้าความรุ่งโรจน์และเฟื่องฟูของการค้าบนทางสายไหม นำสัสสนิดเปอร์เซียเข้าสู่ยุคแห่งการค้าทางทะเล

ในที่สุดสัสสนิดเปอร์เซียก็ตกอยู่ใต้การยึดครองของอาหรับ บางท่านมีความเห็นว่า *ทันใดที่ศาสนาอิสลามแพร่เข้าสู่เปอร์เซียก็ตกอยู่ใต้อิทธิพลของอารยธรรมเปอร์เซีย* ซึ่งในที่สุดแล้วนำจักรวรรดิอิสลามไปสู่ยุคทองของภูมิปัญญาในช่วงตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ ๘-๑๐ แม้ว่าพวกอาหรับยังคงใช้พลังแห่งศาสนาอิสลามเป็นสิ่งจูงใจกลุ่มชนต่างๆ ก็ตาม ทั้งภาษาอาระบิก คำสอนของพระศาสดา และภาษาศักดิ์สิทธิ์แห่งคัมภีร์อัลกุรอ่าน ขณะที่ชาวเปอร์เซียรับศาสนาอิสลามก็ได้ผนวกภาษาอาหรับอยู่ในภาษาฟัรซี (Farsi) ด้วย พวกเขาปฏิเสธวัฒนธรรมอาหรับ และยังคงยึดแน่นอยู่กับค่านิยม ประเพณี ตลอดจนสุนทรียศาสตร์ในวัฒนธรรมเปอร์เซียก่อนสมัยศาสนาอิสลาม หลังจากศาสนาอิสลามแพร่เข้าสู่เปอร์เซียจนกลายเป็นรัฐอิสลามนั้น ภาษาอาหรับถูกใช้ในการบริหารปกครองและวัฒนธรรม สมัยหลังในคริสต์ศตวรรษที่ ๙ จึงใช้ภาษาเปอร์เซียกลับใช้และตัวอักษรอาระบิก ตลอดจนนำคำภาษาอาหรับมาปะปน ผลสุดท้ายจึงเกิดเป็นภาษาฟัรซิแบบสมัยใหม่ขึ้น [Mackey, S.,1998: 59.]

อย่างไรก็ตามเราจะเห็นได้ว่านโยบายขยายตัวทางเศรษฐกิจการค้าของสัสสนิดเปอร์เซีย นำเปอร์เซียสัมผัสกับอาหรับบนคาบสมุทรอาระเบียตามเส้นทางคาราวาน ระหว่างเมืองการค้าบนอ่าวเปอร์เซีย-เส้นทางค้าฝั่งทวีปแอฟริกา-มหาสมุทรอินเดีย ราชวงศ์สัสสนิดได้พยายามเข้าควบคุมสองฝั่งของอ่าวเปอร์เซียและทะเลโอมานไว้ในอำนาจ คุมอำนาจทางตอนใต้ของคาบสมุทรอาระเบียซึ่งเป็นชุมทางการค้าทางทะเล แสดงว่าให้ความสำคัญกับการค้าระหว่างเปอร์เซีย อินเดีย และศรีลังกามาก (แม้ว่า

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

การค้าในระยะนั้นยังอาศัยเส้นทางบกอยู่มากก็ตามดังปรากฏว่าทั้งพ่อค้าเปอร์เซียและพ่อค้าอาหรับต่างแข่งขันกับพ่อค้าอื่นๆ บนเส้นทางสายไหมข้ามเอเชียกลาง) ส่วนมากการเดินทางมักหยุดยั้งอยู่ทางด้านตะวันตกเฉียงใต้ของอินเดียและศรีลังกา ซึ่งนอกจากเป็นชุมทางค้าขายสำคัญแล้วยังเป็นตลาดค้าสำคัญอีกด้วย และเป็นเมืองกลางในการติดต่อไปสู่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้

โดยรวมแล้วทั้งเอกสารกรีก-โรมันโบราณล้วนกล่าวถึงพวกเปอร์เซียว่าเป็นพ่อค้าใหญ่ มีอิทธิพลทั้งทางบกและทางทะเล แสดงว่าเปอร์เซียมีบทบาทการค้ามานานแล้วร่วมกับพ่อค้ากลุ่มอื่น จะเห็นได้ว่าเมื่อราชวงศ์สัสสนิดขึ้นมามีอำนาจ ก็ให้ใช้ทั้งภาษาเปอร์เซียและภาษาอื่นเพื่อผสานกลุ่มชนต่างๆ เข้าด้วยกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้ภาษาอาราเมอิก (ในตระกูลภาษาเซมิติก) ซึ่งสัมพันธ์กับภาษาอาระบิกหรืออาหรับ อันเป็นภาษาที่ใช้กันทั่วไปขณะนั้น [Hourani, A., 1992: 10-11.] ขณะเดียวกันความเชี่ยวชาญทางการค้าและชำนาญค้าอันเป็นประสบการณ์ที่สั่งสมมานานของบรรดาชนอาหรับนั้นเอง นำอาหรับไปสังสรรค์กับคนกลุ่มอื่นและเรียนรู้จากกลุ่มชนเหล่านั้นด้วย และในบริบทของความเจริญเติบโตได้ร่วมค้าขายไปกับเปอร์เซียซึ่งมีหลักฐานเกี่ยวกับอิทธิพลทางการค้าของเปอร์เซียตามที่ต่างๆ เช่นที่ศรีลังกา พ่อค้าเปอร์เซียนั้นเป็นตัวกลางการค้าไหมจากจีน ไหมเป็นสินค้าที่ทุกสังคมขณะนั้นต้องการ เอกสารจีนกล่าวถึงกลุ่มชนที่หมายถึงเปอร์เซียจวบจนสมัยหลังต่อมาจึงกล่าวถึง “ต้า-สิน” หรือ “ต้าสิด” ซึ่งหมายถึงอาหรับ สื่อถึงกลุ่มชนต่างจาก “ปอะเส” หรือ “โปเซ” คือเปอร์เซีย การจำแนกความแตกต่างในเอกสารจีนเช่นนี้อีกนัยหนึ่งย่อมชี้ให้เห็นภาวะที่สองชนชาตินี้ได้เข้าไปมีบทบาทค้าขายในน่านน้ำ (หรือแม้แต่คาราวานทางบกก็อาจเป็นได้) ในภาคพื้นตะวันออกนี้ รวมทั้งมหาสมุทรอินเดียด้วย

ทางตอนใต้ของคาบสมุทรอาระเบียนั้นเฟื่องฟูการค้า เป็นตลาดค้าระหว่างอินเดีย-อียิปต์ แน่นอนที่สุดเมื่อโรมขึ้นมามีอำนาจก็ต้องพยายามควบคุมส่วนนี้ไว้เช่นเดียวกับเปอร์เซีย ที่เมื่อขึ้นมามีอำนาจก็พยายามคุมการค้าบริเวณนี้ ซึ่งอยู่ในกำมือของอาหรับซาบีน หนังสือ *The Periplus* ก็กล่าวถึงสภาวการณ์นี้ไว้อย่างชัดเจน เริ่มตั้งแต่กรีก-โรมันคุมอำนาจทางการค้าและเดินเรือบริเวณดังกล่าว แต่ยังยืนยันว่าพ่อค้าอาหรับยังคงอำนาจอยู่ อีกทั้งยังกล่าวถึงการค้าโพ้นทะเลเมื่อต้นคริสต์ศตวรรษว่า พวกนาบาทีนนั้นคุมการเดินเรือในท้องถิ่นนี้อยู่ และคุมฝั่งทะเลอาหรับไว้ส่วนหนึ่ง เลยจากนี้ไปการเดินเรือก็ไม่ปลอดภัย ยิ่งถ้ามีเรือแตกเข้าฝั่งจะถูกพวกเบดูอินปล้นตีชิงทรัพย์สินและชีวิต ฉะนั้นต้องพยายามเดินเรือผ่านไปให้ถึงเมืองมูซา (Muza) ซึ่งเป็นตลาดค้าแล้วจึงจะปลอดภัย *The Periplus* บรรยายว่า ทั่วทั้งบริเวณเมืองตลาดนี้เต็มไปด้วยอาหรับเจ้าของเรือ และพวกนักเดินเรือซึ่งทำการค้าเลียบชายฝั่งไปถึงเมืองท่าบารีกาซา ตอนบนของฝั่งสมุทรด้านตะวันตกของอินเดีย เมืองท่าที่สำคัญบนคาบสมุทรทางใต้นี้ได้ชื่อว่าเป็นแหล่งส่งออกยางไม้หอมแฟรงคินเซน ทั้งที่ใช้อูฐบรรทุกไปและบรรทุกแพหนังแบบท้องถิ่น และเรืออกสู่ตลาดทั้งใกล้-ไกลถึงบารีกาซา ลุ่มน้ำสินธุและเกาะโสโคตร

เป็นที่น่าสังเกตว่า ในยุคทองแห่งการค้าของกรีก-โรมันนี้เองกลับเป็นยุคสำคัญแห่งการสร้างฐาน

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

อันมั่นคงสำหรับการค้าของอาหรับด้วย (แม้ว่าอาจมีบางกระแสความคิดเชื่อว่าการค้ากรีก-โรมันเท่านั้นที่ประสบผลสำเร็จ) และขณะเดียวกันก็สร้างความมั่งคั่งให้แก่อินเดียอย่างมากมาย จริงอยู่การค้าทางทะเลของอาหรับในอินเดียนั้นกลับไม่ปรากฏหลักฐานทางโบราณคดีสนับสนุนมากดังการค้ากรีก-โรมัน แต่บันทึกเอกสารร่วมสมัยให้รายละเอียดเกี่ยวกับการค้าและเมืองท่าค้าขายของพวกอาหรับไว้มาก พอควร เสนอเป็นหลักฐานให้เห็นว่าอาหรับ (ในท้ายที่สุดแล้ว) ได้สร้างความเคลื่อนไหวอย่างมากให้แก่การค้าในมหาสมุทรอินเดีย จนกระทั่งแพร่สู่น่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีส่วนก่อให้เกิดความตื่นตัวทางการค้าแก่คนพื้นถิ่น

พ่อค้าเปอร์เซียอาหรับได้ขยายการค้าของตนออกไปอย่างกว้างขวาง ตลอดน่านทะเลมหาสมุทรที่กล่าวมาแล้ว

เอกสารจีนใต้บางฉบับกล่าวว่าในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ ๕ และต้นคริสต์ศตวรรษที่ ๖ ในแวดวงการค้าทางทะเลเต็มไปด้วยสินค้าเปอร์เซีย (เปอร์เซียสมัยนั้นตรงกับราชวงศ์ซัสสนิดซึ่งเป็นพวกที่ใส่ใจในการค้าทางทะเล ส่วนทางบกเปอร์เซียยึดดินแดนของพวกกุษาณะไว้ได้ ทำให้สามารถคุมเส้นทางค้าจากเปอร์เซียถึงตุรกี แล้วเข้าลุ่มน้ำสินธุเหมือนที่ครั้งหนึ่งอำนาจของกรีก-โรมันเคยดำรงมาแล้ว ฉะนั้นพวกซัสสนิดจึงเข้าถึงพวกสอกเดียน (Sogdian) ซึ่งเป็นคนกลางค้าไหมในจีนตอนเหนือ ส่วนพ่อค้าเปอร์เซียบางกลุ่มก็เข้าถึงเครื่องเทศบางชนิดอันเป็นสินค้าที่พวกกุษาณะเคยคุมมาก่อน สามารถแผ่เข้าด้านตะวันตกเฉียงเหนือของอินเดียและฝั่งทะเลของบาลูจิสถาน (Baluchistan) ซึ่งมีชื่อเสียงในฐานะเป็นแหล่งยางไม้หอม (resins) ชนิดหนึ่งมาแต่ครั้งพระเจ้าอเล็กซานเดอร์มหาราช เปอร์เซียได้ประโยชน์จากพ่อค้าอาหรับที่อยู่ทางฝั่งตะวันตกของอ่าวเปอร์เซียซึ่งเป็นพ่อค้าที่ชำนาญการ อีกทั้งยังได้เมืองท่าใกล้ทะเลของกุษาณะทางตะวันตกเฉียงเหนือของอินเดีย ซึ่งมีโครงข่ายการค้าเชื่อมโยงตลอดฝั่งตะวันตกของอินเดีย พวกเหล่านี้ต่างดำเนินการค้าของตนมาอย่างสืบเนื่องแต่ก่อนสมัยโรมันเสียอีก บางสมัยเช่นในคริสต์ศตวรรษที่ ๖ พ่อค้าเปอร์เซียก็ได้รับสิทธิพิเศษในการค้าม้าที่ศรีลังกา

เมื่อล่วงเข้าคริสต์ศตวรรษที่ ๖ นั้น เริ่มปรากฏเรือค้าของจีนและบรรดาประเทศใกล้เคียงเข้ามาค้าขายถึงศรีลังกา ส่วนการค้าจากศรีลังกาไปทางด้านตะวันตกคือแถบทะเลแดงและคาบสมุทรอาระเบียยังคงอยู่ในกำมือของพวกเปอร์เซีย เรือเปอร์เซียเข้าไปถึงศรีลังกา มิชชันนารีคณะเนสตอเรียนส่งบิชอปชาวเปอร์เซียไปเผยแผ่ศาสนาด้วย ที่สำคัญก็คือ เปอร์เซียดำรงบทบาทเป็นตัวกลางทางการค้าไหมระหว่างจีนและบ้านเมืองทางตะวันตก ทั้งโดยผ่านเส้นทางบกสายเอเชียกลางและทางทะเล ทางทะเลนั้นสินค้าเข้าสู่ตลาดศรีลังกาแล้วลงเรือส่งไปยังเมืองท่าเปอร์เซีย จนกระทั่งบางหลักฐานอ้างว่าจีนเป็นที่รู้จักในชื่อเปอร์เซียว่า “ซินิสถาน” (Tsinistan) และพวกเปอร์เซียเองก็มุ่งการค้าด้านนี้จนได้สร้างโบสถ์ขึ้นที่ฝั่งมะละบาร์ของอินเดียใกล้เมืองบอมเบย์ มีการติดต่ออย่างใกล้ชิดระหว่างอินเดียและชุมชนที่ลุ่มน้ำไทกริส ฉะนั้นสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างอินเดีย-เปอร์เซียจึงสูงยิ่ง หลักฐานร่วมสมัยเรื่องนี้อยู่ในหนังสือ

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ภูมิศาสตร์ของคอสมัส [Hourani, G.F., 1995: 41.]

บันทึกบางฉบับเช่นของโปโครปิอุส (Pocropius) กล่าวถึงพ่อค้าเปอร์เซียผูกขาดการค้าไหมจากจีนในตลาดค้าทางตะวันตกของอินเดีย

บ้านเมืองในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และจีนตอนใต้ย่อมรับรู้กิจการค้าของพ่อค้าเปอร์เซีย จึงปรากฏคำเรียกพวกเปอร์เซียในเอกสารจีนว่า ปอะ-เส หรือโป-เช ดังกล่าวมาแล้ว อีกทั้งบางครั้งยังออกสำเนียงว่า โป-ซือ (Po-ssu) ในเอกสารจีนฝ่ายเหนือ ซึ่งสันนิษฐานว่าถ่ายเสียงจากคำ “เปอร์เซีย-Persia” หรือ “ปาชา-Parsa” [Wolters, O.W., 1974: 82.]

แม้ในสมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๗ เมื่อเริ่มประกาศศาสนาอิสลาม กิจการค้าและการเดินเรือในน่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก็ยังไม่เปลี่ยนมือจากเปอร์เซีย ซึ่งชวนให้เข้าใจได้ว่าทั้งเปอร์เซีย-อาหรับคงเป็นที่รู้จักกันดีในหมู่คนพื้นเมือง

หลักฐานทางฝ่ายจีนคือบันทึกของหลวงจีนอี้จิงว่า ใน ค.ศ. ๖๗๑ ว่าท่านมาถึงเมืองกวางตุ้ง (Kwang-tung) ได้พบกับเจ้าของเรือเปอร์เซีย (เอกสารจีนใช้คำเรียกว่า ปอะ-เสหรือโป-เช) เพื่อขอโดยสารเรือเดินทางลงใต้ไปยังเมืองกังตั๋ง (คือ Canton หรืออีกชื่อหนึ่งเรียก กวางโจว, Kwang-chou) จากนั้นเรือก็จะนำท่านไปยังสุมาตรา

จากข้อความตอนนี้แสดงให้เห็นว่า พวกเปอร์เซียเดินเรือในน่านน้ำจีนมาอยู่ก่อนแล้ว จนคุ้นเคยก่อนที่พวกมุสลิมจะโค่นอำนาจราชวงศ์ซัสสนิดลงในคริสต์ศตวรรษที่ ๗

พอสรุปได้ในเบื้องต้นว่า เปอร์เซียและอาหรับมีบทบาทร่วมในทางการค้า เฉพาะอย่างยิ่งการค้ากับอินเดียและแอฟริกาตะวันออกซึ่งมีความสำคัญต่อคาบสมุทรอาระเบียอย่างมาก ขณะเดียวกันพ่อค้าและกะลาสีเรืออาหรับย่อมมีบทบาทในการนี้ ส่วนพ่อค้าเปอร์เซียนั้นเป็นประชากรของจักรวรรดิเปอร์เซียที่พูดภาษาอาหรับได้ ส่วนใหญ่มาจากบริเวณอ่าวเปอร์เซียและทางตอนใต้ของอิรักปัจจุบัน [Nicolle, D., 2004: 20.]

เรือค้าขายบางลำขนาดใหญ่เป็นเรือใบสามเสา บรรทุกของมีน้ำหนัก เรือสามารถข้ามมหาสมุทรได้ (อย่างน้อยก็จากฝั่งอาระเบียถึงอินเดีย) ตัวอย่างของเรือลักษณะเช่นนี้ปรากฏเป็นภาพวาดอยู่ที่ถ้ำอชันตา (กำหนดอายุประมาณ ค.ศ. ๖๐๐) และต่อมาอีกหลายศตวรรษก็ปรากฏภาพทำนองเดียวกันนี้ที่เมืองซีราฟ บนฝั่งทะเลใกล้อิหร่าน แสดงว่าในยุคดังกล่าวนักเดินเรือซึ่งรวมทั้งเปอร์เซีย-อาหรับด้วย มีความชำนาญการเดินเรือและความรู้เกี่ยวกับทะเลลึกในคาบสมุทรอาระเบีย ฉะนั้นช่วงก่อนสมัยศาสนาอิสลามและมุสลิมอาหรับแผ่อำนาจ การค้าจึงอยู่ในอำนาจของเปอร์เซียเกินกว่าพ่อค้ากลุ่มอื่นจะแข่งขันได้นอกจากจะแอบแฝงอยู่เท่านั้น มีหลักฐานปรากฏว่าในเมืองท่าหลายแห่งช่วงนี้ ประชากรเป็นกลุ่มผสมระหว่างพ่อค้าเปอร์เซียและอาหรับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งตามชายขอบอำนาจเปอร์เซียและกลุ่มอาหรับ หรือแม้แต่ในบรรดากะลาสีของอ่าวเปอร์เซียเอง [Hourani, A., 1995: 46.]

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ทางฝ่ายเปอร์เซียได้พยายามสร้างพันธไมตรีกับจีนโดยตลอดคริสต์ศตวรรษที่ ๘,๙ เปอร์เซีย-อาหรับจำนวนหนึ่งตั้งเป็นนิคมหรือชุมชนทางการค้าขึ้นได้ในเส้นทางการติดต่อนี้

บันทึกของอี้จิงกล่าวว่า บนเกาะไห-หนานในปี ค.ศ. ๗๔๘ ปรากฏมี *หมู่บ้านใหญ่ของพวกปอะ-เส* หรือเปอร์เซีย และว่าพวกปอะ-เส พราหมณ์ และมลายู ต่างเป็นเจ้าของเรือที่แล่นอยู่ในแม่น้ำเมืองกังตั๋ง [Takakusu, J., 1896.]

ค.ศ. ๗๕๘ *พงศาวดารราชวงศ์ถัง*กล่าวว่า พวกต้า-สี (Ta-shih) [หมายถึงอาหรับ มาจากภาษาเปอร์เซียว่า “ต้าสิค” (Ta-zik) แปลว่า ชนจากเผ่าตา-วี (Ta-vy)] และปอะ-เส (Po-sse) ได้เข้าปล้นและเผาเมืองกวางโจวหรือกังตั๋งแล้วถอยกลับไปทางทะเล (ตอนนั้นจีนกำลังปราบกบฏพวกเติร์กชื่ออันลูซันอยู่ทางฝ่ายเหนือ)

เรื่องของชุมชนต่างชาติเปอร์เซีย-อาหรับสมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๘ มีปรากฏอยู่ในเอกสารอาหรับด้วยว่า ก่อนสมัยกาหลิบราชวงศ์อูมัยยาด มุสลิมชีอะห์หนีมาตั้งถิ่นฐานอยู่ในเกาะใหญ่แห่งหนึ่งกลางแม่น้ำของจีนซึ่งอยู่ตรงข้ามกับท่าเรือ ชุมชนดังกล่าวยังคงได้รับการกล่าวขวัญถึงในปี ค.ศ. ๑๑๒๐ ในหน้าที่พ่อค้าคนกลางระหว่างจีนกับชาวต่างชาติอื่น สินค้าที่ซื้อขายกัน ได้แก่ ไม้หอมอะโลว์ (Aloes Wood) [Hourani, G.F., 1995: 63.]

สมัยราชวงศ์อับบาสิด การค้าทางไกลอาศัยเส้นทางทะเลในมหาสมุทรอินเดียเป็นสำคัญ โดยมีศูนย์กลางอยู่ที่บัสราในอิรักตอนล่าง และซีราฟบนฝั่งอ่าวเปอร์เซีย ต่อมาสมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๑๐ ไคโรกลายเป็นเมืองค้าสำคัญอีกครั้งหนึ่ง การค้าจึงโยกจากอ่าวเปอร์เซียไปทะเลแดงเพื่อรองรับการขยายตัวทางการค้าของชาวอิตาลีจากเมืองต่างๆ (จึงไม่น่าแปลกที่มาร์โคโปโลเริ่มเดินทางสู่เอเชียหลังจากนี้) การค้าจากบัสราและซีราฟนั้นเป็นการค้ามุ่งตะวันออกโดยเรือสินค้าอาหรับ ซึ่งผ่านอินโดจีน หยุดที่เมืองท่าของรัฐจามปาโบราณทางฝั่งตะวันออก ผ่านหมู่เกาะทางตะวันออกที่เรียกว่า ซุนดูร์ฟูแลต (Sundur Fulat) หลังจากนี้เรือเลียบฝั่งรอบอ่าวตังเกี๋ยไปยังฮานอย ต่อจากนั้นเข้าเมืองกังตั๋งหรือกวางโจวซึ่งพวกอาหรับเรียกว่า “ข่านฟู” (Khan fu) แต่ถ้าไม่เลียบชายฝั่งก็ต้องผ่านแนวปะการังอันเป็นปากประตูสู่จีนก่อนถึงกังตั๋ง หลักฐานกล่าวถึงมุสลิมบางกลุ่มเดินทางไปถึงหางโจวและเกาหลี เมืองบางเมือง เช่น เมืองข่านฟู มีคลังสินค้าใหญ่ เป็นที่ชุมนุมของพ่อค้านานาชาติ การปกครองควบคุมด้านภาษีอากรและธุรกิจอื่นอยู่ในอำนาจของคนจีน แต่เมื่อเกิดกรณีพิพาทในหมู่มุสลิมด้วยกัน ฮ่องเต้จีนให้อำนาจแก่ “กาดี” (gaḍi) ของชุมชนในการจัดการ [Hourani, G.F., 1995: 72.]

รายละเอียดการเดินทางและสินค้าประเภทต่างๆ ในช่วงนี้ (คริสต์ศตวรรษที่ ๙) ตามที่ปรากฏในเอกสารเป็นประจักษ์พยานว่ามีการเดินเรือค้าขายตามเส้นทางดังกล่าวจนเป็นสามัญ แม้ว่าไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัดว่าเรือสินค้าของจีนได้ลงมาค้าขายแถบตอนล่างนี้แล้วก็ตาม แสดงว่าเปอร์เซีย-อาหรับมีบทบาทมากหลายต่อการค้าในแถบลุ่มน้ำทะเลตอนล่างของจีน อย่างน้อยที่สุดปริมาณสินค้าจีนที่กังตั๋ง

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

อันมีการซื้อขายมากมายก็เป็นหลักฐานยืนยันได้ดี ขณะเดียวกันบทบาททางการค้าได้สร้างความไม่พอใจให้หมู่คนจีนจึงได้เข้าปล้นเมืองและฆ่าคนต่างชาติในการกบฏห้วงเจา (Huang Ch'ao) ปี ค.ศ. ๘๗๘ ซึ่งมีส่วนทำให้ราชสำนักถังอ่อนแอลงและสิ้นสุดอำนาจในปี ค.ศ. ๙๐๗

ราชวงศ์ซ้องขึ้นมีอำนาจในจีน ค.ศ. ๙๖๐

สรุปได้ว่า ทั้งก่อนและหลังสมัยแห่งการแผ่ศาสนาอิสลามในมหาสมุทรอินเดียและน่านทะเลเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ บทบาทของพ่อค้าเปอร์เซีย-อาหรับในบริเวณนี้เข้มข้นและเป็นแรงกระตุ้นความตื่นตัวในหมู่ชนท้องถิ่น นอกเหนือจากที่เกิดชุมชนการค้าตั้งถิ่นฐานอยู่ในสังคมที่เกี่ยวข้องจน “มุสลิม” อันหมายถึง อิสลามมิกชนได้กลายเป็นประชากรส่วนสำคัญในน่านทะเลแถบนี้ ไม่ว่าในฐานะมุสลิมจากนอกพื้นที่หรือมุสลิมพื้นถิ่น กล่าวได้ว่า บรรดาชาวเปอร์เซีย-อาหรับส่วนหนึ่งคือที่มาของมุสลิมในน่านทะเลแถบนี้

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

บทที่ ๓
ชีวิตวัฒนธรรมและการดำรงอยู่ของมหาสมุทรอินเดีย

๓.๑ ชีวิตวัฒนธรรมของมหาสมุทรอินเดีย

มหาสมุทรอินเดียมีขนาดเล็กกว่ามหาสมุทรแอตแลนติกหรือมหาสมุทรแปซิฟิก และถูกล้อมรอบด้วยทวีปแอฟริกา เอเชีย และออสเตรเลีย ปริมาณพื้นที่ของมหาสมุทรอินเดียเท่ากับ ๒๐% ของพื้นที่มหาสมุทรในโลก พื้นที่ชายฝั่งของมหาสมุทรอินเดียคือประเทศใหญ่น้อยถึง ๔๕ ประเทศในปัจจุบัน

ส่วนอนุทวีปอินเดียที่สัมพันธ์กันทางสภาวะภูมิศาสตร์นั้นมีความยาวชายฝั่งโดยรอบมหาสมุทรอินเดียตามแนวละติจูดมากกว่า ๑,๕๐๐ ไมล์ ถูกขนาบข้างด้วยดินแดนที่มีความอ่อนไหวทางการเมืองถึงสองด้าน ด้านหนึ่งคือ เอเชียตะวันตกและอ่าวเปอร์เซีย อีกด้านหนึ่งคือ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทั้งสองบริเวณนับเป็นดินแดนที่เกี่ยวข้องกับมหาสมุทรอินเดียมาแต่ครั้งโบราณ

กล่าวได้ว่าประชากรในเขตมหาสมุทรอินเดียนั้นไม่เคยมีเอกภาพด้านชาติพันธุ์ วัฒนธรรม และศาสนา แต่แผ่นดินใหญ่ที่ต่อติดกับมหาสมุทรอินเดียเป็นแหล่งกำเนิดของอารยธรรมทางศาสนาถึง ๓ ศาสนาคือ ศาสนาฮินดู ศาสนาพุทธ และศาสนาอิสลาม ในระดับหนึ่งศาสนามีบทบาทหล่อหลอมมหาสมุทรเข้าด้วยกัน

มหาสมุทรอินเดียเป็นส่วนหนึ่งแห่งโลกอันไพศาลของคนโบราณ จนกระทั่งเกิดการยอมรับว่าที่ตั้งของมันอยู่ริมแดนสุดเฉียดไปทางปลายขอบโลก เลยต่อจากบริเวณนี้คือความมืด ความลี้ลับ และมหัศจรรย์ด้วยเหตุนี้กระมัง ในบรรดาข้อมูลหลักฐานที่เราพบจึงเป็นเรื่องเล่าและบันทึกเอกสารซึ่งเหมือนอยู่ระหว่างบรรทัดของข่าวในหนังสือพิมพ์ ว่าด้วยตำนาน นิทาน นิยาย ประวัติของผู้คนเลยชายขอบของโลกออกไป ผู้ซึ่งนำเรื่องเหล่านี้มาสืบต่อก็มักเป็นนักเดินทางผู้แสวงหา ผู้ค้าผู้ขาย และนักผจญภัย เขาเหล่านั้นต้องการสิ่งแปลก ทั้งเพื่อสนองตอบความอยากรู้และสนองความต้องการของคนอยากซื้ออยากได้ ถึงอย่างนั้นก็ไม่อาจกล่าวได้ว่าเขาทั้งหลายตั้งใจเดินทางให้ตกขอบโลกไปจริงๆ

ฉะนั้นมหาสมุทรอินเดียจึงเป็นบริเวณแห่งการแสวงหาของคนโบราณ

มหาสมุทรอินเดียแม้ห่างไกล ลี้ลับ แต่ก็ยังเป็นบริเวณที่คนสามารถสร้างความเชื่อมโยงทางสังคมทั้งในผืนน้ำแห่งนี้และต่อติดกับบริเวณอื่นมาแต่บรรพกาล การดำรงชีวิตอยู่ของมนุษย์ในอดีตของมหาสมุทรอินเดียนั้น เราสามารถเห็นได้ผ่านการสร้างแวดวงหรือ *การเชื่อมโยงทางสังคม* (connections) อันทำให้มนุษย์เข้ามาเกี่ยวพันอยู่ในแวดวงหรือมีเส้นสายติดต่อกันได้ ไม่ใช่เฉพาะด้วยมีชาติพันธุ์เดียวกันหรือเป็นเครือญาติกันเท่านั้น ความเกี่ยวพันเชื่อมโยงสามารถเกิดขึ้นได้ทั้งโดยผ่านภาษา วัฒนธรรม ความเชื่อ วัฒนธรรมทางวัตถุ (อันนำไปสู่การผลิต-สร้างวัตถุเพื่อประโยชน์ใช้สอย) และที่สุดเกิดเป็นการปะทะสังสรรค์ทางอารยธรรม ควบคู่ไปกับการสนองความต้องการของมนุษย์ในการแลกเปลี่ยนถ่ายทอดระหว่างกันและกัน

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

หรือที่เรียกกันอย่างเข้าใจทั่วไปว่า การค้าแลกเปลี่ยน (trade) เหล่านี้สัมพันธ์กับการสร้างความเชื่อมโยงและแวดวงให้กว้างขวางเพื่อเสนอสนองความต้องการระหว่างกัน จึงเห็นได้ว่า *การเชื่อมโยงทางสังคมและการค้าแลกเปลี่ยนเป็นชีวิตวัฒนธรรมขั้นพื้นฐานในมหาสมุทรอินเดีย*

มหาสมุทรอินเดียทั้งโดยสภาพภูมิศาสตร์และโดยความเชื่อมโยงทางสังคมเกี่ยวพันกับแอฟริกาโดยเฉพาะบริเวณที่เป็นคาบสมุทรอาระเบียและตะวันออกกลางอย่างยากจะแยกออก

บริเวณที่เราเรียกกันว่า อาระเบียและตะวันออกกลาง (คือเอเชียตะวันตก) หรือบางทีเรียกตะวันออกใกล้ (คือดินแดนซึ่งใกล้มาทางตะวันออก หรือ Near East) เป็นดินแดนซึ่งเชื่อมต่อทวีปแอฟริกา ยุโรป และเอเชียให้ถึงกัน

พิจารณาจากที่ตั้งของประเทศปัจจุบัน กล่าวได้ว่า อาระเบียและตะวันออกกลางเป็นที่ตั้งของประเทศชาวอาหรับอย่างน้อย ๑๓ ประเทศด้วยกัน ได้แก่ เลบานอน อียิปต์ ซีเรีย จอร์แดน อิรัก ซาอุดิอาระ-เบีย คูเวต กาตาร์ บาห์เรน สหรัฐอาหรับเอมิเรต์ โอมาน เยเมน ลิเบีย

ความสำคัญของมหาสมุทรอินเดียปัจจุบันอยู่ที่ทำเลยุทธศาสตร์ทางการเมืองและเศรษฐกิจ เพราะเส้นทางการค้าข้ามมหาสมุทรอินเดียได้ยึดโยงยุโรปและแอฟริกาตะวันออก เข้ากับเอเชียตะวันตก ตะวันตกเฉียงใต้ ตะวันออกไกล และออสเตรเลีย ตลอดมหาสมุทรแปซิฟิก

การค้าทางทะเลของโลกประมาณ ๑ ใน ๔ ข้ามผ่านมหาสมุทรอินเดีย ทุกปีเรือประมาณ ๓๐,๐๐๐ ลำเดินทางข้ามมหาสมุทรแห่งนี้ ผ่านคลองสุเอซ ช่องแคบเอเดนหรือบับ-เอล-มันเดบ (Bab-el-Mandeb) อ้อมแหลมกู๊ดโฮป ผ่านช่องแคบมะละกาเข้าสู่ช่องแคบซุนดา น่านทะเลเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ดินแดนแห่งมหาสมุทรนี้อุดมไปด้วยแร่ธาตุหลายชนิด วัตถุดิบและทรัพยากรทางทะเลหลากหลาย แหล่งสะสมน้ำมันในเขตนี้มีมากกว่า ๕๐% ของน้ำมันสำรองของโลก เป็นแหล่งทองคำของโลกเกินกว่า ๘๐% ดีบุกมากกว่า ๕๖% แมงกานีส ๒๘.๕% นิกเกล ๒๕.๒% โบไซท์ ๑๘.๕% สังกะสี ๑๒.๕% และยางธรรมชาติ ๗๗.๓%

ผลผลิตจากปอกระเจาเกือบทั้งหมดมาจากบริเวณแถบนี้

การได้ครอบครองเส้นทางทะเล (Sea-lanes) ของมหาสมุทรอินเดียจะทำให้มหาอำนาจสามารถสร้างอิทธิพลเหนือบ้านเมืองริมฝั่งทะเล (littoral) และประเทศอุตสาหกรรมของยุโรปตะวันตกและญี่ปุ่นได้

ทรัพยากรธรรมชาติในบริเวณมหาสมุทรอินเดียและพื้นที่ซึ่งสัมพันธ์กันนั้นมีมากมายหลากหลาย สะท้อนถึงความมั่งคั่งและอุดมสมบูรณ์จนยากที่จะปฏิเสธความสำคัญของมหาสมุทรอินเดียต่อสังคมมนุษย์และโดยเฉพาะอย่างยิ่งในมิติทางการค้าและอำนาจ

ภูมิภาคนี้เป็นตัวแทนของผลผลิตอันเป็นที่มาของผลประโยชน์และความมั่งคั่ง ตั้งแต่เครื่องเทศ อัญมณี น้ำมัน ก๊าซธรรมชาติ แร่ยูเรเนียม ทองคำ ดีบุก แมงกานีส สังกะสี

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

เชื่อกันว่าอ่าวเปอร์เซียซึ่งมีเส้นทางติดต่อกับมหาสมุทรอินเดียนั้นเป็นแหล่งน้ำมันมากกว่าครึ่งหนึ่งของน้ำมันสำรองในโลก

ประเทศอินเดียยังคงเป็นผู้นำด้านการส่งออกเครื่องเทศ อันเป็นที่ต้องการของตลาดทุกยุคทุกสมัย ทั้งสำหรับเป็นอาหารและเป็นยา ผืนป่าตามแนวเขาฆาฏส์ตะวันตกเลียบฝั่งมะละบาร์เป็นแหล่งของป่าและพริกไทย ก่อนที่จะแพร่ไปยังศรีลังกา ประเทศไทย สุมาตรา และหมู่เกาะซุนดา

หมู่เกาะโมลุกกะหรือหมู่เกาะเครื่องเทศซึ่งอุดมไปด้วยเครื่องเทศนานาชนิด อยู่ในเส้นทางติดต่อกับมหาสมุทรอินเดีย

เพชรที่เหมืองในกอลคอนดา (Golconda) และส่วนอื่นของอินเดียเป็นสินค้าออกสำคัญ นอกเหนือจากมรกตและทับทิม หินควอตซ์และคาร์นีเลียนจากเขตคุชราตทางตะวันตกของอินเดีย

ศรีลังกาเป็นแหล่งของมุกและอัญมณี

ไม้ รวมทั้งไม้สักและไม้หอมส่งออกจากมะละบาร์

ทางด้านภูมิศาสตร์ อาณาบริเวณซึ่งเป็นตะวันออกกลางและคาบสมุทรอาระเบียมีขนาดประมาณยุโรปตะวันตก คลองสุเอซและทะเลเมดิเตอร์เรเนียน ทำให้สามารถขยายขอบเขตการติดต่อได้กว้างขวาง ทางตอนเหนือคือประเทศตุรกีและซีเรีย ดินแดนทางตะวันออกคือประเทศอิรัก ส่วนทางใต้คือซาอุดิอาระเบีย-เยเมน

ในอาณาบริเวณดังกล่าวนี้ประกอบด้วยที่ราบสูงขนาดใหญ่ ล้อมรอบไปด้วยทิวเขาซึ่งแยกบริเวณนี้ออกจากทะเลแดงจากอ่าวอะกาบา ทิวเขาเหล่านี้ทอดตัวลงสู่หุบลึกเรียก วาดีอะราบา (Wadi Araba) ซึ่งเป็นส่วนขยายของเกรตริฟท์วัลเลย์แห่งแอฟริกา (Great Rift Valley of Africa) หรือรอยแยกแห่งแอฟริกา ส่วนที่ต่ำที่สุดของวาดีอะราบาคือทะเลเดดซี; ด้านตะวันตกของรอยแยกคือภูเขาซีนาย ยอดเขาบางยอดสูงกว่า ๖,๕๐๐ ฟุต จึงมีหิมะปกคลุมในฤดูหนาว ที่ราบสูงดังกล่าวมาแล้วนี้ลาดเอียงไปทางด้านตะวันออกสู่ทะเล ส่วนที่เป็นทะเลทรายก็ลาดลงสู่อ่าวอาระเบียน; บริเวณตอนเหนือของที่ราบสูงคือบริเวณซึ่งในพระคริสต์คัมภีร์บันทึกไว้ว่าเป็น “จันทร์เสี้ยวอันอุดม” (fertile crescent) ประกอบด้วยดินแดนฝั่งทะเลเมดิเตอร์-เรเนียนบางส่วนและลุ่มน้ำไทกริส-ยูเฟรติส

นอกจากที่ราบสูงและที่ลุ่มน้ำดังกล่าวนี้แล้ว บริเวณที่เหลือส่วนใหญ่เป็นทะเลทราย ประกอบด้วยทะเลทรายอาระเบียน (บางทีเรียกคาบสมุทรอาระเบียน) และทะเลทรายซีนายอยู่ด้านตะวันตก ทะเลทรายซีเรียนอยู่ทางตะวันออกเฉียงเหนือ

ส่วนที่เป็นฝั่งทะเลเมดิเตอร์เรเนียนจึงเป็นประดุจโอเอซิสขนาดใหญ่ ทำการเพาะปลูกได้ตามบริเวณลุ่มน้ำ และเป็นที่ตั้งของเมือง

ในด้านภูมิศาสตร์กายภาพแล้ว อนุทวีปอินเดียหรือ India Sub-Continent มีส่วนของชายฝั่งที่ประชิดมหาสมุทรอินเดียโดยตรง จากฝั่งอ่าวมัคราน (Makran coast) ของประเทศบาลูจิสถานปัจจุบัน ถึง

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

อ่าวเบงกอลตรงบริเวณดินดอนสามเหลี่ยมบังคลาเทศ ปากแม่น้ำคงคาอยู่ระหว่างฝั่งตะวันตกและฝั่งตะวัน ออกของมหาสมุทรอินเดีย

อนุทวีปอินเดียรับน้ำจากแม่น้ำ ๓ สายของทิวเขาใหญ่ตอนเหนือลงสู่มหาสมุทรอินเดีย

แม่น้ำสินธุ อันเป็นแม่น้ำสายใหญ่ไหลลงสู่ด้านตะวันตกของมหาสมุทรอินเดียตรงบริเวณชายฝั่งอ่าวมัคราน ของทะเลอาระเบีย (หรืออาหรับ) ก่อนออกทะเลแม่น้ำสินธุไหลผ่านแคว้นแคชเมียร์และปัญจาบ

แม่น้ำพรหมบุตร เริ่มจากทิเบต ไหลมาทางตะวันออกอีกหลายร้อยไมล์ วกลงตะวัน ตกเฉียงใต้เข้าสู่แผ่นดินอินเดีย พบกับแม่น้ำปัทมะสาขาหนึ่งของแม่น้ำคงคา แล้วออกอ่าวเบงกอลสู่มหาสมุทรอินเดีย

แม่น้ำมหาคงคา (คงคา-ยมุนา) จากภูเขาหิมาลัยทั้งสองแม่น้ำไหลไปทางตะวันออกเฉียงใต้ บรรจบกันที่เมืองอัลลาฮบัด (Allahabad) ปัจจุบัน รวมเป็นแม่น้ำสายใหญ่ออกสู่มหาสมุทรอินเดียที่อ่าวเบงกอล

แม่น้ำทั้งสามสายก่อให้เกิดที่ราบลุ่มกว้างใหญ่ และแอ่งที่ลุ่มระหว่างเขาเป็นที่สั่งสมของประชากร จำนวนมหาศาลตั้งบ้านตั้งเมือง

ชุมชนเกษตรกรรมเกิดที่ลุ่มน้ำใหญ่

เช่นเดียวกับที่ชุมชนน้ำเกิดตามชายฝั่งมหาสมุทรอินเดีย

ลุ่มน้ำสินธุเป็นอู่อารยธรรมแห่งแรกบนแผ่นดินอินเดียที่ต่อติดกับมหาสมุทรอินเดีย

อีกไม่นานต่อมาประมาณสองสหัสวรรษก่อนคริสตกาล ที่ราบลุ่มใหญ่คงคา-ยมุนาก็ถูกบุกเบิก และ ณ บริเวณนี้เอง *วัฒนธรรมพระเวท* (Verdic Culture) ของชาวอารยันก็ผ่านเข้ามาพร้อมการเติบโตของเมืองใหญ่น้อย

ตอนล่างของที่ราบลุ่มอันกว้างใหญ่บนแผ่นดินอินเดียมีภูเขาวินธัยขวางอยู่ระหว่างเหนือและใต้ของแผ่นดินอินเดีย แต่ทั้งสองด้านของทิวเขามีช่องทางซึ่งมนุษย์ไปมาติดต่อถึงกันได้ วินธัยเป็นต้นน้ำของแม่น้ำสามสาย นาร์มาดะ (Narmada) ตัปติ (Tapti) และมหานที (Mahanadi) แม่น้ำทั้งสามสายนี้ส่งน้ำอย่างพอเพียงให้แคว้นคุชราต (ทางด้านตะวันตก) และแคว้นโอริสสา (ทางด้านตะวันออก) แม่น้ำอีก ๕ สายมีปริมาณน้ำไม่มากเมื่อเทียบกับแม่น้ำทางตอนเหนือ ในฤดูแล้งปริมาณน้ำในแม่น้ำเหล่านี้ค่อนข้างจำกัด ทิวฆาฏส์ตะวันตกใกล้ฝั่งมหาสมุทรอินเดีย เลียบฝั่งทะเลด้านตะวันตกของอินเดีย เป็นต้นน้ำของแม่น้ำซึ่งไหลลงสู่อ่าวเบงกอลทางด้านตะวันออก ได้แก่ โฆธาวารี-กฤษณา-ตุงคภัทร และฆาเวรี; คู่ขนานไปกับทิวเขาฆาฏส์ตะวันตกคือ ทิวเขาฆาฏส์ตะวันออก ที่ซึ่งไม่ได้เป็นต้นของแม่น้ำสายใด ลักษณะทางกายภาพของบริเวณตั้งแต่ภูเขาวินธัยลงไปซึ่งขนาบอยู่ด้วยทะเลทั้งสองด้าน ทำให้อาณาบริเวณดังกล่าวเป็นคาบสมุทร

บริเวณคาบสมุทรอินเดียตั้งแต่ใต้ภูเขาวินธัยลงไป มีลักษณะเป็นที่สูงลาดลงไปสู่ที่ต่ำตรงปลายสุดของคาบสมุทร ที่สูงนั้นคือที่ราบสูงเดคคัน (ซึ่งหมายถึงทักขิณาหรือทักษิณ แปลว่า ตอนใต้) คาบสมุทร

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

อินเดียโดยทั่วไปมีปัญหาเรื่องน้ำและความแห้งแล้ง คนทางใต้จึงคุ้นเคยกับการจัดการเรื่องน้ำและหาวิธีนำน้ำมาใช้

มหาสมุทรอินเดียนั้นได้ชื่อว่าเป็นแอ่งใหญ่สำหรับการคมนาคมทางทะเล บางท่านว่าเป็นอนุกรมทางวัฒนธรรมอันกว้างใหญ่ที่สุดในโลกในช่วงสหัสวรรษแรกก่อน ค.ศ. จนถึงประมาณ ค.ศ. ๖๐๐ ซึ่งจะตามมาด้วยการเกิดศาสนาอิสลามบนแผ่นดินตะวันออกกลางหรือเอเชียตะวันตก

ทางด้านตะวันตกของแอ่งใหญ่นี้ คือชายฝั่งทะเลของชุมชนน้ำตามชายฝั่ง ซึ่งต่อติดเชื่อมโยงระหว่างกันตามชายฝั่งที่เนื่องกันไปจากแอฟริกาถึงอินเดีย รวมทั้งเกาะทั้งหลายใกล้เคียงในระยะติดต่อถึงกัน ความเชื่อมโยงเหล่านี้เกิดขึ้นในระหว่างผู้คนในน่านน้ำที่สัมพันธ์กันจากฝั่งแอฟริกาถึงอินเดีย มีวิวัฒนาการของชุมชนน้ำของคนจับปลาหาหอย ทั้งตามชายฝั่งและออกท้องทะเลตามความชำนาญของตน ชีวิตวัฒนธรรมของคนเหล่านี้จึงผสมผสานติดต่อกันตามชายฝั่ง

เรื่องราวของแอฟริกาทางใต้ของทะเลทรายซะฮาราทางด้านตะวันตกของมหาสมุทรอินเดียซึ่งถือว่าเป็นบริเวณไร้อารยธรรม แทบว่าจะหายไปจากเวทีประวัติศาสตร์ แต่เมื่อพิจารณาการเกี่ยวโยงหรือเชื่อมโยงของชายฝั่งส่วนนี้กับชายฝั่งมัคราน ของอิหร่าน (ในอดีต) และลุ่มน้ำสินธุของทวีปอินเดีย เราจะเห็นได้ว่าชีวิตวัฒนธรรมของคนตามบริเวณชายฝั่งด้านตะวันตกของมหาสมุทรอินเดียเกี่ยวโยงสัมพันธ์กันมาแต่แรกเริ่ม การศึกษาแต่ดั้งเดิมเราละเลยความเชื่อมโยงและความสัมพันธ์ทางสังคมซึ่งมีมาเนิ่นนานแล้ว ระหว่างคนจากฝั่งแอฟริกาตะวันออกและมหาสมุทรอินเดียด้านตะวันตกกับผู้คนทางเอเชียตะวันตกและเอเชียกลาง เรามัวแต่ให้ความสนใจต่อรัฐชาติ ประเทศ หรือระหว่างทวีปจนลืมคำนึงถึงพัฒนาการของผู้คนตามบริเวณชายฝั่งทะเล ริมฝั่งมหาสมุทร คนตอนในหลังฝั่งทะเลอันเป็นภูมิภาคส่วนใน ผู้คนตามเกาะซึ่งอยู่ต่อติดกับคาบสมุทร คนเหล่านี้สร้างเครือข่ายเชื่อมโยงกันมานมนานก่อนการเกิดของรัฐชาติ ประเทศ หรือแม้แต่การรวมอำนาจทางการเมือง ณ ศูนย์กลางแห่งใดแห่งหนึ่งโดยเฉพาะ เขาเหล่านั้นสร้างความเชื่อมโยงในวิถีชีวิตข้ามผ่านพรมแดนทางวัฒนธรรม-อารยธรรมจนนำไปสู่การแลกเปลี่ยนค้าขาย

ชีวิตของมนุษย์ในชุมชนน้ำแถบนี้ครั้งอดีตกาลจึงอาจดูเหมือนไร้ความเจริญ ดูแล้วไม่เห็นฝั่งไม่เห็นเมือง ทำเลของสถานที่ที่จะเป็นท่าเรือหรือเมืองท่าแบบตะวันตกก็ไม่มี จะเกิดความรุ่งเรืองทางการค้าแพร่วัฒนธรรม สร้างความเชื่อมโยงทั้งระหว่างกันเองและกับคนจากภายนอกได้อย่างไรกัน (เวลาพิจารณาว่าที่ใดสมควรเป็นเมืองท่าการค้า เรามักใช้ยุโรปเป็นโมเดล ทั้งๆ ที่การค้าของยุโรปเฉพาะอย่างยิ่งทางเรือนั้นเฟื่องฟูหลังยุคทองของการค้าของเอเชียด้วยซ้ำ ประมาณตั้งแต่ปลายคริสต์ศตวรรษที่ ๑๕ จึงเริ่มปรากฏเรือยุโรปในน่านน้ำแถบนี้ ก่อนหน้านั้นก็เป็นเรื่องของการแพร่อารยธรรมและการค้าของชนชาติต่างๆ ย้อนไปจนถึงสมัยของการค้ากรีก-โรม) ทำให้ดูเหมือนว่าชาวน้ำตามถิ่นในอาณาบริเวณแถบนี้ดูป่าเถื่อน ถดถอยด้อยปัญญาไปหมด นี้จึงเป็นการหลงทางและความผิดพลาดทางความคิดบนพื้นฐานที่ไม่มีอะไรรองรับ ไม่ว่าหลักฐานประเภทใดๆ

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

มหาสมุทรอินเดียนั้นถูกแบ่งโดยอนุทวีปอินเดียออกเป็น ๒ โค้งอ่าวใหญ่คือ อ่าวเบงกอลทางด้านตะวันออก และอ่าวเปอร์เซียทางด้านตะวันตก ทั้งสองฟากฝั่งนี้ล้วนปรากฏกิจกรรมเกี่ยวกับทะเลและทางน้ำมากมายหลายแบบ

ชายหาดของมหาสมุทรอินเดียด้านตะวันตกมีฝั่งน้ำตื้นที่พื้นทรายเรียบหนา เวลาน้ำขึ้นเรือก็สามารถเข้าจอดได้ การขนของขึ้น-ลงเรือจึงขึ้นอยู่กับกระแสน้ำขึ้นน้ำลงและแรงคนแบกของ ท่าเรือแบบตะวันตกหรือประภาคารไม่จำเป็นเลยในกรณีนี้ ยกเว้นเมื่อจอดเรือบริเวณไม่มีที่กำบัง เรือต้องทอดสมอและขนถ่ายสินค้าลงเรือเล็ก ที่กำบังอาจอาศัยแนวปะการัง เกาะ หรือเว้งน้ำระหว่างเกาะ หรือร่องน้ำแคบ หรือสองข้างของหัวแหลม ฝั่งทางด้านตะวันตกนี้จึงสามารถรองรับการติดต่อเลียบชายฝั่งกับทางแอฟริกา

ฝั่งทะเลด้านตะวันตกติดต่อกับเอเชียตะวันตกมานมนาน อย่างน้อยตั้งแต่ ๓ สหัสวรรษก่อน ค.ศ. มีการติดต่อของชาวเรือทะเลจากเมืองในลุ่มน้ำสินธุและเมโสโปเตเมีย มีคนจากอินเดียตอนใต้ไปยังอ่าวเปอร์เซียอย่างสม่ำเสมอ ต่อมาตั้งแต่ศตวรรษแรกก่อน ค.ศ. การค้าระหว่างบ้านเมืองแถบเมดิเตอร์เรเนียนตะวันออกของจักรวรรดิโรมัน กับเมืองท่าต่างๆ ในทะเลแดงเฟื่องฟู มีผลต่อการค้ากับฝั่งแอฟริกาด้านตะวันออกซึ่งสัมพันธ์กับอินเดียด้านตะวันตก ปรากฏว่าทางฝั่งทะเลด้านตะวันตกนั้นได้เกิดชุมชนการค้า (trading communities) ขึ้นหลายแห่ง รวมทั้งพวกที่นับถือศาสนาต่างกันด้วย ทั้งคริสต์ศาสนา ปาร์สี (Parsis) อาหรับ ยิว

ทางด้านอ่าวเปอร์เซียคือทะเลอาระเบียและฝั่งทะเลตะวันตกของอินเดีย มีบริเวณที่เป็นศูนย์รวมความสำคัญอยู่หลายแห่ง เช่น

เดลต้าปากแม่น้ำสินธุ คุชราตและโสราษฎระ ทนา (บริเวณมุมไบปัจจุบัน) ฆอนแฆน และมะละบาร์ (รัฐเกรละปัจจุบัน)

ฝั่งทะเลด้านตะวันออก ทางด้านนี้ได้พบหลักฐานเกี่ยวกับการค้าและการแพร่ของพุทธศาสนาอย่างชัดเจน พุทธศาสนาได้แพร่จากอินเดียตะวันออก เลียบฝั่งทะเลสู่อินเดียตอนใต้และศรีลังกา ประมาณช่วงปลายสหัสวรรษแรกก่อน ค.ศ. บรรดาพ่อค้าของฝั่งทะเลตะวันออกมีบทบาทค้าขายกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มากกว่าอินเดีย เป็นจุดพำนักเรือสินค้าจากฝั่งตะวันออกของอินเดียไปยังเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ตามบรรดาเมืองริมฝั่งทะเลที่เป็นเมืองท่าค้าขายในมหาสมุทรอินเดีย เฉพาะอย่างยิ่งทางด้านตะวันออกมักปรากฏศาสนสถานอันเป็นที่หมายทางความเชื่อโดดเด่นสำหรับนักเดินเรือ ด้วยแรงผลักดันทางการค้าและความเชื่อ เกิดความนิยมในการสร้างศาสนสถานขนาดใหญ่บนหาดทราย หรือบริเวณดินดอนตรงปากทางเข้าสู่น่านน้ำของเมืองค้าขายเหล่านั้นหลายเมือง ทั้งในคติศาสนาพุทธและพราหมณ์ เช่นที่มามัลละปุรัม อินเดียใต้ เป็นต้น

ศูนย์รวมของฝั่งทะเลด้านตะวันออกได้แก่

เดลต้าปากแม่น้ำคงคา

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

กลิงค์หรือกาลิงคะ (รัฐโอริสสาปัจจุบัน)

เดลต้าปากแม่น้ำโฆธาวารีและกฤษณา

ฝั่งโคโรมันเดลและเดลต้าปากแม่น้ำฆาเวรี (รัฐทมิฬนาฑูปัจจุบัน)

บริเวณที่เป็นศูนย์รวมหรือใจกลางเหล่านี้ล้วนเป็นที่ตั้งของอาณาจักรสำคัญในอดีตซึ่งมีบทบาทสำคัญทางการค้าทั้งทางบก-ทะเล ตลอดจนการเดินเรือและการแสวงหาทรัพยากรทางทะเลเป็นสินค้านอกเหนือไปจากวิถีชีวิตที่มีพื้นฐานทางด้านเกษตรกรรม หลายแห่งมีผลผลิตทางการเกษตรเป็นสินค้าสำคัญ หรือถูกนำไปผ่านกระบวนการผลิตอีกครั้งหนึ่ง อีกทั้งการติดต่อทางทะเลกับโลกภายนอกนั้นเป็นไปอย่างกว้างขวาง

นอกจากมั่งคั่งด้วยทรัพยากรธรรมชาติดังกล่าวมาแล้ว มหาสมุทรอินเดียยังเป็นตลาดใหญ่ที่สุดของโลกที่เราสามารถซื้อสินค้าจากที่ใดในโลกก็ได้ เพราะโดยสภาพภูมิศาสตร์ที่อยู่กลางแนวการค้าของโลก จึงเป็นแหล่งเข้าถึงได้ง่าย ในอดีตกาลนานมา พ่อค้าจากมหาสมุทรอินเดียได้ติดต่อค้าขายแลกเปลี่ยนกับผู้คนตามแหล่งอารยธรรมใหญ่ของโลก มีปรากฏหลักฐานอยู่ ขณะเดียวกันเมืองท่าการค้าของมหาสมุทรอินเดียก็เปิดออกสู่การติดต่ออย่างกว้างขวาง

ในอดีตก่อนต้นคริสต์ศตวรรษที่ ๑๕ เส้นทางค้าเข้าสู่มหาสมุทรอินเดียมีทั้งหมด ๔ กลุ่มเส้นทาง แต่ละกลุ่มล้วนยึดโยงมหาสมุทรอินเดียกับพื้นที่บริเวณอันเป็นแหล่งค้าขายสำคัญ คือ

๑. เส้นทางอ่าวเปอร์เซีย เป็นเส้นทางติดต่อกับอิรัก อิหร่าน รัสเซียแต่ครั้งอดีต

๒. เส้นทางทะเลแดง นับเป็นเส้นทางสำคัญที่สุด สามารถติดต่อกับอียิปต์ กรีก โรม อาณาจักรไบแซนไทน์โบราณ

๓. เส้นทางข้ามช่องแคบมะละกา เป็นเส้นทางซึ่งอยู่ระหว่างคาบสมุทรมลายู* หมู่เกาะอินโดนีเซียไปยังจีนและญี่ปุ่น

๔. เส้นทางซึ่งเกิดทีหลังสุดเมื่อต้นคริสต์ศตวรรษที่ ๑๕ คือ เส้นทางอ้อมแหลมกู๊ดโฮป อันเป็นเส้นทางซึ่งประเทศในทวีปยุโรปและทวีปแอฟริกาผ่านเข้าสู่อินเดีย

เราจะเห็นได้ในงานวิจัยนี้ว่า เริ่มต้นทางมหาสมุทรอินเดียด้านตะวันตกนี้เกิดการเชื่อมโยงเกิดขึ้นระหว่างผู้คน มนุษย์ทั้งหลาย และชุมชนน้ำตามชายฝั่ง เฉพาะอย่างยิ่งจากแอฟริกาตะวันออกตลอดถึงลุ่มน้ำสินธุและอินเดียฝั่งตะวันตก พัฒนาการของมหาสมุทรอินเดียด้านนี้นำไปสู่ยุคทองของการค้า (ก่อนชาว

---

*คาบสมุทรมลายูเป็นชื่อที่อังกฤษเรียก สื่อความหมายถึงชาวมลายูในดินแดนที่เป็นประเทศมาเลเซียปัจจุบันเป็นเกณฑ์ ส่วนคำว่า “มาเลย์” หมายถึง ภาษาที่เก่าที่สุดซึ่งใช้กันในหมู่ชาวเกาะน่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้แต่ครั้งอดีต (ตามคำอธิบายของนักวิชาการตะวันตก เช่น จอร์จ เซเดส์) ปัจจุบันภาษา “มลายู” หมายถึงภาษาซึ่งใช้ในหมู่ชาวน้ำแถบนี้และประชากรบางประเทศ

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ยุโรปเข้าสู่บริเวณส่วนนี้ของโลก) ซึ่งได้ขยายครอบคลุมมหาสมุทรอินเดียด้านตะวันออกอันสัมพันธ์กับน่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ไว้ด้วย

งานวิจัยนี้จึงเริ่มต้นด้วยการศึกษาความเชื่อมโยงเกี่ยวพันของผู้คนในมหาสมุทรอินเดีย จากฝั่งถึงฝั่ง เกาะ สามเหลี่ยมปากแม่น้ำ อ่าว ถอยเข้าไปถึงทะเลทราย หรือเบื้องหลังขุนเขา ผู้คนเหล่านั้นมีกลไกทำให้เขาเชื่อมโยงติดต่อเกี่ยวพันกัน จากความสัมพันธ์แลกเปลี่ยนอย่างง่ายๆ จนถึงขั้นเป็นการค้าขายแลกเปลี่ยนหรือสังสรรค์กันระหว่างวัฒนธรรม-อารยธรรม เช่น การแพร่ศาสนา

กล่าวสรุปโดยรวมเบื้องต้นได้ว่า การเชื่อมโยงทางสังคมและการค้าแลกเปลี่ยนเป็นชีวิตวัฒนธรรมขั้นพื้นฐานของมหาสมุทรอินเดีย และโดยนัยเดียวกัน มหาสมุทรอินเดียก็เป็นพื้นที่ทางวัฒนธรรมอันกว้างขวาง รองรับการเคลื่อนไหวทางการค้าและการแสวงอำนาจของกลุ่มชน

๑. วัฒนธรรมร่วมเกี่ยวกับเรือในมหาสมุทรอินเดีย

ในพื้นที่ทางวัฒนธรรมเช่นมหาสมุทรอินเดีย การใช้เรือเป็นสิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิตของผู้คนชุมชน และยังคงมีประโยชน์อยู่จนปัจจุบัน เรือซึ่งเป็นที่รู้จักกันดีคือ เรือซึ่งเรียกว่า “โดว์” (Dow) วัฒนธรรมร่วมเกี่ยวกับเรือซึ่งเกิดขึ้นเห็นได้จากลักษณะของเรือที่ใช้ และการสร้างเรือ ตลอดจนการใช้เรือเพื่อสื่อสารคมนาคมและการแลกเปลี่ยน วัฒนธรรมดังกล่าวแพร่อยู่ในหมู่ชนชาวน้ำทั้งในมหาสมุทรอินเดียและน่านทะเลเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (และอาจเป็นได้ว่าลักษณะร่วมดังกล่าวนี้ปรากฏอยู่ในน่านน้ำมหาสมุทรแปซิฟิกด้วย)

เป็นที่น่าสังเกตว่า เรือแบบที่ใช้กันในมหาสมุทรอินเดียซึ่งยึดโยงแผ่นไม้ติดกันด้วยการผูกปมโดยใช้เชือกเหนียวประกอบการเข้าเดือยคล้ายการ “เย็บ” นั้น เป็นสิ่งที่ถูกกล่าวขวัญในเอกสารยุคโบราณ เช่น เหตุการณ์เมื่อครั้งพระเจ้าอเล็กซานเดอร์มหาราช กษัตริย์กรีก ยกกองทัพลงมาทางด้านตะวันตกเฉียงเหนือของอินเดีย ทรงส่งโอนีสิกริโตส (Onesikritos) นายทหารผู้หนึ่งสำรวจทางเรือลงมาถึงปากแม่น้ำสินธุ สเตรโบ (Strabo) นักภูมิศาสตร์ ได้อ้างถึงเหตุการณ์ตอนนี้ และกล่าวถึงเรือที่ใช้ในมหาสมุทรอินเดียว่าเป็นเรือที่มีโครงสร้างแปลกประหลาด ต่อมาไพลนี (Pliny) เช่นกันตั้งข้อสังเกตถึงเรือรูปร่างแปลกนี้ในมหาสมุทรอินเดีย [McCrindle, J.W., 1901.]

หลักฐานลายลักษณ์อักษรเกี่ยวกับเรือที่ใช้ในหมู่ชนของมหาสมุทรอินเดียนั้น เน้นย้ำถึงลักษณะโดดเด่นของเรืออันเกิดจากการสร้างเรือด้วยวิธีประกอบไม้ให้ยึดโยงด้วยกันหรือมัดโดยอาศัยเชือกเหนียวหรือวัสดุพิเศษทำนองการเย็บวัตถุให้ติดแน่นเข้าด้วยกัน อย่างไรก็ตามไม่อาจกล่าวได้ชัดเจนนักถึงทักษะด้านนี้ว่า ชุมชนถ่ายทอดทักษะด้านนี้ถึงกันหรือไม่ในหมู่ชุมชนจากฝั่งแอฟริกาตะวันออกและมหาสมุทรอินเดียด้านตะวันตก เพราะเราไม่อาจปฏิเสธได้ว่าความชำนาญของคนพื้นถิ่นในการเดินเรือแต่ละน่านน้ำนั้นเป็นลักษณะเฉพาะ หรืออาจเกิดขึ้นพ้องกันได้ และเรือ “เย็บ” ดังกล่าวก็เป็นรูปแบบโดดเด่นในมหาสมุทรอินเดีย

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ความรู้ทางด้านการสร้างเรืออาจถูกนำมาประยุกต์หลอมรวมกันเป็นวัฒนธรรมร่วมทางการสร้างเรือ เพื่อใช้ติดต่อถึงกันในน่านน้ำมหาสมุทรอินเดียด้วยก็เป็นได้ และผลิตภัณฑ์ดังกล่าวคือเรือซึ่งมีวิวัฒนาการทางการสร้างสืบเนื่องลงมาจนสมัยหลังแม้ในปัจจุบัน ลักษณะโดดเด่นของเรืออันชาวอาหรับเรียกว่า “โดว์” หรือ “โธว์” (Dhow) เป็นเรือที่ใช้วัสดุพิเศษยึดไม้กระดานเรือติดกันไว้เหนียวแน่นมั่นคงเป็นโครงสร้างของเรือ เทคโนโลยีสมัยต่อมา (โดยเฉพาะในหมู่อาหรับ) ได้ใช้ “ตะปู” ยึดโครงสร้างแทนวัสดุพิเศษชนิดนั้น

เมื่อเวลากล่าวถึงเรือโดว์ นักประวัติศาสตร์สืบค้นที่มาของคำเรียกหรือคำศัพท์นี้ “โดว์/dhow” ว่ามาจากคำซวาฮิลี “โดว์” (dhow) แล้วพวกบริติชคืออังกฤษนำมาใช้จนแพร่หลายโดยที่ คำนี้ปรากฏเป็นครั้งแรกในเอกสารของบริษัทอีสต์อินเดียของอังกฤษเมื่อคริสต์ศตวรรษที่ ๑๘ [Hourani, G.F., 1995: 89.] แต่ในทางด้านโฟเนติกอาจมีความเห็นต่างออกไปว่า คำว่าโดว์ ย้อนหลังกลับไปถึงต้นกำเนิดจากคำเปอร์เซียว่า “ดอว์ฮ” (dawh) แล้วถูกนำมาใช้หมายถึงเรือขนาดเล็กในคริสต์ศตวรรษที่ ๑๐ [Agius, 2002: 40.] แต่อย่างไรก็ตามการใช้คำนี้ก็ปรากฏอยู่ในหลักฐานและวรรณกรรมท้องถิ่นของสังคมชุมชนในมหาสมุทรอินเดียพร้อมกับมีชื่ออีกหลายชื่อใช้หมายถึงเรือขนาดใหญ่และขนาดเล็กต่างๆ กันไป

เทคโนโลยีดั้งเดิมในการสร้างเรือซึ่งเหมือนกันเช่นนี้มีนัยว่าความรู้ในการสร้างเรือของแต่ละย่านนั้นส่งต่อถึงกัน แต่ทว่าผู้คนในกลุ่มอารยธรรมดังกล่าวได้สร้างความเกี่ยวโยงกันทางสังคม เช่น อาจมีการแลกเปลี่ยนหรือสังสรรค์กันบ้าง จนมนุษย์เหล่านั้นเหมือนใช้ชีวิตอยู่ในแวดวงเดียวกัน สามารถมีกิจกรรมร่วมกันได้ หรือไปมาถึงกันในบางเวลา

อารยธรรมเก่าในเอเชียนั้นคิดและสร้างเรือใช้ให้สอดคล้องกับภูมิประเทศของสังคม แต่ยังไม่ปรากฏหลักฐานเกี่ยวกับเรือที่ใช้ในมหาสมุทรหรือตามชายฝั่งทะเลในระยะแรกนี้ จนเมื่อมีการติดต่อค้าขายกับชุมชนทางมหาสมุทรอินเดียมากขึ้น เราได้พบว่าเรือที่ใช้ได้ทั้งเพื่อการรบและการค้าได้ถูกนำมาใช้ และเลียบฝั่งมาจากแอฟริกาตะวันออกในน่านน้ำมหาสมุทรอินเดียด้านตะวันตก แต่เมื่อถึงน่านน้ำท้องถิ่นก็ต้องอาศัยเรือท้องถิ่นนั้นเองเพื่อเดินทางเข้าสู่ฝั่ง

สัญลักษณ์เกี่ยวกับเรือหรือที่เป็นรูปเรือมีปรากฏอยู่เป็นหลักฐานตามวัตถุทางวัฒนธรรมในอารย-ธรรมของสังคมดังกล่าวมานี้ และหรือตามลายเขียนอันสัมพันธ์กับชุมนุมมนุษย์หรือชุมชน ลายเขียนเหล่านี้เราอาจรวมเรียกได้ว่าเป็นสัญลักษณ์ลายเขียน “Symbols-Graphic Representations” ตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ ส่วนมากเรามักใส่ใจในวัตถุที่ปรากฏอยู่กับจารึกที่เป็นลายลักษณ์อักษร จึงไม่ค่อยใส่ใจในสัญลักษณ์ลายเขียน ทั้งที่เรือทั้งหลายเหล่านี้มีปรากฏอยู่ในตราประทับหรือเหรียญที่ใช้แทนเงินตรา “เรือ” อันถูกบันทึกไว้เป็นลายเขียนเหล่านี้ไม่เพียงเป็นการแสดงออกทางศิลปะ แต่มีความหมายเชิงสัญลักษณ์ด้วย มันทำให้เราเห็นวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของมนุษย์และสังคมเมื่อแรกเริ่มประวัติศาสตร์ซึ่งวิวัฒน์ไป ชี้ชัดให้เราเห็นถึงความสัมพันธ์กับน่านน้ำ ซึ่งแน่นอนว่าต้อมมีนัยถึงการเป็นชุมชนน้ำตามฝั่งทะเลหรือที่ติดต่อกับ

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ทะเล และที่เด่นชัดมากก็คือ บทบาทหรือโลกทัศนะของสังคมต่อการใช้เรือ ค่าความหมายและคุณ-ประโยชน์ซึ่งเรือมีต่อสังคม ดังจะเห็นได้ว่ามีลายเขียนรูปเรือปรากฏอยู่บนตราประทับจากเมืองโมเฮนโชฑะ-โร (ในอารยธรรมลุ่มน้ำสินธุ) เป็นต้น ปรากฏลักษณะที่เป็นแบบทางความคิด (motif) บนเหรียญเงินแบบ “punched-marked” และอีกมากปรากฏบนลูกปัด

จารึกถ้ำดูวีกาลา (Duwe Gala Cave Inscription) หมายเลข ๗ (ประเทศศรีลังกาปัจจุบัน) กำหนดอายุประมาณ ๑๐๐ ปีก่อน ค.ศ. มีสัญลักษณ์รูปเรือเป็นลายเส้นกำกับอยู่ด้วยและมีคนอยู่บนเรือ

ถ้าดูตามหลักฐานโบราณคดี การใช้เรือในบริเวณที่สัมพันธ์กับมหาสมุทรอินเดียปรากฏเริ่มแรกในอารยธรรมอียิปต์ หลักฐานแรกสุดเกี่ยวกับเรืออยู่ในยุคหินใหม่ ระหว่าง ๖,๐๐๐-๕,๐๐๐ ปีก่อน ค.ศ. จากโมเดลของเรือที่พบ นักโบราณคดีจึงสันนิษฐานว่าทำจากต้นปาปิรุส (papyrus) มัดรวมกันเป็นฟ่อนใช้แทนไม้ ต่อมาในช่วง ๓,๕๐๐ ปีก่อน ค.ศ. ช่างไม้ชาวอียิปต์พัฒนาความชำนาญขึ้น จึงสร้างพาหนะประกอบด้วยแผ่นไม้ใช้ในน้ำ จึงเกิดเรือรูปเคียว (Sickle-shaped boat) ต่อมาได้พบเรือทำด้วยไม้ซีดาร์จากปีระมิดเมืองกีซา สันนิษฐานกันว่าไม้ซีดาร์นั้นอาจมาจากแดนซีเรียหรือปาเลสไตน์ในสมัยนั้น แผ่นไม้ยึดติดกันด้วยการบากเป็นช่วงๆ ในเนื้อไม้ แล้วใช้เดือยยึดไว้ [Vinson, S., 1994.]

พาหนะทางน้ำในอารยธรรมเมโสโปเตเมียทำจากต้นอ้อ (reed) และไม้ เพราะดินแดนนี้เต็มไปด้วยคลองขุดและแม่น้ำสำคัญคือไทกริส-ยูเฟรติสและสาขา ไม้ที่ใช้เป็นไม้ปลูกขึ้นในท้องถิ่น มีหลากหลายประเภท เช่น ซีดาร์ ไซเปรส มะกอก หม่อน โอ๊ก วอลนัท วิลโลว์ แต่ที่มีมากคือไม้จำพวกอ้อ กก แฝก (reed จากหนองน้ำและที่ลุ่มน้ำทางตอนใต้ของเมโสโปเตเมีย) ไม้ประเภทนี้เองถูกนำเอามาใช้ทำเรือ [Potts, D.T., 1997.]

มีการใช้เรือในเมโสโปเตเมียตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ นักโบราณคดีได้พบแบบจำลองของเรือทำด้วยดินเผาและมีตราประทับจากแหล่งโบราณคดีหลายแห่งในบริเวณรอบอ่าวเปอร์เซีย-คาบสมุทรอาระเบีย และมีลายลักษณ์อักษรกล่าวถึงใยหรือเชือกเหนียวจากใบปาล์มหรือต้นปาล์ม นักโบราณคดีจึงสันนิษฐานว่าเรือที่สร้างขึ้นคงจะยึดโยงแผ่นไม้ไว้ด้วยใยเหนียวหรือเชือกเหนียว ซึ่งอาจเป็นเรือ “เย็บ” ก็ได้ (แต่ยังไม่ได้ใช้ไม้จากต้นมะพร้าวและหรือไม้สักซึ่งมีความคงทน-ผู้วิจัย) พร้อมกันก็อาจมีการใช้หมุดไม้ตอกกระชับด้วย ได้พบตำราการสร้างเรือจากแหล่งโบราณคดีเมืองอูร์ (Ur) (ประมาณ ๒,๑๐๐ ปีก่อน ค.ศ.) และตำราเก่าของชาวบาบิโลเนียนกล่าวถึงการฉาบหรือเคลือบด้วยวัสดุสำหรับอุดรอยรั่วเพื่อเพิ่มความแข็งแรงให้เนื้อไม้ ซึ่งสันนิษฐานกันว่าใช้แร่บางชนิดเผาไฟผสมกับฟางหรือหญ้าแห้ง [Potts, D.T., 1977: 107-128, 562.]

ในบรรดาชุมชนแห่งอารยธรรมลุ่มน้ำสินธุเราได้พบหลักฐานเกี่ยวกับเรือจากภาพหรือรูปบูชา (iconography) เช่น โมเดลดินเผา ตราประทับ เครื่องราง และเครื่องหมาย หรือตัวกราฟฟิตี (graffiti) บนเศษหม้อหรือภาชนะ ล้วนแสดงรูปเรือหลากหลายแบบ เช่น ตราประทับจากเมืองโมเฮนโชฑะโร แสดงรูปเรือต้นอ้อ; เรือมีเคบินอยู่ตรงกลางบนดาดฟ้า; เรือมีเสากระโดงเรือ, ที่บังคับหางเสือเรือ หรือหางเสือตรงบริเวณ

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ท้ายเรือ; โมเดลรูปเรือดินเผาจาก*เมืองโลธัล* เป็นเรือท้ายเหลี่ยมแต่หัวเรือโค้ง (square-sterned vessel) [Mackay, E.J.H., 1938.; Choudhoury, C.R., 1962.; Sarkar, H. and B.M. Pande, 1999.; Potts, D.T., 1995.]

จากที่กล่าวมาโดยสังเขปนี้ แสดงถึงความหลากหลายของเรือในมหาสมุทรอินเดียโดยรวม ซึ่งถูกทำขึ้นให้เหมาะกับสภาพแวดล้อมของน่านน้ำท้องถิ่นแต่ละแห่ง แม้กระนั้นโดยเหตุที่ธรรมชาติมนุษย์นั้นต้องสร้างความเชื่อมโยงเกี่ยวพันระหว่างกัน จึงมีการสังสรรค์ติดต่อเกิดขึ้น ความรู้ทางด้านเทคโนโลยีและทักษะเกี่ยวกับเรือก็อาจถูกถ่ายทอดถึงกัน ส่วนวัสดุที่ใช้อาจต่างกันไปหรือเปลี่ยนไปตามแวดวงที่ติดต่อถึงกัน

อย่างไรก็ตามหลักฐานประเภทต่างๆ ตามที่กล่าวมานั้น แม้ทำให้เรารู้ถึงที่มาและที่ไปของเรือ แต่เรือและมนุษย์ในชุมชนน้ำนั้นสัมพันธ์กัน พาหนะทางน้ำของมนุษย์อาจมีก่อนหน้าเวลาตามกล่าวหรือบอกนัยโดยหลักฐานก็ได้ อีกทั้งสภาพแวดล้อมตามชายฝั่งของมหาสมุทรอินเดียไม่เหมือนกันทุกถิ่น เพราะฉะนั้นพัฒนาการของเทคโนโลยีทางเรือจึงค่อนข้างหลากหลาย แม้แต่การเดินเรือในแม่น้ำสินธุและแม่น้ำคงคาก็ใช้เรือและเทคโนโลยีต่างกัน แม้ว่าลักษณะโดยพื้นฐานของเทคโนโลยีการสร้างเรือจะเหมือนกันนี้เป็นบทพิสูจน์ที่ดีของคนพื้นถิ่นถึงความสามารถของตน เหมือนที่แม่น้ำไนล์และแม่น้ำในเมโสโปเตเมียของตะวันออกกลางทำให้คนพื้นถิ่นที่นั่นต้องผ่านบททดสอบมาแล้ว

การสืบทอดวัฒนธรรมร่วมเกี่ยวกับเรือในมหาสมุทรอินเดียนั้น เห็นได้จากการติดต่อค้าขายแลกเปลี่ยนระหว่างชนจากกลุ่มอารยธรรมหลายกลุ่มของแอฟริกา รวมทั้งชาวอาหรับชาวน้ำในมหาสมุทรอินเดีย

• วิถีชีวิตและเรือ

ชาวน้ำนั้นมีวิถีชีวิตที่สัมพันธ์และต้องพึ่งเรือ ฉะนั้นที่มาและวิวัฒนาการของการใช้เรือจึงหนีไม่พ้นชนกลุ่มใหญ่ใกล้น้ำนี้ ตามประวัติศาสตร์ที่เป็นมา เรือเป็นที่พักพำนักอยู่และเป็นพาหนะในการคมนาคมติดต่อแลกเปลี่ยนและการค้าขายของชาวน้ำ การเคลื่อนไหวที่เกิดขึ้นนี้ได้นำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ และน่านทะเล ไม่เฉพาะในหมู่ชาวน้ำด้วยกันเอง แต่ได้ดึงเอากลุ่มชนจากภายนอกเข้ามามีส่วนด้วย เฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เกี่ยวกับการเคลื่อนไหวทางการค้า

มหาสมุทรอินเดียนั้นแบ่งออกได้เป็นหลายภูมิภาค เช่น บริเวณโอมานและอ่าวเปอร์เซีย ฝั่งตะวันออกของแอฟริกา ลุ่มน้ำสินธุจากคุชราตถึงฝั่งมะละบาร์ ฝั่งโคโรมันเดลและอ่าวเบงกอล น่านน้ำในบริเวณหมู่เกาะในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และทะเลจีนใต้ เป็นต้น ภูมิภาคเหล่านี้ผู้คนซึ่งเป็นประชากรอยู่ตามชายฝั่งต่างมีการติดต่อแลกเปลี่ยนและค้าขายระหว่างกันมาแต่โบราณ และไม่อาจปฏิเสธได้ว่าเครือข่ายการค้าเหล่านี้ได้ครอบคลุมผู้คนชุมชนในบริเวณพื้นที่หลังชายฝั่ง จนขยายเป็นการติดต่อค้าขายข้ามทวีประหว่างยุโรปและเอเชีย [Yajima, H., 1976.] การเชื่อมโยงทางสังคมและการค้าแลกเปลี่ยนต้องใช้เรือ การใช้เรือเป็นสิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิตของผู้คนชุมชนและยังคงมีประโยชน์อยู่จนปัจจุบัน เรือโดว์จึงเปรียบ

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

เสมือน “พ่อค้าเร่” (peddler) ทั้งการขนส่ง ทั้งเป็นร้านขายของในตัวเอง เป็นคลังสินค้า และเป็นวิถีการทำมาหากินของพ่อค้านักเดินทางและบรรดาลูกเรือทั้งหลาย ฉะนั้นการค้าโดยเรือโดว์จึงเป็นการค้าพื้นถิ่นสืบเนื่องมานมนาน บรรดาสินค้าในเรือโดว์สนองตอบความต้องการของตลาดค้าในท้องถิ่นและที่ไกลออกไปแต่ติดต่อสัมพันธ์กัน [Villiers, A., 1936.]

การค้าระหว่างอาหรับและชาวน้ำในอินเดีย (แปซิฟิก) ซึ่งดำเนินมาอย่างสืบเนื่องยาวนาน ล้วนเป็นการสร้างทักษะและวิถีชีวิตการเดินเรือและดำรงชีพในท้องทะเลร่วมกัน ตามหลักฐานแล้วอาหรับก็มีความเป็นมาเก่าแก่ทางด้านการติดต่อค้าขายระหว่างอาระเบียและมหาสมุทรอินเดีย เก่าแก่มากเสียจนยากจะปฏิเสธความสัมพันธ์และสืบทอดวัฒนธรรมระหว่างกันของชาวน้ำ-ชาวอาหรับเหล่านี้ ซึ่งเห็นได้ชัดจากวัฒนธรรมการสร้างหรือ “เย็บ” เรืออันเป็นวัฒนธรรมร่วมในการสร้างเรือในน่านน้ำมหาสมุทรอินเดีย โดยที่ความรู้ในการต่อเรือดังกล่าวประยุกต์จากความรู้ของคนหลายกลุ่มต่างสภาพแวดล้อมหล่อหลอมรวมเข้าด้วยกัน จนสามารถสร้างเป็นนวัตกรรมใหม่สำหรับชุมชนน้ำด้วยวัตถุประสงค์ร่วมกันในเบื้องต้น

ฮูรานี (Hourani) เมื่อเขียนเรื่อง *Arab Seafaring* ได้ตั้งข้อสังเกตว่า แอฟริกาตะวันออก (รวมเกาะมัลดีฟส์และลัคคาดีฟ) เป็นหน่วยหนึ่งทางวัฒนธรรมที่มีอัตลักษณ์แบบเดียวกัน (อย่างน้อยก็เห็นได้จากขนบการสร้างเรือซึ่งใช้วิธี “เย็บ” (stitched) ด้วยใยเหนียวของมะพร้าว) ท่านเสริมด้วยความเห็นว่า เรือโบราณไม่จำเป็นต้องแยกประเภทตามพรมแดนของความเป็นชาติ [Hourani, G.F., 1995: 85.]

ทั้งนี้มิได้หมายความว่าเรือทุกชนิดจะเป็นแบบเดียวกันหมด แต่วัฒนธรรมการสร้างเรือซึ่งไม่ใช้ตะปูแต่เริ่มแรก หากใช้การ “เย็บ” หรือ “มัด” ด้วยใยมะพร้าวอย่างเหนียวเพื่อยึดไม้กระดานเรือให้ติดกันนั้น เป็นวัฒนธรรมการใช้ชีวิตและสร้างนวัตกรรมให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม ทรัพยากร ตลอดจนการเรียนรู้ของมนุษย์ในยุคนั้นๆ อีกทั้งการเรียนรู้ของวัฒนธรรมหนึ่งๆ สามารถถ่ายทอดไปสู่อีกวัฒนธรรมหนึ่งๆ ได้ เมื่อมนุษย์ได้สร้างแวดวงความเชื่อมโยงระหว่างกันให้เกิดขึ้น ชาวถิ่น ชาวเกาะ-ชาวน้ำ และชาวทะเลในมหาสมุทรอินเดีย เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และแปซิฟิก จึงใช้เรือที่สร้างขึ้นด้วยวิธีการ “เย็บ” แบบเดียวกัน ทมิฬ-ชาวน้ำอื่นในมหาสมุทรอินเดียก็ร่วมประสบการณ์ในการใช้เรือเฉกเช่นเดียวกับชาวน้ำมลายูในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และชาวน้ำในมหาสมุทรแปซิฟิก และเราก็คงไม่สามารถปฏิเสธอาหรับซึ่งค้าขายกับพวกเหล่านี้มานมนาน (ใครจะเรียนรู้จากใครคงต้องศึกษากันต่อไป) แต่คนเหล่านี้สั่งสมทักษะของการเป็นชาวน้ำและใช้เรือ-สร้างเรือ ติดต่อค้าขายแลกเปลี่ยนมาด้วยกัน

ชาวน้ำสร้างเรือ การสร้างเรือนั้นเกี่ยวข้องกับการค้าและการคมนาคมขนส่ง เริ่มตั้งแต่เอาไม้มาปูเป็นกระดานเรือ และเชือกใยมะพร้าวสำหรับ “เย็บ” (หรือมัด) สิ่งเหล่านี้มาจากภูมิภาคต่างๆ ของมหาสมุทรอินเดีย ต้นมะพร้าวขึ้นตามชายฝั่งมหาสมุทรอินเดียแต่ไม่ทุกแห่ง เชือกมะพร้าวเป็นวัสดุอย่างหนึ่งซึ่งชุมชนชาวน้ำแห่งมหาสมุทรอินเดียต้องการ แม้ปัจจุบันก็ยังใช้เชือกนี้สำหรับเรือตกปลาซึ่งสร้างในโซมาเลีย แต่ใช้เชือกจากเคนยาและแซนซิบาร์แทน ลำพังการสร้างเรือก็นำมาซึ่งปฏิสัมพันธ์ของคนหลายกลุ่ม ลักษณะร่วม

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ของเรือในมหาสมุทรอินเดียก็คือ การใช้เชือกหรือใยมะพร้าว “เย็บ” แผ่นกระดานเรือเข้าด้วยกัน “เย็บ” ในที่นี้หมายถึง การผูก ยึดไม้กระดานเรือไว้ด้วยกันโดยไม่ใช้ตะปู นอกจากใช้หมุดหรือเดือย และที่สำคัญคือใช้ใยเชือกพิเศษ ส่วนไม้สักสำหรับทำเป็นกระดานเรือได้จากมอมบาซา แทนซาเนีย และอินเดีย [Chittick, H.N., 1980: 297-304.] “โดว์” ในที่นี้นอกจากหมายถึงเรือซึ่งถูกใช้เป็นพาหนะของชาวน้ำริมฝั่งทะเล และหรือที่ใช้เดินทางออกนอกฝั่งแล้วยังเป็นสัญลักษณ์ของการคมนาคมครั้งอดีต และเป็นวิถีแห่งการถ่ายเทวัฒนธรรมในอาณาบริเวณอันกว้างขวาง

สังคมแห่งน่านน้ำนี้นอกจากเป็นสังคมที่ใช้เรืออันมีแบบแผนการสร้างร่วมกันแล้ว เทคโนโลยีในการสร้างก็เป็นที่ยอมรับร่วมกัน จนทำให้วัสดุสำหรับสร้างและตัวของเรือเองกลายเป็นสินค้าสำคัญในสังคมชุมชนบริเวณน่านน้ำนี้ด้วย

ชุมชนชาวน้ำได้พัฒนาทักษะเกี่ยวกับการเดินเรือและการสร้างเรือมาแต่เริ่มแรกกำเนิดชุมชนก็ว่าได้ เราจึงพบว่ามีการสร้างทั้งเรือแม่น้ำและหรือที่ใช้ในทะเล เรือเป็นพาหนะใช้ในการคมนาคมและการหาปลาหรือทรัพยากรทางน้ำอื่น ในด้านความสัมพันธ์ทางสังคม เรือเป็นกลไกช่วยสร้างความเชื่อมโยงและแวดวงของชุมชนหลากหลายกลุ่มให้เกิดมีขึ้น และที่สุดแล้วนำไปสู่การสังสรรค์ทางวัฒนธรรม การแพร่ของอารย-ธรรมและการแลกเปลี่ยนค้าขายแต่ครั้งบรรพกาล

ในการเดินเรือนักเดินเรือต้องรู้จักเงื่อนไขเกี่ยวกับลมมรสุมของมหาสมุทรอินเดียเป็นอย่างดี ต้องรู้จักเลือกเวลาที่เหมาะออกเดินทางเพื่อที่ว่าจะได้ลมดีทั้งขาไปและขากลับ

ที่สำคัญมากที่สุดก็คือ *ลมมรสุม* ทั้งสองชนิดของมหาสมุทรอินเดียมีธรรมชาติต่างกัน ฉะนั้นจึงต้องอาศัยเทคโนโลยีและความรู้ในการเดินเรือ “เฉพาะ” และต้องสามารถสร้างเรือให้ทนทานต่อลมมรสุมทั้งสองชนิดนี้ได้

หนังสือโบราณภาษากรีกชื่อว่า *Periplus Maris Erythraei* เป็นหลักฐานลายลักษณ์อายุเก่าสุดที่มีเรื่องราวเกี่ยวกับเรือที่ใช้กันในท้องถิ่นมหาสมุทรอินเดีย อย่างน้อยที่สุดก็เป็นหลักฐานตั้งแต่ช่วงต้นคริสต์ศตวรรษซึ่งได้ผ่านการจดบันทึกแสวงหาข้อมูลประกอบ และตกทอดสู่สมัยหลังด้วยเนื้อหาค่อนข้างสมบูรณ์ บางตอนของหนังสือเล่มนี้กล่าวถึงเรือที่ใช้กันตามชายฝั่งทะเลจากแอฟริกาตะวันออกถึงตะวันตกของอินเดีย เนื้อความในหนังสือกล่าวถึงเมืองท่าการค้าขนาดเล็กชื่อ อวาไลท์ (Avalites) อยู่ในเขตบาร์บะรอย (Barbaroi) เป็นที่จอดเรือและแพซุงขนาดเล็ก; เรือซึ่งประกอบด้วยแผ่นไม้ยึดโยงติดกันด้วยการเย็บ พบที่เกาะเมนูธิอัส (Menuthias) นอกจากนี้มีเรือแคนูขุดสำหรับใช้จับปลาและจับเต่า

เอกสารกรีกกล่าวว่า เมื่อไปถึงฝั่งตะวันออกของอินเดียเข้าสู่ปากอ่าวแม่น้ำคงคา การเดินเรือทางด้านตะวันออกต้องใช้เรือพื้นเมืองซึ่งเป็นเรือขุดจากซุงใหญ่ เรียกว่า “สังการะ” (sangara) (หรือสังคหดะ “sanghada” ในเอกสารของศาสนาเชน หมายถึง เรือขนาดกลาง) มีคำอธิบายบางตำราให้รายละเอียดว่า “สังการะ” หรือ “สังกะรี” ที่จริงคือเรือ แต่มีลักษณะเป็นแพลอยน้ำชนิดหนึ่งเรียก “แพสังกะร์” (sangar raft)

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ประกอบด้วยท่อนซุงผูกไว้ด้วยกันเป็นตัวส่งเรือ มีกรอบไม้สักยื่นออกไปโดยรอบคล้ายเรือแจวแบบมีหูกรรเชียง (outrigger) โดยมีห้องเคบินอยู่ตรงกลาง แพเรือแบบนี้นิยมใช้ตามชายฝั่งของแคว้นเกรละ (Kerala) ทางฝั่งตะวันตกเฉียงใต้ของอินเดีย [Casson, L., 1991.] พาหนะที่เป็นเรือแจวและแพเชื่อมกันนี้สันนิษฐานว่าใช้เชือกมะพร้าวยึดโยงซุงไม้ประกอบเรือไว้ด้วยกัน แล้วฉาบด้วยน้ำมันดินหรือชันยาเรือ (นี่เป็นวิธีการดั้งเดิมของพวกโจฬะทางฝั่งโคโรมันเดลเพื่อให้เรือทนการกระแทกของแรงคลื่น-ผู้วิจัย)

นอกจากนี้มีเรือเดินสมุทรสองเสา เรียกว่า “โฆลันดิโอโฟนตา” (Kolandiophonta) บางชนิดติดหูกรรเชียงหรือสายระโยงระยาง (outrigger) ไว้ด้วย เรือแบบนี้ใช้แล่นระหว่างฝั่งโคโรมันเดล อ่าวเบงกอล และเมียนมาร์ (ยังค้นไม่ได้ว่าใช้แล่นเลียบฝั่งหรือตัดข้าม แต่เข้าใจว่าใช้เลียบฝั่ง-ผู้วิจัย) เรือแบบนี้ในศรีลังกาเรียกว่า “ยาตรา โดนี” (Yathra dhoni) แล่นในน่านน้ำระหว่างศรีลังกา อินเดียใต้ และเกาะมัลดีฟส์ ใช้บรรทุกข้าวสาร ปลาเค็ม ผ้า เชือก และอื่นๆ ฉะนั้นการใช้เรือจึงสะท้อนถึงการติดต่อระหว่างชนหลายกลุ่มในละแวกใกล้กัน

“เรือเปดาร์” (Pedar) ทางตอนใต้ของอินเดียและศรีลังกา

“เรือโอแดม” (Odam) ใช้อยู่แถบหมู่เกาะลักษทวีป และ “เรือมาซูลา” แห่งฝั่งโคโรมันเดล ซึ่งเป็นวิวัฒนาการของท้องถิ่นโดยปรับจากเรือซึ่งใช้ไม้ร้อยหรือเย็บเข้าด้วยกันเป็นโครงเรือ (ทั้งนี้ก่อนที่เทคโนโลยีการต่อเรือของอาหรับแพร่เข้ามา) เรือแบบดังกล่าวใช้แล่นตามชายฝั่งซึ่งมีอ่าวจอดเรือตามธรรมชาติน้อย เมื่อบรรทุกของและคนเดินทางมาด้วยก็ต้องทอดสมออยู่นอกฝั่งแล้วขนของเข้ามา

“เรือปัตตะมาร์” (Pattamar) เป็นเรือขนาดใหญ่เช่นกัน ใช้แถบฝั่งฆอนแฆน

“เรือโดนี” (Dhoni) บางชนิดใช้อยู่แถบฝั่งมะละบาร์และศรีลังกา (ทั้งสองชนิดซึ่งเพิ่งอ้างนี้เป็นรูปแบบที่ท้องถิ่นปรับปรุงมาจากเรือโดว์ของตะวันออกกลาง พร้อมกับปรับปรุงโครงเรือและหูกรรเชียงให้เข้ากับสภาพแวดล้อมท้องถิ่น

อาหรับซึ่งเป็นพ่อค้ายุคแรกๆ และปรากฏชื่อในการใช้และปรับปรุงเรือ “โดว์” ได้แก่ ชาวอาหรับนาบาทีน (Nabatean) นาบาทีนมีชื่อในทางเป็นนักเดินเรือโดยเฉพาะอย่างยิ่งในทะเลแดง เป็นทั้งพ่อค้าและโจรสลัดปล้นเรือ ได้ปรับปรุงเรือนั้นๆ ให้เหมาะสมต่อการใช้ ในเขตทะเลแดงพบว่าใบเรือสี่เหลี่ยมเกิดขึ้นเป็นครั้งแรก จึงอาจเป็นได้ว่าอาหรับนาบาทีนได้ปรับปรุงเรือใช้ใบสี่เหลี่ยมสำหรับบริเวณนี้ เพื่อบรรทุกกำยานแฟรงคินเซนขึ้นไปยังเมืองท่าตอนบนของทะเลแดง [ไดโอโดรัสอ้างพระคัมภีร์โบราณ *Biblical Paran* ว่าได้กล่าวถึงหมู่บ้านของอาหรับนาบาทีนบนแหลมซีนาย (ดู II. 42. 1-5; III. 43.4)] (การปรับปรุงเรือโดว์เพื่อใช้นั้นปรากฏในหมู่ชาวน้ำของเอเชียด้วย เช่น มีการใช้ใบเรือที่ขึงทั้งสี่มุมให้โค้งบนไม้ขวางของเรือแบบที่เรียกว่า “lashed-lug ships”) ชาวนาบาทีนติดต่อค้าขายผ่านพ่อค้าชาวซาบีนซึ่งอยู่บริเวณอาระเบียตอนใต้ (หรือเยเมนปัจจุบัน) ชาวซาบีนใช้แพไม้และเรือหนังสัตว์บรรทุกสินค้าของตน แล้วส่งสินค้าของตนลงเรือนาบาทีน ชาวนาบาทีนขยายการค้าออกไปทั้งทางบก-ทางทะเล ปรากฏว่าตั้งแต่เพตราถึงอียิปต์มี

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

เมืองท่าค้าขายของชาวนาบาทีนอยู่ตลอดเส้นทางจนถึงอเล็กซานเดรีย สร้างความมั่งคั่งให้ตนเองด้วยการผูกขาดการค้ากำยานแฟรงคินเซนและเมอร์ฮ และในบางครั้งคือไหมจีน อย่างไรก็ตามเมื่ออเล็กซาน-เดรียเติบโต ความสำคัญของนาบาทีนตลอดจนเส้นทางค้าและการเดินเรือของนาบาทีนก็ค่อยๆ หมดไป เปิดทางให้แก่อำนาจทางการค้าของโรม

อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาจากที่เรือถูกนำเอาไปใช้และวัสดุซึ่งใช้ในการสร้างเรือล้วนเกี่ยวข้องกับไม้ที่มีชื่อเสียงของอินเดีย คือ ไม้สักและวัสดุจากต้นมะพร้าว อันเป็นทรัพยากรธรรมชาติสำคัญของดินแดนหมู่เกาะและแผ่นดินใกล้ทะเลในเอเชีย-แปซิฟิก ชวนให้เข้าใจได้ว่าพัฒนาการของเรือเย็บน่าจะมีจุดเริ่มต้นจาก *ชายฝั่งอินเดีย หมู่เกาะในมหาสมุทรอินเดีย-แปซิฟิก และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้* แต่อาหรับเป็นผู้ที่ทำให้เรือแพร่หลายรู้จักกันทั่วไป และเป็นผู้ค้าข้ามน่านน้ำ เมื่ออาหรับมีการจดบันทึกเรื่องนี้สมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๙ ทำให้ชื่อ “โดว์” ตามที่อาหรับเรียกเป็นที่รู้จักทั่วไป ฮูรานี (Hourani) เองเคยตั้งข้อสังเกตว่า นักเขียนในยุคก่อนมักกล่าวถึงเรือเย็บปรากฏหลายบริเวณ ตั้งแต่ทะเลแดง ฝั่งแอฟริกาตะวันออก ทะเลโอมาน ฝั่งมะละ-บาร์และโคโรมันเดลของอินเดีย รวมตลอดหมู่เกาะมัลดีฟส์และลัคคาดีฟ ส่วนรายละเอียดเกี่ยวกับ “เรือเย็บ” ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้น แสดงว่าเรือแบบนี้เป็นเรือพื้นถิ่นของชาวเกาะ-ชาวน้ำ อันมีวัฒนธรรมการสร้างและการใช้สืบเนื่องอยู่ในประวัติศาสตร์จนเข้าสู่ยุคปัจจุบัน [Hourani, G.F., 1995.]

ที่ควรตั้งเป็นข้อสังเกตไว้ก็คือ ในเอกสารโบราณทั้งหลายเท่าที่สำรวจมาไม่ปรากฏชื่อเมืองท่าค้าขายหรือเมืองสำคัญใดๆ บนฝั่งอาหรับ ที่มีทรัพยากรอันเหมาะสมต่อการสร้างเรือและอุปกรณ์ต่างๆ ดังเช่น ไม้สักของอินเดียและต้นมะพร้าวของหมู่เกาะมัลดีฟส์ (สมัยหลังคริสต์ศตวรรษที่ ๑๕ เมื่อฝรั่งชาวยุโรปแพร่อิทธิพลเข้าสู่บริเวณนี้ เมืองบางเมืองของอินเดียและเกาะมัลดีฟส์ได้กลายเป็นศูนย์กลางการต่อเรือสินค้าขนาดใหญ่ นับเป็นหลักฐานอันดีแสดงถึงศักยภาพของคนพื้นถิ่นมหาสมุทรอินเดียผู้ได้สั่งสมความรู้ด้านการเดินเรือและสร้างเรือ)

เรือของชาวน้ำในมหาสมุทรอินเดีย น่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และมหาสมุทรแปซิฟิก จึงมีวิธีการสร้างเป็นไปในทำนองเดียวกัน ชาวน้ำต่างๆ รวมทั้งชาวอาหรับซึ่งติดต่อค้าขายกันได้รับอิทธิพลทางความคิดและวิธีการในการสร้างเรือชนิดนี้ไปด้วย ภายหลังเมื่ออาหรับติดต่อค้าขายกับชาวตะวันตก เอกสารชาวตะวันตกจึงเรียกเรือของชาวน้ำในเอเชียว่า “โดว์” (Dhow) ตามแบบสำเนียงอาหรับ ตกทอดกันต่อๆ มาในบรรดาเอกสารหลักฐาน ทำให้เราคิดกันเองว่าที่มาของการสร้างเรือแบบนี้มาจากอาหรับและเรียกว่า “โดว์” ในภาษาอาหรับ

คำเรียกสิ่งใดสิ่งหนึ่งอันเป็นคำรวม (generic word) สื่อความหมายถึงสิ่งนั้นโดยทั่วไป เช่น คำว่า “เรือ” ในภาษาอาหรับมีคำว่า “มาร์คับ” (markab) และ “ซาฟินาฮ์” (safiinah) ในคัมภีร์กุรอ่านใช้คำว่า “ฟัลค” (Fulk) ส่วนคำในภาษาสวาฮิลี เรียกเรือว่า “ดอว์” (daw) เข้าใจว่า “โดว์” หรือ “โธว์” ในสำเนียงอาหรับเพี้ยนจากคำในภาษาซวาฮิลี ศาสนาอิสลามแพร่ไปสู่ดินแดนต่างๆ ตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ ๗ ทำให้

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

อาหรับกลายเป็นชาติซึ่งมีอำนาจและอิทธิพลทางการค้าสูง ชาวตะวันตกเมื่อเริ่มเข้าสู่มหาสมุทรอินเดีย จึงเรียกเรือตามสำเนียงอาหรับว่า “โดว์” หรือ “โธว์” จนแพร่ไปกับการติดต่อค้าขาย

ไลโอเนล แคสสัน ปรมาจารย์เรื่องเรือโบราณ ให้อรรถาธิบายว่า เดิมทีมนุษย์โบราณเมื่อสร้างเรือก็เริ่มด้วยการขุดก่อน แล้วหาวิธีเอาวัสดุมาประกบสิ่งที่ขุด จึงเกิดเป็นเรือที่ประกอบขึ้นจากแผ่นไม้หรือซุงร้อยติดกันด้วยใยเหนียว ความคิดที่ว่า “เรือ” ทำด้วยแผ่นไม้ยึดติดกันดูประหลาดอยู่พอใช้ ที่จริงนวัตกรรมแบบนี้มันก็เกิดขึ้นในหลายๆ ส่วนของโลก (แคสสันยืนยัน) ความเก่าแก่ย้อนกลับไปถึงสมัยปีระมิดอียิปต์โบราณโน่น แล้วมาถึงสมัยสงครามกรุงทรอย จนกระทั่งสมัยโรมัน ปัจจุบันเรือแบบนี้ก็ยังคงใช้กันอยู่ในที่บางแห่ง สมัยก่อนตอนต้นคริสต์ศตวรรษ นักเดินเรือกรีกก็รายงานว่าเห็นเรือ “เย็บ” ขนาดเล็กนอกฝั่งแซนซิบาร์และฝั่งมหาสมุทรทางตอนใต้ของคาบสมุทรอาระเบีย มาร์โคโปโลก็เห็นเหมือนกันที่ฮอร์มุซ ตรงปากทางเข้าอ่าวเปอร์เซีย เขาบันทึกว่า เชือกที่เอามาเย็บทำจากใยกาบมะพร้าว เอามาตีให้แหลกเป็นเส้นเล็กขนาดขนม้า แล้วเอาไปบิดเป็นเกลียวจนมีความคงทนและเหนียว ใช้เย็บแผ่นไม้ประกบเป็นลำเรือได้ นักเดินทางบางคนรายงานว่าเรือเย็บหนักตั้งแต่ ๔๐-๖๐ ตันก็มี แล่นอยู่แถบฝั่งแอฟริกาตะวันออกและรอบศรีลังกา [Casson, L., 1994: 10-12.]

มีเรืออีกชนิดหนึ่งซึ่งพวกชาวน้ำมลายูประยุกต์จากเรือของอินเดียใต้ที่กล่าวมาแล้ว เรียก เป-รา-หุ (perahu) ดังที่ปรากฏในเอกสาร *ไต-ปิง-ยู่-หลัน* (T'ai P'ing Yu Lan) ว่ามีขนาดยาวถึง ๒๐๐ ฟุต สูงประมาณ ๒๐-๓๐ ฟุต เหนือระดับน้ำ จุคน ๖๐๐-๗๐๐ คน สามารถแล่นฝ่าลมแรงและคลื่นหนัก [Wang Gung-wu, 1959: 38.]

เรื่องนี้ถ้าเราลองพิจารณาจากคำศัพท์เกี่ยวกับเรือก็จะพบว่า “เรือ” นั้นเรียกว่า “โป” (p'o) หรือ “บัว” (Buo) มาจากภาษาทมิฬว่า ปะดากุ (padagu) ปะดาโอะ (padao) หรือ ปะราโอะ (parao) เดิมทีหมายถึงเรือทั่วไป แต่ภายหลังเจาะจงความหมายเฉพาะเรือแถบฝั่งมะละบาร์ด้านตะวันตกของอินเดีย พวกมลายูนำศัพท์มาใช้เรียกว่า “เป-รา-หุ” [Wilkinson, R.J., 1901.] มีนัยว่ามลายูได้เข้ามามีบทบาทในน่านน้ำและสัมพันธ์กับชนจากอินเดียใต้เป็นอันมาก แต่เราไม่อาจรู้ได้ว่าตั้งแต่เมื่อไร กระนั้นก็ทำให้เห็นได้ว่าเรื่องของลมและลักษณะของเรือขึ้นอยู่กับแต่ละบริเวณ พัฒนาการทางความถนัดหรือเทคโนโลยีข้ามบริเวณจึงมีนัยถึงการเรียนรู้สังสรรค์ระหว่างกัน อาจเนื่องมาจากการค้า การแพร่วัฒนธรรม การสงคราม เอกสารจีนเองก็ยอมรับเงื่อนไขอันแตกต่างกันนี้สำหรับการเดินเรือในน่านน้ำมหาสมุทรอินเดียและใกล้เคียง เหล่านี้แสดงว่าที่มาของเรือของชาวน้ำน่าจะเกี่ยวข้องกับชาวน้ำในอินเดียใต้และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ซึ่งติดต่อกันไปมา

จดหมายเหตุจีนกล่าวถึงลมมรสุมในมหาสมุทรอินเดียว่า การเดินทางจากอินเดียใต้หรือ “เซีย-น่า-เตี๋ยว” (Chia-na-t'iao) ต้องใช้เรือใหญ่มีหลายใบเรือ และต้องเดินทางแรมเดือน อาศัยลมตามฤดูกาลจึงจะไปถึงต้า-ฉิน (Ta-ch'in) บริเวณอ่าวเปอร์เซียได้ (*T'ai P'ing Yu Lan* บทที่ ๗๗๑) จากข้อความนี้สันนิษฐานได้ว่า แม้ในสมัยหลัง จีนก็ยังคงได้ยินกิตติศัพท์เรื่องลมมรสุมในมหาสมุทรอินเดียอันมีผลต่อการเดินเรือ

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ดังนั้นความสามารถของชาวน้ำพื้นถิ่นจึงเป็นเงื่อนไขสำคัญต่อการเดินเรือและสร้างเรือในมหาสมุทรอินเดีย ดังจะเห็นได้ว่าทักษะความชำนาญในการเดินเรือของคนพื้นถิ่นอินเดียใต้กลุ่มต่างๆ เช่น ชาวทมิฬโจฬะ ได้กลายเป็นมหาอำนาจทางเรือและการค้าในมหาสมุทรอินเดียและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และคนพื้นถิ่นชาวน้ำอีกบางกลุ่มบางสมัยได้เคลื่อนไหวทางการค้าและสร้างบทบาทของตนตั้งเป็นอีกอำนาจหนึ่งคุมการค้าในน่านน้ำแถบนี้ในชื่อของ “มหาราชาแห่งซาบัค” (ซึ่งอาจมีความหมายถึงเจ้าแห่งศรีวิชัย หรือมหาราชาแห่งโจฬะก็เป็นได้)

นอกจาก “เรือเย็บ” ดังกล่าวมาแล้ว สังคมของชาวน้ำหรือชุมชนชายฝั่ง (littoral society) ของอินเดียตอนใต้ยังสร้างเรือซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของชุมชน และได้แพร่ไปสู่น่านน้ำอื่น ซึ่งเรารู้จักกันในชื่อว่า “คะตามารัน” (Catamaran) มาจากภาษาทมิฬว่า กัตตู (Kattu) หมายถึง การผูกไม้มะรัม (maram) เข้าด้วยกันให้เป็นเรือ เรือแบบนี้ประกอบด้วยเปลือกไม้ยึดเข้ากับโครงเรือและใช้แล่นใบก็ได้ (สมัยปัจจุบันมีการติดเครื่องยนต์สำหรับเรือด้วย) คะตามารันเป็นเรือใช้กันในหมู่ปาระวาร์ (parawas) อันเป็นชนชั้นปกครองของชุมชนชาวประมง อยู่ฝั่งทะเลทางใต้ของทมิฬนาฑู

ชาวทมิฬโจฬะใช้เรือแบบนี้ตั้งแต่สมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๕ เพื่อเคลื่อนกำลังทางเรือไปยังบริเวณต่างๆ ใกล้เคียง เรือแบบนี้ใช้ในหมู่ชาวเกาะชาวน้ำของมหาสมุทรแปซิฟิกด้วย เช่น ชาวโฟลีนีเซียใช้เรือนี้สำหรับเดินทางไกล

เรืออีกชนิดหนึ่งซึ่งประกอบด้วยหลายลำเรือผูกติดกันคือ ปะราหุ* หรือเป-รา-หุ หรือ “ปะเราอะ” (Proa) ตามปกติประกอบด้วยสองลำเรือเข้าด้วยกัน เมื่อมองเผินๆ จึงคล้ายเรือแบบมีกรอบโครงยื่นออกมาด้านข้าง (outrigger) ใช้กันทั่วไปทั้งในแปซิฟิก มาดากัสการ์ ศรีลังกา และในหมู่ชนทมิฬ

อย่างไรก็ตามในสมัยราชวงศ์โจฬะเรืองอำนาจ เรือของชาวทมิฬมีทั้งที่เป็นเรือเลียบชายฝั่ง เรือใหญ่มีระวางบรรทุกมาก และเรือขนาดใหญ่ใช้ข้ามมหาสมุทร จึงประมาณได้ว่าวัฒนธรรมการสร้างเรือของหมู่ชนอินเดียใต้สามารถก้าวเข้าสู่การใช้กำลังทางเรือ เน้นอำนาจหรือแสดงอำนาจได้ แสดงถึงพัฒนาการของชนพื้นเมืองกลุ่มนี้ที่ใช้เรือนอกเหนือจากเพื่อการค้า

เรือแคนูมีกรรเชียงด้านหนึ่ง อีกด้านหนึ่งเป็นกรอบโครงยื่นออกไปในน้ำเพื่อรักษาการทรงตัว (double-outrigger canoes) เป็นเรือที่ปรับใช้ทั่วมหาสมุทรอินเดียไปจนถึงมาดากัสการ์ แต่เทคโนโลยีของการเย็บเรือเกิดค่อนข้างเป็นอิสระเช่นในแถบหมู่เกาะของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เรือวิวัฒน์จากเรือแคนูขุดกลายเป็นเรือมีโครงสร้างประกอบด้วยแผ่นไม้เย็บเข้าด้วยกันแล้วติดหูกรรเชียง รูปแบบที่พัฒนาขึ้นถึงจุดที่สุดก็คือ เรือ “โฆระ-โฆระ” (kora kora) แห่งเกาะสุลาเวสีและหมู่เกาะโมลุกกะ บรรทุกนักรบประจำเรือได้ถึง ๓๐๐ คน

---

*คำว่า “dhow” และ “parahu” เป็นคำเรียกของชาวต่างประเทศสำหรับเรือที่ใช้ในตะวันออกกลางชนิดหนึ่ง และอีกคำหนึ่งหมายถึงเรือใช้กันในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ไม่ว่าเรียกเรือโดว์ด้วยคำใดก็ตาม ปรากฏชัดว่าเรือชนิดนี้เป็นเรือที่ใช้ในชุมชนน้ำชายฝั่งด้วยวัตถุประสงค์เบื้องต้นที่เห็นได้ชัดเจนคือเพื่อประมงจับปลา ประมงหอยมุก และแลกเปลี่ยนค้าขาย ในบริเวณน่านน้ำอินเดียและแอฟริกาตะวันออกนั้นเป็นสองบริเวณซึ่งพบว่าการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับเรือชนิดนี้เป็นพัฒนาการสืบเนื่องจาก การเย็บหรือมัดเรือไว้ด้วยเชือกก่อนการใช้ตะปู และวิวัฒนาการขั้นสุดท้ายก็คือการสร้างโครงกระดูกเรือ (skeleton) ต่อจากนั้นจึงจะค่อยเปลี่ยนสู่การใช้เครื่องยนต์แทนใบเรือ

หลักฐานลายลักษณ์อักษรเกี่ยวกับเรือที่ใช้ในหมู่ชนของมหาสมุทรอินเดียตามกล่าวมานั้น ทำให้เราเห็นวิถีชีวิตและการเชื่อมโยงทางสังคมของชุมชนในมหาสมุทรอินเดีย ตั้งแต่แอฟริกาตะวันออกถึงฝั่งทะเลตะวันตกของอินเดีย แม้ไม่อาจกล่าวได้ชัดเจนนักถึงการถ่ายทอดทักษะทางด้านนี้ระหว่างกัน เพราะในแต่ละน่านน้ำเฉพาะต้องอาศัยความชำนาญของคนพื้นถิ่นในการเดินเรือ เช่น คนนำร่อง ผู้รู้ระยะหินโสโครก ขณะที่ความรู้ทางด้านการสร้างเรืออาจถูกนำมาประยุกต์หลอมรวมกันเป็นวัฒนธรรมร่วมในการสร้างเรือสำหรับใช้ในน่านน้ำทางด้านตะวันตกของมหาสมุทรอินเดีย อันเป็นลักษณะโดดเด่นของเรือที่เรียกตามสำเนียงอาหรับว่า “โดว์” หรือ “โธว์”

เรือในมหาสมุทรอินเดียจึงวิวัฒน์ไปพร้อมกับที่มีร่องรอยการติดต่อระหว่างสังคมอียิปต์ เมโสโปเตเมีย อ่าวเปอร์เซีย อารยธรรมเมืองฮะรัปปา (ในลุ่มน้ำสินธุ) อินเดีย และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในอินเดียคนพื้นเมืองอินเดียหลายกลุ่มมีบทบาททางการค้าและการเดินเรือ คนพื้นเมืองหรือชนดั้งเดิมของอินเดียซึ่งอยู่ทางตอนใต้นั้น เป็นพวกที่พูดภาษาทมิฬส่วนใหญ่ และพวกกลิงค์ทางตะวันออกเหนือฝั่งโคโรมันเดล เป็นอาทิ พวกเหล่านี้โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่อยู่ตามชายฝั่งและหมู่เกาะมีความคุ้นเคยกับชาวน้ำซึ่งเดินทางไปมาอยู่ในมหาสมุทรทั่วมหาสมุทรอินเดีย-แปซิฟิกอยู่แต่เดิม ทั้งโดยสภาพภูมิศาสตร์โบราณซึ่งสัมพันธ์กัน ในสมัยเมื่อโปรตุเกสเข้าสู่น่านน้ำอินเดีย (คริสต์ศตวรรษที่ ๑๕-๑๖ และได้บันทึกเรื่องราวเก่าแก่ ได้อ้างถึงสัมพันธ์เกี่ยวข้องระหว่างชาวน้ำแถบฝั่งมะละบาร์ (ฝั่งทะเลด้านตะวันตกของอินเดีย) กับชาวเกาะชาวน้ำแห่งเกาะมัลดีฟส์ ตลอดถึงศรีลังกาซึ่งสัมพันธ์กับฝั่งโคโรมันเดลทั้งด้านการติดต่อและสภาพภูมิศาสตร์ชวนให้เข้าใจได้ว่าการติดต่อสัมพันธ์ดังกล่าวมีวิวัฒนาการมายาวนาน

โตเม ปิเรส (Tome Pires) และดวร์ต บาโบสา (Duarte Barbosa) ต่างกล่าวถึงฝั่งมหาสมุทรด้านตะวันตก นครสำคัญ และเมืองท่าค้าขาย เฉพาะอย่างยิ่งรายละเอียดด้านภูมิศาสตร์ ในงานของบาโรส (Baros) [ดู Dames, M.L. trans and ed., 1918; Cidade, H. and M. Murias, eds., 1945.] ทางฝั่งมะละ-บาร์นั้นสภาพภูมิศาสตร์ทำให้เกิดเมืองเล็กเมืองน้อย มีเจ้าปกครองเต็มไปหมด ตามการแบ่งแยกของภูเขา แม่น้ำ ป่าใหญ่ ทะเลทราย ทะเลสาบ พรมแดนธรรมชาติ ซึ่งการแบ่งแยกดังนี้ทำให้ไม่มีเมืองใดคุมอำนาจในอาณาบริเวณได้กว้างขวาง แม่น้ำทั้งหลายไม่ได้เชื่อมโยงภายในกับแม่น้ำสินธุหรือแม่น้ำคงคาตอนใดทั้งสิ้น แต่ลัดเลาะคดเคี้ยวไปตามฝั่งทะเลซึ่งบางตอนเว้าลึกเข้าภายใน เป็นทางให้เรือแล่นเข้าไปได้ ริมฝั่งมีทิวเขาฆาตส์แล่นยาวตลอดลงใต้ ทิวเขาของฝั่งมะละบาร์นี้ครั้งหนึ่งเคยมีสะพานแผ่นดินเชื่อมกับหมู่เกาะ

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

มัลดีฟส์ โดยธรรมชาติเขาสูงเป็นผาชันกันลมไม่ให้เข้าตอนใน พื้นที่ระหว่างฝั่งมหาสมุทรอินเดียและทิวเขาฆาฏส์เป็นที่ต่ำ บริเวณนี้เองเป็นที่ตั้งเมืองหรือนครสำคัญ เช่น มะละบาร์และกไลกัฏ

หมู่เกาะมัลดีฟส์เป็นกลุ่มเกาะในมหาสมุทรอินเดียห่างไปทางตะวันตกเฉียงใต้ของศรีลังกา ๔๐๐ ไมล์ บาโรสอ้างว่าชื่อ มัลดีฟส์ เป็นคำมะละบาร์ มาจากคำว่า “มัล-ดีวา” (mal-diva) แปลว่า แนวหมู่เกาะ โปรตุเกสถือว่าหมู่เกาะมีความสำคัญต่อการค้าในมหาสมุทรอินเดียมากและต้องการครอบครอง บาโรสบันทึกไว้ว่า บรรดาเกาะทั้งหลายเหล่านี้ต่างรวมตัวกันเป็น “ปัฏนะ” (patana) ซึ่งในภาษาทมิฬหมายถึงเมือง เป็นที่น่าสังเกตว่าทั้งบารอสและบาร์โบสาต่างกล่าวถึงหมู่เกาะมัลดีฟส์และลัคคาดีฟ (Laccadive จากคำว่า Lakshadiva แปลว่า แสนเกาะ) ทอดตัวเป็นบริเวณแนวโค้งจากตอนใต้ของอินเดียไปถึงชวา จะเห็นได้ว่าสภาพภูมิศาสตร์ทำให้ดินแดนหมู่เกาะเหล่านี้โยงใยการติดต่อแลกเปลี่ยนค้าขายมาแต่โบราณ อีกทั้งผู้คนที่อยู่อาศัยจากฝั่งมะละบาร์ มัลดีฟส์ ลัคคาดีฟ ก็เป็นคนกลุ่มเดียวกัน คือเป็นชาวมะละบาร์ (ซึ่งสมัยเมื่อโปรตุเกสจดบันทึกนั้นพวกนี้เปลี่ยนมานับถือศาสนาอิสลาม) นอกจากชาวมะละบาร์แล้วยังมีชาวเกาะพื้นเมืองซึ่งมีภาษาของตนเองด้วย คนเหล่านี้ตัวเล็กและเตี้ย โปรตุเกสกล่าวถึงสินค้าออกสำคัญของหมู่เกาะคือ *ใยเปลือกมะพร้าว* (coir) เป็นเชือกชนิดหนึ่ง นิยมใช้กันตามบริเวณริมฝั่งมหาสมุทรอินเดีย ใช้สำหรับเย็บตะเข็บเรือแทนตะปู และใช้สำหรับขึงใบเรือ สายสมอเรือ บาโรสบันทึกว่า เชือกใยมะพร้าวชนิดนี้พองตัวเมื่อโดนน้ำเกลือหรือแช่ในน้ำเกลือ สามารถยืดและหดได้ตามแรงเคลื่อนไหวของน้ำทะเล และไม่เปื่อยผุในน้ำเกลือ ด้วยเหตุนี้จึงเหมาะสำหรับเอามาใช้ในการสร้างเรือ ใช้ยึดแผ่นไม้ประกอบเป็นเรือไว้ด้วยกันหรือ “เย็บ” เรือ

เรื่องราวดังกล่าวมีนัยให้เห็นว่า การสร้างเรือแบบนี้เป็นวัฒนธรรมร่วมของชาวน้ำ ชาวทมิฬแห่งอินเดียใต้ ถ้าแม้มิได้เป็นผู้ริเริ่ม “เย็บ” เรือแบบนี้ก็ต้องร่วมในวัฒนธรรมนี้กับชาวน้ำกลุ่มอื่นๆ วัฒนธรรมร่วมดังกล่าวแสดงถึงทักษะทางน้ำและการเดินเรือของชาวทมิฬซึ่งมีการสั่งสมสืบเนื่องมายาวนาน

ขนบการสร้างหรือต่อเรือ รวมทั้งเครือข่ายของการคมนาคมทางเรือ ทั้งเพื่อการค้าและวัฒนธรรม เช่น การจาริกแสวงบุญ การแพร่ของศาสนาจากอินเดียสู่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทั้งหมดเหล่านี้เป็นโลกทางน้ำของมหาสมุทรอินเดียที่วิวัฒน์สืบเนื่องมาจากพัฒนาการของชุมชนน้ำ ซึ่งเชื่อมโยงและสร้างแวดวงระหว่างชุมชนน้ำด้วยกัน จนในที่สุดเกิดเป็นเครือข่ายการติดต่อแลกเปลี่ยนค้าขาย รวมทั้งการปะทะสังสรรค์ของอารยธรรม วัฒนธรรม ความเคลื่อนไหวต่างๆ นี้จะเห็นได้ทั้งในหมู่ชุมชนชาวน้ำตามชายฝั่งตลอดจนการก่อตัวของกลุ่มสังคมและชุมชน ซึ่งสัมพันธ์กับสังคมที่อยู่เบื้องหลังชายฝั่งทะเล ทั้งในเขตแอฟริกาฝั่งตะวันออกและในแผ่นดินอินเดีย ขนบของเรือโดว์สืบเนื่องมายาวนาน นอกจากเป็นวัฒนธรรมร่วมของชาวน้ำและชุมชนแห่งมหาสมุทรอินเดียแล้ว ยังรับผลจากการที่ชนชาติต่างๆ เข้าไปมีส่วนร่วมในการสร้างหรือสั่งสมให้เกิดเป็นขนบดังกล่าวนี้ด้วยตั้งแต่สมัยโบราณ

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ในประวัติศาสตร์ที่ผ่านมา การสร้างหรือต่อเรือโดว์ย่อมหมายถึงการแสวงหาอาหาร การแลกเปลี่ยนค้าขาย และการคมนาคมติดต่อของผู้คนชุมชนทั้งหลายจากภูมิภาคต่างๆ ของมหาสมุทรอินเดีย ดังนั้นวัฒนธรรมร่วมของการต่อเรือ การใช้เรือ จึงทำให้เกิดเครือข่ายและปฏิสัมพันธ์ของชุมชนต่างๆ อย่างมีนัยสำคัญ

วิวัฒนาการของเรือและการใช้เรือได้ให้ภาพชัดเจนถึงการขยายตัวของการค้าเข้าสู่น่านทะเลเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทั้งจากทางด้านมหาสมุทรอินเดียและจากรัฐจีน ซึ่งชาวน้ำในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก็มีวิวัฒนาการสัมพันธ์กับชนจากภายนอกอยู่แล้ว

นักโบราณคดีชาวฝรั่งเศสท่านหนึ่งศึกษาเรื่อง “เรือ” ในน่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยเฉพาะกล่าวว่า ดั้งเดิมนั้นผู้มีบทบาทและสร้างเครือข่ายทางการค้าขึ้น คือ ฟูนาน จามปา ชวา ศรีวิชัย มอญโบราณ และชาวน้ำอันเราเรียกว่า “โอรังลาอุต” (Orang Laut) ดังนั้นชาวน้ำและผู้คนในอาณาบริเวณดังกล่าวจึงมีส่วนเกี่ยวข้องในความเป็นมาของ “เรือ” ซึ่งใช้กันในน่านน้ำนี้

กล่าวโดยสรุป เทคนิคการสร้างเรือแบบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มี ๒ แบบ แบบหนึ่ง ดังที่ปรากฏในเรือของอินโดนีเซียหรือเรือมลายู เทคนิคการทำเรือเหล่านี้คือ ทำด้วยไม้ทั้งต้นหรือไม้แผ่นใหญ่ เข้าเดือยและผูกรัดเป็นเงื่อนร้อยเข้าด้วยกันโดยใช้เชือกหรือใยพืชซึ่งเหนียว นิยมใช้ใยจากต้นปาล์มน้ำตาล (คือ sugar palm หรือต้นตาล) บางทีใช้ใยกาบมะพร้าว เมื่อถูกน้ำยิ่งเพิ่มความเหนียวมากยิ่งขึ้น เรือสินค้าขนาดใหญ่ของชาวน้ำเรียกว่า “คุน-หลุน-โป” ก็อยู่ในขนบการสร้างแบบนี้

อีกเทคนิคคือ ตรึงใบกับเรือให้มีส่วนยื่นออกมา (lashed-lug technique) จากการยุคค้นทางโบราณคดีได้พบซากเรือจมที่ปอนเตียน (Pontian) เขตรัฐปะหัง ประเทศมาเลเซีย และที่บูตวน (Butuan) เกาะมินดาเนา ประเทศฟิลิปปินส์ กำหนดอายุประมาณช่วงคริสต์ศตวรรษที่ ๑-๖ และเป็นเรือขนาดใหญ่ซึ่งคงเป็นเรือสินค้า

พวกอาหรับที่อ่าวเปอร์เซียไม่มีไม้เนื้อแข็งคุณภาพดีสำหรับต่อเรือ จึงสั่งไม้จากอินเดียใต้แล้วนำไปต่อเรือที่เกาะมัลดีฟส์ ก่อนนำเรือกลับบ้านพร้อมไม้และใยมะพร้าวสำหรับทำเชือก จึงไม่ยากนักที่เทคโนโลยีของอินเดียและอาหรับจะผสมผสานกัน เช่นเดียวกันอินเดียและบรรดาหมู่เกาะต่างๆ ของอินโดนีเซียต่างมีการติดต่อถึงกัน เรือที่สร้างในแถบนี้ก็คล้ายกันทั้งส่วนที่เป็นโครงสี่เหลี่ยมยื่นออกด้านข้าง (คล้ายแจว) และลักษณะบางอย่างที่ปรับปรุงมาจากเรือแคนู และที่เด่นแบบชาวเกาะคือ เสาเรือ ๓ ขาพร้อมหัวเสาเป็นตะขออยู่ตอนบน [Pacey, A., 1991: 14-15.]

เมื่อประมวลความคิดเกี่ยวกับขนบและประเพณีการสร้างเรือ-ใช้เรือ จะเห็นได้ว่าเรือของชาวน้ำที่เป็นแบบ “เย็บ” (sewn plank) มีความเป็นมาเก่าแก่ อีกทั้งพัฒนาการด้านการใช้เรือในมหาสมุทรอินเดียซึ่งสัมพันธ์กับดินแดนต่างๆ ทำให้อนุมานได้ว่าขนบการสร้างเรือของชนในมหาสมุทรอินเดียและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีลักษณะร่วมกันที่เป็นต้นเค้าของการสร้างเรือในหมู่ชาวน้ำและชนผู้ใช้เรือกลุ่มต่างๆ

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

๒. เรือ-สัญลักษณ์ของการติดต่อ

ไม่อาจปฏิเสธได้ว่า เรือถูกนำไปใช้ในการติดต่อค้าขายแลกเปลี่ยนของชนกลุ่มต่างๆ จากหลักฐานเท่าที่พบในช่วงเวลาที่ทำการวิจัยนี้ ช่วยให้ประเมินความคิดได้ว่า ความเคลื่อนไหวทางการค้าขายแลกเปลี่ยนนอกจากดำเนินไปในหมู่ชาวน้ำชายฝั่งทะเลด้วยกันเองแล้ว ยังมีการติดต่อสังสรรค์กับชนจากนอกภูมิภาคทั้งทางบกและทางทะเล เห็นได้ชัดว่าได้เกิดการบุกเบิกติดต่อค้าขายรอบชายฝั่งมหาสมุทรอินเดียทั้งด้านตะวันตก-ตะวันออก และที่สำคัญยิ่งกว่านั้นก็คือ การเปิดเส้นทางค้าข้ามที่ราบสูงเดคคันเชื่อมฝั่งตะวันตก-ตะวันออกเข้าด้วยกัน ซึ่งเห็นได้จากการขยายตัวและเพิ่มบทบาทของ *อาณาจักรศาตะวาหณะ* เข้าสู่แดนของพวก *อานธระ* ในลุ่มน้ำกฤษณา-โคธาวารี ทางฝั่งมหาสมุทรด้านตะวันออก เป็นต้น

เรือได้กลายเป็นมรดกทางวัฒนธรรมร่วมของชนหลายกลุ่มในน่านน้ำเอเชีย ตามหลักฐานนั้นเห็นได้ว่าชนในพื้นที่หลายกลุ่มได้ติดต่อแลกเปลี่ยนค้าขายโดยใช้เรือทั้งภายในภูมิภาคและจากภายนอก และโดยนัยนี้ย่อมแสดงถึงการค้าขายแลกเปลี่ยนระหว่างกันซึ่งได้ดำเนินมาโดยตลอด ยึดโยงผู้คนหลายน่านน้ำในอาณาบริเวณนี้ให้ติดต่อถึงกัน ชนหลายกลุ่มได้ก่อสร้างสังคม ตั้งถิ่นฐานเป็นบ้านเมือง บ้างก็สามารถสร้างอำนาจรัฐอันเข้มแข็งควบคุมกำลังทางการค้าและการเมือง อำนาจรัฐบางถิ่นที่ขยายตัวได้กว้างขวาง และในอีกบางแห่งกลุ่มชนก็สามารถสร้างอำนาจเบ็ดเสร็จเฉพาะเมือง เฉพาะอย่างยิ่งตรงทำเลที่เกิดเป็นเมืองท่าค้าขายชายฝั่งทะเลหรือตรงชุมทางเส้นคมนาคมตอนในภาคพื้นทวีป หลักฐานเกี่ยวกับการติดต่อแลกเปลี่ยนค้าขายโดยใช้เรือแม้มีไม่มากนัก แต่สามารถให้ภาพความคิดเกี่ยวกับการเดินเรือติดต่อของกลุ่มชนระยะแรกๆ ได้ ขณะที่พัฒนาการของการเดินเรือเลียบชายฝั่งมหาสมุทรอินเดียระหว่างตะวันตก-ตะวันออกผ่านคาบสมุทรทางใต้เกิดขึ้น การเดินทางค้าขายติดต่อระหว่างกลุ่มชนข้ามที่สูงเดคคันตามลำน้ำและคาราวานระหว่างตะวันตก-ตะวันออกก็เป็นไปได้เช่นกัน ด้วยเหตุนี้จึงกล่าวได้ว่า การค้าเป็นแรงกระตุ้นหลักที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในน่านน้ำมหาสมุทรอินเดียและที่สัมพันธ์กัน และการเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ชัดควบคู่ไปกับการค้าคือ การสร้างอำนาจของกลุ่มชน ดังเห็นได้จากชาวทมิฬและกลิงค์ เป็นต้น

โจรสลัดเป็นอีกลักษณะหนึ่งของกลุ่มอำนาจทางการค้า ประชากรทางฝั่งทะเลด้านตะวันตกบางส่วนเป็นชาวน้ำเผ่านักรบ และประพฤติตนเป็นโจรสลัดเป็นที่รู้จักกันดีในหมู่พ่อค้านักเดินเรือโบราณ ชนเผ่าดั้งเดิมเหล่านี้มีกองเรือของตน ดังเช่นชนเผ่าที่อยู่แถบปัญจาบและซินด์ ที่ซึ่งในอดีตนั้นอุดมด้วยไม้สักสำหรับต่อเรือจำนวนมาก “เผ่าซาธรอย” (Xathroi) หรือ “ซาตรี” (Ksatri) แถบลุ่มน้ำสินธุสามารถสร้างเรือจำนวนมาก ประพฤติตนเป็นโจรสลัด กล้าหาญประดุจสุนัขป่าแห่งท้องทะเล พวกเหล่านี้เป็นกำลังช่วยเหลือให้อเล็กซานเดอร์ถอยทัพกลับจากอินเดีย หลังจากนี้บรรดาชาวน้ำแห่งลุ่มน้ำสินธุก็ยังคงใช้ชีวิตเป็นโจรสลัดอยู่ สมัยเมื่ออัลเบรูนี (Alberuni) เดินทางมาแถบนี้และเขียนบันทึกก็กล่าวว่า พวกนี้ทำความวุ่นวายให้เพราะชอบปล้นสดมภ์เรือในท้องทะเล สมัยเมื่อมุสลิมเข้าสู่อินเดียในคริสต์ศตวรรษที่ ๘ ก็เผชิญกับโจร

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

สลัดพวกนี้แถวบริเวณปากน้ำสินธุ เกิดการสู้รบกัน นายทหารอาหรับสองนายถูกฆ่าตาย แต่ในที่สุดมุสลิมอาหรับก็รุกเข้าอินเดีย [Margotten, C., trans., **Futuh-al-Buldan.**]

โจรสลัดและการรวมตัวกันของชนเผ่าร่วมมือกันทำการค้าหรือปล้นสดมภ์ (?) เกิดขึ้นเสมอในประวัติศาสตร์การค้ามหาสมุทรอินเดีย ราชวงศ์เจระ (ซึ่งในระยะหลังได้รวมตัวกับชาวทมิฬราชวงศ์โจฬะสร้างอำนาจอยู่แถบฝั่งมะละบาร์ บริเวณรัฐเกรละ) พยายามคุมการค้าตามชายฝั่งไว้ในอำนาจด้วยการร่วมมือกับโจรสลัดหรือเป็นโจรสลัดเสียเองและควบคุมเมืองมูซีรีส เอกสารภาษาทมิฬ *ปาติรัปปัตตู* (Patiruppatu) กล่าวถึงดำรัสของราชาเนตุนเจระราตัง (Netunceralatan) ว่า ถ้ามีคนถามพระองค์ว่าใครเป็นหัวหน้าของโจรสลัด พระองค์จะตอบว่า หัวหน้าของพวกนี้คือราชาเนตุนเจระราตัง (หมายถึงพระองค์เอง) ผู้มีทั้งพลกำลังและแรงพิโรธอันน่ากลัว เมื่ออยู่ท่ามกลางศัตรูจากหมู่เกาะในทะเลลึก พระองค์สามารถตัดต้น “กตัมพุ” (katampu) หรือ “กดัมบา” (kadamba)* จากท้องทะเลให้หมดไปได้ ขอมาลัยแห่งชัยชนะจงมีแด่พระองค์ [Romanis, F. de, 2005: 12, 2-3; 11, 12-16; 20, 1-5; 17, 4-7.] ข้อความดังกล่าวมีนัยถึงความมั่งคั่งและอำนาจของชนเผ่ากลุ่มหนึ่ง ซึ่งสามารถคุมการค้า ณ บริเวณน่านน้ำหนึ่งได้ ลักษณะของการเกิดกลุ่มอำนาจทางการค้าเช่นนี้ปรากฏอยู่ทั่วไปในมหาสมุทรอินเดีย บรรดาเจ้าทมิฬอีกหลายกลุ่มได้พยายามรวมอำนาจทางการค้าอันไร้ศูนย์กลางนี้ ซึ่งเราจะเห็นได้ชัดเจนจากการเคลื่อนไหวของทมิฬราชวงศ์โจฬะ ประมาณตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ ๙ เป็นอาทิ

หลักฐานทั้งที่เป็นลายลักษณ์อักษรและหลักฐานทางโบราณคดีในยุคต้นเกี่ยวกับเรือแม้มีไม่มากนักแต่ก็ทำให้เราอาจประเมินได้ว่ามีการติดต่อแลกเปลี่ยนระหว่างกลุ่มชนโดยอาศัยเรือเกิดขึ้นทั้งในหมู่ชุมชนบนบกและที่ติดต่อกันโดยเรือข้ามทะเล แหล่งที่พบหลักฐานเหล่านี้ทำให้ไม่อาจปฏิเสธว่า กระบวนการค้าแลกเปลี่ยนได้เกิดขึ้นและชนหลากหลายกลุ่มได้สร้างแวดวงติดต่อกันข้ามภาคพื้นทวีปและมหาสมุทร

*ลมมรสุม*ในมหาสมุทรอินเดียนับเป็นบททดสอบขั้นเด็ดขาดที่ธรรมชาติใช้กับมนุษย์ มีผลผูกพันกับทะเลรอบด้านที่สัมพันธ์กันด้วย ไม่ว่าอ่าวไทย อ่าวเบงกอล ทะเลจีนใต้ ทะเลชวา และอีกหลายทะเลในเขตมรสุม นอกเหนือจากวาตภัยประจำถิ่น เช่น *ไซโคลน*ในอ่าวเบงกอล *ไต้ฝุ่น*ในทะเลจีนใต้ และวาตภัยจรได้แก่ *สึนามิ*ในทะเลชวา เหล่านี้ล้วนเป็นอุปสรรคต่อการเดินเรือและเป็นอันตรายถึงชีวิต มหาสมุทรอินเดียเป็นน่านน้ำซึ่งผูกพันกับวิถีชีวิตและทักษะของกลุ่มชนอย่างยิ่ง นับเป็นพื้นที่ทางวัฒนธรรมที่ซึ่งการเดินเรือ ลักษณะของเรือ ร่องน้ำ ทิศทางลม ดาวบนท้องฟ้า สายน้ำ และคลื่นมีลักษณะเฉพาะต่างกันไปทั้งด้านตะวันตกและด้านตะวันออก แต่ลักษณะร่วมบางอย่างนั้นยังคงปรากฏชัดเจน เช่น พื้นฐานของการสร้างเรือโดยคนพื้นถิ่น ใช้วิธีร้อยรัดผูกโยงแผ่นกระดานเรือซึ่งเป็นซุงทั้งต้นเข้าด้วยกันโดยใช้ใยพืชเหนียว การเข้าเดือย ตอกหมุดหมัน ไม่ใช้ตะปูโลหะ (คือเป็นเรือแบบ “เย็บ”) เป็นต้น อีกทั้งการสร้างเรือต้องใช้ไม้คุณภาพ

---

*ชื่อนี้หมายถึงชนเผ่าหนึ่งในท้องทะเล การมีชัยเหนือพวกนี้ทำให้น่านน้ำปลอดภัย แสดงว่าราชาเนตุนเจระราตังนั้นมีอำนาจมาก (เป็นคำอธิบายของ Romanis, F. de., 2005: 103.)

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

เฉพาะ คือไม้สักจากอินเดียและหมู่เกาะใกล้เคียง ในช่วงเวลาหนึ่งไม้สักใช้ทำเรือกลายเป็นสินค้าสำคัญของอินเดียใต้ส่งไปยังคาบสมุทรอาระเบีย (จึงไม่แปลกที่พัฒนาการของคำศัพท์เกี่ยวกับเรือ-ไม้สำหรับต่อเรือในสองสังคม คือ ทั้งฝั่งอาระเบียและฝั่งอินเดียนี้มีที่มาสัมพันธ์กัน ทำให้เราเห็นอีกด้วยว่ารากของคำอันมาจากศัพท์พื้นเมืองของพวกดราวิเดียนในอินเดียนั้นสะท้อนลักษณะของการต่อเรือและการใช้เรือในแต่ละน่านน้ำของผู้คน ซึ่งในที่สุดแล้วผสมผสานกัน)

พัฒนาการของการเดินเรือและต่อเรือเกิดขึ้นทั้งในหมู่ชนอินเดียใต้และ**ชาวมลายู** "มลายู" ในที่นี้มิได้หมายถึงชวา มลายูในประเทศมาเลเซียหรืออินโดนีเซีย มิได้มีความหมายเฉพาะเผ่าใดเผ่าหนึ่ง แต่หมายถึงชาวน้ำผู้พูดภาษาในกลุ่มตระกูลภาษามลายูหรือออสโตรนีเซียน (รายละเอียดเรื่องนี้จะมีต่อไปข้างหน้า) และมีวิถีชีวิตเป็น "ชาวน้ำ" ตั้งแต่ประมาณ ๑,๐๐๐ ปีก่อนคริสต์ศักราช ชาวน้ำมลายูรู้วิธีแล่นเรือในลมมรสุมซึ่งอาจเป็นเพราะว่าในอดีตชาวมลายูมีสัมพันธ์อันดีกับชนจากอินเดียใต้ เรียนรู้ที่จะอยู่ด้วยกัน เช่น การแลกผลิตผลจากทะเลบางอย่าง นำเครื่องเทศมาแลกเปลี่ยนกับพ่อค้าจากศรีลังกา

ความเป็นชาวน้ำทำให้วิถีชีวิตของชนหลายกลุ่มรวมทั้งมลายูผูกพันกับเรือ การศึกษาปัจจุบันอ้างว่าสังคมชาวน้ำประกอบด้วยชุมชนเล็กๆ ขนาดของชุมชนวัดกันด้วยจำนวนและปริมาณของเรือซึ่งบรรทุกผู้คนและสิ่งของเต็มลำเรือหนึ่ง แม้เมื่อพวกนี้มาตั้งถิ่นฐานอยู่บนบกแล้วก็ยังกำหนดขนาดของชุมชนด้วยวิธีนี้ จินตนาการอันเกี่ยวข้องกับเรือมักถูกนำมาใช้ในวิถีชีวิตชนพวกนี้ ซึ่งกระจายกันอยู่ในอาณาบริเวณตั้งแต่ฟิลิปปินส์ถึงสุมาตรา ตลอดไปจนถึงตะวันตกของอินโดนีเซีย [Manguin, P.Y., 1986: 187, 189.] แม้กระจายกันอยู่ในอาณาบริเวณกว้างขวาง แต่ก็ยังสัมพันธ์แนบแน่นทางภาษาและวัฒนธรรม จนถึงคริสต์ศตวรรษที่ ๑๖ พ่อค้ามลายูก็ยังพูดภาษาสื่อสารระหว่างกันเข้าใจได้ตลอดตั้งแต่สุมาตราถึงฟิลิปปินส์ [Reid, A., 1988: 7.]

ปรากฏว่าเรือและเทคนิคการทำเรือแบบพวกมลายูนี้เป็นแบบเดียวกับเรือที่ใช้ในบริเวณมหาสมุทรอินเดียและถูกปรับปรุงใช้ในบริเวณอื่นด้วย บางท่านตั้งข้อสังเกตว่ามลายูเป็นพวกแรกที่รู้จักแล่นเรือคดเคี้ยวไปมาเป็น zigzag pattern โดยให้ใบเรือทำมุมกับลม วิธีนี้ช่วยเวลาเผชิญกับพายุในมหาสมุทร เรือที่ใช้จึงต้องเป็นเรือขนาดเล็กใช้ใบที่เรียกว่า "lug sail" จึงจะรักษาความสมดุลไว้ได้ ใบเรือแบบนี้เองที่พวกโปลีนีเซียนทางตะวันออกและอาหรับทางตะวันตกนำไปปรับปรุงใช้เป็นแบบลาทีนเซล (lateen sail) คือเรือที่ใช้ใบเรือเป็นรูปสามเหลี่ยม โปรตุเกสนำใบเรือแบบนี้ไปประยุกต์ใช้กับแบบใบเรือสี่เหลี่ยม นิยมใช้กับเรือในมหาสมุทรแอตแลนติก จึงสามารถสำรวจฝั่งตะวันตกของแอฟริกาซึ่งลมพัดไปในทิศทางเดียวกันตลอดปีได้ และในที่สุดก็แล่นอ้อมแหลมแอฟริกาได้สำเร็จ ทำลายการค้าของอาหรับในมหาสมุทรอินเดียได้ แล้วจึงมาแสวงหาเครื่องเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ [Hourani, G.F., 1951: 102.]

กล่าวโดยสรุปก็คือ บรรดาชาวน้ำทั้งในมหาสมุทรอินเดียและน่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีความชำนาญในการใช้เรือ ทำเรือ และประยุกต์ใบเรือรูปแบบต่างๆ สำหรับใช้เผชิญกับคลื่นลมพายุ ซึ่งคน

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

กลุ่มอื่นๆ ก็ได้นำเทคนิคเหล่านี้ไปประยุกต์ใช้ในน่านน้ำที่ตนแล่นเรือในกรณีที่ต้องใช้เรือขนาดใหญ่แล่นฝ่าคลื่นลมแรง ความรู้เรื่องการเดินเรือนั้นเป็นวัฒนธรรมสั่งสมกันมา สำหรับบริเวณพื้นน้ำของมหาสมุทรอินเดียทั้งหมด แหล่งสำคัญของกะลาสีเรือซึ่งชำนาญทางน้ำบริเวณฝั่งตะวันตกของมหาสมุทรอินเดียหรือฝั่งมะละบาร์ ล้วนเป็นชาวน้ำจากเมืองท่าสำคัญแถบนั้น พอมาถึงทางฝั่งตะวันออกคือ ฝั่งโคโรมันเดล (ซึ่งมีชาวทมิฬอยู่หนาแน่น) ผู้คนทางฝั่งนี้ใกล้ชิดและสัมพันธ์กับชาวน้ำมลายูจากหมู่เกาะในน่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ต่างเรียนรู้ซึ่งกันและกัน นักเดินเรือมลายูจึงมีความสามารถข้ามอ่าวเบงกอลได้ ขณะเดียวกันคนอินเดียบริเวณปากน้ำคงคาในอ่าวเบงกอลก็มีทักษะในการเดินเรือข้ามมหาสมุทรอินเดียไปถึงเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ การเดินเรือต้องการทักษะหลายรูปแบบ รู้จักดูดวงดาว ก้อนเมฆ ทิศทางลม ทั้งหลายทั้งปวงต้องผ่านความรู้และการกลั่นกรองของคนหลายกลุ่ม เช่น มลายู โจฬะ ฯลฯ การเดินเรือจึงพัฒนาจากการเลียบชายฝั่งจนสามารถตัดข้ามน่านน้ำได้ ขณะเดียวกันก็รู้จักการสร้างเรือที่เหมาะสมใช้ในน่านน้ำของตน

ไพลนี (Pliny) ผู้เขียน*สารานุกรมโรมัน* กล่าวถึงชาวน้ำแถบหมู่เกาะอินโดนีเซียว่า ใช้เรือมีหูกรรเชียงบรรทุกเครื่องเทศสำคัญคือ อบเชย (cinnamon) และแคสเซีย (cassia) ข้ามทะเลกว้างโดย “แพ” ซึ่งไม่มีหางเสือ ไม่มีพาย ไม่มีใบเรือ ไม่มีเครื่องมืออะไรเลยสำหรับการเดินเรือ มีแต่จิตวิญญาณและความหาญกล้าของมนุษย์ให้ลมพัดพาพวกเขาจากอ่าวหนึ่งไปสู่อีกอ่าวหนึ่ง อบเชยและแคสเซียได้ชื่อว่าเป็นไม้หอมที่หวานภาษาพื้นเมืองเรียก กายู มานีส (kayu manis) แปลว่า “ไม้หวาน” แท้ที่จริงมันเป็นไม้เปลือกหวาน มีมากในสุมาตราและชวา คำว่า “cinnamon” เป็นคำรวมเรียกไม้หลายชนิดในตระกูลเดียวกัน รวมทั้งกานพลู การบูร และใบเบย์หวาน (bay) คือใบกระวาน ทั้งหมดเหล่านี้รวมเป็นเครื่องหอม สินค้ายอดนิยมมาแต่ดั้งเดิม พวกชาวน้ำนำเครื่องหอมลงเรือไปถึงมาดากัสการ์และฝั่งตะวันออกของแอฟริกาตั้งแต่ต้นคริสต์ศตวรรษ ให้ถึงมือพ่อค้าคืออาหรับ ซึ่งผูกขาดการค้าเครื่องเทศอยู่ในตอนนั้นก่อนสมัยโรมัน

นอกจากหลักฐานทางฝ่ายอาหรับและโรมซึ่งกล่าวพาดพิงถึงความชำนาญและความถนัดในการเดินเรือของชาวน้ำแล้ว หลักฐานทางฝ่ายจีนก็กล่าวถึงเช่นเดียวกัน ประมาณ ๓๐๐ ปีก่อนคริสตกาล คนจีนสังเกตเห็นนักเดินเรือเหล่านี้ใกล้ฝั่งหมู่เกาะคุน-หลุนในทะเลใต้ เรียกเรือของพวกนี้ว่า “บัว” (buo) มาจากคำว่า “โป” นั่นเอง และเริ่มเรียกพวกชาวน้ำเหล่านี้ว่า “พวกคุนหลุน” เป็นนักเดินเรือและต่อเรือ พวกจีนเองก็เรียนรู้จากนักเดินเรือเหล่านี้ ชาวน้ำเหล่านี้ใช้ใบเรือทำจากเสื่อทอประกบโครงไม้ไผ่มาหลายร้อยปี ต่อมาจีนก็ใช้ใบเรือแบบเดียวกันบ้าง [Johnstone, J., 1980: 191-192.]

เอกสารจีนกล่าวถึงเรือที่พวกมลายูใช้อีกชนิดหนึ่งว่าเป็นเรือขนาดใหญ่ ลำเรือมีหลายชั้น ขนาดธรรมดาบรรทุกน้ำหนักได้ ๔๐๐-๕๐๐ เมตริกตัน เรือขนาดใหญ่รับน้ำหนักได้ถึง ๑,๐๐๐ ตัน ทั้งลำเรือไม่มีโลหะเชื่อมแต่มีเดือยโยงแต่ละกระดานเรือเข้าด้วยกัน ถ้าเป็นเรือเล็กก็ใช้ใยพืชร้อยรัดส่วนต่างๆ เข้าด้วยกัน หรือเรียกว่า “เย็บ” เรือพวกนี้ในภาษามลายูเรียกว่า “จง” (Jong) มีหางเสือ ๒ ตัวติดอยู่ข้างหูกรรเชียงยื่นออกด้านข้างเพื่อทำให้ลำเรือสมดุล เรือขนาดปกติมีเสา ๒-๔ เสา พร้อมไม้ยาวยื่นจากหัวเรือเพื่อผูกเชือกรั้ง

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

เสาไว้ [Manguin, P.Y.,1980: 266-274.]

ชาวน้ำนอกจาก*ชาวอินเดียใต้-ทมิฬ* และ *มลายู* ตามกล่าวมานั้น หลักฐานข้างฝ่ายจีนยังกล่าวถึงพวก*ยวด* หรือ*อวด* หรือ*เวี่ย (Yueh)* ว่ามีร้อยจำพวก อยู่ตามชายฝั่งทะเลจีนแต่ครั้งโบราณ ตั้งแต่เกียงสู (Kiangsu) ตอนใต้ขึ้นถึงตองกิน (Tonkin) พวกนี้ชำนาญทางทะเล เดินเรือค้าขายกับคนจีนไปตามฝั่งเกียงสู แต่ลำพังจีนเองยังไม่ได้ลงมาค้าขายในช่วงต้นนี้ พวกนี้ประกอบด้วยชนหลายเผ่า เมื่อฮ่องเต้จิ๋นซีรวมจีนสำเร็จก็เริ่มส่งกำลังมากมายลงใต้ เพราะรู้ว่าดินแดนนี้อุดมสมบูรณ์ทั้งแร่ธาตุและทรัพยากรจากป่า ในการเกณฑ์คนลงใต้นี้พวกพ่อค้าก็มาด้วย จึง*เกิดชุมชนพ่อค้าจีน*อยู่ตามเมืองของพวกยวดตั้งแต่ ๓๐๐ ปีก่อนคริสตกาล จนเข้าถึงสมัยราชวงศ์ฮั่นทั้งสองฝ่ายจึงมีการติดต่อค้าขายอย่างสม่ำเสมอระหว่างกัน [Wang Gung-wu, 1959: 10-12.]

ขณะเดียวกันก็มีการสู้รบระหว่างกันเพราะจีนต้องการขยายดินแดนลงใต้ มีบันทึกว่าเกิดยุทธนาวีขึ้นในช่วงปี ๑๓๘ ก่อน ค.ศ. หัวหน้าของพวกยวดได้หนีจากเมืองกังตั๋ง (Canton) ไปจนถึงอ่าวตังเกี๋ย ในที่สุดถูกจีนจับได้ พวกจีนนั้นใช้เรือที่เรียกว่า ลู่-ฉวน บางลำเป็นเรือขนาดใหญ่ สร้างเป็นชั้นสูงกว่า ๗๕ ฟุต ใช้ได้ทั้งในแม่น้ำและสามารถแล่นเลียบฝั่งทะเล [Swann, N.L., 1950: 298, 572.]

ประมาณต้นคริสต์ศตวรรษ จีนและอินเดียได้มีการติดต่อค้าขายและส่งคณะทูตถึงกัน กล่าวคือ ใน ค.ศ. ๒ เอกสารจีนว่า *"ฮวง-จือ"* (Huang-chih) เป็นเมืองในอินเดียใต้ (คือกาญจีปุรัม) ได้ส่งคณะทูตมายังจีน ตรงกับสมัยราชวงศ์ฮั่นซึ่งมีนโยบายขยายตัวทางการค้า การเดินทางของราชทูตอยู่ในช่วงเวลาตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ ๑-๕ ขณะเดินทางกลับผ่านเกาะแห่งหนึ่งซึ่งอาจอยู่ประมาณช่องแคบมะละกา-ช่องแคบสิงคโปร์ (เส้นทางปกติในช่วงนี้มักนิยมผ่านทางข้ามคาบสมุทรทางบกมากกว่า) อย่างไรก็ตามปรากฏว่าคณะทูตจีนที่ไปนั้นลง *"เรือคนป่าทางใต้"* ซึ่งได้ไปส่งก่อนจะเปลี่ยนเรือไปยังที่หมาย มีผู้สันนิษฐานว่าเรือที่จะนำไปสู่ที่หมายคือ เรืออินเดียใต้ซึ่งแล่นอยู่ในอ่าวเบงกอล แต่ก่อนถึงบริเวณที่จะลงเรืออินเดียนั้นต้องผ่านอ่าวไทยก่อน เรือที่คณะทูตเปลี่ยนจาก "เรือคนป่าทางใต้" อาจเป็น *"เรือฟูนาน" "เรือจามปา"* หรือ *"เรือมลายู"* ซึ่งล้วนเป็นผู้ชำนาญทางน้ำในน่านน้ำเฉพาะเหล่านี้ อาจเป็นได้ว่าจีนยังไม่ได้มีการสร้างเรือสำหรับค้าขายหรือออกทะเลได้ และการเดินทางในท้องทะเลเป็นข้อจำกัดของจีนแต่เป็นลักษณะพิเศษของคนท้องถิ่นในแต่ละน่านน้ำ เอกสารสมัยราชวงศ์ฮั่น (Han Shu) แสดงถึงการเดินทางไปยังอ่าวเบงกอลในทำนองว่าเป็นเส้นทางประจำ ซึ่งยังไม่แน่ว่าเดินทางผ่านข้ามคาบสมุทรหรือเดินทางผ่านช่องแคบไปโดยตลอด [อ้างใน Wang Gung-wu, 1959: 22-23.]

หลักฐานทางโบราณคดีบางส่วนบนภาคพื้นทวีปอินเดียสะท้อนถึงชุมชนที่ใช้เรือในการคมนาคมและวิวัฒนาการของพาหนะดังกล่าว

ลักษณะของเรือตามที่ปรากฏในภาพจำหลักยุคต้นและสมัยหลังนั้นต่างกัน เรือตามที่เห็นบนตราประทับและเศษเครื่องปั้นดินเผาจากลุ่มน้ำสินธุนั้นค่อนข้างเอียงลาดตรงส่วนโค้งลำเรือและท้ายเรือ;

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ส่วนภาพจำหลักนูนต่ำของเรือที่ภารหุต (Bharhut) อายุ ๒๐๐ ปีก่อน ค.ศ. เป็นเรือที่มีหัว-ท้ายลาดเอียง พร้อมกะลาสี ๓ คนกำลังพายเรือ แผ่นไม้ประกอบเรือยึดโยงด้วยเชือกใยมะพร้าว และเรือกำลังถูกสัตว์ประหลาดในท้องทะเลเข้าโจมตี;

ยังปรากฏรูปเรือ ๒ ลำ ณ ภาพจำหลักนูนต่ำที่สาญจีเช่นกัน สันนิษฐานว่าเป็นเรือใช้ในแม่น้ำ เป็นเรือไม้ยึดไว้ด้วยใยมะพร้าว อีกรูปหนึ่งเป็นเรือรูปปลา มีห้องสำหรับนั่งอยู่ตรงกลาง อายุของภาพจำหลักนี้ประมาณ ๑๐๐ ปีก่อน ค.ศ.;

ขณะที่ภาพจำหลักนูนต่ำ ณ สถูปอมราวดีมีเพียงรูปเดียวเท่านั้นที่แสดงรูปเรืออยู่ตรงกลางของภาพนูนต่ำนี้ ท้องเรือดังกล่าวแบนราบ แต่ลำเรือเป็นสี่เหลี่ยมผืนผ้า กลางห้องท้องเรือเป็นที่นั่ง มีรูปสงฆ์ในพระพุทธศาสนาประนมมือนั่งอยู่ ใกล้กันมีผอบ (คงเป็นที่บรรจุพระบรมธาตุ) ประมาณกันว่าภาพจำหลักที่สถูปอมราวดีคงมีอายุราวคริสต์ศตวรรษที่ ๒

การค้าทางเรือของอินเดียในยุคโรมันนับว่าเฟื่องฟูมาก แม้แต่เหรียญที่ใช้ในการแลกเปลี่ยนยังจำหลักเป็นรูปเรืออยู่บนเหรียญ เช่น ในสมัยกษัตริย์นักการค้าของราชวงศ์ศาตะวาหณะบนที่ราบสูงเดคคันที่สามารถแผ่อิทธิพลทางการค้าถึงฝั่งทะเล พระนามว่า พระเจ้าศรียัชณาสัตการณี (Sri Yajna Satakarni) พระองค์โปรดให้ทำเหรียญจำหลักเป็นรูปเรือใบสองเสา ใต้ลำเรือเป็นรูปปลาและหอยสังข์ สัญลักษณ์ของท้องทะเล เรือเดินสมุทรนี้จึงบ่งบอกถึงการค้าทางทะเลของอินเดียในสมัยของพระองค์ เหรียญดังกล่าวรู้จักกันในชื่อว่า เหรียญปัลลวะ-กุรุมบรา (Pallava-Kurumbara coins) กำหนดอายุประมาณคริสต์ศตวรรษที่ ๓-๔ แหล่งที่พบเหรียญนั้นอยู่ในบริเวณตั้งแต่มัทราสทางใต้ด้านตะวันตกถึงทมิฬนาฑู ดินแดนของราชวงศ์โจฬะทางด้านตะวันออก รวมทั้งเขตแคว้นอานธรประเทศด้วย [Chandra, M., 1977: 99-100.]

การเดินเรือค้าขายในมหาสมุทรอินเดียนั้นส่งผลทำให้เกิดตลาดค้าใหญ่ขึ้นในเอเชียถึง ๓ แห่ง คือ อินเดียทางใต้และตะวันตก ศรีลังกาและอ่าวเบงกอล น่านน้ำของหมู่เกาะในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และจีน ตลาดค้าขนาดใหญ่นำความมั่งคั่งและอำนาจมาสู่คนหลายกลุ่ม อาทิ จีน (ตั้งแต่สมัยราชวงศ์ถังเป็นต้นไป) ชาวทมิฬโจฬะซึ่งสามารถพัฒนากองเรือค้าของตนได้ (ก่อนกองเรือของจีนสมัยราชวงศ์เหม็งเสียอีก) นอกจากนี้ยังปรากฏความมั่งคั่งในหมู่ชาวเกาะ-ชาวน้ำของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทำให้สามารถรวมตัวกันสร้างอำนาจควบคุมการค้าบริเวณช่องแคบมะละกาได้ และค้าขายกับพ่อค้าจากภายนอก เช่น พ่อค้าเปอร์เซีย-อาหรับ กรีก-โรมัน

สมัยคุปตะการเดินเรือของอินเดียก็เจริญก้าวหน้า แต่กลับไม่ปรากฏรูปเรือในศิลปกรรมยุคนี้ ยกเว้นตราดินเผารูปศรีลักษมีประทับยืนบนเรือ แต่สันนิษฐานได้ว่าเหรียญตราประทับรูปศรีลักษมีนี้เป็นเหรียญสำหรับพ่อค้ายุคคริสต์ศตวรรษที่ ๕

ภาพเรือสินค้าของอินเดียหาได้ไม่ง่ายนัก แต่มีภาพปูนเปียก (fresco) อยู่ภาพหนึ่งที่ถ้ำอชันตา เป็นภาพเรือขนาดสามเสา (mast) ใบเรือเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า และมีส่วนที่ใช้ติดตั้งใบเรือ (rigging) สามารถขึง

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ใบได้เป็นใบเรือรูปสามเหลี่ยม ขึงจากหัวเรือถึงเสาหน้า (rigged jib) ตรงปลายมุมบนติดคาน (boom) และปลายอีกด้านตรงกันข้ามติดไว้ด้วยไม้ขวางหนุนดาดฟ้าเรือ (across-beam) นอกจากนี้เรือยังติดตั้งหูกรรเชียง (outrigger) อันมั่นคงผูกตรึงออกไปทั้งสองด้านของตัวเรือ (hull) เรือจึงมีขนาดสูงใหญ่ ทั้งหัวเรือ (prow) และท้ายเรือยกสูง ล้วนตกแต่งด้วยดวงตาคู่ใหญ่ ดูแล้วคล้ายดังเรือเป็นปลาสองหัวขนาดมหึมา นอกจากนี้มีหางเสือ (rudder) และสมอเรือ (anchor) สำหรับสู้กับพายุทะเลและกระแสน้ำเชี่ยว เรือบางลำมีเรือช่วยชีวิตติดอยู่ด้วย เรือมีขนาดใหญ่ หลักฐานอินเดียว่าบางลำขนาดใหญ่จุคนตั้งแต่ ๒๐๐-๗๐๐ คน [Auboyer, J., 2002: 75-76.]

ภาพวาดที่ถ้ำอชันตามีเพียง ๒ ภาพเท่านั้นที่แสดงรูปเรือ

ถ้ำที่ ๑๗ แสดงภาพพระเจ้าวิชัยเสด็จไปศรีลังกาบนเรือ อายุประมาณคริสต์ศตวรรษที่ ๕

ถ้ำที่ ๑๒ แสดงรูปเรือประกอบ ทั้งลำเรือและหางเสือมีลัญลักษณ์รูปดวงตา ด้านหนึ่งมีใบเรือ ๓ เสา ตรงท้ายเรือเป็นส่วนใบเรือ

ณ ศาสนสถานบรมพุทโธ (Borobodur) ในชวาตอนกลาง ปรากฏภาพจำหลักรูปเรือข้ามมหาสมุทรอินเดีย เมื่อประมาณคริสต์ศตวรรษที่ ๗ และ ๘ รูปเรือที่นี่และที่อื่นแสดงลักษณะพื้นฐานของเรือข้ามมหาสมุทรอินเดีย คือการร้อยรัดแผ่นกระดานเรือเข้าด้วยกันโดยใช้เชือกหรือใยวัสดุธรรมชาติ (แทนที่จะใช้ตะปูยึด) ผ่านเข้าไปในรูเจาะ หลังจากนั้นอุดด้วยเรซินหรือน้ำมันผสมมะนาว เรือต่างๆ ล้วนทำแบบนี้ตั้งแต่เรือโดว์ (dhow) ขนาดใหญ่ของอาหรับจนถึงเรือขนาดเล็ก เรือที่บรมพุทโธมีโครงสี่เหลี่ยมยื่นออกไปรองรับอยู่ด้านข้าง (outrigger) บนเรือมีเสาแยกออกเป็น ๓ ขาพร้อมเชือกและมีใบพายบังคับ (โดยใช้แรงมนุษย์) ภาพจำหลักรูปเรือที่บรมพุทโธเป็นเรือแบบมีหูกรรเชียง (outrigger) เป็นลักษณะแบบเรือพื้นเมือง ตรงท้ายเรือและหัวเรือเห็นเป็นรูปวงล้อมคล้ายดวงตา (แบบเดียวกับที่ถ้ำอชันตา) อาจกล่าวได้ว่า ลักษณะเหล่านี้เป็นลักษณะสามัญของเรือแบบที่เรียกว่า เรือกูรา-กูรา (Kura-Kura boats) ของชวาตะวันออก และเรือปะราหุ (prahus) แบบปัตตาเวีย

จีนทำการค้าในบริเวณนี้มานานแล้วและมีการติดต่อค้าขายกับชาติอื่น ตั้งแต่ประมาณคริสต์ศตวรรษที่ ๕ การค้ากับต่างประเทศทางทะเลจีนใต้ก็เพิ่มมากขึ้นผ่านทางช่องแคบมะละกา ในการทำการค้านั้นเดิมใช้เรือแล่นในแม่น้ำที่เรียกว่า “ลู่-ฉวน” (lou-ch'uan) ใช้เลียบชายฝั่ง การค้าและการเดินเรือถูกผูกขาดโดยพวก “เวี่ยร้อยจำพวก” (ซึ่งรวมคนจีนทางใต้ผสมเป็นกลุ่มเดียวกัน) พอเข้าสมัยฟูนานเป็นเมืองค้าขายสำคัญช่วงคริสต์ศตวรรษที่ ๓-๕ ก็ปรากฏหลักฐานว่ามีการใช้เรือฟูนานตัดข้ามอ่าวไทย [Wang Gung-wu, 1959: 37-38.] นั่นก็คือ จีนยังต้องอาศัยเรือของชาวน้ำพื้นเมืองเมื่อออกพ้นน่านน้ำจีนหรือเมื่อเลียบชายฝั่งจีนลงมาทางใต้ ไม่ปรากฏว่าจีนลงใต้ไปถึงหมู่เกาะแต่อย่างใด แม้จีน-อินเดียติดต่อค้าขายสินค้าทั้งทางธรรมและทางโลกมากมาย แต่การติดต่อนั้นหลายส่วนก็เป็นไปตามเส้นทางบก

ปลายสมัยความรุ่งเรืองของฟูนานในคริสต์ศตวรรษที่ ๕ นั้น เป็นโอกาสที่พ่อค้าจีนและอินเดียใต้ได้

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ขยายตัวลงใต้ เพราะไม่มีฟูนานเป็นพ่อค้าคนกลางดังก่อน อาจเป็นเพราะเหตุนี้จึงมีหลักฐานว่าศรีลังกาส่งทูตไปจีน ส่วนทางฝ่ายจีนเองก็ได้เริ่มเห็นนักเดินทางและพระสงฆ์เดินทางไปอินเดียมากขึ้น การเดินทางของทูตศรีลังกาก็ดี การเดินทางของสงฆ์จีนและนักเดินทางเหล่านี้ก็ดี แสดงว่าต้องมีการใช้เรือใหญ่จากศรีลังกาผ่านหมู่เกาะแล้วข้ามอ่าวเบงกอล บันทึกของหลวงจีนฟาเสียนเมื่อต้นคริสต์ศตวรรษที่ ๕ จึงกล่าวถึงการลง “เรือใหญ่ของพ่อค้า” แล่นจากศรีลังกาไปยังหมู่เกาะ ก่อนต่อไปยังเมืองกังตั๋ง เมืองท่าค้าขายของจีน เรือสินค้าขนาดใหญ่ที่หลวงจีนฟาเสียนเดินทางนั้นลักษณะเป็นเรือแบบที่สามารถแล่นตัดผ่านทะเลจีนใต้ และหลวงจีนกล่าวว่าจุคนได้มากกว่า ๒๐๐ คน ซึ่งใหญ่กว่าเรือที่ทูตจีนคังไถสมัยฟูนานอ้างถึงเท่าตัว แสดงว่าเรือพ่อค้าดังกล่าวนี้ต่างจากเรือที่ใช้กันในน่านน้ำของฟูนาน และไม่ใช่เรือแม่น้ำแบบจีน

ใครที่จะชำนาญในน่านน้ำของมหาสมุทรอินเดียจากศรีลังกาถึงอ่าวเบงกอล ดังในเหตุการณ์ที่เรากำลังกล่าวถึงอยู่นี้ อันเป็นช่วงเวลาที่ยังไม่ปรากฏหลักฐานการค้าขายทางเรือของพ่อค้าจีนชัดเจน (แม้มีพ่อค้าเอกชนจีนออกนอกประเทศเป็นจำนวนมากก็ตาม) พวกที่เข้ามามีบทบาทการค้าทางทะเลในช่วงเวลานี้คือ เปอร์เซีย-อาหรับ ศรีลังกา และอินเดียใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งอินเดียใต้นั้นเป็นพ่อค้าคนกลางขนถ่ายสินค้าให้กรีกและโรมันมาแต่ก่อน อีกทั้งยังมีพัฒนาการทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับการขยายตัวด้านการค้าทางทะเลสัมพันธ์กับเปอร์เซีย-อาหรับและศรีลังกาอีกด้วย เรือที่สามารถแล่นในน่านน้ำแถบนี้ได้น่าจะเป็น*เรือของอินเดียใต้และชาวมลายู*เท่านั้น พ่อค้าต่างประเทศเมื่อมาถึงต้องติดต่อการค้ากับคนพื้นเมือง การใช้เรือพื้นเมืองคงเป็นสิ่งที่เหมาะและสะดวกที่สุดในการแสวงหาสินค้าและปลอดภัยในการเดินเรือ

เรือซึ่งพัฒนาเป็นเรือสินค้าขนาดใหญ่มี ๔ ใบเรือ และ ๗ ใบเรือ ตามที่เอกสารจีนว่านั้นล้วนเรียกว่า “โป” ซึ่งเป็นคำศัพท์ของพวกทมิฬใช้หมายถึงเรือ เป็นคำศัพท์อยู่ในภาษาทมิฬด้วยก่อนที่ชาวมลายูจะนำไปใช้เรียก “เรือ” ของตน การสืบทอดวัฒนธรรมทางเรือของพวกทมิฬได้ดำเนินไปอย่างสืบเนื่องจนปรับปรุงให้เหมาะสมเป็นเรือค้าขาย

พัฒนาการในการใช้เรือเพื่อค้าขายติดต่อในน่านทะเลเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เฉพาะอย่างยิ่งบริเวณทะเลจีนใต้นั้น ชาวน้ำท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ในส่วนของจีนเองก็แผ่อิทธิพลและการติดต่อเข้าสู่บริเวณนี้เป็นระยะ และเห็นได้ชัดว่าดำเนินไปโดยต้องอาศัยชาวน้ำในท้องถิ่น

การค้าทางทะเลของจีนขยายตัวในสมัยสามก๊ก หนึ่งในสามก๊กคือ พระเจ้าซุนกวน ซึ่งมีอำนาจอยู่ในทะเลจีนใต้ ราชวงศ์วู่ (Wu) ของพระองค์มีอำนาจอยู่ตามเมืองท่าทางตอนใต้ ตั้งแต่ตอนล่างของลุ่มน้ำแยงซีลงมา ตลอดช่วงปี ค.ศ. ๒๒๐-๒๘๐ แน่นอนพ่อค้าของราชสำนักวู่ไม่มีทางที่จะติดต่อค้าขายกับบ้านเมืองทางเอเชียตะวันตกและเอเชียกลางผ่านเส้นทางสายไหมได้ จึงจำเป็นอยู่เองที่จะต้องขยายการค้าในทะเลจีนใต้ออกไป ในช่วงนี้เองทูตและนักสำรวจของจีนเช่น คัง-ไถ (K'ang-T''ai) ได้เดินทางไปฟูนาน บันทึกของเขาทำให้จีนได้รับรู้เป็นครั้งแรกเกี่ยวกับผู้คนและดินแดนทางใต้ บันทึกของคังไถตอนหนึ่งกล่าวถึง ลักษณะเรือของฟูนานว่า ยาวประมาณ ๘ ฟุตจีน กว้าง ๖ ฟุต มีหัวเรือ (bow) และท้ายเรือ (stern) ดูเหมือนปลา มี

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ขนาดใหญ่ สามารถจุคนได้ถึง ๑๐๐ คน แต่ละคนบ้างก็ถือพายยาวหรือพายสั้น ทั้งหมดนี้อ้างในงานของวาง กุ่ง-หวูซึ่งสันนิษฐานว่าเรือดังกล่าวคงจะเป็นเพียงเรือใช้ในแม่น้ำ ต่างจากเรืออีกชนิดหนึ่งซึ่งเป็นเรือใหญ่แล่นในอ่าวไทย สามารถใช้เป็นเรือสงครามไปโจมตีบ้านเมืองได้ถึง ๑๐ แห่ง จนทำให้ฟูนานมีอำนาจครองอ่าวไทยและตอนบนของคาบสมุทรมลายู [Wang Gung-wu, 1959: 38.]

อย่างไรก็ตามในที่สุดราชวงศ์วู่ก็แพ้ราชวงศ์จิ้น (หรือเว่ย) ของโจโฉ ขณะที่เมืองท่าต่างๆ ทางตอนใต้ต่างเป็นอิสระในการค้าขายโดยมีกังตั๋งเป็นเมืองสำคัญ เมื่ออำนาจของจีนทางเหนือมั่นคงขึ้น ราชสำนักมีความต้องการสินค้าแปลกๆ จากทางใต้ *บันทึกของราชวงศ์จิ้น* กล่าวว่า ได้ส่งคนออกไปโดยเฉพาะ ***"ให้แล่นใบไปในมหาสมุทรใหญ่****และนำกลับมาซึ่งมุกคุณภาพหลากหลาย"* [อ้างใน Wang Gung-wu, 1959: 34.]

เราไม่มีรายละเอียดเกี่ยวกับ "แล่นใบไปในมหาสมุทรใหญ่" ว่าใช้เรือลักษณะอย่างใด ใหญ่หรือเล็ก และใครเป็นผู้ควบคุมการเดินเรือ คนจีนหรือชนเผ่า หรือเรือพ่อค้าต่างชาติอื่น เรือที่แล่นในมหาสมุทรใหญ่ได้ไม่ใช่เรือแล่นเลียบชายฝั่งจะมีลักษณะเช่นไร

ไม่ว่าอย่างไร การค้าในทะเลจีนใต้ขยายขอบเขตกว้างขวาง ปลายสมัยราชวงศ์จิ้น (ค.ศ. ๔๐๐-๔๑๙) ศรีลังกา อันเป็นเมืองศูนย์กลางการค้าขายทางทะเลในมหาสมุทรอินเดีย ได้ส่งทูตมายังจีนเป็นครั้งแรก ทูตได้ถวายพระพุทธรูปงาช้างอันงดงามแด่ฮ่องเต้

หลังจากราชวงศ์จิ้นแล้ว ราชวงศ์ลิ่วซุ่ง (Liu Sung) และราชวงศ์เหลียง (Liang) ผลัดกันมีอำนาจในจีน แต่ล้วนไม่สามารถรวมแผ่นดินจีนให้เป็นปึกแผ่นได้

ภาพสะท้อนของความรุ่งเรืองด้านการค้าทางทะเลที่ผ่านมหาสมุทรอินเดียนั้น ปรากฏอยู่ในจดหมายเหตุจีนว่า จีนสมัยราชวงศ์ถังทึ่งกับเรือเดินสมุทรขนาดใหญ่ และให้ฉายาเรือต่างๆ กันตามชื่อของชนชาติ ลักษณะเด่นของกลุ่มชน และพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ อาทิ เรือใหญ่แห่งทะเลใต้ เรือใหญ่จากภูมิภาคตะวันตก เรือใหญ่ของชาวป่าพวกหมาน เรือใหญ่ชาวมลายู เรือใหญ่ชาวสิงหล เรือใหญ่ชาวเปอร์เซีย [Jitsuzo, K., 1930.]

ปรากฏว่าในคริสต์ศตวรรษที่ ๕ และ ๖ ราชวงศ์ฉี (Ch'i) ใต้ ได้ส่งไหมเป็นสินค้าออกจำนวนหนึ่งแก่พ่อค้าต่างชาติ พ่อค้าดังกล่าวเดินทางมาจากเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และได้ทำการค้าขายกับเรือพ่อค้าคุน-หลุน

ในคริสต์ศตวรรษที่ ๗ หลวงจีนอี้จิงกล่าวในบันทึกของท่านว่า ได้เดินทางไปยังตองกินและกังตั๋งโดยอาศัยคนจากประเทศคุน-หลุน ในศตวรรษเดียวกันก็มีการกล่าวถึงพ่อค้าคุน-หลุนนำเรือมาค้าขายที่กังตั๋งทุกปี และพวกคุนหลุนนี้เองครั้งหนึ่งได้ลอบฆ่าผู้ว่าเมืองกังตั๋งด้วยกริชที่ซ่อนอยู่ในแขนเสื้อ

เอกสารจีนนั้นเรียกเรือคุน-หลุนว่า คุน-หลุน-โป (K'un-lun p'o) หมายความว่า เรือคุน-หลุนเป็นเรือขนาดใหญ่ กะลาสีซึ่งเดินเรือล้วนเป็นคนคุน-หลุน เรือนั้นอาศัยลมชักใบขึ้น และว่าลำพังแรงมนุษย์คงไม่สามารถเคลื่อนเรือใหญ่ขนาดนี้ได้ (การใช้คำว่า "โป" ประกอบอยู่ด้วยจึงทำให้อาจสันนิษฐานได้ว่า ถ้าไม่ใช่

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

เรืออินเดียใต้ก็ต้องเป็นเรือชาวน้ำของหมู่เกาะ เช่น “มลายู” เพราะชนเหล่านี้หยิบยืมคำศัพท์ที่ใช้เรียกเรือระหว่างกัน จึงเป็นไปได้ที่จะถ่ายทอดเทคโนโลยีกันเอง-ผู้วิจัย)

ศาสตราจารย์โวลเตอร์สได้เสนอว่า พวกคุน-หลุนนี้คือชาวหมู่เกาะอินโดนีเซีย เป็นผู้ชำนาญการเดินเรือ และพวกเหล่านี้จะเป็นผู้ที่มีบทบาทมากในการค้าขายผ่านเรือเปอร์เซีย เรือคุน-หลุนนี้เองที่ติดต่อค้าขายกับศรีลังกาและอินเดียข้ามอ่าวเบงกอล พวกคุน-หลุนหรือพ่อค้าเรือคุน-หลุนมีบทบาทมากต่อการค้าทางทะเลของจีน (ตอนใต้) และขยายการค้านั้นสู่การติดต่อกับประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อื่นๆ และกับอินเดีย [Wolters, O.W., 1967: 78, 153-154, 242.]

เรือใหญ่ของจีนเริ่มปรากฏสมัยราชวงศ์ซ้อง ราชวงศ์หยวน และต้นราชวงศ์เหม็ง แต่ก่อนหน้านั้นเมื่อกล่าวถึง “เรือจีน” เป็นคำที่มีความหมายรวมว่าเรือที่ทำการค้าร่วมกับจีน เรือเปอร์เซียคือเรือที่ทำการค้ากับพวกทางอ่าวเปอร์เซีย โดยมีลูกเรือเป็นชาวทมิฬหรือมลายู [Hourani, G.F., 1951: 46-50.] ทั้งนี้สอดคล้องกับข้อสังเกตที่ว่า จีนเก็บความรู้เกี่ยวกับการเดินเรือจากความชำนาญของชาวน้ำพื้นถิ่นซึ่งสั่งสมกันมาหลายกลุ่มหลายชนชาติ จนสมัยราชวงศ์ซ้องกะลาสีเรือจีนจึงสามารถเดินเรือตัดข้ามทะเลจีนใต้ [Needham, J., 1970: 40-70.; Swann, N.L., 1950: 298,572.]

มีข้อน่าสังเกตคือ เรือพื้นเมืองซึ่งเรียกว่า “โป” หรือ “เปราหุ” ใช้กันแพร่หลายอยู่ตามหมู่เกาะต่างๆ ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แม้ในสมัยหลังดังที่ปรากฏอยู่ในบันทึกของวอลเลซและตีพิมพ์เป็นหนังสือชื่อ *The Malay Archipelago* วอลเลซเดินทางสำรวจประวัติศาสตร์ธรรมชาติของบริเวณซึ่งเขาเรียกว่า “กลุ่มเกาะย่อยมาเลย์” หรือ “Malay Archipelago” ในช่วงเวลาตั้งแต่ ค.ศ. ๑๘๕๔-๑๘๖๘

วอลเลซได้พบว่า ชาวเกาะหลายกลุ่มเป็นพ่อค้าทำการค้าขายโดยใช้เรือติดต่อค้าขายกัน เรือนั้นเป็นเรือพื้นถิ่นเรียกว่า ปะราอุ (prau) (คือ เปราหุ) พวกโกแรม (Koram) เป็นเผ่าพันธุ์พ่อค้าโดยแท้ เดินทางไปค้าขายตามเกาะต่างๆ ด้วยเรือปะราอุ ซึ่งชาวเกาะเค (Ke) ผู้ชำนาญการสร้างเรือเป็นผู้ต่อเรืออีกทีหนึ่ง พวกนี้ปีหนึ่งต่อเรือนับร้อยลำทั้งใหญ่และเล็ก สินค้าที่ชาวเกาะค้าขายกันก็มีเครื่องเทศ กระดองเต่า เปลือกไม้สมุนไพร ส่วนมากขายให้แก่พ่อค้าชาวบูกีส ไม่ไปขายตลาดอื่น วอลเลซเล่าว่า วิธีการสร้างเรือนั้นใช้แผ่นกระดานประกอบเป็นเรือ แล้วใช้หวายร้อยเข้าด้วยกันและเข้าเดือยให้ตรึงแน่น ซึ่งวิธีการเหล่านี้ทำมาแต่ครั้งโบราณ (ไม่เคยใช้ตะปู) ใบเรือเหมือนเสื่อสาน กรอบโครงทำด้วยไม้ไผ่รูปสามเหลี่ยม มีหางเสือเรือ ๒ อัน สมอเรือทำด้วยไม้ (เรือนี้เป็นแบบ “เย็บ” ดังเคยอธิบายมาแล้ว-ผู้วิจัย)

ตอนหนึ่งวอลเลซกล่าวถึงการค้าขายของพวกบูกีสจากเกาะมากัสซาร์ ใช้เรือพื้นเมืองเดินทางไปค้าขายยังหมู่เกาะต่างๆ ปีละครั้ง เพราะต้องอาศัยลมมรสุมออกจากเกาะประมาณเดือนธันวาคมหรือมกราคมโดยอาศัยลมมรสุมตะวันตก และกลับในเดือนกรกฎาคมหรือสิงหาคมโดยอาศัยลมมรสุมตะวันออก

เรือพวกบูกีสนั้นเรียกเรือว่า ปะราอุ เช่นเดียวกัน

เรือที่วอลเลซใช้เดินทางไปเกาะอะรู (Aru Islands) เป็นเรือขนาดปานกลาง ๗๐ ตัน เป็นเรือใบ ๒

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

เสา เขาบันทึกว่าเรือลำนี้รูปร่างเหมือนสำเภาจีน (Chinese junk) มีดาดฟ้า มีห้องพักสำหรับวอลเลซและกัปตัน ใช้ลูกเรือทั้งหมด ๓๐ คน [Wallace, A.R., 1989: 367, 377, 409-411.]

การตั้งข้อสังเกตของวอลเลซเรื่องรูปลักษณ์ของเรือซึ่งคล้ายเรือจีนนั้น เป็นการยืนยันว่าเทคโนโลยีการทำเรือถูกถ่ายทอดระหว่างชาวน้ำพื้นเมืองและชาวจีน แสดงว่าความเก่าแก่ในประเพณีการสร้างเรือและเดินเรือของชาวน้ำเหล่านี้แพร่ถึงกัน ทั้งเรือที่ใช้กันในอ่าวเบงกอล เรือของชาวเกาะในน่านน้ำทะเลใต้ และเรือของชาวน้ำอินเดียใต้ ดังได้กล่าวแล้วว่าต้นคำศัพท์ของคำว่าเรือนั้นมาจากภาษาทมิฬ ซึ่งชาวอินเดียใต้เดินเรือทั้งทะเลในและทะเลนอก คือทั้งฝั่งโคโรมันเดลทางอ่าวเบงกอลและฝั่งมะละบาร์ ทะเลอาหรับ จึงอาจเป็นได้ว่าพัฒนาการของการใช้เรือติดต่อค้าขายหรือสัมพันธ์กับโลกภายนอกปรากฏชัดเจนในหมู่ชนของอินเดียใต้จนสามารถสร้างเมืองท่าทำการค้าทางทะเลติดต่อกับกรีกและโรมได้ตั้งแต่ยุคต้น และติดต่อกับอาณาจักรโบราณในเอเชียมาตั้งแต่ก่อนคริสต์ศตวรรษนับพันปี

สมัย*มาร์โคโปโล*เดินทางทางทะเล (คริสต์ศตวรรษที่ ๑๓) ในบันทึกของเขาเมื่อเริ่มต้นเรื่องอินเดีย เขาให้รายละเอียดเรืออินเดียไว้ในหนังสือของเขากินเนื้อที่ถึง ๑ บท

มาร์โคโปโลกล่าวถึงเรือซึ่งพ่อค้าว่าจ้างว่าทำด้วยไม้สัก (“timber” ในบางฉบับใช้คำว่า “fir timber”) เรือสมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๑๓ มีดาดฟ้า มีเคบินเล็กๆ จำนวน ๖๐ ห้อง (บางลำอาจมีมากหรือน้อยกว่านี้) แต่ละห้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับพ่อค้า ๑ คน เรือมีพวงมาลัยเรือ มี ๔ เสาแต่มีหลายใบ ใบเรือบางใบใช้ ๒ เสา ซึ่งชักขึ้น-ลงได้ เรือเป็นไม้หลายชั้น ไม้แต่ละชั้นบากเป็นร่องยึดติดกันไว้เพื่อป้องกันรอยรั่วหากเรือแล่นชนหินหรือปลาวาฬวิ่งเข้าชน (ซึ่งไม่เกิดขึ้นบ่อยนัก) เวลาเรือแล่นกลางคืนฟองขาวของคลื่นยั่วใจสัตว์ที่หิวและมักเข้าโจมตีเรืออย่างดุดันซึ่งอาจทำให้ท้องเรือเป็นรูจึงทำผนังเรือเป็นสองชั้น ทั้งหมดโดยมีไม้ประกบป้องกันแผ่นไม้เรือไว้ ใช้วิธี ตอกหมันและยึดไว้ด้วยตะปูเหล็ก (แสดงว่าเรือพื้นเมืองรุ่นหลัง ผู้สร้างเรือพยายามใช้ตะปู) ที่สำคัญคือ ใต้ท้องเรือฉาบด้วยยางไม้ผสม มีปูนขาว quick lime) และป่าน (hemp) หั่นเป็นชิ้นเล็กๆ บดให้เข้ากันแล้วผสมกับน้ำมันจากต้นไม้ชนิดหนึ่ง ผสมจนเหนียวเหมือนขี้ผึ้งและมีคุณภาพดีกว่ายางสนหรือน้ำมันดิน เรือสินค้าแบบนี้มีขนาดใหญ่ที่สุดต้องใช้กะลาสีเรือถึง ๓๐๐ คน ขนาดเล็กที่สุดใช้กะลาสีประมาณ ๕๐ คน ขึ้นอยู่กับปริมาณสินค้า สมัยก่อนเรือมีขนาดใหญ่กว่านี้มาก ต้องจอดในน้ำลึกซึ่งไม่สะดวกสำหรับจอดที่ท่าเรือบางเมือง ฉะนั้นจึงต้องทำเรือให้มีขนาดเล็กลง เรือใหญ่เช่นนี้มีเรือขนาดเล็กพ่วงไปด้วยอีกประมาณ ๑๐ ลำ [Komroff, M., ed., 1933: 261-263.; Rugoff, M., ed., 2004: 209-211.]

มาร์โคโปโลไม่ได้กล่าวรายละเอียดเรื่องใบเรือไว้ว่าเป็น “lateen” คือ ใบเรือรูปสามเหลี่ยมดังที่อาหรับนิยมใช้ หรือเป็นใบเรือสี่เหลี่ยมแบบของอินเดียใต้ ดังเรือของราชวงศ์ปัลลวะหรือเรือที่เห็นในภาพที่ถ้ำอชันตา แต่ได้บอกไว้ว่าเป็นเรือขนาดใหญ่ เพราะฉะนั้นต้องไม่ใช่ “balance-lug sail” คือ เรือใบขนาดเล็กแบบชวาดังที่เห็นจากภาพจำหลัก ณ ศาสนสถานบรมพุทโธ ใบเรือแบบนี้กว้างมากกว่าสูง เหมาะ

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

สำหรับใช้ล่องตามกระแสน้ำและต้านลม ใบเรือแต่ละแบบนั้นเหมาะกับแต่ละน่านน้ำ เพราะใบเรือช่วยในการทรงตัวของเรือ ใบเรือแบบ “lateen” ในที่สุดแล้วกลายเป็นที่นิยมมาก ได้พบใบเรือแบบ “lateen” สำหรับเรือในมหาสมุทรอินเดียด้านตะวันตกในมหาสมุทรแปซิฟิกด้วย แต่ยากจะบอกว่าใครรับแบบหรือเลียนแบบใคร

“เรืออินเดีย” ซึ่งมาร์โคโปโลกล่าวถึงนี้กลับใช้เทคนิคต่อเรือถึง ๒ แบบด้วยกัน คือ ใช้ทั้งวิธีบากเข้าสลักตอกหมันคล้ายเรือแบบ “เย็บ” (sewn plank) ของคนพื้นเมือง ซึ่งยึดเรือไว้ด้วยใยต้นไม้ของต้นตาลหรือต้นมะพร้าว ทำนองเถาวัลย์เหนียว ผูกเป็นปมเงื่อน นั่นคือเย็บด้วยเชือก ไม่ใช้ตะปู หรือบางทีใช้ “หมัน” คือ “wooden pegs” เรือของฟาโรห์แห่งอียิปต์และเรือกรีกก็เป็นเช่นเดียวกับเรือแอฟริกาตะวันออกคือเป็นแบบ “เย็บ” นี้คือสิ่งที่ฮูรานีเรียกว่า *“ความเป็นสากล”* ไม่จำเป็นต้องเป็นการส่งต่อทางวัฒนธรรมระหว่างชนต่างๆ ก็ได้ หรือถ้ามีความสัมพันธ์ติดต่อกันแล้วใช้เทคนิควิธีแบบเดียวกันก็อาจกล่าวได้ว่านี้คือ “ขนบทางทะเลของอินเดีย-อาหรับ-เปอร์เซีย” (Indian and Arab/Persian maritime traditions) ไม่มีใครลอกเลียนแบบใครหรืออีกนัยหนึ่งเป็นวัฒนธรรมร่วม การเป็นขนบร่วมดังว่านี้ ย่อมแสดงถึงความซ่ำซองทางการเดินเรือและต่อเรือของอินเดียใต้ว่ามีประวัติความเป็นมา และมีบทบาททางด้านการค้าขายอันยาวนาน

๓.๒ ชุมชนน้ำและการสร้างความเชื่อมโยง (แวดวง) หรือ Connections

หลักฐานการขยายตัวของชุมชนน้ำโดยอาศัยกลไกทางการค้านั้น ปรากฏอย่างชัดเจนโดยเฉพาะอย่างยิ่งทางมหาสมุทรอินเดียด้านตะวันตก ซึ่งเห็นได้ชัดว่าเกิดการสร้างแวดวงแลกเปลี่ยนค้าขายกันอย่างกว้างขวางทั้งในระดับชายฝั่ง การติดต่อระหว่างชุมชนข้ามอารยธรรม อันมีผลสัมพันธ์ต่อการขยายเครือข่ายข้ามอารยธรรม จะเห็นได้ว่ามีการติดต่อกับแหล่งอารยธรรมทางอ่าวเปอร์เซีย-ทะเลแดง-ลุ่มน้ำสินธุอย่างชัดเจนมาตั้งแต่ยุคแรกๆ พัฒนาการดังกล่าวสวนกระแสกับความเข้าใจเดิมที่ว่า มหาสมุทรอินเดียเป็นส่วน “ปิด” หรือสิ้นสุดโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิวัฒนาการของอารยธรรมลุ่มน้ำสินธุนั้นมีทั้งส่วนที่ต่อติดกับคนตามชายฝั่งทะเล ลุ่มน้ำภายในและนอกภูมิภาคข้ามอารยธรรม ทำให้ประมาณได้ถึงเครือข่ายการค้าซึ่งแผ่ไปกว้างขวางทั้งชายฝั่งทะเลและบริเวณตอนในหลังฝั่ง ที่สุดแล้วการค้าก็ทำให้ชุมชนน้ำกลายเป็นเมืองท่าสำคัญ

ชุมชนน้ำเกิดขึ้นจากการรวมตัวของกลุ่มชนที่ใช้ชีวิตสัมพันธ์กับทะเลดังกล่าวมาแล้ว

๑. ชุมชนน้ำ

ในอดีตนั้นมนุษย์จำนวนมากใช้ชีวิตเคลื่อนไหวไปมาสัมพันธ์กับทะเล ดำรงชีวิตเลี้ยงตนเองหลากหลายรูปแบบ เช่น ประมงจับปลา หาหอย ประมงหอยมุก ทำเกลือ หรือแสวงหาทรัพยากรทางทะเล กิจกรรมเกี่ยวกับเรือ สร้างเรือ เดินเรือ แม้แต่การเป็นสลัดทะเลก็นับเนื่องเป็นวิถีชีวิตแบบหนึ่งด้วย วิถีชีวิตที่เกี่ยวข้องกับท้องทะเลด้วยกันทำให้มนุษย์อยู่ร่วมกันเป็นชุมชนในที่นี้เรียกว่า *ชุมชนชาวน้ำ* หรือ *ชุมชนน้ำ*

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

(maritime communities) ซึ่งมักกระจายอยู่ตามริมฝั่งทะเลมหาสมุทร ในอาณาบริเวณตามชายฝั่งหรือที่มีทางน้ำติดต่อกับทะเลได้โดยไม่ห่างฝั่งมากนัก บางชุมชนลอยเรืออยู่เป็นสังคมเดียวกันก็มี (เช่น ชุมชนน้ำบริเวณน่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และทางตะวันออกของมหาสมุทรอินเดีย ดังที่เราเรียกโอรังลาอุต (Orang Laut) หรือบ้างก็เรียก “ชาวเล”

“ชุมชนน้ำ” นั้นนอกจากสัมพันธ์กับลักษณะทางภูมิศาสตร์กายภาพของอินเดีย ความหลากหลายทางด้านสังคมและวัฒนธรรมทางภาษาก็เป็นสภาวะอย่างหนึ่ง ซึ่งช่วยให้สามารถมองเห็นความหลากหลายของประชากรชาวน้ำและองค์ประกอบของประชากรบนแผ่นดินซึ่งต่อติดกับมหาสมุทรอินเดียอยู่

ลักษณะภูมิทัศน์อันโดดเด่นอย่างหนึ่งของคาบสมุทรอินเดียก็คือ แนวชายฝั่งทะเล แม้ไม่อาจกล่าวได้ว่าเป็นชายฝั่งที่แหว่งเว้ามากนัก ไม่มีอ่าวจอดเรือโดยธรรมชาติหรือท่าเรือมากนัก แต่โดยเหตุที่เป็นแนวชายฝั่งยาวติดต่อกันไปอย่างสืบเนื่องจากตะวันตกถึงตะวันออก จากอ่าวมัคราน ถึงอ่าวเบงกอล จึงเป็นภูมิทัศน์ที่เอื้อต่อการค้าเลียบชายฝั่ง มีเมืองท่าเกิดขึ้นตามชายฝั่งด้านตะวันตก จากดินดอนสามเหลี่ยมลุ่มน้ำสินธุลงสู่ปลายสุดของคาบสมุทร ขณะที่ทางชายฝั่งด้านตะวันออก การค้าและวัฒนธรรมแพร่ไปสู่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้เปิดเส้นทางด้านนี้ ทำให้อินเดียโบราณกลายเป็นศูนย์รวมของเส้นทางน้ำในมหาสมุทรอินเดีย และศูนย์กลางของการค้าระหว่างอำนาจใหญ่ในยุโรปกับจีน ขณะเดียวกันก็เป็นชุมทางของผู้คนชนเผ่าทั้งทางบกและทางน้ำ

เมืองท่าค้าขายที่เกิดขึ้นในสมัยหลังนั้นมีที่มาสัมพันธ์กับ *ชุมชนน้ำ* หรือชุมชนชาวน้ำซึ่งเกิดตามชายฝั่งทะเลหรือเกาะนอกฝั่ง ตลอดจนผู้คนชุมชนซึ่งเกาะกลุ่มกันอยู่บนเรือในบริเวณติดต่อถึงฝั่ง ตั้งแต่แอฟริกาตะวันออกและน่านน้ำทางตะวันตกของมหาสมุทรอินเดีย ตลอดจนชายฝั่งมหาสมุทรด้านตะวันออก เหล่านี้ได้ก่อให้เกิดความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างผู้คน นำไปสู่การค้าติดต่อแลกเปลี่ยน ส่งผลต่อความเคลื่อนไหวทางประวัติศาสตร์ในมหาสมุทรอินเดีย

ชุมชนน้ำเป็นชุมชนมนุษย์ที่เก่าที่สุดแบบหนึ่ง พบบริเวณตามชายฝั่งอ่าวเปอร์เซีย ฝั่งน่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ฝั่งแปซิฟิก และอเมริกาใต้ ชุมชนเหล่านี้มีชีวิตพึ่งพิงท้องทะเล แต่บางชุมชนก็ต้องเสาะแสวงหาอาหารทางการเกษตรบ้างเพื่อความอยู่รอด นั่นก็คือ พึ่งผลผลิตจากแผ่นดินอันควบคู่ไปกับผลได้จากท้องทะเล ซึ่งนับเป็นการใช้ชีวิตแบบมีประสิทธิภาพที่สุดของชุมชนน้ำ สันนิษฐานว่าชุมชนน้ำกำเนิดเก่าที่สุดคือ ชุมชนพบตามบริเวณฝั่งตะวันออกของแอฟริกา เฉพาะอย่างยิ่งแถบอ่าวเปอร์เซียและโมซัมบิก [McPherson, K., 2007: 34-35.]

ชุมชนน้ำที่เกิดขึ้นตามชายฝั่งทะเล-มหาสมุทรเหล่านี้จึงไม่ใช่เพียงแต่เชื่อมทะเลและบกเข้าหากันตามธรรมชาติเท่านั้น แต่เป็นเสมือนปมหรือเงื่อนของเส้นเชือกอันเป็นที่ชุมนุมหรือกักวิถีความเคลื่อนไหวของผู้คน วัฒนธรรม และความคิดอันหลากหลายให้เข้าที่เข้าทาง (เช่น ชุมชนในทะเลดำเป็นที่ชุมนุมของผู้คนจากยุโรป-เอเชีย กรีก-โรม ชุมชนน้ำของชาวทมิฬในอินเดียใต้เป็นชุมนุมของชนหลากหลายกลุ่มผู้ร่วมใช้

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ภาษาทมิฬ จนทำให้ชนกลุ่มนี้สร้างอำนาจอยู่ได้ในอินเดียใต้ชั่วระยะเวลาหนึ่ง) ชุมชนเหล่านี้อาจขยายตนเป็นทั้งที่หลอมรวมตกผลึกทางความคิด หรือเป็นที่วัฒนธรรม-อารยธรรมหลายรูปแบบแพร่กระจาย

ชุมชนน้ำอาจเป็นที่สั่งสมความคิดและความชำนาญของกลุ่มชนอันมีความถนัดเฉพาะพิเศษ ทั้งในส่วนของความเชื่อซึ่งผู้คนได้สร้างแนวคิดความเชื่อแตกออกไปจากความเชื่อเดิม เช่น เทพ-อสูร-นางฟ้าเกี่ยวกับทะเลในศาสนาฮินดู หรือแม้แต่พุทธศาสนานิกายมหายานตันตระ เป็นอาทิ การรวมกลุ่มของพ่อค้า-นักเดินเรือซึ่งอาจมีสภาพพิเศษและสร้างอิทธิพลขึ้นได้ (ซึ่งเราเห็นได้ว่าตามรายงานบันทึกการเดินทางของเจิ้งเหอในสมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๑๕ นั้นเขาได้พบชุมชนทางการค้าชายฝั่งทะเลซึ่งเป็น “ไดแอสเปอ-ระ” ในตัวเอง กลายเป็นกลุ่มอิทธิพล มีหัวหน้ารวมกำลังสู้รบกับจีนได้ เป็นต้น)

เงื่อนไขของสภาพภูมิศาสตร์ เช่น หาดทราย ทางเข้าแคบๆ ที่ทำให้บริเวณนั้นกลายเป็นตลาด และหรืออ่าวจอดเรือตามภาวะน้ำขึ้นน้ำลง เงื่อนไขเหล่านี้จะเป็นปัจจัยกำหนดว่าชุมชนที่เกิดขึ้นนั้นเติบโตได้หรือไม่ เป็นอย่างไร จะสามารถกลายเป็นเมืองท่าค้าขายซึ่งมั่งคั่งเป็นที่นิยมได้หรือไม่ ฉะนั้นตามบรรดา *เมืองการค้า เมืองท่า* และ *คลังสินค้า* ที่มีชื่อของมหาสมุทรอินเดียส่วนใหญ่จึงอยู่ในบริเวณและสภาพแวดล้อมที่เป็นชุมชนน้ำมาก่อน บางชุมชนอาจเกิดขึ้นเป็นชุมชนตามฤดูกาลเท่านั้นและไม่โตต่อไป อาจเป็นเพียงตลาดเคลื่อนที่ดังเช่นประมงหอยมุกบางแห่ง ชุมชนเหล่านี้มีโอกาสสูงที่จะกลายเป็นเมืองซึ่งขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่างเช่นกัน บางชุมชนมีโอกาสได้ติดต่อถึงกันกับชุมชนภายในซึ่งเป็นชุมชนเกษตรกรรม มีทรัพยากรธรรมชาติมากมาย หรือเปิดออกสู่การติดต่อโลกภายนอก เมืองท่าหรือนครใหญ่ก็วิวัฒน์ขึ้นด้วยเหตุนี้ และอาจหายไปหรือลดความสำคัญลงด้วยเหตุผลอีกหลายประการ ทั้งโดยสภาพแวดล้อมเปลี่ยน ความต้องการของตลาดเปลี่ยน หรืออำนาจทางการเมืองซึ่งเข้ามาครอบงำก็อาจเปลี่ยนความสำคัญของเมืองได้

พบว่าชุมชนน้ำเป็นชุมชนมนุษย์เก่าที่สุดบริเวณอ่าวเปอร์เซียเพราะว่าสภาพทางฝั่งตะวันออกของแอฟริกาไม่มีลำน้ำหรือร่องน้ำเดินเรือได้เชื่อมระหว่างชายฝั่งกับดินแดนตอนใน คือไม่มีซีบอร์ด (Sea-board) หรือพื้นที่ชายทะเลที่จะต่อติดกับแผ่นดินหลังฝั่งทะเลสำหรับใช้ทำการเพาะปลูกได้บ้าง ถ้ามีก็จะเป็นพื้นที่แห้งแล้งประเภททุ่งหญ้าขนาดใหญ่เรียกว่า “ซาวันนา” (Savannah) ขณะที่ตามริมฝั่งทะเลตามแนวเหนือ-ใต้มีพื้นที่ให้มนุษย์ตั้งถิ่นฐานได้ ชุมชนน้ำเหล่านี้จึงติดต่อระหว่างชุมชนชายฝั่งด้วยกันเอง หรือค้าขายกับคนนอกฝั่งจากต่างแดนเป็นหลัก ทำให้เกิดการติดตลาดขึ้นตามฝั่งทะเลที่เรียกว่า ตลาดชายฝั่ง หรือ “shore markets” ซึ่งแน่นอนตลาดชายฝั่งแบบนี้ย่อมดึงดูดผู้คนจากภายนอกเข้ามาติดต่อ ลักษณะภูมิศาสตร์ทางทะเลของอ่าวเปอร์เซีย อีกทั้งการที่เป็นแหล่งปลาอันอุดม จึงเป็นตัวกำหนดสำคัญอันทำให้เกิดชุมชนน้ำเก่าแก่ทางฝั่งนี้ แล้วสร้างความเชื่อมโยงกับอาณาบริเวณอื่นของมหาสมุทรอินเดียด้านตะวันตก เช่น ทางฝั่งมัคราน ปากน้ำสินธุ และทางฝั่งอินเดีย [McPherson, K., 1995: 23.]

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ชุมชนน้ำนั้นผูกพันอยู่กับการใช้เรือ หลักฐานของมนุษย์ที่ใช้เรือในบริเวณที่สัมพันธ์กับมหาสมุทรอินเดีย และปรากฏร่องรอยเก่าสุดเมื่อ ๑๒๕,๐๐๐ ปีมาแล้ว คือบริเวณ*ทะเลแดง* มนุษย์พวกนี้กินอาหารทะเลจำพวกหอยและแมงกะพรุน [Pearson, M., 2008: 47.] ต่อมาอีกนานมาก คือประมาณ ๗,๐๐๐ ปีก่อน ค.ศ. มีหลักฐานแสดงถึงกลุ่มมนุษย์ซึ่งใช้ชีวิตแสวงหาอาหารพอประทังตน (foraging substence) อยู่ทางตอนเหนือของมหาสมุทรอินเดีย ซึ่งสันนิษฐานได้ว่ามีการผ่านเส้นทางอ่าวเปอร์เซีย หลักฐานเกี่ยวกับความเชื่อมโยงระหว่างชุมชนเมื่อประมาณสหัสวรรษที่ ๕ ก่อน ค.ศ. (5,000 B.C.) คือลูกปัดเปลือกหอยซึ่งพบทาง*ตอนเหนือของซีเรีย* แสดงว่ามีการติดต่อกับมหาสมุทรอินเดียผ่านอ่าวเปอร์เซีย เส้นทางนี้เป็นเส้นทางซึ่งใช้กันในระยะแรกเริ่มการติดต่อระหว่างเอเชียตะวันตก-อ่าวเปอร์เซีย และมหาสมุทรอินเดีย [Tempoe, M., 1989: 1.]

ชุมชนน้ำแถบชายทะเลฝั่งตะวันตกของมหาสมุทรอินเดีย เฉพาะอย่างยิ่งจากอ่าวเปอร์เซียนี้เอง ได้สร้างความเชื่อมโยงกับชุมชนอื่นทางด้านตะวันออกที่อยู่ทางฝั่งตะวันตกเฉียงเหนือและตะวันตกของแผ่นดินอินเดีย อย่างน้อยที่สุดชุมชนน้ำซึ่งเป็นชาวประมงหาปลาจากแหล่งปลาชุมในอ่าวเปอร์เซียได้สร้างความสัมพันธ์ติดต่อกับชุมชนชายฝั่งทะเลต่อไปจนถึงปากน้ำสินธุ หลักฐานเกี่ยวกับชุมชนน้ำซึ่งทำประมงบริเวณอ่าวเปอร์เซียมีมากมาย และสะท้อนภาพความหลากหลายของปลา ปริมาณ รวมทั้งการกระจุกตัวของประชากรในชุมชนน้ำซึ่งทำประมงที่นี้ ตลอดจนยืนยันว่าการทำประมงในอ่าวเปอร์เซียเป็นอาชีพดั้งเดิม มีอายุยืนยาว*เก่าสุด*ของประชากรตามชายฝั่งในอ่าวเปอร์เซีย พบร่องรอยเป็นซากปลาตามแหล่งโบราณคดีอายุสหัสวรรษที่ ๕ ก่อน ค.ศ. (5,000 B.C.) ในเขตซาอุดิอาระเบียตะวันออกในปัจจุบัน พบร่องรอยของสัตว์จำพวกหอย ปลาหมึก หอยมุก เหล่านี้สัมพันธ์โดยตรงกับการดำรงอยู่ของชุมชนน้ำ ณ บริเวณดังกล่าว นอกจากนี้มีเนินซากหอยอีกหลายแห่งยังไม่ได้ขุดค้น พบตามแนวชายฝั่งของโอมาน บาห์เรน กาตาร์ อาบู-ดาบี และซาอุดิอาระเบียตะวันออก ร่องรอยของเปลือกสัตว์เหล่านี้ไม่ได้ถูกใช้เฉพาะในถิ่น อาจเป็นได้ว่าถูกประกอบเป็นผลิตภัณฑ์หรือเป็นวัสดุทางการค้า ได้พบเปลือกหอยซึ่งมีถิ่นกำเนิดในอ่าวเปอร์เซียไปไกลถึงอิหร่าน เมโสโปเตเมีย ซีเรีย และอนาโตเลีย [Potts, D.T., 1990.; Classen, 1998.]

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ชุมชนน้ำอันเป็นชุมชนคนจับปลาหาหอย มีบทบาทในมหาสมุทรอินเดียมาแต่แรกเริ่มในอ่าวเปอร์เซีย และได้สร้างเครือข่ายความเชื่อมโยงกับชุมชนน้ำที่อยู่ไกลออกไป (และในบางกรณีอาจสัมพันธ์กับชุมชนคนหลังฝั่งทะเล) เรื่องของชุมชนคนหาปลาไม่ค่อยมีปรากฏในหลักฐานลายลักษณ์อักษรของอินเดีย อย่างไรก็ตามร่องรอยทางโบราณคดีดังกล่าวช่วยยืนยันความสำคัญของชุมชนน้ำเหล่านี้ต่อจุดเริ่มต้นของผู้คนชุมชนและพัฒนาการทางสังคมในมหาสมุทรอินเดีย ขณะที่พื้นฐานด้านเศรษฐกิจเดิมพึ่งพิงชายฝั่งแต่ก็ขยายสู่การประมงในท้องทะเลเปิด ตลอดจนเก็บหาหอยหรือปุ่มเปลือกปะการังตามหาดทรายเวลาน้ำลด พบร่องรอยการจับปลาเฮอริงและแอนโชวีโดยใช้แหยาวดึงด้วยมือลากจากแนวชายฝั่ง มีการตกปลาโดยใช้สายเบ็ด แต่หลักฐานบางอย่างก็ชี้ให้เห็นว่าพวกเขาเริ่มใช้เรือในการจับปลา [Biagi, et

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

al., 1984: 46-49.] ด้วยหลักฐานทั้งหมดอันแสดงมานี้ จึงกล่าวได้ว่าพื้นฐานเศรษฐกิจดั้งเดิมของชุมชนน้ำในมหาสมุทรอินเดียเป็นเศรษฐกิจแบบจารีต อันมีลักษณะผสมคือ ทำประมงตามชายฝั่งติดต่อระหว่างกันเองกับมนุษย์ซึ่งตั้งถิ่นฐานทำเกษตรอยู่ตอนในหรือตามโอเอซิส เช่น พบชิ้นส่วนหม้อไหสีดำจากอิหร่านตะวันออกที่แหล่งชุมชนน้ำ เป็นต้น แสดงว่ามีการสร้างความเชื่อมโยงระหว่างชุมชนคนจับปลาชายฝั่งกับสังคมเกษตรกรรมตอนใน การเปลี่ยนแปลงนี้เริ่มเมื่อประมาณ ๕,๐๐๐ ปีก่อน ค.ศ. [Ray, H.P., 2003: 39.]

ชุมชนน้ำพบในบริเวณมหาสมุทรอินเดีย จำนวนมากเป็นชุมชนจับปลาทำมาหากินกับท้องทะเล แม้อาจไม่ได้อยู่ตามชายฝั่งทะเลแต่อยู่ในเวิ้งโพรงผาของถ้ำ พื้นฐานทางเศรษฐกิจของพวกเหล่านี้คือประมงจับปลาทั้งสิ้น ก่อนเปลี่ยนเป็นอื่นหรือผสมผสานกับเศรษฐกิจแบบอื่น หลักฐานเก่าที่สุดของชุมชนคนจับปลาในเอเชียใต้ก็คือที่ศรีลังกา เมื่อนักโบราณคดีพบลูกปัดและเปลือกหอยจากถ้ำพาดมบลีนา (Batadombalena) มีอายุราว ๒๘,๕๐๐-๑๖,๐๐๐ [Deraniyagala, 1990: 215.] นอกจากนี้ก็ปรากฏหลักฐานว่า มันไต (Mantai) ซึ่งอยู่ทางฝั่งทะเลด้านตะวันตกเฉียงเหนือของศรีลังกา ต่อติดกับฝั่งทะเลของอินเดียใต้มีการใช้ทรัพยากรทางทะเลหลายชนิด แม้กระทั่งเต่าทะเลและปลาโลมา กำหนดอายุอยู่ในช่วงประมาณสหัสวรรษที่ ๒ ก่อน ค.ศ. (2,000 B.C.) [Prickett-Fernanda, 1990: 15.]

นอกจากนี้บริเวณแผ่นดินอินเดียด้านตะวันตกที่ติดกับมหาสมุทรอินเดีย พบหลักฐานของชุมนุมมนุษย์หรือชุมชนตามถ้ำเชิงผา [Chakrabarti, D.K., 1999: 91.] ขณะที่ตามฝั่งทะเลของคุชราตและฆอน-แฆนทางด้านตะวันตกของอินเดียก็พบหลักฐานของชุมชนอยู่ตามชายฝั่งทะเล [Ray, H.P., 2003: 39.] กระนั้นก็ไม่อาจกล่าวได้ว่าชุมชนในสองบริเวณที่ถ้ำเพิงผาและชายฝั่งทะเลมีความเกี่ยวโยงกันโดยตรง แต่มีหลักฐานทางโบราณคดีแสดงการผสมผสานของชนกลุ่มต่างๆ จากบริเวณตอนในออกสู่มหาสมุทรอินเดียอยู่บ้างเหมือนกัน เช่น ทางด้านตะวันออกฉียงใต้ของฝั่งทะเลอินเดีย (หรือมหาสมุททรอินเดียด้านตะวันออก) บนฝั่งวิสาขาปัฏนัม (Visakhapatnam) ในเขตอานธรประเทศปัจจุบัน ได้พบร่องรอยการอยู่อาศัยบนสันทราย หลักฐานชี้ให้เห็นว่าชุมชนเปลี่ยนจากเศรษฐกิจแบบจับปลามาเป็นการเสาะแสวงอาหารในยุคหินใหม่ (คือนีโอลิธิก) และอาจสัมพันธ์กับชุมชนทางฝั่งทะเลด้านตะวันตกเฉียงใต้บริเวณแคว้นเกรละปัจจุบัน [Misra, 1989.]

แม้ไม่ปรากฏหลักฐานชัดเจนนักเกี่ยวกับแบบแผนชุมชนน้ำทางด้านตะวันตกของมหาสมุทรอินเดียในที่อื่นๆ แต่ที่น่าสนใจคือ มีหลักฐานของชุมชนคนจับปลาอยู่ในศิลปะถ้ำของอินเดีย เฉพาะอย่างยิ่งในอินเดียใต้แถบที่สูงเดคคัน พบตามแหล่งโบราณคดีเกือบ ๓๐ แหล่ง ศิลปะถ้ำเหล่านี้แสดงรูปปลาหรือลวดลายเรขาคณิตรูปปลาจากทุกแหล่ง บางแห่งแสดงการแทงปลาด้วยหอกและปลานั้นอยู่ในเรือ เช่นที่แหล่งโบราณคดีเกอวาฆาต (Kerwaghat) อยู่บนหน้าผาชันแต่มีทางติดต่อกับแม่น้ำ นี้อาจเป็นการจับปลาน้ำจืดไม่ใช่ฝั่งทะเล แต่เรือที่ปรากฏกลับเป็นเรือแบบมีโครงยื่นออกไปด้านหนึ่ง เพื่อสร้างความสมดุลไม่ให้

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

เรือจมง่าย คือเรือแบบ outrigger ซึ่งเป็นเรือใช้ในมหาสมุทรอินเดียในหมู่ชาวน้ำท้องถิ่น [Ray, H.P., 2003: 40.]

หลักฐานทางโบราณคดีแสดงการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ที่*คุชราต*ตามลำน้ำเศตรุนจิ (Shetrunji River) พบว่ามีถึง ๒๒ แห่ง กำหนดอายุอยู่ในช่วงศตวรรษแรกก่อน ค.ศ.-ช่วงคริสต์ศตวรรษแรก ในบรรดาทั้งหมดเป็นการตั้งถิ่นฐานตามชายฝั่งทะเล ๙ แห่ง และทั้ง ๙ แห่งจัดอยู่ในจำพวกหมู่บ้านประมง เป็นทั้งหมู่บ้านประมงกึ่งเกษตรกรรม หมู่บ้านเกษตรกรรมทำเกลือ โดยรวมแล้วมีลักษณะเป็นหมู่บ้านที่เรียกได้ว่าหมู่บ้านพอเพียง บางหมู่บ้านมีจุดเริ่มต้นย้อนไปถึงยุคอารยธรรมลุ่มน้ำสินธุ ณ เมืองฮะรัปปา [Paul, 1999-2000: 99-109.] หลักฐานทำนองนี้ช่วยให้เราลงความเห็นได้ว่า อย่างน้อยที่สุดในสมัยของอารยธรรมลุ่มน้ำสินธุ มีความเกี่ยวโยงทางสังคมระหว่างชุมชนน้ำตามชายฝั่งทะเลจากอ่าวเปอร์เซียเลียบมาทางใต้อ่าวมัคราน จนถึงลุ่มน้ำสินธุ

นอกจาชุมชนน้ำแล้ว ได้เกิดกลุ่มชนตามความต่างของวิถีชีวิต ที่สำคัญคือ ชาวนา เกษตรกร และพวกเร่ร่อนเลี้ยงปศุสัตว์ และมนุษย์ตามป่าเขา (แน่นอนว่าต้องมีเป็นจำนวนมากกว่ากลุ่มอื่น) ภายหลังมนุษย์ตามชุมชน-หมู่บ้านได้สร้างเมือง เกิดช่างฝีมือและพ่อค้า [Thapar, R., 2003: 55-62.]

ประชากรของอินเดียนั้นมีความหลากหลายทางเผ่าพันธุ์ชนชาติอยู่เป็นอันมาก เนื่องมาจากสภาพภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม ได้จำแนกกลุ่มคนออกจากกัน บางกลุ่มอยู่ในอินเดียมานานนักหนาแล้ว คนเหล่านั้นบางทีถูกเรียกว่า “อะบอริจินส์” คือ คนท้องถิ่น หรือ “อติวาสี” (Aborigines/Adivasis) ในยุคหิน มนุษย์ทั้งหลายเหล่านี้เป็นพวกเร่ร่อน หาอาหาร ล่าสัตว์อยู่ตามป่า ต่อมากลุ่มเผ่าพันธุ์ต่างๆ เกิดขึ้น เพราะเขาเหล่านี้จับกลุ่มกันอยู่ตามที่ต่างสภาพแวดล้อม ภูเขา หุบน้ำ แอ่งน้ำในหุบเขา ที่ราบ ทะเลทราย และป่า รวมทั้งชายฝั่งทะเล และแน่นอนว่าชนจากภายนอกได้เข้ามาสร้างสัมพันธ์ติดต่อด้วย เช่น อารยัน อิหร่าน เติร์ก-อัฟกัน กรีก-แมซิโดเนียน และทิเบต-เบอร์มัน นี้คือชาติพันธุ์ซึ่งเข้ามาผสมผสานผ่านมาตามเส้นทางค้าและการสังสรรค์ทางวัฒนธรรม

ร่องรอยของชนเผ่าทางน้ำนั้นมีหลักฐานปรากฏอยู่บ้าง เช่น “มาลาเวตาน” (Malavetans) ซึ่งมีทั้งพวกที่อยู่บนที่สูงและอยู่บริเวณตอนล่าง ผู้รู้อธิบายว่า กลุ่มนี้ผสมกับชนที่มาจากแถบทะเลเมดิเตอร์เรเนียน แยกกันอยู่ใน ๓ บริเวณ คือ บริเวณลุ่มน้ำสินธุกลุ่มหนึ่ง ทางตะวันตกของอินเดียกลุ่มหนึ่ง อีกกลุ่มหนึ่งอยู่ในอินเดียตอนใต้ (กลุ่มนี้เรียกกันว่า เตอร์มิลอย -Termiloi) กลุ่มชนที่ผสมผสานเผ่าพันธุ์จากเมดิเตอร์เรเนียนนี้ที่หลงเหลืออยู่ในปัจจุบันได้แก่ พวกนายาร์ (Nayars) เอซฮาวา (Ezhavas) เป็นต้น นายาร์นั้นได้ชื่อว่าเป็น “นักรบแห่งมะละบาร์” ขณะที่พวกเอซฮาวานั้นเชี่ยวชาญทางการปลูกมะพร้าวและในอุตสาหกรรมที่เกี่ยวกับมะพร้าว ชนกลุ่มนี้เป็นชาวเรือที่สามารถกรรเชียงเรือขนาดใหญ่ได้อย่างเชี่ยวชาญ [Nadar, G.K., (n.d.),: 28-33, 36-38.]

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ชนท้องถิ่นเดิมในเกรละซึ่งอยู่ตามชายฝั่งทะเลและเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนน้ำนั้นมีอยู่แล้วแต่อดีต เชื่อว่าได้ผสมผสานอยู่กินกับคนต่างถิ่นจากภายนอก เฉพาะอย่างยิ่งในช่วง ๑,๐๐๐ ปีแรกของคริสต์ศักราช เมื่อชาวตะวันออกกลางเข้ามาสู่อินเดียเป็นจำนวนมาก มุสลิมอาหรับเป็นกลุ่มใหญ่ที่เข้ามาได้อยู่กินกับพวกท้องถิ่นในเกรละ จึงเป็นชนอินเดียผสมมุสลิมกลุ่มแรกซึ่งเรียกกันว่า *"มาปิลลาแห่งเกรละ"* (Mapillas of Kerala) สืบเชื้อสายมาจากพ่อค้าอาหรับและสตรีชาวเกรละ ชนกลุ่มนี้เป็นชนกลุ่มที่เดินเรือและทำประมง [Avari, B., 2007: 220.]

ประวัติของชาวเกรละในอดีตนั้นมาเกี่ยวข้องกับชนพื้นเมืองราชวงศ์เจระ (ซึ่งเชื่อกันว่าในระยะเริ่มต้นนั้นเป็นชนผู้ใช้ภาษาทมิฬ) เมื่อพวกเจระอพยพจากแผ่นดินตอนในเข้ามามีอำนาจในเกรละ ตำนานเล่าว่าพวกไอ (Ays) เป็นชนพื้นถิ่นดราวิเดียนเป็นราชวงศ์ที่ปกครองเกรละอยู่ทางใต้ ประมาณเวลาร่วมสมัยกับทมิฬราชวงศ์ เจระและราชวงศ์ปัณฑัย (อย่างไรก็ตามภายหลังกลุ่มชนทั้งหมดเหล่านี้จะตกอยู่ใต้อำนาจของทมิฬราชวงศ์โจฬะตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ ๙ เป็นต้นไป)

มาปิลลาถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของพวกนายาร์ด้วยเช่นเดียวกับซาโมริน* โดยเฉพาะอย่างยิ่งชนชั้นสูง มาปิลลา กษัตริย์ของพวกซาโมรินมีอำนาจอยู่ที่กไลกัฏ (เมืองท่าตอนบนของเกรละ) เป็นผู้สนับสนุนการค้าอาหรับในมหาสมุทรอินเดียมาก ถึงขั้นที่มีนโยบายว่า ทุกครอบครัวชาวประมงในเขตของตนต้องทำให้สมาชิกชายคนหนึ่งเป็นมุสลิมให้ได้ มาปิลลาซึ่งไม่ใช่มาปิลลาชั้นสูงมักเป็นชาวประมง [Dale, S.F., 1980.]

การใช้ชีวิต การเดินเรือของชุมชนน้ำขึ้นอยู่กับระบบลม (wind systems) ในมหาสมุทรอินเดียเป็นตัวกำหนดเวลาเดินเรือ ระยะทาง และแม้แต่เส้นทาง [Chaudhuri, K.N., 1985, 1990.] สิ่งเหล่านี้ขึ้นอยู่กับฤดูกาลของลมมรสุม นอกไปจากกำหนดหรือเป็นเงื่อนไขสำหรับการเดินเรือในมหาสมุทรอินเดียแล้ว ระบบลมยังส่งผลต่อการจับปลาซึ่งขยายมากไปกว่าประมงชายฝั่งอีกด้วย ผลกระทบอีกประการหนึ่งอันสัมพันธ์กับระบบลมในมหาสมุทรอินเดียคือ พ่อค้าเมื่อเดินทางระยะไกลในทะเลและมหาสมุทรจำเป็นต้องหยุดพักณ ที่ใดที่หนึ่งซึ่งไม่ใช่ตามบนฝั่ง หากเป็นระหว่างทางไปสู่เป้าหมาย ฉะนั้นจึงทำให้เกิด *"ไดแอสเปอระ"* (diaspora) คือ นิคมของพ่อค้า กะลาสี และกลุ่มชนตามที่ต่างๆ ในมหาสมุทรอินเดียและทะเลจีนใต้ [Pearson, M.N., 1976.; Das Gupta, A., 1979.; Das Gupta and South China Sea, 1987.]**

นอกจากหลักฐานทางโบราณคดีและหลักฐานเอกสารพื้นเมืองทางตอนใต้ของประเทศอินเดียแล้ว *ชุมชนคนจับปลา*ในมหาสมุทรอินเดียยังปรากฏเรื่องราวอยู่ในเอกสารต่างประเทศอื่น เช่น เอกสารกรีกเมื่อต้นคริสต์ศตวรรษ เอกสารกรีกกล่าวถึงชุมชนประมงว่าอยู่ตามชายฝั่งทะเลและตามเกาะห่างจากชายฝั่งทางด้านแอฟริกาตะวันออก "ทะเลอีรีเธรียน" อิหร่านตอนใต้ และอินเดียด้านตะวันตกเฉียงเหนือและ

---

* เป็นชื่อเรียกในสมัยอังกฤษเข้ามาค้าขาย

** เมื่อประเทศในยุโรปตะวันตกขยายอิทธิพลทางการค้าสมัยต่อมา ก็ได้เกิดนิคมพ่อค้าทำนองนี้เพิ่มมากขึ้นในแอฟริกา ทวีปอเมริกา เอเชีย และแปซิฟิก

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ตะวันตก บรรดามนุษย์ในชุมชนดังกล่าวนั้นมีเอกลักษณ์ร่วมกันตรงที่เป็น “พวกกินปลา” หรือ “อิคธีโอ-ฟากอย” (Ichthyophagoi) คือกินปลาเป็นอาชีพหลัก มนุษย์เหล่านี้เป็นหลายกลุ่มชาติพันธุ์แต่อยู่บริเวณชายฝั่ง พูดหลากหลายภาษา ซึ่งบรรดาชาวกรีกผู้จดบันทึกฟังแล้วไม่เข้าใจ

ผู้บันทึกบางท่านเช่นไพลนีเขียนไว้ว่า ชุมชนพวกกินปลานี้อยู่ตามพื้นที่ชายฝั่งเป็นระยะทางยาวแล่นเรือถึง ๓๐ วันจึงจะผ่านพวกนี้ไปหมด

ใน *Periplus* ผู้บันทึกประมาณไว้ว่าชุมชนน้ำเหล่านี้กระจายกันอยู่คลุมบริเวณตั้งแต่ฝั่งมัคราน (Makran) จนจรดบริเวณที่กลุ่มชาติพันธุ์โอริไต (Oritai) อาศัยอยู่เป็นต้น

พวก “อิคธีโอฟากอย” ไม่ใช้เบ็ดหรือแหเหวี่ยงจากเรือเวลาจับปลา แต่จับปลาโดยใช้จังหวะของกระแสน้ำ (ให้เป็นประโยชน์) จับปลา มีจำนวนน้อยเท่านั้นที่ใช้เรือและฝึกทักษะพิเศษในการจับปลา ส่วนใหญ่จับปลาตามที่มากับกระแสน้ำ [**Indica**, 29.9.]

นักเขียนกรีกบันทึกไว้ว่า เมื่อน้ำทะเลขึ้นซัดเข้าสู่ฝั่งวันละ ๒ ครั้ง คลื่นแรงพาปลาและสัตว์ทะเลหลายชนิดติดเข้ามาด้วย เมื่อน้ำไหลกลับปลาก็ติดอยู่ตามโพรงหิน หรือหินกรวดซึ่งถูกน้ำพัดเข้าฝั่งกลายเป็นกองขวางทางกลับลงทะเลของปลา บรรดาเด็กและผู้หญิงต่างพากันวิ่งลงไปจับปลาเหวี่ยงขึ้นบก บางทีก็มีสัตว์ทะเลอื่น แมงป่อง ปลาไหล แมวน้ำ และที่รูปร่างแปลกก็มีมาก พวกอิคธีโอฟากอยเป็นนักค้าด้วย โดยรวบรวมนำกระดองเต่ามาขาย (**Periplus**, section 4.) ตามแนวฝั่งแอฟริกาตะวันออก พวกนี้ใช้ทั้งเรือแคนูขุดและ “เรือเย็บ” หรือเรือทำด้วยไม้กระดานยึดติดกันสำหรับจับปลาและจับเต่า ส่วนพวกชาวเกาะนอกชายฝั่งก็จับปลาด้วยตะกร้าจุ่มลงในน้ำแทนการใช้แห พวกจับปลาเหล่านี้บางเกาะมีหัวหน้าถือกันว่าเป็นผู้ศักดิ์สิทธิ์ พูดด้วยภาษาอาระบิก นุ่งผ้าเตี่ยวทำด้วยใบปาล์ม [**On the Erythrean Sea**, Book V; **Historia Naturalis VI**; **Periplus Maris Erythraey**, sections 2-4.]

สำหรับกรณีชาวอารยันซึ่งอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานทางเหนือของอินเดียนั้นพบว่า หลักฐานเป็นลายลักษณ์อักษรเกี่ยวกับชุมชนคนจับปลาปรากฏอยู่ในสมัยหลังมาก เพียง ๑,๐๐๐ ปีหรือสหัสวรรษแรกก่อน ค.ศ. เท่านั้น เช่น *คัมภีร์พระเวท*รุ่นหลังซึ่งกล่าวถึงชุมชนประมง และใน *กฎหมายพระธรรมศาสตร์* พยายามจัดสถานะของชุมชนดังกล่าวในสังคมวรรณะของอินเดียยุคแรกๆ โดยไม่ถือว่าชุมชนประมงเป็นพวกนอกวรรณะ เป็นหนึ่งในอาชีพซึ่งผู้ประกอบอาชีพหลายกลุ่มดำรงชีวิตตามทักษะ แต่ใน *มหากาพย์มหาภารตะ* กล่าวถึงชุมชนประมงตามชายฝั่งเป็นพวกป่าเถื่อน อันตราย เป็นพวก “มเลจฺฉะ” (Mleccha)

จารึกในพระพุทธศาสนานั้นกล่าวถึงความเกี่ยวพันระหว่างการทำบุญสร้างศาสนสถานในพุทธศาสนาของบรรดาคนจับปลาในชุมชนชาวประมง เช่นที่ถ้ำเลขที่ ๘ นาสิก (Nasik) คนเหล่านี้ได้รับอนุญาตให้ร่วมในพิธีกรรมและการทำบุญ ไม่ถือว่าเป็นผู้อยู่ในวรรณะหรือนอกวรรณะตามแบบที่พวกพราหมณ์มักกำหนดสถานภาพตายตัวให้คนในวรรณะต่างๆ [Ray, H.P., 2003: 48.]

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

เมื่อมองในภาพรวม เราสามารถเห็นพัฒนาการของชุมชนน้ำจากการจับปลาหาหอยตามชายฝั่งทะเลของมหาสมุทรอินเดียสืบเนื่องมาจนปัจจุบัน อย่างน้อยที่สุดเราก็ไม่อาจปฏิเสธได้ว่านี้คือรากฐานของมนุษย์ดั้งเดิมในมหาสมุทรอินเดีย หลักฐานลายลักษณ์อักษรในยุคประวัติศาสตร์ทำให้เราสามารถกล่าวได้ถึงลักษณะเด่นของชุมชนน้ำซึ่งผสมผสานกันหลายกลุ่มชน ทำประมงจับปลาหาหอยแสวงหาทรัพยากรทางทะเล และพัฒนาทักษะของการสร้างเรือ ชีวิตชาวน้ำและชาวเรือจึงอยู่คู่กัน

หลักฐานเกี่ยวกับการประมงมีสืบเนื่องมาจนสมัยเมื่อมีการบันทึกลายลักษณ์อักษร ตลอดจนมีการขุดค้นหลักฐานทางโบราณคดีเพิ่มมากขึ้น ทำให้เราเห็นได้ว่าชุมชนเหล่านี้หลายแห่งมีวิถีชีวิตของตนเองเด่นชัด เป็นที่ยอมรับ และได้เข้าเป็นส่วนหนึ่งของสังคมที่ใหญ่กว่า ดังกรณีของสังคมอินเดีย เพียงแต่สถานภาพการยอมรับในสังคมนั้นอาจต่างไประหว่างสังคมทางตอนเหนือและตอนใต้ของอินเดีย กระนั้นก็ดีหลักฐานเหล่านี้ทำให้เราเห็นได้ว่า ได้เกิดการเชื่อมโยงทางสังคมระหว่างชนในชุมชนประมงและชุมชนอื่นทั้งที่อยู่หลังฝั่งในอินเดีย และการติดต่อกับชนกลุ่มอื่นไกลออกไปในกรณีของสังคมแถบชายฝั่งแอฟริกาตะวันออก เป็นต้น อีกทั้งยังปรากฏชัดเจนอีกด้วยว่าคนจับปลานี้ประกอบด้วยหลายเผ่าพันธุ์ มีนัยถึงชุมชนซึ่งได้ผ่านการเชื่อมโยงทางสังคมมาเนิ่นนาน และคงความชัดเจนไว้ด้วยการติดต่อค้าขายแลกเปลี่ยนกับบริเวณอื่นจนกลายเป็นพฤติกรรมส่วนสำคัญในการใช้ชีวิตและดำรงความเป็นชุมชน

๒. การสร้างความเชื่อมโยงหรือการขยายชุมชนน้ำ

การเกาะกลุ่มทางสังคมและวัฒนธรรมอย่างมั่นคงพร้อมทั้งขยายตัวเข้าตั้งถิ่นฐานบริเวณตอนในหลังฝั่ง เป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้ชุมชนน้ำโดยทั่วไปขยายตัวกลายเป็นชุมชนที่มีการค้าเป็นอาชีพหลักด้วย พบว่ามีหลายชุมชนที่ประชากรของชุมชนมักสวมบทบาทเป็นพ่อค้าทำการแลกเปลี่ยน ในกรณีนี้อาจเป็นไปได้ว่านำไปสู่การเกิดชุมชนการค้าขึ้น ชุมชนชาวทมิฬทั้งบก-น้ำเป็นตัวอย่างอันดีของวิวัฒนาการแบบนี้ในมหาสมุทรอินเดีย เป็นต้น

*การค้า*นั้นเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้วิถีชีวิตของชุมชนน้ำเปลี่ยน

"ซวาฮิลี" (Swahili) เป็นตัวอย่างอันชัดเจนที่ทำให้เราได้เห็นถึงพัฒนาการของการเป็นชุมชนน้ำริมฝั่งทะเลสู่การเป็นชุมชนพ่อค้า ซึ่งมีแก่นแท้ทางภาษาและวัฒนธรรมของตนเอง

ความสำคัญของ "ซวาฮิลี" อยู่ที่การเป็นพ่อค้าคนกลาง ชาว "ซวาฮิลี" ตั้งชุมชนอยู่ตามแนวฝั่งทะเลยาวของแอฟริกาตะวันออกเริ่มตั้งแต่สหัสวรรษแรก และอยู่เต็มเนื้อที่ตามชายฝั่งในคริสต์ศตวรรษที่ ๑๖ จากโมกาดิชูในโซมาเลียตอนเหนือสุดลงใต้สุดถึงโมซัมบิกใต้ ปรากฏว่าชนกลุ่มนี้ยังตั้งถิ่นฐานอยู่บนเกาะใหญ่นอกฝั่ง ได้แก่ แซนซิบาร์ เพมมา มาเฟีย กลุ่มเกาะโคโมรอสและมาดากัสการ์ด้วย ชุมชนชาวซวาฮิลีนั้นเกาะกลุ่มกันทางสังคมและวัฒนธรรมอย่างหนักแน่นมั่นคง สามารถควบคุมการค้านานาชาติระหว่างตอนในของแอฟริกาด้านตะวันออกและด้านใต้กับเอเชีย-ยุโรป ชุมชนเหล่านี้ก่อรูปเป็น *"สังคมการค้า" (mercantile societies) อยู่ตามริมขอบของมหาสมุทรอินเดีย* สามารถใช้ประโยชน์จากลมมรสุมทำการค้า

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ทางไกลข้ามมหาสมุทรได้ ขณะเดียวกันภาษาและวัฒนธรรมของชนกลุ่มนี้ก็สร้างความโดดเด่น ทำให้แตกต่างจากชนกลุ่มอื่น ที่สำคัญคือ เป็นสังคมของคนรู้หนังสือ (literate)

สังคมของพวกซวาฮิลีได้เปลี่ยนโฉมหน้าของฝั่งทะเลด้านนี้ของมหาสมุทรอินเดีย จากเดิมที่เป็นพวก *หมู่บ้านประมงเล็กๆ* ให้เป็นสังคมทันสมัย เต็มไปด้วยท่าเรือหรือเมืองท่าในปัจจุบัน ภูมิทัศน์ในฝั่งแอฟริกาส่วนนี้ได้ถูกเปลี่ยนโฉมจากลักษณะ “ดิบ” หรือ “เป็นธรรมชาติ” แม้แต่แนวปะการัง (reef) ซึ่งปกป้องป่าโกงกาง ธารน้ำ ที่ลุ่มหนอง ที่แห้ง ก็มีเจ้าของ คนท้องถิ่นมีอำนาจสามารถครอบครองแนวปะการังเหล่านี้ได้ ซวาฮิลีตามชายฝั่งเหล่านี้ทำตัวเป็นพ่อค้าคนกลางให้ชุมชนที่อยู่ตอนใน เครือข่ายการค้าของซวาฮิลีครอบคลุมเครือข่ายกว้างขวางในมหาสมุทรอินเดีย ตอนเหนือถึงโซมาเลีย ทะเลแดง และอาระเบียตอนใต้ ส่วนด้านตะวันออกไปถึงอ่าวเปอร์เซีย ฝั่งมะละบาร์ของอินเดียตะวันตกเฉียงใต้ สุมาตรา มาดากัสการ์ ลงใต้ถึงปลายสุดของทวีปแอฟริกา

วัฏจักรของลมมรสุมไม่เพียงแต่เชื่อมแอฟริกาตะวันออกให้ติดต่อกับยุโรป-เอเชียได้เท่านั้น ยังเปิดทางคมนาคมติดต่อระหว่างทะเลเมดิเตอร์เรเนียน ทะเลแดง เอเชียใต้ และที่เลยต่อไประหว่างอ่าวเปอร์เซียและเอเชียใต้กับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และอาจเป็นได้ว่าเชื่อมระหว่างเอเชียตะวันออกเฉียงใต้กับเอเชียตะวันออกและแอฟริกาตอนใต้ ตามเส้นทางใต้เส้นศูนย์สูตร (sub-Equatorial route)

พัฒนาการของชุมชนซวาฮิลีซึ่งเกิดขึ้นนั้นไม่ใช่เพราะการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิศาสตร์โดยตรง แต่เป็นความเปลี่ยนแปลงของชุมชนเองอันสัมพันธ์กับกิจกรรมทางการค้า

เมื่อโปรตุเกสเข้าสู่บริเวณแถบนี้ในปี ค.ศ. ๑๔๙๘ ลักษณะการค้าขายของซวาฮิลีก็เริ่มเปลี่ยนไป เพราะโปรตุเกสนำเรือสินค้าติดอาวุธเข้าสู่มหาสมุทรอินเดีย ส่งผลต่อวิถีชีวิตของซวาฮิลี เช่น โปรตุเกสยึดกิจการทองคำที่โมซัมบิกจากซวาฮิลี ทำให้ความสมดุลทางการค้าในหมู่ชาวซวาฮิลีก็เริ่มคลอนแคลน กลุ่มประชากรเริ่มเปลี่ยน มีชาวโปรตุเกสเข้ามาตั้งถิ่นฐานปะปน เป็นต้น

อย่างไรก็ตามแม้ความสำคัญของซวาฮิลีในทางการค้า หรือสภาวะของการเป็นสังคมการค้าแบบดั้งเดิมเปลี่ยนไป แต่ภาษาซวาฮิลีกลับยังสามารถเป็น “ลิงกัวฟรังกา” (lingua franca) แถบฝั่งแอฟริกาตะวันออกอยู่ โดยรวมก็คือ ชาวซวาฮิลีจากชุมชนดั้งเดิมไม่เคยพัฒนาขึ้นเป็นรัฐที่มีเขตแดนกำหนดแน่นอน แต่เป็นกลุ่มสังคมวัฒนธรรมซึ่งมีบทบาททางเศรษฐกิจในมหาสมุทรอินเดีย [Hortow, M. and John Middleton, 2000: 5-17.]

ด้วยทำเลที่ตั้งของ “ชุมชนน้ำ” ตามชายขอบของมหาสมุทรอินเดียสามารถสร้างความเชื่อมโยงทางสังคมและสัมพันธ์กับแหล่งอารยธรรมใหญ่ของโลก ได้แก่ อ่าวเปอร์เซีย-ทะเลแดง และแหล่งอารยธรรมเมโสโปเตเมีย (ลุ่มน้ำไทกริส-ยูเฟรติสในเขตประเทศอิรักปัจจุบัน) การเชื่อมโยงทางสังคมคือการสร้างแวดวง ซึ่งมักสัมพันธ์กับการแลกเปลี่ยนค้าขาย เห็นได้ว่าร่องรอยของการเชื่อมโยงด้วยการที่มนุษย์ติดต่อกันเลียบชายฝั่งทะเล หรือเดินทางไปมาในระยะทางสั้นนั้นมีมานานแล้ว ในอาณาบริเวณของมหาสมุทรอินเดีย

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ซึ่งในอดีตเชื่อกันว่าเป็น “ริมขอบโลก” ปิดสำหรับความรู้ การเดินทางในมหาสมุทรอินเดียเป็นเสมือนการหลงทางและเป็นเรื่องผจญภัยสำหรับคนภายนอก ด้วยเหตุนี้หลักฐานเกี่ยวกับการติดต่อระหว่างชนชาติเผ่าพันธุ์เข้าสู่อินเดียจึงจำกัดวงอยู่ตามเส้นทางบกตอนบนของทวีป หรือเฉพาะบริเวณเชื่อมกับดินแดนส่วนอื่น ทำให้เข้าใจกันไปว่าพัฒนาการของการค้าแลกเปลี่ยนแต่ครั้งบรรพกาลจำกัดวงอยู่เฉพาะประเทศหลักในเส้นทางการค้าขายเป็นสำคัญ กรีก-โรม-จีน-อินเดีย เป็นอาทิ จึงเห็นกันแต่ภาพของการค้าขายทางไกลโพ้นทะเล ข้ามทวีป ละเลยการติดต่อปะทะสังสรรค์ของชนชาติเผ่าพันธุ์และบดบังการค้าเลียบฝั่งทะเลของชุมชนน้ำตามชายฝั่งและการค้าระยะสั้นนอกเส้นทางใหญ่ ที่จริงการค้าที่ดูเหมือนเป็นรายย่อยนี้มีความสำคัญอยู่ในตัวเอง เพราะมันเป็นจุดเริ่มต้นของผู้ผลิตและผู้แลกเปลี่ยนซึ่งสามารถนำมาสร้างความเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงกับกลุ่มผู้ผลิต หรือผู้ค้า หรือผู้แลกเปลี่ยนอื่นได้ตามความต้องการ และอาจไม่จำเป็นต้องพึ่งอำนาจรัฐ นั่นก็คือ วิวัฒนาการของการค้าที่เกิดขึ้นค่อนข้างเป็นอิสระ ถูกกำหนดด้วยความต้องการสินค้าเป็นสำคัญ

พัฒนาการของการค้าชายฝั่งอันสัมพันธ์กับชุมชนน้ำในเบื้องต้น หรือการค้าตามระยะทางสั้นๆ จึงเป็นขั้นตอนแรกแห่งโฉมหน้าของการค้ามหาสมุทรอินเดีย ขณะเดียวกัน “ชายฝั่ง” ก็เป็นทางเปิดออกสู่โลกภายนอกสำหรับคนภายใน “หลังฝั่ง” อีกด้วย เส้นทางของอารยธรรมอาจทิ้งร่องรอยไว้ให้เราเห็นได้ตามทางบก และดูเหมือนมากกว่า ชัดเจนกว่าร่องรอยทางทะเล แต่เรามิอาจปฏิเสธได้ถึงความสำคัญของปฏิสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมตามบริเวณชายฝั่งอันเกิดจากการค้าแลกเปลี่ยน

กระบวนการเชื่อมโยงหรือการสร้างแวดวงของชุมชนน้ำตามชายฝั่งนั้น เมื่อมีพลวัตของการค้าแลกเปลี่ยนจากนอกภูมิภาคเข้ามากระทบ ซึ่งเห็นได้จากพัฒนาการของอารยธรรม เช่น อารยธรรมลุ่มน้ำสินธุเกี่ยวข้องกับทั้งชุมชนน้ำตามชายฝั่งและการขยายตัวของอารยธรรมจากดินแดนตอนใน ขณะที่ชุมชนน้ำชายฝั่งก็มีการติดต่อสังสรรค์กับแหล่งอารยธรรมที่อื่นด้วย ผลที่ได้เป็นความสืบเนื่องจากการสังเคราะห์ทางวัฒนธรรมของชนพื้นถิ่นชายฝั่งมหาสมุทรอินเดียและชนจากแหล่งอารยธรรมอื่น

การติดต่อค้าขายแลกเปลี่ยนในมหาสมุทรอินเดียเริ่มต้นจาก*การสร้างความเชื่อมโยงทางทะเลตามชายฝั่ง* จากด้านตะวันตกของอินเดีย อ่าวเปอร์เซีย ฝั่งมัคราน ถึงลุ่มน้ำสินธุ นำไปสู่การแลกเปลี่ยนค้าขายของคนในสองอารยธรรม ระหว่างอารยธรรมเมโสโปเตเมียและอารยธรรมลุ่มน้ำสินธุ ผ่านชายฝั่งของมหาสมุทรอินเดีย จากจุดเริ่มต้นของการค้าแลกเปลี่ยนตามชายฝั่ง และในขณะเดียวกันมนุษย์ในสองอารยธรรมก็มีวิวัฒนาการจนเกิดผู้ที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ตามเมืองและตามชุมชนเกษตรกรรม เมืองบางแห่งได้ชื่อว่าเป็นแหล่งความเจริญของสังคมระดับเมือง หรือ "urban society” การติดต่อนี้เป็นความต้องการของทางฝ่ายเอเชียตะวันตกมากกว่าทางมหาสมุทรอินเดีย เพราะมีความต้องการเป็นตัวชี้นำ กล่าวคือ บริเวณเดลต้าปากแม่น้ำในเขตเมโสโปเตเมียนั้นไม่มีทรัพยากรมากนัก ไม่มีหินผา แร่ธาตุ หรือแม้แต่ไม้สักสำหรับต่อเรือ แต่กลับเกิดเมืองท่าค้าขายสำคัญถึง ๒ แห่ง เช่นที่ อูร์ (Ur) ตั้งอยู่บนเดลต้าสามเหลี่ยมปากแม่น้ำ (หลักฐานที่

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ปรากฏ ณ เมืองอูร์มีไม้สักจากอินเดียอยู่ด้วย) และบาห์เรน (Bahrain) หรือดิลมุน (Dilmun) ตั้งอยู่ริมอ่าวเปอร์เซีย จุดเด่นของเมืองทั้งสองคือ เป็นเมืองคล้ายเป็นคลังสินค้าจากที่ต่างๆ เชื่อได้ว่ามีผู้คนหลายกลุ่มได้ร่วมทักษะในการดำรงชีวิตวัฒนธรรมของคนในสองวัฒนธรรมนี้ [Pearson, M.N, 2008.]

ในอดีตชุมชนน้ำหลายแห่งได้วิวัฒนาการเป็นเมืองท่าค้าขายสำคัญ ตามบริเวณเมืองเหล่านี้จึงมีชาวน้ำซึ่งเป็นชาวประมงเป็นประชากรส่วนสำคัญอยู่ด้วย อย่างน้อยตำนานเรื่องของชาวท้องถิ่นเหล่านี้ก็มีนัยถึงการสร้างแวดวงความเกี่ยวพันของชนกลุ่มต่างๆ ซึ่งมีวิถีชีวิตของชาวน้ำ ชาวท้องถิ่นเหล่านี้ส่วนใหญ่ก็ได้กลายเป็นประชากรของเมืองท่าค้าขายหรือนครซึ่งเกิดขึ้นใหม่

ชุมชนน้ำต่างสร้างแวดวงความเชื่อมโยงระหว่างกัน เห็นได้ว่า “ชุมชนน้ำ” แม้เริ่มต้นจากการจับปลาหาหอย แต่ก็สามารถสร้างเครือข่ายและความสัมพันธ์ทางสังคม ทำให้เกิดเส้นสายและแวดวงในหมู่ผู้คนชุมชนหลากหลายชนชาติ ขณะเดียวกันวิถีชีวิตหรือการอาชีพก็เปลี่ยนไปด้วย หรือขยายกิจกรรมออกไปหลายรูปแบบ ตั้งแต่การประมงจับปลา แสวงหาทรัพยากรธรรมชาติทางทะเล ทำเกลือ เดินเรือ สร้างเรือ ค้าขาย หรือแม้แต่ตั้งตนเป็นโจรสลัดอยู่ตามน่านน้ำ ชุมชนโจรสลัดซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นชุมชนน้ำลักษณะหนึ่งมีประวัติตั้งแต่เมื่อ ๔,๐๐๐ ปีมาแล้ว เมื่อมีการปล้นสดมภ์พ่อค้าในทะเลเมดิเตอร์เรเนียนตั้งแต่ ๔,๐๐๐ ปีก่อน ค.ศ. จนถึงกลุ่มสลัดในแอฟริกาตอนเหนือเมื่อประมาณ ๒ ศตวรรษที่ผ่านมา รวมทั้งแก๊งโจรสลัดในทะเลจีนใต้และช่องแคบมะละกา ขณะที่ในอดีตกาล อาหรับบางกลุ่มได้ชื่อว่าเป็นโจรสลัดจี้ปล้นอยู่แถบอ่าวเปอร์เซียในคริสต์ศตวรรษที่ ๑๖-๑๙ โจรสลัดเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของชุมชนชาวน้ำตามชายฝั่ง ได้ผสมการเป็นโจรสลัดเข้ากับการประกอบอาชีพเกษตรกรรม การค้า เดินเรือทะเล และสร้างเรือ [Al-Qasimi, M., 1988.; Pearson, M.N., 1979.]

ชุมชนน้ำเป็นพื้นฐานสำคัญรองรับ *การค้าชายฝั่ง* ในหมู่ชนกลุ่มต่างๆ แต่ดั้งเดิมมาได้เกิดชุมนุมมนุษย์และชุมชนตามริมฝั่งทะเลของมหาสมุทรอินเดีย หรือตามบริเวณปากน้ำอันเปิดออกสู่ทะเล ผู้คนชุมชนเหล่านี้มีความถนัดชำนาญและใช้วิถีชีวิตที่สัมพันธ์กับทางน้ำพอที่จะสร้างแวดวงของเครือข่ายเชื่อมโยงถึงกัน จนที่สุดมีการติดต่อแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ทางการค้าการขายระหว่างกันเองในอาณาบริเวณที่ติดต่อถึงกันได้ เศรษฐกิจชายฝั่งอันเกิดขึ้นนี้ส่งผลโดยตรงคือ ทำให้มี*ตลาดค้า*และหรือ*เมืองท่าค้าขาย*ขึ้นตามชายฝั่ง และในบางครั้งอาจเป็น*สถานีการค้า*ของผู้มาจากทางไกล วิวัฒนาการของชุมชนบ้านเมืองดังกล่าวนี้นับว่าเป็นลักษณะโดดเด่น เชื่อได้ว่าดำเนินไปอย่างสืบเนื่องในอาณาบริเวณอันกว้างขวาง ทั้งฝั่งมหาสมุทรอินเดียด้านตะวันตกและด้านตะวันออก รวมทั้งน่านน้ำที่เกี่ยวเนื่องกันคือน่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จะเห็นได้ว่าเมื่อต้นคริสต์ศตวรรษ ปโตเลมีได้บันทึกถึงชุมชนบ้านเมืองตามชายฝั่งทะเลของมหาสมุทรอินเดีย และกล่าวถึงเมืองท่าค้าขายตามชายฝั่งทะเลเรียกว่า “เอมโพเรียม” ในภาษากรีก เมืองท่าค้าขายเหล่านี้เกิดขึ้นตามชายฝั่งทั้งทางด้านตะวันตกและตะวันออก รวมทั้งบริเวณอ่าวเบงกอล อีกทั้งมีเครือข่ายติดต่อข้ามสู่กลุ่มเกาะในน่านน้ำที่เกี่ยวเนื่องกันด้วย

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

การค้าชายฝั่งอันเกิดจากการที่เมืองหรือชุมชนตามชายฝั่ง สร้างแวดวงเชื่อมโยงติดต่อค้าขายแลกเปลี่ยนระหว่างกันในมหาสมุทรอินเดีย เชื่อว่าน่าจะมีความเป็นมาเก่าแก่ช่วงเวลาเดียวกับที่มนุษย์มีการติดต่อแลกเปลี่ยนข้ามวัฒนธรรม เมื่อไม่นานมานี้นักโบราณคดีได้พบว่า บริเวณฝั่งเศาราษฏระ (Saurashtra coast) มีการตั้งถิ่นฐานตั้งแต่สมัยวัฒนธรรมเมืองฮะรัปปาเมื่อ ๓,๐๐๐ ปีก่อนมาแล้ว ได้พบสมอเรือหินขนาดใหญ่อยู่ตามแนวชายฝั่งไปโดยตลอด ที่เมืองท่าเก่า เช่นที่มูลทวารกะ (Mul Dwarka) ได้พบสมอเรือหินหลากหลายขนาดสำหรับเรือประเภทต่างๆ [Gaur, A.S. Sundaresh and Sila Tripati, “Recent Marine Archaeological Investigations along the Saurashtra coast.”]

การค้าชายฝั่งนอกจากยึดโยงเมืองท่าค้าขายตามชายฝั่งเข้าด้วยกันแล้ว เมืองบางเมืองยังกลายเป็นศูนย์กลางสำหรับติดต่อค้าขายภายในด้วย ซึ่งเห็นได้หลายเมืองตลอดชายฝั่งของแอฟริกา อินเดีย และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นี้คือพื้นฐานของเครือข่ายการค้าเอเชียอันกว้างขวาง (ซึ่งเกิดมีอยู่ก่อนแล้วก่อนที่ฝรั่งจะเข้ายึดอินเดียเป็นอาณานิคม) เฉพาะอย่างยิ่งเรามิอาจปฏิเสธได้ว่า การค้าชายฝั่งทำให้คนในพื้นที่มีบทบาทมากทางการค้า เพราะจากที่นี่ผลผลิตในท้องถิ่นจะถูกนำออกไปสู่วงจรการค้าที่กว้างขึ้น ในกรณีของมหาสมุทรอินเดีย เมืองหรือชุมชนหลายแห่งใกล้ชายฝั่งได้กลายเป็นแหล่งผลิต ที่รู้จักกันดีคือ *อะริกะเมฑุ* นอกเหนือจากที่พัฒนาการของสิ่งทอเช่น*ผ้ามัสลินอุไรยูร์*อันมีชื่อเสียง ก็เกิดจากศูนย์กลางการค้าและแหล่งผลิตตามเมืองท่าชายฝั่ง เป็นต้น

การประมงหอยมุก เป็นกิจกรรมสำคัญอย่างหนึ่งของชุมชนน้ำทั้งจากอ่าวเปอร์เซียและอินเดียตอนใต้ทำสืบกันต่อมาในสมัยหลังด้วย พวกชาวประมงอินเดียใต้ (ซึ่งเคยเรียกกันว่าปาระตาวาร์นั้น เอกสารสมัยหลังเรียกว่า ปะราวาร์-Paravar) เมื่อได้มุกอันมีค่าแล้วมักถูกรัฐเรียกเก็บภาษีหรือหักส่วนใหญ่ที่หาได้ไว้เหลือให้ชาวประมงหรือนักดำน้ำเพียง ๑ ใน ๓ เท่านั้น พวกที่มาทำประมงหอยมุกบางทีก็ถูกโจรสลัดปล้นไปบ้าง เฉพาะอย่างยิ่งตามชายฝั่งอ่าวมะละบาร์ การทำประมงหอยมุกนั้นต้องพึ่งพิงทักษะของคนหลายกลุ่ม (ไม่ใช่เพียงแต่รอให้คลื่นซัดเม็ดมุกขนาดใหญ่เข้าฝั่งเท่านั้น) ฟรานซิส ซาเวียร์ บาทหลวงในนิกายเยซูอิตได้บันทึกรายละเอียดของเรื่องเหล่านี้ไว้ว่า

ตามฝั่งทะเลของชาวอินเดียบางตอนก็ไม่มีชุมชน แต่คนจะยกมาเป็นขบวนเรือเมื่อถึงฤดูทำประมงหอยมุก ซึ่งเป็นในช่วงระหว่างลมมรสุม ๒ ฤดู ชายหาดแทบว่าจะถูกเปลี่ยนสภาพทั้งหมด กลายเป็นความชุลมุนวุ่นวาย กระท่อมใบไม้มุงหลังคาด้วยใบปาล์มผุดขึ้นมาเต็มหาดเป็นแนวยาวระยะทางเดินเกินกว่า ๓ ชั่วโมง นอกจากนี้มีพวกอื่นซึ่งเข้ามาร่วม ได้แก่ นักดำน้ำ กะลาสีเรือ เจ้าของเรือ พ่อค้ามุก บรรดานายทุนและพ่อค้า เข้ามาเกี่ยวข้องด้วยตามวิวัฒนาการของกิจการด้านนี้ บรรดาชนดั้งเดิมซึ่งทำกิจการนี้ที่ขึ้นชื่อได้แก่ ปะราวาร์ กะไรยา (Karaiya) และมาระวา (Marava) บางโอกาสมีทั้งนักบวชในศาสนาพราหมณ์ สงฆ์ในพุทธศาสนา เข้ามาร่วมในการค้าขายของชุมชน เช่น ขายเครื่องรางของขลังและด้ายมงคล เป็นต้น เดิมทีพวกทำประมงหอยมุกดำเนินการอยู่ในแวดวงของตนตามในชุมชนน้ำ การค้าแลกเปลี่ยนกลายเป็น

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ปัจจัยสำคัญซึ่งเข้ามาเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและทิศทางของประมงหอยมุก ในที่สุดคนพื้นเมืองดั้งเดิมก็เปลี่ยนจากผู้ทำกิจการสร้างผลประโยชน์ของตนกลายเป็นตกอยู่ใต้เงื่อนไขต่างๆ ทั้งโดยธรรมชาติและโดยมนุษย์ ระยะแรกเมื่อคนเผ่าอื่นจากแหล่งอารยธรรมอื่น เฉพาะอย่างยิ่งพวกมัวร์ (Moors) จากแอฟริกาเข้ามาคุมกิจการประมงหอยมุก ปะราวาร์ซึ่งเป็นชนพื้นเมืองอาศัยตามชุมชนน้ำชายฝั่งก็กลายเป็นทาสหรือผู้รับจ้างของมัวร์พวกนี้ ต่อมาเมื่อโปรตุเกสเข้าสู่บริเวณนี้ ปะราวาร์กลุ่มใดที่ยอมรับนับถือคริสต์ศาสนาก็ได้รับความคุ้มครองจากโปรตุเกสให้พ้นจากความโหดของพวกมัวร์ [Schurhammer, 1977: 182, 306, 312-315.]

เห็นได้ชัดว่า พัฒนาการของชุมชนน้ำดังกล่าวไม่ได้เป็นเฉพาะในมหาสมุทรอินเดีย แต่มีอยู่มากในน่านน้ำหลายแห่ง แต่ที่เกี่ยวข้องกับอินเดียก็คือ แอฟริกาตะวันออก เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อย่างไรก็ตาม หลักฐานบางแห่งของชุมชนน้ำชี้ให้เห็นว่า *บางชุมชนสามารถพัฒนาทักษะการใช้ชีวิตอยู่กับทะเลได้อย่างกว้างขวาง ก่อนที่จะกลายเป็นสังคมเกษตรกรรมอยู่ติดที่* นั่นก็คือ พัฒนาการของบางกลุ่มชนมีแนวโน้มในการใช้กำลังและอำนาจ สร้างความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจและพลังทางอำนาจและการเมืองให้เกิดมีขึ้น ดังเราเห็นได้จากการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงของชุมชนน้ำโดยเฉพาะอย่างยิ่ง *ทมิฬ* ในคาบสมุทรตอนใต้ของแผ่นดินอินเดีย การค้าและอำนาจได้เปลี่ยนโฉมหน้าของชุมชนพวกเหล่านี้ตามชายฝั่งให้เป็นมหาอำนาจทางการค้าบนพื้นฐานรองรับของเกษตรกรรม ในช่วงสมัยทมิฬราชวงศ์โจฬะเรืองอำนาจ การรวมตัวของชุมชนน้ำชาวทมิฬดังกล่าวซึ่งตั้งอาณาจักรบนพื้นฐานของเกษตรกรรมบนที่ดินนั้น สะท้อนให้เห็นความเปลี่ยนแปลงอันสำคัญยิ่งของชุมชนน้ำในมหาสมุทรอินเดีย

ส่วนชุมชนน้ำบางชุมชนยังคงหลงเหลืออยู่ในปัจจุบันเรารู้จักกันในชื่อ “ยิปซีทะเล” ซึ่งเราสามารถตามรอยของชุมชนเหล่านี้ได้ เช่น พวกโมเก็นแห่งทะเลอันดามัน (Moken of the Andaman) และ “โอรังลาอุตแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้” (Orang Laut of maritime Southeast Asia) เมื่อการค้าการคมนาคมพัฒนาขึ้นก็เป็นโอกาสให้มีกลุ่มอาชีพเฉพาะเพิ่มมากอีกหลายกลุ่ม และบางกลุ่มเข้ากันได้กับชุมชนน้ำเช่น การเป็นกะลาสีเรือ ชาวประมง เป็นผู้สนองวัตถุสินค้าประเภทต่างๆ เช่น ปลาหมักเกลือ เกลือ มุก เปลือกหอย สาหร่ายทะเล ปะการัง แอมเบอกรีส กระดองเต่า เป็นต้น ร่องรอยของวัตถุเหล่านี้ล้วนพบตามแหล่งโบราณคดีในแอฟริกาตะวันออก อ่าวเปอร์เซีย เมโสโปเตเมีย อิหร่าน และแหล่งโบราณคดีในอารยธรรมลุ่มน้ำสินธุ [Rice, 1994.; Macadam, 1990.; Leemans, W.F., 1960.; Lahiri, N., 1990.]

กล่าวได้ว่า ชุมชนน้ำดั้งเดิมเปลี่ยนแปลงอย่างมากเพราะได้เกิดกลุ่มอาชีพต่างๆ ขึ้นอีกหลายกลุ่ม พ่อค้าและเจ้าของเรือ บังเกิดมีขึ้นพร้อมกับทุน แต่งานฝีมือประจำตระกูลก็ยังคงเติบโตและถูกรักษาไว้อย่างแน่นเหนียว (*Periplus* อ้างว่าอย่างน้อยเมื่อ ๒,๐๐๐ ปีมาแล้ว ได้เกิดกลุ่มอาชีพซึ่งมีความถนัดเฉพาะขึ้นตามบริเวณมหาสมุทรอินเดีย จากช่องแคบโมซัมบิกถึงเอเชียตะวันออกเฉียงใต้) ส่วนใหญ่แล้วชุมชนน้ำซึ่งวิวัฒน์ขึ้นใหม่ประกอบไปด้วยประมงประเภทต่างๆ และอาชีพอื่นซึ่งสัมพันธ์กับประมง กะลาสีเรือ ช่างฝีมือ

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

พ่อค้า เจ้าของเรือ แต่ละชุมชนเลี้ยงตัวเองได้ ขณะที่พ่อค้าจะรวมตัวกันเป็นกลุ่มภาคีหรือสมาคมพ่อค้า การรวมตัวของบรรดาสมาชิกสมาคมดังกล่าวล้วนแต่ตัดข้ามพรมแดนของชุมชน แต่กลับยึดโยงให้อาณาบริเวณต่างน่านน้ำติดต่อถึงกัน [Ray, H.P., 1986, 1994.; Abraham, M., 1988.; Gkhash, 1992.]

หลายชุมชนอาจเชื่อมโยงกับชุมชนมั่งคั่งบริเวณตอนในหลังฝั่งทะเล เกิดการแลกเปลี่ยนทรัพยากรทางทะเลและเครื่องอุปโภค-บริโภค ตัวอย่างเช่น

เมื่อ ๒,๐๐๐ ปีมาแล้ว ชุมชนน้ำที่คุชราตส่งออกสิ่งทอ-ธัญญาหารเข้าสู่ลุ่มน้ำคงคา แล้วใช้คาราวานต่อไปยังอินเดียตอนกลาง เอเชียกลาง และทางสายไหม;

ชุมชนน้ำจากชายฝั่งแอฟริกา ส่งออกทองคำ งาช้าง ไม้สัก แลกเปลี่ยนกับผลิตภัณฑ์จากตะวันออกกลาง อียิปต์ และจีน;

ส่วนชุมชนน้ำที่ชวา ส่งออกข้าวจนมั่งคั่งและขยายไปประกอบกิจการอื่น และอยู่มาในบริเวณนี้ก่อนคริสต์ศตวรรษที่ ๑๖ โดยคุมการค้าผลิตภัณฑ์ฝ้ายและเครื่องเทศ [Marr and Milnes, 1986.; Beach, 1980.]

เมื่อการค้าเกิดขึ้นก็ต้องมีบริเวณแหล่งตรงกลางสำหรับเป็นที่แลกเปลี่ยนของชุมชนหรือเป็นเมืองท่า ในบริเวณอ่าวเปอร์เซียเมื่อ ๕,๐๐๐ ปีมาแล้ว ศูนย์กลางดังกล่าวอยู่ที่บาห์เรนและคูเวต (Bahrain-Kuwait) ซึ่งได้พัฒนาการจับปลา ประมงหอยมุก และชุมชนการค้า โดยติดต่อกับดินแดนหลังฝั่งทางทะเลน้อยมาก แต่สร้างแวดวงติดต่อกับที่อื่นมากกว่า (ศูนย์กลางทำนองแบบนี้เกิดขึ้นที่เอเชียด้วย เช่น ที่บริเวณคอคอดกระ บริเวณคาบสมุทร และมะละกา เป็นต้น) [Braddell, 1956; Colesse, 1969; Glover, I., 1990.]

ฉะนั้นสภาพแวดล้อมที่มีทรัพยากรทางทะเลมากหรือมีดินแดนหลังฝั่งอันอุดมด้วยก็จะดึงดูดให้ผู้คนมากระจุกตัวกันอยู่ เฉพาะอย่างยิ่งพวกชาวประมงและกะลาสีเรือ ยิ่งถ้าสามารถเชื่อมกับเส้นทางแม่น้ำและเส้นทางคาราวานก็จะเปิดสู่การติดต่อกับชุมชนภายในมากขึ้น เกิดเครือข่ายการค้าทางทะเลต่อติดกับเส้นทางบก และแน่นอนที่สุดนำผลิตผล-ผลิตภัณฑ์ต่างๆ ออกสู่สังคมของชาวน้ำหรือรัฐการค้าใกล้ทะเล

นับพันปีมาแล้วทีเดียวที่อ่าวเปอร์เซีย คุชราต ฝั่งมะละบาร์ ฝั่งโคโรมันเดล โอริสสา และเบงกอล ได้กลายเป็นพื้นที่ซึ่งมีความเกี่ยวโยงกันด้วยการติดต่อทางน้ำอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งถือเป็นบริเวณร่วมของชุมชนน้ำอันโดดเด่นที่สุดในมหาสมุทรอินเดีย

ชุมชนน้ำอันกล่าวถึงมาแล้วนี้กระจุกตัวอยู่หลายบริเวณอันเป็นที่รองรับการติดต่อทั้งจากชุมชนบ้านเมืองภายในและจากภายนอก อีกทั้งยังเป็นเขตที่มีเรือทะเลเดินทางไปมาได้มากมาย ทั้งโดยคลื่นลมและโดยการติดต่อค้าขาย ไม่น่าประหลาดอันใดที่บริเวณชุมชนน้ำหลายแห่งได้กลายเป็นเมือง หรือนครมีชื่อในประวัติศาสตร์

เมืองท่าค้าขายที่เกิดขึ้นตามชายฝั่งสะท้อนถึงพัฒนาการเปลี่ยนแปลงของชุมชนน้ำอย่างชัดแจ้ง ชนในชุมชนน้ำดั้งเดิมอาจเปลี่ยนวิถีชีวิตบางส่วนของตน ในมหาสมุทรอินเดียบรรดาเมืองท่าสำคัญที่เกิดขึ้น

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

นับเป็นวิวัฒนาการต่อเนื่องมาจากชุมชนน้ำและความเติบโตของสังคมชนเผ่าที่ใช้เรือ และได้พัฒนาทักษะด้านนี้เป็นลักษณะเฉพาะของตน ในมหาสมุทรอินเดียนั้นเมื่อสังคมวิวัฒน์ไป กิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับเรือ การสร้างเรือ-ต่อเรือ คิดค้นรูปแบบต่างๆ ของเรือ ศาสตร์ในการเดินเรือ คนที่ฝึกฝนตนเองเป็นนักเดินเรือ-กะลาสีเรือ ทั้งหมดเหล่านี้ล้วนกลายเป็นเรื่องสำคัญในสังคมตามเมืองท่าทั้งหลายเหล่านั้น และแน่นอนชุมชนคนจับปลาตามชายฝั่งย่อมมิอาจยังชีพโดยลำพัง ต้องพึ่งพิงหรือสัมพันธ์กับความเปลี่ยนแปลงอันเกิดขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อศาสตร์แห่งการเดินเรือเปลี่ยนไปจนถึงขั้นใช้เครื่องจักรไอน้ำในสมัยหลัง ความเปลี่ยนแปลงย่อมทำให้ชุมชนน้ำบางชุมชนต้องห่างทะเล ยกเว้นชุมชนน้ำซึ่งมีวิถีชีวิตอันต้องขึ้นอยู่กับความชำนาญเฉพาะพิเศษ เช่น การประมงหอยมุก การจับปลาวาฬ เป็นต้น นั่นก็คือ ชุมชนน้ำดั้งเดิมได้ก้าวเข้าสู่ระเบียบใหม่ของสังคม สังคมซึ่งตามเมืองท่าใหญ่หรือศูนย์กลางสำคัญกลายเป็นสังคมระดับเมือง หน้าที่ของชุมชนน้ำก็เปลี่ยนไปในท้องถิ่นหลายแห่ง [McPherson, et al.,1988: 241-254.]

ชุมชนน้ำบางแห่งขยายตัวเป็นกลุ่มหมู่บ้านและเมืองที่มีศักยภาพสูงด้านกิจการค้า การค้าทำให้ชุมชนน้ำที่เกิดขึ้นทางฝั่งตะวันตกของอินเดียกลายเป็นเมืองท่าการค้าขายสำคัญ *มูซีรีส* (ปัจจุบันคือ แครงกะนอร์-cranganore) เป็นปากทางเข้าสู่แผ่นดินทมิฬโบราณ เป็นเมืองท่ายอดนิยม ปรากฏชื่อใน*มหากาพย์รามายณะ*เรียกว่า "มูราชีปัฏนัม" (Murachipattnam) ในวรรณกรรมทมิฬเรียก "มูยีริโกเด" (Muyirikode) ปรากฏชื่อในแผ่นทองแดงภาษายิว สลักสมัยภัสกร ราวี วรมัน (Bhaskara Ravi Varman) เมื่อประมาณ ค.ศ. ๑๐๐๐ ในสมัยอาณาจักรเจระ (Chera) ตั้งแต่หลัง ค.ศ. ๘๐๐ รู้จักกันในชื่อว่า มะโกไต (Makotai) มะโหดะยะปุรัม (Mahodayapuram) หรือมะโหดะยะปัฏนัม (Mahondayapattanam) [Ullur S., P.I.; Menon, A.S.]

รอบๆ เมืองมูซีรีสยังมีชุมชนน้ำซึ่งทำกิจการค้าเฉพาะ เช่น ตินดิ (Tyndi) เป็นหมู่บ้านซึ่งอุดมไปด้วยต้นมะพร้าว วัสดุจากมะพร้าวใช้ทำเรือหรือสร้างเรือ ฉะนั้นจึงเป็นท่าเรือด้วย หมู่บ้านนี้อยู่ตอนเหนือของมูซีรีส ชุมชนนี้ปรากฏชื่อในวรรณคดีทมิฬ นอกจากนี้ยังมีชุมชนการค้าและเมืองอื่นในกลุ่มของมูซีรีส ได้แก่

บาราซี (Barace) เป็นศูนย์การค้าขายอีกแห่งหนึ่ง อยู่ทางใต้ของมูซีรีสตรงปากน้ำบารีส (Baris) ชุมชนค้าขายแห่งนี้ปลอดจากโจรสลัด ฉะนั้นบรรดาพ่อค้าจึงชุมนุมกันอยู่มาก

เนลคินดะ (Nelcynda) เป็นท่าเรืออีกแห่งหนึ่ง อยู่ห่างจากมูซีรีสไปทางใต้ ๖๐ ไมล์

เมืองท่าหรือท่าเรืออื่นๆ ที่ขึ้นชื่อและติดต่อค้าขายกันในสมัยมูซีรีสคือ บาลิตา (Balita) มันไต (Mantai) วากิ (Vaki) ปันตาร์ (Pantar) เป็นต้น

๓.๓ ชาวน้ำในประวัติศาสตร์

ประวัติศาสตร์ของชาวน้ำสัมพันธ์โดยตรงกับพื้นที่ที่เป็นน่านน้ำมหาสมุทร แต่ในการทำความเข้าใจกับเครือข่ายความสัมพันธ์ของกลุ่มชนนั้น ต้องคำนึงถึงวิถีชีวิตของผู้คนชุมชนที่มาเกี่ยวข้องด้วย ฉะนั้นเมื่อ

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

กล่าวถึงชีวิตชาวน้ำจึงมิใช่เฉพาะการเดินเรือและการใช้ชีวิตทางน้ำเท่านั้น ชาวน้ำเหล่านี้นอกจากสัมพันธ์กับคนบนบกแล้ว บางกลุ่มก็เปลี่ยนมาตั้งถิ่นฐานบนบกและตามชายฝั่งทะเลหรือตามลำน้ำที่ติดต่อถึงทะเลได้ จนในที่สุดทั้งชาวบกและชาวน้ำก็ผสมผสานเกิดเป็นชุมชนบ้านเมืองอันซับซ้อน ประวัติศาสตร์ของชาวน้ำจึงวิวัฒน์จากการมีชีวิตวัฒนธรรมร่วมกัน ถึงการสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนทางการค้าและในที่สุด เครือข่ายความสัมพันธ์ดังกล่าวนำไปสู่ความร่วมมือและการใช้อำนาจควบคุมทางการเมืองในบางยุคบางสมัยที่เห็นได้ชัดเจนในประวัติศาสตร์มหาสมุทรอินเดีย ได้แก่ ทมิฬส่วนที่เป็นชาวน้ำ และชาวน้ำมลายูในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป็นต้น

ตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์มาแล้วที่ผู้คนบนแผ่นดินและในน่านน้ำได้ติดต่อสัมพันธ์ระหว่างกันโดยเฉพาะอย่างยิ่งความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรม ทั้งด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่และวัฒนธรรมทางวัตถุ ความสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นพื้นฐานรองรับการติดต่อแลกเปลี่ยนค้าขายระหว่างกัน การสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ของกลุ่มชนทั้งจากหมู่เกาะ น่านน้ำ และแผ่นดินใหญ่ บริเวณช่องแคบทางตอนใต้ของคาบสมุทรมลายู เป็นต้น นับเป็นเส้นทางติดต่อสะดวก ผู้คนสามารถแสวงหาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรดังได้พบวัตถุสำริดอันมีลักษณะทางวัฒนธรรมผสมผสาน ทั้งที่รับจากภายนอกและคนภายในท้องถิ่น [Peacock, B.A.V., 1977: 199-214.]

ดินแดนรอบชายฝั่งของคาบสมุทรอินเดียตอนใต้จากฝั่งตะวันตกถึงฝั่งตะวันออกอันเป็นน่านน้ำมหาสมุทรอินเดียนั้น ตามบริเวณชุมชนชายฝั่งอันเกิดขึ้นนั้น นอกจากเป็นถิ่นฐานของชาวน้ำ-ชาวทะเลแล้วยังประกอบด้วยชนพื้นเมืองเผ่าพันธุ์ต่างๆ อันผสมผสานกันมาแต่ครั้งอดีตกาล และได้มีบทบาททางการค้าขายแลกเปลี่ยนทั้งระหว่างกันและติดต่อกับต่างประเทศ จนได้มีการตั้งเป็นบ้านเป็นเมือง อาจกล่าวได้ว่าชนผู้ใช้ภาษาทมิฬเกิดจากการผสมผสานกันทั้งผู้ที่เป็นชาวบก-ชาวน้ำ ดังที่กล่าวไว้ในวรรณคดียุคสังกัมของทมิฬถึงบรรดาชนเผ่ากลุ่มต่างๆ ซึ่งมีเรื่องราวความเป็นมาเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กัน บรรดาทมิฬเหล่านี้กระจายกันอยู่และค่อนข้างหนาแน่นในบริเวณที่เป็นรัฐทมิฬนาฑู กรณาฏกะ เกรละ และอานธรประเทศปัจจุบัน

มหาสมุทรอินเดียและน่านทะเลเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เฉพาะอย่างยิ่งภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้นเป็นพื้นที่แห่งการเคลื่อนไหวติดต่อทางน้ำมากกว่าทางบกเสียอีก พรมแดนของประเทศต่างๆ ในปัจจุบันส่วนใหญ่เปิดออกสู่การติดต่อทางทะเลมหาสมุทรนานนับด้วยศตวรรษ มนุษย์น้ำหรือชาวน้ำเป็นองค์ประกอบส่วนสำคัญของประชากรไม่น้อยไปกว่าผู้คนบนแผ่นดินใหญ่มากนัก เราสามารถพบผู้คนเหล่านี้ข้ามพรมแดนของประเทศซึ่งยอมรับกันแล้วในระดับสากล โดยที่ชาวน้ำเหล่านั้นมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่สัมพันธ์กับน่านน้ำชายฝั่งแผ่นดินใหญ่ และน่านน้ำของหมู่เกาะอย่างแยกไม่ออก

คำว่าน่านทะเลเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในที่นี้หมายถึงอาณาบริเวณที่หันออกสู่ทะเลหรือสัมพันธ์กับทะเล (seaward-looking realm; maritime realm) ในที่นี้จึงรวมบริเวณตอนล่างของคาบสมุทรมลายู

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ฝั่งตะวันออกเฉียงใต้ของเวียดนาม เกาะและกลุ่มเกาะทั้งหลาย

อาณาบริเวณตะวันออกเฉียงใต้โดยรวมทั้งส่วนที่เป็นแผ่นดินและผืนน้ำ ในการศึกษาดั้งเดิมแบ่งออกตามการใช้ภาษาของผู้คนออกเป็น ๒ กลุ่มใหญ่ บนแผ่นดินใหญ่ในประเทศเมียนมาร์ ไทย กัมพูชา ลาว และส่วนใหญ่ของเวียดนาม ผู้คนพูดภาษาในกลุ่มตระกูลภาษามอญ-ขแมร์ รวมภาษาไท-กะได หรือตระกูลภาษาจีน-ทิเบต ส่วนผู้คนตามน่านทะเล (ซึ่งรวมพวกจามทางฝั่งทะเลตะวันออกเฉียงใต้ของเวียดนาม และทางตอนใต้ของคาบสมุทรมลายู) ตลอดจนเกาะและกลุ่มเกาะทั้งหลาย พูดภาษาในตระกูลภาษามลาโย-โปลีนีเซียน รวมทั้งเกาะสิงคโปร์ (ก่อนที่จะมีคนจีนเข้ามาตั้งถิ่นฐานจำนวนมากตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ ๑๙) ส่วนอาณาบริเวณที่เป็นจีนตอนใต้นั้นสัมพันธ์กับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ทั้งทางวัฒนธรรม ชาติพันธุ์วิทยา และภาษา

พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของอนุทวีปอินเดียนั้นเห็นได้ชัดว่าชนพื้นเมืองพื้นถิ่นของทวีปที่เรียกว่า “ดราวิเดียน” หรือชาวดราวิเดียนนั้น ปรากฏหลักฐานอยู่ทางตอนใต้ของคาบสมุทร และหรือตามบริเวณปากน้ำอันติดต่อกับทะเลเป็นส่วนใหญ่ ในขณะที่ภาคพื้นทวีปทางตอนเหนือเล็กน้อยมีเส้นทางเปิดออกสู่การติดต่อกับชนชาติชนเผ่าหลากหลายกลุ่ม ดินแดนแถบลุ่มน้ำคงคาตอนบนจึงกลายเป็นอาณาบริเวณเริ่มแรกที่ชาวอารยันได้อพยพเข้ามาตั้งบ้านตั้งเมือง

ในส่วนของอินเดียตอนใต้อันเป็นถิ่นฐานของชาวดราวิเดียนนั้น สามารถจำแนกกลุ่มได้ตามภาษาซึ่งคนพื้นเมืองในถิ่นนี้ใช้ รวม ๔ ภาษาด้วยกัน ได้แก่ ทมิฬ (Tamil) มาลายาลัม (Malayalam) กานนาฑะ (Kannada) และเตเลกู (Telegu) ในบรรดาทั้งหมด ภาษาทมิฬเป็นภาษาเก่าแก่ที่สุด ในหมู่พวกดราวิเดียนแต่ครั้งโบราณมีราชวงศ์กษัตริย์หรือราชาอยู่ ๓ วงศ์ คือ เจระ (Chera) โจฬะ (Chola) และปัณฑัยหรือปัณฑย (Pandya) วรรณคดีทมิฬกล่าวว่า ในบรรดาวงศ์กษัตริย์ทั้งหลายเหล่านี้ได้ปกครองชาวน้ำซึ่งมีความกล้าหาญ จนได้มีคำประพันธ์บรรยายถึงวีรกรรมและความกล้าหาญของชาวน้ำเหล่านี้ไว้ใน *ปุราณะนูรุ* (Purananuru)* เป็นอาทิ

ภาษาที่ใช้กันอยู่ในชุมชนทางฝั่งตะวันตกคือ ภาษามาลายาลัม ทางฝั่งตะวันตกของอินเดีย มีหลักฐานชัดเจนถึงการติดต่อทางทะเลกับเรือจากอ่าวเปอร์เซียและแอฟริกาตะวันออก อีกทั้งเมืองท่า เมืองค้าขายมากมายทางด้านนี้มีประวัติความเป็นมาเก่าแก่ทั้งก่อนและหลังสมัยอารยธรรมลุ่มน้ำสินธุด้วยซ้ำไป แต่ก็เป็นที่น่าสังเกตว่าภาษาซึ่งใช้สื่อสารกันมาเก่าแก่คือภาษาของชนจากบริเวณรัฐเกรละ (Kerala) ปัจจุบัน เรียก ภาษาเกราไลท์ (Keralites) ภาษานี้เป็นภาษาเก่าแก่มาแต่ก่อน ค.ศ. พวกเหล่านี้อาศัยอยู่ริมฝั่งมะละบาร์แห่งมหาสมุทรอินเดีย แต่เรื่องราวเกี่ยวกับเรือและการเดินเรือของชาวน้ำเหล่านี้กลับปรากฏในเอกสารภาษาทมิฬเก่า และเอกสารของชาวตะวันตกซึ่งเดินทางเข้ามาค้าขายในยุคโบราณ เช่น เอกสารกรีก-โรมัน เป็นต้น

---

* ปุราณะนูรุ (Purananuru) = คำประพันธ์เกี่ยวกับวีรกรรมความกล้าหาญ

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ภาษามาลายาลัมเริ่มแยกตนออกจากกลุ่มภาษาในท้องถิ่นเมื่อประมาณคริสต์ศตวรรษที่ ๙ แต่ไม่ปรากฏวรรณกรรมในภาษามาลายาลัมจนกระมั่งสมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๑๒ ก่อนหน้านั้นคำที่ใช้เกี่ยวกับเรือ-การเดินเรือ และที่สัมพันธ์กันคงปะปนอยู่ในภาษาพื้นเมืองท้องถิ่นบริเวณนั้น ซึ่งก็คือภาษาทมิฬ งานเขียนในภาษาทมิฬ เช่น ปุราณะนูรุ (Puranānuru) และปะติรัปปัตตู (Pattirrupattu) จึงมีคำพวกนี้อยู่มาก อีกทั้งภาษามาลายาลัมปัจจุบันซึ่งใช้กันอยู่ในบริเวณเกรละก็เป็นภาษาซึ่งเกิดขึ้นภายหลังภาษาทมิฬ แสดงว่าภาษาเดิมที่ใช้ในหมู่ชนท้องถิ่นกลุ่มใหญ่คือ ภาษาทมิฬ

งานวรรณกรรมในภาษามาลายาลัมนั้นเริ่มด้วย *รามาจริตตัม* (Ramacaritam) อยู่ในช่วงสมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๑๒ ซึ่งนับว่าเป็นงานที่ปรากฏระยะหลัง อีกทั้งยังเป็นเรื่องเกี่ยวกับวีรกรรมและความรัก ไม่ได้สะท้อนถึงชุมชนน้ำและชีวิตชาวเรือของชนบนฝั่งมะละบาร์ซักเท่าใดนัก ในช่วงตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ ๑๒-๑๗ จึงเริ่มมีงานเขียนในภาษามาลายาลัม ซึ่งอ้างอิงเรื่องเกี่ยวกับการเดินเรืออยู่บ้าง แต่ที่มีการอ้างอิงดีมีน้ำหนักจะอยู่ในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ ๑๘-๑๙ [Rajamanickam, G.V., 1994: 3-6.]

ภาษากานนาฑะ มักใช้ในวรรณกรรมทางศาสนาโดยเฉพาะอย่างยิ่งในศาสนาเชน ซึ่งใช้มาจนกลางคริสต์ศตวรรษที่ ๑๒ เมื่อมีการฟื้นฟูศาสนาพราหมณ์นิกายไวษณพ ในช่วงตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ ๑๒-๑๖ วรรณกรรมในภาษากานนาฑะเป็นเรื่องเกี่ยวกับศาสนาพราหมณ์ จนกล่าวได้ว่า วรรณกรรมในภาษานี้ไม่มีเรื่องเกี่ยวกับโลก-สังคม (secular) ภาษาเริ่มเปลี่ยนแปลงมีการนำไปใช้ในเรื่องราวเกี่ยวกับโลก-สังคมมากขึ้นก็ต่อเมื่อคริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ กระนั้นก็ยังมีการใช้คำศัพท์เกี่ยวกับเรือและเทคนิคการเดินเรือในภาษานี้อยู่มากพอสมควร

ในที่นี้ควรกล่าวถึงประวัติ*ภาษาเตเลกู*สักเล็กน้อย เพราะเป็นภาษาสำคัญเก่าแก่ตั้งแต่ก่อนคริสตกาล และผสมผสานกับภาษาทมิฬหรือถูกนำไปใช้ในหมู่ชนทมิฬตั้งแต่สมัยเมื่อพุทธศาสนาแพร่เข้าสู่ดินแดนแถบนี้ แล้วเรนาติโจฬะ (Renati Chola) ได้ใช้ภาษาเตเลกูเป็นภาษาราชสำนักตน (คือใช้ในหมู่ชนระดับสูง) ต่อจากนั้นจึงเข้าสู่สมัยราชวงศ์จาลุกย์ตะวันออกมีอำนาจช่วงคริสต์ศตวรรษที่ ๗-๑๒) ภาษาเตเลกูค่อยๆ ขยายตัว มีการใช้กันมากขึ้นในคำประพันธ์

ต้นกำเนิดของภาษาเตเลกูซึ่งย้อนไปได้ถึงต้นคริสต์ศตวรรษ หรือสองศตวรรษก่อน ค.ศ. (ถ้าต้องการย้อนเวลาให้เก่าที่สุด) ภาษาเตเลกูใช้อยู่ในบรรดาผู้คนของบ้านเมืองซึ่งเกิดขึ้นเป็นรัฐทางการค้าในเวลานั้น ชื่อ ศาตะวาหณะ (Satavahana) ปริมณฑลทางอำนาจของศาตะวาหณะคลุมบริเวณทางด้านตะวันตกของเดคคันถึงทางด้านตะวันออก คือบริเวณ (อานธรประเทศในปัจจุบัน) ซึ่งอยู่ในลุ่มน้ำกฤษณาและโฆธาวารี (อำนาจของศาตะวาหณะอยู่ในช่วงเวลา ๒๒๕ ปีก่อน ค.ศ.-ค.ศ. ๒๕๐ โดยประมาณ ศาตะวาหณะนั้นเป็นชื่อราชวงศ์อันขึ้นมาปกครองชนเผ่าต่างๆ และชนที่นับถือศาสนาพราหมณ์ ศาสนาเชน และพุทธศาสนา กษัตริย์ของศาตะวาหณะนั้นรับนับถือคัมภีร์พระเวท อย่างไรก็ตามภาษาเตเลกูก็ถูกใช้อย่างแพร่หลายตั้งแต่สมัยของราชวงศ์ชื่อเดียวกันนี้ไปจนตลอดคริสต์ศตวรรษที่ ๑๒ จนล่วงเข้าสู่สมัยกษัตริย์นายัค (หรือ

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

นายะกะ) (Nayak) แห่งตัญจอร์และมะฑุไร (ชื่อเมืองหลวงของอินเดียใต้)

ภาษาเตเลกูเป็นภาษาวรรณคดี ถูกใช้ในคำประพันธ์หลายลักษณะ ปรากฏการใช้คำศัพท์เกี่ยวกับการเดินเรือในวงจำกัดมาก แต่มีสุภาษิตเก่าแก่เต็มไปด้วยคำศัพท์อันมีความหมายถึงเรือทั้งเล็กและใหญ่ (boat and ship) แต่ด้วยเหตุที่ภาษาเตเลกูและภาษาทมิฬค่อนข้างใกล้ชิดกัน คำศัพท์เกี่ยวกับเรือและกิจกรรมทางเรือจึงมีปะปน และไม่แปลกนักที่ในภาษาทมิฬมีคำเกี่ยวกับเรือถึง ๑๐๐ คำ ตามที่ปรากฏในพจนานุกรมและปทานุกรม ถึงแม้เรื่องราวเกี่ยวกับเรือและการเดินเรือ ตลอดจนการใช้ชีวิตทางน้ำเป็นเรื่องเก่าแก่อยู่ในภาษาทมิฬ แต่ในการสืบค้นคำว่า “โดว์” (Dhow) ซึ่งแปลว่า เรือ มีความหมายทั้งเรือใช้ในแม่น้ำและในมหาสมุทร และเชื่อกันว่าเป็นคำเก่าแก่ที่สุด ใช้กันอยู่ในบรรดาผู้คนชุมชนในมหาสมุทรอินเดียนั้น กลับไม่พบคำนี้ในภาษาทมิฬยุคแรกๆ นอกจากคำว่า “โตนี” หรือ “โดนี” (Toni) แปลว่า เรือขุด และบางทีหมายถึงเรือมีกรอบโครงสี่เหลี่ยมยื่นออกไปด้านข้างเพื่อพยุงตัว (พจนานุกรมภาษาไทยแปลว่า “เรือมีหูกรรเชียง”) แรกๆ ก็ใช้เป็นเรือจับปลา ต่อมาเมื่อติดใบเรือสองเสาก็ใช้เป็นเรือสินค้า [Rajamanickam, G.V. And V.S. Arul Raj, 1994.: 3-5, 9-17, 40-44.; Subrahmanian, N., 1978.; Parames waran Nair, P.K., 1977.; Rice, E.P.] ฉะนั้นจึงเป็นไปได้ว่าอาจเป็นเพราะคำว่า “โดว์” มีที่มาจากภาษาอื่นและเข้ามาสู่ภาษาทมิฬภายหลัง

๑. ทมิฬ-ชาวน้ำแห่งมหาสมุทรอินเดีย

ชาวทมิฬทางตอนใต้ของคาบสมุทรอินเดียมีประวัติความเป็นมาสัมพันธ์กับการเป็นชาวน้ำ ทั้งนี้สามารถประเมินได้จากหลักฐานหลายประการ ทมิฬอยู่ทางตอนใต้ของแผ่นดินอินเดีย เป็นส่วนที่ติดต่อและสัมพันธ์กับมหาสมุทรอินเดีย ชาวพื้นเมืองบนแผ่นดินมีทั้งที่อยู่บนบกและชายฝั่ง จนกล่าวได้ว่าเป็นบริเวณที่มีความต่างทางด้านภูมิศาสตร์การเมือง พัฒนาการของชาวบก-ชาวน้ำแม้เกิดขึ้นผสมผสานกันโดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีของ “ทมิฬ” ซึ่งประกอบด้วยชนเผ่าชนชาติซึ่งร่วมภาษาเดียวกัน แม้มาจากสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์การเมืองและระบบนิเวศต่างกัน จนในช่วงเวลาหนึ่งตั้งแต่ยุคก่อนคริสต์ศตวรรษสามารถรวมกันเป็นสหพันธ์เจ้าพื้นเมือง (ผู้ใช้ภาษาทมิฬ) หรือที่เรียกว่า “ตะมีระเดหะสังฆตะ” (Tamiradeha sanghata) และถูกสลายด้วยอำนาจของราชาพวกกลิงค์แห่งแคว้นโอริสสา

การค้นคว้าส่วนใหญ่ของนักวิชาการลงความเห็นว่า “ทมิฬ” เป็นชนพื้นเมืองของอินเดียข้างฝ่ายใต้ แต่ก็ยังมีบ้างบางความคิดเห็นที่ว่าทมิฬหรือดราวิเดียนนั้นอพยพเข้ามาตามช่องเขาตอนบนของทวีป ทางตะวันตกเฉียงเหนือและตะวันออกเฉียงเหนือของอินเดีย หลังจากนั้นจึงเข้าสู่ลุ่มน้ำฆาเวรี (Kaveri) และไวไก (Vaigai) ทางตอนใต้ หลักฐานซึ่งนำมายืนยันข้อเสนอเรื่องนี้ส่วนใหญ่เป็นหลักฐานด้านภาษา เช่นว่าบราหุย (Brahui) ภาษาถิ่นซึ่งใช้กันอยู่เป็นประจำทางตอนเหนือของอินเดียนั้น มีคำภาษาทมิฬปนอยู่ด้วย ๒-๓ คำ และว่าภาษาสันสกฤตทางตอนเหนือของอินเดียนั้นมีโครงสร้างทางไวยากรณ์ขั้นพื้นฐาน และแบบแผนของการสร้างประโยคเป็นเช่นเดียวกับภาษาดราวิเดียน ฉะนั้นจึงเข้าใจได้ว่าทมิฬเข้ามาจากทางตอน

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

เหนือของอินเดีย แต่บางท่านก็แย้งว่า ด้วยเหตุผลชุดเดียวกันนี้แสดงว่ากลุ่มชนที่พูดภาษาถิ่นสัมพันธ์กับภาษาทมิฬนั้นอาจกระจายอยู่ทั่วอินเดีย ไม่จำเป็นต้องเข้ามาจากภายนอกอินเดียก็ได้ และก็อาจเป็นไปได้เช่นกันว่าพวกทมิฬ-ดราวิเดียนอยู่ในภาคเหนือของอินเดียหรือทั่วแผ่นดินอินเดีย แล้วตั้งบ้านเมืองอย่างมั่นคงขึ้นมาได้ในพื้นที่อินเดียใต้

อย่างไรก็ตามกล่าวโดยธรรมดาได้ว่า ทมิฬเป็นคนพื้นเมืองของอินเดีย คนพื้นเมืองเหล่านี้มีวัฒนธรรมมาก่อนที่พวกอารยันจะเข้ามาสู่อินเดีย กลุ่มพวกที่ใช้ภาษาดราวิเดียนเหล่านี้กระจุกตัวกันอยู่ทางตอนใต้ ชนที่ใช้ภาษาทมิฬก็เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มนั้น เราเรียกว่า “ทมิฬ” หรือ “ทมิฬา” ต่อมาในหมู่ชาวดราวิเดียนเหล่านี้ภาษาทมิฬกลับกลายเป็นภาษาโดดเด่นใช้ในวรรณคดีและบันทึกเหตุการณ์ต่างๆ สรุปรวมได้ว่า ประวัติเริ่มแรกของพวกทมิฬเป็นชนพื้นเมืองอยู่ในแผ่นดินอินเดีย มีประเพณีปฏิบัติเกี่ยวกับวัฒนธรรมความเชื่อของตน ทมิฬมีการติดต่อค้าขายกับต่างประเทศมาเนิ่นนาน มีชีวิตอยู่กับชุมชนน้ำตามชายฝั่งและมีทักษะในการเดินเรือ

หลักฐานทางด้านภาษาและหลักฐานลายลักษณ์อักษรบางส่วน ทำให้เราทราบถึงความเป็นมาอันเก่าแก่ของทมิฬและวิถีชีวิตบางส่วนที่เป็นชาวน้ำ และหรือมีชีวิตอยู่ในชุมชนน้ำ รวมกับชนกลุ่มอื่นซึ่งอยู่ตามชุมชนน้ำหรือตามชายฝั่งทะเล ความรู้เกี่ยวกับเรือและการเดินเรือของผู้คนบริเวณคาบสมุทรตอนใต้ของทวีปอินเดียไปปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษรในรูปของตำรับตำราต่างๆ แต่เราสามารถประมวลถึงศาสตร์และความรู้เกี่ยวกับเรือและการเดินเรือได้จากเอกสารประเภทวรรณกรรมและมหากาพย์จากยุคสังกัม* ตลอดจนพิเคราะห์จากคำศัพท์ที่ใช้กันในภาษาของผู้คนชุมชนประกอบกัน เราจะได้ความรู้ชุดหนึ่งของชุมชนน้ำ-ชาวประมงทางตอนใต้ของคาบสมุทรเกี่ยวกับการสร้างเรือ การเดินเรือ วัตถุทางวัฒนธรรม ตลอดจนสัมผัสถึงความรู้สึกและรับรู้ของกลุ่มผู้เกี่ยวข้องในภูมิภาคแถบนี้ของมหาสมุทรอินเดีย การสัมผัสผ่านภาษาและคำที่ใช้นี้ เราเห็นลักษณะการผสมผสานของวิถีชีวิตได้ชัดเจน เช่น การเปรียบถึงเรือในน้ำว่าเหมือนกระบือและคชสารในน้ำ ซึ่งสะท้อนการเปรียบของสังคมที่วิถีชีวิตผูกติดกับเรือและสังคมซึ่งทำเกษตรกรรมเพาะปลูก ข้าวในนา ไม้ในป่า เป็นข้อมูลหลักฐานโบราณคดีด้านภาษา (linguistic archaeology) ที่ฉายภาพชีวิตของชาวน้ำผสมชาวบก [Rajamanickam, G.V. and V.S. Arul Raj, 1994: XXIII-XXIV.]

พิเคราะห์จากความเก่าแก่ของภาษาและการที่ภาษาถูกนำไปใช้ในงานเขียนต่างๆ ตลอดจนการใช้คำและเนื้อหาในงานนั้นๆ เอง ทำให้อาจมีความเห็นได้ว่า ชนผู้ที่ใช้ภาษาทมิฬจะเป็นผู้มีวิถีชีวิตใกล้ชิดและอยู่กับทะเลมาก่อน ก่อนชนพื้นเมืองที่ใช้ภาษาอื่น เป็นเวลานานห่างกันอยู่ไม่น้อย ทั้งนี้จากการตรวจสอบวรรณกรรมทมิฬยุคสังกัมพบว่ามีเรื่องราวและคำศัพท์เกี่ยวกับการเดินเรือจำนวนมาก

---

* ดูต่อไปในหัวข้อเรื่อง “ทมิฬ”

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ที่น่าสังเกตก็คือ วิวัฒนาการของคำศัพท์ทมิฬในความหมายว่า “เรือ” นั้นมีเป็นจำนวนมากมากกว่า ๑๐๐ คำ (อยู่ในพจนานุกรมและปทานุกรมภาษาทมิฬ) อีกทั้งคำศัพท์ซึ่งหมายถึง “เรือ” นั้น เริ่มจากคำศัพท์ซึ่งใช้ในความหมายใกล้ชิดกับชีวิตของชาวน้ำที่สุด เช่นคำว่า “อัมปี”

คำศัพท์ในภาษาทมิฬเริ่มตั้งแต่คำศัพท์เก่าแก่คือ “อัมปี” (Ampi) หมายถึง “เรือเล็ก” แต่ความหมายดั้งเดิมของคำคือ “น้ำ” (ซึ่งมาจากคำว่า “อัมปู”-ampu) ทะเลล้อมรอบไปด้วยน้ำ “อัมปี” แปลว่า “ไม้ไผ่” ด้วย ในอดีตคงใช้ไม้ไผ่ทำเรือ “อัมปี” (ใช้เป็นพาหนะเวลาข้ามลำน้ำ)

มีคำอีกคำหนึ่งเป็นคำที่มีรากศัพท์เดียวกันกับคำในภาษาทมิฬ (cognate) คือ “โดนี” (doni) หมายถึง “เรือ” บ้างก็ว่ามาจากภาษาสันสกฤต “d-(r)oni” คือ “โดรนี” แต่ทั้งสองคำนี้ใช้ในงานเขียนภาษากานนาฑะ

คำว่า “โตนี” จะถูกนำไปผสมกับศัพท์คำอื่น หมายถึง เรือซึ่งมีลักษณะต่างออกไป เช่น “ตวัตติโตนี” (tavatittoni) หมายถึง เรือแล่นใกล้ชายฝั่งเพื่อตัดกำลังข้าศึกบนเรือใหญ่;

“กะไรวัลไลโตนี” (Karaivalaittoni) เป็นเรือท้องแบน;

เรือโจรสลัดใช้เข้าประจัญบานเรียกว่า “กะลัตโตนี” (Kallattoni);

เรือแคนูชนิดหนึ่งในเกาะมัลดีฟส์สร้างจากต้นมะพร้าวทั้งต้น เรียกว่า “กุนติรัตโตนี” (Kuntirattoni)

คำศัพท์ “เรือ” นั้นสัมพันธ์กับวิถีชีวิตแต่ครั้งบรรพกาล (บางคำไม่ใช้แล้วในปัจจุบัน) เช่นคำว่า “ติมิล” (Timil) ความหมาย “ติมิล” ที่ใช้ในวรรณกรรมส่วนใหญ่คือหมายถึงเรือใช้จับปลา, เรือใช้ไปงมหอยมุกหรือทำประมงหอยมุก เป็นต้น

นอกจากนี้มีคำศัพท์ซึ่งใช้หมายถึงเรือเล็กจับปลาและเรือเลียบชายฝั่งจำนวนหนึ่ง แต่มักปรากฏอยู่ในวรรณกรรมยุคคริสต์ศตวรรษที่ ๑๗-๑๙ แสดงว่าชีวิตของชุมชนน้ำตามชายฝั่งและทำประมงก็ยังคงมีอยู่ไม่ว่าสภาพแวดล้อมทางประวัติศาสตร์จะเปลี่ยนไปอย่างไรก็ตาม อีกทั้งยังแสดงให้เห็นว่าทมิฬซึ่งเป็นชนพื้นเมืองและรวมพวกอยู่ในกลุ่มซึ่งใช้ภาษาท้องถิ่น ๔ กลุ่ม ต่างล้วนมีคำศัพท์เกี่ยวกับเรือประเภทต่างๆ ไม่อาจปฏิเสธได้ว่าที่มาของชนเหล่านี้ต้องสัมพันธ์กับชุมชนน้ำตามชายฝั่งทะเลของมหาสมุทรอินเดีย

เท่าที่ดูจากคำต่างๆ ซึ่งยกมานั้นอาจลงความเห็นได้เลยว่า “เรือ” ในภาษาทมิฬนั้นเข้าไปเกี่ยวข้องกับคำว่า “โดว์” ในภาษาอาหรับซึ่งแปลว่า “เรือ” เหล่านี้ล้วนสร้างให้เกิดวัฒนธรรมสัมพันธ์ทั่วมหาสมุทรอินเดีย การใช้เรือของชุมชนน้ำตามชายฝั่งมหาสมุทรอินเดียได้กลายเป็นวัฒนธรรมร่วมของชุมชนในมหาสมุทรอินเดีย ชุมชนเหล่านี้สร้างความเชื่อมโยงเกี่ยวพันและอยู่ในแวดวงเดียวกันมาแต่บรรพกาล และโดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวน้ำทมิฬซึ่งสั่งสมทักษะความรู้ด้านนี้อย่างน้อยที่สุดปรากฏเป็นหลักฐานอยู่ในภาษาซึ่งตนใช้อย่างชัดเจน การพัฒนาทักษะจนสามารถคุมกองเรือและเรือสินค้าติดอาวุธขยายอำนาจในน่านน้ำจึงเป็นส่วนหนึ่งของประวัติศาสตร์อันทมิฬมีบทบาทสร้างขึ้นในมหาสมุทรอินเดีย

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ที่น่าสนใจก็คือ เรื่องราวเกี่ยวกับบันทึกและการใช้ภาษาว่าด้วยเรื่องราวเกี่ยวกับเรือและการเดินเรือนั้น *ภาษาที่ใช้กันเก่าที่สุดคือ ภาษาทมิฬ* ความจริงนี้ย่อมเป็นหลักฐานชี้ชัดประการหนึ่งถึงความเก่าแก่และทักษะความชำนาญของทมิฬที่เป็นชาวน้ำแต่โบราณ จึงสันนิษฐานได้ว่าชนพื้นเมืองทั้งหลายเหล่านี้ผู้ซึ่งใช้ภาษาทมิฬมีการติดต่อกว้างไกลกับกลุ่มชนชาติอื่นจากฝั่งแอฟริกา เอเชียตะวันตก และตะวันออกกลาง อย่างน้อยที่สุดชื่อของเมืองท่าค้าขายและอ่าวจอดเรือทางฝั่งตะวันตกอันเก่าแก่นี้ก็เป็นประจักษ์พยานอยู่ในตัวของมันเอง อีกทั้งยังปรากฏอีกด้วยว่าตำนานเรื่องเล่าซึ่งมีนัยถึงความเกี่ยวพันระหว่างทมิฬ (ราชวงศ์โจฬะ) ร่วมประวัติศาสตร์เดียวกับชนพื้นเมือง (ราชวงศ์เจระ) ที่อพยพมาอยู่ทางฝั่งตะวันตก แสดงถึงความเป็นมาอันเก่าแก่ของชนผู้ใช้ภาษาทมิฬ และชนเหล่านี้ได้พัฒนาทักษะความชำนาญของตน ตลอดจนวิวัฒนาการใช้ชีวิตทางน้ำสู่ความเป็นมหาอำนาจทางการค้าในมหาสมุทรอินเดียในช่วงเวลาตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ ๙-๑๔ อันนับเป็นยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรมของชาวน้ำพ่อค้าทมิฬแห่งมหาสมุทรอินเดีย

นักประวัติศาสตร์ชาวทมิฬผู้หนึ่งคือ สุพรหมเนียน (Subrahmanian) ยืนยันว่างานวรรณกรรมเก่ากล่าวถึงชื่อเมืองท่าโบราณทางด้านตะวันตกหลายเมือง เมืองท่าค้าขายบางเมืองเกี่ยวข้องกับวีรบุรุษในตำนานทั้งของทมิฬและชนพื้นเมืองราชวงศ์เจระ ได้แก่

เมืองมูซิริ (Muciri) เป็นเมืองท่าที่ถูกอ้างถึงบ่อยมากในวรรณกรรมยุคสังกัม ตามตำนานว่านี้คือเมืองท่าของกษัตริย์เจระผู้หนึ่ง ทรงมีนามว่า “อิมายะวะรัมปัน เนดุนเจระละตัน” (Imayavarampan Neduncheralathan)

ฏอนไฏ (Thondai) เป็นท่าเรือสำคัญของกษัตริย์เจระนามว่า “กะไนกัลอิรัมโปไร” (Kanaikkal Irumporai)

พูคาร์ (Pukar) เป็นเมืองท่าของกษัตริย์ทมิฬโจฬะผู้หนึ่งนามว่า “กะไรกัลเปรุวาละตัน” (Karaikal Peruvalathan) กล่าวกันว่าเมืองท่าแห่งนี้มีพื้นที่กว้าง เรือใหญ่เข้าจอดได้โดยไม่ต้องลดใบ

กอร์ไก (Korkai) เป็นท่าเรือสำคัญระดับนคร อยู่ตรงปากแม่น้ำตัมระปารนี* (Thamaraparani) และเมืองนี้คือเมืองหลวงของราชวงศ์ปัณฑัยในระยะแรก (ประมาณ ค.ศ. ๕๗๕-๙๖๖) [Subrahmanian, N., 1978: 128, 460.] *อัคนานูรุ* หนึ่งในวรรณกรรมสังกัมได้บรรยายว่า “กอรไก” นั้นเป็นแหล่งประมงหอยมุกที่สำคัญ ซึ่งก็สอดคล้องกับหลักฐานทางโบราณคดี [Akananuru; Indian Archaeology- A Review. 1968-1969: 32-33.]

ร่องรอยของหลักฐานทางโบราณคดีบางส่วนซึ่งพบในอาณาบริเวณที่เป็นเขตแคว้นของรัฐทมิฬปัจจุบัน ชวนให้เชื่อได้ว่าชนผู้ใช้ภาษาทมิฬในถิ่นนี้ไม่ใช่เป็นชาวบกเสียทั้งหมด แต่มีชีวิตสัมพันธ์อยู่กับทาง

* ชื่อนี้มักปรากฏในเอกสารโบราณ หมายถึง ศรีลังกา

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

น้ำ-ชายฝั่งทะเลและการติดต่อค้าขาย อีกทั้งในพื้นที่บางแห่งของอาณาบริเวณนี้ได้เกิดเป็นเมืองท่าค้าขายชายฝั่งทะเล มีประวัติความเป็นมาสัมพันธ์กับพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของชาวทมิฬโดยรวม

ปรากฏหลักฐานซึ่งหมายได้ว่าเป็น “เรือ” อยู่บนแผ่นผิวของก้อนหินในรัฐทมิฬนาฑู ส่วนหนึ่งอยู่ที่การิมายากาวุนดันปัตติ (Kari maya Kavundanpatti) ตำบลมะฑุไร อีกส่วนหนึ่งอยู่ที่กิวาไล (Kivalai) ตำบลวิลลุปุรัม (Villupuram district) [Paunduri, Ira. “Tamilakap Parai Oviyangal”; Samy, P.L. “Tamilnattil Sinduveli Eluttoviyam” อ้างใน Kasinathan. 2006: 91-93.]

ลายเส้นแรกบนแผ่นหินนั้นเป็นรูปบุรุษผู้หนึ่งกำลังแล่นเรือ อีกภาพหนึ่งเป็นรูปบุรุษสี่คนจับมือกันเดินทางไปในเรือลำหนึ่ง ในภาพนี้มีเสาสูงต้นหนึ่งประกอบอยู่ด้วย อาจใช้สำหรับทำให้เรือเคลื่อนไป เรือทั้งสองลำประทับไว้ด้วยสีแดง (red ochre) พิจารณาตามสไตล์อาจเป็นได้ว่าภาพแรกเก่ากว่าภาพหลัง ภาพหลังประมาณอายุ ๗๐๐-๕๐๐ ปีก่อน ค.ศ. ทั้งสองภาพแสดงถึง “เรือ” ซึ่งคงใช้ตามแม่น้ำ ไม่ใช่เรือเดินทะเล แต่ถึงอย่างไรภาพสัญลักษณ์นี้ก็สะท้อนถึงชีวิตของชุมนุมมนุษย์อันเกี่ยวพันกับการจับปลา และคงเป็นสิ่งสำคัญในวิถีชีวิตด้วย ถ้าไม่เช่นนั้นคงไม่แสดงรูปสัญลักษณ์อันเป็นศิลปะแบบนี้ไว้

หลักฐานที่หนักแน่นอีกอย่างหนึ่งเกี่ยวกับชีวิตของชุมชนน้ำพบที่เมืองท่าค้าขายอลากันคุลัม (Alagankulam) ของชนพื้นเมืองราชวงศ์ปัณฑัย ซึ่งอยู่ตรงปากทางที่แม่น้ำไวไก (Vaigai) ออกสู่ฝั่งทะเลด้านตะวันออกของมหาสมุทรอินเดีย นักโบราณคดีพบชิ้นส่วนภาชนะลวดลายรูเลทท์ (rouletted ware) ซึ่งมีภาพของเรือติดอยู่ วัตถุชิ้นนี้กระทรวงโบราณคดีแห่งรัฐทมิฬนาฑูขุดพบในช่วงการขุดค้นปี ค.ศ. ๑๙๙๖-๙๗ ภายใต้กำกับของนาตนา คสินาธาน (Natana Kasinathan)

หลักฐานที่ทำให้เรารู้จักความเก่าแก่ของทมิฬก็คือ หลักฐานทางโบราณคดี มีทั้งทางด้านโบราณคดีใต้น้ำซึ่งทำการขุดค้นนอกชายฝั่งเมืองปุหาร์ บริเวณปากน้ำฆาเวรี ส่วนหลักฐานจากแผ่นดิน นักโบราณคดีก็ได้พบวัตถุในวัฒนธรรมเมกาลิธ (megaliths) ซึ่งเป็นสัญลักษณ์การฝังศพของคนพื้นเมืองรวมทั้งทมิฬด้วย เมกาลิธเหล่านี้มีอายุเก่าแก่และเป็นของพื้นถิ่น

หลักฐานโบราณคดีจากแหล่งสำคัญเกี่ยวกับทมิฬคือ หลักฐานการขุดค้นทางโบราณคดีที่อะริกะเมฑุ (Arikkamedu finds) อยู่ใกล้เมืองพอนดิเชอร์รีปัจจุบัน (เมืองนี้พวกกรีก-โรมันเรียกว่า โปดุกิ (Podouki) บ้าง โปดุเกบ้าง อะริกะเมฑุในอดีตเป็นแหล่งผลิตสินค้าสำคัญ เช่น ลูกปัด ภาชนะเครื่องปั้นดินเผา และวัตถุเลียนแบบสินค้ากรีก-โรมัน

ในช่วงเวลาก่อนต้นคริสต์ศตวรรษ ที่ได้พบหลักฐานทางโบราณคดีอันแสดงถึงวิถีชีวิตทางน้ำของชาวทมิฬนั้น ตรงกับสมัยที่มีการติดต่อค้าขายข้ามสมุทรระหว่างมหาสมุทรอินเดียกับแหล่งอารยธรรมจากภายนอก ตลอดจนชนชาติต่างๆ ที่ได้เข้ามาร่วมทำการค้าขาย ขณะเดียวกันก็ปรากฏเมืองท่าค้าขายสำคัญตามชายฝั่งมหาสมุทรอินเดีย

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

เราได้เห็นความเติบโตและการรวมกลุ่มทางการค้าของชาติอาหรับตามที่ต่างๆ ก่อนที่จะสร้างอำนาจทางการเมือง ขณะเดียวกันในน่านน้ำมหาสมุทรอินเดีย ชาวน้ำและชนเผ่าพื้นเมืองเช่นทมิฬ ก็ได้สร้างอำนาจต่อรองทางการค้าของตน

ตั้งแต่ ๖๐๐ ปีก่อน ค.ศ. เป็นต้นไป เป็นเวลาที่เราเห็นได้ชัดเจนว่าการค้าส่วนสำคัญในมหาสมุทรอินเดียคือ การค้าเครื่องเทศ นั้น ได้ดึงกลุ่มชนทั้งที่เป็นชาวน้ำและชาติทางทะเลเมดิเตอร์เรเนียนด้านที่สัมพันธ์กับยุโรป (กรีซ-อิตาลี) ซึ่งมีบทบาททางการค้าในมหาสมุทรอินเดียยุคต้นคริสต์ศตวรรษ (และเรารู้จักกันว่า “การค้ากรีก-โรม” หรือ “การค้าโรมัน”) เข้าสู่วงจรการค้าในมหาสมุทรอินเดีย ในการนี้ได้ทำให้เครือข่ายการค้าและความเชื่อมโยงขยายขึ้นทั้งทางบกและทางทะเล จีนและอินเดีย (แม้ยังแบ่งเป็นหลายรัฐหรือแว่นแคว้น) ได้เข้ามาร่วมผลประโยชน์ทางการค้า ขณะที่จีนเริ่มแสดงบทบาททั้งทางการเมืองและการทหาร (เฉพาะอย่างยิ่งการค้าบนทางสายไหม) เห็นได้ชัดว่าช่วงเวลาดังกล่าวนี้เป็นช่วงก่อตัวและสร้างความเข้มแข็งให้แก่คนพื้นถิ่นแห่งน่านน้ำมหาสมุทรอินเดีย ในการกำหนดทิศทางการค้าหรือร่วมการผลิตและแสวงหาทรัพยากรการค้าที่สอดคล้องกับความต้องการของพ่อค้าจากต่างแดน กลุ่มชนดังกล่าวซึ่งปรากฏบทบาทชัดเจนคือ อาหรับ-เปอร์เซีย ทมิฬ-อินเดีย และหรือชาวน้ำแห่งมหาสมุทรอินเดีย (และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้)

เมืองท่าค้าขายทางฝั่งตะวันออกนั้น มีบทบาทโดดเด่นตั้งแต่ประมาณ ๒ ศตวรรษก่อน ค.ศ. และคุมการค้าทางทะเลกับบ้านเมืองทางตะวันออกไกลและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เมืองท่าค้าขายเหล่านั้นที่โดดเด่น ได้แก่ วัสวัสสมุทรัม อะริกะเมฑุ ฆาเวริปุมปัฏนัม อลากันกุลัม กอร์ไก และกุมารี ในบริเวณดังกล่าวนี้เป็นถิ่นของคนพื้นเมืองอินเดียมาแต่โบราณ โดยเฉพาะทมิฬซึ่งอยู่ตามชายฝั่งทะเลนั้นเป็นชาวน้ำกลุ่มสำคัญ ทมิฬชาวน้ำเหล่านี้เองมีบทบาททางการค้าขายติดต่อ ด้วยเหตุที่ใช้ชีวิตอยู่ริมฝั่งทะเลมาเนิ่นนาน แม้แต่ตำนานนิทานของพวกเหล่านี้ก็มักเป็นเรื่องเกี่ยวกับทะเล แผ่นดินที่จมลงไปในท้องทะเลมหาสมุทรเฉพาะอย่างยิ่งตรงปลายสุดของแหลมโคโมรินซึ่งมีเมืองกุมารี (Kumari) ตั้งอยู่ รู้จักกันในชื่อว่า กุมารีกะกันดาน (Kumarikkandan) [Slambu, Kadaladu Kathai, II, 19-22 อ้างใน Kasinathan, N., 2006.]

กวีเรียกดินแดนจมน้ำส่วนนี้ว่า กุมารินาฑุ (Kumarinadu)

ส่วนนักธรณีวิทยาเรียก ทวีปเลมูเรีย (Lemuria)

เล่ากันว่าประชาชนในดินแดนดังกล่าวเป็นพวกเลมูร์ (Lemurs) กวีชาวทมิฬนำเรื่องคนเหล่านี้ไปแต่งเป็นเรื่องราวชื่อเรื่อง “อิไรยานาร์ กาลวิยัล อุไร” (Iraiyanar Kalaviyal Urai) ว่าดินแดนส่วนนี้เคยเป็นที่ตั้งของเมืองสำคัญชื่อ มะฑุไร (Madurai) และกปาฏปุรัม (Kapadapuram) ซึ่งเคยเป็นที่ชุมนุมสังกัมของบรรดากวีทมิฬมาแล้วสองครั้ง ต่อมาเมื่อแผ่นดินส่วนนี้ยุบแยกลงไป กษัตริย์ปัณฑัยในอดีตกาลไกลโพ้นจึงได้ผนวกดินแดนซึ่งเป็นของราชวงศ์โจฬะและเจระ สำหรับอพยพผู้คนจากเลมูเรียไปอยู่อาศัย ตำนานการโยกย้ายถิ่นที่อพยพครั้งใหญ่ของชาวเลมูเรียจึงเป็นเรื่องเกี่ยวกับดินแดนที่สูญหายไปในท้องทะเลมหาสมุทร

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

เป็นทำนองคำอธิบายของสังคมถึงสภาพภูมิศาสตร์ปัจจุบันที่เป็นเขตแคว้นทมิฬนาฑูยังมีพื้นที่บางส่วนทรุดแยกจมลงทะเลอยู่

กระนั้นก็ตามยังคงมีหลักฐานหลายอย่างนอกเหนือจากสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์อันแสดงว่าทมิฬคุ้นเคยกับทะเลและเป็นนักเดินเรือ เหตุการณ์รณรงค์ทางเรือและการขยายการค้าทางทะเลที่ข้ามน่านน้ำ เป็นคำตอบซึ่งชาวน้ำทมิฬให้แก่เราแล้วในประวัติศาสตร์ซึ่งจะได้นำเสนอต่อไปข้างหน้า เพื่อแสดงถึงปฏิสัมพันธ์ระหว่างการค้าและอำนาจอันเป็นแรงกระตุ้นความเคลื่อนไหวของชนกลุ่มนี้

เอกสารทมิฬมีจุดยืนในส่วนที่เกี่ยวกับชนตามชายฝั่งและทำประมงต่างไปจากบันทึกหลักฐานของชนชาติอารยะทางตอนเหนือของอินเดีย คำประพันธ์ทมิฬให้คุณค่ากับชุมชนน้ำ บทกวีทมิฬยุคสังกัมตอนต้นบรรยายโดยละเอียดให้ภาพชัดเจน (โดยทั่วไปมักกำหนดอายุวรรณกรรมยุคสังกัมอยู่ในช่วง ๒-๓ ศตวรรษก่อน ค.ศ. ถึงประมาณคริสต์ศตวรรษที่ ๓) ดังเช่นเปรียบเทียบความสดชื่นและอ่อนเยาว์ของนางเอกกับชุมชนน้ำชายฝั่งอันสมบูรณ์ ในภาษาทมิฬมีคำเรียกหมู่บ้านชาวประมงว่า ปาระตาวาร์ (Paratavar) คำประพันธ์ถึงชาวประมงและสถานภาพเช่น ฐานะดี มีแหใหม่ บรรยายว่า เรือเก่าของชาวประมงถูกลากไปไว้ที่กองทรายอันกระจายเป็นแสงวิบวับ เมื่อเวลาลมตะวันออกพัดพาคลื่นของมหาสมุทรมากระแทกมัน ชาวประมงเหล่านี้จับฉลามได้แล้วตัดมันออกเป็นส่วนๆ นี้คือประสบการณ์ทางน้ำของชาวทมิฬ!

คำประพันธ์บางตอนเปรียบให้เห็นว่า การจับปลาเป็นกิจกรรมหลักของชุมชน กิจกรรมอันกึกก้องของหมู่ชนจับปลาซึ่งเปรียบได้กับกลองตีดังของกุตตูวาน (Kuttuvan) แห่งมูซีรีส (Muziris/ Muciri) หลังจากขายปลาแล้วชนเหล่านี้ก็กลับบ้านพร้อมกับที่สามารถเพิ่มกองข้าวบนเรือของตน (แสดงว่าต้องมีการแลกเปลี่ยนระหว่างผลผลิตจากประมงกับอาหารเช่นข้าว-ผู้วิจัย) [**Akananuru 10**: 8-13.; Romanis, F. de 1997: 93-95.]

ข้อเขียนในภาษาทมิฬหลายเรื่องกล่าวถึงชาวประมง และว่าชุมชนน้ำตามชายฝั่งเหล่านี้นอกจากทำประมงยังทำกิจกรรมอื่นเพื่อแลกกับอาหารและเครื่องอุปโภคบริโภคที่จำเป็น เช่น เกลือ การแลกเปลี่ยนนี้มักเกิดขึ้นที่ในเมือง เมื่อไรก็ตามที่พ่อค้าเกลือเดินทางมาถึง พวกชาวน้ำที่มาติดต่อพ่อค้าเกลือในเมืองมักยกขบวนกันมาทั้งครอบครัว ฉะนั้นพอถึงเวลาที่พ่อค้าเกลือต้องไปจากเมือง เมืองจึงดูเงียบเหงาและว่างเปล่า เกลือเป็นทรัพยากรธรรมชาติอย่างหนึ่งของชุมชนน้ำและในขณะเดียวกันก็ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนระหว่างชุมชนด้วย [**Narrinai** 183; Ramanujan, 1985: 42.]

ชาวประมงเก็บเกลือจากทะเลแล้วเอาเกลือมารวมไว้ที่อ่าวจอดเรือ เพราะจากบริเวณนี้บางทีชาวประมงก็สามารถเก็บมุกขนาดใหญ่ได้ เมื่อคลื่นแรงม้วนตัวเข้าสู่ฝั่ง [**Akananuru** 280]

ชาวประมงมิได้อยู่เฉพาะชุมชนน้ำริมหาดทราย ตามทางนอกเขตเมืองก็มีชาวประมงอาศัยอยู่ [**Pattinappalai** 77]

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ประมาณได้ว่าชาวทมิฬได้เป็นส่วนหนึ่งของชุมชนน้ำทำประมงในมหาสมุทรอินเดียจากฝั่งแอฟริกาถึงฝั่งตะวันตกของอินเดียนั้น กระจายตัวอยู่มาแต่แรกเริ่มได้สร้างเครือข่ายความเชื่อมโยงทางสังคม มีทั้งทมิฬซึ่งเป็นชาวน้ำและบางส่วนก็อยู่ตามเมืองในสมัยหลังต่อมา

มีคำเรียกทมิฬซึ่งเป็นชาวประมงอาศัยอยู่ตามชายฝั่งว่า “กะไรยัน” (Karaiyan) เป็นต้น [Thurston, E. Vol. III., 1909: 250.] เรียกอีกชื่อหนึ่งว่า ปัฏนาวัน (Pattanavan) หมายถึง ชาวประมงอยู่ในมณฑลตัญจอร์ปัจจุบัน (Tanjor district) ขึ้นไปตลอดถึงลุ่มน้ำกฤษณา เห็นได้ว่าประมงชายฝั่งนั้นมีทั้งที่อาศัยอยู่ริมทะเลและบริเวณปากแม่น้ำ หรือต่อติดกับลุ่มน้ำ บางส่วนอาจอยู่ในเมืองซึ่งเกิดขึ้นตามชายฝั่ง เรียก “ปัฏนาวัน” แปลตามคำหมายถึง ผู้อาศัยอยู่ในเมือง คือ “ปัฏนัม” (Pattanam) เมืองหลายเมืองเกิดตรงบริเวณที่ทะเลและลุ่มน้ำสัมพันธ์กัน เช่น นาคาปัฏนัม หรือนาคปฏัม (Nagapattanam/ Nagapatam) เจนนะปัฏนัม (Chennapattanam คือ มัทราส หรือเจนไนในปัจจุบัน)

หลักฐานลายลักษณ์อักษรนั้นมีหลายประเภท ทั้งที่เป็นบันทึกของชาวต่างประเทศกล่าวถึงแผ่นดินทมิฬ นักประวัติศาสตร์กรีกฮีโรโดตุส (Herodotus) นักภูมิศาสตร์ปโตเลมี (Ptolemy) ล้วนเขียนถึงลิวี (Livy) และไพลนีผู้อาวุโส (Pliny the Elder) เหล่านี้ต่างกล่าวถึงแผ่นดินทมิฬในช่วงก่อน ค.ศ. และต้นคริสต์ศตวรรษ แม้แต่นักบวชคอสมัส (Cosmas) ก็เขียนกล่าวถึงในบันทึกชื่อ *Christian Topography*

นอกจากนี้มีบันทึกเอกสารจีนและนักเดินทางชาติต่างๆ ทั้งบาทหลวงเยซูอิต นักเดินทางมุสลิมหลายท่านกล่าวถึงเมืองท่าและการติดต่อกับแผ่นดินอินเดียใต้

ที่สำคัญคือ หลักฐานในภาษาทมิฬเอง สำคัญที่สุดที่กล่าวถึงประวัติศาสตร์ทมิฬคือ วรรณคดีสังกัมของทมิฬ (Tamil Sangam literature) ชุดวรรณคดีดังกล่าวเป็นคำประพันธ์ในภาษาทมิฬ ประกอบด้วยงานรวมของผู้เขียนหลายคน ชุดคำประพันธ์เหล่านี้ ได้แก่ *เอตตูโตไก* (Ettutogai) และ*ปัตตูปัตตู* (Pattuppattu); มหากาพย์สองเรื่องคือ *ศิลปาทิการาม* (Silappadikaram) *มณีเมฮาลัย* (Manimekalai) ตำรับตำราบางเล่ม เช่น *ปุราณะนูรู* (Purananuru) *ปะติรัปปัตตู* (Padirruppattu) และ *โตลกาเปี่ยม* (Tolkappiyam)

วรรณกรรมทมิฬและปทานุกรมภาษาโบราณมีคำศัพท์ความหมายกะลาสีเรือ พ่อค้าทางเรือ และสินค้าเข้า-ออก เช่น

อัคนานูรู (Akananuru) หนึ่งในแปดชุดของวรรณกรรมสังกัม บรรยายถึงเรือลำหนึ่งชื่อ วังกัม (Vangam) เป็นเรือขนาดใหญ่ จุพ่อค้านักเดินทางและสินค้า เป็นเรือแล่นในน้ำลึก กะลาสีเรือลำนี้ผู้หนึ่งชื่อนิกัน (Nikan) มีความรู้เกี่ยวกับเส้นทางและเกาะแก่งต่างๆ เป็นอย่างดี รู้จักดูแสงโคมไฟเป็นเครื่องนำทางเข้าถึงฝั่งได้ [**Akam**, 255: 1-8][*]

ปุราณะนูรู (Purananuru) วรรณกรรมอีกชิ้นหนึ่งของทมิฬ กล่าวถึงเรือเข้าเทียบท่าเมือง

[*] Akam = Akananuru; Kural = Tirukkural; Kurum = Kurumtokai; Pattinap = Pattinappalai; Nar = Narrinai

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ปุมปูหาร์โดยไม่ลดใบลง นำสินค้ามาจากส่วนต่างๆ ของแผ่นดิน หลังจากเจ้าหน้าที่ประทับตราของราชวงศ์โจฬะแล้ว สินค้าก็ผ่านเข้าไปได้ [Pattinappalai, 11 135.]

ปทานุกรมเซนดันดิวากะรัม (Sendan Divakaram) กล่าวถึง เรือมรักกะลัม (marakkalam) ซึ่งมีชื่อหลากหลาย รวมทั้ง*เรือขนาดเล็ก*อีกจำนวนหนึ่งภายใต้ชื่อต่างๆ กัน ส่วนพวกที่เป็น*แพน้ำ*ก็มีคำเรียกนอกเหนือไปจากสองประเภทแรก เช่น ปะฮาดุ (Pahadu) [Kappal Sattiram. 1950.; Navay Sattiram. 1955 อ้างใน Natana Hasinathan. 2005: 93-94.]

ความรู้ที่เป็นศาสตร์เกี่ยวกับเรื่องเรือของชาวทมิฬนั้น มีบันทึกไว้เป็นหลักฐานและการสร้างเรือถือเป็นหนึ่งในศิลปศาสตร์ ๖๔ แบบ ตำราเกี่ยวกับการสร้างเรือเรียกว่า *กัปปัลสัตติรัม* (Kappal Sattiram) กล่าวถึงฤกษ์ยามเวลาการสร้าง การเลือกไม้สำหรับต่อเรือ วิธีการสร้างเรือประเภทต่างๆ

หนังสือของทมิฬโบราณได้แบ่งลักษณะภูมิศาสตร์กายภาพของทมิฬออกเป็น ๕ ประเภท ซึ่งแตกต่างไปตามลักษณะของดินและวิถีชีวิตของคน ส่วนที่อยู่ตามชายฝั่งทะเลเรียกว่า “เนย์ตัล” (neytal) การยอมรับความแตกต่างเช่นนี้ย่อมแสดงให้เห็นว่าชนพื้นเมืองเหล่านี้รับรู้ถึงการมีอยู่ของชุมชนน้ำและความสำคัญ “เนย์ตัล” จึงสัมพันธ์กับวิถีชีวิตวัฒนธรรมของกลุ่มชนที่มีกิจกรรมของชาวเรือ การเดินเรือ และการแสวงหาในท้องทะเล ทั้งเพื่อการค้าและเพื่อการดำรงชีวิต ดังที่ปรากฏอยู่ในบางตอนของ *โตลกาเปี่ยม*

หลักฐานเกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่และสภาพนิเวศของดินแดนพวกทมิฬซึ่งปรากฏอยู่ในวรรณกรรมยุคสังกัมนั้นได้แบ่งวิถีชีวิตทางเศรษฐกิจตามสภาพนิเวศและภูมิศาสตร์กายภาพออกเป็น ๕ ประเภท (หรือ ติไน-tinai) ได้แก่ เขตที่เป็นภูเขา, ป่า-ทุ่งหญ้า, เขตดินแห้งและทะเลทราย, เขตลุ่มน้ำใหญ่ทำเกษตรกรรมและฝั่งทะเล แต่ละเขตเหล่านี้ต่างมีพืชพันธุ์และสัตว์เฉพาะถิ่น กิจกรรมทางเศรษฐกิจและโครงสร้างสังคมก็ต่างกันไปตามถิ่น วรรณกรรมยุคสัมกัมได้สะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตแบบต่างๆ นี้และการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชนเผ่าเข้าสู่การเป็นสังคมเกษตรกรรมตั้งถิ่นฐาน ขณะเดียวกันก็ยังมีการประกอบอาชีพหลายแบบต่างกันไป

ในที่นี้ขอให้รายละเอียดประกอบเพื่อแสดงให้เห็นถึงการผสมผสานของชนกลุ่มต่างๆ ซึ่งในที่สุดแล้วคนในบริเวณดังกล่าวนั้นสามารถสร้างองค์รวมของประชากรจนยอมรับความเป็นทมิฬและภาษาทมิฬ

เขตภูเขา เรียกว่า *กุรินจิ* (kurrinci) เกษตรกรรมไม่เหมาะกับบริเวณนี้ พบแต่ข้าวมิลเลต คือข้าวฟ่างเท่านั้น เป็นถิ่นของนายพรานนักล่าและพวกแสวงหาอาหาร เป็นถิ่นของชนเผ่าเช่นพวกกูรูวาร์ (Kuruvar) เขตนี้มีป่าละเมาะสำหรับเลี้ยงสัตว์ได้บ้าง เรียกว่า มุลไล (mullai) ชนเผ่าบริเวณนี้ เช่น อะยาร์ (Ayar)

วรรณกรรมยุคสังกัมอ้างว่า การติดต่อระหว่างชนบนภูเขาและพวกล่าสัตว์และพวกอยู่ตามป่าละเมาะค่อนข้างตึงเครียด แต่ก็นับถือเจ้าแห่งภูเขาตนเดียวกันคือ มูรูกา (Muraga)* เพราะพวกเลี้ยงสัตว์ต้อนสัตว์มักถูกปล้นชิงขโมยสัตว์อยู่เสมอ เฉพาะอย่างยิ่งพวกเลี้ยงสัตว์ถือเป็นเทพแห่งสงคราม

*ผู้วิจัยเดินทางเก็บข้อมูลจากการสำรวจในช่วงปี ค.ศ. ๒๐๐๙ พบว่าชนชาวทมิฬยังคงให้ความนับถือมูรูกาเป็นเทพอยู่

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

เขตดินแห้ง เรียกว่า *พาไล* (palai) เป็นเขตอดอยากแห้งแล้ง เป็นถิ่นของโจร นักเดินทางกลัวเขตนี้กันมาก

เขตลุ่มน้ำ เรียก *มะรูตัม* (marutam) เป็นเขตสำคัญที่สุด เป็นเขตกสิกรรมและถิ่นของเมือง ในเขตนี้จะมีการจัดการชลประทานเพื่อการเพาะปลูกนำน้ำมาใช้ ช่างฝีมือและเกษตรกรจะแยกกันตั้งถิ่นฐานอยู่ในเขตมะรูตัม เขตนี้จึงมีประชากรอยู่หนาแน่นและเป็นที่กำเนิดของอาณาจักร

เขตชายฝั่งทะเล เรียก *เนย์ตัล* (neytal) คนในบริเวณนี้เลี้ยงชีวิตอยู่ด้วยการประมง ค้าขาย และทำเกลือ การค้าในท้องถิ่นระยะแรกเกิดจากการแลกเปลี่ยนปลา-เกลือกับข้าวและผลิตภัณฑ์จากนม ประมาณต้นคริสต์ศตวรรษการค้าทางทะเลกับต่างประเทศก็เริ่มมีความสำคัญต่อชุมชนชายฝั่งยิ่งขึ้นทุกที สังคมระดับเมืองยุคแรกๆ นั้นเกิดขึ้นตามเมืองท่าค้าขายที่อยู่ชายฝั่งทะเลมากกว่าตามเมืองศูนย์กลางในลุ่มน้ำภายใน [Subramanian, S.V., 2004: 373.]

สภาพนิเวศของคาบสมุทรทางใต้อันเป็นดินแดนที่ชาวทมิฬ (ซึ่งผสมผสานระหว่างชนจากที่สูงบนบกและชาวน้ำชายฝั่ง) กระจายอยู่และสืบประวัติศาสตร์ต่อมาจนสมัยหลังๆ นั้น มีหลักฐานการติดต่อทั้งระหว่างกันเองและกับชาวต่างประเทศปรากฏอยู่อย่างชัดเจน

การเติบโตของชุมชนเหล่านี้น่าจะเป็นพื้นฐานสำคัญให้พระเจ้าอโศกสามารถพัฒนาเส้นทางทะเลในการติดต่อช่วงสมัยของพระองค์ในช่วงศตวรรษที่ ๓ ก่อน ค.ศ. ก็เป็นได้ แม้ว่าอายุหลักฐานชุมชนเหล่านี้บางแห่งเกิดขึ้นหลังสมัยพระเจ้าอโศกก็ตาม จารึกของพระองค์กล่าวถึงผู้คนชุมชน บริเวณชายขอบแห่งปริมณฑลทางอำนาจของพระองค์ ชุมชนเหล่านี้ส่วนใหญ่อยู่ทางใต้ของคาบสมุทรหรือติดชายฝั่งทะเล ได้แก่ พวก*โจฬะ ปัณฑัย สัตติยปุตรา เกรละปุตรา* ไกลจนถึง *ตัมพปาณี* (คือศรีลังกา)

หลักฐานทางโบราณคดีที่พบอันแสดงถึงการค้าขายของทมิฬยุคเริ่มแรกสุดบนฝั่งทมิฬนาฑูนั้นพบที่*อลากันกุลัม* อยู่ริมฝั่งทะเลตรงบริเวณปาก*แม่น้ำไวไก* ไม่ไกลจากเมืองราเมศวรัม (Ramesvaram) ปัจจุบันปากแม่น้ำไวไกนั้นเป็นบริเวณที่เปิดออกสู่ทะเลโดยง่าย จึงเป็นทำเลเหมาะแก่การติดต่อค้าขาย ณ อลากัน-กุลัม นักโบราณคดีได้พบชิ้นส่วนของภาชนะคล้ายไหแบบโรมัน มีหูจับ ที่เรียกว่า แอมเฟอเรอหรือแอมเฟอรา (amphora) พบทั้งบนผิวดินและจากการขุดค้น

นอกจากนี้พบชิ้นส่วนของเครื่องปั้นดินเผาแบบมีรอยปรุ (RW หรือ Ruletted Ware) และเงินเหรียญไบแซนไทน์ (Byzantine coin)

มีความเห็นกันว่ามีการอยู่อาศัย ณ แหล่งโบราณคดีแห่งนี้สืบเนื่องกันมาเป็นเวลานาน ประมาณตั้งแต่ศตวรรษแรกก่อน ค.ศ. จนกระทั่งถึงประมาณคริสต์ศตวรรษที่ ๔ หรือ ๕ [Raman, K.V., 1991: 129.]

ตำแหน่งที่ตั้งอยู่ในพื้นที่แห่งอำนาจของทมิฬราชวงศ์ปัณฑัยอีกทั้งอยู่ใกล้กับศรีลังกา ซึ่งเป็นเมืองท่าค้าขายขึ้นชื่อมาก่อนนานแล้ว อลากันกุลัมจึงอยู่ในทำเลที่ได้เปรียบในอันที่จะคุมการค้าทางทะเลบนฝั่ง*โคโรมันเดล* (Coromandel coast) ด้านตะวันออกของมหาสมุทรอินเดียในยุคต้นเช่นนี้ อีกทั้งฝั่งโคโรมันเดล

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ก็ทอดตัวลงมาใต้สุดคาบสมุทร ทมิฬราชวงศ์ปัณฑัยจึงมีบทบาทเหนือการค้าทางทะเลแถบนี้ และยังคุมกิจการประมงหอยมุก (pearl fishery) มุกน้ำงามแห่งปัณฑัยเป็นที่ขึ้นชื่อนักหนา ปรากฏอยู่ในจดหมายเหตุและวรรณกรรมต่างๆ ด้วยความมั่งคั่งนี้กษัตริย์ทมิฬราชวงศ์ปัณฑัยสามารถใช้ชีวิตมั่งคั่ง และมีรสนิยมพอใจไวน์รสดีจากต่างประเทศ

ประจักษ์พยานอันแจ่มชัดอีกประการหนึ่งแสดงถึงความเป็นชาวน้ำแห่งชนทมิฬในอดีตก็คือร่องรอยซึ่งยังคงปรากฏในกลุ่มชนบางส่วนตามชายฝั่งทะเลปัจจุบัน ดังที่พบในบันทึกเกี่ยวกับชีวิตคนเหล่านี้แต่ครั้งอังกฤษเข้ามาปกครองอินเดีย ซึ่งให้ภาพชีวิตของชาวน้ำชัดเจนย้อนเวลาได้ และเป็นกลุ่มชนที่อยู่ในพื้นที่ของดินแดนอันเป็นรัฐทมิฬของอินเดียปัจจุบัน

• ปาระวาร์-ปาระวา-ปาระวาน

ปาระวาร์นั้นมีความเป็นมาเก่าแก่

สมัยเมื่ออังกฤษปกครองอินเดียได้เก็บสถิติประวัติเรื่องราวเกี่ยว กับเผ่าชนในอินเดีย พบว่าในสมัยนั้นปาระวาร์ก็ยังอยู่กันเป็นชุมชนประมง กระจุกตัวอยู่ฝั่งทะเลด้านตะวัน ออกเฉียงใต้ของอินเดียส่วนที่ต่อติดกับศรีลังกา เฉพาะอย่างยิ่งบริเวณอ่าวมันนาร์ (Gulf of Manar) และที่ จัฟนาปะตัม (Jaffnapatam) ชาวน้ำแถบนี้ประกอบอาชีพหลักคือทำประมงหอยมุก ประวัติความเป็นมาของพวกปาระวาร์นั้นสะท้อนอยู่ในตำนานเรื่องเล่าหลากหลาย อีกทั้งอยู่ในแวดวงการติดต่อกับชนเผ่าหรือพ่อค้าชาติอื่นอีกด้วย เช่น พวกมัวร์ และนายทุนมุสลิมซึ่งเข้ามาลงทุนทำประมงหอยมุก

อิทธิพลของศาสนาพราหมณ์-ฮินดูได้แพร่เข้ามาสู่ดินแดนทางใต้ ทำให้วรรณกรรมความเชื่อของพราหมณ์ผสมผสานกับตำนานนิทานความเป็นมาเชิงประวัติของปาระวาร์ จนแม้แต่ปาระวาร์เองก็ยังเชื่อว่าพวกตนนั้นมีกำเนิดอยู่ที่เมืองอโยธยาหรือ “โอธ” (Oudh) ฝ่ายที่นับถือลัทธิตันตระก็อ้างว่าปาระวาร์สืบเชื้อสายมาจากพราหมณ์และสตรีในวรรณะศูทร บ้างก็ว่าปาระวาร์อยู่ในกลุ่มของทมิฬผ่านทางสตรีเชื้อสายพ่อค้าเศรษฐี

ทางฝ่ายปาระวาร์เองเล่าถึงตำนานเก่าสุดของพวกตนว่า เป็นเชื้อสายพระวรุณหรือเทพแห่งท้องทะเล ในกัลป์สุดท้ายเมื่อโลกเผชิญอุทกภัยน้ำท่วม พวกปาระวาร์ก็ได้สร้างเรือของตนขึ้นลำหนึ่ง เรียกว่า “โธนี” (dhoni) สามารถหนีรอดพ้นจากการทำลายล้างครั้งนี้ได้ เมื่อแผ่นดินแห้งน้ำลด ปาระวาร์ก็ตั้งชุมชนตรงบริเวณที่เรือเกยตื้นอยู่นั้น แล้วเรียกเมืองของตนว่า “โธนีปุระ” หรือ “เมืองแห่งเรือ” (นาวานคร) จะเห็นได้ว่าเรื่องเล่าทำนองนี้สะท้อนความเป็นมาอันเก่าแก่ของชนท้องถิ่นในชุมชนน้ำ ซึ่งถือว่า “เรือ” เป็นทุกอย่างในชีวิตทางสังคมของตน การมีเรือหมายถึงการได้เป็นส่วนหนึ่งแห่งสังคมนั้น

ปาระวาร์เคยมีอำนาจเหนือชนเผ่าอื่นมาก่อนเพราะเป็นผู้ชำนาญการเดินเรือ มีกษัตริย์หรือราชาปกครอง พระองค์พำนักอยู่ที่เมืองมันเกย์ (Mangay) ซึ่งเป็นที่แสวงบุญของชาวฮินดู

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

เมื่อปาระวาร์ยอมรับในเทพเจ้าของศาสนาฮินดูนั้น ก็มักดึงเรื่องราวให้มาเกี่ยวข้องกับตำนานของเผ่าตนในฐานะเป็นพวกที่อยู่กับน้ำ-ท้องทะเล เช่น *ปุราณะ*เรื่องหนึ่ง กล่าวถึงนางปารวตีซึ่งเป็นสตรีของพระศิวะ ได้ลงมาเกิดเป็นธิดาของกษัตริย์แห่งปาระวาร์ ส่วนกฤติเกยะ (Kartikeya) โอรสของพระนางลงมาเกิดเป็นปลาใหญ่ ท่องเที่ยวอยู่ในท้องทะเลตอนเหนือ ต่อมาปลาใหญ่ว่ายน้ำลงทะเลทางใต้พร้อมกับที่สามารถขยายร่างกายให้ใหญ่โตมหึมา และมักเข้าโจมตีบรรดาเรือประมงของพวกปาระวาร์ จนถึงขั้นจะทำลายการค้าของปาระวาร์ลงได้ พระราชาจึงประกาศไปในหมู่ชนว่า ใครก็ตามถ้าสามารถจับปลาตัวนี้ได้ พระองค์จะยกพระธิดาให้เป็น*ภรรยา* ได้เวลาพระศิวะก็ลงมาเกิดเป็นปาระวาร์ผู้หนึ่ง ทรงจับปลาใหญ่นั้นแล้วพระองค์ก็ได้พบปารวตี

ตำนานของปาระวาร์ปรากฏอยู่ใน *มหากาพย์มหาภารตะ* หลายตอน เช่น ในตอนที่ชื่อว่า อติปารวา (Adiparva) กล่าวว่า กษัตริย์แห่งปาระวาร์ขณะประทับอยู่ ณ ฝั่งแม่น้ำยมุนา จับปลาใหญ่ได้ เมื่อผ่าท้องปลาพบเด็กทารกตัวน้อยอยู่ในนั้นจึงเลี้ยงเป็นลูกตนให้ชื่อว่า มัจฉากินดี (Machchakindi) เด็กหญิงนี้เมื่อเติบโตขึ้นได้ประกอบอาชีพเหมือนสตรีปาระวาร์อื่นคือรับคนลงเรือข้ามแม่น้ำ วันหนึ่งเธอได้พบนักปราชญ์ผู้หนึ่ง และได้อยู่กินกันเป็นสามี-*ภรรยา* ทั้งคู่มีบุตรคนหนึ่งชื่อ “ไวยาสะ” (Vyasa) (ผู้มีชื่อเสียงเป็นผู้บันทึกเรื่องราวในปุราณะของชาวฮินดู) ภายหลังนางมัจฉากินดีได้อยู่กินกับกษัตริย์ในสายวงศ์จันทรา ให้กำเนิดโอรสชื่อ “วิจิตราวิริยะ” เป็นบรรพบุรุษของพวกปาณฑพ-เการพในเรื่อง*มหาภารตะ*

รายงานการสำรวจสำมะโนประชากร ค.ศ. ๑๘๗๑ กล่าวรวมว่า ปาระวาร์เป็นวรรณะของชนชาติจับปลา คือชาวประมง อยู่ตามชายฝั่งของมะฑุรา (Madura) และตินเนเวลลี (Tinnevelly) ตอนที่ชาวโปรตุเกสมาถึงนั้น พบว่าพวกเหล่านี้ถูกพวกมุสลิมกดขี่ จึงช่วยเหลือแต่มีเงื่อนไขว่าให้พวกเหล่านี้หันมานับถือคริสต์ศาสนา

ปาระวาร์ตามที่กล่าวมาว่าเป็นชาวน้ำนี้นับเนื่องอยู่ในกลุ่มชาวทมิฬด้วย ซึ่งแสดงว่าในอดีตกาลนั้นทมิฬในมหาสมุทรอินเดียเป็นชาวน้ำมาแต่โบราณ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพวกที่อยู่ตามชายฝั่งทะเล มีการอ้างอยู่บ้างเหมือนกันว่า ปาระวาร์นั้นสืบเชื้อสายมาจากชาวประมงเผ่านาคา (Naga fishermen) อยู่มาก่อนพวกทมิฬซึ่งเข้ามาเป็นผู้รุกราน [Hornell, J., 1914.]

รายงานการสำรวจประชากรของเมืองมัทราส ปี ค.ศ. ๑๙๐๑ ให้รายละเอียดว่า ที่เรียกว่า “ปาระวาร์” นั้นปรากฏอยู่ใน ๓ วรรณะของสังคมอินเดีย ต่างก็พูดภาษาทมิฬ มาลายาลัม และคานารีส ทางฝ่ายเจ้าหน้าที่จึงตั้งข้อสังเกตว่า ทั้งสามวรรณะดังกล่าวน่าจะสืบเชื้อสายมาจาก*ทมิฬปาระวาน* (Tamil Paravans) หรือ*ปารตะวาน* (Paratavans) ซึ่งเป็นชาวประมงอยู่ตามชายฝั่งทะเล ภายหลังส่วนใหญ่หันมานับถือศาสนาคริสต์แบบโปรตุเกส เพื่อหนีให้พ้นการกดขี่ของพวกมัวร์

ปาระวาร์นคริสเตียนเหล่านี้อ้างว่าสืบเชื้อสายมาจากกษัตริย์ราชวงศ์ปัณฑัย ซึ่งเป็นราชวงศ์พื้นเมืองใช้ภาษาทมิฬ จึงนับเป็นปาระวาร์คริสเตียนทมิฬ

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ส่วนพวกมาลายาลัมปาระวาร์ คือ ปาระวาร์ใช้ภาษามาลายาลัม มักเป็นพวกมีอาชีพเก็บหอยและผู้หญิงมีอาชีพเป็นหมอตำแย

คานารีสปาระวาร์ คือ ปาระวาร์ใช้ภาษาคานารีส มีอาชีพทำร่มและเป็นนักเต้นรำในพิธีกรรม

[Thurston, E., vol. VI. 1909: 140-150.]

ปาระวาร์นั้นขึ้นชื่อเรื่องทำประมงหอยมุกในอ่าวมันนาร์ใกล้เกาะลังกา รายงานปี ค.ศ. ๑๙๐๕ (Report Indian Pearl Fisheries in the Gulf of Manaar) พบว่าผู้ประกอบอาชีพนี้ส่วนใหญ่เป็นปาระวาร์ ชนเผ่านี้คุมกิจการประมงหอยมุกมาแต่อดีตกาล เคยมีอำนาจตั้งอาณาจักรทมิฬ ปัณฑัยตั้งแต่ประมาณปี ๖๐๐ ก่อน ค.ศ. มาแล้ว พวกเหล่านี้ถูกจัดเป็นวรรณะหนึ่งในสังคมอินเดีย คือ วรรณะประมงหอยมุก ประกอบด้วยนักดำน้ำ นักงมหอยมุก และผู้ตัดเปลือกหอย ศูนย์กลางของกิจการนี้อยู่ที่กอร์ไก สมัยอาณาจักรทมิฬราชวงศ์ปัณฑัยเรืองอำนาจ ปาระวาร์ต้องส่งบรรณาการอันเป็นผลผลิตจากทะเลให้กษัตริย์ราชวงศ์ปัณฑัย

ที่น่าสังเกตก็คือ พวกมัวร์ซึ่งเป็นผู้มากดขี่ปาระวาร์นั้น ตามการสืบค้นของนักวิชาการบางท่านพบว่าพวกนี้คือชนซึ่งอยู่ตามชายฝั่งแถบอ่าวเปอร์เซียมาก่อน เป็นเชื้อสายอาหรับ ชำชองในการทำประมงหอยมุก [Hornell, 1914.] ทั้งนี้แสดงว่าผู้คนตามชุมชนน้ำจากฝั่งอ่าวเปอร์เซียถึงอินเดียอยู่ในแวดวงของการเชื่อมโยงทางสังคมระหว่างกันมาแต่เดิม ซึ่งก็สอดคล้องกับการที่ผู้คนแถบชายทะเลนั้นประกอบด้วยหลายกลุ่มเผ่าพันธุ์ ทว่ายึดโยงกันอยู่ด้วยการประกอบอาชีพและทักษะในด้านเดียวกันสืบต่อมาจนยุคหลัง

โดยเหตุที่มีการสืบเนื่องทางด้านอาชีพมายาวนานและเป็นเอกลักษณ์เด่น ปาระวาร์จึงเป็นเสมือนกลุ่มอาชีพ แบ่งออกเป็น ๑๓ ชั้นตามวรรณะ ซึ่งต่างสร้างความสัมพันธ์ทางอาชีพระหว่างกัน ได้แก่

หัวหน้ากลุ่ม

กลุ่มซึ่งมีหน้าที่ติดต่อเรื่องผ้า (สำหรับห่อวัสดุต่างๆ)

นักดำน้ำหาปะการัง

กะลาสีเรือ

นักดำน้ำหาหอยมุก

นักดำน้ำหา “chank”

พ่อค้าขายส่ง

ประมงจับเต่า

ประมงจับโลมา

ประมงจับฉลามและปลาชนิดอื่น

คนแบกเกี้ยวโดยสาร (สำหรับผู้ติดต่อค้าขายและสำหรับพ่อค้านายทุนออกเงิน)

บ่าวรับใช้

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ประมงจับปู

[Thurston, E., vol. VI. 1909: 153.]

๒. ชาวน้ำแห่งน่านทะเลเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

พัฒนาการของประชากรชาวน้ำซึ่งเป็นนักเดินเรือขึ้นชื่อนั้น นักวิชาการสมัยแรกเริ่มศึกษาเรียกพวกเหล่านี้ว่า ชาวน้ำ “มาเลย์”หรือชาวมลายูผู้ใช้ภาษามาเลย์เก่า เป็นนักเดินเรือกล้าหาญ ฝ่าคลื่นลมทะเล รุ่นแรกเดินทางอยู่ในช่วง ๗๕๐-๒๐๐ ปีก่อน ค.ศ. สัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมอันโดดเด่นของพวกนี้คือ เครื่องปั้นดินเผาตามแบบซาหุนฮ์กาลาเนย์ (Sa-huynh-kalanay) ของเวียดนาม ซึ่งได้พบตามที่ต่างๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ สันนิษฐานว่าพวกนี้เดินทางไปถึงหรือติดต่อดับคนในถิ่น คือบริเวณประเทศไทย ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย และมาเลเซียปัจจุบัน [Glover, I., 1979: 178.] และพวกเหล่านี้เองเป็นผู้แพร่กลองดองเซินของเวียดนามเหนือไปตามส่วนต่างๆ ของน่านน้ำ [Bellwood, P., 1992: 122-124.]

คำอธิบายอีกบางความคิดเชื่อว่า ชาวน้ำเป็นชนในตระกูลภาษามลาโย-โปลีนีเซียน

แหล่งกำเนิดของผู้ที่ใช้ภาษาในตระกูลภาษามลาโย-โปลีนีเซียนอันเป็น**ชาวน้ำ**นั้นเป็นเรื่องราวถกเถียงกันยาวนาน เพราะพื้นที่อันเป็นน่านน้ำและแผ่นดินใหญ่นั้นมีลักษณะทางภูมิศาสตร์สัมพันธ์กันมาก่อนนานมาแล้วในบรรพกาลนับล้านปี ประมาณ ๔,๐๐๐ ปีก่อน ค.ศ. ชนเหล่านี้อยู่ทางตอนใต้ของแม่น้ำแยงซีเกียง (แต่ไม่ใช่ชาวจีนในความหมายปัจจุบัน) ว่ากันว่าผู้คนเหล่านี้คือบรรพบุรุษของมลาโย-โปลีนีเซียน ต่อมาพวกนี้ก็ออกเดินทางทะเลมาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่เกาะไต้หวัน จากไต้หวันลงใต้ไปที่ฟิลิปปินส์และตะวันออกของอินโดนีเซีย ช่วงระหว่าง ๓,๐๐๐-๒,๐๐๐ ปีก่อน ค.ศ. พวกเหล่านี้ก็เข้าไปตั้งถิ่นฐานอยู่ตามเกาะและคาบสมุทร รู้จักกันว่าเป็นชาวมลายู (หรือผู้ใช้ภาษามาเลย์เก่า) ประมาณ ๑,๕๐๐ ปีก่อน ค.ศ. ชาวน้ำอีกกลุ่มหนึ่งซึ่งจะเป็นที่รู้จักกันในชื่อว่า โปลีนีเซียน เดินทางมุ่งตะวันออกถึงกลุ่มเกาะบิสมาร์ค (Bismarke archipelago) ทางตะวันออกเฉียงเหนือของนิวกีนี ต่อมาอีกไม่กี่ศตวรรษก็กระจายกันอยู่ตามบริเวณที่ได้ชื่อว่า “โพลีนี-เซียตะวันตก” (ฟิจิ ตองกา ซามัว) พวกเหล่านี้เป็นผู้สร้างสรรค์วัฒนธรรมโปลีเซียน และชำนาญในการเดินเรือ ได้ออกเรือมุ่งตะวันออกไปเรื่อยๆ จนถึงเกาะฮาวาย นิวซีแลนด์ และเกาะอีสเตอร์หรือราปานูอิ (Rapa Nui) [Finney, B., 1994.: 277, 283-284.; Taylor, 1976: 38, 42, 52.] สันนิษฐานกันว่าบรรพบุรุษของมลาโย-โปลีนีเซียนในจีนใต้นั้นต้องเป็นทั้งเกษตรกร มีความรู้ทางด้านกสิกรรม และที่สำคัญเป็นนักเดินเรือ [Bellwood, P., 1992: 92.] พวกเหล่านี้เดินทางอพยพไปทางเรือพร้อมเครื่องมือเครื่องใช้พืชผลต่างๆ ภายหลังเป็นที่รู้จักกันว่าคือ มลาโย-โปลีนีเซียน [Bellwood, P., 1992: 216.] และอาจเป็นได้ว่าพืชผลที่พวกเหล่านี้นำไป ได้ถึงหมู่ชนที่เรียกกันว่าพวกปาปวน (Papuan) บนเกาะนิวกีนี [Finney, B., 1994: 291.]

นักวิชาการบางท่านเสนอความคิดเกี่ยวกับที่มาและการเคลื่อนไหวของชาว*ออสโตรนีเซียน*ว่าเป็นพวกชาวน้ำเดินทางแยกจากชาวบกบนที่สูง

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

นักวิชาการชาวเยอรมันชื่อ *โซลไฮม์* (Solheim) ได้เสนอสมมติฐานเกี่ยวกับก่อนประวัติศาสตร์ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ว่า มนุษย์แรกเริ่มในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เริ่มเมื่อ ๒ ล้านปีมาแล้ว เป็นพวกล่าสัตว์และแสวงหาอาหาร ความรู้ทางเทคโนโลยีที่มีร่วมกันคือ รู้จักใช้เครื่องมือหินกรวดเช่นเดียวกับที่อนุทวีปอินเดีย ต่อมาประมาณ ๔๐,๐๐๐ ปีก่อน ค.ศ. เครื่องมือเครื่องใช้ของมนุษย์เปลี่ยนไป ไม้เฉพาะอย่างยิ่งไม้ไผ่เข้ามีมาบทบาทแทนที่หิน มนุษย์เริ่มสะสมพันธุ์พืชและสัตว์ซึ่งอาศัยในน้ำ อยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มครอบครัว และไม่ย้ายถิ่นไปตามฤดูกาล ประมาณ ๒๒,๕๐๐ ปีที่ผ่านมา สมัยปลายยุคน้ำแข็ง พัฒนาการของวัฒนธรรมก็เริ่มตกผลึก มีการเลี้ยงสัตว์และปลูกพืชพันธุ์ในหุบเขาตอนบนของแผ่นดินใหญ่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ดังเช่นพวกที่*ถ้ำผี* (ประเทศไทย) ยุคนี้มนุษย์คิดทำเครื่องปั้นดินเผาขึ้นใช้ อย่างไรก็ตามโซลไฮม์ไม่มีความเห็นว่าจะมีแหล่งกำเนิดวัฒนธรรมที่ใดที่หนึ่งเพียงแหล่งเดียว เขาเชื่อว่าวัฒนธรรมการใช้ชีวิตของกลุ่มชนต่างเกิดหลายที่และกระจายแพร่ไป

ประมาณ ๘,๐๐๐ ปีก่อน ค.ศ. ปรากฏจำนวนประชากรเกิดขึ้นมากมาย ผู้คนเริ่มอพยพจากหุบเขาในที่สูงมาอยู่ตามเวิ้งโพรงในระบบนิเวศอันเหมาะสม และในที่สุดก็กระจัดกระจายลงสู่ที่ลุ่มต่ำและดินดอนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำ ดำรงชีพด้วยการปลูกพืชสวนพอเลี้ยงตน ประมาณ ๔,๐๐๐ ปีก่อน ค.ศ. โลหะการเริ่มพัฒนาเวลาเดียวกับที่ผู้คนที่อยู่ตามหมู่เกาะต่างๆ ก็เริ่มเคลื่อนย้ายไปมาตามทางน้ำ นั่นคือที่มาแห่งการเคลื่อนไหวของกลุ่มชนที่เราเรียกว่า **ออสโตรนีเซียน** เช่น พวกที่พูดภาษาออสโตรนีเซียน หรือภาษามลาโย-โปลีนีเซียน รวมทั้งบรรพบุรุษของกลุ่มชาติพันธุ์มลายูอีกหลายกลุ่ม ชาวน้ำยุคแรกเหล่านี้ใช้ชีวิตอย่างไร? สันนิษฐานว่าเดิมทีคงใช้เรือแคนูขุดทำจากต้นไม้ เรือแคนูดังกล่าวใช้ตามแม่น้ำในแผ่นดินใหญ่ อย่างน้อยเมื่อประมาณ ๕,๐๐๐ ปีก่อน ค.ศ. นักวิชาการคนเดียวกันกับที่กล่าวมาแล้วเสนอว่า ประมาณ ๔,๐๐๐ ปีก่อน ค.ศ. ก็มีการทำเรือแคนูมีหูกรรเชียง (outrigger) ใช้ ผลประดิษฐ์ดังกล่าวนี้สร้างให้เกิดการเดินเรือไปในทะเล ดังจะเห็นได้ว่าในช่วง ๓,๐๐๐ ปีก่อน ค.ศ. นั้นบรรดาผู้คนที่ใช้เรือได้อพยพแยกย้ายไปตามเกาะต่างๆ ของน่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และสามารถเดินเรือไปทางตะวันตกจนถึงเกาะมาดากัสการ์เมื่อ ๒,๐๐๐ ปีมาแล้ว

โซลไฮม์มีความเห็นว่านักเดินเรือชาวเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ไม่เพียงแต่แล่นใบและค้าขายในน่านน้ำจากทะเลจีนใต้ถึงอ่าวเบงกอลเท่านั้น กลับผ่านเข้าสู่มหาสมุทรอินเดียด้วย เขาบันทึกว่าพวกเหล่านี้ผูกขาดการเดินเรือในน่านน้ำจนกระทั่งเมื่อพ่อค้าอาหรับเริ่มเข้ามา

เขาแสดงความเห็นว่า *พวกชาวน้ำรุ่นเก่าแก่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้น มีความคุ้นเคยกับฝั่งมหาสมุทรด้านตะวันออกของอินเดีย และอาจเป็นพวกที่นำอิทธิพลทางวัฒนธรรมของอินเดียไปสู่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก็ได้* เพราะฉะนั้นจึงไม่เป็นการไร้เหตุผลเสียเลยทีเดียวถ้าจะคิดว่าพวกชาวน้ำเหล่านี้มีส่วนอยู่ในการที่จะขึ้นมาเป็นมหาอำนาจทางทะเล [Solheim, W.G., “Reflections,” 1975: 157.]

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

นักเดินเรือชาวมลายูเหล่านี้มีความรู้อันซับซ้อนเกี่ยวกับการเดินเรือ แต่ความซับซ้อนนี้มาจากการเรียนรู้ธรรมชาติ เขาเดินเรือโดยอาศัยสายลม แสงดาว สีของเมฆ สีของน้ำ ขนาดของคลื่น เหล่านี้มีแบบแผนของมันเอง เขารู้เสมอว่าระยะ ๓๐ ไมล์ห่างจากเกาะหมายถึงใกล้แผ่นดิน นกหลายชนิดจะบอกทางเขา ความรู้เหล่านี้สั่งสมมาหลายชั่วอายุคน จนที่สุดความเป็นนักเดินเรือของเขาก็เป็นที่สังเกตโดยชาวจีนซึ่งได้บันทึกไว้เป็นหลักฐานเมื่อประมาณ ๓๐๐ ปีก่อน ค.ศ. ถึงนักเดินเรือจากทะเลใต้ แดนที่จีนเรียกว่า “คุนหลุน” และชนเหล่านี้ก็ถูกเรียกว่า “คุนหลุน” ด้วย [Taylor, 1976.: 30, 32-33, 45-46.; Mamguin, P.Y., 1980: 266-267, 274.]

เอกสารสมัยราชวงศ์ฮั่นของจีนก็กล่าวถึง “เรือ” ของชาวน้ำในแถบนี้ว่าแล่นใบทำด้วยเสื่อและไม้ไผ่ อ้างคำบอกเล่าว่ามีมาหลายๆ ร้อยปี พวกนี้เป็นนักเดินเรือข้ามสมุทร ค้าขายทางไกลและได้คิดประดิษฐ์เรือขึ้น [Johnstone, J., 1980: 191-192.] เรือของพวกมลายูนั้นเป็นเรือแบบที่เรียกว่า “balance-lug sail” (คือใบเรือที่ขึงทั้งสี่มุมให้โค้งบนไม้ขวางของเสา) และเป็นใบเรือแบบสี่เหลี่ยม (square sails) ฉะนั้นเรือของพวกมลายูจึงต่างจากพวกโพลีนีเซียนทางตะวันออกและพวกอาหรับทางตะวันตก ซึ่งใช้ใบเรือรูปสามเหลี่ยมหรือ “ลาทีนเซล” (lateen sail) แล่นใบในมหาสมุทรอินเดีย [Hourani, G.F., 1951: 102.]

อาหรับใช้ใบเรือรูปสามเหลี่ยม แต่ได้แรงบันดาลใจจากเรือชาวมลายูซึ่งเป็นแบบ “balance-lug sail” เมื่อเข้ามาค้าขายในมหาสมุทรอินเดียตอนต้นคริสต์ศตวรรษหรือก่อนหน้านั้น ต่อจากนั้นก็นำลาทีนเซลไปแพร่ในน่านน้ำทะเลเมดิเตอร์เรเนียน พอพวกโปรตุเกสเข้ามาก็ปรับปรุงใบเรือเป็นแบบผสมของลาทีนเซลและใบเรือแบบสี่เหลี่ยมจัตุรัส (square sail) ที่ใช้กันในมหาสมุทรแอตแลนติกเข้ากับเรือของตน และเพราะฉะนั้นจึงสามารถแล่นเรือสำรวจฝั่งทะเลด้านตะวันตกของทวีปแอฟริกา เรือของพวกมลายูอีกแบบหนึ่งที่ติดหูกรรเชียง (outrigger) เพื่อรักษาสมดุลของลำเรือ ส่วนลำเรือนั้นทำด้วยท่อนซุงร้อยรัดเข้าด้วยกันเป็นต้นแบบของเรือ “เย็บ” (stitched) ด้วยใยมะพร้าว ทำพิเศษให้เหนียวแน่นคงทน เรือชนิดนี้ดูเผินๆ รูปแบบคล้ายแพไม้ (raft) [Manguin, P.Y., 1980: 268-274.]

จะเห็นได้ว่าชาวน้ำทั้งในมหาสมุทรอินเดีย เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (หรือตลอดถึงเอเชีย-แปซิฟิก) ล้วนมีวัฒนธรรมการใช้เรือร่วมลักษณ์กัน ตลอดจนกระบวนการต่อเรือหรือสร้างเรือ และมิอาจปฏิเสธได้ว่าการใช้เรือนอกจากเป็นวิถีชีวิตแล้ว ยังเป็นแรงบันดาลใจและกลไกให้เดินทางไปตามน่านน้ำ ความเคลื่อนไหวดังกล่าวนี้จึงสะท้อนถึงบทบาทของชาวน้ำในทางการค้าด้วย

จึงอาจเป็นได้ว่าทั้งโปลีนีเซียนก็ดี อาหรับก็ดี ได้ปรับปรุงเรือแบบบสี่เหลี่ยม “balance-lug sail” เป็นใบเรือแบบลาทีนเซลรูปสามเหลี่ยมหรือ “triangular lateen sail” ซึ่งอาจเป็นในช่วงต้นคริสต์ศตวรรษแรก [Hourani, G.F., 1951: 102.]

โดยสรุปก็คือ นักเดินเรือรุ่นบุกเบิก ได้แก่ นักเดินเรือผู้ใช้ภาษามลายู สามารถแล่นเรือโดยใช้ลมมรสุม ซึ่งเป็นลมประจำฤดูของทวีปเอเชีย ประมาณว่าพวกเหล่านี้ถึงฝั่งแอฟริกาตะวันออกและมาดากัสการ์

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ในช่วงสหัสวรรษแรก ตำราภาษาอียิปต์และฮีบรูกล่าวถึง “อบเชย” ว่าไปจากแอฟริกา และคำเรียก “อบเชย” ในภาษากรีกมาจากคำภาษามลาโย-โปลีนีเชียน (ผ่านภาษาโฟนีเชียนและฮีบรู) แต่อบเชยไม่ใช่พืชที่ปลูกเป็นสินค้าในแอฟริกา จึงอาจเป็นได้ว่านักเดินเรือผู้ใช้ภาษามลายู เป็นผู้นำอบเชยนี้จากฝั่งทะเลตามหมู่เกาะในน่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้-ทะเลจีนใต้ ไปยังฝั่งตะวันออกของแอฟริกา จึงทำให้ในช่วงคริสต์ ศตวรรษแรก ไพลนีได้บันทึกถึงการค้าอบเชยว่ามีวิวัฒนาการอย่างเยี่ยมยอด ไพลนีบรรยายว่า คนผู้ซึ่งนำอบเชยมานี้มาโดยเรือเป็นเหมือนแพ (raft) และมาทางทะเลพร้อมกับลมตะวันออกซึ่งพัดแรงที่สุด ลมพัดพาคนเหล่านี้มาโดยตรงจากอ่าวหนึ่งถึงอ่าวหนึ่ง อบเชยที่นำมานี้จะถูกนำไปขายให้แก่พ่อค้าชาวเมดิเตอร์เรเนียนในเอธิโอเปีย [Taylor, K., “Madagascar in the Ancient Malayo-Polynesian Myths,” 1976.]

มีความเป็นไปได้สูงว่าชนซึ่งพูดภาษามลายูมีความสามารถในการเดินเรือมาแต่บรรพกาล ข้ามทวีปเข้ามาทะเลจากเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ไปถึงมหาสมุทรอินเดีย และคนกลุ่มนี้มีบทบาทสูงในการค้าขายและเริ่มแรกรวมตัวเป็นชุมชนทางการเมืองของชาวน้ำจากเกาะและกลุ่มเกาะเพื่อคุมการใช้ช่องแคบมะละกา นี้คือที่มาของรัฐทางน้ำที่ในงานวิจัยนี้เรียกว่า “สหพันธ์กลุ่มเกาะศรีวิชัย” โดยยึดคำว่า “ศรีวิชัย” จากจารึกเก่าภาษามลายูซึ่งศาสตราจารย์เซเดส์ในการศึกษาของท่านได้ลงความเห็นว่า เป็นรัฐหนึ่งในประวัติศาสตร์ของน่านน้ำนี้ ลักษณะการรวมตัวของชาวน้ำแห่งรัฐนี้ซึ่งมิได้มีอำนาจรวมศูนย์ ณ ที่ใดที่หนึ่งชัดเจน แต่สามารถใช้อำนาจในการควบคุมการค้าช่องแคบมะละกา และในบางเวลาติดต่อค้าขายกับจีนผ่านระบบบรรณาการของจีน บางครั้งคณะทูตบรรณาการไปยังจีนนั้นถูกส่งไปจากศูนย์กลางอำนาจบนเกาะสุมาตรามากกว่าหนึ่งแห่ง หรือบางทีก็ปรากฏหลักฐานเกี่ยวกับศรีวิชัยที่คาบสมุทรมลายู การศึกษาศรีวิชัยผ่านมุมมองของชาวน้ำในทะเลใต้จะทำให้เราเห็นและเข้าใจพัฒนาการของชาวน้ำจากศรีวิชัยสืบเนื่องไปถึงสิงคโปร์-มะละกา ตลอดจน “อำนาจ” ที่ครอบคลุมเหนือช่องแคบในทะเลใต้ ไม่ว่าจะเป็นช่องแคบมะละกา ช่องแคบซุนดา รวมหมู่เกาะเครื่องเทศตั้งแต่ยุคสมัยของศรีวิชัยเนื่องมาจนคริสต์ศตวรรษที่ ๑๕-๑๖ หลังศรีวิชัยหมดอำนาจไปแล้ว เมื่ออำนาจและการใช้อำนาจปรากฏเป็นรูปธรรมโดยกองเรือพาณิชย์นาวีของจีนภายใต้ “เจิ้งเหอ” ในคริสต์ศตวรรษที่ ๑๕ ฝรั่งโปรตุเกส-ฮอลันดา (ดัตช์) ตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ ๑๖ อังกฤษในคริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ (ดูรายละเอียดเรื่องชาวน้ำและศรีวิชัยต่อไปข้างหน้า)

บทบาทของชาวน้ำในทางการค้าซึ่งเห็นได้ชัดเจนในการเปิดเส้นทางค้าระยะแรก เพราะพวกนี้นำเครื่องเทศมาขาย หรือมีส่วนในการค้าขายเครื่องเทศกับพ่อค้าอาหรับ เครื่องเทศที่ปรากฏชื่อเป็นสินค้าระยะแรกสุดคือ อบเชย (cinnamon) หลักฐานที่กล่าวถึงเรื่องนี้คือ เอกสารภาษาอียิปต์และภาษาฮีบรู อายุประมาณ ๑,๐๐๐ ปีแรกก่อน ค.ศ. กล่าวถึงอบเชยถูกนำมาจากแอฟริกา (นักวิชาการจึงสันนิษฐานกันว่าน่าจะเป็นนักเดินเรือชาวมลายูนี้เอง ที่สามารถเดินเรือในคลื่นลมมรสุม นำอบเชยจากทะเลจีนใต้ไป

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

แอฟริกา) อย่างไรก็ตามไพลนีเมื่อต้นคริสต์ศตวรรษ ก็ได้บันทึกไว้ในเอกสารของเขาว่า การค้าอบเชยนั้นมีพัฒนาการดีมาก เขากล่าวว่าพวกที่นำอบเชยมานั้นบรรทุกมาบนแพ (raft)

พ่อค้าจากแอฟริกาตะวันออกนำอบเชยไปขายอีกต่อหนึ่งที่เอธิโอเปีย แล้วพ่อค้าจากเมดิเตอร์เรเนียนก็รับอบเชยจากที่นี่ไปขายต่อ มีเอกสารภาษาอาหรับยุคคริสต์ศตวรรษที่ ๑๓ ฉบับหนึ่งอ้างว่าสมัยเมื่อโรมันปกครองอียิปต์ประมาณปี ๓๑ ก่อน ค.ศ. มีกองเรือสินค้าแบบมีหูกรรเชียงอยู่ใกล้เมืองเอเดน พวกนี้ตั้งถิ่นฐานในที่สุดแล้วก็เสียความชำนาญทักษะการเดินเรือ [Taylor, 1976: 25, 39.]

ชาวมลายูเป็นผู้เผยแพร่เครื่องปั้นดินเผาตามแบบซาหุนฮ์กาลาเนย์ไปพร้อมกับการเดินทางของตน และพวกเหล่านี้เป็นกลุ่มเดียวกับที่เอกสารจีนเรียกว่า ชาว “คุนหลุน” แห่งทะเลใต้ นอกจากเครื่องปั้นดินเผาดังกล่าวแล้ว ชาวน้ำมลายูกลุ่มนี้ก็มีความเกี่ยวข้องบางอย่างทางด้านความเชื่อกับกลองดองเซิน (Dongson drums) ซึ่งเชื่อกันว่าเป็นกลองใช้ในพิธีกรรม ได้พบกลองเหล่านี้อยู่ตามดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ส่วนที่เป็นภาคพื้นสมุทรทั่วไปหมด (ยกเว้นฟิลิปปินส์และเกาะกาลิมันตัน) เวลาตั้งแต่ ๓๐๐ ปีก่อน ค.ศ. [Bellwood, P., 1992: 122-124.]

กลองดองเซินรู้จักกันในอีกชื่อหนึ่งว่าเป็นกลองมโหระทึก ซึ่งลวดลายบนหน้ากลองเป็นหลักฐานประการหนึ่งอันแสดงถึงการติดต่อและการรับวัฒนธรรมระหว่างกัน ไฮน์เกลเดิร์น (Heine Geldern) ศึกษาลวดลายบนหน้ากลองมะกะละเมา (Makalamau) อันเป็นกลองมโหระทึก กลองใบนี้เป็นกลองในวัฒนธรรมดองเซิน ส่งทอดจากแผ่นดินใหญ่ไปยังหมู่เกาะเมื่อประมาณ ๑๐๐ ปีก่อนคริสตกาล ลวดลายส่วนหนึ่งบนหน้ากลองแสดงกิจกรรมของมนุษย์ รอบบริเวณบ้านที่อยู่อาศัยบนเสาสูง หลังคารูปอานม้า บ้านแบบนี้คล้ายบ้านในอินโดนีเซียบางแห่ง เช่นที่ซาดานโตระจา (S’adan Toraja) บนเกาะสุลาเวสี [Heekeren, V., 1958: 24.; Bellwood, P., 1985: 281.]

พบกลองมโหระทึกตามหมู่เกาะ (ยกเว้นที่ฟิลิปปินส์และกาลิมันตัน) ยังพบตามชายฝั่งทะเลชวาและทะเลบันดา ซึ่งแสดงว่าดินแดนส่วนนี้ของภาคพื้นหมู่เกาะ เป็นส่วนหนึ่งแห่งเครือข่ายความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมของชาวเกาะชาวน้ำหลายกลุ่ม [Christie, W., 1991: 25]

ลวดลายบนกลองสำริดดองเซินเป็นแรงบันดาลใจให้ช่างเครื่องปั้นดินเผาของหมู่เกาะต่างๆ เครื่องปั้นดินเผาจึงเป็นหลักฐานพยานในเครือข่ายความสัมพันธ์ของชาวเกาะด้วย เช่นเครื่องปั้นดินเผาในวัฒนธรรมหมู่เกาะลาปิตาแปซิฟิก (Lapita Pacific) (๑,๕๐๐-๕๐๐ ปีก่อนคริสตกาล) เครื่องปั้นดินเผาชนิดนี้กลับมีแบบและลวดลายละม้ายเครื่องปั้นดินเผาทางตะวันออกของอินโดนีเซียและฟิลิปปินส์ และคล้ายกับลวดลายบนกลองสำริดดองเซิน [Solheim, W.G.,1975.; Glover, I.,1979.; Bellwood, P.,1985.; Taylor, P.M. and Aragon, 1991: 63-67.]

นักวิชาการบางกลุ่มเชื่อว่ากลองมโหระทึกดองเซินเป็นวัตถุสินค้า ซึ่งเมื่อชาวเกาะรับไปแล้วได้แบบอย่างและความรู้ใหม่ทางการผลิตด้วย ทำให้เกิดแหล่งผลิตโลหะระดับท้องถิ่นจำนวนมากในอินโดนีเซีย

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

และได้พบแม่พิมพ์ดินเผาและขวานสำริดจำนวนมาก [Heekeren, V., 1958.; Kempers, B., 1978.; Bellwood, P.,1985: 282-289"]

โซลไฮม์ได้ทำการค้นคว้าเรื่องเครื่องปั้นดินเผาของหมู่เกาะในยุคต้นประวัติศาสตร์ เขาพบว่าเครื่องปั้นดินเผาชาวมลายูนั้นมีความเป็นมาซับซ้อน และมีลักษณะผสมผสานของเครื่องปั้นดินเผาในวัฒนธรรมซาหุนฮ์กาลาเนย์ของเวียดนาม และเครื่องปั้นดินเผามาเลย์-บาว หรือ Malay-Bau Pottery ซึ่งเป็นผลมาจากการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชาวมลายูตามเกาะต่างๆ โซลไฮม์เสนอว่าความสัมพันธ์นั้นอาจซับซ้อนยิ่งกว่าการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม ถึงระดับที่เกิดระบบการค้าขายแลกเปลี่ยน ดังหลักฐานทางโบราณคดีที่ปรากฏ ณ ตันจุงกุบอร์ สันตุบง (Tanjong Kubor, Santubong) ก็เป็นได้ [Solhiem, W.G., 1957: 158-159.; 1965; 1981: 3-17.]

หลักฐานซึ่งยังคงอยู่ในปัจจุบันในหมู่ชาวเกาะชาวน้ำมีนัยถึงความเกี่ยวพันกันทางวัฒนธรรมระหว่างกลุ่มชนแต่ครั้งอดีต เฉพาะอย่างยิ่งโลกทัศน์ร่วมกันถึงความหมายเชิงสัญลักษณ์ของ "เรือ" ต่อชาวเกาะชาวน้ำหลายกลุ่ม

ลัมปุงอยู่ในเกาะสุมาตราของอินโดนีเซีย มีชื่อเสียงทางด้านผ้าทอมือลายเรือ (ship cloth) ผู้ที่ศึกษาเรื่องนี้บันทึกไว้ว่าเส้นสายรูปเรือบนผ้าทอ มีลักษณะผสมแบบที่ได้อิทธิพลทางความเชื่อจากพื้นเมืองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ศาสนาฮินดู พุทธ และอิสลาม เช่น มันดาละในคติฮินดู-พุทธ และมังกรแบบจีน นกยูงและลวดลายเครือไม้ไหว นิยมทำเป็นรูปเรือทรงเรขาคณิตติดธงพร้อมต้นไม้แห่งชีวิต สัญลักษณ์แห่งเอกภาพและความเข้มแข็ง ตกแต่งด้วยนก ร่ม ดาบ (อันเป็นสัญลักษณ์ในศาสนาอิสลามนิกายชีอะห์ เปรียบประดุจ "ดาบของอาลี" อันทูตสวรรค์กาเบรียลมอบให้ศาสดาโมฮัมหมัด ท่านมอบต่อให้กับอาลี บุตรเขย) เรือบางลำบนผ้านุ่งสตรีลัมปุงตกแต่งด้วยเขาควายลวดลายแบบภาชนะดองเซิน มีภาพการบูชายัญด้วยแกะอยู่ด้วย [Gittinger, 1972, 1980.; Holmgren and Spertus, 1989 : 98-100.] นอกจากนี้ยังพบว่าลวดลายและแรงบันดาลใจซึ่งปรากฏอยู่บนผ้าของลัมปุง คล้ายกับที่พบในหมู่พวกคนไทบนแผ่นดินใหญ่ ความเหมือนกันของผ้าจากสองภูมิภาคนี้มีนัยว่าที่จริงความสัมพันธ์ระหว่างไทย มลายู ชวา มีมาแล้วอย่างใกล้ชิดตั้งแต่ประมาณสหัสวรรษแรกของคริสตกาล อีกทั้งชนเหล่านี้ยังอยู่ในอาณาบริเวณที่ศิลปวัฒนธรรมสัมพันธ์กันอีกด้วย [Smith and Watson, 1979: 454.]

เรือที่สัมพันธ์กับวัฒนธรรมความเชื่อนั้นมีพัฒนาการและเปลี่ยนแปลงได้เมื่อชาวเกาะสร้างสัมพันธ์หรือติดต่อคนกลุ่มอื่น ซึ่งปรากฏชัดเจนในกรณีที่พวกลัมปุงให้ความหมายต่อเรือ ผ้าลวดลายรูปเรือของพวกลัมปุงในสุมาตราตอนใต้ หมายถึงวัฏจักรหรือวงจรชีวิต เกิด แก่ เจ็บ ตาย ย่างเข้าสู่วัยหนุ่ม-สาว แต่งงาน และพิธีกรรมอื่นอันสำคัญในชีวิต ขณะที่ชาวเกาะบอร์เนียวนิยมแขวนโมเดลรูปเรือบนแพน้ำให้เป็นพาหนะนำผู้ตายไปสู่โลกแห่งวิญญาณ

ชาวเกาะโมลุกะทำที่บูชาเป็นรูปเรือ

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

พวกบาตัคและโตระจาใช้สัญลักษณ์รูปเรือเป็นเครื่องหมายถึงชุมชนหรือบ้าน นิยมทำบ้านหลังคาโค้งสูง ลักษณะคล้ายหัวเรือยื่นไปด้านหน้า

ชาวเกาะอื่นที่มีประเพณีเกี่ยวกับเรือ เช่น ชาวเกาะโมลุกกะ (หมู่เกาะเครื่องเทศ) จักรวาลทัศน์ของพวกชาวเกาะโมลุกกะเกี่ยวข้องกับเรืออย่างชัดเจน เรือคือสัญลักษณ์ของชุมชนที่รวมกันเป็นเอกภาพ นิยมทำแท่นบูชาหินเป็นรูปเรือสำหรับประกอบพิธีกรรมในหมู่บ้าน ไม่ว่าจะเป็นการเต้นรำร่วมระหว่างหมู่บ้านหรือพิธีบูชาบรรพบุรุษ [Mckinnon, E.E., 1988: 157-160.]

เหล่านี้ล้วนแสดงถึงความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมเกี่ยวกับ “เรือ” อันวิวัฒน์ขึ้นในหมู่ชาวเกาะชาวน้ำสืบเนื่องอยู่ในกาลเวลาและในความสัมพันธ์นี้ การติดต่อค้าขายแลกเปลี่ยนมิใช่สิ่งที่เกินเลยไป ความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมอันวิวัฒน์ขึ้นในหมู่ชาวเกาะ-ชาวน้ำ ทำให้มีวิถีชีวิตทางน้ำร่วมกัน เป็นผู้ชำนาญการเดินเรือของน่านน้ำ และมีส่วนในการติดต่อแลกเปลี่ยนค้าขาย นอกเหนือจากเป็นนักเดินเรือและกะลาสีเรือ แต่พวกเหล่านี้ยังคงรวมตัวกันเป็นกลุ่มตามโคตรตระกูลใต้หัวหน้ากลุ่ม บันทึกเอกสารชาวต่างประเทศแม้เป็นบันทึกสมัยหลังก็ยังเห็นได้ว่ากลุ่มต่างๆ เหล่านี้มีอยู่มากมาย และต่างมีบทบาทในการแลกเปลี่ยนค้าขาย ที่เห็นได้ชัดเจนคือพวกที่อยู่ตามหมู่เกาะเครื่องเทศ (ซึ่งตามการศึกษาประวัติศาสตร์ที่ผ่านมา มักให้ความสำคัญว่าชาวต่างประเทศได้เข้าไปบุกเบิกการค้าเครื่องเทศ) แท้ที่จริงชาวน้ำชาวเกาะอันเป็นคนพื้นเมืองได้สร้างเครือข่ายการค้าเครื่องเทศและสินค้าอันเป็นที่ต้องการอยู่ ณ ชุมชนการค้าของตนหรือที่เมืองค้าขายสำคัญอยู่แล้ว ก่อนชาวต่างประเทศเสียอีก

ชาวน้ำในอาณาบริเวณกลุ่มเกาะเหล่านี้ทำการค้าแลกเปลี่ยนทั้งระหว่างกันเองและกับชนจากภายนอก พฤติกรรมเช่นนี้ยังดำเนินไปแม้ในสมัยเมื่อชาวต่างประเทศไม่ว่าจะเป็นมุสลิมอาหรับ (ในอดีต) จีน และแม้แต่โปรตุเกส ได้ล่วงเข้าสู่น่านน้ำเอเชีย ในสมัยปัจจุบันนักวิชาการบางท่านได้เข้าไปใช้ชีวิตและศึกษาชาวน้ำในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ พบว่าร่องรอยของการใช้ชีวิตติดต่อแลกเปลี่ยนทางการค้าตามที่เกิดขึ้นในประวัติศาสตร์ยังเป็นที่รู้กันอยู่ ดังเรื่องราวเกี่ยวกับชาวน้ำ ๓ กลุ่ม

กลุ่มแรกคือ พวกโมเก็น (Moken) และกลุ่มชนต่างๆ ที่อยู่แถบหมู่เกาะมะริด ลงมาตามแนวตะวันตกเฉียงใต้ของประเทศไทย

พวกโอรังซูกูลาอุต (Orang Suku Laut) ซึ่งเป็นเผ่าพันธุ์ชาวน้ำ บางทีเรียกรวมๆ ว่า โอรังลาอุต อยู่ตามหมู่เกาะริเอา ลิงกา (Riau-Lingga) บะแตม (Batam) น่านน้ำชายฝั่งด้านตะวันออกของสุมาตราและยะโฮร์ใต้

กลุ่มสุดท้ายคือ พวกบาโจลาอุต (Bajau Laut) อยู่บริเวณหมู่เกาะซูลู บอร์เนียวตะวันออก ซูลาเวสี รวมหมู่เกาะต่างๆ ทางตะวันออกของประเทศอินโดนีเซีย นับเป็นกลุ่มใหญ่สุดและกระจายตัวกว้างขวางมาก

การดำรงชีวิตของชาวน้ำทั้ง ๓ กลุ่มใหญ่นี้แยกกันเป็น ๓ บริเวณอย่างเห็นได้ชัด แม้จะมีบางส่วนผสมผสานอยู่เหลื่อมบริเวณกันบ้าง กลุ่มชาวน้ำที่มีความเคลื่อนไหวสูงมักไม่ผูกพันเอกลักษณ์ของตนกับ

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

บริเวณหนึ่งบริเวณใดที่ถูกกำหนดแบ่งตามสภาพภูมิศาสตร์ เฉพาะอย่างยิ่งตามการแบ่งเขตแดนทางการ เมืองของประเทศต่างๆ ในปัจจุบัน ถือว่าเอกลักษณ์ของตนคือทะเลและมหาสมุทร เป็นพวกชาวทะเลคืออาดิลาอุต (A'a dilaut) รวมกันเป็นเครือข่ายของกลุ่มโคตรตระกูลและเครือญาติ ซึ่งสามารถอ้างอำนาจเหนือพื้นน้ำทั้งหมดได้ ชาวน้ำเหล่านี้สร้างเครือข่ายทางการค้าและการเดินเรือทะเลในภูมิภาคมาแต่อดีต และมีประวัติศาสตร์ร่วมกับบ้านเมืองรัฐของชาวมลายู และเป็นผู้ส่งต่ออารยธรรมของชาวน้ำอันเป็นพัฒนาการส่วนสำคัญของภาคพื้นทวีปเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ที่ซึ่งในอดีตเราเรียกเป็นบริเวณทะเลใต้ [แต่ปัจจุบันพวกนี้กลายเป็นคนที่อยู่ชายขอบของประเทศต่างๆ ซึ่งกำหนดเขตแดนใหม่ตามอำนาจอธิปไตยทางการเมืองของแต่ละประเทศ โดยไม่คำนึงถึงพื้นที่ทางสังคม (Social Space) ของชาวน้ำทั้งหลายซึ่งมีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับบริเวณแตกต่างไป บริเวณที่ไม่มีพรมแดนตายตัว ขอบเขตกำหนดได้ตามการเคลื่อนไหวของตนไปตามสายน้ำและเกลียวคลื่น-ผู้วิจัย] [Bellwood, P., **The Austronesians**, 1995.; Ivanoff, J., 1997 : 19-36, 51, 113.]

พวกโอรังลาอุตบอกเล่าประวัติศาสตร์ของตนว่า แต่ก่อนเราอาศัยอยู่บนเรือสำปั้น (sampans) ในทะเล เราไม่มีบ้าน ถ้าไม่ใช่เพราะพวกเราซึ่งมีพื้นเพอยู่ที่นี่แล้วจะมีเกาะได้อย่างไร เราเป็นเจ้าของเกาะทั้งหมด ในประวัติศาสตร์ของเราราชาแห่งท้องทะเล (Raja Laut) มีลูก ๑๕ คน พระองค์พระราชทานเกาะและเวิ้งน้ำให้ลูกแต่ละคน นั้นคือที่มาของเกาะทั้งหลาย [Cynthia Chou, 2005 : 234-249.]

ปัจจุบันมนุษย์น้ำซึ่งอยู่บนเรือยังคงกำหนดขอบเขตบริเวณท้องทะเลของตนเป็นพื้นที่ทางสังคมตามขอบข่ายแห่งการกระจายตัวของกลุ่มเครือญาติแต่ละกลุ่ม เป็นหน่วยชุมชนทางเศรษฐกิจวัฒนธรรมอยู่ในครอบครัวเดียวกัน พวกโมเก็นแยกกันอยู่เป็นกลุ่มย่อย แต่ละหน่วยประกอบด้วยผู้อยู่อาศัยในเรือ ๑๐ ลำด้วยกัน รวมเรียก ๑ กองเรือ หรือ ๑ กะบาง (kabang) แต่ละกะบางเคลื่อนย้ายประจำปีไปอยู่ตามเกาะของเครือญาติตน [Andaya, B.,1993.]

สรุปก็คือ อาณาบริเวณทางภูมิศาสตร์ของท้องน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ สำหรับชาวน้ำแล้วเป็นเพียงพื้นที่ทางสังคมของตน ซึ่งยึดโยงกันไว้ด้วยความผูกพันทางเครือญาติ-โคตรตระกูล เกิดเป็นหน่วยของชุมชนทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรม เคลื่อนไหวสร้างเครือข่ายทางการค้าและการเดินเรือ ในอดีตนั้นบางกลุ่มสามารถรวมตัวกันใช้อำนาจทางการเมือง ดังเช่น "ศรีวิชัย" ซึ่งเป็นตัวอย่างของการรวมกำลังสร้างอำนาจทางการเมืองและแสดงประโยชน์ทางการค้าเหนือช่องแคบมะละกา

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

บทที่ ๔
พัฒนาการของการค้ามหาสมุทรอินเดีย
(ถึงประมาณคริสต์ศตวรรษที่ ๙)

การแบ่งสมัยแห่งการค้ามหาสมุทรอินเดียในที่นี้ พิจารณาจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างการค้าและอำนาจของชุมชนบ้านเมืองและผู้คนชนชาติซึ่งเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับความเคลื่อนไหวทางการค้ามหาสมุทรอินเดียเป็นหลัก ขณะเดียวกันก็อิงกับพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของอินเดียด้วย ทั้งนี้มิได้ละเลยข้อเท็จจริงว่า การค้ามหาสมุทรอินเดียมี “ชีวิต” ของตนเอง เคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงไปตามบทบาทของพ่อค้า ชาวน้ำ ทั้งนอกและในพื้นที่ที่เข้ามาเกี่ยวข้อง ยุคสมัยดังกล่าวมิอาจกำหนดตามกรอบเวลาของประวัติศาสตร์อินเดียดั้งเดิม ซึ่งมองผ่านเหตุการณ์ที่ชาวอารยันเข้ามาตั้งถิ่นฐานบริเวณตอนบนของอินเดียเป็นหลักเท่านั้น

ยุคสมัยแห่งประวัติศาสตร์การค้ามหาสมุทรอินเดียนั้นครอบคลุมช่วงเวลายาวนานตั้งแต่สมัยพัฒนาการทางการค้าของชุมชนน้ำตามชายฝั่งมหาสมุทรอินเดีย ไปจนถึงเวลาประมาณคริสต์ศตวรรษที่ ๑๔, ๑๕ เมื่ออำนาจใหญ่ในภาคพื้นมหาสมุทรอินเดียและน่านทะเลเอเชียตะวันออกเฉียงใต้สลายตัวลง พร้อมกับการเกิดขึ้นของรัฐบ้านเมืองท้องถิ่นอันสัมพันธ์กับทะเลในยุคใหม่ ยุคที่เริ่มปรากฏบทบาทของชาวยุโรปจากโลกตะวันตกในมหาสมุทรแห่งนี้

ดั้งเดิมนั้นการค้าขายแลกเปลี่ยนในมหาสมุทรอินเดียเป็นการเคลื่อนไหวทั้งจากคนในภูมิภาคและนอกภูมิภาค ตลอดตามแนวชายฝั่งและดินแดนที่อยู่ตอนใน เศรษฐกิจการค้าชายฝั่งของมหาสมุทรอินเดียจึงสัมพันธ์กับฝั่งแอฟริกาตะวันออก มหาสมุทรอินเดีย และน่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ระบบการค้าเช่นนี้ทำให้เกิดกลุ่มอำนาจขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเกิดเมืองท่าค้าขาย คลังสินค้าและหรือเอมโพเรียม ตลอดจนชุมชนพ่อค้าพลัดถิ่นขึ้นตามชายฝั่งมหาสมุทร กลุ่มอำนาจที่ค่อนข้างเป็นอิสระเอกเทศนี้ในบางสมัยได้ถูกควบคุมโดยอำนาจรัฐของชนในพื้นถิ่น เช่น อำนาจของทมิฬหรือชนผู้ใช้ภาษาทมิฬราชวงศ์สำคัญตามบริเวณลุ่มน้ำสำคัญที่ติดต่อกับทะเล เครือข่ายการค้าชายฝั่งทะเลเหล่านี้มีวิวัฒนาการสัมพันธ์กับการค้าซึ่งอาศัยเส้นทางค้าภายในภาคพื้นทวีปด้วย ปฏิสัมพันธ์ระหว่างการค้าและอำนาจที่เกิดขึ้นส่งผลให้มีกลุ่มอำนาจทางการเมืองและการค้าของชนผู้ใช้ภาษาทมิฬคุมน่านน้ำและน่านทะเล เช่น ทางด้านตะวันตกเฉียงใต้แถบฝั่งมะละบาร์ ฝั่งโคโรมันเดลทางด้านตะวันออกคุมการค้าตั้งแต่อ่าวเบงกอลลงมาทางใต้ของศรีลังกาใกล้อ่าวมันนาร์ เป็นต้น เมืองและหรือแว่นแคว้นที่เกิดขึ้นนี้ล้วนมีพัฒนาการค่อนข้างเป็นอิสระจากอำนาจรัฐของอินเดียตอนบนซึ่งเป็น “มหาชนบท” ใหญ่ ปกครองโดยอำนาจของราชวงศ์ที่เข้มแข็งในประวัติศาสตร์และเรารู้จักกันดี เช่น ราชวงศ์เมารยะและราชวงศ์คุปตะ เป็นต้น

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ในส่วนที่เป็นคาบสมุทรอินเดียนั้นเกิดการรวมตัวของชาวดราวิเดียนพื้นถิ่นกลุ่มต่างๆ เฉพาะอย่างยิ่งพวกที่อยู่ตามชายฝั่งทะเลและหรือตรงบริเวณปากแม่น้ำใหญ่ ชนท้องถิ่นทั้งชาวบกและชาวน้ำเหล่านี้บางกลุ่มมีบทบาททางการค้าขายมาเนิ่นนานก่อน ค.ศ. สามารถขยายตัวทางการค้าเพื่อมีอำนาจในมหาสมุทรอินเดียทั้งด้านตะวันตกและด้านตะวันออก ตลอดจนได้ขยายอำนาจออกสู่น่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ต่อติดกับอ่าวเบงกอล

๔.๑ ยุคสมัยในประวัติศาสตร์การค้ามหาสมุทรอินเดีย

การศึกษาในงานวิจัยนี้อิงการแบ่งยุคสมัยแห่งประวัติศาสตร์การค้ามหาสมุทรอินเดียตามช่วงกว้างของเวลา คือ **ช่วงแรก** ครอบคลุมช่วงเวลายาวนานตั้งแต่สมัยอารยธรรมโบราณที่เริ่มมีการค้าแลกเปลี่ยนจนถึงคริสต์ศตวรรษที่ ๙ โดยประมาณ เมื่อราชวงศ์โจฬะของชาวท้องถิ่นผู้ใช้ภาษาทมิฬสามารถสร้างอำนาจรัฐและขยายอำนาจทางการค้าควบคู่กันไป ตั้งฐานอำนาจของตนลงอย่างมั่นคงบริเวณกลุ่มเอมโพเรียมบนฝั่งโคโรมันเดล ตั้งราชธานีที่ฆาเวริปัฏฏินัมหรือนครฆาเวริแห่งปากน้ำฆาเวรี

ช่วงสมัยที่ ๒ ในประวัติศาสตร์การค้ามหาสมุทรอินเดีย อยู่ในกาลสมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๙-๑๔, ๑๕ โดยประมาณ อันเป็นช่วงเวลาที่อำนาจใหญ่ในภาคพื้นมหาสมุทรอินเดียถูกริดรอนทางการเมือง แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าบทบาทของพ่อค้า-ผู้ประกอบการ และสมาคมการค้ากลับขยายข้ามภาคพื้นทวีปและภาคพื้นมหาสมุทร เป็นปฏิภาคกับกลุ่มอำนาจทางการเมืองในท้องถิ่น

อย่างไรก็ตามการนำเสนอสาระของประวัติศาสตร์การค้ามหาสมุทรอินเดียอาศัยการดำเนินไปตามเหตุการณ์หลายเหตุการณ์อันมีปฏิสัมพันธ์หรือขัดแย้งระหว่างกันเป็นหลัก มากกว่าจะยึดตามการแบ่งยุคสมัยของประวัติศาสตร์ ทั้งนี้เพราะเหตุการณ์หลายเหตุการณ์อันเกิดขึ้นนั้นอาจเหลื่อมหรือทับซ้อนกันทางเวลาและพื้นที่ บางครั้งเป็นผลสืบเนื่องจากเหตุการณ์เกิดมาก่อนหน้า

ช่วงสมัยแรก-คริสต์ศตวรรษที่ ๙ นั้น ปรากฏเหตุการณ์สำคัญอื่นสัมพันธ์กับการค้ามหาสมุทรอินเดีย ซึ่งสะท้อนภาพรวมของการค้ามหาสมุทรอินเดียอันเป็นการเคลื่อนไหวของชนทั้งจากภายในและภายนอกภาคพื้น

ช่วงเวลาดังกล่าวนี้ทักษะและความชำนาญได้เกิดขึ้นในหมู่นักเดินเรือท้องถิ่น ทั้งของมหาสมุทรอินเดียและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อันเป็นเงื่อนไขสำคัญซึ่งพ่อค้านักเดินเรือจากภายนอกต้องพึ่งอยู่เป็นเวลานาน จนประมาณคริสต์ศตวรรษที่ ๙ จึงเริ่มปรากฏหลักฐานว่ามุสลิมหรือมุสลิมอาหรับได้เข้ามาสวมบทบาทนี้ นอกเหนือไปจากชาวน้ำทมิฬ เวลาเดียวกันทมิฬราชวงศ์โจฬะก็สามารถสร้างอำนาจโดดเด่นของตนเอง

ในที่นี้ขอสังเขปประวัติศาสตร์ภาคพื้นทวีปอินเดียเพื่อประกอบการเข้าใจ

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

สมัยเริ่มต้นอารยธรรมลุ่มน้ำสินธุ จัดเป็นสมัยเริ่มแรกที่มีการติดต่อระหว่างคนจากแหล่งอารยธรรมกับมหาสมุทรอินเดีย แม้เศรษฐกิจของคนลุ่มน้ำสินธุโดยทั่วไปเป็นเศรษฐกิจแบบเลี้ยงตัวเอง แต่ผู้คนในอารยธรรมนี้ก็ยังมีการติดต่อค้าขายทั้งระหว่างชายฝั่งด้วยกันและกับอารยธรรมบริเวณตอนในและติดต่อการค้ากับต่างประเทศด้วย ตามหลักฐานทางวัตถุที่ปรากฏก็มีทั้งอัฟกานิสถาน เติร์กมินิสถาน อิหร่าน เมโสโปเตเมีย และโอมาน การค้าทางทะเลนั้นเชื่อมการตั้งถิ่นฐานในอารยธรรมลุ่มน้ำสินธุกับโอมานและเมโสโปเตเมียตอนใต้ มีวัตถุสินค้าหลายอย่างจากลุ่มน้ำสินธุบรรทุกทางเรือไปถึงเมโสโปเต-เมีย พบตราประทับของลุ่มน้ำสินธุที่เมโสโปเตเมียด้วย [Chakrabati, D.K., 2004: 31-32.] เรือสินค้าเหล่านี้แล่นจากเมืองท่าชายฝั่งโลธัล (Lothal) บนฝั่งคุชราต-กะเถียวาร์ [Kenoyer, J.M., 1998: 98.] ฉะนั้นอย่างน้อยเราก็ประเมินได้ว่า ยุคของอารยธรรมลุ่มน้ำสินธุคือยุคที่มีการค้าเลียบชายฝั่งมหาสมุทรอินเดีย ซึ่งจะได้ขยายตัวไปตามบริเวณต่างๆ หรือเข้าสู่แดนตอนในหลังฝั่งทะเล คือ ฮินเตอร์แลนด์ (hinterland)

สมัยแห่งการขยายตัวของพ่อค้าในสังคมอารยัน ในช่วงเวลาที่อารยันอพยพโยกย้ายเข้าสู่แผ่นดินอินเดียนั้นกินช่วงเวลาตั้งแต่ ๑,๗๐๐ ปีก่อน ค.ศ.-๖๐๐ ปีก่อน ค.ศ. ยุคนี้บางทีเรียกกันว่า "ยุคพระเวท" เป็นยุคซึ่งพราหมณ์มีอิทธิพลสูง พราหมณ์นั้นยึดถือพระคัมภีร์พระเวทเป็นหลักและเป็นผู้ประกอบพิธีกรรมในสังคม ยุคแห่งอำนาจของพราหมณ์ดำเนินไปจนเมื่อกษัตริย์นักรบพยายามก่อตั้งบ้านเมืองเป็นรัฐอาณาจักรได้หลังสมัยพระเวท ประมาณ ๖๐๐ ปีก่อน ค.ศ. ความสำคัญของยุคนี้สัมพันธ์กับการค้าตรงที่ว่า สังคมของอารยันทางตอนเหนือของอินเดียได้วางโครงสร้างสังคมให้คนไวศยวรรณะเป็นชนชั้นพ่อค้าและผู้ประกอบการค้า ชนชั้นดังกล่าวซึ่งแพร่ไปทั่วอินเดียได้เข้าไปมีบทบาทในการค้ามหาสมุทรอินเดีย และขยายตัวสู่น่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ด้วย กลุ่มพ่อค้าในไวศย-วรรณะได้ขยายบทบาทของตนไปอย่างกว้างขวางและยาวนาน

ไวศยวรรณะรวมช่างฝีมือกลุ่มต่างๆ มีบทบาทแผ่วัฒนธรรมทางวัตถุไปทั่วอินเดีย การแพร่หลายของวัตถุเหล่านี้ทั้งศิลปวัตถุและที่ใช้ในชีวิตประจำวัน ตลอดจนวัตถุทางความเชื่อต่างๆ เป็นสิ่งบ่งชี้ถึงความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและสังคมระดับเมือง ที่ได้เกิดเติบโตขึ้นอย่างชัดเจนตามเมืองหรือนครใหญ่ชายฝั่งทะเล หรือชุมทางคมนาคมและการค้าภายใน

พัฒนาการของวัตถุที่เห็นได้ชัดเจนคือ เครื่องปั้นดินเผาหลากหลายแบบซึ่งพบตามแหล่งโบราณคดี นอกจากเครื่องปั้นดินเผา วัตถุสำคัญคือ **เหล็ก** แหล่งเหล็กเก่าที่สุดในอินเดียอยู่ที่ ๓ ภูมิภาค คือ ลุ่มน้ำคงคาตอนบน บริเวณมัลวาและลุ่มน้ำตัปติที่อยู่ตอนในของแผ่นดิน และแหล่งวัฒนธรรมเมกาลิธในอินเดียตอนใต้

สมัยตั้งบ้านเมืองก่อนราชวงศ์เมารยะ อยู่ในช่วงเวลาตั้งแต่ ๖๐๐ ปีก่อน ค.ศ.-๓๒๐ ปีก่อน ค.ศ. ส่วนใหญ่เรามักให้ความสำคัญกับยุคนี้เฉพาะที่นำไปสู่การเกิดอาณาจักรมคธ ปกครองโดยราชวงศ์

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

เมารยะทางตอนบนของอินเดีย แต่เหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ยุคนี้ที่สัมพันธ์กับการค้ามหาสมุทรอินเดียคือ การที่เปอร์เซียราชวงศ์อาแคมีนิด (Achaemenid) และกรีกแห่งแมซิโดเนีย (Macedonia) ยกกำลังเข้าตีอินเดียทางตอนเหนือ กองกำลังของทั้งสองชนชาตินี้ต่างส่งคนของตนออกไปสำรวจลุ่มน้ำสินธุและลุ่มน้ำคงคาเพื่อหาทางออกทะเล เป็นจุดเริ่มต้นสำคัญที่คนอีกซีกโลกหนึ่งได้เปิดออกสู่มหาสมุทรอินเดียทั้งภาคตะวันตกและตะวันออก พร้อมทั้งบันทึกไว้เป็นหลักฐานตกทอดมาสู่เรา นอกจากนี้ยุคนี้ยังเป็นยุคซึ่งความคิดปรัชญาใหม่ได้เกิดขึ้นท้าทายคติความเชื่อในศาสนาพราหมณ์เดิม ได้แก่ พุทธศาสนาและศาสนาเชน

พัฒนาการสำคัญของยุคนี้คือ การที่ผู้คนได้เริ่มสัมผัสวิถีชีวิตของเมืองใหญ่ (urbanism) นักวิชาการที่ศึกษาเรื่องอินเดียโดยทั่วไปมักถือเอาว่านี้คือเฟสแรกของพัฒนาการสังคมระดับเมือง (urban society) และเริ่มปรากฏการรวมตัวทางการเมืองการปกครองในรูปของ “ชนบท” และ “มหาชนบท” (เทียบได้ประมาณอาณาจักรขนาดเล็กหรือขนาดใหญ่อันประกอบด้วยเมืองหลายเมือง) ทั้งหมดเหล่านี้เกิดขึ้นทางตอนเหนือบริเวณลุ่มน้ำคงคา ขณะที่ชุมชนบ้านเมืองบนที่ราบสูงเดคคันและบริเวณคาบสมุทรอันสัมพันธ์กับมหาสมุทรอินเดียโดยตรง ยังคงมีการรวมตัวของชนเผ่า เป็นกลุ่มชนเผ่าภายใต้การปกครองของหัวหน้า มีบ้างที่เกิดการรวมตัวของกลุ่มชนเผ่ากับบางส่วนของอารยัน ชนชาติเผ่าต่างๆ จากภายนอกและหรือชนเผ่าพื้นเมืองภายใน รวมตัวกันตั้งบ้านเมืองแสวงประโยชน์จากการค้าขายแลกเปลี่ยน ฉะนั้นบ้านเมืองหรืออาณาจักรของพวกเหล่านี้บ้างก็อยู่ตรงตำแหน่งชุมทางคมนาคมทางบก หรืออยู่ในเส้นทางที่เป็นเมืองติดต่อถึงทะเลหรือชายฝั่งได้ อันเป็นที่มาของเมืองค้าขายสำคัญชายฝั่งทะเล ที่ขึ้นชื่อคือการรวมตัวของ “กลิงค์” “อานธระ” และ “ทมิฬ” ทางตะวันออกของมหาสมุทรอินเดีย แคว้นทางตอนในที่มีอำนาจทางการค้าขายทางด้านตะวันตกของแผ่นดินอินเดียและเดคคัน ได้แก่ “มหาราษฏระ” และ “กรณาฏกะ” ซึ่งภายหลังจะเกิดเป็นอาณาจักร “ศาตะวาหณะ” คุมอำนาจทางการค้าจากตะวันตกถึงตะวันออกของแผ่นดินอินเดีย ข้ามที่สูงเดคคันสู่ฝั่งโคโรมันเดล

สมัยราชวงศ์เมารยะจนถึงสมัยสิ้นสุดราชวงศ์คุปตะ ช่วงเวลาตั้งแต่ ๓๒๑ ปีก่อน ค.ศ. ถึง ค.ศ. ๕๕๐ โดยประมาณ ยุคนี้นับเป็นยุคแห่งการเปิดเส้นทางค้าบนแผ่นดินอินเดียยึดโยงเมืองต่างๆ ให้ค้าขายถึงกัน ช่วงเวลาดังกล่าวนักประวัติศาสตร์โดยทั่วไปถือว่าเป็นยุคทองอันรุ่งเรืองของอินเดีย (เฉพาะอย่างยิ่งอินเดียทางตอนบน) ที่น่าสังเกตคือ ทั้งสองราชวงศ์นี้ต่างพยายามรวบรวมดินแดนบ้านเมืองทางตอนเหนือ คือลุ่มน้ำคงคา ให้มีเอกภาพ อย่างน้อยที่สุดในทางวัฒนธรรม เช่น ความเชื่อในศาสนาพราหมณ์รับรองสถานภาพของพราหมณ์ กษัตริย์ (นักรบ) พ่อค้า (ไวศยะหรือแพศย์) และศูทรคือชนชั้นล่าง (ภายหลังเรียกระบบซึ่งรองรับสถานภาพดังกล่าวว่า ระบบวรรณะ) ทั้งสองราชวงศ์ได้ชื่อว่าส่งเสริม **การค้า** (ทั้งภายในและการค้าต่างประเทศ) ยุคนี้จึงมีการค้ากับโรมันอย่างเข้มข้น และมีความพยายามที่

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

จะขยายอำนาจทางดินแดนไปทั่วแผ่นดินอินเดียจนตลอดคาบสมุทร ด้วยกลไกทางการขยายอำนาจที่ต่างกัน

พระเจ้าอโศก กษัตริย์แห่งราชวงศ์เมารยะ ทรงแผ่พระราชอำนาจด้วยการประกาศ “ธรรมะ” ในจารึกบนแผ่นหินหรือตามโขดหินหน้าผาไปทั่วอาณาบริเวณซึ่งมีการรวมตัวของผู้คนและชนเผ่าเป็นชุมชนบ้านเมืองแว่นแคว้น ภาษาที่ใช้ในจารึกส่วนมากเป็นภาษาปรากฤต (Prakit) และตัวอักษรพราหมี (Brahmi) มีบ้างที่ใช้ตัวอักษรขโรษฐี (Kharosthi) เป็นจารึกอยู่บริเวณลุ่มน้ำสินธุตอนบน ส่วนจารึกที่พบที่กันดาฮาร์ (ในอัฟกานิสถาน) ใช้ตัวอักษรกรีกและอาราเมอิก (Aramaic) ส่วนใหญ่ทำเลที่ประดิษฐานจารึกมักอยู่ตรงทำเลที่เป็นยุทธศาสตร์ทางการค้า เช่น ตามเมืองค้าขายสำคัญทางฝั่งตะวันออก (เป็นที่น่าสังเกตว่าดินแดนตอนในของแผ่นดินใต้ภูเขาวินธัยลงมาไม่ปรากฏจารึกอโศกเลย ชวนให้เข้าได้ว่าเป็นถิ่นของชนเผ่าพื้นเมืองภายใน) และโดยเฉพาะอย่างยิ่งปรากฏประกาศบนศิลาขนาดเล็กกระจุกตัวอยู่มากกว่า ๑๐ หลัก ตรงภูมิภาคส่วนในของลุ่มน้ำกฤษณา-โฆธาวารี ขณะที่มีประกาศศิลาขนาดใหญ่อยู่ใกล้ฝั่งทะเล ณ เมืองอมราวดี และเยอรากุฎี (Yerragudi) ที่เป็นเมืองใกล้ฝั่งทะเลตะวันออก ทั้งหมดนับเนื่องอยู่ในบริเวณคาบสมุทรทางใต้ แสดงถึงว่ามีการติดต่อแจ่มชัดระหว่างเมืองใกล้ฝั่งทะเลกับผู้คนชุมชนภายในคาบสมุทร

โดยรวมแล้วเนื้อหาใน “ธรรมะ” ของพระเจ้าอโศกเป็นมากกว่าประเพณี พิธีกรรม หรือความเชื่อในเวลานั้น พระเจ้าอโศกทรงอุปถัมภ์และประกาศพุทธศาสนาไปตามที่ต่างๆ เนื้อหาจากคำประกาศบางตอนอาจเป็นเพียงแค่ให้ผู้คนรับรู้ว่าพระองค์ส่งเจ้าหน้าที่มาดูแลผู้คนชุมชนในบริเวณนั้นๆ ให้เป็นสังคมที่มีระเบียบและกฎหมายยึดเป็นหลัก แต่ขณะเดียวกันพระองค์ก็ส่งเสริมให้จัดการดูแลเกษตรกรรม ชลประทาน ถนนหนทาง สาธารณสุขชุมชน และสังคมสงเคราะห์โดยไม่เลือกชนชาติ ทรงส่งเสริมสันติวิธีและไม่สนับสนุนการฆ่าสัตว์ตัดชีวิต แต่ทรงแสดงออกซึ่งการประนีประนอมและสร้างความเข้าใจเพื่อให้มนุษย์ทุกศาสนาอยู่ร่วมกันได้

ได้มีผู้ตั้งข้อสังเกตว่า จารึกอโศกซึ่งกระจุกตัวอยู่เป็นจำนวนมากในอินเดียตอนใต้ (ตอนในของลุ่มน้ำกฤษณา-โฆธาวารี) นั้นอยู่ใกล้กับบริเวณเหมืองทองคำ ซึ่ง *ตำราอรรถศาสตร์* ได้กล่าวถึงการทำเหมืองทองในอินเดียใต้ โดยที่ทองคำนั้นเป็นโภคภัณฑ์พิเศษสำหรับการค้าในภูมิภาคนี้ ฉะนั้นบริเวณที่พบประกาศจารึกกระจุกตัวอยู่จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งยวด บางจารึกน่าจะอยู่ตรงถิ่นที่อยู่อาศัยของคนทำเหมือง บางส่วนอยู่บนเส้นทางหลักที่จะเข้าสู่บริเวณเหมือง [Thapar, R., 2006: 228-237.]

สาเหตุการเสื่อมสลายของราชวงศ์เมารยะมีหลายอย่างหลายประการนอกเหนือขอบเขตงานวิจัยนี้ ราชวงศ์นี้ล่มสลายเมื่อประมาณ ๑๘๕ ปีก่อน ค.ศ. อีก ๒๐๐ ปีต่อมาจนถึงต้นคริสต์ศตวรรษ บริเวณทางตอนเหนือของอินเดียก็มีราชวงศ์ใหญ่น้อยแย่งชิงอำนาจกันอีกหลายราชวงศ์ มีทั้งที่เป็นชนในอินเดียหรือที่เป็นชนชาติผสม เช่น อินโด-กรีก หรืออินโด-ซีเธียน (Indo-Scythian) ในช่วง ๓๐๐ ปีแรกของคริสต์

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ศตวรรษ ดินแดนอินเดียทางตอนเหนือส่วนใหญ่ (ยกเว้นคาบสมุทรทางใต้) ตกอยู่ใต้อำนาจของกลุ่มอำนาจ ๓ กลุ่มคือ *กุษาณะ*จากเอเชียกลาง (Kushana) *ศาตะวาหณะ*จากที่ราบสูงเดคคัน และสุดท้ายคือ *กลุ่มอำนาจจากเอเชียกลาง* (เรียกพวกศากะตะวันตก-Western Shaka) ซึ่งมีอำนาจอยู่แถบคุชราตและมัลวา

ในช่วงเวลาดังกล่าวนี้การติดต่อค้าขายเฟื่องฟูเฉพาะอย่างยิ่งการค้าเปอร์เซีย-อาหรับ การค้ากรีก-โรมัน ทั้งอินเดีย เปอร์เซีย และโรมกลายเป็นคู่ค้าสำคัญจนถึงประมาณคริสต์ศตวรรษที่ ๔ เมื่อจักรวรรดิโรมันเสื่อมลงแต่การค้าในมหาสมุทรอินเดียภาคตะวันตกก็มิได้เสื่อมลงตาม

ตลอดช่วงสมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๔, ๕ ทางเหนือของอินเดียอยู่ภายใต้อำนาจของราชวงศ์คุปตะ ราชวงศ์นี้มีอำนาจตั้งแต่ประมาณ ค.ศ. ๓๒๐-๕๕๐ ราชวงศ์นี้พยายามสร้างไมตรีกับดินแดนทางใต้ด้วยการแต่งงาน กษัตริย์คุปตะนั้นมีตำแหน่งเป็น “มหาราชาธิราช” หรือ “มหาราชา” อินเดียสมัยราชวงศ์คุปตะได้แผ่อิทธิพลทางการค้าและวัฒนธรรมสู่ดินแดนรอบจักรวรรดิของตน ได้สร้างเทสะทางวัฒนธรรมให้เกิดมีขึ้น (ตามที่กล่าวมาแล้วในบทก่อน) ราชวงศ์คุปตะสู้รบมีชัยชนะเหนือพวกศากะ เปิดการค้าเข้าสู่ที่ราบสูงเดคคันและอินเดียตะวันตก ได้เข้าควบคุมเมืองท่าค้าขายสำคัญทางด้านตะวันตกติดต่อมหาสมุทรอินเดีย คือ โบรช (Broach) คัมเบย์ (Cambay) และโสปาระ (Sopara) ทำให้สามารถเรียกเก็บภาษีการค้าต่างประเทศได้มาก การเข้าควบคุมอุชเชนีก็ทำให้สามารถคุมเส้นทางค้าบนที่ราบสูงเดคคันที่เชื่อมโยงกับเส้นทางค้าภายในไว้ได้ สมัยคุปตะได้ชื่อว่าเป็นยุคทองอันมั่งคั่งของอินเดีย มีรายได้จากภาษีที่ดินและการค้าเป็นอันมาก ทั้งการค้าทางบกและทางทะเล

หลังสมัยคุปตะ ค.ศ. ๕๕๐-คริสต์ศตวรรษที่ ๙ ตั้งแต่หลัง ค.ศ. ๕๕๐ จนตลอดคริสต์ศตวรรษที่ ๖ กลุ่มอำนาจต่างแข่งแก่งแย่งกันคุมตอนเหนือของอินเดียเพื่อผลประโยชน์ทางการค้า จนในที่สุดกษัตริย์หรรษา (Harsha) ได้พยายามรวมอำนาจไว้ และตั้งราชธานีอยู่ที่เมืองคะโนจ (Kanauj) ทรงครองอำนาจอยู่ตั้งแต่ ค.ศ. ๖๐๖-๖๔๗ ในช่วงสมัยนี้เองที่เราได้เห็นการรวมตัวของชนในท้องถิ่น ดังที่ปรากฏ **กลุ่มชนราชวงศ์ปัลลวะและชนชาติทมิฬราชวงศ์ต่าง ๆ** จนสามารถสร้างอำนาจทางการค้าในมหาสมุทรอินเดีย เมื่อล่วงเข้าคริสต์ศตวรรษที่ ๙ การเคลื่อนไหวทางอำนาจของทมิฬโจฬะเพื่อคุมการค้ามหาสมุทรอินเดียก็ปรากฏชัดเจน

คริสต์ศตวรรษที่ ๗ ศาสนาอิสลามได้แพร่ไปในอาระเบีย มุสลิมอาหรับได้แผ่ศาสนาและอิทธิพลทางการค้าสู่อินเดียตั้งแต่ ค.ศ. ๖๔๔ ปลายสมัยของกาหลิบอุมาร์ (Umar) กำลังของอาหรับเข้ามาทางอ่าวมัคราน ฝั่งทะเลบาลูจิสถาน ขณะเดียวกันกำลังของอาหรับอีกส่วนหนึ่งก็เข้ามาทางซินด์หรือแคว้นซินด์/สินธุแห่งลุ่มน้ำสินธุ [Wink, A., 1991: 201-209.] กาหลิบอุมาร์ราชวงศ์อุมัยยาด (Umayyad) ได้แต่งตั้งผู้ว่าราชการแห่งอิรัก ฮินด์ และซินด์ (Governor of Iraq and Hind and Sind) ปกครองจาก

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

แบกแดด อาหรับเข้าสู่ลุ่มน้ำสินธุ และชาวอาหรับทั้งมวลกลายเป็นส่วนหนึ่งแห่งจักรวรรดิอิสลามอุมัย-ยาดตั้งแต่กลางคริสต์ศตวรรษที่ ๗ เป็นต้นไป อาหรับก็ทำการรณรงค์การทหารในตะวันออกกลางและแอฟริกาเหนือ ได้พยายามสร้างระเบียบทางสังคมและวัฒนธรรมขึ้นบนพื้นฐานของศาสนาอิสลามในแผ่นดินใหม่ที่ตนแผ่เข้าไป

ในยุคนี้เป็นยุคที่ปรากฏหลักฐานการเกิดบ้านเมืองแว่นแคว้นในคาบสมุทรอินเดียอย่างชัดเจน กล่าวคือ ในบริเวณตั้งแต่ที่ราบสูงเดคคันลงไปตลอดคาบสมุทรทางใต้ของอินเดีย ปรากฏการรวมตัวของชาวดราวิเดียนกลุ่มหนึ่งอันมีนัยสำคัญถึงชาวทมิฬ เรียกชื่อในเอกสารท้องถิ่นว่า **"ตมิลาคาม"** (Tamillakam) (ดูต่อไปข้างหน้า) มีเรื่องราวการตั้งถิ่นฐานบ้านเมืองของชนพื้นเมือง การติดต่อค้าขายและการเกิดเมืองค้าขายสำคัญเป็นเครือข่ายตามชายฝั่งทะเลและบนเส้นทางคมนาคมภายใน ความเป็นมาของชุมชนบ้านเมืองเหล่านี้แท้ที่จริงกลับปรากฏเรื่องราวมาตั้งแต่ช่วง ๑,๐๐๐ ปีแรกก่อน ค.ศ. โดยประมาณ แต่กลับเห็นร่องรอยชัดเจนในช่วงตั้งแต่หลังสมัยราชวงศ์คุปตะเป็นต้นไป สะท้อนให้เห็นความเป็นมาในประวัติศาสตร์ของดินแดนทางใต้ที่สัมพันธ์กับการติดต่อค้าขายทางทะเล และเปลี่ยนแปลงค่อนข้างเป็นอิสระจากราชวงศ์และอำนาจของจักรวรรดิหรืออาณาจักรในแผ่นดินอินเดียทางตอนบน ซึ่งวนเวียนอยู่กับการปะทะสังสรรค์กับชนเผ่าจากภายนอกทั้งที่มาตามเส้นทางค้าและเส้นทางรบ

ที่จริงความตื่นตัวของชนพื้นเมืองในการติดต่อค้าขายกับโลกภายนอกมีมานานแล้ว หลักฐานเกี่ยวกับชาวทมิฬที่ออกไปค้าขายต่างแดนปรากฏชัดเจน แม้ในสมัยของพระเจ้าอโศกจารึกของพระองค์ก็กล่าวถึงผู้คนในอินเดียตอนใต้ว่า **โจฬะ** (Cholas) **เจระ** (Cheras) **ปัณฑัย** (Pandys) และ**สัตติยปุตรา** (Satiyaputra) การปรากฏชื่อโคตรตระกูลของชนพื้นถิ่นในจารึกอโศกเช่นนี้ อาจเป็นได้ว่ายุคสมัยของพระองค์คือหัวเลี้ยวหัวต่อของการที่วัฒนธรรมอารยันจากทางเหนือจะเริ่มผ่านเข้าสู่ "ตมิลาคาม" (ชื่อที่ชาวดราวิเดียนสัมพันธ์กับภาษาทมิฬเช่นนี้ ย่อมสะท้อนถึงกลุ่มของดราวิเดียนในตอนนั้นว่าเป็นชนกลุ่มใด)

โจฬะและ**ปัณฑัย** อยู่ทางฝั่งทะเลด้านตะวันออก ส่วนใหญ่โจฬะกระจุกตัวอยู่ทางตอนล่างของลุ่มน้ำฆาเวรี ปัณฑัยอยู่ต่ำจากโจฬะลงมา แหล่งโบราณคดีที่กอรไกและอลากันคุลัม (Alagankulam) มีร่องรอยหลักฐานที่ทำให้เชื่อได้ว่า แหล่งโบราณคดีดังกล่าวเป็นศูนย์กลางของการค้าขายแลกเปลี่ยนในแดนปัณฑัย (กอรไกเป็นศูนย์กลางของการจับปลา ส่วนอลากันคุลัมได้กลายเป็นเมืองท่าสำคัญ)

ราชวงศ์เจระได้ขยายอำนาจเข้าสู่ฝั่งมะละบาร์ และมีอำนาจอยู่ในบริเวณที่เป็นเกรละปัจจุบัน เชื่อกันตามเรื่องราวในตำนานว่าพวกนี้เคยอยู่ที่เมืองครูรูร์ (Karur) มาก่อน เมืองนี้ตั้งอยู่บนฝั่งน้ำฆาเวรี เป็นศูนย์กลางของการติดต่อค้าขายภายใน เช่นเดียวกับแหล่งโบราณคดีที่โกดุมานัล (Kodumanal) มีหลักฐานแสดงว่าเป็นแหล่งอัญมณีมีค่า

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

กลุ่มสัตติยปุตรา ไม่ปรากฏเรื่องราวในประวัติศาสตร์มากนัก เพียงแต่พบชื่อในจารึกหลักหนึ่งในเขตทมิฬนาฑูปัจจุบัน

ประวัติศาสตร์มหาสมุทรอินเดีย ตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ ๙ เป็นต้นไป ถือเป็นจุดเริ่มต้นแห่งการรวมกลุ่มอำนาจชาวทมิฬ เห็นได้ชัดว่าพัฒนาการของสังคมบ้านเมืองตามชายฝั่งทะเลที่เกิดขึ้นเป็นผลมาจากการผสมผสานระหว่างเกษตรกรรมของชนภายในและการค้าขายตามชายฝั่งทะเล ซึ่งในที่สุดแล้วทำให้เกิดความมั่งคั่ง เป็นการเตรียมทางไปสู่การเกิดสังคมระดับเมือง (หรือ urban society) ภายใต้เงื่อนไขการเปลี่ยนแปลงเช่นนี้สังคมก็ขยายตัว ชนบางกลุ่มอพยพโยกย้ายไปตั้งตนอยู่ตามเมือง ณ ทำเลที่เหมาะสมต่อการติดต่อค้าขายที่สามารถเพิ่มความมั่งคั่งแก่ตนได้ เห็นชัดเจนจากการที่บรรดาชนผู้ใช้ภาษาทมิฬแยกตนกันตั้งถิ่นฐานคุมอยู่ตรงทำเลการค้า เช่นที่เมืองครูรูร์ บริเวณตอนในที่จะผ่านช่องเขาออกสู่ฝั่งมะละบาร์ตรงเกรละ และที่มะฑุไร ทางฝั่งทะเลตะวันออก และในที่สุดแล้วก็จะเกิดการตั้งถิ่นฐานอยู่ ณ บริเวณที่คับคั่ง ดังที่ปรากฏร่องรอยการผลิตและการค้าอยู่ ณ เมืองโบราณซึ่งปรากฏชื่ออยู่ในเอกสารต่างประเทศยุคต้นๆ และมีร่องรอยทางโบราณคดีสนับสนุนที่สำคัญในหมู่พวกทมิฬ ได้แก่ มูซีรีส (Muziris) ทางฝั่งมะละบาร์ อะริกะเมฑุ (Arikamedu) และปุหาร์ (หรือฆาเวริปัฏฏินัม-Kaveripattinam) ทางฝั่งตะวันออก และนี่คือจุดเริ่มต้นของการที่การค้าและอำนาจในหมู่ชนเผ่าเข้ามาผสมผสานกัน จนกลุ่มอำนาจบางกลุ่มสามารถสร้างเมืองหรือรัฐอาณาจักรที่พยายามแทรกตัวขึ้นเป็นมหาอำนาจทางการค้าในคริสต์ศตวรรษที่ ๙ ที่โดดเด่นได้แก่ “โจฬะมันฎะลัม” (Cholamandalam)

การรวมศูนย์กลางของบรรดาเจ้าในราชวงศ์รวมเป็น *อาณาจักรทมิฬในคริสต์ศตวรรษที่ ๙ นั้นจะเห็นได้ว่าอำนาจอธิปไตยของรัฐทับซ้อนกันอยู่ในหมู่พวกราชวงศ์ปัลลวะ โจฬะ ปัณฑัย เจระ* พวกเหล่านี้ร่วมใช้ภาษาทมิฬด้วยกัน ได้แผ่ขยายอำนาจทางการค้าและกำลังทางเรือไปอย่างกว้างขวาง การติดต่อสัมพันธ์ในหมู่ผู้ใช้ภาษาทมิฬซึ่งแม้จะแยกออกเป็นกลุ่มผู้ใช้ภาษาเตเลกู (Telegu) และกานนาฑะ (Kannada) ในบางสมัย แต่ลักษณะร่วมของการเป็นทมิฬ เช่น วัฒนธรรมทางภาษา-วรรณกรรม ศิลปกรรม และประเพณีบางอย่างยังยึดโยงกันอยู่ โดยรวมแล้วในประวัติศาสตร์เขตอำนาจของทมิฬกลับครอบคลุมบริเวณฝั่งตะวันตก-ตะวันออก ตลอดคาบสมุทรตอนใต้จนตอนเหนือของศรีลังกา [Ludden, D., 2002: 47-50.]

อย่างไรก็ตามบรรดาราชวงศ์ซึ่งปกครองชนพูดภาษาทมิฬมักยึดติดกับพื้นถิ่นของตนเป็นหลัก ถือเป็นบ้านเกิดเมืองนอน เห็นได้จากที่ *จารึกของราชวงศ์ปัณฑัย* แถบมะฑุไรยังคงมีนัยให้รู้ว่าอำนาจของโจฬะซึ่งแผ่เข้ามานั้นเป็นการแผ่อำนาจของมหาราชาหรือพระจักรพรรดิ ส่วน *จารึกของโจฬะ* ที่ตัญจาวูร์ก็มีนัยให้เห็นว่า เจ้าปัณฑัยก็มีอำนาจปกครองเฉพาะตนและบริวารผู้จงรัก และไม่สามารถกำหนดเขตแดนหรือพรมแดนทางอำนาจในเชิงพื้นที่ได้ นั่นก็คือ ขอบเขตของอำนาจขึ้นอยู่กับความซื่อตรงจงรักของบริวารมากกว่าสามารถกำหนดด้วยพื้นที่ ขณะที่อิทธิพลทางการค้ากลับแผ่ออกไปได้กว้างขวางผ่าน

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

บทบาทของพ่อค้าและสมาคม ซึ่งมีเครือข่ายการขยายตัวและการดำเนินงานตัดผ่านความต่างทางวรรณะและชาติพันธุ์ (ดูรายละเอียดต่อไป)

เมืองท่าการค้าและเมืองสำคัญที่เกิดขึ้นอย่างมากมายตามชายฝั่งทะเลของมหาสมุทรอินเดีย หรือบริเวณปากน้ำอันติดต่อถึงทะเลได้ เป็นเหตุผลอยู่ในตัวเองประการหนึ่งว่า ชนพื้นถิ่นของมหาสมุทรอินเดียทั้งตามชายฝั่งและบนบกหลังฝั่งทะเลได้สร้างแวดวงการค้าระหว่างกันเอง มีผลทำให้เกิดเครือข่ายของเส้นทางค้าทั้งตอนในที่ราบสูงเดคคัน คาบสมุทรอินเดียตลอดชายฝั่ง ฝั่งโคโรมันเดล-อ่าวเบงกอล ความตื่นตัวทางการค้าสัมพันธ์กับการสร้างอำนาจรัฐจนที่สุดได้ขยายสู่น่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ด้วยความพยายามที่จะเข้าควบคุมศรีลังกาและช่องแคบมะละกา อันเห็นได้จากการขยายอำนาจของกษัตริย์โจฬะ เป็นต้น

ประมาณกันว่าในสมัยเมื่อปโตเลมีมีชีวิตอยู่เขียนบันทึกของเขาในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ ๒ นั้น การค้าแถบฝั่งตะวันออกเฉพาะอย่างยิ่งในดินแดนของทมิฬนั้นคับคั่ง เมืองท่าต่างเกิดขึ้นและดำรงอยู่เป็นเวลานาน ทำให้เรากล่าวได้ว่าการเดินเรือไปตามเส้นทางเหล่านี้กลายเป็นเรื่องสามัญ รู้จักกันทั่วไป แม้เป็นการผจญภัยเสี่ยงอันตราย ความเจริญมั่งคั่งทางการค้าทางใต้ของอินเดียเลยตลอดถึงทางด้านตะวันออก (ซึ่งจะไปสู่น่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และจีนตอนใต้) ทำให้เมืองท่ารอบอ่าวเบงกอลกลายเป็นชุมทางคมนาคมที่มีการติดต่อคมนาคมกว้างขวาง พบจารึกหลักหนึ่งที่ *ศาสนสถานแห่งพัน* (Pan) เมืองเบเรนิเก กล่าวถึงนักเดินทางชาวอินเดียชื่อสุพาหุ ท่านผู้นี้เดินเรือตามเส้นทางระหว่างอินเดียกับอเล็กซานเดรีย [Warmington, E.H., 1928: 6-77.]

ความมั่งคั่งและประโยชน์อันได้จากการค้าก็มีมากพอสำหรับส่งให้เกิดความตื่นตัวทางการค้าและรวมตัวทางการเมืองในบรรดาคนท้องถิ่น ที่เห็นได้ชัดและเป็นกลุ่มใหญ่คือ พวกที่ใช้ภาษาทมิฬ ซึ่งผูกขาดการค้าไว้หลายชนิด พวกปัณฑัยผูกขาดการค้ามุก โจฬะผูกขาดการค้าผ้ามัสลินและทำเหมืองเบริล (beryl) ขณะที่เจระผูกขาดการค้าพริกไทย การค้าที่ขยายเลยด้านตะวันออกของมหาสมุทรอินเดียนั้นรุ่งเรืองมากในสมัยราชวงศ์คุปตะเรืองอำนาจทางเหนือของอินเดีย และโดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อราชวงศ์โจฬะเรืองอำนาจทางใต้

ล่วงเข้ากลางคริสต์ศตวรรษที่ ๗ เมื่อจีนสูญเสียอำนาจควบคุมเส้นทางค้าในเอเชียกลาง การติดต่อระหว่างจีนกับอินเดียจึงผ่านเส้นทางทะเลเป็นส่วนใหญ่ ขณะเดียวกันเครือข่ายทางการค้าระหว่างการค้าทางบกบนทางสายไหมกับการค้าในมหาสมุทรอินเดียกลับเชื่อมโยงกันยิ่งกว่าแต่ก่อน พ่อค้าพื้นเมืองอินเดียทั้งภาคพื้นทวีปและในมหาสมุทรอินเดียล้วนมีบทบาทในการนี้ ประจักษ์พยานอันเห็นเด่นชัดก็คือ การเติบโตทางการเมืองของชนพื้นถิ่นในอินเดียเป็นรัฐใหญ่น้อย และที่มีบทบาทข้ามสมุทรคือรัฐอาณาจักรของชนผู้ใช้ภาษาทมิฬ เป็นรัฐใหญ่ทำการค้าทั้งข้ามทวีปผ่านเข้าสู่น่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้แข่งกับศรีวิชัย ในชื่อของอาณาจักรโจฬะ (ตั้งแต่ประมาณสมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๙ อีกทั้งชนชาตินี้

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

มีบทบาทค้าขายในมหาสมุทรอินเดียมาแต่ก่อน ค.ศ.) ปรากฏว่าการติดต่อค้าขายของพ่อค้าอินเดียในช่วงคริสต์ศตวรรษ ๗-๑๑ นั้น ให้ความสำคัญกับบรรดาเกาะและกลุ่มเกาะต่างๆ ในน่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มากยิ่งขึ้น

เอกสารจีนยืนยันว่า ในช่วงสมัยราชวงศ์คุปตะและหลังราชวงศ์คุปตะ การค้าระหว่างอินเดียและจีนอยู่ในมือของเปอร์เซีย ราชวงศ์ซัสสนิด (Sassanid) และอาหรับ สินค้าจากฝั่งทะเลด้านตะวันออกของอินโดจีน *ศรีลังกา* อินเดีย และแอฟริกา เป็นที่รู้จักกันในฐานะ *สินค้าจากเปอร์เซีย* เพราะพ่อค้าที่นำสินค้ามาล้วนเป็นชาวเปอร์เซีย [Hirth, F. and W.W. Rockwell. 1912: 78.]

สมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๙ ปรากฏตำราหลักฐานการเดินเรือเป็นภาษาอาหรับมากมาย แสดงถึงความรู้อันได้ตกผลึกและส่งเสริมมาเป็นเวลานานเกี่ยวกับน่านน้ำทางด้านตะวันออกของมหาสมุทรอินเดียที่ต่อติดกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นักภูมิศาสตร์อาหรับกล่าวถึงมหาสมุทรทั้งหมด ๗ น่านน้ำระหว่างอาระเบียถึงจีน ดังได้กล่าวมาแล้ว เช่น

มัซอูดี (Mas'udi) ได้บรรยายถึงสภาพภูมิศาสตร์ของอ่าวเปอร์เซียว่าสัมพันธ์กับฝั่งทะเลด้านตะวันออกของอินเดียอย่างไร; *ยาคูบี* (Yaqubi) กล่าวถึงทะเล Lata ว่าเริ่มจาก Al-Zumzuma และรวมฝั่งแอฟริกาตะวันออกด้วย การเดินเรือในทะเลนี้ลำบากถ้าไม่มีดวงดาวช่วย มัซอูดีเองกล่าวว่าเมื่อออกจากอ่าวเปอร์เซียแล้วจะถึงทะเลลาต้าอันกล่าวมาแล้วนี้ ตามปกติการเดินเรือข้ามจะกินเวลา ๒ เดือน แต่เวลาลมดีก็จะทำได้ภายใน ๑ เดือนเท่านั้น นอกจากนี้อาหรับยังสรุปว่าบนฝั่งทะเลของคุชราตนี้มีเมืองท่าและอ่าวอื่นอีกที่สำคัญ ได้แก่ ไซมูร์หรือชาอุล (Saymur/ Chaul) โสปาระ ธนาหรือตนะ และคัมเบย์ เป็นต้น

อาหรับเรียก *อ่าวเบงกอล* ว่าทะเลฮาร์คินด์ (Harkind) ต่อจากอ่าวเบงกอลคือศรีลังกาซึ่งเป็นแหล่งของมุกและหินมีค่า จากศรีลังกามีเรือแล่นไปยังหมู่เกาะทางตะวันออก ถัดไปจากศรีลังกาคือ *รามานี* (Ramani) หรือสุมาตรา ซึ่งล้อมรอบไปด้วยทะเลฮาร์คินด์และ*ซาลาฮัต* (Salahat) (คือช่องแคบมะละกา); เกาะนิโคบาร์หรือลังก์บาลุส (Langbalus) เป็นที่อยู่ของคนป่าเปลือยกาย มักชอบลงเรือเล็กออกมาหาเรือพ่อค้านักเดินทาง นำเหล็กมาแลกกับอำพันและมะพร้าว เกาะนิโคบาร์ถูกแยกออกจากทะเลฮาร์คินด์ด้วย *ทะเลอันดามัน*; หลังจากฮาร์คินด์ต้องผ่านที่ต่างๆ จนที่สุดถึง *ทะเลของจีน* (หรือทะเลจีนใต้) [Ferrand, G., 1922 อ้างใน Chandra, M.,: 199-202.]

จากรายละเอียดทั้งหมดเหล่านี้ เราได้เห็นว่าการเดินเรือค้าขายในมหาสมุทรอินเดียได้พัฒนาเต็มที่เมื่อการค้าได้ขยายสู่น่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (แม้สามารถติดต่อถึงกันทางบกข้ามทวีปอินเดีย หรือโดยการเลียบชายฝั่งอยู่แล้ว) แต่การติดต่อทางทะเลผ่านไปถึงจีนได้สร้างบทบาทใหม่ทางการค้าขายให้แก่ชาวน้ำและพ่อค้าในอินเดียและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ พร้อมกันก็เปิดพื้นที่ให้กับการค้าขายของรัฐจีนซึ่งไม่เคยดำเนินการมาก่อน

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

การขยายตัวของการค้ามหาสมุทรอินเดียทั้งด้านตะวันตกและด้านตะวันออก แม้มีพลังผลักดันของพ่อค้าจากนอกพื้นที่ส่งเสริมอยู่ แต่ก็ไม่อาจปฏิเสธบทบาททางการค้าและการขยายอำนาจของชนพื้นถิ่นทั้งชาวน้ำและชาวบกแห่งคาบสมุทรอินเดียด้วย มีพัฒนาการทางการค้าและอำนาจของผู้คนชุมชนในบริเวณภาคพื้นทวีปของมหาสมุทรอินเดีย เฉพาะอย่างยิ่งบริเวณคาบสมุทรทางใต้ซึ่งสัมพันธ์กับมหาสมุทรอินเดียรองรับอยู่ เห็นได้ชัดว่าท้องถิ่นเหล่านี้ในอาณาบริเวณดังกล่าวมีความตื่นตัวและได้ขยายเครือข่ายการติดต่อกับน่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ทั้งตามชายฝั่งทะเลของแผ่นดินใหญ่ และกลุ่มเกาะในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อยู่ระหว่างกันเองก่อนการเข้ามาของอำนาจใหญ่จากภายนอก เช่น กรีก-โรมัน เปอร์เซีย หรือแม้แต่จีน

ชนอาหรับแม้เดินเรือค้าขายเป็นตัวกลางหรือตัวรองในมหาสมุทรอินเดียมาแต่ครั้งบรรพกาล ก็ต้องอาศัยเวลาอีกนานกว่าที่จะได้เข้ามามีบทบาทอย่างแท้จริงในกิจการค้าขายแลกเปลี่ยนของตนในมหาสมุทรอินเดียทั้งสองฟากฝั่ง และใช้เวลาอีกนานกว่าที่จะได้เข้าไปมีอิทธิพลทางการเมืองและวัฒนธรรมต่อประชากรบ้านเมืองในน่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แต่อย่างน้อยที่สุดเราก็พบว่าตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ ๙ เป็นต้นไป เอกสารอาหรับนั้นได้วางมาตรฐานความรู้ทางด้านการเดินเรือค้าขายตลอดจนสร้างสัมผัสทั้งการเดินทางจริงและการรับรู้ทางจิตวิญญาณเกี่ยวกับมหาสมุทรอินเดียอย่างชัดเจน ซึ่งบันทึกของอาหรับเหล่านี้ส่วนหนึ่งสั่งสมมาจากความรู้ของชนในน่านน้ำมหาสมุทรอินเดียซึ่งได้ทำการคลุกคลีค้าขายเดินเรือกับอาหรับมานมนาน

๔.๒ ความเป็นมาของการเดินเรือค้าขายในมหาสมุทรอินเดีย

นับแต่โบราณกาล มหาสมุทรอินเดียเป็นพื้นที่สำคัญในทางการค้า รวมทั้งการแพร่ศิลปะและวัฒนธรรม บริเวณนี้มีความหลากหลายทางสังคมและวัฒนธรรมสูง ด้วยเป็นแหล่งผ่านของอารยธรรมโลก อาทิ ฮินดู-พุทธ เปอร์เซีย-อาหรับ จีน เป็นต้น การค้าทางทะเลข้ามมหาสมุทรอินเดียเป็นทั้งความสำคัญในตัวเองและเป็นส่วนหนึ่งของการค้าระหว่างบ้านเมืองทางเอเชียตะวันตกผ่านเข้าสู่จีน อาณาบริเวณของมหาสมุทรอินเดียนั้น ด้านหนึ่งคือ ทะเลแดงและทะเลเมดิเตอร์เรเนียนซึ่งมีความเคลื่อนไหวทางการค้าสูงมาแต่โบราณ อีกด้านหนึ่งของมหาสมุทรอินเดียคือ มหาสมุทรแปซิฟิก ซึ่งต่อติดกับทะเลจีนใต้และทะเลชวาของน่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ด้วยทำเลที่ตั้งทำให้มหาสมุทรอินเดียเป็นเวทีของอำนาจในพื้นภูมิภาค ได้แก่ จีน อินเดีย และอำนาจท้องถิ่นบางยุคสมัย เช่น อำนาจการคุมน่านน้ำช่องแคบมะละกาของ “ศรีวิชัย” (ช่วงประมาณคริสต์ศตวรรษที่ ๗-๑๓) และอำนาจของทมิฬโจฬะตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ ๙ และ ๑๐ เป็นต้น บรรดาอำนาจเหล่านี้ได้นำการค้าของมหาสมุทรอินเดียไปเกี่ยวพันกับการค้าในน่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และจีน ส่งผลให้เร่งการเติบโตของบ้านเมืองตามหมู่เกาะซึ่งสัมพันธ์กับการแลกเปลี่ยนการค้าระหว่างกันเองอยู่ก่อนแล้ว บรรดาชาวน้ำตามบริเวณหมู่เกาะในเอเชีย

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ตะวันออกเฉียงใต้และชาวน้ำ-ชาวเรือซึ่งอยู่ตามชายฝั่งมหาสมุทรอินเดียทั้งสองด้านของอินเดีย ต่างชำชองในทางน้ำและมีชีวิตวัฒนธรรมอันสัมพันธ์กับการค้าทางทะเลมาอย่างสืบเนื่อง ขณะเดียวกันอำนาจใหม่ที่เข้ามาสู่มหาสมุทรอินเดียไม่ว่าจะเป็นอาหรับ กรีก โรมัน อินเดีย จีน ต่างเข้ามามีส่วนร่วมให้เกิดความเคลื่อนไหวทางการค้าและความเปลี่ยนแปลงของชนท้องถิ่นอันมีวัฒนธรรมที่สัมพันธ์กับทะเล

การค้าขายตามเมืองชายฝั่งของมหาสมุทรอินเดียนั้นมิได้กระจุกตัวอยู่เฉพาะทางด้านตะวันตก ซึ่งนอกจากมีเครือข่ายของการค้าขายชายฝั่งระหว่างกันเอง ยังได้พลังขับเคลื่อนของความต้องการจากสังคมของแหล่งอารยธรรมใหญ่ในอดีตกาล รวมทั้งแหล่งอารยธรรมลุ่มน้ำสินธุซึ่งทำเลที่ตั้งนั้นสัมพันธ์กับมหาสมุทรอินเดียโดยตรง ในทางพฤติกรรมแล้วเครือข่ายของธุรกิจการค้าได้ขยายวงไปอย่างกว้างขวางครอบคลุมมหาสมุทรอินเดียทั้งสองด้าน โดยมีการค้าทางบกบนภาคพื้นทวีปพัฒนาควบคู่กันไป เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างการค้าและอำนาจในอาณาบริเวณเหล่านี้ คือ ชุมชนบ้านเมืองและรัฐอันก่อตัวขึ้นนั้นล้วนแต่แข่งขันกันค้าขายติดต่อระหว่างกัน สร้างความมั่งคั่งให้แก่รัฐโบราณอันเกิดขึ้นอย่างประจักษ์แจ้งชัด ซึ่งเราจะเห็นได้ถึงร่องรอยอันหลงเหลืออยู่ในปัจจุบันของศิลปะสถาปัตยกรรมขนาดใหญ่ (แม้ศาสน-สถานหรือประติมากรรมขนาดใหญ่เกิดเพราะผู้คนศรัทธาศาสนาความเชื่อนั้น แต่สิ่งก่อสร้างดังกล่าวก็สะท้อนถึงอำนาจของรัฐและหรือกลุ่มชนซึ่งประกาศความสำคัญของตน กลุ่มชนเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นพ่อค้า ผู้ประกอบการ สมาคมการค้า และรัฐ)

ไม่มีหลักฐานชัดเจนและมีน้ำหนักพอกำหนดได้ว่าการค้าตามเมืองชายฝั่งนั้นแพร่จากตะวันตกไปตะวันออกหรือในเส้นทางกลับกัน แต่ที่กล่าวได้ตามหลักฐานก็คือ ในช่วงสมัยการค้ากรีก-โรมัน (สมัยต้นคริสต์ศตวรรษจนประมาณคริสต์ศตวรรษที่ ๔ เมื่ออำนาจของโรมเสื่อมลง) ความเข้มข้นทางการค้าด้านตะวันตกเคลื่อนตัวลงสู่ฝั่งมะละบาร์ (เฉพาะอย่างยิ่งบริเวณที่ในเอกสารกรีกโบราณเรียกว่า “ลีมิริเก”) การค้าตามเมืองชายฝั่งนี้ไม่เพียงขยายขอบเขตทั้งด้านพื้นที่ ปริมาณสินค้า ลักษณะการค้าขาย (รวมการติดต่อกับคาราวานทางบกเข้าไว้ด้วย) แต่ยังเกิดพัฒนาการบางอย่างด้านการเดินเรือหรือพาณิชย์นาวี ซึ่งเห็นได้ชัดเจนว่าชาวน้ำในพื้นที่ทั้งบนบกและตามสังคมริมฝั่งได้เข้ามามีบทบาทอย่างมาก โดยที่พ่อค้าต่างชาติจากอีกซีกโลกไม่สามารถทำได้โดยลำพัง ทักษะและความชำนาญได้เกิดขึ้นในหมู่นักเดินเรือในท้องถิ่น ทั้งของมหาสมุทรอินเดียและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อันเป็นเงื่อนไขสำคัญซึ่งพ่อค้านักเดินเรือจากภายนอกต้องพึ่งพิงอยู่เป็นระยะเวลาอันยาวนาน จนกระทั่งถึงประมาณคริสต์ศตวรรษที่ ๙ เมื่อปรากฏหลักฐานชัดเจนว่าชาวอาหรับหรือมุสลิมอาหรับ หรือชาวมุสลิมได้เข้ามาสวมบทบาทนี้ และขณะเดียวกันอำนาจของราชวงศ์โจฬะทางการค้าก็ปรากฏชัดเจน พัฒนาการของการเดินเรือเลียบชายฝั่งจากเดิมที่แล่นเรือตามแนวฝั่งด้านตะวันตกของอินเดีย ได้เปลี่ยนไป เมื่อมนุษย์ได้พัฒนาศักยภาพและความรอบรู้ในการที่จะเดินเรือตัดตรงออกสู่ทะเลส่วนนอกหรือทะเลเปิด จากฝั่งแอฟริกาในทะเลอาระเบียตัดตรงเข้าสู่ฝั่งมะละบาร์ ฝั่งทะเลด้านตะวันตกเฉียงใต้ของอินเดีย

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

การเดินเรือตัดออกสู่ทะเลเปิดได้นี้นับเป็นการเปลี่ยนแปลง เป็นสัญลักษณ์แสดงถึงความก้าวหน้าในการเดินเรือ บ้างก็ว่าที่แต่ก่อนต้องเดินเรือเลียบเฉพาะชายฝั่งก็เพราะยังไม่รู้จักลมมรสุม เพราะฉะนั้นจึงต้องเสียเวลาเลียบฝั่ง เมื่อรู้แล้วจึงสามารถเลือกเดินทางให้เหมาะกับลมตามฤดูกาลนี้ทั้งไปและกลับ; บางท่านยังว่าลมมรสุมนั้นรู้จักกันมานานแล้วในหมู่นักเดินเรือในพื้นที่ ชนต่างพื้นที่เท่านั้นที่ไม่รู้; นอกจากนั้นยังอาจมีความเปลี่ยนแปลงด้านอื่น เช่น เทคโนโลยีทางการเดินเรือก้าวหน้าขึ้น มีความรู้ทางด้านสภาพแวดล้อมมากขึ้น จึงทำให้มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นจากการเดินเรือเลียบชายฝั่ง

การแล่นเรือไปในทะเลเปิดเพื่อติดต่อระหว่างสองฝั่งในมหาสมุทรอินเดียด้านตะวันตก สะท้อนความชำนาญของนักเดินเรือในท้องถิ่นและน่านน้ำของตน เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นตามชายฝั่งจึงทำให้เกิดเป็นเครือข่ายของเมืองท่าค้าขายสำคัญ เมืองสำคัญเหล่านั้นมีความเคลื่อนไหวของชุมชนบ้านเมืองจากภายในมาส่งเสริมด้วย ผลได้จากการค้าสร้างความมั่งคั่งเข้มแข็งให้การรวมตัวทางการเมือง เพราะการค้าที่เกิดขึ้นนั้นมีสเกลกว้างขวางซับซ้อนกว่าชายฝั่ง ที่เป็นเช่นนี้แสดงว่าคนในพื้นถิ่นเองสามารถแสวงประโยชน์จากการเดินเรือค้าขายและหรือมีส่วนในการเดินเรือค้าขายนี้มาโดยตลอด มีความเป็นไปได้สูงว่า การรู้จัก “ลมมรสุม” จึงเป็นประสบการณ์ความชำนาญร่วมของนักเดินเรือหลายกลุ่มชนชาติซึ่งสั่งสมกันมา

๑. ลมมรสุม

ลมมรสุมมีบทบาทต่อชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนในมหาสมุทรอินเดียและภาคพื้นทวีป และสำหรับการค้าในมหาสมุทรอินเดีย ลมนี้เหมือนพรอันประเสริฐที่พระเจ้าและหรือธรรมชาติได้ให้แก่นักเดินเรือและชาวน้ำทุกคนที่รู้จักลมชนิดนี้ ชนท้องถิ่นดั้งเดิมคุ้นเคยกับลมชนิดนี้อยู่แล้ว ดังนั้นจึงมีบทบาทอย่างมากต่อการเดินเรือในแถบนี้ และโดยนัยนี้พ่อค้าพื้นถิ่นหรือคนพื้นเมืองที่ทำการค้าขายในกิจการค้าทั้งระหว่างประเทศและในภาคพื้นทวีปเองย่อมมีความรู้ในเรื่องเหล่านี้พอเพียงที่จะใช้ความรู้นั้นให้เป็นประโยชน์ต่อการเดินเรือค้าขายและจัดกิจการค้าของตน ซึ่งส่งผลให้กลุ่มการค้าของตนอันเป็นชนในถิ่นได้มีบทบาทการค้าอย่างเข้มแข็ง ตลอดช่วงสมัยแห่งพัฒนาการทางการค้าอันเป็นยุคทองยุคหนึ่งของอินเดีย ก่อนหน้าที่ชาวยุโรปตะวันตกจะเข้าสู่น่านน้ำแถบนี้และสลายความสมดุลทางการค้าของชุมชนบ้านเมืองในมหาสมุทรอินเดีย

เขตลมมรสุมของมหาสมุทรอินเดียประมาณตั้งแต่ช่องแคบบับ-เอล-มันเดบ (Bab-el-Mandeb) ตั้งแต่ปากทางเข้าทะเลแดง นับเป็นเขตลมมรสุมของมหาสมุทรอินเดีย ลมมรสุมพัดจากตะวันตกเฉียงใต้ในช่วงฤดูร้อน และจากตะวันออกเฉียงเหนือในฤดูหนาว ทว่าในแต่ละพื้นที่ระยะเวลาพัดแน่นอนของลมมรสุมต่างกันไป กระนั้นก็ตามนักเดินเรือรู้ดีว่าจะมีช่วง ๔ เดือนของลมดีเป็นช่วงเดินเรือ ไม่ว่าจะทางด้านตะวันตกหรือตะวันออกระหว่างทะเลอาระเบียและคาบสมุทรมลายู ความต่างของอุณหภูมิในมหาสมุทรและแผ่นดินตอนเหนือ ทำให้เกิดการหมุนเวียนของลมมรสุมเปลี่ยนกันระหว่างลมมรสุมตะวันออกและลม

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

มรสุมตะวันตก ทางด้านตะวันตก ฤดูหนาวลมดีพัดลงใต้จากทะเลอาระเบียลงถึงช่องแคบโมซัมบิก (Mozambique Channel) และที่เลยไปเล็กน้อย ขณะที่ฤดูร้อนทางตอนเหนือนักเดินเรือสามารถใช้ลมมรสุมตะวันออกเฉียงใต้พัดพาพวกเขาขึ้นเหนือไปตามเส้นทางเดียวกัน ส่วนทางด้านตะวันออกของมหาสมุทร ในฤดูร้อนลมมรสุมพัดขึ้นเหนือจากอินโดนีเซียและคาบสมุทรมลายู และพัดลงใต้ในฤดูหนาว จึงทำให้เรือสามารถติดต่อไปตามเมืองท่าค้าขายต่างๆ ทางเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และเมืองท่าของจีน-ญี่ปุ่นได้สะดวก [Curtin, P.D., 1985: 97.]

นอกจากลมมรสุมมีอิทธิพลต่อการเกษตรกรรมในดินแดนต่างๆ แล้ว ยังเป็นลมซึ่งมีบทบาทกำหนดจังหวะเวลาของการเดินเรือในมหาสมุทรอินเดีย (หรืออีกนัยหนึ่งคือบริเวณพื้นที่อันเป็นเขตร้อนที่สัมพันธ์กับเส้นศูนย์สูตรของเอเชีย) ระบบของลมมรสุมจึงมีอิทธิพลต่อโลกการค้าของมหาสมุทรอินเดีย โดยเฉพาะอย่างยิ่งฝนระยะแรกๆ เมื่อเทคโนโลยีการเดินเรือยังไม่ก้าวหน้าเช่นปัจจุบัน ฉะนั้นการเดินเรือจึงเป็นไปตามฤดูกาล ถ้าพิจารณาจากหนังสือของปโตเลมีซึ่งเขียนเมื่อประมาณคริสต์ศตวรรษที่ ๒ ก็จะเห็นได้ว่ากว่าจะถึงสมัยของปโตเลมี นักเดินเรือตะวันตกคุ้นเคยกับเมืองท่าค้าขายทางเหนือ ตะวันตกเฉียงเหนือ และตะวันออกเฉียงเหนือของอินเดียมากแล้ว ทั้งนี้เพราะการค้าทางตอนบนของทวีปนั้นผ่านการบุกเบิกและสำรวจมาเป็นเวลานาน ทั้งในบรรดาชนเผ่าและประเทศที่เป็นอำนาจใหญ่ เช่น กรีก-เปอร์เซีย อีกทั้งทางฝ่ายอินเดียตอนเหนือซึ่งได้ชื่อว่าบรรดามหาชนบททั้งหลายอันเกิดขึ้นทั้ง ๑๖ แห่งในลุ่มน้ำคงคานั้นล้วนส่งเสริมและทำกิจการค้าแทบทั้งสิ้น ส่วนการค้าบนฝั่งทะเลตะวันออกกับอินเดียทางตอนใต้ในบริเวณอ่าวเบงกอล ตลอดฝั่งโคโรมันเดลลงไปถึงศรีลังกา เห็นได้ชัดว่าบทบาทนั้นอยู่ในอำนาจของคนในท้องถิ่น ซึ่งสร้างอำนาจทางการเมืองและการค้าตามเมืองท่าค้าขายและเอมโพเรียมทางฝั่งตะวันตกและศรีลังกาเอง ในหนังสือของปโตเลมีกล่าวถึงเอมโพเรียมอีกอย่างน้อย ๒ แห่งทางด้านตะวันออก (นอกจากศรีลังกา) และเป็นเอมโพเรียมที่มีบทบาทสัมพันธ์กับน่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ด้วย

ไม่ใช่เฉพาะปโตเลมี แม้แต่สเตรโบและ *The Periplus* ก็กล่าวทำนองเดียวกัน แสดงว่าพ่อค้าจากภายนอกเหล่านั้นมีความรู้ทางภูมิศาสตร์ถึงลุ่มน้ำคงคาตอนบน ซึ่งสัมพันธ์กับเส้นทางค้าทางบกรวมทั้งทางสายไหม พ่อค้าเหล่านี้รู้จักชื่อสถานที่ เมืองท่า และสินค้าเป็นอย่างดี แหล่งผลิตลูกปัดและอื่นๆ ขนาดใหญ่ที่อะริกะเมฑุ ยืนยันว่าสินค้าของพ่อค้าตะวันตกมาสู่ด้านตะวันออกนี้แน่นอน และไม่ใช่กิจกรรมธุรกิจขนาดเล็ก แต่สิ่งที่ยังตอบไม่ได้แน่นอนคือ เรือค้าของตะวันตกมาถึงมหาสมุทรอินเดียด้านนี้หรือไม่ หรือเป็นเรือสินค้าในพื้นที่ดำเนินกิจการเกี่ยวกับการค้าทางทะเลที่นี้ทางฝั่งทะเลตะวันออก

ตอนหนึ่งใน *The Periplus* ว่า ทางเมืองท่าด้านตะวันออกนั้นเขาขนสินค้าลงเรือแล้วแล่นใบไปลีมิริเก (คือฝั่งมะละบาร์) และบางส่วนขึ้นเหนือ (คือขึ้นอ่าวเบงกอลสู่ลุ่มน้ำคงคาหรือไม่ก็ไปทางพม่า) ตามเมืองท่าทางตะวันออกนี้มีเรือพื้นถิ่นซึ่งเลียบฝั่งไปถึงลีมิริเกและที่ต่างๆ เรือนั้นเป็นเรือขุดขนาดใหญ่ผูกติดกันโดยใช้คานเชื่อม (yoke) เรือแบบนี้เรียกว่า “สังการะ” (Sangara) ตามสำเนียงกรีก แต่คน

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

พื้นเมืองเรียก “สังฆหตะ” (Sanghada) เป็นเรือลักษณะหนึ่ง คำนี้ปรากฏในเอกสารของศาสนาเชน ลักษณะเป็นเรือแคนูสองลำผูกติดกัน [The Periplus Maris Erythraei, 60: 20. 6-8.; Angavijja, 1957: 49.] อย่างไรก็ตามอาจเป็นได้ว่าเรือ “สังการะ” นี้น่าจะแล่นเลียบฝั่งทะเลอินเดียทั้งด้านตะวันตกและตะวันออกได้ตลอดทั้งปี ฉะนั้นการขนถ่ายสินค้าจากเรือต่างประเทศขนาดใหญ่ตามเมืองท่าอาจเป็นทางออกสำหรับการที่เรือใหญ่ไม่สามารถแล่นใบจากมหาสมุทรอินเดียด้านตะวันตกสู่ตะวันออก ต้องหยุดพำนัก ณ ที่ใดที่หนึ่ง และในกรณีนี้ศรีลังกาน่าจะเป็นคำตอบดีที่สุดสำหรับหยุดพัก

อย่างไรก็ตามมิอาจปฏิเสธบทบาทของการเดินเรือในท้องถิ่นเลียบชายฝั่ง เฉพาะอย่างยิ่งในอ่าวเบงกอลได้ชัดเจน อีกทั้งการเดินเรือเลียบชายฝั่งนี้เป็นกิจการที่ดำเนินไปได้ตลอดทั้งปี ฉะนั้นการเดินเรือติดต่อระหว่างคนในท้องถิ่นด้วยกันเองนั้นมิใช่เป็นไปไม่ได้ เฉพาะอย่างยิ่งถ้าเป็นการติดต่อโดยใช้เรือขนาดเล็ก แต่ความเติบโตของการค้าและพัฒนาการด้านต่างๆ ซึ่งเอื้อต่อการค้าจนเกิดเป็นเครือข่ายกว้างขวาง และเกิดความตื่นตัวขึ้นในหมู่คนค้าขายและคนผลิตนั้นต้องสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงบางอย่าง ซึ่งส่งผลกระทบวงกว้างต่อสังคมเกี่ยวข้อง ทั้งทางด้านการผลิตและการแลกเปลี่ยน เช่น พัฒนาการของสังคมระดับเมือง เป็นต้น

ชาวน้ำพื้นถิ่นในมหาสมุทรอินเดียย่อมต้องรู้จักพิษสงของลมมรสุมและวาตภัย ตลอดจนการเดินเรือในลมมรสุมถึงขั้นเป็นพัฒนาการทางเทคโนโลยีของการเดินเรือที่ก้าวหน้า แต่ความรู้เรื่องชนิดของลมและการเดินเรือโดยอาศัยศาสตร์สมัยใหม่ เรียกว่า ดาราศาสตร์ เช่น ดูกระแสน้ำขึ้น-ลง ใช้ดาวให้นำทาง และรายละเอียดอื่นๆ ล้วนปรากฏอยู่ในคัมภีร์ทางพุทธศาสนาและศาสนาเชน ตลอดจนเรื่องราวในชาดกต่างๆ ฉะนั้นจึงไม่อาจกล่าวได้ว่าชนพื้นเมืองไม่รู้จักการเดินเรือในลมมรสุมหรือไม่รู้จักลมมรสุม ทักษะการเดินเรือซึ่งรวมทั้งความปลอดภัยและหรือความสามารถในการติดต่อค้าขายแลกเปลี่ยนตามเมืองท่าค้าขายต่างหากที่มีน้ำหนักเหตุ-ผลเหมาะสมพอที่จะทำให้คนกล้าและเปลี่ยน หรือหาวิถีการเดินเรือให้เหมาะกับความต้องการ ประกอบกับความรู้ทางสภาพภูมิศาสตร์ที่ตั้งของเมืองท่าตามชายฝั่งทะเล สินค้าเข้า/ออก ณ เมืองท่าแห่งใด รับจากที่ใด เหล่านี้เป็นองค์รวมทางความรู้ซึ่งน่าจะส่งผลให้คนเปลี่ยนเส้นทางเดินเรือ หรือแสวงหาเส้นทางเพิ่มเติมจากการเดินเรือเลียบชายฝั่งซึ่งทำกันมาเป็นประเพณีแล้ว ประมาณได้ว่าการเปลี่ยนระบบการเดินเรือและการค้าจากแบบเลียบชายฝั่งทะเลมาเป็นการตัดข้ามทะเลเปิดหรือทะเลนอก เกิดเมื่อประมาณต้นคริสต์ศตวรรษ

ในกรณีของพ่อค้าจากต่างประเทศ ความสามารถในการสร้างเรือและเดินเรือขนาดใหญ่พร้อมกำลังอาวุธป้องกันโจรสลัด (ซึ่งมีอยู่ชุกชุมมากตามเกาะฝั่งทะเลด้านตะวันตก) น่าจะเป็นแรงผลักดันสำคัญที่กล้าเสี่ยงและแสวงประโยชน์จากการเบี่ยงเบนเส้นทาง การเปลี่ยนเส้นทางในที่นี้หมายถึงการเดินเรือตัดตรงจากฝั่งแอฟริกาตะวันออกสู่ทะเลเปิดหรือทะเลนอก ตัดตรงสู่เมืองท่า ทางตะวันตกเฉียงใต้ของอินเดียคือ ฝั่งมะละบาร์ ซึ่งมีเมืองมูซีรีสเป็นสำคัญ การตัดตรงเข้าสู่ฝั่งมะละบาร์ช่วยทุ่นทั้งเวลาและ

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ระยะทาง และยังสามารถติดต่อค้าขายต่อไปทางฝั่งทะเลด้านตะวันออกเฉียงใต้ต่อติดกับศรีลังกาอันเป็นเมืองท่าค้าขายมาแต่โบราณ เมืองเหล่านี้เป็นเมืองท่าค้าขายมาแต่ก่อนสมัยโรมันมาค้าขาย แต่ความได้เปรียบของโรมันอยู่ตรงที่สามารถสร้างเรือขนาดใหญ่มาค้าขายได้พร้อมกองทหารอาวุธครบคอยคุ้มครองพ่อค้า ด้วยเหตุนี้เรือโรมันจึงพร้อมที่จะตัดตรงออกสู่ทะเลนอกมุ่งเข้าสู่ฝั่งมะละ-บาร์โดยตรง *The Periplus* **บทที่ ๕๗** บรรยายว่า เมื่อลมตะวันตกเฉียงใต้พัดมา ลมนั้นชื่อ (ฮิปปาลุส) เรือมุ่งสู่แดนทมิฬ คือ “ตามิริกา” ออกจาก “แหลมเครื่องเทศ” โดยแล่นออกนอกทางลมเพียงเล็กน้อย

สมัยการค้ากรีก-โรมันเขาใช้เรือใหญ่แข็งแรง เฉพาะอย่างยิ่งลำเรือ (hull) ความแข็งแรงของเรือและขนาดนับเป็นกุญแจสำคัญที่ทำให้นักเดินเรือกล้าแล่นเรือไปในลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ได้ การค้าระหว่างอินเดีย-โรมนั้นต้องใช้เรือขนาดใหญ่แน่นอน มีผู้พบหลักฐานบันทึกบนกระดาษปาปิรุส มีรายละเอียดเรื่องการค้ากับอินเดีย รายการลงทุน และสินค้าบรรทุกมโหฬารมากเกินกว่าเรือเล็กจะดำเนินการได้ อาทิ พืชน้ำมัน (nard)* น้ำหนักประมาณตั้งแต่ ๗๐๐-๑,๗๐๐ ปอนด์ งาช้างหนักกว่า ๔,๗๐๐ ปอนด์ และสิ่งทออีก ๗๙๐ ชิ้น [Casson, L., 1991: 10.] เมื่อเปรียบเทียบช่วงเวลาที่เอกสารเหล่านั้นปรากฏ ประกอบรายละเอียดของเนื้อหาตามที่มีอยู่ในเอกสารนั้น เรามองเห็นปริมาณการค้าทางทะเลซึ่งเพิ่มพูน มีมิติกว้างขึ้นทั้งแนวตั้งและแนวนอนเกิดขึ้นในมหาสมุทรอินเดีย สอดคล้องกับการเกิดของอาณาจักรแว่นแคว้นและหรือบ้านเมืองใหญ่น้อยบริเวณชายฝั่งและตอนในของที่ราบสูงเดคคันและคาบสมุทรอินเดีย

หลังพระเจ้าอเล็กซานเดอร์มหาราชมีชัยเหนือเปอร์เซีย ทรงยกกองทัพกรีกแผ่อิทธิพลเข้าเอเชียผ่านเข้าสู่อินเดียทางอัฟกานิสถานตะวันออก ปราบปรามชนเผ่าหลายกลุ่มทางตอนเหนือของปากีสถานปัจจุบัน พระองค์เสด็จข้ามแม่น้ำสินธุในเดือนกุมภาพันธ์ ปี ๓๒๖ ก่อน ค.ศ. ฤดูนั้นลมมรสุมพัดเข้าและฝนตกหนัก ทำให้พระองค์ไม่สามารถรุกไปทางด้านตะวันออกต่อไปได้ ทหารของพระองค์ขัดขืนที่จะทำการสู้รบกับชนเผ่ามัลวา (Malavas) หรือ “มัลลอย” (Malloi) ในบริเวณนั้น ทรงเสด็จข้ามทะเลทรายของบาลูจิสถานปัจจุบัน ทรงเสด็จกลับถึงเปอร์เซียในปี ๓๒๔ ก่อน ค.ศ. และเสด็จสวรรคตในปีต่อมาที่กรุงบาบิลอน เนียร์ชัสเป็นผู้บัญชาการทหารคนหนึ่งของพระเจ้าอเล็กซานเดอร์ ซึ่งได้รับคำสั่งให้คุมกองเรือและออกเดินทางทันทีที่โอกาสอำนวย “ให้เดินทางทันทีที่ฤดูหนาวเปิดช่องให้ออกสู่ทะเล” บันทึกของเนียร์ชัสได้รับการตีพิมพ์ในสมัยหลังชื่อ *บันทึกการเดินทางของเนียร์ชัส (The Voyage of Nearchus: From the Indus to the Euphrates)* [The Voyage of Nearchus in Vincent, W. ed. 1998: 181.]

เข้าใจว่าด้วยเหตุที่ฝนตกหนัก ทำให้เนียร์ชัสและกองเรือต้องหยุดอยู่ที่อ่าวจอดเรือเป็นเวลาถึง ๒๔ วันกว่าจะเข้าถึงเวลาที่เรือจะฝ่าลมฝ่าฝนไปได้ บันทึกกล่าวถึงความยากลำบากซึ่งเผชิญกับแรงลมและกระแสน้ำแม้ขณะพยายามจอดเรืออยู่ในอ่าว อีกทั้งยังต้องเผชิญกับการลอบโจมตีของชนเผ่าถึง

---

*เข้าใจว่าเป็นแบบพืชไบโอชีวภาพในปัจจุบัน

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ขนาดที่ต้องตั้งแคมป์อยู่ริมฝั่งน้ำ ใช้ก้อนหินเป็นรั้วล้อมเพื่อป้องกัน ประมาณวันที่ ๓ พฤศจิกายน ลมเปิดโอกาสให้กองเรือเดินทางได้อีกครั้งแต่ก็ในระยะสั้น เป็นเช่นนี้ไปตลอดขณะที่เรือก็ยังต้องแล่นเลียบชายฝั่ง (หรือเห็นฝั่งอยู่ในสายตา) และหยุดจอดเป็นระยะ*

หมดสมัยพระเจ้าอเล็กซานเดอร์ จักรวรรดิของพระองค์ก็เริ่มเสื่อมสลาย บรรดานายพลของพระองค์ซึ่งยังคงคุมกำลังอยู่บริเวณตอนเหนือของอินเดียก็ตั้งตนเป็นใหญ่และต่อสู้กันเอง ขณะที่ทางฝ่ายการภายในของอินเดียเองนั้นราชวงศ์เมารยะก็ขึ้นมามีอำนาจ ราชสำนักเมารยะตั้งปัฏนะหรือปาฏลีบุตรเป็นราชธานี คุมอำนาจอยู่ในลุ่มน้ำคงคาซึ่งอยู่ทางด้านตะวันออกของลุ่มน้ำสินธุ ทางฝ่ายรัฐของกรีกในแดนเหนืออินเดียได้ส่งทูตมายังอินเดีย ชื่อ *เมกาธีนิส* (Megathenes) บันทึกของท่านผู้นี้ทำให้เรารู้ถึงราชสำนักและบ้านเมืองอินเดียตอนนั้น และบริเวณที่เลยตลอดแม่น้ำคงคาไปจนถึงเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ บันทึกดังกล่าวชื่อ *Indica* ผู้บันทึกมีข้อสังเกตเกี่ยวกับดินแดน ภูมิประเทศของอินเดียและบริเวณโดยรอบ ทิเบต ศรีลังกา ภูเขาหิมาลัย ที่สำคัญ เขากล่าวถึง *ลมมรสุม* ข้อความตอนนี้นับว่าสำคัญเพราะมันแสดงให้เห็นว่าคนพื้นถิ่นรู้จักลมนี้ดีอยู่แล้ว และได้ถ่ายทอดความรู้นั้นให้แก่พวกกรีก (ก่อนสมัยโรมันเสียอีก)

การพัดของลมมรสุมในมหาสมุทรอินเดียทำให้เรือที่เดินทางตามชายฝั่งตะวันตกจำเป็นต้องทอดสมออยู่ทางด้านนั้นยังไม่สามารถต่อไปทางตะวันออกได้ เพราะต้องรู้จักการเดินเรือโดยใช้ลมที่จะพัดไปทางตะวันออก หรือเรือในฝั่งตะวันออกก็จำเป็นที่จะต้องหยุดอยู่ที่ศรีลังกา ไม่สามารถเดินทางอ้อมทวีปเข้าสู่ฝั่งตะวันตกได้เช่นกัน ท่าเรือหรืออ่าวจอดเรือในบริเวณสองฝั่งมหาสมุทรนี้จึงเป็นที่พักเรือหรือหยุดยั้งเรือไว้เท่ากับที่เป็นเมืองค้าเมืองขายด้วย และเพราะฉะนั้นเราจึงพบจากรายงานการเดินทางสมัยโบราณและเอกสารลายลักษณ์อักษรว่า เมืองตามชายฝั่งหลายเมืองได้เติบโตขึ้นจากตลาดค้าและศูนย์กลางการค้าที่เป็นที่จอดเรือหลายแห่งด้วยกัน

เงื่อนไขการใช้ลมเดินเรือดังกล่าว ทำให้ศรีลังกาหรือตาโพรบานา หรือตาโพรบาเนอยู่ในตำแหน่งที่มีความสำคัญทางการค้ามาแต่สมัยโบราณก่อนคริสต์ศตวรรษ เรือสินค้าจากตะวันตกจะผ่านไปสู่ตะวันออกยากลำบากยิ่ง ต้องเปลี่ยนใช้ *เรือท้องแบน* ของชาวพื้นเมือง จึงจะเดินทางผ่านช่องแคบตรงอ่าวมันนาร์ (Mannar) ได้ มีหลักฐานทางโบราณคดีซึ่งแสดงถึงการมีชุมชนในบริเวณนี้ตั้งแต่ ๑๐๐ ปีก่อน ค.ศ. ถึงประมาณ ค.ศ. ๗๐๐ เช่นที่ กุฏิรามาไล (Kudiramalai) มันโตตา (Mantota) และอุรุเวลาปัฏนะ (Uruvelapatna) เป็นต้น [Kiribmmune, S., 1991.]

ระบบลมในมหาสมุทรอินเดียคือข้อแม้สำคัญสำหรับนักเดินเรือในมหาสมุทรอินเดียที่จะต้องทำความเข้าใจ และเพราะระบบลมนี้เองที่ทำให้การค้าชายฝั่งตามเมืองท่าสำคัญต่างๆ เกิดขึ้นในแต่ละฝั่ง

---

*วิลเลียม วินเซนต์ บรรณาธิการบันทึกของเนียร์ชัสชุดนี้มีความเห็นว่า กองเรือของเนียร์ชัสกำลังเผชิญกับลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ตะวันตกด้านหนึ่ง ฝั่งตะวันออกอีกด้านหนึ่ง การค้าขายแบบนี้ทำให้เกิดชุมชนบ้านเมืองภายในภาคพื้นทวีปตื่นตัวทำการค้าขายตามเมืองชายฝั่งทะเลหรือตรงปากแม่น้ำทั้งสองด้านของมหาสมุทรอินเดีย เช่น อาณาจักรศาตะวาหณะขยายอำนาจจากที่สูงเดคคันทางตะวันตกไปทางลุ่มน้ำกฤษณา-โฆธาวารีออกสู่ทะเลด้านตะวันออก (อาจเป็นได้ด้วยว่าพวกศาตะวาหณะทางด้านตะวันตกและอานธระทางด้านตะวันออกนั้น เป็นชนซึ่งผสมผสานเป็นกลุ่มเดียวกันมาแต่ก่อน ค.ศ. ถึงต้น ค.ศ. ก่อนที่พวกปัลลวะและพวกทมิฬจะเริ่มแย่งชิงอำนาจและยึดครองลุ่มน้ำโฆธาวารีไว้ในอำนาจของตน) แสดงว่าการเดินเรืออ้อมจากตะวันตกไปตะวันออกโดยเรือค้าขายขนาดใหญ่คงยังไม่เกิดขึ้นจนกว่าพ่อค้าจากต่างแดนจะได้พัฒนาเรือเดินสมุทรของตนให้มีขนาดใหญ่และทนทานแรงลม-คลื่นเมื่อเวลาตัดออกสู่ทะเลนอก เรือใหญ่นอกจากคงทนแล้วยังบรรทุกสินค้าได้มากกว่าเดิม การติดต่อระหว่างสองฟากฝั่งของมหาสมุทรอินเดียน่าจะผ่านชุมชนบ้านเมืองบนที่สูงเดคคันและคาบสมุทรมากกว่า

ไพลนีได้ชี้ให้เห็นในหนังสือของเขาว่า ทะเลระหว่างอินเดียและศรีลังกาแม้จะตื้นแต่บางส่วนก็มีที่ลึกด้วย จนกระทั่งไม่สามารถทอดสมอลงถึงพื้นได้ จึงต้องสร้างเรือให้มีส่วนที่เป็นหัวสูง (prow) ตรงปลายของลำเรือทั้งสองคือทั้งด้านหัวและหางเรือ ทั้งนี้นักวิชาการเสนอความเห็นว่าเป็นไปเพื่อทำให้สามารถหมุนตัวได้ในที่แคบ เรือที่มีทั้งหัวและหางสูงนี้พบร่องรอยหลักฐานทางโบราณคดีตั้งแต่ศตวรรษที่ ๓ ก่อน ค.ศ. นั่นก็คือ เวลาเรือเดินทางมาโดยลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ต้องให้ถึงฝั่งอินเดียด้านตะวันตกหรือศรีลังกาภายในเวลา ก่อนที่ลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือจะพัดเข้า ทันเวลาพอที่จะอาศัยกระแสน้ำในเขตอ่าวมันนาร์ดันเรือให้ผ่านช่องแคบนี้ไปได้ แต่ถ้าเรือใหญ่มาก็ต้องหยุดรอที่กุฏิรามาไลหรือขนถ่ายสินค้าลงเพื่อให้เรือเบาเดินทางต่อไปได้

นี้คืออุปสรรคในการที่เรือสินค้าจะเดินทางอ้อมมหาสมุทรรวดเดียว

ความสามารถของนักเดินเรือที่จะออกสู่ทะเลเปิดโดยใช้เส้นทางตัดตรงจากฝั่งแอฟริกาตะวันออกสู่ฝั่งมะละบาร์ นับเป็นการเปิดเส้นทางใหม่ตัดเข้าสู่เมืองท่าการค้าบริเวณคาบสมุทรตอนใต้ของอินเดียย่นระยะทางและไม่ต้องเลียบชายฝั่งดังก่อน (ถ้าไม่ต้องการ) เชื่อได้ว่าเส้นทางใหม่นี้เป็นปัจจัยเร่งให้เปิดเมืองท่าค้าขายถึงตาโพรบาเนหรือศรีลังกา และมะฑุไร อันเป็นเมืองศูนย์กลางการค้าของผู้ที่ใช้ภาษาทมิฬ

ในช่วงกลางของคริสต์ศตวรรษแรกนี้เองที่พ่อค้าชาวกรีก-อียิปต์ได้รวบรวมเอกสารเป็นคู่มือการเดินทางชื่อ *The Periplus of the Erythraen Sea* ปรากฏข้อความตอนหนึ่งกล่าวว่า เดินเรือเล็กๆ ต้องอ้อมจากฆาเน (Kane) และเอเดน *"ต่อเมื่อได้คำนึงถึงที่ตั้งของเมืองท่าและรูปลักษณ์ของท้องทะเล จึงพบเส้นทางนี้ผ่านสู่ทะเลนอก"* (after giving thought to the location of the ports and the shape of the sea, to find the route on the high seas.) และนี้คือ *เส้นทางสายตรง* [Periplus 57 จากคำแปลโดย Andre Tchernia] ฉะนั้นเมื่อพิจารณาตามนี้ก็จะเห็นได้ว่า กะลาสี-พ่อค้าชาวกรีก อียิปต์ได้เก็บสั่งสม

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ข้อมูลและประสบการณ์จากการเดินเรือและความรู้ ตลอดจนทำเลที่ตั้งของเมืองท่าค้าขายบนคาบสมุทรอินเดีย จนในที่สุดได้สังเคราะห์เป็นความรู้เกี่ยวกับการเดินเรือเฉพาะอย่างยิ่งในมหาสมุทรอินเดีย จนสามารถเข้าถึงเมืองท่าของอินเดียเรียง *ตามแนวจากเหนือลงใต้* ทางฝั่งทะเลด้านตะวันตก เลียบฝั่งแล้วเดินทางไปทางตะวันออกถึงศรีลังกาดังกล่าวแล้ว

การเดินเรือค้าขายตามที่ปรากฏใน *The Periplus* นั้นมักเริ่มออกจากเมืองท่าที่อียิปต์ เช่นที่ไมออส ฮอร์โมส (Myos Hormos) หรือเบเรนิเค (Berenice) แล้วขนถ่ายสินค้ามาลงเรือที่ทะเลแดงผ่านมูซา (Mouza) เมืองท่าบนคาบสมุทรอาระเบีย ตอนบนของช่องแคบบับ-เอล-มันเดบ (Bab-el-Mandeb) หรือส่งสินค้าไปที่เมืองท่าโอเคลิส (Okelis) ตรงบริเวณช่องแคบเลยทีเดียว จากนั้นก็เลียบฝั่งคาบสมุทรอาระเบียลงมาทางใต้ถึงฆาเน (Kane) แล้วแยกไปสู่เมืองท่าทางตะวันตกเฉียงเหนือของอินเดียบ้าง ไปทางตะวันตกเฉียงใต้บ้าง [**The Periplus Maris Erythraei**, I: 1. 1-4; 20: 7.14-16; 21.7.18-19; 25: 8. 19; 57: 19.7-12.]

การเดินทางดังกล่าวนี้ต้องอาศัยลมมรสุมอยู่แล้ว ซึ่งพัดมาอย่างสม่ำเสมอจากทางด้านตะวันออกเฉียงเหนือ ส่วนในฤดูร้อนก็พัดในทิศทางตรงกันข้ามคือตะวันตกเฉียงใต้ ถ้าเลือกเวลาดีจะสามารถใช้ลมได้ถูกจังหวะทั้งไปและกลับ แต่อย่างไรก็ตามลมทั้งสองชนิดนี้ก็มีธรรมชาติแตกต่างกัน ฉะนั้นจึงจำเป็นต้องพึ่งเทคโนโลยีในการเดินเรือ ทักษะในการเดินเรือแต่ละน่านน้ำ การเลือกเวลาเดินเรือตลอดจนขนาดของเรือและรูปลักษณ์ และอื่นๆ จะเห็นได้ชัดว่าในสมัยการค้ากรีก-โรมันนั้นสามารถสร้างเรือให้เผชิญกับความแตกต่างตามธรรมชาติของลมมรสุมต่างฤดูได้ ซึ่งแสดงว่าแรงจูงใจจากผลประโยชน์อันได้รับจากการค้าอาจเป็นพลังกระตุ้นความเปลี่ยนแปลงนี้ [นอกเหนือจากที่เวลาตอนนั้นโรมได้สร้างขีดความสามารถของตนทางด้านวิศวกรรมการต่อเรือโดยทำสงครามทางเรือชนะคาร์เธจ (Carthage) ในสงครามพิวนิค (Punic War) แย่งชิงอำนาจเหนือทะเลเมดิเตอร์เรเนียน]

The Periplus บรรยายถึงการเดินเรือโดยลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ในการข้ามไปสู่อินเดียว่า แม้รุนแรงแต่ได้ผลดี และสามารถตัดข้ามทะเลด้วยระยะทางสั้น ซึ่งจะไปถึงฝั่งอินเดียประมาณกันยายนหรือต้นตุลาคม ช่วงนั้นลมตะวันตกเฉียงใต้ก็ค่อยๆ ลดกำลังลงแล้ว ฝั่งทะเลอินเดียก็เปิดสู่กิจการเดินเรืออีกครั้งหนึ่ง มีเวลาพอจัดการอะไรได้มากมาย รอลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือประมาณเดือนพฤศจิกายนเตรียมเดินทางกลับ ลมตะวันตกเฉียงใต้นี้พัดจากมหาสมุทรอินเดียเข้าสู่ฝั่งอินเดีย เป็นเวลาเดียวกับที่ลมอีเตเซียนพัดอยู่ในแดนของพ่อค้า (คือทางด้านแอฟริกาตะวันออก) นับจากเวลาที่เรือตัดข้ามสมุทรได้นี้เรือก็สามารถเดินทางแยกย้ายจากที่ต่างๆ และแยกไปสู่ที่ตนต้องการไป เลียบไปตามชายฝั่งแล้วตัดตรงออกปากอ่าวไปเลยถึงบริเวณลีมิริเกหรือฑามิริกาโดยหันเรือออกให้พ้นแนวลม เมื่อนักเดินเรือตัดตรงออกสู่ทะเลจากฝั่งแอฟริกาตรงเข้าสู่มะละบาร์ได้เลย เท่ากับว่าได้ขยายเส้นทางการติดต่อถึงทางใต้สุดของคาบสมุทร ซึ่งเห็นได้ชัดว่าเมืองท่าการค้าที่มีความสำคัญเพิ่มมากขึ้นคือมูซีรีสและศรีลังกา และจาก

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ที่นี้การติดต่อทางทะเลจากโลกภายนอกทางด้านตะวันตกได้มุ่งสู่ด้านตะวันออกมากยิ่งขึ้น จนนำไปสู่การเปิดน่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (แต่ทั้งนี้มิได้หมายความว่าน่านน้ำทางด้านตะวันออกนี้เป็นบริเวณปิด แท้ที่จริงมันเปิดออกสู่การติดต่อค้าขายในหมู่ชนท้องถิ่นมาเนิ่นนานแล้ว)

The Periplus กล่าวถึงเส้นทางไปยังแหลมกุมารีหรือโฆมารี (Comari) ทางตอนใต้สุดว่ามีอ่าวจอดเรือ และมีผู้คนทั้งชาย-หญิงพากันอาบน้ำในบริเวณนี้ด้วยถือว่าเป็นน้ำศักดิ์สิทธิ์ เชื่อกันว่าเจ้าแม่หรือเทพสตรีซึ่งเขาเคารพนั้นเคยพำนักอยู่ที่นี่และสรงน้ำที่นี้ จากโฆมารีก็ถึงแหล่งทำประมงหอยมุกชื่อโคลชิ (Colchi) ต่อจากบริเวณนี้คือชายฝั่งทะเลซึ่งมีอ่าวเว้าแหว่งเข้าถึงตอนใน บริเวณนี้ทั้งหมดเรียกอาร์กะรู (Argaru) เป็นแหล่งซื้อขายมุกซึ่งพ่อค้าต่างเอามารวมที่นี้ อีกทั้งยังเป็นแหล่งส่งออกผ้ามัสลินด้วย เมืองที่เป็นตลาดค้าแถบนี้ล้วนมีท่าเรือ (harbours) สำหรับเรือจำนวนมาก ทั้งจากฑามิริกาและจากทางตอนเหนือ ตลาดที่เป็นศูนย์กลางการค้าขึ้นชื่อเช่น คามาระ (Camara) โปดุกกา (Poduca) และโสปัฏมะ (Sopatma) เรือขนาดธรรมดาจอดอยู่ตามชายฝั่งไปไกลตลอดเขตฑามิริกา ในอาณาบริเวณตลาดและเมืองท่าค้าขายตามกล่าวมานี้ สินค้าส่วนใหญ่เป็นสินค้านำเข้าจากฑามิริกา แม้แต่สินค้าที่ฑามิริกานำเข้ามาจากที่อื่นก็ถูกส่งมาที่นี่ หรือสินค้าจากอียิปต์ส่วนใหญ่ก็ถูกส่งมาที่นี้ด้วย ไม่ไกลจากฝั่งทะเลแถบนี้คือเกาะใหญ่ซึ่งเป็นศูนย์กลางการค้า และมีเส้นทางติดต่อทางตะวันออกเฉียงใต้คือศรีลังกา

๒. เครือข่ายการเชื่อมโยงและแวดวงของการค้าระยะเริ่มต้น

ได้กล่าวมาบ้างแล้วถึงการติดต่อของผู้คนทางมหาสมุทรอินเดียกับแหล่งอารยธรรมโบราณ แหล่งอารยธรรมเมโสโปเตเมียอันเป็นแหล่งอารยธรรมเก่าสุดอยู่บริเวณลุ่มน้ำไทกริส-ยูเฟรติส (ที่ซึ่งเป็นประเทศอิรักปัจจุบัน) นอกจากนี้ก็มีการติดต่อกับแหล่งอารยธรรมอียิปต์โบราณบริเวณลุ่มน้ำไนล์ เป็นอาทิ กิจกรรมการเคลื่อนไหวติดต่อทางการค้าอันเกิดขึ้นมีลักษณะทั้งที่เป็นการแลกเปลี่ยนการค้าข้ามวัฒนธรรมและอารยธรรม และการสร้างแวดวงความเชื่อมโยง ติดต่อถึงกันในระหว่างผู้คนชนชาติ เช่น การติดต่อของชาวอียิปต์ผ่านชาวนูเบียนได้ขยายเข้าสู่ฝั่งแอฟริกาจนมาต่อติดกับผู้คนชายฝั่งมหาสมุทรอินเดีย

ชุมชนน้ำตามชายฝั่งมหาสมุทรอินเดียได้สร้างความเชื่อมโยงติดต่อ สร้างแวดวงความสัมพันธ์กับสังคมอันอยู่บริเวณตอนใน เห็นได้ชัดเจนดังกรณีของชุมชนน้ำฝั่งมหาสมุทรอินเดียกับดินแดนส่วนในอันเป็นอนุทวีปอินเดีย เกิดเครือข่ายแวดวงของผู้คนบ้านเมืองเชื่อมโยงกันด้วยการค้าการขาย ทำให้ชุมชนเติบโตเป็นเมืองท่าค้าขายสำคัญทั้งบนเส้นทางค้าภายในภูมิภาคและเส้นทางค้าเชื่อมโยงตามชายฝั่งมหาสมุทรอินเดีย เครือข่ายของเมืองท่าค้าขายเหล่านี้เติบโตเป็นที่น่าสังเกตในช่วงสมัยการค้ากรีก-โรมันจนกระทั่งปโตเลมี นักภูมิศาสตร์ผู้มีชื่อเสียงเขียนบันทึกของเขาในสมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๒ เรียกเมืองการค้าตามชายฝั่งว่า เอมโพเรียม คือ เป็นเมืองการค้าที่เป็นทั้งเมืองท่าค้าขายและคลังสินค้าดังกล่าวมาแล้วในบทก่อน การค้าขายเกิดขึ้นตามบรรดาเอมโพเรียมมีตลอดจากฝั่งมหาสมุทรอินเดียด้าน

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ตะวันตก คาบสมุทรทางใต้ ตลอดไปถึงด้านตะวันออก จนต่อติดกับน่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป็นเครือข่ายการค้าที่ยังปรากฏอยู่แม้ในปัจจุบัน

เศรษฐกิจของการค้ามหาสมุทรอินเดียมิใช่เป็นเฉพาะเรื่องการค้าทางน้ำหรือเฉพาะชุมชนน้ำเพียงอย่างเดียว แต่การขยายตัวของเศรษฐกิจแบบนี้เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการเคลื่อนไหวติดต่อ การอพยพโยกย้าย และการทำสงครามของผู้คนกลุ่มชนต่างๆ ซึ่งมุ่งเข้าสู่อนุทวีปอินเดีย (แม้ยังมิอาจกล่าวได้ชัดเจนว่าการเคลื่อนไหวของผู้คนชุมชนเหล่านี้มีวัตถุประสงค์โดยตรงมุ่งเพื่อเปิดออกสู่การค้าในมหาสมุทรอินเดียก็ตาม) การขยายตัวของผู้คนชุมชนหลากหลายกลุ่มเหล่านี้เองได้ทำให้ผู้คนชนเผ่าจากดินแดนตอนในเปิดรุกออกสู่การติดต่อสัมพันธ์กับผู้คนตามชายฝั่งทะเล ซึ่งได้สร้างแวดวงการติดต่อและเครือข่ายของตนอยู่เองแล้ว จึงนับเป็นปรากฏการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์การค้าของมหาสมุทรอินเดีย

ดังได้กล่าวมาแล้ว แวดวงการติดต่อจากอ่าวเปอร์เซียถึงฝั่งทะเลอินเดียมีมานมนาน และมิได้แยกเป็นอิสระโดยสิ้นเชิงจากการเคลื่อนไหวของผู้คนบริเวณแผ่นดินตอนในทั้งที่อยู่ใกล้และไกล เหตุการณ์หลายเหตุการณ์แสดงว่ากษัตริย์และชนชาติอันรุ่งเรืองในยุคโบราณนั้นได้ส่งต่อหลักฐานร่องรอย ซึ่งเริ่มปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษรชัดเจนขึ้น ว่าต่างมีความพยายามอย่างมากในอันจะขยายตัวออกสู่บริเวณน่านน้ำมหาสมุทรอินเดีย (แม้ยังไม่รู้แน่ว่าจะเผชิญกับอะไร) ด้วยแรงผลักดันทั้งการทำสงครามและการค้าขายแลกเปลี่ยน อันเนื่องจากความต้องการในวัตถุสินค้าหรือวัตถุวัฒนธรรมอันหลากหลาย สอดคล้องกับการที่ได้พบสินค้าประเภทกำยานและอบเชยจากคาบสมุทรอาระเบียและอินเดีย โภคภัณฑ์ซึ่งปรากฏร่องรอยหลักฐานอยู่ตามแหล่งโบราณคดีหลายแหล่ง เช่นที่บีรส์ (Birs) นิมรุด (Nimrud) และอูร์ (UR) [Hornell, J., 1920: 208.]

อนึ่ง จากการค้นคว้าของนักโบราณคดีปัจจุบันพบว่า บรรดาเครื่องเทศ กำยาน เครื่องหอม สินค้าอุปโภคบริโภคอื่นๆ จากอินเดียและคาบสมุทรอาระเบียได้ผ่านเข้าสู่ชุมชนบ้านเมืองในอาณาบริเวณที่เป็นแหล่งอารยธรรมโบราณสืบเนื่องและเห็นได้ชัดเจนถึงสมัยก่อนคริสต์ศตวรรษไม่นานนัก แสดงว่าการติดต่อแลกเปลี่ยนค้าขายระหว่างฝั่งอินเดียและอ่าวเปอร์เซีย-คาบสมุทรอาระเบียเข้มข้นขึ้นเรื่อยๆ ผ่านมหาสมุทรอินเดียแล้วไปตามเส้นทางบกสู่ทะเลเมดิเตอร์เรเนียน หรือแยกตามเส้นทางการค้าสู่อียิปต์ [Ray, H.P., 1994: 56-57.]

อำนาจจากแผ่นดินตอนในซึ่งแผ่ออกสู่มหาสมุทรอินเดียช่วงสหัสวรรษแรกก่อน ค.ศ. ที่โดดเด่น คือ อียิปต์ เปอร์เซีย และกรีซ

เปอร์เซียภายใต้กษัตริย์ดาริอุส (Darius) แห่งราชวงศ์อะแคมีนิดได้ขยายอำนาจในสมัยของพระองค์ อำนาจของพระองค์นั้นถูกประกาศไว้ในจารึก ดังเช่น

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

จา*รึกเปอร์ซีโพลิส* (Persepolis inscription of Darius) อ้างถึงลุ่มน้ำสินธุและ “คันธาร” หรือที่เรารู้จักกันในชื่อ “คันธารราษฎร์” (คือบริเวณที่เป็นอัฟกานิสถานปัจจุบัน) ว่าอยู่ในอำนาจแต่ครั้งสมัยพระเจ้าไซรัส (Cyrus) [Sircar, D.C., 1965: 6-8.]

จารึกอีกหลักหนึ่งชื่อ จา*รึกสุเอซ* (Suez stelae) ตรงกับสมัยของกษัตริย์ดาริอุส มีความว่า สมัยนี้สร้างคลองเปิดออกสู่ทะเลแดง และทรงส่งเรือ ๒๔ ลำไปตามคลองสุเอซถึงเปอร์เซีย

หลักฐานทำนองนี้ย่อมยืนยันได้ถึงการปะทะสังสรรค์ของผู้คนชุมชนทั้งโดยผ่านการสงครามใช้อำนาจ และหรือการค้าแลกเปลี่ยนวัตถุสินค้าหรือวัตถุวัฒนธรรม

โดยทั่วไปแล้วเรามองว่าลักษณะสำคัญที่สุดของประวัติศาสตร์ยุคต้นของอินเดียทั้งฝ่ายใต้หรือที่ต่อติดกับทะเลนั้นคือการค้าอันเฟื่องฟู อันที่จริงลักษณะเช่นนี้ก็มองผ่านความหิวกระหายของมนุษย์ เช่น พิจารณาการริเริ่มทางการค้าผ่านการค้าเครื่องเทศบ้าง หรือผ่านความอยากความต้องการครอบครองสิ่งดีแปลกใหม่ เช่น ผ้าไหม ผ้าฝ้ายเนื้อดี มุกน้ำงาม ของบรรดาผู้มีอำนาจและผู้มั่งคั่งทั้งหลาย จะอย่างไรก็ตามความสนใจใคร่รู้ก็ปลุกความสนใจและความละโมบของพ่อค้านักเดินทางมากต่อมากทุกยุคทุกสมัย ทางฝ่ายชาวน้ำจากมหาสมุทรอินเดียเองก็ริเริ่มหรือร่วมในการติดต่อกับชาวต่างประเทศ ผ่านการส่งต่อสังสรรค์แลกเปลี่ยนทางวัตถุวัฒนธรรม-อารยธรรม และได้กำไรงามจากการค้าแลกเปลี่ยนนั้น พร้อมกับที่มีบางกลุ่มได้บุกเบิกไปสู่ดินแดนใหม่ อย่างน้อยที่สุดแวดวงของชาวน้ำชายฝั่งมหาสมุทรอินเดียซึ่งขยายไปกว้างขวางรวมฝั่งแอฟริกาตะวันออกและอ่าวเปอร์เซียด้วยนั้น ก็แสดงถึงความเคลื่อนไหวทางการค้านั้นเอง

การค้าของมหาสมุทรอินเดียคือการสร้างความเชื่อมโยงจนเกิดเป็นแวดวงของคนต่างกลุ่มติดต่อถึงกัน และเพราะฉะนั้นการเคลื่อนไหวของกลุ่มชนรวมทั้งการอพยพโยกย้าย การค้าแลกเปลี่ยน การทำสงคราม และอื่นๆ ทั้งภาคพื้นทวีปและมหาสมุทร โดยนัยนี้เราจึงเห็นได้ว่า ประวัติศาสตร์น่านทะเลอินเดียนี้มีความเป็นมาทางประวัติศาสตร์เกี่ยวข้องกับการค้าในแวดวงที่กว้างขวาง แม้มหาสมุทรอินเดียดูเหมือนมีสภาวะทางธรรมชาติและภูมิศาสตร์ที่หลากหลาย บริเวณชายฝั่งของมหาสมุทรล้วนมีกำแพงกั้นทางภาษาและชาติพันธุ์ อันตรายอันเกิดจากภัยรอบด้าน อาทิ ความกว้างขวางของผืนทะเล ไต้ฝุ่น ไซโคลน โขดหินโสโครกใต้น้ำ ตลอดจนน้ำขึ้นน้ำลง กระแสน้ำบริเวณศูนย์สูตร (south-equatorial current) กระแสลมมรสุมและลมสินค้าเหล่านี้เคยเป็นอุปสรรคต่อการเดินเรือติดต่อค้าขายของมนุษย์มาแล้วแต่อดีต ทั้งในภูมิภาค ระหว่างภูมิภาค และข้ามทวีป

อย่างไรก็ตามในอดีตที่ผ่านมาการค้าหรือการติดต่อแลกเปลี่ยนของผู้คนระหว่างภูมิภาคของมหาสมุทรอินเดีย เฉพาะอย่างยิ่งผู้คนตามบริเวณพื้นที่ริมฝั่งทะเลมหาสมุทรซึ่งมีการแลกเปลี่ยนโภค-ภัณฑ์อันจำเป็นต่อการดำรงชีวิต ก็ทำให้กลุ่มชนชาวดราวิเดียน เปอร์เซีย อาหรับ และชาวมลายูแห่งน่านทะเลเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ต่างมีชีวิตสัมพันธ์กัน ร่วมกันสร้างสรรค์ทักษะการเดินเรือตลอดจนเทคนิค

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

การต่อเรือไม้แบบโบราณที่มีใบเรือเป็นรูปสามเหลี่ยมหรือ “lateen ship” เป็นที่รู้จักกันในปัจจุบันว่า “เรือโดว์แบบอาหรับ” หรือ “Arab dhow” เรือดังกล่าวนับเป็นสัญลักษณ์ของมหาสมุทรอินเดียจนเกิดเป็นวัฒนธรรมร่วมเกี่ยวกับเรือ กิจกรรมการแลกเปลี่ยนค้าขายโดยใช้เรือนับเป็นปัจจัยที่ยึดโยงประชากรของมหาสมุทรให้มีเอกภาพร่วมกัน ซึ่งสามารถติดต่อแลกเปลี่ยนค้าขายกันมาแต่อดีตกาล มีพัฒนาการทางวัฒนธรรมร่วมกันได้ แม้ว่าในที่สุดแล้วการค้าอาจทำให้ชนกลุ่มต่างๆ เหล่านี้ผสมผสานหรือขัดแย้งกันในกระแสวิวัฒนาการของประวัติศาสตร์

รายละเอียดจากบันทึกของนักประวัติศาสตร์สมัยพระเจ้าอเล็กซานเดอร์เกี่ยวกับอินเดียในตอนนั้น ทำให้เราประเมินได้ถึงความเติบโตทางด้านเศรษฐกิจการค้าทั้งในภาคพื้นทวีปและน่านทะเล เช่น ตลาดค้าตามย่านต่างๆ วัวพันธุ์ดีจากตะวันตกเฉียงเหนือของอินเดีย ซึ่งพระองค์โปรดให้ส่งไปยังแมซีโดเนียถึง ๒,๐๐๐,๐๐๐ ตัว นอกจากนี้อินเดียขณะนั้นได้ชื่อว่ามีช่างฝีมือดีเฉพาะอย่างยิ่งช่างไม้ สามารถสร้างรถม้าศึก (chariot) เรือแม่น้ำ (boat) เรือทะเล (ship) [Sharma, R.S., 2008: 154-156.]

เมืองการค้าหลายเมืองทั้งบนบกและฝั่งทะเลเกิดขึ้นในสมัยที่พ่อค้าจากเมดิเตอร์เรเนียนเข้าไปค้าขายยังแผ่นดินอินเดีย ปรากฏพวกอภิรา (Abhiras) เดิมทีเป็นกลุ่มชนเร่ร่อนเลี้ยงสัตว์ ต่อมาได้ประกอบอาชีพค้าขายจนขึ้นชื่อ เป็นที่รู้จักอยู่แถบชายฝั่งทะเล และในที่สุดกลายเป็นนักการค้าซึ่งชำชองอยู่บริเวณเมืองบารีกาซา (ตอนบนของฝั่งทะเลอินเดียด้านตะวันตก) จนกลายเป็นทั้งศูนย์กลางของแหล่งผลิตและที่รับวัตถุดิบในการผลิต เท่ากับเป็นแหล่งสินค้าและโภคภัณฑ์ อาทิ เครื่องเงิน เหล้าไวน์ น้ำหอม ส่วนดินแดนตอนในของบารีกาซาเลยไปจนถึงตอนกลางของแผ่นดินอินเดียและไกลออกไป พ่อค้าได้ส่งสินค้าของตนออกที่เมืองท่านี้ เช่น ไหมหรือพืชน้ำมัน (nard) จากแคชเมียร์เป็นสินค้าออกที่บารีกาซา; ศูนย์การค้าทางบริเวณตอนในของอินเดีย เช่น มถุราและอุชเชนีบนที่สูงเดคคัน สามารถค้าขายกับพ่อค้าจากเมดิเตอร์เรเนียนได้โดยไม่ใช้เหรียญเงินท้องถิ่นเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน แสดงว่าพ่อค้าพื้นเมืองนั้นคุ้นเคยกับสื่อเกี่ยวกับเงินตราท้องถิ่นเป็นอย่างดี (ซึ่งอาจเป็นด้วยเหตุนี้ก็ได้ที่นักโบราณคดีไม่พบเหรียญทองโรมันเลยในบริเวณแถบนี้ เพราะมีระบบเงินตราใช้กันอยู่แล้ว นอกเหนือจากพวกกุษาณะซึ่งอยู่ทางตอนเหนือและเป็นพ่อค้าก็มีเงินตราของตนใช้ในการแลกเปลี่ยน)

จะเห็นได้ว่าการค้าได้ดึงผู้คนชุมชนทั้งอยู่ใกล้ทะเลและตอนในให้มีโอกาสติดต่อกัน การค้ากรีก-โรมันกับอินเดียจึงไม่เป็นแบบการค้าเลียบชายฝั่งเท่านั้น แต่มีการจัดระเบียบและทิศทางการค้า ไม่ใช่เฉพาะมารับซื้อแต่ดูเหมือนคนพื้นเมืองได้ขยายตัวซับซ้อนกว่าเดิม อีกทั้งปริมาณการค้าขายก็เพิ่มมากขึ้นด้วย ดังที่สเตรโบกล่าวถึงกองเรือ ๑๒๐ ลำออกจากเมืองท่าในทะเลแดงมายังอินเดีย แสดงว่าต้องมีอำนาจควบคุมอยู่บริเวณทะเลแดงให้ดำเนินการทางการค้า ไม่ใช่เฉพาะพวกซาบีน (Sabaen) หรืออาหรับเท่านั้นที่เคยเป็นตัวกลางค้าขายอยู่ นอกจากนี้ปรากฏหลักฐานเกี่ยวกับการค้าของอินเดียที่อเล็กซานเดรีย รวมทั้งจารึกภาษาปรากฤต กล่าวถึงพ่อค้าและกราฟฟิตีเป็นตัวอักษรพราหมีแบบทมิฬ ซึ่งอาจ

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

เป็นชื่อของคนทมิฬบนชิ้นส่วนหม้อไห แสดงว่าคนบริเวณคาบสมุทรอินเดียทางใต้มีความตื่นตัวทางการค้ากับโลกภายนอก สอดรับกับจารึกกรีกที่ใกล้แม่น้ำไนล์กล่าวถึงชาวอินเดียผู้หนึ่งสรรเสริญเทพเจ้าแพน (ซึ่งอาจเป็นชาวอินเดียในวัฒนธรรมกรีกหรือเชื้อสายกรีก) พบกราฟฟิตีบนชิ้นส่วนหม้อไหที่แหล่งโบราณคดีอะริกะเมฑุทางฝั่งตะวันออกของมหาสมุทรอินเดียอีกด้วย หลักฐานเหล่านี้แสดงว่าผู้คนชาวดราวิเดียนดั้งเดิมของอินเดียมีบทบาทค้าขายมาแต่ยุคต้นๆ ขณะที่อินเดียทางตอนเหนือค่อยๆ เปลี่ยนจากสังคมพวกเลี้ยงสัตว์มาเป็นสังคมเกษตรกรรม พร้อมกับมีวิวัฒนาการทางด้านการค้าแลกเปลี่ยน

ผู้คนหลายกลุ่มเหล่าเข้าสู่อินเดียจากทางตอนเหนือด้วยลักษณะวิธีการต่างๆ กัน ผู้คนเหล่านี้จะเข้ามามีบทบาททางการค้าผ่านแผ่นดินอินเดียออกสู่น่านน้ำมหาสมุทรอินเดีย และขณะเดียวกันผู้คนชุมชนจากภูมิภาคเหล่านี้ได้กระจัดกระจายแผ่ขยายอยู่ทั่วภาคพื้นอนุทวีปอินเดีย ทิ้งร่องรอยที่ทำให้เราได้เห็นว่าตามเส้นทางคมนาคมการค้าแลกเปลี่ยนติดต่อทั้งหลายเกิดขึ้นพร้อมกับชุมชนบ้านเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งบ้านเมืองอันเป็นศูนย์กลางสำคัญหรือรัฐในระยะแรกเริ่ม ล้วนติดต่อถึงกันตามเส้นทางคมนาคมซึ่งเชื่อมโยงออกสู่ฝั่งทะเล ที่เป็นรูปธรรมคือเมืองในอารยธรรมลุ่มน้ำสินธุ

ประวัติความเป็นมาและการตั้งถิ่นฐานของ “อารยัน” บนแผ่นดินอินเดียเกิดภายหลังอารยธรรมลุ่มน้ำสินธุ และมิใช่เป็นเรื่องของการสู้รบแย่งชิงดินแดนด้วยการทำสงครามเท่านั้น แต่เป็นการเคลื่อนเข้ามาตั้งถิ่นฐานหาที่ทำกิน ทั้งโดยการสู้รบแย่งชิง การปะทะสังสรรค์ของกลุ่มชน และที่สำคัญ การค้าขายแลกเปลี่ยนระหว่างกลุ่มชนทั้งหลายเกิดขึ้น พร้อมกับที่การตั้งถิ่นฐานใหม่ก็แผ่ขยายทางตอนเหนือของอินเดีย

“อารยัน” นั้นเป็นกลุ่มชนชาติซึ่งเป็นชาติผสมอันเกิดจากการอพยพโยกย้ายของคนหลายกลุ่มเข้าสู่อนุทวีปอินเดียตอนเหนือ ผู้คนโคตรตระกูลต่างๆ ได้อพยพเข้าสู่แดนเอเชียยุโรปมานานนับด้วยพันปี นักวิชาการแยกคนเหล่านี้ออกเป็น ๒ กลุ่มใหญ่ตามภาษาและตัวอักษรอันชนเหล่านี้ใช้ (ไม่ได้จำแนกเป็นกลุ่มชาติพันธุ์)

สองกลุ่มใหญ่นั้นกลุ่มหนึ่งเรียก “เซมิติก” อีกกลุ่มหนึ่งเรียก “อินโด-ยูเรเปียน” ในทางด้านวัฒนธรรมและภาษาแล้ว “อารยัน” จึงจัดอยู่ในกลุ่มอินโด-ยูโรเปียน

“อารยัน” เข้าสู่ตอนเหนือของอินเดียเมื่อประมาณ ๑,๕๐๐ ปีก่อน ค.ศ. เป็นเหตุการณ์ซึ่งเกิดขึ้นหลังอารยธรรมลุ่มน้ำสินธุ เมื่ออารยันเข้ามานั้น “ดราวิเดียน” ซึ่งเป็นคนพื้นถิ่นอินเดียหลากหลายกลุ่มกระจายตัวอยู่ทั่วไป เฉพาะอย่างยิ่งบริเวณคาบสมุทรอินเดียทางใต้

กล่าวได้ว่าความเชื่อมโยงทางด้านวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชนหลายกลุ่มดำเนินไปอย่างสืบเนื่อง แม้การ “เกี่ยวโยง” ด้านชาติพันธุ์อาจเป็นเรื่องถกเถียงกันอีกนาน วัฒนธรรมการใช้ภาษาก็เป็นอีกส่วนหนึ่งซึ่งช่วยสร้างความ “เกี่ยวโยง” แต่ “การค้าแลกเปลี่ยน” อันเกิดขึ้นในหมู่ชนกลุ่มต่างๆ ทำให้เกิดแวดวงแห่งการติดต่อซึ่งขยายกว้างขวางซับซ้อนและข้ามภูมิภาค ขณะเดียวกันแวดวงของการค้าขาย

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

แลกเปลี่ยนอันซับซ้อนนั้นก็ได้ทำให้เกิดกลุ่มคนซึ่งมีบทบาทหน้าที่เฉพาะทางด้านการค้า การผลิต และประกอบการ อันเป็นที่มาของไวศยวรรณะหรือวรรณะพ่อค้าซึ่งจะได้กล่าวถึงต่อไปข้างหน้า

การค้าเป็นแรงกระตุ้นสำคัญต่อกระบวนการหล่อหลอมทางสังคม-วัฒนธรรมของผู้คนทั้งภาคพื้นทวีปและในมหาสมุทรอินเดีย เครือข่ายทางการค้าขยายกว้างขวางทั้งทางบกและทางทะเล บรรดาพ่อค้าต่างเจริญเติบโตและมีฐานะมั่งคั่ง แม้ว่าอำนาจทางการเมืองซึ่งเกิดขึ้นนั้นจะมิได้มีการรวมศูนย์ ณ แห่งใดแห่งหนึ่งอย่างคงทนยาวนาน ชนในท้องถิ่นบริเวณแผ่นดินของคาบสมุทรและริมฝั่งทะเลจึงสามารถรวมตัวกันตั้งเป็นบ้านเมือง แสวงประโยชน์จากการค้าทั้งทางบกและการค้าข้ามคาบสมุทร ดังเห็นได้ว่ามีเส้นทางค้าและเมืองท่าตลาดค้าปรากฏเป็นหลักฐานอยู่ทั่วไป

อย่างน้อยตั้งแต่ปี ๖๐๐ ก่อน ค.ศ. เส้นทางค้าสายหลักพาดผ่านจากตักศิลาไปยังเอเชียตะวันตกและโลกแห่งอารยธรรมกรีก นั่นก็คือ ชนในอินเดียได้เปิดสู่การติดต่อกับแหล่งอารยธรรมและการค้าทางด้านนี้ของโลก [Saletore, R.N., 1973: 372-385.] ส่วนแรกของเส้นทางบกสายสำคัญคือ จากตักศิลาไปถึงบีกราม (Begram) แล้วแยกออกเป็น ๒ สายใหญ่ ได้แก่

สายเหนือผ่านเข้าบักเตรีย ทะเลสาบแคสเปียน ผ่านคอเคซัสไปทะเลดำ

สายใต้ผ่านกันดาฮาร์ (Kandahar) ไปยังเมืองท่าทางตะวันออกของทะเลเมดิเตอร์เรเนียน

เมื่อพวกกุษาณะขึ้นมามีอำนาจคุมบริเวณที่เส้นทางค้าเหล่านี้พาดผ่าน ทำให้สามารถเชื่อมกับการค้าบนเส้นทางสายไหมได้อีกด้วย

เส้นทางสายไหมส่วนหนึ่งผ่านเข้าเอเชียกลางและบักเตรียในอิทธิพลของพวกกุษาณะ แล้วผ่านเข้าเขตอำนาจของพวกปาร์เถียน (Parthian) เข้าสู่ซีเรีย ลุ่มน้ำไทกริส-ยูเฟรติส (อิรัก) ถึงกรุงคอนสแตนติโนเปิล [Liu, X., 1994: 2-22; Frye, 1996: 153-157.]

ฉะนั้นโดยผ่านการเชื่อมโยงกับพวกกุษาณะ พ่อค้าอินเดียก็สามารถมีส่วนร่วมในการค้าบนเส้นทางสายไหมด้วย นอกจากเป็นผู้เสนอสินค้าในแผ่นดินตน ยังเป็นตัวกลางค้าผ้าไหมตลอดจนสินค้าจากจีนและเอเชียตะวันออกเฉียงเหนือใต้

ขณะเดียวกันในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ ๑ และ ๒ บรรดาสมณทูตในพุทธศาสนาต่างประสบความสำเร็จในการแผ่คำสอนของพระพุทธเจ้าไปในหมู่ชนเผ่าชนชาติในเอเชียกลางและในประเทศจีน สมัยราชวงศ์กุษาณะเรืองอำนาจ พ่อค้าอินเดียสามารถตั้งนิคมตามศูนย์กลางการค้าหรือเมืองที่เป็นตลาดค้าบนเส้นทางสายไหม เช่น คาชการ์ (Kashgar) ยารคานด์ (Yarkand) โฆธาน (Khotan) ตุรฝาน (Turfan) ขณะที่พุทธศาสนาก็แพร่ไปตามเส้นทางนี้ ปรากฏศาสนสถานและวัตถุอันสัมพันธ์กับพุทธศาสนาหลงเหลือเป็นร่องรอยอยู่อย่างชัดเจน ยิ่งเมื่อพุทธศาสนาเป็นที่นิยมในประเทศจีน วัตถุหรือสิ่งประดิษฐ์อันสัมพันธ์กับพุทธศาสนา เช่น บาตร ลูกประคำ พระพุทธรูป หรือแม้แต่ “พระธาตุ” ก็กลายเป็นสินค้าต้องประสงค์มากขึ้น [Liu, X., 1994: 53, 77, 88-102.]

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ขณะเดียวกันทางฝ่ายฮ่องเต้จีนก็สนับสนุนพ่อค้าอินเดียให้ส่งสินค้าไปยังตลาดโรมัน ผ่านเส้นทางสายเลียบฝั่งมหาสมุทรอินเดียด้านตะวันตก จากตักศิลาลงใต้ไปยังเมืองท่าบาบาริคุมและบารีกาซา (เพื่อหลีกเลี่ยงการปล้นสดมภ์ของชนเผ่าปาร์เถียน) จากเมืองท่าเหล่านี้เรือโรมันก็รับสินค้าผ้าไหมจีนผ่านแดนอินเดีย ส่วนพ่อค้าอินเดียก็รับอัญมณีจากโรมัน เช่น ปะการัง โตปาซ แก้ว เงิน (เหล่านี้พ่อค้าโรมันอาจได้จากตลาดค้าตามชายฝั่งทะเล หรือการติดต่อกับศรีลังกาที่เป็นแหล่งสินค้าเหล่านี้-ผู้วิจัย) บรรทุกกองคาราวานทางบกไปยังจีน [Liu, X., 1994: 10.] เชื่อได้ว่าการค้าระหว่างอินเดียและจีนผ่านราชวงศ์กุษาณะดังกล่าวนี้มิใช่เป็นเฉพาะพ่อค้าเท่านั้น ชนชั้นสูงอันมีอำนาจทางการเมืองได้รวมอยู่ในการค้านี้ด้วย และโดยเฉพาะอย่างยิ่งการเก็บภาษีจากการค้าและส่งเสริมอำนาจผ่านสมาคมพ่อค้าหรือพ่อค้ากลุ่มใดกลุ่มหนึ่งโดยเฉพาะ

การค้าระหว่างอินเดียกับกรีกและโรมันในมหาสมุทรอินเดียก็เป็นส่วนสำคัญที่ช่วยเพิ่มความมั่งคั่งให้กับคนท้องถิ่น สัมพันธ์กับความตื่นตัวและเปิดโลกทางการค้าโดยคนท้องถิ่นเอง จักรวรรดิโรมันตั้งขึ้นเมื่อปี ๓๑ ก่อน ค.ศ. ประมาณว่าการค้าระหว่างสองแผ่นดินนี้ข้ามมหาสมุทรอินเดียรวมแล้วมากกว่า ๒๐๐ ปี ส่วนใหญ่มักให้เหตุผลกันว่าเป็นเพราะโรมต้องการผลิตผลจากอินเดีย จีน และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ที่สำคัญก็คือ พ่อค้าพื้นถิ่นมีบทบาทเป็นทั้งผู้ผลิตและผู้ขายด้วย

การที่แผ่นดินอินเดียเป็นศูนย์กลางของเส้นทางค้าติดต่อทางเหนือช่วยขยายเครือข่ายการติดต่อในน่านน้ำมหาสมุทรอินเดียด้วย ขณะที่เรือโรมันรับผ้าไหมจีนส่งออกทางเมืองท่าฝั่งตะวันตกของอินเดียและพวกกุษาณะเองก็เปิดโอกาสให้พ่อค้าอินเดียได้มีส่วนบนเส้นทางสายไหม เพราะฉะนั้นการค้ามหาสมุทรอินเดียจึงเป็นความเคลื่อนไหวทั้งจากพ่อค้านอกภูมิภาคและพ่อค้าในภูมิภาค ทั้งทางบกและทางทะเล

มีหลักฐานด้วยว่าเรือเล็กของกรีก อาหรับ อียิปต์ และอินเดีย (ซึ่งเป็นชาวน้ำนักเดินเรือจากชุมชนตามชายฝั่ง) ล้วนผ่านเข้าออกตามบริเวณเมืองท่าฝั่งทะเลด้านตะวันตกของมหาสมุทรอินเดีย เช่น บาบา-ริคุม บารีกาซา มูซีรีส ล้วนมีพ่อค้าท้องถิ่นช่วยขนถ่ายสินค้าหรือค้าขายเสียเอง [Sidebotham, S.E., 1991: 12-13.] สันนิษฐานว่าทั้งอินเดียชาวน้ำในท้องถิ่นและอาหรับ (เช่น อาหรับเยเมนและฮาธรามอท-Hadhramaut) ซึ่งคุ้นเคยกับการเดินเรือและรู้จักลมมรสุมในมหาสมุทรอินเดียอยู่แล้ว เดินเรือเลียบชายฝั่งได้เข้าทำการค้าขาย ทั้งเป็นพ่อค้าคนกลางและนักเดินเรือนำร่อง การค้าแบบนี้ยึดเมืองท่าค้าขายเป็นหลัก ทุกอย่างต้องนำมาแลกเปลี่ยนกันที่เมืองท่า การเดินเรือเข้าออก ทั้งสินค้าเข้าและสินค้าออกจะถูกนำมาบรรทุกลงเรือเล็ก (ด้วยฝีมือเดินเรือของชาวน้ำพื้นถิ่นและหรืออาหรับ) จากเมืองท่าหนึ่งไปยังอีกเมืองท่าหนึ่ง เลียบชายฝั่งจากตะวันตกไปตะวันออก และตะวันออกไปตะวันตก [Casson, L., 1991: 10-11.]

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

การเติบโตของผู้คนชุมชนบ้านเมือง และโดยเฉพาะอย่างยิ่งการเติบโตและความรุ่งเรืองทางการค้าของท้องถิ่นบนคาบสมุทรอินเดีย ทั้งที่ราบสูงเดคคันและชายฝั่งทะเลจนเกิดเป็นรัฐอาณาจักรซึ่งมีอำนาจทางการค้าตั้งแต่สมัยราชวงศ์เมารยะสืบเนื่องไป เป็นหลักฐานอยู่ในตัวเองถึงบทบาททางการค้าของพ่อค้าในพื้นถิ่นต่อการค้าทั้งทางบกและทางทะเล ขณะที่คนในท้องถิ่นมีบทบาททางการค้าสูงยิ่งนั้น พลังของการปะทะสังสรรค์อันมาจากพ่อค้าหรือชนจากภายนอกซึ่งเข้าสู่วงจรการค้าของอินเดียและมหาสมุทรอินเดียก็มิได้ถูกปฏิเสธจนกลายเป็นแรงต้าน การผสมผสานชนต่างชาติซึ่งเข้ามาค้าขายบนแผ่นดินอินเดีย (ทั้งที่มาจากการค้าทางทะเลและการค้าทางบก) กับคนพื้นเมืองอินเดียก็คงได้เกิดมีขึ้นเป็นเรื่องราวมีประวัติสืบเนื่องอยู่ในสังคมอินเดีย ที่เห็นและมีเรื่องราวชัดเจนคือ กรณีของ “ชาวกรีก” หรือที่เรียกว่า “ยะวะนะ” มีความหมายกว้างขวาง ครอบคลุมคนหลายกลุ่มชนชาติซึ่งเป็นไปตามความคุ้นเคยสังสรรค์กันอันเกิดจากการค้า

เดิมทีชาวอินเดียถือว่ากรีกเป็น “มเลจฉะ” (mlacchas) เรียกว่า “ยะวะนะ” (yavana) มาจากคำว่า “โยนะ” (yona) ในภาษาปรากฤต และคำภาษาเปอร์เซียเก่าว่า “เยานะ” (yauna) ซึ่งมาจากคำว่า “ไอโอเนีย” (Ionia) หมายถึง ชาวกรีกไอโอเนีย เป็นชาวกรีกรุ่นแรกซึ่งติดต่อกับเปอร์เซียและอินเดีย

ชาวต่างชาติยุคก่อนสมัยใหม่ถูกเรียกรวมว่า “ยะวะนะ” เดิมทีก็เป็นที่เข้าใจในหมู่ผู้ศึกษาประวัติศาสตร์อินเดีย และหรือในแวดวงอินเดียศึกษาว่า “ยะวะนะ” หมายถึง “กรีก” “โรมัน” หรือ “กรีก-โรมัน” แต่พวกยะวะนะตามหลักฐานในประวัติศาสตร์นั้นกินความกว้างขวางกว่ามาก

คำว่า “ยะวะนะ” มีความหมายขยายความไม่เฉพาะกรีกในท้องถิ่นทางเหนือของอินเดียเท่านั้น แต่รวมพวกที่มาจากเอเชียตะวันตกและเมดิเตอร์เรเนียนตะวันออกไว้ด้วย ในอินเดียตอนใต้พ่อค้าจากโรมหรือแม้แต่อาหรับในสมัยหลังก็เรียกกันว่า “ยะวะนะ”

วรรณคดีทมิฬยุคแรกกล่าวถึงพวกกรีกซึ่งตั้งถิ่นฐานอยู่ ณ เมืองฆาเวริปัฏฏินัม และว่าเป็น “มเลจฉะ” เป็นชาวป่าชั้นต่ำ พูดภาษาต่างประเทศ เข้าใจยากประดุจคนถูกตัดลิ้นออกพูดเจรจา

ชาวยุโรปอื่นเมื่อเข้าสู่อินเดียก็ถูกเรียกว่า “ยะวะนะ” พวกที่มีเชื้อสายแอฟริกา เช่น มากัสการ์จะถูกเรียกว่า “ยะวะนะดำ” หรือ “กาฬยะวะนะ” (k**ā**layavanas)

“ยะวะนะ” หรือ “อินโด-กรีก” ระดับหัวหน้าซึ่งปกครองแว่นแคว้นเล็กๆ ทางตอนเหนือของอินเดียจึงถูกนับเนื่องอยู่ในวรรณะกษัตริย์ แต่เป็น *“กษัตริยา” ด้อยฐานะ* ไม่ใช่วรรณะกษัตริย์สูงโดยชาติกำเนิด แต่มาจากตระกูลศูทรหรือชาวต่างชาติ และมักถูกเรียกว่า “ราชา”

เรื่องเก่าอินเดียก็กล่าวถึงพวกยะวะนะว่ามาจากตระกูลตุรวาสุ (Turvasu) เป็นลูกของ “ยายาติ” (yayati) ซึ่งเป็นตระกูลหนึ่งในหมู่อินเดียตอนเหนือแต่ครั้งบรรพกาล (ดู *มัสยาปุราณะ*)

ส่วนคำว่า “อินโด-กรีก” เรียกกันในประวัติศาสตร์อินเดีย คือกรีกอยู่บริเวณแคว้นบักเตรียหรือเรียก “กรีกบักเตรียน” (Bactrian Greek) คนต่างชาติอื่นๆ เช่น พวก “ศากะ” (Sakas) หรือ “ซีเธียน”

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

(Seythians) ซึ่งมาจากเอเชียกลางหรือพวก “กุษาณะ” (Kusanas) อาจมีกรีกผสมอยู่ด้วย แม้พวกเหล่านี้ถูกพิจารณาว่าเป็นพวกป่าเถื่อน ต้อยต่ำในประวัติศาสตร์อินเดีย แต่พวกเหล่านี้กลับสามารถเรียนรู้และใช้ภาษาสันสกฤตซึ่งถือกันว่าเป็นภาษาสูง และยังแต่งงานกับโคตรตระกูลคนพื้นเมืองเดิมหรือคนในท้องถิ่นอีก พวกซึ่งถูกดูหมิ่นว่าอยู่ในวรรณะต่ำเหล่านี้ภายหลังกลับเป็นผู้ปกป้องและเข้มงวดเกี่ยวกับระบบวรรณะด้วยซ้ำ ดังปรากฏในจารึกพวกศากะช่วง ๑๐๐ ปีก่อน ค.ศ.-ค.ศ. ๓๐๐

พวกยะวะนะนั้นมีบทบาททางการค้าอยู่ไม่น้อยในสังคมอินเดีย เฉพาะอย่างยิ่งตามเมืองท่าการค้าและศูนย์กลางการค้า เพราะยะวะนะมากับการค้า การค้าของคาบสมุทรอินเดียยุคแรกนี้ต่างจากยุคหลัง (เมื่อศาสนาอิสลามและคริสต์ศาสนาถูกนำมาใช้อยู่เบื้องหลังบรรดาพ่อค้าและเครือข่ายทางการค้าต่างๆ ซึ่งเกิดขึ้น)

“ยะวะนะ” มิใช่มาจากเอเชียตะวันตกเท่านั้น จำนวนหนึ่งมาจากตระกูลพ่อค้าของกรีกและดินแดนเลอวันไทน์ (Levantine) จากเมดิเตอร์เรเนียนตะวันออกซึ่งติดต่อค้าขายกับอินเดียตะวันตกมาหลายชั่วอายุคน บรรดายะวะนะเหล่านี้มักนับถือศาสนาตามผู้คนในดินแดนที่ตนไปอยู่และค้าขาย และบางคนก็รับพุทธศาสนา บรรดายะวะนะจากเมดิเตอร์เรเนียนตะวันออกเหล่านี้ติดต่อกับพ่อค้ายะวะนะทางอินเดียตอนเหนือ และบางคนก็มีส่วนในการค้าขายทางด้านอินเดียตะวันตก การที่พวกยะวะนะคุ้นเคยกับพ่อค้าอินเดียอาจเป็นเพราะอาจมีพ่อค้าอินเดียอยู่ในอียิปต์และตามเมืองท่าของทะเลแดงก็เป็นได้ ดังที่อ้างถึงในหลักฐานภาษาละตินและกรีก เช่น สุนทรพจน์ของดิโอแห่งอเล็กซานเดรีย (Oration of Dio) ในอียิปต์โบราณ และตามที่อ้างกันเสมอคือ ตัวอักษรพราหมีแบบทมิฬบนชิ้นส่วนเครื่องปั้นดินเผาเป็นชื่อบุคคล พบที่แหล่งโบราณคดีในทะเลแดง พวกที่ทำการค้าและเดินเรือในทะเลแดงและทะเลอาระเบียจึงน่าจะเป็นชาวอาหรับและชาวอินเดียก่อนชาวโรมัน ขนส่งสินค้าจากอินเดียตะวันตกฉะนั้นยะวะนะจึงคุ้นเคยกับพวกนี้มาแต่บรรพกาล

จารึกจำนวนหนึ่งกล่าวถึงพ่อค้าจากตระกูลพ่อค้าร่ำรวยอยู่ในฐานะ “คหบดี” (gahapati families) เป็นเศรษฐี (setthis) เหล่านี้คือพวกที่มาจากเอเชียตะวันตก ในวัฒนธรรม “เฮเลนิสต์” (Helenis คือวัฒนธรรมกรีก) ตั้งถิ่นฐานอยู่ทางตอนเหนือของอินเดีย (เพราะบริเวณนั้นเป็นช่องทางซึ่งชนเผ่าจากเอเชียยกกำลังหรือเข้ามาตั้งถิ่นฐาน บ้างก็เข้าปกครอง ดังเช่น บรรดาทหารเอกของพระเจ้าอเล็กซาน-เดอร์มหาราชตั้งแคว้นเล็กๆ ปกครองกันเอง) ชาวเอเชียในวัฒนธรรมเฮเลนิสต์ดังกล่าวได้เข้ามาตามเส้นทางค้าสู่ด้านตะวันตกของเดคคันด้วย มีคำในจารึกเรียกพวกนี้ว่า “ยะวะนะ” ปรากฏชื่อเป็นผู้อุทิศถวายสิ่งของแก่สงฆ์ในพุทธศาสนา หลายคนนับถือพุทธ และมีชื่อเรียกซึ่งมีความหมายในทางพุทธ-ศาสนาด้วย ชาวยะวะนะบางคนอ้างตนเป็นอินเดียโดยใช้ชื่อตนเป็นภาษาปรากฤตก็มี [Burgess, J. and Indraji, B., 1976: 31-32.; **Epigraphia Indica**, 7: 53-55.]

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

หลักฐานภาษากรีกและละตินกล่าวถึงบุคคลจากอียิปต์มาอยู่ที่อินเดียและที่คอปโตส (Coptos) ซึ่งเป็นเอมโพเรียมของบรรดาสินค้าจากอินเดีย พ่อค้าผู้หนึ่งจากคอปโตสประกาศตนเองเป็นผู้นับถือศาสนาพุทธ ทำการค้าทางทะเลติดต่อกับเดคคันตะวันตก ศูนย์การค้าในเดคคันตะวันตกที่ปรากฏชื่อคือ ธีนุกากะตะ (Dhenukākata) ว่าเป็น “วานิยา-คาม” (vaniya-gāma) ฉะนั้นจึงเป็นไปได้ว่าการผสมผสานทางสังคม-วัฒนธรรมระหว่างยะวะนะและอินเดียตามบริเวณที่เป็นแหล่งการค้าเกิดขึ้น และเพราะฉะนั้นผู้คนจึงสามารถใช้สองภาษา (bi-lingualism) ได้ เช่น กรีก-ปรากฤต หรือกรีก-ทมิฬ ก็อาจเป็นได้เช่นกัน [Thapar, R., 2002: 576.]

ตำรับตำราหรือเอกสารในทางพุทธศาสนาให้ความสำคัญกับพ่อค้า เรื่องของพวกยะวะนะพ่อค้าจากเอเชียตะวันตกจึงปรากฏอยู่ในเอกสารเหล่านี้หลายเรื่องราว อีกทั้งตามตำนานก็ยังปรากฏอยู่ว่า ในสมัยเมื่อเริ่มต้นเผยแผ่พุทธศาสนานั้น ได้มีการส่งคณะทูตไปยังดินแดนของพวกยะวะนะเพื่อเผยแผ่พุทธศาสนา ฉะนั้นในสังคมอินเดียโบราณ พุทธศาสนาจึงได้รับความอุปถัมภ์จากครอบครัวพ่อค้าหรือตระกูลพ่อค้าเป็นอันมาก พวกยะวะนะซึ่งนับถือพุทธศาสนาและมีฐานะมั่งคั่งได้ทำการอุทิศสิ่งต่างๆ ให้ศาสนาปรากฏอยู่ในจารึกตามแหล่งศักดิ์สิทธิ์บริเวณที่ราบสูงเดคคัน อันเป็นทางเปิดออกสู่การติดต่อกับดินแดนคาบสมุทรทางตอนใต้และฝั่งตะวันออกของมหาสมุทรอินเดีย [Buhker, G., and J. Burgess, 1964: 82-140.; Epigraphia Indica, 7 (10902-3): 47-74.; 8 (1905-6): 59-96.; 18 (1925-6): 325-329.]

ยะวะนะเมืองฆาเวริปัฏฏินัมเป็นช่างฝีมืออยู่อาศัยในเมืองด้วย ไม่ได้เป็นเฉพาะพ่อค้าผ่านทางเท่านั้น บางคนยังถูกจ้างให้เป็นเจ้าหน้าที่เฝ้ายามด้วย [Manimekalai; Silappadukaram] พวกเหล่านี้อาศัยอยู่ในย่านเฉพาะของเมืองและมีฐานะมั่งคั่ง ทั้งนี้แสดงว่าลักษณะการค้าแลกเปลี่ยนในเมืองสำคัญและการค้าขายกับพ่อค้าต่างชาติมิใช่มีลักษณะการค้าแลกเปลี่ยนขั้นพื้นฐาน มิใช่เพียงแลกเปลี่ยนง่ายๆ โดยแลกของสิ่งหนึ่งกับอีกสิ่งหนึ่ง แสดงว่าการค้าก็ยังทำให้เกิดการประกอบอาชีพกลุ่มใหม่ขึ้นอีกมาก ทั้งที่เป็นคนพื้นเมืองและคนต่างชาติ การเปลี่ยนแปลงนี้เกิดขึ้นในสังคมระดับเมือง

แหล่งค้าขายทั้งหลายตามท้องถิ่นต่างเชื่อมโยงกันด้วยเส้นทางคมนาคมติดต่อจากด้านตะวันออกถึงด้านตะวันตก เข้าสู่ทิวเขาฮินดูกุช ผู้คนที่อยู่ทางด้านตะวันตกได้ประโยชน์จากการติดต่อผ่านเส้นทางคมนาคม (และการค้า) ดังที่ปรากฏใน *ตำราอรรถศาสตร์* ของโกฑิลญะ (Kautilya) ว่า การเชื่อมโยงนี้ทำให้เกิดการค้าทางไกลโยงแหล่งโภคภัณฑ์เฉพาะเข้าด้วยกัน ตั้งแต่เอเชียตอนกลาง ผ่านแคว้นซินด์ ไปถึงอัสสัม เกิดเป็นสินค้าประจำถิ่นที่ขึ้นชื่อ

ม้าจาก *ปัญจาบ*

มุกจาก *แคว้นซินด์*

ฝ้ายและไม้หอมจาก *มัลวา*

ช้าง หิน และแร่ธาตุจาก *ภูเขาทางใต้*

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ผ้าฝ้ายและไหมจาก *เบงกอล*

ไม้หอมจาก *อัสสัม*

ผ้าฝ้าย ไหม และผ้าขนสัตว์จากหลายถิ่นใน *ลุ่มน้ำคงคา*

เหล็กและแร่เงินจากเหมืองใน Jharkhand

มีผู้ตั้งข้อสังเกตว่าเส้นทางเชื่อมโยงแหล่งโภคภัณฑ์และสินค้าประจำถิ่นเหล่านี้เอง สะท้อนถึงการเกิดเครือข่ายการค้ากว้างขวาง ทั้งชายทะเลและดินแดนตอนในภาคพื้นทวีปหรือแม้แต่ข้ามทวีป ทำให้เกิดพื้นที่หรือแอ่งทางเศรษฐกิจอันกว้างใหญ่มากในโลกยุคโบราณขณะนั้น ผลได้จากเศรษฐกิจการค้าในพื้นที่ดังกล่าวส่งผลทางสังคม ทำให้เห็นว่ามีเมืองขนาดใหญ่และระบบการเมืองเกิดขึ้น เช่น ในลุ่มน้ำคงคา เป็นต้น [Ludden, D., 2002: 22.]

จักรวรรดิของราชวงศ์คุปตะและเชื้อสายหมดอำนาจลงประมาณคริสต์ศตวรรษที่ ๗ แต่ได้พบจารึกที่เป็นแบบ “ประสาสตี” ของราชวงศ์คุปตะจำนวนหนึ่ง มีข้อความอันเป็นนัยถึงราชวงศ์ใหม่ๆ ซึ่งเกิดขึ้นไม่น้อยกว่า **๔๒ ราชวงศ์** ได้เกิดสังคมของผู้คนชุมชนขึ้นตามภูมิภาคต่างๆ รวมทั้งหมดถึง **๑๕ บริเวณ** บรรดาราชวงศ์เหล่านี้แม้มีฐานทางเกษตรกรรมรองรับ แต่ก็สร้างความมั่งคั่งทางการค้าและการติดต่อทั้งระหว่างกันเองและพ่อค้า ชนเผ่าจากภายนอกและภายใน ทำให้เกิดศูนย์กลางของสังคมระดับเมืองขึ้นตามบริเวณชายฝั่งและเส้นทางค้า ซึ่งในที่สุดศูนย์กลางดังกล่าวกลายเป็นศูนย์อำนาจทางการเมืองอยู่ด้วยในตัวเอง ตัวอย่างอันเห็นได้ชัดคือ การก้าวขึ้นสู่อำนาจของ *ราชวงศ์ปัลลวะ* ที่กาญจีปุรัม เมืองกาญจีปุรัมนี้เดิมเป็นศูนย์กลางการค้าและศูนย์กลางการศึกษาพุทธศาสนา* เมื่อปัลลวะขึ้นมีอำนาจในกาญจีปุรัม เมืองนี้ก็เปลี่ยนเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ในศาสนาพราหมณ์-ฮินดูใหม่ และเป็นนครหลวงของอาณาจักรปัลลวะด้วย เป็นแหล่งจาริกแสวงบุญและศูนย์กลางการศึกษาภาษาสันสกฤต

ไม่ไกลจากกาญจีปุรัมมีเมืองท่าเรือสำคัญ ภายหลังเติบโตในชื่อว่า *มหาบัลลิปุรัม* (Maha ballipuram) มีศาสนสถานและประติมากรรมบูชาพระศิวะและพระวิษณุ

ศาสนสถานที่กาญจีปุรัมเป็นที่รู้จักและได้รับการบริจาคอุดหนุนจากบรรดาพ่อค้า เจ้าเมืองจากทั่วคาบสมุทร บนผนังกำแพงมีจารึกข้อความจักรวาลของปัลลวะ และความเป็นมา ตลอดจนการขยายอำนาจเหนือบริเวณของพวกโจฬะและปัณฑัยทางใต้ลงไป (ซึ่งจะมีอำนาจต่อจากพวกปัลลวะในสมัยต่อมา)

ความเปลี่ยนแปลงอันเกิดเป็นการรวมตัวของเมืองท่าค้าขายตามชายฝั่งทะเลหรือในลุ่มน้ำที่ติดต่อถึงทะเลได้ เห็นได้ชัดในหมู่ชนพื้นเมืองของคาบสมุทรทางใต้ ตั้งแต่อ่าวเบงกอล เลียบฝั่งทะเลด้านตะวันออก ที่โดดเด่นได้แก่

---

*บรรยายไว้ในวรรณกรรมภาษาทมิฬชื่อ *มณีเมฆาลัย* (Manimekhalai) เชื่อกันว่าอาจแต่งขึ้นในสมัยราชวงศ์คุปตะ ขณะนั้นปัลลวะอยู่ใต้อำนาจของราชวงศ์วักกะฏกะ

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

โอริสสา ถิ่นของราชวงศ์กังกะ (Gangas) แห่งภุพเนศวร เป็นราชวงศ์ที่ครองอำนาจยาวนานที่สุด (300's-1400's)

เบงกอล ราชวงศ์ปาละ (มีอำนาจ 750's-1100's) ราชวงศ์เสนะ (100's-1200's)

อานธรประเทศ ราชวงศ์จาลุกย์ตะวันออก ปกครองในลุ่มน้ำกฤษณา-โฆธาวารี (620's-11000's) ราชวงศ์กากะติยะปกครองที่วารัลกัลใกล้ไฮเดอราบัด (1000's-1300's)

กรณาฏกะ ราชวงศ์จาลุกย์แห่งบาดามี (500's-750's) ราชวงศ์โอยสาละ (1000's-1300's) คุมอำนาจเหนือพื้นที่ทั้งฝั่งทะเลด้านตะวันตกและตะวันออก ภายหลังในอาณาบริเวณนี้จะเกิดจักรวรรดิฮินดูที่มั่งคั่งคือ วิชัยนคร (ค.ศ. ๑๓๓๖-๑๖๗๒)

ทมิฬนาฑู ราชวงศ์ปัลลวะ (300's-900's) โจฬะ (800's-1200's) กุละปัณฑัย (600's-1300's) ปกครองบริเวณคาบสมุทรทางใต้ โดยมีศูนย์กลางอยู่ที่กาญจีปุรัม ตันจาวูร์ และมะฑุไร

เกรละ ราชวงศ์เจระมีอำนาจตั้งแต่ประมาณคริสต์ศตวรรษที่ ๔-๑๒

๔.๓ ภาพรวมของการค้าเลียบฝั่งมหาสมุทรอินเดีย

การแผ่ขยายทางการค้านั้นเดิมทีมองกันในแวดวงเฉพาะบทบาทของพ่อค้าจากต่างประเทศในทุกยุคทุกสมัยที่เข้าสู่มหาสมุทรอินเดีย และทุกเส้นทางผ่านอินเดียไปสู่จีนเท่านั้น จึงทำให้ละเลยเงื่อนไขทางประวัติศาสตร์แต่ครั้งบรรพกาลและบทบาทของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการค้า เฉพาะอย่างยิ่งการเคลื่อนไหวของชนชาติเผ่าพันธุ์ ตลอดจนความตื่นตัวของชนในพื้นที่อันสัมพันธ์กับมหาสมุทรอินเดียโดยตรง เช่น ชนผู้ใช้ภาษาทมิฬตามชายฝั่งทะเลของทวีปอินเดีย และชาวน้ำแห่งน่านทะเล

ในส่วนที่ว่าด้วยเงื่อนไขทางประวัติศาสตร์แต่ครั้งบรรพกาลนั้น จะเห็นได้ว่าเดิมทีเชื่อกันว่าการค้าหรือการเดินทางไปสู่ตะวันออกของมหาสมุทรอินเดียเหมือนดินแดนถูกปิดและเป็นความลี้ลับ ไม่ค่อยมีการติดต่อ แม้แต่การค้ากรีก-โรมและการค้าบนทางสายไหมก็ข้ามอาณาบริเวณทางด้านตะวันออกนี้เพื่อมุ่งสู่จีนเท่านั้น ความสำคัญของการค้ามหาสมุทรอินเดียทั้งที่สัมพันธ์กับทางสายไหมและเส้นทางบกอื่นอีกมากทางเหนือและตะวันตกเฉียงเหนือของอินเดีย จึงถูกเมินจากการศึกษาและนักวิชาการละเลยความสำคัญของการค้ามหาสมุทรอินเดียซึ่งมีมานานก่อนทางสายไหมและบทบาททางการค้าของชนชาติเผ่าพันธุ์ทั้งชาวบกและชาวน้ำแห่งมหาสมุทรอินเดีย การค้ามหาสมุทรอินเดียทั้งด้านตะวันตกและตะวันออกนั้นติดต่อถึงกันทั้งโดยทางบกข้ามทวีปและการค้าชายฝั่ง

๑. การค้าเลียบฝั่งทะเลด้านตะวันออก

การขยายตัวทางการค้าทางด้านตะวันออกของมหาสมุทรอินเดียนั้นเป็นหลักฐานอยู่ในตัวเองว่าเครือข่ายของการค้าในมหาสมุทรอินเดียยุคโบราณกว้างขวางกว่าการค้าทางบกและการค้าที่ใดๆ ในโลก

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ตอนนั้น *นอกจากรวมการค้าทางบกของเส้นทางสายไหมแล้ว ยังเปิดดินแดนใหม่คือ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้และจีนอีกด้วย*

จากหลักฐานข้อมูลแสดงว่า การค้ามหาสมุทรอินเดียนั้นขยายตัวจากฝั่งทะเลด้านตะวันตกของมหาสมุทรอินเดียสู่ฝั่งทะเลด้านใต้และด้านตะวันออก เลยต่อไปถึงน่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในกระบวนการขยายตัวของการค้านี้พื้นที่ตอนในเฉพาะอย่างยิ่งที่ราบสูงเดคคัน และคาบสมุทรอินเดียทางใต้ได้เปิดออกสู่การติดต่อค้าขายแลกเปลี่ยน จนเกิดชุมชนบ้านเมืองทางตอนในที่สัมพันธ์กับนครใหญ่ เมืองท่าค้าขาย และหรือเอมโพเรียมที่ติดชายฝั่งทะเลและตามลุ่มน้ำใหญ่ที่เปิดออกสู่ทะเล เฉพาะอย่างยิ่งทางด้านตะวันออก จนทำให้เกิดเมืองค้าอันมีลักษณะเด่นเป็นทั้งเมืองท่าและคลังสินค้า ซึ่งเอกสารต่างประเทศ เช่น เอกสารกรีกเรียก เอมโพเรียม เอมโพเรียมเหล่านี้กลายเป็นศูนย์กลางการค้าขายที่มีเครือข่ายเชื่อมโยงกันปรากฏเป็นหลักฐานสืบเนื่องไปจนสมัยหลัง

เราได้เห็นแล้วว่าชุมชนน้ำตามชายฝั่งของมหาสมุทรอินเดียล้วนสัมพันธ์ติดต่อกัน แลกเปลี่ยนวัตถุโภคภัณฑ์ สู้รบแย่งชิงและอพยพไปมาถึงกัน การสังสรรค์ระหว่างคนต่างอารยธรรมย่อมเป็นการขยายการติดต่อค้าขายแลกเปลี่ยนอยู่ในตัวเอง ส่วนหนึ่งของพัฒนาการของอารยธรรมคือนวัตกรรมทางวัตถุแปลกใหม่ การรู้จักใช้และบริโภคทรัพยากรธรรมชาติอันหลากหลายของต่างสังคมในระยะแรกเริ่มส่วนหนึ่งจึงเป็นการแลกเปลี่ยนค้าขายผ่านความต่างทางอารยธรรมของสังคมมนุษย์ดังได้กล่าวมาแล้วในตอนก่อนๆ

นอกจากนี้บริเวณคาบสมุทรอินเดียเองการค้าจากทางเหนือก็เปิดเส้นทางลงสู่ทางใต้ ดังที่ได้พบเครื่องปั้นดินเผาสีดำขัดมันแบบทางเหนือ (Northern Black Polished Ware= NBPW) ก็พบลงไปทางใต้ไกลถึงอลากันคุลัม รวมทั้งเงินเหรียญแบบ “Punch marked coins” ด้วย หลักฐานเหล่านี้แสดงถึงการติดต่ออย่างกว้างขวางของผู้คนชุมชนต่างๆ ในทวีปอินเดียและชายฝั่ง

การขยายตัวของการค้าชายฝั่งนับเป็นเศรษฐกิจขั้นพื้นฐานซึ่งมีทั้งพ่อค้า ชาวน้ำ-ชาวบกในท้องถิ่น และพ่อค้าจากต่างประเทศ ต่างร่วมมีส่วนในกิจกรรมทางเศรษฐกิจนี้ การค้าชายฝั่งนั้นปรากฏชัดเจนทางด้านตะวันตกของมหาสมุทรอินเดีย และมีร่องรอยการติดต่อค้าขายโดยตรงระหว่างคนอินเดียกับชาวอียิปต์ กรีก และโรม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะทางด้านตะวันตกของมหาสมุทรอินเดียต่อติดสัมพันธ์กับแหล่งอารยธรรมของโลกหลายแหล่ง ชนจากต่างประเทศจึงเป็นแรงกระตุ้นความเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจขั้นพื้นฐานของผู้คนชุมชนริมฝั่งมหาสมุทรอินเดียทางด้านนี้ แต่ก็ไม่ใช่หมายความว่าการค้าชายฝั่งบริเวณอื่นของมหาสมุทรอินเดียไม่มีเสียเลย ตามหลักฐานทางโบราณคดี ตลอดจนบันทึกชาวต่างประเทศ และการส่งต่อข้อมูลเรื่องราวของคนในอนุทวีปอินเดียเอง ก็ปรากฏว่าผู้คนทั้งในเขตที่ราบสูงเดคคัน คาบสมุทรทางใต้ และทางตะวันออก ตลอดถึงอ่าวเบงกอล ล้วนผูกพันอยู่กับเศรษฐกิจขั้นพื้นฐานคือ *การค้าตามชุมชน-เมืองชายฝั่ง*

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

อย่างไรก็ตามพัฒนาการของการค้าชายฝั่งจากทางด้านตะวันตกของมหาสมุทรอินเดีย ในหมู่พ่อค้าชาวต่างประเทศก่อนที่จะได้ขยายตัวสู่ด้านตะวันออกของมหาสมุทรอินเดีย และน่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เห็นได้ชัดว่าอาศัยการผูกขาดการค้ากับศรีลังกาเป็นศูนย์กลางหลักในการแสวงหาสินค้าจากจีนและแหล่งต่างๆ ในน่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งล้วนยังไม่เป็นที่รู้จักกันในระยะแรก ฉะนั้นศรีลังกาจึงเป็นศูนย์กลางการค้าสำคัญทางภาคมหาสมุทรอินเดียด้านตะวันออก เฉพาะอย่างยิ่งการค้ากับต่างประเทศ หลักฐานที่ศรีลังกาติดต่อกับพ่อค้าต่างชาติเช่น เปอร์เซีย อาหรับนั้นมีอย่างชัดเจนไปจนถึงสมัยหลัง ลักษณะของการค้าซึ่งดูเสมือนผูกขาดนี้จะค่อยๆ เปลี่ยนไปเมื่อเมืองค้าขายตามชายฝั่งตะวันออกได้เข้ามามีบทบาทมากขึ้น การเติบโตของเมืองเหล่านี้สัมพันธ์โดยตรงกับพัฒนาการของบ้านเมืองบนที่ราบสูงเดคคัน ซึ่งเปิดเส้นทางสู่ฝั่งทะเลทางด้านตะวันออก และการขยายตัวของผู้คนชนเผ่าทางฝั่งตะวันออกตลอดถึงอ่าวเบงกอล

ความเปลี่ยนแปลงอันเกิดขึ้นกับระบบของการค้าหรือที่เกี่ยวกับกระบวนการค้าขายแลก เปลี่ยนนั้นสัมพันธ์กับการที่เมืองท่าค้าขายหรือสภาพการค้าขายของเมืองนั้นๆ เปลี่ยน เช่น เดิมทีการค้าด้านตะวันตกให้ความสำคัญกับเมืองท่าบารีกาซามากและเข้มข้น แต่ภายหลังเปลี่ยนไปที่มูซีรีสเพราะเมืองมูซีรีสสามารถสนองตอบความต้องการของทุกฝ่ายซึ่งต้องการพริกไทยดำ จนกลายเป็นศูนย์กลางการแลกเปลี่ยนค้าขาย และเป็นตลาดค้าพริกไทยดำที่สำคัญแทนที่เมืองบารีกาซาได้ ยิ่งไปกว่านั้นเพราะการย้ายศูนย์กลางการค้าลงมาต่ำจากบารีกาซา ทำเลของมูซีรีสจึงกลายเป็นตลาดค้าศูนย์กลางสำคัญของบรรดาเมืองท่าค้าขายทางตอนใต้ของคาบสมุทร สินค้าหลากหลายประเภทมากกว่าเดิมผ่านเข้ามาสู่เมืองท่าแห่งนี้ เฉพาะอย่างยิ่งมุกจากทะเลใต้ การค้าเช่นนี้ต้องใช้เรือท้องถิ่นสำหรับการขนย้ายสินค้าเลียบชายฝั่งและติดต่อกับศรีลังกา บทบาทของชาวน้ำในพื้นที่ก็ทวีความสำคัญขึ้น พร้อมกับที่มีศูนย์กลางแห่งใหม่เข้ามาแทนที่

บทบาทของพ่อค้าในพื้นที่ยิ่งทวีความสำคัญ การขยายตัวของการค้ามหาสมุทรอินเดียจากฝั่งตะวันออกสู่น่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จึงขึ้นอยู่กับทักษะและความชำนาญของคนในพื้นถิ่นโดยตรง ปัจจัยเสริมส่งทำนองนี้เอื้อต่อการที่ชาวน้ำในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้สามารถพัฒนาอำนาจทางการค้าของบรรดาสหพันธ์กลุ่มเกาะ คุมช่องแคบมะละกา ปากทางเข้าสู่ทะเลจีนใต้เอาไว้ได้ สหพันธ์กลุ่มเกาะดังกล่าวปรากฏชื่อเรียกขานในประวัติศาสตร์ว่า “ศรีวิชัย” เป็นต้น

เราสามารถนึกถึงความสำคัญของการเปิดเส้นทางจากมหาสมุทรอินเดียสู่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้ เมื่อเทียบกับความรู้สึกสยองของหลวงจีน*ฟาเสียน* เมื่อครั้งเดินทางสู่อินเดียทางบกกับการเดินทางทางเรือ ขณะนั้นฟาเสียนอายุ ๖๕ ปีแล้ว เดินทางออกจากวัดที่เมืองฉางอาน ประเทศจีน จากบ้านเมืองของตนมุ่งเข้าสู่ทางตอนเหนือของอินเดีย ข้ามทะเลทรายและภูเขาคาราโครัม (Karakoram) ผ่านช่องเขาที่มีความสูงเหนือระดับน้ำทะเล ๑๘,๐๐๐ ฟุต ที่ซึ่งอากาศบางเบา ความเคลื่อนไหวทุกชนิดแม้แต่การเดิน

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

เป็นไปด้วยความยากลำบาก ที่น่ากลัวที่สุดก็ตอนที่ผ่านกอร์จ (gorge) คือช่องแคบระหว่างหุบเขาสูงชันบริเวณต้นน้ำสินธุ ฟาเสียนและนักเดินทางคนอื่นต้องเลือกทางแคบๆ ตัดเข้าไปเลียบข้างเขา ฟาเสียนบรรยายไว้ว่าเสมือนเดินเลียบกำแพงหินสูง ๑,๐๐๐ ฟุต ตรงปลายสุดของกำแพงสายตามองไปไม่เห็นชัดเจน เราหวังจะเดินหน้าแต่เท้าลอยอยู่ในอากาศ ต่อจากนั้นก็ต้องปีนลงไปให้ถึงก้นหุบเบื้องล่าง ลงไปตามขั้นบันไดติดหน้าผา แล้วข้ามแม่น้ำบนสะพานเชือก นักเดินทางไม่มีทางเลือก ต้องค่อยๆ คืบไปแม้ลมแรงจะกวัดแกว่งสะพานโยกขึ้นลง จึงไม่น่าแปลกใจว่าในตอนขากลับฟาเสียนซึ่งอายุ ๘๐ ปีแล้วไม่ต้องการกลับทางเดิม จึงเลือกเส้นทางทะเล จากเมืองท่าทางฝั่งตะวันออกคือตัมราลิปติ ซึ่งก็น่ากลัวแทบไม่ต่างกัน แต่ก็เป็นทางเลือกสายใหม่ซึ่งผ่านเมืองท่าค้าขายและหรือเอมโพเรียมอีกหลายแห่ง นอกเหนือจากศูนย์กลางทางพุทธศาสนาสำคัญในเวลานั้นที่ไม่ร่วงโรยเหมือนทางตอนเหนือ เมื่อฟาเสียนถึงจีนจังหวะนั้นภาวะการค้าบนเส้นทางสายไหมยิ่งแย่กว่าเดิม (ฉะนั้นจึงทำให้ทางทะเลยิ่งมีความสำคัญขึ้น) เพราะชาวเผ่าต่างๆ จากทุ่งสเตปป์ได้รุกเข้าสู่เส้นทางนี้ตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ ๔ มีผลทำให้ประชากรจีนภาคเหนืออพยพลงใต้มากมาย ชนชั้นสูงประมาณ ๖๐-๗๐ เปอร์เซ็นต์ลงสู่ลุ่มน้ำแยงซีเกียง แต่อย่างไรก็ตามยังคงเหลืออาณาจักร ๒ แห่งที่นับถือพุทธศาสนาขวางกั้นอยู่ และมีอำนาจตลอดช่วงคริสต์ศตวรรษที่ ๕ การค้าทางบกผ่านเส้นทางสายไหมจึงยังคงดำเนินไปได้อยู่

ชาวจีนทางเหนือลงใต้พร้อมกับรสนิยมของแพง พอใจใน “สินค้าเปอร์เซีย” (ตรงกับสมัยจักรวรรดิอิหร่านหรือเปอร์เซียราชวงศ์ศัสสนิด) ทั้งๆ ที่สิ่งที่เรียกว่า “สินค้าเปอร์เซีย” ไม่ใช่ผลผลิตในเปอร์เซียทั้งหมด หลายอย่างโดยเฉพาะกำยานและเครื่องหอม (Frankincense & Myrrh) มาจากแหล่งในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นี้เอง

ชาวจีนทางใต้ยังคงค้าขายกับพ่อค้าเปอร์เซียซึ่งเดินทางทะเลมาค้าขายโดยใช้ศรีลังกาเป็นเมืองท่าค้าขายและเป็นคลังสินค้าด้วยในตัว เป็นเมืองท่าที่อยู่ระหว่างอ่าวเปอร์เซีย มหาสมุทรอินเดียฝั่งตะวันออก และหมู่เกาะในน่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ความเคลื่อนไหวทางการค้าดังกล่าวนี้นับว่าเฟื่องฟูมากสมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๕ บริเวณนี้มีผู้เข้ามามีบทบาทร่วมที่สำคัญคือ พวกกะลาสีและนักเดินเรือที่ใช้ภาษามลายู พวกนี้มีประสบการณ์สูงในการเดินเรือ เพราะฉะนั้นสามารถใช้ลมมรสุมอย่างได้จังหวะพอดีทั้งเวลาไป-กลับ ผ่านเข้าช่องแคบมะละกาโดยสะดวก [Wolters, O.W.,1967: 81, 129-138, 150-151.]

ด้วยเหตุผลดังได้กล่าวมานี้จึงไม่น่าประหลาดใจที่นับแต่ประมาณคริสต์ศตวรรษที่ ๕ เป็นต้นไปการเดินทางค้าขายผ่านช่องแคบมะละกาจะได้รับความนิยมมากขึ้นทุกที แม้จะเป็นเส้นทางลำบากเพียงใดก็ตาม อีกทั้งการผ่านช่องแคบก็ต้องอาศัยทักษะของชาวน้ำพื้นถิ่นอยู่แล้ว การใช้ช่องแคบมะละกาโดยชาวน้ำพื้นถิ่นนั้นเป็นที่รู้จักในหมู่คนจีน และได้มีการบันทึกถึงมาแล้วตั้งแต่สมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๓ แต่ที่จะใช้ช่องแคบนี้เพื่อการค้าข้ามมหาสมุทรอย่างจริงจังนั้นปรากฏชัดเจนตั้งแต่สมัย

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

คริสต์ศตวรรษที่ ๕ ด้วยเหตุผลที่ทั้งอำนาจของจีนจากทางเหนือสลายตัวลง ไม่เป็นปึกแผ่นดังแต่ก่อน ชนเผ่าแย่งกันสร้างอำนาจคุกคามบนเส้นทางสายไหมและค้าขายด้วยเช่นกัน เมื่อจีนทางเหนือลงใต้และยังคงพอใจบริโภคสินค้าต่างประเทศ จึงช่วยเสริมให้การค้าทางทะเลขยายตัวแต่ผ่านชาวน้ำพื้นถิ่นเป็นตัวกลางสำคัญในทางการค้า การเปิดเส้นทางค้าผ่านช่องแคบมะละกาในคริสต์ศตวรรษที่ ๕ ซึ่งรู้ได้จากการที่สงฆ์จีนและพ่อค้าใช้เส้นทางนี้เพิ่มมากขึ้นตั้งแต่สมัยของฟาเสียน ยิ่งทำให้เส้นทางนี้ทวีความสำคัญ นอกเหนือจากความนิยมของนักจาริกแสวงบุญ การรวมตัวของชาวน้ำในพื้นที่และชาวอินเดียโพ้นทะเลที่ตั้ง “ศรีวิชัย” ขึ้นมาเติมเต็มช่องว่างของอำนาจบริเวณช่องแคบมะละกา คาบสมุทรมลายู และหมู่เกาะอินโดนีเซีย หลังสมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๕ การค้าในประเทศเอเชียตะวัน ออกเฉียงใต้ ญี่ปุ่น จีน มีปริมาณเพิ่มมากขึ้น สินค้าหลากหลายขึ้นและมีความสัมพันธ์เพิ่มมากขึ้น นอกไปจากอาหรับ เปอร์เซีย พ่อค้าคุน-หลุน (Kun-Lun) อันเป็นชาวน้ำท้องถิ่นทะเลจีนใต้ พ่อค้าเอเชียใต้-อินเดีย ศรีวิชัย และพ่อค้าจีน ล้วนร่วมในการค้านี้

อย่างไรก็ตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนไปนี้ทำให้พ่อค้าคุน-หลุนซึ่งมีบทบาททางการค้าในน่านน้ำทะเลใต้มาแต่ต้นคริสต์ศตวรรษกลับต้องเผชิญกับคู่แข่งสำคัญคือจีน ซึ่งไม่เคยสนใจการค้าแถบนี้อย่างจริงจังมาก่อน นอกจากเป็นผู้บริโภคสินค้าแปลกๆ จากโลกซีกตะวันตกเท่านั้น นอกจากคุนหลุนต้องเผชิญกับพวกที่ใช้ภาษามลายูรวมกันเป็นสหพันธ์หมู่เกาะศรีวิชัยแล้ว ยังต้องเผชิญกับท่าทีที่เปลี่ยนไปของจีนซึ่งค่อยๆ เพิ่มความสนใจการค้าในบริเวณนี้มากขึ้น ประมาณคริสต์ศตวรรษที่ ๑๑ เรือสินค้าจีนมาถึงสุมาตรา ปาเลมบัง ชวาหนาแน่นกว่าเดิม ขณะที่พ่อค้าเอกชนจีนอาจเดินทางไกลไปถึงกไลกัฏทางฝั่งมะละบาร์ แล้วต่อไปถึงอีเดน [Chandra, S., 1987: 18.]

ฟูนาน ผู้นำทางการค้าดั้งเดิมในน่านทะเลเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เสื่อมลงพร้อมกับความสำคัญของทางข้ามสมุทรบริเวณคอคอดกระก็ถอยด้อยลง บรรดาเมืองท่าสำคัญตามฝั่งมหาสมุทรค่อยๆ สั่งสมอำนาจมากขึ้น ประกอบกับในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ ๖ ชาวเผ่าบนเส้นทางสายไหม เช่น “โคธาน” ก็สามารถผลิตไหม เลี้ยงไหมได้ไม่ด้อยไปกว่าจีน ผ้าไหมนี้กลายเป็นสินค้าสำคัญในอาณาจักรไบแซนติอุม แม้ไหมจากจีนจะยังคงเป็นสินค้าสำคัญในการค้าทางไกลก็ตาม [Simkin, C.G.F., 1968: 87.] คริสต์ศตวรรษที่ ๖ จึงเป็นช่วงที่การค้าทั้งทางบกและทางทะเลเริ่มขยายเครือข่ายการค้าใหม่ตามเมืองท่าทางทะเล ทางด้านตะวันออกของมหาสมุทรอินเดีย รวมทั้งประเภทของสินค้าก็หลากหลายกว่าเดิม สอดรับกับเรือพ่อค้าและสงฆ์จีนซึ่งเดินทางโดยทางเรือระหว่างอินเดียทางฝั่งตะวันออกกับน่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ความนิยมในการใช้ช่องแคบมะละกาที่เพิ่มมากขึ้นจึงมีผลผูกพันกับนโยบายทางการค้าของจีนและปรากฏการณ์ทางการค้าอันเปลี่ยนไปจากเดิมดังกล่าว ที่สำคัญก็คือ ได้เกิดศูนย์กลางแห่งใหม่หรือ

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ศูนย์กลางเดิมแต่ขยายเครือข่ายกว้างขึ้นในแต่ละน่านน้ำของภูมิภาค แสดงว่ามีการรวมตัวและสร้างอำนาจทางเศรษฐกิจการเมืองเพื่อกุมการค้าในน่านทะเล

๒. "เดคคัน" หรือทักษิณประเทศ

มักเข้าใจกันอย่างผิดๆ ว่า เดคคันคือที่ราบสูงอันทุรกันดาร แต่เอกสารเก่าทั้งเอกสารชาวต่างประเทศในยุคโบราณ และเอกสารพื้นถิ่นไม่เว้นแม้แต่เรื่องเล่า ตำนาน นิทาน และคำสอนทางศาสนาล้วนให้ความสำคัญกล่าวถึงดินแดนนี้ในแง่มุมต่างๆ โดยอ้างถึง "ทักษิณประเทศ" บ้าง "ทักษิณบถ" บ้าง

"ที่ราบสูงเดคคัน" ถ้าแปลตรงตัวก็คือ ที่ราบสูงตอนใต้ *"เดคคัน"* แปลว่า "ทางใต้" คือเขตที่สูงตั้งแต่บริเวณตอนกลางของอินเดียต่อเนื่องมาจากภูเขาวินธัย อยู่ระหว่างเขาฆาฏส์ตะวันตกและฆาฏส์ตะวันออก ประมาณตั้งแต่สมัยพุทธกาลเป็นต้นไปเริ่มปรากฏเส้นทางการค้าและการคมนาคมซึ่งตัดกันไปมาอย่างซับซ้อนบนดินแดนทางใต้นี้ อันเป็นผลมาจากการอพยพโยกย้ายเคลื่อนไหวของกลุ่มชนในอินเดีย ทั้งเพื่อการค้าติดต่อกับโลกภายนอกและระหว่างกันเอง ขณะเดียวกันก็ขยายอำนาจทางการเมืองไปด้วย ทั้งแรงกระตุ้นจากภายนอกและภายใน ทำให้การเติบโตและเปลี่ยนแปลงในบรรดาชุมชนหมู่บ้านและเมืองนำไปสู่การเกิดเป็นสังคมระดับเมือง (urban society) ขึ้นตามบรรดานครและเมืองการค้าหลายแห่ง เฉพาะอย่างยิ่งริมฝั่งทะเล

ที่ราบสูงเดคคันนั้นเป็นทางที่จะผ่านเข้าสู่คาบสมุทรทางตอนใต้ของอินเดีย ประวัติศาสตร์ของบ้านเมืองในอินเดียข้างฝ่ายใต้เกิดขึ้นในอาณาบริเวณอันกว้างขวางของทั้งที่สูงและคาบสมุทร พื้นที่ดังกล่าวนี้บางทีเรียกว่า "ทักษิณประเทศ (เดสะ)" มักใช้ปนกับคำว่า "ทักษิณบถ" คำหลังนี้ในบางกรณีมักใช้รวมถึงความหมายแรกด้วย แต่ความหมายตรงตัวคือ เส้นทางคมนาคมทางใต้

การศึกษาของนักประวัติศาสตร์-โบราณคดีปัจจุบันพบว่า มีเครือข่ายของเส้นทางหลักเชื่อมโยงเส้นทางตอนเหนือของอินเดียเข้ากับเอเชียกลางและตะวันตกของจีน (น่าจะหมายถึงเส้นทางสายไหม-ผู้วิจัย) เส้นทางดังกล่าวยังมารวมตัดกับเส้นทางสำคัญอีกหลายสาย ที่ขึ้นชื่อมากที่สุดคือ เส้นทางจากลุ่มน้ำคงคามายังที่ราบสูงเดคคัน ซึ่งมีชื่อเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า "ทักษิณปถะ" หรือ "ทักษิณบถ" และเส้นทางใหญ่ตอนเหนือนั้นเรียกว่า "เส้นทางสำคัญชั้นหนึ่ง" (Grand Route) หรือ "เส้นทางเอก" [Chandra, M., 1977.]

ที่ราบสูงเดคคันเป็นพื้นที่เปิดสำหรับการค้าทั้งทางบก-ทางทะเลมาแต่โบราณ การเปิดเส้นทางในเดคคันหมายถึงการเข้าถึงทรัพยากรและสินค้าโภคภัณฑ์อันเป็นที่ต้องการ ดังที่ปรากฏว่าการสำรวจจากภาคสนามของนักโบราณคดีตามแหล่งโบราณคดีและเส้นทางโบราณ (ซึ่งยังคงใช้กันอยู่ในปัจจุบัน) ได้พบว่าอย่างน้อยที่สุดในช่วงเวลาตั้งแต่ก่อน ค.ศ. จนถึงประมาณคริสต์ศตวรรษที่ ๑๑, ๑๒ นั้น เครือข่ายของแหล่งโบราณคดีกับเส้นทางต่างสัมพันธ์ระหว่างกัน ในอาณาบริเวณตั้งแต่ลุ่มน้ำคงคา-ยมุนา อินเดียเหนือลงไปภาคตะวันออกและตะวันตกของที่ราบสูงเดคคัน คือ ตลอดไปจากฝั่งทะเลแคว้นอานธร-

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ประเทศและฝั่งฆอนแฆน (Konkan) ทางด้านตะวันตกของมหาสมุทรอินเดีย จนถึงที่ลุ่มน้ำโฆธาวารีตอนบนของแคว้นมหาราษฏระ

ในลุ่มน้ำคงคาตะวันออกนั้น นครสำคัญ ๒ แห่งของอาณาจักรมคธหรืออาณาจักรของราชวงศ์เมารยะแต่โบราณ ได้แก่ กรุงราชคฤห์และปาฏลีบุตร มีเส้นทางเชื่อมโยงเข้ากับที่ราบสูงเดคคันโดยตรง ส่วนเมืองพาราณสี อัลลาฮบัด โกสัมพี ต่างเชื่อมโยงกันระหว่างลุ่มน้ำคงคาตอนกลางและลุ่มน้ำยมุนา-คงคาตอนล่าง ท้ายที่สุดก็คือในบริเวณลุ่มน้ำยมุนา-คงคาตอนบน บรรดานครสำคัญล้วนมีเส้นทางเชื่อมโยงกัน เช่น เอกจักร อัคระ มถุรา ทั้งหมดนี้ทำให้เกิดเส้นทางรวมที่อาจเรียกได้ว่าเส้นทางเดคคัน ซึ่งเป็นเครือข่ายเส้นทางซับซ้อน ครอบคลุมอาณาบริเวณกว้างขวางซึ่งเทียบได้กับพื้นที่ ๔ แว่นแคว้นใหญ่ของอินเดียในปัจจุบันคือ มัธยประเทศ ฉัตติคฤห์ (Chattisgarh) อานธรประเทศ และมหาราษฏระ [Chakrabarti, D.K., 2005.]

จะเห็นได้ว่า ร่องรอยของสิ่งก่อสร้างอันสัมพันธ์กับพุทธศาสนาสอดคล้องกับการเติบโตของชุมชนบ้านเมืองในห้วงเวลาดังกล่าว อีกทั้งบ้านเมืองเหล่านั้นยังมีเส้นทางติดต่อถึงกันอีกด้วย เมืองใหญ่ที่เกิดขึ้นมีหน้าที่ทางด้านเศรษฐกิจอย่างเห็นชัด เป็นทั้งตลาดและอาจเป็นคลังสินค้าด้วย โดยเฉพาะเมื่อพิจารณาจากที่ตั้งซึ่งอยู่บริเวณลุ่มน้ำภายใน ห่างจากทะเลซึ่งเป็นทางออกสำหรับการขนส่ง เพราะฉะนั้นเชื่อว่าได้เกิด “จุดตัด” (node) โยงเส้นทางระหว่างที่ลุ่มแม่น้ำคงคากับเดคคันตะวันออก (แคว้นอานธรประเทศ) และเดคคันตะวันตก (แคว้นมหาราษฏระ) เช่น “จุดตัดพาราณสี” (Varanasi Node) โดยมีเส้นทางข้ามแม่น้ำคงคาและข้ามที่ราบสูง แล้วไปถึงพาราณสี “จุดตัดไตรภูรี” (Tripuri Node) เชื่อมทั้งเขตเขาสูงอันมีวัดถ้ำในพุทธศาสนาและแม่น้ำสายรอง เช่น นาร์มาดะ รวมทั้งเส้นทางที่ไปถึงแคว้นอานธระและมหาราษฏระ ที่น่าสนใจที่สุดคือ “จุดตัดอุชเชนี” (Ujjani Node) ที่เชื่อมโยงทั้งเขตแม่น้ำ-แม่น้ำตปติ แม่น้ำนาร์มาดะ หน้าผา อันเป็นชุมชนพุทธศาสนา เช่น ถ้ำอชันตา ถ้ำเอลลอรา แว่นแคว้นสำคัญ เชื่อมแม้แต่ทะเลทรายและฝั่งทะเลฆอนแฆน

บรรดากลุ่มเส้นทางและจุดตัดเกิดขึ้นสอดคล้องกับการเติบโตของเมืองในเดคคัน พร้อมกับที่เกิดวิวัฒนธรรมของคนกลุ่มต่างๆ ขึ้น ปรากฏเป็นหลักฐานทางโบราณคดี ๓ กลุ่ม

หลักฐานทางโบราณคดีกลุ่มแรกปรากฏตามเส้นทางข้ามแม่น้ำนาร์มาดะอันสัมพันธ์กับที่ราบสูงเดคคัน เป็นบริเวณที่เริ่มต้นของวัฒนธรรมมัลวา (Malwa culture) อยู่ในช่วงประมาณ ๑,๘๐๐ หรือ ๑,๙๐๐ ปีก่อน ค.ศ. หรืออาจก่อนหน้านั้น เช่นที่แหล่งโบราณคดีเมืองโกสัมพี ความสำคัญอยู่ตรงที่ว่าหลักฐานทางโบราณคดีเหล่านั้นแสดงว่าลุ่มน้ำนาร์มาดะเป็นที่รู้จักของของผู้คนในลุ่มน้ำคงคามาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์แล้ว

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

หลักฐานโบราณคดีบริเวณที่สอง เป็นพื้นที่ที่มีการกระจายตัวของวัฒนธรรมอะหาร์ (Ahar culture) จากตะวันออกเฉียงใต้ของราชสถาน (Rajasthan) ไปถึงมหาราษฏระ (Maharashtra) มีหลักฐานโบราณคดีตลอดที่ราบลุ่มจากราชสถาน มัลวา และมหาราษฏระ

บริเวณสุดท้ายของแหล่งโบราณคดีแสดงสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมการใช้ทองแดงลุ่มน้ำยมุนา-คงคา กับวัฒนธรรมฮะรัปปา และได้แพร่ไปถึงเดคคันตลอดลงมาทางใต้ของเดคคัน [Chakrabarti, D.K., 2005: 150-153.]

สรุปก็คือ ที่ราบสูงเดคคันมิใช่เขตห่างไกลไร้การติดต่อของบรรดาผู้คนจนขาดความเจริญ แต่ดินแดนส่วนนี้มีชุมชนบ้านเมืองติดต่อการค้ากับโลกภายนอกอินเดีย ซึ่งเข้ามาค้าขายและกับคนในลุ่มน้ำต่างๆ ของทวีป เราจะเห็นได้ว่า พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของอินเดียสมัยต่อๆ มานั้นปรากฏว่าบ้านเมืองบนที่ราบสูงมีบทบาทต่อชุมชนบ้านเมืองในคาบสมุทรทางใต้โดยเฉพาะทางด้านวัฒนธรรม การค้าและความเชื่อ

• เดคคัน

พัฒนาการของการค้าและเส้นทางค้าในดินแดนตอนในของอนุทวีปอินเดียตรงบริเวณที่ราบสูงเดคคันหรือทักษิณประเทศ ฉายให้เราเห็นภาพความตื่นตัวของชาวดราวิเดียนทางด้านการค้าและการรวมกลุ่มอำนาจตั้งบ้านเมืองหรือราชวงศ์ขึ้นปกครอง ซึ่งถือได้ว่าเป็นวิวัฒนาการต่างจากการสืบโคตรตระกูล อันเป็นลักษณะพื้นฐานการรวมตัวของชนเผ่าเช่นที่เป็นมา แน่นอนว่าการค้าย่อมนำมาซึ่งผู้คนและวัฒนธรรมจากนอกพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นอารยันหรือชนเผ่าอื่นจากตะวันตกเฉียงเหนือของอินเดีย อย่างไรก็ตามเห็นได้ชัดว่ารัฐบ้านเมืองที่เกิดขึ้นนั้น การค้าเป็นโมทีฟหรือแรงจูงใจทางการขยายตัวอยู่มาก และเป็นการขยายตัวตัดผ่านภาคพื้นทวีปออกสู่บริเวณปากน้ำอันติดต่อกับฝั่งมหาสมุทรอินเดียทางด้านตะวันออก ดังเช่นกรณีการขยายตัวของรัฐศาตะวาหณะสู่ปากน้ำกฤษณา-โฆธาวารี และความพยายามของชาวกลิงค์ที่จะยึดครองเมืองท่าค้าขายสำคัญของอ่าวเบงกอลไว้ในอำนาจ

หลักฐานลายลักษณ์อักษรและหลักฐานโบราณคดีได้ชี้ให้เห็นว่า ชุมชนบ้านเมืองบนที่สูงเดคคันเกิดตามเส้นทางค้าและการแพร่ของวัฒนธรรมความเชื่อเฉพาะอย่างยิ่งพุทธศาสนา แรงจูงใจทางการค้าทำให้เกิดความตื่นตัวตาม “จุดตัด” ของเส้นทางต่างๆ เกิดเป็น “ตลาด” เพื่อการค้าขายอย่างชัดเจน ซึ่งตลาดเหล่านี้จะวิวัฒน์ต่อไปเป็นเมืองหรือเมืองท่าค้าขาย ขึ้นอยู่กับความได้เปรียบในเรื่องทำเลที่ตั้ง อย่างไรก็ตามทิศทางทางการค้าและพัฒนาการของชุมชนบ้านเมืองอันเกิดขึ้นนั้น ค่อนข้างเป็นอิสระและเป็นเอกเทศจากอำนาจรัฐของอารยันตอนบน ขณะเดียวกันก็สัมพันธ์กับการขยายตัวของเมืองหรือนครขนาดใหญ่ริมฝั่งมหาสมุทรอินเดียทั้งทางด้านตะวันตกและตะวันออก อีกทั้งยังเห็นได้ว่ารัฐบ้านเมืองของชาวดราวิเดียน เช่น ทมิฬ กลิงค์ อันเกิดขึ้นนั้นเป็นผลจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างการค้าและอำนาจ ซึ่งคน

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

พื้นเมืองพยายามรวมตัวกันเป็นอิสระจากการชี้นำของพลังกดดันจากภายนอก ไม่ว่าอำนาจรัฐทางการเมืองของรัฐอารยัน และหรือแรงกดดันจากความต้องการสินค้าของพ่อค้าต่างประเทศ (ถ้ามี)

เอกสารเก่า *The Periplus* มีคำว่า “ทักขินาปะเดส” (Dakhinapades) หรือทักษิณประเทศ แสดงว่าบริเวณนี้เป็นที่รู้จักกันดีในหมู่พ่อค้านักเดินเรือชาวต่างประเทศแต่โบราณ

The Periplus กล่าวถึงดินแดนที่เรียกว่าทักขินาปะเดสว่า จากเมืองท่าภรุกัจฉะมีพื้นที่แคบยาวเลียบฝั่งทะเลจากเหนือลงใต้ ภูมิภาคส่วนในของบริเวณนี้จากด้านตะวันตกไปตะวันออกมีทั้งที่เป็นแผ่นดิน ทะเลทราย และภูเขา เป็นที่อยู่อาศัยของชนเผ่าต่างๆ กินแดนไปจนถึงลุ่มน้ำคงคา ในดินแดนที่เรียกว่าทักขินาปะเดสนี้มีตลาดค้าที่ขึ้นชื่ออยู่ ๒ แห่ง ตลาดค้าไพสนา (Paithana) อยู่ห่างจากภรุกัจฉะลงไปทางใต้ระยะเดินทาง ๒๐ วัน ห่างจากภรุกัจฉะไปทางตะวันออกระยะเดินทาง ๑๐ วัน มีเมืองขนาดใหญ่เป็นที่สองของบริเวณนี้ชื่อ ตลาดค้าตะการะ (Tagara) จากที่นี่สามารถนำสินค้าบรรทุกเกวียนผ่านอาณาบริเวณอันกว้างขวางซึ่งไม่มีถนนไปยังภรุกัจฉะได้ ตลาดค้าที่ไพสนานั้นมีหินควอตซ์ จากตะการะคือผ้ามัสลินทุกชนิด และผ้าฝ้ายจากพืชตระกูล “mallow” และสินค้าอื่นๆ จากหลายแห่งบริเวณชายฝั่งทะเล

นอกจากตลาดค้าที่ขึ้นชื่อดังกล่าวแล้ว ยังมีตลาดท้องถิ่นอีกมากมายหลายแห่ง ทั้งในเมืองเล็กและนครใหญ่ เช่นที่นครกัลลิเอนา (Kalliena)

The Periplus ได้กล่าวถึงสถานที่แห่งใหม่ซึ่งกิจการค้าคับคั่งคือที่มูซีรีส (Muziris) และเนลคุนดา (Nelkunda) ส่วนตามเกาะต่างๆ นอกบริเวณคาบสมุทรนั้นหลายแห่งมีโจรสลัด

ท้ายที่สุดได้กล่าวถึงบริเวณซึ่งกลายเป็นทำเลค้าสำคัญแถบฝั่งทะเลทางใต้คือ ลิมูริเค (Limurike) (เก็บความจาก *The Periplus* ฉบับแปลของฮันติงฟอร์ด ดู Huntingford, 1980: 49-50, 113-116.)

เป็นที่น่าสังเกตว่าบริเวณตลาดท้องถิ่นทั้งหมดที่กล่าวถึงนั้น ปัจจุบันคือเมืองมุมไบและชานเมือง และหมู่เกาะหลายแห่งที่กล่าวถึงนั้นปัจจุบันคือเกรละ

มหาภารตะ เป็นมหากาพย์โบราณอีกชิ้นหนึ่งซึ่งให้รายละเอียดเกี่ยวกับที่ราบสูงเดคคันและเส้นทางเดินผ่านบริเวณนี้ โดยมีทิวเขาวินธัยเป็นแดนกั้นจากตอนเหนือของอินเดียและแม่น้ำออกสู่ทะเล เรื่องราวในมหาภารตะตอนนี้ได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับเส้นทางคาราวานและการค้ามากมาย

เหตุการณ์สำคัญในมหาภารตะซึ่งให้รายละเอียดเรื่องนี้คือเรื่องพระนลและนางทมยันตี

พระนลเป็นกษัตริย์ของพวกนิษาท (Nisadhas) ในที่นี้หมายถึงชนพื้นเมืองซึ่งต่ำกว่าอารยัน มเหสีของพระนลคือทมยันตี เจ้าหญิงแห่งแคว้นวิทรรภ (Vidarbha) ยังเจาะจงไม่ได้ว่าดินแดนของพวกนิษาทอยู่ที่ไหน ประมาณได้ว่าเป็นบริเวณราวป่าทางเหนือของวิทรรภ (บริเวณนาคปูรด้านตะวันออกของแคว้นมหาราษฏระปัจจุบัน) ฉากของเรื่องตามมหากาพย์อยู่ที่อารัณยกะปาร์วาน

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

พระนลแพ้พนันเสียเมืองของตนเป็นเดิมพัน จึงออกเดินป่าพร้อมมเหสีของตน มหากาพย์บรรยายถึงป่าครั้งกระนั้นว่า ถนนหลายสายจากที่นี่มุ่งไปยังเดคคัน ข้ามอวันตีและเขาฤกษ์สวัต บริเวณนี้คือทิวเขาวินธัยอันยิ่งใหญ่ มีแม่น้ำปายาษนีซึ่งไหลออกทะเล บรรดาอาศรมแห่งมหาฤาษีตกแต่งด้วยไม้ดอกและไม้ผล มีถนนซึ่งพุ่งไปแคว้นวิทรรภ ถนนอีกเส้นหนึ่งเข้าสู่แคว้นโกศล เลยจากถนนเหล่านี้ไปทางใต้นั่นแหละคือเดคคัน [Sukthankar, V.S., 1942 vol. 3. 58: 20-22.]

เมื่อนางทมยันตีพลัดพรากจากพระนลต้องเดินป่าผู้เดียว เธอก็ได้พบกับกองคาราวานใหญ่ประกอบด้วยช้าง ม้า เกวียน รถ และผู้คนร่วมเดินทางอีกจำนวนมาก ตกกลางคืนกองเดินทางเหล่านี้ถูกช้างป่าบุกเข้ามาเหยียบย่ำ สถาวาหะ หัวหน้ากองคาราวานจึงบอกทมยันตีว่า เพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อกองคาราวาน กองคาราวานจะเดินทางผ่านแคว้นของกษัตริย์แห่งรัฐเจดี (Chedis) ขณะที่พระนลนั้นแยกจากมเหสีไปและได้เป็นผู้ดูแลอาชาของราชสำนักพระเจ้าโกศล

หลักฐานฝ่ายพุทธศาสนาทั้งไตรปิฎกและอรรถกถากล่าวถึง “ทักษิณบถ” ในฐานะบริเวณที่รวมลุ่มน้ำสำคัญไว้ ได้แก่ โฆธาวารี นาร์มาดะ ฆาเวรี กฤษณา และเตลวาหะ นอกจากลุ่มน้ำเหล่านี้แล้วยังหมายรวมชายฝั่งด้านตะวันตกและด้านตะวันออกอีกด้วย ทั้งนี้เพราะแต่ละลุ่มน้ำมีเส้นทางคมนาคมซึ่งติดต่อกันไปมาได้ แต่ให้ความหมายทั้ง “ทักษิณบถ” และ “ทักษิณเดสะ” คาบเกี่ยวกัน บ้างก็หมายถึงบริเวณหนึ่งถัดจากลุ่มน้ำคงคาลงไปทางใต้ บ้างก็ว่าถนนซึ่งพุ่งลงใต้คือทักษิณบถ [ดู *ทีฆนิกาย* (Dighanikaya) และ *สุตตนิปัตตะ* (Suttanipata)]

อย่างไรก็ตามความสำคัญของบริเวณทางใต้ส่วนหนึ่งเป็นเพราะอยู่ในเส้นทางการเผยแผ่พุทธศาสนา (*วินัยปิฎก*-Vinayapitaka) และกล่าวถึงคุณลักษณะบางอย่างของดินแดนทางใต้ว่า บริเวณดังกล่าวดินเป็นสีดำแข็ง และเต็มไปด้วยหนาม ลำบากสำหรับปศุสัตว์ สมัยเมื่อพระพุทธองค์ยังมีชีวิตอยู่จำนวนพระสงฆ์ในแถบนี้มีจำกัด ต่อเมื่อหลังจากพระพุทธเจ้าเสด็จดับขันธ์ปรินิพพาน จำนวนพระสงฆ์จึงเริ่มเพิ่มมากขึ้น (แสดงว่าการที่สงฆ์ไปแพร่พุทธศาสนานั้นเป็นการเปิดเส้นทางและความเจริญรุ่งเรืองให้กับทักษิณบถ-ผู้วิจัย)

เอกสารบางส่วนเห็นได้ว่า ความหมายของทักษิณบถนอกจากครอบคลุมบริเวณเดคคัน พื้นที่ลุ่มน้ำแล้ว พื้นที่ดังกล่าวยังเป็นถิ่นของกลุ่มชนเผ่าซึ่งไม่ใช่อารยัน ปรากฏคำเรียกบริเวณของชนเผ่าเหล่านี้ เช่น ทมิฬวิสัย (Damila Vishaya) หรือ “ดราวิดา” (Dravida) คือ เขตของตมีละทมิฬเป็นส่วนหนึ่งของทักษิณบถอีกด้วย (*อรรถกถา*, *เปตะวัตตุ*-Petavatthu) เรื่องดังกล่าวปรากฏชัดเจนอยู่ในชาดกทางพุทธศาสนา ชาดกบางเรื่องกล่าวถึงแว่นแคว้นหรือเมืองของคนพื้นเมือง เช่น แว่นแคว้นของพวก**ดราวิดา** ภายใต้อำนาจของ**ดราวิดาราชยา** (Dravidarajya) [ปรากฏในชาดกลำดับที่ ๔๘๐ อกีรติชาดก (Akirti Jataka)] ถ้าพิจารณาตามนี้ก็แสดงว่าบ้านเมืองของพวกทมิฬมีปรากฏอยู่แล้วในสมัยพุทธกาล อีกทั้ง

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

บรรดาเมืองการค้าอันเกิดขึ้นนั้นค่อนข้างเป็นเอกเทศและมีอิสระในตัวเอง แม้แต่รัฐใหญ่ทางตอนเหนือก็ยังมิอาจแผ่อำนาจไปควบคุมได้โดยตรง

หลักฐานเกี่ยวกับลักษณะการค้าของอินเดียตั้งแต่สมัยต้นประวัติศาสตร์ ตลาดค้า และเส้นทางค้า มีปรากฏอยู่ใน *ชาดก* อันเป็นประวัติพระพุทธเจ้า อดีตชาติของพระพุทธเจ้า ชาดกมีทั้งหมดรวม ๕๔๗ เรื่อง บางเรื่องเป็นภาพจำหลักอยู่ตามศาสนสถานที่มีอายุอยู่ในช่วง ๒๐๐-๑๐๐ ปีก่อน ค.ศ.

เรื่องในชาดกกล่าวถึงลักษณะการค้าบนบกแบบหนึ่งคือ การค้าแบบกองคาราวาน ซึ่งต้องอาศัยผู้ชำนาญการบางประเภท เช่น “สถาวาหะ” และผู้ที่กำหนดเส้นเดินทางตามดวงดาว (เรียกว่า สถาละนิยมักกะ-sthalaniyamaka) (ดูชาดกลำดับที่ ๒ *พันนุปถะชาดก*-Bannupatha Jataka) เมื่อเดินทางผ่านป่าก็ต้องอาศัยผู้คุ้มครองป่า หรือคาราวานในทะเลทรายก็ต้องอาศัยผู้ชำนาญในการเดินทางทะเลทราย

เรื่องชาดกเกี่ยวข้องกับพ่อค้าหลายประเภท ได้แก่

พ่อค้าเร่ (paddler) ปรากฏในชาดกลำดับที่ ๓ *เสรีปันนิจชาดก* (Seribanij Jataka)

พ่อค้าซึ่งขายสินค้าเฉพาะประเภท เช่น พ่อค้าม้า ปรากฏในชาดกลำดับที่ ๕ *ตันดุลนาลิชาดก* (Tandulanali Jataka)

ยังมีพ่อค้าจำแนกประเภทตามฐานะ กล่าวคือคำเรียกถึงพ่อค้าโดยทั่วไปสื่อถึงความมั่งคั่ง เรียกว่า *เศรษฐี* (sreshthi) ซึ่งเชื่อได้ว่าการเป็นพ่อค้ามั่งคั่งน่าจะเป็นความโดดเด่นของยุค แม้แต่ลูกสาวของพ่อค้าก็ยังมีศัพท์เฉพาะเรียกคือ *เศรษฐีกันยา* (sreshthi-kanya) พ่อค้าผู้ยิ่งใหญ่เรียกว่า *มหาเศรษฐี* (mahasreshthi) ส่วนหัวหน้าพ่อค้าเรียกว่า *ปรารถนาเศรษฐี* (pradhana sreshthi) พ่อค้าซึ่งอาศัยอยู่ตามชานเมืองหรือชายขอบของแคว้นเรียก *ปรัตยันตะเศรษฐี* (pratyanta sreshthi)

การค้าทางทะเลนับเป็นส่วนสำคัญอย่างหนึ่งของโลกแห่งการค้าสมัยนั้น ชาดกจำนวนหนึ่งกล่าวถึงการค้าทางทะเลด้วย จากเรื่องราวในชาดกพอกำหนดได้ว่า เป้าหมายของการเดินทางเพื่อแสวงโชคทางการแลกเปลี่ยนนั้นมีอยู่ ๒ ที่ หนึ่งนั้นคือ *สุวรรณภูมิ* (หมายถึงบางส่วนของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้) อีกที่หนึ่งคือ *ตัมพรปาณีทวีป* (หมายถึงเกาะศรีลังกา)

มหาชนกชาดก ชาดกลำดับที่ ๕๓๙ กล่าวถึงชายผู้หนึ่งนำสินค้าของตนร่วมกับเพื่อนลงเรือไปสุวรรณภูมิ เรือลำนั้นจุคน ๓๐๐ คน

สุโสรณีชาดก ชาดกลำดับที่ ๓๖๐ กล่าวถึงชายผู้หนึ่งเดินทางไปยังหมู่บ้านใกล้ประตูเมืองพาราณสี เพื่อจะเดินทางต่อไปยังเมืองภรุกัจฉะ (หรือโบรช-Broach) และได้พบเพื่อนพ่อค้าอื่นซึ่งจะเดินทางจากที่นี้เช่นกันไปยังสุวรรณภูมิ

สุปารกะชาดก ชาดกลำดับที่ ๔๖๓ อ้างถึงพ่อค้าทางทะเลแห่งเมืองภรุกัจฉะปัฏนะ (Bhriguchchhapattana)

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

สมุทรวณิชชาดก ชาดกลำดับที่ ๔๖๖ เป็นเรื่องของบุคคลเรือแตก เวียนว่ายอยู่ในทะเล

ภเวรุชาดก ชาดกลำดับที่ ๓๓๙ อ้างถึงพ่อค้าใช้กาดำหรือทิศากากา (disakaka) เกาะอยู่บนเสากระโดงเรือง นำทางเรือไปในท้องทะเล

จตุรทวารชาดก ชาดกลำดับที่ ๔๓๙ ชายผู้หนึ่งเดินทางไปในทะเลพร้อมกับเรือลำหนึ่งสำหรับค้าขาย

ชาดกลำดับที่ ๕๑๘ กล่าวถึงพ่อค้า ๕๐๐ คนเผชิญภัยเรือแตกอยู่ในทะเล มีเพียงผู้เดียวรอดชีวิตไปถึงการามวิกาปัฏนะ (Karamvikapattana)

บรรดาเมืองท่าขนาดใหญ่ที่สำคัญมักลงท้ายชื่อด้วยคำว่า “ปัฏนะ” เมืองท่าบางเมืองสำคัญมาแล้วแต่โบราณ เช่น ภรุกัจฉะ พัฒนาการของเมืองนี้สมัยต่อๆ มาคือได้กลายเป็นเมืองท่าค้าขายที่ทวีความสำคัญมากขึ้น จึงมักเรียกด้วยคำลงท้ายชื่อว่า “ปัฏนะ” หรือ “ปัฏนัม” “ปุระ” หรือ “ปุรัม” ซึ่งจะเห็นได้ว่าในสมัยแห่งความรุ่งเรืองทางการค้าและอำนาจของราชวงศ์ปัลลวะและราชวงศ์โจฬะทมิฬนั้น หลายเมืองตามฝั่งทะเลด้านตะวันออกหรือฝั่งโคโรมันเดลถูกยกขึ้นเป็น “ปัฏนัม” เช่น ฆาเวริปัฏนัม มามัลละ-ปุรัม เป็นต้น

เราสามารถประเมินเรื่องราวจากชาดกได้ว่า ในช่วงสหัสวรรษแรกก่อน ค.ศ. พัฒนาการของการค้าทางบก-ทะเล ตลอดจนเครือข่ายของการค้า ตลาด และเมืองท่าค้าขาย เกิดมีขึ้นเชื่อมโยงกัน ที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ เราได้เห็นความเฟื่องฟูทางการค้าทั้งฝั่งมะละบาร์ (ด้านตะวันตก) ฝั่งโคโรมันเดล (ด้านตะวันออก) *เท่ากับว่าการเปิดเส้นทางค้าผ่านที่ราบสูงเดคคันได้เกิดขึ้นแล้ว อีกทั้งศรีลังกาซึ่งเป็นชุมทางค้าอยู่เดิมก็มิได้ลดความสำคัญลง ดูเหมือนยิ่งสำคัญมากขึ้น* เมื่อปรากฏความนิยมที่จะเข้าไปแสวงโชคในแดนสุวรรณภูมิอย่างชัดเจน

มีหลักฐานค่อนข้างชัดเจนว่า การขยายตัวของผู้คนชุมชนและการค้าจากเดคคันหรือทักษิณประเทศนั้นเติบโตอย่างมีนัยสำคัญกับฝั่งทะเลด้านตะวันออก การค้าของบ้านเมืองทางฝั่งตะวันออกนั้นวิวัฒน์โดยตลอดไม่ขาดตอนเลย และเป็นการต่อสู้เกี่ยวกรำในหมู่ชาวดราวิเดียนด้วยกันเอง ซึ่งมีแรงจูงใจจากผลประโยชน์ทางการค้าและอำนาจทางการเมืองเฉกเช่นเดียวกับอำนาจของอารยันจากตอนบนลุ่มน้ำคงคา ซึ่งได้แผ่ลงใต้มาพร้อมกับวัฒนธรรมในรูปลักษณ์ต่างๆ ขณะเดียวกันนอกจากการเปลี่ยนแปลงของเมืองรองรับการขยายตัวของการค้าแล้ว ความคับคั่งของประชากรตามเมืองบนฝั่งทะเลตะวันออกก็เป็นลักษณะเด่นที่นักบันทึก นักเดินทางสมัยนั้นตั้งข้อสังเกตด้วย ดังเช่น จำนวนประชากรชาวกลิงค์ (ะ) ซึ่งคับคั่งมาก; ไพลนีอ้างในงานเขียนของเขาชื่อ *Naturalis Historia* ถึงราชธานีของชาวกลิงค์ที่ชื่อ “ปาร์ธาลีส” (Parthalis) ว่าราชาของพวกนี้มีทหารเดินเท้าถึง ๖๖,๐๐๐ คน ม้า ๑,๐๐๐ ตัว ช้าง ๗๐๐ เชือก ตัวเลขเหล่านี้สะท้อนความเติบโตของชุมชนบ้านเมืองตามชายฝั่งตะวันออกอย่างชัดเจน

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

การขยายตัวของการค้าจากเดคคันสู่ด้านตะวันออกนั้นดำเนินการมาตั้งแต่สมัยเริ่มแรกและไม่ได้หยุดยั้ง ชนท้องถิ่นหลายกลุ่มเหล่ามีบทบาทในการนี้ผสานไปกับการขยายตัวของพุทธศาสนาตั้งแต่สมัยพระเจ้าอโศก ประจักษ์พยานสำคัญก็คือ ได้เกิดรัฐที่มีแรงขับเคลื่อนทางการค้าสูงขึ้นที่เดคคันทางตะวันตก และรัฐนี้มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กับกลุ่มชนและบ้านเมืองทางฝั่งตะวันออก บริเวณลุ่มน้ำกฤษณา-โฆธาวารี ปรากฏชื่อเป็นที่รู้จักกันว่า ศาตะวาหณะ-อานธระ

• ศาตะวาหณะ-ปากน้ำกฤษณา, โฆธาวารี

ศาตะวาหณะเริ่มจากราชวงศ์ที่ปกครองมีเชื้อสายเผ่า *อานธระ* (Andhra) เป็นพวกที่ไม่ใช่อารยัน ประมาณว่าอาจเป็นอาณาจักรที่มีอำนาจตั้งแต่ ๕๐๐ ปีก่อน ค.ศ. จนถึงประมาณคริสต์ศตวรรษที่ ๓,๔ กษัตริย์องค์แรกคือ สัตการณีที่ ๑ (Satakarni) ได้ปราบปรามพวกกรีกและศากะจากด้านตะวันตกเฉียงเหนือ แล้วขยายไปทางตะวันออกตามแนวแม่น้ำโฆธาวารี ทรงตั้งเมืองหลวงบนฝั่งน้ำชื่อ ประติสถานหรือไพธาน (ปัจจุบันอยู่ในเขตมหาราษฎระ) ทรงประกาศพระองค์เป็น “เจ้าแห่งดินแดนทางใต้”-ทักษิณบถบดี (Dakshinapatha-pati) [Sircar, D.C., 1965: 183, 186-190.]

ในช่วงต้นคริสต์ศตวรรษ ชนเผ่า-ชนชาติบนที่ราบสูงเดคคันได้รวมกำลังกัน (ในอาณาบริเวณอานธรประเทศปัจจุบัน ตอนเหนือของกรณาฏกะและมหาราษฎระ) เกิดเป็นอาณาจักรใหญ่ซึ่งมีอำนาจมั่งคั่งด้วยการค้าจากมหาสมุทรอินเดียด้านตะวันตก ข้ามที่ราบสูงเดคคันสู่มหาสมุทรอินเดียด้านตะวันออกบริเวณปากแม่น้ำกฤษณา-โฆธาวารี เรียก อาณาจักรศาตะวาหณะ (Satavahana)

ความเคลื่อนไหวและหรือการดำเนินกิจกรรมทางการค้าเป็นกำลังในการบุกเบิกพื้นที่จนนำมาซึ่งการตั้งชุมชน เหตุการณ์ทำนองนี้ปรากฏในทุกถิ่นที่ที่การค้าผ่านเข้าไป ในฝั่งทะเลทางด้านตะวันออกนั้นลุ่มน้ำกฤษณาและโฆธาวารีเป็นชุมทางค้าสำคัญในยุคโบราณ นอกจากมีร่องรอยของการติดต่อกับบริเวณตอนในเขตทิวเขาฆาฏส์ตะวันออก ที่ราบสูงเดคคัน แล้วยังพบร่องรอยหนักแน่นมาก แสดงถึงการติดต่อค้าขายครั้งยุคกรีก-โรมคือเหรียญโรมันจำนวนมาก บริเวณนี้เป็นถิ่นกำเนิดของศิลปะอมราวดีและนาคารชุนโกณฑะ ได้ส่งอิทธิพลให้แก่ศิลปะบริเวณฝั่งโคโรมันเดลและที่สัมพันธ์กัน รวมตลอดทั้งเส้นทางบกและเส้นทางทะเล ที่พอจะยกเป็นตัวอย่างก็เช่น

พุทธสถูปที่ Ter ทางด้านตะวันตกของที่ราบสูงเดคคัน และประติมากรรมจำหลัก ณ ถ้ำชุนะ-การฮ์ (Junagarh)

แผ่นหินปูนจำหลักรูปบุคคล ณ พุทธสถูปติสสะมหาอาราม ตะวันออกเฉียงใต้ของเกาะศรีลังกาก็เป็นศิลปะแบบนาคารชุณโกณฑะ การแพร่พุทธศาสนานั้นได้นำความเจริญมาสู่ชุมชนบริเวณนี้ซึ่งมีเส้นทางคมนาคมเก่าอยู่ จึงเกิดชุมชนพุทธศาสนาและสิ่งก่อสร้างขึ้นที่โธฏลากอนฎะ (Thotalakonda) และภวิกอนฎะ (Bavikonda) ไม่ไกลกันนักก็ปรากฏเมืองชื่อ *“วิสาขาปัฏนัม”* (Visakhapatnam) อยู่ตอน

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

เหนือของฝั่งทะเลอานธระ อยู่ห่างไปทางเหนือจากชุมชนพุทธศาสนาประมาณ ๑๖ กิโลเมตร เลยออกไปทางตอนเหนือของโธฏลากอนฎุระและภวิกอนฎุระ มีสิ่งก่อสร้างอีกหลายสิ่งทางพุทธศาสนาตัดเข้าไปในภูเขาฆาฏส์ตะวันออก ที่สำคัญคือ อารามพุทธ ณ หมู่บ้านชื่อ สาลีเปฏุระกะ (Salipetaka) ปัจจุบันเรียก “สาลีฮุนแดม” (Salihundam) ชื่อ สาลีเปฏุระกะ แปลว่า “คลังเก็บข้าว” อยู่ที่ต้นน้ำวังสะธารา ไม่ไกลจากเมืองท่าริมทะเลชื่อ “คาลิงกะปัฏนัม” (Kalingapatnam) [Coomaraswamy. 1972; **Indian Archaeology : A Review.** 1989-90.]

ทั้งหมดซึ่งยกมาเป็นตัวอย่างเป็นประจักษ์พยานอย่างดีถึงความเคลื่อนไหวทางการค้าไปพร้อมกับศาสนาและความเชื่อ ที่ทำให้เกิดการขยายตัวของชุมชนทั้งของคนธรรมดาและสงฆ์ นักบวช ทั้งในระดับหมู่บ้านและเมือง ตามบริเวณชายฝั่งทะเลทั้งด้านตะวันตกและตะวันออกของอินเดีย

การค้าแต่ครั้งโบราณจึงมีส่วนอย่างมากที่ทำให้เกิดชุมชนนอกเหนือไปจากที่เป็นแหล่งศาสนา-ความเชื่อ ขณะเดียวกันก็ประมาณได้ว่ามีการรวมกลุ่มของ *ช่างฝีมือ* ประเภทต่างๆ ปัจจัยเหล่านี้ย่อมมีผลสัมพันธ์กับการเติบโตของชุมชน เช่น จากหมู่บ้านเป็นเมืองที่ชื่อว่า โกฏฏิส (Kottis) เกิดเป็นเมืองหรือนครโกฏปัฏนัม (Kottapatnam) เป็นต้น เป็นตัวอย่างอันดีถึงวิวัฒนาการดังกล่าว โกฏฏิสเดิมทีเป็นเพียงหมู่บ้านติดทะเล แต่ด้วยเหตุที่ตั้งอยู่ ณ ทำเลเหมาะเป็นอ่าวจอดเรือ สำหรับเรือค้าขายติดต่อกับโลกด้านตะวันตก และด้านตะวันออกไปยังเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หลักฐานสำคัญจากแหล่งโบราณคดีทั้งสองได้แก่ เครื่องปั้นดินเผายุคต่างๆ จำนวนมาก [Rao, KP. 1994; Sastri, S.M. 1927.]

ศูนย์กลางอำนาจของราชวงศ์ปัลลวะที่กาญจีปุรัมก็อยู่ในลุ่มน้ำนี้ เมืองสำคัญของทมิฬสมัยหลัง เช่น ฆาเวริปัฏนัมทางฝั่งตะวันออก ล้วนมีพัฒนาการมาจากการเป็นชุมชนพุทธศาสนาที่สำคัญใกล้ทะเล อยู่บนเส้นทางข้ามทวีปจากเมืองท่าทางทะเลของทมิฬที่เชื่อมกับเมืองในเกรละซึ่งอยู่ฝั่งตะวันตก [**Indian Archaeology: A Review.** 1972-73.]

พื้นที่ทางการค้าและวัฒนธรรม ดังเช่น ลุ่มน้ำกฤษณา-โฆธาวารี ก็เป็นบริเวณที่พุทธศาสนาได้แพร่เข้าสู่ดินแดนแถบนี้มาก่อน พบร่องรอยศาสนสถานขนาดใหญ่และประติมากรรมมากมาย นอกเหนือจากที่บริเวณดังกล่าวกลายเป็นศูนย์กลางสำคัญทางการค้าและการเมืองของศาตะวาหณะ-อานธระ เป็นที่น่าสังเกตว่าในบริเวณดังกล่าวนั้นเป็นชุมทางทั้งด้านวัฒนธรรม การค้า และเป็นแหล่งศักดิ์สิทธิ์ของกลุ่มชนมาแต่เดิม จึงปรากฏหลักฐานทางโบราณคดีอันสัมพันธ์กับความเชื่อหลายรูปแบบ เป็นแหล่งสำคัญของศิลปกรรมสกุลช่างอมราวดีและนาคารชุณโกณฑะ ก่อนที่จะแพร่เข้าสู่ฝั่งทะเลของพวกทมิฬทางตอนใต้ ได้มีการสร้างสถูปและกลุ่มอาคารสถานทางพุทธศาสนาในศิลปกรรมอมราวดีที่อมราวดีแล้วแพร่ไปยังตอนเหนือของลุ่มน้ำโฆธาวารี สู่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ด้วย

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

พัฒนาการของศาตะวาหณะและอานธระนั้นเป็นเรื่องการผสมผสานและการปะทะสังสรรค์ของชนเผ่าเพื่อประโยชน์ทางการค้าและการขยายอำนาจ อีกทั้งยังแสดงให้เห็นว่าชนเผ่าจากบริเวณตอนในมีแรงจูงใจให้ขยายตัวและขยายอำนาจออกสู่ฝั่งทะเลอีกด้วย ฉะนั้นทั้งอาณาจักรศาตะวาหณะและอานธรประเทศครอบคลุมอาณาบริเวณที่สูงเดคคัน จากฝั่งมหาสมุทรอินเดียด้านตะวันตกถึงตะวันออก

ราชวงศ์ศาตะวาหณะเป็นราชวงศ์ที่มีอิทธิพลอำนาจมากของอินเดียใต้ยุคโบราณ ช่วงที่ราชวงศ์นี้มีอำนาจสูงสุดนั้นครอบคลุมบางส่วนของอินเดียตอนกลาง ที่ราบสูงเดคคัน และที่เลยลงไปทางใต้เพื่อออกสู่ทะเลทางฝั่งตะวันออก ประมาณตั้งแต่ ๒๓๐ ปีก่อน ค.ศ. ถึงกลางคริสต์ศตวรรษที่ ๓

พวกศาตะวาหณะเป็นนักการค้าเท่ากับที่เป็นนักปกครองและนักรบ มีหลักฐานแสดงถึงการค้าระหว่างพวกนี้กับจักรวรรดิโรมันและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ที่สำคัญ พวกเหล่านี้เป็นนักส่งเสริมศาสนาตัวยงทั้งศาสนาพราหมณ์และพุทธ ได้สร้างศาสน-สถานหลายแห่งอันเป็นที่มาของการขยายชุมชนบนเส้นทางค้า [Sastri, K.N., 2002.]

ราชวงศ์ศาตะวาหณะนับเป็นกลุ่มเดียวกันหรือมีความเป็นมาเหมือนกับพวกอานธระ มีเรื่องราวปรากฏอยู่เอกสารจำพวก *"ปุราณะ"*

ชาวอานธระชุมนุมอยู่ใต้ภูเขาวินธัยลงไป อยู่ในเส้นทางค้าโบราณและในเส้นทางการแพร่ของพุทธศาสนา เดิมทีบริเวณนี้มีชนหลายกลุ่มเหล่าอาศัยอยู่ อานธระ ปุลินดา (Pulinda) สะบารา (Sabaras) และอีกหลายกลุ่ม แต่อานธระเป็นกลุ่มอำนาจสำคัญบนที่ราบสูงเดคคันสมัยราชวงศ์เมารยะ

สันนิษฐานกันว่าพวกอานธระเดิมเป็นอารยันมาก่อนแล้วอพยพลงใต้ ได้ผสมผสานกับชนในท้องถิ่นซึ่งไม่ใช่อารยัน พอถึงสมัยพระเจ้าอโศก (๓๐๐ ปีก่อน ค.ศ.) แคว้นอานธระก็กลายเป็นศูนย์กลางสำคัญทางพุทธศาสนา เฉพาะอยางยิ่งที่เมืองอมราวดีและนาคารชุณโกณฑะ กษัตริย์อานธระเป็นผู้เลื่อมใสในพุทธศาสนาและส่งเสริมเป็นอันมาก จึงไม่น่าประหลาดใจที่ตามเส้นทางผ่านที่ราบสูงเดคคันในอิทธิพลของอานธระนั้นจะพบวัดถ้ำบนเส้นทางค้าขายอยู่หลายแห่ง อันมีนัยถึงการเปิดเส้นทางค้า ตั้งชุมชน และส่งเสริมพุทธศาสนาพร้อมกันไป สอดคล้องกับจารึกหลายหลักและหลักฐานเกี่ยวกับการค้าอื่น อันแสดงให้เห็นว่าการเปิดเส้นทางค้าบนที่ราบสูงเดคคันระยะต้น และการขยายตัวของวัฒนธรรมพุทธศาสนานั้นสัมพันธ์กัน

จารึกศาตะวาหณะให้ภาพอันน่าสนใจของการขยายตัวของพ่อค้าและการเผยแผ่พระราชอำนาจของกษัตริย์เหรือกลุ่มชนเผ่าต่างๆ ในปริมณฑลแห่งอำนาจของพระองค์ เช่น จารึกของกษัตริย์นามว่าโคตมีปุตราสัตการณี (Gautamiputra Satakarni) เป็นกษัตริย์ที่มีอำนาจมากที่สุดและมีชื่อเสียงที่สุดจารึกหลายหลักกล่าวถึงพระองค์ สมัยนี้ปรากฏเงินเหรียญทำด้วยทองแดงและตะกั่วนับจำนวนพันชิ้นและเป็นกษัตริย์พระองค์แรกที่ประกาศชื่อโคตรของพระมารดานำหน้าพระนาม (หลักฐานอื่นชี้ให้เห็นว่า

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ในสมัยของพระองค์นั้นการค้าเจริญรุ่งเรืองมาก) และทรงขยายอาณาเขตกว้างขวางตลอดด้านตะวันตก ตะวันออก ตอนกลาง และตอนใต้ของที่ราบสูงเดคคัน

จารึกนาสิก (Nasik inscription) ซึ่งมีทั้งหมด ๓ หลัก บรรยายความตอนหนึ่งน่าสนใจว่า

พระองค์ทรงเป็นกษัตริย์แห่งอสิกะ (Asika) อสะกะ (Asaka) มูลกะ (Mulka) สุรัฐ (Suratha) กุกุระ (Kukura) อปรันตะ (Aparanta) อนุปะ (Anupa) วิทัพ (Vidarbha) และอัครวันติ (Akaravanti)

ทรงเป็นเจ้าแห่งขุนเขาทั้งหลาย ได้แก่ วินธัย (Vindhya) อัคสวัต (Akasavata) ปริยาตรา (Pariyātra) สหาย (Sahya) คันหคีรี (Kanhagiri) มาค (Macha) สิริตนา (Siritana) มะลายา (Malaya) มหินทรา (Mahundra) เสตะคีรี (Setagiri) และชาโฆระ (Chakora)

อนึ่ง ม้าทรงของโคตมีปุตรานั้นดื่มน้ำจากทะเลทั้งสาม [Sirca, D.C., 1965: 191-193.]

พิเคราะห์จากเนื้อความก็เห็นชัดว่ากษัตริย์ทรงมีพระราชอำนาจเหนือชนเผ่าในดินแดนต่างๆ ทั้งบนบก ขุนเขา และท้องทะเล

จารึกที่พบในเขตอานธรประเทศนอกจากจารึกอโศกแล้ว ยังพบจารึกของอาณาจักรศาตะวาหณะด้วย บรรดาจารึกของศาตะวาหณะล้วนเป็นภาษาปรากฤตและใช้ตัวอักษรพราหมี กษัตริย์สำคัญองค์หนึ่งของศาตะวาหณะคือ ฮาลา (Hala) ในสมัยของพระองค์วรรณคดีภาษาปรากฤตเจริญสูงสุด ทรงเป็นผู้รวมงานภาษาปรากฤตชื่อว่า *กถาสัปตสตี* (Gatha Saptasati) งานภาษาปรากฤตสมัยหลังชื่อ *ลีลาวดี* (Lilavati) บรรยายว่าพระองค์ทรงแต่งงานกับเจ้าหญิงแห่งศรีลังกา ณ ทักษะ-โฆธาวารี ((Dakṣa-Gōdāvari) [หมายถึง ทักษะอาราม (Draksharama) แห่งอานธรเทสะ (Andhradesa)] [Ramesh Chandra Babu, B., 2006: 5.]

หลักฐานทำนองนี้ทำให้เราเห็นสภาพของความสัมพันธ์อันกว้างขวางซึ่งแพร่ไปพร้อมวัฒนธรรมพุทธศาสนา ขณะเดียวกันก็สะท้อนถึงสังคมของราชสำนักและชนในเมืองซึ่งมีความรู้ ตลอดจนความมั่งคั่งของสังคมซึ่งใช้เงินตรา

ไพลนี นักประวัติศาสตร์กรีกบันทึกไว้ว่า ดินแดนพวกอานธระนั้นอยู่ในเขตเดคคันตะวันออก ประกอบด้วยเมืองมีกำแพงล้อมถึง ๓๐ เมือง หมู่บ้านจำนวนมาก มีกองทัพใหญ่ เป็นทหารราบถึง ๑๐๐,๐๐๐ นาย ทหารม้า ๒,๐๐๐ นาย กองช้าง ๑,๐๐๐ เชือก

ปรากฏชื่อกษัตริย์รุ่นแรกๆ ใน *ปุราณะ* สอดคล้องกับที่ปรากฏใน *จารึกนาสิก* (Nasik) *จารึกคาร์ล* (Karle) และ*จารึกนานเนฆาต* (Naneghat)

จารึกการะเวลา กษัตริย์พวกกลิงค์กล่าวว่า ดินแดนอานธระอยู่ทางด้านตะวันตกของอาณาจักรของพระองค์

จึงประเมินได้ว่าอำนาจของอาณาจักรศาตะวาหณะอยู่ทางด้านตะวันตกของเดคคัน แล้วขยายอำนาจโดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านการค้าสู่ฝั่งทะเลตะวันออก

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ศาตะวาหณะเป็นอาณาจักรที่ผู้คนหรือกษัตริย์นับถือศาสนาพราหมณ์ เมื่อกษัตริย์ขยายอาณาเขตได้ดินแดนกว้างขวางก็จะประกอบพิธีบูชายัญ ถวายสัตว์แก่พระ เช่น ม้า วัว ช้าง หมู่บ้าน และเงินรายได้จากภาษีอากร

ดินแดนนี้ค้าขายกับต่างประเทศ *The Periplus* กล่าวว่า เรือกรีกเข้าสู่เมืองท่าของศาตะวาหณะที่คาลียัน (Kalyan)

หลักฐานจำนวนหนึ่งเกี่ยวกับอาณาจักรนี้เป็นจารึก กล่าวถึงการบริหาร ระบบคล้ายจักรวรรดิเมารยะสมัยพระเจ้าอโศก เช่น มีเจ้าหน้าที่ของรัฐตำแหน่ง “อมาตยา” (amatya) คล้ายตำแหน่ง “มหามาตรา” (mahamatra) ของพระเจ้าอโศก ระบบการปกครองคือผนวกบรรดาหัวหน้าเผ่าหรือเจ้าในท้องถิ่นไว้ในอำนาจ แต่บรรดาเจ้าท้องถิ่นเหล่านี้ก็ยังคงมีอำนาจอยู่ในตนเอง

โครงสร้างการคุมอำนาจดังกล่าวมีลักษณะแบบสหพันธ์ (federation) เป็นลักษณะเด่นของรัฐบ้านเมืองในอินเดียตอนใต้ซึ่งเกิดในยุคนี้ [Kulke, H. and D. Rothermund, 2004: 122-123.]

อาจกล่าวได้ว่า อาณาจักรหรือแว่นแคว้นศาตะวาหณะ-อานธระเป็นพื้นที่ของหลายเผ่าพันธุ์มาผสมผสานกัน เท่าๆ กับเป็นพื้นที่แห่งความเชื่อของสองศาสนาหลักที่มาปะทะกัน คือ ศาสนาพุทธและศาสนาพราหมณ์ ในบริเวณนี้จึงพบทั้งจารึกในศาสนาพราหมณ์และพุทธสถานของศาสนาพุทธ กระนั้นก็ดีบทบาทของพ่อค้าก็เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ชุมชนเมื่อแรกตั้งอันเกิดขึ้นนั้นวิวัฒน์ไปในทิศทางของสังคมอันมีพ่อค้ามั่งคั่งเป็นแรงผลักดัน นอกเหนือจากอำนาจของกษัตริย์

ความมั่งคั่งของพวกพ่อค้าศาตะวาหณะขึ้นอยู่กับการค้าและการขยายชุมชนผ่านเขตป่า-เขา ทั้งเพื่อบุกเบิกเส้นทางค้าและตั้งชุมชนสำหรับช่างฝีมือหลายกลุ่ม เริ่มด้วยกษัตริย์เป็นผู้อุทิศที่ดินและภาษีจากที่ดินให้แก่ชุมชนพุทธศาสนาและบรรดาเหล่าพราหมณ์ทั้งหลาย พ่อค้าก็ได้รับโอกาสเปิดเส้นทางค้าจากดินแดนตอนในบนที่สูงเดคคันออกสู่เมืองท่าชายฝั่งทะเล อาณาจักรนี้คงอยู่ประมาณ ค.ศ. ๒๓๖ มีอำนาจอยู่ถึงประมาณทั้งหมด ๓๐๐ ปี อำนาจของศาตะวาหณะขึ้นสู่สูงสุดในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ ๒ การขยายตัวของพวกศาตะวาหณะได้ทำให้เกิดการรวมตัวของชุมชนและเมืองทั้งบนที่ราบสูงเดคคันและในอานธรประเทศ พื้นที่บุกเบิกดังกล่าวปรากฏศิลปะสถาปัตยกรรม-ประติมากรรมในพุทธศาสนาอย่างชัดเจน ดังที่เห็นอยู่ตาม**ถ้ำ**ในเขตตะวันตกเฉียงเหนือของรัฐมหาราษฏระปัจจุบัน

หลักฐานเกี่ยวกับสถาปัตยกรรมถ้ำในพุทธศาสนาที่พบนั้นมักมีจารึกประกอบอยู่ด้วย ทำให้เรารู้ว่าผู้ประกอบการบุญอุทิศที่ดินและสิ่งของนั้นนอกจากเป็นพ่อค้ามั่งคั่งแล้วยังเป็นชนชั้นนำตามท้องถิ่นและประชากรซึ่งเป็นช่างฝีมืออีกจำนวนหนึ่งนอกเหนือจากอาชีพที่เกี่ยวกับเกษตรกรรม พุทธศาสนาเป็นแรงบันดาลใจอยู่เบื้องหลังการทำบุญอุทิศของคนเหล่านี้ทั้งด้วยแรงกายแรงใจ ทั่วที่ราบสูงเดคคันที่อิทธิพลของศาตะวาหณะแพร่ไปถึงมักปรากฏศาสนสถานในพุทธศาสนามากมาย อันสะท้อนถึงความเติบโตของวัฒนธรรมด้านต่างๆ ด้วย บรรดาพ่อค้าแห่งอานธระเป็นผู้ส่งเสริมให้เกิดชุมชนและสถานที่

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ทางศาสนา ในเขตอานธระมีทั้งพ่อค้า นักเดินทาง ช่างฝีมือ ไพร่พล ตลอดจนผู้มีอำนาจทางการเมืองร่วมกันสถาปนาสถูปขนาดใหญ่เช่นที่ธรณีโกฐ (Dharanikota) บนฝั่งน้ำกฤษณา ซึ่งเป็นทั้งเมืองท่าและนครขนาดใหญ่

๓. อ่าวเบงกอลและโอริสสา

ในปัจจุบันพื้นที่ฝั่งทะเลด้านตะวันออกของอินเดียนั้นประกอบด้วย **รัฐเบงกอลตะวันตก** และ**รัฐโอริสสา** อ่าวเบงกอลอยู่ในเขตติดต่อลุ่มน้ำคงคา ซึ่งติดต่อการค้าอย่างสม่ำเสมอกับชุมทางการค้าบนเส้นทางสายไหม (ทางด้านตะวันตกเฉียงเหนือของอินเดีย) ส่วนรัฐโอริสสานั้นก็สัมพันธ์อย่างสืบเนื่องกับชุมชนบนที่ราบสูงเดคคัน สภาพภูมิศาสตร์ของโอริสสาส่วนใหญ่เป็นที่สูงและช่องเขา บริเวณทางใต้ต่อกับที่ราบสูงโชตินาคปูร์ (Chata Nagpur) ด้วยเส้นทางช่องเขาเล็ก จนเข้าถึงเขตทิวเขาฆาฏส์ตะวันออกและที่ราบชายฝั่งทะเลซึ่งทอดตัวลงไปทางใต้ ประจันกับตอนเหนือของรัฐอานธระ ชายฝั่งทะเลของโอริสสาเป็นแหล่งที่ความเจริญของสังคมระดับเมืองอยู่ในขั้นสูง

บริเวณริมฝั่งมหาสมุทรแถบรัฐเบงกอล-โอริสสาเป็นบริเวณซึ่งการค้าทางทะเลจากที่นี่ติดต่อกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีหลักฐานประเภทวัตถุสัญลักษณ์และรูปเคารพหรือประติมากรรมทางศาสนาพุทธและพราหมณ์ยุคต้นๆ ปรากฏในบริเวณนี้เมื่อประมาณตั้งแต่กึ่งสหัสวรรษแรกและก่อนหน้านั้น เช่นเดียวกับในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ซึ่งได้พบประติมากรรมแบบอมราวดี เทวรูปพระนารายณ์ที่ไชยา [Knox, 1992; Gupta, S., 2004.] นอกจากนี้ก็พบวัตถุ เช่น เครื่องราง ลูกปัด เครื่องปั้นดินเผา และโดยเฉพาะอย่างยิ่งลูกปัดนั้นเป็นวัตถุในพิธีกรรมและประดับรูปสัญลักษณ์ต่างๆ เช่น สัญลักษณ์มงคลแปดประการทั้งในศาสนาพุทธและพราหมณ์ ศรีวัตสะ สวัสดิกะ รอยพระพุทธบาท หม้อน้ำ หอยสังข์ วัชระ เครื่องรางทองคำ ดีบุก จำหลักสัญลักษณ์มงคลพบที่ออกแก้ว [Wicks, R.S., 1999.] หวีงาช้างจำหลักรูปศรีวัตสะ ปูรณกฏะ หอยสังข์ พบที่จันเสน ประเทศไทย ที่ห้อยคอรูปสิงโตหมอบซึ่งอาจหมายถึง “ศากยสิงหะ” คือ พระผู้เป็นใหญ่แห่งโคตรวงศ์ศากยะ พบที่บ้านดอนตาเพชร คลองท่อม ท่าชนะ เขาสามแก้ว [Veraprasert, M., 1987.; Bronson, B., 1990.; Glover, I., 1996.] เงินเหรียญทวารวดีแสดงสัญลักษณ์ต่างๆ พบบริเวณเมืองในวัฒนธรรมทวารวดี ประเทศไทย เป็นต้น [Saraya, D., 1999]

• อ่าวเบงกอล

อ่าวเบงกอลเป็นอ่าวใหญ่ทางด้านตะวันออกตอนบนของมหาสมุทรอินเดีย บริเวณปากน้ำของอ่าวเบงกอลเป็นที่ลุ่มน้ำลำคลอง (riverine area) ทางน้ำเหล่านี้เชื่อมชุมชนหรือการตั้งถิ่นฐานของผู้คนเข้าไว้ด้วยกัน ต่อมาเมื่อเกิดมีบ้าน-เมืองทางน้ำก็เชื่อมโยงเมืองสำคัญเข้าด้วยกัน ทำให้มีการแลกเปลี่ยนติดต่อค้าขายระหว่างกัน นับว่าทางน้ำมีบทบาทอย่างมากในการเป็นฉนวนตามธรรมชาติ ยืดโยงระยะทางอันยาวไกลเข้าสู่รัศมีการติดต่อระหว่างกันให้เกิดเป็นศูนย์กลางการค้าหรือ “ตลาด” ขึ้น ปากน้ำคงคา

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ตรงอ่าวเบงกอลจึงกลายเป็นชุมทางการค้าทั้งภายในและภายนอกได้ไม่ยากนัก อย่างไรก็ตามผู้คนชนเผ่าซึ่งอยู่บริเวณแถบนี้ดั้งเดิมคงไม่ใช่มีเฉพาะนักผจญภัยทางน้ำ แต่ที่พอใจที่จะอยู่บนบก มีชีวิตอยู่ในที่ลุ่มสะเทินน้ำสะเทินบก และหรือตามป่าเขาก็คงมีอยู่ จริงอยู่แม้อ่าวเบงกอลเป็นอ่าวใหญ่ ปากน้ำของอ่าวใหญ่คือเดลต้าแม่น้ำมหาคงคา แต่เบงกอลยังเป็นชุมทางของเส้นทางบกที่จะผ่านเข้าอัสสัม มณีปุระ ตอนบนของพม่าและจีน ปรากฏหลักฐานด้วยว่ามีการติดต่อค้าขายข้ามทวีปจากทางตอนบนลงมาสู่ที่ลุ่มน้ำลำคลอง ทั้งในอดีตกาลและสมัยเมื่อเกิดเป็นบ้านเป็นเมืองและเป็นตลาดค้า จารึกสมัยหลังล้วนกล่าวถึงการเก็บภาษีอากร ผสมผสานระหว่างบนบกและในน้ำ อันสืบเนื่องกันต่อมาได้เป็นอย่างดี [Majumdar, R.C., 1976: 659-660.]

ในบริบททางการค้าและการคมนาคมนั้น ชุมชนบ้านเมืองของอ่าวเบงกอลปรากฏชื่ออยู่ในเอกสารหลายชนิด โดยเฉพาะเมืองที่มีบทบาทการค้าในยุคต้นๆ และเป็นเมืองที่ติดต่อกับทะเลได้ เป็นที่รู้จักกันดีคือ วังคะ ตัมราลิปติ โกตฐุระ เป็นต้น แม้ชื่อเมืองอาจแปรเปลี่ยนบ้าง แต่ทำเลที่ตั้งอันสำคัญยังอยู่คงเดิม นักประวัติศาสตร์บางท่านให้ความสำคัญต่อเมืองในบริเวณนี้ว่าเป็นที่เริ่มต้นประวัติศาสตร์ของเบงกอลด้วย ดังคำบรรยายว่า ในสมัยโบราณนั้นบริเวณอ่าวเบงกอลเคยเป็นเมืองและแว่นแคว้น จากวังคะโกฏฐุระ เมืองเล็กๆ กลายเป็นแว่นแคว้นใหญ่ ตามตำนานเรียกว่า จักรวรรดิโกฏฐุระ [Majumdar, R.C., 1976.]

เรื่องและชื่อของเบงกอลปรากฏเป็นหลักฐานอยู่ในงานเขียนต่างๆ ยุคต้นตั้งแต่ก่อนคริสต์ศตวรรษจนสืบเนื่องต่อไปในสมัยหลัง ทั้งที่เป็นภาษาต่างประเทศและงานเขียนทางพุทธศาสนา

Periplus of the Erythraean Sea บรรยายถึงบริเวณฝั่งทะเลด้านตะวันออกของอินเดีย ว่ามีเมืองซึ่งเป็นตลาดค้าอยู่บนฝั่งแม่น้ำคงคา และว่าเมืองนี้มีชื่อเดียวกับแม่น้ำ

*ปโตเลมี*กล่าวถึงเมืองเดียวกันนี้ว่า มีขนาดใหญ่ขนาดเป็นมหานคร (metropolis) เทียบได้กับอีกเมืองหนึ่งคือ ตะมาไลท์ (Tamalite หรือตัมราลิปติ)

สเตรโบ ในหนังสือภูมิศาสตร์ของเขากล่าวว่า แม่น้ำคงคานั้นมีปากน้ำเปิดออกสู่ทะเล ๕ แห่งด้วยกัน

เรื่องราวในชาดกกล่าวถึงพ่อค้าและนักธุรกิจเมืองพาราณสีและจามปา (หรือภัคคัลปุร-Bhagalpur) ใช้ทางน้ำเลียบฝั่งทะเลไปถึงศรีลังกา (หรือต่อไปสุวรรณภูมิ) แสดงว่าอ่าวเบงกอลติดต่อกับอินเดียตอนใต้และศรีลังกาอยู่แล้ว อย่างน้อยตั้งแต่ก่อนคริสต์ศตวรรษ เป็นการติดต่อค้าขายด้วย *มิลินทปัญหา* ว่ามีการส่งสินค้าออกจากเมืองท่าแห่งหนึ่งเป็นตลาดค้าในลุ่มน้ำคงคา โภคภัณฑ์ที่ส่งออกนั้นเช่น พืชน้ำมันจากลุ่มน้ำคงคา (Gangetic spikenard) มุก และมัสลินเนื้อบางเบาคุณภาพชั้นยอด [Mukherji, R.K., 1912: 31, 161.; **Cambridge History of India**,: 212.]

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

อ่าวเบงกอลนั้นพวกอาหรับเรียกว่า ทะเลฮารคันด์ (Sea of Harkand) หรือฮาร์คินด์ กล่าวไว้ว่าทางตอนใต้ของทะเลนี้มีหมู่เกาะหลายเกาะ (ปัจจุบันคือหมู่เกาะอันดามันและนิโคบาร์) ความมั่งคั่งมาจากเปลือกหอยสีเหลืองซึ่งอินเดียและเอเชียใช้แทนเงินในการแลกเปลี่ยน ราชีนีชาวเกาะนี้ผูกขาดการเก็บเปลือกหอยนี้แล้วส่งไปอ่าวเบงกอลและสยาม

อาหรับเมื่อเข้ามาก็ตั้งชุมชนการค้าที่อ่าวเบงกอล ตรงที่เป็นดักคา (Dacca) และอาระกัน (Arakan) ในปัจจุบัน เป็นส่วนหนึ่งของเส้นทางค้าทางทะเลทางไกล ทำให้เมืองท่าค้าขายทางตะวันตกเฉียงใต้ของเบงกอลซึ่งเคยมีสิทธิ์อำนาจในตนเอง ต้องขึ้นอยู่กับอาหรับ และพวกอาหรับก็พำนักอยู่หนาแน่นในชุมชนเมืองอันเป็นอาณาบริเวณมั่งคั่ง หลักฐานประเภทเงินเหรียญดีนาร์ (dinar) และเดอแรม (dirham) ของราชวงศ์อับบาสิด ซึ่งนักโบราณคดีขุดพบนั้นเป็นหลักฐานยืนยันเรื่องนี้ [Sauvaget, **Akhbār**,: 3, 35-36.]

เบงกอลเป็นชุมทางของเส้นทางบกที่สำคัญ เพราะเป็นเส้นทางผ่านเข้าอัสสัม มณีปุระ ตอนบนของพม่า แล้วเข้าสู่จีนอีกด้วย รายงานการเดินทางของชาง-เคียน (Chang-kien) ทูตจีนซึ่งถูกส่งไปรู้จักกับชนเผ่าง้วยสีตั้งแต่ ๑๒๖ ปีก่อน ค.ศ. กล่าวว่า มีเส้นทางคาราวานนำสินค้าจากจีนใต้เข้าสู่อัฟกา–นิสถานได้ [เส้นทางนี้ยังคงใช้กันอยู่จนถึงคริสต์ศตวรรษที่ ๗, ๘ ตามที่ปรากฏในรายงานการเดินทางของเกีย-ถั่น (Kia-tan) ในสมัยการค้าของฟูนาน รัฐการค้าบริเวณอ่าวไทย กล่าวถึงเส้นทางจากตอนกิน (เวียดนามเหนือปัจจุบัน) ไปยังอัสสัม (หรือกามรูป) ผ่านเบงกอลสู่ลุ่มน้ำคงคา ต่อไปถึงมคธหรือปาฏลีบุตร] จึงเห็นได้ว่า จากเบงกอลมีเส้นทางคมนาคมไปทางด้านตะวันตก เข้าสู่ทางเหนือของอินเดีย และเป็นเส้นทางที่ใช้กันอย่างสืบเนื่องแต่โบราณ เอกสารตั้งแต่สมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๗ เช่น บันทึกของสงฆ์จีนต่างก็กล่าวอ้างอิงถึงเช่นกัน

เส้นทางบกผ่านเบงกอลที่สำคัญอีกเส้นทางหนึ่งคือ เส้นทางค้าซึ่งเป็นที่ซื้อ-ขายม้าพันธุ์ดี อันเป็นที่ต้องการอย่างยิ่งของบรรดาเจ้าพื้นเมืองและชนเผ่าต่างๆ จึงอนุมานได้ว่า เส้นทางนี้ต้องเป็นเส้นทางติดต่อระหว่างกันภายในที่สำคัญ และเปิดสู่การติดต่อกับชนเผ่านอกพื้นที่ กล่าวกันว่าระหว่างกามรูปคืออัสสัมและทิเบตนั้นมี *ช่องเขาถึง ๓๕ ช่อง ผ่านเข้าสู่บริเวณเบงกอล* [Majumdar, R.C., 1976: 663.]

เบงกอลนั้นเป็นต้นทางของการคมนาคมออกสู่ทะเล พัฒนาการของอ่าวเบงกอลที่เกิดเมืองหรือเอมโพเรียมของสินค้าหลายแห่ง ทำให้กลายเป็นชุมทางการคมนาคม เฉพาะอย่างยิ่งการคมนาคมทางทะเลติดต่อกับน่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ปัจจัยอันเป็นตัวเร่งที่สำคัญได้แก่ แรงจูงใจทางวัฒนธรรมพุทธศาสนา ซึ่งแพร่ไปทั่วอ่าวเบงกอล ตลอดฝั่งมหาสมุทรด้านตะวันออก

เมื่อราชวงศ์เมารยะปกครองอาณาจักรมคธนั้น เส้นทางค้าสายหลักตอนบนติดต่อกับเอเชียตอนกลางเป็นที่รู้จักกันดี นอกเหนือจากเส้นทางค้าติดต่อฝั่งมหาสมุทรอินเดียด้านตะวันตกและลงใต้สู่เดคคัน (หรือทักษิณประเทศ) ส่วนทางด้านตะวันออกนั้น การเปิดเส้นทางคมนาคมสัมพันธ์กับการแพร่พุทธ-

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ศาสนาผ่านอ่าวเบงกอล เลียบฝั่งทะเลตะวันออก เชื่อได้ว่าเกิดความตื่นตัวในหมู่ชนซึ่งแบ่งออกเป็นโคตรตระกูล ปรากฏอยู่ในเอกสารทางพุทธศาสนาและคัมภีร์ของศาสนาเชน เช่นพวกโกตตะ (Gauḍa) วังคะ (Vanga) และรัตหะ (Raḍha) เป็นต้น บรรดากลุ่มชนซึ่งแยกเป็นโคตรตระกูลเหล่านี้ได้ปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของตนให้เข้ากับความเปลี่ยนแปลงใหม่จากการติดต่อทางเศรษฐกิจ การเปิดตลาดค้าและรับวัฒนธรรมความเชื่อใหม่ ยุคพระเจ้าอโศก (ประมาณศตวรรษที่ ๓ ก่อน ค.ศ.) แห่งราชวงศ์เมารยะ วัฒนธรรมพุทธ-ศาสนาจากทางลุ่มน้ำคงคาผ่านเข้าสู่ดินแดนปากน้ำคงคาและทางตอนบนของอ่าวเบงกอล พระเจ้าอโศกมหาราชทรงอุปถัมภ์พุทธศาสนา ส่งเสริมให้เผยแพร่ออกไปอย่างกว้างขวาง เบงกอลจึงได้ประโยชน์จากการเผยแพร่นี้ด้วย พื้นที่หลายแห่งได้รับการบุกเบิกตลอดสมัยราชวงศ์เมารยะ หลักฐานส่วนใหญ่ที่พบนั้นเป็นพวกเหรียญตราประทับและพวกเครื่องปั้นดินเผาชนิดไม่เคลือบ (terracotta) ได้พบจารึกใช้ตัวอักษรพราหมีที่*มหาสถาน* อันเป็นศาสนสถานขนาดใหญ่ในพุทธศาสนา กล่าวถึง “ปุณฑรนคร” (Puṇḍranagara) ว่าเป็นเมืองที่มั่งคั่งรุ่งเรือง มีคลังเก็บเงินเหรียญสำหรับจับจ่ายใช้สอย [สอดรับกับการพบเหรียญตราแบบเจาะปรุหรือ “punch-marked coins” ตามบริเวณต่างๆ ของเบงกอล และพบเหรียญ “กุษาณะ” (รัฐของชนเผ่าซึ่งมีชื่อทางการค้าขายและรับนับถือพุทธศาสนาทางตะวันตกเฉียงเหนือของอินเดีย) ในหลายที่ของแคว้นพิหาร เบงกอล และโอริสสาปัจจุบัน] มหาสถานนี้นักโบราณคดีประมาณว่าอยู่ไปตลอดถึงสมัยราชวงศ์ศุงคะ จารึกที่พบก็มีอายุประมาณ ๒๐๐ ปีก่อน ค.ศ. เข้าไปแล้ว [Majumdar, R.C., 1976: 44]

สมัยราชวงศ์ศุงคะซึ่งเป็นพราหมณ์ก็ได้แพร่อิทธิพลไปแถบเบงกอลด้วย ได้พบเทอราคอตตาของราชวงศ์ศุงคะจำนวนหนึ่ง แต่ที่สำคัญก็คือ ในช่วงสมัยนี้พุทธศาสนิกชนจำนวนมากได้หนีหรือหลีกเลี่ยงการปะทะกับพวกพราหมณ์ มักไปตั้งถิ่นฐานในเบงกอลส่วนที่ยังไม่ได้บุกเบิก ขณะที่พุทธศาสนาก็ยอมรับพิธีกรรมเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการนับถือ จึงได้แรงสนับสนุนจากมหาชนมากขึ้น ซึ่งสะท้อนอยู่ในศิลปกรรมยุคนี้อันมีลักษณะท้องถิ่นและแสดงออกซึ่งเรื่องราวในตำนานนิทานอันเป็นที่นิยม [Shanti, S., 1967.]

สมัยราชวงศ์กุษาณะต่อกับเวลาของราชวงศ์คุปตะซึ่งแพร่อำนาจเข้าสู่เบงกอล การค้าแพร่หลายไปในเมืองต่างๆ เมืองอิสระหลายแห่งเกิดขึ้นในเบงกอล ที่สำคัญคือ สะมาตะตะ ด้านตะวันออกเฉียงใต้ของเบงกอล ปุษการนะ (Pushkarna) (อยู่บริเวณตำบลบังกูราในปัจจุบัน) เป็นบริเวณที่มีราชวงศ์*กษัตริย์นามลงท้ายด้วย “วรมัน”* ปกครอง อาทิ สิงหวรมัน จันทรวรมัน ทั้งนี้มีนัยถึงอำนาจอันเป็นอิสระในการค้าขายตามเมืองค้าขายเหล่านี้ด้วย

บ้านเมืองแว่นแคว้นอิสระของเบงกอลเกิดขึ้นจำนวนมาก ซึ่งอาจมีมาตั้งแต่ก่อนสมัยราชวงศ์คุปตะก็เป็นได้ เพราะมีการขยายชุมชนเพื่อการเกษตร แต่ชุมชนของพราหมณ์แพร่ขยายมากในสมัยคุปตะ ปรากฏจารึกแผ่นทองแดงจำนวนมากในสมัยราชวงศ์นี้ ซึ่งเป็นหลักฐานว่าพราหมณ์จากส่วนต่างๆ ของ

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

อินเดียพากันอพยพไปตั้งถิ่นฐานในเบงกอลโดยไม่ต้องเสียภาษีที่ดิน และพวกนี้ก็ได้ตั้งศาสนสถานแห่งใหม่พร้อมกับการฟื้นฟูของเดิมไว้ด้วย เชื่อได้ว่าพราหมณ์เหล่านี้บางส่วนนับถือพุทธศาสนามหายาน ดังที่ได้ปรากฏในจารึกบนแผ่นทองแดงพบที่เมืองปะหาร์ปูร (Paharpur) กล่าวถึงการยกที่ดินโดยพราหมณ์สามีภรรยาคู่หนึ่งให้เป็นที่ประกอบพิธีบูชาและเฉลิมฉลองพระอรหัต [EI. Vol. XX, 1929-30: 59-64.]

ความรุ่งเรืองและมั่งคั่งของเบงกอลเห็นได้จากที่เบงกอลแบ่งออกได้เป็น ๔ เมืองอิสระ วังคะทางตะวันออกของเบงกอล; สะมาตะตะทางตะวันออกเฉียงใต้; สุห์มา เบงกอลตะวันตก; ปุณฑระทางตอนเหนือของเกาะ ซึ่งบรรดาเมืองที่มีอำนาจเบ็ดเสร็จเป็นอิสระในตัวเองเช่นนี้ต่างค้าขายและได้ประโยชน์จากการขยายตัวทางการค้าในอ่าวเบงกอล [Alam, Shamsul A.K.M., 1985.]

อย่างไรก็ตามเบงกอลนั้นเปรียบประดุจที่มั่นสุดท้ายของพุทธศาสนาในทวีปอินเดีย พุทธศาสนามหายานที่เบงกอลผสมผสานกับความเชื่อบางอย่างในศาสนาฮินดูใหม่จนทำให้พุทธศาสนาในเบงกอลวิวัฒน์กลายเป็นแบบ**ตันตระ**

สมัยราชวงศ์ปาละปกครองเบงกอลในคริสต์ศตวรรษที่ ๗, ๘ ถึงคริสต์ศตวรรษที่ ๑๑ นั้นลักษณะอันโดดเด่นของพุทธศาสนาแบบตันตระรู้จักกันในชื่อว่า **วัชรญาณ** พุทธศาสนานิกายนี้ให้ความนับถือต่อพลังหรือศักติของสตรี นอกจากนั้นยังรับเทพอีกหลายองค์ของศาสนาพราหมณ์เข้าสู่ร่มพุทธศาสนาเพื่อเพิ่มพูนบารมีอันเหนือกว่าของพระพุทธองค์ *พุทธศาสนาตันตระแบบนี้เองที่แพร่สู่บรรดาชุมชนบ้านเมืองตามกลุ่มเกาะของน่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นอกเหนือจากที่แพร่ทั่วอ่าวเบงกอล*

เมื่อราชวงศ์ปาละมีอำนาจในเบงกอลข้างฝ่ายเหนือ พระเจ้าโกปาละ (Gopala) ปกครองประมาณ ค.ศ. ๗๕๖-๗๘๑ ต่อมาภายใต้กษัตริย์ธรรมปาล (ค.ศ. ๗๘๑-๘๒๑) และเทวปาล (ค.ศ. ๘๒๑-๘๖๑) รัฐเบงกอลก็สร้างอำนาจทางการเมืองและดินแดนได้กว้างขวางอยู่ทางฝ่ายเหนือนี้ และมีอำนาจอยู่เกือบ ๔๐๐ ปี กษัตริย์ราชวงศ์นี้นับถือและอุปถัมภ์พุทธศาสนา ได้สร้างศูนย์กลางของพุทธศาสนาขึ้นในเบงกอลและแคว้นพิหาร (ของอินเดียปัจจุบัน) เช่น กษัตริย์ธรรมปาลโปรดให้สร้างวัดปะฮาร์ปูร นับเป็นวัดที่ใหญ่ที่สุดแห่งหนึ่งในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กษัตริย์ราชวงศ์ปาละได้สร้างมหาวิหารในอินเดียด้วยและมีส่วนในการทำนุบำรุงมหาวิทยาลัยพุทธศาสนาที่**นาลันทา** (ซึ่งดำรงอยู่จนคริสต์ศตวรรษที่ ๑๓) และ**วิกรมสิงห์** บนฝั่งแม่น้ำคงคาในแคว้นพิหาร

ศิลปะสถาปัตยกรรมสมัยราชวงศ์ปาละเจริญรุ่งเรือง ขยายใหญ่โตกว้างขวาง ประติมากรรมหินเป็นศิลปะซึ่งได้รับการส่งเสริมอย่างมากในสมัยนี้ หินที่ใช้มาจากเขาราชมาฮาล (Rajmahal) ในแคว้นทมิฬของอินเดีย ก่อนหน้าสมัยราชวงศ์ปาละ ประติมากรรมหินไม่ได้รับการพัฒนาและเป็นที่นิยม แต่พอสมัยปาละ การค้าและการพัฒนาคมนาคม ตลอดจนความรุ่งเรืองของพุทธศาสนา กลายเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ประติมากรรมหินเฟื่องฟู

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

พุทธศาสนาในเบงกอลนับว่ารุ่งเรือง และเป็นผลสัมพันธ์กับการเติบโตของบ้านเมืองและแว่นแคว้น ดังปรากฏอยู่ในบันทึกของสงฆ์จีนซึ่งจาริกไปยังอินเดียสมัยนั้น ซึ่งชี้ให้เห็นถึงการเพิ่มปริมาณของพุทธสถานจำนวนมาก หลวงจีนฟาเสียนซึ่งเดินทางไปอินเดียใน ค.ศ. ๕ บันทึกไว้ว่า *มีวัดในพุทธศาสนา ๒๐ วัด* (พร้อมที่พำนักสงฆ์) ในเมืองตัมราลิปติ (ปัจจุบันคือตัมลุค รัฐเบงกอลตะวันตกของอินเดีย)

หลวงจีนยวนฉั่ง (พระถังซัมจั๋ง) ซึ่งไปเยือนเบงกอลในช่วง ค.ศ. ๖๓๗ และ ๖๔๕ กล่าวถึงเมืองหรือแว่นแคว้นในเบงกอลที่ตนไปเยือน ได้แก่ ปุนฑรวัธนะ ทางตอนเหนือของเบงกอล นอกจากนี้ท่านได้ไปที่สะมาตะตะ ตัมราลิปตะ (ติ) ท่านกล่าวถึงลัทธินิครนถ์ในศาสนาเชนว่ามีคนนับถือมากอยู่ในปุนฑรวัธนะและสะมาตะตะ ส่วนพุทธศาสนานั้นแพร่ไปทั่วเบงกอล *มีอารามและที่พำนักสงฆ์ไม่ต่ำกว่า ๗๐ แห่ง* โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านตะวันออกเฉียงใต้ของเบงกอล เมืองหรือแคว้นเล็กๆ แถบนี้ล้วนมีราชวงศ์กษัตริย์ปกครอง เช่น พวกคัดกาส์ (Khadgas) เทวา และจันทรา ปกครองสะมาตะตะตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ ๗-๑๑ ศูนย์กลางของพุทธศาสนาอันสำคัญยิ่งอีกแห่งหนึ่งบริเวณนี้คือที่เขาไมนามะติ (Mainamati) และปรากฏหลักฐานโบราณคดีเกี่ยวกับพุทธศาสนายังคงเหลืออยู่บ้างในบริเวณนี้ [Alam, Shamsul A.K.M., 1985.]

กล่าวได้ว่าเบงกอลเป็นดินแดนซึ่งศาสนาและการค้าเชื่อมโยงกัน และเป็นปัจจัยเสริมความมั่งคั่งให้แก่เบงกอล และได้แพร่สู่ดินแดนอื่น เช่น ทิเบต เนปาล ชวา สุมาตรา อัสสัม (อัสสัม ซึ่งอยู่ในเส้นทางค้าระหว่างเบงกอลกับจีน และเบงกอลกับพม่า พม่าซึ่งมีเหมืองแร่เงิน ผลิตแร่เป็นสินค้าออกสำคัญส่งเข้าสู่เบงกอลผ่านทางลุ่มน้ำอิรวดี)

พุทธศาสนาตันตระจากเบงกอลแพร่ไปสู่ดินแดนของหมู่เกาะแห่งน่านทะเลเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ดังเช่น ราชวงศ์ไศเลนทร์ที่กลุ่มเกาะชวาอุปถัมภ์พุทธศาสนาแบบตันตระ ผู้คนบริเวณนี้ได้สร้างศาสน-สถานบรมพุทโธ

สมัยราชวงศ์ปาละปกครองเบงกอล นักวิชาการทางพุทธศาสนาและนักเดินทางได้เดินทางจากดินแดนต่างๆ ที่นับถือพุทธศาสนามายังเบงกอล อาทิ แคว้นสินธุ์ แคชเมียร์ ศรีลังกา เนปาล พม่า เหล่านี้ล้วนได้รับแรงบันดาลใจทางพุทธศาสนาหมายานจากเบงกอล อันเป็นศูนย์กลางของพุทธศาสนามหายานแบบตันตริก

• โอริสสา แผ่นดินของกลิงค์

ภาคพื้นทวีปอินเดียเป็นถิ่นฐานของชาวดราวิเดียนพื้นเมือง ซึ่งมีความตื่นตัวจากการติดต่อการค้าทั้งจากภายนอกทวีปและจากลุ่มน้ำคงคามาโดยตลอดและเป็นระยะเวลายาวนาน หลักฐานชัดเจนคือ การแพร่ของเหรียญประเภทเจาะปรุ (punched-marked coins) จากเมืองในลุ่มน้ำคงคาตั้งแต่ช่วง ๖๐๐-๕๐๐ ปีก่อน ค.ศ. อันเป็นช่วงเวลาเดียวกันที่การค้าก็ขยายไปตามที่ต่างๆ วัตถุทาง

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

วัฒนธรรมจากลุ่มน้ำคงคาอันโดดเด่นคือ เครื่องปั้นดินเผาแบบขัดมันสีดำ หรือ NBPW (Northern Black Polished Ware) ซึ่งแพร่ไปพร้อมกับการเปิดเส้นทางค้าใหม่ทั้งอาณาบริเวณ ๑๖ มหาชนบทและสู่ดินแดนส่วนอื่นของทวีป แม้แดนของกลิงค์อันไกลโพ้นก็ปรากฏเครื่องปั้นดินเผาสีดำขัดมันที่เมืองโบราณแห่งหนึ่งทางตะวันตกของแคว้นโอริสสา [Kulke, H., and D. Rothermund, 2004: 54.]

"โอริสสา" เป็นดินแดนอยู่ทางฝั่งทะเลด้านตะวันออกของมหาสมุทร

"โอริสสา" นั้นเป็นชื่อใหม่มาจากคำว่า "โอตราเทสะ" (Odradesa หรืออุตรเทสะ) แต่ชื่อที่คนในท้องถิ่นรู้จักกันคือ "กลิงค์" (Kalinga) และ "อุตกาล" (Utkala) อาณาบริเวณครอบคลุมตั้งแต่แดนแม่น้ำคงคาทางตอนบนเลียบฝั่งทะเลลงมาถึงแม่น้ำโฆธาวารีทางใต้อันเป็นถิ่นของพวกอานธระ โดยมีอ่าวเบงกอลอยู่ทางด้านตะวันออก ส่วนด้านตะวันตกที่อยู่ตอนในเป็นเขตภูเขาและแหล่งทรัพยากร โอริสสาเป็นแผ่นดินของชนเผ่ามาแต่ดั้งเดิม เมื่ออารยันตั้งบ้านเมืองอยู่ทางตอนบนของลุ่มน้ำคงคาก็ได้แผ่วัฒนธรรมลงสู่ผู้คนชุมชนทางตอนใต้นี้

ชนเผ่าบริเวณนี้สามารถรวมตัวสร้างอำนาจทางการเมืองได้เข้มแข็ง และเชื่อได้ว่าเป็นชาติที่มีความเจริญเป็นเอกเทศของตนเองตั้งแต่ประมาณ ๔๐๐ ปีก่อน ค.ศ. เห็นได้จาก *จารึกหติกุมภา* (Hati gumpha Inscription) ของกษัตริย์การะเวลา (Khãravela) ซึ่งเป็นผู้สร้างนครกลิงค์หรือคาลิงกนคร (Kalinganagari) เมกาธีนีสซึ่งเป็นทูตเข้ามาอินเดียในสมัยราชวงศ์เมารยะ เรียกบริเวณแถบนี้ว่าเป็นบริเวณของพวก *"คงคาเรอแดว์-กลิงค์"* (Gangaridum Kalingam Regia)

ต่อมาประมาณปี ๒๖๑ ก่อน ค.ศ. กองทัพของพระเจ้าอโศกก็ได้บุกเข้าสู่เมืองของพวกกลิงค์ทางฝั่งตะวันออกของมหาสมุทร ดังปรากฏว่าประกาศ *จารึกพระเจ้าอโศกหลักที่ ๑๓* (Rock Edict XIII of Asoka) อ้างถึงความพยายามที่กำลังของพระองค์จะเข้าปราบปรามพวกกลิงค์ด้วยความยากลำบาก ประมาณว่าพวกเหล่านี้มีอำนาจทางทะเลฝั่งตะวันออกอยู่ในเวลานั้น *จารึกพระเจ้าอโศก* กล่าวถึงสงครามนี้ว่าจำนวนคนถึง ๑๕๐,๐๐๐ ต้องพลัดบ้านเรือนตน และ ๑๐๐,๐๐๐ ชีวิตถูกฆ่าในสงคราม และอีกจำนวนมากเสียชีวิตหลังสงคราม จำนวนประชากรตามกล่าวอ้างในจารึกนี้สะท้อนถึงความมั่งคั่งของผู้คนในชุมชนบ้านเมืองชายฝั่งทะเลด้านตะวันออกนี้เป็นอย่างดี จำนวนคนหมายถึงทรัพยากรซึ่งต้องบริโภค แสวงหาและหมุนเวียน อนุมานได้ว่าส่วนหนึ่งมาจากความมั่งคั่งอันเกิดจากการขยายตัวของการค้าโดยรวมของดินแดนในภูมิภาคซึ่งเปิดออกสู่ฝั่งทะเล

พิเคราะห์จากอำนาจทางวัฒนธรรมและกองกำลังของพระเจ้าอโศก ตลอดจนหลักฐานเกี่ยวกับการปกครองและควบคุมสังคมเวลานั้นตามที่ปรากฏในจารึกสมัยพระองค์ พอให้สันนิษฐานได้ว่า บริเวณที่สูงเดคคันจากทางใต้ของภูเขาวินธัยลงมานั้น พบร่องรอยและวัตถุทางวัฒนธรรมยุคสมัยพระเจ้าอโศกตามเส้นทางค้าและชายฝั่งทะเล ที่สำคัญคือ เส้นทางด้านเหนือ เริ่มจากปาฏลีบุตร ผ่านลุ่มน้ำคงคาไปยังปัญจาบและอัฟกานิสถานปัจจุบัน อีกสายหนึ่งแยกไปทางตะวันตก เข้าโกสัมพี เลียบไปตามพื้นที่ลาด

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

เอียงของทิวเขาวินธัย ผ่านสาญจี อุชเชนี ไปถึงเมืองท่า “ภรุกัจฉะ” ทางฝั่งตะวันตก จากภรุกัจฉะมีเส้นทางค้าเลียบฝั่งตะวันตกถึงบอมเบย์ปัจจุบัน (พบจารึกอโศกที่เมืองโสพาระ อันเป็นเมืองท่าเก่าแก่ทางฝั่งตะวันตก) ส่วน “ทักษิณบถ” หรือ เส้นทางค้าลงใต้ ผ่านบริเวณตอนในภาคพื้นทวีป อันเป็นที่อยู่อาศัยของชนเผ่าต่างๆ จารึกสมัยพระองค์ใช้คำว่า “อวิชิต” (avijita) คือเป็นผู้ไม่ได้ถูกพิชิต ตำแหน่งที่พบของจารึกอโศกโดยรวมมองเห็นว่าอำนาจของพระองค์มิได้อยู่เหนืออาณาบริเวณดังกล่าว เฉพาะอย่างยิ่งในบริเวณซึ่งปัจจุบันคือรัฐมหาราษฏระ อานธรประเทศ เกรละ ทมิฬนาฑู [Thapar, R. 1961.] แต่อย่างไรก็ตามในอาณาบริเวณเหล่านี้มีชุมชนในพุทธศาสนาปรากฏอยู่หลายถิ่นที่ และจากจารึกเกี่ยวกับการอุทิศที่ดิน สิ่งของ และสิ่งก่อสร้าง อันสัมพันธ์กับการเกิดหรือก่อตั้งชุมชน ก็ทำให้อนุมานได้ว่าโครงสร้างพื้นฐานทางสังคมเศรษฐกิจ เช่น ถนนหนทาง การทำนุบำรุงอ่างเก็บน้ำ และการชลประทาน มิได้ถูกละเลยทั้งโดยราชสำนักพระเจ้าอโศก (ซึ่งต้องการความสะดวกในการติดต่อค้าขาย) และโดยเจ้าพื้นเมืองในถิ่นนั้นเองที่ขึ้นมามีอำนาจ

บริเวณชายฝั่งทะเลด้านตะวันออกนี้มีทั้งเส้นทางค้าเลียบไปตามชายฝั่ง ยึดโยงศูนย์กลางต่างๆ ของชนในท้องถิ่นเข้าด้วยกัน และมีเส้นทางเข้าสู่บริเวณตอนในของภาคพื้นทวีป นอกเหนือจากที่บางบริเวณเป็นชุมทางของเมืองค้าขายตามชายฝั่งซึ่งมักอยู่ตรงบริเวณปากแม่น้ำสำคัญ เป็นไปได้ว่าการค้าขายแลกเปลี่ยนไปมาถึงกันของชนหลากหลายกลุ่มจากตอนใน (เฉพาะอย่างยิ่งบริเวณที่ราบสูงเดคคัน) มีผลทำให้เกิดการรวมตัวของชนเผ่าเป็นกลุ่มใหญ่ เป็นเมืองค้าขาย หรือเป็นเอมโพเรียม คลังสินค้าขนาดใหญ่ เป็นที่จอดเรือ และหลายกรณีกลายเป็นราชธานีของอาณาจักรแว่นแคว้นสำคัญซึ่งเกิดจากการรวมตัวของชนเผ่า-ชนชาติ ดังเช่น ชนเผ่าพวกอานธระ ปัลลวะ โจฬะ ปัณฑัย เป็นต้น

บริเวณตอนในหลังฝั่งทะเลนั้นปรากฏหลักฐานแสดงถึงการรวมตัวของชนเผ่าที่สำคัญคือ *กลิงค์* และ *ทมิฬ* กลิงค์นั้นกระจุกตัวจำนวนมากอยู่บริเวณที่เป็นแคว้นโอริสสาปัจจุบัน ที่น่าสังเกตคือ พวกเหล่านี้ได้เดินทางค้าขายสู่อีกฟากฝั่งของอ่าวเบงกอล (ซึ่งปัจจุบันอยู่ในเขตเมียนมาร์) กลิงค์นี้เองคือชนเผ่าซึ่งสมัยเมื่อพระเจ้าอโศกขยายอำนาจสู่เบงกอลนั้น ได้ทำการปราบปรามอยู่เป็นเวลานาน ฆ่าชีวิตของผู้คนจำนวนมาก ดังปรากฏเรื่องในคัมภีร์ทางพุทธศาสนาว่า พระเจ้าอโศกทรงสลดพระทัยจากการเข่นฆ่าชีวิตผู้คนในครั้งนี้ จึงทรงตัดสินพระทัยใช้นโยบายประกาศ “ธรรม” ไปในหมู่ชนต่างๆ แทนการประกาศสงคราม

การตั้งตัวของกลิงค์จนเกิดเป็นแว่นแคว้น*คาลิงกะ* (Kalinga) (หรือโอริสสาในสมัยหลัง) ถือได้ว่าเป็นพัฒนาการจาก “ล่าง” ขึ้นสู่บน คือ เป็นการเคลื่อนไหวรวมตัวของผู้คนชนชาติมากกว่าจะเกิดจากการจัดตั้งของพราหมณ์หรือกษัตริย์อย่างใดอย่างหนึ่ง อีกทั้งยังมิได้เกิดจากการรุกรานของชนเผ่าจากนอกทวีปเอเชียด้วย ยุคนี้เองเกิดบุคคลสำคัญผู้นำชนเผ่าชื่อ “การะเวลา” ได้ปกครองดินแดนแถบนี้

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

"การะเวลา" เป็นหัวหน้าผู้ยิ่งใหญ่คนหนึ่งของเผ่าชนทั้งหลายในอินเดียโบราณได้ตั้งตนเป็นราชาหรือกษัตริย์ *จารึกถ้ำอุทัยคีรี* (ในศาสนาเชน) ใกล้ภูพเนศวร ว่า ทรงประกาศพระองค์เป็นองค์อธิบดีหรืออธิปัตย์แห่งหมู่กลิงค์ (Kalinga-adhipati) ทรงทำการรณรงค์ต่อต้านกษัตริย์จากอินเดียฝ่ายเหนือโดยเฉพาะอย่างยิ่งพวก "ยะวะนะ" ที่น่าสนใจคือ พระองค์ทรงพยายามสลายอำนาจของกษัตริย์จากรัฐศาตะวาหณะผู้หนึ่งนามว่า "สัตการณี" รัฐแห่งนี้คุมอำนาจทางการค้าจากฝั่งมหาสมุทรด้านตะวันตกรวมทั้งที่ราบสูงเดคคัน และอาจเป็นเพราะได้พยายามขยายอำนาจเข้าสู่แดนของอานธระตรงปากแม่น้ำทางฝั่งทะเลด้านตะวันออกของมหาสมุทรอินเดีย จึงกลายเป็นเหตุแห่งความขัดแย้งกับพวกกลิงค์ จารึกของราชาการะเวลาประกาศว่า พระองค์ทรงสลายอำนาจของ "สหพันธ์แห่งเจ้าดราวิเดียน" หรือ "ทมิฬะคหะสังคฏะ" (Tamiladeha sanghata) ความทั้งหมดเหล่านี้ แน่นอน มีนัยถึงการแข่งขันกันเองในระหว่างชนเผ่าหรือชาวพื้นเมือง คือดราวิเดียนหลากหลายกลุ่ม

อย่างไรก็ตามอำนาจและความมั่งคั่งของ "การะเวลา" เป็นที่กล่าวขวัญถึงว่าเป็นใหญ่ในหมู่พวกกลิงค์ เมืองหรือนครของกลิงค์ขึ้นชื่อเป็นที่รู้จัก ไพลนีบันทึกเรื่องราวของเมืองนี้ในหนังสือของเขาชื่อ *Naturalis historia* เรียกเมืองของราชาแห่ง "คาลิงแก" (Calingae- หมายถึงกลิงค์หรือ Kalinga-ผู้วิจัย) เรียกชื่อเมืองว่า ปาร์ธะลี (Parthalis) ว่าราชาผู้นี้มีทหารเดินเท้าถึง ๖๖,๐๐๐ ม้า ๑,๐๐๐ ตัว ช้าง ๗๐๐ เชือก พร้อมรบตลอดกาล

จารึกหติกุมภา ซึ่งเคยกล่าวถึงมาบ้างแล้ว นับว่าเป็นจารึกสำคัญหลักหนึ่ง เพราะเป็นจารึกที่ทำให้เรารู้ถึงพัฒนาการของชนเผ่าบริเวณนี้ ซึ่งย้อนเรื่องราวไปถึงประมาณ ๔๐๐ ปีก่อน ค.ศ. เมื่อการะเวลาพ่ายแพ้แก่พระเจ้าอโศก แต่การะเวลาก็เป็นนักรบผู้สามารถ เขาต่อสู้กับกษัตริย์สัตการณีแห่งอาณาจักรศาตะวาหณะซึ่งอยู่ด้านตะวันตก แต่พยายามขยายอำนาจเข้าไปทั่วลุ่มน้ำกฤษณาทางตะวันออก ศาตะ-วาหณะได้ชื่อว่าเป็นอาณาจักรกลางทวีปที่มั่งคั่งเพราะการค้า การค้าของศาตะวาหณะมีเครือข่ายจากมหาสมุทรอินเดียด้านตะวันตกสู่ด้านตะวันออก นักประวัติศาสตร์อินเดียสันนิษฐานว่า กษัตริย์ศาตะ-วาหณะนั้นมีเชื้อสายเกี่ยวข้องกับพวกราชวงศ์อานธระในลุ่มน้ำกฤษณา การมีอยู่ของอาณาจักรศาตะ-วาหณะจึงเป็นประจักษ์พยานอย่างหนึ่งว่าผู้คนชนเผ่าในท้องถิ่นได้สร้างอำนาจการค้าขายทางบกอยู่ในภาคพื้นทวีป และสามารถเชื่อมโยงมหาสมุทรอินเดียทั้งสองภาคคือตะวันตกและตะวันออกเข้าด้วยกัน มีผลทำให้เกิดเครือข่ายการค้าของเมืองชายฝั่งทะเลด้านตะวันออกอย่างเป็นรูปธรรมและซับซ้อน ดังเช่นตรงปากน้ำกฤษณาและโฆธาวารีมีกระจุกเมืองอันเป็นนครใหญ่ซับซ้อนกันหลายแห่ง ผสานเข้ากับการขยายตัวของราชวงศ์อานธระและปัลลวะ ส่วนบริเวณของพวกกลิงค์จากลุ่มน้ำคงคาก็ได้แผ่มาถึงปากน้ำกฤษณาและโฆธาวารีด้วยเช่นกัน เป็นการขยายตัวอันสัมพันธ์กันระหว่างผู้คนตอนในของฝั่งทะเลบรรดาพวกเจ้าพื้นเมืองและชนเผ่าเหล่านี้ต่างแยกตนกันเป็นก๊กเป็นเหล่า บางเวลาไม่ขึ้นแก่กัน ซึ่งจะเห็นได้ว่าในสมัยราชวงศ์คุปตะ อำนาจของ "โอริสสา" อันเป็นแผ่นดินของพวกกลิงค์นั้นก็ยังคงแตกกันเป็น

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

หลายกลุ่ม จนตลอดสมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๗ ขณะที่กลุ่มอำนาจบางกลุ่มก็ได้สร้างความมั่งคั่งของตนด้วยการเปิดออกสู่การค้าทางทะเล

นอกจากเกษตรกรรมแล้ว การค้า-การขายก็มีบทบาทอย่างมากในการทำให้เศรษฐกิจโอริสสาเข้มแข็ง ตลอดช่วงตั้งแต่สมัยโบราณและยุคกลางของประวัติศาสตร์อินเดีย สภาพภูมิศาสตร์นอกจากเชื่อมเรื่องเส้นทางค้าทางภายในภายนอกแล้ว ยังอุดมด้วยทรัพยากรธรรมชาติ เฉพาะอย่างยิ่งการเป็นชุมทางระหว่างเหนือ-ใต้ และคุมชายฝั่งอยู่เป็นระยะทางยาวประมาณลุ่มน้ำกฤษณา-โฆธาวารีขึ้นสู่ลุ่มน้ำคงคา จึงทำให้ประชากรของโอริสสาอยู่ในฐานะที่จะคุมการค้าข้ามสมุทรและการค้ามหาสมุทรอินเดียข้ามภูมิภาค ระหว่างตะวันตกและตะวันออก จะเห็นได้ว่าในยุคโบราณเมื่อศาตะวาหณะแผ่อำนาจทางการค้าจากตะวันตกออกทะเลทางดินแดนของราชวงศ์อานธระในโฆธาวารีนั้น โอริสสาหรือแผ่นดินของพวกกลิงค์ตามแนวชายฝั่งทะเลกลับปลอดจากการรบกวนใดๆ *ฤคเวท* กล่าวว่า การค้าโพ้นทะเลในอ่าวเบงกอลนั้นถูกผูกขาดโดยประชากรกลิงค์ บางหลักฐานว่ากลิงค์ค้าขายถึงชายฝั่งแอฟริกาถึงเกาะมาดากัสการ์ อีกทั้งยังมีกองเรือของตนเอง

ประชากรกลิงค์นั้นเป็นฮินดูพวกแรกที่ออกผจญภัยไปในแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อยู่ตามดินแดนตอนใดตอนหนึ่งในบริเวณหมู่เกาะ [Majumdar, R.C.,: 8-9, 13-14.]

การเข้าไปผจญภัยของพ่อค้ากลิงค์ตามหมู่เกาะในน่านทะเลเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อาจเป็นจริงตาม *The Periplus* ก็ได้ บันทึกนี้กล่าวถึงเมืองท่าสำคัญแห่งหนึ่งทางฝั่งตะวันออกคือ “โดสารีน” (Dosarene) บ้างว่าคือ “โตสาลี” (Tosali) หมายถึง โอริสสา ว่าเมืองนี้มีงาช้างปริมาณมากทีเดียว

ปรากฏเมืองค้าขายเล็กๆ บริเวณชวากลาง ซึ่งเอกสารจีนเรียก “โฮ-หลิง” (Ho-ling) ว่าเป็นเมืองท่าค้าของชาวหมู่เกาะในระยะเริ่มแรก หลายท่านว่าเป็นเมืองที่ชาวกลิงค์ได้มาตั้งถิ่นฐานอยู่ อย่างน้อยเพื่อเป็นสถานีการค้ารวบรวมทรัพยากรจากเกาะต่างๆ ส่งเป็นสินค้าให้พ่อค้าโรมัน [Rawlinson, H.G., 1961.; Majumdar, R.C., 1927.]

มีความเป็นไปได้สูงว่าชาวกลิงค์เป็นกลุ่มชนท้องถิ่นที่ดำเนินกิจการค้าอย่างเข้มข้น และกลุ่มอำนาจทางการเมืองได้เข้าคุมเมืองค้าขายสำคัญตามชายฝั่งทะเล เฉพาะอย่างยิ่งทางตอนเหนือของอ่าวเบงกอลไว้ได้

ตลอดสมัยของราชวงศ์เมารยะและหลังจากนั้น เอกสารกล่าวถึงเมืองท่าค้าขายจำนวนหนึ่งเกิดขึ้นตรงแนวฝั่งของโอริสสา วรรณกรรมในศาสนาเชน คือ *อุตรธยานสูตร* (Uttarãdhayã yana Sutra) กล่าวถึงเมืองพิฐุนดา* (Pithunda) ว่าเป็นเมืองท่ามั่งคั่ง พ่อค้าจากทุกสารทิศเข้ามาดำเนินกิจการ [Uttarãdhayã yana Sutra, XXI: 14.]; ยังปรากฏว่า ก่อนสมัยพระเจ้าอโศกยกกำลังเข้าตีแดนกลิงค์นั้น

*ปโตเลมีกล่าวถึงนครที่เป็นเมโทรโปลิสแห่งหนึ่งชื่อ พิฐุนดรา (Pithundra) อาจเป็นเมืองเดียวกัน

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

เมืองพิฐุนดา ทันตปุร และตัมราลิปติ ล้วนเป็นเมืองท่าสำคัญอยู่ก่อนแล้ว และเป็นเมืองในอำนาจของกลิงค์สมัยกษัตริย์การะเวลาดังกล่าวมาแล้ว [Mohapatra, R., 2002: 96-97.]

เมืองสำคัญในอ่าวเบงกอลทางตอนเหนือเป็นที่ตั้งท่าเรือสู่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้และเมืองท่าค้าขายสำคัญคือ ตัมราลิปติ

เมืองตัมราลิปติ ของแคว้นโอริสสาเป็นชุมทางการเดินเรือในอ่าวเบงกอลและต่อไปยังหมู่เกาะและเมืองอื่นในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ความสำคัญนี้เห็นได้ชัดตั้งแต่ปลายสมัยราชวงศ์คุปตะและราชวงศ์ปัลลวะมีอำนาจ ทวีความสำคัญยิ่งขึ้นเมื่อทมิฬโจฬะก้าวขึ้นมามีบทบาททางการค้าทางทะเลตะวันออกเฉียงใต้ และกับจีน

การบุกเบิกเส้นทางเดินเรือค้าขายจากเมืองฝั่งทะเลด้านตะวันออก ข้ามอ่าวเบงกอล สู่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หมู่เกาะอินเดียตะวันออก และจีน จึงเป็นโฉมหน้าใหม่ทางการเดินเรือค้าขายและข้ามสมุทร เป็นมาโดยตลอดและยิ่งมากขึ้นในช่วงตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ ๕ และ ๖ โดยประมาณ (ในที่นี้ผู้วิจัยยึดสมัยที่หลวงจีนอี้จิงเดินทางเป็นเวลาของการเปลี่ยนแปลง เพราะก่อนหน้านั้นการเดินเรือยังต้องเลียบอ่าวเบงกอลอยู่ก่อน)

เรือออกจากเมืองท่าตามชายฝั่ง เลียบฝั่งพม่า (เมียนมาร์) และหยุดพักที่อันดามัน-นิโคบาร์ ก่อนเดินทางต่อไปผ่านเข้าช่องแคบมะละกา ผ่านเมืองบนคาบสมุทรมลายูหรือเมืองบนเกาะสุมาตรา-ชวา หรือผ่านทะเลซุนดาไปชวาและบาหลี เส้นทางทั้งหมดนำไปสู่ทะเลจีนใต้ หนทางไปสู่การติดต่อกับจามปา (เวียดนาม) และจีนตอนใต้

พัฒนาการของการเดินเรือในอ่าวเบงกอลจากตัมราลิปติได้พัฒนาขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ เฉพาะอย่างยิ่งหลังจากความนิยมในการผ่านช่องแคบมะละกาทวียิ่งขึ้นพร้อมกับการขยายตัวของการค้าและแผ่พุทธศาสนาในสองบริเวณ จากอ่าวเบงกอลสู่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้

การเดินเรือข้ามอ่าวเบงกอลนั้น ต้องขึ้นกับการที่นักเดินเรือสามารถเดินเรือตัดน่านน้ำแล้วไปหยุดพักที่เกาะอันดามัน-นิโคบาร์ หลวงจีนฟาเสียนเดินทางไปยังอินเดียเมื่อ ค.ศ. ๓๙๙-๔๑๔ (ช่วงคริสต์ศตวรรษที่ ๔, ๕) เพื่อรวบรวมพระไตรปิฎกและสืบความรู้เกี่ยวกับพุทธศาสนา ท่านได้เขียนบันทึกการเดินทางภาษาจีนซึ่งมีผู้แปลเป็นภาษาอังกฤษใช้ชื่อว่า *Record of Buddhistic Kingdoms* ในหนังสือนี้ท่านได้กล่าวถึงลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ (ฤดูหนาว)

กวีชาวอินเดีย *กาลิทาส* ผู้แต่งคำประพันธ์สันสกฤตชื่อ *เมฆทูต* (Meghaduta) ก็ได้พรรณนาถึงลมมรสุมในอ่าวเบงกอล ท่านสร้างผลงานนี้เมื่อ ค.ศ. ๔๕๐ จึงกล่าวได้ว่าสมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๕ เป็นอย่างน้อย ที่บรรดานักเดินเรือและนักเดินทางตระหนักถึงเงื่อนไขเกี่ยวกับการเดินเรือในอ่าวเบงกอลนี่คือตัวอย่างของการรับรู้เรื่องของลมมรสุมเมื่อแพร่ออกสู่คนนอกวงการ ก่อนหน้านี้คงเป็นเฉพาะนักเดินเรือและผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องเท่านั้นจึงจะใส่ใจเรื่องกระแสลม น้ำ อากาศ คลื่น น้ำขึ้นน้ำลง การเฝ้า

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

สังเกต ตรวจสอบ เหล่านี้เป็นเรื่องเฉพาะไม่ใช่ความรู้ทั่วไป เงื่อนไขของดินฟ้าอากาศสำหรับการเดินเรือในอ่าวเบงกอลแรกเริ่มนั้น สันนิษฐานว่าการเดินเรือคงเลียบชายฝั่งจากเหนือลงใต้ก่อนมุ่งตะวันออกเดินเรือตัดข้ามอ่าวได้ เพราะฉะนั้นความรู้ต่างๆ เกี่ยวกับเส้นทางเลียบชายฝั่งจึงจำเป็นยิ่ง เพราะมันช่วยให้นักเดินเรือสามารถวินิจฉัยได้ว่าจะจอดเรือห่างฝั่งเท่าใด และยึดสิ่งใดเป็นที่หมาย หลักฐานเกี่ยวกับเรื่องนี้ปรากฏอยู่ใน *แผนที่แสดงเส้นแนวชายฝั่งทะเล* (coastline map) นอกเหนือไปจากตำรับตำราเก่าที่เน้นทักษะการเดินเรือ

ประมาณตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ ๖, ๗ ขณะที่ทมิฬราชวงศ์ปัลลวะและโจฬะแย่งชิงอำนาจทางการเมืองกันอยู่นั้น ศักยภาพทางการค้าของกลุ่มคนซึ่งทำการค้าและนักเดินทาง นักแสวงโชคต่างๆ กลับสวนทางกับสถานการณ์ทางการเมือง เมืองท่าค้าขายหลายเมืองพัฒนาเป็นนครขนาดใหญ่และเป็นศูนย์อำนาจทางการเมืองของรัฐสำคัญด้วย ดังเช่น ฆาเวริปัฏนัมหรือปุมปุหาร์ เป็นศูนย์กลางการเดินเรือและค้าขายสมัยนั้น ออกสู่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้เข้าทะเลจีนใต้ไปถึงจีน อีกทั้งยังเป็นที่น่าสังเกตว่าเครือข่ายการติดต่อทางเรือยุคนี้ดูเหมือนวงจรแคบกว่าเส้นทางเดินเรือสมัยก่อนหน้า เน้นที่การค้าบริเวณน่านน้ำอันสัมพันธ์กับช่องแคบมะละกาและทะเลจีนใต้เป็นสำคัญ ช่วงเวลาดังกล่าวจึงเกิดรัฐศรีวิชัยเป็นนิวเคลียสทางการค้าแห่งใหม่เสมือนหัวหาดในการติดต่อกับจีนและบรรดาหมู่เกาะ

ชาดกพุทธศาสนา และวรรณคดีในศาสนาเชน ล้วนกล่าวถึงการเดินเรือข้ามสมุทรโดยการใช้เรือแล่นใบ เช่น *ชาดกมาลา* (สมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๔) กล่าวถึงลมตะวันตกเฉียงใต้ซึ่งพัดอยู่ในช่วงพฤษภาคม-กันยายน ชาวเรือสามารถจำแนกความต่างระหว่างกระแสน้ำ น้ำขึ้น-น้ำลง และคลื่นอย่างชัดเจน นอกเหนือไปจากเรื่องราวเกี่ยวกับพ่อค้าข้ามสมุทรสู่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในเรื่องชาดก

นักเดินทางผู้ทิ้งร่องรอยเกี่ยวกับเส้นทางเดินเรือไว้ให้เราคือหลวงจีนอี้จิง (ค.ศ. ๖๓๕-๗๑๓) ท่านกล่าวว่า การเดินทางจากตัมราลิปติไปยังเกาะนิโคบาร์นั้นใช้เวลา ๓๐ วัน เมื่อเข้าสู่ “ศรีวิชัย” แล้ว จากที่นี่ไปยังเมืองจีนใช้เวลา ๒๐ วัน

ท่านกล่าวถึงเส้นทางอื่นว่า ออกจากศรีลังกาไปยังชวานั้นใช้เวลาถึง ๓ เดือน อีกทั้งคลื่นลมรุนแรงต้องหยุดพักซ่อมแซมเรือ เมื่อถึง “ศรีวิชัย” แล้วจึงแล่นเรือจากที่นี้ต่อไปยังนาคปัฏนัม เส้นทางนี้จึงเป็นเส้นทางค้าขายระหว่างศรีวิชัยกับฝั่งตะวันออกของอินเดีย โดยผ่านเข้าสู่ลังกาและชวาด้วย [Mukherji, R.K., 1912: 376.]

ท่านผู้นี้ใช้เวลาในช่วงปี ค.ศ. ๖๗๑-๖๙๕ ในอินเดียและบริเวณทะเลใต้ บันทึกให้รายละเอียดเกี่ยวกับเส้นทางผ่านน่านน้ำมลายาหรือบริเวณคาบสมุทรมลายูค่อนข้างละเอียด พร้อมประวัติและการเดินทางของสงฆ์ในพุทธศาสนาอีก ๖๐ องค์ ส่วนใหญ่เป็นสงฆ์จีนซึ่งไปจาริกแสวงบุญยังอินเดีย บันทึกของท่านชื่อ *บันทึกของสงฆ์ผู้โดดเด่นซึ่งไปแสวงหาพระไตรปิฎกทางแดนตะวันตก สมัยราชวงศ์ถังอันยิ่งใหญ่* หรือต้าถังสีหยู จิ๋ว-ฝ่าเก้าเส็งฉวน (Ta-T ‘ang His-yü Ch’iu-fa Kao-seng Chuan)

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

อี้จิงกล่าวถึงการเดินทางของท่านว่า เริ่มออกเดินทางมุ่งใต้เมื่อลมมรสุมมา ออกเดินทางผ่าน “หมู่ดาวฉี” (constellation chi) เรือขนาดใหญ่มีใบเรือ ๕ ชั้น (five-tiered sails) เรือเดินทางออกทะเลลึกอย่างไม่มีจำกัดเป็นระยะยาว ทะเลคลื่นสูงเหมือนภูเขาซัดข้ามมหาสมุทรอันทรงอำนาจ คลื่นน้ำพุ่งสูงเหมือนก้อนเมฆสัมผัสฟ้า ไม่น้อยกว่า ๒๐ เราก็ถึง “ชีลีโฟฉี” (Shih-li Fo-shih)* ซึ่งอี้จิงใช้เวลาอยู่ที่นั่น ๖ เดือนเพื่อศึกษา สัปตวิทยา (Sabdavidhya) หรือสรรพวิทยา (หรือไวยากรณ์สันสกฤต) เพราะราชาทรงแสดงไมตรีด้วยการส่งหลวงจีนไปยังประเทศโม-โล-ยู (Mo-lo-yu) ซึ่งท่านอยู่ที่นี่ถึง ๒ เดือน ต่อจากนั้นเปลี่ยนทิศเดินทางไปยัง “เกีย-ขะ” (Chieh-ch‘a) (หรือเคดะห์) ในเดือนที่ ๑๒ หลวงจีนอี้จิงก็ลงเรือของพระราชาแล่นใบไปอินเดีย

จากเคดะห์แล่นเรือมุ่งเหนือใช้เวลากว่า ๑๐ วันก็มาถึงอาณาจักรคนเปลือย (คือหมู่เกาะนิโคบาร์) ...จากที่นี่เดินทางต่อไปด้วยลมสินค้าตะวันตกเฉียงเหนืออีกประมาณครึ่งเดือนก็ถึง “ตัน-โม-ลิ-ติ” (Tan-mo-li-ti) (คือตัมราลิปติในอ่าวเบงกอล-ผู้วิจัย) [Takakusu, J., 1896.]

รายละเอียดเกี่ยวกับการเดินทางกลับของอี้จิงปรากฏอยู่ในบันทึกการเดินทางอีกเล่มหนึ่ง ว่าท่านลงเรือที่ตัมราลิปติเพื่อกลับประเทศจีน จากที่นี่เดินทางมุ่งตะวันออกเฉียงใต้ภายใน ๒ เดือนก็ถึงเคดะห์ ในเวลาเดียวกันนี้จะต้องมีเรือลำหนึ่งจากซิ-ลี-โฟ-สีมาถึง ตามปกติประมาณภายในเดือนแรกหรือเดือนที่ ๒ ของปี... พำนักอยู่เคดะห์ตลอดหน้าหนาว แล้วลงเรืออีกลำหนึ่งต่อไปทางใต้ หลังจาก ๑ เดือนก็เดินทางถึงประเทศ “โม-โล-ยู” (Mo-lo-yu) ซึ่งตอนนี้ได้กลายเป็น “โฟ-ฉี” (Fo-shih) แล้ว... พำนักอยู่จนกลางฤดูร้อนจึงลงเรือแล่นใบมุ่งเหนือ และมาถึงกวางตุ้งภายใน ๑ เดือน การเดินทางก็เสร็จสมบูรณ์ในช่วงครึ่งแรกของปี

เส้นทางกลับของอี้จิงทำให้เราเห็นได้ว่า เป็นปกติที่เมื่อเรือจากอินเดียตอนเหนือจะไปสู่หมู่เกาะ (อินโดนีเซีย) จะต้องข้ามอ่าวเบงกอลด้วยลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ พอถึงเคดะห์นักเดินทางก็จะลงเรือของศรีวิชัยซึ่งขึ้นมาตามช่องแคบมะละกา แล้วลงเรือต่อไปยังหมู่เกาะ จากที่นี้ต้องรอลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้เพื่อเดินทางไปจีน ซึ่งจะพัดมาประมาณกลางเดือนพฤษภาคม แล้วเดินทางถึงเมืองกังตั๋งใช้เวลาเดินทางประมาณ ๑ เดือน

เมื่อเปรียบเทียบการเดินทางของอี้จิงกับสงฆ์ท่านอื่น เช่น ท่านวู่-ซิง (Wu-Hsing) ระยะเวลาที่ใช้ในการเดินทางผิดแผกกันมาก อี้จิงใช้เวลาเดินทาง ๑๘ เดือน (คลุมเวลา ๓ ลมมรสุม) ขณะที่วู่-ซิงใช้เวลาเพียง ๖ เดือน นักวิชาการบางท่านจึงลงความเห็นว่า สิ่งที่ต้องคำนึงถึงเวลาเดินทางคือ ต้องกำหนดจังหวะของลมมรสุมให้ถูก เพื่อให้แรงลมสอดคล้องกับทิศทางที่ตนต้องการจะไป [Wheatley, P., 1966: 42-43.]

สรุปได้ว่าเส้นการค้าทางทะเลจากตัมราลิปติในอ่าวเบงกอลแยกไปได้ ๓ ทางหลัก

---

* หรือศรีวิชัย

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

เส้นทางแรก มุ่งตะวันออกเฉียงใต้ เลียบฝั่งอาระกันไปโดยตลอด สมัยต้นแต่ครั้งบรรพกาลเมื่อนักเดินทางจะไปสุวรรณภูมิมักใช้เส้นทางนี้

เส้นทางที่ ๒ คือ ผ่านเข้าสู่คาบสมุทรมลายูแล้วมุ่งตะวันออกไกล (เส้นทางนี้ปโตเลมีได้กล่าวถึงในบันทึกของเขาเมื่อคริสต์ศตวรรษที่ ๒ ด้วย) เส้นทางนี้คือ ต้องเลียบชายฝั่งไปถึงปารูรา (Paroura อยู่ใกล้เมือง Chicacole ปัจจุบัน) จากที่นี่จึงข้ามอ่าวเบงกอล จากตัมราลิปติเข้าสู่คาบสมุทรมลายูตามที่ปรากฏในบันทึกชีวิตของหลวงจีนฟาเสียนและอี้จิง ซึ่งเป็นสงฆ์จีนเดินทางไปจาริกแสวงบุญยังอินเดีย

เส้นทางที่ ๓ จากตัมราลิปติไปทิศทางตะวันตกเฉียงใต้ ผ่านข้ามฝั่งทะเลของพวกกลิงค์ (Kalinga) และโคโรมันเดล (Coromandel)* ลงสู่คาบสมุทรอินเดียตอนใต้ และต่อไปศรีลังกา เส้นทางนี้จึงทำให้เห็นถึงการเป็นศูนย์กลางทางการค้าของศรีลังกาอันสัมพันธ์กับลุ่มน้ำคงคาด้วย อาจกล่าวได้ว่าเป็นเส้นทางแผ่พุทธศาสนาก็ว่าได้ ตามที่ปรากฏอยู่ในชาดกหลายเรื่อง

๔. ศรีลังกา

ตำแหน่งของศรีลังกานั้นเป็น "**กลาง**" (central) คือไม่ได้สัมพันธ์กับบริเวณใดเป็นพิเศษ แต่อยู่ตรงตำแหน่งที่เรือจากทุกภาคส่วนของอินเดีย หรือแม้แต่จากเปอร์เซียและเอธิโอเปียจะเข้ามาชุมนุมกันได้ และในทำนองกลับกัน เรือจากศรีลังกาก็สามารถแยกไปตามเมืองท่าของต่างประเทศ [Mc Crindle, J.W., 1901.] นี่คือที่ตั้งของศรีลังกาในมหาสมุทรอินเดีย

ประวัติศาสตร์แต่ยุคโบราณของศรีลังกาซึ่งดำเนินการค้าขายอย่างเป็นเอกเทศจากแผ่นดินอินเดีย ยิ่งสะท้อนให้เห็นลักษณะและระบบของการค้าในมหาสมุทรอินเดียว่าอยู่ในอำนาจของคนพื้นถิ่นหลายกลุ่มด้วยกันตามเมืองท่าค้าขายและหรือเอมโพเรียมสำคัญ

นอกจากศรีลังกาจะมีบทบาทเป็นเอกเทศในการค้ามหาสมุทรอินเดียไม่ต่างจากเมืองท่าค้าขายหรือเอมโพเรียมอื่นตามแนวชายฝั่งของแผ่นดินอินเดีย ขณะที่เอมโพเรียมอื่นอาจถูกดึงเข้าสู่วงจรแห่งอำนาจของรัฐใหญ่ตอนในที่คุมชายฝั่งทะเลแถบนั้น หรืออยู่ใต้อำนาจของโจรสลัดบางกลุ่มซึ่งเป็นกำลังของรัฐใหญ่ติดชายฝั่งทะเล ดังกรณีของโจรสลัดและเจ้าเจระที่เกรละ เป็นต้น แต่ศรีลังกากลับมีบทบาทติดต่อกับชนทางด้านตะวันตกมาแต่ต้น ที่ซึ่งประวัติศาสตร์การเดินเรือและการใช้ชีวิตทางน้ำในมหาสมุทรอินเดียเริ่มขึ้น การเดินเรือระยะต้นปรากฏหลักฐานที่ช่องแคบ Palk ระหว่างศรีลังกาและฝั่งอินเดียทางใต้มาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ อาจเป็นได้ว่าเรือเข้ามาติดต่อตรงบริเวณที่ตั้งของเมือง มหาติตถะ (Mahatittha) ทางฝั่งทะเลตะวันตกของเกาะที่สามารถติดต่อกับทางฝั่งทะเลทั้งด้านตะวันตกและตะวันออกของคาบสมุทรอินเดีย

---

* หมายถึง ฝั่งทะเลที่ผ่านถิ่นของชาวกลิงค์และฝั่งทะเลที่ผ่านถิ่นของโจฬะ-ทมิฬ

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

หลักฐานเกี่ยวกับเรือที่พบเก่าที่สุดในศรีลังกาเป็นเรือใบเสาเดียวหัวเรือสูง (high prow and a single mast) รูปเรือชนิดนี้ปรากฏอยู่บนจารึกตัวอักษรพราหมี พบที่ดูเวกาลา (Duvegala) ตำบลโปลนนารุวะ นอกจากนี้พบจารึกอีก ๒ หลักตัวอักษรพราหมี กล่าวถึงบุคคลอันมีตำแหน่งเป็นนักเดินเรือ ประมาณอายุของจารึกทั้งหมดอยู่ในช่วง ๑๐๐ ปีก่อน ค.ศ. และอาจเป็นได้ว่านักเดินเรือนั้นมาจากอินเดียใต้ และจากฝั่งตะวันตกของอินเดีย [Paranavitana, S., 1970, Vol. I.]

ไพลนีเองตั้งข้อสังเกตว่า เรืออันตนเห็นทางฝั่งตะวันตกนั้นมาจากตาโพรบาเน (คือตัมพรปาณี หรือศรีลังกา) เพราะเป็นเรือแบบมีหัวเรือและหางเรือสูง สามารถหมุนตัวได้ในที่แคบ อีกทั้งในการเดินเรือยังใช้นกนำทางเข้าหาฝั่งอีกด้วย [McCrindle, J.W., 1901: 20, 103.] แสดงว่านักเดินเรือสมัยนั้นสามารถเดินเรือระหว่างฝั่งตะวันตกและเกาะศรีลังกาแล้ว

ขณะเดียวกันได้มีการเชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดระหว่างศรีลังกาและชนทางฝั่งโคโรมันเดล ปรากฏใช้เรือแบบเดียวกันคือเป็นเรือแคนูแบบมีหูกรรเชียงด้านเดียว (single-outrigger canoe) ด้วยเรือชนิดเดียวกันนี้ อาจเป็นไปได้ว่าบรรดาชนตามหมู่เกาะในมหาสมุทรอินเดียด้านตะวันออกและชาวโปลีนีเซียในมหาสมุทรแปซิฟิกอาจติดต่อถึงกัน อีกทั้งเรือแบบมีหูกรรเชียงนี้เป็นลักษณะเด่นของแบบเรือในศรีลังกาอีกด้วย [Hornell, J., 1923: 216, 235.]

ที่ว่าศรีลังกานั้นเดินเรือและติดต่อค้าขายอย่างเอกเทศจากอินเดีย วิเคราะห์จากคำอ้างในบันทึกของไพลนีว่า ศรีลังกาส่งทูตไปโรม ทูตนั้นอ้างกับไพลนีว่า ศรีลังกาติดต่อค้าขายกับจีน [McCrindle, J.W., 1901: 105.] ถ้าเป็นเช่นนี้จริงก็แสดงว่าในยุคโบราณนั้นศรีลังกาเป็นพ่อค้าคนกลางระหว่างจีนและโรม

นักวิชาการบางท่านเชื่อว่า เมื่อนักเดินเรือกล้าหาญพอที่จะเดินเรือในทะเลเปิดได้ อันเป็นการเปลี่ยนแปลงครั้งยิ่งใหญ่นั้น การสามารถสร้างเรือขนาดใหญ่ได้ก็ดี การรู้จักจังหวะและเวลาของลมมรสุมอย่างดี ทำให้แบบแผนการเดินเรือเปลี่ยนไป ในกรณีของศรีลังกาเรือจากเอเชียตะวันตกหรือทะเลแดงเมื่อตัดตรงเข้าฝั่งตะวันตกของอินเดียแล้ว สามารถตัดตรงไปยังศรีลังกาได้เลย

และโดยนัยนี้แสดงว่าศรีลังกาเป็นที่หยุดพักของนักเดินเรือและเป็นเมืองท่าค้าขายสำคัญระหว่างพ่อค้าจากมหาสมุทรอินเดียและจีน คือเป็นเมืองกลางนั่นเอง พึงเห็นได้จากเส้นทางเดินเรือปรากฏอยู่ใน *มหานิเทสสะ* (Mahaniddsa) ศรีลังกาซึ่งถูกเรียกว่า “ตัมพรปาณี” อยู่ในตำแหน่งซึ่งเชื่อมโยงกับการเดินเรือไปยังกลุ่มเกาะของน่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ฉะนั้นจึงมีความสำคัญมากต่อการขยายตัวทางการค้าของมหาสมุทรอินเดีย [Gunawardana, R.A.L.H. 1987: 60-61.]

สุปารกะชาดก (Supparaka Jataka) กล่าวถึง เรือลำหนึ่งเดินทางจากฝั่งตะวันตกของอินเดียผ่านน่านทะเลต่างๆ ถึง ๖ แห่ง (แสดงถึงความยากลำบากในการเดินเรือ เพราะแต่ละน่านน้ำนั้นต้องอาศัยเทคนิคและความชำนาญของชนในท้องถิ่นต่างกันไป) รับกับที่นักเดินเรือกรีกกล่าวว่า ทะเลทางใต้

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ของมหาสมุทรอินเดียนั้นเป็น “ทะเลเขียว” (Green Sea) เมื่อเปรียบเทียบกับทะเลอีริเธรียน (Erythrean) ซึ่งเรียกว่า “ทะเลแดง” (Red Sea) นั่นก็คือ ความแตกต่างของทะเลตามสีของน้ำทะเล ทำให้การเดินเรือในทะเลเหล่านี้ต้องอาศัยทักษะความชำนาญของคนในท้องถิ่น [Gunawardana, R.A.L.H. 1987: 60-61.]

หลักฐานต่างประเทศก็ยืนยันเช่นกันว่ามีการติดต่อเดินเรือจากศรีลังกามายังฝั่งตะวันตกของอินเดีย และนักเดินเรือจากศรีลังกาไปยังภาคตะวันตกของมหาสมุทรอินเดีย ร่องรอยปรากฏอยู่ตั้งแต่ครั้ง “โอเนสิกริโต” (Onesikritos) เดินทางมายังอินเดียแต่ครั้งสมัยพระเจ้าอเล็กซานเดอร์ เขาเป็นผู้หนึ่งซึ่งได้รับมอบหมายให้ค้นหาเส้นทางทะเลที่จะกลับไปตะวันตกอีกครั้งหนึ่ง เขาได้เดินทางล่องมาตามลำน้ำสินธุจนถึงปากน้ำ และได้สังเกตเห็นเรือแล่นใบ ได้ทราบว่าเรือนี้สามารถเดินทางจากแคว้นซินด์ในสมัยนั้นไปถึงศรีลังกาได้ เขาตั้งข้อสังเกตว่า เรือนั้นทุลักทุเลมากทั้งสภาพใบเรือและรูปทรงของเรือก็แปลกประหลาด เขากล่าวว่าเรือใช้เวลาเดินทางเพียง ๒๐ วันเท่านั้น

ไพลนีแม้เห็นด้วยกับโอเนสิกริโตแต่ก็ให้อรรถาธิบายว่า ที่เรือมีโครงสร้างแปลกประหลาด ก็ขึ้นอยู่กับว่าใช้ในทะเลใด ในกรณีนี้เรือมีหัวเรือ (prow) สูง ที่ปลายสุดของลำเรือทั้งสองด้านทั้งนี้เพื่อช่วยทำให้สามารถหันหัวเรือเมื่อผ่านช่องแคบได้ ไพลนียังกล่าวต่อไปอีกด้วยว่า นักเดินเรือของตาโพรบาเน (Taprobane) คือศรีลังกานั้น นิยมใช้นกนำทางเวลาเข้าสู่ฝั่งหรือเมื่อเห็นฝั่งอยู่ในสายตา [McCrindle, J.W., 1901: 20, 103.]

บันทึกจีนกล่าวถึงการเดินเรือระหว่างอินเดียกับศรีลังกาในยุคต้นว่า มีมาแต่ก่อนคริสต์ศตวรรษแล้วโดยใช้แพซุง (raft) แบบสำหรับใช้เดินเรือทะเล บันทึกอ้างถึง *คัมภีร์สัมโมหะไวโนทินี* (Sammo havinodini) ว่า เมื่อสงฆ์ในพุทธศาสนาเดินทางจากจีนไปยังอินเดียใต้ พาหนะของท่านเหล่านั้นเป็นแพที่มีดาดฟ้า ๓ ชั้น ชั้นหนึ่งอยู่ต่ำกว่าระดับน้ำ ผู้โดยสารอยู่ชั้นสอง บรรดาสิ่งของต่างๆ อยู่บนชั้นสาม [Shih-shang Ling, 1969: 267; **Sammohavinodini**, 1923: 445-446.]

ลักษณะเช่นนี้รับกับที่ *The Periplus* กล่าวถึงยานพาหนะทางน้ำชนิดหนึ่งเรียกว่า “สังการะ” (Sangara) ทำจากซุงทั้งต้น ยึดโยงไว้ด้วยกันสำหรับแล่นเลียบชายฝั่งจากอินเดียตอนใต้ไปยังศรีลังกา รับกับนักวิชาการบางท่านที่ตั้งข้อสังเกตว่าเรือดังกล่าวเป็นแบบเดียวกับที่ใช้ในศรีลังกา [Hornell, J., 1923: 216.; **The Periplus of the Erythrean Sea**, 1980: 46.]

อาจพอสรุปได้ในที่นี้ว่า มีการเดินเรือจากด้านตะวันตกของอินเดียเข้าอินเดียตอนใต้ แล้วต่อไปยังศรีลังกา ซึ่งในกรณีนี้น่าจะเป็นการเดินทางเลียบชายฝั่งเป็นระยะๆ และใช้เรือให้เหมาะกับน่านทะเลแต่ละแห่ง

อย่างไรก็ตามในสมัยการค้ากรีก-โรมตอนต้นคริสต์ศตวรรษนั้น การค้าขยายตัวมากมายกว้างขวางระหว่างโรมและพ่อค้าชาติต่างๆ ในมหาสมุทรอินเดีย การติดต่อกับเอเชียใต้ก็ดี การติดต่อกับ

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ศรีลังกาก็ดี ดำเนินไปโดยใช้เรือขนาดใหญ่ซึ่งถือได้ว่าเป็นหลักฐานเชิงพฤติกรรม แสดงถึงความก้าวหน้าของการเดินเรือสมัยนั้น ไพลนีบันทึกไว้ว่าเรือของศรีลังกานั้นหนักถึง ๗๕ ตัน บรรทุกภาชนะแอมเฟอรา (amphorae คือ เหยือกแบบมีหูสองข้าง) ได้ถึง ๓,๐๐๐ ชิ้น และในการเดินเรือสามารถย่นระยะเวลาจาก ๒๐ วันลงเป็น ๗ วัน ส่วนโรมันนั้นใช้เรือที่มีระวางบรรทุกแอมเฟอราได้ถึง ๑,๐๐ ชิ้น อาจเป็นได้ว่าการเดินเรือก้าวหน้าและปลอดภัยขึ้น ศรีลังกาจึงสามารถส่งคณะทูตการค้าไปราชสำนักโรมันและจีน ทูตศรีลังกาเองเคยไปจีนมาหลายครั้งแล้ว [McCrindle, J.W., 1901: 103-105.]

แม้การที่ลังกาเป็นศูนย์กลางของการค้านานาชาตินั้นส่งเสริมศรีลังกาในฐานะบริเวณที่เป็น "กลาง" ทางการค้า แต่ศรีลังกาก็เป็นดินแดนซึ่งชนชาติทมิฬได้ขยายอำนาจทางการค้าสู่บริเวณนี้มาโดยตลอด มีทั้งการตั้งชุมชนพ่อค้า และเขตบริหารงานของสมาคมพ่อค้าทมิฬในศรีลังกาสืบไปจนสมัยหลังๆ

กล่าวโดยรวมได้ว่า พ่อค้าอินเดียใต้ค้าขายมาเนิ่นนาน เฉพาะอย่างยิ่งกับศรีลังกาซึ่งเป็นเมืองท่าค้าขายรู้จักกันดีในหมู่ชาวต่างประเทศจากโลกซีกตะวันตก ทั้งพ่อค้ากรีก-โรม ไบแซนไทน์ และพ่อค้าเปอร์เซีย ในบางครั้งก็ปรากฏว่าพ่อค้าต่างชาติเหล่านั้นเฉพาะอย่างยิ่งพ่อค้าเปอร์เซียชิงติดต่อกับพ่อค้าจากอินเดียใต้เสียก่อนที่พ่อค้านั้นจะส่งผ้าไหมไปลังกา เป็นต้น (อ้างใน Procopius, **Persian Wars** ฉบับแปลภาษาอังกฤษ)

เอกสารต่างประเทศ เช่นที่เขียนโดยไพลนีและปโตเลมี กล่าวถึงการค้านานาชาติระหว่างโรม อินเดียใต้ และศรีลังกา ซึ่งก็รับกับพงศาวดารลังกา เช่น *มหาวงศ์* อ้างถึง "มหาติตถะ" ว่าเป็นเมืองท่าที่เก่าที่สุด กษัตริย์แห่งปาณฑุเคยส่งเจ้าหญิงมาเป็นมเหสีของพระเจ้าวิชัยแห่งศรีลังกาพร้อมครอบครัว ๑,๐๐๐ ครอบครัวจากสมาคมพ่อค้า ๑๘ สมาคม พวกเหล่านี้เดินทางมาถึงมหาติตถะ เอกสารบางฉบับเรียก มหาติตถะปัฏนะคาม อีกบางแห่งเรียก มหาติตถะปัฏนะ*

มหาติตถะปัฏนะในยุคต้นนี้น่าจะหมายถึงชุมชนของพวกพ่อค้าทมิฬก็เป็นได้ และพ่อค้าทมิฬใช้เมืองนี้เป็นที่ขึ้นบกสู่ตอนในของเกาะ [Ellawada, H., 1969: 118.]

ทำเลที่ตั้งอันเป็น "กลาง" สำหรับเส้นทางการติดต่อค้าขายนับเป็นความสำคัญอันโดดเด่นของศรีลังกา ทำเลที่ตั้งอันส่งเสริมให้ศรีลังกาติดต่อทางการค้าได้ทุกทิศ เฉพาะอย่างยิ่งเมื่อการติดต่อกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ไปยังจีนทวีความสำคัญขึ้น การติดต่อในอ่าวเบงกอลเลียบฝั่งทะเลด้านตะวันออกหรือฝั่งโคโรมันเดลกับศรีลังกาก็พัฒนาขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ มีความเป็นไปได้สูงว่าความสำคัญของเส้นทางนี้สัมพันธ์กับการแผ่พุทธศาสนาลงสู่ดินแดนทางใต้และไปสู่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ถ้ายึดศักราชตาม*มหาวงศ์* (พงศาวดารลังกา) เป็นหลัก เส้นทางค้าด้านตะวันออกนี้ย้อนหลังไปได้ ๓๐๐ ปีก่อน ค.ศ. [Geiger, W., (trans), 1950.] *ทีปวงศ์* ซึ่งเป็นพงศาวดารลังกาก่อนหน้า*มหาวงศ์*

---

* การเรียกว่า "ปัฏนะ" แทนคำว่า "ปุระ" หรือ "นคร" สะท้อนความสำคัญของพ่อค้าทมิฬในบริเวณแถบนี้ คำว่า "ปัฏนะ" หรือ "ปัฏนัม" ในความหมายของภาษาทมิฬสื่อถึงความรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจของบริเวณนั้นๆ

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

กล่าวถึงนักเดินทางจากลุ่มน้ำคงคาเดินทางบกมาข้ามฟากที่ช่องแคบ Palk [Oldenberg, H., (ed.), 1879.] ประมาณเวลากึ่งสหัสวรรษแรก (คือ ค.ศ. ๕๐๐) *ธาตุวงศ์* ก็กล่าวถึงเส้นทางทะเลเชื่อมศรีลังกากับปากน้ำคงคา ซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นเส้นทางอัญเชิญพระบรมธาตุไปลังกา [Asabhatissa, M., (ed.), 1883.] มีการอัญเชิญพระบรมธาตุลงเรือสินค้าแล่นตรงจากตัมราลิปติไปลังกา เป็นต้น (เรื่องราวทำนองนี้เขียนขึ้นหลายศตวรรษหลังศักราชที่กล่าวมาแล้ว)

สมันตปะสาติกา (Samantapasadika) ซึ่งเขียนในสมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๕ ได้แสดงถึงเส้นทางเดินเรือจากมหาติตถะของศรีลังกา แยกไปตัมราลิปติหรือไปสู่สุวรรณภูมิ และว่าเป็นเส้นทางรู้จักกันดี ถ้าสุวรรณภูมิในที่นี้หมายถึงดินแดนคาบสมุทรมลายูโดยรวม ก็จะทำให้เห็นถึงความสำคัญของการที่จะผ่านช่องแคบมะละกา เข้าสู่น่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ บ้านเมือง และหมู่เกาะใกล้เคียง ก่อนเข้าสู่ทะเลจีน และโดยนี้ความสำคัญของศรีลังกาจึงเพิ่มมากขึ้น เมื่อการค้าและการคมนาคมขยายตัวเข้าสู่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้จากมหาสมุทรอินเดีย

การเติบโตของเส้นทางการเดินเรือและการค้าซึ่งครอบคลุมฝั่งตะวันออกของอินเดีย อ่าวเบงกอล และหมู่เกาะในน่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้กลายเป็นเครือข่ายเดียวกันหรือติดต่อถึงกันได้เมื่อไร ซึ่งจะเห็นได้ชัดเมื่อราชวงศ์ปัลลวะเริ่มมีอำนาจตั้งแต่ประมาณคริสต์ศตวรรษที่ ๔ แล้วขยายอำนาจเข้าสู่น่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และชัดเจนมากยิ่งขึ้นเมื่อทมิฬโจฬะมีอำนาจในคริสต์ศตวรรษที่ ๙

สมันตปะสาติกา กล่าวถึงการลงเรือจากตัมราลิปติไปยังเมืองมหาติตถะในศรีลังกา เส้นทางเรือดังกล่าวถูกใช้กันจนเป็นสามัญ เช่นเดียวกับเรื่องราวที่ปรากฏใน*วิสุทธิมรรค* (Visuddhimagga) ว่ามีคนผู้หนึ่งเดินทางจากอินเดียตะวันออก ลงเรือไปศรีลังกาแล้วบวชเป็นภิกษุที่มหาวิหาร ซึ่งรับกับบันทึกของ*หลวงจีนฟาเสียน* หลังจากนั้นว่าเส้นทางนี้ได้รับความนิยมใช้คมนาคมกันแพร่หลาย [Takakusu, J. and M. Nagai (eds.), 1967.; Davis, C.A.F. Rhys, 1920.]

บันทึกการเดินทางของหลวงจีนหลายรูปซึ่งไปจาริกแสวงบุญยังอินเดียล้วนกล่าวถึงศรีลังกา อาทิ บันทึกของหลวงจีนอี้จิง

เส้นทางที่น่าสนใจในชุดบันทึกเดินทางของอี้จิงคือเส้นทางของเหม็งหยวน (Ming-yuen) ท่านลงเรือออกจากจีนไปถึงโอ-ลิง แล้วต่อเรือไปศรีลังกา (อาจเดินทางจากหมู่เกาะเข้าศรีลังกาหรือผ่านช่องแคบมะละกา ไม่อาจรู้ได้) แต่บันทึกกล่าวว่าจากศรีลังกาเขาเข้าสู่อินเดียใต้และไปพุทธคยา ขณะที่สานุศิษย์อีกคนหนึ่งของเขาแยกการเดินทางจากศรีลังกาไปยังภาคตะวันตกของอินเดีย สงฆ์สององค์จากศรีลังกาองค์หนึ่งขึ้นสู่ตอนเหนือของอินเดีย อีกองค์หนึ่งแยกไปสู่ฝั่งตะวันตกของอินเดีย ไม่มีรายละเอียดในบันทึกมากกว่านี้ ชวนให้เข้าใจว่าเส้นทางการเดินทางคงเป็นที่รับรู้กันอยู่ทั่วไป ซึ่งก็ตรงกับที่สงฆ์จีนอีกผู้หนึ่งนาม มหายานประทีป (ภาษาจีนอ่านออกสำเนียงว่า Mo-ho-ye-na-po-ti-i-po) เดินทางจากจีนไปสู่

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

เมืองตู-โห-โล-โป-ตี (Tou-ho-louo-po-ti)* แล้วไปศรีลังกาเพื่อไหว้พระทันต-ธาตุเขี้ยวแก้ว จากนั้นลงเรือเข้าอินเดียใต้ในที่สุดไปถึงพุทธคยา

ช่วงคริสต์ศตวรรษที่ ๕ และ ๖ สัมพันธ์ระหว่างศรีลังกาและจีนลดลงจนเหลือต่ำสุด ทั้งนี้เพราะพวกราชวงศ์ปัลลวะจากอินเดียใต้กลายมาเป็นคู่แข่งสำคัญ (รวมทั้งราชวงศ์โจฬะและปัณฑัยด้วย อีกทั้งพวกอาหรับและคุชราตีจากคุชราตก็เริ่มเข้ามามีบทบาท แต่ไม่อาจกล่าวได้ว่าศรีลังกาในฐานะศูนย์กลางการค้าขายลดความสำคัญลง ดังปรากฏว่า ภิกษุวัชรโพธิ์เดินทางถึงศรีลังกาเมื่อต้นคริสต์ศตวรรษที่ ๘ พบเรือเปอร์เซียถึง ๓๕ ลำจอดอยู่ท่าเรือที่ศรีลังกา เตรียมพร้อมจะเดินทางมุ่งตะวันออก จากหนึ่งในบรรดาเรือเหล่านี้ท่านวัชรโพธิ์ได้รับความช่วยเหลือให้เดินทางไปสู่อาณาจักรโฟ-สี (Fo-chi) ด้วย [Gunawardana, R.A.L.H., 1987: 76-78.]

การเดินทางตามเส้นทางดังกล่าวซึ่งเป็นเส้นทางของภิกษุจากจีนไปแสวงบุญยังอินเดีย และในบางครั้งเป็นการเดินทางของเรือพ่อค้าดำเนินไปโดยตลอด บางครั้งอีกเช่นกันพ่อค้าจากศรีลังกาใช้เส้นทางนี้เดินทางไปอินเดีย แล้วลงเรือต่อไปโช-โป (Cho-p'o)* แล้วนำบทคัดลอกพระไตรปิฎกมหายานกลับมายังอินเดียด้วย *พงศาวดารจุลวงศ์* กล่าวว่าเหตุการณ์นี้อยู่ในช่วงปี ค.ศ. ๕๓๓ (ต้นคริสต์ศตวรรษที่ ๖)

เส้นทางคมนาคมทางทะเลที่ติดต่อระหว่างอินเดียและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หลายเส้นทางปรากฏอยู่ในบันทึกการเดินทางของหลวงจีนอี้จิง ล้วนเป็นเส้นทางระหว่างอินเดียใต้และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยมีศรีลังกาเป็นเมืองในการติดต่อกับคาบสมุทรมลายูด้วย [Wheatly, P.,: 44.]

กล่าวได้ว่าพัฒนาการของศรีลังกาเป็นเมืองท่าค้าขายและการเดินเรือจนได้กลายเป็นคลังสินค้าสำคัญปรากฏในเอกสารกรีกโบราณเรียก "ซีเอลดิบา" (Sielediba หรือ"สิแรนดิบ") ที่สุดแล้วศรีลังกาก็กลายเป็นเอมโพเรียมที่ยิ่งใหญ่แห่งยุค สามารถเชื่อมต่อกับตลาดค้าทั่วโลกได้ทางทะเล ทั้งจากเมืองท่าต่างๆ ของแผ่นดินอินเดียในลุ่มน้ำสินธุ เมืองท่าของจีน เปอร์เซีย เอธิโอเปีย และอดูเล (Adule) สินค้าเข้าตลาดศรีลังกาแล้วจำแนกส่งต่อไปที่อื่น เรือแล่นเข้าสู่ศรีลังกาเพื่อซื้อสินค้าของศรีลังกาเองหรือสินค้าของที่อื่นอีกทอดหนึ่งแล้วนำไปขายต่อ ขณะเดียวกันปรากฏว่าบรรดาชาวหมู่เกาะต่างส่งเรือของตนออกไปสู่เมืองท่าต่างประเทศรวมทั้งศรีลังกาด้วย อันเป็นการสะท้อนความจริงในตอนนั้นว่า ศรีลังกาเป็นเกาะสำคัญและเป็นศูนย์กลางเครือข่ายการค้ามหาสมุทรอินเดียเวลานั้น เพราะฉะนั้นจึงเป็นทำเลที่กล่าวได้ว่า ศรีลังกาอยู่ "กลาง" ของเส้นทางค้ามหาสมุทรอินเดีย [McCrindle,J.W.,: 160-162.] แม้แต่ทางด้านกลุ่มเกาะของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีหลักฐานว่าช่วงสมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๙-๑๓ พ่อค้าศรีลังกาไปเยือนเมืองท่าของชวาในเขตสุราบายาบ่อยครั้ง ตลอดสมัยของกษัตริย์แอร์ลังกาแห่งชวา คริสต์ศตวรรษที่ ๑๑ [อ้างใน Gunawardana, R.A.L.H.,: 78.] ขณะเดียวกันกษัตริย์วิชัยพาหุที่ ๑ แห่งศรีลังกาก็ติดต่อกับ

---

* นักวิชาการว่าหมายถึงเมืองทวารวดีในลุ่มน้ำเจ้าพระยา

* สันนิษฐานว่าหมายถึงชวา

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

รามัญเพื่อซื้อกำมะถัน ไม้หอม และผ้า แลกเปลี่ยนกับบรรดาผลผลิตจากหมู่เกาะต่างๆ ที่พระองค์ไปเก็บรวบรวมมา [Culavamsa]

สรุปได้ว่า ความสำคัญของศรีลังกาจะดำรงอยู่ตราบเท่าที่บริเวณฝั่งตะวันออกของอินเดียก็ดี บริเวณหมู่เกาะในน่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก็ดี ไม่ปรากฏบ้านเมืองใหญ่หรือศูนย์กลางการค้าใดมาแข่งขันกับทำเลอันเป็น "กลาง" ของศรีลังกา

๕. โคโรมันเดล

ฝั่งทะเลด้านตะวันออกของอินเดียเรียกว่า โคโรมันเดล เป็นชื่อเรียกจากคำว่า โจฬะมันฎะลัม (Cola-Mandamam) คือแผ่นดินของโจฬะนั้นเอง พวกอาหรับรู้จักบริเวณแถบนี้ในชื่อของ *มะบาร์* (Ma'bar) ความสำคัญของการค้าชายฝั่งโคโรมันเดลนี้เพิ่มมากขึ้นเป็นสัดส่วนสัมพันธ์กับความสำคัญของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ต่อวงการค้าซึ่งปรากฏชัดแจ้งในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ ๑๐ และ ๑๑ ความสำคัญดังกล่าวย่อมเกี่ยวข้องกับการขยายตัวทางการค้าของทมิฬราชวงศ์โจฬะ จีนราชวงศ์ซ้องและพ่อค้ามุสลิมอาหรับ ในด้านวัฒนธรรม พื้นที่แถบนี้ก็เหมือนส่วนอื่นของอินเดีย คือ เป็นบริเวณซึ่งวัฒน-ธรรมของชาวอารยันจากลุ่มน้ำคงคาได้แพร่สู่ความเชื่อของชนพื้นเมืองดราวิเดียน การปะทะและการผสมผสานทางวัฒนธรรมเช่นนี้มีมาแต่ก่อนคริสต์ศตวรรษ พร้อมกับที่พุทธศาสนาและศาสนาเชนแพร่อยู่ทั่วไป

ในส่วนการเมืองนั้น ราชวงศ์ปัลลวะเริ่มมีอำนาจบริเวณนี้และได้สร้างวิหารขึ้นเป็นแห่งแรกในคริสต์ศตวรรษที่ ๔ การมีอำนาจของปัลลวะเอื้ออย่างมากต่อการแพร่วัฒนธรรมของอารยัน และที่น่าสังเกตคือ พราหมณ์ได้รับการส่งเสริมให้มีบทบาท ใช้ชีวิตความเป็นอยู่ในขอบเขตโลกวิสัยยิ่งกว่าแต่ก่อน และมีส่วนในการเข้าครอบครองที่ดิน รัฐได้ส่งเสริมให้มีการตั้งหมู่บ้านพราหมณ์ที่เรียกว่า "พราหมณะเดยา" (Brahmadeya) และ "อัครหาระ" (Agrahara) นอกจากนี้ยังส่งเสริมชาวดราวิเดียนให้เป็นพราหมณ์อยู่ตามหมู่บ้านที่กล่าวมานั้นจำนวนมาก และให้มีสถานภาพเป็นวรรณะหนึ่ง ต่อมาในสมัยราชวงศ์โจฬะพุทธศาสนาก็หายไปจากสังคมอินเดียใต้ เช่นเดียวกับศาสนาเชนที่ผู้นับถือก็ลดจำนวนลง [Stein, B., 1980: 66, 52-53.]

นับแต่ราชวงศ์ปัลลวะปรากฏ พื้นที่ของอินเดียตอนใต้และฝั่งโคโรมันเดลก็เกิดพัฒนาการของระบบกษัตริย์ของราชวงศ์กษัตริย์พื้นเมืองอีกหลายราชวงศ์ ละล้วนมีบทบาทสำคัญทางการค้าระหว่างโลกตะวันตก-ตะวันออก-จีน เริ่มด้วยการมีอำนาจของราชวงศ์ปัลลวะและราชวงศ์ทมิฬปัณฑัย หลักฐานลายลักษณ์ของปัลลวะยุคแรกเป็นจารึกภาษาปรากฤต ตามมาด้วยภาษาสันสกฤต ที่สุดแล้วใช้ทั้งภาษาสันสกฤตและภาษาทมิฬ

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ขณะที่ราชวงศ์ปัลลวะตั้งอำนาจของตนที่เมืองกาญจีปุรัม พวกปัณฑัยก็ตั้งตนอยู่ที่มะฑุไร (ใต้ลงมา) เมื่อประมาณคริสต์ศตวรรษที่ ๖ ส่วนทางฝั่งมะละบาร์ ราชวงศ์เปรุมัล (Perumal) ก็มีอำนาจเหนือกลุ่มชนซึ่งเรียกกันว่าเจระ (Cera) พวกนี้มีสัมพันธ์ใกล้ชิดกับปัลลวะและโจฬะ

ทั้งราชวงศ์ปัลลวะและปัณฑัยต่างแข่งขันกันมีอำนาจในอินเดียข้างฝ่ายใต้

ปัลลวะนี้เองเป็นผู้เปิดพื้นที่สำหรับเกษตรกรรมขนาดใหญ่บนแผ่นดินอันเป็นหัวใจของอาณาจักร คือ “ฏอนไดมันฎะลัม” (Tondaimandalam) เป็นคำเรียกอีกชื่อหนึ่งของที่ราบลุ่มโคโรมันเดลในสมัยทมิฬ ราชวงศ์ปัลลวะเรืองอำนาจ บริเวณนี้เป็นบริเวณซึ่งอยู่ระหว่างแผ่นดินสามเหลี่ยมของลุ่มน้ำกฤษณา-โฆธาวารีและลุ่มน้ำฆาเวรี ที่ซึ่งทมิฬได้ใช้ระบบชลประทานแบบอ่างเก็บน้ำ (tank-irrigation) ขนาดใหญ่เปลี่ยนที่ราบลุ่มทมิฬให้เป็นแหล่งเพาะปลูกที่มีประชากรอยู่หนาแน่น

ตำนานเล่าเรื่องโจฬะย้อนหลังไปไกล ตรงกับเวลาขณะที่ปัลลวะและปัณฑัยแข่งกันเป็นใหญ่ ราชวงศ์โจฬะก็ได้จังหวะขึ้นมีอำนาจ ที่เมืองของโจฬะคือตัญจาวูร์ (Tanjavur)

ราชวงศ์โจฬะเริ่มอำนาจอย่างมั่นคงสมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๙ พระเจ้าอาทิตยาที่ ๑ (Aditya) มีอำนาจก่อน ตามมาด้วยพระเจ้าปะรันตะกะที่ ๑ (Parantaka I) ในครึ่งแรกของคริสต์ศตวรรษที่ ๑๐ มีหลักฐานว่าเมื่อปะรันตะกะขึ้นมามีอำนาจนั้น อยู่ตรงบริเวณที่เป็นมัทราสปัจจุบัน ลงไปทางใต้ถึงแม่น้ำฆาเวรี (ยกเว้นที่ราบสูงไมซอร์และฝั่งทะเลด้านตะวันตก) นั่นก็คือ ชนในท้องถิ่นมีอำนาจบริเวณลุ่มน้ำอันเป็นเดลต้าก่อนแผ่อิทธิพลสู่ฝั่งทะเล ซึ่งเป็นเมืองท่าค้าขายสำคัญของบรรดาชาวน้ำผู้ใช้ภาษาทมิฬและกลุ่มอื่นๆ อยู่ก่อนแล้ว

กษัตริย์โจฬะทรงพระนาม พระเจ้าราชราชา (ค.ศ. ๙๘๕-๑๐๑๔) และราเชนทรา (ค.ศ. ๑๐๑๒-๑๐๔๔) รณรงค์กับปัณฑัยแห่งมะฑุไรและพวกเจระบริเวณเมืองเกรละก่อน นับเป็นความพยายามของโจฬะที่ขยายอำนาจออกสู่มหาสมุทรอินเดียด้านตะวันตกที่เป็นแหล่งค้าขายทางทะเลสำคัญมาแต่โบราณ

โจฬะแผ่อำนาจเข้าครอบครองอิละมันฎะลัม (Ilamandalam) หรือศรีลังกา ซึ่งโจฬะถือเป็นเขตอิทธิพลของเหล่าทมิฬ เลยตลอดไปถึงมัลดีฟส์และลัคคาดีฟ ส่วนทางเหนือก็แผ่อำนาจเข้าสู่ลุ่มน้ำคงคา

การแผ่อำนาจขึ้นเหนือของโจฬะนั้นได้ผ่านเข้าสู่ดินแดนติดฝั่งทะเลของพวกกลิงค์หรือคาลิงกะ (Kalinga) โอดดะ (Odda) และเตลุงคะ (Telunga) หรือเตลงคณ์ก่อน แล้วจึงผ่านเข้าสู่แม่น้ำคงคา ในการแพร่อำนาจและอิทธิพลเข้าสู่ลุ่มน้ำคงคา กษัตริย์ราเชนทราทรงประกอบพิธีที่เรียกว่า “ติกะวิชัย” (Digvijaya) โดยนำน้ำจากแม่น้ำคงคาอันศักดิ์สิทธิ์ตามความเชื่อของชาวฮินดู โปรดให้ใส่น้ำนั้นไว้ในอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ในเมืองหลวง ขนานนามอ่างเก็บน้ำนั้นว่า “โจฬะกังกะ” หรือ “โจฬะคงคา” (Colagan-ga) หมายถึง แม่น้ำคงคาเป็นของโจฬะ หลักฐานเก่าว่าทรงประกาศให้น้ำอันมีปริมาณมากเป็นประดุจกำแพงแห่งชัยชนะของพระองค์ [Sastri, K.N.,: 210.]

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ไม่ต้องสงสัยเลยว่าด้วยพระแม่คงคาอันศักดิ์สิทธิ์เป็นสักขีพยาน และด้วยพระบารมีอันสูงส่งทรงโปรดให้สร้างอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ (สัญลักษณ์ของระบบชลประทานแบบ tank) อันมีนัยถึงความอุดมสมบูรณ์และการขยายตัวด้านเกษตรกรรม วาระนี้จึงนับว่าโจฬะเป็นมหาอำนาจทั้งทางด้านการค้าและเกษตรกรรมเหนือที่ราบลุ่มและฝั่งโคโรมันเดลทั้งหมด เมืองหลวงของโจฬะตอนนั้นได้ชื่อว่า “กังไกกอนฎะโจฬะปุรัม” -โจฬะผู้มีชัยเหนือลุ่มน้ำคงคา

ส่วนบริเวณลุ่มน้ำกฤษณา-โฆธาวารีนั้นทั้งในทางด้านวัฒนธรรมและภูมิศาสตร์สัมพันธ์กับดินแดนที่ราบสูงเดคคัน อาณาบริเวณแถบนี้มักตกอยู่ใต้อำนาจของบรรดา “ขุนศึก” พร้อมกำลังของตน แต่อย่างไรก็ตามในสมัยโจฬะเรืองอำนาจปรากฏการขยายตัวของชุมชนเกษตรกรรมบริเวณนี้มากมาย ชวนให้เชื่อได้ว่าโจฬะนั้นมีบทบาทในการขยายตัวเข้าสู่บริเวณนี้โดยอาศัยระบบชลประทานแบบแทงค์เป็นกลไกสำคัญ กล่าวได้ว่าในทางความคิดระบบกษัตริย์โจฬะอิงอยู่กับความศักดิ์สิทธิ์และพิธีกรรม แต่ขณะเดียวกันก็ส่งผลเป็นรูปธรรมด้วยการขยายพื้นที่ทางการเกษตร ความมั่งคั่งของโจฬะจึงมิใช่ขึ้นอยู่กับการค้าตามเมืองชายฝั่งทะเลเพียงอย่างเดียวดังที่ได้กล่าวมาแล้วในตอนก่อนว่า การขยายตัวของการค้าชายฝั่งซึ่งทำให้การค้าทั้งฝั่งตะวันตก-ตะวันออกเชื่อมโยงกันได้นั้นมิใช่เป็นเฉพาะการติดต่อผ่านไปตามเมืองท่าค้าขายสำคัญตามชายฝั่งทะเลเท่านั้น แต่ยังเนื่องมาจากการเปิดแหล่งผลิตสินค้าธรรมชาติและหรือตลาดค้าบริเวณตอนกลางของคาบสมุทร รวมทั้งชุมทางค้าอันเกิดบนเส้นทางค้าสำคัญของคาราวานค้าจากตอนบนของลุ่มน้ำคงคา คู่ไปกับการขยายตัวทางอำนาจและวัฒนธรรมของพราหมณ์อารยัน เข้าสู่บริเวณทักษิณประเทศหรือที่ราบสูงเดคคันด้วย ดังเช่น อาณาจักรศาตะวาหณะ (เมื่อประมาณคริสต์ศตวรรษที่ ๑-๓) เป็นประจักษ์พยานสำคัญที่แสดงว่าบ้านเมืองทางตอนในเติบโตและมีบทบาททางการค้าสร้างความรุ่งเรืองมั่งคั่งให้แก่ตนเองและมีผลกระทบต่อพัฒนาการของชุมชนบ้านเมืองตามบริเวณชายฝั่งซึ่งจะรวมกันเป็นอำนาจในสมัยหลัง เช่น อาณาจักรของทมิฬหรือผู้ที่ใช้ภาษาทมิฬ เช่นการก้าวขึ้นสู่อำนาจของราชวงศ์โจฬะ

พัฒนาทางประวัติศาสตร์ของชนบริเวณที่สูงเดคคัน* และคาบสมุทรตอนใต้ซึ่งตั้งบ้านเมืองและมีการเคลื่อนไหวทางการค้าอย่างโดดเด่นที่สุด ย่อมสะท้อนถึงความตื่นตัวของผู้คนชุมชนในอาณาบริเวณซึ่งสัมพันธ์กับมหาสมุทรอินเดียโดยตรง ที่สำคัญชุมชนบ้านเมืองในพื้นถิ่นเหล่านี้ได้ขยายอิทธิพลทางการค้าและอำนาจของตนทั้งเพื่อควบคุมมหาสมุทรอินเดียด้านตะวันออกและน่านน้ำที่สัมพันธ์กัน ความเคลื่อนไหวเหล่านี้ปรากฏทั้งในลักษณะของการค้าติดต่อ การแพร่วัฒนธรรม หรือแม้แต่การทำสงครามเพื่อคุมทำเลสำคัญทางการค้า เช่น ช่องแคบมะละกา คาบสมุทรมลายู และกลุ่มเกาะชวา-สุมาตรา ซึ่งเราเห็นได้ชัดเจนจากแนวทางการขยายตัวของอาณาจักรโจฬะ-ทมิฬ

---

* ดูหัวข้อก่อนหน้านี้

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

การค้าทางด้านตะวันออกของมหาสมุทรอินเดียบริเวณอ่าวเบงกอลนั้น เดิมขึ้นอยู่กับอำนาจของเจ้าพื้นเมืองแห่งแคว้นปัณฑิยาหรือปัณฑัย ภายหลังแคว้นนี้มีอำนาจเหนือพวกเจระซึ่งควบคุมมูซีรีสทางฝั่งทะเลตะวันตก และกลายเป็นหนึ่งในราชวงศ์ทมิฬ ๓ กลุ่ม ซึ่งร่วมกันครองอำนาจในอาณาบริเวณจากฝั่งมะละบาร์-โคโรมันเดล ตลอดอ่าวเบงกอลในสมัยราชวงศ์โจฬะ

ทางฝั่งโคโรมันเดลนี้ ราชวงศ์ปัณฑัยมีอำนาจและมั่งคั่งมากมาแต่ยุคต้นๆ สามารถเสนอสินค้าอันเป็นที่ต้องการของสังคมโรมันคือ “มุก” เอมโพเรียมสำคัญอันเป็นแหล่งหรือคลังของมุกที่พวกงมหอย (ส่วนใหญ่เป็นแรงงานนักโทษ) ส่งให้แก่เจ้าปัณฑัย อยู่ที่คอลชอย (Kolchoi) มุกน้ำดีแห่งปัณฑัยนั้นเป็นที่รู้จักกันนานนับด้วยศตวรรษทั่วแผ่นดินอินเดีย [รายงานสมัยเมื่อ “เมกาธีนีส” (Megathenes) เดินทางมาสู่ราชสำนักเมารยะในอินเดียตอนเหนือ กล่าวถึง “ฮีราคลิส” (Heracles) จากเมืองธีบ (ในอียิปต์) เดินทางมาอินเดีย เขาแต่งเมียหลายคนแต่มีลูกสาวคนหนึ่งชื่อ “ปัณแฑ” (Pandaea) ได้ปกครองประเทศชื่อเดียวกันนี้ตามชื่อของเธอ เธอมีสินสอดมากมายติดตัว บิดาของเธอให้ช้างแก่เธอ ๕๐๐ เชือก พลม้า ๔,๐๐๐ คน (แสดงว่ารวยมาก ช้างเป็นสินค้าออกสำคัญในยุคนั้น ส่วนม้าอาหรับเป็นสินค้าเข้าที่ต้องการในหมู่นักรบอินเดียน) นอกจากนั้นมีพลเดินทางอีก ๑๓๐,๐๐๐ คน ว่ากันว่า ฮีราคลิสผู้นี้ท่องเที่ยวทั่วฟ้าทั่วดิน และเป็นผู้ค้นพบมุกแห่งท้องทะเลซึ่งเขาเก็บรวบรวมจากทั่วทุกทะเลในอินเดียมาตกแต่งลูกสาว] [Romanis, F. De, 2005: 110.]

ชื่อเสียงของ “คอลชอย” บนฝั่ง “กอรไก” อันเป็นแดนแห่งมุกน้ำงามปรากฏมาอย่างสืบเนื่อง แม้ในสมัยหลังเมื่อมาร์โคโปโลเดินทางมาถึงบริเวณนี้ก็กล่าวถึงฝั่ง “กอรไก” เป็นดินแดนแห่งการประมงหอยมุก และที่ตั้งแห่งอำนาจของวงศ์กษัตริย์ปัณฑัย ตลอดจนเป็นความภูมิใจของชนในถิ่นนี้เมื่อกล่าวขานถึงดินแดนตน

ความตื่นตัวทางการค้าฝั่งตะวันออกนี้เองทำให้เกิดนครขนาดใหญ่ เช่น ฆาเวริ (หรือฆาเวระปัฏฏินัม หรือฆาเวริปัฏฏินัม) ศูนย์กลางอำนาจของทมิฬราชวงศ์โจฬะ (ปโตเลมีเรียก เอมโพเรียมซาบีรีส-chaberis emporion และ *The Periplus* เรียก คามาร่า- Kamara) ตามท้องถนนของฆาเวริปัฏฏินัมจึงเต็มไปด้วยสินค้าจากที่ต่างๆ ลุ่มน้ำคงคา ศรีลังกา และ “คาละคาม” (Kalakam) มุกน้ำงามจากกอรไกและปะการังจากทะเลตะวันออก ทองคำ อัญมณี พริกไทย จากดินแดนตอนใน ดังนั้นฆาเวริปัฏฏินัมจึงเกิดเป็นนครที่โดดเด่นในทางการค้าของอ่าวเบงกอลและทะเลทางใต้ของอินเดียมาตั้งแต่ต้นคริสต์ศตวรรษ (ตามที่กล่าวใน *The Periplus* และใน *Geographia* โดยปโตเลมี) นอกเหนือไปจากเมืองท่าการค้าและอ่าวจอดเรือ ที่ขึ้นชื่อคือ คามาร่า โปดุกเก (Podouke) และโสปัฏมะ (Sopatma) เหล่านี้ล้วนเป็นเมืองท่าสำคัญทางด้านตะวันออกเฉียงใต้ของอินเดียทั้งสำหรับการค้าทางไกลและการค้าในท้องถิ่นระยะสั้นๆ

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

นอกจากนั้นปรากฏว่า พ่อค้าจากฝั่งตะวันออก เช่น จากฝั่งโอริสสาซึ่งเป็นปากทางส่วนหนึ่งทางฝั่งทะเลด้านตะวันออกได้เปิดสู่การติดต่อกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ตลอดไปทางใต้ผ่านไปถึงศรีลังกา ดังที่ปรากฏในประกาศจารึกของพระเจ้าอโศก และมีหลักฐานเกี่ยวกับพ่อค้าพื้นเมืองในโอริสสาได้ติดต่อค้าขายกับดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น พ่อค้าไวศยะอยู่ในชุมชนพ่อค้าแห่งโอริสสา เรียก สธาพะ (sadhabas) ได้ชื่อว่าทำการค้าอย่างเข้มข้นกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยมีพวกวรรณะอื่นในอินเดียมาร่วมด้วย และได้ขยายการค้าพร้อมกับไปตั้งถิ่นฐานในแผ่นดินใหม่ด้วย [Thapar, R.]

ประเพณีบางอย่างของชาวโอริสสาเกี่ยวกับการเดินเรือสู่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ย่อมแสดงถึงความสัมพันธ์เกี่ยวข้องของทั้งสองดินแดนนี้ในทางวัฒนธรรมและการค้า เช่น ชาวโอริสสามีธรรมเนียมจุดดวงไฟบนเสาต้นไผ่สูงในเดือนกฤติกา (Kartika) เหมือนประภาคารสำหรับนักเดินเรือจากท้องทะเล เพราะในเดือนนี้มีลมสินค้าพัดเข้าสู่ฝั่ง ขณะเดียวกันก็มีลมตะวันออกเฉียงเหนือพัดนำเรือจากฝั่งไปถึงศรีลังกาหรือตัมพปาณี และใช้ลมสินค้าตะวันตกเฉียงเหนือพัดพาเรือไปถึงสุวรรณทวีป (หมายถึงกลุ่มเกาะประเทศอินโดนีเซียปัจจุบัน) [Iyengar, P.T. Srinivasa: 298.]

กล่าวโดยสรุปได้ว่า พัฒนาการของการค้าตามเมืองชายฝั่งทางด้านตะวันออกหรือฝั่งโคโรมันเดลได้ขยายวงกว้าง ขวางซับซ้อน จนเกิดเป็นเมืองท่าค้าขายหรือมหานครขึ้นหลายเมือง ในบรรดาเมืองท่าค้าขายเหล่านี้เป็นศูนย์กลางการค้าและอำนาจ เช่น เป็นราชธานีของอาณาจักร และบางแห่งเป็นศูนย์กลางการติดต่อกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

บทที่ ๕
การรวมตัวของ “ทมิฬ” : ภาพสะท้อนของการค้าและอำนาจในมหาสมุทรอินเดีย

๕.๑ พัฒนาการของกลุ่มชนผู้ใช้ภาษาทมิฬ

ตั้งแต่ก่อนคริสต์ศตวรรษมาแล้วที่อำนาจรัฐทางตอนเหนือของอินเดียสามารถผนึกกำลังได้มั่นคง รัฐที่แข็งแรงที่สุดคือ อาณาจักรมคธ ที่มีเมืองหลวงอยู่ที่กรุงปาฏลีบุตร ภายใต้การปกครองของราชวงศ์เมารยะในช่วงศตวรรษที่ ๔-๓ ก่อน ค.ศ. ปฐมกษัตริย์ราชวงศ์นี้คือ จันทรคุปต์ ในปี ๓๓๒ ก่อน ค.ศ. (หลังสมัยพระเจ้าอเล็กซานเดอร์) กษัตริย์ผู้ยิ่งใหญ่แห่งราชวงศ์นี้คือ พระเจ้าอโศก (๒๖๘-๓๑ ปีก่อน ค.ศ.) หลังสมัยของพระองค์ปรากฏกลุ่มอำนาจหลายกลุ่มเติบโตอย่างกว้างขวาง เฉพาะอย่างยิ่งบริเวณที่ราบสูงเดคคันและคาบสมุทร (และแม้แต่ทางตอนเหนือในลุ่มน้ำคงคาเอง) การแบ่งแยกเป็นกลุ่มอำนาจดังกล่าวดำรงสภาพอยู่ตลอดช่วงปี ๒๐๐ ก่อน ค.ศ.- ค.ศ. ๓๐๐ ขณะเดียวกันก็มีชนเผ่าชนชาติกลุ่มใหญ่รุกเข้ามาทางด้านตะวันตกและทางเหนือของอินเดีย กลุ่มสำคัญ ได้แก่ พวกศากกะ (Shaka) และกุษาณะ (Kushana) ส่วนทางด้านตะวันตกเฉียงเหนือของที่ราบสูงเดคคันทางใต้ก็ปรากฏอาณาจักรอันเป็นรัฐทางการค้าที่สำคัญคือ ศาตะวาหณะ

อย่างไรก็ตามในช่วงเวลาดังกล่าวนี้กลับเป็นยุคที่มีความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรมของอินเดีย การค้าชายฝั่งและการค้าทางไกลกับจักรวรรดิโรมันและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก็ขยายตัวอย่างกว้างขวาง พร้อมกับที่ศาสนาและปรัชญาความคิดก็วิวัฒน์ลุ่มลึก

จักรวรรดิอินเดียที่รวมตัวกันเป็นปึกแผ่นหลังสมัยอาณาจักรมคธ คือ จักรวรรดิสมัยราชวงศ์คุปตะ ซึ่งดำรงอยู่ตลอดสมัย ค.ศ. ๓๒๐ ถึงต้นคริสต์ศตวรรษที่ ๖ ในสมัยราชวงศ์นี้ความรุ่งเรืองทางวัฒนธรรมปรากฏอย่างชัดเจนในสมัยของพระเจ้าจันทรคุปต์ที่ ๒ เป็นยุคแห่งความรุ่งโรจน์ของศาสนาพราหมณ์ ซึ่งได้แพร่ลงสู่ทางใต้ของอนุทวีป พร้อมพิธีกรรมและการยึดถือระบบวรรณะในสังคมอย่างเคร่งครัด อย่างไรก็ตามยุคนี้เป็นยุคแห่งการจาริกแสวงบุญในคติพุทธศาสนา เป็นที่นิยมอย่างยิ่งในหมู่สงฆ์จีน ต้นคริสต์ศตวรรษที่ ๕ การจาริกแสวงบุญของหลวงจีนฟาเสียนปรากฏเป็นหลักฐานอยู่ในประวัติศาสตร์ เป็นต้น

ความยิ่งใหญ่ของยุคราชวงศ์คุปตะนั้นมักถูกพิจารณาในหมู่นักวิชาการว่าเป็น “ยุคคลาสสิก” ในประวัติศาสตร์อารยธรรมของอินเดีย ตรงกับสมัยที่เศรษฐกิจมั่งคั่ง การเกษตรส่งผลดี ผลการติดต่อค้าขายทางไกลเป็นที่น่าประทับใจ แต่ความรุ่งเรืองคุปตะก็ค่อยๆ หรี่แสงลง อำนาจที่ศูนย์กลางไม่มั่นคงดังก่อน ทั้งด้วยการที่ชนเผ่าหุน (Hun) จากภายนอกเข้ามารุกราน และกษัตริย์หรรษาวรรธนะตั้งราชวงศ์ใหม่

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ปกครองอินเดียทางเหนือในคริสต์ศตวรรษที่ ๗ ขณะเดียวกันบ้านเล็กเมืองน้อยทั้งตามชายฝั่งทะเลและตอนในภาคพื้นทวีปก็มีพัฒนาการอย่างสืบเนื่องและโดดเด่น

ในประวัติศาสตร์มหาสมุทรอินเดียนั้น ปรากฏชนกลุ่มต่างๆ ที่เกาะกลุ่มอยู่ด้วยกันจนเหมือนเป็นชนกลุ่มเดียวกัน แม้เรียกชื่อต่างๆ กันไป กระนั้นกลุ่มชนเหล่านี้สามารถมีวิวัฒนาการติดต่อถึงกันทั้งทางด้านอักษร-ภาษา การค้า-แลกเปลี่ยน-สร้างแวดวงระหว่างกัน นำไปสู่พัฒนาการด้านการค้าและอำนาจอันสลับซับซ้อนขึ้นทั่วมหาสมุทรอินเดีย ตราบจนช่วงสมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๑๔ เข้าสู่ต้นคริสต์ศตวรรษที่ ๑๕ กลุ่มชนเหล่านี้เป็นผู้รองรับแรงผลักดันทางการค้าและวัฒนธรรมของศาสนาอิสลามและการเปลี่ยนนโยบายทางการค้าของจีนก่อนการปรากฏตัวของชาวยุโรปในน่านน้ำแถบนี้สมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๑๕

ประวัติศาสตร์ของคนพื้นเมืองเดิมในอินเดียตอนใต้หรือส่วนที่เป็นคาบสมุทรเป็นเรื่องการปะทะสังสรรค์ของชนเผ่าหลากหลายกลุ่ม ซึ่งนักวิชาการปัจจุบันมักเรียกเป็น *ราชวงศ์* โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อกล่าวถึงกลุ่มหรือโคตรตระกูลใดตระกูลหนึ่งซึ่งขึ้นมามีอำนาจทางการเมืองก่อตัวเป็นรัฐอาณาจักร ชนหลายเผ่าตั้งถิ่นฐานสร้างอำนาจอยู่ตามบริเวณที่สูงหรือภูเขา และที่อันเป็นลุ่มน้ำลำคลองซึ่งมีแม่น้ำสายใหญ่ไหลออกสู่ทะเลได้ จึงทำให้สามารถติดต่อค้าขายแลกเปลี่ยนทางทะเลกับโลกภายนอกได้มาแต่โบราณ

การค้ามหาสมุทรอินเดียนั้นเติบโตจากระบบเศรษฐกิจชายฝั่งหรือการค้าชายฝั่ง ซึ่งขยายครอบคลุมการค้าทั้งภาคพื้นทวีปและฝั่งมหาสมุทรอินเดียไว้ด้วยกัน ได้มีส่วนทำให้ชนเผ่าชนชาติสามารถรวมตัวกันสร้างกลุ่มอันมีเอกลักษณ์เฉพาะตน เช่น การใช้ภาษาร่วมกัน ผสมผสานด้วยระบบความเชื่อหรือวัฒนธรรมบางอย่าง กลุ่มชนซึ่งสร้างวิวัฒนาการเฉพาะบางอย่างร่วมกันนี้หลายกลุ่มต่างสร้างอำนาจทางการเมือง เกิดการตั้งบ้านเมืองแสวงผลประโยชน์ร่วมกันโดยเฉพาะอย่างยิ่งผลประโยชน์ทางการค้า หลายกลุ่มมีอำนาจทางด้านการค้าขายอยู่ตามบริเวณเมืองใหญ่ริมฝั่งทะเลหรือบนเส้นทางค้าภายในภาคพื้นทวีป ซึ่งเห็นได้ชัดเจนจากที่ได้เกิดคลังสินค้าหรือเอมโพเรียม (ตามข้อสังเกตของปโตเลมีในสมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๒ เป็นอาทิ) บรรดาผู้มีอำนาจตามเอมโพเรียมเหล่านี้สร้างเครือข่ายการค้าติดต่อกัน บางกลุ่มรวมพลังสร้างอำนาจทางการเมืองเพื่อทำการเคลื่อนไหวด้านเศรษฐกิจการค้าให้ขยายวงกว้างขวางออกไป เช่น การรวมตัวของชาวทมิฬหรือชนผู้ใช้ภาษาทมิฬ ปัจจัยอื่นที่เข้ามาเกี่ยวข้องนอกจากด้านภาษาแล้ว ยังมีกลไกด้านวัฒนธรรมอื่นๆ การแลกเปลี่ยนค้าขายมีทั้งที่เป็นการข้ามวัฒนธรรม การสร้างแวดวงในหมู่ชุมชนน้ำตามชายฝั่ง และการติดต่อกับดินแดนตอนในหลังฝั่งทะเล

ชุมชนน้ำตามชายฝั่งได้ขยายตัวเป็นตลาดและเมืองท่าสำคัญ หลักฐานทั้งจากเอกสารในท้องถิ่น เอกสารต่างประเทศ ทำให้เรากล่าวได้ถึงเมืองท่าค้าขายและแหล่งผลิต ตลอดจนคลังสินค้าซึ่งเกิดขึ้นมากมาย เมืองเกิดขึ้นระยะแรกส่วนใหญ่เริ่มด้วยการเป็นตลาด แล้วกลายเป็นเมืองท่าค้าขาย มีท่าเรือดี อ่าวจอดเรือกำบังลม เป็นต้น พัฒนาการของการค้ายิ่งทำให้เมืองท่ามีความสำคัญเพิ่มขึ้น กลายเป็นมาก

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ยิ่งกว่าเมืองท่า คือเป็นทั้งตลาดค้าและคลังสินค้าไปในตัว เมืองท่าเหล่านี้มีทางน้ำติดต่อถึงทะเลได้ มีตลาด และชุมชนเมืองติดต่อถึงกันได้ตามชายฝั่ง และเป็นแหล่งชุมชนของชนเผ่าจากดินแดนของภูมิภาคตอนในด้วย

เมื่อชุมชนในทะเลเริ่มเข้าไปมีส่วนในกระบวนการวิวัฒน์ทางการค้าแลกเปลี่ยนและการคมนาคม ชุมชนเหล่านี้ก็จะเริ่มมีกลุ่มอาชีพซึ่งจะสร้างทักษะเฉพาะทางของตน เช่น ชาวประมงก็อาจเปลี่ยนเป็นกะลาสีเรือ เป็นพ่อค้า หรือผู้ชำนาญการต่อเรือ พ่อค้ามีเงินก็มักก้าวขึ้นมาในสถานะเจ้าของเรือประมง เมื่อพิจารณาจากเอกสาร *The Periplus* ก็จะเห็นได้ว่า ได้เกิดชุมชนที่สามารถสร้างความถนัดเฉพาะขึ้นมาได้อย่างน้อยตั้งแต่ ๒,๐๐๐ ปีมาแล้วในอาณาบริเวณรอบมหาสมุทรอินเดีย (ประมาณจากช่องแคบโมแซมบีกไปจนตลอดถึงบริเวณน่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้) หลายชุมชนยังคงอยู่พอเลี้ยงตนเองได้และติดต่อกันเอง [McPherson, K.,; 36.] พัฒนาการเช่นนี้ในสมัยหลังต่อมาทำให้พ่อค้าในบางชุมชนขึ้นมามีสถานภาพอันโดดเด่น เฉพาะอย่างยิ่งชุมชนบนฝั่งโคโรมันเดล (ฝั่งทะเลด้านตะวันออกของอินเดีย อันเป็นถิ่นของชาวทมิฬ) ปรากฏว่าพ่อค้าได้รวมกันตั้งสมาคมพ่อค้า (guild) หรือรวมกันเป็นภาคี (associations) เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เชื่อมโยงติดต่อสัมพันธ์กันข้ามพรมแดนหรือภูมิภาค ฉะนั้นสมาคมหรือภาคีเหล่านี้จึงมีเครือข่ายการดำเนินงานกว้างขวางและซับซ้อนขึ้นเป็นลำดับ [Ray, H.P., 1986, 1994.; Abraham, M.,1988.; Ghosh, 1992.]

ชุมชนน้ำตามชายฝั่งทะเลเหล่านี้มีวิวัฒนาการและขยายเครือข่ายการติดต่อแลกเปลี่ยนกว้างขวาง เปลี่ยนไปเป็นศูนย์กลางของการแลกเปลี่ยนบ้าง เป็นชุมทางเมืองท่าบ้าง เช่นที่อ่าวเปอร์เซีย บาห์เรน และคูเวตก็มีวิวัฒนาการดังกล่าว บางแห่งในเอเชียกระบวนวิวัฒน์ของชุมชนน้ำชายฝั่งก็อาจทำให้เกิดสถานที่ที่เป็นตลาดอยู่ริมทะเลหรือชายฝั่ง เช่นที่ใดที่หนึ่งบริเวณคอคอดกระ (ประเทศไทย) (วิวัฒนาการนี้ยังคงมีอยู่ในปัจจุบัน เช่น มะละกา สิงคโปร์ ฮ่องกง ก็เติบโตมาจากชุมชนริมฝั่งทะเล) [McPherson, K.,: 37.; Bradell, 1956.; Colless, 1969.; Glover, I.,1990.]

เห็นได้ชัดว่าชุมชนเหล่านี้เปิดออกสู่การติดต่อกับโลกภายนอกหรือการติดต่อค้าขายทางไกล ทั้งทางบก-ทะเล และติดต่อกับดินแดนหลังชายฝั่งส่วนใน (hinterland) สามารถเกี่ยวเก็บผลประโยชน์ทางการค้าโดยอิสระของตนมากกว่าจะผูกสัมพันธ์หรือขึ้นต่อดินแดนส่วนใน ประวัติศาสตร์เมืองท่าค้าขายของทมิฬมีลักษณะทำนองนี้ เราจึงเห็นได้ว่าแกนหลักของประวัติศาสตร์ของชนเหล่านี้เป็นเรื่องการขึ้นลงของเมืองท่าค้าขายเหล่านี้ พร้อมกับที่มีการเปลี่ยนอำนาจของกลุ่มชนหลายราชวงศ์

ปรากฏการณ์สำคัญประการหนึ่งบริเวณคาบสมุทรทางใต้ก็คือ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างชนซึ่งมีวิถีชีวิตบนบกและชาวน้ำซึ่งติดต่อสัมพันธ์กัน เฉพาะอย่างยิ่งบริเวณคาบสมุทรใหญ่ของมหาสมุทรอินเดีย สภาพภูมิประเทศของคาบสมุทรที่อยู่ในเส้นทางค้าทั้งบก-ทะเล และมีเส้นทางตัดผ่านบนภาคพื้นทวีปไปมาถึงกันตลอดจนแม่น้ำใหญ่ซึ่งไหลลงสู่อ่าวเบงกอลทางด้านตะวันออก เหล่านี้ล้วนเอื้อให้ผู้คนชนเผ่าทั้งบก-น้ำ-ริม

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ฝั่งทะเลสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน และอีกหลายกรณีเกิดการรวมตัวเป็นรัฐใหญ่ทั้งทำการเกษตรกรรมและการค้า ผู้คนจึงผสมผสานปะปนกันในขอบเขตเครือข่ายกว้างขวาง ชาวดราวิเดียนกลุ่มใหญ่ดังเช่น ผู้ที่ใช้ภาษาทมิฬอยู่ทางตอนใต้ของคาบสมุทรจึงได้ประโยชน์จากสภาพแวดล้อมนี้อย่างเต็มที่ นอกเหนือจากศักยภาพของตนเองที่ได้ทำการแลกเปลี่ยนค้าขายมายาวนานแต่บรรพกาล

คาบสมุทรทางตอนใต้ของทวีปอยู่ใต้ภูเขาวินธัยลงมา ที่จริงแล้วตอนบนของคาบสมุทรไม่ใช่ที่ราบลุ่มแต่เป็นที่สูง รู้จักกันในชื่อว่า เดคคัน (มาจากคำว่า ทักษิณ หรือทักษิณา แปลว่า ทางใต้หรือตอนใต้) องค์ประกอบของที่สูงเป็นดินภูเขาไฟที่ดับแล้ว ต่างไปจากภูเขาทางตอนเหนือของประเทศ นอกจากเส้นทางคมนาคมสายหลักเรียกชื่อกันในประวัติศาสตร์ว่า “ทักษิณบถ” แล้ว บริเวณเดคคันมีทั้งถ้ำและหินผาซึ่งถูกขุดเจาะ หรือสร้างเป็นอาราม ศาสนสถานหลายแห่งที่อยู่ใกล้ฝั่งน้ำด้วย มักกลายเป็นแหล่งจารึกแสวงบุญอันแสดงถึงการตั้งถิ่นฐาน การเกิดชุมชน หรือเป็นแหล่งที่อยู่ในเส้นทางการแวะเวียนติดต่อของผู้คน

ภูมิประเทศของคาบสมุทรซึ่งมีทั้งที่สูงและแม่น้ำบริเวณทางตอนใต้เช่นนี้ไม่เอื้อต่อการที่จะเกิดรัฐอาณาจักรที่อาศัยการผลิตด้านเกษตรกรรมเป็นพื้นฐานแบบทางตอนเหนือของทวีป บริเวณลุ่มน้ำคงคา-พรหมบุตร การรวมตัวของบ้านเล็กเมืองน้อยทางตอนใต้ค้าขายมานานแล้ว จนเมื่อมีการขยายตัวของกลุ่มอาชีพและการค้าขายหลายรูปแบบดังที่ปรากฏในปลายสมัยราชวงศ์เมารยะ เมื่อพุทธศาสนาและอำนาจจากทางตอนบนได้แพร่สู่ดินแดนคาบสมุทร และในหมู่ชนพื้นถิ่นเองก็เริ่มขยายพื้นที่เพาะปลูกบริเวณลุ่มน้ำ นอกเหนือจากการขยายอำนาจทางการเมืองและการค้า เป็นไปได้ว่าในช่วงสหัสวรรษแรกของ ค.ศ. เราจึงได้เห็นพัฒนาการของการเติบโตของสังคมระดับเมืองในบริเวณทางใต้นี้ อย่างน้อยก็เห็นได้ชัดจากพัฒนาการทางด้านอักษรภาษาปรากฏในจารึกและะศิลปะสถาปัตยกรรม ขณะเดียวกันพวกผู้อพยพและผู้ตั้งถิ่นฐานใหม่เดินทางจากเหนือลงใต้ผ่านเข้าสู่ที่สูงเดคคัน ถิ่นฐานของผู้มาใหม่ย่อมมีสัมพันธ์กับชาวป่าชาวเขาสังคมชนเผ่าดั้งเดิม นานวันเข้าที่ดินทำการเพาะปลูกก็เริ่มแผ่ขยายไป วิถีชีวิตก็เริ่มเปลี่ยนเข้าสู่การทำเกษตรกรรมบ้าง ทั้งไร่นาและสวน

ริมฝั่งทะเลทั้งด้านตะวันตกและตะวันออกมีประวัติศาสตร์อันยาวไกลดังกล่าวมาแล้วในบทก่อน เส้นทางเลียบฝั่งทะเลเป็นเครือข่ายที่ผู้คนติดต่อค้าขายกันมาโดยตลอด จนเกิดเป็นชุมชนบ้านเมืองตามชายฝั่งทะเล การเปลี่ยนแปลงทางด้านธรณีวิทยาก็ดี เทคโนโลยีทางด้านการเดินเรือและการขนส่งทางทะเล เหล่านี้ส่งผลต่อการมีอยู่ของเมืองท่าค้าขายและอู่จอดเรือนานนับด้วยศตวรรษ แต่ละยุคสมัยเมืองบางแห่งเกิดขึ้นทับซ้อนกัน หรือย้ายที่แต่ไม่ไกลจากเดิมนัก และเมืองเหล่านี้ก็อาจปรากฏชื่อต่างกันไปเช่น มูซีรีสคือเกรละ หรือโกดันกัลลูร์คือแครงกะนอร์ (Kodangallur/ Cranganore) ซึ่งคงอยู่สืบถึงคริสต์ศตวรรษที่ ๑๕ เมื่อโปรตุเกสเข้าสู่บริเวณนี้

มหาสมุทรอินเดียซึ่งถูกแบ่งออกโดยคาบสมุทรอินเดียเป็นสองวงโค้งประหนึ่งเสี้ยวจันทร์ทางด้านตะวันตกและตะวันออก ด้านตะวันตกคือทะเลอาระเบีย ส่วนด้านตะวันออกคืออ่าวเบงกอล แต่ละล้วนมี

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

เขตที่เป็น core area หรือแกนสำคัญ และในอาณาบริเวณที่เป็นแกนสำคัญเหล่านี้ล้วนเป็นที่ตั้งของนิวเคลียสหรือใจกลางของอาณาจักรตามชายฝั่งทะเลที่เกิดขึ้น พื้นฐานทางเศรษฐกิจของอาณาจักรเหล่านี้ขึ้นอยู่กับกิจกรรมทางทะเลเป็นสำคัญ การค้าขายแลกเปลี่ยนและอาชีพอันสัมพันธ์กับทะเล อย่างไรก็ตามอาณาจักรริมฝั่งทะเลเหล่านี้ที่สามารถขยายตัวมีอำนาจสูงสุดนั้นได้พัฒนาการผลิตด้านเกษตรกรรมบนที่ลุ่มน้ำเป็นหลักสำคัญด้วย ทางด้านตะวันออกและด้านใต้ของอินเดียนั้นมีลุ่มน้ำและพัฒนาการชลประทานที่ทำให้รัฐอาณาจักรอันเกิดขึ้นกลายเป็นแหล่งปลูกข้าวและพืชพันธุ์อื่นๆ

ประมาณคริสต์ศตวรรษที่ ๖ ทางด้านศาสนาและความเชื่อเกิดแนวความคิดและการปฏิบัติที่เรียกว่า *"ลัทธิภักติ หรือภักดี"* (Bhakti movement) แพร่ไปอย่างกว้างขวางในหมู่ชนผู้ใช้ภาษาทมิฬ (เขตทมิฬนาฑู) ปัจจุบัน แนวคิดของลัทธินี้เดิมที่ผูกอยู่กับลัทธิบูชาพระศิวะ เริ่มด้วย ๖๓ นักบุญของลัทธินี้รวมเรียกว่า นายะนาร์ (Nayanars) กับนักบุญอีก ๑๒ องค์ เรียกว่า อัลวาร์ (Alwars) ในลัทธิบูชาพระนารายณ์ ผู้คนซึ่งนับถือลัทธิภักติเชื่อว่า การเข้าถึงพระเป็นเจ้านั้นมีทางเป็นไปได้ด้วยการบำเพ็ญตบะ สร้างคุณความดีของตนเอง สามารถเข้าถึงและติดต่อกับพระเป็นเจ้าได้โดยตรงไม่จำเป็นต้องผ่านพิธีกรรมและการปฏิบัติของพราหมณ์ เพราะฉะนั้นลัทธิภักติจึงเป็นทางให้สถานภาพและบทบาทของพราหมณ์ในการประกอบพิธีกรรมลดความสำคัญลง (ในช่วงเวลาหนึ่ง) ขณะเดียวกันก็เปิดทางให้ความเชื่อท้องถิ่น เช่น การนับถือเทพสตรีและเจ้าแม่ นี้จึงเป็นที่มาของความเชื่อ *พลังอำนาจใน "ศักติ" ของสตรี* ซึ่งมีอยู่ทั้งในศาสนาพราหมณ์และพุทธศาสนามหายาน แพร่ไปทั่วอินเดียตอนใต้ ดินแดนที่ติดฝั่งทะเล ตลอดข้ามสมุทรสู่กลุ่มเกาะแห่งน่านทะเลเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ในช่วงเวลาเดียวกันกับที่ลัทธิภักติแพร่หลายไปนั้น หลักฐานก็แสดงให้เราเห็นการรวมตัวของกลุ่มอำนาจชาวดราวิเดียนทางใต้ ซึ่งกระจุกตัวอยู่ตามบริเวณที่เป็นเมืองท่าค้าขายสำคัญริมฝั่งทะเล โคตรตระกูลบางกลุ่มสามารถตั้งศูนย์กลางอยู่ได้ตามบริเวณภายในลุ่มน้ำสำคัญ แสดงว่ามีการผสมผสานและขยายตัวของชนเผ่าและชาวน้ำทั้งจากภายในภูมิภาคและจากตามชายฝั่งทะเล ที่เห็นชัดเจนบริเวณคาบสมุทรทางใต้คือ วิวัฒนาการของ *ชาวดราวิเดียนที่ใช้ภาษาทมิฬ* กล่าวได้ว่า ผลอันเป็นรูปธรรมของการเปลี่ยนแปลงหลายด้านดังกล่าวนั้นนำมาซึ่งการก่อเกิดรัฐทางการเมือง และที่ขึ้นชื่อมากที่สุดคือ การสั่งสมอำนาจทั้งทางเศรษฐกิจและการเมืองของทมิฬราชวงศ์โจฬะ ช่วงคริสต์ศตวรรษที่ ๙-๑๓, ๑๔ โจฬะซึ่งสร้างฐานอำนาจอยู่บริเวณคาบสมุทรแล้วขยายอิทธิพลทุกด้านเข้าสู่ตอนบนของอ่าวเบงกอลและน่านทะเลเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เลยตลอดถึงศรีลังกา

พัฒนาการของการค้าอันสัมพันธ์กับมหาสมุทรอินเดียทั้งในบริเวณที่สูงเดคคันและคาบสมุทรดำเนินมาแต่บรรพกาล วิวัฒนาการของการค้าแลกเปลี่ยนมีมาแต่ก่อนคริสต์ศตวรรษ เชื่อได้ว่ามีการรวมตัวของกลุ่มชนเผ่าชนชาติบนแผ่นดินอินเดียในช่วงเวลาดังกล่าวนี้ เฉพาะอย่างยิ่งบริเวณคาบสมุทรทางใต้ ภายใต้อำนาจของหัวหน้าเผ่าหรือโคตรตระกูล ราชวงศ์ของอาณาจักรเล็ก แต่การเปลี่ยนแปลงเป็น

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

รูปแบบของอาณาจักรขนาดใหญ่ ซึ่งอาจเป็นสหพันธ์ของกลุ่มชนเผ่าชนชาติ พร้อมกับการขยายตัวทางการค้าและวัฒนธรรมทางภาษา (เช่น ภาษาสันสกฤต) หรือแม้แต่การใช้กำลังของรัฐอาณาจักรจากทางตอนเหนือของอินเดีย ขณะเดียวกันก็เกิดชุมชนบ้านเมืองเป็นรัฐการค้าบนที่สูงเดคคัน เช่น ศาตะวาหณะ เมื่อต้นคริสต์ศตวรรษ รัฐดังกล่าวมีประวัติความเป็นมาเกี่ยวข้องกับชนพื้นถิ่นซึ่งสร้างอำนาจขึ้นทางบริเวณลุ่มน้ำกฤษณา-โฆธาวารี หรือเรียก บริเวณอานธรประเทศ ประวัติศาสตร์ของแผ่นดินนี้นอกจากเป็น core area ของรัฐที่นับถือพุทธศาสนาในสมัยแรกของคาบสมุทรแล้ว ยังเป็นนิวเคลียสแห่งพัฒนาการทางอำนาจของชนผู้ใช้ภาษาทมิฬทั้งที่เป็นชาวน้ำและบนบกอีกด้วย

พัฒนาการของผู้ใช้ภาษาทมิฬทางใต้สะท้อนภาพของชาวน้ำ กลุ่มชนชาติ ชนเผ่า แห่งภาคพื้นทวีปอินเดีย ลุ่มน้ำและชายฝั่งทะเลล้วนมีบทบาทเคลื่อนไหวก่อกำเนิดเป็นสังคมและบ้านเมือง นอกเหนือจากพลังอันเกิดจากการค้าแลกเปลี่ยน และการเคลื่อนย้ายของกลุ่มคนชนเผ่าจากภายนอก ในส่วนที่เกี่ยวกับชนเผ่า-ชาวน้ำแห่งมหาสมุทรอินเดียนั้น การรวมตัวของผู้ใช้ภาษาทมิฬทั้งที่เป็นชาวน้ำและบนบก เห็นได้ชัดว่าความเป็นมาทางประวัติศาสตร์อันโดดเด่น สัมพันธ์กับมหาสมุทรอินเดียและภาคพื้นทวีป

๑. ตัวอักษรพราหมีแบบทมิฬ

อักษรภาษาในฐานะเป็นมัชฌิมให้คนต่างกลุ่มเผ่าพันธุ์ละลายผสมผสานเข้าด้วยกัน ยังสามารถคงเอกลักษณ์และชีวิตวัฒนธรรมบางส่วนไว้ (เรื่องนี้ไม่ได้เกี่ยวกับเรื่องของเชื้อชาติและการถือเผ่าพันธุ์ (race) แต่อย่างใด) ฉะนั้นเมื่อชนชาวอารยันแผ่เข้าสู่อินเดีย พบกับชนพื้นถิ่นซึ่งมักเรียกกันว่า ดราวิเดียน และเป็นกลุ่มชนที่ใช้ภาษาต่างกัน หลายกลุ่มชนมีการประกอบพิธีกรรมที่อาจไม่เหมือนกัน ลักษณะทางชาติพันธุ์ไม่ได้เป็นแบบเดียวกัน ชนต่างกลุ่มเหล่านี้อาจสามารถใช้ภาษาเดียวกันได้ในบางเวลา วิวัฒนาการของการหล่อหลอมทางวัฒนธรรม-สังคมเกิดขึ้นได้ท่ามกลางการขึ้นลงของอำนาจทางการเมือง แม้ว่ากลุ่มชนเผ่าพื้นถิ่นในอินเดียและชนชาติ กลุ่มชาติพันธุ์จากแผ่นดินภายนอก ถูกหล่อหลอมภายในกรอบโครงของศาสนาพราหมณ์-ฮินดูในวัฒนธรรมการใช้ภาษาสันสกฤต วัฒนธรรมทางศาสนาอันเป็นขนบใหญ่ (Great Tradition) แต่ยังคงมีพื้นที่เหลืออีกมากสำหรับวัฒนธรรมย่อย (sub culture) และความเชื่อของหลากหลายกลุ่มชนพื้นถิ่นดั้งเดิม

วิวัฒนาการของภาษาและการเขียนในอินเดียนั้นสะท้อนอิทธิพลและความเป็นตัวตนของท้องถิ่น ชนเผ่า และชนพื้นเมืองในสังคมอินเดียอย่างเด่นชัด ภาษาสันสกฤตซึ่งเข้ามาพร้อมกับชาวอารยันก็ได้วิวัฒน์ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอย่างมากมายกว่าที่จะได้กลายเป็นภาษาหลักของสังคมอินเดีย กระบวนการดังกล่าวยังกินเวลาเนิ่นนานพอที่จะทำให้ภาษาท้องถิ่นบางภาษา เช่น ภาษาทมิฬ สามารถสร้างเอกลักษณ์ความมีตัวตน ตลอดจนงานวรรณกรรมอันเป็นภาพสะท้อนความก้าวหน้ารุ่งเรืองและความมีตัวตนของชาวทมิฬได้ส่วนหนึ่ง

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

สันนิษฐานว่ากระแสการสร้างอัตลักษณ์และความเป็นตัวเองของกลุ่มชนท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาษาทมิฬในตระกูลภาษาดราวิเดียนนั้นน่าจะดำเนินไปอย่างเข้มข้นและขับเคี่ยวกับภาษาสันสกฤต ถ้าไม่เช่นนั้น **ปานินี** คงไม่จำเป็นที่จะต้องเขียนตำราไวยากรณ์อันยิ่งใหญ่ของเขา *"อัสตธยายี"* (Astadhyayi) เพื่อวางกฎเกณฑ์ทางด้านภาษาศาสตร์ให้ภาษาสันสกฤต ซึ่งนับเป็นการล้ำหน้าไปกว่านักไวยากรณ์อื่น ภาษาสันสกฤตถูกสร้างให้มีความเป็นตัวตนชัดเจนด้วยตำราไวยากรณ์นี้ และเป็นครั้งแรกที่ภาษานี้ถูกเรียกชื่อว่า "ภาษาสันสกฤต" อันสมบูรณ์และงดงามตรงข้ามกับชื่อ "ปรากฤต" ภาษาของชาวพื้นถิ่น กระนั้นก็ดีกระแสความตื่นตัวของชนตามท้องถิ่นนับว่าเข้มข้นมาก อีกทั้งผู้คนเหล่านี้ยังมีเครือข่ายติดต่อถึงกันผ่านการค้า อันเป็นแรงผลักดันให้ผู้คนมาปะทะสังสรรค์กันมานมนานแล้ว ความมั่งคั่งทางการค้าอันเกิดขึ้นกับผู้คนกลุ่มสำคัญคือผู้ประกอบอาชีพนี้ น่าจะมีส่วนให้การใช้ภาษาปรากฤตขยายตัวอย่างรวดเร็ว สำหรับบางกลุ่มชนตัวอักษรพราหมีก็เปรียบเสมือนตัวอักษรใช้คู่ไปกับภาษาปรากฤตในแวดวงของการติดต่อค้าขาย [Basham, A.L.,: 396.]

ลักษณะการเปลี่ยนแปลงให้เข้ากับท้องถิ่นของตัวอักษรพราหมี (ซึ่งดั้งเดิมมีส่วนคล้ายอักษรเซมิติก) ยิ่งเห็นชัดมากขึ้นในสมัยพระเจ้าอโศก ศตวรรษต่อๆ มาความแตกต่างดังกล่าวก็วิวัฒน์ต่อไปจนกระทั่งเป็นระบบตัวอักษรภาษาที่ลงตัวแน่นอน ก่อนสมัยคริสต์ศตวรรษ ผู้ที่มีหน้าที่จารตัวอักษรของอินเดียตอนเหนือแม้ยังคงทำตามธรรมเนียมเดิมแต่ก็เริ่มเพิ่มเครื่องหมายขีดเล็กใส่ลงไป เรียกในภาษาตะวันตกว่า "เซริฟ" (serif) การตกแต่งทำนองนี้ดำเนินไปนานนับด้วยศตวรรษ จนกระทั่งเส้น "เซริฟ" ซึ่งอยู่บนตัวอักษรกลายเป็นเส้นต่อเนื่องเส้นเดียวกัน เกิดเป็นสิ่งที่เรียกว่า "นาครี" (Nagari) หมายถึงตัวอักษรของนครแห่งพระเป็นเจ้า คือ "นาครี" หรือ "เทวะนาครี" (Devanagari) ซึ่งไม่ว่าภาษาสันสกฤต ปรากฤต ฮินดี และมาราธี ต่างก็ใช้อยู่ในปัจจุบัน จะเห็นได้ว่า ลักษณะการเปลี่ยนแปลงของท้องถิ่นกลับทำให้เกิดวิวัฒนาการของตัวอักษรซึ่งต่างก็มีลักษณะเฉพาะตนขึ้น อาทิ ตัวอักษรในแคว้นปัญจาบ เบงกอล โอริสสา คุชราต และที่อื่นๆ ตัวอักษรในแถบที่ราบสูงเดคคันก็ยิ่งเป็นลวดลายประดับมากขึ้นในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ ๕ และ ๖ ตัวอักษรของเดคคันทางใต้และตัวอักษรของศรีลังกากลับมีรูปแบบวนเป็นวงกลมจนกระทั่งที่สุดแล้วเป็นดังที่เห็นในปัจจุบัน

พวกทมิฬก็เช่นเดียวกัน ประดิษฐ์ตัวอักษรซึ่งเรียก "ตัวอักษรกรันธะ" (Grantha) ใช้สำหรับเขียนภาษาสันสกฤต ตัวอักษรทมิฬปัจจุบันก็เกิดจากตัวอักษรนี้ ศิลปะการเขียนจากคาบสมุทรอินเดียตอนใต้นี้เองที่ผู้คนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้เรียนรู้ จารึกยุคต้นๆ ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้คือ จารึกพบที่บอร์เนียว กำหนดอายุประมาณคริสต์ศตวรรษที่ ๔ เป็นจารึกซึ่งใช้ตัวอักษรเหมือนตัวอักษรในยุคต้นๆ ของตัวอักษรที่ใช้สมัยราชวงศ์ปัลลวะ และแน่นอนตัวอักษรดังกล่าวย่อมมีความเป็นมาย้อนหลังไปถึงตัวอักษรพราหมี ลักษณะตัวอักษรที่มีรากฐานจากอินเดียเช่นนี้ได้ใช้กันไปไกลทางตะวันออกถึงหมู่เกาะฟิลิปปินส์ [Basham, A.L.,: 397-398.]

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

สรุปได้ในเบื้องต้นนี้ว่า ภาษาทมิฬและภาษาสันสกฤตนั้นล้วนมีกระบวนการวิวัฒน์อันยาวนานจนกล่าวได้ว่าเป็นภาษาเก่าแก่ที่สุดในอินเดีย ตำนานเรื่องเล่าต่างๆ ล้วนกล่าวอ้างถึงที่มาของภาษาสันสกฤตในเชิงความศักดิ์สิทธิ์และมีความเป็นมาเนื่องกับเทวะเจ้า ทั้งนี้ก็เพื่ออ้างอิงถึงความเก่าแก่เท่านั้น ทางด้านภาษาศาสตร์แล้ว ภาษาทมิฬเป็นภาษาของชาวดราวิเดียนใช้สื่อสารกันในอินเดียข้างฝ่ายใต้ และจัดเป็นภาษาเก่าสุดในกลุ่มภาษาดราวิเดียน ขณะที่ภาษาสันสกฤตเป็นภาษาของอารยันข้างฝ่ายเหนือ กระนั้นก็เป็นอย่างที่แมกซ์ มูลเลอร์ (Max Muller) มักเอ่ยอ้างอยู่เสมอว่า ความแตกต่างนี้มิอาจเป็นเรื่องของการแบ่งตามเชื้อชาติ แต่เป็นการแบ่งเพื่อความสะดวกในอันจะเข้าใจประวัติศาสตร์ความเป็นมาเท่านั้น กระบวนการวิวัฒน์ของภาษาทมิฬจนนำไปสู่การสร้างรูปแบบตัวอักษรเพื่อใช้ในภาษาลายลักษณ์นั้น ทำให้เราเห็นถึงการผสม ปรับปรุงตกแต่งการใช้ตัวอักษรให้เหมาะกับภาษา ดังที่ตัวอักษรพราหมีแบบทมิฬ (Tamil Brahmi script) ได้กลายเป็นตัวอักษรรุ่นเก่า (อาจเก่าที่สุดก็ว่าได้) ซึ่งถูกนำมาใช้ในการจารจารึกภาษาทมิฬ แม้อาจมีการเอ่ยอ้างถึงตัวอักษรของภาษาทมิฬเองอันอาจมีมาเก่ากว่า แต่การรับและปรับปรุงตัวอักษรพราหมีมาใช้จนเรียกว่าตัวอักษรพราหมีแบบทมิฬ ก็เป็นผลมาจากพัฒนาการอันสืบเนื่องจากการปะทะสังสรรค์ของทั้งชาวอารยันและชาวดราวิเดียนกลุ่มต่างๆ ที่ได้มีการติดต่อสังสรรค์กันทั้งโดยการแลกเปลี่ยนทางการค้าตามเส้นทางคมนาคมข้ามทวีป และตามหมู่ผู้คนชุมชนบ้านเมืองริมฝั่งทะเล ซึ่งปรากฏจารึกอักษรทมิฬเก่าอยู่ เฉกเช่นเดียวกับประกาศจารึกของพระเจ้าอโศกด้วยตัวอักษรพราหมีและตัวอักษรอื่นในภาษาซึ่งใช้กันแพร่หลายขณะนั้น คือ ภาษาปรากฤต แต่จารึกของพระเจ้าอโศกนั้นแม้ปรากฏตามเส้นทางคมนาคมและเส้นทางค้าอันสัมพันธ์กับชุมชน ก็เป็นเพียงจารึกขนาดเล็ก และมีจำนวนหนึ่งเท่านั้นที่ปรากฏอยู่ในแดนอันเป็นเขตแคว้นของทมิฬในประวัติศาสตร์

มรดกทางวัฒนธรรมของชาวทมิฬดราวิเดียนได้ถูกบันทึกไว้ผ่านภาษาและตัวอักษรเอง จากมุข-ปาฐะกลายเป็นงานประพันธ์ชุดวรรณกรรมคลาสสิก รวมเรียกว่า “วรรณกรรมยุคสังกัม” (Sangam classics) ซึ่งเป็นชุดรวมบทประพันธ์ทั้งร้อยแก้วและร้อยกรอง ไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง ในจำนวนนี้มีทั้งที่เป็นสตรีและกษัตริย์รวมอยู่ด้วย) งานในชุดสังกัมนี้เองสะท้อนให้เราเห็นการรวมกลุ่มของชนผู้ใช้ภาษาทมิฬในยุคโบราณ ก่อให้เกิดลักษณะอันโดดเด่นทางภาษาของกลุ่มชน ที่ใช้ภาษาเดียวกันในอาณาบริเวณหนึ่ง การรวมกลุ่มของเหล่าชนดังกล่าวเรียกว่า “ทมิฬกัม” อันจะกล่าวต่อไปข้างหน้า

ภาษาและตัวอักษรซึ่งใช้กันในอินเดียข้างฝ่ายใต้นั้น ในบางเวลาได้รับอิทธิพลจากภาษาอินเดียข้างฝ่ายเหนือ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง *การใช้หรือปรุงแต่งตัวอักษรพราหมีมาใช้* เมื่อมีการประดิษฐานจารึกของพระเจ้าอโศก วรรณคดีในอินเดียโบราณส่วนมากส่งต่อด้วยมุขปาฐะ เฉพาะอย่างยิ่งการท่องบ่นเป็นมนตรา ยกเว้นตัวอักษรในวัฒนธรรมฮะรัปปา-โมเฮนโจฑะโร ซึ่งยังคงไม่สามารถถอดความหมายออกมาได้แล้ว จารึกอโศกนับเป็นหลักฐานลายลักษณ์ชุดแรกและมีอายุอยู่ในช่วงศตวรรษที่ ๓ ก่อน ค.ศ. ที่ได้ทำให้ตัวอักษรพราหมีเป็นตัวอักษรโดดเด่นเป็นที่รู้จักของยุค ตัวอักษรพราหมีนี้เองที่ถูกนำไปใช้ในภาษาอื่น

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ทั้งในตระกูลภาษาอินโด-อารยันและตระกูลภาษาดราวิเดียน ต่างก็ปรุงแต่งหรือปรับมาใช้ในภาษาของตน [ดูประกอบ Fischer, S.R., 2005: 105-20.]

ราชวงศ์เมารยะปกครองอินเดียอยู่ในช่วงปี ๓๒๑-๑๘๕ ก่อน ค.ศ. พระเจ้าอโศกทรงครองราชย์ต่อจากพระราชบิดาคือพระเจ้าพินทุสาร ซึ่งสวรรคตเมื่อ ๒๗๒ ปีก่อน ค.ศ. ราชวงศ์เมารยะแผ่อำนาจทางการค้าไปทั่วคาบสมุทรถึงอินเดียตอนใต้ นั่นคือ พยายามแผ่อำนาจสู่ “ทักษิณบถ” สงครามครั้งสำคัญที่เสียเลือดเนื้อ-ชีวิต-ยืดเยื้อจนถึงสมัยพระเจ้าอโศก คือ สงครามกับพวกกลิงค์ (Kalinga) ทางฝั่งตะวันออกของคาบสมุทรอินเดีย (บริเวณแคว้นโอริสสาในอ่าวเบงกอลปัจจุบัน) เพื่อหลีกเลี่ยงสงครามพระเจ้าอโศกจึงทรงประกาศ “ธรรมะ” แทนการสู้รบ ประกาศของพระเจ้าอโศกนั้นเป็นจารึกอยู่บนหินตามทำเลต่างๆ ทั่วประเทศอินเดีย ประกาศในช่วงครึ่งแรกของรัชสมัยกระจายอยู่ตามที่ต่างๆ ซึ่งผู้คนจะเห็นได้ง่าย ประกาศจารึกกลุ่มนี้อยู่ตามหน้าผาหรือหินใหญ่ ใกล้บริเวณที่ประชากรอยู่มากและตั้งถิ่นฐานถาวรกันแล้ว ประกาศจารึกในช่วงครึ่งหลังของรัชสมัยเป็นจารึกบนเสาหินทราย เป็นหินก้อนเดียวขัดเรียบ (mono ethic pillar) ตกแต่งด้วยประติมากรรมรูปสัตว์อยู่ตอนบนของเสา และประกาศจารึกบนเสาหินนี้จำกัดวงแคบอยู่เฉพาะในลุ่มน้ำคงคาเท่านั้น สกัดจากแหล่งใกล้เมืองพาราณสี

จารึกพระเจ้าอโศกจึงนับเป็นหลักฐานลายลักษณ์อักษรกลุ่มแรกที่ปรากฏในแผ่นดินคาบสมุทรเล่าเรื่องบางส่วนบางตอนให้เรารู้ถึงการดำรงอยู่ของชนพื้นถิ่น นักวิชาการบางกลุ่มเชื่อว่า วิวัฒนาการของการใช้ตัวอักษรในสื่อภาษาของชนทางใต้น่าจะได้ปรับปรุงหรือแปลงแต่งจากตัวอักษรใช้ในจารึกพระเจ้าอโศกนั้นเอง ดังเห็นได้จากตัวอักษรที่ใช้ในภาษาทมิฬอันเป็นภาษาที่ถูกใช้อย่างกว้างขวางในหมู่ชาวดราวิเดียนจำนวนมากซึ่งมีบทบาทอยู่ตามเมืองการค้าริมฝั่งทะเล

จารึกอโศกทั้งหมดแบ่งออกได้เป็น ๓ กลุ่ม

จารึกกลุ่มที่ ๑ เป็นจารึกบนโขดหินหรือหินผา เรียก “rock-edicts” อาจเป็นข้อความเต็มหรือบางส่วน ที่ใช้ภาษาปรากฤต ตัวอักษรพราหมี พบตามที่ต่างๆ อาทิ จารึก

กัลสี (Kalsi) ที่หิมาจัลประเทศ

กีรนาร์ (Girnar) ที่คุชราต

โสปาระ (Sopara) ที่มหาราษฏระ

เยอรากูดี (Yerragudi) ที่อานธรประเทศ

จัวกาดา และเธาลี (Jaugada/ Dhauli) ที่โอริสสา (จารึกสองหลักสุดท้ายนี้ยังประกอบด้วยจารึกอีกชุดหนึ่งเรียกว่า “ประกาศแห่งชาวกลิงค์” หรือ Kalinga Edicts)

ประกาศจารึกอีก ๒ แห่งอยู่ในเขตปากีสถาน เป็นจารึกที่ใช้ตัวอักษรขโรษฐีจากภาษาเปอร์เซียนอาราเมอิก

พบอีก ๒ แห่งที่สันนาถี (Sannathi) ในกรณาฏกะ และกันดาฮาร์ (Kandahar) ในอัฟกานิสถาน

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

จารึกกลุ่มที่ ๒ เป็นจารึกขนาดเล็ก พบเกินกว่า ๒๐ แห่งทั่วประเทศ ทั้งบริเวณที่ราบสูงเดคคัน ลุ่มน้ำคงคา-ยมุนา อัฟกานิสถาน บางจารึกใช้ตัวอักษรสองแบบ เช่น จารึกที่พบที่กันดาฮาร์ใช้ตัวอักษรกรีกและอาราเมอิก

จารึกกลุ่มที่ ๓ ประกาศจารึกบนเสาหินขนาดใหญ่ จำหลักลวดลายเฉพาะ มีทั้งหมด ๗ หลัก จารึกเป็นภาษาปรากฤต ตัวอักษรพราหมี

พบที่อุตรประเทศแต่ถูกนำไปไว้ที่เดลฮี อลาฮะบัด และปากีสถาน

อมราวดีฝั่งตะวันออก

และอีก ๓ แห่งในแคว้นพิหาร

นอกจากนี้มีจารึกบนเสาหินขนาดเล็กที่เนปาลและโกสัมพี

ที่น่าสังเกตก็คือ ในเขตประเทศอินเดียปัจจุบันนั้นกลับไม่พบจารึกอโศกเลยในแคว้นปัญจาบ ซินด์ และทะเลทรายราชสถาน หรืออินเดียบริเวณใต้ภูเขาวินธัยลงไป และไม่พบเลยบริเวณตอนใต้สุดของคาบสมุทร และส่วนที่ใกล้กับศรีลังกา [Thapar, R., 2002: 250-166.]

โดยทั่วไปแล้วประกาศจารึกของพระเจ้าอโศกส่วนใหญ่เป็นภาษาปรากฤตและใช้ตัวอักษรพื้นเมืองหรือตัวอักษรพื้นถิ่นของบริเวณนั้นๆ ภาษาที่สำคัญสัมพันธ์กับภาษาปรากฤตคือ ภาษาบาลีและภาษามคาธี (Magadhi) และอัธมคาธี (Ardha Maghadhi) พระพุทธเจ้าทรงสอนศาสนาด้วยภาษามคาธี ซึ่งต้องปรับให้เข้ากับภาษาถิ่นทั่วอินเดีย ส่วนภาษาอัธมคาธีกลายเป็นภาษาศักดิ์สิทธิ์ในศาสนาเชน ตัวอักษรใช้ในจารึกของพระเจ้าอโศกมักเป็นตัวอักษรพื้นถิ่น เช่น ในบริเวณตะวันตกเฉียงเหนือแถบเปชวาร์ (Pesh-war) ใช้ตัวอักษรขโรษฐี (อันเป็นตัวอักษรภาษาอาราเมอิก ใช้ในอิหร่าน) ด้านตะวันตกเฉียงเหนือสุดใกล้กันดาฮาร์ปัจจุบันใช้ตัวอักษรกรีก-อาราเมอิก; จารึกตามที่ต่างๆ ในอินเดียมักใช้ตัวอักษรพราหมี (ซึ่งต่างไปตามอิทธิพลของภาษาพื้นถิ่น)

ทางตอนใต้ของคาบสมุทรที่ผู้คนยังไม่ใช้ภาษาปรากฤต ภาษาที่ใช้กันอย่างกว้างขวางคือ ภาษาทมิฬ แต่ภาษาทมิฬยังไม่มีตัวอักษรของตนเองในขณะนั้น ปรากฏว่าตัวอักษรแรกเริ่มในภาษาทมิฬเป็นตัวอักษรพราหมีแบบทมิฬดังกล่าวมาแล้ว [กำเนิดของตัวอักษรพราหมียังเป็นเรื่องถกเถียงกันอยู่ บ้างว่าตัวอักษรพราหมีเหมือนตัวอักษรเซมิติกตอนใต้ (Southern Semitic) บ้างก็ว่าเป็นตัวอักษรซึ่งมีลักษณะเชื่อมต่อกับตัวอักษรขโรษฐี] [Thapar, R., 2002: 179-182.]

ความคิดเห็นดั้งเดิมนั้นมักเชื่อกันว่า การประกาศจารึกเป็นการแสดงอำนาจและการครอบครองของพระเจ้าอโศกเหนือดินแดนและผู้คน เพราะฉะนั้นตัวอักษรพราหมีที่แพร่ไปสู่หมู่ชนจึงเป็นเพราะการขยายอำนาจของพระเจ้าอโศกปกครองดินแดนเหล่านั้น แต่นักวิชาการบางท่านก็คิดเห็นต่าง กลับให้ความสำคัญต่อบทบาทของคนพื้นถิ่น โดยแย้งว่าที่พระเจ้าอโศกประดิษฐานเสาอโศกหรือประกาศจารึกไว้ตามหินผานั้น อาจมีนัยถึงขอบเขตแห่งพระราชอำนาจของพระองค์และทรงปกครองเหนือดินแดนเหล่านั้น

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

แต่พระราชอำนาจของกษัตริย์ในสมัยโบราณนั้น การครอบครองมิใช่หมายถึงการครอบครองดินแดนเสมอไป บางครั้งอาจหมายได้เพียงเป็นสัญลักษณ์แห่งวัฒนธรรมอันสัมพันธ์กับการใช้ชีวิตและสรรค์สร้างศาสตร์และศิลป์ อาจไม่เกี่ยวกับอำนาจทางการครอบครองพื้นที่นั้นๆ เราจะเห็นได้ว่ากรณีพื้นที่ของคาบสมุทรนั้นแม้มีจารึกอโศกประดิษฐานอยู่บ้าง แต่กระแสแห่งประวัติศาสตร์อันมีคนพื้นเมืองเป็นฟันเฟืองสำคัญก็ยังวิวัฒน์ไปอย่างเป็นเอกเทศไม่เกี่ยวกับพระเจ้าอโศกด้วยซ้ำ ซึ่งเห็นได้ชัดเจนจากการเคลื่อนไหวทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ในหมู่พวกทมิฬและหรือพวกที่ใช้ภาษาทมิฬ [Basham, A.L., 1961: 52-53.; Avari, B., 2007: 113.]

สืบเนื่องจากเงื่อนประเด็นดังกล่าว นักวิชาการอีกบางกลุ่มจึงมีความเห็นต่างว่า ตัวอักษรพราหมีน่าจะแพร่ไปตามเส้นทางค้าก่อนสมัยพระเจ้าอโศก เพราะตำแหน่งของจารึกอโศกที่พบทั้งหมดนั้นอยู่ตามชุมทางบนเส้นทางค้าทางตอนเหนือ ซึ่งมีเส้นทางค้าเปิดออกสู่เอเชียกลาง เส้นทางสายไหม และตามเมืองท่าสองฝั่งมหาสมุทรอินเดียทั้งด้านตะวันตกและด้านตะวันออก ขณะที่ทางด้านใต้นั้นปรากฏหลักฐานชัดเจนว่า อินเดีย-ศรีลังกามีเส้นทางค้าติดต่อถึงกันทุกยุคทุกสมัย อย่างไรก็ดีทางใต้ของภูเขาวินธัยในอินเดียตอนกลางจนลงไปถึงแถบลุ่มน้ำกฤษณา-โฆธาวารีไม่ปรากฏจารึกพระเจ้าอโศก แต่ในอาณาบริเวณดังกล่าวก็ยังมีพัฒนาการของตัวอักษรพราหมี ฉะนั้นการรับอักษรพราหมีน่าจะผ่านมาทางอื่น บางท่านจึงเห็นว่าวิวัฒนาการของตัวอักษรพราหมีแบบทมิฬเป็นอิสระหรือเป็นเกเทศจากการประดิษฐานจารึกของพระเจ้าอโศก โดยไปกับการติดต่อค้าขายของผู้คนชุมชนระหว่างกัน ดังที่ได้พบเครื่องปั้นดินเผาที่อนุราธปุระ ศรีลังกา อันอยู่ในเส้นทางค้า เศษเครื่องปั้นดินเผานั้นพบในชั้นดินกำหนดอายุประมาณศตวรรษที่ ๕ ก่อน ค.ศ. ซึ่งเป็นก่อนสมัยพระเจ้าอโศก และบนเศษเครื่องปั้นดินเผานี้ปรากฏกราฟฟิตี (graffiti) ด้วยตัวอักษรพราหมี [Thapar, R., 2002: 163.]

ยังไม่อาจลงความเห็นชัดเจนว่าทมิฬใช้ตัวอักษรทมิฬแบบพราหมีบันทึกเรื่องราวลงในภาษาสมัยใด นอกจากชื่อตามกราฟฟิตีปรากฏในวัตถุสินค้า เกี่ยวกับความเก่าแก่ของตัวอักษรพราหมีอันสัมพันธ์กับการค้าของทมิฬนั้น หลักฐานยืนยันว่าอินเดียใต้มีการติดต่อกับศรีลังกาด้านการค้าขายมาตั้งแต่ก่อนคริสต์ศตวรรษ ทมิฬและชนศรีลังกาติดต่อค้าขายแลกเปลี่ยนกันอยู่ ดังนั้นการค้าชายฝั่งทะเลและการใช้ตัวอักษร จึงอาจเป็นผลมาจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน ได้พบจารึกตัวอักษรพราหมีที่ศรีลังกา กล่าวถึงพ่อค้าทมิฬ (ประมาณกันว่าอายุจารึกอยู่ในช่วง ๓๐๐-๒๐๐ ปีก่อน ค.ศ.) จารึกกล่าวถึงหลักฐานอีกประเภทหนึ่งซึ่งมีนัยทำนองเดียวกันคือ “มุก” อันเป็นสินค้าขึ้นชื่อจากอินเดียใต้ จารึกนั้นกล่าวถึงชนิดของมุก จำแนกตามแหล่งที่มา คือ มุกจากปัณฑัย เรียก “ปัณฑยกะวัต” (Pandyakavata) และมุกจากศรีลังกาเรียก “ตัมพปราณิกะ” (Tampraparnika) [Pillai, K.K., 1975: 30-39.] นอกจากนี้หลักฐานทางโบราณคดีจำพวกชิ้นส่วนเครื่องปั้นดินเผาที่พบบนพื้นผิวดินที่จัฟนา กำหนดอายุประมาณ ๓๐๐-๒๐๐ ปีก่อน ค.ศ. มีหลักฐานชิ้นหนึ่งจารึกคำว่า “Velan” ซึ่งมีนัยหมายถึงชาวทมิฬ [Mahadevan, I., 1994.] เป็นต้น

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

หลักฐานอีกบางชิ้นที่ช่วยยืนยันว่ามีการใช้ตัวอักษรพราหมีบนวัตถุทางการค้า ซึ่งอาจเป็นตัวอักษรพราหมีแบบทมิฬอายุเก่าแก่ และอาจเกิดขึ้นก่อนตัวอักษรในจารึกพระเจ้าอโศกก็คือ ชิ้นส่วนของเครื่องปั้นดินเผาสองชิ้น จารึกชื่อในภาษาทมิฬคือ “cattan” และ “KANAN” [Whitcomb, D.S., and J.H. Johnson, 1979.] ต่อมาพบชิ้นส่วนทางโบราณคดีอีก ๒ ชิ้นที่อลากันคุลัม อยู่บนเส้นทางค้าระหว่างทมิฬและศรีลังกา มีคำจารึกเป็นตัวอักษรปรากฤต กำหนดอายุประมาณ ค.ศ. ๑-๒ [Mahadevan, I., 1994.]

อันที่จริง “การเขียน” (writing) ก็ดี การใช้ “เงินเหรียญ” (coin) ก็ดี ไม่มีหลักฐานแน่นอนว่าเกิดขึ้นเมื่อใดหลังจากพวกอารยันอพยพเข้าสู่อินเดียแล้ว แต่พอประมาณได้ว่าคงเกิดขึ้นก่อนสมัยราชวงศ์เมารยะ (แม้มีการผลิตเหรียญออกใช้มากมายในสมัยราชวงศ์คุปตะ) เพราะความก้าวหน้าทั้งสองประการนั้นมักมาพร้อมกับการค้า ประวัติศาสตร์ของผู้คนและบ้านเมืองในเอเชียยุคต้นก่อนคริสต์ศตวรรษกล่าวได้ว่าเป็นประวัติศาสตร์แห่งการตื่นตัวทางการค้าแลกเปลี่ยน สังคมแห่งเมดิเตอร์เรเนียน กรีก-โรม และเอเชียกลางตื่นตัวทำการค้าเพื่อให้ได้โภคภัณฑ์จากจีนและอินเดีย การค้านำมาซึ่งการติดต่อสื่อสารคมนาคม ทั้งโดยลายลักษณ์อักษรและวัตถุอันเป็นสื่อกลาง ช่วงปลาย ๑,๐๐๐ ปีก่อน ค.ศ. เงินเหรียญน่าจะแพร่อยู่ในแถบเอเชีย-อินเดียแล้ว ผ่านอิทธิพลของเปอร์เซียซึ่งใช้เงินเหรียญ รวมทั้งการใช้เงินเหรียญโรมันซึ่งตกทอดอยู่มากมายในอินเดีย ก่อนสมัยที่จะเกิดการบันทึกฤคเวทลงเป็นลายลักษณ์อักษรด้วยภาษาสันสกฤต ความก้าวหน้าทางด้านอักษรภาษามีอยู่มากมายแล้ว ทั้งพ่อค้าชาวเซมิติกและพ่อค้าชาวอินเดีย ต่างผ่านเข้าสู่แดนเมโสโปเตเมียมาแล้วทั้งสิ้น คนเหล่านี้น่าจะเป็นผู้เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับระบบตัวอักษรและการเขียน (alphabetic systems of writing) ผู้รู้ท้องถิ่นหยิบยกความรู้นี้มาปรับให้เข้ากับการออกเสียง (phonetic) ในวิธีการพูดของชนในอนุทวีปอินเดีย การเขียนตัวอักษรภาษาสมัยราชวงศ์เมารยะจึงเกิดเป็นตัวอักษรพราหมีรูปแบบต่างๆ กันไป เช่น ตัวอักษรทมิฬ-พราหมี คือตัวอักษรพราหมีแบบทมิฬ [Basham, A.L.,1961: 43.]

ที่ควรสรุปท้ายตั้งไว้เป็นข้อสังเกตก็คือ หลักฐานที่ปรากฏในจารึกเกี่ยวกับชาวทมิฬและการใช้ตัวอักษรพราหมีแบบทมิฬนั้นอยู่ในช่วงระยะเวลาที่ไม่ห่างกันมาก และไม่ไกลจากยุคสมัยของพระเจ้าอโศกที่มีการใช้ชื่อเขียนด้วยภาษาและตัวอักษรแบบทมิฬ อาจจะเป็นก่อนหรือใกล้เคียงหรือหลังสมัยพระเจ้าอโศก มิได้มีน้ำหนักพอที่จะแสดงถึงการใช้และการจัดระเบียบตัวอักษรภาษาอย่างมีระบบ ซึ่งแน่นอนว่าไม่อาจเกิดขึ้นเฉพาะกาลทันทีทันใด ทว่าช่วงเวลาตั้งแต่สมัยจารึกของพระเจ้าอโศกประมาณ ๓๐๐ ปีก่อน ค.ศ. เป็นต้นไป หลักฐานทั้งทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีเกี่ยวกับชนผู้ใช้ภาษาทมิฬก็ทำให้เราได้รู้ถึงการดำรงอยู่ ตลอดจนการจัดระบบระเบียบสังคมของกลุ่มชนผู้ใช้ภาษานี้ชัดเจนและแน่นอนก่อนสมัยพระเจ้าอโศก จริงอยู่พัฒนาการของชนท้องถิ่นทางใต้แม้ดำเนินมาโดยตลอดและเนิ่นนาน แต่ก็ยากที่จะปฏิเสธได้ถึงกระแสวัฒนธรรม-อารยธรรมอันยิ่งใหญ่ของอารยัน (ผสมชนกลุ่มอื่น)

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

จากทางตอนเหนือ เพียงแต่เราไม่อาจกล่าวได้ถึงดีกรีความเข้มข้นของการปะทะสังสรรค์ทางสังคมวัฒนธรรมของชนทางเหนือและใต้โดยไม่รวมแรงผลักและต้านของกระแสวัฒนธรรมอื่นในแต่ละท้องถิ่นได้เท่านั้นเอง อีกทั้งภาษาทมิฬนั้นเป็นภาษาเก่าและโดดเด่น ใช้กันมากสุดในหมู่ชาวดราวิเดียนยุคโบราณ

เป็นที่น่าสังเกตเช่นกันว่า เมื่อประมาณ ๕๐๐ ปีก่อน ค.ศ. ขณะที่อารยธรรมทางวัตถุจากลุ่มน้ำคงคาตอนบน เฉพาะอย่างยิ่งเครื่องปั้นดินเผาสีดำขัดมันแผ่ไปทั่ว เซรามิกส์แบบใหม่นี้เป็นที่ต้องการตามสังคมระดับเมืองหลายแห่งเวลานั้น ผ่านไปตามเส้นทางค้าใหม่อันได้เกิดขึ้น แม้แต่ในเขตแคว้นของพวกกลิงค์ (คือโอริสสา) ก็พบเซรามิกส์ชนิดนี้ แต่กลับพบว่าจารึกพระเจ้าอโศกเองกำหนดอายุอยู่ในสมัยหลังจากนี้มาก (๓๐๐ ปีก่อน ค.ศ.) นักภาษาจึงมักถือว่านี้เป็นหลักฐานเก่าสุดเกี่ยวกับอักษรอินเดีย กระนั้นก็ดีตัวอักษรพราหมีและขโรษฐีนั้นมีวิวัฒนาการความเป็นมาเก่าแก่กว่า อาจประมาณตั้งแต่ ๕๐๐ ปีก่อน ค.ศ. ในบริเวณด้านตะวันตกเฉียงเหนือของอินเดียซึ่งอยู่ใต้อิทธิพลเปอร์เซียมาก่อน

ราชวงศ์ทางตอนใต้ของคาบสมุทรซึ่งใช้ภาษาทมิฬเป็นต้น เริ่มปรากฏหลักฐานประกาศเป็นจารึกสั้นๆ ด้วยภาษาทมิฬ (ใช้ตัวอักษรพราหมี) สมัยศตวรรษที่ ๒ ก่อน ค.ศ. หลังจารึกพระเจ้าอโศก (ศตวรรษที่ ๓ ก่อน ค.ศ.) ต่อมาในศตวรรษแรกก่อน ค.ศ. ก็ปรากฏจารึกของพระเจ้าการเวละแห่งแคว้นกลิงค์หรือโอริสสา จารึกหลักนี้อ้างถึงการรวมตัวของทมิฬด้วย ขณะที่หลักฐานอันเป็นการรวมงานประพันธ์ของทมิฬที่เรียกว่า วรรณกรรมยุคสังกัม มักกำหนดอายุให้อยู่ในช่วงตั้งแต่ ๕๐๐ ปีก่อน ค.ศ. (บ้างก็ลดความเก่าแก่ของเวลาลงมาอยู่เพียงแค่ต้นคริสต์ศตวรรษ ตามอายุของตำราไวยากรณ์ภาษาทมิฬซึ่งชื่อ “ตวลกาเปี่ยม”

๒. “สังกัม” หรือ “สังฆัม”

ประวัติศาสตร์ทางการเมืองและการขึ้นมามีอำนาจของกลุ่มชนที่ใช้ภาษาทมิฬนั้นเกี่ยวข้องกับการต่อสู้ การขัดแย้ง และการแข่งขันระหว่าง ๒ ภูมิภาคคือ เดคคันและส่วนที่ลาดลงทะเลด้านตะวันตก (ฝั่งมะละบาร์) กับบริเวณที่ราบลุ่มและชายฝั่งทะเลด้านตะวันออก (ฝั่งโคโรมันเดล) ขณะที่บรรดาแม่น้ำในภูมิภาคทั้งสองล้วนมีกำเนิดอยู่ทางด้านตะวันตก แต่ไหลลงสู่อ่าวเบงกอลทางด้านตะวันออก สภาพภูมิ-ประเทศเช่นนี้ทำให้เกิดรัฐบ้านเมืองทางด้านตะวันตกกลุ่มหนึ่ง และตามชายฝั่งทะเลปากแม่น้ำทางด้านตะวันออกอีกกลุ่มหนึ่ง (ซึ่งกลุ่มชนที่มีอิทธิพลมากคือกลุ่มที่ใช้ภาษาทมิฬ) ชนกลุ่มนี้ได้สร้างรูปแบบตัวอักษรขึ้นใช้ มีการรวบรวมคำประพันธ์และเรื่องราวต่างๆ บันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร อันเป็นผลจากการชุมนุมของผู้รู้ในยุคหนึ่งซึ่งเรียกว่า “ยุคสังกัม” ผลิตผลจากการชุมนุมของยุคดังกล่าวรู้จักกันในชื่อว่า “วรรณกรรมยุคสังกัม” ซึ่งมีทั้งร้อยแก้วร้อยกรอง ทั้งที่แต่งขึ้นเป็นตำราไวยากรณ์ มหากาพย์ คำสอนสั่งฯลฯ และบันทึกเรื่องเล่ามุขปาฐะ

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ช่วงประมาณปลายสหัสวรรษแรกก่อน ค.ศ. อินเดียตอนใต้ซึ่งมีพัฒนาการมายาวนานนั้นก็ผ่านเข้าสู่ยุคที่มีหลักฐานปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษร (นักวิชาการส่วนใหญ่มักเรียกว่า ยุคประวัติศาสตร์) แต่งานค้นคว้าในที่นี้ยึดถือวิวัฒนาการของกลุ่มชนที่ได้เกิดมีขึ้น ปรากฏเป็นหลักฐานทั้งจากภายในภายนอก รวมหลักฐานทั้งที่เป็นลายลักษณ์และไม่ใช่ลายลักษณ์ แสดงถึงการดำรงอยู่และเรื่องราวอันเป็นประวัติ-ศาสตร์ของชนทั้งหลายเหล่านั้น เหตุการณ์เกี่ยวกับกลุ่มชนทั้งหลายทางตอนใต้เดิมทีมีเรื่องราวกล่าวถึงอยู่ในเอกสารต่างประเทศที่ได้มีการติดต่อสังสรรค์กันมา ทั้งโดยการปะทะทางวัฒนธรรมและโดยการแลกเปลี่ยนค้าขาย จารึกสมัยพระเจ้าอโศกเองก็ได้อ้างถึงบรรดากลุ่มชนของอินเดียตอนใต้ในยุคของพระองค์กล่าวชื่ออันมีความหมายสัมพันธ์กับชน ๔ กลุ่มคือ “โจฬะ” “จีระ” “ปัณฑัย” “สัตยบุตร” อาจกล่าวได้ว่านามชื่อเหล่านี้แสดงนัยแห่งเบ้าหลอมทางวัฒนธรรมและการรวมกลุ่มของชนเผ่าชนชาติได้เกิดมีขึ้นแล้ว สัมพันธ์กับคำในภาษาทมิฬที่เรียกว่า “ทมิฬกัม” (อันจะได้กล่าวถึงในหัวข้อต่อไปข้างหน้า) และมีนัยเกี่ยวกับชาวดราวิเดียนผู้ใช้ภาษาทมิฬอันเป็นภาษาที่ใช้อันโดดเด่นแห่งยุคสมัยนั้น

สภาพภูมิประเทศและชายทะเลสมัยนั้นตามที่ปรากฏใน *The Periplus* ชี้ให้เห็นว่า การค้าขายเดินเรือระหว่างคาบสมุทรอาหรับและฝั่งมหาสมุทรด้านตะวันตกของอินเดียมีความคับคั่งและดึงดูดผู้คนพ่อค้ามาสังสรรค์กันอย่างมากมาย การติดต่อค้าขายขึ้นอยู่กับทำเลที่ตั้งของท่าเรือ อ่าวจอดเรือ จนที่สุดเมืองท่าและคลังสินค้า ฉะนั้นหลักฐานยุคเริ่มแรกที่เป็นลายลักษณ์อักษรส่วนใหญ่เป็นบันทึกของชาวต่างประเทศจากโลกด้านตะวันตกของมหาสมุทรอินเดีย ส่วนหลักฐานที่สื่อความหมายถึงชนพื้นถิ่นแถบชายฝั่งมหาสมุทรอินเดียมักปรากฏอยู่ในรูปลักษณ์ของวัตถุทางโบราณคดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่มีกราฟฟิตีติดอยู่ด้วย

การค้าระหว่างพ่อค้าจากเอเชียตะวันตกกับอินเดียนั้นปรากฏอยู่ในเอกสารโบราณ ๔ ฉบับที่โดดเด่น ได้แก่

สเตรโบ (Strabo) เขียนหนังสือชื่อ *Geography*

ผู้ไม่ปรากฏนามเขียน *The Periplus Maris Erythraei* เป็นคู่มือสำหรับพ่อค้า ให้รายละเอียดเกี่ยวกับการเดินทาง เส้นทาง ท่าเรือ การเดินเรือ สินค้าอันสัมพันธ์กับท่าเรือต่างๆ ในทะเลอาหรับและดินแดนตอนในภาคพื้นทวีปแอฟริกา สันนิษฐานกันว่าผู้เขียนน่าจะเป็นนักเดินเรือชาวกรีก เพราะพื้นฐานความรู้ในหนังสือเรื่องนี้มองผ่านความรู้และอุดมคติของนักเดินเรือชาวกรีกอย่างเห็นได้ชัด

ไพลนี (Pliny) เขียนหนังสือชื่อ *Natural History* ในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ ๒ แต่ก็มีรายละเอียดอื่นของสมัยหลังเพิ่มเติมเข้ามาอีกมาก

ปโตเลมี (Ptolemy) เขียนหนังสือชื่อ *Geography* ซึ่งเป็นที่รู้จักกันดี ให้รายละเอียดเกี่ยวกับฝั่งทะเลด้านตะวันออกของอินเดีย และดินดอนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำคงคา (มากกว่าที่ปรากฏใน *The*

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

Periplus) ที่สำคัญปโตเลมีกล่าวถึงเมืองและคลังสินค้าทางฝั่งตะวันออกของมหาสมุทรอินเดียซึ่งเกิดขึ้นมากมาย ปโตเลมีเรียกเมืองเหล่านี้ว่า เอมโพเรียม

นอกจากนี้มีตำรับตำราภาษากรีก ละติน และจารึกบางส่วน อายุอยู่ในช่วงศตวรรษแรกก่อน ค.ศ. ถึงประมาณคริสต์ศตวรรษที่ ๓ เช่น *จารึกของ C. Numidius Eros* ๒๐๐ ปีก่อน ค.ศ. และ *จารึกโดยทาสของ Annius Plocamus* มีเรื่องราวเกี่ยวกับการขยายตัวทางการค้า และมีหลักฐานเชื่อมโยงกับศรีลังกาเป็นต้น

นอกจากเอกสารต่างประเทศแล้ว เรายังทราบเรื่องราวของกลุ่มชนชาติเก่าแก่ซึ่งใช้ภาษาทมิฬจากหลักฐานอีกหลายประเภท ซึ่งมีนัยถึงเรื่องราวเกี่ยวข้องกับชนชาติกลุ่มนี้ อาทิ ที่ฝังศพในวัฒนธรรมเมกา-ลิธซึ่งกระจัดกระจายอยู่ทั่วคาบสมุทร ไกลขึ้นไปทางเหนือถึงแถบเขาวินธัย กลุ่มหินที่ฝังศพรูปแบบต่างกันมีทั้งที่เป็น “เมนฮีร์” (menhir) “โดลเมิน” (dolmen) โกศหิน (urn) วงหินล้อม และห้องหินโดยธรรมชาติหรือถูกขุดขึ้นสำหรับบรรจุอัฐิ กระดูก และของเซ่นไหว้ศพ ที่ฝังศพเหล่านี้มีอยู่ทั้งตามภูเขาและที่ราบ เหล่านี้แสดงถึงลักษณะทางสังคมอันแตกต่างไม่เป็นเนื้อเดียวกัน แต่ได้สร้างชีวิตวัฒนธรรมร่วมกัน อาจด้วยการใช้ภาษา ศาสนา ความเชื่อ และธรรมเนียมปฏิบัติบางอย่างยึดโยงกันไว้

นอกจากหลักฐานเกี่ยวกับวัฒนธรรมเมกาลิธแล้ว ในยุคแรกนี้ยังมีจารึกเป็นคำอุทิศสั้นๆ กำหนดอายุอยู่ในช่วงประมาณ ๒๐๐ ปีก่อน ค.ศ. ถึงประมาณ ค.ศ. ๕๐๐ จารึกเหล่านี้มักเป็นประกาศคำอุทิศของหัวหน้าเผ่า ช่างฝีมือ พ่อค้า สงฆ์ในพุทธศาสนา นักบวชศาสนาเชน ความสำคัญอยู่ตรงที่ว่า *ภาษาที่ใช้ในประกาศจารึกยุคแรกเหล่านี้เป็นภาษาทมิฬ และอาจมีคำในภาษาปรากฤตปะปนอยู่ด้วย* อาจเป็นได้ว่าตัวอักษรพราหมีแบบสมัยพระเจ้าอโศกอาจถูกปรับปรุงเอาไปใช้กับภาษาทมิฬ นอกไปจากกราฟฟิตีอยู่บนชิ้นส่วนของหม้อไห ซึ่งจำนวนหนึ่งเป็นชื่อบุคคลหัวหน้าเผ่าหรือชื่อโคตรตระกูล หลายชื่อพบอยู่ในวรรณกรรมภาษาทมิฬ “ยุคสังกัม” อันเก่าแก่ที่สุด

“สังกัม” (Sangam) หรือ “สังฆัม” เป็นคำเรียกหมายถึง การชุมนุมหรือการประชุมโดยพร้อมเพรียง ตำนานกล่าวว่า การประชุมสังกัมนี้เป็นการชุมนุม ผู้รู้ นักปราชญ์ ราชบัณฑิต เกิดขึ้นหลายครั้ง ผ่านกาลเวลานานหลายศตวรรษ อย่างน้อยที่สุดการประชุมครั้งสำคัญถึง ๓ ครั้งนั้นเกิดขึ้นที่เมืองมะทุไร

สังกัมครั้งแรก เกิดขึ้นเป็นประเพณี ไม่ปรากฏหลักฐานงานเขียนใด (แต่ถ้ามีคงส่งต่อกันปากต่อปากทำนองมุขปาฐะ)

สังกัมครั้งที่ ๒ เป็นยุคที่ว่าด้วยการเขียนไวยากรณ์ (แบบเดียวกับเมื่อมีการรวบรวมกฎเกณฑ์ต่างๆ เป็นไวยากรณ์หลังจากมีการใช้ภาษาสันสกฤตแล้ว) ตำราไวยากรณ์ในยุคสังกัมครั้งที่ ๒ นี้เรียกว่า “ตวลกาเปี่ยม” หรือ “ตวลกัปปิยัม” เป็นผลงานของตวลกัปปิยาร์ (Tholkappiar) ซึ่งว่ากันว่าเป็นผลงานส่งต่อกันมาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

สังกัมครั้งที่ ๓ ว่ากันว่าวรรณกรรมยุคนี้เป็นเพชรเม็ดงามชั่วนิรันดร์ งานในยุคนี้มีลักษณะเป็นสากล นอกจากมหากาพย์แล้วยังมี “กุราล” (kural) คือจำพวกคติพจน์หรือหลักปฏิบัติและคำพังเพย มีบางที่สัมพันธ์กับเหตุการณ์ (ซึ่งถือกันว่าข้อเขียนเหล่านี้เป็น “ความจริง” มิใช่เรื่องเพ้อฝัน มักนิยมหยิบยกไปอ้างอิงในวาระโอกาสต่างกัน) มี “กุราล” รวมทั้งหมด ๒,๕๐๐ “กุราล” ผู้เขียนหรือบันทึกกุราลเหล่านี้คือ “ติรูวัลลุวาร์” (Tiruvalluvar)* กุราลมีประโยชน์มากต่อการศึกษาและเข้าใจเรื่องราวของผู้คนชุมชนในประวัติศาสตร์ยุคต้นของทมิฬ

การประเมินอายุของยุคสังกัมว่าอยู่ตรงกับสมัยใด มักยึดข้อสันนิษฐานเกี่ยวกับคำประพันธ์และวรรณกรรมงานเขียนในภาษาทมิฬเป็นเกณฑ์ตามความเห็นของผู้รู้ของสมัยหลัง อย่างไรก็ตามมีข้อแย้งมากมายเกี่ยวกับความเก่าแก่ของวรรณกรรมยุคนี้ เรื่องสำคัญคือ เป็นไปได้หรือที่สังคมทมิฬมีตัวอักษรใช้และบันทึกเป็นลายลักษณ์ได้เก่าแก่ถึงระยะนั้น บ้างก็แย้งว่าการปรุงแต่งอักษรพราหมีแบบทมิฬอาจยังไม่มีในสมัย ๕๐๐ ปีก่อน ค.ศ. จนถึงสมัยพระเจ้าอโศก สังคมจะสามารถบันทึกงานลายลักษณ์ได้หรือกระนั้นก็ดีผลงานรวบรวมของ “ยุคสังกัม” ก็มีคุณค่าความหมายอยู่ในตัวเอง สะท้อนโลกทัศน์เรื่องราวความเป็นมาของทมิฬซึ่งสืบมาเก่าแก่ และอาจมีนัยถึงการรวมตัวร่วมความรับรู้ โลกทัศน์ของชนผู้ใช้ภาษาทมิฬซึ่งร่วมกันอยู่ในโลกแห่งนี้ ใช้ภาษานี้ เรื่องราวและคำประพันธ์-วรรณกรรมยุคสังกัมอาจมีมาก่อนแล้วในรูปลักษณ์ของมุขปาฐะก็เป็นได้เช่นกัน วิวัฒน์ทางสังคมประวัติศาสตร์ของชาวพื้นถิ่นหลากหลายกลุ่มได้เกิดขึ้น การสื่อสารส่งต่อผ่านภาษาอันโดดเด่นเป็นที่นิยม นับว่ามีส่วนสำคัญให้เกิดการชุมนุมรวบรวมคำประพันธ์และผลงานวรรณกรรมประเภทต่างๆ ขึ้น จนที่สุดแล้วผู้รู้ได้ชุมนุมกันสังคายนาบันทึกไว้เป็นหลักฐาน

บ้างก็มีความเห็นว่า จุดเริ่มต้นของยุคที่เรียกว่า *ยุคสังกัม* อยู่ในช่วงประมาณ ๓๐๐ ปีก่อน ค.ศ. ถึงคริสต์ศตวรรษที่ ๓ [Chopra, P.N., (et.al.), 1979.] คำประพันธ์ในยุคนี้มีมากหลาย ผู้รู้บางท่านต่างมีความเห็นไม่เหมือนกันว่าจะกำหนดงานชุดใด เรื่องใด ให้เป็นวรรณกรรมยุคสังกัม อย่างไรก็ตามคำประพันธ์อันหลากหลายนั้นถูกรวมเป็นชุด (anthology) แต่ละชุดรวมเป็นหมวด มีชื่อต่างกัน เช่น *ตวลกาเปี่ยม* (Tolkappiyam) และ*เอตตุโตไก* (Ettutogai) แต่ละหมวดประกอบด้วย ๘ ชุด เป็นต้น งานบางชุดรวบรวมบทกวีอย่างยาวถึง ๑๐ ตอน เช่น *ปัตตุปัตตู* (Pattupattu) นอกจากนี้มีงานชิ้นย่อยอีกมากมาย มหากาพย์แบบทมิฬอีก ๒ เรื่องคือ *ศิลปาทิการาม* (Silappadikaram) และ*มณีเมฮาลัย* (Manimehalai) งานบางชุดเล่าเรื่องเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ เช่น เรื่องการที่กษัตริย์ทมิฬราชวงศ์เจระเข้ายึดป้อมตะกาดูร์ ปรากฏอยู่ในงานประพันธ์ชื่อ *ตะกาดูร์ยัตติไร* (Tagadur Yattirai) บทประพันธ์ในยุคสังกัมนี้มีทั้งที่ไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง และผู้แต่งซึ่งประกอบอาชีพหรือมีชีวิตอยู่ในแวดวงต่างกัน กวีบางท่านเป็นพราหมณ์ เช่น

* ท่านผู้นี้ภายหลังได้รับการยกย่องเป็นนักบุญ มีการสร้างรูปประติมากรรมเหมือนจริงของท่านเทียบกับสวามีวิเวกนันทา

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ตวลกัปปิยาร์ ผู้เชี่ยวชาญด้านไวยากรณ์เป็นพราหมณ์ ใช้ชื่อโคตรว่า “กาพย์โคตร” (Kavya gotra) กวีบางท่านเป็นพ่อค้า เช่น สัตตนาร์แห่งมะฑุไร (Sattanar of Madurai) และบางท่านเป็นเจ้าชาย

ลักษณะโดดเด่นประการหนึ่งของวรรณกรรมยุคสังกัมก็คือ สาระประมาณมากทีเดียวเกี่ยวข้องกับทาง*โลก* (secular) เรื่องความรัก สงครามการสู้รบ เรื่องราวที่เขียนเป็นอนุสรณ์ถึงบุคคลหรือเหตุการณ์สำคัญ เรื่องการบริจาคและคุณูปการต่างๆ ของบุคคล งานเขียนบางส่วนให้ความสำคัญเชิงพื้นที่และสภาพนิเวศ นอกจากนี้มีรายละเอียดเกี่ยวกับความรู้ประเภทต่างๆ ก่อสร้างประติมากรรม สถาปัตยกรรม การใช้อิฐ หิน ไม้ นับว่าต่างจากตำนานนิทานเรื่องเล่าอื่นๆ อันเราคุ้นเคยกัน เช่น เป็นเรื่องเกี่ยวกับผู้อุปถัมภ์การเขียนหรือประพันธ์

งานในยุคสังกัมนั้นเอื้อต่อความเข้าใจประวัติศาสตร์ยุคต้นหรือเริ่มต้นประวัติศาสตร์ของทมิฬอย่างมาก สาระเรื่องราวจาก “กุราล” (Kural) ให้รายละเอียดเนื้อหาของชุมชนทมิฬยุคเริ่มแรก และจากงานเหล่านี้เองทำให้เราสามารถสร้างและฟื้นฟูอดีตของชุมชน ผู้คน และโลกของทมิฬยุคเริ่มแรกที่เรียกว่า *“ทมิฬกัม”* ได้

วรรณกรรมยุคสังกัมนับเป็นงานชุดใหญ่ มีทั้งบทกวีและคำประพันธ์ร้อยแก้วร้อยกรองเกี่ยวกับชาวบ้านทั่วไปของสังคมยุคต้น จัดรวมกันเป็นชุด เรียกชื่อต่างๆ กัน อาทิ *เอตตุโตไก ปัตตุปัต-ตู* บทไวยากรณ์ทมิฬชื่อ *ตวลกาเปี่ยม* คำสั่งสอนเรียกว่า *ติรุกกุราล* นอกจากนี้มีร้อยกรองเล่าเรื่องการชิงตัวเจ้าสาว เรื่องราวของวีรบุรุษ นักสู้ชาวบ้านซึ่งสำคัญไม่ด้อยกว่านักรบในมหากาพย์ นอกจากนี้มีคำประพันธ์ร้อยแก้วเกี่ยวกับวิถีชีวิตของผู้คนในสภาพแวดล้อมต่างๆ กัน วรรณกรรมที่ถือว่าเป็นมหากาพย์ของยุคนี้ให้รายละเอียดของสังคมระดับเมืองและการนับถือพุทธศาสนาในหมู่ชาวเมือง

อย่างไรก็ดียังมีผู้ที่ให้คำอธิบายเกี่ยวกับ “สังกัม” ซึ่งเป็นข้อเสนอต่างจากท่านผู้อื่นและเป็นความคิดเห็นซึ่งยังไม่อาจหาข้อยุติได้ในตอนนี้ คือ ความเห็นของอิเยนการ์ซึ่งกล่าวไว้อย่างน่าสนใจว่า

คำว่า “สังกัม” หรือ “สังฆัม” นั้นเป็นรูปแบบของคำทมิฬ จากคำในภาษาสันสกฤตว่า “สังฆ์” (Sangha) ซึ่งชนในศาสนาเชนและศาสนาพุทธนำมาใช้จนแพร่หลายเป็นที่รู้จักกัน หมายความถึง การชุมนุมหรือรวมตัวของบรรดาสานุศิษย์ ภิกษุ ภิกษุณี สาวก สาวิกา ตลอดจนนักบวช ต่างมาชุมนุมกันเพื่อปฏิบัติและหรือประพฤติตามกฎเกณฑ์และหลักคำสอน บรรดานักบวชและพระในพุทธศาสนาต่างพากันเดินทางแยกย้ายเข้าสู่แผ่นดินทมิฬเมื่อศตวรรษที่ ๔ ก่อน ค.ศ. แรกเริ่มเดิมทีก็อยู่กันตามป่านอกเมือง ยังไม่มีอิทธิพลต่อชาวทมิฬทั่วไปมากนัก จนกระทั่งล่วงเข้าคริสต์ศตวรรษที่ ๕ ด้วยเหตุนี้คำประพันธ์ของทมิฬในยุคต้นๆ จึงไม่มีการกล่าวถึงสงฆ์และพุทธศาสนิกชน ที่กล่าวถึงเป็นครั้งแรกคือใน *ปัตตินะพาไล* (Paṭṭi-nappālai) และ *มะฑุไรกาญจี* (Maduraikkāñji) การชุมนุมสงฆ์ในพุทธศาสนาครั้งแรกบนแผ่นดินทมิฬมีกล่าวถึงในมหากาพย์ภาษาทมิฬ *มณีเมฆาลัย* หรือ *มะฑุไรกาญจี* ผู้ประพันธ์บรรยายถึงเสียงแรกได้ยินยามรุ่งอรุณในเมืองคือ เสียงเป่าสังข์และเสียงสวดของพระสงฆ์สาวกแห่งพระพุทธเจ้า

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

บรรดาท่านทั้งหลายเหล่านี้มักมาชุมนุมกันเป็นครั้งคราวเพื่ออภิปรายความคิดเห็นต่างๆ การชุมนุมของชนในศาสนาเชนเกิดขึ้นครั้งแรกบนแผ่นดินทมิฬที่มะฑุไร เมื่อ ค.ศ. ๔๗๐ (ซึ่งไม่ใช่ “ทมิฬสังกัม” ดังเข้าใจกัน)

ต่อมาเมื่อลัทธิบูชาพระศิวะได้แพร่เข้ามาสู่มะฑุไรในคริสต์ศตวรรษที่ ๖ จึงมีการใช้คำว่า “สังกัม” เป็นครั้งแรกในภาษาทมิฬ หมายถึง การชุมนุมทางศาสนาเพื่อสอนธรรมะและร้องรำสรรเสริญพระศิวะ ความหมายของงานในยุคสังกัมจึงมีนัยถึงองค์รวมของบทขับร้องสรรเสริญพระศิวะหรือวิษณุ หรืออย่างน้อยที่สุดหมายถึงคำประพันธ์ทางด้านศาสนา [Iyengar, P.T.S., 2001: 246-252.]

ตามเรื่องราวข้างบนนี้พอกล่าวได้ว่า “สังกัม” หรือ “สังฆัม” นั้นสื่อถึงการประชุมหรือชุมนุมของผู้รู้หรือชนชั้นนำทางปรัชญาความคิดผ่านคำสั่งสอน ความเชื่อดั้งเดิม การเผยแผ่พุทธศาสนาและศาสนาพราหมณ์ ผลผลิตจากการชุมนุมเหล่านี้เป็นธรรมดาอยู่เองที่จะมีทั้งการเผยแพร่ความคิดและความพยายามจะบันทึกลงเป็นลายลักษณ์อักษร ในบรรดาเรื่องเล่าส่งต่อกันมาทั้งที่เป็นมุขปาฐะและหรือประวัติศาสตร์จากตำนานก็เป็นส่วนหนึ่งของการเผยแพร่ความคิดผ่านผู้รู้เหล่านี้

๓. “ทมิฬกัม” หรือ “ทมิฬาคัม”

ชนผู้ใช้ภาษาทมิฬเมื่อเข้าตั้งถิ่นฐานเป็นชุมนุมบ้านเมืองบนบกนั้น ส่วนใหญ่อยู่บริเวณคาบสมุทรทางใต้ที่มีหลักฐานเกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐานของชนเหล่านี้ทั้งทางฝั่งทะเลด้านตะวันตกและตะวันออกของคาบสมุทร ถ้าเรียกชื่อบริเวณดังกล่าวตามหลักฐานภาษาทมิฬเก่าสุดตั้งแต่ยุคสังกัม เรียกว่า “ทมิฬกัม” หรือ “ทมิฬาคัม” สอดรับกับหลักฐานภาษาต่างประเทศเรียกชื่อบริเวณซึ่งสื่อความหมายถึงบริเวณของทมิฬ อาทิ “ฑามิริกา” (Damirica) “ลีมิริเก” (Limyrike) ขณะที่เอกสารเก่าอีกบางส่วนเรียกดินแดนของทมิฬแต่ละกลุ่มแต่ละราชวงศ์ว่า “นาฑู” หรือ “นาฑุ” (nadu) ซึ่งความหมายเริ่มแรกหมายถึง “หมู่บ้าน” ต่อภายหลังจึงมีความหมายถึงหน่วยทางการปกครองของรัฐเป็นหมู่บ้านหนึ่ง

ทมิฬโบราณบริเวณตอนใต้ของคาบสมุทรแบ่งออกได้เป็น ๔ ส่วน ซึ่งนอกจากเป็นที่ตั้งถิ่นฐานแล้วยังมีชื่อฉายาอันแสดงถึงคุณสมบัติเด่นของดินแดนนั้น เช่น เป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ เป็นแหล่งผลิตละล้วนมีนัยถึงแหล่งที่ติดต่อค้าขายทั้งระหว่างกันเองและกับบรรดาชนจากภายนอก

“ทมิฬาคัม” แผ่นดินเก่าแก่ของทมิฬล้วนมีประวัติความเป็นมาเกี่ยวข้องกับชนเผ่ากลุ่มต่างๆ ตามที่ปรากฏในเอกสารเก่า

การรวมกลุ่มของชนผู้ใช้ภาษาทมิฬปรากฏเป็นคำเรียก “ลีมิริเก” หรือ “ฑามิริกา” ในเอกสารภาษาต่างประเทศ และ “ตมิฬาเทสะสังคหตัม” ในจารึกท้องถิ่นของกษัตริย์กาลเวลาแห่งแคว้นกลิงค์และโอริสสามาตั้งแต่ก่อนคริสต์ศตวรรษ นัยหนึ่งหมายถึงคนกลุ่มหนึ่งในอาณาบริเวณหนึ่งที่ได้มีการติดต่อค้าขายระหว่างกัน ส่วนอีกนัยหนึ่งหมายถึงการรวมตัวของกลุ่มชนผู้ใช้ภาษาทมิฬ คำหรือเทอมในความหมายเหล่านี้สื่อถึงปฏิสัมพันธ์ระหว่างชนกลุ่มต่างๆ ได้เกิดขึ้นร่วมภาษากันในบริเวณคาบสมุทรทาง

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ใต้อันสัมพันธ์กับมหาสมุทรอินเดีย *การดำรงอยู่* ของกลุ่มชนดังกล่าวในอาณาบริเวณหนึ่งๆ ถูกเรียกรวมว่า “ทมิฬกัม” ในเอกสารสมัยหลัง หมายรวมอย่างกว้างๆ ได้ว่าคือ *แผ่นดินของทมิฬ* และ *ทัศนะเกี่ยวกับ “โลก” ของทมิฬ* หรือผู้ใช้ภาษาทมิฬ ทั้งนี้สอดรับกับหลักฐานลายลักษณ์อักษรและวัตถุทางวัฒนธรรมอันได้จากการขุดค้นทางโบราณคดีบางส่วน ทำให้เราเห็นถึงพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของชนกลุ่มหนึ่งซึ่งได้สร้างความเป็นตัวตน การขยายบริเวณ การมีบทบาททางการค้า และการใช้อำนาจอย่างโดดเด่นในน่านน้ำมหาสมุทรอินเดียอยู่เป็นระยะเวลานาน ปรากฏตัวตั้งแต่ก่อนคริสต์ศตวรรษ และเริ่มขยายอำนาจทางการเมืองและการค้าในคริสต์ศตวรรษที่ ๙ สมัยราชวงศ์โจฬะทมิฬมีอำนาจสร้างแผ่นดินของตนเรียก “โจฬะมันฎะลัม”

นี่คือเรื่องราวการรวมตัวของกลุ่มชนจากทมิฬกัมถึงโจฬะมันฎะลัม

การสร้างแวดวงหรือสร้างเครือข่ายของชนผู้ใช้ภาษาทมิฬนั้น พบหลักฐานอยู่ในเอกสารชาวต่างประเทศแต่ครั้งสมัยกรีก-โรมันทำการค้าขายกับอินเดีย เช่น บริเวณฝั่งทะเลด้านตะวันตกของคาบสมุทรทางใต้ ซึ่งมีเมืองมูซีรีสและอีกหลายเมืองเป็นเมืองท่าค้าขายสำคัญ (เป็นบริเวณที่ทมิฬราชวงศ์เจระจากเมืองครูรูร์ตอนในแยกย้ายกันเข้ามาตั้งถิ่นฐานบริเวณชายฝั่งและทำการค้า พร้อมทั้งสร้างอำนาจในอาณาบริเวณนี้) เรียกกันว่าดินแดน “ลีมิริเก” ในเอกสารชาวต่างประเทศคำนี้มีความหมายสัมพันธ์กับคำในภาษาดราวิเดียนหมายถึงชาวทมิฬ การรวมตัวของชาวทมิฬสร้างโลกทางความคิดและวัฒนธรรมของตนเอง จึงปรากฏมาหลายร้อยปีก่อนคริสต์ศตวรรษ อาจตั้งแต่ก่อนสมัยพระเจ้าอโศกก็เป็นได้

อาณาบริเวณคาบสมุทรทางตอนใต้ที่เอกสารชาวต่างประเทศเรียกว่า “ลีมิริเก” นี้ ตรงกับที่ปรากฏชื่อเป็นภาษาทมิฬและเอกสารพื้นเมืองอื่นๆ ทั้งที่เล่าต่อกันมาและที่บันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษรในคำประพันธ์และวรรณกรรมยุคสังกัม ทมิฬกัมคือโลกของทมิฬ หรือบริเวณของกลุ่มชนซึ่งใช้ภาษาทมิฬเป็นหลักในการสื่อสารนอกเหนือไปจากการร่วมวัฒนธรรมอื่นแล้วแต่กรณี

หลักฐานทั้งด้านภาษา วรรณกรรม ตลอดจนหลักฐานต่างประเทศ ช่วยให้เราสามารถกำหนดขอบเขตเชิงพื้นที่ของ “ทมิฬกัม” ได้บ้าง ทั้งนี้โดยสืบจากความหมายของคำซึ่งสื่อถึง “ทมิฬ” เช่น “ลีมิริเก” “ดราวิดา” “ดามิริเก” เป็นต้น

คำว่า ลีมิริเก ซึ่งอ้างถึงใน *The Periplus* และในงานของปโตเลมีหมายถึง บริเวณฝั่งมะละบาร์ เชื่อกันว่ามาจากคำภาษาปรากฤต “ดิมิริกา” หรือ “ฑามิริเก” ซึ่งถอดมาจากคำในภาษาดราวิเดียนว่า “ทมิฬ” (Tamil) (หรือตามิล, ทมิฬ) คำเหล่านี้มีนัยถึงชาวทมิฬในพื้นที่หนึ่งๆ ในบางสมัยอาจหมายถึงอาณาบริเวณที่ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในวิวัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของชนท้องถิ่นกลุ่มหนึ่งที่เมืองมูซีรีสหรือเกรละซึ่งร่วมประวัติศาสตร์กับชนทมิฬ ตามความใน *The Periplus* บางทีเรียกว่า เอมโพเรียมเนาอูรา (Naoura) แต่ปโตเลมีอ้างว่าตรงบริเวณนี้มี “โปลิส” (polis) ชื่อตินดิษ (Tyndis) เกิดขึ้นก่อน “โปลิส-ตินดิษ” นี้จึงเป็นจุดเริ่มต้นที่มาทมิฬราชวงศ์หนึ่งเรียกว่า ราชวงศ์เจระ ส่วนพวกโจรสลัดก็พยายามเข้า

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ครอบครองคลังสินค้าต่างๆ แถบนี้ *The Periplus* ว่าพวกโจรสลัดเหล่านี้มีอำนาจมากขึ้นทุกที คุกคามทั้งอาณาจักรเจระโดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เมืองมูซีรีส และคุกคามพ่อค้าจากโลกตะวันตก

ตวลกาเปี่ยม หรือ *ตวลกัปปิอัม* อันเป็นผลงานจากการชุมนุมสังกัมครั้งที่ ๒ แม้เป็นตำราไวยากรณ์ แต่ก็ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมลักษณะต่างๆ ตลอดจนกล่าวถึงการรวมตัวของผู้ใช้ภาษาทมิฬที่เรียกว่า “ทมิฬกัม” นอกจากนี้ใน *ปายิรัม* (Payiram) มีคำว่า *“ทมิฬกูรุ”* (Tamilkūru) รวมความแล้วหมายถึง *“โลกของทมิฬ”* หรือ *“แผ่นดินของทมิฬ”* กล่าวได้ว่าวรรณกรรมยุคสังกัมมีสาระอันสัมพันธ์กับโลกทัศน์หรือทรรศนะเกี่ยวกับโลกและชีวิตของทมิฬตามที่ปรากฏ “ทมิฬกัม” อันเป็นคำศัพท์ที่เก่าแก่มีนัยถึงศูนย์รวมทางความคิดของชนผู้ใช้ภาษาทมิฬเกี่ยวกับวิถีชีวิต ภาษา แผ่นดินอันตนอยู่อาศัยและลักษณะวัฒนธรรมอื่นๆ ซึ่งบ่งชี้ความเป็นทมิฬ ต่อมาความคิดร่วมดังกล่าวนี้กลายเป็นสิ่งบ่งชี้พื้นที่หรือขอบเขตทางภูมิศาสตร์ที่ชาวทมิฬอยู่อาศัยโดยรวม ณ อาณาบริเวณหนึ่ง หน่วยอันเป็นองค์รวมดังกล่าวนี้เป็นที่ซึ่งผู้คนใช้ภาษาทมิฬในการสื่อสารระหว่างกัน เกิดจากการสนธิคำระหว่าง “Tamil” และ “Ulakam” คือโลกของทมิฬนั้นเอง [Balusamy, N., 2004: 12.] “ทมิฬกัม” นี้ปรากฏในเอกสารลายลักษณ์ในชุดของวรรณกรรมยุคสังกัม ถือเป็น *หลักฐานเก่าสุดที่เป็นภาษาท้องถิ่น* ในบริเวณอันสัมพันธ์กับเรื่องราวความเป็นมาและการตั้งถิ่นฐานของชนผู้ใช้ภาษาทมิฬ เป็นที่รู้จักกันดีอย่างน้อยตั้งแต่สมัยก่อนคริสต์ศตวรรษถึงต้นคริสต์ศตวรรษ ดังที่ปรากฏในจารึกอโศกและจารึกกษัตริย์การเวละ

หลักฐานในคำประพันธ์หรือวรรณกรรมยุคสังกัมทำให้เราทราบว่าทมิฬนั้นแบ่งขอบเขตทางภูมิศาสตร์ของตนตามลักษณะนิเวศดังกล่าวมาแล้ว คือ เขตทุ่งหญ้า ที่ลุ่มน้ำ เขตภูเขา และชายฝั่งทะเล ภาษาทมิฬมีคำว่า *“นานิลัม”* (Nanilam) อันมีนัยหมายถึง “คน” และหรือ “กลุ่มชน” ต่างๆ โดยเฉพาะ คนเหล่านี้จับกลุ่มตั้งถิ่นฐานอยู่ตามบริเวณอันมีพื้นภูมิประเทศต่างกัน ประกอบอาชีพต่างกันไปรวมได้ ๕ บริเวณ กล่าวคือ พวกที่อยู่ตามลุ่มน้ำนั้นทำการเกษตร ในเขตทุ่งหญ้าก็เลี้ยงปศุสัตว์ ขณะที่บางส่วนเป็นที่แห้งและหรือทะเลทรายก็จะเป็นถิ่นของผู้สัญจรร่อนเร่หรือผ่านทางไปค้าไปขาย ชนตามเขตภูเขาและป่าเป็นนายพรานนักล่า แสวงหาทรัพยากรธรรมชาติของป่า ตามชายฝั่งทะเลก็ประกอบอาชีพแสวงประโยชน์จากทะเล มีทักษะทางน้ำ และการใช้เรือ ในหมู่ชนต่างวิถีชีวิตเหล่านี้ “พ่อค้า” คือผู้ที่สร้างแวดวงการติดต่อและเครือข่ายการแลกเปลี่ยน

ฉะนั้นสภาวะของการแบ่งกลุ่มชนตามวิถีชีวิต ๕ กลุ่มใน ๕ บริเวณนั้นจึงเป็นเสมือนโครงสร้างทางสังคมของทมิฬกัม แต่ละกลุ่มคนใช้ชีวิตให้สอดคล้องกับระบบนิเวศ ฉะนั้นการใช้ชีวิตตามชายฝั่งทะเลและการตั้งถิ่นฐานบนบกจึงมีอยู่ต่างกัน แม้ว่าในที่สุดแล้วได้มีการสร้างแวดวงว่าติดต่อกันก็ตาม เกษตรกรและคนเลี้ยงปศุสัตว์มักต้องการหัวหน้าและนักปกครองผู้เข้มแข็งไว้ปกป้องและพิทักษ์ทรัพย์สินของตน ภายใต้ภาวะนี้หัวหน้าระยะแรกของชนพื้นถิ่นจึงมักเป็นผู้สามารถนำลูกน้องสู้รบปกป้องผลประโยชน์ตน โดยเฉพาะอย่างยิ่งฝูงปศุสัตว์และที่ทำกิน และเมื่อมีการขยายตัวเข้าสู่บริเวณตอนใน จึง

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ไม่แปลกอะไรที่หัวหน้าของกลุ่มชนเหล่านี้ในระยะแรกมักเป็นหัวหน้ากลุ่มของผู้เลี้ยงปศุสัตว์ (กษัตริย์นักรบ มิได้มีที่มาแบบในคติวรรณะของพราหมณ์ทางตอนเหนือ) ในถิ่นของพวกเลี้ยงสัตว์หรือทำการเกษตรเรียกหัวหน้าของพวกตนว่า “โกะ” (Kō) หรือ “โกน” (Kōn) หมายถึง “พวกเลี้ยงวัว” หัวหน้าเหล่านี้คือพวกที่คุมบริวารของตน [Mahalingam, T.V.,]

ตามที่กล่าวมานี้จะเห็นได้ว่า สังคมของทมิฬเมื่อแรกนั้นคนไม่ได้แบ่งตาม**วรรณะ** แต่แบ่งตามอาชีพและวิถีชีวิตซึ่งเป็นไปอย่างสอดคล้องกับสภาพภูมิศาสตร์และระบบนิเวศ

นักปราชญ์ฝ่ายทมิฬหลายท่าน เช่น ศรีนิวาส อิเยนการ์ ว่า ทมิฬกัมเป็นดินแดนของผู้ใช้ภาษาทมิฬ ภาษาทมิฬถูกใช้แพร่หลายอยู่ในบริเวณดังกล่าว นั่นก็คือ ชุมชนในแผ่นดินทมิฬกัมถูกเรียกชื่อตามภาษาที่ใช้ แม้ว่าชุมชนดังกล่าวประกอบด้วยหลายกลุ่มชาติพันธุ์ [Iyengar, S., n.d.] จึงสันนิษฐานว่าเดิมทีความคิดเกี่ยวกับ “ทมิฬกัม” นั้นได้ถูกสร้างขึ้นผ่านสื่อภาษา หรือกลไกทางภาษาที่ทำให้เกิดการสร้างแวดวงหรือเครือข่ายของกลุ่มชนต่างๆ นั่นเอง ซึ่งจะเห็นได้จากที่กล่าวมาแล้วในบทก่อนว่า ทั้งชาวบก-ชาวน้ำ ผู้ใช้ภาษาทมิฬสามารถสร้างแวดวงผ่านวิถีชีวิตร่วมกันกับผู้คนซึ่งเป็นผู้ผลิต และอาจมีวิถีชีวิตต่างกันก็ได้ เช่น เป็นเกษตรกรในที่อุดมหรือแสวงหาของป่าตามเขตภูเขา แลกเปลี่ยนสิ่งของกับชนที่มาจากทะเลทราย หรือข้ามน้ำข้ามทะเลมาจากนอกภูมิภาคก็ได้เช่นกัน

สภาวะดังกล่าวนั้นปรากฏอยู่ในคำประพันธ์ยุคสังกัม เช่น *“กุรุนโตไก”* (Kuruntokai) ซึ่งกล่าวว่าในสมัยอันรุ่งเรืองของชาวทมิฬนั้นมีพ่อค้าต่างแดนจากกรีก โรม และจีน เข้ามาสู่เมืองท่าของพวกทมิฬคือ “ฆาเวริปัฏนัม” ต่างประกอบธุรกิจการค้าของตน หลายคนในกลุ่มได้ตั้งถิ่นฐานถาวรอยู่บนแผ่นดินของทมิฬ ชนพื้นเมืองในพื้นที่จึงเรียกคนเหล่านี้ว่า “โมลิเปยาร์ เตยัตตาร์” (Molipeyar Teyattar) คือเรียกชื่อกลุ่มตามภาษาใช้กันในภูมิภาคที่ชนเหล่านี้เข้าไปติดต่อด้วย [จาก **Kuruntokai**, Stanza II.]

พิจารณาในแง่นี้ขอบเขตของ “ทมิฬกัม” จึงถูกกำหนดโดยอาณาบริเวณของกลุ่มชนซึ่งใช้ภาษาทมิฬ เมื่อนำขอบเขตทางการใช้ภาษามาสัมพันธ์กับสภาพทางภูมิศาสตร์ซึ่งกลุ่มชนเหล่านี้กระจายตัวอยู่และได้สร้างประวัติศาสตร์ของตนตั้งแต่การบอกเล่าสืบต่อจนผ่านมาเป็นลายลักษณ์อักษร เป็นหลักฐานประจักษ์อยู่ ที่สุดแล้วเราก็ได้เห็นทมิฬ ๓ กลุ่มคือ ราชวงศ์ปัณฑัย เจระ และโจฬะ

เรื่องราวการตั้งถิ่นฐานของชนผู้ใช้ภาษาทมิฬ ๓ กลุ่มหรือ ๓ ราชวงศ์นี้ ปรากฏเป็นเรื่องราวเล่าต่อกันมาทั้งที่ขับขานและที่บันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร อีกทั้งการขุดค้นทางโบราณคดีในสมัยหลังก็ได้มีความพยายามที่จะอธิบายชี้ชัดถึงการดำรงอยู่ของทมิฬและการเคลื่อนไหวในทางการค้าขายแลกเปลี่ยนอันสำแดงถึงการกระจายตัวของชาวทมิฬนอกไปจากตามเอมโพเรียมหรือเมืองท่าค้าขายชายฝั่งทะเล เป็นการขยายตัวและตั้งถิ่นฐานอยู่ตามบริเวณตอนในของลุ่มน้ำสำคัญ การผสมผสานและการปะทะสังสรรค์ของหลายชนชาติเผ่าพันธุ์กับชาวทมิฬจึงเกิดขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ส่งผลต่อพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของทมิฬในคาบสมุทรภาคใต้

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

อิลังโก อดิกาล (Ilangō Adikaḷ) ผู้แต่ง “*ศิลปาทิการาม*” ได้กล่าวถึงขอบเขตของ “ทมิฬกัม” ไว้ว่า แผ่นดินอันร่มเย็นของทมิฬล้อมรอบด้วยทิวเขา “ติรูมาล” (Tirumal) และ “มหาสมุทรแห่งเจ้าแม่กุมารี” (Lady’s ocean-Kumari) [**Silappadikaram.** Venil II. 1 and 2.] และอีกตอนหนึ่งว่า โลกของทมิฬนั้นทอดตัวอยู่ระหว่าง “วังกาตัม” (Venkaṭam) ทางตอนเหนือ (เมืองกาญจี) อันเป็นศูนย์อำนาจของราชวงศ์ปัลลวะก่อนการสร้างอำนาจของทมิฬราชวงศ์โจฬะ และ “กุมารี” ทางตอนใต้ [**Tol. Payiram.** 11. 1 to 3.]

กล่าวโดยรวมก็คือ โลกของทมิฬ หรือ “ทมิฬกัม” เป็นอาณาบริเวณค่อนข้างเป็นเอกเทศ ในทางภูมิศาสตร์ซึ่งล้อมรอบอยู่ด้วยระบบของภูเขาโดยธรรมชาติ ได้แก่ ทิวเขาฆาฏส์ตะวันตกและตะวันออก ปลายสุดก็คือแหลมโคโมริน อันเป็นบริเวณน้ำเชี่ยวกราก ในทางความเชื่อของคนพื้นเมืองบริเวณดังกล่าวอยู่ในอารักขาของเจ้าแม่กุมารี และแน่นอนในทางด้านภาษาแล้ว ภาษาทมิฬได้สร้างเครือข่ายให้ชนหลายกลุ่มสัมพันธ์กัน ส่วนในทางการเมืองอำนาจของกลุ่มชนเผ่าต่างๆ ยังคงอยู่ ปรากฏคำเรียกบรรดาพวกหัวหน้าเหล่านี้ว่า “เวลีร์” (Veḷir)

เอกสารทมิฬเก่าเป็นลายตัวเขียน (เก็บรวบรวมไว้ภายใต้ชื่อ “Mackenzie Collection” เช่น *ประวัติศาสตร์โบราณฏอนไฏมันฏะลัม* (Ancient History of Tondaimandalam) และเรื่อง *จักรวรรดิฏอนฏะมันในมณฑลกาญจี* (An Account of Tondaman Cokravarti in the District of Kanci) ว่าคนที่อยู่อาศัยเริ่มแรกในบริเวณนี้คือ *ชาวเวดดาร์* (Vedars) และ*กุรุมบาร์* (Kurumbars) กลุ่มหลังอ้างว่าตนมีที่มาจากกลุ่มชนซึ่งใช้ภาษากานนาฑะ (Kannada) เช่น ประกาศจารึกอโศกบนแผ่นหินหลักที่ ๑๓ กล่าวถึงชนเผ่าต่างๆ ได้แก่ พวก*ปุลินดะ* (Pulindas) อยู่ถัดไปจากพวก*อานธระ* (Andhras); นอกจากนี้มีพวกชาวภูเขาซึ่งกระจายอยู่ทั่วไป ได้แก่ *พวกกีราตะ* (Kiratas) *นาคา* (Nagas) *สวาระ* (Saavaras) เป็นต้น; ชื่อชนหลา ยกลุ่มเหล่านี้พ้องกับชื่อสถานที่ซึ่งอาจเป็นร่องรอยแหล่งที่พวกนี้เคยอยู่หรือตั้งถิ่นฐานก็ได้ เช่น จารึกพระเจ้าอโศกที่อ้างมาแล้วกล่าวถึงสถานที่แห่งหนึ่งชื่อ ปุลินดานากะ (Purindanaka) อยู่ใกล้อุชเชนี และแม่น้ำชื่อปุลลินดาอยู่ใกล้กับนาสิกในเขตแคว้นมหาราษฏร์; เอกสารต่างประเทศ เช่น บันทึกปโตเลมีเองเคยอ้างถึงชาวเขาซึ่งเขาเรียกว่า โปลินได (Poulindai) อยู่แถบเขาลาริเก (Larike) บริเวณเมืองคุชราต ซึ่งกินเนื้อดิบ กินรากไม้และผลไม้ป่า [**Epigraphia,** VIII, p. 188.; **Indian Culture,** I: 383.; **Indian Antiquary,** XI: 31.]

แม้แต่เอกสารหรือวรรณกรรมซึ่งรับอิทธิพลจากภาษาสันสกฤตของอินเดียฝ่ายเหนือ อาทิ *มหาภารตะ* และ *ปุราณะ* ล้วนกล่าวถึงชนเผ่ากลุ่มต่างๆ ซึ่งปะปนผสมผสานกับชนผู้ใช้ภาษาทมิฬ

มหาภารตะ กล่าวถึงชนชาติ ๓ กลุ่มคือ กาญจี (Kanci) ดราวิดา (Dravida) และอานธระ (Andhras)

เอกสารเก่าหริวงศ์ (Harivamsa) กล่าวถึง *ปุลินดะสวาระ* และ*บาร์บะระ* (Barbaras) ว่าเป็นผู้เลื่อมใสในลัทธิศักติซึ่งเชื่อในพลังอำนาจของสตรี;

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

เอกสารพราหมณ์ชื่อ *ไอตาเรียพราหมณา* (Aitareya Brahmana) จัดกลุ่มพวก*อานธระปุนดรา สะบาระ* และ *ปุลินดะ* อยู่ในชนชั้นจัณฑาล อันสืบมาจากวิศวามิตร;

มัตสยาปุราณะ และ*วิษณุปุราณะ* (Mastya/Vishnu Puranas) พาดพิงถึงกลุ่มคนดังกล่าวว่าเป็นพวกถิ่นทางใต้ คือชนที่พำนักอยู่ทักษิณบถ;

ส่วน *รามายณะ* กล่าวถึงสุครีพให้บริวารตามหานางสีดาไปยังประเทศต่างๆ ได้แก่ ประเทศของพวกอานธระ ปุนดระหรือปุลินดะ โจฬะ ปัณฑัย และเกรละ เป็นต้น

ทั้งหมดเหล่านี้สะท้อนถึงความหลากหลายของกลุ่มชนบริเวณคาบสมุทรทางใต้ ซึ่งในที่สุดแล้วพัฒนาการของชนผู้ใช้ภาษาทมิฬได้สร้างบทบาทอันโดดเด่นของตนในการค้ามหาสมุทรอินเดีย และในการเข้าตั้งถิ่นฐานบริเวณลุ่มน้ำตอนในหลังฝั่งทะเล แล้วสามารถรวมกลุ่มกันระดับรัฐอาณาจักร ขยายอำนาจทางการเมืองและการค้าออกไปกว้างขวาง

หลักฐานที่เป็นลายลักษณ์อักษรจากวรรณกรรมยุคสังกัมนี้ปรากฏบุคคลในตำนานผู้หนึ่งซึ่งเป็นบรรพบุรุษของทมิฬราชวงศ์โจฬะชื่อ *การิกัล* (Karikala) หรือ*ไรกัล* โดยรวมแล้วบทประพันธ์หรือคำประพันธ์ ตลอดจนวรรณกรรมของยุคนี้เริ่มกล่าวถึง ๓ ราชวงศ์ ได้แก่ ปัณฑัย โจฬะ และเจระ ขึ้นมามีอำนาจในดินแดนทางใต้ของคาบสมุทร ต่อมาปลายยุคสังกัม ชนเผ่ากลุ่มหนึ่งชื่อ *กัลลาบฮฺรา* (Kalabhra) เข้ามายึดอำนาจตามบริเวณชายฝั่งของอินเดียตอนใต้และลุ่มน้ำใหญ่ ว่ากันว่าเป็นกลุ่มชนที่นับถือศาสนาพุทธและศาสนาเชน และหลังจากนี้ประมาณคริสต์ศตวรรษที่ ๔ ราชวงศ์ปัลลวะก้าวขึ้นสู่อำนาจ ตั้งราช-ธานีที่กาญจีปุรัมที่ปากแม่น้ำทางฝั่งทะเลตะวันออก หลังจากสมัยปัลลวะทมิฬสามราชวงศ์จึงขึ้นมามีอำนาจ การรวมกลุ่มของทมิฬเป็นเผ่า ๓ เผ่าอยู่บริเวณตอนใต้ของคาบสมุทร มีชื่อปรากฏเกี่ยวข้องอยู่กับเมืองค้าขายชายฝั่งทะเลเวลานั้น สมัยปโตเลมีเมืองเหล่านี้ถูกกล่าวถึงในฐานะเป็นเมืองที่มีคลังสินค้าและเป็นคลังสินค้าอยู่ในตัวเอง ทำให้เราเห็นถึงการเติบโตของทมิฬและพัฒนาการอันคับคั่งของการค้าชายฝั่งควบคู่กันไป นี้คือการคลี่คลายแห่ง “โลกของทมิฬ” หรือ “ทมิฬกัม” ทางตอนใต้ของคาบสมุทรอย่างชัดเจน โลกของทมิฬซึ่งเปิดกว้างออกสู่การติดต่อแลกเปลี่ยนค้าขาย สั่งสมความมั่งคั่ง เท่าๆ กับที่มีการรวมตัวสังสรรค์กับชนกลุ่มต่างๆ ทางตอนในของคาบสมุทร และแน่นอนว่าการขยายสู่ดินแดนข้างใต้ ไม่ว่าโดยการรุกคืบของราชาแห่งศาตะวาหณะหรือราชาแห่งกลิงค์อันเป็นกลุ่มชนอื่นมิใช่สิ่งที่เป็นไปไม่ได้ ดังจะเห็นได้จากกรณีของศาตะวาหณะที่ขยายเข้าสู่เขตอานธระประเทศ และการที่ราชาแห่งกลิงค์พยายามสลายกลุ่มสหพันธ์ชาวทมิฬตามที่กล่าวในจารึก

บนแผ่นดินที่เรียกว่าทมิฬกัม มีหลักฐานของชาวดราวิเดียนเก่าคือ *วัฒนธรรมเมกาลิธ* อันเป็นประเพณีเกี่ยวกับศพ ที่ฝังศพในวัฒนธรรมนี้กระจัดกระจายอยู่ทั่วคาบสมุทรจากทางตอนเหนือใต้ภูเขาวินธัยลงไป กล่าวได้ว่าสังคมดังกล่าวเป็นสังคมที่หลากหลายทางวัฒนธรรม แต่ในช่วงเวลาหนึ่งก่อนคริสต์ศตวรรษ ชนเหล่านี้ได้สรรค์สร้างภาษาเป็นกลไกอันสำคัญที่หลอมหล่อชีวิตวัฒนธรรมของคนต่าง

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

เผ่าพันธุ์เหล่านี้ เกิดโลกทัศน์ทางวัฒนธรรมร่วมกันดังกล่าวมาแล้ว วัตถุทางวัฒนธรรมของ “ทมิฬกัม” สะท้อนถึงพัฒนาการของช่างฝีมือ ความรู้เทคโนโลยีด้าน โลหะการ การประกอบอาชีพ พ่อค้า และชนในสังคม

ร่องรอยของเหรียญโรมันเก็บอย่างมีแบบแผน ที่หลุมศพบางแห่งล้อมด้วยแผ่นอิฐ แสดงถึงการจัดระเบียบด้วยการใช้แรงงาน

ได้พบวัตถุเครื่องมือเครื่องใช้ทำจากเหล็ก เช่น จอบ เครื่องดักจับม้า และเครื่องมืออื่นๆ อาจได้จากช่างเหล็กซึ่งเดินทางแวะเวียนตามที่ต่างๆ หรือได้มาจากการแลกเปลี่ยน เราไม่อาจรู้ได้ (นักโบราณคดีเคยขุดพบเตาหลอมโลหะจากแหล่งโบราณคดีบนที่ราบสูงเดคคัน และพบว่าแหล่งโบราณคดีที่โกดุมานัลทางตอนใต้ เป็นศูนย์กลางการผลิตเครื่องมือเหล็ก เป็นต้น)

เครื่องปั้นดินเผาพบ ณ ที่ฝังศพส่วนใหญ่เป็นเครื่องปั้นดินเผาสีดำแดง (Black-and-Red Ware) ซึ่งอาจเป็นของทำขึ้นในถิ่น แสดงว่ามีช่างชำนาญพิเศษเกิดขึ้นแล้ว ชิ้นส่วนเครื่องปั้นดินเผาบางชิ้นมีรอยขูดขีดของกราฟฟิตีบนพื้นผิว บางลวดลายลักษณะเหมือนสัญลักษณ์บนตราประทับเมืองฮะรัปปาจากลุ่มน้ำสินธุ พบลูกปัดจำนวนหนึ่งซึ่งอาจถูกใช้เป็นวัตถุสำหรับแลกเปลี่ยนในท้องถิ่น หรือในเครือข่ายที่กว้างขวางกว่า

นอกจากนี้ยังพบจารึกสั้นเป็นคำอุทิศอยู่ในยุคแรกจารึกอยู่ตามถ้ำ เบื้องต้นเป็นจารึกของพวกหัวหน้า ต่อจากนั้นจึงเป็นจารึกของช่างฝีมือ พ่อค้า สงฆ์ในพุทธศาสนา และนักบวชในศาสนาเชน

จารึกอ้างถึงชุมชนพราหมณ์เมื่อเวลากลางสหัสวรรษแรก ภาษาที่ใช้เป็นภาษาทมิฬและมีคำปรากฤตบางคำปนอยู่ด้วย แสดงว่าอาจมีการปรับปนทางด้านอักษรภาษา

ชิ้นภาชนะขนาดใหญ่บางชิ้นมีจารึกขีดเป็นร่องรอยอยู่ด้วย ชิ้นส่วนสมัยหลังๆ ประกาศอาชีพของผู้อุทิศไว้ด้วย หลายคนเป็นพ่อค้าขายผ้า น้ำตาลเมา ธัญพืช และเกลือ ช่างฝีมืออื่น เช่น ช่างทำทอง ช่างอัญมณี

เหล่านี้มีนัยถึงสังคมของกลุ่มชนซึ่งประกอบอาชีพหลากหลาย เฉพาะอย่างยิ่งช่างฝีมือหลายกลุ่มได้เกิดขึ้นแล้ว

แม้ภาษาเป็นกลไกให้คนหลายกลุ่มเหล่าปะทะสังสรรค์กัน แต่การเติบโตของทมิฬกัมนั้นสัมพันธ์กับการค้าโดยตรง ไม่ใช่เฉพาะการขยายตัวของการค้าชายฝั่งที่ไม่เพียงสร้างเครือข่ายระหว่างเมืองท่าการค้าหรือเอมโพเรียมตามชายฝั่งทะเล แต่ในที่สุดแล้วการขยายตัวทางการค้าบวกกับการแสวงอำนาจของหัวหน้ากลุ่มชนทั้งหลายซึ่งขยายอำนาจเข้าสู่บริเวณพื้นที่เกษตรกรรมของลุ่มน้ำใหญ่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวทมิฬราชวงศ์โจฬะแห่งลุ่มน้ำฆาเวรีแผ่อำนาจไปทั่วน่านน้ำมหาสมุทรอินเดียและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ ๙ เป็นต้นไป อำนาจของ “โจฬะมันฎะลัม” ก็แผ่กว้างขวาง และได้สร้างความศักดิ์สิทธิ์ของอำนาจนั้นด้วยการสถาปนาศาสนา พร้อมสร้างอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่เพื่อบรรจุน้ำ

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ศักดิ์สิทธิ์จากแม่น้ำคงคา มหาราชาแห่งโจฬะทรงมีประกาศให้โลกรู้ถึง “กังไกกอนฎะโจฬะปุรัม” (Gangai kondacholapuram) ทรงตั้งราชธานี ณ ที่นี้ให้ปรากฏนามว่า นครแห่งโจฬะผู้มีชัยเหนือลุ่มน้ำคงคา

ในบรรดาชนผู้ใช้ภาษาทมิฬ โจฬะเป็นกลุ่มชนซึ่งไม่เพียงพยายามสร้างอำนาจจากการค้าตามเมืองชายฝั่งทะเลและขยายอำนาจไปด้วยการมีกองเรืออันมีประสิทธิภาพเท่านั้น เรื่องเล่าตามตำนานของโจฬะยังกล่าวถึง “กไรกัล” กษัตริย์ในตำนานผู้ซึ่งพยายามเข้าครอบครองและขยายพื้นที่ทำกินจากฝั่งทะเลเข้าสู่ดินแดนตอนในของลุ่มน้ำฆาเวรี กไรกัลได้ชื่อว่าเป็นกษัตริย์ในตำนานยุคสังกัม ตามตำนานเล่าว่าได้ขึ้นมามีอำนาจโดยการเสี่ยงทาย เขาเป็นเชื้อสายของตระกูลอำนาจเดิม แต่ลี้ภัยอยู่ในเมืองอุไรยูร์* ตามประเพณีของเมือง ทางการจะส่งช้างคล้องมาลัยไว้ที่งวง เสี่ยงทายหาผู้มีบุญมาปกครองบ้านเมือง พวงมาลัยตกลงที่ผู้ใดผู้นั้นจะได้เป็นกษัตริย์ กไรกัลได้เป็นกษัตริย์ด้วยวิธีนี้ กไรกัลถูกนำตัวจากเมืองครูรูร์ไปที่อุไรยูร์ ได้รับสถาปนาเป็นกษัตริย์ของโจฬะ พระองค์เป็นนักรบผู้สามารถ ปราบปรามทั้งราชวงศ์เจระและปัณฑัย ตามเรื่องว่าทรงมีกองทัพเรือ ทรงสามารถรุกไปถึงศรีลังกา

ในที่สุดพระองค์ทรงตั้ง**ปุหาร์**เป็นเมืองท่าสำคัญ และตั้งเมืองหลวงที่อุไรยูร์ นี้คือสัญลักษณ์แห่งการขยายตัวเข้าสู่ในแผ่นดินของโจฬะ อาณาจักรมิใช่เกิดเพราะความมั่งคั่งทางการค้าเพียงอย่างเดียว พื้นที่ทางเกษตรในลุ่มน้ำฆาเวรีได้เป็นฐานรองรับการเติบโตของจักรวรรดิโจฬะต่อไปข้างหน้า

ตามตำนานว่าพระองค์บุกเบิก**ป่า**เปิดที่ทำกินและเข้าครอบครองฎอนไฎมันฎะลัม (Tondai mandalam) ของปัลลวะไว้ในครอบครอง

ศิลปาทิการาม บันทึกไว้ว่ากไรกัลรุกคืบเข้าทางตอนเหนือถึงหิมาลัย และเรียกเก็บส่วยบรรณาการจากเจ้าเผ่าทั้งหลาย

กวีบรรยายถึงพระราชกรณียกิจของพระองค์ใน*ปัตตินะปาไล* (Pattinappalai) [Subrahmanian, S., 2005: 45-48.]

การขยายตัวทางการค้าของกษัตริย์แห่งเมืองค้าขายต่างๆ ในสมัยโบราณเป็นสิ่งที่รู้กันทั่วไป ดังเช่น เรื่องราวตอนหนึ่งใน *มณีเมฆาลัย* ว่า เมืองปุหาร์นั้นล้อมรอบไปด้วยทะเล เจ้าแห่งเมืองปุหาร์ได้แต่งงานกับลูกสาวของพ่อค้าแห่งศรีลังกา เป็นต้น ว่ากันว่าลูกสาวคนนี้ของพ่อค้ามีเชื้อสายของเผ่านาคา บุตรชายอันเกิดจากลูกสาวพ่อค้ามีอำนาจเหนือฎอนไฎมันฎะลัมที่เมืองกาญจี เป็นต้น พวกเหล่านี้ในที่สุดแล้วเกี่ยวดองเป็นเครือญาติกับโจฬะทั้งสิ้น

กล่าวได้ว่าในบรรดากลุ่มทมิฬตามเมืองค้าขายและคลังสินค้าชายฝั่งทะเล รวมกับศรีลังกาด้วยนั้น ได้สร้างแวดวงการติดต่อค้าขายแลกเปลี่ยนและเกี่ยวดองเป็นเครือญาติกัน เล่ากันสืบเนื่องจนเป็นตำนาน

นอกจากทมิฬราชวงศ์โจฬะซึ่งยึดครองลุ่มน้ำฆาเวรีไว้ได้แล้ว ราชวงศ์ปัณฑัย เป็นทมิฬอีกกลุ่มหนึ่งซึ่งมีอำนาจเก่าแก่ก่อนกลุ่มอื่น เดิมทีมีศูนย์กลางอยู่ใกล้ชายฝั่งทะเล พวกปัณฑัยนั้นเติบโตมาจาก

---

*เมืองนี้ภายหลังกลายเป็นราชธานีของจักรวรรดิโจฬะ

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

การขยายตัวตามชายฝั่งทะเล เป็นพวกที่นับถือเทพแห่งท้องทะเล ประวัติการค้าขายของพวกปัณฑัย ปรากฏอยู่ในเอกสารพ่อค้าชาวต่างประเทศมาตั้งแต่ยุคต้น จึงมีนัยสำคัญถึงการขยายตัวของพวกทมิฬว่ามีฐานรองรับอยู่ที่การค้าชายฝั่งทะเล

ประวัติความเป็นมาของปัณฑัยมีขึ้นอย่างน้อยที่สุดตั้งแต่ยุคสังกัม เพราะกษัตริย์ปัณฑัยหรือเจ้าปัณฑัยเป็นผู้อุปถัมภ์การสังคายนาหรือสังกัม บรรดาวรรณกรรมลายลักษณ์ต่างๆ ถึง ๓ ครั้ง การสังกัมแต่ละครั้งเกิดขึ้น ณ เมืองหลวงของพวกปัณฑัย ซึ่งย้ายเมืองหลวงศูนย์กลางของตนถึง ๓ ครั้งเช่นกัน จนกระทั่งที่สุดแล้วพวกปัณฑัยจึงตั้งเมืองหลวงของตนที่ “มะฑุไร” แห่งลุ่มน้ำไวไก อันมีนัยถึงการขยายตัวจากชายฝั่งทะเลเข้าสู่ดินแดนลุ่มแม่น้ำทางตอนในโดยที่ยังคงรักษาเมือง “กอรไก” ไว้เป็นเมืองท่าสำคัญของปัณฑัย [Subrahmanian, N., 2005: 52-53.]

เป็นที่น่าสังเกตว่าทมิฬในยุคสังกัมแม้รวมกันเป็น ๓ กลุ่มใหญ่ แต่ก็ยังมีชนเผ่าและกลุ่มโคตรพื้นเมืองปกครองกันเองภายใต้หัวหน้าเผ่าอีกไม่น้อย ทมิฬในยุคสังกัมรู้จักชนเผ่าเหล่านี้ และได้ขยายเครือข่ายข้ามพรมแดนติดต่อกัน พวกเหล่านี้ปรากฏชื่ออยู่ในบทประพันธ์ยุคสังกัม *จึงสันนิษฐานได้ว่าการแพร่หลายของเรื่องราวทั้งโดยการจดจำมุขปาฐะและบันทึกเรื่องราวเป็นภาษาทมิฬ ได้มีส่วนทำให้ผู้คนชุมชนชาวเผ่าเหล่านี้ผสมผสานโลกทัศน์เข้าด้วยกัน เกิดการรับรู้เกี่ยวกับทมิฬกัม*

หัวหน้าเผ่าต่างๆ ที่ปรากฏในประวัติศาสตร์ของทมิฬยุคสังกัม เช่น มุตตาไรยาร์ (Muttaraiyar) และอรุวาลาร์ (Aruvalar) โอลิยาร์ (Oliyar) ติไรยาร์ (Tiraiyar) กัลวาร์ (Kalvar) ปะราตาวาร์ (Paratavar) อยาร์ (Ayar) และกลุ่มสำคัญบางกลุ่มรอบๆ เมืองมหามัลลิปุรัม (อันเป็นเมืองสำคัญของพวกปัลลวะ) และที่อยู่ขึ้นไปทางตอนเหนือ เช่น กังกะ (Ganga) กลิงค์ [Subrahmanian, N., 2005: 56.]

นอกจากหลักฐานลายลักษณ์ตามที่กล่าวมาอันแสดงถึงว่าได้เกิดพัฒนาการของ “ทมิฬกัม” นักวิชาการบางท่านมีความเห็นว่า ชื่อที่พระเจ้าอโศกให้จารไว้ในจารึก “โจฬะ” “เจระ” “ปัณฑย” และ “สัตย-บุตร” เป็นชื่อของกลุ่มชนอันเป็นเบ้าหลอมทางวัฒนธรรมของ “ทมิฬกัม” หรือ “ตมิลาฮัม” (Tamilaham) คือ โลกของบรรดาชนชาติซึ่งใช้ภาษาทมิฬอันเป็นกลุ่มภาษาที่โดดเด่นที่สุดที่ชาวดราวิเดียนใช้กันอยู่ในตอนนั้น [Thapar, R., 2003: 229.]

จะเห็นได้ว่าอย่างน้อย ๓ ชื่อที่ปรากฏในจารึกอโศกเป็นชื่อของกลุ่มชนซึ่งมีพัฒนาการทางประวัติศาสตร์สืบเนื่องไปในสมัยหลัง เกิดเป็นรัฐอาณาจักรที่มีบทบาททางการค้าและอำนาจแผ่ไปในน่านน้ำมหาสมุทรอินเดีย บางรัฐเป็นราชอาณาจักรแผ่ไปถึงน่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กลายเป็นอาณาจักรที่สามารถสร้างระบบกษัตริย์อันมั่งคั่งและมั่นคงได้ชั่วระยะเวลาหนึ่ง นั่นคือ “โจฬะมันฑละ”

กว่าจะถึงตอนนั้น เพียงคำว่า “สัตยปุระ” หรือ “สัตยบุตร” ซึ่งเราไม่รู้ว่าหมายถึงชาวดราวิเดียนกลุ่มใด แต่คำว่า “ปุตร” ใช้เป็นอาคมต่อท้ายคำ สะท้อนถึงระบบโคตรตระกูลอันมี “เจ้าเผ่า” เป็นหัวหน้า ช่วงสมัยที่มีการหล่อหลอมจนเกิดเป็นโลกแห่งชนผู้ใช้ภาษาทมิฬหรือ “ทมิฬาฮัม” นั้นคงอยู่ในช่วงก่อนต้น

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

คริสต์ศตวรรษหรือในสมัยพระเจ้าอโศก ยังมีหลักฐานอีกกลุ่มหนึ่งแสดงนัยแห่งการเกี่ยวข้องระหว่างทมิฬกัมและพัฒนาการของเมืองทาค้าขายและหรือคลังสินค้า เป็นเรื่องราวอยู่ในเอกสารต่างประเทศ งานวรรณกรรมชิ้นสำคัญ และหลักฐานโบราณคดี

วรรณกรรมชิ้นสำคัญ เช่น *รามายณะ* โดย *วาลมีกิ* กล่าวถึงเมืองซึ่งอยู่ใต้สุดของคาบสมุทรอินเดีย คือ “กปฏปุรัม” (Kapatapuram) จึงมักมีการนำเรื่องนี้มาอ้างว่าเป็นเมืองเก่าแก่ สถานที่ประชุม “สังกัม” ครั้งแรก แล้วเมืองนี้จมหายลงไปในทะเล

บ้างก็ว่า *กถียาณ* (Kathyayana) ซึ่งเขียนอธิบายถึงตำราไวยากรณ์ของปานินี (ประมาณเวลา ๔๐๐ ปีก่อน ค.ศ.) ในเอกสารของท่านชื่อ *วาร์ติกะ* (Vartica) ได้กล่าวถึงชาวทมิฬกลุ่มเจระ โจฬะ และปัณฑัยไว้ในงานนี้

เช่นเดียวกัน *โกฑิลญะ* ผู้เขียน *อรรถศาสตร์* (Arthasasthra) ได้กล่าวถึงเมืองอันเป็นแหล่งสินค้านานาชนิด อยู่ทางตอนใต้ของคาบสมุทร ชื่อ กปฏปุรัม (Kapatapuram) กุรุนา (Guruna) และมะฑุรา (Madura) บรรดาเมืองเหล่านี้เป็นเมืองค้าขายของชนพื้นเมืองทางใต้ [Kasinathan, N., 2006: 37-38.]

หลักฐานที่เราได้จากเรื่องชาดก เปิดเผยถึงเมืองท่าค้าขายต่างๆ ตลอดจนการเดินเรือในมหาสมุทรของผู้คนทางใต้ นอกเหนือไปจากที่แสดงกิจกรรมของพ่อค้าในอินเดียตั้งแต่ยุคต้นประวัติศาสตร์และก่อนประวัติศาสตร์ กล่าวโดยรวมแล้ว เรื่องชาดกแสดงสภาพทางการเมือง เศรษฐกิจ-สังคมของบ้านเมืองในลุ่มน้ำคงคาตอนกลาง ช่วงเวลาตั้งแต่กลางสหัสวรรษก่อน ค.ศ.

ชาดกหลายเรื่องกล่าวถึงอาณาจักรทางใต้และที่อยู่นอกพรมแดนอินเดียออกไปทางเหนือและตะวันตกเฉียง ชาดกเรียกบ้านเมืองของชาวทมิฬว่า ดราวิดา (Jataka no. 480, Akirti Jataka.) ภายใต้ราชาเรียกว่า “ดราวิดาราชา” (Dravidarajya) เมืองบางเมืองเป็นพวกสมันตราช ขึ้นอยู่กับกรุงพาราณสี (Srijataka, Jataka no. 284.) เมืองบางเมืองถูกกำหนดเจาะจงเป็นแผ่นดินของทมิฬโบราณอันเป็นที่หล่อหลอมโลกทัศน์ของชนผู้ใช้ภาษาทมิฬ ก่อเกิดเป็นบริเวณอันมีสำนึกร่วมกัน ดังปรากฏในเอกสารเก่าแก่ทั้งของท้องถิ่นและจากภายนอก เรียกว่า ทมิฬกัม ฉายภาพของวิถีชีวิต การตั้งถิ่นฐาน ตลอดจนการขยายตัวของทมิฬเมื่อแรกเริ่มมีทั้งชาวน้ำริมฝั่งทะเล กลุ่มชนตามป่า เขา ซึ่งเป็นนักรบและเกษตรกร นับถือต้นไม้อาทิ กลุ่มที่สำคัญกลุ่มหนึ่งคือ “กะดัมบา” (Kadamba) ปรากฏชื่อนี้ในงานเขียนเป็นลายลักษณ์อักษรชื่อ *ปุราณะนูรู* ว่า “กะดัมบา” เป็นเผ่านักรบกลุ่มใหญ่ในเขตแคว้นแดนทมิฬ นับถือต้น “กตัมพุ” (Kadambu) เป็นสัญลักษณ์ของความเชื่อ เป็นที่สิงสถิตของเทพ “มูรูกัน” (Murugan) วรรณคดีเก่าเรียก “มูรูกัน” ว่า “กะดัมบา” บรรดาชนเผ่านักรบซึ่งนับถือต้นกตัมพุกระจายกันอยู่ทางใต้และตะวันตกเฉียงใต้ของที่ราบสูงไมซอร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่อยู่ทางฝั่งตะวันตกจะเป็นพวกโจรสลัด ทั้งที่อยู่ใกล้ชายฝั่งและที่อยู่ทะเลนอก [Subrahmanian, N., 2005: 42-45.]

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ตามพรมแดนบางแห่งเป็นกลุ่มโคตตระกูลซึ่งการใช้ภาษาได้ผูกรวมพวกเขาไว้ด้วยกัน เช่นที่ใกล้ถิ่นของเจระ ทางบริเวณที่กรณาฏกะซึ่งเป็นพรมแดนของทมิฬกัม เป็นกลุ่มโคตรตระกูลเวลีร์ บริเวณตั้งแต่ตะวันตกเฉียงใต้ของทิวเขาฆาฏส์ลงไปถึงปลายแหลม มีกลุ่มสำคัญคือกลุ่มพวก “ไอ” พวกไอนี้เรียกอีกชื่อหนึ่งว่า “ไอยาร์” (Ayar) หรือ “อันดิรัน” (Andiran) และเป็นผู้อุปถัมภ์กวีคนสำคัญซึ่งแต่งคำประพันธ์ในชุดวรรณกรรมยุคสังกัมด้วยผู้หนึ่ง

เป็นที่น่าสังเกตว่าบรรดาผู้อุปถัมภ์และส่งเสริมเหล่ากวีซึ่งแต่งคำประพันธ์ในชุดวรรณกรรมสังกัมเป็นหัวหน้าเผ่าชนกลุ่มต่างๆ ที่อยู่ตามเขาก็มี แสดงว่าวรรณกรรมซึ่งเป็นตัวแทนการใช้ภาษาทมิฬนี้มีบทบาทสำคัญต่อการเชื่อมโยงเครือข่ายของทมิฬกัมที่มีชื่ออยู่ในเอกสารโบราณ เช่น

หัวหน้ากลุ่มอวิอาร์ (Aviar)

“ปารี” (Pari) แห่งปะรัมบู (Parambu)

“กะรี” (Kari) แห่งโกวาลูร์ (Kovalur)

“อดิอัน” (Adian) แห่งตะกาดูร์ (Tagadur)

“นัลลิ” (Nalli) แห่งฏอฏฏิ (Totti hill)

“โอรี” (Ori) แห่งเขาคอลลิ (Kolli hill)

ในบรรดาเหล่านี้หัวหน้าบางคนขึ้นอยู่กับกษัตริย์ราชวงศ์เจระ ได้รับการสรรเสริญมากอยู่ในคำประพันธ์ เช่น หัวหน้าแห่งตะกาดูร์นั้นมีอำนาจเหนือชุมชนแห่งเขากุดิไร (Kudirai) และเป็นหัวหน้าเหนือพวกมะลาวาร์ (Malavar) อีกด้วย

จะเห็นได้ว่า ทมิฬกัมอันเป็นที่ก่อเกิดสำนึกร่วมของชนผู้ใช้ภาษาทมิฬนั้นถูกภาษาร้อยรัดไว้ด้วยกัน ขณะเดียวกันการค้ากลับเป็นกลไกอันสำคัญในการขยายตัวและขยายอำนาจของทมิฬ บริเวณอันเป็นองค์รวมของสภาพนิเวศทั้งห้าคือความจริงซึ่งสะท้อนอยู่ในวรรณคดีของทมิฬ มันสะท้อนถึงชีวิต ความเป็นอยู่ การทำมาหากิน สภาพเศรษฐกิจ และโครงสร้างสังคมด้วย วิถีชีวิตของคนในแผ่นดินทมิฬจึงสัมพันธ์กับสภาพนิเวศแต่ละบริเวณ ดังกล่าวมาแล้ว ผู้ที่อยู่บนเขา ที่ลุ่ม ป่า ชายฝั่ง และทะเลทราย คนเหล่านี้แยกกันประกอบอาชีพทำมาหากินต่างๆ กัน จับปลา หาของทะเล งมไข่มุก ต่อเรือ เดินเรือ ค้าขาย ทำเกลือ ปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มคนเหล่านี้ทั้งระหว่างกันเองและกับคนจากภายนอก จึงเป็นการค้าขาย เฉพาะอย่างยิ่งการค้าขายทางทะเล วรรณกรรมยุคสังกัมกล่าวถึงกษัตริย์ราชวงศ์เจระเข้าโจมตีเรือของพวกยะวะนะ (กรีก-โรมัน) ซึ่งเข้ามาค้าขาย ราชวงศ์โจฬะก็ออกค้าขายทางเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้พบทรัพย์สมบัติและอัญมณีมีค่ามากมาย กวีสังกัมบรรยายถึงการเลี้ยงเฉลิมฉลองและความมั่งคั่ง กล่าวถึงเนื้อสัตว์หวานฉ่ำ น้ำอมฤต “สามน้ำ” อันชุ่มชื่น ได้แก่ น้ำมะพร้าว น้ำผลไม้ และน้ำอ้อย เมรัยน้ำตาลเมาจากต้นปาล์ม และเครื่องดื่มรสรุนแรงฉุนเฉียว [Wolpert, 2007: 77.; Auboyer, J., 2002: 81-82.]

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

วิวัฒนาการของชนผู้ใช้ภาษาทมิฬตามกล่าวมาตั้งแต่การสร้างโลกทัศน์ร่วมกัน เป็นที่รู้จักกันว่า “ทมิฬกัม” ปรากฏเรื่องราวความเก่าแก่จากคำบอกมุขปาฐะ วรรณกรรมยุคสังกัม และบันทึกชาวต่างประเทศ ตลอดจนหลักฐานทางวัตถุอื่น ล้วนแสดงนัยสำคัญแห่งพัฒนาการของทมิฬกัมในโลกของผู้ใช้ภาษาทมิฬชัดเจน

๕.๒ ดินแดนแห่งสามลุ่มน้ำและราชวงศ์กษัตริย์

อาณาบริเวณสามลุ่มน้ำนี้อยู่ในเขตรัฐทมิฬนาฑูปัจจุบัน เป็นสามลุ่มน้ำแห่งพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของทมิฬสามราชวงศ์ “มะฑุไรแห่งลุ่มน้ำไวไก” “เจระแห่งลุ่มน้ำเปริยาร์” และ “โจฬะแห่งลุ่มน้ำฆาเวรี” ต้นกำเนิดของน้ำเหล่านี้อยู่ทางด้านทิวเขาฆาฏส์ตะวันตก ฆาเวรีและไวไกไหลออกฝั่งทะเลด้านโคโรมันเดล ขณะที่เปริยาร์ไหลผ่านที่สูงชื่อเดียวกัน เดลต้าปากแม่น้ำฆาเวรีตามแนวฝั่งโคโรมันเดลนั้นทอดตัวถึงอ่าวเบงกอล เกิดเป็นดินดอนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำฆาเวรีอันเป็นที่รู้จักกันกว้างขวางแต่ครั้งประวัติศาสตร์รู้จักกันในชื่อว่า “โจฬะมันฑะลัม” ตามชื่อของกลุ่มชนผู้สร้างอำนาจเหนือบริเวณนี้ เมืองหรือมณฑลของโจฬะเดลต้ารูปสามเหลี่ยมพื้นที่ปลูกข้าวอันกว้างใหญ่ และที่ตั้งของเมืองท่าค้าขายใหม่-เก่าซ้อนกันอยู่ ไม่ว่าจะเป็น “นาฑู” “นครา” หรือ “ปุรัม” ความไพศาลของพื้นที่ทางภูมิศาสตร์และอำนาจของมนุษย์ทำให้ความจริงของสามลุ่มน้ำแห่งพัฒนาการทางประวัติศาสตร์นี้มีนัยสำคัญ นัยสำคัญอันมิได้ผูกติดอยู่กับความคิดดั้งเดิมที่ว่า กลุ่มชนที่มีพัฒนาการทางประวัติศาสตร์เริ่มต้นจาก “ทมิฬกัม” แผ่ถึงบริเวณ “โจฬะมันฑะลัม” (หรือโคโรมันเดล) ขึ้นอยู่กับพื้นฐานทางเกษตรกรรมอันมั่นคงรองรับเพียงอย่างเดียว แต่เป็นกลุ่มชนนักการค้าผู้ยิ่งใหญ่แห่งมหาสมุทรอินเดีย

เดิมทีประวัติศาสตร์อินเดียส่วนใหญ่มักเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับทางตอนเหนือของอินเดีย เรื่องของสองอาณาจักรใหญ่คือ ราชวงศ์เมารยะและยุคทองหรือยุคคลาสสิกของอินเดียตรงกับสมัยราชวงศ์คุปตะ ประวัติศาสตร์เกี่ยวกับที่ราบสูงเดคคันและคาบสมุทรไม่ได้รับความใส่ใจจนกระทั่งถึงประวัติศาสตร์สมัยราชวงศ์โมกุล เมื่อมุสลิมเข้าปกครองอินเดีย เรื่องราวของท้องถิ่นและภูมิภาคต่างๆ ของอินเดียหายไปจากเวทีประวัติศาสตร์ตรงเวลาที่เป็นช่องว่างระหว่างราชวงศ์คุปตะและโมกุล ทั้งที่ประวัติศาสตร์ในช่วงเวลาดังกล่าวได้ช่วยเติมเต็มให้กับประวัติศาสตร์ของอินเดียโดยรวม และส่งผลต่อพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของโลกในกรอบใหญ่ (หรือประวัติศาสตร์การค้ามหาสมุทรอินเดีย)

กษัตริย์หรรษาปกครองอินเดียที่คะโนจ (Kanauj) หลังสมัยราชวงศ์คุปตะ (ค.ศ. ๖๐๖-๖๔๗) ในสมัยนี้เองที่พระถังซัมจั๋งไปเยือนอินเดีย สมัยนี้มีกษัตริย์องค์อื่นอีกมีอำนาจปกครองตามที่ต่างๆ เช่น ที่เบงกอล อัสสัม กรนาฏกะ เป็นต้น ขณะที่ราชวงศ์ปัลลวะมีอำนาจอยู่ที่กาญจีปุรัมตั้งแต่ปลายสมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๖ ราชวงศ์จาลุกย์และราชตระกูฏมีอำนาจอยู่บริเวณเดคคัน เป็นต้น ทางฝั่งทะเลตะวันออกเฉียงใต้ ศูนย์กลางอำนาจทางการเมืองได้เกิดขึ้นตามลุ่มน้ำสำคัญ ได้แก่ อำนาจของราชวงศ์

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ปัลลวะ โจฬะ และปัณฑัย ราชวงศ์ปัลลวะตั้งเมืองหลวงที่กาญจีปุรัม คุมอำนาจเหนือคาบสมุทรทางตอนใต้ประมาณตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ ๖-๙ ราชวงศ์โจฬะซึ่งเคยมีอำนาจมาก่อนได้แย่งอำนาจของปัลลวะ คุมอำนาจอยู่ที่ตัญจาวูร์หรือตัญจอร์ ไปจนกระทั่งถึงประมาณคริสต์ศตวรรษที่ ๑๓, ๑๔ ขณะที่ทมิฬราชวงศ์ปัณฑย (หรือปัณฑัย) แห่งมะฑุไร ก็ช่วงชิงอำนาจอยู่ได้บ้างบางเวลา

ทางฝั่งทะเลตะวันตกเฉียงใต้ (เกรละ) เป็นศูนย์กลางอำนาจของราชวงศ์เจระ ซึ่งเติบโตจากการขยายอำนาจและการค้าของชนพื้นเมืองจากบริเวณลุ่มน้ำตอนในอันสัมพันธ์กับลุ่มน้ำฆาเวรี

๑. ดินแดนแห่งสามลุ่มน้ำ

พัฒนาการประวัติศาสตร์ของกลุ่มชนหลักในทมิฬกัมนั้นสัมพันธ์โดยตรงกับลุ่มแม่น้ำใหญ่ซึ่งเป็นเส้นชีวิต อำนาจและความยิ่งใหญ่ของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งจึงสัมพันธ์กับแม่น้ำโดยตรง ชาวทมิฬจึงมักกล่าวเสมอว่า *“โจฬะแห่งลุ่มน้ำฆาเวรี” “เจระแห่งลุ่มน้ำเปริยาร์” “มะฑุไรแห่งลุ่มน้ำไวไก”* ลุ่มน้ำและการเปลี่ยนแปลงทางเดินของลำน้ำสำคัญ จึงหมายถึงการพลิกโฉมหน้าประวัติศาสตร์ให้เปลี่ยน ไป เมืองเก่าอาจจมหาย เมืองใหม่ย้ายที่มา นั่นคือการเกิดของ *“ปุรัม”* หรือ *“นครา”* หมู่บ้านธรรมดาอาจเปลี่ยนเป็นชุมทางค้าเมื่อมีการจัดลำน้ำหรือทางเดินน้ำเสียใหม่ และแน่นอน “อำนาจ” อยู่กับวีรบุรุษของชุมชนผู้สร้างสรรค์สังคมใหม่ให้ทมิฬกัม

เราจะเห็นได้ว่าการขยายตัวทางประวัติศาสตร์ของทมิฬที่เริ่มมาตั้งแต่ “ทมิฬกัม” และบทบาททางการค้าอันประจักษ์แจ้งอยู่แล้วนั้น สะท้อนถึงทิศทางประวัติศาสตร์ของชนพื้นเมืองกลุ่มใหญ่กลุ่มหนึ่ง ซึ่งได้ขยายทั้งอำนาจและการค้าในมหาสมุทรอินเดีย การขยายอำนาจของชนพื้นเมืองกลุ่มใหญ่นี้มีแนวทางสวนกับทฤษฎีการศึกษาของหลายสำนักที่ว่า พัฒนาการของอาณาจักรใหญ่จะเกิดขึ้นได้นั้นต้องมีพื้นฐานทางเกษตรกรรมอันมั่นคงรองรับ แต่เราเห็นได้ว่า *พัฒนาการของทมิฬกัมถึงโจฬะมันฎะลัมนั้น การค้าทางทะเลเป็นเงื่อนไขสำคัญต่อการเติบโตทางอำนาจและความมั่งคั่งของรัฐอาณาจักร* ยิ่งเพิ่มทวีคูณเมื่อเกิดความพยายามที่จะขยายอำนาจเข้าสู่ลุ่มน้ำตอนใน แสวงประโยชน์จากผลได้ทางการเกษตรและพื้นที่อันกว้างขวางอุดมสมบูรณ์นั้น

ในอาณาบริเวณสามลุ่มน้ำล้วนเป็นบริเวณที่สัมพันธ์กับการค้าชายฝั่ง ตลอดจนการเติบโตของเมืองค้าขายและเอมโพเรียม กลุ่มชนหลายกลุ่มต่างพยายามเข้ายึดครองและคุมอำนาจเหนือสามลุ่มน้ำ ในบรรดากลุ่มชนทั้งหลายเหล่านี้ชนชาติซึ่งใช้ภาษาทมิฬสามารถสร้างประวัติศาสตร์อันโดดเด่นแผ่อำนาจทางการเมือง-การค้าข้ามน่านน้ำมหาสมุทร ปรากฏเป็นหลักฐานทั้งในวรรณกรรมท้องถิ่น จารึก เอกสารต่างประเทศ วัตถุทางวัฒนธรรมหลากหลายประเภท แสดงถึงพัฒนาการของทมิฬกัมซึ่งชนผู้ใช้ภาษาทมิฬต่างมีบทบาทในการค้ามหาสมุทรอินเดีย

เครือข่ายหรือแวดวงการติดต่อระหว่างระบบเศรษฐกิจชายฝั่งกับการค้าในลุ่มน้ำลำคลองตอนในก็มีส่วนอย่างสำคัญ ทำให้พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของชนพื้นเมืองเติบโต ไม่ว่าหลักฐานการติดต่อค้า

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ขายกับต่างประเทศของบ้านเมืองแห่งคาบสมุทรอินเดียหนักแน่นขนาดไหนก็ตาม แต่แม่น้ำก็ยังสำคัญยิ่งยวด เพราะมันสัมพันธ์กับชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนโดยตรง การค้านำความมั่งคั่งมาให้ แต่โภค-ภัณฑ์วัตถุสินค้าเบื้องต้นมาจากผลิตผลทางการเกษตรทั้งสิ้น เพราะฉะนั้นประวัติศาสตร์ของชนเผ่าอินเดียโบราณทางตอนใต้จึงเป็นประวัติความกล้าหาญและเฉลียวฉลาดของหัวหน้าในอันที่จะครอบครองและแสวงผลประโยชน์จากลุ่มน้ำนอกเหนือจากการค้าทางทะเล

การขยายตัวของการค้าชายฝั่งของหลายกลุ่มชนนั้น เห็นได้ว่าพยายามเข้าสู่บริเวณชุมทางการค้าภายในบนบก ซึ่งในกรณีของกลุ่มชนผู้ใช้ภาษาทมิฬ ชนชาติเหล่านี้นอกจากมีบทบาทในการค้าชายฝั่งและการค้าทางทะเลแล้ว ยังพยายามขยายอำนาจและการค้าตามทำเลการค้าการคมนาคม และอาจรวมถึงชุมทางของผลผลิตทางการเกษตรจากลุ่มน้ำตอนใน ตามบริเวณที่เป็นทำเลของการค้าและการสร้างอำนาจเหล่านี้มักเป็นที่ชุมนุมของชนเผ่าในท้องถิ่นบริเวณนั้นอีกด้วย หลักฐานทั้งที่เป็นตำนานเรื่องเล่าและหลักฐานทางโบราณคดีสนับสนุนการมีอยู่ของชุมทางการค้าและอำนาจของชนชาติ เฉพาะอย่างยิ่งชาวทมิฬตามบริเวณลุ่มน้ำสำคัญ เมืองสำคัญของกลุ่มชนเหล่านี้ต่างอยู่ในดินแดนแห่งสามลุ่มน้ำ พร้อมกันก็อาจมีการกำหนดแหล่งศักดิ์สิทธิ์ให้เป็นศูนย์รวมความเชื่อของกลุ่มชน ดังปรากฏว่า*ชนแดน*ของอำนาจกลุ่มชนที่ซึ่งพรมแดนของเมืองหรือรัฐมักมาต่อกันตรงบริเวณที่มีทั้งกลุ่มอำนาจและขอบเขตของพื้นที่ตามสภาพภูมิศาสตร์ ถือกันว่าแผ่นดินตรงรอยต่อของเมืองหรือชุมชนไม่ใช่ของใคร ยกให้เป็นของเทพหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เห็นชัดในกรณีของพวกทมิฬ สามรัฐของพวกทมิฬมาชนกันตรงบริเวณพื้นที่สามเหลี่ยม ตรงจุดที่*แม่น้ำอมราวดี*ไหลลงสู่*ฆาเวรี* แม่น้ำเล็กๆ อีกสายหนึ่งไหลลงฆาเวรีเช่นกัน แยกแผ่นดินของกลุ่มราชวงศ์เจระไปทางตะวันตก และของโจฬะไปทางอ่าวเบงกอล แม่น้ำนั้นคือ *กะไรพอตตะนารุ* (Karaipottanaru) วัดเล็กถูกสร้างขึ้นตรงบริเวณนี้ อุทิศให้แก่เทพสตรี เซลลายิ (Sellayi) อันเป็นเทพแห่งโชคลาภ เป็นต้น

เมืองหลวงของเจระชื่อ*ครูรูร์* ก็อยู่ตอนเหนือแม่น้ำ

อุไรยูร์เมืองหลวงของพวกโจฬะอยู่ตออนใต้ของแม่น้ำ

ส่วนมะฑุรา (หรือมะฑุไร) เมืองหลวงของปัณฑัยอยู่บนแผ่นดินใต้สุด

อาจเป็นได้ว่าการรวมตัวของชนที่ใช้ภาษาทมิฬ ๓ ราชวงศ์ซึ่งร่วมอดีตกันอยู่ ณ *เมืองครูรูร์* ก่อนแยกกลุ่มกันมีอำนาจใน ๓ บริเวณตามเรื่องราวซึ่งปรากฏในตำนานและตามการสันนิษฐานจากความในจารึกยุคต้นพบในบริเวณนี้ ชวนให้เชื่อได้ว่าการค้ากรีก-โรมันซึ่งขยายตัวมาทางด้านตะวันออกเอื้อต่อการเติบโตและรวมตัวของคนพื้นเมืองเป็นอย่างมาก หลักฐานทางโบราณคดีจำนวนหนึ่งก็สนับสนุนความเป็นไปได้นี้ ดังที่ได้พบเครื่องปั้นดินเผาชนพื้นเมืองประเภท “รูเลตแวร์” (rouletted ware) ซึ่งเป็นเครื่องปั้นดินเผาของชนทางตะวันออกเฉียงใต้ของอินเดีย กำหนดอายุอยู่ในช่วง ๒๐๐ ปีก่อน ค.ศ. ถึงคริสต์ศตวรรษที่ ๒ กระจายอยู่ทั่วฝั่งโคโรมันเดลขึ้นไปถึงรัฐโอริสสา และแพร่ไปตามลำน้ำในหมู่พวกอานธระ

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ขณะเดียวกันพบชิ้นส่วนแอมเฟอราของโรมัน เช่นที่อะริกะเมฑุอีกด้วย หลักฐานเหล่านี้แสดงถึงการขยายตัวของกลุ่มชนในบริเวณที่เป็นแหล่งผลิตทั้งตอนในภูมิภาคและตามชายฝั่งทะเล

ครฺรูร์ (Karur)* ชื่อเต็มว่า “ครฺรูร์” เป็นชื่อเมืองปรากฏอยู่ทั้งในจารึกและวรรณกรรมยุคสังกัม บ้างเรียก ครฺรูร์ บ้างเรียก วานจี (Vanchi) มีชื่อเรียกอื่นตามเนื้อหาสาระ แต่ที่สำคัญอีกชื่อหนึ่งคือ “อติปุรัม” (Adipuram) อันมีนัยสำคัญแสดงถึงการเป็นเมืองและตลาดค้าเก่าแก่คือเป็น “ปุรัม” ในบันทึกของปโตเลมีเรียก “คะรุรา” (Karura) ว่าเป็นเมืองหลวงอยู่ตอนในแผ่นดินของพวกทมิฬเจระ

ครฺรูร์เป็นเมืองเล็กๆ อยู่บนลำน้ำอมราวดี อันเป็นสาขาหนึ่งของแม่น้ำฆาเวรี เมืองนี้อยู่ห่างจากแม่น้ำฆาเวรีลงไปทางใต้ประมาณ ๖๕ กิโลเมตร นักวิชาการลงความเห็นกันว่า ครฺรูร์คือ *เมืองวานจี* (Vanchi) เมืองหลวงเก่าของราชวงศ์เจระซึ่งดำรงอยู่ในช่วงศตวรรษที่ ๒ ก่อน ค.ศ. - ค.ศ. ๔

หลักฐานบางส่วนจากการขุดค้นพบว่าเครื่องปั้นดินเผาบางชิ้นอยู่ในวัฒนธรรมเมกาลิธ นักโบราณคดีบางท่านจึงกำหนดอายุให้อยู่ในช่วงเวลา ๓๐๐ ปีก่อน ค.ศ.-ค.ศ. ๑๐๐ [Kasinathan, N., 2006: 121-122.] เมืองนี้เป็นชุมทางการค้าแต่โบราณ ในการขุดค้นทางโบราณคดีได้พบเหรียญจำนวนหนึ่ง เป็นเหรียญราชวงศ์เจระและเหรียญโรมัน และพบอัญมณีอีกจำนวนหนึ่ง; แอมเฟอราแบบโรมันและแร่เงิน นอกจากนั้นพบจารึกอีกหนักหนึ่ง กล่าวถึงพ่อค้าทองคำที่ครฺรูร์อุทิศที่พำนักบนเขาให้นักบวชในศาสนาเชน (Karur Ponvanikan Atti attittanam); หลักฐานที่เป็นเอกสารวรรณกรรมยุคเก่ากล่าวว่า ราชวงศ์เจระปกครองเมืองครฺรูร์ถึงสามรุ่น คำศัพท์ซึ่งใช้เรียกชื่อเมืองนี้เป็นภาษาต่างๆ ทำให้สันนิษฐานได้ถึงประชากรว่าเป็นกลุ่มชนซึ่งใช้ภาษาทมิฬบ้าง ภาษาปรากฤตบ้าง นอกเหนือไปจากชาวโรมันและยะวะนะ

ท่านอาจารย์นาคะสวามีได้ทำการขุดค้นแหล่งโบราณคดีที่ครฺรูร์ และได้ตีพิมพ์เอกสารหลังการขุดค้นเมื่อ ค.ศ. ๑๙๘๖ อันเป็นผลการขุดค้นจากหลุมขุดค้น ๖ หลุม [Nagaswamy, R., 1995.]

วัตถุจากการขุดค้นครั้งนั้นเป็นวัตถุโรมัน เช่น เหยือกหรือโถมีหูแบบโรมัน (Roman amphora) เครื่องปั้นดินเผาลายหยัก (rouletted ware) เครื่องปั้นดินเผาเคลือบสีน้ำตาลหรือน้ำตาลอมแดง (russet coated ware)

ที่สำคัญคือ เครื่องปั้นดินเผาสีดำแดง มีจารึกตัวอักษรทมิฬ-พราหมี (Tamil Brahmi inscription) และเครื่องปั้นดินเผาลวดลายรูปเสื่อ (mat)

สิ่งสำคัญอีกกลุ่มหนึ่งซึ่งค้นพบคือ เหรียญโรมันทำด้วยเงิน มีร่องรอยสึกกร่อน เหรียญทองแดงรูปสี่เหลี่ยม จำหลักเป็นรูปช้างอยู่ด้านหัวของเหรียญ และสัญลักษณ์รูปคันธนู (bow) อยู่ด้านตรงข้าม (นับว่าเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์และพัฒนาการของชนชาติทมิฬด้วย)

เหรียญโรมันที่พบในการขุดค้น ณ เมืองครฺรูร์นี้ สองเหรียญที่ควรกล่าวถึงเพราะมีความสำคัญเชิงประวัติศาสตร์อันเรากำลังศึกษากันอยู่ คือ

---

* ปัจจุบันอยู่ที่ตำบล Trichy รัฐทมิฬนาฑู

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

เหรียญแรกเป็นเหรียญโรมันทำด้วยเงิน สึกกร่อนมาก พบจากชั้นดินไม่ลึกนัก เกือบอยู่ที่ผิวดินชั้นบน

อีกเหรียญหนึ่งเป็นเหรียญสี่เหลี่ยม ทำด้วยทองแดง จำหลักเป็นรูปช้างด้านหนึ่งและคันธนูอีกด้านหนึ่ง นับว่าเป็นการค้นพบเหรียญแบบนี้เป็นครั้งแรกในขณะนั้น (คือไม่เกินกว่า ค.ศ. ๑๙๘๖ ซึ่งมีการตีพิมพ์รายงานการขุดค้น)

ท่านนาคะสวามีแบ่งผลการขุดค้นออกเป็น ๔ สมัยทางวัฒนธรรมอย่างกว้าง

สมัยแรก คือ สมัยก่อนคริสต์ศาสนา โดยท่านยึดชิ้นส่วนของวัตถุโรมันเป็นเกณฑ์ ในสมัยนี้ไม่พบวัตถุโรมันเลย

สมัยที่ ๒ คือสมัยเมื่อมีการติดต่อกับโรมัน หลักฐานจากการขุดค้นที่ได้พบในสมัยนี้ เช่น โรมันแอมเฟอรา เครื่องปั้นดินเผาลายหยัก เครื่องปั้นดินเผาดำแดง เครื่องปั้นดินเผาลวดลายเสือ อายุของช่วงสมัยนี้กำหนดประมาณสองคริสต์ศตวรรษแรก

ในยุคสมัยนี้ถ้าพิจารณาจากชั้นดินทางวัฒนธรรม จะได้พบชิ้นส่วนซึ่งมีจารึกตัวอักษรทมิฬ-พราหมี หรืออักษรพราหมีแบบทมิฬ ซึ่งเห็นได้ชัดว่ามี ๒ แบบ

แบบหนึ่ง ตัวอักษรเป็นเส้นตรง ขีดง่ายๆ พบบนชิ้นส่วนจากชั้นดินยุคต้น (ยุคเก่า)

อีกแบบสอง ตัวอักษรเป็นเส้นโค้ง แสดงวิวัฒนาการ

ในกรณีของจารึกตัวอักษรทมิฬ-พราหมีที่เมืองครฺรูร์ พบว่าเกิดขึ้นในยุคเมื่อมีการติดต่อกับโรมันเท่านั้น

สมัยที่ ๓ คือสมัยที่พบเครื่องปั้นดินเผาสีน้ำตาลอมเหลืองหรืออมแดงของการขุดค้น ณ เมืองครฺรูร์

สมัยที่ ๔ คือสมัยที่พบเครื่องปั้นดินเผาเนื้อหยาบสีแดง

ต่อมาในปี ค.ศ. ๑๙๔๑ ได้พบแหวนทองคำ มีตราประทับ ณ ท้องแม่น้ำอมราวดีที่อยู่ในเขตเมืองครฺรูร์ แหวนหนัก ๑๕.๖ กรัม หน้าเป็นรูปไข่ ยาว ๒๕ มิลลิเมตร กว้าง ๑๕ มิลลิเมตร บนหน้าแหวนจำหลักเป็นรูปคู่ของบุรุษ-สตรี ในท่วงท่าแห่งความรักอันสง่างามเรียกว่า มิถุนา (mithuna)

ภาพจำหลักสตรีรูปร่างเพรียวสูง พร้อมแขนทอดยาวโอบกอดบุรุษอันเป็นที่รัก หน้าตาของเธอเอียงขวาต่ำลงเล็กน้อย เป็นกิริยาเอียงอาย เธอมีทรวดทรงงามสง่า อกและเรียวขามั่นคง สวมเสื้อผ้าเนื้อบางเบาประดุจไหม เห็นได้จากรอยเส้นจางและนูนไหว เธอสวมกำไลข้อเท้า (เห็นได้ว่ากำไลข้างหนึ่งมีขนาดใหญ่) บุรุษคู่รักโอบไหล่กระชับเธอไว้ด้วยแขนขวา ส่วนแขนอีกข้างหนึ่งคล้ายกับกำลังมอบดอกไม้ให้ บุรุษนั้นชื่นชมกับเสน่ห์แห่งคนรัก ขาขวาของเขาเหยียดตรง อีกข้างหนึ่งเอียงไปด้านหลังเล็กน้อย ลักษณะทางกายภาพของบุรุษผู้นี้มีอารยะ

ท่านนาคะสวามีบรรยายไว้ว่า “อวัยวะแห่งการเคลื่อนไหวอันนุ่มนวล ท่าทีอันมีดุลยภาพประหนึ่งจะร่อนลงด้วยการหมุนของขาอย่างละมุน ร่างกาย คอ และหน้า ทำให้รูปจำหลักนี้ประดุจภาพวาดของสตรี

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

เปี่ยมไปด้วยความสุภาพ ถ่อมตนแห่งความเป็นหญิง” ผลงานทั้งหมดเมื่อประมวลแล้ว ทั้งการจัดพื้นที่ว่าง การเว้นช่องไฟ การเคลื่อนไหวของแขน-ขา นับได้ว่าเป็นผลงานศิลปะชิ้นเยี่ยมของอินเดียโบราณ

อาจกล่าวได้ว่า ผลงานทำนองนี้ถ้าแม้นมิใช่ฝีมือของคนในพื้นที่เองก็แสดงว่าได้เกิดรสนิยมในการเรียนรู้ประณีตศิลป์เหล่านี้ วัตถุทางวัฒนธรรมดังกล่าวจึงเป็นตัวแทนความหลากหลายของสังคมใหม่อันมิใช่มีเฉพาะชนท้องถิ่นหรือชนเผ่ากลุ่มชนอันเป็นประชากรพื้นฐานในคาบสมุทรขณะนั้น แต่เป็นชนในสังคมใหม่ที่กำลังเปลี่ยนแปลง สังคมที่อาจมีการผลิตด้านเกษตรกรรม มีการค้าเป็นพลังผลักดันทั้งจากภายในและภายนอก

เรื่องราวของเมืองนี้อันปรากฏอยู่ในวรรณกรรมยุคสังกัม หรือถูกหยิบยกไปเป็นส่วนหนึ่งของเรื่องราวในยุคสังกัม ย่อมมีนัยถึงความสำคัญของเมืองที่ได้รับการยอมรับให้เป็นส่วนหนึ่งของพัฒนาการของกลุ่มชน สังคมของชนจากทะเลและแผ่นดินตอนในลุ่มน้ำ

ครฺรูร์นั้นปรากฏเรื่องราวโดดเด่นมากในยุคสังกัม ซึ่งเน้นให้เห็นการแย่งชิงอำนาจระหว่างราชวงศ์ทมิฬ ๓ ราชวงศ์คือ เจระ โจฬะ และปัณฑัย

ณ เมืองครฺรูร์แห่งนี้ *“อกัม”* (Agam) บทที่ ๙๓ บรรยายไว้ว่า เป็นเมืองใหญ่ แสดงถึงความมั่งคั่งของราชวงศ์เจระ ผู้เป็นเจ้าของรถศึกและกองทัพช้างไว้ต่อกรกับกำลังอาวุธและความเข้มแข็งของศัตรูที่เดียวกัน

ในครฺรูร์แห่งนี้ข้าฯ กอดแม่หญิงของข้าในแสงตะเกียง บนที่นอนดอกไม้นุ่มราวกับฟองคลื่น อยู่ในบ้านสูงเสียดฟ้า ประหนึ่งจะชอนเข้าไปในภูเขา ขอให้ข้าฯ ได้กอดเธอแนบแน่นเสียจนอัญมณีแห่งเธอกดลึกประทับทรวง ให้ได้กอดมากครั้งเสียยิ่งกว่าทรายที่ถูกพัดมากองริมฝั่งน้ำอันปอรุนไน (Aṇporunnai river) แห่งเมืองครฺรูร์ เมืองที่ถูกเปรียบกับภูเขา ฟองคลื่น กองทราย และริมฝั่งน้ำ เมืองนั้นยิ่งเพิ่มความสำคัญมากขึ้นก็เพราะเป็นที่ประทับของกษัตริย์และเป็นแหล่งแห่งความมั่งคั่งของพระองค์ ทั้งความสำคัญของกษัตริย์และความมั่งคั่งขยายไปพร้อมกับการเติบโตของเมือง เมืองเป็นแหล่งความรื่นรมย์ เช่น มีหญิงนครโสเภณี มีเสน่ห์ล่อสามีหลงลืมเลือนภรรยา [Iyengar, P.T.S.,: 281-282.] มีการร้องรำทำเพลงสนุกสนาน

มีเมืองอีกหลายแห่งในลุ่มน้ำที่มีลักษณะผสมระหว่างเมืองการค้าทางทะเล เป็นเมืองแห่งธุรกิจประกอบการอันเกี่ยวกับทะเล เท่ากับที่เป็นแหล่งผลิตด้านอุตสาหกรรมภายในภาคพื้น อาทิ ประมงหอยมุกและอุตสาหกรรมเครื่องปั้นดินเผา

อลากันคุลัม อยู่ตรงปากน้ำไวไก เปิดออกสู่ทะเล ประมาณกันว่าเป็นแหล่งโบราณคดีซึ่งมีอายุตั้งแต่ศตวรรษแรกก่อน ค.ศ. จนถึงคริสต์ศตวรรษที่ ๔, ๕ อาจเป็นได้ว่าอลากันคุลัมอยู่ตรงที่ติดต่อกับศรีลังกาได้จึงสามารถควบคุมกิจการหอยมุกบริเวณนี้

มีหลากหลายความเห็นเกี่ยวกับวัตถุทางโบราณคดีที่ขุดค้นได้จากอลากันคุลัม เช่น

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ได้พบเครื่องปั้นดินเผาสีดำขัดมันจากลุ่มน้ำคงคา แสดงว่ามีการติดต่อแลกเปลี่ยนระหว่างกันตั้งแต่ประมาณ ๔๐๐-๓๐๐ ปีก่อน ค.ศ.

ได้พบเศษเครื่องปั้นดินเผามีจารึกอักษรทมิฬแบบเก่าจำนวนมาก มักเป็นชื่อบุคคลซึ่งอาจเป็นเจ้าของภาชนะหรือช่างฝีมือผู้ผลิต ทั้งหมดประมาณอายุอยู่ในช่วง ๓๐๐ ปีก่อน ค.ศ.-ศตวรรษที่ ๒ ของคริสต์ศักราช

พบเศษเครื่องปั้นดินเผาแบบ “rouletted ware” อายุต้นคริสต์ศตวรรษ และเครื่องปั้นดินเผามีตราประทับเป็นรูปนกยูง ปลา นกเขา (อาจเป็นวัตถุจากที่อื่น)

วัตถุที่พบอีกจำนวนมากมีนัยให้เห็นว่าเครื่องปั้นดินเผาบางชนิดอาจผลิตและเผยแพร่ในพื้นที่โดยฝีมือคนพื้นถิ่น แล้วกลายเป็นสินค้านอกพื้นที่ก็เป็นได้ [Kasinathan, N., 2006: 76-85.]

แม่น้ำทั้งสามสายล้วนถูกสร้างความศักดิ์สิทธิ์ให้ในความคิดความเชื่อของคนอินเดียใต้ อาทิ *แม่น้ำไวไก* มีความเป็นมาเก่าแก่เท่ากับประวัติศาสตร์ของราชวงศ์ปัณฑัยซึ่งอยู่ไปทางใต้สุดในบรรดาทมิฬสามกลุ่ม *มะฑุไร* เมืองหลวงของราชวงศ์ปัณฑัยตั้งอยู่บนฝั่งน้ำ แม่น้ำสายนี้อยู่ในรัฐทมิฬนาฑูปัจจุบัน ต้นน้ำอยู่บริเวณที่สูงเปริยาร์ (Periyar) ของทิวเขาฆาฏส์ตะวันตก แม่น้ำไหลไปทางตะวันออกเฉียงเหนือผ่านหุบเขาคัมบัม (Kambam) แล้วพุ่งลงตะวันออกเฉียงใต้ผ่านดินแดนของพวกปัณฑัย

แม่น้ำไวไกนั้นเกี่ยวข้องกับความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ของปัณฑัยเห็นได้ชัดตั้งแต่ยุคสังกัม อาณาจักรปัณฑัยยุคสังกัมวิวัฒน์ในช่วงเวลา ๓๐๐ ปีก่อน ค.ศ. ถึง ค.ศ. ๓๐๐ อาณาจักรในยุคนี้ประกอบด้วย มะฑุไร รามนาถปุรัม และติรูเนลเวลี (Tirunelveli) ซึ่งอยู่ทางใต้ของรัฐทมิฬนาฑู แม่น้ำไวไกไหลลงช่องแคบพอลค์ (Palk Street) ของมหาสมุทรอินเดียตรงบริเวณรามนาถปุรัม (Ramnathapuram)

ชนกลุ่มนี้นับถือพระวิษณุ เรียกว่า คัลลาลาการ์ (Kallalagar) ว่าพระองค์แสดงปาฏิหาริย์เสด็จลงสู่แม่น้ำไวไก ตรงกับวาระเทศกาลจิตติไร (Chittirai festival)

คัลลาลาการ์หรืออลาการ์ (Alagar) เป็นพี่ของเจ้าแม่หรือเทพสตรีมีนักษี (Meenakshi) อันเป็นที่เคารพของคนพื้นเมือง

ในบรรดาแม่น้ำทั้งสามสายไม่มีสายใดสำคัญเท่าแม่น้ำฆาเวรี แม้เป็นแม่น้ำเกิดตามธรรมชาติแต่ได้ถูกสร้างและถูกเปรียบเทียบให้มีทั้งความศักดิ์สิทธิ์และมหิธานุภาพประดุจ “คงคาแห่งแดนใต้” ช่วยล้างบาปชำระมลทินทั้งมวล

แม่น้ำฆาเวรี เป็นหนึ่งในแม่น้ำที่มีบทบาททางประวัติศาสตร์อย่างมากในอินเดียใต้ โดยธรรมชาติของแม่น้ำและการจัดการใช้น้ำสัมพันธ์โดยตรงกับความยิ่งใหญ่ของราชวงศ์โจฬะทมิฬ เมืองหลวงและศาสนสถานสำคัญของกษัตริย์ล้วนอยู่บนแม่น้ำสายนี้ แสดงถึงการยอมรับความศักดิ์สิทธิ์ของฆาเวรี

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ต้นน้ำฆาเวรีอยู่ในป่าทึบของที่ลาดเขาพรหมคีรี อันเป็นส่วนหนึ่งของทิวเขาฆาฏส์ตะวันตก ไหลผ่านมุมตะวันตกเฉียงใต้สุดของรัฐกรณาฏกะปัจจุบัน ตรงที่เรียกกันว่า โฆดากุ (Kodagu) ไปตามแนวตะวันออกเฉียงใต้แล้วไหลออกอ่าวเบงกอลบนฝั่งโคโรมันเดล

น้ำพุธรรมชาติในทะเลสาบใหญ่ของป่าทึบแห่งนั้นคือที่มาแห่งแม่น้ำฆาเวรี เรียกกันว่า ตะไลฆาเวรี (Talai Kaveri) ที่หล่อเลี้ยงน้ำศักดิ์สิทธิ์ของฆาเวรี พวก*โกดาวา* (Kodava) ซึ่งเป็นชนเผ่าพื้นเมืองบริเวณที่สูงนี้ ตลอดจนนักแสวงบุญ นิยมเดินทางมาเก็บน้ำศักดิ์สิทธิ์นี้ไปเป็นมงคลหรือประกอบพิธี เมื่อขึ้นสู่ยอดเขาพรหมคีรี นักเดินทางจะเห็นเขาทั้งสามลูกของสามแผ่นดินอยู่ในสายตา เขาไวนาด (Whynad) รัฐเกรละ หน้าผานิลกิริส (Nilgiris) แห่งทมิฬนาฑู และยอดคุเดรมุข (Kudremukh) รัฐกรณาฏกะ ว่ากันว่าวันใดฟ้าใส สามารถเห็นประกายระยับของน้ำในทะเลอาหรับไกลสุดไปทางด้านตะวันตก

ความศักดิ์สิทธิ์ของฆาเวรีนั้นเปรียบประดุจคงคาแห่งแผ่นดินใต้ ช่วงเดือนตุลาคม-พฤศจิกายน เรียกว่าเดือนสังฆรามนา (Sankramana) นักจาริกและนักเดินทางผู้เลื่อมใสนับพันพากันมาที่ตะไลฆาเวรี ตามการคำนวณของนักดาราศาสตร์พื้นเมืองว่า เมื่อใดพระอาทิตย์เข้าสู่ราศีไลบรา (Libra) คือหมู่ดาวตาชั่ง ฆาเวรีจะเกิดใหม่อีกครั้ง และขณะนี้จะเป็นวาระที่น้ำศักดิ์สิทธิ์ที่สุด ผู้คนจะรอจังหวะนี้เพื่อใช้น้ำล้างบาปทั้งมวลของตน แล้วตักน้ำนั้นใส่ภาชนะกลับไปปรุงน้ำในบ่อที่บ้านของตนให้ศักดิ์สิทธิ์

น้ำอันศักดิ์สิทธิ์ที่ทะเลฆาเวรีได้แผ่เข้าสู่รัฐเกรละปัจจุบัน ณ บริเวณที่เรียกว่า ภัคมันดาละ (Bhaga mandala) ที่ซึ่งแม่น้ำฆาเวรีสาขาบรรจบกับแม่น้ำฆานากะ เบื้องใต้คือธารน้ำศักดิ์สิทธิ์เรียก สุจโยติ (Sujyoti) ตรงจุดที่แม่น้ำและธารน้ำใต้ดินศักดิ์สิทธิ์มาบรรจบกันนี้เอง เป็นแหล่งสำหรับผู้แสวงบุญมาชำระอาบในเดือนสังฆรามานา *ชนเผ่าโกดาวาใช้โอกาสนี้บูชาบรรพบุรุษของตน*

ฆาเวรีไหลผ่านที่สูงของรัฐกรณาฏกะเข้าสู่ที่ราบลุ่มของรัฐทมิฬนาฑู ระหว่างทางมีลำน้ำใหญ่น้อยอีกหลายสายเข้ามาสมทบ ตลอดลำน้ำและปากแม่น้ำแห่งนี้จึงเป็นที่ตั้งของเมืองและนครสำคัญ เมืองฆาเวริปัฏนัมตรงปากแม่น้ำนี้ถูกทำให้ศักดิ์สิทธิ์มากยิ่งขึ้นด้วยความเชื่อที่ว่า ทุก ๑๒ ปีอ่างเก็บน้ำใหญ่กลางใจเมือง บรรดาแม่น้ำศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายรวมทั้งฆาเวรีด้วยจะไหลลงอ่างเก็บน้ำนี้ จึงจัดให้มีเทศกาลอาบน้ำจากอ่างเก็บน้ำนี้ เรียก เทศกาลมหามาคัม (Mahamakam)

ประมาณ ๒๕ กิโลเมตรทางตอนเหนือของครูร์ บนฝั่งน้ำฆาเวรีอีกฝั่งหนึ่งเป็นที่ตั้งของหน้าผาศักดิ์สิทธิ์อันเป็นที่บูชาของชนในศาสนาฮินดู ที่บูชาดังกล่าวมีประวัติความเป็นมาเกี่ยวข้องกับชนกลุ่มปัณฑัยแห่งมะฑุไร ซึ่งเคยมีอำนาจอยู่บริเวณนี้ช่วงคริสต์ศตวรรษที่ ๘ และ ๙

จากจุดนี้แม่น้ำฆาเวรีพุ่งไปทางด้านตะวันออก รวมเป็นลำน้ำใหญ่ขนาดกว้างกว่า ๑ กิโลเมตร เมื่อถึงเกาะศรีรังกัม (Srirangam) ซึ่งเกิดจากการเบี่ยงเบนของลำน้ำ เกาะนี้นับเป็นเกาะศักดิ์สิทธิ์ที่สุดในลุ่มฆาเวรี มีประวัติความเป็นมาเกี่ยวกับการนับถือวิษณุในรูปขององค์ *รังคนาถ* หรือ *รังคนาธา* (Ranganatha) ศาสนสถานที่รังคนาถเป็นแหล่งของนักจาริกแสวงบุญทั่วอินเดีย ต่อมาในสมัยโจฬะครอง

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

อำนาจก็ได้สร้างศาสนสถานศรีรังกัม ที่บูชาแห่งนี้ได้รับการต่อเติมเสริมแต่งให้ใหญ่โตขึ้นตลอดทุกสมัย จนถึงคริสต์ศตวรรษที่ ๑๗

ใกล้ศรีรังกัมคือเมืองติรุจิรัปปัลลิ (Tiruchirappalli) เช่นเดียวกันมีหน้าผาศักดิ์สิทธิ์สูงโดดเด่นกว่า ๘๐ เมตรจากฝั่งน้ำฆาเวรี เมืองแห่งนี้เองคือศูนย์อำนาจเดิมของชนกลุ่มปัลลวะ (Pallava) ในคริสต์ศตวรรษที่ ๖

ความสำเร็จอันยิ่งใหญ่ในประวัติศาสตร์ของทมิฬโจฬะส่วนหนึ่งนั้นขึ้นอยู่กับความชำนาญในการเบี่ยงเบนนำน้ำในแม่น้ำฆาเวรีมาใช้ในการชลประทาน บรรดาเจ้าผู้ครองแห่งทมิฬโจฬะซึ่งมีอำนาจสืบๆ กันมาได้สร้าง *เขื่อนดินขนาดใหญ่* รู้จักกันในชื่อ *อะไนกัต* (Anicut) (ฝรั่งเรียก Grand Anicut) อยู่ตรงปลายด้านตะวันออกสุดของเกาะศรีรังกัม เขื่อนนี้ยาวประมาณ ๓๐๐ เมตร ทำหน้าที่เบี่ยงน้ำจากแม่น้ำฆาเวรีลงสู่เครือข่ายของคลองชลประทานหล่อเลี้ยงเดลต้าปากแม่น้ำไปตลอดสุดทางด้านตะวันออก (ภายหลังเมื่ออังกฤษเข้ามาปกครองอินเดียได้เสริมสร้างเขื่อนนี้ขึ้นใหม่ในคริสต์ศตวรรษที่ ๑๙-ผู้วิจัย)

ดินแดนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำฆาเวรีเป็นเดลต้ารูปสามเหลี่ยมพื้นที่ปลูกข้าวอันกว้างใหญ่ของโจฬะทมิฬ การเป็นแหล่งปลูกข้าวมิใช่โดยธรรมชาติเท่านั้น แต่ด้วยการเกื้อหนุนจากความสามารถของมนุษย์ซึ่งได้สร้างคลองส่งน้ำมากมาย นอกเหนือจากสาขาของแม่น้ำตามธรรมชาติ ลำน้ำที่ใหญ่ที่สุดตรงบริเวณเดลต้าคือ *คอลลิแดม* (Kollidam)* ไหลตามทิศทางตะวันออกเฉียงเหนือ อีกสายหนึ่งคือ *เวลลาร์* (Vellar) ไหลไปทิศตรงกันข้ามคือตะวันออกเฉียงใต้ ลำน้ำทั้งสองทำให้เกิดแผ่นดินรูปสามเหลี่ยมกว้างกว่า ๑๑๐ กิโลเมตร จากอะไนกัตถึงอ่าวเบงกอล และระยะ ๘๐ กิโลเมตร ตามแนวเหนือใต้เลียบฝั่งโคโรมันเดล บริเวณเดลต้านี้มีทางน้ำตัดกันไปมาจำนวนมาก บริเวณตอนบนของสามเหลี่ยมปากแม่น้ำนี้เองคือตัญจาวูร์ (Tanjavur) หรือตัญจอร์ (Tanjore) เมืองหลวงของอาณาจักรโจฬะตั้งแต่สมัยกษัตริย์ราชะราชาที่ ๑ ราชวงศ์โจฬะ นับเป็นศูนย์กลางทางการเมืองบนเดลต้า ส่วนเมืองที่เป็นศูนย์กลางทางศาสนาคือกุมพะโกนัม (Kumbakonam) ตั้งอยู่ฝั่งใต้ของแม่น้ำฆาเวรี

เมืองฆาเวริปัฏนัมนั้นเติบโตเป็นเมืองท่าค้าขายนานาชาติและเป็นเมืองท่าค้าขายหลักของโจฬะ หลักฐานลายลักษณ์อักษรทั้งชาวต่างประเทศและวรรณกรรมภาษาทมิฬต่างกล่าวถึง นอกเหนือไปจากที่กษัตริย์กไรกัลหรือกะริกัลซึ่งเป็นต้นโคตรของกษัตริย์ราชวงศ์โจฬะทุกสายต่างอ้างว่าสืบเชื้อสายมาจากพระองค์ และกษัตริย์พระองค์นี้ได้เลือกที่จะให้เมืองในลุ่มน้ำฆาเวรีแห่งนี้เป็นเมืองหลวงใหม่ เป็นเมืองท่าค้าขายอยู่ริมทะเล แทนที่เมืองหลวงเก่าซึ่งเรียกชื่อว่า “อุไรยูร์”

ฆาเวริปัฏนัมไม่ใช่เมืองใหม่ เป็นเมืองท่าค้าขายดั้งเดิม เมืองนี้รู้จักกันในชื่ออีกหลายชื่อ อาทิ ปุหาร์ ปุมปุหาร์ ฆาเวริปัฏฏินัม ปัฏฏินัม และชลปัฏฏินัม

---

*ชื่อนี้น่าจะเป็นชื่อเรียกในสมัยหลัง เพราะอิงอยู่กับภาษาต่างประเทศ จากการสำรวจของผู้วิจัยเมื่อมกราคม-กุมภาพันธ์ ค.ศ. ๒๐๐๙ พบว่ามีการสร้างเขื่อนและประตูระบายน้ำบริเวณดังกล่าว

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ปโตเลมีในบันทึกเมื่อคริสต์ศตวรรษที่ ๒ เรียกสถานที่นี้ว่า “คาเบรีส เอมโพเรียม” (Kaberis Emporium)

คำประพันธ์ของทมิฬยุคต้นได้แก่ *ศิลปาทิการาม*และ *ปัฏฏินัปปาลิ* มีคำบรรยายถึงเมืองอย่างละเอียด คฤหาสน์ บ้านเรือน วัด ศาสนสถาน ตลาด และท่าเรือ

ตลอดช่วงเวลาการค้ากรีก-โรมัน (๓๐๐ ปีก่อน ค.ศ.-ค.ศ. ๓๐๐) เมืองนี้เป็นเมืองหลวงที่ ๒ รองลงมาจากอุไรยูร์ แต่เป็นเมืองท่าค้าขายหลักของโจฬะ เป็นเมืองท่าค้าขายนานาชาติด้วย โดยค้ากับแอฟริกา โรมตะวันตก ศรีลังกา และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในช่วงที่ผ่านมานักโบราณคดีได้ทำการขุดค้นบริเวณเมืองนี้หลายครั้ง ได้พบร่องรอยของสิ่งก่อสร้างและวัตถุสินค้าที่สำคัญ อาทิ อู่จอดเรือทำด้วยอิฐ เครื่องปั้นดินเผาแบบ “rouletted ware” และเงินเหรียญโรมัน [Suresh, S., 2004.]

อย่างไรก็ตามหลักฐานความเก่าแก่ของเมืองในชื่อปุมปุหาร์ ปรากฏจากการขุดค้นทางโบราณคดีที่สำคัญคือ สิ่งก่อสร้างทำด้วยอิฐนี้ได้มีการกำหนดอายุโดยเทียบเคียงกับอายุของเครื่องปั้นดินเผาสีดำ-แดง สีเทา และขัดมัน ว่าอยู่ในยุคของวัฒนธรรม “เมกาลิธ” ประมาณตั้งแต่ศตวรรษที่ ๕ ก่อน ค.ศ. ถึงศตวรรษที่ ๔ ของคริสต์ศักราช (ประมาณ ค.ศ. ๓๐๐) นอกจากนี้จากการสำรวจร่องรอยทางทะเลยังพบสิ่งก่อสร้างรูปตัว U และส่วนขยาย อยู่ทางตอนเหนือของฝั่งที่เชื่อมกับฝั่งทะเลเก่าของอ่าวเบงกอล (ไกลออกไปจากฝั่งทะเลปัจจุบันประมาณ ๕ กิโลเมตร) สิ่งก่อสร้างดังกล่าวทำด้วยดินแลทะไรท์ (laterite) ซึ่งมีแร่เหล็กปนอยู่ค่อนข้างมาก สันนิษฐานกันว่าสิ่งก่อสร้างนี้อาจเป็นป้อมหรือสถูปทางพุทธศาสนา อีกทั้งยังได้พบวัตถุในวัฒนธรรมพุทธศาสนาในบริเวณใกล้เคียง อาทิ พระพุทธรูปหิน พระพุทธบาททำด้วยดินเผาสีน้ำตาล-แดง (terracotta) ขนาดเล็ก และเศียรพระซึ่งอาจเป็นพระอวโลกิเตศวร เป็นต้น [Kasinathan, N., 2006: 71-76.]

บริเวณเดลต้าปากน้ำฆาเวรีตามแนวฝั่งโคโรมันเดล (ของรัฐทมิฬนาฑูปัจจุบัน) ในอดีต ได้เกิดเมืองท่าค้าขายที่มีอายุเก่าแก่ทั้งเมืองเก่าและเมืองใหม่ซ้อนกันอยู่หลายแห่ง นอกจากเมือง-นครใหญ่แล้วยังมีชุมชนการค้าและชุมชนอันเป็นแหล่งผลิตเกิดขึ้นหลายแห่ง มีทั้งที่อยู่ชายฝั่งทะเลและนอกฝั่งทะเล รวมทั้งมหานครอันเป็นแหล่งพักสินค้า คลังสินค้า มีบทบาททางการค้าตั้งแต่สมัยราชวงศ์ปัลลวะ โจฬะ เรืองอำนาจ และอีกหลายแห่งเจริญอย่างสืบเนื่องไปถึงสมัยเมื่อชาวต่างประเทศเข้าปกครองอินเดีย

ที่ปรากฏชื่อในประวัติศาสตร์ เช่น

- ปุมปุหาร์ (Poompuhar) หรือในสมัยหลังเรียก ฆาเวริปัฏนัมหรือฆาเวรีปุมปัฏฏินัม (Kaverippumpattinam)
- นาคปัฏฏินัม (Nagapattinum)
- เวลังกานี (Velanganni)
- กะไรกัล (Kalaikal)

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

- อะริกะเมฑุ (Arikamedu)

เป็นที่น่าสังเกตว่าเมืองฆาเวริปัฏนัมนั้นได้รับการกล่าวถึงในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของความทรงจำอันถูกบันทึกไว้ในวรรณกรรมยุคสังกัม ถึงความรุ่งเรืองของเมืองครั้งกระนั้นในชื่อของ “ปุหาร์”

“อาทิตย์จ้าส่องดาดฟ้ากลางแจ้ง เหนือคลังสินค้าใกล้ท่าเรือ สาดลงมาเหมือนหอคอยซึ่งมีช่องหน้าต่างประดุจตาของกวาง ตามที่ต่างๆ ของเมืองปุหาร์ความสนใจของผู้สังเกตการณ์จับนิ่งอยู่ที่เรือนพำนักของพวกยะวะนะ ผู้ซึ่งความมั่งคั่งไม่เคยอ่อนจาง ที่ท่าเรือเราเห็นกะลาสีจากทุกแผ่นดิน แต่ดูจากภายนอกแล้วเขาทั้งหลายเหล่านั้นอยู่ในชุมชนเดียวกัน” [Wheeler, 1995.]

มณีเมฆาลัย วรรณกรรมยุคสังกัมพรรณนาถึงเมืองปุหาร์เปรียบเทียบกับผู้หญิงว่า

“คูเมืองเต็มไปด้วยน้ำใสแต่งแต้มด้วยพรรณผกาเหลือคณานับ สะท้อนเสียงร้องของนกนับพันสั่นไหวประดุจห่วงรอบข้อเท้าเธอ กำแพงเมืองล้อมรอบพร้อมหอคอยสำหรับควบคุมเปรียบเสมือนเข็มขัดประดับเพชรรัดรอบตัวเธอ ประตูเมืองตกแต่งด้วยธงทิวปลิวไสวเฉกเช่นลาดไหล่ของเธออันประดับด้วยสร้อยคอ ศาสนสถานละล้วนต้นไม้มากมาย (kalpataru) และวิหารแห่งวัชระตั้งประจันหน้ากันอยู่ มิใช่อื่นใดคือทรวงอกสุดวิเศษและท้าทาย ราชวังใหญ่โตยืนยาวนานนับพันปีสง่าโอ่โถงไม่มีใดเทียบเป็นจุดเด่นของนคร ที่พำนักของกษัตริย์โจฬะระย้าย้อยเป็นสร้อยสายด้วยใบกล้วยไม้ ราวกับดวงพักตร์ของเธอเพ็ญจันทร์ทางตะวันออกและอาทิตย์ลับทางตะวันตกคือห่วงเงินและทองคำอันย้อยหยดจากหูเธอ”
[**Manimehalai**, tr. A. Danielou.]

๒. ราชวงศ์ปัลลวะ

ราชวงศ์ปัลลวะเป็นราชวงศ์ในคาบสมุทรทางใต้ราชวงศ์แรกซึ่งสามารถแผ่อำนาจทางการเมืองออกไปกว้างขวางกว่าฐานอำนาจดั้งเดิมของตน (ซึ่งในภาษาทมิฬเรียกว่า ฏอนไฏมันฏะลัม หมายถึง พื้นที่ที่เป็นแหล่งเริ่มต้นหรือจุดเริ่มต้น) ที่มาของพวกปัลลวะนั้นบ้างก็ว่าเป็นชนเผ่ามาจากทางตะวันตกเฉียงเหนือของอินเดีย โดยที่ชื่อ “ปัลลวะ” นั้นเป็นคำในภาษาสันสกฤต แต่จารึกปัลลวะจำนวนหนึ่งเป็นภาษาทมิฬ อีกทั้งเรื่องราวของปัลลวะก็ถูกบันทึกไว้เป็นภาษาทมิฬด้วย *ชวนให้เข้าใจว่าราชวงศ์ปัลลวะนั้นสัมพันธ์กับชนผู้ใช้ภาษาทมิฬค่อนข้างมาก*

ดังได้กล่าวมาแล้ว แผ่นดินอินเดียนั้นเป็นถิ่นของชาวดราวิเดียนหลายเผ่าพันธุ์ นอกเหนือจากชนอีกหลายกลุ่มซึ่งอพยพเข้ามาจากภายนอก ที่โดดเด่นที่สุดก็คือ จากทางด้านตะวันตกเฉียงเหนือของอินเดียซึ่งได้เข้าสู่ลุ่มน้ำคงคาในชื่อของชนชาติอารยัน ขณะที่ชาวน้ำตามชายฝั่งทะเลของมหาสมุทรอินเดียได้มีโอกาสค้าขายแลกเปลี่ยนกับชนชาติชนเผ่าทั้งหลายเหล่านี้ พร้อมกับที่ได้มีการรวมกลุ่มอำนาจตามทำเลค้าขายและชุมทางคมนาคม ที่เห็นโดดเด่นคือ ตามชายฝั่งทะเลอันเป็นที่ตั้งของเมืองท่าค้าขายสำคัญสืบเนื่องกันมาทุกยุคทุกสมัย ตามบรรดาเมืองเหล่านี้หลายแห่งได้กลายเป็นศูนย์กลางอำนาจของชนผู้ใช้ภาษาทมิฬซึ่งมีอำนาจครอบคลุมทั้งบริเวณตอนในลุ่มน้ำและชายฝั่งทะเล

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ในบรรดากลุ่มชนซึ่งใช้ภาษาทมิฬในคาบสมุทรอินเดียทางใต้นั้น หลังสมัยบรรพกาลเมื่อช่วงต้นคริสต์ศตวรรษ *ราชวงศ์ปัลลวะ* ซึ่งได้กล่าวถึงมาบ้างแล้วนับเป็นกลุ่มแรกก็ว่าได้ที่สามารถแผ่อำนาจทางการเมืองออกพ้นบริเวณศูนย์กลางของตนที่ฏอนไฏมันฏะลัม* ความเป็นมาของราชวงศ์ปัลลวะไม่ปรากฏหลักฐานแน่นอน กระนั้นก็ดีชนเผ่าในอำนาจของราชวงศ์นี้ แม้ชนชั้นสูงนิยมอารยธรรมสันสกฤตอย่างยิ่ง แต่ชนทั่วไปในกลุ่มอำนาจของราชวงศ์ปัลลวะในที่สุดเป็นผู้ที่นิยมใช้ภาษาทมิฬโดยทั่วไป แม้แต่ในเอกสารหรือจารึกของตนก็ยังมีที่ใช้ภาษาทมิฬปะปนอยู่ไม่น้อย กองเรือและพ่อค้าของราชวงศ์ปัลลวะได้ละจารึกซึ่งใช้ภาษาทมิฬไว้บ้าง เช่นที่คาบสมุทรทางใต้ของประเทศไทย และบางแห่งบริเวณกลุ่มเกาะของอินโดนีเซีย (ปัจจุบัน) เป็นต้น พวกปัลลวะขึ้นมามีอำนาจได้ก็เพราะสามารถปราบปรามกลุ่มชนที่เรียกว่า กัลลาฮฺบรา ซึ่งเคยมีอำนาจเหนือพวกราชวงศ์ปัณฑัย เจระ และโจฬะ มาก่อน กษัตริย์สิงหวิษณุแห่งราชวงศ์ปัลลวะจึงปราบปรามชนกลุ่มต่างๆ ตลอดจากปากลุ่มน้ำกฤษณาเข้าสู่ลุ่มน้ำฆาเวรี กษัตริย์องค์ต่อๆ มาของพวกปัลลวะก็ล้วนเป็นนักรบทั้งนั้น เช่น พระเจ้ามเหนทรวรมันและนรสิงหวรมันที่ ๑-๒ ภายใต้ราชวงศ์ปัลลวะ กาญจีปุรัมได้กลายเป็นเมืองหลวงและศูนย์กลางการค้าและเมืองท่าสำคัญ

ประวัติศาสตร์ราชวงศ์ปัลลวะ (Pallava) ปรากฏชัดเจนในเขตแคว้นอานธรประเทศ

ก่อนหน้านั้นประมาณ ค.ศ. ๓ แคว้นศาตะวาหณะในที่ราบสูงเดคคันหมดอำนาจลง บรรดาโคตรตระกูลใหญ่น้อยอันเคยรวมกันอยู่ก็แย่งอำนาจกันเป็นใหญ่ ที่สำคัญ เช่น พวกวิษณุกุณฑิน (Vishnukundins) ในเขตอานธระ; *พวกปัลลวะกระจุกตัวอยู่ทางฝั่งตะวันออกเฉียงใต้ของอินเดีย* อีกกลุ่มหนึ่งที่สำคัญคือ พวกอิกสวากุ (Ikshvaku) เคยอยู่ในอินเดียตอนเหนือ ภายหลังพวกนี้มีอำนาจตั้งเมืองหลวงอยู่ที่นาคารชุณโกณฑะ (Nagarjunakonda) [Nilakanta Sastri, K.A., 2002.]

ปัลลวะค่อยๆ เข้าครอบครองดินแดนของชนเผ่ากลุ่มอื่น เช่น พวกกังกะหรือกลิงค์ (Ganga) ซึ่งตามจารึกอ้างว่าสืบเชื้อสายมาจากราชวงศ์อิกสวากุ ต่อมาพวกกังกะตกอยู่ใต้อำนาจของพวกปัลลวะราชวงศ์กังกะแห่งตะลักกัด (Gangas of Talakkad) เป็นกลุ่มอำนาจย่อยอีกกลุ่มหนึ่ง อยู่บริเวณไมซอร์ (Mysore) ตะวันออกเฉียงใต้ พวกกังกะแบ่งเป็น ๒ กลุ่มคือ กังกะตะวันตกอยู่ไมซอร์ กังกะตะวันออกอยู่แถบโอริสสา [Chopra, P.N., 1977.]

ที่มาของปัลลวะอันค่อนข้างชัดเจนก็คือว่าอยู่ในอาณัติของแคว้นศาตะวาหณะมาก่อน แคว้นนี้มีอำนาจอยู่แถบเดคคัน ต่อมาพวกปัลลวะก็ได้สมัครสมานเป็นคู่ครองกับสาวจากกลุ่มนาคา กลุ่มนาคานี้กระจายอยู่ทั่วไป ต่อมาเชื้อสายปัลลวะผู้หนึ่งสามารถสร้างอิทธิพลเหนือ *กหะติกา* (Ghatika) แห่งเมืองกาญจีริมฝั่งทะเล อันเป็นสถาบันทางการศึกษาและมีอิทธิพล ปรากฏบุคคลในประวัติศาสตร์ซึ่งมีตัวตนเป็นคนแรกสุดในโคตรเรียกตนเองว่า *ภารัตวาชโคตร* (Bharadvaja gotra)

---

* ชื่อนี้เป็นคำผสมระหว่างภาษาทมิฬและคำภาษาสันสกฤต คำว่า “ฏอนไฏ” (tondai) เป็นคำภาษาทมิฬ หมายถึงบริเวณแรกเริ่มหรือจุดเริ่มต้น

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ที่ว่าปัลลวะเมื่อเข้าสู่บริเวณกาญจีแล้วได้ตั้งสายตระกูลของตนด้วยการแต่งงานกับพวกนาคานั้น ปรากฏอยู่ใน *แผ่นโลหะจารึกรายาโกตา* กล่าวถึงสายสัมพันธ์ระหว่างปัลลวะ-นาคาย้อนกลับไปถึงพราหมณ์ซึ่งเป็นต้นตระกูลของปัลลวะได้แต่งงานกับเจ้าหญิงนาคา แล้วให้กำเนิด *กันธัสอิสยา* ผู้ซึ่งเป็นบรรพบุรุษของผู้ประกาศจารึกแผ่นโลหะนี้ [Epigraphia Indica, V: 52.]

นักวิชาการมักแบ่งประวัติศาสตร์ราชวงศ์ปัลลวะออกเป็น ๒ ช่วงเวลา ปัลลวะช่วงแรกเป็นปัลลวะที่ใช้**ภาษาปรากฤต** ปัลลวะช่วงหลังเป็นปัลลวะที่ใช้**ภาษาสันสกฤต**

กล่าวคือ พวกปัลลวะช่วงแรกมักนิยมจารเรื่องราวลงบนแผ่นทองแดงโดยใช้ภาษาปรากฤตตัวอักษรพราหมี (มีนัยอันสำคัญว่า ปัลลวะในช่วงเวลานี้สัมพันธ์ติดต่อกับคนพื้นถิ่นและชนเผ่า)

ส่วนปัลลวะในช่วงหลังนิยมใช้ภาษาสันสกฤต มักใช้ตัวอักษรกรันธะ (Grantha)

อย่างไรก็ตามไม่ปรากฏจารึกปัลลวะสักหลักเดียวที่เป็นภาษาทมิฬก่อนคริสต์ศตวรรษที่ ๖ อีกทั้งปัลลวะยังคุ้นเคยในการใช้ภาษาปรากฤตและสันสกฤตมากกว่าภาษาทมิฬ พระนามของกษัตริย์เป็นสิ่งบ่งบอกถึงความคุ้นเคยดังกล่าว (ทั้งนี้แสดงถึงการหล่อหลอมและผสมผสานกับชนผู้ใช้ภาษาทมิฬ)

พวกปัลลวะกลุ่มที่ใช้ภาษาปรากฤตภายหลังจะถูกแทนที่ด้วยปัลลวะกลุ่มที่ใช้ภาษาสันสกฤต จารึกดังกล่าวเป็นจารึกแผ่นทองแดงรวมทั้งหมด ๑๒ แผ่น จึงสันนิษฐานได้ว่าพวกปัลลวะซึ่งได้มาอยู่บริเวณแถบลุ่มน้ำกฤษณาและเมืองกาญจี คุ้นเคยกับพุทธศาสนามาก่อนที่จะสัมพันธ์กับพราหมณ์ ยอมรับในธรรมเนียมความเชื่อรวมทั้งการใช้ภาษาสันสกฤตแบบพราหมณ์ และการประกอบพิธีกรรมในศาสนาพราหมณ์ ขณะเดียวกันก็รับวัฒนธรรมบางอย่างของราชวงศ์คุปตะ เช่น การรับสถานภาพของกษัตริย์ว่าเป็น “มหาราชา” ดังเห็นได้จากตราตั้งรุ่นแรก ๔ หลักซึ่งเป็นภาษาปรากฤตโดยที่พระนามของเจ้าหรือกษัตริย์ผู้เป็นหัวหน้าบางนามมีคำว่า “พุทธ” นำหน้า ๒ นามในจำนวน ๔ นาม คำลงท้ายด้วย “วรมัน” ถึง ๓ นาม และบางที่มีคำว่า “มหาราชา” กำกับอยู่

จารึกทั้ง ๔ หลักมีดังนี้

จารึกศิลามันจิกัลลู (Mancikallu stone inscription) ของพระเจ้าสิงหวรมัน (Simhavarman)

จารึกแผ่นโลหะมะยิดะโวลู (Mayidavolu plates) ของยุวมหาราชาศิวะสกันดะวรมัน (Sivaskandavarman)

จารึกแผ่นโลหะหิรากะดากัลลิ (Hiragadagaalli plates) ของมหาราชาศิวะสกันดะวรมัน

จารึกหลักสุดท้ายที่เป็นภาษาปรากฤตคือ *จารึกแผ่นโลหะพิพิธภัณฑ์อังกฤษของราชินีจารุเทวี* (The British Museum plates of Queen Carudevi) [Epigraphia Indica, VI: 84-91; II: 10; VIII: 143-146.]

หลักฐานจากจารึกจำนวนมากแสดงให้เห็นว่า ปัลลวะนั้นมีหลายสายอำนาจ ปัลลวะที่กาญจีก็กลุ่มหนึ่ง และปัลลวะสายอื่นๆ ก็ปกครองสืบวงศ์ไปในเวลาเดียวกันตามเมืองใกล้เคียง แต่มีจารึกจำนวน

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

หนึ่งเป็นจารึกอุทิศที่ดิน (grant) ให้แก่พวกพ้อง และส่วนใหญ่เป็นจารึกของกษัตริย์ปัลลวะซึ่งมีอำนาจอยู่ที่กาญจี [Mahalingam T.V.,: 34.] ชวนให้เข้าใจได้ว่ามีความพยายามที่จะขยายพื้นที่ทั้งเพื่อตั้งถิ่นฐานและเพื่อการเกษตรกรรม โดยนัยนี้ย่อมสะท้อนถึงอำนาจของปัลลวะที่เมืองกาญจี และการเติบโตของเมืองกาญจีเป็นเมืองท่าค้าขายสำคัญและเป็นทางออกของสินค้าด้วย

การขยายตัวของปัลลวะนี้เองได้แผ่ไปทั่วลุ่มน้ำกฤษณา ในเขตแคว้นอานธรประเทศปัจจุบัน จนในที่สุดก็ล้างอำนาจเดิมของราชวงศ์อิกสวากุ (Ikshvaku) ซึ่งมีอำนาจอยู่ที่วิชัยปุระและเมืองสำคัญสมัยนั้นคือ นาคารชุณโกณฑะ (Nagarajunakonda) อันเป็นทั้งเมืองท่าค้าขายและศูนย์กลางของพุทธศาสนาในยุคนั้น [Epigraphia Indica, XXXII: 89.]

จารึกภาษาปรากฤตมักพบแถบแคว้นอานธระปรากฏชื่อกษัตริย์ของปัลลวะรุ่นแรกๆ เช่น สิงหวรมัน ศิวะสกันดะวรมัน วิษณุโกปา วิชัยสกันดะวรมัน เป็นต้น จารึกซึ่งปรากฏชื่อเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นจารึกยกที่ดินให้ปราชญ์ของแผ่นดินหรือให้แก่ศาสนสถาน มีการกล่าวถึงการวัดที่ดิน ชลประทาน และเกษตรกรรม [Madhavan, C., 2003.]

ราชวงศ์ปัลลวะในที่สุดแล้วก็ยอมรับในธรรมเนียมวัฒนธรรมทางภาษาสันสกฤต พิธีกรรมแบบพราหมณ์ รวมทั้งการนับโคตรตระกูล “ภารัตวาชโคตร” การรับรู้ตำแหน่งกษัตริย์ว่าเป็น “มหาราชา” เป็นต้น ประมาณได้ว่าปัลลวะน่าจะรับอิทธิพลวัฒนธรรมภาษาสันสกฤตจากอินเดียข้างฝ่ายเหนือภายใต้ราชวงศ์คุปตะ จึงปรากฏชื่อ “วิษณุโกปา” (Visnugopa) เชื้อสายวงศ์ปัลลวะใน *จารึกอัลลาฮบัด* (Alla habad Pillar inscription) ของพระเจ้าสมุทรคุปต์แห่งราชวงศ์คุปตะ

อย่างไรก็ตามจารึกอุทิศที่ดินและแผ่อำนาจทั้งหลายเหล่านั้นยังให้ความสำคัญตอนหนึ่งว่า *ศิวะสกันธะวรมัน* กษัตริย์ปัลลวะนั้น สามารถจัดประกอบพิธีทางศาสนาพราหมณ์ ประกาศอำนาจของตน ได้แก่ พิธีอัศวเมธ (Asvamaedha) อัคนีษโตมะ (Agnistoma) และวัชเปยะ (Vajapeya) เหล่านี้แสดงถึงสถานภาพและอำนาจของกษัตริย์ราชวงศ์ปัลลวะ

บรรดาจารึกปัลลวะ ภาษาปรากฤตนั้นมักพบในเขตอานธรประเทศ ชวนให้เข้าใจว่า ปัลลวะมิใช่อื่นไกลแต่เป็นคนพื้นถิ่น (หรือที่ผสมกับคนพื้นถิ่น) จากบริเวณตอนในของฝั่งโคโรมันเดล ซึ่งจะเห็นได้ว่าแม้กษัตริย์ส่วนใหญ่ของปัลลวะปรากฏพระนามลงท้ายด้วยคำว่า “วรมัน” แต่กษัตริย์สำคัญองค์หนึ่งกลับทรงพระนามว่า “วิษณุโกปา” “พระวิษณุอันเปรียบประดุจเทพแห่งคนเลี้ยงวัว” ชนจากที่สูงหรือท้องทุ่งเท่านั้น ทำปศุสัตว์ เป็นหัวหน้าพวกเลี้ยงวัว เทพแห่งคนเลี้ยงวัวคือหัวหน้าของพวกเขา แม้เมื่อคนในที่สูงเข้ามาร่วมทักษะกับคนในที่ราบลุ่มและชายฝั่ง ผสานกำลังกันไปแสวงโชคกับการค้าโพ้นทะเล เขาเหล่านั้นก็ยังคงนับถือ “วิษณุ” หัวหน้าคนเลี้ยงวัวหรือเทพแห่งคนเลี้ยงวัว

อำนาจของกษัตริย์ปัลลวะนั้นค่อนข้างไม่มั่นคง นอกจากเผชิญปัญหาจากกลุ่มอำนาจเชื้อสายเดียวกันแล้ว ยังเผชิญกับกลุ่มอำนาจอื่นในอาณาบริเวณใกล้เคียงที่สำคัญได้แก่ พวกกะดัมบา (Kadam

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ba) ทางตะวันตกเฉียงใต้ของที่ราบสูงเดคคัน และพวกพนา (Banas) ซึ่งเคยเป็นกลุ่มขึ้นต่อปัลลวะมาก่อน แต่ในที่สุดแล้วพวกพนาก็พ่ายแพ้แก่กะดัมบาและพวกกังคะ (Ganga) [Mahalingam, T.V.,: 41-42.]

กลุ่มอำนาจเหล่านี้บางครั้งก็ขึ้นแก่ปัลลวะ แต่บางครั้งก็ตั้งตนเป็นอิสระ มีอำนาจอยู่ในตัวเอง

กองกำลังพื้นเมืองซึ่งแข็งแรงมีกำลังอีกกลุ่มหนึ่งปรากฏชื่อในเอกสารเก่าและวรรณกรรมภาษาทมิฬ แต่เป็นกลุ่มซึ่งแข็งข้อต่อทมิฬทั้งราชวงศ์ปัณฑัย ราชวงศ์โจฬะ และราชวงศ์ปัลลวะ

กองกำลังกลุ่มนั้นรู้จักกันในชื่อว่า พวกกัลลาบฮฺรา (Kalabhras) สามารถปราบปรามราชาหัวหน้าเผ่าชนอื่นตามเอ่ยมาแล้วนั้นได้ พวกนี้คงมีความสำคัญมากด้วย งานวรรณกรรมภาษาทมิฬจึงกล่าวขวัญถึงมากมาย ไม่มีนักวิชาการใดให้ความเห็นเกี่ยวกับเรื่องนี้ได้ว่าพวกกัลลาบฮฺราเป็นใคร แต่ทฤษฎีซึ่งเป็นที่ยอมรับกันก็คือ กลุ่มนี้เป็นพวกนับถือศาสนาเชน (เป็นพวก “เชนนะ” -Jaina) มาจากกรณาฏกะ ที่สูงเดค-คัน และวรรณคดีพุทธศาสนาว่า “Kalabhra-kula” เป็นชื่อโคตรตระกูลหนึ่ง ซึ่งสนับสนุนและอุปถัมภ์พุทธ-ศาสนาในแดนโจฬะ

พวกกัลลาบฮฺรา ตามตำนานว่าเป็นเจ้าแห่งขโมย ภาษาทมิฬว่า กัลวาร์ กัลวาน (Kalvarkalvan) พวกกัลลาบฮฺรานี้เป็นเผ่าหนึ่ง บางท่านให้อรรถาธิบายว่าหมายถึงคนพื้นเมืองทมิฬ บางท่านก็ว่าเป็นชนเผ่าตามชายแดน เดิมทีพวกนี้อยู่แถบบังกาลอร์-จิตตูร์ (Bangalora-Chittoor) ประมาณปลายคริสต์ศตวรรษที่ ๕ จึงปรากฏกษัตริย์ผู้หนึ่งชื่อสีหวิษณุ (Simhavishnu) ขับไล่พวกนี้ออกไป แต่ส่วนหนึ่งของพวกนี้ได้ผสมปะปนกับกลุ่มพวกโจฬะและกลุ่มปัณฑัยอย่างแนบแน่น จนในที่สุดก็ได้ตั้งถิ่นฐานอย่างถาวรในเขตแผ่นดินทมิฬ โดยที่พวกปัณฑัยและปัลลวะคือผู้ปลดปล่อยแผ่นดินทมิฬจากกัลลาบฮฺรา [Mahalingam, T.V.]

กษัตริย์ปัลลวะนั้นมีพระราชอำนาจปกครองบริเวณอันเป็นหัวใจสำคัญของอาณาจักร คือบริเวณที่เรียกว่า ฏอนไฏมันฏะลัม (Tondaimandalam) ช่วงเวลาประมาณ ๕ ศตวรรษที่ปัลลวะเรืองอำนาจอยู่นั้น กษัตริย์หลายพระองค์มีส่วนเสริมสร้างความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจและความรุ่งเรืองทางวัฒนธรรมอย่างชัดแจ้ง ในสมัยนี้ความเจริญของสังคมระดับเมืองได้เกิดตามเมืองค้าขายสำคัญริมทะเลฝั่งตะวันออก บนฝั่งโคโรมันเดลและเมืองตรงบริเวณปากน้ำสำคัญ ที่รู้จักกันดีคือ กาญจีปุรัมและมามัลละปุรัม

คริสต์ศตวรรษที่ ๖ ปัลลวะและปัณฑัยร่วมมือกันปราบพวกกัลลาบฮฺราลงได้ จา*รึกแผ่นทองแดงปัลลวะสมัยพระเจ้าสิงหวิษณุ* กล่าวว่า พระองค์ทรงปราบปรามพวกกัลลาบฮฺราเช่นเดียวกับที่อ้างใน *จารึกปัณฑัย*

อาจเป็นได้ว่าพอหลังจากเหตุการณ์นี้ ปัลลวะก็เข้มแข็งครองอำนาจในแผ่นดินทมิฬ (สืบแทนอำนาจของปัณฑัยซึ่งเคยมีอำนาจตามชายฝั่งทะเลทางใต้มาก่อน) ต่อมากลุ่มอำนาจซึ่งเปลี่ยนทิศทางของราชวงศ์ปัลลวะคือพวกโจฬะ ซึ่งแตกออกเป็นหลายกลุ่ม ที่สำคัญมี ๒ กลุ่มคือ กลุ่มเตลูกูโจดะ (Telugu Codas) และโจฬะที่สามเหลี่ยมปากแม่น้ำฆาเวรี โจฬะเหล่านี้พยายามเข้าไปมีอำนาจที่กาญจี

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

กษัตริย์ราชวงศ์ปัลลวะหลายพระองค์แสดงออกซึ่งพระราชอำนาจใจการสถาปนาสิ่งก่อสร้างขนาดใหญ่ของเมืองหรือปุระริมฝั่งทะเล ประมาณได้ว่าสิ่งก่อสร้างเหล่านั้นนอกจากเป็นสัญลักษณ์แห่งความเชื่อและพระราชอำนาจแล้ว ยังเป็นที่หมายสำหรับนักเดินทางจากมหาสมุทรเข้าสู่ฝั่งด้วย

นรสิงหวรมันที่ ๑ (ค.ศ. ๖๓๐-๖๖๘) กษัตริย์ปัลลวะพระองค์นี้ได้รับสมญานามอีกชื่อหนึ่งว่า “มามัลละ” (Mamalla) เพราะพระองค์เป็นนักมวยปล้ำขึ้นชื่อ คำว่า “มัลละ” (malla) ในภาษาสันสกฤตแปลว่านักมวยปล้ำ ในสมัยของพระองค์นี้เมืองท่าค้าขายเมืองหนึ่งก็ได้รับการขนานนามว่า “มามัลละ-ปุรัม” ทรงโปรดให้สร้างที่บูชาหลายแห่งตามถ้ำแบบเดียวกับพระราชบิดา และที่แปลกยิ่งไปกว่าก็คือทรงโปรดให้สกัดที่บูชาขนาดเล็กจากหินใหญ่ก้อนเดียว ศาสนสถานอันเป็นที่บูชาดังกล่าวนี้เรียกว่า *“รถา”* (rathas) และโปรดให้ทำภาพจำหลักนูนต่ำบนหน้าผาทอดตัวตามแนวกว้างลงสู่พื้นเบื้องล่าง ถือเป็นขนาดใหญ่ที่สุดในเอเชีย ภาพจำหลักนี้รู้จักกันในชื่อว่า *อรชุนสารภาพบาป* (Arjana’s Penance)

พระเจ้านรสิงหวรมันที่ ๑ ทรงมีบทบาทอย่างมากที่ได้ทรงทำให้เมืองท่ามามัลละปุรัมกลายเป็นนครใหญ่อันงดงามทางด้านสถาปัตยกรรมและประติมากรรมตกแต่ง นอกเหนือไปจากที่ได้สืบธรรมเนียมของพระราชบิดา ในสมัยของพระองค์เมืองท่าค้าขายที่ขึ้นชื่อแห่งยุคคือ มามัลละปุรัม การค้าอันขยายตัวมากมายในยุคนี้อาจเป็นผลสืบเนื่องมาจากทางไมตรีกับศรีลังกา อันเป็นเมืองท่าค้าขายสำคัญทั้งในภูมิภาคและโพ้นทะเลมาแต่โบราณ [Pillay, K.K., 1975.]

เหตุการณ์สำคัญในสมัยของพระองค์คือ ทรงโปรดให้ยก *กองทัพเรือ* ไปช่วยเหลือพระเจ้ามานะ-วรมะ กษัตริย์แห่งศรีลังกา แล้วสถาปนาให้ครองราชย์ในศรีลังกาถึงสองครั้ง

นรสิงหวรมันที่ ๒ หรือราชสิงหปัลลวะ (ค.ศ. ๖๙๑-๗๒๘) ทรงโปรดให้สร้างศาสนสถานด้วยหิน ที่รู้จักกันดีคือ “Shore Temple” แห่งมามัลละปุรัม ริมฝั่งทะเล และที่ยิ่งใหญ่ที่สุดคือ *ไกลาสนาถแห่งกาญจีปุรัม* (Kailasanatha Temple at Kanchipuram) เป็นศาสนสถานหินทราย [Subrahmanian, N., 1983.] ในสมัยของพระองค์อาณาจักรปัลลวะได้ขยายออกไปกว้างขวางอยู่แล้ว จารึกหลักหนึ่งในสมัยของพระองค์กล่าวว่าทรงมีอำนาจเหนือหมู่เกาะนับพันเกาะ แม้เรายังไม่รู้ว่าเป็นที่ใด แต่ก็ทำให้เห็นความจริงประการหนึ่งว่าปัลลวะนั้นมีอำนาจทางกองเรือและน่าจะเป็นผู้บุกเบิกน่านน้ำในยุคนี้ [Subrahmanian, N., 1983.]

ปัลลวะนี้เองสร้างมิติใหม่ทางการเมืองให้แผ่นดินอินเดียข้างฝ่ายใต้ มิติใหม่ของรัฐที่มีอำนาจทางเรือ และแผ่อำนาจออกสู่น่านทะเลตะวันออก ข้ามอ่าวเบงกอล มีเมืองท่าหลายเมืองเป็นที่รู้จักในวงการค้าขายและเป็นความภาคภูมิใจจนถูกบันทึกไว้ในคำประพันธ์ เหล่านี้หมายถึงศักยภาพทางเรือของปัลลวะอย่างชัดเจน และเพราะฉะนั้นโจฬะซึ่งมีวิวัฒนาการอยู่ในช่วงนี้ด้วยจึงย่อมมีโอกาสสั่งสมทักษะนี้เช่นกัน

พัฒนาการของการขยายตัวเข้าสู่ดินแดนตอนในเพื่อการเกษตรและสร้างผลผลิต และหรือปลูกพืชพันธุ์เฉพาะต่างๆ เหล่านี้ล้วนเอื้อและส่งเสริมการค้าทั้งทางบกและทางทะเล แต่การค้าทางทะเลเฉพาะ

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

อย่างยิ่งสู่น่านทะเลเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เสมือนเป็นเจตจำนงอันแน่วแน่ทั้งของรัฐและกลุ่มพ่อค้า ประวัติศาสตร์ของราชวงศ์สำคัญไม่เพียงแต่มีหลักฐานเกี่ยวกับการสร้างอำนาจและกำลังของกองทหาร ราชสำนักจัดสรรรายได้จากภาษีอากรโดยเฉพาะสำหรับกองทัพบก ทหารรักษาพระองค์ ทหารเดินเท้า และกองคชบาล แต่ปรากฏว่าช่วงเวลาเดียวกันราชวงศ์ปัลลวะก็สร้างท่าเรือและอู่เรือหลายแห่งที่นคร *นาคปฏินัม* ค่อยๆ สั่งสมกองกำลังทาเรือจนเกิดเป็นกองทัพเรือขึ้น แม้ไม่อาจเทียบได้กับกองเรือของราชวงศ์โจฬะในสมัยหลัง แต่นี้คือจุดเริ่มต้น ได้พบหลักฐานทางโบราณคดีซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นท่าสำหรับเรือขนาดใหญ่เข้าเทียบที่มหาบลีปุรัม แน่นอนว่านี้มีนัยถึงกิจการเดินเรือโพ้นทะเลนั่นเอง

เราไม่อาจอ้างหลักฐานได้ชัดเจนว่า ปัลลวะเป็นพวกแรกหรือไม่ที่เข้าสู่น่านทะเลเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จารึกภาษาสันสกฤตอายุเก่าที่สุดพบที่โวคานท์อาจไม่ใช่จารึกปัลลวะ กระนั้นก็ไม่อาจปฏิเสธการรณรงค์และความสนใจด้านนาวีและกิจการทางทะเลของกษัตริย์ปัลลวะที่ดำเนินไปอย่างสืบเนื่องพร้อมกับชนที่ (เชื่อได้ว่า) เป็นผู้ใช้ภาษาทมิฬของชาวอินเดียใต้ สมัยกษัตริย์ปัลลวะนันทิวรมันที่ ๓ คริสต์ศตวรรษที่ ๙ มีเจ้าหน้าที่ผู้หนึ่งจารึกว่า เขาได้สร้างอ่างเก็บน้ำ (เข้าใจว่าเป็นที่ตะกั่วป่า ภาคใต้ของประเทศไทย อันเป็นบริเวณที่พบจารึก) สำหรับสมาคมพ่อค้าอินเดียใต้และกองทหารซึ่งพำนักอยู่ ณ บริเวณนั้น (สมัยนี้เป็นสมัยที่อำนาจของชาวน้ำแห่งอาณาจักรศรีวิชัยคุมการค้าอยู่แถบช่องแคบมะละกา)

อาจกล่าวได้ว่าในบรรดาชนพื้นเมืองที่ขึ้นมามีอำนาจทางชายฝั่งทะเลด้านตะวันออกของมหาสมุทรอินเดียนอกจากพวกกลิงค์ (จากบริเวณโอริสสาแล้ว) ชาวปัลลวะน่าจะเป็นหนึ่งในผู้บุกเบิกน่านทะเลเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ต่อติดกับมหาสมุทรอินเดียรุ่นแรก ปัลลวะอาจเป็นฐานรองรับการขยายอำนาจทางด้านพานิชย์นาวีในสมัยต่อมาของโจฬะก็เป็นได้ หลักฐานที่เห็นเป็นรูปธรรมคือ *จารึกตะกั่วป่า* (พบในเขตประเทศไทย) และจารึกหลักนี้เป็นจารึกภาษาทมิฬ ตรงกับสมัยพระเจ้านันทิวรมันที่ ๓ ราชวงศ์ปัลลวะ

ในคำประพันธ์สรรเสริญกษัตริย์นันทิวรมันที่ ๓ ชื่อ *นันทิกะกลัมบกัม* (Nandikkalambakam) ไม่ปรากฏนามคนแต่ง บทสรรเสริญนี้มักถูกนำมาร้องขับในการแสดงยุทธการช้อมรบ และในหลายตอนของบทสรรเสริญนี้ว่าพระองค์มีอำนาจเหนือโจฬะ คำประพันธ์ทำนองนี้กล่าวได้ว่ามีลักษณะกึ่งประวัติศาสตร์ และในบทสรรเสริญนี้เองที่ได้พรรณนาถึงพระเจ้านันทิวรมันว่าเป็น *"อวานินารานัม"* ผู้มีกองเรือเป็นมงกุฎ ผู้ซึ่งมีกำลังทางเรือคับคั่ง เป็นเจ้าแห่งสี่มหาสมุทรซึ่งมีคลื่นเป็นฟองฉาน (alkulam-kadar-padai-avani-naranan / nurai venditirainarkadaarkku oru nayakan) นอกจากนี้ยังกล่าวถึงเมืองท่าบนฝั่งทะเลของฏอนไฏมันฏะลัม ได้แก่ มัลไล (มามัลละปุรัม) และมายิไร (ไมลาปอร์)

ความมีสง่าราศีของกษัตริย์ปัลลวะทางด้านนาวี นับเป็นความเปลี่ยนแปลงทัศนะเกี่ยวกับกษัตริย์ต่างไปจากสภาพแวดล้อมดั้งเดิมซึ่งมักกล่าวถึงกษัตริย์ในฐานะนักรบและครอบครองช้างเป็นจำนวนมาก

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ดังสำนวนอันเป็นคำภาษาสันสกฤตแบบทมิฬว่า “palyanai-ko-k-kandan” แปลว่า นักรบผู้มีชัยเหนือราชาทั้งหลายผู้ซึ่งเป็นเจ้าของช้าง

ช่วงคริสต์ศตวรรษที่ ๘ และ ๙ ประวัติศาสตร์ปัลลวะก็เข้าสู่โฉมหน้าใหม่เมื่อกลุ่มอำนาจในท้องถิ่นรอบๆ อาณาจักรปัลลวะเข้มแข็งขึ้น ที่เห็นชัดคือ อำนาจของพวกราชตระกูฏ (Rastrakutas) ทางตอนเหนือ การแผ่อำนาจของราชวงศ์ปัณฑัยทางตอนใต้ และการก้าวขึ้นสู่อำนาจของโจฬะสายวิชัยลายา (Vijayalaya) ความมั่นคงของปัลลวะก็สั่นสะเทือน กาญจีไม่ใช่ศูนย์กลางแห่งอำนาจในอินเดียใต้เพียงแห่งเดียว นอกจากนั้นภายในราชสำนักของปัลลวะเองก็ยังมีกลุ่มชนที่แย่งชิงอำนาจกันอย่างยอกย้อน นับเป็นความอ่อนแอภายในที่บั่นทอนพวกปัลลวะไม่น้อยไปกว่าความยุ่งยากจากภายนอก นี้คือสิ่งซึ่งปัลลวะต้องเผชิญไปจนกระทั่งต้นคริสต์ศตวรรษที่ ๑๐ อีกทั้งตลอดเวลาที่ผ่านไปนี้เจ้าแห่งราชวงศ์โจฬะหลายองค์ได้ขึ้นมามีอำนาจแข่งขัน บางครั้งโจฬะก็สนับสนุนเจ้าปัลลวะซึ่งไม่มีอำนาจมากนักให้เป็นใหญ่ เป็นต้น และในบางครั้งเจ้าปัณฑัยกับเจ้าปัลลวะก็ร่วมมือกันเพื่อโค่นล้มโจฬะ [Mahalingam, T.V.,: 96-98, 204-205.]

การแย่งชิงลุ่มน้ำฆาเวรีระหว่างปัลลวะและโจฬะทำให้ทั้งสองฝ่ายเป็นคู่แข่งกันมานมนาน ดังเช่นการสู้รบที่อาริซิล (Arisil) อันเป็นสาขาของแม่น้ำฆาเวรีและไหลออกทะเลใกล้เมืองกะไรกัล (Karaikkal) ปรากฏว่าพวกโจฬะนั้นไม่สามารถต้านทั้งฝ่ายปัลลวะและปัณฑัยซึ่งรวมกำลังกันได้ ขณะที่โจฬะมีแต่หัวหน้าโกดัมบาลูร์ (Kodumbalur) เท่านั้นที่เข้ามาช่วยต้าน จารึกปลายคริสต์ศตวรรษที่ ๙ เป็นหลักฐานว่าทั้งปัลลวะและปัณฑัยเป็นมิตรกันและร่วมมือกันยึดดินแดนของโจฬะไว้ และตลอดคริสต์ศตวรรษที่ ๙ ทั้งสองฝ่ายต่างก็ช่วงชิงและผลัดกันได้เปรียบ [Mahalingam, T.V.,: 215-216.]

ในที่สุดเมื่อโจฬะครอบครองฏอนไฏมันฑะลัมได้เด็ดขาด เมื่อนั้นหมายถึงความพ่ายแพ้ของปัลลวะ ปลายคริสต์ศตวรรษที่ ๑๐ สถานภาพของปัลลวะก็แทบจะหมดความสำคัญลง มรดกที่เหลือไว้คือ การที่ปัลลวะปรับตัวเข้ากับวัฒนธรรมของโจฬะ ตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ ๖ ได้พบว่าพวกปัลลวะนั้นใช้ตัวเลขทมิฬ (Tamil figures) ในการดำเนินการธุรกิจอย่างเป็นทางการ มีการติดต่อทั้งทางการเมือง วัฒนธรรม และการค้ากับแผ่นดินไกล นี้จึงแสดงถึงความสำคัญที่ทมิฬราชวงศ์โจฬะมีต่อการค้าสมัยนั้น แม้ในเขตอำนาจของปัลลวะก็ตาม [Mahalingam, T.V.,: 220.]

การที่ปรากฏจารึกภาษาทมิฬในประวัติศาสตร์ของปัลลวะมีนัยหลายประการ อาทิ ประชากรส่วนมากในเวลานั้นคงเป็นชาวทมิฬหรือผู้ที่สามารถใช้ภาษาทมิฬสื่อสาร ภาษานี้กลายเป็นที่นิยมด้วยสาเหตุใดสาเหตุหนึ่ง ที่สำคัญน่าจะขึ้นอยู่กับเหตุผลทางด้านเศรษฐกิจการค้า ในช่วงเวลาซึ่งปัลลวะได้ชื่อว่ามีอำนาจตั้งเป็นอาณาจักรใหญ่โตและส่งเรือค้าขายไปสู่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้น พวกปัลลวะกลับใช้จารึกตัวอักษรทมิฬจารึกข้อความอันแสดงถึงอำนาจและเป้าหมายของตนในอันที่จะส่งเสริมและตั้งชุมนุมการค้าขึ้นในต่างแดน

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

เศษเสี้ยวส่วนหนึ่งของจารึกตัวอักษรทมิฬ (กำหนดอายุประมาณคริสต์ศตวรรษที่ ๙) พบใน**เขตตะกั่วป่า** (ประเทศไทย) เป็นจารึกสมัยพระเจ้านันทิวรมันที่ ๓ (ดังได้กล่าวมาแล้ว) บันทึกว่าได้มีการขุดบ่อน้ำให้ชื่อบ่อน้ำหรือแทงค์น้ำนั้นว่า “ศรี อวนินารานัม” (Sri Avani Naranam) โดยการดำเนินงานของหัวหน้านังกูร (Nangur) ผู้หนึ่ง (หัวหน้าพวกนังกูรนับว่าสำคัญ เพราะธิดาผู้หนึ่งของหัวหน้านังกูรได้แต่งงานกับกษัตริย์โจฬะ กะไรกัล พวกนังกูรมีชื่อเสียงทางด้านการสงครามและเป็นนักรบ) เมื่อสร้างสระเสร็จแล้วก็กำหนดให้สมาชิกของสมาคมพ่อค้ามณีครามเป็นผู้ดูแลสระนี้ [Epigraphia Indica, XVIII.: 71-72.; ดูประกอบ, Nilakanta Sastri, K.A. Journal of Oriental Research, VI.: 299-312.]

ตามจารึกดังกล่าวเราได้เห็นความร่วมมือระหว่างผู้มีอำนาจรัฐฝ่ายหนึ่ง และกลุ่มธุรกิจอีกฝ่ายหนึ่ง ความร่วมมือนี้มีลักษณะของการใช้ทหารเป็นกำลังบุกเบิกและตั้งชุมชนทางการค้า พร้อมขุดสระสำหรับให้มีน้ำกินน้ำใช้ อำนาจในการควบคุมดูแลสระน้ำตกอยู่กับสมาชิกสมาคมพ่อค้ามณีคราม จารึกใช้คำว่า “มานิกกิรามัตตะร์” (Manikkiramattar)

ชื่อสระน้ำ “อวนินารานัม” เป็นชื่อสำคัญและมีความหมาย การตั้งชื่อสระน้ำว่า “อวนินารานัม” คือการประกาศพระนามกษัตริย์นั่นเอง อันที่จริงการทำสระน้ำขุดบ่อมักสัมพันธ์กับศาสนสถาน หรือสัมพันธ์กับระบบชลประทานของหมู่บ้านอย่างใดอย่างหนึ่งหรือทั้งสองอย่าง และมักไม่ปรากฏคำเรียกชื่อสระน้ำอย่างเจาะจง (สมัยก่อนหน้ากษัตริย์นันทิวรมันที่ ๓) การสร้างศาสนสถานนามว่า “ไกลาสนาถ” (Kailasa-natha) (ที่อลัมบัคคัม ตำบลชิงเกิลปุต) สำเร็จลง พร้อมกับที่มีการสร้างวัดถ้ำและขุดบ่อ บ่อน้ำ (well) นั้นขุดเป็นรูปสวัสติกะที่ติรูเวลลาไร บ่อน้ำมีทางลงเป็นขั้นบันไดทั้งสี่ด้าน สระน้ำนี้ไม่ปรากฏนามเรียกขานแต่อย่างใด [South Indian Inscriptions, XII, No. 40.; Epigraphia Indica, XI.: 157.]

๓. ราชวงศ์ปัณฑัย

ชื่อของ “ปัณฑัย” ปรากฏอยู่ในหลักฐานท้องถิ่นที่ชัดเจนก็คือ ใน*จารึกพระเจ้าอโศก* ตามอ้างมาแล้ว จึงถือได้ว่ากลุ่มชนที่ใช้ภาษาทมิฬราชวงศ์ปัณฑัยนี้เป็นส่วนสำคัญของอาศรมทางโลกทัศน์วัฒนธรรมอันเรียกว่า ทมิฬกัม ดังกล่าวมาแล้ว ทั้งกลุ่มของปัณฑัยและโจฬะนั้นอยู่ทางอาณาบริเวณที่ใกล้เคียงกัน คือ ฝั่งทะเลด้านตะวันออก ทั้งสองกลุ่มนี้ต่างมีศูนย์กลางอำนาจของตนอยู่คนละลุ่มน้ำ ศูนย์กลางของการแลกเปลี่ยนค้าขายเก่าแก่ที่สุดของกลุ่มปัณฑัยนั้นอยู่ที่กอรไกและอลากันคุลัม ตามที่ปรากฏจากการขุดค้นแหล่งโบราณคดีทั้งสองเมืองนี้ มีหลักฐานซึ่งแสดงให้เห็นว่าทั้งสองเมืองนี้เป็นเมืองท่าและแหล่งประมงหอยมุก และที่น่าสนใจคือ มีเส้นทางติดต่อกับเมืองครูรูร์ทางตอนในของลุ่มน้ำฆาเวรีและโกดุมานัล ซึ่งจากหลักฐานทางโบราณคดีบ่งบอกว่าอาจเป็นแหล่งอุตสาหกรรมพลอยหรือหินกึ่งมีค่า

ในบรรดาหลักฐานทั้งหมดที่ปรากฏเกี่ยวกับชนกลุ่มราชวงศ์ปัณฑัยนั้น ที่สำคัญคือ ประกาศจารึกสั้นๆ พบตามถ้ำจำนวนมาก รวมทั้งกราฟฟิตีและชื่อบุคคลบนชิ้นส่วนหม้อไห กำหนดอายุอยู่ในช่วง ๒๐๐ ปีก่อน ค.ศ. ถึงกลางสหัสวรรษแรกของคริสต์ศักราช จารึกเหล่านี้นอกจากแสดงนัยของชนกลุ่มต่างๆ ทาง

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

สังคมตั้งแต่หัวหน้ากลุ่ม สงฆ์ นักบวช พ่อค้า และช่างฝีมือแล้ว ยังพบอีกด้วยว่าในช่วงกลางสหัสวรรษนี้เองมีการตั้งถิ่นฐานของพวกพราหมณ์รวมอยู่ด้วย นี้จึงเป็นเงื่อนงำให้เห็นว่า วัฒนธรรมของชนจากตอนบนของทวีปอินเดียได้เข้าสู่แผ่นดินตอนกลางและตอนใต้ เฉพาะอย่างยิ่งวัฒนธรรมทางด้านอักษรภาษาของตัวอักษรพราหมีสมัยพระเจ้าอโศกอันอาจถูกปรุงแต่งไปใช้ในจารึกยุคต้นเหล่านี้ ซึ่งเป็นจารึกภาษาทมิฬและมีคำภาษาปรากฤตปนอยู่ด้วย

เมื่อเทียบเคียงชื่อตามที่มีอยู่ในจารึกยุคต้นเหล่านี้กับชื่อของบุคคลในวรรณกรรมยุคสังกัม ทำให้เราอาจสันนิษฐานได้ถึงการรวมกลุ่มเป็นโคตรตระกูล มีหัวหน้าเรียกว่า “เวลีร์” (velar) และมีการรวมตัวเป็นเผ่าอันมีฐานะศักดิ์ศรีสูงขึ้น เรียก “เวนตะร์” (ventar) ชุมชนโคตรเผ่าเหล่านี้เกิดเป็นเมืองบนเส้นทางค้าต่างๆ มีวิวัฒนาการสู่การมีวิถีชีวิตแบบคนในเมือง (urbanism) ก็เป็นได้

สันนิษฐานว่าช่วงเวลาแห่งการเปลี่ยนแปลงสู่การเป็นอาณาจักรของบรรดากลุ่มชนที่ใช้ภาษาทมิฬรวมทั้งปัณฑัยด้วยนั้นสัมพันธ์กับการขึ้นมามีอำนาจของชาวกลุ่มหนึ่ง เรียก “กัลลาบฮฺรา” ได้ตั้งถิ่นฐานและรับนับถือศาสนาพุทธ-ศาสนาเชน เมื่อกลุ่มชนทมิฬสลายฐานอำนาจของพวก “กัลลาบฮฺรา” ลง นับแต่นั้นก็พบว่าอำนาจทางการเมืองบริเวณคาบสมุทรตกอยู่กับราชวงศ์สำคัญ เช่น ราชวงศ์ปัลลวะ ปัณฑัย และเจระ เป็นต้น ต่อมาในปลายคริสต์ศตวรรษที่ ๖ อาณาจักรใหญ่ของราชวงศ์ซึ่งแข่งอำนาจกันอยู่ในเวลานั้นคือ ราชวงศ์ปัลลวะแห่งกาญจีปุรัม และปัณฑัยแห่งมะฑุไร คริสต์ศตวรรษที่ ๖ จึงเป็นเวลาที่ราชวงศ์ปัณฑัยสามารถรักษาอำนาจของตนทางตอนใต้ของทมิฬนาฑูไว้ได้อย่างมั่นคงต่อมาอีกหลายศตวรรษ

ล่วงเข้าคริสต์ศตวรรษที่ ๙ ราชวงศ์ปัลลวะก็ต้องยอมให้กับอำนาจของราชวงศ์ปัณฑัยและราชวงศ์โจฬะซึ่งรวมตัวกัน แม้ว่าราชวงศ์ปัลลวะได้พยายามยึดครองฐานที่มั่นทางด้านเกษตรกรรมของตนโดยการตั้งหมู่บ้านพราหมณ์และขยายที่เพาะปลูกอีกมากก็ตาม กระนั้นก็ดีสิ่งหนึ่งซึ่งไม่อาจปฏิเสธได้ก็คือ ชุมชนพราหมณ์นั้นมีบทบาทในการเผยแพร่ศาสนาพราหมณ์สู่ชนกลุ่มต่างๆ ด้วย

ประวัติของปัณฑัยนาฑูหรือปัณฑัยแห่งมะฑุไร เป็นประจักษ์พยานประการหนึ่งว่ากลุ่มชนพื้นเมืองของอินเดียตอนใต้ เฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่ใช้ภาษาทมิฬ ล้วนสร้างความสัมพันธ์กับเมืองสำคัญของตน ซึ่งเชื่อได้ว่าอยู่ในอาณาบริเวณอันเป็นถิ่นค้าขายตามชายฝั่งทะเลมาก่อน ปัณฑัยผูกพันกับมะฑุไรเมืองหลวงของตนและแผ่นดินทางตอนใต้สุดของอินเดียโดยตลอด ปัณฑัยอยู่ตรงนี้มาตั้งแต่ยุคสังกัม ควบคุมปกครองบริเวณนี้มาซ้ำแล้วซ้ำเล่า ยกเว้นเมื่อกลุ่มชนกัลลาบฮฺรา (Kalabhra) เข้ามาปกครองแถบนี้ ปัณฑัยเคยรวมตัวกันเข้มแข็ง ครอบครองดินแดนมาตลอดช่วงคริสต์ศตวรรษที่ ๖-๑๐ หลังจากนั้นพวกโจฬะจากตัญจาวูร์ก็ล้มล้างพวกปัณฑัยด้วยการสร้างอำนาจอธิปไตยของตนเหนือแผ่นดินปัณฑัย

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ราชวงศ์ปัณฑัยเป็นกลุ่มชนซึ่งใช้ภาษาทมิฬ อยู่ริมฝั่งทะเลและลุ่มน้ำไวไก ปรากฏหลักฐานว่าทำการค้าขายมาแต่บรรพกาล วัตถุสินค้าซึ่งขึ้นชื่อและเป็นที่ต้องการของพ่อค้าผู้ซื้อทั้งหลายคือมุกน้ำงาม

ปัณฑัยนับว่าเป็นกลุ่มราชวงศ์ทมิฬที่มีเรื่องราวปรากฏเป็นหลักฐานเก่าที่สุด ได้รับการกล่าวถึงในฐานะชนผู้ค้าขายในมหาสมุทรอินเดีย ส่วนพวกราชวงศ์เจระและโจฬะนอกจากปรากฏในตำนานแล้ว เรื่องราวของพวกนี้ในจารึกพระเจ้าอโศกถือเป็นเก่าสุด แต่ยังไม่เก่าแก่เท่าพวกปัณฑัย กษัตริย์ปัณฑัยนั้นได้ชื่อว่าเป็นราชาแห่งทะเลข้างฝ่ายใต้อย่างแท้จริง อดีตกาลนั้นแผ่นดินของพวกปัณฑัยถูกคลื่นทะเลกัดเซาะไปจนเหลือดินแดนเท่าที่เหลือในปัจจุบัน และไม่ต้องแปลกใจที่พวกนี้กำหนดให้มีเทศกาลบูชาเจ้าแห่งท้องทะเลเป็นประเพณี ด้วยเหตุที่แผ่นดินของตนอยู่ในรัศมีการกัดเซาะของน้ำทะเล ในที่สุดปัณฑัยจึงย้ายเมืองหลวงไปอยู่*มะฑุไรบนฝั่งน้ำไวไก* เมืองนี้ตั้งอยู่บริเวณแผ่นดินตอนใน ห่างจากฝั่งทะเล ส่วนเมืองท่าของพวกปัณฑัยคือ *กอรไก* (Korkai)

โดยที่ตั้งอาณาจักรปัณฑัยอยู่ทางตอนใต้ของอาณาจักรโจฬะยุคสังกัม และแม่น้ำฆาเวรีเป็นพรมแดนระหว่างอาณาจักรทั้งสอง พวกปัณฑัยจึงเป็นชนกลุ่มที่อยู่ใต้สุดของคาบสมุทร สัมพันธ์กับศรีลังกาอันเป็นเมืองท่าค้าขายสำคัญมาแต่โบราณ ที่สำคัญคือ กอรไกและอลากันคุลัม หรืออีกชื่อหนึ่งว่ามารุนกุร์ปัฏฏินัม (Marungurpattinam)

อาศัยเมืองท่าเหล่านี้เองทำให้ปัณฑัยนอกจากค้าขายกับศรีลังกาแล้ว ยังติดต่อกับดินแดนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อีกด้วย นับว่ามีบทบาทสำคัญในการค้าโรมันแต่ยุคต้น อาจเป็นทั้งผู้ขายและผู้แสวงหาสินค้าอันเป็นที่ต้องการจากที่อื่นมาขายอีกด้วย มีหลักฐานว่าชนพื้นเมืองอินเดีย (ซึ่งสันนิษฐานกันว่าเป็นชนสมัยราชวงศ์ปัณฑัย) เคยไปถึงโรมในสมัยพระเจ้าออกุสตุส (ซึ่งมีอำนาจอยู่ในช่วง ๒๗ ปีก่อน ค.ศ. ถึง ค.ศ. ๑๔) [Nagaswamy, R., 1995.; Nanda, V. and P. Carle, (eds.).; Auboyer, J., 1969.]

นักวิชาการค่อนข้างเห็นพ้องต้องกันว่า ชาวทมิฬกลุ่มราชวงศ์ปัณฑัยนั้นมีพัฒนาการทางด้านอักษรภาษา เฉพาะอย่างยิ่งการนำตัวอักษรพราหมีมาใช้ในภาษาทมิฬ เช่น ปรากฏอยู่ใน *จารึกถ้ำที่มันกุลัม*[*] (Mangulam Cave Inscription) ในแดนของปัณฑัย ถือเป็นจารึกภาษาทมิฬเก่าที่สุดหลักหนึ่ง

จารึกถ้ำเนดุนเชลิยัน (Neduncheliyan) ที่มันกุลัมซึ่งอยู่ใกล้กับมะฑุไร เป็นบันทึกภาษาทมิฬอายุเก่า ทั้งทางด้านภาษาโบราณและด้านการเขียนแบบโบราณ จารึกบันทึกถึงของขวัญที่วัดให้แก่*นันต-สิริกุวาน* (Nanta-Siri Kuvan) สงฆ์อาวุโสในศาสนาเชน *จารึกถ้ำเมตตัปปัตติ* (Mettuppatti) อยู่ทางตะวันตกเฉียงเหนือของมะฑุไร จารึกอื่นๆ ที่*มรุคัลตะไล* (Maru Kaltalai) และ *อะไนมาไล* (Anaimalai) ทั้งหมดอยู่ในบริเวณใกล้เคียงกับมะฑุไรทั้งสิ้น

---

[*] มันกุลัมเป็นถ้ำอยู่ใกล้มะฑุไร ห่างออกไปทางตะวันออกเฉียงเหนือประมาณ ๖ ไมล์ โขดหินหรือหน้าผานี้คนพื้นเมืองเรียก *ปัญจปาณฑพ* (หรือปัญจปาณฑล) ทั้งนี้เพื่อให้เกี่ยวกับพี่น้องปาณฑพทั้งห้าใน*มหากาพย์มหาภารตะ* ชื่อปัญจปาณฑพนี้คนพื้นเมืองเรียกว่า “ปาดุคไค” (padukkai) แปลว่า “พระแท่นของพี่น้องปาณฑพทั้งห้า”

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

นอกจากที่กล่าวมาแล้ว ยังพบกลุ่มจารึกถ้ำแห่งมะฑุไรอีก ๓๙ หลักจาก ๑๒ ถ้ำ ซึ่งผู้รู้ต่างลงความเห็นกันว่าเป็นจารึกตัวอักษรพราหมีแบบทมิฬ

ที่ถ้ำ*อลาการ์มาไล* (Alagarmalai) ได้พบจารึกภาษาทมิฬตัวอักษรพราหมีอีก ๑๓ หลักด้วยกันจากถ้ำแห่งเดียวกัน จารึกเหล่านี้อยู่บนแผ่นหินเหนือขอบโค้งของถ้ำ บันทึกเรื่องราวการทำบุญอุทิศหรือรายการบริจาค (endowment) การบริจาคดังกล่าวผู้บริจาคประกอบด้วยกลุ่มพ่อค้า ผู้บริจาคคนอื่นๆ และพ่อค้าสิ่งทอ ผู้บริจาคคนอื่นๆ เช่น ผู้ทำบัญชี แม่ชีในศาสนาเชน และเจ้าชายองค์หนึ่งแห่งปัณฑัย เป็นต้น

จารึกถ้ำสิตตานวาสัล (Sittanna vassal) กล่าวถึงของบริจาคเป็นเตียงศิลาให้แก่แม่ชีในศาสนาเชน นามว่าคุวุตี (Kuvuti) เกิดที่คูมูลูร์ (Kumulur) ในอีรูมีนาดู (Eruminadu) (คือไมซอร์-ผู้วิจัย)

ด้วยจารึกหลักนี้บางท่านจึงตีความว่ามีความเกี่ยวพันระหว่างชุมชนในศาสนาเชนที่กรณาฏกะ ไมซอร์ และมะฑุไร (ในรัฐทมิฬนาฑูปัจจุบัน)

จารึกตัวอักษรพราหมีในภาษาทมิฬส่วนใหญ่เป็นจารึกความสั้นๆ จำหลักอยู่บนขอบโค้งของหน้าผาหรือถ้ำหรือบนเตียงหิน จารึกบันทึกการบริจาคถ้ำหินเตียงศิลาเหล่านี้ ส่วนใหญ่กล่าวชื่อผู้บริจาค นานครั้งจึงจะเอ่ยถึงชื่อพระและชีหรือช่างสลักหินผู้ทำเตียงศิลาและหิ้งที่ผนังหิน

กษัตริย์ปัณฑัยนั้นมีหลักฐานการติดต่อใกล้ชิดกับศรีลังกา ซึ่งอาจเป็นเพราะมีผลประโยชน์ทางการค้าร่วมกัน และมีน่านน้ำติดต่อใกล้เคียงกัน ขณะเดียวกันทั้งปัณฑัยและเจระจากเมืองครฺรูร์-เกรละต่างมีไมตรีกัน เรื่องตามตำนานเล่าใน *มหาวงศ์พงศาวดารลังกา* ว่า พระเจ้าวิชัย กษัตริย์แห่งสิงหลคือศรีลังกา ได้อภิเษกกับเจ้าหญิงแห่งปัณฑัย ครั้งนั้นกษัตริย์ปัณฑัยพระราชทานนางกำนัลตามเสด็จพระธิดาถึง ๖๙๙ นาง แต่ละล้วนเป็นบุตรหลานชนชั้นสูงแห่งปัณฑัย

สมัยกษัตริย์ปัณฑัย ศรีมาระศรีวัลลภา (ค.ศ. ๘๑๕-๘๖๒) ได้ยกกองทัพเรือไปยึดศรีลังกา ทรงมีชัยเหนือกษัตริย์เสนะที่ ๑ ครั้งนั้นกษัตริย์ปัณฑัยได้ทำลายเมืองหลวงของศรีลังกา

ล่วงเข้าคริสต์ศตวรรษที่ ๙ พระเจ้าเสนะที่ ๒ กษัตริย์ศรีลังกาส่งกำลังทางเรือมาโจมตีปัณฑัยบ้างและได้ขนทรัพย์สมบัติจากมะฑุไรไปจำนวนมาก รวมทั้งส่วนที่ปัณฑัยเคยไปฉกฉวยมาแต่ครั้งก่อนด้วย ว่ากันว่าศรีลังกาประสบความสำเร็จในครั้งนี้เพราะชนชั้นสูงปัณฑัยแบ่งฝ่ายแตกแยกกันเป็นกลุ่ม และบางกลุ่มไม่ถูกกับกษัตริย์ปัณฑัย

ต้นคริสต์ศตวรรษที่ ๑๐ ราชาสิงหะ (ค.ศ. ๙๐๐-๙๒๐) เป็นกษัตริย์แห่งมะฑุไร ขัดไมตรีกับกษัตริย์โจฬะ ปรันตะกะที่ ๑ (Parantaka) แห่งตัญจอร์ จึงขอความช่วยเหลือจากศรีลังกา ตอนนั้นตรงกับสมัยพระเจ้ากัสสฺปที่ ๕ แต่กำลังของกษัตริย์โจฬะเข้มแข็งกว่า สามารถเอาชนะกำลังของปัณฑัย-ศรีลังกาได้

พงศาวดารจุลวงศ์ ว่าพระเจ้าราชาสิงหะทรงลี้ภัยไปลังกา แต่ในที่สุดพระองค์กลับต้องหนีไปเกรละอันเป็นบ้านเกิดของทางฝ่ายพระราชมารดา [Pillay, K.K., 1975.] เกรละเป็นดินแดนแห่งอำนาจใหม่ของพวกเจระซึ่งหนีมาจากครฺรูร์ ฉะนั้นทั้งปัณฑัยและเจระต่างมีความสัมพันธ์ทางไมตรีกันมาแต่ครั้งอดีต ดัง

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ได้กล่าวมาแล้วว่าปัณฑัยนั้นมีเรื่องราวความเป็นมาเกี่ยวข้องกับศรีลังกาโดยตลอด อันที่จริงปัณฑัยด้วยความช่วยเหลือของกษัตริย์ศรีลังกาและกษัตริย์วงศ์เจระจึงสามารถหลุดออกจากอำนาจปกครองของโจฬะ

พงศาวดารจุลวงศ์ ว่า กลางคริสต์ศตวรรษที่ ๑๒ เจ้าชายปัณฑัย ๒ องค์แย่งชิงอำนาจกัน ระหว่างกุลเสขร (Kulasekkhara) และปรากรม (Parakrama) ปรากรมขอความช่วยเหลือจากพระเจ้าปรักกรมพาหุแห่งศรีลังกา ลังกาสิงหลส่งกองทัพมามะฑุไร แต่กุลเสขรได้ฆ่าปรากรมแห่งปัณฑัยเสียก่อน ทางฝ่ายลังกาพบตัวลูกของปรากรมคือวีระปัณฑัย ส่วนกุลเสขรนั้นหนีไปหาพวกโจฬะ กองทัพลังกามีชัยเหนือโจฬะจึงทำการอภิเษกวีระปัณฑัยขึ้นเป็นกษัตริย์

หลักฐานทางฝ่ายโจฬะกลับให้เรื่องราวต่างออกไป จารึกโจฬะกล่าวว่า กองทัพศรีลังกาพ่ายแพ้ กุลเสขรได้รับการแต่งตั้งให้เป็นกษัตริย์แห่งมะฑุไร โจฬะมีอำนาจเหนือมะฑุไร แต่พระเจ้าปรักกรมพาหุแห่งลังกาดำเนินนโยบายดึงมะฑุไรเป็นพวก โจฬะจึงสนับสนุนให้วีระปัณฑัยขึ้นมามีอำนาจและขับไล่กุลเสขรไป

แม้หลักฐานข้อมูลขัดแย้งกัน แต่ที่ตรงกันประการหนึ่งคือ โอรสของปรากรมปัณฑัยได้ขึ้นเป็นใหญ่ในมะฑุไร จนเมื่อโจฬะอ่อนกำลังลง มะฑุไรสั่งสมอำนาจก้าวเข้ามาแทนที่ และได้บุกรุกเข้าศรีลังกาหลายครั้ง

*พงศาวดารจุลวงศ์*กล่าวว่า ครั้งหนึ่งฝ่ายมะฑุไรได้ยึดพระบรมธาตุเขี้ยวแก้วอันศักดิ์สิทธิ์ไป แต่ศรีลังกาดำเนินนโยบายทางการทูตจนได้กลับคืนมา

คริสต์ศตวรรษที่ ๑๓ ปัณฑัยก็ค่อยๆ ฟื้นตัวขึ้นมาใหม่จนกลายเป็นกลุ่มอำนาจใหญ่ในอาณาจักรใหม่บนแผ่นดินเดิม โดยประวัติศาสตร์ของปัณฑัยในช่วงนี้ปรากฏชื่อของกษัตริย์ทรงอำนาจ ๒ องค์คือ ชาตะวรมันสุนทราปัณฑัย และมาระวรมันกุลเสขรปัณฑัย กษัตริย์ในยุคสมัยนี้ของปัณฑัยได้ถูกบันทึกไว้ในหลักฐานเรียกว่า “ปัณฑัยแห่งจักรวรรดิที่ ๒”* ความภาคภูมิใจในการรวมตัวตั้งรัฐอาณาจักรของคนกลุ่มนี้ซึ่งเป็นกลุ่มชนในวัฒนธรรมทมิฬ และได้สร้าง *เอกลักษณ์ความเป็นทมิฬ* ปรากฏชัดเจน จารึกและงานเขียนสมัยนี้ล้วนใช้ภาษาทมิฬทั้งสิ้น อีกทั้งเมืองสำคัญของชนกลุ่มนี้เป็นที่รู้จักในหมู่พ่อค้าและนักเดินทางสมัยนั้น ดังที่ปรากฏอยู่ในบันทึกการเดินทางของมาร์โคโปโลเป็นอาทิ ส่วนโจฬะนั้นหายไปจากเวทีการเมืองช่วงนี้เลยทีเดียว

อย่างไรก็ตามกลางคริสต์ศตวรรษที่ ๑๔ ดินแดนของปัณฑัยและชาวทมิฬอื่นได้กลายเป็นส่วนหนึ่งในอำนาจของสุลต่านแห่งเดลฮี ซึ่งได้สถาปนาจักรวรรดิ “Tughlaq” [Subrahmanian, N. 1983.]

---

* จักรวรรดิแรกหมายถึงยุคของโจฬะมีอำนาจและรวมชนชาติทมิฬ แต่ความโดดเด่นแห่งเอกลักษณ์ทมิฬกลับเห็นและสัมผัสชัดเจนมากกว่าในสมัยของพวกปัณฑัย

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

๔. ราชวงศ์เจระ

ราชวงศ์เจระเรืองอำนาจอยู่ในบริเวณที่เป็นรัฐเกรละปัจจุบัน เป็นกลุ่มชนสำคัญทำการค้าขายอยู่ทางฝั่งมหาสมุทรด้านตะวันตกเฉียงใต้

ในบริเวณนี้เป็นที่ตั้งของแหล่งโบราณคดีสำคัญที่เมือง “ครฺรูร์” ที่มีหลายความเห็นเสนอว่า แหล่งโบราณคดีแห่งนี้เป็นศูนย์อำนาจดั้งเดิมของทั้งราชวงศ์โจฬะ ราชวงศ์ปัณฑัย และราชวงศ์เจระ เฉพาะอย่างยิ่งตามเรื่องเล่าส่งต่อกันมานั้น เชื่อว่าราชวงศ์เจระนั้นข้ามช่องเขาจากถิ่นใกล้เมืองครฺรูร์ไปอยู่แถบแคว้นเกรละปัจจุบัน (หรือบริเวณฝั่งมะละบาร์)

อย่างไรก็ตาม “ครฺรูร์” เป็นแหล่งโบราณคดีแห่งเดียวที่พบทั้งเหรียญดีนารี เครื่องปั้นดินเผารูเลตแวร์ และชิ้นส่วนเครื่องแก้วแอมเฟอรา วัตถุทางวัฒนธรรมเหล่านี้ร่วมกันอยู่ มีนัยถึงการดำรงอยู่ของชนในพื้นถิ่นซึ่งใช้เครื่องปั้นดินเผาแบบรูเลตแวร์ อาจเป็นผู้ผลิตแก้วแอมเฟอราหรือทำการแลกเปลี่ยนค้าขายกับพ่อค้าจากภายนอก จนสามารถสั่งสมความมั่งคั่งทางการค้าและการผลิตอื่นๆ นำไปสู่การรวมกลุ่มทางการเมืองและสร้างอำนาจ

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า ตั้งแต่ประมาณปลายสหัสวรรษแรกก่อน ค.ศ. พัฒนาการของชุมชนบ้านเมืองในอินเดียตอนใต้เริ่มเข้าสู่ยุคสมัยที่มีหลักฐานลายลักษณ์อักษรชัดเจนขึ้น อย่างน้อยที่สุดชื่อของเจ้าพื้นเมืองบางราชวงศ์ได้ปรากฏอยู่ในจารึกสมัยพระเจ้าอโศกดังกล่าวมาแล้ว ลักษณะการรวมตัวทางสังคมและการเมืองของกลุ่มราชวงศ์เจระก็คล้ายกลุ่มอื่น คือ เป็นชนเผ่าซึ่งรวมตัวกันยึดถือโคตรตระกูลเป็นใหญ่ แล้วจึงวิวัฒน์เป็นบาน้เมือง อาณาจักร “ครฺรูร์” ซึ่งได้เอ่ยชื่อมาแล้วนั้น อยู่ใกล้ฝั่งแม่น้ำฆาเวรี นับเป็นศูนย์กลางการติดต่อค้าขายภายในที่สำคัญ

นักวิชาการบางท่าน เช่น Romila Thapar พบว่า การสร้างอำนาจของหัวหน้าซึ่งมั่งคั่งจากการค้าแล้วแบ่งเฉลี่ยความมั่งคั่งนั้นแก่บริวารตน ทำให้สังคมที่ศูนย์กลางนั้นวิวัฒน์สู่ระดับเมือง ซึ่งเห็นได้ชัดเจนจากเมืองสำคัญของกลุ่มชนร่วมสมัยในยุคนั้น ได้แก่ อุไรยูร์ มะฑุไร และครฺรูร์ การมีส่วนในการค้าขายกับโรมยิ่งส่งเสริมให้ชีวิตฟุ่มเฟือยขึ้น เกลือ พริกไทย หินมีค่า เช่น เบริล (beryl) และสิ่งทอ เป็นสินค้าแลกเปลี่ยนกับเหรียญทองคำโรมัน เหรียญเงินโรมัน ไวน์รสเลิศ การแลกเปลี่ยนค้าขายจึงเกิดขึ้นตามชุมชนเมืองท่าที่บรรดาพ่อค้ากระจุกตัวกันอยู่ เครือข่ายการค้าเชื่อมโยงระหว่างอเล็กซานเดรีย โรม ทะเลอาระเบียน ลุ่มน้ำสินธุ และบรรดาเมืองท่าทางตอนใต้ของคาบสมุทรเหล่านี้ [Romila, T., 2002: 233.]

เรื่องราวที่ส่งต่อกันในวรรณกรรมยุคสังกัมแสดงถึงความขัดแย้ง การสู้รบ แย่งชิงในหมู่หัวหน้าของชนเผ่าชนชาติทั้งหลายซึ่งเกิดขึ้นบ่อยมาก เฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มชนที่ใช้ภาษาทมิฬ

ประวัติศาสตร์ของราชวงศ์เจระในยุคสังกัม เริ่มในยุคซึ่งบรรดาผู้เฒ่าผู้แก่ทมิฬเล่ากันว่า ในยุคสังกัมนี้ราชวงศ์ ๓ ราชวงศ์คือ เจระ ปัณฑัย และโจฬะ ต่างต่อสู้แย่งชิงอำนาจกัน

เป็นที่น่าสังเกตว่าประวัติของกลุ่มคนเหล่านี้มีเอกสารภาษาทมิฬเป็นคำประพันธ์กล่าวถึง

เอกสารสำคัญนั้นคือ *ปะติรัปปัตตุ* (Padittrupattu)

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ส่วนหลักฐานจำพวกจารึกเก่าเกี่ยวกับเจระก็พบจำนวนหนึ่งที่เมืองครูรูร์ พร้อมเหรียญโรมันอีกจำนวนหนึ่งด้วย จนกระทั่งนักวิชาการบางท่าน เช่น ท่านนาคะสวามี ลงความเห็นว่าครูรูร์นั้นคือเมืองหลวงเก่าของพวกเจระ ก่อนไปตั้งมั่นที่เมืองวานจีในรัฐเกรละปัจจุบัน และเมืองวานจีเก่านั้นคือเมืองครูรูร์

วรรณกรรมบางฉบับยกย่องต้นตระกูลของกษัตริย์เจระ เป็นนักรบเอกและได้เข้าร่วมในการรบที่ทุ่งกุรุเกษตรตามเรื่องราวในมหาภารตะด้วย ถือได้ว่าเป็นคนพื้นเมืองฝ่ายใต้ที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมรบในการสงครามตามมหากาพย์ของอินเดียฝ่ายเหนือ กวีจึงพรรณนาสรรเสริญเกี่ยวกับราชตระกูลของพวกเจระยกย่องกษัตริย์พระองค์หนึ่งซึ่งมีส่วนในสงครามนี้ และเป็นผู้ใช้สัญลักษณ์คันธนูเป็นเครื่องหมายของตระกูลตน ส่วนพระองค์นั้นเป็นที่รู้จักกันในชื่อว่า “อิเมยาวรัมบัน” (Imayavaramban) หมายถึง ผู้ซึ่งทำให้เขาหิมาลัยกลายเป็นเขตแดนของพระองค์

กษัตริย์ผู้นี้มีโอรส ๒ พระองค์คือ โอรสองค์โตนามว่า “เสงกุตตุวัน” (Senguttuvan) ส่วนองค์รองคือ “อิลังโก” (Ilango) ผู้ซึ่งทรงพอใจถือเพศเป็นนักบวชและปรากฏชื่อเสียงในฐานะผู้ประพันธ์งานวรรณกรรมชิ้นคลาสสิกของทมิฬคือ *ศิลปาทิการาม* จัดอยู่ในชุดวรรณกรรมยุคสังกัม

หัวหน้าในกลุ่มของราชวงศ์เจระชื่อ เนดุนเชรัล อดัน (Neduncheral Adan) ยุคโบราณ เป็นนักรบเก่งกล้าทั้งบนบกและในน้ำ กวีบรรยายว่าพระองค์แผ่อำนาจไปถึงทิวเขาหิมาลัย ทรงมีชัยในการรบทางน้ำเหนือกองเรือของพวกยะวะนะต่างชาติ ว่ากันว่ากำลังของพวกราชวงศ์ปัณฑัย ราชวงศ์เจระ รวมกับอีก ๑๑ เผ่า รวมกำลังกันสู้รบกับราชวงศ์โจฬะแต่พ่ายแพ้ให้แก่กะไรกัล ฮีโร่ของพวกโจฬะ

ราชวงศ์เจระยุคแรกได้ล่มสลายลง ราชวงศ์ที่สองปรากฏเรื่องราวที่เกรละภายใต้ชื่อเมืองตามตำนานว่า “กุลเสขรแห่งมโหทยปุรัม” กุลเสขรได้ฟื้นฟูอำนาจของราชวงศ์เจระขึ้นมาใหม่เมื่อ ค.ศ. ๘๐๐ และทรงตั้งเมืองหลวงอยู่ที่มโหทยปุรัม (Mahodayapuram)* อยู่ตรงทำเลที่เป็นศูนย์กลางการค้า สันนิษฐานกันว่าสมัยของพระองค์นั้นร่วมสมัยกับกษัตริย์โจฬะนามว่า อาทิตยา (Aditya) โอรสของอาทิต-ยาได้แต่งงานกับธิดาของกษัตริย์ราชวงศ์เจระ การแต่งงานนี้ทำให้โจฬะมีอำนาจแผ่เข้ามาถึงเขตแดนของราชวงศ์เจระ เวลาประมาณปลายคริสต์ศตวรรษที่ ๙

ทั้งนี้มิได้หมายความว่าในสมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๙ ดินแดนของราชวงศ์เจระเสื่อมโทรม ตรงกันข้ามหลักฐานลายลักษณ์อักษรได้ชี้ให้เห็นว่า การค้าทางทะเลในพื้นที่แถบนี้เจริญมั่งคั่ง พ่อค้าหลายชาติได้เข้ามาค้าขาย เฉพาะอย่างยิ่งมุสลิมอาหรับ “สุไลมาน” นักเดินทางชาวอาหรับได้เยือนฝั่งมะละบาร์

อำนาจทางการเมืองของราชวงศ์เจระขึ้นสูงสุดในสมัยของกษัตริย์ทรงพระนามว่า โกได ราวี วรมัน (Kodai Ravi Varman- ค.ศ. ๙๑๗-๙๔๗) นามของพระองค์ปรากฏตามจารึก ณ ศาสนสถานหลายแห่ง ซึ่งเป็นจารึกของพระองค์เอง

---

* ปัจจุบันคือ ติรุวันจิกุลัม (Tiruvanchikulam)

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

คริสต์ศตวรรษที่ ๑๐ ทั้งเจระและโจฬะต่างแข่งขันกันทั้งทางการเมืองและการค้าจนเกือบนำไปสู่สงคราม ทั้งสองฝ่ายต่างพยายามเข้าครอบครองฝั่งทะเลทางใต้ของเกรละ สงครามของสองราชวงศ์เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่ในที่สุดกษัตริย์ราเชนทราแห่งโจฬะ ก็ทรงมีอำนาจเหนือฝั่งทะเลเกรละเมื่อต้นคริสต์ศตวรรษที่ ๑๑

กษัตริย์โจฬะ กุโลตตุงคะที่ ๑ ในคริสต์ศตวรรษที่ ๑๒ ก็ทรงเข้ายึดครองมะละบาร์ อย่างไรก็ตามราชวงศ์เจระก็ยังพยายามรักษาอำนาจของตนไว้ทางตอนบนของฝั่งมะละบาร์อยู่บ้าง บางกลุ่มได้แยกไปคุมอำนาจอยู่ที่กีลอง (Quilon)

ต่อมาตลอดสมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๑๓, ๑๔ เป็นสมัยที่บรรดากลุ่มอำนาจหลายกลุ่มต่างพยายามสร้างอำนาจทางการเมืองและการค้าคุมอยู่ตามเมืองสำคัญชายฝั่งทะเล สู้รบกับทั้งโจฬะและปัณฑัย ในที่สุดเกิดอาณาจักรใหม่ขึ้นชื่ออาณาจักรวีนาด (Venad) กษัตริย์จากอาณาจักรนี้พระองค์หนึ่งทรงประกาศพระองค์เป็นจักรพรรดิแห่งอินเดียตอนใต้ และทรงสนับสนุนศาสนาฮินดู [Sarkar, H. 1978.; Sreedhara Menon, A. 1988.]

ลักษณะอันโดดเด่นของประวัติศาสตร์ราชวงศ์เจระก็คือ การตั้งฐานที่มั่นที่เกรละบนฝั่งมะละบาร์โดยตัวของมันเองบริเวณดังกล่าวนี้มั่งคั่งอยู่แล้วด้วยการค้ากับเอเชียตะวันตกมาอย่างยาวนานในประวัติศาสตร์ จารึกแผ่นทองแดงของราชวงศ์เจระในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ ๑๐-๑๑ กล่าวว่า รัฐได้ยกที่ดินให้พ่อค้าชาวยิวตั้งชุมชน ปรากฏชื่อพ่อค้ายิวคนหนึ่งว่า โจเซฟ รับบัน (Joseph Rabban)* นอกจากนี้มีชุมชนชาวซีเรียนนับถือศาสนาคริสต์ *บันทึกเกนิซาเมืองไคโร* (Cairo Geniza records) ให้รายละเอียดถึงการค้าของพ่อค้าชาวยิวและอินเดีย การดำเนินธุรกิจร่วมกัน การลงทุน หรือแม้กระทั่งการแต่งงานระหว่างกันในท้องถิ่นที่แครงกะนอร์ (หรือมูซีรีส) เป็นต้น ตามบรรดาเมืองท่าเหล่านี้ การค้าสืบทอดตั้งแต่สมัยการค้าโรมันจนถึงสมัยหลัง

๕. ราชวงศ์โจฬะ

ดินแดนอันเป็นศูนย์กลางของราชวงศ์นี้อยู่ทางฝั่งตะวันออกของมหาสมุทรอินเดีย

บริเวณปากน้ำฆาเวรีเป็นที่ตั้งของเมืองสำคัญ เช่น ฆาเวริปัฏฏินัม แผ่นดินของโจฬะนั้นมีดินดอนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำอุดมสมบูรณ์ เมืองหลวงของแคว้นโจฬะคือ อุไรยูร์ (Uraiyur) เป็นศูนย์กลางของสิ่งทออันเป็นโภคภัณฑ์ที่พวกโรมันต้องการมาก เมืองท่าค้าขายของโจฬะมีหลายเมืองเต็มไปด้วยสินค้าจากอินเดียและหมู่เกาะเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ฝั่งตะวันออกหรือ “ฝั่งโคโรมันเดล” แปลตามคำว่า “วงกลมของโจฬะ” คือบริเวณซึ่งพวกโจฬะตั้งถิ่นฐานและมีอำนาจ

---

* นับเป็นหลักฐานอายุต้นสุดเกี่ยวกับชุมชนชาวยิวในอินเดีย แม้บางตำนานกล่าวถึงชุมชนพ่อค้าที่โคชินก่อนหน้านี้

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ลักษณะสำคัญของแผ่นดินโจฬะคืออุดมด้วยอาหาร แสดงว่าเป็นดินแดนแห่งเกษตรกรรม และนี้คือพื้นฐานรองรับความแข็งแกร่งของโจฬะให้เป็นดินแดนซึ่งอุดมด้วยทรัพยากรทั้งบนบกและในทะเล ผลผลิตทางการเกษตรและทรัพยากรของธรรมชาติอื่นๆ เป็นโภคภัณฑ์อันเป็นที่ต้องการในการแลกเปลี่ยนสินค้ามาทุกยุคทุกสมัย ตั้งแต่ยุคโบราณก่อนประวัติศาสตร์

ตั้งแต่ช่วงคริสต์ศตวรรษที่ ๖-๘ การรวมตัวของกลุ่มชนบนคาบสมุทรทางใต้ปรากฏเป็นรูปธรรมชัดเจน ที่โดดเด่นที่สุดคือกลุ่มราชวงศ์ปัลลวะและปัณฑัย (มีอำนาจครอบคลุมบริเวณที่เป็นรัฐทมิฬนาฑูในปัจจุบัน) ราชวงศ์เจระนั้นอยู่ที่รัฐเกรละปัจจุบัน (ส่วนราชวงศ์จาลุกย์ครองอำนาจในอดีตอยู่บริเวณที่เป็นรัฐมหาราษฎร์ปัจจุบัน)

ราชวงศ์ปัลลวะและปัณฑัยนั้นมีกองกำลังทางเรือที่ทรงอำนาจ จึงมีบทบาทสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ ศาสนา และวัฒนธรรม ซึ่งได้แพร่สู่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในตอนนั้น และที่เห็นเด่นชัดที่สุดคือส่งกองเรือเข้าสู่ศรีลังกา

จักรวรรดิแห่งราชวงศ์โจฬะนั้นมีอำนาจอย่างแท้จริงในสมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๙ แม้ว่าหลักฐานทั้งตำนานและจารึกต่างกล่าวถึงหัวหน้าอันเป็นวีรบุรุษของพวกโจฬะตั้งแต่ก่อนหน้านี้ก็ตาม เมื่อเข้าสู่ยุครุ่งเรืองที่สุดนั้น อำนาจของโจฬะเข้าครอบคลุมส่วนใหญ่ของคาบสมุทรอินเดีย ศรีลังกา หมู่เกาะฟิลิปปินส์ น่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และได้ส่งทูตการค้าไปยังจีน

พื้นฐานการขยายตัวทางด้านเกษตรกรรมของบรรดาอาณาจักรชนชาติทมิฬทั้งหลายเหล่านี้ได้ถูกจัดขึ้นอย่างมีระบบตั้งแต่สมัยราชวงศ์ปัลลวะ ในสมัยนี้กษัตริย์ริเริ่มพระราชทานที่ดินให้พราหมณ์ตั้งหมู่บ้าน เป็นการขยายเขตเพาะปลูกเข้าสู่บริเวณที่เป็นผ่าและทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ ต่อมามีการเปลี่ยนแปลงในระบบการให้ที่ดิน ที่ดินอาจถูกยกให้เป็นรางวัลสำหรับบุคคลที่มีความดีความชอบตอบสนององค์พระมหากษัตริย์ หรือผู้มีความดีความชอบด้านศาสนา ที่ดินที่ให้มิใช่เพื่อบุกเบิกโดยตรง หลายแห่งเป็นที่ดินในเขตอุดมสมบูรณ์ของลุ่มน้ำฆาเวรีที่มีการชลประทานอย่างดี

หมู่บ้านมีทั้งที่เป็นการขยายตัวโดยธรรมชาติตามทำเลที่เหมาะทางด้านเษตรกรรม และหรือวิวัฒน์มาจากที่เป็นชุมทางค้า นอกจากนี้มีหมู่บ้านเกิดจากการจัดตั้งโดยประกาศยกที่ดินตั้งเป็นหมู่บ้านหรือหมู่บ้านที่เกิดสัมพันธ์กับการสร้างวัดและศาสนสถาน

หมู่บ้านที่เกิดจากการยกที่ดินให้เรียกว่า *พราหมณ์เดยา* (brahmadeya) หรือ *อัครหาร* (agrahara) ซึ่งในที่สุดแล้วก็วิวัฒน์ควบคู่ไปกับหมู่บ้านดั้งเดิมที่มีอยู่ก่อน ผู้นำชุมชนในหมู่บ้านใหม่มักมีอำนาจราช-สำนักหนุนส่งเสริม และเป็นผู้มีความรู้ ส่วนใหญ่มีความรู้ด้านการเกษตรและเทคโนโลยีมากกว่าชาวนา

พิจารณาจากลักษณะการยกที่ดินให้แบบนี้โดยผิวเผินเหมือนกับว่ากษัตริย์มีอำนาจสูงสุดเหนือที่ดินที่ทรงพระราชทานให้ผู้รับ

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

แผ่นโลหะอันบิลกษัตริย์สุนทราโจฬะ (The Anbil Plate of Sundara Chola) ตอนหนึ่งประกาศว่าได้ยกที่ดินให้แก่พราหมณ์ชื่ออนิรุทธพรหมาธิราช พร้อมทั้งวัตถุอีกมากหลายบนที่ดินนี้ อาทิ ไม้ผล น้ำ สวน ที่ว่าง คลอง ดินอุดมซึ่งถูกน้ำพัดมากอง อ่างเก็บน้ำ ยุ้งฉาง บ่อปลา บ่อน้ำลึก ตลอดทุกที่ที่อิกัวนาสามารถวิ่งและเต่าคืบคลานไปได้ ส่วนผู้เช่าที่ดินเก่าก็ต้องถูกเรียกคืนหรือไล่ออกไป “ทุกอย่างที่กษัตริย์สามารถเอามาได้และรื่นรมย์ ทั้งหมดเหล่านี้จะถูกยกให้แก่ชายผู้นี้”

โดยทั่วไปแล้วเรามักเข้าใจว่า อาณาจักรใหญ่ที่เกิดขึ้นตามบริเวณลุ่มน้ำมักเป็นรัฐเกษตรกรรม คุมอำนาจเบ็ดเสร็จอยู่ที่ศูนย์กลาง ประวัติศาสตร์ของอาณาจักรโจฬะก็ถูกเข้าใจว่าเป็นเช่นนั้น การศึกษาเมื่อไม่นานนี้นักวิชาการบางท่านได้เสนอความเห็นต่างออกไปว่า โจฬะนั้นไม่ใช่รัฐเกษตรกรรมรวมศูนย์อยู่ส่วนกลาง แต่เป็นรัฐที่อำนาจอธิปไตยถูกแบ่งออกเป็นทางด้านการเมืองและพิธีกรรม เฉพาะอย่างยิ่งตามชายขอบนั้นอำนาจทางการเมืองอ่อนจางลง เปิดทางให้แก่ความศักดิ์สิทธิ์ของพิธีกรรมซึ่งครอบงำประชาชนอยู่ รูปแบบของรัฐแบบนี้เรียกได้ว่าอำนาจถูกแบ่งแยกเป็นส่วนหรือเป็นรัฐรูปแบบ “segmentary state” [Stein, B., 1980.] แต่ก็มีบางท่านแย้งว่าลักษณะของรัฐแบบนี้ถ้าเป็นจริงย่อมลดบทบาทของการบริหารควบคุมงานจากส่วนกลางด้านต่างๆ เช่น มาตรฐานการเก็บภาษีอากร การบริหารควบคุมเชิงพื้นที่ของดินแดนแห่งรัฐนั้น ซึ่งล้วนมีหลักฐานว่างานดังกล่าวมีเจ้าหน้าที่ระดับสูงของรัฐรับผิดชอบและควบคุมอยู่ทั้งสิ้น ยิ่งไปกว่านั้นวิวัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของโจฬะได้ชี้ชัดถึงบทบาทของพ่อค้าตลอดจนการรวมตัวของสมาคมพ่อค้าและสมาคมการค้าอันเกิดขึ้น แม้แต่สถาบันทางด้านศาสนา เช่น วัดและศาสน-สถาน ก็ยังคงบทบาททางด้านศาสนาและการเมืองร่วมกันอยู่ [Thapar, R., 2003: 370-371.]

อำนาจรัฐของโจฬะนั้นพยายามหาช่องทางคุมอำนาจเหนือหมู่บ้านอยู่ แต่ตามจริงแล้วคุมได้มากน้อยเท่าใดเป็นเรื่องยากลงความเห็น ในการบริหารงานอันเป็นกิจการของหมู่บ้านนั้น รัฐคุมหมู่บ้านผ่านที่ประชุมหรือสภาของหมู่บ้านซึ่งมีหลายแบบ แล้วแต่ลักษณะหมู่บ้านว่าเป็นหมู่บ้านชาวนาหรือ “พราหมณ์เดยา” ผลในทางปฏิบัติไม่ชัดเจนนัก ตัวแทนของรัฐในที่ประชุมมักตกอยู่ในฐานะผู้สังเกตการณ์หรือที่ปรึกษามากกว่าอื่น ยิ่งถ้าเป็นหมู่บ้านขนาดใหญ่ กลุ่มอาชีพเข้มแข็งและมีบาทบาท

แบบแผนอันเป็นรูปธรรมของรัฐที่จะคุมหมู่บ้านนั้นคือ การจัดหมู่บ้านรวมกันเป็นกลุ่ม แต่ละกลุ่มเรียกว่า “นาฑู” (nadu) แต่ละนาฑูถูกกำหนดชัดเจนเชิงขอบเขตพื้นที่ นาฑูเหล่านี้อยู่ใต้อำนาจควบคุมที่ศูนย์กลางเรียก “วาละนาฑู” (valanadu) บ้าง เรียก “มันฎะลัม” (mandalam) บ้าง ดูเหมือนว่า “นาฑู” ที่รัฐสร้างขึ้นนี้ รัฐส่วนกลางมีอำนาจควบคุมได้ บางครั้งอาจเปลี่ยนเป็นวาละนาฑู หรือบางครั้งเป็นมันฎะ-ลัมก็แล้วแต่ ในบริบทนี้ก็อาจกล่าวได้ว่า การขยายตัวด้านเกษตรกรรมนั้นขึ้นอยู่กับชุมชนซึ่งพราหมณ์เข้ามามีบทบาทอยู่ เอกเทศหรืออิสระของหมู่บ้านถ้ามีจึงดูเหมือนว่าขึ้นอยู่กับผู้นำชุมชนและองค์กรที่เกี่ยวข้อง และโดยนัยนี้ประชากรกลุ่มต่างๆ จากท้องนา ป่า เขา จึงต้องขึ้นอยู่กับหน่วยบริหารซึ่งควบคุม

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ผลผลิตได้นั่นเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหมู่บ้านพราหมณ์เดยาและหมู่บ้านอันสัมพันธ์กับศาสนสถานสำคัญ [Thapar, R., 2003: 374.]

พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของชนผู้ใช้ภาษาทมิฬนั้นเห็นได้ว่าโครงสร้างของสังคมทางด้านเกษตรกรรมและการค้านั้นชัดเจนกว่าอื่น และองค์กรระดับท้องถิ่นค่อนข้างมีอิสระในการปกครองตนเอง แม้รัฐพยายามควบคุมผ่านช่องทางต่างๆ เท่าที่เป็นได้ ดังปรากฏหลักฐานว่ารัฐประกาศยกที่ดินตั้งเป็นชุมชนโดยมีประชากรกระจุกตัวอยู่หนาแน่นตามบริเวณที่เป็นเขตอุดมสมบูรณ์ของลุ่มน้ำฆาเวรี แต่ถ้าเป็นในเขตที่ไม่อุดมสมบูรณ์ ก็จะมีการจัดการด้านชลประทานอ่างเก็บน้ำ ทำให้ลักษณะภูมิประเทศเปลี่ยนไปอย่างเห็นได้ชัด เฉพาะอย่างยิ่งในเขตที่เป็นเขตแห้งแล้ง (dry area) ชุมชนในเขตดังกล่าวมีคน ๒ กลุ่มเป็นเจ้าของที่ดิน คือ พราหมณ์และเวลาละ (velalas) ผู้มีทรัพย์มั่งคั่ง ชนสองกลุ่มนี้มีอำนาจเหนือผู้เช่าที่ดินและเกษตรกร อย่างไรก็ตามบรรดาช่างฝีมือและเกษตรกรนั้นมักรวมกลุ่มเป็นกลุ่มพิเศษอีกกลุ่มหนึ่ง

บทบาทของสมาคมพ่อค้าและกลุ่มอาชีพนับเป็นประจักษ์พยานชั้นเยี่ยมอันแสดงให้เห็นว่า แม้รัฐโจฬะพยายามใช้อำนาจจากศูนย์กลางควบคุมหมู่บ้าน อาจโดยผ่านพราหมณ์ ผู้รู้ ตลอดจนองค์กรศาสนสถาน ซึ่งต่างเข้าไปมีบทบาทในสภาของหมู่บ้าน และโดยผ่านช่องทางอำนาจเหล่านี้ การเก็บภาษีของรัฐเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพก็ตาม แต่ยังมีช่องว่างอีกมากในชนบทที่เปิดโอกาสให้กับการเติบโตของศูนย์กลางการค้าและธุรกิจ เป็นเมือง สังคมตามศูนย์กลางเหล่านี้มักมีแนวทางไปสู่การเป็นสังคมระดับเมือง

เบื้องต้นนั้นเมืองที่เกิดขึ้นเป็นผลมาจากการค้าขยายตัว ฉะนั้นตามศูนย์กลางที่มีการค้าขายแลกเปลี่ยนในชนบทก็กลายเป็นเมือง แต่เป็นที่น่าสังเกตว่า ตั้งแต่ประมาณคริสต์ศตวรรษที่ ๑๐ เป็นต้นไปที่การค้าทางทะเลขยายตัวอย่างมากนั้น ศูนย์กลางของการค้าทางทะเลก็เกิดขึ้นและเรียกกันว่า ปัฏนะ ปัฏนัม หรือประฏินัม (pattanam) เมืองบางแห่งเกิดจากการที่เป็นที่ชุมนุมของพ่อค้าหรือเป็นแหล่งศักดิ์สิทธิ์ เมืองเหล่านี้มีที่มาจากการเป็นศูนย์กลางในชนบทมาก่อน เป็นแหล่งรวมแลกเปลี่ยนผลผลิตจากภูมิภาคต่างๆ และจากวัดด้วย

นอกจากเมืองตามกล่าวมาแล้ว ยังมีเมืองหรือนครขนาดใหญ่ตามริมฝั่งทะเล หลายแห่งเกิดก่อนสมัยราชวงศ์โจฬะ นิยมเรียกกันว่าเป็นเอมโพเรียม มีความเป็นมาสืบแต่บรรพกาล อย่างไรก็ตามความเข้มแข็งและกำลังของพ่อค้าโจฬะอยู่ที่การค้าทางทะเล จึงไม่ต้องแปลกใจที่นครขนาดใหญ่ตามชายฝั่งทะเลเกิดขึ้นจากการขยายตัวของเมืองและการค้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านตะวันออก เมืองท่าซึ่งเดิมชื่อ “วิสาขาปัฏนัม” ถูกเปลี่ยนชื่อเป็น “กุโลตุงคะ โจฬะ ปัฏฏินัม” ตามพระนามของกษัตริย์โจฬะ และย่อมแสดงถึงสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างสถาบันกับการค้า

เป็นที่น่าสังเกตด้วยว่า ในสมัยของราชวงศ์โจฬะนี้มีการสร้างวัดอันเป็นศาสนสถานขนาดใหญ่ในศาสนาพราหมณ์-ฮินดู สัมพันธ์กับกษัตริย์และบุคคลสำคัญ อีกทั้งยังเกี่ยวข้องกับการลงทุนหรือดำเนิน

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ธุรกิจการค้ามากกว่าแต่ก่อน มิใช่เป็นเพียงเรื่องของศรัทธาและความเชื่อเท่านั้น วัดที่สร้างโดยบรรดาเชื้อสายราชวงศ์กษัตริย์มักเป็นตัวแทนของราชสำนักด้วย และนี่เป็นช่องทางที่ราชสำนักจะเก็บภาษีอากรจากดินแดนในอำนาจของตนเพื่อมาบำรุงวัดได้ด้วย ดังเช่นศาสนสถานที่ตัญจาวูร์มีรายได้จากภาษีอากรที่ราชสำนักเก็บจากหมู่บ้านในศรีลังกา เป็นต้น ทั้งนี้เป็นโอกาสที่ราชสำนักน่าจะเข้าไปยุ่งเกี่ยวหรือจัดการกับเรื่องราวในระดับท้องถิ่นได้นั่นเอง ศาสนสถาน ราชราเวศวรที่ตัญจาวูร์ และ ราเชนทเรศวรที่กังไก-กอนฎะโจฬะปุรัม สร้างขึ้นในคริสต์ศตวรรษที่ ๑๑ เพื่อเฉลิมฉลองกษัตริย์ทั้งสองพระองค์แห่งยุค กลายเป็นศูนย์กลางของพิธีการ สร้างความศักดิ์สิทธิ์และความเป็นเทพให้แก่ระบบกษัตริย์

วัดหรือศาสนสถานอีกประเภทหนึ่งไม่ได้เกิดจากเงินทุนสนับสนุนของราชสำนักและราชวงศ์ ส่วนมากเป็นวัดขนาดใหญ่อยู่ในชนบท ยิ่งตอนปลายสมัยราชวงศ์โจฬะกลับปรากฏว่าพ่อค้ามีบทบาทมากขึ้นในการซื้อที่ดินให้วัด และหรือร่วมมือกับวัดทำกิจการของวัด ซึ่งเป็นเสมือนนายทุนได้ว่าจ้างแรงงานและช่างฝีมือหลายรูปแบบ ในหมู่บ้านพราหมณ์เดยา วัดมักเกี่ยวข้องกับพราหมณ์ซึ่งเป็นผู้นำชุมชนและเจ้าของที่ดิน วัดจึงกลายเป็นสถาบันว่าจ้างคนหลากหลายอาชีพ ศูนย์รวมของอำนาจและเจ้าที่ดิน ขณะเดียวกันวัดในศาสนาพราหมณ์นี้ก็ได้ใกล้ชิดและผสมผสานกับความเชื่อระดับท้องถิ่นของกลุ่มชน ซึ่งวัดไม่ปฏิเสธและไม่ใช่ชนชั้นต่ำในสังคม [Thapar, R., 2003: 387.]

อาจกล่าวได้เลยว่า กระแสประวัติศาสตร์อันโดดเด่นของบริเวณคาบสมุทรทางใต้ของอินเดียคือการสร้างความเป็นตัวตนและเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชนชาติทมิฬ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสมัยราชวงศ์โจฬะ ประวัติศาสตร์ของชนชาติชนเผ่าในอาณาบริเวณแม้มีลักษณะไม่เป็นหนึ่งเดียวในทางการเมือง มีการแก่งแย่งแข่งดีของกลุ่มรัฐอาณาจักรของชนเผ่าชนชาติกลุ่มต่างๆ

ช่วงเวลาแห่งการมีอำนาจสูงสุดของราชวงศ์โจฬะตรงกับเวลาระหว่าง ค.ศ. ๙๐๐-คริสต์ศตวรรษที่ ๑๔ อันเป็นยุคแห่งการขยายตัวทางการค้ามหาสมุทรอินเดียสู่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นี้นับเป็นบริบทสำคัญแห่งการก้าวขึ้นสู่อำนาจของราชวงศ์โจฬะ

เมื่อราชวงศ์โจฬะขยายอำนาจครอบครองลุ่มน้ำฆาเวรีเป็นฐานการผลิตทางด้านเกษตรกรรมนั้น บทบาททางการค้าของชนชาติทมิฬและหรือผู้ใช้ภาษาทมิฬโดยมีราชวงศ์โจฬะเป็นตัวแทนเชิงสัญลักษณ์มิได้ด้อยถอยลง การขยายการผลิตด้านเกษตรกรรมกลับเอื้อต่อการเติบโตของชนชั้นพ่อค้าและช่างฝีมือในชนบทและเมือง องค์กรของกลุ่มอาชีพเหล่านี้ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญผลักดันทั้งด้านเกษตรกรรมและการค้าควบคู่กันไป

ผู้ก่อตั้งโจฬะในประวัติศาสตร์อันมิใช่กษัตริย์ในยุคตำนานคือ พระเจ้าวิชัยยาลายา (Vijayalaya) ซึ่งเคยขึ้นอยู่กับพวกปัลลวะ วิชัยยาลายาเข้ายึดเมืองตัญจอร์ในปี ค.ศ. ๘๕๐ ปลายคริสต์ศตวรรษที่ ๙ โจฬะก็มีชัยเหนือพวกปัลลวะ ยึดเมือง “กาญจี” หรือ “ฏอนไฏมันฏะลัม” ของปัลลวะไว้ในอำนาจ ต่อจากนั้นเข้าควบคุมราชวงศ์ปัณฑัย แผ่นดินทมิฬทางใต้ทั้งหมดก็อยู่ใต้ฝ่ามือของโจฬะ

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ชั่วเวลาหนึ่งโจฬะเสียอำนาจทางตอนเหนือให้แก่เจ้าราชตระกูฏ แต่เพียงไม่นานก็ฟื้นตัวอีกครั้งในปี ค.ศ. ๙๖๕ พร้อมกับที่จักรวรรดิของราชตระกูฏสลายไป

นับแต่นี้ไปตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ ๑๐-๑๓ ประวัติศาสตร์ช่วงเวลานี้กล่าวได้ว่าเป็นยุคทองของโจฬะอย่างแท้จริง

กษัตริย์ผู้ยิ่งใหญ่ของโจฬะนั้นปกครองในช่วงเวลาคริสต์ศตวรรษที่ ๑๐-๑๑

พระเจ้าราชราชา (ค.ศ. ๙๘๕-๑๐๑๔)

พระเจ้าราเชนทราที่ ๑ (ค.ศ. ๑๐๑๔-๑๐๔๔)

ท้งสองพระองค์มีนโยบายที่จะขยายการค้าสู่น่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ฉะนั้นจึงทรงพยายามแผ่อำนาจเหนือฝั่งโคโรมันเดลและฝั่งมะละบาร์ ซึ่งเป็นศูนย์กลางการค้าของอินเดียกับประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เหตุนี้จึงต้องทำลายกำลังทางเรือของเจระที่ไตรวันดรัม (Trivandrum) และยึดกีล็ง (Quilon) เมืองท่าค้าขายสำคัญ หลังจากนั้นโจฬะก็เข้ายึดมะฑุไร และผนวกศรีลังกาไว้ในอำนาจตลอดช่วง ๕๐ ปีต่อมา อาณาบริเวณอื่นที่ตกอยู่ใต้อำนาจของโจฬะสมัยนั้นได้แก่ เกาะมัลดีฟส์ กรณาฏกะ เป็นต้น

การยึดครองครั้งสำคัญที่สุดซึ่งส่งผลต่อการค้าอย่างมากคือ การยึดครองศรีลังกา และการทำให้อ่าวเบงกอลเป็นเสมือนทะเลสาบของโจฬะ เครือข่ายอำนาจของโจฬะในสองบริเวณนี้ทำให้โจฬะอยู่ในทำเลที่ได้เปรียบในการขยายการค้าผ่านน่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เพื่อไปให้ถึงจีน และในเส้นทางนี้โจฬะจึงเผชิญกับการรวมอำนาจของสหพันธ์กลุ่มเกาะที่คุมช่องแคบมะละกา รัฐภายใต้ชื่อซึ่งนักประวัติศาสตร์ขนานนามว่า “ศรีวิชัย”

ความสำเร็จตามความมุ่งมั่นจึงเป็นที่มาแห่งวาทะของพระเจ้าราชราชาที่ว่า พระองค์นั้นทรงมีชัยและครอบครองเหนือ “สิบสองพันหมู่เกาะเก่าแห่งท้องทะเล” เพราะที่สุดแล้วโจฬะสามารถสลายอำนาจทั้งของปัณฑัยและเจระเดิม จากตอนบนของฏอนไฏมันฏะลัมลงสู่แหลมโคโมรินทางใต้

ในส่วนของนโยบายเกี่ยวกับอ่าวเบงกอล กษัตริย์โจฬะรู้ดีว่าการครอบครองอ่าวเบงกอลจะทำให้โจฬะมีอำนาจเหนือลุ่มน้ำคงคาตอนบน แม้อาจมิสามารถใช้กำลังเข้าควบคุม แต่ในทางพิธีกรรมและวัฒนธรรม อำนาจของโจฬะก็ยังคงล่องลอยอยู่ในจิตวิญญาณของผู้คน

คำประพันธ์สรรเสริญโอ่อำนาจนี้ถูกจารึกไว้ในประสาตี (Prasati) เป็นภาษาทมิฬ

ในที่นี้ผู้วิจัยขอถอดความจากที่มีผู้อ่านไว้เป็นภาษาอังกฤษ พอให้สัมผัสกับบรรยากาศสถานการณ์ตอนนั้น ดังนี้

องค์ราเชนทรามีชัยเหนืออ่าวสักรโกตตัม* และเหล่านักรบอันห้าวหาญของท่านผู้นี้

ทรงทำลายมฑุรามันฏะลัมอย่างรวดเร็ว รวมทั้งนครนามนิกโกนัม อันเต็มไปด้วยป่าไม้ผล

---

* โกตตัม คือหน่วยการปกครองระดับท้องถิ่น “สักรโกตตัม” น่าจะหมายถึงชื่อท้องถิ่น

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ทรงเอาชนะปัญจะปัลลิ ผู้ซึ่งบรรดานายขมังธนูและชาวป่าค้อมหัวให้

แล้วทรงรุกเข้ามาสุนิเทสะ ดินแดนอันเต็มไปด้วยทุ่งนาเขียว

ในการสัปประยุทธ์ที่อธินครซึ่งนำชื่อเสียงมาสู่พระองค์อย่างไม่รู้จบ พระองค์ได้ตัวอินทรรถแห่งจันทรวงศ์พร้อมพระญาติ รวมทั้งทรัพย์สินมหาศาลอื่นๆ

ทรงได้อุตตาวิสัย (หมายถึงรัฐโอริสสาปัจจุบัน-ผู้วิจัย) ที่มีป่าหนาทึบเป็นเกราะกำบัง

ตั้งแต่เมื่อโฆวินทะจันทราปราชัยบนหลังคชสาร พระองค์จึงได้วังกัลเทสะ (คือเบงกอล-ผู้วิจัย) ที่ซึ่งฝนไม่เคยหยุดตก*

ในการประลองอันดุเดือดด้วยเสียงสังข์จากทะเลลึก หลังจากมหิปาลผู้เข้มแข็งต้องหนีไป พระองค์ (หมายถึงกษัตริย์ราเชนทรา) จึงทรงได้คชาธารกำลังแรง สตรีและทรัพย์สมบัติ

ทรงได้อุตรละดัมริมฝั่งมหาสมุทรที่ลึกสุดอันเป็นแหล่งของหอยมุก**

ท้ายสุดคือ คงคา แม่น้ำอันมีกลิ่นหอมจรุงด้วยดอกไม้โปรยปราย น้ำนั้นสาดกระเซ็นต้องสถานที่จาริกแสวงบุญอันศักดิ์สิทธิ์ [Epigraphia Indica, IX: 233.; Nilakanta Sastri, K.A.: 207.]

อย่างไรก็ตามเป็นที่น่าสังเกตว่าเส้นทางของเหตุการณ์ตามที่ได้ปรากฏในประสาตีมีลักษณะข้ามพื้นที่เช่น การแผ่อานุภาพเข้าสู่อ่าวเบงกอล กลับต้องสะดุดด้วยเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทางตอนใต้ของพวกปัณฑัย เป็นต้น ดังนั้นเราจึงไม่สามารถมองจารึกนี้ในแง่ของการเรียงลำดับเหตุการณ์ในการได้มาซึ่งดินแดนต่างๆ แต่เราประเมินได้ว่าในการขยายอำนาจของพระเจ้าราเชนทราทรงใช้วิธีการดังนี้

ปลุกระดมชาวนาในเทสะต่างๆ เฉพาะอย่างยิ่งในเขตที่ราบลุ่มโคโรมันเดล

ปราบปรามบรรดาหัวหน้ากลุ่มตามที่ต่างๆ ซึ่งก็แสดงว่าพื้นฐานกำลังของโจฬะนั้น นอกจากชาวนาแล้วขึ้นอยู่กับนักรบกลุ่มต่างๆ ซึ่งค่อนข้างเป็นอิสระจากอำนาจรัฐมาแต่ก่อน

ที่แน่นอนที่สุดคือ การรณรงค์ของพระเจ้าราเชนทราโจฬะนั้น มีจุดมุ่งหมายทางเศรษฐกิจชัดเจน เห็นได้จากการกล่าวถึงลักษณะทางการผลิตหรือผลได้ทางเศรษฐกิจของสถานที่ต่างๆ อาทิ ป่าไม้ (สำหรับสร้างเรือ) แหล่งหอยมุกอันเป็นสินค้าออกสำคัญ บางครั้งใช้วิธีการปล้นสดมภ์ทรัพย์สิน ตลอดจนพยายามที่จะรู้จักสภาพภูมิศาสตร์เศรษฐกิจของดินแดนเหล่านั้น เช่น “เบงกอลที่ซึ่งฝนไม่เคยหยุดตก” “โอริสสาที่มีป่าหนาทึบเป็นเกราะกำบัง” เป็นต้น

ในส่วนที่เกี่ยวกับศรีลังกา กษัตริย์แห่งศรีลังกานั้นเดิมทีมีสัมพันธ์ไมตรีกับพวกปัลลวะ โดยต่อต้านพวกปัณฑัยมาด้วยกัน พวกปัลลวะได้เข้าไปตั้งถิ่นฐานและมีอิทธิพลอยู่ทางตอนเหนือของศรีลังกาอยู่แล้ว กลางคริสต์ศตวรรษที่ ๙ ศรีลังกาได้รุกเข้าสู่แผ่นดินและยึดเมืองหลวงของพวกปัณฑัยที่มะฑุไรโดยมีพวกปัลลวะร่วมสนับสนุน *จุลวงศ์พงศาวดารลังกา* กล่าวว่า เมื่อยึดมะฑุไรได้ก็เข้าปล้นทำลาย

---

* อ่าวเบงกอลเป็นเขตลมมรสุม ฝนตกมากทุกปี

** ทะลของปัณฑัยนั้นได้ชื่อว่ามีมุกน้ำงาม สินค้าอันเป็นที่ต้องการทุกยุคทุกสมัย เป็นที่รู้จักในหมู่พ่อค้ากรีก-โรมัน-อาหรับ

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ ๑๐ และ ๑๑ จึงถึงยุคที่ทมิฬโจฬะรุกเข้าศรีลังกา เป็นการโต้กลับ โจฬะได้เข้าแทนที่อำนาจของปัลลวะ แล้วเริ่มขยายลงใต้จากที่ลุ่มปากน้ำฆาเวรีลงสู่ดินแดนของปัณฑัย

จุดมุ่งหมายการขยายตัวลงใต้ของโจฬะนั้นเป็นการขยายตัวทางเศรษฐกิจด้วย และกลายเป็นภัยใหม่ที่คุกคามศรีลังกา ศรีลังกาเป็นเมืองท่าค้าขายและเป็นชุมทางค้าตลอดจนสินค้านานาชนิดแต่โบราณ ได้ชื่อว่าเป็นแผ่นดินแห่งอัญมณีมีค่านานาชนิด ส่วนปัณฑัยก็เป็นปากทางเข้าสู่แหล่งประมงหอยมุกในอ่าวมันนาร์ มุกทะเลใต้เป็นสินค้าขึ้นชื่อมานมนาน (กษัตริย์โจฬะ-พระเจ้ากุโลตตุงคะที่ ๑ เคยบรรยายไว้ในประสาตีของพระองค์ว่า ทรงชื่นชมยินดีมากที่ได้ยึดประมงหอยมุกแห่งมะฑุไร)

ต่อไปนี้คือสังเขปประวัติศาสตร์กษัตริย์โจฬะองค์สำคัญพร้อมพระราชกรณียกิจ

พระเจ้าราชราชาโจฬะที่ ๑ (ค.ศ. ๙๘๕-๑๐๑๔) กษัตริย์ผู้ยิ่งใหญ่องค์หนึ่งของอินเดียใต้ รัชสมัยของพระองค์ไม่เพียงมีอำนาจยิ่งใหญ่ แต่ได้ทรงวางรากฐานทางด้านวัฒนธรรมไว้อย่างมั่นคง

พระองค์โปรดให้สร้างวิหารพระศิวะที่ตัญจาวูร์ ชื่อ *ราชะราเชศวร* หรืออีกชื่อหนึ่งว่า พฤหะฑีศวร (Brihadishvara) เทพที่ได้รับการบูชาอย่างยิ่งสมัยพระองค์คือ *ศิวะนาฏราช*แห่งวิหารจิดัมพรัม (Chidam Baram)

นอกจากนั้นพระองค์ยินดีในการที่พระเจ้าศรี-มารวิชโยชตุงคะวรมัน (Sri-Maravijayottunga varman) เจ้าแห่งรัฐศรีวิชัย (ในน่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้) สร้างวิหารทางพุทธศาสนาที่*นาค-ประฏินัม* นอกจากนั้นพระองค์ยังโปรดให้อุทิศหมู่บ้านสำหรับบำรุงพุทธสถานแห่งนี้

ในทางด้านการแผ่พระราชอำนาจนั้น พระเจ้าราชราชาได้ส่งกำลังเข้าควบคุมศรีลังกา จัดปกครองเป็นมณฑลหนึ่งของจักรวรรดิโจฬะ และให้ชื่อดินแดนแห่งนี้ว่า “มัมมูดีโจฬะมันฎาลัม” (Mummudi Cholamandalam)

นอกจากนั้นทรงครอบครองดินแดนของบ้านเมืองต่างๆ ยุคนั้น ได้แก่ ดินแดนบางส่วนของราชวงศ์จาลุกย์บนที่ราบสูงเดคคัน ได้ทำลายกองเรือของพวกทมิฬราชวงศ์เจระที่เกรละ และปราบปรามพวกราชวงศ์ปัณฑัยที่มะฑุไร เป็นต้น [Nilakanta Sastri, K.A. 1984.; Subrahmanian, 1983.]

พระเจ้าราเชนทรโจฬะที่ ๑ (ค.ศ. ๑๐๑๒-๑๐๔๔) พระเจ้าราเชนทรเป็นโอรสพระเจ้าราชราชา ทรงเป็นนักปกครองผู้ยิ่งใหญ่และขยายพระราชอำนาจออกไปไม่แพ้พระราชบิดาและอาจยิ่งใหญ่กว่า ดังปรากฏว่าพระองค์สามารถยึดศรีลังกาไว้ได้ทั้งหมดในปี ค.ศ. ๑๐๑๗ จนสามารถปกครองดินแดนนี้ต่อไปได้อีกถึง ๑๒ ปี

พระองค์ได้ชื่อว่า “มฑุรันตะกะ” (Madurantaka) คือ ผู้กวาดล้างปัณฑัยแห่งมะฑุไร

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ความสำเร็จอันยิ่งใหญ่ของพระองค์คือการรุกเข้าสู่อินเดียตอนเหนือ พระองค์ส่งกำลังกวาดล้างบรรดาเจ้าพื้นเมืองและหัวหน้ากลุ่มต่างๆ ไปตลอดทั่วอ่าวเบงกอลจนเข้าสู่ลุ่มน้ำคงคา ผู้บัญชาการของพระองค์ได้นำน้ำจากแม่น้ำคงคาอันศักดิ์สิทธิ์มาใส่ยังอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ ชื่อว่า *อ่างเก็บน้ำโจฬะกังกัม* ณ เมืองหลวงใหม่ที่พระองค์โปรดให้สร้างขึ้นคือ *กังไกกอนฎะโจฬะปุรัม* พระองค์จึงปรากฏพระนามทั่วไปว่า *"กังไกกอนฎะโจฬะ"* อันหมายถึงพระองค์นั่นเอง

เมื่อพิจารณาพระราชทินนามจะเห็นได้ว่าพระองค์ทรงดำรงหลายตำแหน่ง อาทิ มูดิกอนฎาโจฬะ (Mudikonda Chola) บัณฑิตาโจฬะ (Pandita Chola) วีระราเชนทรา (Virarajendra) และกังไกกอนฎะโจฬะ (Gangaikonda Chola) ชื่อเหล่านี้ล้วนสำคัญและมีนัยถึงพระราชกรณียกิจหรือลักษณะอันโดดเด่นของพระองค์

*กังไกกอนฎะโจฬะปุรัม*เมืองหลวงแห่งที่สองของโจฬะมีความสำคัญยิ่ง เพราะเมืองแห่งนี้ถูกสร้างให้เป็นเมืองท่าออกสู่ทะเล ขณะเดียวกันเป็นเมืองยุทธศาสตร์สกัดอำนาจพวกจาลุกย์จากตอนเหนือ ทำให้ไม่ต้องใช้กำลังทหารจากตัญจอร์ข้ามแม่น้ำฆาเวรีและโคลลีดัมในการทำสงครามขึ้นเหนือ

ช่วงปีสุดท้ายแห่งรัชสมัยของกษัตริย์พระองค์นี้ พระองค์ขยายพื้นที่และดินแดนออกไปกว้างขวางที่สุด อาจกล่าวได้ว่าอำนาจของทมิฬแผ่ออกไปยิ่งกว่าครั้งใดๆ

ในสมัยของพระองค์ปรากฏพวกหัวหน้ากลุ่มอันเป็นเจ้าผู้คุมกำลังหรือข้าราชสำนักชั้นสูง และทำหน้าที่เป็นผู้บริหารระดับสูงตัวแทนของรัฐในองค์กรแห่งอำนาจ โดยได้ขยายดินแดนและควบคุมผู้คนให้อยู่ในระเบียบแห่งกฎหมาย

กองทัพโจฬะได้ทำการรบไปตลอดด้านตะวันออกเฉียงเหนือเพื่อมุ่งเข้าสู่ลุ่มน้ำคงคาซึ่งใช้เวลาไม่น้อยกว่าสองปี ตามรายทางระหว่างฎอนไฎมันฎะลัมและแคว้นพิหาร แคว้นเบงกอล มีบ้านเล็กเมืองน้อยที่พระเจ้าราเชนทราต้องปราบปรามจำนวนมาก ปรากฏรายละเอียดใน *จารึกติรุวาลันกาดูเพลท* (Tiruvalangadu Plate)

การสงครามครั้งนี้นับเป็นชัยชนะครั้งสำคัญ และมีหลักฐานยืนยันเป็นลายลักษณ์อักษรด้วยว่าทรงมีชัยเหนือเจ้าเมืองต่างๆ ในอาณาบริเวณพิหารและเบงกอล นี้คือที่มาของพระนามว่า *กังไกกอนฎะโจฬะ* คือโจฬะผู้มีชัยเหนือลุ่มน้ำคงคา หลังจากนั้นชื่อนี้ได้กลายเป็นชื่อเมืองหลวงแห่งใหม่ที่ทรงโปรดให้สร้างคือ *กังไกกอนฎะโจฬะปุรัม* พระนครของกังไกกอนฎะโจฬะ พร้อมอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่เพื่อการชลประทาน ซึ่งทรงโปรดให้สร้างบริเวณใกล้เคียงกันด้วย พระองค์ยังโปรดให้สร้างศาสนสถานแห่งใหม่ในเมืองหลวงนี้คือ *พฤหะฑีศวร* (Brahadiswaram) เพื่อเลียนแบบการสร้างศาสนสถานของพระราชบิดาที่ตัญจอร์

ประมาณปี ค.ศ. ๑๐๑๗ พระเจ้าราเชนทราได้ยกกองทัพเรือเข้าตีศรีลังกาหรืออิลามันฎะลัม (Ilamandalam) (ทางตอนเหนือของศรีลังกานั้นพระเจ้าราชราชาได้เข้ายึดครองมาก่อนแล้ว) *จารึกการันไดเพลท* (Karandai plates) ให้รายละเอียดเกี่ยวกับการดำเนินงานของราเชนทราในศรีลังกา อันที่จริง

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ศรีลังกายุคนั้นมีความเกี่ยวดองสัมพันธ์กับพวกปัณฑัยอยู่ก่อน โจฬะเมื่อเข้ายึดศรีลังกาได้นำศาสนาพราหมณ์-ฮินดู และการนับถือรูปเคารพพระศิวะและพระวิษณุเข้าไปด้วย โจฬะปกครองศรีลังกาอยู่ ๑๒ ปี แต่ในที่สุดศรีลังกาก็ปลีกตนออกจากอำนาจของโจฬะได้ในสมัยของกษัตริย์โจฬะ กุโลตตุงคะที่ ๑

หลังจากได้ศรีลังกาไว้ในอำนาจ พระเจ้าราเชนทราทรงพยายามแผ่อำนาจลงใต้เข้าปราบปรามพวกปัณฑัย จากนั้นทรงตัดสินพระทัยให้พระโอรสควบคุมดูแล ในการนี้เอกสารเก่าบันทึกว่า โปรดให้รวบรวมมุกแห่งปัณฑัยจากเมืองมะฑุไรจำนวนหนึ่ง อีกจำนวนหนึ่งรวบรวมจากเมืองหลวงของปัณฑัย แล้วใช้ทั้งหมดสำหรับสร้างพระราชวัง น้ำหนักทั้งหมดของมุกนี้ทำให้แม้แต่โลกก็สั่นสะเทือน หลักฐานตอนนี้ทำให้เห็นได้ว่า การรบในแคว้นปัณฑัยนั้นนอกจากส่งผลทางด้านการเมืองแล้ว โอกาสที่จะเข้าควบคุมการเสี่ยงแสวงหาและการค้าขายมุกอันเป็นรายได้ส่วนสำคัญของปัณฑัยมาแต่ครั้งโบราณก็ตกอยู่ในกำมือของโจฬะด้วย

แม้ไม่ปรากฏหลักฐานชัดเจนว่าโจฬะจัดการแผ่นดินที่ได้จากการสงครามอย่างไร นอกจากการเก็บเกี่ยวผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ แต่การขยายหมู่บ้านและสร้างศาสนสถานพร้อมกันไปก็สะท้อนนโยบายทางด้านวัฒนธรรม-เศรษฐกิจอย่างชัดเจน เพราะเท่ากับเป็นการขยายขอบข่ายของการชล-ประทานระบบอ่างเก็บน้ำ (tank irrigation) ทั้งบนแผ่นดินของโจฬะและปัณฑัย ตำแหน่ง*อุปราชโจฬะ-ปัณฑัย* ซึ่งเป็นชื่อในการบริหารก็มีนัยแสดงถึงความพยายามที่จะผนวกสองดินแดนนี้เข้าด้วยกันภายหลังทรงประกาศพระนามเป็นกษัตริย์ว่า ชาตะวรมัน สุนทรา โจฬะ-ปัณฑัย (Jatavarman Sundara Chola-Pandya)

แผ่นดินปัณฑัยที่อยู่ทางตอนใต้นั้นมีความสำคัญทางด้านยุทธศาสตร์ต่อการรวมตัวของโจฬะทมิฬมาก เพราะเป็นดินแดนแห่งผู้รู้และนักปราชญ์ การประชุมของชมรมราชบัณฑิตที่เรียกว่า “สังกัม” ก็เป็นความริเริ่มของปัณฑัยมาก่อน การเข้าครอบงำปัณฑัยทางวัฒนธรรมจึงเป็นยุทธศาสตร์สำคัญทางการเมืองและเศรษฐกิจ ปัณฑัยได้ก่อการจราจลทำให้โจฬะจึงต้องหวนกลับมาปราบปรามปัณฑัยไว้ในอำนาจอีกหลายครั้ง จารึกโจฬะสมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๑๑ กล่าวถึงการรบของโจฬะด้านนี้โดยเฉพาะ และกษัตริย์ปัณฑัยถึงห้าพระองค์ต้องพ่ายแพ้ เมื่อปัณฑัยวุ่นวาย เกรละก็ช่วยเติมเชื้อไฟนี้ การทำสงครามลงใต้สมัยหลังโจฬะจึงต้องพยายามยึดฝั่งทะเลให้ได้ทั้งหมด เอกสารกล่าวว่าโจฬะพยายามยึดกิจการประมงหอยมุกไว้ใต้อำนาจโดยตลอด

การรบครั้งสำคัญที่สุดของพระเจ้าราเชนทรโจฬะคือยุทธนาวีต่อสู้กับกษัตริย์ศรีวิชัยแห่ง *“กฎาราม”* (Kadaram)* สันนิษฐานว่าเมืองแห่งนี้เป็นเมืองโบราณอยู่บนคาบสมุทรมลายู

การขยายอำนาจออกไปสู่น่านทะเลนับเป็นนโยบายสำคัญของพระองค์ ทรงส่งกองเรือข้ามอ่าว

* คือจังหวัดปัตตานีในดินแดนประเทศไทย

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

เบงกอล ทำให้พระเจ้าสงครามวิชโยตตุงคะวรมัน (Vijayottungavarman) กษัตริย์ศรีวิชัยพ่ายแพ้ แล้วส่งพระญาติไปปกครองดินแดนโพ้นทะเลแห่งนี้

จากชัยชนะในสงครามครั้งนี้ จึงทำให้พระองค์ได้สมญานามว่า กฎารามกอนฎะ โจฬะ (Kadaram konda Chola) คือ โจฬะผู้มีชัยเหนือกฎาราม

กล่าวได้ว่า การเข้ายึดกฎารามนั้นเริ่มตั้งแต่ส่งกำลังทางเรือข้ามอ่าวเบงกอลเพื่อสลายอำนาจของศรีวิชัยบนคาบสมุทร และถ่ายอำนาจของศรีวิชัยในการคุมเส้นทางค้าขายทางทะเลมาเป็นอำนาจของโจฬะส่วนนี้ก่อนได้คุมตัวกษัตริย์แห่งกฎาราม (ถือว่าเป็นตัวแทนอำนาจของกษัตริย์แห่งศรีวิชัย) ซึ่งได้สมญานามว่า สงครามวิชโยตตุงคะวรมัน [Nilakanta Sastri, K.A., 1984.]

กองทัพโจฬะเข้ายึดครองสถานที่ต่างๆ คุมอาณาบริเวณตั้งแต่หมู่เกาะนิโคบาร์ในทะเลอันดามันถึงคาบสมุทรมลายู สถานที่เหล่านั้นปรากฏชื่อในจารึกคือ *ปันไน* หรือปไน, ปะไน (Pannai) *มาไลยูร์* หรือ มลายู (Malaiyur) *มายูริดิงกัม* (Mayuridingam) *อิลันกะโสกะมัปปะลัม* (Ilankasoka Maapappalam) *เมวิลิมบังกัม* (Mevilimbangam) *วไลปันดูรู* (Valaippanduru) *ตะไลตะโกลัม* (talaitakkolam) *มะตะมะลิงกัม* (Madamalingam) *อิลามูรุเดสัม* (Ilamurudesam) *มะนักกะวะรัม* (Manakkavaram) และ *กฎาราม* (Kadaram)

โจฬะนั้นให้ความสำคัญต่อการที่จะควบคุมกฎารามอย่างยิ่ง โดยได้กำหนดสถานภาพของผู้ปกครองเป็นอุปราช และแต่งตั้งผู้ปกครองกฎารามซ้ำอีกครั้งหนึ่ง จากที่ได้ตั้งสงครามวิชโยตตุงคะวรมันไปแล้ว การแต่งตั้งครั้งใหม่นี้ยกให้เชื้อพระวงศ์คือ วีระราเชนทรา* อยู่ในตำแหน่งดังกล่าวและปกครองกฎาราม *จารึกกาเรนไดเพลท* กล่าวถึงว่ากษัตริย์แห่งกัมโพช (ตอนนั้นคือพระเจ้าสุริยวรมันที่ ๑) ได้พยายามสร้างไมตรีกับกษัตริย์โจฬะราเชนทราด้วย หากยึดข้อมูลหลักฐานตอนนี้เป็นหลัก ก็อาจประเมินได้ว่ากองเรือของโจฬะน่าจะกวาดไปตลอดน่านน้ำอ่าวไทย (โบราณ) แต่ธรรมชาติการขยายตัวของโจฬะนั้นไม่ได้มุ่งประเด็นการเมืองเข้ายึดครองโดยตรง (ยกเว้นศรีลังกา) นอกจากสร้างสถานภาพของกษัตริย์ให้อยู่สูงโดยเฉพาะอย่างยิ่งทางวัฒนธรรม จึงปรากฏการสร้างศาสนสถานและทำนุบำรุงสาธารณูปโภคในทุกแห่งที่ขยายตัวไป ส่วนการขยายอำนาจในพื้นที่ด้านเศรษฐกิจ การดำเนินงานของส่วนนี้น่าจะตกอยู่ในอำนาจของพ่อค้าและกำลังทหารหรือกองทหารซึ่งช่วยเหลือกันและกันมาโดยตลอด ฐานะของกษัตริย์โจฬะจึงเป็นสัญลักษณ์ของอำนาจทางการเมืองและวัฒนธรรม ทว่าผลได้ทางเศรษฐกิจไม่ได้ตกอยู่กับกษัตริย์เพียงกลุ่มเดียว มีกลุ่มอำนาจอื่นร่วมผลประโยชน์ด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มพ่อค้าและผู้ประกอบการ

---

* นักประวัติศาสตร์บางท่านว่า “วีระราเชนทรา” คือองค์กษัตริย์โจฬะ [ดู Subrahmanian, N.: 126.]

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

พระเจ้ากุโลตตุงคะโจฬะที่ ๑ (ค.ศ. ๑๐๗๑-๑๑๒๒) เชื่อกันว่าพระเจ้ากุโลตตุงคะเคยใช้ชีวิตที่กฎารามหรือ *กฎาหะ* บนคาบสมุทรมลายู พระองค์มีเชื้อสายของราชวงศ์จาลุกย์ ซึ่งมีอำนาจอยู่ตอนในของแผ่นดินอินเดียบนที่ราบสูงเดคคัน ตลอดรัชสมัยพระองค์ต้องปราบปรามพวกกลุ่มอำนาจที่เป็นกบฏ เช่น พวกทมิฬมะฑุไร กลิงค์แห่งแคว้นโอริสสา และต้องสูญเสียดินแดนบางส่วนบนเกาะศรีลังกา

แม้อาณาจักรสมัยพระเจ้ากุโลตตุงคะเล็กลง แต่อำนาจทางเศรษฐกิจของทมิฬโจฬะยุคนี้ยังคงแผ่ไปยังน่านทะเล และมีไมตรีกับสหพันธ์กลุ่มเกาะศรีวิชัยซึ่งควบคุมชาวน้ำในทะเลจีนใต้และช่องแคบมะละกา สมัยของกษัตริย์โจฬะพระองค์นี้เป็นยุคที่การค้าในน่านน้ำตะวันออกไกลขยายตัวอย่างมาก กล่าวกันว่าโดยส่วนพระองค์แล้วทรงมีความรู้เรื่องดินแดนโพ้นทะเลส่วนนี้เป็นอย่างดี *พงศาวดารราชวงศ์ซ้องว่า* ประมาณ ค.ศ. ๑๐๗๗ ทางราชสำนักจีนต้อนรับทูตจาก “จู-เหลียน” (ซึ่งหมายถึงโจฬะ) ว่ากษัตริย์จู-เหลียนคือ “ตีฮัว-เกีย-โล” (สันนิษฐานว่าหมายถึงพระเจ้ากุโลตตุงคะ?)

จารึกกุโลตตุงคเลย์เดน (Leyden grant of Kulottunga) ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างโจฬะและศรีวิชัยซึ่งเกี่ยวพันกัน ขณะที่พงศาวดารจีนกล่าวว่า ระหว่างปี ค.ศ. ๑๐๖๘-๑๐๗๗ อาณาจักรโจฬะขึ้นต่อศรีวิชัย

อย่างไรก็ตามมีหลักฐานว่าในปี ค.ศ. ๑๐๙๐ กษัตริย์ศรีวิชัยได้ส่งคณะทูตไปเฝ้าพระเจ้ากุโลตตุงคะ ขอให้พระองค์ออกประกาศบนแผ่นทองแดง จารึกชื่อหมู่บ้านซึ่งโจฬะกษัตริย์พระราชทานแก่พุทธวิหาร ๒ แห่งในเมืองนาคะปะฏัมหรือนาคปะฏินัม พุทธวิหารทั้งสองแห่งนี้กษัตริย์แห่งกฎารามทรงโปรดให้สร้าง

สมัยของกุโลตตุงคะนี้ทรงขยายอำนาจขึ้นไปทางตอนเหนือและสร้างไมตรีกับมหาราชาแห่งคะโนจ (Kanauj) ด้วยดังปรากฏร่องรอยการนับถือพระอาทิตย์ในสมัยกษัตริย์กุโลตตุงคะ

อาจเป็นได้ว่ากุโลตตุงคะได้เคยเสด็จไปเยือนกัมโพช (คืออาณาจักรขอมโบราณ) *จารึกจิดัมบรัม* หลักหนึ่งกล่าวว่ากษัตริย์แห่งกัมโพชได้อวดแท่งศิลาอันสวยงามแก่กษัตริย์โจฬะ กุโลตตุงคะโปรดให้บรรจุศิลาแท่งนี้ในผนังของห้องโถงใหญ่ ณ ที่บูชาแห่งจิดัมบรัม [Subrahmanian, N.: 147-148.]

พระราชกรณียกิจที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งคือ จัดการปกครองภายในโดยให้อำนาจแก่เจ้าพื้นเมืองหรือหัวหน้ากลุ่มต่างๆ มากขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้คานอำนาจกับบรรดาเชื้อพระญาติพระวงศ์ผู้สืบเชื้อสายโคตรวงศ์ในฐานะอุปราช วิธีการที่พระองค์ใช้คือ เพิ่มตำแหน่งของทหารนักรบให้มากขึ้น ทำให้พวกเจ้าปัณฑัยและเจ้าปัลลวะ (เดิม) มีอธิปไตยระดับท้องถิ่นมากกว่าเดิม ในยุคนี้แม้แต่พราหมณ์ก็ยังเป็นนักรบได้โดยเป็นผู้ควบคุมป้อมอยู่ในฝ่ายของกษัตริย์ [Subrahmanian, N.: 150.]

ประมาณกลางคริสต์ศตวรรษที่ ๑๓ สมัยของพระเจ้ากุโลตตุงคะที่ ๓ เป็นสมัยที่โจฬะเริ่มเสื่อมอำนาจอย่างชัดเจน ทรงปกครองที่เมืองหลวงกังไกกอนฎะโจฬะปุรัม มีเมืองหลวงลำดับรองถึง ๓ เมืองคือ ตัญจอร์ อุไรยูร์ และไอยิรัตตาไล

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ในสมัยนี้ความสงบสุขและมั่งคั่งอันเคยมีมาแต่ยุคก่อนค่อยๆ หมดไป เกิดความวุ่นวายทางการเมืองและเศรษฐกิจตกต่ำ มีทุพภิกขภัย ข้าวยากหมากแพง ไม่ปรากฏหลักฐานว่าองค์กรใดของรัฐช่วยบรรเทาทุกข์ส่วนนี้ ความอดอยากมีมากเสียจนกระทั่งคนต้องขายตัวเองลงเป็นทาส

เหตุการณ์สำคัญอย่างหนึ่งคือ ในปีที่ ๓๘ แห่งการปกครองของพระองค์ ทรงโปรดให้มีการสำรวจที่ดินในเขตตัญจอร์ (น่าจะหมายถึงสำมะโนประชากร-ผู้วิจัย) แต่ปรากฏว่าได้เผชิญกับอำนาจของเจ้าท้องถิ่นหลายกลุ่ม รวมทั้งหัวหน้าของเผ่าต่างๆ เช่น พวกยะดาวะรายา (Yadavarayas) และกะดาวะรายา (Kadavarayas) ซึ่งเป็นเชื้อสายปัลลวะเดิม กลุ่มคนเหล่านี้ล้วนแข็งข้อต่ออำนาจทางการเมืองการปกครองของโจฬะในสมัยต่อๆ มาทั้งสิ้น มีจารึกกล่าวถึงการทรยศหักหลังและการแย่งชิงอำนาจมากมายในสมัยของกษัตริย์องค์ต่อๆ มา

ในที่สุดอาณาจักรโจฬะที่กษัตริย์วิชัยยาลายาสถาปนาเมื่อประมาณ ค.ศ. ๘๕๐ ก็ถึงกาลอวสานในสมัยพระเจ้าราเชนทราที่ ๓ ใน ค.ศ. ๑๒๗๙ ปลายคริสต์ศตวรรษที่ ๑๓ โจฬะมีอำนาจอยู่ทั้งหมดกว่า ๔๐๐ ปี ไม่มียุคใดที่องค์กรหมู่บ้านเข้ามามีบทบาทในทางการค้าและอำนาจมากเท่านี้ แต่ทุกอย่างของอาณาจักรโจฬะต้องสลายลงด้วยอำนาจของบรรดาเจ้าท้องถิ่น หัวหน้ากลุ่มคน ชนเผ่า ทั้งที่เกี่ยวดองเป็นเครือญาติและจากการส่งเสริมของกษัตริย์เอง ในที่สุดอำนาจที่แบ่งแยกเพื่อการปกครองก็กลายเป็นอำนาจที่มาทำลายการปกครองนั้นเสียเอง

๕.๓ ไวศยะวรรณะ (วรรณะพ่อค้าในสังคมทมิฬ)

ในช่วงเวลาแห่งการขยายอำนาจของราชวงศ์โจฬะถือได้ว่าเป็นสมัยที่การบุกเบิกพื้นที่ดินได้ทำกันกว้างขวาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งตั้งแต่สมัยพระเจ้าราชราชาที่ ๑ ซึ่งเท่ากับเป็นการขยายพื้นฐานอันมั่นคงทางด้านการเกษตรด้วย นอกเหนือจากแผ่อำนาจทางการค้า ซึ่งได้รับการตอบสนองและส่งเสริมมากโดยโอรสของพระองค์คือ กษัตริย์ราเชนทราที่ ๑ ผู้ที่แผ่อำนาจขึ้นไปถึงลุ่มน้ำคงคา แม้ไม่ปรากฏว่าทรงครอบครองดินแดนเหล่านั้นจริงจังก็ตาม แต่สิ่งหนึ่งซึ่งชัดเจนก็คือ ทรงสร้างพระราชอำนาจอันสัมพันธ์กับความศักดิ์สิทธิ์ของน้ำแห่งแม่น้ำคงคา โดยโปรดให้ขุดอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ และทรงให้นำน้ำคงคาอันศักดิ์สิทธิ์ใส่ลงไปในอ่างเก็บน้ำนี้ด้วย ทรงประกาศพระองค์เป็นกษัตริย์โจฬะผู้มีอำนาจเหนือน้ำคงคา พร้อมกันก็ประกอบพิธีเฉลิมฉลองพระนครหลวงแห่งใหม่ให้ชื่อว่า “กังไกกอนฎะโจฬะปุรัม” ดังกล่าวมาแล้ว จารึกหลักหนึ่งของพระองค์กล่าวถึงว่า พระองค์รบชนะกษัตริย์แห่งแว่นแคว้นปาละ พระนามว่า มหิปาลแห่งเบงกอล ทรงมีพระกระแสรับสั่งให้ผู้พ่ายแพ้พระองค์นี้นำน้ำคงคาอันศักดิ์สิทธิ์ใส่ไว้ในอ่างเก็บน้ำด้วย เห็นได้ชัดว่าการสร้างบรรยากาศแวดล้อมทางความเชื่อดังกล่าวมิใช่เฉพาะมหิธานุภาพทางการเมืองและการทหาร แต่ปรากฏการณ์และหรือเหตุการณ์ซึ่งถูกสร้างขึ้นนี้แฝงอยู่กับการขยายพื้นที่ให้เป็นถิ่นอาศัยและที่

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ทำกินบุกเบิกทางการเกษตร รับกับวิวัฒนาการสร้างอ่างเก็บน้ำและระบบชลประทานของชาวทมิฬซึ่งแผ่ไปทั่วดินแดนทางใต้

ในสมัยราชวงศ์โจฬะ หมู่บ้านก็ยังเป็นสถาบันการรวมตัวและองค์กรบริหารที่รัฐพยายามควบคุม แต่การเติบโตและอำนาจของคนในหมู่บ้านที่สามารถกำหนดวิถีชีวิตของตนได้กลับเป็นสิ่งที่รัฐหลีกเลี่ยงไม่ได้ เฉพาะอย่างยิ่งหมู่บ้านขนาดใหญ่สามารถแบ่งออกได้เป็นหลายแดน แต่ละย่านหรือแดนมักเป็นที่พำนักของกลุ่มอาชีพหนึ่งๆ ผู้ประกอบอาชีพที่เหมือนกันหรือพึ่งพิงกันมักจะอยู่อาศัยในแดนเดียวกัน กลุ่มช่างไม้ กลุ่มช่างหม้อ ช่างเหล็ก เป็นต้น ในการบริหารหมู่บ้านก็รวมตัวกันเป็นสมาคมปรึกษากับพวกชาวนาในหมู่บ้าน พวกตระกูลชาวนาเรียกว่า “เวลาละ” ที่ประชุมสามารถปรึกษากันได้หลายเรื่องที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของตน โดยเฉพาะปัญหาเรื่องการจัดการน้ำ ต่างผนึกกำลังกันเป็นกลุ่มอำนาจจัดการเรื่องนี้โดยสืบอำนาจนี้มาแต่ครั้งอดีต และพยายามรักษาอำนาจตนไว้ เรียกพวก “กานิ” (kani) เป็นต้น

สังคมอินเดียระยะแรกแม้ว่าการดำเนินการเกี่ยวกับการแลกเปลี่ยนค้าขายจะเป็นอาชีพที่โดดเด่น แต่ก็ยังให้ความสำคัญกับที่ดินในฐานะที่มีค่าเป็นแหล่งของรายได้ และที่ดินมีความสำคัญไม่ด้อยกว่ากิจกรรมทางการค้า บรรดาผู้ที่ได้ชื่อว่าเป็น *คหบดี* มักนำรายได้หรือภาษีเก็บจากที่ดินไปลงทุนทำการค้า ทั้งนี้รวมถึงพวก *ราชตระกูล* และ *องค์กรสงฆ์ในพุทธศาสนา* ด้วย ในยุคสมัยอันรุ่งเรืองของราชวงศ์โจฬะ บรรดาพราหมณ์ซึ่งมีฐานะมั่งคั่งและได้ผลประโยชน์จากที่ดินซึ่งเป็นหมู่บ้านพราหมณ์เดยา พวกเหล่านี้นำเงินไปลงทุนทำการค้าหรือเป็นหุ้นส่วนกับสมาคมพ่อค้าหรือสมาคมการเงินซึ่งลงทุนในกิจกรรมหลายแบบ *ที่ดิน* และ *การค้า* ได้กลายเป็นแหล่งเงินและความมั่งคั่งของบรรดาพราหมณ์ ขณะที่มีหลักฐานปรากฏว่าพ่อค้าก็สามารถสร้างอำนาจทางการเมืองร่วมกับกษัตริย์ (และรวมทั้งพราหมณ์ด้วย) ผ่านการขยายตัวทางการค้าซึ่งสินค้าและโภคภัณฑ์นั้นมีทั้งที่เป็นผลผลิตทางการเกษตรจากผืนดิน และสินค้าอื่นจากแรงงานของช่างฝีมือและแรงงานมีความชำนาญเฉพาะ เป็นต้น

ตลอดช่วงสมัยราชวงศ์คุปตะและหลังสมัยนี้ พราหมณ์ซึ่งได้รับการส่งเสริมให้เป็นเจ้าหน้าที่ในระบบการบริหารมาโดยตลอด มีอิทธิพลได้จากภาษีและการได้รับพระราชทานที่ดิน ซึ่งในที่สุดแล้วกลายเป็นสิทธิประจำตระกูลสืบเนื่องมาจากบรรพบุรุษของกลุ่มพราหมณ์ สิทธิในการได้รับพระราชทานที่ดินตั้งหมู่บ้านทั้งที่เป็นแบบ *พราหมณ์เดยา* และ *อัครหาร* จารึกที่พบปลายสมัยราชวงศ์คุปตะนั้นกล่าวถึงอัครหารและพราหมณ์เดยาจำนวนมาก แสดงว่าพราหมณ์มีโอกาสทางด้านเศรษฐกิจนอกเหนือจากในฐานะของผู้รู้และผู้ประกอบพิธีกรรม อีกทั้งยังไม่ต้องเสียภาษีอันเนื่องมาจากที่ดินที่ได้รับพระราชทานนี้ด้วย ที่ดินเหล่านี้บางทีก็ครอบคลุมอาณาบริเวณมากกว่าหนึ่งหมู่บ้านหรือหลายหมู่บ้านรวมกัน ซึ่งในท้องที่บางแห่งมีวัดหรือศาสนสถานอันเป็นที่เคารพสักการะและเป็นศูนย์รวมแห่งทรัพย์สินความมั่งคั่ง เป็นโอกาสให้พราหมณ์ได้เข้าไปบริหารองค์กรทางศาสนาเหล่านี้ และอาจได้ควบคุมองค์กรที่

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ให้ความรู้และการศึกษาแก่ชุมชนอีกด้วย ในที่สุดแล้วนักศึกษาตามแหล่งศึกษาหลายแห่งกลายเป็นผู้อยู่ในวรรณะพราหมณ์เสียเป็นส่วนมาก [Thapar, R., “Social Mobility in Ancient India,” 1978: 139, 145.]

หลักฐานทางโบราณคดีและชิ้นส่วนของวัตถุซึ่งบางชิ้นมีกราฟฟิตีเป็นตัวอักษร วัตถุเหล่านี้บนแผ่นดินทวีปอินเดียเป็นประจักษ์พยานแจ่มชัดว่า พ่อค้าอินเดียนอกจากมีการติดต่อการค้ากับภายนอก เช่น กรีก-โรมแล้ว ยังมีนัยว่าตั้งแต่ช่วงสหัสวรรษแรกก่อน ค.ศ. นี้เองได้เกิดเส้นทางค้าติดต่อแลกเปลี่ยนค้าขายระหว่างลุ่มน้ำคงคา ภาคตะวันตกเฉียงเหนือของที่ราบสูงเดคคัน ตลอดจนเส้นทางข้ามเดคคันไปยังคาบสมุทรและชายฝั่งทะเล และย่อมแสดงว่าพัฒนาการของเทคโนโลยีด้านโลหกรรม เฉพาะอย่างยิ่งเหล็กก็แพร่ไปด้วย ดังปรากฏว่า ชุมชนทางตอนใต้ซึ่งมีวัฒนธรรมเมกาลิธนั้นได้ผ่านพบประสบความเจริญทั้งหลายอันมากับการค้าการติดต่อ ร่องรอยของวัตถุหลักฐาน เช่น เครื่องปั้นดินเผาขัดมันแบบทางตอนเหนือ (NBPW) พบตามแหล่งโบราณคดีที่มีอายุหลังสมัยราชวงศ์คุปตะ ต่างเป็นหลักฐานแสดงถึงพัฒนาการของ *สังคมระดับเมือง* อันเกิดขึ้นบริเวณทางตอนเหนือของอินเดียและลุ่มน้ำคงคา รวมทั้งดินแดนคาบสมุทรทางใต้ด้วยเช่นกัน

เป็นธรรมดาอยู่เองที่การขยายตัวของการค้าทั้งทางบกและทะเลนอกจากอิงอาศัยยังเอื้อส่งเสริมต่อวิวัฒนาการของการคมนาคมบนที่สูงเดคคันและคาบสมุทรทางใต้ ตลอดจนการติดต่อกับลุ่มน้ำคงคาตอนบนและที่เลยออกไป ความมั่งคั่งอันเกิดขึ้นกับรัฐบริเวณที่สูงเดคคันและคาบสมุทรตอนใต้ ชวนให้เชื่อว่าได้เกิดสังคมระดับเมืองเติบโตตามเส้นทางค้าและเมืองริมฝั่งทะเล จารึกจำนวนมากกล่าวถึงช่างฝีมือ สมาคมช่างฝีมือ พ่อค้า ภาคี และสมาคมพ่อค้า ตลอดจนเจ้าของที่ดิน เหล่านี้สะท้อนภาพของสังคมระดับเมืองที่ค่อนข้างซับซ้อน จารึกภาษาทมิฬด้วยตัวอักษรพราหมีแบบทมิฬจำนวนมากกล่าวถึงช่างฝีมือ ผู้ประกอบอาชีพเฉพาะ และพ่อค้า ล้วนอุทิศที่ดินสิ่งของสร้างศาสนสถาน และโดยนัยนี้หมู่บ้านและการจัดตั้งหมู่บ้านขึ้นย่อมสะท้อนถึงสัมพันธ์ระหว่างหมู่บ้านกับการเติบโตของสังคมระดับเมือง วรรณกรรมภาษาทมิฬที่สำคัญทั้ง *ศิลปาทิการาม* และ *มณีเมฮาลัย* มีหลายตอนที่พรรณนาถึงชีวิตในสังคมระดับเมือง กวีบรรยายถึงฆาเวริปัฏนัม (หรือที่รู้จักกันในชื่อ ปุหาร์หรือปุมปุหาร์) สะท้อนภาพผ่านสายตาของกวีเป็นมโนสำนึกถึงเมืองท่า อู่จอดเรือ ท่าเทียบเรือ บ้านของพ่อค้า ย่านของชาวต่างประเทศ เช่น พวกยะวะนะ (กรีก) ความคับคั่งและชุลมุนวุ่นวายของการแลกเปลี่ยนค้าขายตามตลาด ตลอดจนสินค้านานาชนิดจากทุกสารทิศ

ปัญหาคือ บรรดาชนที่อยู่ในไวศยวรรณะนั้นมีช่องทางที่จะเคลื่อนไหวหรือเปลี่ยนแปลงสถานภาพอย่างไร ชนในวรรณะใดวรรณะหนึ่งจะต้องคงอยู่ในวรรณะนั้นๆ ไปตลอดหรือ อัลเบรูนี (Alberuni) ได้บันทึกถึงระบบวรรณะซึ่งเป็นโครงสร้างสังคมในอินเดียตอนหนึ่งว่า เขาพบว่าลำบากยิ่งที่จะแยก “ไวศย” ออกจาก “ศูทร” ที่จริงก็คือ ไวศยวรรณะนั้นครอบคลุมผู้คนหลากหลายกลุ่ม กลุ่มไวศยวรรณะนี้เองมักเป็นผู้สนับสนุนความเคลื่อนไหวทางศาสนาและสังคม ซึ่งจะเห็นได้จากที่บรรดาคหบดีจำนวนมาก

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

สนับสนุนพุทธศาสนาและศาสนาเชนปรากฏอยู่ในครั้งพุทธกาล แม้แต่บรรดากลุ่มปรมาจารย์ในลัทธิภักติ เช่น พวกอัลวาร์ (Alvar) และนายานาร์ (Nayanar) จากทมิฬนาฑูจำนวนไม่น้อยเช่นกันเป็นพวกช่างฝีมือ ซึ่งต่อต้านพิธีกรรมของพราหมณ์และความไม่เสมอภาคในสังคมต่างวรรณะ

๑. อำนาจรัฐและการขยายหมู่บ้าน

การขยายอำนาจของโจฬะเป็นจักรวรรดิใหญ่มักถูกพิจารณากันต่างเป็นหลายแง่มุม ชุดความคิดเกี่ยวกับเรื่องนี้ที่สำคัญคือ เน้นเรื่องการที่รัฐมีองค์กรเข้มแข็ง พยายามดึงอำนาจไว้ที่ศูนย์กลางมากที่สุด จัดเป็นรัฐเจ้าขุนมูลนายเน้นอำนาจส่วนกลาง (centralized bureaucratic state) เหมือนรัฐขนาดใหญ่อื่นในทวีปอินเดีย

ต่อมานักประวัติศาสตร์บางกลุ่มได้เสนอความเห็นว่า จักรวรรดิโจฬะมิใช่อื่นใดนอกจากเป็นรัฐที่แบ่งแยกย่อยทางอำนาจ (segmentary state) ซึ่งอธิปไตยของรัฐขึ้นอยู่กับองค์อธิปัตย์และอำนาจทางศาสนาความเชื่อ เฉพาะอย่างยิ่งศาสนาฮินดูหรือศาสนาพราหมณ์ปรับปรุงใหม่ ที่เน้นการที่รัฐและกษัตริย์ทรงบารมี แผ่พระราชอำนาจด้วยการสร้างศาสนสถานประจำรัชกาลขนาดใหญ่เพื่อเป็นแหล่งจาริกสำหรับประชาชน รวมถึงเป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมอันเป็นสัญลักษณ์ความยิ่งใหญ่ ขณะเดียวกันรัฐก็พยายามจัดระบบต่างๆ ให้เป็นแบบแผนเดียวกันหมด เช่น การเก็บภาษี ตลอดจนการตั้งระบบข้าราชการเข้ามาแทนที่หัวหน้าเผ่าชนหรือหัวหน้ากลุ่มต่างๆ ที่สำคัญคือ รัฐที่แบ่งแยกย่อยทางอำนาจนี้ได้พยายามลดบทบาทของพ่อค้าผู้ประกอบการและสมาคมพ่อค้า

อีกความคิดหนึ่งก็คือ ความมั่งคั่งของรัฐได้มาจากการยกกำลังเข้าทำสงคราม (แบบปล้นสดมภ์และจู่โจม) เพื่อผลประโยชน์ด้านการเข้าครอบครองผลประโยชน์ มิได้มุ่งหวังเพื่อการครอบครองหรือจัดระบบดินแดนอันได้มาจากสงครามอย่างชัดเจนนัก ในความคิดนี้สงครามคือ “war” จึงเป็นเพียงการปล้นจู่โจม “raid” ซึ่งไม่ได้มีผลต่อการค้ำจุนสถานภาพของจักรวรรดิใหญ่ให้เกิดขึ้น [Stein, B., 1980.; Spencer, G.W., 1983.]

อย่างไรก็ตามเป็นที่น่าสังเกตว่า ความคิดทฤษฎีข้างต้นได้ละเลยความสำเร็จในระดับหนึ่งของรัฐโจฬะที่สามารถสร้างเครือข่ายการค้าควบคู่กันไปกับการขยายไปตามลุ่มน้ำตอนในและพัฒนาการเกษตร ตลอดจนการชลประทาน อ่างเก็บน้ำ ซึ่งตลอดเวลาที่ล่วงไปผู้คนชนเผ่าหลายกลุ่มเหล่าซึ่งตั้งชุมชนกระจายอยู่ตามถิ่นได้ผสมผสานและใช้ชีวิตด้วยกัน ในระดับที่ภาษาทมิฬถูกนำมาใช้และแพร่ไปอย่างขวางที่สำคัญ บทบาทของพ่อค้าผู้ประกอบการและสมาคมการค้าของยุคนี้ได้เติบโตอย่างน่าพิศวง* และเป็นไปได้ว่าความแข็งแรงขององค์กรของผู้ประกอบการเหล่านี้เองที่ทำให้การค้าของคนพื้นถิ่นในมหาสมุทร

---

* หลังสมัยโจฬะเรืองอำนาจแล้ว ก็ได้เกิดอาณาจักรฮินดูทางใต้ ซึ่งเป็นอาณาจักรรุ่งเรืองทางการค้าคือ วิชัยนคร กระนั้นบทบาทของสมาคมพ่อค้าต่างๆ ก็ยังคงอยู่

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

อินเดียมีพลังพอที่จะทำให้ไวศยวรรณะในสังคมวรรณะของอินเดียยืนหยัดบทบาทของตนอยู่ได้ แม้ว่าต้องเผชิญกับแรงปะทะกดดันจากปัจจัยภายนอกต่างยุคต่างสมัยต่อมา ตั้งแต่การเข้ามาของมุสลิมและราชวงศ์โมกุล รวมทั้งพ่อค้าชาวต่างประเทศในยุคแสวงหาอาณานิคมของจักรวรรดินิยมตะวันตก

ดังได้กล่าวบ้างแล้วว่า การขยายตัวของอารยันลงใต้นั้นมีทั้งส่วนที่เป็นการบุกเบิกที่ดินเข้าสู่เดคคันเป็นอาทิ และหรือผ่านการค้าแลกเปลี่ยนตามเมืองชายฝั่งทะเลและเส้นทางค้าทางบก รวมทั้งการแผ่วัฒนธรรมความเชื่อเหล่านี้ ทำให้เมือง-ชนบทเป็นความต่างซึ่งเห็นได้จากสภาพภูมิทัศน์ใหม่ที่เกิดขึ้น รวมถึงความต่างของวิถีชีวิตในสังคมซึ่งค่อยๆ เปลี่ยนแปลงต่างกันไป เป็นต้นว่าเมืองมีคูเมือง-ป้อม คูน้ำคันดิน เป็นเส้นแบ่งในขณะที่การตั้งถิ่นฐานในชนบทหมู่บ้านนั้นไม่ต้องแสดงออกด้วยความแตกต่างนี้ คนในหมู่บ้านมักเป็นเครือญาติกันและประกอบอาชีพตามความถนัดหรือสภาพแวดล้อม คนเหล่านี้มักมีภูมิหลังร่วมกันต่างไปจากคนในเมืองที่เน้นการแลกเปลี่ยนค้าขายเป็นหลัก และชนบางกลุ่มมีภูมิหลังของชีวิตที่ไม่เคยสัมพันธ์เกี่ยวดองกันมาเลย แน่นอนว่าเมืองต้องมีตลาดเป็นทั้งที่แลกเปลี่ยนและชุมนุมของคนทุกกลุ่ม สินค้ามักขายกันในตลาดท้องถิ่นก่อนที่พ่อค้าจะนำไปค้าขายข้ามแดน โดยทั่วไปแล้วในความเปลี่ยนแปลงของสังคมระยะแรกนี้ สินค้าจะถูกนำมาสู่ตลาดโดยชนหลายกลุ่ม ไม่ว่าพวกเลี้ยงสัตว์-ปศุสัตว์ ช่างฝีมือ และพ่อค้าเร่ขายของที่ตนรังสรรค์ เมืองทำให้เกิดอาชีพใหม่ๆ ผลผลิตของคนเหล่านี้จะกลายเป็นสินค้าในตลาด กลุ่มชนผู้ได้ประโยชน์จากการนี้มากที่สุดคือพวกถือครองบ้านเรือน เป็นเจ้าของที่ดิน ซึ่งเรียกกันโดยทั่วไปว่า *คหบดี* (gahapatis) ผลได้จากการแลกเปลี่ยนค้าขายโภคภัณฑ์ใหม่ในท้องตลาดนำพวกนี้ไปสู่ความเป็นผู้มั่งคั่งเรียก *เสตถี* (setthi) [Thapar, R., 2003: 161-162.]

กล่าวโดยรวมได้ว่า การค้าที่แผ่ขยายอยู่ในสังคมอินเดียตอนเหนือนั้นส่งผลต่อการเติบโตของพ่อค้า เฉพาะอย่างยิ่งทางด้านความมั่งคั่งและวัฒนธรรมทางวัตถุปรากฏอยู่ชัดเจน ขณะเดียวกันการขยายตัวของการค้าก็เกิดขึ้นทางใต้ด้วย การเปลี่ยนแปลงตามเมืองค้าขายสำคัญชายฝั่งทะเลสัมพันธ์กับการเปิดพื้นที่เกษตรในลุ่มน้ำตอนใน อีกทั้งชนผู้ใช้ภาษาทมิฬนั้นนับว่ามีบทบาทในการนี้อยู่มาก

นักวิชาการชาวทมิฬเมื่อเขียนประวัติศาสตร์ของตนได้ให้ความสำคัญแก่ชาวประมงชายฝั่งและชาวน้ำว่าเป็นผู้เริ่มต้นประวัติศาสตร์ของตน ดังที่ปรากฏในงานของอิเยนการ์ (Iyengar) ซึ่งเขียนประวัติศาสตร์โดยใช้ข้อมูลจากวรรณกรรมยุคสังกัมจำนวนมาก

ประวัติศาสตร์ทมิฬเริ่มจากคนใน ๕ ภูมิภาคหรือ “ติไน” ต่างสภาพแวดล้อมดังกล่าวมาแล้ว ในจำนวนนี้ *เนย์ดัล*เป็นพวกที่อยู่ชายฝั่งเลียบทะเล พวกเหล่านี้ใช้ชีวิตเริ่มต้นด้วยการทำประมงชายฝั่ง สมัยหลังต่อมามีคำเรียกพวก *ปะราดาวาร์* เป็นทั้งชาวประมงและนักต่อเรือ เรือรุ่นเก่าที่พวกนี้สร้างทำจากซุงสองต้นผูกติดกันให้ลอยได้ ต่อมาก็เป็นเรือที่เรียกว่า “โธนี” (tonī) และเรือทำจากตะกร้าหวาย เป็นต้น (ดูบทก่อนหน้านี้) ผลผลิตในเขตของพวกนี้ส่วนใหญ่เป็นปลาและเกลือ ปะราดาวาร์จะนำสิ่งเหล่านี้ไปแลกอาหารจากชนที่อยู่บริเวณตอนในหลังฝั่ง หรือที่อยู่ตามลุ่มน้ำลำคลองตอนใน อิเยนการ์อ้างว่าพวกปะรา-

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ดาวาร์เป็นบรรพบุรุษของกะลาสีเรือชาวอินเดียซึ่งได้ทำการค้าขายร่วมเรือหรือเป็นลูกเรืออยู่ในเรือสินค้าของชนชาติต่างๆ ไปยังแอฟริกา อาระเบีย และแม้แต่ไกลถึงจีน

เขากล่าวถึงชนในเขต *มะรูดัม* คือ พวกที่อยู่ลุ่มน้ำระหว่าง *มุลไล* และเนย์ดัลว่า ในที่สุดแล้วจากการติดต่อไปมาค้าขายแลกเปลี่ยนของชนในภูมิภาคต่างๆ พวกที่อยู่ลุ่มน้ำคือมะรูดัมก็กลายเป็นพวกที่ใช้ชีวิตติดที่ ทำการเกษตร รู้จักจัดการเก็บกักน้ำในอ่างเก็บน้ำ ยกน้ำทำเหมืองฝายและจัดการชลประทานน้ำจนย่างเข้าสู่สมัยแห่งการสร้างอารยธรรมของตน สั่งสมความรู้ทางด้านการปลูกฝ้ายและทอผ้า (ต่อมาได้กลายเป็นสินค้าอันเลื่องชื่อของอินเดีย เฉพาะอย่างยิ่งมัสลินอุไรยูร์) จุดเริ่มต้นของอารยธรรมดังกล่าวเกิดขึ้นในบริเวณตั้งแต่ใต้ภูเขาวินธัยลงมา (ซึ่งคือแถบเดคคันนั้นเอง) อิเยนการ์ตั้งข้อสังเกตด้วยว่า การค้าของอินเดียใต้ในยุคพระเวท (คือเมื่ออารยันขยายตัวเข้าที่ราบสูงเดคคัน) อยู่ในกำมือของพ่อค้าตามชายฝั่งทะเล เรียก ปะราดาร์ (Paradar) ซึ่งพวกนี้ค้าขายมาแต่เริ่มแรกแล้ว [Iyengar, P.T. Srinivasa., 2001: 12-14, 29.] จะเห็นได้ว่าการตั้งข้อสังเกตของอิเยนการ์เช่นนี้รับกับความเปลี่ยนแปลงของชนผู้ใช้ภาษาทมิฬซึ่งเกิดขึ้นอย่างชัดเจนในเขตเดคคันหรือทักษิณประเทศเมื่อต้นคริสต์ศตวรรษ จนเกิดเป็นชุมชนบ้านเมืองต่างๆ ขยายตัวออกสู่ฝั่งทะเลด้านตะวันออก สู่น่านทะเลเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

เหล่านี้เป็นหลักฐานแสดงถึงการใช้ชีวิตของพวกทมิฬแต่โบราณ ซึ่งการค้าขายยังคงเป็นอาชีพสำคัญเฉพาะอย่างยิ่งตามชายฝั่ง ส่วนการเพาะปลูกนั้นก็อาศัยการปรับปรุงธรรมชาติเพียงเล็กน้อย ประมาณว่าเป็นชีวิตพอเพียง ปรากฏร่องรอยการขยายตัวทางการค้าเข้าสู่ตอนในและการเพิ่มผลผลิตด้านการเกษตร ต่อมาจึงเกิดการขยายตัวและเพิ่มพูนทักษะทางด้านต่างๆ และในการนี้เห็นได้ชัดว่าชุมชนได้อาศัยเทคโนโลยีเข้ามาจัดการเกี่ยวกับน้ำ [Iyengar, P.T. Srinivasa, 2001: 73-74.]

เดิมทีวิถีชีวิตของชนในสังคมทมิฬเป็นไปตามลักษณะของแต่ละ “ติไน” ในการขยายตัวเข้าสู่ลุ่มน้ำได้ทำให้เกิดกลุ่มสังคมกลุ่มใหญ่ แสวงประโยชน์และมีอาชีพเกี่ยวกับที่ดินเพาะปลูก เป็นกลุ่มเกษตรกร-ชาวนามั่งคั่ง สถานภาพและความมั่งคั่งนี้คงโดดเด่นต่างไปจากกลุ่มชนซึ่งประกอบอาชีพหรือวิถีชีวิตให้สอดคล้องกับ “ติไน” บรรดาผู้ค้าขายซึ่งแต่เดิมเห็นได้จากบรรดาผู้ที่อยู่และดำรงตามสภาพนิเวศชายฝั่งเรียกว่า “เนย์ตัล” นั้น ขยายกลุ่มอาชีพหลากหลายกว่าเดิม โดยเกิดช่างฝีมือประเภทต่างๆ เพิ่มมากขึ้น เริ่มด้วยพวกที่ถูกเรียกว่า “ปาริยาร์” (pariyar) ทำงานใช้ฝีมือตกแต่งหนังสัตว์เป็นเสื่อหรือพรมรองนั่ง จากที่เดิมเป็นเพียงผู้รับจ้างทำงานเกษตร บรรดาบริวารของชนเผ่าต่างๆ ซึ่งถูกปราบปรามเมื่อรัฐขยายตัวเข้าสู่ลุ่มน้ำและป่าเขากลายเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มแรงงานเกษตรและช่างฝีมือนี้ [Sharma, R.S., 2008: 216-217.]

หลักฐานชี้ให้เห็นว่า ความมั่งคั่งของโจฬะนั้นขึ้นอยู่กับทั้งการค้าและผลที่ได้จากทรัพยากรที่ดิน คือ เกิดวิวัฒนาการด้านเกษตรกรรมนั่นเอง หลักฐานกล่าวถึงเจ้าหน้าที่เก็บภาษีที่เมืองปุหาร์จากการค้าทั้งระยะใกล้ ไกล และเก็บค่าผ่านทาง พ่อค้าที่ผ่านจากที่โน่นไปที่นี่ รัฐก็มีเจ้าหน้าที่ดูแลพิทักษ์ด้วย เป็นต้น

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

อย่างไรก็ตามรายได้ซึ่งได้มาโดยสม่ำเสมอในทุกสถานการณ์มาจากเกษตรกรรม กษัตริย์มีส่วนในผลผลิตทางการเกษตร รายได้ส่วนหนึ่งมาจากเกษตรกรรมบนพื้นที่อันอุดมซึ่งปลูกข้าวและอ้อย ความอุดมสมบูรณ์ของเดลต้าปากน้ำฆาเวรีสะท้อนอยู่ในวาทะที่ว่า พื้นที่ว่างกว้างเท่ากับที่ช้างนอนสามารถให้ผลผลิตมากพอเลี้ยงคนถึง ๗ คน ไม่รวมที่แผ่นดินทมิฬโดยทั่วไปนั้นอุดมด้วยธัญพืช ผลไม้ พริกไทย ขมิ้น และแน่นอนกษัตริย์มีส่วนในผลได้เหล่านี้

ในการขยายตัวของโจฬะจากฝั่งโคโรมันเดลนั้น เกิดการเปลี่ยนแปลงระดับหมู่บ้านก่อน โดยเริ่มต้นจากการเกิดชาวนามั่งคั่งเรียก “เวลลาลา” แรงงานระดับต่ำของสังคมเรียก ”กะไดสิยาร์” และกลุ่มช่างฝีมือผู้ประกอบอาชีพต่างๆ เรียก “ปาริยาร์” ทั้งหมดนี้จัดอยู่ในวรรณะพ่อค้าหรือไวศยวรรณะในสังคมทมิฬ ใช้ชีวิตอยู่ในแวดวงของการค้าและเกษตรกรรม

ต่อมาเมื่อหมู่บ้านขยายตัวและรัฐจัดหมู่บ้านรวมกลุ่มกันเป็น *“นาฑู”* มีศูนย์กลางทางเศรษฐกิจเรียกกันว่า *“นัครัม”* วิวัฒน์ไปพร้อมกับการขยายตัวของหมู่บ้าน กลุ่มชนหลายกลุ่มที่ประกอบอาชีพหลากหลายได้เข้ามาเป็นฟันเฟืองสำคัญ นำไปสู่การรวมตัวของสมาคมการค้า พ่อค้า และผู้ประกอบอาชีพคือ *“เศรณี”* จึงเป็นสมาคมอยู่ภายใต้หัวหน้าหรือประธานของสมาคมเรียกว่า *“เสตถี”*

๒. “ทมิฬนาฑู”

หมู่บ้านในสังคมทมิฬนั้นนอกจากหมู่บ้านอันเกิดขึ้นโดยธรรมชาติของสังคมมนุษย์แล้ว ยังมีการจัดสรรที่ดินเพื่อประโยชน์เป็นการพิเศษ และในการนี้ส่งผลให้เกิดหมู่บ้านที่แตกต่างกันหลายประเภทตามเงื่อนไขทางเศรษฐกิจสังคม (รวมทั้งการเมืองด้วย) และในการบริหารนั้นรัฐจัดกลุ่มหมู่บ้านเข้าด้วยกันเรียกว่า “นาฑู”

หมู่บ้านธรรมชาติเกิดจากการรวมกลุ่มของประชากรที่มีวิถีชีวิตสัมพันธ์กัน อาจเริ่มจากการมีชาติกำเนิดร่วมกันและเกิดการรวมโคตร และตั้งถิ่นฐานอยู่ในบริเวณเดียวกัน อีกหลายหมู่บ้านเกิดจากการตั้งถิ่นฐานของชนหลายกลุ่มอยู่ตามทำเลที่เป็นเส้นทางค้าหรือชุมทางค้า บางหมู่บ้านพ่อค้าหรือผู้มีฐานะทำให้เกิดการตั้งหมู่บ้านขึ้นที่ชัดเจนในสมัยพุทธกาล มีหมู่บ้านเกิดจากการเลือกทำเลอันเหมาะสมของนักเดินทางและผู้ค้าขายตั้งหมู่บ้านให้สัมพันธ์กับศาสนสถานและที่พำนักของสงฆ์ พร้อมทั้งอุทิศวัตถุสิ่งของถือเป็นการบุญ

หมู่บ้านกลุ่มสุดท้ายเกิดจากรัฐจัดตั้งซึ่งมีหลากหลายประเภท ทั้งจัดที่ดินให้พราหมณ์ ยกให้เป็นทานแก่เทพเจ้า หรือแม้แต่เลือกพื้นที่เฉพาะเพื่อการเกษตรและการชลประทานจัดการน้ำ ถึงระดับที่รัฐพยายามคุมอำนาจในการบริหารหมู่บ้านเป็น “นาฑู” *“ทมิฬนาฑู” จึงหมายถึง กลุ่มหมู่บ้านหนึ่งๆ และเป็นองค์กรบริหารของรัฐ* ซึ่งความเป็นอิสระของหมู่บ้านทมิฬมีมากหรือน้อย เป็นอิสระจากอำนาจรัฐเพียงใดนั้นกลายเป็นปัญหาที่มักนิยมศึกษาหาคำตอบจากประวัติศาสตร์ กระนั้นก็ดีเป็นที่น่าสังเกตว่าใน

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

อดีตนั้นไม่ว่าอำนาจรัฐพยายามครอบคลุมหมู่บ้านอย่างไรก็ตาม หมู่บ้านกลับเป็นแหล่งเติบโตและขยายกำลังของบรรดาพ่อค้าหรือไวศยวรรณะที่เกิดขึ้น

ภายใต้เงื่อนไขต่างๆ ที่เกิดขึ้นในประวัติศาสตร์ สถานภาพของหมู่บ้านค่อยๆ เปลี่ยนไป หมู่บ้านที่พบมากคือ หมู่บ้านซึ่งประกอบด้วยประชากรหลายวรรณะ จ่ายภาษีแก่รัฐตามปริมาณที่ดินซึ่งตนเพาะปลูก ผลผลิตที่ได้ และหรือภาษีอากรจากอาชีพอื่น หมู่บ้านเหล่านี้เกิดขึ้นและเป็นไปตามธรรมชาติ

หมู่บ้านอีกประเภทหนึ่งเกิดจากที่รัฐหรือผู้มีอำนาจบารมียกที่ดินให้จัดตั้งเป็นหมู่บ้าน เพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะอย่างใดอย่างหนึ่ง ที่แพร่หลายเป็นที่รู้จักคือ หมู่บ้านซึ่งเกิดจากการยกที่ดินให้พราหมณ์เรียก *"พราหมณ์เดยา"* (brahmadeya) ที่ดินนั้นอาจถูกยกให้ปัจเจกพราหมณ์หรือกลุ่มพราหมณ์; ในกลุ่มหมู่บ้านซึ่งจัดตั้งขึ้นนี้มีอีกประเภทหนึ่งเรียกว่า *"อัครหาร"* (agrahara) เป็นหมู่บ้านเกิดจากที่พราหมณ์รวมตัวกันออกมาตั้งถิ่นฐานบนที่ดินซึ่งถูกยกให้ในกรณีนี้พราหมณ์ได้ยกเว้นภาษี; หมู่บ้านประเภทสุดท้ายเรียกว่า *"เทวทาน"* หรือ *"เทวเดยา"* (devadana/ devadeya) เป็นหมู่บ้านซึ่งถูกยกให้หรืออุทิศแด่พระเป็นเจ้า การบริหารและจัดการที่ดินของหมู่บ้านเป็นแบบเดียวกับหมู่บ้านตามธรรมชาติอันกล่าวมาแล้ว ยกเว้นว่าบรรดาเกษตรกรของหมู่บ้านตกอยู่ในฐานะเป็นข้าหรือทาสของศาสนสถานและหรือพระเป็นเจ้า ศาสนสถานดังกล่าวมีอำนาจจัดการเกี่ยวกับภาษีและผลผลิตที่ได้ ขณะเดียวกันเจ้าหน้าที่ของวัดหรือศาสนสถานเหล่านี้มักตกอยู่ในฐานะผู้จัดการหางานให้ชาวบ้านด้วย เมื่อวัดหรือศาสนสถานกลายเป็นศูนย์กลางอันมีความสำคัญต่อหมู่บ้านมากขึ้นก็ยังมีอิทธิพลอำนาจเหนือชาวบ้านมากขึ้น-แทนที่อำนาจรัฐเลยทีเดียว อีกทั้งเจ้าหน้าที่เหล่านี้มักแสวงประโยชน์ร่วมกับพ่อค้าอีกด้วย

การเกิดหมู่บ้านจึงเป็นผลจากการที่กลุ่มชนหรือชุมชนเข้าไปจัดการอย่างใดอย่างหนึ่งเกี่ยวกับที่ดินนั่นเอง ไม่ว่าจะโดยการจับจองเข้าไปตั้งถิ่นฐาน หรือโดยได้รับอนุมัติหรือมติให้เข้าไปตั้งถิ่นฐานเฉพาะอย่างยิ่งการยกที่ดินให้โดยผู้มีอำนาจด้วยวัตถุประสงค์เฉพาะอย่างใดอย่างหนึ่

นอกจากหมู่บ้านประเภทต่างๆ ดังกล่าวมาแล้วนั้น ยังมีการจัดที่ดินชนิดพิเศษอีกแบบหนึ่ง เป็นการกำหนดที่ดินสำหรับระบบชลประทาน ซึ่งมักเจาะจงว่าเป็นที่ดินสำหรับทำระบบอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่เรียกว่า "อีริปัตติ" (eripatti) ภาษีสรรพสามิตรจากที่ดินนี้นับเป็นคนละส่วนกับรายได้จากภาษีซึ่งปันไว้สำหรับบำรุงดูแลอ่างเก็บน้ำของหมู่บ้าน ระบบชลประทานสำหรับอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ย่อมช่วยให้สามารถสร้างผลผลิตทางการเกษตรเพิ่มขึ้นในจังหวะเวลาที่แหล่งแล้งของปี (แน่นอนว่าย่อมมีทุกปี) จึงเป็นไปได้ว่า พัฒนาการของชลประทานนั้นช่วยทำให้เกิดผลผลิตนอกฤดูมากขึ้น

เราอาจตั้งเป็นข้อสังเกตได้ว่า ตั้งแต่สมัยราชวงศ์ปัลลวะเป็นต้นไปการค้านอกจากขยายตัวสู่ภายนอกภูมิภาคโพ้นทะเลแล้วยังมีการขยายที่ทำกินเข้าสู่ตอนใน นับเป็นปรากฏการณ์ชัดเจนที่ชนตามชายฝั่งทะเลและบริเวณตอนในภูมิภาคได้วิวัฒน์การใช้ชีวิตอยู่ด้วยกัน พึ่งพิงกัน ผู้คนทั้งบนบกและริมฝั่งทะเลประทะสังสรรค์กัน การขยายที่ทางการผลิตและผลผลิตทางการเกษตรด้วยการพัฒนาลุ่มน้ำตอนในจึง

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

เกิดอย่างสืบเนื่อง ความเข้มข้นของอำนาจทางการเมืองที่ศูนย์กลาง ตลอดจนพัฒนาการความเป็นตัวตนของชุมชนตอนในแผ่นดิน ส่งเสริมให้เกิดรัฐอาณาจักรขนาดใหญ่ขึ้นในช่วงนี้ รวมไปถึงการขยายตัวของการค้าโพ้นทะเล ซึ่งทั้งทางฝ่ายรัฐและกลุ่มพ่อค้าต่างเอื้ออิงอำนาจซึ่งกันและกัน อีกทั้งดูเหมือนว่าเดิมพันของทั้งสองฝ่ายกลับไปอยู่ที่การสั่งสมบารมีและการแข่งขันกันในระดับหมู่บ้านและสังคมท้องถิ่น จากการสำรวจเนื้อความของจารึกสมัยราชวงศ์ปัลลวะ พบว่าจำนวนมากกล่าวถึงกิจการต่างๆ ในการทำนุบำรุงดูแลรักษาอ่างเก็บน้ำของหมู่บ้าน การสร้างระบบคลองส่งน้ำและประตูระบายน้ำ จารึกบางหลักกล่าวถึงคณะกรรมการพิเศษตั้งขึ้นโดยหมู่บ้านเพื่อดูแลบริหารเรื่องน้ำโดยเฉพาะ อาทิ จัดแบ่งปันส่วนการใช้น้ำ เกษตรกรผู้ใดใช้น้ำเกินกว่าปริมาณที่กำหนดต้องถูกเก็บภาษีเฉพาะ เป็นต้น ทั้งนี้ย่อมแสดงถึงความเป็นอิสระของหมู่บ้านในการบริหารตนเองไม่มากก็น้อย

สังคมในชนบทของอินเดียใต้นั้นแบ่งการบริหารหมู่บ้านออกเป็น ๓ ระดับคือ อูร์ (ur) สภา (sabha) และนัครัม (nagaram) [Sharma, R.S., 2008: 273.]

อูร์ คือ องค์กรบริหารหมู่บ้านทั่วไปซึ่งประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวนา ในหมู่บ้านแบบนี้หัวหน้าหมู่บ้านมักเป็นผู้เก็บรวบรวมและจ่ายภาษี ปัจจุบันพบหมู่บ้านแบบนี้มากทางตอนใต้ของรัฐทมิฬนาฑู

สภา เป็นองค์กรบริหารของหมู่บ้านซึ่งเริ่มจากการตั้งถิ่นฐานของพราหมณ์ (มีอยู่ ๒ แบบคือ หมู่บ้านพราหมณ์เดยา และแบบอัครหาร) หมู่บ้านแบบนี้พราหมณ์เป็นเจ้าของและมีสิทธิ์ในที่ดิน แต่กิจกรรมต่างๆ ของหมู่บ้านยังคงเป็นกิจกรรมที่คนในหมู่บ้านร่วมมือกันทำ

นัครัม เป็นสภาของหมู่บ้านเทียบเท่ากับเมืองขนาดเล็ก เป็นที่อยู่ของพ่อค้าด้วยนอกเหนือจากชาวหมู่บ้าน หมู่บ้านแบบนี้มีการขยายตัวทั้งการผลิตด้านเกษตรกรรม และขยายผลผลิตด้านการค้าเฉพาะอย่างยิ่งผลผลิตจากที่ดินเพื่อการค้าขาย หมู่บ้านแบบนี้จึงเป็นหมู่บ้านที่ขยายตัวเข้าสู่วงจรการค้านั่นเอง

ลักษณะการตั้งถิ่นฐานแบบหมู่บ้านพราหมณ์เดยาหรืออัครหาร ในหมู่บ้านประเภทนี้พราหมณ์ได้มีโอกาสเป็นเจ้าของที่ดินด้วยการส่งเสริมของรัฐ โดยนโยบายหลักคือ การเปิดป่าเพื่อการขยายชุมชนและพื้นที่เกษตร กษัตริย์ในอินเดียตอนใต้นิยมขยายที่ทำกินด้วยการให้พราหมณ์ผู้รู้ไปตั้งชุมชนอยู่ตามถิ่นอุดมสมบูรณ์ริมฝั่งน้ำ และหรือใกล้อ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ที่ก่อสร้างขึ้น *จารึกโจฬะ*ให้รายละเอียดเกี่ยวกับการทำงานของ “สภา” อันเป็นองค์กรในหมู่บ้านว่า สภาแบ่งเป็นคณะทำงานดูแลอ่างเก็บน้ำ ถนน สวน ฉะนั้นความรับผิดชอบเกี่ยวกับกิจการท้องถิ่นจึงขึ้นอยู่กับบรรดาผู้อยู่อาศัยในหมู่บ้าน มีการกล่าวถึงเจ้าหน้าที่ของรัฐในจารึกอยู่เหมือนกันว่าเข้ามามีส่วนในการพิจารณาปัญหาบางปัญหาเกี่ยวกับความยุติธรรมเป็นอาทิ [Mahalingam, T.V., 1940.]

ยังมีชมรมหรือองค์กรบริหารงานทั่วไปของหมู่บ้าน ได้แก่ อัมพาลัม (Ambaalam) หรือ อาไว (Avai) และมันรัม (Manram) หรือโปดิยิล (Podiyil)

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

มันรัมเป็นชมรมใต้ต้นไม้กลางหมู่บ้าน

ส่วนอัมพาลัมมีที่ทำการเป็นอาคารเล็กๆ อยู่บนยกพื้น

อำนาจรัฐของทมิฬซึ่งพยายามขยายอำนาจและการผลิตด้านเกษตรกรรมนั้น มักใช้วิธีจัดกลุ่มหมู่บ้านเข้าด้วยกันเป็น *นาฑู* (ปรากฏการณ์นี้เห็นได้ชัดทางตอนใต้สุดของคาบสมุทร ที่มีเกษตรกรเข้าไปทำการเพาะปลูกอยู่แล้ว แต่รัฐพยายามเข้าไปจัดตั้งนาฑู ประชากรของนาฑูส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรหรือชาวนา พื้นที่ทำกินของคนเหล่านี้ในบางครั้งก็ล้อมรอบไปด้วยป่าเขาที่เป็นบริเวณของชนเผ่าตั้งถิ่นฐานอยู่)

การจัดนาฑูดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นว่า *อำนาจของรัฐได้พยายามเข้าไปแทรกแซงอำนาจของท้องถิ่นระดับหมู่บ้าน* ควบคุมและแสวงประโยชน์จากผลผลิต ศาสนสถานหรือวัดที่ตั้งขึ้นในพื้นที่มักมีข้าราชสำนักทำงาน เป็นผู้ทำบัญชีและจัดแบ่งผลประโยชน์อยู่ด้วย องค์กรศาสนาก็พยายามควบคุมทรัพยากรที่ได้จากเกษตรกรรม หรือใช้ประโยชน์จากรายได้รับจากงานเทศกาลหรืองานนักขัตฤกษ์ ความจำเป็นเช่นนี้ทำให้วัดหลีกเลี่ยงการควบคุมเกษตรกรรม ชลประทาน และการมีส่วนแลกเปลี่ยนค้าขายไม่ได้

จะเห็นได้ว่า แม้รัฐพยายามบริหารควบคุมผ่านนาฑู แต่วัดหรือศาสนสถานก็เป็นทางออกสำหรับอำนาจของหมู่บ้าน ทำการเคลื่อนไหวเท่ากับที่เป็นช่องทางสำหรับอำนาจรัฐและชนชั้นสูง ยิ่งกว่านั้นยังปรากฏอีกด้วยว่าอำนาจบริหารของโจฬะในสภาของหมู่บ้านนั้น ข้าราชสำนักซึ่งมาอยู่ในสภาบริหารดังกล่าวไม่ได้มีอำนาจสั่งการแท้จริง อยู่ในฐานะผู้สังเกตการณ์หรือที่ปรึกษาเสียมากกว่า ฉะนั้นท้องถิ่นสามารถมีพัฒนาการได้สืบเนื่องเพราะไม่ถูกแทรกแซงจากอำนาจรัฐส่วนบนมากนัก [Thapar, R., 2003: 373-374.]

การที่อำนาจของหมู่บ้านที่มีอยู่มากและมีความเป็นตัวเองสูงนี้เอง ชนในหมู่บ้านซึ่งประกอบอาชีพคล้ายคลึงกันหรือเหมือนกัน จึงมักตั้งถิ่นฐานอยู่ในบริเวณหรือย่านเดียวกันดังที่เป็นมาแต่ดั้งเดิม แต่ละย่านในหมู่บ้านก็กลายเป็นตัวแทนของกลุ่มอาชีพต่างๆ สมาคมของแต่ละกลุ่มอาชีพสามารถควบคุมการผลิตได้โดยปริยาย อย่างไรก็ตามในสภาพของกลุ่มช่างฝีมือซึ่งประชุมกัน มักมีหัวหน้าของกลุ่มชาวนามั่งคั่งคือเวลลาลาเป็นสมาชิกอยู่ด้วย *จึงไม่น่าแปลกที่กลุ่มช่างฝีมือและชาวนามั่งคั่งจึงถูกจัดอยู่ในไวศยวรรณะ คือวรรณะพ่อค้าด้วยกัน*

ในภาษาทมิฬปรากฏคำว่า “นาฑู” หมายถึง บริเวณหนึ่งซึ่งล้อมรอบด้วยหมู่บ้านเป็นวงกลมหรืออัฒจันทร์ขนาดเล็ก เช่น ทางตอนใต้ของมะฑุไรมี ๓๐ “นาฑู” เฉพาะที่อยู่ในประเทศของพวกราชวงศ์ปัณฑัย อาจพิจารณาได้ว่า “นาฑู” เป็นเครือข่ายของความภักดีเฉพาะปัจเจกหนึ่งๆ (ความภักดี พันธไมตรี หรือความจงรัก แล้วแต่เรียก) เมื่อเกิดสิ่งที่เราเรียกว่า “ทมิฬนาฑู” (Tamil Nadu) อันเป็นพื้นที่แห่งอำนาจอธิปไตยของพวกทมิฬ (อาจหมายถึงผู้ใช้ภาษาและมีวัฒนธรรมทมิฬ) สิ่งที่เกิดขึ้นมิใช่เฉพาะความภักดีต่อปัจเจกเท่านั้น แต่อาจหมายคลุมถึงเอกลักษณ์ทางภาษาและวัฒนธรรมของกลุ่มชนได้ เพราะ “นาฑู” นอกจากเกิดในถิ่นที่พวกทมิฬตั้งถิ่นฐานแล้ว ยังอาจเป็นบริเวณที่มีชนเผ่าอื่นอยู่อาศัย แต่ชน

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

เหล่านั้นเป็นพวกที่มีภาษาและวัฒนธรรมทมิฬเป็นลักษณะเด่น สภาวะเช่นนี้ทำให้เป็นบริเวณที่เราเรียกว่า “ทมิฬนาฑู” ได้เช่นกัน สิ่งที่ยึดโยง “ทมิฬนาฑู” ไว้มิใช่เฉพาะภาษา แต่เป็นวัฒนธรรมส่วนอื่นด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งศาสนา-ความเชื่อ ซึ่งแม้จะเป็นฮินดู แต่ก็ได้ถูกดัดแปลงให้เข้ากับความเชื่อดั้งเดิมของตน และเป็นลัทธิฮินดูซึ่งมีความเป็นตัวเองและเป็นอิสระจากขนบศาสนาดั้งเดิมของพราหมณ์อารยันทางตอนเหนือ ลัทธิดังกล่าวเรารู้จักกันในชื่อ *ลัทธิภักติ* (ได้เคยกล่าวถึงมาบ้างแล้วในตอนอื่น) ซึ่งแพร่อยู่ในคาบสมุทรทางใต้

ในยุคก่อนสมัยใหม่ของทมิฬ (ประมาณตั้งแต่สมัยราชวงศ์คุปตะมีอำนาจทางเหนือ) ลักษณะทางวัฒนธรรมซึ่งแผ่ไปในอาณาบริเวณต่างๆ เฉพาะอย่างยิ่งในเขตทมิฬนาฑู แม้เป็นวัฒนธรรมภาษาสันสกฤต แต่วัฒนธรรมนี้ก็ได้ถูกแปลงโฉมและห่อหุ้มด้วยภาษาทมิฬ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อแพร่เข้าสู่คนพื้นถิ่น ขณะเดียวกันปราชญ์ในวรรณะพราหมณ์ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากบรรดาราชาหรือเจ้า และผู้นำท้องถิ่น ให้เข้าไปตั้งถิ่นฐานก็ต้องปรับเอกลักษณ์วัฒนธรรมความเชื่อของท้องถิ่นให้เข้ากับความเป็นพราหมณ์ด้วยและหรือในทำนองกลับกัน

เดิมทีศาสนาพราหมณ์ก็แพร่สู่ดินแดนส่วนต่างๆ ของอินเดีย เช่นเดียวกับศาสนาพุทธและศาสนาเชน ภายใต้ความอุปถัมภ์ของราชวงศ์ต่างๆ ในส่วนของศาสนาพราหมณ์ได้เกิดความพยายามที่จะให้ความหมายและอธิบายความเชื่อให้สอดคล้องกับท้องถิ่น ปรากฏว่าในสังคมชนบทนั้น พิธีกรรมแบบพราหมณ์ และวรรณกรรมสันสกฤตเป็นที่ชื่นชอบ เทพในปุราณะและชาติวงศ์วรรณาของเทพแพร่ไปทั่วที่เห็นได้ชัดคือในจารึกที่เรียกว่า *ประสาสติ* (Prasastis) ส่วนใหญ่เป็นจารึก ๒ ภาษาคือ ภาษาสันสกฤตและภาษาชาวบ้าน (vernacular languages) ประสาสติเหล่านี้ประกาศความสนับสนุนของบรรดาเจ้าหรือราชาซึ่งสนับสนุนให้พราหมณ์เข้าไปตั้งถิ่นฐานตามชนบท ท้องถิ่น และประกอบพิธีกรรม

บทกวีภาษาทมิฬระยะแรกเต็มไปด้วยเรื่องราวของวิญญาณหรือสปิริต จนวิญญาณตนหนึ่งเป็นอมตะ และที่สุดเชื่อกันว่าเป็นลูกของพระศิวะเป็นเจ้าชื่อ สกันดะหรือสฆันทะ (Skanda) สฆันทะเป็นตัวละครสำคัญใน *ปุราณะ* วรรณคดีทมิฬที่แพร่หลายรู้จักกันดีคือ *ปุราณะสฆันทะ* (Skanda Purana) การนำเสนอปุราณะเรื่องนี้ถูกเปลี่ยนจากภาษาสันสกฤตเป็นภาษาทมิฬ วรรณคดีสันสกฤตอื่นๆ ก็ถูกดัดแปลงทำให้เหมาะกับสภาพแวดล้อมทางตอนใต้ของอินเดีย *รามายณะ* ของพวกทมิฬนั้นแม้เป็นภาคคำแปลจากภาษาสันสกฤตแต่เนื้อเรื่องก็ถูกเปลี่ยนไปหลากหลาย ที่ขึ้นชื่อคือ *รามายณะ* โดยมีราพณะหรือทศกัณฐ์ (ถือเป็นตัวแทนของชาวดราวิเดียนหรือชนท้องถิ่น) เป็นตัวเอกคู่กับพระรามเลยทีเดียว

ในบริบทของท้องถิ่นดังกล่าวนี้เองที่ *วัฒนธรรมฮินดู* อันแปรรูปจากศาสนาและวัฒนธรรมพราหมณ์ได้ก่อเกิด ถ้าจะกล่าวว่าทมิฬนาฑูคือถิ่นของวัฒนธรรมฮินดูก็คงจะไม่ผิดไปนัก ที่ซึ่งพิธีกรรมแบบยุคพระเวทเปลี่ยนรูปโฉม เอกลักษณ์ของฮินดูเริ่มปรากฏ ขณะที่ศาสนาฮินดู*ลัทธิภักติ*ก็แพร่ไปในหมู่ชน แม้ประสาสติภาษาสันสกฤตยังคงปรากฏอยู่ตามวิหารและในพิธีกรรมที่พวกราชาหรือเจ้าผู้สนับสนุน

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

การที่ผู้มีบารมีอุปถัมภ์หรือสนับสนุนศาสนาต่างๆ ไม่ใช่เป็นเรื่องใหม่ พุทธ เชน พราหมณ์ และในภายหลังศาสนาอิสลาม ล้วนต้องอาศัยการอุปถัมภ์จากคนหลายกลุ่ม ราชา-เจ้า พ่อค้ามั่งคั่ง นักรบมีพลัง และคนมีฐานะอื่นๆ ความอุปถัมภ์ดังกล่าวดำเนินมาแต่ครั้งศาสนาพุทธแพร่ไปสู่ที่ต่างๆ ตามเส้นทางค้า-คมนาคม จึงก่อให้เกิดชุมชนใหม่เป็นชุมชนบุกเบิกขึ้นตามเส้นทางค้าสำคัญ อันเรายังคงเห็นได้จากร่องรอยของวัดถ้ำและศาสนสถานสำคัญในอินเดีย ล้วนอยู่บนเส้นทางค้าโบราณหรือในทำเลใกล้เคียงกัน เฉพาะอย่างยิ่งพุทธศาสนาในยุคต้นและศาสนาอิสลามในสมัยหลัง ได้ขยายตัวไปตามเส้นทางค้าอย่างเห็นได้ชัดเจน

บริเวณคาบสมุทรทางตอนใต้อันเป็นพื้นที่ที่เป็น “ทมิฬนาฑู” พวกที่นับถือพระศิวะและพระนารายณ์ก็ซึมเข้าในหมู่ผู้นับถือศาสนาพุทธและศาสนาเชน (แต่บรรดาชุมชนพ่อค้าในเกรละส่วนใหญ่ยังคงนับถือศาสนาเชนอยู่) ขณะที่ราชาฮินดูอุปถัมภ์ชุมชนพ่อค้าเหล่านี้ซึ่งส่วนใหญ่ตั้งถิ่นฐานอยู่ใกล้ชายฝั่งทะเล และนับถือศาสนาต่างๆ กันไป อาทิ ศาสนาเชน คริสต์ โซโรแอสตร์ ศาสนาอิสลาม ศาสนายิว

ปรากฏว่าต่ำสุดลงมาทางตอนใต้และประมาณตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ ๘ เป็นต้นไป พวกที่ไม่ใช่พราหมณ์กลับเป็นผู้แพร่ลัทธิภักติ ซึ่งเน้นที่การนับถือพระศิวะและพระนารายณ์อย่างกว้างขวาง ปัจเจกสามารถบำเพ็ญตบะถวายต่อพระเป็นเจ้าได้ด้วยตนเอง ไม่ต้องผ่านพราหมณ์ ให้ความสำคัญกับอารมณ์ความรู้สึกมากกว่าความรู้ ระเบียบวิธี และพิธีการ มีการแต่งคำประพันธ์ชาวบ้านเป็นภาษาทมิฬไม่ใช้ภาษาสันสกฤต นับถือสตรีเป็นอรหันต์และเปิดโอกาสให้มวลชนหรือประชาชนมีส่วนในการประกอบพิธีกรรมบูชาพระเป็นเจ้าและเทพ ติดต่อกับเทวะได้โดยตรงไม่ต้องผ่านพราหมณ์ *คนในวรรณะต่ำจึงอยู่ในสายพระเนตรของพระเป็นเจ้า* มีเพลงขับ และที่จาริกบุญ ได้พบภาพจำหลักตามสถานที่จาริกหลายแห่งแสดงนัยแห่งประวัติความเป็นมาอันเกี่ยวข้องกับขนบประเพณีของท้องถิ่นมากมาย กวีในลัทธิภักติผลิตงานของตนและได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง บรรดาราชาหรือเจ้าทางใต้ก็สนับสนุนกวีเหล่านี้เพราะมีประชาชนนิยมชื่นชมมาก

ปราชญ์ในศาสนาฮินดูของยุคนี้คือ *ศังกราจารย์* (ค.ศ. ๗๘๘-๘๒๐) ผู้ซึ่งนำวัฒนธรรมภาษาสันสกฤตมาแปลความและให้ความหมายเป็นภาษาทมิฬ ผสมผสานการนับถือพระศิวะ พระนารายณ์ และพุทธศาสนาเข้าด้วยกัน และได้ตั้งสำนักขึ้นตามที่ต่างๆ จากเกรละถึงแคชเมียร์ มีสานุศิษย์มากมาย ขณะเดียวกันก็ทำให้ความเลื่อมใสในลัทธิภักติเข้ากันได้กับวิถีชีวิตของชนชั้นสูงในศาสนาพราหมณ์เดิม

ความเลื่อมใสในลัทธิภักติยังแปรรูปไปให้เหมาะกับแต่ละท้องถิ่นด้วย ที่สำคัญคือ นิกายซึ่งแยกตนออกไปในนิกายหนึ่งชื่อว่า *ลึงค์ยาต* (Lingayats) นับถือพระศิวะโดยไม่จำเป็นต้องอาศัยหรือเป็นนักบวชในศาสนาพราหมณ์ นิกายนี้เป็นที่นิยมในชุมชนพ่อค้าทางตอนเหนือของเกรละจนปัจจุบัน

ลัทธิภักติดึงดูดผู้เลื่อมใสนับหมื่นให้เดินทางไปยังวิหารหรือให้ไปแสวงบุญ ทำให้สามารถดึงดูดผู้สนับสนุนสำหรับคนใดคนหนึ่งของราชวงศ์ บรรดาพวกเจ้าเหล่านี้ส่งเสริมวิหารหรือศาสนสถานในลัทธินี้ ในบางแห่งลัทธินี้มีผู้เลื่อมใสมากรวมกันเป็นเสมือนกองกำลังทหาร สามารถควบคุมแหล่งจาริกและพิธี

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

การต่างๆ ได้ตามต้องการ แย่งชิงความมั่งคั่งจากฝ่ายตรงข้ามกับตน ปลุกระดมความรู้สึกคนหมู่มากให้มาเป็นพวกได้ บรรดาพวกเลื่อมใสในนิกายต่างๆ ตั้งป้อมแข็งข้อกันเอง

ความเปลี่ยนแปลงด้านความคิด ความเชื่อ และภูมิปัญญาดังกล่าวส่งผลต่อสังคม กล่าวคือ เมื่อผู้คนได้รับการสนับสนุนจากราชวงศ์ต่างๆ ให้ขยายการตั้งถิ่นฐานและที่ทำกินออกไป พลเมืองใหม่มีทั้งพวกล่าสัตว์ เลี้ยงสัตว์ และพวกอาศัยผลิตผลจากป่า บรรดาราชา พราหมณ์ เจ้าที่ดินในชนบทต่างอ้างถึงจริยธรรมและคุณธรรมในสังคมชุมชนเพื่อให้เกิดระเบียบ สำหรับราชา ความร่ำรวย มั่งคั่ง หมายถึงจริยธรรมและความชอบธรรมของพระองค์ เช่นเดียวกับอาณาจักรของพระรามใน*รามายณะ* ในบางแห่งคุณธรรม จริยธรรม อันสอดคล้องกับสังคมเป็นเสมือนชาติกำเนิด (jati) กำหนดสถานภาพของบุคคลโดยไม่ต้องคำนึงถึงสถานะตามวรรณะทั้งสี่เลย เช่น ราชาไม่จำต้องอยู่ในวรรณะกษัตริย์เสมอไป

อีกทั้งสาตรา (sastra) หรือความรู้ของกษัตริย์ยุคนี้ถือเป็นพระราชภาระอันศักดิ์สิทธิ์เป็น*ราชธรรม* หมายถึงว่า พระองค์ต้องมีหน้าที่ปกป้องประเพณีของท้องถิ่นแต่ละแห่งไว้ และเป็นภาระศักดิ์สิทธิ์ที่จะคุ้มครองราษฎรซึ่งบุกเบิกแผ่นดินใหม่สำหรับการเกษตร และยึดที่ดินมาจากพวกล่าสัตว์เลี้ยงสัตว์ กษัตริย์ต้องแสดงให้เห็นว่าสนับสนุน “ธรรม” โดยการประกาศการบุญอุทิศที่ดินนั้นๆ ให้แก่ศาสนสถานหรือแก่พราหมณ์ พร้อมกับที่ปกป้องสิทธิของท้องถิ่นเหนือที่ดิน กษัตริย์ พราหมณ์ และเจ้าที่ดิน จึงมักประสานประโยชน์กันในกระบวนการผดุงคุณธรรม จริยธรรม [Ludden, D., 2002: 57.]

สังคมฮินดูใหม่ที่ยอมรับในลัทธิภักติของศาสนาฮินดูใหม่ต่างจากที่เคยมีเคยเป็นในยุคจารีต แบบแผนอันเป็นหลักเกณฑ์ในวิถีชีวิตตามที่กล่าวมา แม้มีลักษณะ “ท้องถิ่น” แต่ก็ไม่อาจปฏิเสธถึงวัฒนธรรมในภาษาสันสกฤต และอิทธิพลของพราหมณ์ พวกโคตรตระกูลใหม่ต้องหันมาพึ่งความรู้ด้านอักษร ภาษา เรียงลำดับชาติวงศ์ตน อุปถัมภ์พราหมณ์นักบวช ส่งเสริมอรหันต์ อุดหนุนพิธีกรรมที่ทำให้เทพ กษัตริย์ และเกษตรกรได้เข้าร่วมในความคิดความเชื่อเดียวกัน อาจกล่าวได้ว่าเอกลักษณ์ทางสังคมใหม่ได้เกิดขึ้น

อำนาจของเจ้าราชวงศ์ เจ้าที่ดิน และพราหมณ์สร้างศาสนสถานเป็นเอกลักษณ์สังคม แต่ลัทธิภักติผนวกกับนิกายความเชื่อตามท้องถิ่น กลับเป็นแก่นหลักในพิธีกรรมและการดำรงอยู่ของศาสนสถานวิหาร สิ่งก่อสร้างเหล่านั้น เฉพาะอย่างยิ่งเมื่อศาสนสถานเป็นแหล่งจาริก ผู้เลื่อมใสต่างมาเยือนเพิ่มทุนให้แก่ศาสนสถาน ผู้บริจาคก็ได้หน้าและเกียรติ การบริจาคและทำบุญอุทิศกลับกลายเป็นวิถีทางยกระดับฐานะของคนในสังคม ทุกฝ่ายต่างต้องการร่วมในพิธีกรรมของศาสนสถาน เทพเทวะกลับกลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตสังคมของคนทุกระดับ คนยากจนที่สุด สถานะต่ำที่สุด ไม่อาจย่างเท้าเข้าศาสนสถานได้ แต่อรหันต์ในลัทธิภักติบางองค์ก็มาจากคนต่ำสุดทั้งหลายเหล่านี้ ความภักดี เลื่อมใส เสียสละ จากที่ต่ำสุดของต่ำ แม้เทพจากศาสนสถานนั้นก็ต้องตอบแทนความรักแด่ผู้ภักดี กลุ่มชนซึ่งมีชาติกำเนิดร่วมกันแม้ไม่ใช่พราหมณ์สามารถยกฐานะและสร้างอำนาจของตนในหมู่มิตรร่วมถิ่นได้

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ชนทางใต้เมื่อมีการจัดระบบระเบียบการบริหารทางการเมืองและสังคม เป็นธรรมดาอยู่เองที่แม้จะรักษาความเป็นท้องถิ่นอยู่ได้ในระดับหนึ่ง แต่ก็ได้รับอิทธิพลทั้งจากวัฒนธรรมทางการเมืองของราชวงศ์อาณาจักรทางตอนเหนือตั้งแต่สมัยราชวงศ์เมารยะ จากกลุ่มชนภายนอกด้วย และอำนาจรัฐของบ้านเมืองตน แม้มีการจัดระเบียบการบริหารบรรดาเจ้าหน้าที่ของรัฐ แต่พวกเหล่านี้ก็ต้องทำงานร่วมกับสถาบันหรือองค์กรในท้องถิ่นที่ค่อนข้างมีความเป็นตัวเองสูง เฉพาะอย่างยิ่งสถาบันหรือหน่วยทางการเมือง-สังคมระดับพื้นฐานที่ชาวทมิฬเรียกกันว่า “นาฑู” (nadu) สถาบันที่เกิดขึ้นนั้นบริหารผ่านองค์กรซึ่งมีหลากหลายประเภทของงานที่ต้องบริหารจัดการ และต้องเหมาะกับลักษณะหรือชั้นชนของกลุ่มและกลุ่มอาชีพ

หมู่บ้านพราหมณ์เดยามีองค์กรพื้นฐานในการบริหารระดับหมู่บ้านเรียก “สภา” (sabha) ที่ประชุมองค์กรนี้ดูแลปัญหาของหมู่บ้าน ทรัพย์สินของวัด ชลประทาน การเพาะปลูก หัวหน้าองค์กรนี้ก็คือหัวหน้าหมู่บ้านซึ่งเป็นตัวกลางติดต่อกับอำนาจของรัฐอีกทีหนึ่ง

“สภา” ทำงานอย่างใกล้ชิดกับองค์กรอีกองค์กรหนึ่งเรียกว่า “อูร์” (ur) ประกอบด้วยบรรดาผู้นำชุมชนทั้งหลาย เบื้องต้นเมื่อเกิดขึ้นนั้น องค์กรนี้กลับถูกควบคุมโดยบรรดาเกษตรกร (ซึ่งไม่ได้เป็นพราหมณ์)

พ่อค้านั้นรวมกลุ่มกันและมีองค์กรของตน เรียกว่า “นัครัม” (nagaram)

รัฐได้พยายามคุมหมู่บ้านให้รวมกันไว้เป็นหน่วยหนึ่งหรือองค์กรหนึ่งเรียกว่า “นาฑู” นาฑูหนึ่งๆ จึงสามารถกำหนดขอบเขตชัดเจนได้ บางที่อำนาจที่ศูนย์กลางก็พยายามรวมนาฑูเข้าด้วยกันเรียกว่า “วาละนาฑู” (valanadu) บ้าง หรือ “มันฑะลัม” (mandalam) ภายในแต่ละนาฑูมีสถาบันหรือองค์กรบริหารต่างๆ องค์กรด้านเกษตรกรรมของหมู่บ้านแบบพราหมณ์เดยาก็อยู่ในนี้ วัดและศาสนสถานสมาคมการค้าหรือศูนย์กลางการแลกเปลี่ยนที่เรียกว่า “นัครัม” ก็อยู่ในนาฑู ทำหน้าที่อยู่ในนาฑูแต่ละแห่ง แม้บางนัครัมอาจดำเนินกิจกรรมข้ามนาฑูหนึ่งๆ ไปก็ได้เช่นกัน ส่วนสมาคมชาวนาก็จัดการเรื่องผลผลิตทางการเกษตร ที่ขึ้นชื่อคือ บทบาทของสมาคม *จิตราเมไล เปลิยานาฑู* (Chitrameli Periyanadu) ในสมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๑๒ ที่ขยายเครือข่ายกว้างขวางสืบต่อไปสมัยหลัง

อย่างไรก็ตามอำนาจที่รัฐคอยควบคุมนาฑูค่อนข้างเป็นไปตามขอบเขตและพื้นที่เท่านั้น รัฐมักไม่อาจอยู่เหนือนาฑูได้ทั้งที่รัฐเป็นผู้จัดตั้งนาฑู เฉพาะอย่างยิ่งเมื่อผู้ตั้งถิ่นฐานในนาฑูมีหลากหลายกลุ่มอาชีพและเผ่าพันธุ์ อีกทั้งในสมัยต้นๆ อำนาจขององค์กรวัดและศาสนสถานก็มีอยู่ค่อนข้างสูง สามารถควบคุมการเกษตรและชลประทานการใช้น้ำได้ นอกเหนือจากที่มีส่วนอยู่ในการแลกเปลี่ยนค้าขาย

อาณาจักรแบ่งเป็นหน่วยทางการบริหารลดหลั่นกัน ขนาดใหญ่สุดคล้ายมณฑล เรียก คูร์แรม (Kurram) ในสมัยหลังเรียกโกตแตม (Kottam) รองลงมาเรียกว่า มันฑะลัมหรือรัชตร์ (Rashtra) และต่ำสุดเรียก นาฑู ซึ่งหมายถึงหมู่บ้านจำนวนหนึ่ง นาฑูจึงเป็นองค์กรของรัฐที่รวมหมู่บ้านเข้าด้วยกันดังกล่าวมาแล้ว กษัตริย์มักกำหนดบุคคลซึ่งตนเชื่อถือมาควบคุมองค์กรเหล่านี้ วิธีการคุมอำนาจแบบนี้

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

เดิมเป็นระบบของพวกปัณฑัย ซึ่งพวกโจฬะรับมาปรับปรุงใช้ โดยกำหนดให้ดินแดนซึ่งตนได้มาอยู่ในอำนาจใหม่ เช่น ปัณฑัยมีผู้บริหารเป็นโจฬะอุปราช ปกครองดินแดนปัณฑัยของโจฬะหรือโจฬะปัณฑัย (cholapandyas) และสร้างที่ทำการทหารเพิ่มเติมในดินแดนใหม่

นอกจากนี้มีคณะกรรมการแยกกันดูแลปัญหาใดปัญหาหนึ่งตามความเหมาะสม เช่น คณะกรรมการอุทาสินา (udasina) ดูแลเรื่องเด็กกำพร้า ฤาษี และชาวต่างประเทศ เป็นต้น [Subrahmanian, N.,: 19.]

การจัดให้มีองค์กรและสภาต่างๆ นี้ แม้จะมีตัวแทนหรือคนของกษัตริย์หรือรัฐคอยดูแลควบคุม แต่บรรดาสมาชิกผู้ร่วมงานก็เป็นคนในท้องถิ่นเดียวกัน หมู่บ้านเดียวกัน ฉะนั้นจึงกล่าวได้ว่า *หมู่บ้านของทมิฬน่าจะมีความเป็นตัวของตัวเองสูง ปกครองกันเอง ค่อนข้างเป็นอิสระจากอำนาจรัฐโดยตรง* ที่เป็นเช่นนี้เพราะการรวมกลุ่มในระบบวรรณะก็ดี หรือแบ่งแยกตามอาชีพ และชาติกำเนิดก็ดี ขวางอยู่ในทางของกษัตริย์และรัฐ

เมื่อเกิดการรวมตัวเป็นรัฐอาณาจักรทมิฬนั้น มิได้หมายความว่าบรรดาเจ้าพื้นเมืองหรือหัวหน้าเผ่าหัวหน้ากลุ่มขึ้นต่ออำนาจรัฐเสียทั้งหมด พวกหัวหน้าเหล่านี้อาจไม่เชื่อฟังหรือยอมอยู่ใต้อำนาจ ทำให้เกิดสงครามย่อยๆ ขึ้น ซึ่งตามหลักฐานแล้วพบว่าการสู้รบย่อยๆ เหล่านี้เกิดบ่อยมากในยุคสังกัม (ประมาณก่อนคริสต์ศตวรรษถึงต้นคริสต์ศตวรรษ) เมื่อเปรียบเทียบกับยุคที่พวกปัลลวะ ปัณฑัย มีอำนาจในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ ๖-๙ ครึ่งหลังของคริสต์ศตวรรษที่ ๙-ต้นคริสต์ศตวรรษที่ ๑๐ ปรากฏชื่อพวกเจ้าพื้นเมืองหรือหัวหน้าเผ่าน้อยมาก แสดงว่าอำนาจรัฐน่าจะเข้มแข็ง อย่างไรก็ตามอำนาจใหม่ที่เกิดขึ้นและพยายามควบคุมรัฐทั้งหมดอาจตกอยู่ในมือของบรรดาหัวหน้าและเจ้าพื้นเมืองทั้งหลาย ซึ่งเปลี่ยนเป็นอยู่ในตำแหน่งราชการหรือบริหารงานนามของกษัตริย์ ในที่สุดแล้วกษัตริย์อาจไม่สามารถควบคุมอำนาจรัฐสูงสุดไว้ได้ อำนาจตกอยู่ในกลุ่มพราหมณ์ เจ้าหน้าที่รัฐชั้นสูง ทั้งทางการบริหารและการทหารก็เป็นได้ อีกทั้งคณะทำงานที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นมักมีอำนาจดำเนินการนอกเหนืออำนาจของรัฐ ดังเช่น ที่พบในประกาศจารึกบางหลัก เช่น *จารึกกัมปะวรมัน* (Kampavarman) อันเป็นจารึกสุดท้ายของราชวงศ์ปาละว่า คณะกรรมการประจำปีต้องจัดการบางอย่างเกี่ยวกับการชลประทานแบบอ่างเก็บน้ำ งานหลักของกลุ่มนอกจากเกี่ยวกับทางการแล้ว ยังสามารถยืมข้าวเปลือกจากทางหมู่บ้านได้ คณะกรรมการจึงเป็นคล้ายนิติบุคคล คณะกรรมการอีกชุดหนึ่งเป็นชุดทำงานสำหรับปกครอง เรียก *อลังคณัตตะ* (Alunganatta) และอีกชุดหนึ่งคือ *อมฤตคณะ* (Amritagana) เป็นคณะทำงานบริหารศาสนสถาน บรรดาคณะทำงานเหล่านี้บางคณะมีอำนาจสามารถจำนอง-ขายที่ดินได้ อาจกล่าวได้ว่าบรรดาคณะทำงานนี้เองจะเป็นตัวชี้ว่ารัฐมีอำนาจเหนือหมู่บ้านหรือไม่ และอำนาจรัฐต้องพึ่งพาองค์กรเหล่านี้

การขยายตัวของโจฬะซึ่งมีอำนาจเข้มแข็งประมาณคริสต์ศตวรรษที่ ๙ และก่อนหน้านั้น ศาสนาฮินดูหรือพราหมณ์ (ใหม่) แบบที่เรียกว่า ลัทธิภักติ ได้แทรกซึมเข้าสู่หมู่ชนต่างๆ ซึ่งเคารพบูชาสรรเสริญ

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

เทวะของตนได้ด้วยตนเอง โดยไม่ต้องผ่านพราหมณ์และพิธีกรรมของพราหมณ์ คนในวรรณะต่ำก็อยู่ในสายพระเนตรของพระผู้เป็นเจ้าได้ ชนในความเชื่อใหม่เหล่านี้เองคือประชากรของ “ทมิฬนาฑู” และดังได้กล่าวมาแล้วทางฝ่ายรัฐได้พยายามเข้ามามีบทบาทในสังคมตั้งแต่การจัดการเรื่องที่ดิน ส่งเสริมให้ตั้งหมู่บ้านพราหมณ์ จัดการเรื่องภาษีอากร และส่งเสริมการชลประทาน เหล่านี้แสดงถึงความเป็นอิสระหรือเป็นตัวเองของหมู่บ้าน แม้มีอยู่แต่ก็ใช่ว่าปราศจากเสียซึ่งอำนาจรัฐ

การสำรวจของนักประวัติศาสตร์ผ่านหลักฐานต่างๆ พบว่า บรรดาที่ดินซึ่งกษัตริย์ยกให้เป็นหมู่บ้านพราหมณ์นั้น จำนวนมากเป็นที่ดินผ่านกระบวนการบุกเบิกและเพาะปลูกมาแล้ว เราเรียกที่ดินแบบนี้ว่า ที่ดินชุ่มชื้น (wet land) หลายพื้นที่มีระบบการชลประทานหรือการจัดการน้ำรองรับอยู่แล้ว นี้นับเป็นสิทธิพิเศษ ฉะนั้นในบริเวณพื้นที่ชุ่มชื้นจึงมีประชากรหนาแน่น ดังในกลุ่มฆาเวรี ที่น้ำอุดมสมบูรณ์ ดินถูกบุกเบิกเพื่อใช้ในการเพาะปลูก อ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่เพื่อการชลประทานถูกสร้างอย่างเห็นเป็นรูปธรรม อย่างไรก็ตามปลายสมัยของอำนาจโจฬะก็ได้มีการขยายที่ทำกินออกไปในเขตแห้งแล้งหรือเขตดินแห้ง (Dry Zone) ในอาณาบริเวณดังกล่าวคนที่ถือครองที่ดินมีอยู่ ๒ กลุ่ม คือ พวกพราหมณ์กลุ่มหนึ่งและชาวนาหรือเวลลาลาอีกกลุ่มหนึ่ง กลุ่มหลังนี้ประกอบด้วยพวกมั่งคั่งสูงถึงยากจนสุด แต่ทั้งสองกลุ่มใหญ่นี้ก็ยังมีสิทธิเหนือกว่าพวกแรงงานเกษตรและชาวนาซึ่งเช่าที่ทำกิน [Thapar, R., 2003: 371.]

การขยายตัวของโจฬะเข้าสู่ลุ่มน้ำฆาเวรีอันเป็นพื้นที่เกษตรกรรม หมู่บ้านที่เกิดขึ้นจึงเป็นหมู่บ้านการเกษตร นับว่าเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลักของประชาชนนอกเหนือไปจากการค้าซึ่งได้วิวัฒน์มาแต่ดั้งเดิม ขณะเดียวกันก็มีการจัดการเรื่องที่ดิน จำแนกประเภทของที่ดินเพื่อจัดการเก็บภาษี และเข้าครอบครองที่ดินผ่านเจ้าของกรรมสิทธิ์ที่ดินกลุ่มใหม่ซึ่งเป็นคนของรัฐ และเพราะฉะนั้นจึงพัฒนาระบบชล-ประทานอย่างกว้างขวางเพื่อประโยชน์ของชาวนา เฉพาะอย่างยิ่งพวกโจฬะใส่ใจปฏิรูประบบชลประทานอย่างมาก อ่างเก็บน้ำสมัยของโจฬะมีชื่อเรียกต่างๆ กัน เช่น วีระนรยานเมรี (Viranaryana meri) โจฬะวาริดี (Chola varidi) โจฬะกังกัม (Chola gangam) และอีริ (Eri) เป็นต้น กษัตริย์ ๒ พระองค์คือ ราชราชาที่ ๑ และวีระราเชนทรา โปรดให้ขุดคลอง (ซึ่งได้กลายเป็นลำน้ำใหญ่ขึ้นในภายหลัง) ที่ปรากฏชื่อเช่น แม่น้ำมูดิกอนแฎน (Moudikondan) และวีระสาลัน (Virasalan) กิจการเกี่ยวกับทางน้ำและทางทะเลได้รับการส่งเสริมอย่างมากเพื่อให้สอดคล้องกับการขยายตัวของการค้าทางทะเล ได้เกิดศูนย์กลางการต่อเรือหลายแห่ง เช่นที่ กันยากุมารี อดุธุไร (Aduthurai) มารัคนัม และอริยูร์ (Ariyur) เป็นต้น เมืองท่าค้าขายหลายเมืองเจริญเติบโต รัฐจัดระบบเก็บภาษีอ่าวจอดเรือ ขณะเดียวกันการขยายตัวของหมู่บ้านเกษตรกรรมซึ่งเป็นการขยายตัวด้านเกษตรกรรมทั่วคาบสมุทรนั้นปรากฏชัดเจนในช่วง ค.ศ. ๓๐๐-๗๕๐ ในยุคนี้มีเหตุการณ์สำคัญเกิดขึ้นในประวัติศาสตร์ของทมิฬทางใต้คือ จลาจล (หรือกบฏ?) ของชาวนาผู้ทรงอิทธิพลเรียกชื่อว่า *กบฏกัลลาบฮฺรา* (Kalabhra Revolt) เหตุการณ์นั้นเป็นหลักฐานสำคัญในตัวเองที่แสดงว่ามีการขยายตัวของทมิฬจากฝั่งทะเลเข้าสู่แดนตอนในลุ่มน้ำ กบฏกัลลาบฮฺราเกิดขึ้นเมื่อประมาณคริสต์

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ศตวรรษที่ ๖ ชาวนาหรือผู้ลงแรงทางการเกษตรเหล่านี้เป็นชนเผ่า ตามหลักฐานว่าเป็นผู้นับถือพุทธ-ศาสนาและพยายามปลดแอกตนเองจากอำนาจของพราหมณ์ในหมู่บ้านพราหมณ์เดยาซึ่งเป็นเจ้าของที่ดิน ล้มล้างสิทธิการเป็นเจ้าที่ดินของพราหมณ์ในหมู่บ้าน ขณะเดียวกันก็พยายามสลายอำนาจจากทางการเมืองของทมิฬราชวงศ์ปัณฑัย เจระ และโจฬะพร้อมกันไป การกบฏไม่สำเร็จ บรรดาราชาทั้งหลายรวมกำลังกันปราบปราม และฟื้นฟูอำนาจของพราหมณ์เหนือที่ดินในหมู่บ้านพราหมณ์เดยาขึ้นมาใหม่ [Sharma, R.S., 2008: 269.; Nilakanta Sastri, K.A., 1988.]

๓. เครือข่ายการชลประทานแบบอ่างเก็บน้ำ

การจัดการเรื่องน้ำเพื่อใช้ในพิธีกรรมและชลประทานเพื่อการเกษตรเป็นส่วนสำคัญของวิถีชีวิตของคนอินเดียมาแต่โบราณ แม้มีลักษณะผันแปรไปตามความต่างของสภาพภูมิศาสตร์ และมีชื่อเรียกต่างกัน กระนั้นพัฒนาการของเทคโนโลยีส่วนนี้ก็มีที่มาจากสังคมระดับล่างคือหมู่บ้าน และดำรงสืบมาด้วยการดูแลของหมู่บ้าน แม้ว่าอำนาจรัฐส่วนบนภายใต้กษัตริย์ผู้ทรงเดชานุภาพได้พยายามเข้าไปมีส่วนในกิจกรรมดังกล่าวด้วยก็ตาม อย่างไรก็ตามเป็นที่น่าสังเกตว่าอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ตามศาสนสถาน ทั้งที่เกี่ยวกับพิธีกรรมและสำหรับชุมชนนั้น คณะกรรมการของศาสน-สถานและหรือสมาคมวิชาชีพหลายสมาคมล้วนเข้าไปมีส่วนในการบริหารศาสนสถาน ซึ่งหมายถึงการบริหารจัดการในส่วนที่เกี่ยวกับอ่างเก็บน้ำด้วย โดยนัยนี้ศาสนสถานขนาดใหญ่ของเมืองจึงเป็นผู้ว่าจ้างรายใหญ่และหรือแหล่งทุนในการดำเนินธุรกิจหล่อเลี้ยงกลุ่มชนหลากหลายอาชีพในไวศยวรรณะ (วรรณะพ่อค้า ช่างฝีมือ และผู้ประกอบการ)

การจัดชลประทานหรือบริหารการใช้น้ำในชนบทด้วยการสร้างอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ ขุดคลองส่งน้ำ บ่อน้ำ และสระน้ำขนาดเล็ก เป็นเครือข่ายขนาดใหญ่ซึ่งรัฐเข้าไปมีบทบาท อีกทั้งตามศาสนสถานขนาดใหญ่ยังมีบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์สำหรับประกอบพิธีกรรม แต่ลึกลงไปเบื้องล่าง บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ของศาสน-สถานเหล่านี้มีเส้นทางติดต่อกับแหล่งน้ำนอกบริเวณ เครือข่ายของการชลประทานและการนำน้ำมาใช้ดังกล่าวนี้บางที่มีเครือข่ายกว้างขวางกว่าหนึ่งหมู่บ้าน ดำรงอยู่ได้ด้วยความร่วมมือระหว่าง “รัฐ” กับ “ราษฎร์” เท่านั้น แม้ว่า “ราษฎร์” ในที่นี้จะหมายถึงหมู่บ้านระดับล่าง หรือถ้าเจาะจงลงไปยิ่งกว่านั้นคือผู้นำชุมชนหมู่บ้านหรือผู้มีอิทธิพล ซึ่งหมายรวมทั้งปัจเจกและองค์กร เช่น พราหมณ์ หัวหน้าตระกูลชาวนามั่งคั่ง สมาคมพ่อค้าผู้ประกอบวิชาชีพ และหรือคณะกรรมการวัดในเขตนั้นๆ

พระราชภารกิจอันสำคัญยิ่งของกษัตริย์อินเดียใต้ประการหนึ่งคือ การจัดระบบชลประทานและการนำน้ำมาใช้สำหรับประชาชนซึ่งดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วยการเกษตร แผ่นดินทมิฬนั้นพึ่งน้ำฝนจากลมมรสุม เมื่อใดฝนไม่ตก ชาวนาต้องเผชิญกับความยากลำบากยิ่ง ฉะนั้นผู้ปกครองจึงต้องป้องกันหรือเตรียมการสำหรับภัยพิบัติอันเกิดจากฝนแล้งนี้ด้วยการจัดระบบน้ำ

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

จะเห็นได้ว่า จารึกก็ดี วรรณกรรมก็ดี จากอินเดียใต้จำนวนมากแสดงถึงการชลประทานแบบต่างๆ และการเก็บน้ำไว้ใช้ ตลอดจนบทบาทของกษัตริย์ที่จะอำนวยความสะดวกเรื่องนี้ และช่วยเหลือเกษตรกรให้ดูแลรักษาระบบ

ในอดีตนั้นการหักล้างถางป่าเพื่อทำที่อยู่อาศัยและขยายเขตเพาะปลูกปรากฏเป็นกระบวนการชัดเจน เพราะได้เกิดบ้านเมืองขึ้นทางตอนในของภาคพื้นทวีปจำนวนมาก ไม่อาจกำหนดยุคสมัยได้แน่นอน แต่ประมาณว่าน่าจะเป็นในช่วงสมัยราชวงศ์เมารยะลงมา (อย่างน้อยที่สุด *คัมภีร์อรรถศาสตร์* ของยุคนี้ก็กล่าวถึงวิธีการควบคุมดูแลและตรวจสอบภาษีด้านการเกษตรให้เข้มงวดรัดกุมในกรณีที่มีการขยายการผลิตด้านนี้)

ส่วนการชลประทานในท้องทุ่งนั้นมีหลากหลายวิธีต่างกัน ทั้งที่เป็นไปตามธรรมชาติและด้วยวิธีควบคุมการใช้น้ำ การชลประทานมีตั้งแต่แบบง่ายที่สุดจนซับซ้อน ใช้ระบบแบบไหนขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมเฉพาะถิ่นนั้นๆ อาทิ

- เบี่ยงน้ำจากแม่น้ำลงลำเหมืองเพื่อใช้ในการชลประทาน
- ยกระดับน้ำ (water-lifts) ในบ่อขุดหรือในแม่น้ำ
- ติดตั้งกงล้อหมุนน้ำ (wheels) เข้าที่บ่อน้ำ บางกงล้อ เช่น แบบเปอร์เซีย มีกลไกควบคุม
- บางครั้งทำลำรางน้ำนำน้ำไปตามนาขั้นบันได
- สิ่งก่อสร้างต่างๆ เพื่อประโยชน์ในการบริหารจัดการน้ำ ได้แก่

    อ่างเก็บน้ำ

    คันดินและฝายน้ำล้นล้อมกักน้ำไว้ใช้

    คลองส่งน้ำและ anicut

    ระบบท่อน้ำใต้ดิน (underground conduit)

    ทำนบขนาดเล็ก

ในส่วนอินเดียทางใต้นั้น ประมวลจากเรื่องราวตามจารึกเห็นได้ชัดว่าพระเจ้าการิกัลโจฬะเป็นกษัตริย์องค์แรกสุดที่ตระหนักถึงความสำคัญของการจัดหาน้ำให้พอเพียงสำหรับชาวนาในลุ่มน้ำฆาเวรี จารึกหลายหลักมีข้อความสรรเสริญพระองค์ที่โปรดให้ยกพนังกั้นน้ำจากแม่น้ำฆาเวรีซึ่งหลากท่วมพืชพันธุ์ของชาวนา

กษัตริย์การิกัลโจฬะตามที่ปรากฏในวรรณกรรมยุคสังกัม นับเป็นกษัตริย์พระองค์แรกซึ่งมีเรื่องราวว่าพระองค์ดำเนินการเกี่ยวกับชลประทาน ทรงสร้างพนังกั้นแม่น้ำฆาเวรีไม่ให้ล้นตลิ่งออกมาทำลายพืชผล และไม่ใช่เฉพาะกษัตริย์เท่านั้น หัวหน้าระดับรอง ขุนนาง ข้าราชการ หรือแม้แต่คนธรรมดาสามัญล้วนมีบทบาทในการสร้างบ่อน้ำ อ่างเก็บน้ำ และขุดคลอง ขุดลำเหมืองหรือคลองชลประทานดึงน้ำจากแม่น้ำไป

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

เก็บไว้ในอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่หรือทะเลสาบขุด แล้วปล่อยน้ำออกสู่ทุ่งนา; สร้างประตูน้ำตามที่ต่างๆ เพื่อควบคุมการไหลของน้ำจากคลองหลักไปสู่คลองสาขา

แผ่นดินทมิฬตั้งแต่ยุคต้นปรากฏหลักฐานเกี่ยวกับการจัดการเรื่องน้ำ สามารถเก็บน้ำไว้ใช้ปริมาณมากในเวลาแห้งแล้ง ขาดแคลนน้ำอันเกิดจากภัยธรรมชาติ ตามเรื่องราวที่ปรากฏนั้นเห็นได้ว่ากษัตริย์ของทมิฬรู้ถึงความจำเป็นที่จะต้องสนองความต้องการในส่วนนี้แก่เกษตรกร ซึ่งถือเป็นความต้องการขั้นพื้นฐานของชาวนา และแน่นอนที่สุดย่อมหมายถึงความมั่งคั่งรุ่งเรืองด้านการเกษตรของแผ่นดินโดยรวม

งานเขียนในภาษาทมิฬหลายชิ้นซึ่งเกิดขึ้นในยุคสังกัม ล้วนสะท้อนถึงความใส่ใจของบ้านเมืองในอันจะปรับปรุงระบบชลประทาน จารึกภาษาสันสกฤตตลอดสมัยราชวงศ์ปัลลวะ ปัณฑัย และโจฬะ ล้วนมีเนื้อความซึ่งให้ความสำคัญกับระบบการจัดการเรื่องน้ำอยู่ไม่น้อย ไม่ว่าจะเป็นจารึกประกาศศาสนาหรือจารึกแสดงพระราชกรณียกิจ และการประกาศงานของบรรดาสมาคมพ่อค้าทมิฬของยุคนั้นๆ ก็ตาม

วิธีการนำน้ำมาใช้และการชลประทานในแผ่นดินทมิฬนั้น ปรากฏเป็นหลักฐานอยู่ในจารึกหลายหลัก การจัดการเรื่องน้ำเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะเศรษฐกิจของแผ่นดินทมิฬส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับเกษตรกรรม ผลผลิตทางการเกษตรมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับระบบชลประทาน

บรรดาจารึกหลายหลักเหล่านั้นต่างกล่าวถึงการสร้างพนังสูงกั้นน้ำจากแม่น้ำ การขุดบ่อน้ำ สระน้ำขนาดใหญ่ ทะเลสาบ อ่างเก็บน้ำ ตลอดจนลำเหมืองส่งน้ำสำหรับชักน้ำเข้ามา

ปฏิเสธไม่ได้ว่าความรุ่งเรืองของแผ่นดินทมิฬส่วนหนึ่งมาจากการที่แม่น้ำฆาเวรีไหลผ่านใจกลางแผ่นดิน และยังมีแม่น้ำอื่นอีกหลายสาย แม่น้ำฆาเวรีได้ชื่อว่าเป็น “ที่รักของกษัตริย์ปัลลวะ” (pallavasya dayitāmetām) แผ่นดินของโจฬะนั้น “มีธิดาแห่งฆาเวรีเป็นสายมาลัย” และเพิ่มพูนสมบูรณ์ด้วยลำน้ำฆาเวรี” (kavira-tanay-ānaitaḥ coḷaḥ) แสดงว่าการมีอยู่ของฆาเวรีเกี่ยวข้องกับชนหลายกลุ่ม

กษัตริย์โจฬะทมิฬจึงได้ชื่อว่าเป็นผู้ตระหนักถึงศักยภาพแห่งลำน้ำฆาเวรี สามารถจัดระบบชลประทาน ตลอดจนนำน้ำมาใช้เพื่อการเกษตรอย่างได้ผล สามารถขยายแผ่นดินสำหรับทำเกษตรกรรมออกไปอย่างกว้างขวาง

ทมิฬนาฑู ซึ่งเป็นรัฐทางตอนใต้ของอินเดียปัจจุบันนั้นรับมรดกที่เป็นทรัพยากรน้ำ แม้บริเวณของรัฐนี้ไม่มีแม่น้ำชนิดอุดมสมบูรณ์ตลอดปีทั่วทั้งรัฐ และเพราะฉะนั้นจึงต้องอาศัยฝนจากลมมรสุมสำหรับพื้นที่ชลประทานเติมเต็มน้ำในบ่อสำหรับบริโภคและอื่นๆ

นานมาแล้วที่ชนทางอินเดียตอนใต้ต้องพึ่งพาการชลประทานแบบอ่างเก็บน้ำ อ่างเก็บน้ำเหล่านี้มีคุณประโยชน์หลายอย่าง ไม่เพียงแต่ช่วยเพิ่มปริมาณน้ำใต้ดิน (groundwater table) หลังฝนมรสุม ยังเป็นแหล่งน้ำกินน้ำใช้ และเป็นแหล่งน้ำสำหรับจัดระบบเอาไปใช้เพื่อการเกษตรด้วย บรรดาอ่างเก็บน้ำเหล่านี้เชื่อมต่อกัน เพื่อให้น้ำล้นจากอ่างหนึ่งไปสู่อีกอ่างหนึ่ง ทำให้สามารถส่ง-กระจายน้ำไปในอาณาบริเวณกว้าง โดยปริมาณรั่วไหลน้ำน้อยที่สุด

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ทมิฬนาฑูเรียกระบบอ่างซึ่งเชื่อมต่อกันแบบนี้ว่า *อีริ* (Eri) ส่วนใหญ่สร้างกันขึ้นในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ ๖-๑๐ ตรงกับสมัยที่ราชวงศ์ปัลลวะมีอำนาจในเวลานั้น ประมาณว่าพื้นที่ ๑ ใน ๓ ของรัฐถูกทำให้ชุ่มชื้นด้วยระบบน้ำแบบนี้ ใช้อ่างทั้งหมดถึง ๔๐,๐๐๐ อ่าง และประมาณ ๒ ใน ๓ ของน้ำซึ่งสังคมต้องใช้มาจากน้ำใต้ดิน

นอกจากอ่างเก็บน้ำ หมู่บ้านยังขุดบ่อเล็กๆ ที่เรียกว่า *อูรานี* และ *คูลัม* (Oorani & Kulam) น้ำในอูรานีชาวบ้านทั่วไปใช้ดื่มกิน แบ่งปันกันทั้งในหมู่บ้านและระหว่างหมู่บ้าน ส่วนน้ำในคูลัมเป็นน้ำสำหรับใช้ในกิจการของศาสนสถาน นักบวช และพราหมณ์ *มีร่องรอยว่าน้ำซึ่งเอามาใช้ตามบ้านนั้นได้มาจากรูน้ำจากศาสนสถานที่ขุดเข้าไปในผนังบ่อน้ำของหมู่บ้านอีกทีหนึ่ง*

ตัวอย่างอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่คือที่บะฮูร์ (ทางใต้ของเมืองพอนดิเชอร์รี) ว่ามีมาตั้งแต่ก่อนสมัยราชวงศ์โจฬะครองอำนาจ (ศตวรรษแรก) ที่น่าทึ่งอีกแห่งหนึ่งคือที่ *วิชัยนคร* เรียกชื่อระบบอ่างเก็บน้ำนี้ว่า *อุสเตอรี* (Ousterie) หรือ*อุสซูโด* (Oussoudou) อยู่ทางตะวันตกเฉียงใต้ของออโรวิลล์ (Ouroville) ผืนดินซึ่งได้น้ำจากระบบอ่างเก็บน้ำเช่นนี้จะกลายเป็นบริเวณที่เรียกว่า “ดินชุ่มชื้น” หรือที่ทมิฬเรียกว่า “อะยากัต” (ayacut) น้ำทำให้แผ่นดินชุ่มชื้นและอุดมสมบูรณ์ ระบบแบบนี้ยังคงใช้กันอยู่มาจนถึงต้นคริสต์ศตวรรษที่ ๒๐ เป็นอย่างน้อย มีหลักฐานว่าตั้งแต่เริ่มคริสต์ศตวรรษที่ ๑๖ มีการเบี่ยงเบนน้ำจากแม่น้ำให้ไหลไปลงอ่างเก็บน้ำ นอกเหนือจากสั่งสมไว้ตามบ่อน้ำต่างๆ [Boulicot, Gilles and Judith D.Souza.]

ระบบชลประทานแบบอ่างเก็บน้ำเป็นสิ่งรับประกันว่าผู้คนต้องมีอาหารพอเพียง ขณะเดียวกันก็ช่วยรักษาสภาพแวดล้อมให้เป็นที่น่าอยู่น่าอาศัยของคนในสังคม เพราะสามารถช่วยสร้างความสมดุลในธรรมชาติได้ ควบคุมอุทกภัยอันเป็นภัยธรรมชาติอันยิ่งใหญ่ของผู้คนแถบนี้ ป้องกันไม่ให้ดินสึกกร่อนถูกน้ำกัดเซาะ เติมเต็มแหล่งน้ำและรักษาต้นกำเนิดของน้ำใต้ดินไว้ให้มีน้ำอยู่เสมอ เมื่อฝนตกหนักน้ำหลากล้นก็ยังช่วยรักษาปริมาณน้ำให้คงอยู่ (ไม่หลากล้นไปจนหมดแล้วทิ้งไว้แต่ความแห้งแล้งหลังอุทกภัยน้ำหลาก) เห็นอีริที่ใดในท้องถิ่น แสดงว่าบริเวณนั้นมีภูมิประเทศและภูมิอากาศอันเหมาะสมสำหรับอยู่อาศัย เหมาะสำหรับการปลูกข้าวและพืชพันธุ์อื่นที่ตลาดต้องการ

สมัยโบราณ การควบคุมบริหารอีริขึ้นอยู่กับครอบครัว *เนียรกัตติ* (neerkatti) ในท้องถิ่น ผู้มีหน้าที่คอยดูแลเปิดปิดประตูน้ำ ควบคุมการแบ่งน้ำไปตามไร่นาต่างๆ เติมเต็มน้ำและควบคุมระดับน้ำ (ซึ่งต้องอาศัยประสบการณ์อย่างมากว่าจะใส่น้ำไว้ปริมาณเท่าใดจึงไม่แล้งในภายหลังหรือหลากเกินต้องการ) บรรดาพวกลูกบ้านจะประชุมกันด้วยว่าจะกำหนดที่ใดเป็นเขตเพาะปลูกแล้วส่งน้ำไปเลี้ยง พร้อมกันก็วางแผนการชลประทานไปด้วย เท่ากับว่าท้องถิ่นมีอำนาจควบคุมการใช้ดินและน้ำโดยปริยาย แบ่งปันพันธุ์พืช แบ่งงานกันทำ คุมระบบน้ำและกลไกเครื่องมือ แน่นอนหมายถึงต้องแบ่งผลผลิตอย่างชอบธรรมด้วย

สิ่งก่อสร้างที่อำนวยความสะดวกในเรื่องน้ำปรากฏอยู่ในจารึกทมิฬจำนวนหนึ่ง สะท้อนว่าอ่างเก็บน้ำเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับหมู่บ้าน

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

อ่างเก็บน้ำ คือ คุลัม (kulam)

คลองส่งน้ำ คือ วายคัล (vaykkāl)

(แต่ไม่ปรากฏการใช้คำทั้งสองคำนี้ในเขตซึ่งเป็นเขตที่อยู่อาศัย)

ในบรรดาอ่างเก็บน้ำทั้งหลายนั้น จำแนกประเภทตามลักษณะการใช้หรือประโยชน์ใช้สอย ดังเช่น

อ่างเก็บน้ำในที่เพาะปลูก คือ ปูลัตตีร์คุลัม (pulattirkulam)

อ่างเก็บน้ำในแปลงนา คือ กลานิกคุลัม (kalanikkulam)

อ่างเก็บน้ำสำหรับน้ำดื่มกิน คือ อุรุนิคุลัม (ūrunikuḷam)

อ่างเก็บน้ำกลางหมู่บ้าน คือ อูริน-นาฑูปัฏฏะคุลัม (ūrin-naduvupaṭṭa-kulam)

น้ำศักดิ์สิทธิ์เพื่อการชำระล้างให้สะอาด คือ ติรุมานชนักคิดัม (tirumañjanakkidam)

หมู่บ้านบางแห่งมีอ่างเก็บน้ำสำหรับดื่ม ๑ แห่ง และบางแห่งมีอ่างเก็บน้ำของศาสนสถาน ๑ แห่ง บางกรณีหมู่บ้านจำนวนหนึ่งถึง ๓ หมู่บ้านกลับไม่ปรากฏอ่างเก็บน้ำเลย ปรากฏมี *ลำรางคลองส่งน้ำ* เรียก *คุลัมคาไร* (kulam karai) แต่ในประกาศซึ่งออกโดยกษัตริย์ใช้คำเรียกซึ่งหมายถึง “คลองส่งน้ำซึ่งผ่านไป” คือ *อุดดารุตตุปโปนาวายคัลกัล* (uḍaruttuppōnavāykkālgal) แต่ในประกาศธรรมดาของหมู่บ้านจะเรียกสิ่งก่อสร้างเหล่านี้ว่า *อิววูนิ ลัตไต อุการุคคู อุฬุร์รุตตู ปูรวูรกาลลุคคู นิรปา ยัปโปนาวายคัล* (ivvūrnilattai ūgaḷukku ufaruttu purvurgaḷukku nīrpayappōna vāykkāl) หมายถึง คลองส่งน้ำผ่านที่ดินของหมู่บ้านแห่งนี้ นำน้ำไปยังอีกหมู่บ้านหนึ่ง หรือนำน้ำไปยัง “นาฑู” ที่อยู่เบื้องล่าง

คลองส่งน้ำอีกแบบหนึ่งเป็นชนิดที่รวมเอา “แม่น้ำ” หรือ *อารู* (āru) เข้ามาไว้ด้วย

ในหมู่บ้านบางแห่งมีบ่อน้ำหรือ *คีนารู* (kinaru) และถังเก็บน้ำ *ทอตตี* (toṭṭi)

(ประมวลจากจารึก *Thanjavur Inscription* และ *Gangai Kondacholapuram Inscription* ใน Karashima, N.,1984.)

ตั้งแต่สมัยโบราณ ชนพื้นเมืองในอินเดียใต้ปลูกพืชอาหารเพื่อเลี้ยงตนเป็นส่วนใหญ่ เพราะที่ดินสำหรับเพาะปลูกมีไม่มากนัก เฉพาะบริเวณที่ลุ่มของแม่น้ำใหญ่เท่านั้น พืชที่เพาะปลูกนอกจากข้าวก็มีอ้อย (สำหรับทำน้ำตาล?) ต้นปาล์ม (kramuka) ต้นหมาก และกล้วย แต่ในที่สุดแล้วเกษตรกรรมกลายเป็นอาชีพสำคัญในสังคมทมิฬ เป็นที่มาของสินค้าหลายประเภท คำประพันธ์ของทมิฬแต่ครั้งสมัยสังกัมชื่อว่า คูรัล (Kural) เล่าถึงความรุ่งเรืองและความยิ่งใหญ่ของชาวนาและการประกอบอาชีพ (บทที่ ๑๐๔) พืชพันธุ์ซึ่งใช้เพาะปลูกเวลานั้น วิธีการเพาะปลูก และที่สำคัญมีกล่าวถึงการชลประทานด้วย (ซึ่งก็สอดคล้องกับหลักฐานจากจารึกสันสกฤต แต่จารึกมีอายุอยู่ในสมัยหลัง คือประมาณสมัยปัลลวะ คริสต์ศตวรรษที่ ๖)

ที่เพาะปลูกส่วนใหญ่อยู่บริเวณลุ่มน้ำฆาเวรี หลักฐานเก่ามักเอ่ยเฉพาะชื่อแม่น้ำนี้เท่านั้น อาทิ ที่ใกล้แม่น้ำฆาเวรี หรือบนสองฝั่งแม่น้ำฆาเวรี และปลูกในที่ลุ่มของแม่น้ำฆาเวรี หลักฐานเหล่านี้ปรากฏชัด

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ตั้งแต่สมัยปัลลวะตลอดถึงสมัยโจฬะ *ซึ่งแสดงว่าในสมัยนี้การขยายพื้นที่การเกษตรสัมพันธ์กับพัฒนาการของการค้า* [Subramanian, T.N., **South Indian Inscriptions**, Vol. II no. 74 (Udayendiram plates).; **Epigraphia Indica**, Vol. III, no. 14.]

การชลประทาน อ่างเก็บน้ำในวัฒนธรรมของทมิฬนั้น อาศัยการสร้างสระน้ำหรืออ่างเก็บน้ำเป็นหลัก ไม่พบร่องรอยการสร้างเขื่อนขนาดใหญ่ นอกจากที่เป็นพนังกั้นน้ำจากแม่น้ำหรือคันดินกันน้ำหลากท่วม ซึ่งอาจมีประโยชน์ในแง่ของการเก็บกักน้ำไว้สำหรับไม่ให้น้ำจากฤดูน้ำหลากไหลออกไปหมด

กษัตริย์เป็นผู้ใช้พระราชอำนาจในการให้สร้างสระน้ำหรืออ่างเก็บน้ำตามที่ต่างๆ บรรดาอ่างเก็บน้ำสำคัญสำหรับการชลประทานจึงถูกตั้งชื่อตามชื่อกษัตริย์หรือขุนนางผู้ใหญ่ว่าเป็น *"ตาตะกะ"* (tataka) ของใครหรือผู้ใดให้สร้าง เช่น อ่างเก็บน้ำของกษัตริย์เรียกว่า "ราชาตาตะกะ" (rajatataka) มักโปรดให้สร้างบริเวณทุ่งนาพร้อมทั้งสร้างวัดหรือศาสนสถานกำกับไว้ด้วย โดยพระราชทานที่ดินให้ไว้กับศาสนสถานเหล่านั้นเป็นเขตเฉพาะ ซึ่งอาจเป็นไปเพื่อเก็บผลประโยชน์มาบำรุงรักษาอ่างเก็บน้ำไม่ให้ตื้นเขิน ขุดลอกทางไหลของน้ำหรือทางส่งน้ำ วัฒนธรรมการสร้างอ่างเก็บน้ำอันสัมพันธ์กับการประกาศความเชื่อของศาสนาเห็นได้ชัดตั้งแต่ยุคสมัยปัลลวะ ประมาณคริสต์ศตวรรษที่ ๔ เป็นอย่างน้อย เช่นที่ปรากฏใน *คุณปาเดยาเพลท* ค.ศ. ๓๔๐ (Gunapadeya plate) และจารึกพระเจ้ามเหนทรวรมันที่ ๑ โปรดให้สร้างอ่างเก็บน้ำชื่อ *"มเหนทรตาตะกะ"* ใน*เมืองมเหนทรปุระ* พร้อมกันก็ให้สร้าง *ศาสนสถานมเหนทรวดี* (ปัจจุบันอยู่ในจังหวัด Arcot เหนือ, เชนไน) [**Epigraphia Indica**, Vol. III, no. 12; **Epigraphia Indica**, Vol. IV, no. 19.]

นอกจากน้ำฝนแล้ว แม่น้ำซึ่งไหลผ่านแผ่นดินทมิฬเอื้อต่อเกษตรกรรมการปลูกข้าวของพวกทมิฬแม้ไม่มีแม่น้ำมากสายหนักในแผ่นดินทมิฬก็ตาม ที่ปรากฏชื่อคือ แม่น้ำไวไก (Vaigai) เวกาวาตี (Vegavati) และฆาเวรี โดยเฉพาะอย่างยิ่งแม่น้ำฆาเวรีนั้นเป็นเส้นเลือดใหญ่ ทั้งจารึกของปัลลวะและโจฬะล้วนบรรยายเปรียบเทียบให้เห็นความสำคัญของแม่น้ำนี้ ดังได้กล่าวมาแล้ว ทมิฬได้สร้างสิ่งก่อสร้างหลายอย่างเพื่อจัดการเรื่องการใช้น้ำหรือนำน้ำมาใช้ เช่น ขุดสระ บ่อน้ำ อ่างเก็บน้ำ ลำเหมืองส่งน้ำจากแม่น้ำเข้านา และโดยเฉพาะอย่างยิ่งการยกพนังดินกั้นน้ำจากแม่น้ำฆาเวรี การสร้างพนังดินกั้นน้ำนี้มีมาแต่ครั้งกษัตริย์*การิกัลโจฬะ* ซึ่งปรากฏชื่อทั้งในวรรณกรรมยุคสังกัมและจารึก เช่นใน *ไลเดนเพลทใหญ่* (Larger Leiden Plates) *ติรุวาลังกาฑูเพลท* (Tiruvālangādu) *คารันได ทามิลา สังกัม เพลท* ของพระเจ้าราเชนทรโจฬะ (Karandai Tamil Sangam Plates) และใน *จารึกกันยากุมารี* (Kanyākumarī Inscription)

ในสมัยปัลลวะนั้น ตามหมู่บ้านพราหมณ์เดยา นอกจากทางการจะส่งเสริมเรื่องที่ดิน นาข้าว นาสวน ตลอดจนที่อยู่อาศัยแล้ว กษัตริย์มักโปรดให้มีการสร้างอ่างเก็บน้ำหรือตาตะกะของหมู่บ้านซึ่งอาจอยู่ตรงบริเวณชายแดนซึ่งไม่มีใครเป็นเจ้าของที่ดินแน่นอน อาจเป็นพื้นที่อยู่ระหว่างหมู่บ้าน ดังเช่นที่ปรากฏในจารึกของพระเจ้านันทิวรมันปัลลวะปัลละ ยกหมู่บ้านพราหมณ์เดยาให้พราหมณ์ผู้หนึ่ง และให้ขุดบ่อน้ำ [Kasakudi plates, **Epigraphia Indica**, Vol. IV: 351.]

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

จารึกอุดาเยนดิราม กล่าวถึงบ่อน้ำชื่อต่างๆ ใช้สำหรับกำหนดเขตแดนหมู่บ้านพราหมณ์เดยา ซึ่งยกให้พราหมณ์ถึง ๑๐๘ คน อ่างเก็บน้ำเหล่านั้นชื่อ จักราติระตะ (Cakratirata) อุระกะฮระดะ (Uragah-rada) และสินธุวราฮระดะ (Sinduvarahrada) [Udayendiram plates, **Epigraphia Indica**, Vol. I: 368.]

จารึกทมิฬบางหลักปรากฏชื่ออ่างเก็บน้ำเป็นภาษาสันสกฤต เช่น "จิตราเมฆ-ตาตะกะ" "ไวรา เมฆ-ตาตะกะ" และ"ปารเมศวร-ตาตะกะ" [Minakshi, C.,: 120-122, n.d.]

เป็นที่น่าสังเกตว่าจารึกสมัยโจฬะ (ซึ่งอยู่หลังสมัยปัลลวะ) กลับกล่าวถึงผลได้จากการเพาะปลูกข้าวและข้าวเปลือกมีมากมาย โดยใช้คำว่า "ป่า" เป็นคำบรรยาย ใจความว่า *ป่าแห่งข้าวหรือข้าวเปลือกย่อมพบได้ในแผ่นดินโจฬะ* [Velūpāḷaiyam plates, **South Indian Inscriptions**, Vol. II, no. 98.] แสดงว่าการปลูกข้าวเพิ่มมากขึ้นสมัยโจฬะ อาจเป็นเพราะได้เกิดพัฒนาการด้านการชลประทานเพาะปลูกและนำน้ำมาใช้ตั้งแต่สมัยปัลลวะจนถึงสมัยโจฬะ ระบบชลประทานก็ได้รับการพัฒนาส่งเสริมยิ่งกว่าแต่ก่อน

การนำน้ำมาใช้อย่างได้ผลจึงเป็นลักษณะเด่นของเกษตรกรรมสมัยปัลลวะและโจฬะ ต่างจากที่กล่าวไว้ในคูรัลสมัยสังกัม ซึ่งมีนัยว่าคนต้องอาศัยน้ำฝนเท่านั้นสำหรับการเพาะปลูก *"ถ้าสวรรค์เหือดแห้งเทพทั้งหลายก็จะไร้เสียซึ่งเทศกาลเฉลิมฉลองและการสักการบูชา"* และอีกตอนหนึ่งว่า *"ถ้าหากฝนไม่ตกความหิวโหยก็จะช่วยทำลายล้างแผ่นดินอันแตกระแหง"* [Sundaram, P.S., trans & ed., 1990.]

จารึกสันสกฤตเกี่ยวกับราชวงศ์โจฬะจำนวนหนึ่ง เช่น *จารึกพระเจ้าสุนทราโจฬะ* อ้างถึงหมู่บ้านที่มีอ่างเก็บน้ำหรือตาตะกะจำนวนมาก นอกไปจากบ่อน้ำขนาดเล็กที่เรียกว่า วาปี (vāpi) [Anbil plates, **Epigraphia Indica**, Vol. XV: 63.]

จารึกที่มีชื่อเสียงหลักหนึ่งของพระเจ้าราเชนทรโจฬะที่ ๑ ชื่อ *จารึกติรุวาลังกาฑู* (Tiruvalangādu inscription) บรรยายถึงการสร้างบ้านเมืองของพระองค์ ทรงโปรดให้สร้างอ่างเก็บน้ำโดยเปรียบเทียบว่าอ่างเก็บน้ำเป็นเสมือนเสาหลักแห่งชัยชนะเหนือทุกสิ่ง อ่างเก็บน้ำนั้นชื่อว่า "โจฬะกังกัม" (Colagangam) และโปรดให้ผันน้ำจากแม่น้ำคงคามาลงอ่างเก็บน้ำนี้ [Tiruvalangādu plates, **Epigraphia Indica**, Vol. XV: 400.]

จารึกสองภาษา (จากทางตอนใต้ของจังหวัด Arcot ปัจจุบัน) กล่าวถึงหัวหน้าเผ่ากะดาวะ (Kadava) ผู้หนึ่งได้สร้างประตูน้ำ (sluice) และลำรางส่งน้ำ (kulya) เข้าไปยังอ่างเก็บน้ำ ลำรางส่งน้ำนั้นได้ชื่อว่า ไตรภูวนานฤปนาท (Tribhuvananṛpanātha) [**South Indian Inscriptions**, Vol. XII, no. 246: 154.]

ตัวอย่างที่ยกมาทั้งหมดนี้เห็นได้ชัดแจ้งอย่างหนึ่งว่า กิจกรรมเกี่ยวกับชลประทานอ่างเก็บน้ำมีผู้ส่งเสริมและอุปถัมภ์ทั้งในระดับกษัตริย์และผู้นำชุมชน ซึ่งแสดงว่าการชลประทานแบบนี้มีผลต่อความมั่งคั่ง สมบูรณ์ และความสมดุลของผู้คนชุมชนในอาณาจักรทมิฬ พร้อมกับที่แสดงให้เห็นถึงอำนาจรัฐและราษฎร์อันมีต่อการสร้างและรักษาไว้ซึ่งอ่างเก็บน้ำหรือบ่อน้ำเหล่านี้

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

อย่างไรก็ตามมีอ่างเก็บน้ำทั้งที่เป็นโครงการใหญ่และโครงการย่อยของชาวบ้านทั่วไปเพื่อใช้ประโยชน์สำหรับชุมชน แสดงว่าระบบชลประทานแบบนี้ได้รับการส่งเสริมทั่วอาณาจักร จารึกเกี่ยวกับเรื่องนี้บางครั้งทำเป็น ๒ ภาษา แน่นอนว่าอีกภาษาหนึ่งนั้นต้องเป็นภาษาทมิฬอันเป็นภาษาที่ชนส่วนใหญ่ใช้ เช่น *จารึกคอปเปอร์รุนจินกะ* (Kopperuñjinga) จากเมืองไตรภูวานี (ใกล้พอนดิเชอร์รีปัจจุบัน) บันทึกไว้ว่า ผู้เป็นหัวหน้าผู้หนึ่งได้ซ่อมแซมคันกั้นน้ำหรือกุลัม (kulam) ประตูน้ำหรือประวะฮัม (pravāham) ลำเหมืองหรือปาริวาหะ (parivaha) อันเป็นกลไกที่ใช้กับอ่างเก็บน้ำไตรภูวนะมหาเทวี ซึ่งตอนนั้นมีรอยร้าวอยู่หลายแห่ง [**South Indian Inscriptions**, Vol. XII, no. 126: 63.]

การขุดลำเหมืองเป็นที่นิยมกันมากเพราะทำให้แผ่นดินชุ่มชื้น ทางการส่งเสริมให้ขุดลำเหมืองสำหรับนำน้ำจากแม่น้ำส่งไปทั่วแผ่นดินนับร้อยนับพัน เช่นที่ปรากฏในประกาศ *จารึกคะรันได* (Karandai Charter) [Krishnan, K.G., V. 67: 75.] การรักษาอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่เหล่านี้ถือเป็นหน้าที่สำคัญของรัฐ ผู้ปกครอง เจ้าหน้าที่บ้านเมือง และผู้มีอำนาจอื่นต่างมีส่วนในการดูแลรักษา รวมทั้งซ่อมแซมพนังกั้นน้ำท่วมให้อยู่ในสภาพดีโดยตลอด จารึกหลายหลักล้วนกล่าวถึงหน้าที่ดังกล่าว บางหลักกล่าวว่ากษัตริย์ยอมสละภาษีที่เก็บได้จากที่นาเพื่อนำมาใช้ปรับปรุงสระน้ำ ชุมชนมีรายได้จากสระน้ำหรือทะเลสาบเหล่านี้เช่นกัน อาทิ รายได้จากการประมงจับปลา-ขายปลา รายได้ดังกล่าวมักนำไปใช้ซ่อมแซมเพื่อการชลประทาน ขุดคลองสระน้ำ และทะเลสาบ

นอกจากอ่างเก็บน้ำ บ่อน้ำขนาดเล็ก (well) เป็นสิ่งสำคัญอีกอย่างหนึ่งสำหรับการนำน้ำมาใช้ในระดับครัวเรือน (ขณะที่สระน้ำขนาดใหญ่หรือทะเลสาบหรืออ่างเก็บน้ำใช้ในระดับชุมชน) บ่อน้ำขนาดเล็กมีอยู่มากมายในช่วงเวลาของ ๓ ราชวงศ์ที่กล่าวมาแล้วนั้น มีบ้างที่ชนชั้นสูงระดับราชินีพระราชทานบ่อน้ำสำหรับศาสนสถานให้ผู้คนได้กินได้ใช้ ส่วนหมู่บ้านบางแห่งที่เป็นของเจ้าหน้าที่คนสำคัญของทางการ มักมีบ่อน้ำขนาดเล็กจำนวนมากในหมู่บ้าน (ดังปรากฏในกลุ่ม *จารึกอันบิล*/ Anbil plates)

ลำเหมืองลำรางสำหรับส่งน้ำ (channels) นับเป็นสิ่งสำคัญสำหรับระบบการชลประทาน บรรดาสระใหญ่ที่เก็บน้ำสำหรับผันน้ำเข้ามาล้วนรับน้ำมาจากลำเหมือง ลำเหมืองมักถูกสร้างบนที่ดินที่มีผู้อุทิศให้แก่รัฐ โดยเจ้าผู้ครองมักโปรดให้ขุดลำเหมืองนำน้ำจากแม่น้ำใกล้เคียงส่งผ่านเข้าสู่ที่ดินสำหรับการเกษตร บางทีเมื่อกษัตริย์หรือเจ้าเมืองบริจาคที่ดินให้พราหมณ์ไปตั้งหมู่บ้านพราหมณ์เดยา ก็มักได้รับอนุญาตให้ใช้น้ำจากแม่น้ำใกล้เคียงซึ่งถูกส่งผ่านไปตามลำเหมืองด้วย [**Kasakudi plates**]

ในขณะที่กษัตริย์บางพระองค์โปรดให้ขุดลำเหมืองขนาดเล็กมากนับร้อยแห่ง เพื่อทำให้ผืนดินอุดมยิ่งขึ้น พระเจ้าราชราชาที่ ๑ (กษัตริย์โจฬะ) กลับโปรดให้ขุดลำเหมืองขนาดใหญ่เชื่อมจากฝั่งแม่น้ำไปถึงทะเลสาบใหญ่ แล้วพระราชทานชื่อลำเหมืองตามชื่อของพระองค์ [Krishnan, K.G., 1984, 1985.];

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

พระเจ้าราเชนทราที่ ๑ โปรดให้ขุดลำเหมืองนำน้ำจากแม่น้ำฆาเวรีเข้าหมู่บ้านจำนวนมาก ทำให้หมู่บ้านอุดมสมบูรณ์จนมีคำเปรียบว่า ความอุดมสมบูรณ์นั้นมาจากน้ำปริมาณมหาศาลอันหวานยิ่งแห่งแม่น้ำฆาเวรี (Kaveri-sarasa-syanda-sandohs-saram);

ร่องรอยของสิ่งก่อสร้างสำคัญสำหรับการชลประทานซึ่งพวกทมิฬโจฬะสร้างนั้นยังปรากฏอยู่จนปัจจุบัน เช่น เขื่อนของการิกัล กษัตริย์โจฬะสมัยสังกัม พระองค์โปรดให้สร้างเขื่อนขนาดใหญ่กั้นแม่น้ำฆาเวรี อยู่ใกล้กับเมืองตีรูจิหรือตีรูจิรัปบัลไล (Tiruchi, Tiruchirappalli) ในปัจจุบันเขื่อนแห่งนี้เรียกว่า กัลละไน (Kallanai) หรือเขื่อนอะไนกัต (ใหญ่) (Grand Anicut) ซึ่งสร้างขึ้นใหม่สมัยอังกฤษปกครองอินเดีย

ไม่เฉพาะกษัตริย์เท่านั้น บรรดาหัวหน้ากลุ่ม ขุนนาง ชนชั้นสูง หรือแม้แต่คนธรรมดาสามัญล้วนมีบทบาทในการสร้างบ่อน้ำ สระน้ำ ขุดคลอง พร้อมไปกับการขยายชุมชนเป็นหมู่บ้านเล็กๆ การขุดลำเหมืองสำหรับดึงน้ำจากแม่น้ำสายสำคัญไปลงสระใหญ่หรือทะเลสาบ ช่วยทำให้มีน้ำสำหรับนาข้าว นอกจากนั้นยังสร้างประตูน้ำเพื่อควบคุมการไหลของน้ำ การก่อสร้างสิ่งต่างๆ เหล่านี้ยังถือเป็นการบุญอีกด้วย ชนผู้ใช้ภาษาทมิฬนับว่ามีประวัติความเป็นมาสัมพันธ์กับการบริหารจัดการน้ำอยู่ไม่น้อย มีการจัดตั้งองค์กรท้องถิ่นอีกหลายองค์กรเพื่อจัดการเรื่องน้ำ เฉพาะอย่างยิ่งสมัยราชวงศ์โจฬะ เช่น คณะกรรมการดูแลทะเลสาบและสระใหญ่ เรียกว่า *อีริวารีอัม* (Erivariam) ความชำนาญของพวกทมิฬในการสร้างอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่เป็นส่วนหนึ่งของระบบชลประทานเช่นนี้ได้สืบทอดกันต่อไปถึงสมัยอาณาจักรฮินดู วิชัยนคร มีหลักฐานบันทึกรายละเอียดเทคนิคการสร้างสระเก็บน้ำขนาดใหญ่ที่เรียกว่า “โปรัมมามิลลา” (Poruma-milla) ในเขตแคว้นอานธรประเทศ เป็นต้น [Srinivasan, T.M., 1991.]

นอกจากนี้ได้พบจารึกเกี่ยวกับการขุดบ่อน้ำด้วยภาษาสันสกฤตอันเป็นภาษาชนชั้นสูงจำนวนมาก จึงประเมินได้ว่าในสมัยทมิฬเรืองอำนาจนั้น ระบบการชลประทานแบบอ่างเก็บน้ำตามกล่าวได้รับการส่งเสริมจากชนชั้นสูงซึ่งอาจสัมพันธ์โดยตรงหรือโดยอ้อมกับรัฐ แต่ทั้งหมดมุ่งเพื่อส่งเสริมเกษตรกรรม อย่างไรก็ดีมีการนำน้ำไปใช้ในตัวเมืองด้วย สังคมเมืองในสมัยราชวงศ์โจฬะที่เกิดเป็นมหานครใหญ่ ที่เป็นผลมาจากการขยายตัวทางการค้ามีอยู่ด้วยกันหลายนคร การชลประทานแบบบ่อน้ำต้องอาศัยผู้มีอำนาจหรือองค์กรท้องถิ่นที่เข้มแข็งทำนุบำรุงดูแล ผลได้ทางการเกษตรและลักษณะการชลประทานจึงสะท้อนถึงความมั่งคั่งและความยิ่งใหญ่ของอาณาจักรโจฬะ ตลอดจนสะท้อนอำนาจรัฐซึ่งมีนัยความพยายามที่จะควบคุมท้องถิ่นโดยปริยาย กระนั้นองค์กรของรัฐคงไม่มีกำลังเข้มแข็งในการดูแลเรื่องนี้มากนัก ยกเว้นเฉพาะกรณีที่กษัตริย์ทรงมีพระราชอำนาจสูง

สระน้ำขนาดใหญ่ตามศาสนสถานในตัวเมืองสำคัญ ล้วนมีความหมายและจำเป็นยิ่งในทางพิธีกรรม แต่สระน้ำเหล่านี้ก็มีทางน้ำหรือท่อน้ำส่งออกไปใช้ภายนอกศาสนสถานด้วย

มีการสร้างอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ในบริเวณศาสนสถานของอินเดียใต้ด้วย ศาสนสถานส่วนใหญ่ในอินเดียใต้ (ทั้งเก่าและใหม่) ล้วนมีอ่างเก็บน้ำหรือสระน้ำขนาดใหญ่อยู่ด้วย สระน้ำเหล่านี้อาจเป็นแบบ

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

สี่เหลี่ยมจัตุรัสหรือสี่เหลี่ยมผืนผ้าก็ได้ซึ่งเรียกว่า *ปุษกะรินี* (pushkarini) ถือเป็นแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์สำหรับศาสนสถานโดยเฉพาะ น้ำในสระใช้สำหรับพระราชพิธี เช่น พิธีสรงน้ำเทวรูปเคารพซึ่งประดิษฐานอยู่ในวัด หรือพิธีลอยน้ำเทวรูปที่เรียกว่า “พิธีเทปปัน” (teppam) ตามเทศกาลเฉพาะของปี บรรดานักจาริกแสวงบุญเชื่อว่าน้ำในสระของศาสนสถานบางแห่งมีพลังอำนาจทางการรักษาโรคภัยไข้เจ็บ ขจัดปัดเป่าภยันตรายทั้งปวง และที่สำคัญเป็นน้ำศักดิ์สิทธิ์ที่ผู้จาริกใช้ชำระร่างกายก่อนเข้าสู่ภายในศาสนสถาน สระเหล่านี้มีทางน้ำหรือท่อน้ำ (inlets) สำหรับให้น้ำฝนไหลเข้าในช่วงฤดูมรสุม น้ำในสระจึงเต็มเสมอแม้ในฤดูร้อนเพื่อให้พวกที่พำนักอยู่บริเวณใกล้เคียงศาสนสถานมีน้ำใช้ สระตามศาสนสถานเหล่านี้ยังเป็นแหล่งน้ำสำหรับบ่อน้ำบริเวณใกล้เคียงในช่วงฤดูร้อนที่อาจขาดแคลนน้ำด้วย แม้ว่าในสมัยโบราณจะไม่ปรากฏหลักฐานที่กล่าวถึงการขาดแคลนน้ำมากนักก็ตาม (ปัจจุบันนี้น้ำจากสระน้ำศักดิ์สิทธิ์อุดตัน และทางน้ำหลายแห่งกลายเป็นที่ทิ้งขยะ)

ศาสนสถานขนาดใหญ่บางแห่งมีสระน้ำมากกว่าหนึ่งสระ ทั้งที่อยู่ในเขตวัดและนอกเขตวัด บรรดากษัตริย์หัวหน้ากลุ่มต่างถือว่าการสร้างสระน้ำเหล่านี้เป็นการบุญ มีจารึกกล่าวถึงผู้อุทิศและเวลาก่อสร้างเป็นหลักฐานอยู่มากมายทั่วอินเดียใต้ สระน้ำของศาสนสถานอันเป็นสระขนาดใหญ่ที่สุดที่ยอมรับกันก็คือ ที่ศาสนสถานราชโกปาล สวามี อยู่ที่มานนาร์กุดี (Mannargudi) รู้จักกันในชื่อว่า หริดระ นาดี (Haridra Nadi) หรือโกปาละ สมุทรัม (Gopala Samudram)

ศาสนสถานขนาดใหญ่ เช่น สระน้ำกมลาลายา (Kamalalaya) ที่ตีรุวารูร์ (Tiruvarur) ในทมิฬ-นาฑู สระน้ำ ณ ศาสนสถานตีรุมาลา (Tirumala) ในแคว้นอานธรประเทศ รวมถึงสระน้ำที่ศาสนสถานศรีวังกาเตศวร (Sri Venkateshwara Temple) ซึ่งคนจำนวนหลายพันได้ใช้น้ำชำระร่างกายก่อนเข้าร่วมพิธีลอยเทวรูป [**Sacred Temple of South India**, 2002.]

การสร้างศาสนสถานพร้อมสระน้ำขนาดใหญ่จึงนับว่าเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจขั้นพื้นฐานอย่างหนึ่งในประวัติศาสตร์ของอินเดียใต้ ซึ่งส่งผลให้เกิดความเข้มแข็งด้านสังคมและการเติบโตทางเศรษฐกิจพร้อมกันไป

๕.๔. พ่อค้า-ผู้ประกอบการแห่งมหาสมุทรอินเดีย

พัฒนาการขึ้นสู่การเป็นจักรวรรดิการค้าของโจฬะในมหาสมุทรอินเดียนั้นมิใช่เป็นเรื่องของการบริหารอำนาจรัฐโดยตรง เพราะส่วนหนึ่งนั้นเป็นผลมาจากความเข้มแข็งและเติบโตของหมู่บ้านในสังคมทมิฬอันสัมพันธ์กับความเข้มแข็งของสถาบันไวศยวรรณะ การขยายบทบาทของวรรณะพ่อค้าข้ามพรมแดนของกลุ่มชนชั้นพ่อค้า ยังได้รวมชนอีกหลายกลุ่มต่างอาชีพ ต่างความถนัด และแม้กระทั่งพราหมณ์และชนจากฝ่ายกษัตริย์เอง รวมทั้งชนเผ่าต่างเพศภาษาอีกด้วย องค์รวมของไวศยวรรณะเช่นนี้ทำให้กลายเป็นสถาบันอันทรงพลังของพ่อค้า ผู้ประกอบการ และช่างฝีมือ จนที่สุดแล้วได้จัดตั้งเป็นสมาคม

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

การค้าและวิชาชีพของบรรดาสมาชิกหลายสมาคมด้วยกัน สมาคมเหล่านี้นอกจากทำให้หมู่บ้านทมิฬเลี้ยงตัวเองได้และมีอิสระทางเศรษฐกิจจากอำนาจรัฐ สามารถดูแลกิจการต่างๆ ของหมู่บ้าน เช่น การชลประทานและการบริหารธุรกิจของหมู่บ้าน บางแห่งเติบโตกลายเป็นเมืองมี “นัครัม” เป็นศูนย์กลางของธุรกิจและการประกอบการ หมู่บ้านจึงเป็นที่มั่นและที่กำเนิดเบื้องต้นของการขยายตัวของการค้าและไวศยวรรณะ จนเมื่อมีการก่อตั้งรวมตัวกันเป็นภาคี สมาคมของพ่อค้าและผู้ประกอบการเหล่านี้นอกจากบริหารหมู่บ้านแล้วยังร่วมมือกับรัฐและรวมตัวกันเองขยายกิจการข้ามทวีปข้ามน่านน้ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสู่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ *อาจกล่าวได้ว่าไวศยวรรณะ-สมาคมการค้าในสังคมทมิฬเป็นเสมือนหน่ออ่อนของกลุ่มนายทุนผู้ประกอบการอันเกิดขึ้นในมหาสมุทรอินเดีย ตั้งแต่ก่อนยุคสมัยแผ่อาณานิคมของชาวยุโรปเข้าสู่บริเวณนี้*

ขณะเดียวกันอำนาจรัฐของโจฬะก็ได้มีส่วนในการแผ่ขยายกิจกรรมทางเศรษฐกิจนี้ด้วย ในระดับหมู่บ้านนั้นรัฐพยายามเข้าไปควบคุมการเก็บภาษีอากร และมีส่วนในการจัดการระบบชลประทานอ่างเก็บน้ำ เป็นต้น ส่วนในระดับข้ามรัฐกล่าวได้ว่าราชวงศ์โจฬะได้พยายามแผ่อำนาจของตนพร้อมไปกับสมาคมพ่อค้าในการทำสงคราม ด้วยจุดมุ่งหมายทางเศรษฐกิจและควบคุมจุดยุทธศาสตร์ทางการค้า เช่น การเข้ายึดครองศรีลังกา และความพยายามที่จะสลายอำนาจ “สหพันธ์กลุ่มเกาะศรีวิชัย” เหนือการค้าบริเวณช่องแคบมะละกาและทะเลจีนใต้ เป็นต้น (ต่างไปจากการที่อินเดียแผ่วัฒนธรรมและการค้าติดต่อกับชนต่างๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก่อนหน้านี้ซึ่งมีลักษณะเป็นการดำเนินงานของปัจเจก)

ไวศยวรรณะในสังคมอินเดียตอนใต้มีวิวัฒนาการกว้างขวาง ขยายเครือข่ายครอบคลุมกลุ่มอาชีพหลายกลุ่มตั้งแต่ในระดับหมู่บ้านจนถึงเมือง พลังของคนกลุ่มนี้มีน้ำหนักพอที่จะเป็นดุลถ่วงอำนาจของราชวงศ์กษัตริย์ทมิฬได้ จนสามารถรวมตัวกันเป็นสมาคมหรือกลุ่มอาชีพ ซึ่งบางกลุ่มบางสมาคมดำรงอยู่ได้แม้ราชวงศ์ล่มสลายไปแล้ว ขณะเดียวกันทิศทางการดำเนินงานทางด้านธุรกิจการค้าของวรรณะและสมาคมนี้ก็แพร่ไปทั้งข้ามทวีปและข้ามน้ำมหาสมุทรอินเดีย เป็นที่มาของกลุ่มทุนและผู้ประกอบการที่แข็งแกร่งกลุ่มหนึ่งก่อนการเข้ามาของอำนาจจากภายนอก ไม่ว่ามุสลิมโมกุลหรือจักรวรรดินิยมตะวันตก

๑. ระบบวรรณะ

“วรรณะ” (Varna) หมายถึง สถานภาพอันบริสุทธิ์ สะอาด ซึ่งใช้เป็นลักษณะกำหนดสถานภาพของกลุ่มสังคมหรือชนชั้นใดชนชั้นหนึ่งโดยเฉพาะ ในสังคมอินเดียโบราณผู้ที่มีสถานะสูงสุดและบริสุทธิ์ที่สุดคือ “พราหมณ์” ที่มาของวรรณะจึงเกี่ยวกับการรักษาสถานภาพของพราหมณ์

“วรรณะ” นี้ในภาษาอังกฤษมักใช้คำว่า “caste” ซึ่งเป็นคำในภาษาโปรตุเกส มีความหมายอย่างกว้างว่าคือ กลุ่มสังคมซึ่งมีเอกลักษณ์เฉพาะอย่างใดอย่างหนึ่ง คำอธิบายนี้ใช้สำหรับสังคมอินเดียทั่วไป แต่คำดังกล่าวก็มาจากรากคำซึ่งมีความหมายว่า “บริสุทธิ์” “สะอาด” ฉะนั้นจึงเข้ากันได้และตรงตามความหมายส่วนหนึ่งของคำว่า “วรรณะ”

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

สันนิษฐานว่าสังคมพื้นถิ่นอินเดียเดิมไม่มีระบบวรรณะซึ่งอิงอยู่กับการจำแนกมนุษย์เป็นกลุ่มสะอาดหรือสกปรกแปดเปื้อน จะเห็นได้ว่าเมกัสธีนิส (Megasthenes) ชาวกรีก เขียนบันทึกเมื่อประมาณ ๔๐๐ ปีก่อน ค.ศ. กล่าวว่า สังคมในอินเดียตอนเหนือแบ่งออกเป็น ๕ กลุ่ม โดยมี “พราหมณ์ “ และ “สมณะ” ซึ่งเป็นกลุ่มที่ได้รับความเคารพทางด้านความเชื่อและพิธีกรรมมากที่สุด

ความคิดที่ว่า “พราหมณ์” เป็นกลุ่มที่บริสุทธิ์นั้นปรากฏอยู่ใน*คัมภีร์พระเวท* (อยู่ในช่วงเวลาประมาณครึ่งสหัสวรรษแรกก่อน ค.ศ. คือก่อนเวลา ๕๐๐ปีก่อน ค.ศ.) ดังนั้นจึงประเมินได้ว่า “ระบบวรรณะ” มีต้นกำเนิดจากความคิดในคัมภีร์พระเวท โดยมองผ่านโลกทัศน์ของพราหมณ์

วรรณะกลายเป็นเกณฑ์ของระบบซึ่งแบ่งสังคมออกเป็น ๔ กลุ่ม เรียงตามลำดับขั้นจากสูงไปต่ำ

พราหมณ์	ได้แก่ พระ นักบวช
กษัตริยา	ได้แก่ นักรบและชนชั้นสูง
ไวศยะ	ได้แก่ ผู้ที่ทำการเพาะปลูกและผู้ค้าขาย
ศูทร	ได้แก่ ผู้ลงแรงงานรับใช้ผู้อื่น

กลุ่มที่ ๕ เป็นกลุ่มสุดท้ายคือ พวกจัณฑาล ผู้ไม่บริสุทธิ์ ผู้ใดแตะต้องถูกตัวไม่ได้

ยังมีแนวคิดที่ว่า “วรรณะ” มาจากชาติกำเนิดหรือ “ชาติ” (Jati) และเนื่องจากชาติกำเนิดมีจำนวนมาก การเรียงลำดับหรือจัดระเบียบจึงไม่สม่ำเสมอ ที่จริงการแบ่งตาม “วรรณะ” หรือ “ชาติกำเนิด” อย่างใดอย่างหนึ่งเป็นการแบ่งที่ทับซ้อนกันอยู่ ชาวป่าชาวเขาคนพื้นถิ่นเดิมมีชาติกำเนิดต่างจากอารยัน จึงถูกเรียกว่า “มเลจฉะ” (mlechchha) กลายเป็นผู้อยู่นอกสังคมของระบบวรรณะ แต่ถ้าชาวป่าชาวดอยเหล่านี้กลายเป็นชาวนาหรือช่างฝีมือ เขาเหล่านั้นก็จะกลายเป็นส่วนหนึ่งของระเบียบสังคมแห่งระบบวรรณะ สถานภาพของชนเหล่านี้จะได้รับการยอมรับเฉพาะในเวลาที่รัฐต้องการแรงงานจากสังคม เป็นต้น ในกระบวนการสมัครสมานสังสรรค์ระหว่างชนเผ่ากับอารยันนั้น พราหมณ์ได้ผนวกลัทธิความเชื่อของท้องถิ่นเข้าไว้ด้วย ในทางกลับกันนักบวชหรือผู้นำศาสนาของลัทธิท้องถิ่นก็อาจได้รับสถานะเป็นพราหมณ์ได้ และในบางกรณีการเปลี่ยนจากกลุ่มชนเผ่าหรือโคตรตระกูลกลายเป็นกลุ่มวรรณะหนึ่งๆ ก็เกิดขึ้นได้ [Thapar, R., 2003: 66.]

สังคมสมัยพระเวทจำแนกกลุ่มชนที่แตกต่างจากตนด้วย *สีผิว* ผู้ไม่ใช่อารยันและเป็นชนท้องถิ่นมีผิวสีคล้ำ การแบ่งกลุ่มระหว่าง *อารยัน* และ *ผู้ไม่ใช่อารยัน* ค่อนข้างเข้มงวดในตอนต้นสมัยที่อารยันเข้าอินเดีย ทว่าผ่อนคลายลงตามเวลา มีการผสมผสานสัมพันธ์ระหว่างสองเชื้อชาติสองผิว ดังเช่น ภัทรญาณผู้รวบรวม*คัมภีร์พระเวท* เป็นบุตรอันเกิดจากผู้รู้ชาวอารยันและหญิงอาชีพประมง ท่านได้ฉายาว่า “ภัทร-ญาณผิวดำ” (Badarayana) อีกทั้งนักปราชญ์ในยุคพระเวทบางคนก็เป็นบุตรของทาสสตรีชาวพื้นเมือง หรือบางท่านมีความเป็นมาทางกำเนิดค่อนข้างลี้ลับ เช่น เกิดมาจากตุ่มหรือผอบ ชวนให้สันนิษฐานได้ว่า

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

เป็นบุตรผู้เกิดจากสัมพันธภาพที่ไม่เปิดเผยระหว่างบิดา-มารดาต่างกลุ่ม พระอรชุน วีรบุรุษในวรรณกรรม *มหาภารตะ* แต่งงานกับเจ้าหญิงเผ่าพันธุ์นาคา ภีมะแต่งกับน้องสาวของหัวหน้าอสูร เป็นต้น

ระเบียบแห่งสังคมอารยันดั้งเดิมจึงยึดระบบวรรณะเสมือนโครงสร้างสังคมแบบพราหมณ์ นอกจากสี่วรรณะนั้นแล้ว พราหมณ์ยังอนุโลมให้กลุ่มเครือญาติ (ซึ่งให้ความร่วมมือกับพราหมณ์) สามารถสร้างสถานภาพของตนเป็นหนึ่งเดียวกันได้ โดยอนุโลมให้กลุ่มเครือญาติหนึ่งๆ เป็น “วรรณะ” ได้ *มนูธรรม-ศาสตร์* (Laws of Manu) ซึ่งรวบรวมขึ้นเมื่อ ๑๐๐ ปีก่อน ค.ศ. อธิบายว่า การแต่งงานอันเกิดจากการผสมชนต่างชาติกำเนิดเข้าด้วยกัน ก็จะเกิดเป็น “ชาติกลุ่มใหม่” หรือผู้มีชาติกำเนิดใหม่ มีสถานภาพในสังคมและเป็นส่วนหนึ่งของระเบียบแห่งสังคมหรือโครงสร้างสังคม ระบบวรรณะจึงมีประโยชน์สมัยสังคมแรกเริ่มที่ช่วยทำให้แต่ละคนรู้ว่าตนอยู่ตรงไหนในโครงสร้างสังคมและเกาะกลุ่มกันได้

ไวศยะ (Vaishyas) ความหมายเดิมหมายถึงสามัญชนทั่วไป เป็นผู้มีหน้าที่เป็นผู้ผลิต เช่น ทางด้านการเกษตร เลี้ยงและเพาะพันธุ์ปศุสัตว์ และบางส่วนเป็นช่างฝีมือ ปลายสมัยพระเวท ไวศยะก็เริ่มทำการค้าขาย ปรากฏว่าในสมัยดังกล่าวไวศยะเป็นเพียงผู้จ่ายภาษี (payers) เพียงกลุ่มเดียวเท่านั้น ไวศยะเป็นกลุ่มเดียวที่ส่งบรรณาการ (tribute) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหมู่ชนเผ่าซึ่งเป็น “ชาติกลุ่มใหม่” ส่วนพราหมณ์และกษัตริยาดำรงชีวิตด้วยบรรณาการที่เก็บมาจากพวกไวศยะ กระบวนการกดให้พวกเผ่าบางเผ่าเป็นผู้เสียภาษีหรือส่งบรรณาการดำเนินไปเป็นเวลานานและขยายเวลาไปเรื่อย มีการสร้างพิธีกรรมหลายอย่างให้พวกนี้ขึ้นต่อราชาและญาติวงศ์ โดยมีพระและหรือนักบวชเป็นผู้ส่งเสริม

ทั้งสามวรรณะแรกต่างต้องผ่านพิธีซึ่งเรียกว่า อุปันนายา (upanayana) คือ พิธีแรกเริ่มเรียนรู้สัญลักษณ์ว่าผู้หนึ่งผู้ใดผ่านพิธีนี้แล้วสวมสายธุรำอันศักดิ์สิทธิ์

ส่วนวรรณะที่ ๔ คือศูทร ถูกขจัดจากพิธีสวมสายธุรำอันศักดิ์สิทธิ์นี้ รวมทั้งการร่ายกยาตรีมนตรา ซึ่งเป็นมนตร์สมัยพระเวท การที่ถูกปฏิเสธจากพิธีกรรมต่างๆ เท่ากับขจัดพวกเหล่านี้ออกจากการศึกษาพระเวทเลยทีเดียว เช่นเดียวกัน ผู้หญิงก็ถูกปฏิเสธทั้งจากอุปันนายาและกยาตรีมนตรา ความศักดิ์สิทธิ์ของความเชื่อและกฎเกณฑ์ในสมัยพระเวททำให้ราชาขึ้นมามีอำนาจสูง แต่พราหมณ์และราชาเป็นผู้ร่วมรับประโยชน์ด้วยกัน และต่างพยายามมีอำนาจเหนือวรรณะอื่น

พระคัมภีร์ไอตารียา พรหมนา (Aitareya Brahmana) ซึ่งเป็นคัมภีร์หลังสมัยพระเวท แสดงให้เห็นว่าพราหมณ์ต่างพยายามหาวิธีดำรงตนด้วยการเป็นผู้รับของขวัญจากพระเจ้าทั้งหลาย ส่วนไวศยะก็เป็นผู้จ่ายหรือผู้ให้บรรณาการหรือของขวัญ สถานะเลวร้ายที่สุดตกอยู่กับพวกศูทรซึ่งเป็นผู้รับใช้ ถูกบังคับให้ทำงานและถูกเฆี่ยนตีได้ แต่ก็มีช่างฝีมือบางกลุ่ม เช่น พวกที่สร้างรถหรือ รถากร (rathakara) อยู่ในสถานะสูงและเข้าพิธีสวมสายธุรำศักดิ์สิทธิ์ได้ [Sharma, R.S., 2008: 124-125.]

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

การที่เดิมทีวรรณะถูกกำหนดโดยชาติกำเนิด ฉะนั้นสองวรรณะบนจึงมีอำนาจ เกียรติยศ และสิทธิพิเศษเหนือวรรณะต่ำกว่า อย่างไรก็ดีในสมัยหลังพระเวทนั้น ช่างฝีมือซึ่งภายหลังบางส่วนกลายเป็นศูทรอย่างเต็มที่นั้นยังไม่ถูกกดโดยระบบมากนัก

วรรณะมีบทบาทกำหนดหน้าที่ของบุคคลด้วย

พราหมณ์ มีหน้าที่เป็นพระและเป็นครู จึงอ้างว่ามีสถานภาพสูงสุดในสังคม เรียกร้องสิทธิพิเศษหลายประการ รวมทั้งการรับของพระราชทานและของขวัญ ได้รับการยกเว้นจากการเก็บภาษีและการลงโทษ คัมภีร์สมัยพระเวทจึงมีข้อกำหนดเกี่ยวกับสิทธิพิเศษของพราหมณ์มากมาย

กษัตริยา มีสถานภาพเป็นลำดับสองแห่งระบบวรรณะของสังคม เป็นทั้งนักรบ นักต่อสู้ และนักปกครอง มีชีวิตอยู่อาศัยด้วยภาษีที่เก็บจากชาวนา

ไวศยะ ระยะแรกๆ ยังคงผูกพันอยู่กับการเกษตร การเลี้ยงปศุสัตว์ และการค้า เป็นผู้มีรายได้ จึงเป็นผู้จ่ายภาษีให้สังคม เช่นเดียวกับสองวรรณะบน ไวศยะอยู่ในฐานะ *ผู้เกิด* สองครั้ง (ทวิชาชาติ-dvija) เพราะเมื่อเกิดมาแล้วได้ผ่านพิธีสวมสายธุรำมงคลอันศักดิ์สิทธิ์และศึกษาพระเวทได้

ศูทร คือผู้รับใช้ทั้งสามวรรณะนั้น ศูทรและสตรีไม่สามารถศึกษาคัมภีร์พระเวทได้ คนกลุ่มนี้คือผู้รับใช้ในบ้าน ทาสและแรงงานเกษตร ช่างฝีมือ และแรงงานว่าจ้าง บางส่วนยังถูกถือว่าเป็น “จัณฑาล” ไม่อาจแตะต้องได้

ระบบวรรณะเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงเมื่อสังคมขยายการผลิตอันมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจ เมื่อชาวอารยันเข้ามาตั้งถิ่นฐานถาวรในลุ่มน้ำคงคา และขยายการตั้งถิ่นฐานบ้านเมือง บุกเบิกพื้นที่ทำเกษตรกรรม ในจังหวะเดียวกันก็เกิดความเจริญทางเทคโนโลยีด้านโลหะกรรม ผู้คนรู้จักใช้เครื่องมือเหล็กและสร้างวัตถุต่างๆ มากขึ้น

การแพร่ของเศรษฐกิจการเกษตรพร้อมไปกับการตั้งถิ่นฐานถาวรซึ่งเกิดขึ้นตั้งแต่ประมาณ ๖๐๐ ปีก่อน ค.ศ. ทางตะวันออกเฉียงเหนือของอินเดีย (แคว้นอุตรประเทศและแคว้นพิหาร) มีป่าไม้หนาแน่น การโค่นป่าตัดต้นไม้กลายเป็นสิ่งจำเป็นในการตั้งถิ่นฐานถาวรของผู้คนจำนวนมาก ในขณะที่ดินแดนซึ่งเรียกกันว่าเป็นที่ราบลุ่มตอนกลางลุ่มน้ำคงคาก็เริ่มมีการขยายตัวตั้งถิ่นฐานของผู้คน และเริ่มมีการใช้เครื่องมือเหล็กในการถางป่า ทำกสิกรรม และตั้งถิ่นฐานขนาดใหญ่กว่าแต่ก่อน พบว่ามีการใช้ผาลไถทำด้วยเหล็กและใช้เครื่องมือเหล็กต่างๆ ในการหักล้างถางพงขยายที่ทำกินและที่ตั้งถิ่นฐาน ได้พบขวานจำนวนมากในชั้นดินทางโบราณคดีตรงกับปี ๖๐๐-๕๐๐ ปีก่อน ค.ศ. ในยุคนี้มีการเพาะพันธุ์วัวหนุ่ม (bullocks) มากมาย การปศุสัตว์ก็ได้รับการพัฒนา ในช่วงตั้งแต่ ๕๐๐ ปีก่อน ค.ศ. นี้เองเกิดเมืองจำนวนมากทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของอินเดีย ตอนบนของลุ่มน้ำคงคา เช่นที่โกสัมพี พาราณสี ไพศาลี ราชคฤห์ ปาฏลีบุตร จามปา เป็นที่พำนักของพ่อค้าและช่างฝีมือ เริ่มปรากฏการใช้เหรียญตราแลกเปลี่ยนเป็นครั้งแรกตามเมืองเหล่านี้ ที่ถือได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของ *สังคมระดับเมือง* เหรียญตรารุ่นเก่าสุดที่ถูกใช้อยู่ในช่วง

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ศตวรรษที่ ๕ ก่อน ค.ศ. เป็นเหรียญแบบ “ปรุ” (punch marked) ต่างๆ กัน เริ่มหมุนเวียนใช้เหรียญดังกล่าวทางด้านตะวันออกของอุตรประเทศและพิหาร โดยธรรมชาติแล้วการใช้เหรียญตราแลกเปลี่ยนเป็นการเร่งความเคลื่อนไหวของการค้า และแน่นอนย่อมทำให้ “ไวศยะ” มีบทบาทสำคัญด้วยพร้อมความมั่งคั่ง บรรดาไวศยะเหล่านี้จึงมักเป็นผู้ให้กู้เงินกินดอกเบี้ยซึ่ง *คัมภีร์พระธรรมศาสตร์* ของพราหมณ์ดูถูกอาชีพนี้

๕๐๐ ปีก่อน ค.ศ. ถือเป็นจุดเริ่มต้นของยุคที่มีการใช้เครื่องปั้นดินเผาขัดมันสีดำ ตอนเหนือ (ของอินเดีย) ที่เรียกว่า Northern Black Polished Ware หรือ NBPW ในลุ่มน้ำคงคา เชื่อว่าเป็นของซึ่งใช้สำหรับคนชั้นสูง นอกจากนี้นักโบราณคดียังพบเครื่องมือเครื่องใช้สำหรับเกษตรกรรมและเงินตราที่ทำด้วยโลหะ จากยุค NBPW นี้ไปเกิดการขยายการตั้งถิ่นฐานมากขึ้น และจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นอีกด้วย นักวิชาการถือว่ายุค NBPW ทางโบราณคดีเป็นยุคแห่งพัฒนาการของสังคมระดับเมือง (urbanization) ยุคที่ ๒ ของอินเดีย ปรากฏชื่อเมืองเป็นหลักฐานอยู่ในพุทธประวัติ เช่น โกสัมพี สาวัตถี กบิลพัสดุ์ พาราณสี ไพศาลี ราชคฤห์ และจามปา (ยุคแรกคือยุคอารยธรรมลุ่มน้ำสินธุ สังคมเมืองสมัยเมืองฮะรัปปา ต่อมาประมาณ ๑,๒๐๐ ปีก่อน ค.ศ. จึงปรากฏตั้งถิ่นฐานในบริเวณลุ่มน้ำคงคา-ยมุนา)

บรรดาเมืองเหล่านี้ได้กลายเป็นทั้งตลาดค้าขายและที่พำนักของพ่อค้าและช่างฝีมือ จะเห็นได้ว่า “นครจามปา” นั้นได้ชื่อว่า “วานิชคาม” ในเอกสารภาษาปรากฤต หมายถึง “ถิ่นพำนักของพ่อค้า”;

เมืองบางแห่งกลายเป็นศูนย์กลางของช่างฝีมือ เช่น “สัตตาลปุตตะ” แห่งไพศาลี เป็นที่พำนักของช่างปั้นหม้อ ๕๐๐ ร้าน;

ในกรุงพาราณสีมีเวสสะ (vessa) หรือถนนพ่อค้า และถนนช่างจำหลักงาช้าง เป็นต้น

ทั้งพ่อค้าและช่างฝีมือมักรวมตัวกันเป็นสมาคมอาชีพ หรือภาคี หรือสหภาพ (guild) มีหัวหน้าควบคุม หลักฐานมักกล่าวถึงสมาคมช่างโลหะ สมาคมช่างไม้ สมาคมช่างหนัง สมาคมจิตรกร ฯลฯ

ไวศยวรรณะก้าวขึ้นมามีบทบาทสำคัญในสังคมแบบวรรณะ จึงแสวงหาศาสนาและความเชื่อใหม่ที่สนับสนุนบทบาทของตนได้ ในเวลานั้นศาสนาใหม่คือ *ศาสนาเชน* และ *พุทธศาสนา* เมื่อเวลาผ่านไปบรรดาพ่อค้าใหญ่ก็อุปถัมภ์ศาสนาใหม่มากขึ้น ทั้งสองศาสนานี้ไม่ให้ความสำคัญแก่วรรณะและไม่สนับสนุนการสงครามระหว่างรัฐต่างๆ โดยที่บรรดากษัตริย์แย่งชิงอำนาจกันและมีพราหมณ์ส่งเสริมความยิ่งใหญ่ของกษัตริย์ และส่งเสริมสันติภาพซึ่งเอื้อให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองทางการค้ามากกว่า พ่อค้าที่หวังให้ฐานะทางสังคมของตนดีขึ้นจนกลายเป็น “เสฏฐี” (setthis) หมายถึง พ่อค้ามั่งคั่ง [Sharma, R.S.,: 130-131.] จึงสนับสนุนศาสนานั้น

ปัจจัยอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอีกประการหนึ่งที่ส่งผลต่อระบบวรรณะคือ การเกิด *ทรัพย์สินรูปแบบใหม่* (new forms of property) ทรัพย์สินแบบใหม่คือทรัพย์สินส่วนตน ทรัพย์สินส่วนตนทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำในสังคมมากขึ้น คนฐานะต่ำต้อยเพิ่มจำนวนมาก คนรุ่นเก่าแบบเก่าไม่พอใจการสะสมเหรียญตราเงิน-ทองและทองคำ นักบวชรุ่นใหม่ต่อต้านความเจริญทางวัตถุ ต้องการใช้ชีวิตเรียบง่าย

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

สงฆ์ในพุทธศาสนาและนักบวชในศาสนาเชนมีข้อห้ามไม่ให้จับทองคำและเงิน อนุญาตเพียงให้ยอมรับความอุปถัมภ์เพื่อรักษาจิตวิญญาณและร่างกายให้สมดุลเท่านั้น ผู้คนจำนวนมากต่อต้านความเจริญทางวัตถุอันเกิดจากวิถีชีวิตแบบใหม่ในลุ่มน้ำคงคา แต่คนรุ่นใหม่ก็อุปถัมภ์ศาสนาใหม่ทั้งสองศาสนา เช่น พระเจ้าจันทรคุปต์ (เมารยะ) (๒๑๑-๑๙๘ ปีก่อน ค.ศ.) อุปถัมภ์ศาสนาเชน และพระเจ้าอโศก (เมารยะ) อุปถัมภ์พุทธศาสนา ในฝ่ายกษัตริย์และพราหมณ์ต่างพยายามสร้างบารมีและอำนาจเหนือกันและกัน

อาจพอสรุปได้ว่า ความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจ การผลิต และการค้าซึ่งเกิดในอินเดียเป็นพัฒนาการภายในระหว่างบ้านเมืองในภูมิภาคต่างๆ ด้วย มิใช่เป็นเพราะการค้าจากต่างประเทศภายนอกเท่านั้น การมีสมาคมช่างฝีมือดังกล่าวนั้นแสดงให้เห็นถึงความถนัดเฉพาะของฝีมือซึ่งเกิดขึ้นในแต่ละชุมชนและแต่ละท้องถิ่น ซึ่งประเมินได้ว่าจะต้องสืบทักษะตามสายเครือญาติ จากพ่อสู่ลูก หรือจากครูสู่ศิษย์ และเป็นไปได้ว่าระดับความเจริญของพื้นที่ต่างๆ ไม่เท่ากัน ดังนั้นระบบการใช้เงินและระบบการค้าแลกเปลี่ยนไม่จำเป็นต้องเหมือนกันหมดในทุกแห่ง ขณะที่บางแห่งใช้เงินตรา บางแห่งอาจยังใช้ระบบดั้งเดิม หรือการให้ของขวัญ ตลอดจนการเสนอให้ “ทาน” เพื่อนำไปสู่การจำแนกแจกจ่ายและเป็นการบริจาคอีกขั้นตอนหนึ่งก็ได้เช่นกัน

การที่เศรษฐกิจของเมือง-ชนบทต้องเอื้ออิงกัน แม้ในยุคสมัยที่มีการเติบโตของสังคมระดับเมือง บรรดาเจ้า นักบวช ช่างฝีมือ พ่อค้า นักบริหาร ทหาร และเจ้าหน้าที่อื่นไม่อาจพำนักอยู่ในเมืองได้เลยถ้าชนบทไม่มีศักยภาพพอที่จะจ่ายภาษี บรรณาการ และพัทธยาหรือผลผลิตทางการเกษตร

เอกสารภาษีบาลีกล่าวถึงหมู่บ้านหลายแห่ง กล่าวถึงเมืองอยู่ท่ามกลางกระจุกหมู่บ้านเหล่านี้และมีพื้นที่เพาะปลูกรอบหมู่บ้านซึ่งเป็นศูนย์กลาง ลักษณะการตั้งถิ่นฐานแบบนี้พบในบริเวณลุ่มน้ำคงคาตอนกลางก่อนที่อื่น เกิดในสมัยพุทธกาล

เศรษฐกิจของหมู่บ้านและในเมืองนี้ต่างพึ่งพิงอิงกัน พ่อค้าและช่างฝีมือในเมืองก็ผลิตเครื่องมือและเสื้อผ้าต่างๆ ให้ชาวบ้าน มีข้อมูลปรากฏอยู่ว่า *พ่อค้าของหมู่บ้านได้ตุนผาลไถทำด้วยเหล็กไว้ถึง ๕๐๐ ชิ้น โดยเก็บไว้ที่พ่อค้าในเมือง* เครื่องมือเครื่องใช้ทำด้วยเหล็กเหล่านี้ชาวนาคงซื้อจากพ่อค้าแล้วจ่ายเป็นเงินสดหรือแลกเปลี่ยนกับสินค้า-สิ่งของอันมีมูลค่าเท่ากันก็เป็นได้

เอกสารบาลีกล่าวถึงหมู่บ้าน ๓ ลักษณะซึ่งล้วนพึ่งพิงกัน และสามารถขยายบริเวณออกไปสัมพันธ์กับพื้นที่ป่าด้านรอบนอก ทั้งนี้หมายถึงว่าโอกาสที่เศรษฐกิจของหมู่บ้านจะเติบโตและเมืองจะขยายเป็นไปได้สูง ขณะเดียวกันเส้นทางคมนาคมติดต่อกับหมู่บ้านรอบนอกมักติดต่อกับบริเวณที่มีการอุทิศที่ดินสร้างสงฆ์สถาน หรืออยู่บนเส้นทางของวัดถ้ำ ฉะนั้นการขยายตัวของชุมชนทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม จึงมักสอดคล้องกัน หมู่บ้าน ๓ แบบที่ต่างสัมพันธ์กันนั้น ได้แก่

แบบแรก เป็นหมู่บ้านมาตรฐาน เป็นที่พำนักของคนหลายฐานะ หลายชุมชน มีหัวหน้าหมู่บ้านเรียก “โภชกะ” (bhojaka) ควบคุมดูแล มีหมู่บ้านแบบนี้จำนวนมาก

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

แบบที่ ๒ เป็นหมู่บ้านชานเมือง มักเป็นหมู่บ้านของช่างฝีมือประเภทต่างๆ อยู่ติดเมืองใหญ่ หมู่บ้านแบบนี้ทำหน้าที่เสมือน “ตลาด” เชื่อมเมืองกับชนบท และเป็นตลาดศูนย์การค้าสำหรับหมู่บ้านอื่นๆ ด้วย

แบบที่ ๓ คือหมู่บ้านชายแดน เลยชายขอบของชนบทออกไปติดต่อกับพื้นที่ป่า ผู้คนซึ่งอาศัยอยู่ตามหมู่บ้านแบบนี้มักเป็นพวกนายพราน

จะเห็นได้ว่าการเปลี่ยนแปลงตามกล่าวมานี้เป็นโอกาสทำให้คนในไวศยวรรณะดำเนินธุรกิจการค้ามั่งคั่งขึ้น และขยายกลุ่มครอบคลุมผู้ประกอบอาชีพอื่นต่างกันไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งพวกช่างฝีมือซึ่งเป็นผู้ผลิตวัตถุอันเป็นสินค้าประเภทต่างๆ สำหรับพ่อค้านำไปค้าขายแลกเปลี่ยน สถานภาพของพ่อค้าในสังคมจึงเปลี่ยนไปจากเดิมทั้งแนวตั้งและแนวนอน สัมพันธ์กับกษัตริย์และพราหมณ์มากยิ่งขึ้น บางโอกาสก็ร่วมมือกันทำการค้าขาย ในส่วนของคนในวรรณะเดียวกันก็ขยายการผลิตออกไปกว้างขวางหลายประเภท นอกไปจากนั้นชาวนามั่งคั่งซึ่งเป็นเจ้าที่ดินเดิมและอยู่ในไวศยวรรณะมาแต่ก่อนก็มีอิทธิพลมากขึ้นด้วย

การเปลี่ยนแปลงสู่การเป็นสังคมที่ขยายกการผลิตด้านเกษตรกรรมกว้างขวางเกิดโภคภัณฑ์สินค้าหลากหลายประเภท และการเกิดช่างฝีมือหลายประเภทส่งผลให้การผลิตในระดับท้องถิ่นขยายออกไปอย่างกว้างขวาง ที่สำคัญคือ ทำให้ชนบทระดับหมู่บ้านสามารถขยายอำนาจผ่านสมาคมพ่อค้าหรือภาคีของกลุ่มผู้ประกอบอาชีพแบบเดียวกัน ดังจะเห็นได้จากการขยายตัวของไวศยวรรณะและสมาคมพ่อค้าทมิฬ ต่างมีบทบาทชัดเจนในแวดวงการค้ามหาสมุทรอินเดียและเครือข่ายการค้าที่ขยายออกไป (ดูต่อไปข้างหน้า)

๒. “ไวศยวรรณะ” ในสังคมทมิฬ

สังคมของชาวอินเดียบริเวณคาบสมุทรทางใต้นั้น เดิมทีแบ่งกันตามระเบียบของวิถีชีวิตซึ่งต่างกันไปตามสภาพนิเวศ (หรือติไน) แต่พัฒนาการของการค้าทางทะเลและการขยายตัวของชนจากอินเดียทางตอนบนหรือลุ่มน้ำคงคาส่งผลต่อการผสมผสานของกลุ่มชนและกลุ่มอาชีพที่เกิดขึ้น จากหลักฐานที่เป็นข้อเขียนทางภาษาและวรรณกรรมยุคเก่าหรือยุคสังกัม ทำให้เห็นได้ว่า การแบ่งกลุ่มสังคมตามวิถีชีวิตในแต่ละติไนในสังคมของชนผู้ใช้ภาษาทมิฬเดิมนั้นได้เปลี่ยนไปเข้ากับการแบ่งกลุ่มสังคมและอาชีพตามระบบวรรณะทั้งสี่ของสังคมอินเดียทางตอนบน อันได้แก่ ชนในวรรณะกษัตริย์ พราหมณ์ ไวศยวรรณะคือพ่อค้า และศูทรอยู่ต่ำสุด อย่างไรก็ตามยังคงเห็นได้ชัดเจนว่า ไวศยวรรณะในสังคมทมิฬนั้นได้ครอบคลุมกลุ่มอาชีพทั้งพ่อค้าและช่างฝีมืออย่างหลากหลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวนารวยหรือเวลลาลา ซึ่งมีทั้งกำลังอำนาจของนักรบและทุนทรัพย์ของพ่อค้า

วิวัฒนาการของชนในไวศยวรรณะนั้นเริ่มตั้งแต่การเป็นสามัญชนทั่วไป ผู้ประกอบอาชีพหลากหลายในสังคมอินเดียทางตอนบนของลุ่มน้ำคงคา จากสังคมที่ชนเผ่าเริ่มเข้ามาตั้งถิ่นฐาน มีชีวิตอยู่กับการ

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

เลี้ยงปศุสัตว์ มาเป็นสังคมเกษตรกรรมที่มีการบุกเบิกที่ดินทำไร่ทำนา ในระยะแรกไวศยวรรณะจึงรวมถึงชาวนาที่มั่งคั่งและเป็นเจ้าของที่ดินด้วย นอกเหนือจากพ่อค้าและผู้ประกอบอาชีพช่างฝีมือประเภทต่างๆ

ส่วนสังคมของชาวพื้นถิ่นบริเวณคาบสมุทรตอนใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสังคมทมิฬนั้น โครงสร้างสังคมของชาวพื้นเมืองกลุ่มนี้แบ่งกลุ่มซึ่งประกอบอาชีพต่างกันตามสภาพนิเวศแต่ละ “ติไน” ซึ่งเดิมทีก็เป็นเพียงพ่อค้าในเศรษฐกิจแบบการค้าชายฝั่งซึ่งเรียกว่า “เนย์ตัล” อย่างไรก็ตามปรากฏว่าพ่อค้าในสังคมทมิฬมีความคล่องตัวสูง กลุ่มชนที่ดำเนินธุรกิจเกี่ยวกับการค้าทั้งทางบกและทางทะเลในสังคมทมิฬจึงมีหลากหลายกลุ่มอาชีพ แม้เมื่อสังคมรับระบบวรรณะแบบสังคมอินเดียทางเหนือ ก็ยังปรากฏบทบาทของพ่อค้าซึ่งเป็นนายทุนผู้ประกอบการในสมาคมการค้าข้ามทวีปและน่านทะเล อีกทั้งในสมาคมการค้านั้นยังประกอบด้วยชนทั้งในวรรณะกษัตริย์และวรรณะพราหมณ์ กลุ่มนายทุนผู้ประกอบการอันเกิดขึ้นจากสมาคมพ่อค้าเป็นกระดูกสันหลังของเศรษฐกิจการค้าในสังคมทางใต้ที่มีพลังหนักแน่นที่สุด เป็นองค์รวมของนายทุน ผู้ประกอบการ ผู้ประกอบอาชีพเฉพาะ เช่น นักเดินเรือและช่างฝีมือ

ไวศยวรรณะกลายเป็นพลังทางสังคมเศรษฐกิจอย่างหนึ่งซึ่งเกิดขึ้นในอินเดียแต่ครั้งโบราณ การเคลื่อนไหวทางการค้าและการผลิตอันเป็นผลมาจากปัจจัยรอบด้านทั้งในส่วนของมหาสมุทรอินเดียและภาคพื้นทวีป ได้สร้างความมั่งคั่งให้คนกลุ่มหนึ่งในวงการนี้เหนือกว่ากลุ่มอื่นหรือวรรณะอื่น ยิ่งการค้าและการผลิตขยายตัวมากเท่าใด ก็ยิ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระบบวรรณะมากเท่านั้นจนนำไปสู่การรวมกลุ่มของ “เศรณี” หรือสมาคม ซึ่งเดิมเป็นการพิทักษ์ผลประโยชน์ร่วมกันระหว่างพ่อค้าประเภทต่างๆ และช่างฝีมือซึ่งเพิ่มขึ้นหลากหลายจำพวก เป็นสมาคมซึ่งข้ามพรมแดนของการแบ่งกลุ่มอาชีพ ถือเป็นความเติบโตที่แข็งแกร่งของไวศยวรรณะ

อย่างไรก็ตาม ในที่สุดแล้วสถาบันไวศยวรรณะนั้นเองกลับแตกออกเป็นกลุ่มอาชีพเฉพาะมากยิ่งขึ้น สมาคมอาชีพซึ่งมีอิทธิพลสูงมักรวมอำนาจและแบ่งผลประโยชน์กับคนในวรรณะพราหมณ์และกษัตริย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบ้านเมืองทางตอนใต้ซึ่งค้าขายและร่วมค้าร่วมผลิตกับชุมชนตามชายฝั่งทะเลและชาวน้ำมาแต่แรกเริ่ม ความมั่งคั่งที่เกิดขึ้นเป็นผลประโยชน์หลักสำคัญของบรรดาหัวหน้าเผ่าราชาหรือกษัตริย์ของบ้านเมืองภายในมาแต่เดิม ในบางสมัยที่กษัตริย์มีอำนาจ เช่นสมัยราชวงศ์โจฬะก็จะพยายามแผ่อำนาจร่วมธุรกิจการค้าไปกับพ่อค้า สมาคมพ่อค้าที่เกิดขึ้นจึงมักร่วมผลประโยชน์และรวมกำลังกับกษัตริย์ซึ่งเป็นวรรณะนักรบขยายการค้าออกสู่โพ้นทะเล ในเวลาเดียวกันพ่อค้าปลีกหรือพ่อค้าย่อยในไวศยวรรณะและสมาคมวิชาชีพช่างฝีมือ ต่างยังคงทำกิจกรรมของตนเองอยู่เช่นกัน เพียงแต่ไม่อาจเทียบได้กับอิทธิพลและความ มั่งคั่งของสมาคมพ่อค้าซึ่งทำการค้าขายโพ้นทะเลข้ามทวีป และได้รับความอุดหนุนจากกษัตริย์ทางด้านกำลังรบและความคุ้มครอง

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

เป็นธรรมดาอยู่เองที่ชนในวรรณะพ่อค้าต้องแสวงหาศาสนาและความเชื่อมาเสริมสถานภาพของตน กษัตริย์เองก็ต้องการลดอำนาจของพราหมณ์ ฉะนั้นจึงสนับสนุนศาสนาใหม่นอกไปจากศาสนาพราหมณ์ ศาสนาใหม่ในเวลานั้นคือ ศาสนาเชนและพุทธศาสนา นอกจากกษัตริย์บางราชวงศ์แล้ว ไวศยวรรณะจึงเป็นอีกกลุ่มหนึ่งซึ่งสนับสนุนส่งเสริมการแผ่ศาสนาทั้งสองนี้

การแผ่พุทธศาสนามีบทบาทมากต่อการส่งเสริมสถานภาพของพวกไวศยะและสามัญชนทั่วไป นอกจากการแพร่ชีวิตและวัฒนธรรมของพ่อค้าไปทั่วอินเดียตามเส้นทางที่พุทธศาสนาแผ่ไปแล้ว จะเห็นได้ว่าสังคมในคาบสมุทรอินเดียทางใต้ซึ่งเป็นแหล่งค้าสำคัญสัมพันธ์กับมหาสมุทรอินเดียและสังคมชายฝั่งทะเลต่างๆ ล้วนปรากฏร่องรอยของพุทธศาสนาก่อนพัฒนาการของศาสนาฮินดู (ใหม่) หรือลัทธิภักติในระยะหลังแทบทั้งสิ้น

เมื่อมีการยกที่ดินให้บ่อยครั้งขึ้น กลุ่มคนที่เป็นเจ้าที่ดินก็มีหลายกลุ่ม ที่น่าสนใจคือ พวกวรรณะต่ำแต่ทำความดีความชอบจนได้ที่ดินจากนาย มีฐานะทางเศรษฐกิจสูงขึ้น แต่ฐานะทางสังคมและด้านพิธีกรรมอยู่ในสถานะต่ำ การอุทิศที่ดินหรือยกที่ดินให้เป็นของขวัญก็ดี เป็นการบุญก็ดี ได้ก่อให้เกิด *เจ้าที่ดิน* เจ้าที่ดินซึ่งเกิดขึ้นใหม่นั้นจะอยู่ในวรรณะใดก็ได้ ผู้ซึ่งฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดี ไม่ได้เป็นเจ้าที่ดิน จึงตกมาเป็นวรรณะศูทร ขณะเดียวกันพราหมณ์บางส่วนก็กลายเป็นเจ้าที่ดินในหมู่บ้านใหม่ซึ่งเกิดจากการยกที่ดินให้ด้วย

ระเบียบของสังคมตามโครงสร้างดังกล่าวคือ กษัตริย์ พราหมณ์ ไวศยะ และศูทร ยังคงดำรงอยู่ ในขณะที่บริเวณชายขอบอาจเหลือเพียงพราหมณ์และศูทรเท่านั้น ภายใต้ความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนั้น จึงเกิดคนในวรรณะผสม (mixed caste) มากขึ้น เฉพาะอย่างยิ่งเมื่อสตรีในไวศยวรรณะแต่งงานกับชนวรรณะต่ำกว่า (สมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๗) เมื่อหลวงจีนเฮี่ยนจัง (พระถังซัมจั๋ง) เดินทางไปยังจีน ท่านได้กล่าวถึงกลุ่มชนหลายเชื้อชาติในอินเดีย ซึ่งต่างก็มีเอกลักษณ์ของตนเองอยู่ตามท้องถิ่น นับเป็นกลุ่มชนต่างวัฒนธรรม หลักฐานนี้สอดคล้องกับที่มีกล่าวไว้ในตำราของศาสนาเชน (คริสต์ศตวรรษที่ ๘) กล่าวถึง ๑๘ กลุ่มชนชาติ ต่างภาษา ต่างขนบประเพณี ต่างเสื้อผ้า [Sharma, R.S., 2005: 291-292.]

ใน *คัมภีร์อรรถศาสตร์* ปรากฏรายการสินค้าของอินเดียใต้สมัยโบราณจำนวนหนึ่ง อาทิ เปลือกหอย เพชร หินมีค่า มุก วัตถุทำจากทองคำ การค้าแบบนี้เป็นเพียงการค้าเฉพาะกลุ่มคนที่มีอำนาจและกำลังหรือเจ้าพื้นเมือง แต่ตามเวลาที่ผ่านไปการค้าดังกล่าวกลับมีความสำคัญทางเศรษฐกิจ เพราะเกิดขึ้นในหมู่เจ้าพื้นเมืองหรือผู้นำกลุ่มหลายแห่งด้วยกันตามชายฝั่งทะเล เมื่อพวกเหล่านี้มีโอกาสและกำลังมากพอก็จะขยายเข้าสู่ตอนใน เกิดเป็นรัฐทางการเมืองโดยมีเมืองหลวงอยู่ห่างชายฝั่งเข้าไปทางตอนใน แต่เมืองค้าขายอยู่ตามชายฝั่งและปากแม่น้ำ ฉะนั้นการค้าและผู้ประกอบการค้าจึงมีความ สำคัญต่อพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของคนพื้นเมืองทางใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพวกที่อยู่ตามชายฝั่งทะเล ผสม

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ระหว่างชาวน้ำ คนชายฝั่ง และคนบก ตามเมืองการค้าเหล่านี้จะเกิดชุมชนการค้าขึ้นมากมายหลายแห่ง คนในวรรณะผสมและไวศยวรรณะก็มีบทบาทมากขึ้น

ลักษณะการขยายชุมชนจากฝั่งทะเลหรือปากแม่น้ำเข้าสู่ดินแดนตอนในเห็นได้ชัดเจนมากทางฝั่งทะเลด้านตะวันออกเฉียงใต้ ดังได้กล่าวมาแล้วว่า วรรณคดีทมิฬโบราณในยุคสังกัม กล่าวถึงสภาพนิเวศต่างกันซึ่งทำให้สัตว์ พืช การทำมาหากิน และโครงสร้างสังคมต่างกันออกไปตามลักษณะนิเวศ วิถีเศรษฐกิจแบบหนึ่งซึ่งปรากฏอยู่ในวรรณกรรมชุดนี้คือ *การค้าขาย* โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหมู่พวกที่อยู่ริมฝั่งทะเล การค้าในท้องถิ่นระหว่างกันเองดั้งเดิมเป็นเพียงแค่การแลกเปลี่ยนปลา เกลือ กับข้าว และนมหรือผลผลิตจากนม พอล่วงเข้าต้นคริสต์ศตวรรษ การค้าทางทะเลก็สำคัญต่อชาวน้ำและคนบกตามชายฝั่งมากขึ้น หลักฐานลายลักษณ์อักษรและโบราณคดีเกี่ยวกับยุคต้นจึงปรากฏเรื่องราวของเมืองตามบริเวณชุมชนชายฝั่งทะเลหรือใกล้ปากแม่น้ำ

วรรณคดีทมิฬชื่อ *มาลีปกรณ์แห่งมะฑุไร* หรือ *มะฑุไรมาลีปกรณ์* กล่าวถึงตลาดซื้อขายตามถนนซึ่งเต็มไปด้วยผู้คน ร้านขายสินค้ามีอยู่ทั่วไป โดยรวมก็คือ บรรดาพ่อค้าต่างๆ เหล่านี้ขายสินค้าซึ่งสนองความต้องการของคนเมือง ทางด้านอาหาร เสื้อผ้า และที่อยู่อาศัย มีคำศัพท์ในเอกสารคำหนึ่งเรียก *วยาวหารี* (vyavahari) หมายถึงผู้ประกอบธุรกิจ ซึ่งอาจมีนัยให้เห็นว่า การค้าขาย-การผลิตของช่างฝีมือกลายเป็นกิจกรรมทางธุรกิจที่ดำเนินกันอยู่ในท้องตลาดหรือในเมืองก็เป็นได้

เอกสารหลายฉบับเป็นพยานให้เห็นว่ามีช่างฝีมือและพ่อค้าเกิดขึ้นหลายประเภท เช่น

ทีฆนิกาย (Digha Nikaya) ก่อนสมัยราชวงศ์เมารยะ แสดงถึงผู้คนประกอบอาชีพเกือบ ๑๒ ชนิดด้วยกัน แต่ *มหาวัสตุ* (Mahavastu) ซึ่งอยู่สมัยเดียวกันกล่าวถึงคนทำงาน ๓๖ ประเภทในเมืองราชคฤห์

ปัญหาพระยามิลินท์ ว่ามีอาชีพถึง ๗๕ อาชีพ และประมาณ ๖๐ อาชีพเกี่ยวข้องกับงานฝีมือ

มาลีปกรณ์แห่งมะฑุไร กล่าวถึงอาชีพช่างฝีมือและเจ้าของร้านค้าปะปนกันไป ช่างฝีมือทำงานอยู่ในร้านค้าด้วย เช่น ช่างทาสี ช่างทอผ้า ช่างเสื้อ ช่างดอกไม้ ช่างตีทอง ช่างทำวัตถุทองแดง ทั้งช่างฝีมือและเจ้าของร้านค้าทำนองนี้มีอยู่ทั้งในเมืองและชนบทตามหมู่บ้าน สถานภาพของพ่อค้าพบรายละเอียดอยู่ใน *มหาวัตสตุ* พ่อค้าและช่างฝีมือถูกแบ่งออกเป็นชั้นสูง ชั้นกลาง ชั้นต่ำ และแต่ละกลุ่มต่างมีหัวหน้า เช่น เศรษฐีเป็นพ่อค้าหลักของนิคามา (nigama) สถาวาหะ (sarthavaha) เป็นผู้นำกองคาราวาน และเป็นหัวหน้าของบริษัทหรือองค์กรพ่อค้าที่เรียกว่า วานิชคราม (vanijgramo) ส่วนพ่อค้ารายย่อยเรียก “วานิช-ชา” (vanija) ขายผลไม้ รากไม้ อาหารปรุงสำเร็จ น้ำตาล ผ้าเปลือกไม้ ใบข้าวโพด หญ้า ไม้ไผ่

เอกสารภาษาทมิฬหลายฉบับกล่าวถึงเจ้าของร้านค้า แสดงว่าผู้ประกอบอาชีพประเภทนี้ได้รับความสำเร็จเป็นที่กล่าวถึงมิได้มีเฉพาะชาวอารยัน ชาวทมิฬก็มีทุนและกิจกรรมพอที่จะเป็นผู้ประกอบการได้ ร้านของพวกนี้ขายขนมหวาน แป้งหอม และพวกดอกไม้

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

นอกจากนี้ยังมีพ่อค้าเอนกประสงค์ ขายพวกเครื่องหอมต่างๆ ที่เรียกว่า กันธิกะ (gandhika) น้ำมันหอม

ที่สำคัญอีกประเภทหนึ่งคือ พ่อค้าขายส่ง (wholesale merchants) ซึ่งประกอบการค้าทั้งการค้าภายนอกและการค้าภายใน ใช้คำเรียกว่า *อกราวาละ* (agrawalas) หรือ *อกริวานิชา* (agrivanija)

วรรณกรรมทั่วไปมักอ้างว่าช่างฝีมืออยู่ในเมือง หมู่บ้านบางแห่งในแคว้นโอริสสาหรือเตลงคณะ (Telangana) มีทั้งช่างไม้ ช่างทอง ช่างเหล็กและใส่เกือกม้า และช่างหม้อ อยู่กันเป็นย่าน ส่วนพวกแรงงานทางการเกษตรก็อยู่แยกไปอีกส่วนหนึ่ง ความก้าวหน้าด้านเหมืองแร่และโลหะทำให้เกิดอาชีพช่างเฉพาะ เรื่องราวเหล่านี้เข้ากันได้กับหลักฐานทางโบราณคดีและประจักษ์พยานทางวัตถุอื่น ดังปรากฏช่างฝีมือทำงานเกี่ยวกับแร่ธาตุอัญมณีต่างๆ โดยเฉพาะช่างเหล็ก ทำเครื่องมือประเภทต่างๆ ซึ่งขุดพบตามแหล่งโบราณคดีมากมายในเขตกุษาณะและศาตะวาหณะ ในแคว้นอานธรประเทศก็พบเครื่องมือเหล็กต่างๆ เหล็กและเหล็กกล้า รวมทั้งเครื่องสับตัดอื่นทำจากอินเดียแพร่หลายมากในเอเชียตะวันตก ผลงานและวัตถุที่ค้นพบเหล่านี้สะท้อนความเฟื่องฟูของช่างฝีมือและงานอาชีพต่างๆ ทั้งสิ้น; พบงาช้างแกะลูกปัดตัด และเปลือกหอยที่นำมาแปลงสภาพจำนวนมากบริเวณที่ราบสูงเดคคัน; เบ้าหลอมเหรียญกษาปณ์ทำจากโลหะ จากชั้นดินของหลุมขุดค้นในเขตแคว้นศาตะวาหณะโบราณ; ช่างฝีมือพัฒนาเทคนิคในการประดิษฐ์สิ่งต่างๆ อาทิ เสื้อผ้า ผ้าไหม วัตถุเครื่องประดับ ผ้าชนิดพิเศษที่เรียกว่า ศาตะกะ (shataka) จำนวนมากที่มถุรา;

เทคนิคการย้อมสีโดยใช้สีย้อมที่ไม่ตก เป็นงานฝีมือจากช่างชำนาญการชาวทมิฬในเขตแคว้นทมิฬนาฑู (อุตสาหกรรมสิ่งทอนั้นเป็นที่เลื่องลือตั้งแต่ประมาณศตวรรษที่ ๓ ในเขตแคว้นบ้านเมืองของอินเดียฝ่ายใต้)

หลักฐานเหล่านี้สอดคล้องกับข้อความในจารึกอีกหลายหลักกล่าวถึงผู้อุทิศ ช่างฝีมือ และสิ่งของต่างๆ ในการสร้างศาสนสถานตามถ้ำ ตั้งแต่ช่างทอ ช่างทอง ช่างย้อม ช่างเหล็ก-อัญมณี-งาช้าง ประติมากรรม ชาวประมง ผู้ผลิตเครื่องหอม ตลอดจนผู้บริจาคเสา ป้าย ที่เก็บน้ำ ให้แก่สงฆ์ในพุทธศาสนา นอกจากนี้มีหลักฐานอื่น เช่น งานฝีมือที่สังคมแถบเมืองนิยมกันได้แก่ เครื่องตกแต่งทำจากดินเหนียวแข็งเผาให้เป็นสีน้ำตาลแดง (terracotta) ที่ผู้ร่ำรวยมีฐานะดีในเมืองนิยมใช้เป็นเครื่องตกแต่งสถานที่ แต่พอปลายสมัยคุปตะ เมืองเสื่อมโทรม เครื่องตกแต่งเหล่านี้ก็หมดสมัยไป

บรรดาช่างฝีมือนิยมที่จะรวมตัวกันเป็นสมาคมหรือเศรณี และอยัตนา (Ayattana) ปรากฏหลักฐานเกี่ยวกับพวกนี้ทำบุญตามศาสนสถานต่างๆ ซึ่งอยู่บนเส้นทางค้า จากชุมทางค้าไปจนถึงเมืองท่าบนฝั่งทะเลด้านตะวันตก จึงกล่าวได้ว่าทั้งพ่อค้า ช่างฝีมือ และสงฆ์ล้วนมีบทบาทในการขยายเส้นทางให้มั่นคงและสร้างชุมชนทั้งที่เป็นชุมชนของพระนักบวชและคนทั่วไป เมื่อประมาณคริสต์ศตวรรษที่ ๒ ในแคว้นมหาราษฏระ บรรดาอุบาสกอุบาสิกาในพุทธศาสนาจำนวนหนึ่งฝากเงินไว้กับสมาคมช่างปั้นหม้อ

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

สมาคมเติมน้ำมัน สมาคมช่างทอ เพื่อเอาไว้ใช้สำหรับจัดหาจีวรและสิ่งจำเป็นต่างๆ สมัยเดียวกันหัวหน้าผู้หนึ่งฝากเงินไว้กับสมาคมช่างผลิตแป้งที่มถุรา ทั้งนี้เพื่อนำผลได้มาเลี้ยงพราหมณ์นับร้อยคน อาจกล่าวได้ว่า การค้าและพวกพ่อค้าทั้งหลายเป็นผลผลิตและเป็นสีสันของเมือง

ชีวิตพ่อค้าเป็นชีวิตของการผจญภัยและเห็นโลกกว้าง การค้าของพ่อค้าในสมัยโบราณอันนำมาซึ่งความมั่งคั่งนั้นอาศัยกองคาราวานค้าเป็นหลักใหญ่ กองคาราวานต้องมีหัวหน้าคนหนึ่ง อินเดียเรียกว่า สัตวาหะหรือสถาวาหะเป็นผู้มีความรู้และประสบการณ์ ความปลอดภัยทั้งมวลของกองคาราวานค้าอยู่ในมือของสัตวาหะ ไม่ว่าผู้เป็นสมาชิกของกองคาราวานหหรือแม้แต่นักเดินทางซึ่งขอร่วมขบวนไปด้วยล้วนต้องเชื่อฟังสัตวาหะผู้นี้ เป็นผู้ดูแลเตรียมการและแก้ปัญหาในระหว่างการเดินทาง สามารถสั่งจัดขบวนให้เหมาะสมเมื่อเผชิญลมและฝุ่น จัดตั้งแคมป์ที่ปลอดภัย นำกองคาราวานข้ามน้ำอาศัยแพหรือตัดต้นไม้ทอดข้ามปลอดภัยกว่าเดินทางข้ามสะพาน เมื่อผ่านป่าอาจเผชิญโจรผู้ร้าย ทั้งปล้นและฆ่าบูชายัญ กองคาราวานจึงมักมีกองกำลังพวก *นักเลง* หรือกลุ่มคนมีกำลังอาวุธคอยป้องกัน

การข้ามทะเลทรายเป็นเรื่องใหญ่ของกองคาราวานค้า เพราะเผชิญอันตรายจากความแห้งแล้งหฤโหดและความหิวกระหาย สัตวาหะรู้จักให้ความรู้ในการเผชิญภัยแก่ผู้คนในขบวน เลือกกินผักหญ้าอาหารผลไม้อันไม่เป็นอันตรายหรือเป็นพิษ ที่สำคัญ ห้ามไม่ให้ผู้ใดแตกแถวจากขบวนเพราะเกรงอันตรายจากสัตว์หรือพายุทราย (พุทธชาดกบรรยายรายละเอียดเหล่านี้มากมาย-ผู้วิจัย)

สัตวาหะมักจ้างผู้นำทางหรือ *สลานิยะมัคค* (thalaniyyamaka) ท่านผู้นี้รอบรู้ศาสตร์ต่างๆ เกี่ยวกับดวงดาว ทิศทางลม ตลอด ๑๒ ชั่วโมงของการเดินทางกลางคืน ชีวิตของทุกคนในกองคาราวานค้าอยู่ในมือของเขา

นอกจากกองคาราวานการค้า (ทางบก) การค้าขายทางทะเลก็ทำให้ชีวิตพ่อค้าเสี่ยงไม่น้อยกว่ากัน เรือใหญ่ของพ่อค้าเรียกกันว่า *นาวา* (nava) แม้ลายลักษณ์อักษรกล่าวว่า กษัตริย์อินเดียเป็นเจ้าของกองเรือค้า (รวมการรบยุทธนาวีด้วย) แต่ส่วนใหญ่เรือค้าเป็นของเอกชนหรือปัจเจกผู้มั่งคั่ง เรือค้าขายของอินเดียค้าขายแข่งกับกรีก-โรม อิหร่าน-อาหรับ (หรือแม้แต่เรือจีน) รู้จักเดินเรือในลมมรสุม ปรากฏว่าตั้งแต่ต้นคริสต์ศตวรรษนั้นมีการเดินเรือเส้นทางประจำระหว่างโรม-ฝั่งมะละบาร์และอินเดีย-จีน

บุคคลสำคัญที่สุดบนเรือคือ *นายเรือ* ซึ่งควบคุมการเดินเรือทั้งกลางวันและกลางคืน ผู้นี้ต้องรู้ทุกอย่างเกี่ยวกับทะเล ดาวนำทิศ และนกบินนำทาง ความรู้เกี่ยวกับนกเป็นศาสตร์หรือความรู้พิเศษเฉพาะนายเรือ บางนายมีนกฝึกหัดของตนเองให้ล่วงหน้าเรือไปหาแผ่นดิน นายเรือมักเลี้ยงนกพวกนี้ไว้ในกรงและปล่อยเมื่อต้องการหรือจำเป็น นายเรือล้วนเป็นสมาชิกของสมาคมซึ่งประธานสมาคมมักเลือกว่าจ้างส่วนบรรดากะลาสีบนเรือรู้ฐานะของตนว่าต่ำกว่า ทำงานแลกข้าวและเสื้อผ้า

เมื่อเรือจะเข้าฝั่งหรือใกล้แผ่นดินตอนใด *คนนำร่อง* ซึ่งเป็นบุคคลเฉพาะน่านน้ำนั้นๆ จะเป็นคนสำคัญเพราะมีความชำนาญรอบรู้เส้นทางน้ำซึ่งถือเป็นทักษะเฉพาะพิเศษของท้องถิ่นเท่านั้น

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ทั้งนายเรือ กะลาสี ผู้โดยสาร ต่างร่วมกันเซ่นสรวงบูชาเทพแห่งวายุก่อนออกเรือ เสียงสวดเสียงกลองกระหึ่มก่อนเรือออก ในกรณีที่เผชิญพายุ คนเรือมักบูชาเจ้าแม่มณีเมขลาให้คุ้มครอง นอกจากนี้เพื่อหลีกให้พ้นภัยจากโจรสลัดและผู้ฉวยโอกาสซึ่งมีอยู่มากตามชายฝั่งทะเลอินเดีย เรือมักรวมตัวกันเดินทางเป็นขบวนปกป้องคุ้มครองกันและกัน

โดยเหตุที่ไวศยวรรณะนั้นประกอบด้วยบุคคลหลายกลุ่มอาชีพ เป็น *วรรณะของคนทำงานหรือผู้ประกอบการที่มีเงิน* มิใช่พ่อค้าในความหมายเฉพาะ จะเห็นได้ว่าแม้เผชิญภัยนานัปการในการออกทะเล แต่จำนวนพ่อค้าทางทะเลก็เพิ่มมากขึ้น แสดงว่ากิจกรรมนี้นำมาซึ่งความมั่งคั่งและโอกาส

ตำนานเรื่องหนึ่งเล่ากันแพร่หลายมากถึงวีรบุรุษลูกชายนักธุรกิจอินเดียผู้มั่งคั่ง เดินทางไปในทะเล เรือแตกติดอยู่ฝั่งทะเลศรีลังกา บริเวณนั้นเป็นถิ่นของนางยักษี มีเวทมนตร์เปลี่ยนตนเองเป็นสาวงามล่อคนเรือแตกให้ลุ่มหลงแล้วกัดกินด้วยฟันอันแหลมคม พ่อค้าหนุ่มผู้นั้นมีความกล้าหาญ พยายามหลบหนีด้วยความช่วยเหลือของเทพยดา เขากลับสู่แผ่นดินยกกำลังไปปราบปรามนางยักษีแล้วยึดครองเกาะไว้เป็นของตน เรื่องราวเหล่านี้สะท้อนถึงการที่พ่อค้าทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม นำวัฒนธรรมอินเดียไปปลูกฝังยังแผ่นดินใหม่ที่ตนไปถึง หลายคนกลับสู่หมู่บ้านเดิมของตนอย่างปลอดภัยและมั่งคั่ง ศาสนาพราหมณ์แบบขนบเก่าซึ่งเน้นหน้าที่ของพราหมณ์ในการบูชายัญ และถือตนเป็นวรรณะบริสุทธิ์สะอาดนั้น ตำหนิดูถูกการเดินทางทางทะเล พราหมณ์ผู้ซึ่งข้ามน้ำข้ามทะเลเดินทางไกลมักถูกขับออกจากวรรณะ แม้แต่คนในวรรณะอื่นก็ไม่ร่วมในพิธีศพเมื่อพราหมณ์ผู้นั้นตายแล้ว ด้วยเหตุดังนี้การลงทุนในการค้าทางทะเลมักเกิดขึ้นตามบริเวณซึ่งผู้คนนับถือพุทธศาสนาและศาสนาเชน ชนชั้นพ่อค้าอยู่ในกลุ่มผู้ประกอบการมีเงิน และคนในสังคมไม่มีอคติเกี่ยวกับเรื่องนี้ [Auboyer, J., 2002: 24-25, 78-79.]

ภายใต้เงื่อนไขสภาวะแวดล้อมตามที่กล่าวมานั้น มีผลต่อข้อปฏิบัติหรือกฎเกณฑ์หลายอย่างในการประกอบกิจการ ซึ่งอาจเริ่มต้นจากธรรมเนียมปฏิบัติจนกลายเป็นกฎเกณฑ์ของการค้าขายทางทะเลในยุคกระโน้น อาทิ ในหลายกรณี เรือค้าส่วนมากนายเรือหรือกัปตันเรือไม่ได้เป็นเจ้าของ แต่เจ้าของกลับเป็นผู้จัดหาตระเตรียมเรือ รวมทั้งบรรทุกสินค้า แล้วว่าจ้างนายเรือเป็นผู้ควบคุมเรือ นำสินค้าไปสู่จุดหมาย บางทีก็อาจมีพ่อค้าอีกหลายคนมาร่วมลงทุนด้วย พวกเหล่านี้กลายเป็นหุ้นส่วนในการค้าขายโพ้นทะเล (*มนุธรรมศาสตร์* เล่มที่ ๘) ค่าบริการในการขนส่งสูง และต้องเสียภาษีแก่รัฐด้วย แต่ผลตอบแทนที่ได้ในการออกเรือแล้วกลับมาโดยปลอดภัยแต่ละครั้งนั้นสูงยิ่ง พ่อค้าหรือนักเสี่ยงโชคที่อยากลงทุนการค้าบางครั้งจึงยอมกู้เงินด้วยอัตราดอกเบี้ยสูงถึง ๒๔๐% [Auboyer, J., 2002: 80.]

กิจการค้าซึ่งลงทุนสูงและมีผลได้สูงเช่นนี้นำความมั่งคั่งมาสู่ทั้งรัฐและเอกชน ทั้งสองฝ่ายจึงมีบทบาทมากในการดูแลควบคุมกิจการเหล่านี้ ทั้งในด้านการเก็บภาษีและการใช้กำลังคน ทั้งโดยส่วนของ *รัฐ* และ *พ่อค้าผู้มั่งคั่ง* อำนาจของคนทั้งสองกลุ่มนี้จึงเป็นได้ทั้งการประสานประโยชน์ระหว่างกัน และการ

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ฉวยประโยชน์และอำนาจของพ่อค้ามั่งคั่ง ซึ่งจะเห็นได้ชัดในกรณีของ *สมาคมพ่อค้าทมิฬติดอาวุธ* เข้าไปมีบทบาทคู่กับรัฐในกิจการค้าหรือการขยายตัวทางการค้า เป็นต้น [Hall, Kenneth R., 1985.]

ในอินเดียโบราณมีหน่วยงานที่ทำหน้าที่ดูแลการค้าในแม่น้ำและทางทะเล หน่วยงานนี้ควบคุมตั้งแต่เรือสินค้าในทะเลลึกจนถึงเรือข้ามฟากแม่น้ำ มีหน้าที่คอยปราบปรามโจรสลัด เก็บค่าท่าเรือ ภาษีการประมง ให้ความช่วยเหลือซ่อมแซมเรือเวลาเกิดพายุ และช่วยเหลือกะลาสีเรือแตก อย่างไรก็ดีมีข้อกำหนดว่า หมู่บ้านและเมืองท่าตามชายฝั่งทะเลทั้งหมดต้องจัดหน่วยช่วยชีวิตและบรรเทาทุกข์พร้อมอุปกรณ์ของตนเอง เช่น แพ ไม้ซุง และอื่นๆ เอาไว้ด้วย การปฏิเสธไม่ให้ความช่วยเหลือถือเป็นการผิดกฎหมาย ทว่ากฎเกณฑ์นั้นใช้ได้ผลกับเมืองท่าหรือเมืองการค้าใหญ่ๆ ซึ่งมีทั้งประภาคาร หอคอย ไฟสัญญาณ ท่าเทียบเรือกินน้ำลึก เขื่อนกั้นคลื่นแรง คลังสินค้า ส่วนการขนส่งทางแม่น้ำก็เป็นแบบเดียวกัน กองเรือค้าขนาดใหญ่มักเป็นของพ่อค้าผู้มั่งคั่งซึ่งสามารถขนส่งสินค้าไปได้ทั่วประเทศ [Auboyer, J., 2002: 80-81.]

จะเห็นได้ว่า “ไวศยวรรณะ” นั้นที่จริงแล้วครอบคลุมคนหลากหลายอาชีพรวมทั้ง “ชาวนา” ช่างฝีมือ อาชีพที่เป็นสัมมาชีวะ และใช้แรงตนบางอย่าง *เพราะรวมชาวนาอยู่ในวรรณะเดียวกัน พ่อค้าจึงมีข้อได้เปรียบที่จะเป็นทั้งเจ้าของที่ดินและพ่อค้าโดยชาติกำเนิด* ในอินเดียใต้นั้นความตื่นตัวและความเคลื่อนไหวของชาวนาเจ้าที่ดินและพ่อค้าล้วนมีผลประโยชน์สัมพันธ์กัน เฉพาะอย่างยิ่งในสังคมทมิฬโจฬะสมาคมพ่อค้าที่เข้มแข็งมีกองกำลังประจำซึ่งเกือบจะกล่าวได้ว่ามีอำนาจ (แทน) รัฐในระดับท้องถิ่น การประสานประโยชน์หรือความร่วมมือต่อรัฐจึงอาจมีหรือไม่มีก็ได้

โครงสร้างระดับพื้นฐานหรือโครงสร้างขั้นพื้นฐานที่สำคัญในการรวมตัวของพ่อค้าคือ ภาคี สมาคมหรือองค์กรอาชีพ (guild system) หลังสมัยราชวงศ์เมารยะ สมาคมหรือองค์กรอาชีพได้เข้ามามีบทบาทต่อการค้าของอินเดียและที่อินเดียเกี่ยวข้องด้วย ทั้งการค้าในภูมิภาค ท้องถิ่น และการค้ากับต่างประเทศ มีคำเรียกที่รู้จักกันว่า “เศรณี” คือ สมาคมของเหล่าบุคคลผู้ประกอบอาชีพเป็นพ่อค้าและหรือช่างฝีมือเปรียบเสมือนสหภาพ หรือองค์กรความร่วมมือระหว่างกันและกัน เป็นองค์กรซึ่งวางกฎเกณฑ์ทางการค้าหรือแม้แต่องค์กรการธนาคารก็นับเป็นเศรณี บรรดาสมาคมช่างฝีมือทำหน้าที่อีกหลายอย่าง เช่น กฎเกณฑ์ในการทำงาน การควบคุมคุณภาพและการกำหนด เวลา การเกณฑ์แรงงานจากวรรณะใดวรรณะหนึ่งสำหรับการค้าเฉพาะอย่าง สมาคมงานฝีมือและการค้า เช่น สมาคมช่างปั้นหม้อ ช่างทอง ช่างทำลูกปัดและกระจก ช่างแกะสลักงาช้าง นักดนตรี และช่างไม้ [Saletore, R.N., 1973: 528-543.]

สมาคมใช้อำนาจในการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้บรรดาชนชั้นปกครองและพ่อค้ามั่งคั่งได้โอกาสลงทุนทางการค้าผ่านสมาคม ขณะเดียวกันสมาคมก็เป็นผู้บริจาครายใหญ่ให้แก่ศาสน-สถานและวัดต่างๆ สมาคมพ่อค้าซึ่งใช้ชื่อว่า “เศรษฐิน” (shreshthin) ทำหน้าที่เหมือนธนาคาร นักการเงินและผู้จัดการทรัพย์สิน ให้กู้ยืมเงินโดยคิดดอกเบี้ย ๑๒-๑๕% หรืออาจมากกว่านั้นในกรณีที่นำไปลงทุนด้านการค้าทางทะเล [Thapar, R., 2002: 252.]

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

สมาคมพ่อค้าหรือสมาคมอาชีพและการค้าที่เรียกว่า เศรณี นับเป็นองค์กรการค้าที่มีพลัง มีบทบาทต่อสังคม และสะท้อนความหลากหลายของอาชีพ โดยที่สมาคมสามารถกำหนดบทบาทหน้าที่ของกลุ่มคนที่เกี่ยวข้องด้วยได้ เศรณีจึงเป็นเสมือนกลุ่มอาชีพนั้นเอง ตามหลักฐานว่าแม้แต่ขโมยหรือขอทานก็ยังจับกลุ่มกันเป็นสมาคม การรวมตัวตามชาติกำเนิดจึงไม่มีความต่างระหว่างสมาคมช่างฝีมือและสมาคมพ่อค้าเลย อีกทั้งบรรดาสมาชิกเหล่านี้ต่างสืบทอดความชำนาญและความถนัดของตระกูลตนเฉพาะในกลุ่มเครือญาติเท่านั้น ไม่เปลี่ยนแปลงตามเวลา มีน้อยมากที่ตระกูลพ่อค้าหนึ่งจะเปลี่ยนไปค้าขายอีกอย่างหนึ่ง ฉะนั้นในบรรดาตระกูลพ่อค้าและช่างฝีมือจึงสั่งสมมรดกทางความรู้ของตนตกทอดกันต่อมา บางทีทั้งหมู่บ้านมีความถนัดอย่างเดียวกันเพราะเป็นเครือญาติกัน เช่น หมู่บ้านตามชายป่ามีทั้งที่เป็นหมู่บ้านนักปลูกป่าดูแลป่า พรานล่าสัตว์ใหญ่ นักล่าสัตว์ปีก ล้วนเป็นพวกที่ปะทะสังสรรค์กันอยู่ในป่า อาศัยป่า ส่วนหมู่บ้านรายรอบเมืองก็เป็นหมู่บ้านพวกช่างฝีมือ ช่างเหล็ก ช่างไม้ ช่างทอ ช่างย้อม ช่างปั้นหม้อ และประติมากร เป็นต้น การรวมกลุ่มของเศรณีที่สมาชิกค่อนข้างมีความเป็นหนึ่งเดียวเช่นนี้ ทำให้นาย (master) ประธาน หรือหัวหน้าของเศรณีมักเป็นคนเดียวกับ*หัวหน้าหมู่บ้าน* หรือ *ประธานเมือง* บุคคลเหล่านี้จึงมีทั้งอำนาจทางเศรษฐกิจและอำนาจทางการเมืองอยู่ในตัวเอง และมักสืบต่อตำแหน่งตามสายตระกูล แม้ว่าตามกฎเกณฑ์แล้วตำแหน่งเหล่านี้ต้องมาจากการเลือกตั้งก็ตาม ผู้ที่มีวัยวุฒิหรือบุคคลสำคัญบางท่านมีอิทธิพลมากจนได้เป็นที่ปรึกษาของพระเจ้าแผ่นดิน แต่ส่วนมากมักร่วมอยู่ในสภาของท้องถิ่นต่างๆ ท่านผู้นี้มีตราประทับของตนเอง ประธานของเศรณีเป็นทั้งนายธนาคาร ผู้ดูแลกองทุน และบริหารกิจการร่วมกับประธานคนอื่นของกลุ่มอื่น กำหนดค่าว่าจ้างและราคาสินค้าได้ด้วย โดยตำแหน่งแล้วประธานเศรณีมักพยายามรักษาหรือคงหน้าที่ควบคุมกองกำลังเพื่อความมั่นคงไว้ กองกำลังนี้ใช้เงินทุนของเศรณีในการว่าจ้าง โดยที่กษัตริย์ก็เข้ามายุ่งเกี่ยวไม่ได้ ยกเว้นเวลาศึกสงครามกองกำลังของเศรณีจะถูกผนวกเข้ากับกองทัพ

อิทธิพลของสมาคมหรือ “เศรณี” นั้นนอกจากปรากฏเป็นหลักฐานลายลักษณ์แล้ว เชิงพฤติกรรมก็ยังร่วมอยู่ในเหตุการณ์ของสังคมทั้งทางวัฒนธรรมและการเมือง ซึ่งจะเห็นได้ว่าสมาคมเหล่านี้ร่วมมือกับอำนาจทางการเมืองของสมาคมขยายเครือข่ายการค้าและสืบทอดอำนาจออกไปอย่างกว้างทั้งระดับรัฐและนานาชาติ แม้ในสมัยหลังบรรดาพ่อค้าใหญ่ของสมาคมเหล่านี้ยังคงอิทธิพลในการติดต่อกับชาวต่างประเทศ เช่น โปรตุเกส และมีอิทธิพลเหมือนบรรดาพวกหัวหน้ากลุ่มชนซึ่งตั้งถิ่นฐานตามชายฝั่งทั้งหลาย อิทธิพลทางการผลิตของบรรดาพ่อค้าใหญ่ในสมาคมเหล่านี้ ดังเช่น กรณีของสมาคมพ่อค้าแห่งแคมบัท (Khambat) อ่าวแคมเบย์ แหล่งมีชื่อในการผลิตลูกปัดจากหินอะเกต บรรดาช่างฝีมือล้วนสังกัดองค์กรหลายระดับลดหลั่นกัน แต่ทั้งหมดอยู่ในอำนาจพ่อค้าใหญ่ของสมาคมซึ่งมักมาจากครอบครัวผู้ทรงอิทธิพลไม่ว่าจะเป็นฮินดู เชนนะ หรือมุสลิม และแน่นอนพวกเหล่านี้มีไมตรีกับกลุ่มการเมือง เครือข่ายความสัมพันธ์ดังกล่าวทำให้พ่อค้าสามารถควบคุมได้ตั้งแต่วัตถุดิบ การผลิต การจำหน่าย ผลผลิตสำเร็จรูป

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

แล้ว ลูกปัดเมืองแคมบัทเป็นที่ต้องการในตลาดเปอร์เซีย ฝั่งทะเลอาหรับ ทะเลแดง และแอฟริกาตะวันออก [Arunachalam, B., (ed.), 1998: 118-119.]

ความเปลี่ยนแปลงในวรรณะที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ การที่ *ชาวนา* บางกลุ่มซึ่งเคยอยู่ในไวศย-วรรณะ กลับมีสถานภาพต่ำลงกลายเป็นแรงงานเกณฑ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งชนเผ่าซึ่งถูกทำให้ตกอยู่ในสถานภาพเป็นชาวนา เพราะบรรดานักบวชและพราหมณ์ได้เข้ามามีสถานภาพเป็นเจ้าที่ดินแทน

ส่วนสถาบันวรรณะก็เกิดเป็นวรรณะย่อย หรือ “sub-caste” ขึ้นจำนวนมาก ประโยชน์คือเพื่อกำหนดสถานภาพของชาวต่างประเทศและชนเผ่าจากภายนอกซึ่งถูกปราบปราม แต่ถ้าพวกเหล่านี้เป็นผู้มีชัยหรือร่วมมือกับกษัตริย์ก็จะได้รับการยกให้อยู่ในวรรณะกษัตริย์ ดังเช่น ชนเผ่าหุน (Hun) ซึ่งเข้ามายังอินเดียในสมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๕ พลังการสู้รบแย่งชิงอำนาจในที่สุดแล้วก็กลายเป็น ๑ ใน ๓๖ ตระกูลของเจ้าราชปุต ซึ่งจะมีอำนาจตั้งบ้านเมืองเป็นใหญ่เป็นโตในบริเวณคาบสมุทร

ชนเผ่าบางกลุ่มก็ตกอยู่ในอิทธิพลพราหมณ์ ผ่านกระบวนการยกที่ดินให้ตั้งหมู่บ้านพราหมณ์ พวกหัวหน้าของชนเผ่าจะได้อยู่ในสถานะสูง แต่บรรดาญาติวงศ์พงศามักถูกกดและถือว่ามีกำเนิดต่ำ และแต่ละเผ่าอาจถูกกำหนดให้เป็นวรรณะใดวรรณะหนึ่งโดยเฉพาะแต่มักอยู่ในสถานะต่ำ

สมัยเมื่อหลวงจีนฟาเสียนเดินทางเข้าอินเดียในคริสต์ศตวรรษที่ ๕ ท่านพบว่ามีจัณฑาลและชนในวรรณะต่ำมากมาย พวกเหล่านี้ส่วนมากอยู่นอกเขตหมู่บ้าน [Sharma, R.S., 2008: 240-242.]

ตามความเป็นจริงของประวัติศาสตร์นั้นก็คือ การบุกเบิกและการขยายตัวทางการค้าในมหาสมุทรอินเดียนั้นไม่ได้เกี่ยวข้องเฉพาะการประมงริมทะเลและการค้าขายชายฝั่งเท่านั้น แต่มันผูกพันกับการขยายอำนาจทางการค้าและการเมืองของบรรดาผู้คนซึ่งตื่นตัวและมีการแลกเปลี่ยนสินค้า ตั้งบ้านตั้งเมืองขยายจากภายในสู่ปากแม่น้ำติดทะเล เท่ากับที่มีเครือข่ายของการค้าชายฝั่งตามเมืองท่า และยังมีการสร้างเครือข่ายระหว่างการค้าบนทางสายไหม ผ่านอนุทวีปอินเดียสู่ “มหาสมุทรอินเดีย”

เราอาจกล่าวได้ว่า ผู้ที่ค้าขาย (ยิ่งเกี่ยวกับการค้าทางทะเลด้วยแล้ว) ในระบบความคิดดั้งเดิมของอารยันดูเหมือนไม่ได้รับการยอมรับนัก เพราะฉะนั้นสถานภาพและสภาวะของพ่อค้าและการค้าทางทะเลจึงไม่ได้ถูกรวมไว้ในโครงสร้างสังคมในระบบวรรณะทั้งสี่ของสังคมอารยันทางตอนเหนือ ทว่าความเติบโตของไวศยวรรณะในประวัติศาสตร์ได้พิสูจน์ให้เห็นอยู่ในตัวเองแล้วว่า การให้ความสำคัญต่อการค้าทางทะเลและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในเรื่องนี้ใช่ว่าจะถูกปฏิเสธจากสังคม

มีผู้ตั้งข้อสังเกตว่า อารยันมี *ระบบวรรณะ* ซึ่งแพร่เข้าครอบคลุมพวกชนบางเผ่าก่อนที่อารยันจะมีอำนาจอย่างช้าๆ นั่นคือ การถือ *โคตร* ของอารยัน เท่ากับการแบ่งสถานะของคนจากบนลงล่าง แต่ในการผสมผสานติดต่อระหว่างผู้คนจากลุ่มน้ำคงคาและคาบสมุทรทางใต้นั้น ได้ให้ความทสำคัญต่อชนเผ่าผสมผสานกับระบบวรรณะ ในกรณีนี้ระเบียบของสังคมใหม่จากทางเหนือจึงแปลกแยกจากระบบสังคมในอินเดียข้างฝ่ายใต้ ซึ่งแบ่งตามอาชีพ ชาติกำเนิด และตามลักษณะทางนิเวศซึ่งกำหนดการใช้ชีวิตและ

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

อาชีพด้วย สิ่งที่กำหนดฐานะในสังคมเหล่านี้ทำให้ในแผ่นดินทมิฬกษัตริย์และพ่อค้าไม่ต่างจากชาวนาโดยการกำเนิด แต่สถานะต่างเพราะอาชีพ การดำรงชีวิต และอื่นๆ [Subrahmanian, N.: 209-210.]

ระบบวรรณะของอารยันนั้นประกอบด้วยพราหมณ์ กษัตริย์ ไวศย์ และศูทร เมื่อแพร่เข้าสู่สังคมอินเดียใต้ก็ทำให้เกิดความสับสนเรื่องผู้ใดเป็นพราหมณ์และมิใช่พราหมณ์ ขณะที่กษัตริย์ทมิฬมิได้ถูกนับอยู่ในวรรณะกษัตริย์อย่างเข้มงวด และอาจอยู่กินอย่างเสรีกับชนในชุมชนอื่นซึ่งมิใช่วรรณะพราหมณ์หรือกษัตริย์ แต่เมื่อ *รับระบบวรรณะของอารยันก็ต้องรับฐานะอันสูงส่งของพราหมณ์ และการแบ่งฐานะตามชาติกำเนิดด้วย* ซึ่งกำหนดว่ากำเนิดสถานะใดจะต้องประกอบอาชีพใด และต้องประกอบอาชีพนั้นๆ สืบโคตรตระกูล ในขณะเดียวกันชุมชนทมิฬเดิมมีลักษณะการใช้ชีวิต ๕ แบบตามลักษณะนิเวศแต่ละติไน ทำให้เกิดผลที่ว่า ชาติกำเนิดและการประกอบอาชีพสืบโคตรตระกูลอาจมีน้ำหนักพอที่จะกำหนดฐานะของคนได้เท่ากับพลังของชุมชนอาชีพกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง จึงไม่ใช่เรื่องแปลกที่ในยุคของประวัติศาสตร์อินเดียโบราณของคาบสมุทรทางใต้นี้ สมาคมพ่อค้า เฉพาะอย่างยิ่งสมาคมพ่อค้าต่างประเทศจึงมีอิทธิพลสูงทั้งการค้าภายในและโพ้นทะเล แม้ว่าในที่สุดแล้วอำนาจรัฐ เช่น สมัยราชวงศ์โจฬะ จะได้พยายามครอบงำบทบาททางการค้าของสมาคมเหล่านี้ก็ตาม

ระบบวรรณะนั้นเข้ามาสู่แผ่นดินทมิฬจากทางเหนือ โดยที่พราหมณ์ซึ่งปรากฏตัวในแผ่นดินทมิฬยุคสังกัม หลายคนเป็นกวีและผู้รู้ กษัตริย์ทมิฬซึ่งอยู่ในกลุ่มของนักรบก็ส่งเสริมผู้รู้เหล่านี้ให้แต่งเพลงขับยอเกียรติของตน แล้วได้ทองคำเป็นของตอบแทน มีคำกล่าวด้วยว่ากษัตริย์ในอุดมคติต้องไม่ทำร้ายพราหมณ์ พราหมณ์จึงดูเหมือนมีสิทธิพิเศษ

กษัตริย์ ไวศยะ-พ่อค้า เป็นกลุ่มสังคมอันมีอยู่แต่ดั้งเดิมในแผ่นดินทมิฬ วรรณะนักรบมีความสำคัญต่อสังคม ดังจะเห็นได้ว่ามีพิธีกรรมการยอมรับวีรบุรุษนักรบที่เรียกว่า “วีรกัล” (Virarkal) อันสืบเนื่องมาแต่วัฒนธรรมเมกาลิธ อย่างไรก็ตามตำแหน่งเจ้าหน้าที่ทั้งทางทหารและพลเรือนภายใต้การปกครองของพวกโจฬะและปัณฑัยมักตกอยู่แก่ชาวนารวย ซึ่งเรียกว่า เวลลาลา ทั้งเวลลาลาคือชาวนาร่ำรวยและนักรบ จึงมีที่มาและวิวัฒนาการร่วมกัน นั่นก็คือ ชาวนาร่ำรวยมีโอกาสอยู่ในวรรณะนักรบได้เท่ากับที่จะเป็นพ่อค้า พวกเวลลาลามักแต่งงานกับชนชั้นปกครองที่เรียกว่า *อราสะร์* (Arasar) นักรบ-ชาวนารวย-นักปกครองจึงอยู่ในกลุ่มเดียวกันแต่แยกอยู่ในสองวรรณะ คือ วรรณะนักรบ (กษัตริย์) กลุ่มหนึ่ง และอีกกลุ่มหนึ่งคือชาวนารวยซึ่งมีอำนาจทางการบริหาร กลุ่มนี้เองประกอบอาชีพต่างๆ รวมทั้งช่างฝีมือและการค้าขาย กล่าวได้ว่าวรรณะนักรบ (กษัตริย์) และชาวนารวยจึงมีที่มาจากแหล่งเดียวกัน ไวศยวรรณะ (ซึ่งประกอบด้วยชาวนารวย) เป็นเจ้าของที่ดินและผู้ทำการเพาะปลูก บรรดาเกษตรกรผู้เพาะปลูกมีทั้งที่เป็นคนรวยและคนจน คนรวยเป็นเจ้าของที่ดิน เกษตรกรกลายเป็นแรงงานทำงานในที่ดินที่ไม่ใช่ของตน ในบางกรณีก็กลายเป็นแรงงานรับจ้าง แรงงานรับจ้างถูกจัดอยู่ในวรรณะต่ำสุด เรียก *กะไดสิยาร์* (Kadai-

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

siyar) ตามหลักฐานกล่าวว่าพวกนี้สถานะไม่ดีไปกว่าทาส แรงงานที่ถูกว่าจ้างดังกล่าวถูกจำแนกต่างจากเกษตรกรผู้ใช้แรงงานทั่วไป

จะเห็นได้ว่าในที่สุดแล้วชาวนารวย (หรือเวลลาลา) ช่างฝีมือต่างๆ และพ่อค้าอยู่ในวรรณะเดียวกัน คือ ไวศยวรรณะ ส่วนพราหมณ์และชนชั้นปกครองอื่นก็ถูกแยกออกไป ความแตกต่างในกลุ่มสังคมดังกล่าวปรากฏในวรรณกรรมยุคสังกัมและเอกสารทมิฬอื่นๆ ดังอ้างมาแล้ว เฉพาะอย่างยิ่งเมื่อกล่าวถึงความเติบโตของเมือง ชวนให้เข้าใจได้ว่า *ความแตกต่างของกลุ่มอาชีพตามวิถีชีวิตและสภาพนิเวศในสังคมทมิฬมีอยู่แล้ว แต่ได้มีวิวัฒนาการหลากหลายขึ้น พร้อมกับพัฒนาการของสังคมระดับเมือง* ตามเมืองท่าสำคัญ เช่น ปุหาร์ กาญจี กอรไก มะฑุไร และอุไรยูร์ เป็นต้น ซึ่งได้รับอิทธิพลจากระบบวรรณะสี่สถาบันของอินเดียข้างฝ่ายเหนือ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งการยอมรับบทบาทของพราหมณ์

บรรดาพราหมณ์ซึ่งเข้ามาเป็นกลุ่มสำคัญในสังคมของชนผู้ใช้ภาษาทมิฬนั้นเป็นปัญญาชนมีความรู้ บางท่านใช้ภาษาสันสกฤต บางท่านใช้ภาษาปรากฤต จำนวนพราหมณ์เพิ่มมากขึ้นสมัยราชวงศ์ปัลลวะเรืองอำนาจในคริสต์ศตวรรษที่ ๔ หลายคนได้รับพระราชทานที่ดินและหมู่บ้าน และอีกหลายคนสืบเชื้อสายมาจากวงศ์กษัตริย์ [Fick, R., 1920, 1972.; Jain, J.C., 1984.; Jha, S.K., 1998.; Gupta, C., 1993.]

เอกสารทมิฬยุคสังกัมที่สำคัญคือ *ตวลกาเปี่ยม* และ *ติรุกกุรัล* ให้เรื่องราวเกี่ยวกับกลุ่มวรรณะทั้งหลาย ตลอดจนปรัชญา ความคิด ภาษา และไวยากรณ์ สังคมทมิฬเมื่อแรกเริ่มนั้นเป็นสังคมเชื้อสายเดียวกัน ผู้คนมีลักษณะทางวัฒนธรรมแบบเดียวกัน ไม่มีการแบ่งแยกตามวรรณะหรือตามชุมชน แม้ว่าจะมีการแบ่งตามวิถีชีวิต การประกอบอาชีพ ซึ่งเป็นไปตามความต่างกันของสภาพภูมิศาสตร์แวดล้อม กล่าวได้ว่าระบบวรรณะไม่เป็นที่รู้จักเลยของทมิฬยุคแรก *นักวิชาการทมิฬเคยตั้งข้อสังเกตว่า ก่อนที่พวกอารยันจะลงสู่แผ่นดินตอนใต้ ไม่มีระบบวรรณะในสังคมทมิฬยุคต้น* ต่อเมื่อพวกพราหมณ์อารยันเข้ามาตั้งถิ่นฐาน พวกนี้นำการแบ่งคนในสังคมออกเป็น ๔ กลุ่มเข้ามาด้วย แต่ต้องเผชิญกับการขัดขืนอย่างหนัก [Iyengar, S.: 61.]

การแบ่งแยกอยู่กันเป็นกลุ่มตามลักษณะนิเวศนับเป็นผลสืบเนื่องมาจากการที่ทมิฬให้ความสำคัญต่อสภาพภูมิศาสตร์ อันมีผลต่อการกำหนดขอบเขตพื้นที่ทางอำนาจและวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของทมิฬ เอกสารโบราณจึงมักกล่าวถึงการแบ่งเขตแดนหรือผสมแดนแห่งอำนาจ และกลุ่มผู้คนตามสภาพภูมิศาสตร์ ในขณะที่ *ติรุกกุรัล* กล่าวว่า บนพื้นฐานของชาติกำเนิดแล้วมนุษย์ทุกคนเหมือนกัน [Tirukkural, 1972.]

กล่าวได้ว่า ในสังคมทมิฬนั้น เมื่อระยะเริ่มแรกคนแบ่งตามกลุ่มอาชีพซึ่งเป็นไปและสอดคล้องกับภูมิศาสตร์หรือหน้าที่อันตนเองต้องทำ แต่ละกลุ่มตั้งถิ่นฐานอยู่ตามพื้นที่แยกต่างจากกันด้วยเงื่อนไขทางภูมิศาสตร์จึงมีวิถีชีวิตที่ต่างกัน กลุ่มชนตามภูมิภาคอันเป็นภูเขา ภายใต้การปกครองของหัวหน้าเรียกว่า วีร์พัน (Verapan) หัวหน้ากลุ่มของชนที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ตามทุ่งหญ้าเรียก พอไรนาดาน (Porainadan)

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

หัวหน้ากลุ่มชุมชนชายฝั่งทะเลเรียก ตุไรวัน (Turaivan) หัวหน้ากลุ่มชนซึ่งอยู่ในพื้นที่เหมาะแก่การเพาะปลูกเรียก อูรัน (Uran) และหัวหน้าของกลุ่มชนซึ่งอยู่บริเวณที่แห้งแล้งเป็นทะเลทรายคือ กะไล (Kalai)

มีกลุ่มชนซึ่งจำแนกประเภทหรือแบ่งตามฐานะและหน้าที่ที่ได้ปฏิบัติคือกลุ่มนักล่า เรียก กูระวาร์ พวก *อยาร์* (Ayar) คือพวกเลี้ยงวัว *ส่วนมาราวาร์* (Maravar) คือคนพุ่งหอก (ทั้งคนพุ่งหอก กลุ่มนักล่าและคนเลี้ยงสัตว์น่าจะอยู่บริเวณทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์) แต่พวกที่อยู่ในเขตที่เพาะปลูกได้เรียกว่า *อุลละวาร์* (Ulavar)

นอกจากนี้ในสังคมทมิฬโบราณยังมีคนที่ใช้ชีวิตหรือประกอบอาชีพตามคำสั่งหัวหน้ากลุ่ม เป็นชีวิตที่ไม่มีอิสระทางการเคลื่อนไหว ต้องขึ้นอยู่กับหัวหน้าและกลุ่ม เช่น

ทาสติดที่ดิน เรียก *"อดิยอร์"* (Adiyor)

ช่างฝีมือ เรียก *"วิไนวาละร์"* (Vinaivalar)

พวกดูแลรักษาความสงบ เรียก *"อีวาลมาระพินาร์"* (Evalmarapinar)

มีคำอธิบายว่าพฤติกรรมของพวกอดิยอร์ไม่เป็นอิสระ ขึ้นกับมูลนายเท่านั้น ส่วนวิไนวาละร์หมายเฉพาะช่างฝีมือในงานแบบจารีตหรือมีมาแต่โบราณ เช่น ช่างทอง และงานฝีมืออื่นๆ ภายใต้เงื่อนไขอันกล่าวมา แต่พวกเหล่านี้ก็มีแรงบันดาลใจของตนเองไม่ขึ้นกับใคร พวกอีวาลมาระพินาร์นั้นรับใช้เฉพาะบุคคลสำคัญเท่านั้น ต่างจากพวกอดิยอร์ เพราะไม่ขึ้นกับมูลนายใดๆ [**Tolkappiyam Akattinai**: 23-24.]

ยังมีพวกร้องเล่นเต้นรำ ได้แก่ พวกนักแสดงเงียบคือ กุตตาร์ (Kuttar) พนาร์ (Panar) คือนักดนตรี พวกจำอวดล้อเลียนคือ โพรุนาร์ (Porunar) เด็กหญิงนักเต้นรำคือ วีระไลยาร์ (Viraliyar) [**Tolkappiyam Purattinai**: 10.]

นักตีกลองนั้นแบ่งเป็น ๓ ประเภท ได้แก่ ตุไดยัน (Tudiyan) ตีกลองตุได พาไรยัน (Paraiyan) ตีกลองพาไร ฆะดัมบัน (Kadamban) ตีกลองฆะดัมบุ [**Purananuru** 335.]

กลุ่มคนสำคัญอีกกลุ่มหนึ่งคือ "พาร์พพนาร์" (Parppnar) พวกที่ทำหน้าที่สำคัญ ๖ ประการ เรียนสอน ทำพิธีบูชายัญ ที่มาแห่งการบูชายัญของคนอื่น เป็นทั้งผู้รับและผู้ให้ ทั้งหมดนี้รวมแล้วเป็นคุณสมบัติของพราหมณ์ [**Tolkappiyam Purattinai**: 16.]

อีกกลุ่มหนึ่งเรียก วีลัพพาร์บพาร์ (Velapparppar) ไม่ใช่พวกที่ประกอบพิธีกรรม แต่เป็นพวกทำเสียงโดยเป่าหอยสังข์หรือทำเสียงจากเปลือกหอย [**Akkananuru**: 24.]

เข้าใจว่าสมัยเมื่อมีการบันทึกเรื่องราวใน *ตวลกาเปี่ยม* และ *ติรุกกุรัล* เป็นลายลักษณ์อักษรนั้น อารยันได้เข้าสู่สังคมแล้ว สังคมทมิฬจึงแบ่งเป็นฝ่ายผู้ปกครองและฝ่ายผู้ถูกปกครอง ซึ่งปรากฏอยู่ในวรรณกรรมทั้งสองชิ้นนั้น ฝ่ายผู้ปกครองได้แก่ นักปราชญ์ หรือผู้รู้ เรียกว่า อันตะนาร์ หรือ อริวาร์

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

(Anatanar/ Arivar) พ่อค้าคือ วนิก (Vanikar) และชาวนาคือ วีลาลาร์ (Velalar) [**Tolkappiyam Marapu**,: 71-84.]

ในที่สุดสังคมทมิฬก็ค่อยๆ ยอมรับหน้าที่อันกำหนดไว้สำหรับคน ๔ กลุ่มก็คือ กษัตริย์ เป็นผู้ปกป้องประชาชนให้พ้นจากการรุกรานของชนต่างชาติ และเป็นหลักประกันสร้างความมั่นคงและสมดุลให้ผู้ซึ่งเข้ามาตั้งถิ่นฐานอาศัยทำกิน เป็นผู้รักษาสมดุลในสังคม และรักษาคุณธรรมและจริยธรรม; พราหมณ์เป็นผู้มีความรู้หรือนักปราชญ์; ในขณะที่พ่อค้าช่วยเพิ่มความมั่งคั่งให้แก่ทรัพย์สินของกลุ่มชน; ส่วนชาวนาผลิตอาหารและสร้างเสริมวัตถุดิบต่างๆ ฉะนั้นนอกเหนือจากกษัตริย์แล้ว ชนทุกกลุ่มต้องสร้างความพยายามร่วมกันทำให้เกิดเจตจำนงในอันที่จะร่วมใจในหมู่ผู้รู้ พ่อค้า และชาวนา [**Tolkappiyam Marapu**: 71-84.; **Tirukkural**: 731.]

พราหมณ์ ถือเป็นส่วนหนึ่งของสังคมทมิฬตั้งแต่ประมาณศตวรรษที่ ๖ หรือศตวรรษที่ ๕ ก่อน ค.ศ. เป็นอย่างน้อย วรรณคดีเก่าของทมิฬและวรรณกรรมสังกัมล้วนกล่าวถึง การที่ทั้งพราหมณ์และฤๅษีผ่านที่ราบสูงเดคคันเข้าสู่ตอนใต้ (อาจเป็นได้ว่าอากาศติยา วิศวามิตร และพราหมณ์อื่นใน *มหากาพย์รามายณะ* เป็นหัวหน้าของกลุ่มพราหมณ์รุ่นแรกๆ ที่เข้าสู่แผ่นดินทมิฬ ตามหลังพวกสมณะซึ่งเป็นนักบวชในพุทธ-ศาสนาและศาสนาเชน อีกทั้งนโยบายเผยแผ่พุทธศาสนาของพระเจ้าอโศกก็อาจมีส่วนทำให้พราหมณ์บางกลุ่มลงใต้ พราหมณ์กลุ่มแรกๆ ในแดนทมิฬรู้จักกันในคำเรียกว่า อันดานาร์ (Andanar) มาไรยาร์ (Maraiyar) เวดิยาร์ (Vediyar) และปารปาร์ (Parppar) เหล่านี้เป็นผู้ประกอบพิธีบูชายัญ บางคนอาจได้รับการว่าจ้างให้ทำงานในราชสำนัก เช่น เป็นปุโรหิต ซึ่งทำให้พราหมณ์มีอิทธิพลมากขึ้น กษัตริย์ทมิฬเริ่มรับพิธีในพระเวทของอารยัน เช่น ราชสูยา กษัตริย์ทมิฬพระราชทานที่ให้พราหมณ์ตั้งหมู่บ้านเรียกว่า พราหมณ์เดยา และได้รับการยกเว้นภาษีที่ดิน สัมพันธภาพระหว่างกษัตริย์ทมิฬและพราหมณ์เช่นนี้ทำให้ในที่สุดแล้วกษัตริย์ทมิฬกลายเป็นผู้ถือวรรณะกษัตริย์ในระบบวรรณะแบบอารยัน

พราหมณ์ในสังคมทมิฬได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในระบบความเชื่อของทมิฬคือ การนับถือรูปเคารพและการสร้างศาสนสถานขนาดใหญ่ ในที่สุดพราหมณ์ก็ทำหน้าที่ผู้ประกอบพิธีกรรมในศาสนสถานนั้นๆ ด้วย พราหมณ์มักอยู่ตามเมืองหรือที่ใดที่พราหมณ์อยู่ก็มักกลายเป็นชุมชนเมือง พราหมณ์ตั้งข้อรังเกียจงานที่ต้องใช้มือหรือใช้แรง แต่มีความรู้ในทางโลกด้านต่างๆ นอกเหนือจากการเป็นผู้ประกอบพิธีกรรม ในที่สุดจึงกลายเป็นครูผู้สอนให้ราชสำนักและชนชั้นสูงด้วย โดยสอนในโรงเรียนซึ่งระยะแรกตั้ง เรียกว่า สะไล (Salair) หรือกติกา (Ghatikas)

สมัยราชวงศ์โจฬะเรืองอำนาจ พราหมณ์ก็ขึ้นมามีอำนาจโดดเด่น หมู่บ้านพราหมณ์รวมตัวกันตั้งองค์กรบริหารเรียกว่า สภา (Sabhas) อยู่ภายใต้การบริหารของคณะกรรมการพราหมณ์ คุณสมบัติอย่างหนึ่งของบรรดาพราหมณ์กรรมการคือ ต้องเป็นพราหมณ์ที่มีความรอบรู้ในศาสตร์ต่างๆ นี่คือก้าวสำคัญที่ทำให้พราหมณ์ก็เข้ามามีส่วนในอำนาจรัฐ ในบางตำบลพราหมณ์อยู่ในฐานะหัวหน้าเผ่าด้วย เพราะ

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

สัมพันธ์เชิงเครือญาติโดยการแต่งงานกับฝ่ายราชาของชนเผ่าดั้งเดิม ปรากฏคำเรียกพราหมณ์ที่เข้ามาดำเนินหรือบริหารกิจการทางการเมืองว่า “พราหมะรายา” (Brahmarayas) และ “พราหมะธิรายา” (Brahmadhirayas) เทียบพราหมณ์เสมือนหนึ่งกษัตริย์ ความเป็นกลุ่มก้อนของพราหมณ์ในฐานะกลุ่มสังคมเสมือนเป็นชนชั้นหนึ่งก็ชัดเจนยิ่งขึ้นทุกที ส่วนพราหมณ์ที่เคยมีบทบาทเป็นผู้ประกอบการร่วมกับกลุ่มไวศยะก็ลดบทบาทลงทาง ด้านการค้าขาย กลายเป็นผู้รู้ในศาสตร์และเป็นชนชั้นสูงเท่านั้น [Subrahmanian, N., 213.]

๓. พุทธศาสนาและการเติบโตของวรรณะพ่อค้า

พุทธศาสนาที่เผยแผ่ไปครั้งพุทธกาลได้ส่งผลต่อสังคมและเศรษฐกิจของอินเดียโดยรวมทั้งอินเดียทางตอนเหนือและคาบสมุทรอินเดียทางตอนใต้ พร้อมกับที่พุทธศาสนาแผ่ไปในระยะเริ่มแรกนั้น ไวศยวรรณะก็ได้วิวัฒน์เติบโตควบคู่กันไป การเติบโตในที่นี้หมายถึงว่าวรรณะนี้ได้ครอบคลุมกลุ่มคนหลายประเภทยิ่งกว่าเดิม ไวศยวรรณะเป็นเสมือนสถาบันซึ่งมิใช่มีเพียงเกษตรกร ชาวนา และพ่อค้าเท่านั้น แต่ได้รวบรวมช่างฝีมือ ชาวนาร่ำรวย และอีกหลากหลายอาชีพเข้าไว้ด้วย กลุ่มคนหลากหลายอาชีพเหล่านี้ได้จัดตั้งสมาคมอาชีพตามความถนัดเฉพาะ (หรือแม้แต่สมาคมพ่อค้าซึ่งมีอำนาจเข้มแข็งเกิดขึ้นในสมัยราชวงศ์โจฬะแผ่อิทธิพลทางการค้า) สมาคมเหล่านี้เป็นองค์กรข้ามพรมแดนของวรรณะ และเอื้อต่อการขยายอำนาจและการค้าของจักรวรรดิโจฬะต่อไปข้างหน้าในสมาคมพ่อค้านั้นผู้ที่ร่วมด้วยอาจมีทั้งกษัตริย์ นักรบ พราหมณ์ ชาวนามั่งคั่ง และผู้ทรงอิทธิพลอื่นๆ

การค้าทั้งทางบกและทะเลอันสัมพันธ์กับมหาสมุทรอินเดียนั้น ได้กลายเป็นการเคลื่อนไหวอันมีผลสัมพันธ์กับพัฒนาการของพุทธศาสนาอย่างยากจะปฏิเสธ ปรากฏเป็นเรื่องราวทั้งในวรรณกรรมทางพุทธศาสนาหรือที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา พื้นที่ของการแพร่พุทธศาสนาทั้งในส่วนที่เกี่ยวกับการตั้งชุมชนและการขยายเส้นทางค้าเกิดขึ้นเป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน นอกเหนือจากที่โภคภัณฑ์ทางการค้าหลากหลายประเภทได้เกิดขึ้น โดยที่บางส่วนของโภคภัณฑ์เหล่านั้นกล่าวได้ว่าเป็นทั้งสินค้าในความศรัทธา-ความเชื่อทั้งที่เกี่ยวกับพุทธศาสนาและคติความเชื่ออื่น นอกจากนี้การแผ่ของพุทธศาสนานั้นยังเป็นการเปิดพื้นที่ไปในหมู่ชนของชุมชนต่างๆ แห่งภาคพื้นเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อีกด้วย

พุทธศาสนาเกิดเมื่อสังคมอินเดียย่างเข้าสู่ความเปลี่ยนแปลงอย่างมากตั้งแต่ประมาณ ๖๐๐-๕๐๐ ปีก่อน ค.ศ. พัฒนาการของเทคโนโลยีโลหะกรรมทำให้สังคมอินเดียเข้าสู่ยุคที่วัฒนธรรมทางวัตถุแพร่ไปอย่างกว้างขวางอันเนื่องมาแต่การบุกเบิกขยายที่ทำกิน ชุมชนบ้านเมืองใหญ่น้อยเกิดขึ้นตามมา การค้าก็ขยายตัว มีการใช้ระบบเงินตราตามบ้านเมืองต่างๆ สังคมเข้าสู่สมัยแห่งเกษตรกรรม-การค้าเสริมส่งกันและกัน พ่อค้าและชนชั้นสูงมีโอกาสแสวงความมั่งคั่ง สังคมระดับเมืองหรือสังคมเมืองได้เกิดขึ้นภายใต้สภาวะแวดล้อมเช่นนี้ คำสอนและชาดกในพุทธศาสนากล่าวถึงผู้มั่งคั่งร่ำรวยเป็นเศรษฐี มหาเศรษฐี

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

บ้างมีทรัพย์ถึง ๘๐ โกษฐ์ (kotis) แน่นอนว่าสภาพสังคมเช่นนี้แสดงถึงความต่างอย่างยิ่งระหว่างผู้ร่ำรวยและยากจน

พระพุทธเจ้าประสูติเมื่อ ๕๖๓ ปีก่อน ค.ศ. คำสอนของพระองค์แพร่ไปทั่วหมู่ชนหลายกลุ่มเหล่า บางครั้งก็มักเข้าใจกันว่าคำสอนของพระองค์และการสร้างโลกใหม่ทางด้านจิตวิญญาณ เป็นความพยายามที่บรรดาเจ้าชายและชนในวรรณะกษัตริย์พยายามแยกตนเองจากอำนาจของผู้รู้แห่งวรรณะพราหมณ์ ซึ่งอาจมิใช่เป็นความคิดและคำสอนของพระพุทธองค์เลย แต่ก็มิอาจปฏิเสธได้ว่า คำสอนและวัตรปฏิบัติของพระองค์ส่งผลในทางการเมือง พระพุทธเจ้าเมื่อครั้งยังมีพระชนม์อยู่ทรงต่อต้านพิธีกรรม ธรรมเนียม และการเซ่นสรวงบูชาของพราหมณ์

ศาสนาพุทธนั้นไม่เชื่อเรื่องเทพเจ้า พระเป็นเจ้า และวิญญาณ ซึ่งนับว่าเป็นการปฏิวัติทางความคิดด้านศาสนาในอินเดีย พุทธศาสนาเมื่อแรกเริ่มเกิดขึ้นดึงดูดความสนใจจากคนธรรมดาทั่วไปเป็นอันมาก เฉพาะอย่างยิ่งคนในวรรณะล่าง ทั้งนี้เพราะพุทธศาสนาไม่ยอมรับการแบ่งกลุ่มคนอย่างเข้มงวดเป็นระบบวรรณะในสังคม พุทธศาสนายอมรับให้ทุกคนเป็นพุทธศาสนิกชนได้ไม่ว่าจะอยู่วรรณะใด รวมทั้งสตรีก็ได้รับการยอมรับ (ยกเว้นทาส ทหาร และผู้เป็นหนี้ ไม่ได้รับการยอมรับ) เมื่อเปรียบเทียบกับศาสนาพราหมณ์ พุทธศาสนาจึงเป็นศาสนาแห่งความเสรี ในอาณาบริเวณที่ความเชื่อในคัมภีร์พระเวทไม่เป็นที่ยอมรับนั้น ผู้คนพากันนับถือพุทธศาสนา เช่น ประชาชนในแคว้นมคธซึ่งพวกพราหมณ์เก่าเคยดูถูกมาก่อนด้วยถือว่าดินแดนส่วนนี้อยู่นอกเขตอริยวัตรอันศักดิ์สิทธิ์ แผ่นดินอันเป็นเขตอารยะนั้นคือบริเวณที่เป็นอุตรประเทศ (ปัจจุบัน) การใช้ภาษาบาลีซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของภาษาปรากฤต มีส่วนทำให้พุทธศาสนาแพร่ไปได้กว้างขวางในหมู่สามัญชน ไม่เลือกวรรณะ ความเชื่อ และเพศ สงฆ์ต้องปฏิบัติตามวินัย และมีบทบาทสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตั้งแต่เมื่อพระพุทธองค์ยังดำรงพระชนม์อยู่ กษัตริย์แห่งแคว้นมคธ โกศล โกสัมพี และรัฐต่างๆ พากันยอมรับในพุทธศาสนา ๒๐๐ ปีหลังจากพระพุทธองค์เสด็จดับขันธ์ปรินิพพานพระเจ้าอโศกก็ทรงอุปถัมภ์พระพุทธศาสนาและได้ส่งสังฆทูตเดินทางไปสั่งสอนธรรมะในพุทธ-ศาสนาตามป่า-เขา และต่างแดน

คำสอนในพุทธศาสนาดึงดูดความเลื่อมใสของสามัญชนทั่วไป มิใช่เฉพาะเรื่องอภิปรัชญาความคิดจิตวิญญาณเท่านั้น พระพุทธศาสนาในยุคนั้นได้รับการสนับสนุนจากคนในสังคมระดับล่างมาก ในหมู่ของชนป่าเผ่าพันธุ์ดั้งเดิมในอินเดียหรือแม้ชาวต่างชาติ คนเหล่านี้อยู่นอกวรรณะของสังคมอารยันแต่ก็ยังได้รับการยอมรับในพุทธศาสนา อาทิ ประชาชนแห่งแว่นแคว้นมคธ เมื่อเริ่มแรกนั้นเป็นชนชาติผสมระหว่างชนพื้นเมืองกับชาวกรีกและชนชาติพ่อค้าอื่นๆ พวกเขามักถูกมองอย่างเหยียดและดูต้อยต่ำในสายตาพราหมณ์ผู้คร่ำเคร่ง ดินแดนมคธก็อยู่นอกเขตอริยวัตร (Aryavarta) ของอารยัน (ซึ่งสมัยนั้นกระจุกตัวอยู่แถบอุตรประเทศปัจจุบัน) คนในแคว้นพิหารตอนเหนือไม่อยากถูกปลงศพทางตอนใต้ของแม่น้ำ

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

คงคาในเขตแคว้นมคธด้วยซ้ำ แต่ในเอกสารทางพุทธศาสนานั้น มิตรอันยิ่งใหญ่ทางโลกของพระพุทธเจ้าคือกษัตริย์แห่งแคว้นมคธ เช่น พระเจ้าพิมพิสาร เป็นต้น

พุทธศาสนาแม้ไม่ส่งเสริมระบบวรรณะ แต่ไม่ได้ปฏิเสธความต่างทางสถานภาพของกลุ่มชั้นในสังคม กลับสั่งสอนให้สังคมเอื้อเฟื้อกัน ความต่างทางสถานภาพนั้นไม่เป็นไปโดยกำเนิดตามแนวคิดทางฝ่ายพราหมณ์ พุทธศาสนาเน้นที่การกระทำอันทำให้คนต่างกัน อย่างไรก็ตามในสังคมสงฆ์ซึ่งเป็นเสมือนสังคมต้นแบบนั้น วัตรปฏิบัติของสงฆ์มีหลายอย่างหลายประการซึ่งปฏิเสธความมั่งคั่ง การสั่งสมทรัพย์สินเป็นส่วนตน ชีวิตหรูหราฟุ่มเฟือย และการใช้เงิน ดูเหมือนการปฏิเสธสังคมที่วัฒนธรรมทางวัตถุแพร่ไปอย่างกว้างขวางแล้วในขณะนั้น แต่เน้นคุณภาพของฆราวาสให้มีภาระหน้าที่รับผิดชอบต่อสังคมและครอบครัว

ผลกระทบสำคัญที่พุทธศาสนามีต่อระบบวรรณะก็คือ การให้โอกาสแก่สตรีและศูทรรับนับถือพุทธ-ศาสนา เป็นอิสระจากความด้อยต้อยต่ำทั้งมวล ในขณะที่บรรดาพ่อค้ามีพุทธศาสนาเป็นอุดมการณ์ของชีวิต (อันต่างไปจากศาสนาพราหมณ์) *ชุมชนพุทธศาสนาที่เกิดขึ้นกลายเป็นที่รองรับการรวมตัวเป็นกลุ่มและสมาคมพ่อค้า-ช่างฝีมือซึ่งช่วยอุปถัมภ์ส่งเสริมพุทธศาสนาและสร้างศาสนสถาน ศาสนวัตถุ* เมื่อศาสนาพุทธแพร่ไป ฉะนั้นนอกจากมีผลต่อการขยายตัวของการค้าและไวศยวรรณะตลอดจนสมาคมผู้ประกอบกิจการแล้ว พุทธศาสนายังช่วยส่งเสริมความรับรู้ในวัฒนธรรมใหม่และภูมิปัญญาให้เกิดแก่สังคมในเวลานั้น

แม้พุทธศาสนาจะต่อสู้กับกิเลสความชั่วร้ายของกระแสวัฒนธรรมทางวัตถุที่เกิดอย่างเข้มข้น ในช่วงศตวรรษที่ ๕ ก่อน ค.ศ. แต่คำสอนในพุทธศาสนาเอื้อแก่ผู้คนทางด้านสังคมและเศรษฐกิจด้วย การประนีประนอมกับกลุ่มผู้มั่งคั่ง เช่น มีกฎว่าลูกหนี้จะไม่ได้รับอนุญาตเข้าเป็นส่วนหนึ่งของสังคมสงฆ์ ทาสก็เช่นกัน เกณฑ์เหล่านี้ไม่ส่งเสริมทั้งผู้ก่อหนี้และเจ้าหนี้ แต่ก็ทำให้สังคมอยู่ได้ด้วยการเสนออุดมคติอันเน้นความต่างทางสถานภาพของบุคคลซึ่งขึ้นอยู่กับการกระทำหรือการปฏิบัติ และไม่ปฏิเสธกระแสของวัฒนธรรมทางวัตถุที่มาพร้อมความมั่งคั่งของสังคมเวลานั้น แม้สงฆ์ในพุทธศาสนาจะปฏิเสธวิถีทางโลกของพราหมณ์ แต่ภิกษุก็คือผู้ขอและรับบริจาคจากสังคม โดยที่คนในสังคมผู้ให้กลายเป็นผู้จรรโลงการบุญ ผู้มิใช่สงฆ์แต่เป็นชาวพุทธยังต้องมีหน้าที่ผูกพันต่อครอบครัว ปกป้องทรัพย์สินส่วนตน และยอมรับอำนาจทางการเมืองของรัฐ แม้พุทธศาสนาไม่ได้ปฏิเสธความคิดเกี่ยวกับระบบวรรณะแต่ก็ไม่ให้ความสำคัญกับการที่บุคคลจะต่างกันเพราะชาติกำเนิดเท่านั้น กระนั้นกฎเกณฑ์เข้มงวดต่างๆ ในการใช้ชีวิตมีเฉพาะในสังคมสงฆ์ ส่วนชนนอกสังคมสงฆ์ก็ต้องทำตัวให้เข้ากันได้กับสถานการณ์ความเป็นจริงในปัจจุบันขณะ จะเห็นได้ว่าพระพุทธศาสนาไม่ได้รังเกียจผู้ใช้แรงงานและช่างฝีมือซึ่งกำลังเติบโตอยู่ในเวลานั้น [Sharma, R.S.,: 142.]

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

การที่พ่อค้านิยมบริจาคให้นักบวชในศาสนาเชนและสงฆ์ในพุทธศาสนา ขณะเดินทางผ่านเส้นทางค้าซึ่งได้รับความคุ้มครองจากกองกำลังของราชวงศ์เมารยะ นับเป็นปรากฏการณ์สามัญในยุคนั้น ทรัพย์สินของพ่อค้าจึงไหลเข้าสู่อารามหรือคูหาสงฆ์ตามเมืองที่เป็นตลาดค้า ขณะเดียวกันก็อาจได้รับอุปถัมภ์หรือเกื้อหนุนจากทางรัฐมาสมทบ เกิดการดึงทั้งขุนนาง ผู้นำชุมชน ผู้เร่ร่อน และผู้อยู่ประจำถิ่นและคนหลากหลายอาชีพเข้ามามีส่วนร่วมทั้งกำลังทรัพย์สิ่งของและความรู้สึก ร่วมกันสร้างงานประติมากรรม สถาปัตยกรรม จิตรกรรม วรรณศิลป์ของยุคนั้นให้แก่ชุมชน การสร้างสรรค์ศิลปวัฒนธรรมเช่นนี้เองจะถูกส่งต่อไปยังคนรุ่นอายุต่อไป แต่ชนชั้นพ่อค้าได้ก้าวเข้าสู่บทบาททั้งทางโลกทางธรรม และมีโอกาสที่จะขยายตัวไปตาม *แนวนอน* อย่างกว้างขวาง นั่นคือ ได้รวมเอาคนหลากหลายอาชีพเข้ามาอยู่ในกลุ่มพ่อค้า เฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มช่างฝีมือและผู้มีอาชีพชำนาญเฉพาะ

การขยายตัวของพุทธศาสนาระยะแรกผูกอยู่กับการค้าทางไกลผ่านเส้นทางค้าเช่น เส้นทางสายไหม เส้นทางเดินเรือทะเล-มหาสมุทร และตลาดตามศูนย์การค้าชายฝั่งทะเล รวมทั้งศูนย์การค้าภายในภาคพื้นทวีป วัดหรือสำนักสงฆ์ทางพุทธศาสนาแพร่ไปตามเส้นทางค้า และเพราะฉะนั้นจึงเป็นศูนย์โยงใยสาธารณูปโภค เช่น ถนนหนทางและสิ่งก่อสร้างของอาณาจักรต่างๆ ให้เชื่อมโยงถึงกัน เป็นการเปิดโอกาสให้คนกลุ่มต่างๆ ได้มีบทบาท เช่น พ่อค้าช่วยสร้างวัด สร้าง ศาสนสถาน บ้างก็มีส่วนร่วมให้เกิดชุมชนทางศาสนาขึ้นตามเส้นทางเหล่านั้น นักรบ-หัวหน้าเผ่าของชุมชนท้องถิ่นและภูมิภาคไกลโพ้นจึงเกี่ยวพันอยู่กับการแผ่ขยายพุทธศาสนา อันนำมาสู่การเกิดชุมชนและวิวัฒน์เข้าสู่สังคมระดับเมืองตามชุมทางเหล่านั้น

• วรรณกรรมทางพุทธศาสนาเกี่ยวกับการค้าทางทะเล

โลกทัศน์ของพ่อค้าและนักเดินเรือซึ่งนับถือพุทธศาสนาค่อนข้างเปิดกว้างสู่การเป็นนานาชาติ ต่างจากทัศนคติซึ่งอยู่ในวงจำกัดของพราหมณ์ โลกอันเคร่งครัดของพวกพราหมณ์อยู่เพียงแค่จากทิวเขาวินธัยถึงหิมาลัย ลงใต้ถึงทะเล ไปตะวันตกถึงลุ่มน้ำสินธุ ทางตะวันออกถึงพรหมบุตร เป็นเรื่องของสภาพภูมิศาสตร์เพียงเท่านั้น อริยวัตร-วิถีแห่งอารยันแบบพราหมณ์เท่านั้นที่เป็นศูนย์กลางของทุกสิ่งในจักรวาล บรรดาผู้อยู่นอกขอบเขตคือมเลจฉะ ไร้อารยะ เป็นชาวป่าต่ำต้อย ระบบวรรณะของพราหมณ์กีดกั้นชนจำนวนมากอยู่นอกวรรณะ การติดต่อกับชาวต่างประเทศจากโพ้นทะเลจึงถูกวางไว้เป็นกฎข้อห้ามตามทฤษฎี ตรงกันข้ามกับผู้นับถือพุทธศาสนาซึ่งไม่ปฏิเสธเรื่องวรรณะ เรื่องราวการเดินทางทางทะเลจึงปรากฏอยู่ในวรรณกรรมพุทธศาสนาจำนวนมาก แต่ก็ใช่ว่าพราหมณ์จะไม่รู้ถึงโลกภายนอกเสียทั้งหมด ในส่วนที่ว่าด้วยศาสตร์ความรู้และประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต กฎเกณฑ์บางอย่างก็อาจถูกละเลยได้ ดังเห็นได้ว่าในตำรา *อรรถศาสตร์* ของโกฑิลญะเป็นต้น กล่าวถึงพ่อค้าอินเดียไปแสวงหาตัวยา เครื่องเทศและของหอม สำหรับบูชาพระเป็นเจ้าในแดนไกลถึงสุวรรณทวีป และพราหมณ์อินเดียจำนวนมากเข้าไปตั้งถิ่นฐานในดินแดนของฟูนานและคาบสมุทร (ซึ่งปัจจุบันคือคาบสมุทรมลายู) ตำนานเรื่องเล่าถึงความ

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

เป็นมาแห่งบรรพบุรุษ กษัตริย์ผู้สร้างเมือง หรือวีรบุรุษทางวัฒนธรรมของชนเผ่าและกลุ่มชนผู้ตั้งบ้านเมืองในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มักอ้างอิงถึงพราหมณ์ ซึ่งสอดคล้องกับหลักฐานในประวัติศาสตร์ว่าพราหมณ์มีความรู้มักเป็นผู้มีอำนาจอยู่ในราชสำนัก นอกจากพราหมณ์พ่อค้าอยู่ตามเมืองต่างๆ

บรรดานักเดินเรือและพ่อค้ากองคาราวานล้วนเป็นนักเล่าเรื่องราวสำคัญ เรารู้เรื่องราวมากหลายผ่านคนเหล่านี้ ชาดกในพุทธศาสนาอันเป็นวรรณกรรมเก่าแก่มีเนื้อหาหลากหลาย จำนวนมากเกี่ยวกับเรื่องการเดินเรือข้ามมหาสมุทร มิใช่เฉพาะเลียบชายฝั่ง ฉะนั้นเรื่องชาดกเหล่านี้นับเป็นหลักฐานชัดแจ้งแสดงถึงความรู้และทักษะในการเดินเรือข้ามสมุทรของคนพื้นเมืองอินเดียเช่นกัน ชาวทะเลมีเรื่องราวเกี่ยวกับยักษะ นาคา ปีศาจร้าย วิญญาณชั่ว และสัตว์ประหลาดในทะเลลึก ดังเช่น ชาดกเรื่อง *พ่อค้าเดินสมุทร* (Samudra vaṇija jat**ā**ka) เล่าว่า พ่อค้ากลุ่มหนึ่งขอยืมเงินเขามาทำเครื่องเรือน แต่ทำไม่เสร็จตามกำหนดเวลา จึงตัดสินใจหนีไปต่างประเทศ หลังจากต่อเรือลำใหญ่เสร็จก็ออกเดินทางแล่นใบไป ได้ลมดีเรือมาถึงเกาะแห่งหนึ่ง เต็มไปด้วยต้นมะพร้าวและผลไม้ บนเกาะนั้นมีพวกคนเรือแตกอาศัยอยู่

วรรณกรรมทางศาสนาเฉพาะอย่างยิ่งพุทธศาสนานั้น นอกจากที่เป็นพระไตรปิฎกและชาดกต่างๆ แล้ว ยังมีตำรับ ตำรา เรื่องเล่า ตลอดจนบันทึกการเดินทางของสงฆ์ กล่าวได้ว่า ลายลักษณ์อักษรส่วนหนึ่งแสดงออกถึงความเกี่ยวพันระหว่างการขยายตัวของศาสนากับการค้า

มิลินทปรัสนา (Milinda Prassna) หรือ *มิลินท์ปัญหา* กล่าวถึงชื่อเมืองท่าค้าขายมากมาย *“โอ! กษัตริย์ พระองค์เปรียบเสมือนกะลาสีเรือผู้มังคั่ง หลังจากตกลงค่าบริการกับเมืองท่าแล้ว ก็นำเรือเดินทางไปยังวังกะ ตะโกละ จีน โสพาระ สุรัตตะ อลัสสันตะ โกละปัฏนะ สุวรรณภูมิ และเมืองอื่นๆ”* ในบรรดาเอกสารฝ่ายพุทธศาสนาไม่มีเรื่องใดให้รายละเอียดถึงดินแดนโพ้นทะเลทางเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มากกว่า *มหานิเทสะ* เอกสารชิ้นนี้กล่าวถึงเมืองท่าทางตะวันออกไกลแล้วจบลงทางด้านตะวันตกทางฝั่งโสรัชตรหรือโสราษฏระ (Saurashtra) โยนะ (Yona คือแดนกรีก) และอเล็กซานเดรีย บรรดาชื่อสถานที่เหล่านี้นักวิชาการต่างตีความไปต่างๆ ว่าอยู่ที่ใดแน่ ชื่อบางชื่อเป็นชื่อสถานที่ในอินเดียและที่อื่นด้วย เช่น “ตะโกละ” หรือ “ตักโกละ” (Takkola) ซึ่งเรามักลงความเห็นกันว่าอยู่บริเวณคาบสมุทรตอนล่างของประเทศไทยปัจจุบัน ชื่อที่เป็นปัญหาอีกชื่อหนึ่งคือ “สุวรรณภูมิ” เป็นคำรวมเรียกอาณาบริเวณทางตะวันออกของอ่าวเบงกอล (ต่างจาก “สุวรรณทวีป” ซึ่งหมายถึงหมู่เกาะทอง)

หลักฐานเกี่ยวกับการฝึกหัดกะลาสีเรือและศาสตร์แห่งการเดินเรือปรากฏอยู่ในผลงาน *นิรยมัคคสูตร* (Niray**ā**maka S**ū**tra) ซึ่งมีรายละเอียดเกี่ยวกับการเดินทางทะเลอยู่เป็นจำนวนมาก แหล่งฝึกหัดความรู้เหล่านี้อยู่ที่เมืองท่าโสพาระ (Sopara) ทางฝั่งตะวันตก ในยุคโบราณ (๕๐๐ ปีก่อน ค.ศ.) ปรากฏมีคนเดินทางเรือร่วมกันเป็นจำนวนมาก แสดงว่าการเดินทางออกทะเลนั้นเป็นความเสี่ยงที่ผู้คนนิยมและเชื่อในศาสตร์แห่งการเดินเรือของผู้รู้อยู่เป็นจำนวนไม่น้อย

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

บทสนทนาในชาดกเรื่อง *มหาชนก* ตอนเรือแตก ระหว่างพระโพธิสัตว์ซึ่งเสวยพระชาติเป็นพ่อค้านักเสี่ยงโชคกับนางมณีเมขลา สะท้อนถึงความกล้าหาญและจิตมั่นในความพยายาม ในบางตอนคำพูดจะกล่าวถึงการสูญเสียชีวิตของกะลาสีเรืออย่างกล้าหาญด้วย แม้ไม่เห็นฝั่งอยู่ในสายตาแต่ก็ยังพยายามต่อไป (การเดินเรือแบบไม่เห็นฝั่งอยู่ในสายตามีนัยถึงการเดินเรือออกสู่น่านน้ำทะเลนอก ไม่ได้เลียบชายฝั่งดังก่อน) นางมณีเมขลาตามเรื่องเป็นเทพสตรีที่เคารพของนักเดินเรือในอินเดียฝ่ายใต้ บางทีถูกนับถือเป็นเจ้าแม่ในหมู่ผู้คนตั้งแต่แหลมโคโมรินถึงเคดะห์ บนคาบสมุทรมลายู และเฉพาะอย่างยิ่งแถบเมืองปุหาร์ ปากแม่น้ำฆาเวรี อันเป็นดินแดนของเหล่าทมิฬ มีศาสนสถานเฉพาะของเธอที่เมืองนี้ด้วย

ขอยกตัวอย่างบทสนทนาระหว่างพระโพธิสัตว์และนางมณีเมขลาประกอบดังนี้

พระโพธิสัตว์ : โอ! เทพสตรี ข้ามีความเชื่อมั่นอย่างมั่นคงในชีวิตว่าคนเราพยายามให้ไปไกลที่สุดเท่าที่จะไปได้ และเพราะฉะนั้นแม้ไม่เห็นฝั่งอยู่ในสายตา ข้าพเจ้าก็ยังจะพยายามไปให้ถึง

นางมณีเมขลา : เปล่าประโยชน์ที่จะแสดงความกล้าหาญของท่านในท้องทะเลนี้ มฤตยูจะวนเวียนอยู่กับท่านก่อนไปถึงฝั่งแน่นอน

พระโพธิสัตว์ : โอ! เทพสตรี ทำไมท่านจึงพูดเช่นนี้ แม้ข้าพเจ้าจะตายไปเพราะความพยายาม แต่อย่างน้อยข้าพเจ้าก็ยังปลอดภัยจากการเสื่อมเสียไร้ศักดิ์ศรี บุคคลผู้ซึ่งพยายามหนักเช่นข้าพเจ้านี้จะไม่เสียใจภายหลังเลย

นางมณีเมขลา : ทว่าความพยายามซึ่งถูกกำหนดมาแล้วว่าไม่ให้สำเร็จเช่นนี้ ความพยายามนั้นจะมีประโยชน์อันใดเมื่อเลี่ยงความตายไม่ได้

พระโพธิสัตว์ : บุรุษซึ่งถือเอาว่าเขาจะไม่มีวันข้ามมหาสมุทรได้และหยุดความพยายาม นั่นเป็นเพราะเขามีจุดอ่อนในตนเอง ไม่ว่าความสำเร็จจะเกิดขึ้นหรือไม่ก็ตาม บุรุษผู้ซึ่งวางแผนงานและพยายามมุ่งเพื่อความสำเร็จของตนดังนั้นแล้วเขาย่อมแน่ใจได้ในความสำเร็จ มีหลักฐานประจักษ์แจ้งอยู่แล้วว่าบรรดาสหายของข้าพเจ้าได้จมน้ำตายแต่ตัวข้าพเจ้ายังคงว่ายน้ำอยู่และมีชีวิตอยู่ ตราบเท่าที่พลังยังเหลืออยู่ในตัวข้าพเจ้า ข้าพเจ้าจะพยายามต่อไป ไม่ว่ากำลังใดหลงเหลืออยู่ ข้าพเจ้าก็จะพยายามข้ามมหาสมุทรไปให้ได้ [**Mahājanaka Jātaka**, Vol. VI, no. 539: 35-36.]

จากเรื่องราวเหล่านี้ทำให้เราเห็นได้ว่า เรือที่ใช้กันนั้นประกอบขึ้นจากแผ่นไม้สัก (d**ā**ruphala k**ā**ni) แล้วแล่นไปด้วยแรงลม “อีรักกะวายุยุตตา” (erakv**ā**yuyutta) ส่วนเรือนั้นประกอบด้วยสามเสา มีหูกรรเชียง (rigging) เรียกว่า ยตตะรัน (yottaran) ใบเรือคือ ซีตัม (sitam) แผ่นไม้ข้างเรือ (plank) เรียกว่า ปตะรานี (padarani) ใบเรือเรียก ลังกาเราะห์ (lankharoḥ) และคนถือท้ายเรือเรียก นิยมาโก (niyamako) ควบคุมการเคลื่อนไหวของเรือโดยอาศัยพังงาเรืออีกต่อหนึ่ง [**Jataka**, Vol. 1: 239.; Vol. 2: 111-112.; Vol. 3: 126.; Vol. IV: 17-21.]

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

การเดินเรือที่ปรากฏในชาดกก็เหมือนเช่นที่ชาวโฟนีเชียนหรือชาวบาบิโลนเนียนเดินเรือ ส่วนทางฝ่ายกะลาสีเรืออินเดียนั้นอาศัยนกนำทางด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเรือจะแล่นเข้าหาฝั่ง การใช้นกหาทิศทางเช่นนี้ทำโดยวิธีนำนกขึ้นเรือไปด้วย แล้วปล่อยนกเมื่อจะหาทางเข้าฝั่งตอนใดตอนหนึ่ง (*เกวัฏตะสูตรทีฆะนิกาย*/ Kevaḍḍhasutta Dighanikaya) พระพุทธเจ้าตรัสว่า พ่อค้าเดินเรือทะเลนำนกสำหรับนำทางติดตัวไปบนเรือด้วย ตามเรื่องในชาดกว่า ชนชาติอื่นไม่รู้จักนกชนิดนี้ จึงต้องซื้อจากพ่อค้าอินเดีย ซึ่งการใช้นกเช่นนี้เป็นที่รู้กันว่าถ้านกบินไปแล้วไม่กลับมาแปลว่าฝั่งทะเลอยู่ไม่ไกลนัก

ชาดกหลายเรื่องเกี่ยวกับการเดินทางทางทะเลชี้ให้เห็นถึงความยากลำบากของนักเดินเรือและกะลาสีเรือ พ่อค้าอีกจำนวนมากด้วย ทั้งหลายเหล่านี้ต่างเสี่ยงชีวิตที่จะเดินทางไปยังสุวรรณทวีป (คือเกาะทอง หมายถึงหมู่เกาะอินโดนีเซียปัจจุบัน) และรัตนทวีป (คือศรีลังกาที่อุดมไปด้วยอัญมณี)

ภเวรุชาดก (Baveru J**ā**taka) กล่าวถึงพ่อค้าแห่งเมืองพาราณสี เดินทางตามนกออกสู่ทะเลนอกได้นำนกยูงไปขยายในตลาดต่างประเทศ

สุปารกะชาดก (Supp**ā**raka J**ā**taka) ชาดกหมายเลข ๔๖๓ มีเรื่องของกะลาสีเรือใจหาญ เดินทางข้ามอ่าวเปอร์เซียคือ “คุระมาลา” (Khuram**ā**la) และ “อัคนีมาลา” (Agnim**ā**la) คือทะเลแดง

สังข์ชาดก (Sankha J**ā**taka) กล่าวถึงพราหมณ์ผู้หนึ่งชื่อสังข์ เดินทางไปยังสุวรรณทวีป สังข์ต่อเรือด้วยตนเองแล้วบรรทุกสินค้าจำนวนมากล่วงเข้าวันที่ ๗ เรือของพราหมณ์สังข์ก็มีรอยรั่ว บรรดาคนงานร่วมเรือพากันตกใจ แต่พราหมณ์สังข์มีสติดีได้เสพเนยเหลวและน้ำตาล ปีนขึ้นเสาเรือดูทิศทาง แล้วกระโจนลงทะเลลอยคออยู่เป็นเวลาถึงสิบวัน เช่นเดียวกับเรื่องมหาชนก นางมณีเมขลาก็มาปรากฏตัวต่อสังข์เช่นเดียวกัน

เป็นที่น่าสังเกตว่าเรื่องราวในชาดกนั้นกล่าวถึงเมืองท่าค้าขายทั้งทางด้านตะวันตกและตะวันออกของมหาสมุทรอินเดียว่ามีเส้นทางข้ามทวีปอยู่ทางตอนใน ต่างค้าขายระหว่างกันเองและกับประเทศทางด้านตะวันตก เมืองทางฝั่งทะเลตะวันตกที่ปรากฏชื่อได้แก่ ภรุกัจฉะ สุปารกะ โสพาระ และทางฝั่งตะวันออก เมืองต่างๆ เหล่านี้ติดต่อค้าขายกับศรีลังกาและสุวรรณทวีป ทำให้เห็นได้ว่าการติดต่อจากเมืองทางฝั่งตะวันตกไปตะวันออกโดยทางเรือนั้นมิใช่เป็นของแปลกใหม่ในหมู่คนอินเดียเช่นกัน

ดังอ้างมาแล้วใน *สุปารกะชาดก* ถึงเส้นทางการติดต่อว่า จากอ่าวเปอร์เซีย ตะวันออกเฉียงใต้ของอาระเบีย จนเข้าสู่อินเดีย ตามเมืองท่าต่างๆ ซึ่งได้มีการตีความและอธิบายเกี่ยวกับเรื่องนี้

จากเรื่องเล่ามาทั้งหมด เราจะเห็นได้ว่าเกิดทักษะการเรียนรู้เรื่องการเดินเรือในหมู่ชาวอินเดีย และได้รับการส่งเสริมจากพ่อค้า อีกทั้งการเดินเรือไม่ใช่เฉพาะพ่อค้า แต่เป็นคนหลากหลายอาชีพ ดูเหมือนว่าเรือแตกในมหาสมุทรอินเดียเกือบเป็นปรากฏการณ์ที่คาดหวังกันได้ ชาดกเรื่องหนึ่งกล่าวถึงสานุศิษย์ของพระพุทธเจ้ากัสสปะออกเดินเรือทะเลไปพร้อมกัลบกผู้หนึ่งแต่เรือแตก ทั้งสองต้องเกาะไม้กระดานลอยคอ

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

อยู่จนไปถึงเกาะแห่งหนึ่ง กัลบกได้ฆ่านกมากินเป็นอาหาร แต่เมื่อแบ่งอาหารให้สงฆ์ผู้เป็นมิตรก็ได้รับคำปฏิเสธ เขาเฝ้าแต่พร่ำบ่นสวดมนต์ จนมีเรือผ่านมาแวะรับทั้งสองกลับไปอินเดีย

มักเชื่อกันว่าถ้าเรือเผชิญอันตราย นั่นเป็นเพราะมีนักเดินทางตัวนำโชคร้ายเดินทางมาด้วย จึงต้องจับปล่อยลงทะเลให้ตายหรือพ้นไปเสีย [**Jataka**, Vol. 3: 124.] มีเรื่องเล่าว่า นักเดินทางโชคไม่ดีผู้หนึ่งชื่อมิตตะวินฏกะ (Mittavindaka) ได้เดินทางไปถึงเมืองท่าคัมภีระพบเรือลำหนึ่งกำลังจะออก จึงขอร่วมทางไปกับกะลาสีเรือ ตลอด ๖ วันไม่มีอะไรเกิดขึ้น จนวันที่ ๗ เรือก็หยุดลงเสียเฉยๆ บรรดานักเดินทางบนลำเรือจึงเสี่ยงทายว่าผู้ใดจะเป็นตัวโชคร้าย ผลปรากฏว่าตกอยู่แก่ชื่อของมิตตะวินฏกะ เขาจึงพากันจับตัวมิตตะวินฏกะผูกไว้บนแพแล้วปล่อยไปในทะเลเปิด

การเดินเรือนั้นถือเป็นเรื่องจริงจังและฝ่าวิกฤต ไม่สนุกสนานร่าเริง มีบ้างเหมือนกันที่กล่าวถึงดนตรีรื่นเริงในเรือ ชาดกเรื่องหนึ่งกล่าวถึงว่า นักดนตรีผู้หนึ่งชื่อ “สักกะ” (Sagga) ลงเรือเดินทางไปสุวรรณทวีปกับพ่อค้า ระหว่างทางคนก็ขอให้เขาร้องเพลง เสียงเพลงของเขาทำให้บรรดาฝูงปลาและสัตว์ทั้งหลายในท้องทะเลแตกตื่นจนเกือบทำให้เรือแตก [**Jataka**, Vol. 3: 124.]

ความสูญเสีย การเรียนรู้ และทักษะได้เกิดขึ้นในหมู่ชนผู้คุ้นเคยกับการเดินทางในมหาสมุทรอินเดีย นอกเหนือไปจากความเชื่อในอิทธิปาฏิหาริย์ของเทพว่าจะช่วยตนให้พ้นจากทุกข์ภัย อันตรายของการเดินเรือมีทั้งจากไซโคลน หินใต้น้ำ สัตว์ร้าย และโจรสลัด วรรณกรรมทางพุทธศาสนาอ้างว่าในอินเดียโบราณนั้นมีตำราเก่าแก่เล่มหนึ่งเป็นศาสตร์เกี่ยวกับการเดินเรือ รู้จักกันในชื่อว่า *นิรยมัคคสูตร* (Niryāma-ka Sūtra)* เป็นตำราสำหรับกัปตันเดินเรือและชาวทะเลทุกอาชีพ ตลอดจนพาหนะสำหรับการคมนาคมประเภทต่างๆ ทั้งทางบกและทางเรือ ในเรื่องนี้มีคำศัพท์เฉพาะทางเกี่ยวกับการเดินเรือและขนส่ง [Chandra, M., 1977: XX.]

อย่างไรก็ตามการเดินเรือในท้องทะเลส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับความชำนาญของลูกเรือและกัปตัน และนักเดินทางเอง พวกเหล่านี้ต้องมีความรอบรู้แม้กระทั่งเรื่องปลา เต่าในท้องทะเล ลมพายุทุกชนิด นอกเหนือไปจากความทรหดอดทนของทุกคนที่เกี่ยวข้อง ตัวอย่างที่ยกประกอบให้เห็นได้ชัดเจนที่สุดคือ การเดินทางของบรรดาหลวงจีนที่เดินทางไปจาริกแสวงบุญยังอินเดีย

ชาดกมาลา (ใน *สุปารกะชาดก* หมายเลขที่ ๔๖๓) กล่าวถึงความรู้เรื่องศาสตร์แห่งการเดินเรือ (*นิรยมัคคสูตร*) บรรดาพ่อค้าต่างชื่นชมว่าสุปารกะนั้นเป็นที่ชื่นชมของพ่อค้า เชื่อกันว่าเขาสามารถนำคนเดินเรือให้ถึงจุดหมายโดยปลอดภัยเสมอ ครั้งหนึ่งพ่อค้าจากสุวรรณทวีปได้ขอร้องให้สุปารกะเป็นนายเรือ (วราหนโร –หนารถ/ vāhanāro haṇārtha) เบื้องต้นเขาปฏิเสธเพราะอายุมากแล้วและสายตาไม่ใคร่ดี แต่ที่สุดก็ไม่อาจทนต่อการคะยั้นคะยอของพ่อค้าได้ ระหว่างทางได้เผชิญกับภยันตรายจากพายุไซโคลน ซึ่ง

---

* ผู้วิจัยไม่มีเวลาพอที่จะตรวจสอบเอกสารนี้โดยตรง หวังว่าจะมีท่านผู้สนใจอื่นช่วยตรวจสอบเรื่องนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อวงวิชาการ

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

สุปารกะก็พยายามให้กำลังใจบรรดาลูกเรือและนักเดินเรือทั้งหลาย แทนที่จะหวาดกลัวทะเลก็มองดูปลาดูนางเงือก ผู้คนพากันตกใจเสียงคลื่นคำราม กว่าที่จะรู้ว่านั่นคือเสียงของภูเขาไฟ พ่อค้าบางคนเริ่มบนบานกล่าวถึงเทพเจ้าอันตนนับถือให้มาช่วย ในที่สุดการเดินทางก็ผ่านอุปสรรคไปได้

ตัวอย่างที่น่าสนใจใน *ทิวยอวทาน* ก็คือ เรื่องที่แสดงว่าพ่อค้าและนักเดินทางซึ่งไปทางเรือนั้นมีจุดประสงค์ต่างกันและค่อนข้างขบขัน จะอย่างไรก็ตามเรื่องราวเหล่านี้สะท้อนความคิดอ่านของผู้คนเกี่ยวกับการค้าและการเดินเรือทะเลว่ามิใช่เพิ่งเกิดขึ้นในหมู่ชนพื้นเมือง ชาวน้ำ-ทมิฬ ซึ่งมีมานานแล้วตั้งแต่สมัยเมื่ออารยธรรมเป็นแรงจูงใจให้มนุษย์ใฝ่หาวัตถุและแสวงหาการแลกเปลี่ยนด้วยจิตวิญญาณอันนำไปสู่การติดต่อค้าขายที่กว้างไกล

ทิวยอวทาน เล่าถึงเรื่องโฆติการณะ (Kotikarna) ขออนุญาตบิดานำสินค้าไปขายทางทะเล บิดาจึงตีฆ้องร้องป่าวหาผู้ร่วมทางให้บุตรชายและเสนอให้ผู้ร่วมทางนั้นไม่ต้องจ่ายค่าใช้จ่ายหรือภาษีใด ในการเดินทางไปท่าเรือ โฆติการณะขี่ลานำสินค้าไป บิดาสั่งให้เขาอยู่ตรงกลางของกองคาราวานเพื่อความปลอดภัยขณะที่กองคาราวานหยุดพักอยู่ริมฝั่งทะเลที่ท่าเรือ เขาออกเดินทางโดยเรือเพียงไม่นานนักก็ถึงรัตนทวีปคือศรีลังกา ขายสินค้าแล้วจึงเลือกซื้ออัญมณีจำนวนหนึ่งเตรียมเดินทางกลับอินเดีย รอลมสินค้าพัดกลับสู่อินเดีย แต่เมื่อถึงแผ่นดินแล้วปรากฏว่ากองคาราวานได้ออกเดินทางต่อไปยังที่อื่นแล้ว โฆติการณะขี่ลาตามรอยไป ลานั้นแม้ช้าแต่สามารถตามรอยได้ถูกต้อง แต่โฆติการณะไม่พอใจที่มันช้าจึงใช้ไม้ตีให้เร่งรีบเดิน ลาเจ็บจึงเดินหลงไปทางอื่น อย่างไรก็ตามในที่สุดโฆติการณะก็กลับบ้านได้

อีกเรื่องหนึ่งเป็นเรื่องพี่ชายของปูรณะออกค้าขายลงเรือแล่นใบไปตามลม ไปถึงป่าไม้หอมแห่งหนึ่งพบว่าพ่อค้าอีกหลายคนพากันตัดต้นไม้หอมเหล่านั้น การกระทำนี้ทำให้มเหศวรยักษาโกรธเคืองจึงบันดาลให้เกิดพายุไซโคลนชื่อ *มหากาลวาตะ* (Mahakalikavata) พ่อค้าทั้งหลายหวาดกลัวมาก ต่างสวดมนต์ภาวนาเรียกเทพเจ้าที่ตนนับถือให้มาคุ้มครอง ทั้งเทพพื้นเมืองและเทพในศาสนาพราหมณ์ แต่ปูรณะนั้นมีบุญอำนาจคุ้มครองตนเอง ภยันตราย เช่น เรือหลงทิศออกนอกเส้นทางไปชนเข้ากับหินโสโครก แตกทำลายลงเป็นเสี่ยง ลมไซโคลนหรือมหากาลวาตะ หรืออีกชื่อหนึ่งเรียก *กาลีกาลวาตะ* (Kalikavata) คือลมเจ้าแม่กาลี น่ากลัวมาก

กล่าวกันว่าในการเดินทางทางทะเลนั้น นอกจากคลื่นยักษ์แล้วสัตว์ใหญ่ที่น่ากลัวมากคือ ปลาโลมา ปลาฉลาม และเต่ายักษ์ ครั้งหนึ่งพ่อค้า ๕๐๐ คนออกเดินทางทะเล เห็นฟ้าดำมืดจึงรู้สึกหวาดกลัวและถามนายเดินเรือว่าทำไมจึงเป็นเช่นนั้น นายเดินเรือก็ตอบว่า เพราะทะเลเป็นบ้านของมุก หอยสังข์ ปะการัง หิน ทองคำ หินรัตนชาติ ใครจะได้ของเหล่านี้ไปต้องเป็นผู้มีคุณธรรม ประพฤติดีต่อบิดามารดา ลูกชายลูกสาว ทาส คนงานเหมือง นอกจากนั้นต้องบริจาคสิ่งของให้แก่พราหมณ์หรือภิกษุสงฆ์ในพุทธศาสนา นอกจากนี้มีภัยจากโจรสลัดเสื้อน้ำเงินเข้าปล้น ฉะนั้นผู้จะเดินทางต้องพร้อมสละชีวิต และยกทรัพย์สินให้ลูกหลานเสร็จสิ้นแล้วจึงออกเดินทางเรือ คนกล้ามีน้อย เพราะโลกเราล้อมด้วยคนขลาดเขลา

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

เต็มไปหมด เหล่านี้เป็นคำข่มขวัญของนายเรือ ชนทั้งหลายได้ยินแล้วแทบจะละลายเหลวไปด้วยความกลัว แต่ในที่สุดเรือก็ถึงฝั่งรัตนทวีป พ่อค้าพากันแลกซื้อรัตนชาติ เรือรอให้ลมดีพัดมาอยู่ ๒-๓ วันแล้วก็แล่นใบกลับอินเดีย บางครั้งเหล่านักเดินทางเห็นปลาวาฬใหญ่อ้าปากกว้าง ฟันขาว ตาเป็นประกาย ทุกคนพากันสวดมนต์แต่ก็ไม่มีผลอันใด จนเมื่อเขาเหล่านี้นึกขึ้นได้ถึง *พระพุทธเจ้า* เพียงแค่นึกถึงปลาวาฬก็หุบปากอันใหญ่โต แล้วพ่อค้าก็รอดตายมาได้

นอกจากเรื่องราวเหล่านี้วรรณกรรมพุทธในภาษาสันสกฤตยังกล่าวถึงกระบวนการแลกเปลี่ยนหรือการจัดการธุรกิจ (transaction) ในหมู่ผู้ติดต่อค้าขายกัน ตลอดจนบทบาทของสมาคมวิชาชีพ ซึ่งพยายามเข้าควบคุมการดำเนินงานของพ่อค้าที่สมาคมไม่เห็นชอบด้วย แต่ถึงอย่างไรเรื่องราวเหล่านี้ก็แสดงถึงพัฒนาการของการค้าที่เริ่มมีการรวมตัวของผู้ประกอบการและการตั้งองค์กรเข้ามาเกี่ยวข้อง โดยที่อาจเป็นคนละส่วนหรือคนละบทบาทกับวรรณะในสังคมอินเดีย บรรดาสมาคมวิชาชีพเหล่านี้ต่างสร้างกฎเกณฑ์และระเบียบปฏิบัติของตนเอง

การค้าทางทะเลขยายตัวสูงสุดนั้นเมื่อแพร่ไปทางทะเลด้านตะวันออก พ่อค้าอินเดียใต้นำสินค้าไปสู่ศรีลังกา สุวรรณทวีป สุวรรณภูมิ

วรรณกรรมภาษาทมิฬยุคสังกัมเป็นหลักฐานชัดเจนว่า ชีวิตวัฒนธรรมและสังคมระดับเมืองตลอดจนการค้าในอินเดียข้างฝ่ายใต้ ได้นำความรุ่งเรืองมั่งคั่งมาสู่ผู้คนบ้านเมืองที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะการค้าทางบก-การค้าในมหาสมุทรอินเดียได้สัมพันธ์กันอย่างแยกไม่ออก จากฝั่งน้ำสินธุจนถึงอ่าวเบงกอล

วรรณกรรมยุคสังกัมกล่าวถึงเมืองใหญ่ๆ ทางตอนใต้และว่าเป็นที่อยู่ของพ่อค้าคาราวานคนสำคัญ ท่านเหล่านี้เดินทางค้าขายทั้งทางบกและทางทะเล

ศิลปาทิการาม วรรณกรรมภาษาทมิฬยุคสังกัม กล่าวว่าในเมืองปุหารหรือฆาเวริปัฏฏินัมเป็นที่อยู่ของหัวหน้าคาราวานค้าทางทะเล เรียก “มไนกาน” (mānāikan) และหัวหน้าคาราวานทางบกเรียก “มาสัต-ตุวัน” (masattuvan) มีหลายตอนกล่าวถึงความเคลื่อนไหวทางการค้าในเมืองฝั่งตะวันออก เช่น บริเวณเมืองท่าค้าขายที่เรียกว่า ฏอนไฏ (Tondi) อยู่บนฝั่งน้ำมักกะลี (Makkaliriver) แม่น้ำฆาเวรีลึกมากเช่นกันเรือใหญ่เข้าได้ ทางฝั่งเหนือของน้ำนี้เป็นที่ตั้งของเมืองท่าที่เรียกว่า ฆาเวริปัฏฏินัม เลยไปทางตะวันตกมีอีกเมืองหนึ่งชื่อ ปัฏฏินะปัคคัม (Pattinapakkam) ระหว่างสองเมืองนี้เป็นตลาดกลางแจ้งขนาดใหญ่ มีถนนสำหรับกษัตริย์เรียก “ราชมรรคา” สำหรับรถหรือพาหนะอื่นเรียก “รถมรรคา” ถนนของตลาดเรียก “อปนมรรคา” (apanamarga) ตามเมืองเหล่านี้นอกจากเป็นที่พำนักของราชสำนัก คนของทางการ กองทหาร ที่ปัฏฏินะปัคคัมยังเป็นที่อยู่ของพวกนักกายกรรม นักดนตรี ตัวตลก คนบอกเวลา และเจ้าหน้าที่ประเภทต่างๆ

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

สมัยโจฬะมีอำนาจ ตามฝั่งทะเลบางแห่งที่เป็นคลังสินค้า เช่นที่ “มารุวุปัคคัม” (Maruvupakkam) สร้างยกพื้นสูงสำหรับเก็บสินค้าด้วย เมื่อตกลงเรื่องเสียภาษีอากรเสร็จแล้ว สินค้าเหล่านี้จะถูกห่อปิดตราประทับด้วยอุ้งเท้าพญาเสือ อันเป็นสัญลักษณ์ของราชวงศ์โจฬะ

ศิลปาทิการาม ให้ภาพเกี่ยวกับเมืองปุหาร์หรือฆาเวริปัฏฏินัมค่อนข้างชัดเจน กษัตริย์ทรงร่ำรวยมากเป็นที่อิจฉาของทุกคน คาราวานทั้งทางบกและทางทะเลนำสินค้าต่างๆ เข้ามาสู่เมือง คำบรรยายแสดงถึงภาพท่าเรือหรือแม้แต่เขตนอกท่าเรือมีสินค้ามากมาย ชนหลายเชื้อชาติ อาทิ พวกยะวะนะ (ชาวกรีกหรือชาวต่างประเทศ) ก็สร้างที่พำนักหรูหราอยู่ในเมืองนี้ กะลาสีเรือจากทุกประเทศมาชุมนุมกัน ตามถนนมีร้านขายสินค้าต่างๆ น้ำมันหอม แป้งฝุ่น ดอกไม้ ธูป บางที่ขายผ้าไหม ปะการัง ไม้หอม เมอร์ฮ (myrrh) เครื่องประดับตกแต่งทุกชนิด มุกและทองคำ กลางเมืองมีกองสินค้าเต็มไปหมดเพื่อชั่งน้ำหนัก สินค้าล้วนมีชื่อเจ้าของและจำนวนปริมาณกำกับอยู่ ถนนที่เลียบฝั่งทะเลถูกกำหนดไว้เฉพาะสินค้าจากเมืองใดเมืองหนึ่ง เช่น ท่าเฉพาะสำหรับสินค้าจากมูซีรีสมีธงติดเป็นที่หมายไว้ บริเวณนี้ก็มีร้านขายของต่างๆ ด้วยเช่นกัน ตามร้านจุดไฟไว้ให้แรง บางตอนมีตะเกียงสำหรับคนหาปลา บางแห่งมีประภาคารที่หมายให้เรือรู้ทิศทางตอนกลางคืน มีเรือจับปลาขนาดใหญ่ลากอวนในแสงไฟริบหรี่ ท่ามกลางแสงต่างชนิดเหล่านี้ทำให้เมืองท่าดูสลัวราง ตามชายฝั่งบางส่วนเน้นเป็นที่พักผ่อน มีของขาย ผู้คนอาจมาหยุดพักดูพวกซึ่งตั้งแคมป์มาร่ายรำทำเพลง ผู้คนพากันแต่งตัวหลากสีสัน พูดภาษาแปลกๆ ปะปนกับสำเนียงภาษาของลุ่มน้ำฆาเวรี

สาระตอนหนึ่งใน *ปัฏฏินะปาลิ* (Paṭṭinappāḷi) กล่าวถึงความหลากหลายต่างๆ ในฆาเวริปัฏฏินัม มีโรงทานแจกอาหาร วัดในพุทธศาสนาและศาสนาเชนอยู่นอกเมือง อีกด้านหนึ่งของเมืองก็มีที่ให้พราหมณ์ทำพิธี “ยาจนา” (Yajñās) ในหมู่ประชากรของฆาเวริปัฏฏินัมนั้น ชาวประมงคนจับปลาค่อนข้างมีสถานภาพโดดเด่นมาก พวกเหล่านี้อยู่ตามชายฝั่ง อาหารหลักคือปลาและเต่าต้ม กีฬาโปรดของพวกนี้คือการจับแพะชนกัน (ram-fight) พอถึงวันหยุดงานก็จะเอาแหออกมาตากหน้าบ้านของตน เขาจะอาบน้ำทะเลก่อนแล้วมาอาบน้ำจืด แล้วไปกับผู้หญิงเต้นรำสนุกสนาน หรือบางทีก็เล่นกีฬาอื่นๆ ถ้าเป็นวันอื่นเขาก็ไม่ดื่มอะไร อยู่บ้านเพลิดเพลินกับดนตรี การละเล่น และการแสดง หลังจากใช้เวลาอยู่กับผู้หญิงของตนกลางแสงจันทร์แล้วก็พากันเข้าบ้าน [**The Silappadikaram**, 1939.; **Manimekhalai**, 1928.; Pillai, V.K., 1904.]

กล่าวโดยรวมได้ว่า วรรณกรรมทางพุทธศาสนานั้นมีเรื่องราวเกี่ยวกับการค้า พัฒนาการ และเครือข่าย ซึ่งการประกอบการเกิดขึ้นทั้งที่เป็นการค้าทางบกและทางทะเล บุคคลที่ร่วมในกิจการค้าประกอบด้วยชนจากหลายวรรณะ

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

บทที่ ๖
มิติกว้างของการค้ามหาสมุทรอินเดีย

๖.๑ สังเขปการค้าจีนและการขยายตัวของพ่อค้ามุสลิม ในน่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

การขยายอำนาจทางการค้าของจีนทั้งการค้าทางบกบนทางสายไหม ตลอดจนการค้าผ่านจีนใต้เข้าสู่น่านน้ำทะเลจีนใต้และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป็นบทบาทของจีนอันต่างไปจากเดิม จีนเคยยึดติดกับแบบแผนการค้าในระบบบรรณาการเป็นทางการระหว่างรัฐต่อรัฐ บนเงื่อนไขของการที่ประเทศซึ่งค้าขายกับจีนยอมรับในอำนาจและบารมีอันยิ่งใหญ่ของฮ่องเต้จีน การเข้าสู่เวทีการค้าของจีนเป็นพลังการเปลี่ยนแปลงใหม่ให้แก่การค้าในน่านทะเลทางใต้นี้

ความเปลี่ยนแปลงอันเกิดจากการขยายตัวของการค้ามหาสมุทรอินเดีย บรรดาพ่อค้าต่างชาติตลอดจนชุมชนพ่อค้าพลัดถิ่นและหรือเมืองการค้าและสถานีการค้าอันเกิดขึ้นตามเส้นทางสายไหมก็ดีและตามน่านทะเลก็ดี เป็นทั้งโอกาสและแรงกระตุ้นให้พ่อค้าเอกชนหรือพ่อค้าอิสระเข้ามามีบทบาทโดยที่บรรดาพ่อค้าเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของชุมชนซึ่งเกิดขึ้น ชาวฮินดูทั้งพราหมณ์ พ่อค้า มุสลิมอาหรับ ชุมชนจีน มุสลิมจีน ต่างตั้งถิ่นฐานอยู่ตามบริเวณชายฝั่งทะเลและเกาะต่างๆ ซึ่งจะเห็นบทบาทชัดเจนจากการเกิดเมืองการค้าเล็กๆ ยุคแรกขึ้น สัมพันธ์กับกลุ่มชนในพุทธ-ฮินดู และพุทธมหายานตันตระ ซึ่งต่อมาก็ได้เติบโตเป็นรัฐที่มีบทบาทสูงทางการค้า เช่น ไศเลนทร์วงศ์แห่งชวา และศรีวิชัย เป็นต้น บ้านเมืองเหล่านี้ล้วนมีผลประโยชน์ทางการค้าสัมพันธ์กับจีน ในส่วนของพ่อค้าจีนเองก็ได้ขยายไปตั้งถิ่นฐานอยู่ตามที่ต่างๆ เห็นได้จากการเติบโตของชุมชนจีนมุสลิมในสมัยต่อมา การเข้ามาของมุสลิมอาหรับพร้อมกับการแผ่ศาสนาอิสลาม ซึ่งส่งเสริมการเติบโตเคลื่อนไหวของพ่อค้าอิสระให้มีบทบาทมากยิ่งขึ้น นับเป็นปัจจัยจากภายนอกที่ได้เข้ามามีบทบาทเหนือการค้าและอำนาจในน่านน้ำมหาสมุทรอินเดียและเครือข่ายการค้าที่ขยายไปสู่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทั้งหมดทำให้เรากล่าวได้ถึงแบบแผนทางการค้าของมหาสมุทรอินเดียในมิติที่กว้างขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากบทบาทของชาวน้ำของมหาสมุทรอินเดียและน่านทะเลเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก่อนสมัยการเข้ามาของยุโรปในคริสต์ศตวรรษที่ ๑๕ ในช่วงเวลาดังกล่าวการค้าอันสัมพันธ์กับอำนาจและการเติบโตของกลุ่มชุมชนบ้านเมืองทั้งบนบกและชายฝั่งทะเลมีพลังและขยายตัวกว้างขวาง สามารถทำให้ชนบางกลุ่มเฉพาะอย่างยิ่งผู้ประกอบการทางการค้ามีอำนาจและกำลังต่อรองในสังคมได้

การศึกษาในมิติกว้างของการค้ามหาสมุทรอินเดียในที่นี้ได้ชี้ให้เห็นว่า การเคลื่อนไหวทางการค้าและหรือการแผ่อำนาจของกลุ่มชนและวัฒนธรรม ส่งผลให้ขอบข่ายการเปลี่ยนแปลงหรือการรับผลกระทบจากการเคลื่อนไหวดังกล่าวดำเนินไปในบริเวณที่ไม่อาจกำหนดพรมแดนได้แน่นอน ขณะที่

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ราชวงศ์โจฬะพยายามสร้างอ่าวเบงกอลเป็นทะเลสาบของตน แต่ชาวน้ำแห่งน่านทะเลเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก็สามารถเคลื่อนไหวข้ามพรมแดนแห่งอำนาจนี้ และขณะเดียวกันทะเลแห่งจีนก็ไม่ใช่พื้นที่ในพรมแดนอำนาจของจีนเพียงเท่านั้น

คำว่าน่านทะเลเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในที่นี้หมายถึงอาณาบริเวณที่หันออกสู่ทะเลหรือสัมพันธ์กับทะเล (seaward-looking realm; maritime realm) ในที่นี้จึงรวมบริเวณตอนล่างของคาบสมุทรมลายูฝั่งตะวันออกเฉียงใต้ของเวียดนาม เกาะและกลุ่มเกาะทั้งหลาย บริเวณนี้สัมพันธ์กับจีนตอนใต้ทั้งทางวัฒนธรรม ชาติพันธุ์วิทยา และภาษา อาณาบริเวณตะวันออกเฉียงใต้โดยรวมทั้งส่วนที่เป็นแผ่นดินและผืนน้ำ ในการศึกษาดั้งเดิมแบ่งออกตามการใช้ภาษาของผู้คนออกเป็น ๒ กลุ่มใหญ่ บนแผ่นดินใหญ่ในประเทศเมียนมาร์ ไทย กัมพูชา ลาว และส่วนใหญ่ของเวียดนาม ผู้คนพูดภาษาในกลุ่มตระกูลภาษา *มอญ-ขแมร์* รวมภาษาไท-กะได หรือตระกูลภาษาจีน-ทิเบต ส่วนผู้คนตามน่านทะเล (ซึ่งรวมพวกจามทางฝั่งทะเลตะวันออกเฉียงใต้ของเวียดนาม และทางตอนใต้ของคาบสมุทรมลายู) ตลอดจนเกาะและกลุ่มเกาะทั้งหลาย พูดภาษาในตระกูล*ภาษามลาโย-โปลีนีเซียน* รวมทั้งเกาะสิงคโปร์ (ก่อนที่จะมีคนจีนเข้ามาตั้งถิ่นฐาน) ในบางความเห็นถือว่าผู้ที่ใช้ภาษามลาโย-โปลีนีเซียนนั้นเป็นชาวน้ำ จีนลงมาค้าขายหลังสมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๕ ความเคลื่อนไหวทางการค้าน่านน้ำแถบนี้เริ่มปรากฏความพยายามที่จะสร้างอำนาจคุมน่านน้ำ การที่จีนเข้ามามีบทบาทค้าขายโดยตรงทำให้สุมาตราและน่านน้ำที่สัมพันธ์กันคือช่องแคบมะละกา อ่าวไทย และทะเลจีนใต้ กลายเป็นพื้นที่เพิ่มความสำคัญทางการค้า และนั่นคือบริบททางประวัติศาสตร์อันเปลี่ยนไปสำหรับความเติบโตของบ้านเมืองบนเกาะสุมาตรา เมื่อจีนเริ่มเข้ามามีบทบาทค้าขายโดยตรง ไม่ค้าขายผ่านคนกลางและหรือชาวน้ำหลายกลุ่มเหล่านั้น

เอกสารของอาหรับโดยรวมให้ภาพของน่านน้ำในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งแบ่งออกเป็นทะเลน้อย ใต้อำนาจของคนพื้นเมืองหรือคนในท้องถิ่น นอกเหนือไปจากการกล่าวถึงทะเลจีนหรือมหาสมุทรอินเดียซึ่งรู้จักกันโดยทั่วไป *สารานุกรมอัคบาร์ อัล-ซินวัล-ฮินด์*และนักเดินทางเช่น มัซอูดีและอาบู ซัยด์ ให้รายละเอียดเกี่ยวกับทะเลน้อยไว้ดังนี้

มหาสมุทรอินเดียปรากฏชื่อในสารานุกรมเรียกว่า บาฮฺร อัล-ฮินด์ (Baḥr al-Hind) แบ่งออกเป็นซีกตะวันตกและตะวันออก มหาสมุทรอินเดียอยู่ระหว่างคาบสมุทรอาระเบียและจีน แบ่งออกเป็น ๗ ทะเลน้อย เช่น

ทะเลบาฮฺร ลารฺวี (Baḥr Larvi) อยู่ระหว่างคาบสมุทรอาระเบีย เกาะลัคคาดีฟ (Laccadives) และมัลดีฟส์ (Maldives)

ทะเลบาฮฺร ฮาร์คันด์ (Baḥr Harkand) จากทะเลนี้ถึงรัมนี ฮาร์คันด์คือทะเลอ่าวเบงกอล

ทะเลบาฮฺร สะลาหิต (Baḥr Salahit) อยู่อีกด้านหนึ่งของรัมนี หมายถึงทะเลที่เป็นช่องแคบ (selat) ซึ่งมักหมายถึงช่องแคบมะละกา

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ทะเลบาฮฺร ซานไก (Baḥr Sankhai) อยู่ระหว่างจามปาและประตูเข้าสู่จีน (น่าจะอยู่ประมาณปลายแหลมอินโดจีนขึ้นไปถึงเวียดนามกลาง) บริเวณนี้อยู่ในเขตอิทธิพลทางการค้าของอาณาจักรฟูนานตั้งแต่ต้นคริสต์ศตวรรษ

ที่น่าสนใจอีกประเด็นคือเรื่อง “มลายู” ซึ่งปรากฏในเอกสารอาหรับตั้งแต่สหัสวรรษแรกและต้นสหัสวรรษที่สอง เรียกว่าเป็นทะเลมลายู ในฐานะเป็นชื่อสัมพันธ์กับกลุ่มชน (ที่ใช้ภาษามาเลย์หรือมลายูเก่า)

เอกสารทั้งเอกสารจีน-อาหรับ-จารึกต่างกล่าวถึงอาณาจักร “ศรีวิชัย” โดยสะท้อนถึงรูปแบบการเคลื่อนไหวของผู้คนชาวน้ำ การเกิดชุมชนการค้า และเมืองเล็กเมืองน้อยในน่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งล้วนมีการติดต่อค้าขายระหว่างกันเอง ค้าขายกับจีน ตลอดจนสังสรรค์ค้าขายกับชาวมุสลิมอินเดีย กระบวนการเคลื่อนไหวดังกล่าวนี้มีมาโดยตลอด และในบางจังหวะเวลาสามารถรวมตัวกันสร้างอำนาจคุ้มครองและควบคุม “ศรีวิชัย” เป็นอาณาจักรที่มั่งคั่งเสียจนเป็นที่กล่าวขานทั้งในตำนาน พงศาวดาร นิทาน เรื่องเล่าในบันทึกของพ่อค้าทางทะเลต่างกล่าวถึง “มหาราชาแห่งซาบัค” (Maharaja of Sabaj) และความมั่งคั่งของพระองค์ มหาราชาผู้นี้เองเป็นที่รู้จักกันว่าเป็นกษัตริย์แห่งศรีวิชัย

การค้านานาชาติที่เกิดขึ้นเหนือบริเวณมหาสมุทรอินเดียและน่านน้ำที่สัมพันธ์กันนี้ ไม่อาจกล่าวได้ถึงเอกภาพของกิจกรรมการค้าการขายอันเกิดขึ้นจากคนหลายกลุ่ม แต่อย่างน้อยก็ทำให้เราเห็นได้ว่าความพยายามที่จะควบคุมน่านน้ำของโจฬะก็ดี ความต้องการที่ศรีวิชัยคุมช่องแคบมะละกาก็ดี หรือแม้แต่ความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ประกอบการซึ่งรวมตัวกันในสังคมทมิฬ ความพยายามนี้ยังคงถูกยึดถือเป็นนโยบายหรือความหวังที่จะเห็นอำนาจในพื้นภูมิภาค คุมการเคลื่อนไหวทางเศรษฐกิจการค้าของตน จีนในสมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๑๔ และ ๑๕ ก็มีนโยบาย “ลงใต้” จนถึงขั้นส่งเสริมให้เกิด “มะละกา” เป็นเสมือนสถานีการค้าในบริเวณน่านน้ำแถบนี้ก่อนที่การค้าจะเข้าสู่จีน ภาพรวมเหล่านี้แสดงถึงศักยภาพและอำนาจที่เกิดขึ้นในพื้นภูมิภาค และเกิดขึ้นด้วยความหวังที่จะเป็นเอกเทศจากการแทรกแซงของมหาอำนาจภายนอก

๑. การค้าจีน

ช่วงเวลาอันยาวนานตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ ๔ ถึงปลายคริสต์ศตวรรษที่ ๑๔ นับรวมเป็นเวลาไม่น้อยกว่าหนึ่งสหัสวรรษ กล่าวได้ว่าเป็นยุคแห่งการติดต่อทางการค้าระหว่างจีนกับประเทศบ้านเมืองอื่น ซึ่งเห็นได้ชัดว่าการค้าที่เกิดขึ้นนั้นมิใช่การค้าใน*ระบบบรรณาการแบบจีน* (tributary trade) เสมอไป อีกทั้งในช่วงเวลาดังกล่าวการค้าครอบคลุมทั้งการค้าบนทางสายไหม การค้ามหาสมุทรอินเดีย และการค้าในน่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ราชวงศ์สำคัญซึ่งขึ้นมาปกครองจีนในช่วงนี้คือราชวงศ์ถัง ราชวงศ์ซ้อง ราชวงศ์หยวน และราชวงศ์เหม็ง (หมิง) ต้นสมัย ตลอดจนราชวงศ์ย่อยที่ขึ้นมามีอำนาจ

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

เป็นระยะเวลาสั้นรวมแล้วไม่เกินกว่า ๒๐๐ ปี ตรงกับสมัยราชวงศ์สุยและช่วงห้าราชวงศ์ อันเป็นยุคทองของพุทธศาสนาที่แพร่เข้าสู่เอเชียกลาง

ช่วงเวลานี้คือยุคทองแห่งการค้าของเอเชีย นำไปสู่การเกิด *นครการค้า* สำคัญขึ้น คนท้องถิ่นเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการติดต่อค้าขาย เกิดการรวมตัวของชาวน้ำในน่านทะเลเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เพื่อคุมอำนาจทางการค้าของตน และจัดการกับการเข้ามาติดต่อค้าขายของพ่อค้าจากต่างประเทศ โดยที่กลุ่มอำนาจใหญ่ของพื้นภูมิภาคคือ จีนและอินเดีย ได้มีบทบาทเคลื่อนไหวทางการค้าอย่างแท้จริง ทำให้เกิดเครือข่ายการค้าทางบกและทางทะเลที่สัมพันธ์กัน กลุ่มพ่อค้าและผู้ประกอบการซึ่งมีบทบาทในเครือข่ายการค้าอันกว้างขวางนี้คือ *ผู้ประกอบการในท้องถิ่น* เช่น ชนชาติผู้ใช้ภาษาทมิฬเป็นอาทิ และชาวน้ำบางกลุ่มในน่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น พวกที่ใช้ภาษามลายู ซึ่งล้วนมีบทบาทในการค้ามหาสมุทรอินเดียมาแต่ดั้งเดิม (ก่อนการค้าบนทางสายไหมซึ่งมุ่งสู่จีนโดยเฉพาะ) ตลอดจนมุสลิม-อาหรับซึ่งในช่วงเวลาหนึ่งได้สร้างทั้งอำนาจทางการเมืองการปกครองและการค้าเหนือภาคพื้นทวีปอินเดีย

อาหรับนั้นเป็นคู่ค้าสำคัญของจีนมาแต่เดิม มีบทบาทการค้าในโลกตะวันออกตั้งแต่ครึ่งหลังของคริสต์ศตวรรษที่ ๘ สมัยราชวงศ์อับบาส (Abbas) หรืออับบาสิด ตั้งเมืองหลวงอยู่ที่แบกแดด ทำการค้าข้ามสมุทรกับอินเดียและจีน แต่ลักษณะการค้าเห็นได้ชัดว่าไม่ได้เป็นเฉพาะคู่ค้าสองฝ่าย เพราะฉะนั้นจึงมีกิจกรรมการค้าเกิดขึ้นตามเส้นทางค้าด้วย ซึ่งส่งผลต่อความเปลี่ยนแปลงหลายอย่างในภูมิภาคเอเชีย ที่สำคัญได้แก่ การเกิด *เส้นทางค้าถาวร* ผู้คนชุมชนอันอยู่ในเส้นทางค้าก็เข้ามามีบทบาทในการค้าด้วย และที่สำคัญมากก็คือ มีหลักฐานการเกิดชุมชนต่างชาติมุสลิม-อาหรับ หรือแม้แต่ชุมชนจีนตามเกาะสำคัญทางการค้า นอกจากนี้การค้าจีนยังทำให้เกิดเมืองใหม่ หรือทำให้เมืองเก่าเดิมสำคัญขึ้นทั้งทางด้านกายภาพและการรับวัฒนธรรมอย่างชัดเจน ความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวไม่ได้เกิดจากอาหรับโดยตรง แต่เป็นผลรวมจากการค้าขายกับประเทศใหญ่ในแวดวงการค้านี้คืออินเดียและจีน ซึ่งได้เผยแพร่อารยธรรมวัฒนธรรมของตนพร้อมกับผู้คนที่เข้าไปตั้งถิ่นฐานตามที่ต่างๆ

เป็นที่น่าสังเกตว่าสมัยราชวงศ์หยวนปรากฏชื่อเมืองหลายแห่งบนคาบสมุทรมลายูและหมู่เกาะ ซึ่งเป็นเมืองสืบเนื่องมาจนปัจจุบัน เมืองเหล่านี้มีความเป็นมาตั้งแต่สมัยราชวงศ์ซ้องซึ่งในสมัยนี้การค้าต่างประเทศเป็นรายได้หลักของจีน ชื่อเมืองที่ปรากฏในพงศาวดารราชวงศ์หยวน (Yüan-shih) มีมากกว่า ๒๐ เมือง อาทิ

ตา-ลี (Ta-li) ปรากฏชื่อในพงศาวดารราชวงศ์หยวน ไม่ปรากฏชื่อในเอกสารอื่น มีผู้สันนิษฐานว่าได้แก่ เดลลิ (Delli) ทางฝั่งทะเลตอนเหนือของสุมาตรา แต่บางท่านว่าหมายถึงปัตตานี

นา-วาง (Na-wang) คือเมืองนาคูร (Nakur) เก่า อยู่ระหว่างกูลัม (Kulam) และสุมาตรา

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ติง-โก-เออร์ (Ting-ko-êrh) คือ เตง-ยา-นุง (Teng-ya-nung) หรือ ติง-โก-นู (Ting-ko-nu) ได้แก่ ตรังกานู

กิ-ลา-นิ-ไต (Ki-lan-i-tai) หรือกลันตัน

[Kuwabara, J.,: 83-86.]

นอกจากเมืองการค้าที่เกิดขึ้นตามน่านทะเลเอเชียตะวันออกเฉียงใต้แล้ว เมืองการค้าขนาดใหญ่อีกหลายเมืองก็ปรากฏในบริเวณจีนตอนใต้ด้วย

เอกสารคุวาบารา [*] กล่าวถึงการค้าระหว่างอาหรับ-จีนว่า พวกอาหรับออกจากอ่าวเปอร์เซีย ข้ามมหาสมุทรอินเดีย ผ่านคาบสมุทรไทย-มลายูไปถึงกวางตุ้ง (สมัยราชวงศ์ถังเรียก *กวางโจว* หรือกวางฟู) นอกจากกวางตุ้งก็มีเมืองท่าการค้าอื่นคือ หยางโจว (ในเฉียงหนาน) และฉวนโจว [**] (ในฟูเกี้ยน) บรรดาเมืองทั้งหมดนี้กวางตุ้งมั่งคั่งที่สุด สมัยราชวงศ์ซ้องได้ตั้งสำนักงานดูแลเรื่องสินค้าการเก็บภาษีที่กวางตุ้งและส่งเสริมให้ฉวนโจวเป็นเมืองท่าสำคัญขึ้นมาเทียบเท่าอีกแห่งหนึ่ง และตั้งสำนักงานขึ้นมาดูแลแบบเดียวกัน

ตลอดสมัยราชวงศ์ซ้องมีเมืองท่าติดทะเลของจีนทำการติดต่อค้าขายโดดเด่นคือ *กวางตุ้ง* และ *ฉวนโจว* แต่ปรากฏว่าช่วงคริสต์ศตวรรษที่ ๑๔ ฉวนโจวกลับเป็นที่รู้จัก เติบโตและมั่งคั่งกว่า แม้ในสมัยต่อมา (คือสมัยราชวงศ์หยวน) ทั้งมาร์โคโปโลและอิบนู บัตตูตา ล้วนกล่าวตรงกันว่า ฉวนโจวเป็นเมืองท่าการค้าที่ใหญ่ที่สุดในโลก (แทบจะขึ้นมาแทนที่กวางตุ้งเดิม)

ขอบเขตการทำงานของสำนักงานการค้าทางเรือของจีนขยายกว้างขวางยิ่งขึ้น สามารถเข้าไปจัดการดูแลเรือสินค้าจีนนอกแผ่นดินจีน และควบคุมดูแลให้พวก “คนป่าชาวเกาะ” ซึ่งเข้ามาตั้งชุมชนหรือสำนักการค้าในมณฑลฟูเกี้ยนและฉีเจียงทำตนเป็นระเบียบ คนพวกนี้เข้ามาตั้งแต่กลางสมัยราชวงศ์ถัง (ค.ศ. ๘๙๖) แล้ว

บรรดาเรือต่างประเทศเข้าสู่เมืองท่าฝั่งทะเลตอนใต้ของจีน จีนจำแนกและเรียกชื่อเรือต่างกันเป็นหลายประเภท คนพื้นเมืองซึ่งจีนเรียก “คนป่า” ก็ยังมีต่างประเภทกัน ที่สำคัญคือ ทำให้เรารู้ว่าคนป่าเหล่านี้หลากหลายกลุ่ม ล้วนมีบทบาทในการติดต่อค้าขายกับจีนทั้งนั้น พ่อค้าต่างประเทศเดินทางโดยเรือของตน มีจำนวนน้อยที่ใช้เรือจีน ปรากฏการณ์เช่นนี้ทำให้อนุมานได้ถึงความตื่นตัวทางการค้าของคน

---

[*] คุวาบาราอ่านวิเคราะห์เอกสารจีนเกี่ยวกับผู้อำนวยการใหญ่กรมการค้าทางเรือหรือกรมเจ้าท่าคือ ฉี-โพ (Shih-po) ท่านเจ้ากรมคือ ปู-โชว-เกง (P ‘u shou-keng) ท่านผู้นี้สืบเชื้อสายอาหรับและนับถือศาสนาอิสลาม เป็นผู้อำนวยการสำนักงานกรมเจ้าที่ฟูเกี้ยนเป็นเวลาถึง ๓๐ ปี [Kuwabara, 1928: 1-79; 1935: 1-103]

[**] ฉวนโจวเป็นชื่อในภาษาจีน พวกอาหรับหรือตะวันตกซึ่งมาค้าขายเรียก ไซตอน (Zayton) หรือไซตุน (Zaitûn, Zaytoun) ชื่อนี้เป็นชื่อต้นไม้ปลูกล้อมเมืองเป็นปราการ ทำให้ดูเสมือนเป็น “เมืองป้อม” ในความหมายของจีน

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

พื้นเมืองที่ร่วมค้าขายกับจีน เอกสารจีนกล่าวถึงเรือของชาติต่างๆ อันมีนัยถึงความตื่นตัวทางการค้าและความหลากหลายของผู้คนซึ่งเข้ามาติดต่อ คำเรียกชื่อเรือเหล่านั้นเช่น

คำเรียกภาษาจีน	**ความหมาย**
หนานไห่-โป (Nan-hai-po)	เรือทะเลใต้
ฝาน-โป (Fan-Po)	เรือคนป่าพวกฝาน
ปอซือ-โป (Po-ssu-po)	เรือเปอร์เซีย
คุน-ลุ้น-โป (K 'un-lun-po) หรือ คุน-ลุ้น-เฉง-โป (K 'un-lun-ch 'eng-po)	เรือจากประเทศคุน-หลุน หมายถึงเรือที่มาจากทะเลใต้นั่นเอง เพราะคุน-หลุนอยู่ระหว่างสิงหลและกวางตุ้ง
*สี-หยู-โป (His-y**ü**-po)*	เรือภูมิภาคตะวันตก
หมาน-โป (Man-po)	เรือคนป่าพวกหมาน
สี-หนาน-อี่-โป (His-nan-i-po)	เรือประเทศตะวันตกเฉียงใต้
ไฮ-โป (Hai-po)	เรือทะเล
หนาน-ฝาน-ไฮ-โป (Nan-fan-hai-po)	เรือคนป่าทางใต้ (มีเป็นจำนวนมากเป็นอาหรับ)
*โพ-โล-เหมิน-โป (Po-lo-m**ê**n-po)*	เรือจากประเทศพราหมณ์ เช่น เรืออินเดีย
ชี-ซื่อ-กัวะ-โป (Shih-tzu-kuo-po)	เรือประเทศสิงหล (สิงหล-ทวีป)
ไหว-กัวะ-โป (Wai-kuo-po)	เรือต่างชาติ (อาจหมายถึงทั้งเรือต่างชาติซึ่งมาค้ากับจีน หรือเรือจีนดำเนินกิจการค้าต่างชาติ

[Kuwabara, J.,: 35, 59, 61.]

ในการดำเนินการค้าของจีนนั้นใช้วิธีการพัฒนาเมืองให้เป็นศูนย์กลางการค้าทั้งในแผ่นดินจีน (เช่นเมืองท่าต่างๆ) และนอกแผ่นดินจีน ซึ่งได้ทำให้เมืองหลายเมืองกลายมาเป็นศูนย์กลางการค้าที่สำคัญของภูมิภาค จึงนำไปสู่เหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์น่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ๒ เหตุการณ์คือ การเกิดขึ้นของรัฐศรีวิชัย และเมืองท่าการค้าตามหมู่เกาะและริมฝั่งทะเล อีกเหตุการณ์หนึ่งคือ การส่งเสริมให้มะละกาเป็นเมืองค้าที่สำคัญ

ฉวนโจวกลายเป็นศูนย์กลางของคลังสินค้าสำหรับการค้าต่างประเทศของจีนตลอด ๓ ราชวงศ์ คือ ราชวงศ์ถัง ซ้อง หยวน ผู้บัญชาการเมืองท่า เจา-จู-กัว (Chao-ju-kuo) ได้แสวงหาข้อมูลจากชาวต่างประเทศที่ไปที่นั่นจนสามารถรวบรวมเขียนเป็นหนังสือชื่อ *ชู-ฟาน-ฉี* (Chu-fan-chih) บรรยายความ

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

เกี่ยวกับประเทศต่างแดนทั้งหลาย หนังสือเรื่องนี้เริ่มเขียนใน ค.ศ. ๑๒๒๕ เจา-จู-กัวเขียนว่า *"ประเทศของเราได้ตั้งสำนักงานที่ฉวนโจวและกวางโจว เพื่อตรวจตราการค้าต่างประเทศ"*

ในการดำเนินการค้าต่างประเทศทางทะเลของจีนนั้น จีนได้พัฒนาเมืองท่าค้าขายขึ้นมาเป็นศูนย์กลางคุมการค้าและกิจการค้าของชาวต่างประเทศก่อนเข้าสู่เมืองท่าของจีนอย่างเป็นระบบ ดังกรณีเมืองฉวนโจว ความยิ่งใหญ่ของเมืองท่าฉวนโจวนั้นเห็นได้จากพัฒนาการของเมืองนี้ซึ่งสั่งสมอำนาจและทรัพยากรมากพอจะเป็นรัฐเล็ก มีอำนาจเบ็ดเสร็จในตัวเองอยู่ทางใต้ ดังปรากฏเรื่องราวใน *ชีวประวัติของหลิวสุง-เสียว* (Liu Ts 'ung-hsiao) หลิวมีอำนาจหลังจากพวกตระกูลหยางเริ่มเสื่อมอำนาจลง (พวกตระกูลหยางตั้งอาณาจักรหมิน (Min) ครอบคลุมเหนือมณฑลฟูเกี้ยนทั้งหมด ฉวนโจวเป็นส่วนหนึ่งของมณฑลฟูเกี้ยนอยู่แต่เดิม) หลิวได้รวบรวมกองทัพขึ้นที่ฉวนโจว เมื่อ ค.ศ. ๙๔๔ ได้ผนวกทั้งอาณาจักรหมินและอาณาจักรหนานตาง นับได้ว่าการสถาปนาอำนาจของหลิวที่ฉวนโจว ทำให้สามารถควบคุมการค้าต่างประเทศและชนทางใต้

สมัยเมื่อราชวงศ์ถังได้ปกครองจีนเมื่อ ค.ศ. ๖๑๘ ราชวงศ์ถังปรับปรุงองค์กรทางการเมืองให้เข้มแข็ง และพยายามคุมอำนาจไว้ที่นครหลวงคือซีอานหรือฉางอาน ในยุคนี้มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจการค้าและขยายดินแดน ประชากรจำนวนมากเคลื่อนย้ายจากภาคเหนือลงสู่ภาคกลางและภาคใต้ ซึ่งมีที่ทำกินมากตามบริเวณลุ่มน้ำ และการค้าตามชายฝั่งทะเลและลงสู่ทะเลทางใต้ ขณะเดียวกันก็จัดระเบียบเส้นทางสายไหมให้ปลอดภัยสำหรับการค้า เช่น มีกองทหารดูแล มีสถานีหรือเมืองพักคนเดินทาง ตลอดสมัยราชวงศ์ถังมีชาวต่างประเทศเดินทางไปมาค้าขายและตั้งถิ่นฐานอยู่ในจีนจำนวนมาก สังคมระดับเมืองเกิดขึ้นตามเมืองสำคัญของจีนเวลานั้น ผู้คนต่างนับถือศาสนาตามความเชื่อของตน มีหลักฐานพ่อค้าอาหรับจากซีราฟและโอมานมาค้าขายตามฝั่งทะเลของจีนตั้งแต่เวลาที่ราชวงศ์อับบาสิดเพิ่งได้อำนาจ (คริสต์ศตวรรษที่ ๘) แม้ชาวต่างประเทศไม่ได้รับอนุญาตให้สมัครสมานกับคนจีน แต่ก็มีเสรีภาพในชุมชนพ่อค้าของตน และได้รับการส่งเสริมจากทางการให้ทำการค้าขายและพำนักอยู่ตามชุมชนของตน [Schafer, E.H., 1963: 12-24.]

เป็นที่น่าสังเกตว่าในสมัยราชวงศ์ถัง สินค้าของจีนซึ่งเป็นที่ต้องการของตลาดเวลานั้นมิใช่มีเฉพาะ "ไหม" อีกทั้งการผลิต-เลี้ยงไหมก็ไม่ใช่ความลับเฉพาะจีนอีกต่อไป ซีเรียและเปอร์เซียสามารถเลี้ยง-ผลิตไหมคุณภาพดีได้เช่นกัน นอกจากนี้ยังมีสินค้าจีนอย่างอื่นอีกอันเป็นที่ต้องการของชาวต่างประเทศ ได้แก่ เครื่องเคลือบเซรามิกส์อันขึ้นชื่อและเครื่องลายครามกระเบื้องเนื้อดี ซึ่งสินค้าดังกล่าวมีน้ำหนัก มากจำเป็นต้องขนส่งทางเรือ อาจเป็นด้วยเหตุนี้ที่การค้าทางทะเลเริ่มได้รับการส่งเสริมจากทางการโดยตรงตั้งแต่สมัยราชวงศ์ถังและเฟื่องฟูมากสมัยราชวงศ์ซ้อง ช่างจีนได้พัฒนาฝีมือการผลิตเซรามิกส์และเครื่องลายครามจนกลายเป็นสินค้าส่งออกต้องการไปทั่วโลกเวลานั้น ซึ่งอาจพิจารณาได้จากสินค้าซึ่งพบในซากเรือจมที่เบลิตุง เป็นต้น

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ช่วงระหว่าง ค.ศ. ๗๕๕-๗๖๓ จีนราชวงศ์ถังเผชิญกับการกบฏและการจลาจลวุ่นวายภายในกำลังทหารก็อ่อนแอ ไม่สามารถคุมให้เกิดความสงบบนเส้นทางสายไหมและเส้นทางคาราวานค้าในช่วงเวลาเดียวกันคือปลายคริสต์ศตวรรษที่ ๘ ชาวมุสลิมชนเผ่าในเอเชียกลางก็เริ่มสร้างอำนาจของตนในบริเวณที่เป็นตุรกีสถานปัจจุบัน ศาสนาอิสลามแพร่ไปในหมู่ชนเผ่าบริเวณนี้ และผู้คนเหล่านี้เข้ามาในเส้นทางการค้า และเผยแผ่ศาสนาอิสลามตามเส้นทางสายไหมด้วย ปัจจุบันชาวจีนซึ่งนับถือศาสนาอิสลามในเขตนี้เรียกว่าพวก “หุย” (Hui) ชาวจีนมุสลิมกลุ่มนี้ได้แพร่ไปทั่วประเทศจีนสมัยต่อมา จำนวนพ่อค้ามุสลิมและหรือชาวมุสลิมที่เข้าไปค้าขายในจีนนั้น ได้สร้างความขัดแย้งอย่างรุนแรงปลายสมัยราชวงศ์ถัง ประมาณ ค.ศ. ๗๕๘ ได้เกิดกบฏมุสลิมขึ้นที่เมืองกวางโจว อันเป็นเมืองท่าเรือและเป็นเมืองสำคัญของจีนทางใต้ มุสลิมเหล่านี้ขัดแย้งกับเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นจีน จนถึงขั้นเข้าปล้นเมือง ทำให้เมืองอยู่ในสภาพเสื่อมโทรมถึง ๔๐ ปี พอปลายสมัยราชวงศ์ถัง ฮ่องเต้วู่จงมีนโยบายกีดกันศาสนา สนับสนุนเฉพาะลัทธิเต๋า ผู้คนรวมต่อตัวกันก่อกบฏ หัวหน้ากบฏผู้หนึ่งชื่อ “หวงเฉา” (Huang Chao) ได้ยกกำลังเข้าปล้นเมืองกวางโจว (ที่ได้รับการทำนุบำรุงและสร้างขึ้นใหม่) ใน ค.ศ. ๘๗๙ พวกกบฏฆ่าคนจำนวนมากและขับไล่ชาวต่างประเทศ เฉพาะอย่างยิ่งชาวมุสลิมออกนอกเมือง

ตั้งแต่ปลายคริสต์ศตวรรษที่ ๑๐ ราชวงศ์ซ้องขึ้นมามีอำนาจต่อจากราชวงศ์ถังในปี ค.ศ. ๙๖๐ ตั้งเมืองหลวงอยู่ที่ไคฟง (Kaifeng) ในจีนตอนเหนือ สมัยนี้รัฐบาลมีนโยบายสนับสนุนการค้าทั้งการค้าผ่านรัฐและการค้าเอกชน (แต่การค้าเอกชนก็ยังต้องผ่านมาตรการบางอย่างของรัฐเช่นเดียวกัน) ราชวงศ์ซ้องไม่สามารถจัดการกับความวุ่นวายของชนเผ่าบนเส้นทางสายไหมได้ จึงสนับสนุนให้คนลงมาค้าขายทางตอนใต้ ราชวงศ์ซ้องแตกต่างจากราชวงศ์ถังตรงที่ทางการสนับสนุนให้สร้างกองทัพเรือเพื่อส่งเสริมการค้าอย่างชัดเจน

ราชวงศ์ซ้องสร้างกองทัพเรือเพราะต้องการปกป้องคุ้มครองการค้าให้พ้นเงื้อมมือโจรสลัดตามน่านน้ำ ซึ่งเป็นภัยคุกคามการค้าทางทะเลอยู่ในเวลานั้น การเดินเรือนั้นได้รับการส่งเสริมมากอยู่แล้วในสมัยราชวงศ์ถัง พอมาถึงยุคนี้พัฒนาการทางเทคโนโลยีต่างๆ ก็ก้าวหน้ามากขึ้น ในการสร้างเรือนั้นช่างได้ปรับปรุงโครงเรือ ทำการทดลองเกี่ยวกับหางเสือและใบเรือ สร้างเรือขนาดใหญ่ขึ้น ขนาดใหญ่มากเรียกกันว่า “ปลาวาฬ” เทคนิคทางด้านการเดินเรือก็มีพัฒนาการขึ้น ปรากฏอยู่ต่อเรือขนาดใหญ่ทั้งของรัฐและเอกชนในสมัยนี้ ประมาณปลายคริสต์ศตวรรษที่ ๑๑ เรือของจีนก็สามารถคุมน่านน้ำเอเชียตะวันออกไกลได้ [Manguin, Pierre-Yves, 1993: 204.] ในการส่งเสริมการค้าทางทะเลนี้รัฐมีนโยบายดำเนินการเฉพาะอยู่หลายเรื่องด้วยกัน เช่น ขุดลอกบริเวณที่เป็นอ่าวจอดเรือ การปรับปรุงทางน้ำภายใน การกำหนดเรื่องภาษีอากร การสนับสนุนคณะทูตการค้าต่างประเทศ ตั้งคณะกรรมการเกี่ยวกับการค้าทางทะเลประจำอยู่ตามเมืองท่าสำคัญ เป็นต้น [Jung-pang Lo, 1969: 64-65, 70-72.]

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ราชวงศ์ซ้องเผชิญปัญหากับชนเผ่าทางภาคเหนืออยู่ตลอดคริสต์ศตวรรษที่ ๑๑ จนกระทั่งในที่สุดราชวงศ์ส่วนหนึ่งย้ายราชสำนักลงไปทางใต้เมื่อต้นคริสต์ศตวรรษที่ ๑๒ แล้วตั้งเมืองหลวงใหม่อยู่ที่หางโจว เหตุการณ์นี้กลับส่งผลดีต่อการค้าทางทะเล ทำให้จีนได้ติดต่อการค้ากับอินเดียและตะวันออกกลางมากขึ้น เป็นธรรมดาอยู่เองที่พ่อค้ามุสลิมและชาวจีนมุสลิมย่อมได้ประโยชน์จากการนี้

กล่าวได้โดยรวมว่า ตลอดช่วงสมัยราชวงศ์ถัง-ราชวงศ์ซ้องมีอำนาจในจีน ทั้งสองราชวงศ์ส่งเสริมการค้าและการผลิตโดยรวม นอกจากความรุ่งเรืองของการค้าบนทางสายไหมซึ่งปรากฏเป็นหลักฐานรู้กันอยู่โดยทั่วไปแล้วนั้น ยังมีผลสัมพันธ์ต่อการค้ามหาสมุทรอินเดียที่ตามมาอีกหลายประการคือ เราได้เห็นแล้วว่าชาวน้ำในพื้นที่ เช่น ทมิฬ หรือชนผู้ใช้ภาษาทมิฬ ที่มีบทบาทในการค้ามหาสมุทรอินเดียมายาวนาน และสร้างลักษณะหรือแบบแผนอันโดดเด่นให้การค้านี้ ได้ทำให้พ่อค้าในไวศยวรรณะของสังคมอินเดียมีวิวัฒนาการเป็นกลุ่มผู้ประกอบการที่ทรงพลัง ครอบคลุมกิจการกว้างขวางข้ามมหาสมุทร เปิดโลกใหม่ออกสู่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หลายเหตุการณ์ได้พิสูจน์ให้เห็นถึงการดำเนินงานของสมาคมการค้าและบทบาทของพ่อค้าเอกชนหรือพ่อค้าอิสระ ตลอดจนการเติบโตของ “ทุน” สำหรับประกอบการ *ความเติบโตทางการค้ามหาสมุทรอินเดียจึงพ้องกับความรุ่งเรืองทางการค้าสมัยราชวงศ์ถังและราชวงศ์ซ้อง การขยายตัวของการค้าจีนและการค้าทมิฬ-อินเดียที่เกิดขึ้นนั้นเป็นบรรยากาศที่เอื้อต่อการเติบโตของชาวมุสลิมซึ่งเข้ามาพร้อมกับการค้าและการแพร่ศาสนา*

ในขณะที่ทมิฬ-โจฬะมีบทบาทสำคัญทางการค้าในการเปิดน่านน้ำมหาสมุทรอินเดียสู่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ด้วยมุ่งหวังให้อ่าวเบงกอลเป็นเสมือนทะเลสาบของโจฬะนั้น ความสำคัญของชนเผ่าชาวเกาะชาวน้ำที่เป็นกำลังสำคัญในการค้าทั้งกับอาหรับ จีน และชาวอินเดียใต้ สามารถรวมตัวกันทางการเมืองเกิดเป็นรัฐมีชื่อในจารึกว่า “ศรีวิชัย” เป็นตัวกลางทางการค้าติดต่อกับจีนและส่งสินค้าพิเศษเป็นที่ต้องการให้จีนโดยเฉพาะ ที่สำคัญ มีบทบาทคุมเส้นทางค้าบริเวณช่องแคบมะละกา ซึ่งเป็นปากทางที่จะเข้าสู่ทะเลจีนใต้และทำการค้าขายในหมู่ชาวท้องถิ่นกับพ่อค้าต่างชาติอีกด้วย กล่าวได้ว่า การค้าจีนและการขยายตัวของการค้ามหาสมุทรอินเดียเป็นแรงกระตุ้นให้เกิดความตื่นตัวในหมู่ชาวเกาะชาวน้ำในพื้นที่เพื่อให้แสวงประโยชน์ได้จากการค้าติดต่อ ตัวอย่างที่เห็นได้เด่นชัดคือ การเกิดรัฐศรีวิชัย

*ศรีวิชัย*นั้นเป็น “สหพันธ์กลุ่มเกาะ” ประกอบด้วยการรวมตัวของชาวน้ำผู้ใช้ภาษา “มลายูเก่า” เป็นหลัก ซึ่งมีอำนาจทางการค้าอย่างแท้จริงในช่วงเวลาตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ ๖-๑๘ เป็นอำนาจที่สัมพันธ์กับการขยายตัวทางการค้ากับพ่อค้ามุสลิมอาหรับและเปอร์เซีย อินเดีย และจีน ตามหลักฐานแล้วศรีวิชัยมีพัฒนาการสัมพันธ์กับความเชื่อในศาสนาฮินดู-พุทธศาสนามหายานตันตระอย่างชัดเจน อำนาจของศรีวิชัยเริ่มกระทบกระเทือนในคริสต์ศตวรรษที่ ๑๑ เมื่อโจฬะขยายอำนาจสู่คาบสมุทรมลายู แต่การค้าจีนซึ่งผูกพันอยู่กับพัฒนาการของชาวน้ำแห่งศรีวิชัยไม่ได้ลดความสำคัญลง เพราะจีนเองจะเป็นผู้เข้ามามีบทบาทคุมช่องแคบมะละกาโดยผ่านทางอำนาจใหม่ คือ มะละกา ซึ่งเป็นเสมือนสถานี

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

การค้าและเอมโพเรียมก่อนเข้าสู่จีน ผู้ควบคุมกลุ่มใหม่นี้กลับเป็นชาวน้ำผู้ใช้ภาษามลายูและมุสลิมในน่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นี้เอง

บทบาททางการค้าของพ่อค้ามุสลิมซึ่งมีต่อการค้าจีนนั้นโดดเด่นมากสมัยราชวงศ์หยวนปกครองจีนในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ ๑๓ ถึงกลางคริสต์ศตวรรษที่ ๑๔ แม้ราชวงศ์หยวนเป็นชนเผ่ามองโกลดูเหมือนไร้อารยธรรม แต่การเปิดตัวสู่การค้าขายในเอเชียกลางก็ทำให้ชนเผ่านี้มีโลกแห่งความรู้ความเข้าใจอันกว้างขวางของพ่อค้าซึ่งเดินทางทั่วแผ่นดินเป็นมรดกประจำตน นอกเหนือจากความเป็นนักรบและนักสู้ กองทัพของเจงกิสข่านบุกเข้าไปทั่วโลกในเวลานั้น ณ เวลาหนึ่งได้ผ่านเข้าสู่แหล่งวัฒนธรรมของเปอร์เซียในตะวันออกกลาง เมื่อมองโกลเข้าจีนได้ตั้ง “เบจิง” (Beijing) หรือปักกิ่งเป็นเมืองหลวง ขณะที่กลุ่มอำนาจที่ภักดีต่อราชวงศ์ซ้องตั้งตนอยู่ ณ เมืองหางโจวทางตอนใต้ แต่ก็ไม่สามารถสู้อำนาจของ “ปู-โชว-เกง” (P ‘u shou-keng) มุสลิมผู้บริหารการค้าทางทะเล ณ เมืองกวางโจว ซึ่งยอมขึ้นต่อ “กุบไลข่าน” ในที่สุดมองโกลก็ได้ครองครองจีนตอนใต้ ราชวงศ์ซ้องสิ้นสุดลง เมืองหางโจวที่ซึ่งมีชุมชนพ่อค้ามุสลิมขนาดใหญ่ตั้งอยู่ก็ตกอยู่ในกำมือของข่านมองโกล แม้มองโกลเป็นนักรบบนบกแต่ก็มีอำนาจพอที่จะใช้กองเรือของราชวงศ์ซ้องในอดีตท่องทะเลไปตามที่ต่างๆ ส่งเสริมให้คนจีนไปตั้งชุมชนพ่อค้าตามเกาะแก่งต่างๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ [Sar Desai, D.R., 1969: 52-53.]

นอกเหนือจากการค้าในระบบบรรณาการแล้ว พัฒนาการและการขยายตัวของการค้ามหาสมุทรอินเดียซึ่งได้รวมการค้าทางบก เฉพาะอย่างยิ่งการค้าบนทางสายไหมระหว่างจีนและนานาชาติต่างๆ นั้นเป็นภาพสะท้อนถึงการขยายตัวทางการค้าของจีน บทบาทของพ่อค้าเอกชนและพ่อค้าตามชุมชนพ่อค้าพลัดถิ่น ยิ่งกว่านั้นเราก็มิอาจปฏิเสธปฏิสัมพันธ์ระหว่างการแพร่พุทธศาสนาอันมีต่อการขยายตัวทางการค้าของจีนได้

๒. การค้าในเส้นทางสายพุทธศาสนาและความหลากหลายของวัตถุสินค้า

การเกิดพุทธศาสนาขึ้นในสังคมบนแผ่นดินภาคพื้นทวีปอันสัมพันธ์กับมหาสมุทรอินเดียนั้นนับเป็นความเปลี่ยนแปลงทางภูมิปัญญาอันยิ่งใหญ่ เป็นศาสนาใหม่สำหรับสังคมใหม่ซึ่งกำลังเปลี่ยนแปลงอยู่ในขณะนั้น พุทธศาสนาเกิดขึ้นท่ามกลางการเติบโตของสังคมระดับเมือง อันปรากฏอยู่ตามนครต่างๆ ในเวลานั้น ความคิดปรัชญาใหม่ทางสังคมที่ให้ความหมายแก่การกระทำ และการประพฤติปฏิบัติมากกว่าชาติกำเนิด กลายเป็นพลังส่งเสริมพัฒนาการของกลุ่มชนใหม่หลากหลายอาชีพในไวศยวรรณะ กล่าวได้ว่าพุทธศาสนาเป็นศาสนาซึ่งเอื้อต่อพัฒนาการของการค้าและกลุ่มชนในวรรณะพ่อค้าอย่างกว้างขวาง การที่พุทธศาสนาแพร่ไปทั้งทางบกและทางน้ำ ทั้งภายในและภายนอกประเทศสัมพันธ์โดยตรงกับการขยายตัวของกลุ่มชนพ่อค้า *เส้นทางสายพุทธศาสนาจึงก่อให้เกิดพ่อค้าผู้ประกอบการและชุมชนพ่อค้าขึ้นทั่วภาค พื้นทวีปและน่านน้ำ ทั้งนี้ย่อมหมายถึงว่าได้เกิดพ่อค้าเอกชนและพ่อค้าอิสระในหลายบริเวณที่พุทธ-ศาสนาและการค้าแพร่ไปถึง* ตามเส้นทางสายไหมได้เกิดชุมชนพ่อค้าและเมือง

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

การค้าเป็นจำนวนมาก ขณะเดียวกันก็ปรากฏหลักฐานเกี่ยวกับพุทธศาสนาที่ได้แผ่เข้าสู่บริเวณดังกล่าว และโดยเฉพาะอย่างยิ่งในน่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ชุมชนบ้านเมืองที่เกิดขึ้นระยะเริ่มต้นมีร่องรอยของการรับนับถือพุทธศาสนาอยู่บนเส้นทางหรือทำเลที่มีการติดต่อค้าขาย ปรากฏชื่ออยู่ในเอกสารจีนหลายชื่อด้วยกัน

ความเปลี่ยนแปลงของการค้าบนทางสายไหมส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการแพร่ของพุทธศาสนาจริงอยู่ในสมัยพุทธกาล พระพุทธเจ้าได้ส่ง “สงฆทูต” หรือ “มิชชันนารีสงฆ์” ประกาศศาสนาทางด้านนี้ บ้านเมืองหลายแห่งทางตะวันตกเฉียงเหนือของอินเดียจึงอยู่ในเส้นทางสายพุทธศาสนา ที่ขึ้นชื่อมากคือรัฐคันธาระหรือคันธารราษฎร์ (ในบริเวณอัฟกานิสถานปัจจุบัน) แต่เส้นทางสายนี้ปรากฏอย่างชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษรเมื่อประมาณคริสต์ศตวรรษที่ ๔ ซึ่งทำให้เราอนุมานได้ถึงปริมาณของธุรกิจการค้าขาย *ระหว่างจีน-อินเดีย*ที่เพิ่มมากขึ้น หลักฐานสำคัญที่สะท้อนการขยายตัวทางการค้าและเส้นทางค้าคือบันทึกการเดินทางของสงฆ์จีนผู้จาริกแสวงบุญยังอินเดียตามเส้นทางสายไหมและทางเรือทะเล แม้จำนวนผู้จาริกดูน้อยนิดเมื่อเทียบกับยุคปัจจุบัน ต้องเข้าใจด้วยว่าผู้เดินทางเหล่านี้เป็นเพียงเศษเสี้ยวส่วนหนึ่งของกองคาราวานและเรือสินค้าที่บรรทุกผู้คนเดินทางและพ่อค้า ในยุคที่การเดินเรือกลายเป็นเส้นทางคมนาคมอันเป็นที่รู้จักกันไปทั่ว สะท้อนถึงการขยายตัวทางการค้าอย่างมากมายของการค้าในมหาสมุทรอินเดีย และโดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงเวลาประมาณตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที ๗ ซึ่งเป็นยุคแห่งการเฟื่องฟูของการค้าบนทางสายไหมและตรงกับ**สมัยราชวงศ์ถัง**

ความรุ่งเรืองทางการค้าบนทางสายไหมและมหาสมุทรอินเดียมีอยู่จริง และเราก็ได้เห็นความหลากหลายของสินค้าอันไม่ได้มีเฉพาะพริกไทย เครื่องเทศ เครื่องหอม ของประหลาดเท่านั้น แต่มีทุกอย่างสำหรับสามัญชนคนทั่วไปใช้อุปโภคบริโภค ไม่เว้นแม้แต่วัตถุเภสัชกรรมและสินค้าในความศรัทธาเกี่ยวกับลัทธิความเชื่อต่างๆ *การขยายตัวทางการค้าเช่นนี้สามารถเกิดได้โดยเอกเทศโดยไม่จำเป็นต้องเป็นการค้าระดับรัฐหรือของรัฐเสมอไป ทั้งนี้โดยผ่านบทบาทของพ่อค้าอิสระหรือพ่อค้าเอกชนและหรือพ่อค้าตามชุมชนพ่อค้าพลัดถิ่น*

ยุคสมัยเมื่อพุทธศาสนาแพร่หลายอยู่ในอินเดียปรากฏทางคมนาคม ๓ เส้นใหญ่ที่ผู้คนใช้ติดต่อกันไปมา ทำให้ชุมทางบ้านเมืองแว่นแคว้นทั้งเหนือ-ใต้ ตะวันตก-ตะวันออก จากฝั่งมหาสมุทรหนึ่งถึงอีกฝั่งหนึ่ง ข้ามเขาที่สูงและทุ่งราบ บุกเบิกหนทาง เปิดโลกของคนพื้นเมืองอินเดียพ่อค้า และนักเดินทางจากโลกภายนอกมาแล้วแต่โบราณกาล มิใช่เพราะฝรั่งต่างชาติเข้ามาแผ่ลัทธิจักรวรรดินิยมและรุกล้ำทางเศรษฐกิจการค้าจึงเปลี่ยนประวัติศาสตร์โฉมหน้าใหม่ของอินเดีย ตลอดจนชุมชนบ้านเมืองในอาณาบริเวณอันกว้างขวางของมหาสมุทรอินเดีย

การคมนาคม ๓ เส้นทางคือ

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

๑. เส้นทางหลักของอินเดียโบราณอยู่ทางตอนเหนือคือ อุตรบถ เส้นทางนี้ผ่านแว่นแคว้นต่างๆ ของอินเดียเหนือไปถึงนาลันทาและตักศิลา บางตอนผ่านลุ่มน้ำคงคาและแม่น้ำอื่นอีกหลายสาย การเดินทางต้องอาศัยเรือข้ามฟาก กล่าวได้ว่าเส้นทางนี้เป็นการเปิดพื้นที่ลุ่มน้ำลำคลองอย่างกว้างขวาง ทำให้พ่อค้าจากฝั่งทะเลตะวันออกสามารถเดินทางภายในสู่ฝั่งทะเลด้านตะวันตกได้ สมัยพุทธกาลเส้นทางที่นายแพทย์ชีวกโกมารภัจเดินทาง แสดงถึงเครือข่ายของเมือง แว่นแคว้นสำคัญ และลำน้ำที่ใช้เป็นทางคมนาคมในตอนนั้น กล่าวคือ ท่านเดินทางออกจากกรุงราชคฤห์เพื่อไปศึกษายังนครตักศิลาโดยใช้เส้นทางหลักตอนเหนือของอินเดีย หรือที่เรียกว่า เส้นทางอุตรบถ (Uttarapatha route) แต่ในตอนกลับท่านต้องข้ามลำน้ำยมุนา อันเป็นสาขาหนึ่งของแม่น้ำคงคา เข้าสู่เวสาลีหรือไพศาลี แล้วจึงถึงกรุงราชคฤห์ (เส้นทางดังกล่าวนี้มีปรากฏอยู่ในชาดกทางพุทธศาสนาอีกด้วย เช่น อพันนะกะชาดก/ Apannaka Jataka)

พระพุทธองค์ทรงเคยเสด็จโดยใช้เส้นทางสายนี้จากเวรัญชา (Veranja) ไปยังพาราณสี

เส้นทางสายอุตรบถไม่ใช่เชื่อมเฉพาะในอาณาบริเวณตั้งแต่ราชคฤห์ถึงตักศิลาเท่านั้น ยังมีทางแยกไปทางอื่นอีกด้วย จากตักศิลามีเส้นทางแยกไปถึงจีน โดยสามารถตัดไปทางตอนเหนือหรือตอนใต้ของทะเลทรายทัคลามาคานทางใดทางหนึ่ง อ่าวเบงกอลก็เป็นที่รับสินค้าจากจีนด้วยเช่นกัน ที่สำคัญคือเมืองท่าชายฝั่งทะเลตัมราลิปติ อ่าวเบงกอล ซึ่งเป็นอ่าวจอดเรือที่มาจากจีน

๒. เส้นทางสายที่ ๒ เป็นเส้นทางที่มีชื่อเสียงรู้จักกันดีคือ เส้นทางจากกรุงราชคฤห์ไปยังกรุงสาวัตถี ซึ่งจะผ่านนครสำคัญ เช่น กบิลพัสดุ์ กุสินารา ปาฏลีบุตร นาลันทา เมื่อพระพุทธองค์ทรงจาริกเป็นครั้งสุดท้ายจากราชคฤห์ไปยังกุสินารา พระองค์ก็ใช้เส้นทางนี้

เส้นทางแยกสายสำคัญจากเส้นทางสายที่ ๒ นี้คือ จากนาลันทามีถนนแยกไปยังคยา อันเป็นชุมทางร่วมของถนนที่มาจากตัมราลิปติไปยังพาราณสี

๓. เส้นทางสายที่ ๓ มีชื่อเสียงมาก เพราะเชื่อมอินเดียตอนเหนือกับอินเดียใต้คือ ทักษิณบถ ถนนเริ่มจากสาวัตถีทางตอนเหนือไปสู่ประติสถานตอนใต้ เส้นทางนี้ผ่านนครสำคัญ อาทิ มหิสมาตี อุชเชนี วิทิสา โกสัมพี สาเกตุ ถึงสาวัตถี

จากนครเหล่านี้บางแห่งมีเส้นทางเชื่อมกับเมืองท่าชายฝั่งทะเลและลุ่มน้ำสินธุ เช่น จากมหิสมาติไปยังภรุกัจฉะ อุชเชนีเชื่อมกับภรุกัจฉะ และเมืองอื่นๆ ใกล้ฝั่งทะเล

มีถนนจากมิถิลาไปยังจามปา แล้วลงเรือจากจามปาไปยังตัมราลิปติ ฝั่งทะเลด้านตะวันออกสู่ “สุวรรณภูมิ” ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ในสมัยพุทธกาลนั้นนิยมขนส่งสินค้าทางน้ำภายในประเทศโดยอาศัยเครือข่ายลุ่มน้ำลำคลอง เช่นจากปากน้ำคงคาไปยังจามปา ปาฏลีบุตร เป็นต้น หรือจากปากน้ำยมุนาไปยังโกสัมพี

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

พระไตรปิฎกว่าแม่ชีสังฆมิตตาเดินทางโดยเรือจากปาฏลีบุตรไปยังตัมราลิปติ แล้วจึงข้ามทะเลไปศรีลังกา

เช่นเดียวกันคณะทูตศรีลังกาสมัยพระเจ้าเทวานัมปิยะติสสะเดินทางทะเลมาสู่ตัมราลิปติ แล้วลงเรือตามแม่น้ำคงคาต่อไปยังปาฏลีบุตร

เส้นทางค้าเหล่านี้ได้ถูกใช้เป็นเส้นทางสำหรับนักจาริกแสวงบุญทั้งในสมัยพุทธกาลและหลังจากนั้น การเผยแผ่พุทธศาสนาแต่ครั้งพุทธกาลได้เปิดทางสว่างและความรู้ทางภูมิปัญญาแก่ผู้คนชนเผ่าในเอเชียกลางจำนวนมาก ระหว่างจีนและอินเดียนั้นพุทธศาสนาแพร่ไปตามเส้นทางค้าสายหลักซึ่งใช้ติดต่อกันคือ เส้นทางสายไหม แม้ลัทธิขงจื้อจะมีอิทธิพลต่อการเมืองการปกครองของจีน แต่พุทธศาสนาก็ได้แพร่ไปในหมู่ชาวจีนอย่างกว้างขวาง บางยุคสมัยฮ่องเต้และคนในราชสำนักจีนก็ให้ความสนใจพุทธ-ศาสนาด้วย การติดต่อระหว่างคนในสังคมจีนและอินเดียทางด้านวัฒนธรรมความเชื่อจึงเกิดมีขึ้นควบคู่ไปกับการแลกเปลี่ยนค้าขายทางการค้าแลกเปลี่ยนผลผลิตอันเป็นที่ต้องการระหว่างกัน ในบางยุคสมัยวัตถุอันสัมพันธ์กับศรัทธาความเชื่อในทางพุทธศาสนาก็ได้กลายเป็นสินค้าที่ต้องการของผู้คน *การค้าในเส้นทางสายพุทธศาสนา* จึงเกิดขึ้น *ขยายขอบเขตจากสินค้าในความศรัทธาเป็นสินค้าที่สังคมโดยทั่วไปต้องการ ผ่านการติดต่อค้าขายระหว่างพ่อค้าเอกชนด้วยกันเอง และหรือกับรัฐและราชสำนัก* ในระยะแรกสงฆ์ซึ่งจาริกแสวงบุญระหว่างจีน-อินเดียมีบทบาทอยู่ไม่น้อยในการที่จะทำให้ผลผลิตสินค้าของแต่ละประเทศเป็นที่รู้จักนอกเหนือจากที่บรรดาสงฆ์เหล่านั้นเป็นเสมือนทูตทางวัฒนธรรม

เบื้องต้น ความสนใจในพุทธศาสนาของคนจีนยุคนั้นนอกจากต้องการเดินทางไปจาริกแสวงบุญยังแผ่นดินพระพุทธเจ้าแล้ว ยังพยายามแสวงหาพระไตรปิฎกต้นฉบับภาษาอินเดียเพื่อแปลเป็นภาษาจีน สงฆ์จากอินเดียเดินทางผ่านเส้นทางสายไหมเพื่อช่วยแปลพระไตรปิฎกเป็นภาษาจีนก็มี สงฆ์จีนซึ่งนิยมจาริกไปอินเดียแสวงหาพระไตรปิฎกฉบับถูกต้องก็มีเป็นจำนวนมาก อีกทั้งการจาริกไปยังสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ทางพุทธศาสนาเพื่อแสดงถึงศรัทธาอันยิ่งใหญ่ ก็เป็นแรงจูงใจให้สงฆ์จีนจาริกแสวงบุญที่อินเดียมากจำนวนขึ้น

สงฆ์จีนรูปหนึ่งชื่อ *ฟาเสียน* หรือฉี-ฟา-เสียน (Shih-Fa-Hsien) เดินทางข้ามทวีปตามเส้นทางสายไหมไปยังอินเดียในช่วงปี ค.ศ. ๓๙๙-๔๑๔ (ตรงกับสมัยราชวงศ์ฉินของจีน) ฟาเสียนนั้นเป็นนักเดินทางผู้ยิ่งใหญ่ของยุค บันทึกของท่าน* ทำให้เราได้รู้ว่าการติดต่อระหว่างจีน-อินเดียผ่านเอเชียกลางโดยเส้นทางสายไหมแล้ว ยังมีเส้นทางคมนาคมทางน้ำจากอ่าวเบงกอลของมหาสมุทรอินเดียผ่านเข้าสู่

---

* บันทึกของฟาเสียนมีผู้ถ่ายทอดจากภาษาจีนเป็นภาษาอังกฤษหลายฉบับด้วยกัน เช่น ฉบับแปลโดย James Legge (1886) และฉบับแปลโดย H.A. Giles (1923, 1956) ที่แปลเป็นภาษาไทยฉบับเก่าสุดคือ ฉบับของพระยาสุรินทรฦๅชัย (จันทร์ ตุงสวัสดิ) จากต้นฉบับของ James Legge อย่างไรก็ตามในปัจจุบันที่การค้นคว้าเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ตอนนี้ก้าวหน้ามากขึ้น เห็นได้ว่าฉบับแปลโดย Giles นั้นค่อนข้างสอดคล้องกับหลักฐานข้อเท็จจริงอื่น

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

น่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และสู่ทะเลจีนใต้ของจีนอีกด้วย อีกทั้งเป็นเส้นทางคมนาคมค้าขายทางทะเลอันเป็นที่รู้จักกันดีในหมู่ผู้คนชุมชนน้ำในพื้นถิ่น ไม่ว่าทมิฬและชาวน้ำมลายู และพ่อค้าต่างชาติ ทั้งเปอร์เซีย อาหรับ เป็นอาทิ สมัยเมื่อฟาเสียนจะเดินทางไปอินเดียนั้น สงฆ์ทั้งหลายในจีนต้องการพระไตรปิฎกฉบับที่สามารถใช้เป็นหลักปกครองคณะสงฆ์ได้อย่างถูกต้องตรงตามพระพุทธองค์บัญญัติ คือ พระวินัยปิฎก นอกจากนี้สงฆ์เหล่านั้นต้องการเรียนภาษาสันสกฤตกับครูชาวอินเดีย เพื่อแปลพระไตรปิฎกโดยตรงไม่ผ่านภาษาอื่นดังก่อน และยังประสงค์จาริกไปยังสังเวชนียสถานทั้งสี่ในอินเดีย ฟาเสียนจึงเป็นสงฆ์จีนท่านแรกที่บรรลุวัตถุประสงค์นี้ครบถ้วน ขณะเดินทางนั้นท่านอายุ ๒๕ ปี และใช้เวลาทั้งหมดในการเดินทางและแสวงหา ๑๔ ปี

ฟาเสียนเดินทางผ่านทะเลทรายและเมืองหรืออาณาจักรต่างๆ ๓๐ แห่ง ได้มีโอกาสบูชาพระบรมสารีริกธาตุตามที่ต่างๆ ข้ามเขาสูงที่มีหิมะปกคลุมตลอดปีผ่านช่องคาราโครัม (Karakoram) ทิวเขาหิมาลัย จนถึงอินเดียตอนเหนือที่ซึ่งมีสงฆ์ฝ่ายหินยานพำนักอยู่จำนวนหนึ่ง แต่ในเมืองนี้กลับมีพระพุทธรูปขนาดใหญ่แทนองค์พระศรีอาริยเมตไตรย พระโพธิสัตว์แห่งอนาคต ฟาเสียนได้รับการบอกเล่าว่า หลังจากมีการประดิษฐานพระโพธิสัตว์แล้ว เหล่าสงฆ์ก็เดินทางจากอินเดียพร้อมพระไตรปิฎกและเริ่มเผยแผ่คำสอนของพระพุทธเจ้า นั่นคือ ฟาเสียนและสงฆ์ร่วมทางข้ามอัฟกานิสถาน ปากีสถาน จนเข้าสู่ลุ่มน้ำคงคาของอินเดียปัจจุบัน ท่านได้พบพระพุทธภัทร (Buddhahadra) พระอาจารย์ผู้มีชื่อเสียงขณะนั้น ภายหลังท่านทั้งสองร่วมแปลพระไตรปิฎกด้วยกัน

ฟาเสียนเดินทางจากจีนไปอินเดียโดยใช้เส้นทางบกแต่กลับทางทะเล ฟาเสียนเดินทางโดยเรือจากศรีลังกา ช่วงเวลาเดินทางกลับของท่านอยู่ระหว่าง ค.ศ. ๔๑๓-๔๑๔ (ต้นคริสต์ศตวรรษที่ ๕) ความสำคัญอยู่ตรงที่ว่า ท่านเดินทางผ่านช่องแคบซึ่งสันนิษฐานกันว่าเป็น “ช่องแคบมะละกา” อีกทั้งยังปรากฏด้วยว่าท่านเดินทางโดยเรือขนาดใหญ่ มีผู้โดยสารจำนวนมาก แสดงว่าเส้นทางนี้เป็นเส้นทางที่รู้จักกันดีและเป็นเส้นทางเดินเรือสำคัญ (ดังปรากฏว่าฟาเสียนหยุดและเปลี่ยนลงเรือขนาดใหญ่อีกลำหนึ่งเดินทางต่อไปได้) จึงเป็นเส้นทางที่เปิดพื้นที่ออกสู่การติดต่อทางการค้า และส่งผลให้เกิดชุมชนบ้านเล็กเมืองน้อยขึ้นตามหมู่เกาะใกล้เคียงปรากฏชื่ออยู่ในเอกสารจีน การเดินทางผ่านช่องแคบมะละกาจะเป็นการเปิดเส้นทางการค้าของบ้านเมืองบริเวณช่องแคบลงมาถึงเกาะสุมาตราในทะเลใต้ก่อนต่อไปจีน ขณะเดียวกันก็ลดทอนความสำคัญของเมืองท่าการค้าเดิมเช่น ฟูนาน ให้ออกนอกเส้นทางค้า แต่ดึงเอาบรรดาหมู่เกาะทั้งหลายให้อยู่ในวงจรการค้าของทะเลใต้ เช่น เกาะบอร์เนียว สุมาตรา (ซึ่งเปิดออกสู่ทั้งช่องแคบมะละกาและช่องแคบซุนดา) และโดยเฉพาะอย่างยิ่งคาบสมุทรมลายู

ฟาเสียนบันทึกไว้ว่าได้เดินทางโดยเรือสินค้าขนาดใหญ่ บรรทุกคนได้มากกว่า ๒๐๐ คน ออกเดินทางไปทางตะวันออกได้ ๒ วันก็พบพายุลูกเห็บ บรรดาพ่อค้าพากันทิ้งสิ่งของหนักลงทะเลเพื่อให้เรือเบา รวมทั้งตัวฟาเสียนด้วย แต่เขากลัวว่าจะต้องทิ้งพระไตรปิฎกและพระพุทธรูปจึงอ้อนวอนขอความ

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

คุ้มครองจากเจ้าแม่กวนอิม เรือค้าเผชิญพายุลูกเห็บอยู่ ๑๓ วันก็มาถึงเกาะแห่งหนึ่ง ได้หยุดซ่อมแซมเรือรั่วแล้วเดินทางต่อไป ฟาเสียนบรรยายว่า ในทะเลเต็มไปด้วยโจรสลัด ถ้าใครได้พบหมายถึงความตายเท่านั้น มหาสมุทรดูไร้ขอบเขตแทบว่าจะแยกตะวันตกและตะวันออกไม่ถูก คลื่นลูกใหญ่กระแทกกันเป็นประกายเหมือนไฟ เต่าทะเล เหรา อันเป็นสัตว์น้ำลึก เมื่อท้องฟ้าเปิด แยกทิศตะวันออกและทิศตะวันตกได้ว่าอยู่ด้านไหน จึงสามารถเลือกเส้นทางเดินทางถูก ต่อมาอีก ๙๐ วันก็ถึงประเทศชื่อ เยห์-โพ-ตี (Yeh-p'o-ti) เป็นดินแดนซึ่งศาสนาพราหมณ์เฟื่องฟู ส่วนศาสนาพุทธไม่อยู่ในสถานะดีนัก อยู่ในประเทศนี้ ๕ เดือน ฟาเสียนจึงอาศัยเรือพ่อค้าอีกลำหนึ่งเดินทางต่อไป (เป็นเรือใหญ่บรรทุกคนได้เกิน ๒๐๐ คน) นักเดินเรือเตรียมของใช้และอาหารให้เพียงพอสำหรับ ๕๐ วัน ในวันที่ ๑๖ ของเดือนที่ ๔ เรือก็เริ่มเดินทาง ฟาเสียนจึงเข้าจำศีลบนเรือ

เส้นทางเดินเรือมุ่งตะวันออกเฉียงเหนือเพื่อไปยังกวางตุ้ง เดือนหนึ่งผ่านไปเรือก็เผชิญกับพายุลูกเห็บและฝนตกหนัก พ่อค้าซึ่งต้องการกลับบ้านล้วนตกใจ พราหมณ์ผู้หนึ่งกล่าวหาว่าสงฆ์ในพุทธ-ศาสนาเช่นฟาเสียนนำความวิบัติมาให้ ควรเอาไปปล่อยเกาะเสียที่ใดที่หนึ่ง แต่ผู้คุ้มครองฟาเสียนขัดขวางความคิดนี้

เรือฝ่าพายุไป ๗๐ วันจนอาหารและน้ำเกือบหมด ต้องปันน้ำและใช้น้ำทะเลปรุงอาหาร

ที่ปรึกษาการเดินเรือตั้งข้อสังเกตว่าพวกเขาอาจหลงทาง เพราะโดยปกติแล้วการเดินทางไปกวางตุ้งใช้เวลา ๕๐ วันเท่านั้น แต่นี่เกินเวลามาหลายวันแล้ว จากนั้นจึงเปลี่ยนทิศเดินทางไปทางตะวันตกเฉียงเหนืออีก ๑๒ วัน ๑๒ คืนก็ถึงทิวเขาบาว (จังหวัดชานตุง ปัจจุบันอยู่ในมณฑลเกียวโจว)

นักวิชาการสันนิษฐานว่าพายุที่เรือของฟาเสียนเผชิญคือ *พายุไซโคลนในอ่าวเบงกอล* เกาะที่พบคือ *เกาะอันดามัน* หลังจากนี้จึงเข้าสู่เส้นทางที่ถูกต้อง เดินทางอีก ๙๐ วันถึงเย่ห์-โพ-ตี่ ฟาเสียนพำนักอยู่ที่นี่ ๕ เดือน จนถึงกลางเดือนพฤษภาคม แล้วรอเวลาลมมรสุมที่ทำให้เรือผ่านเข้าไปช่องแคบมะละกาได้อย่างปลอดภัยในการเดินทางได้ พายุที่พบอีกครั้งหนึ่ง สันนิษฐานว่าคือ *พายุไต้ฝุ่นในทะเลจีนใต้* [Wheatley, P., 1961: 37-41.]

เรื่องการเดินทางโดยเรือข้ามสมุทรจากมหาสมุทรอินเดียเข้าสู่ทะเลใต้ตามบันทึกของฟาเสียนนับเป็น *หลักฐานสำคัญซึ่งยืนยันความสำคัญของเส้นทางช่องแคบมะละกา* ในคริสต์ศตวรรษที่ ๕ อันเป็นช่วงเวลาของการเดินทาง จึงนับได้ว่าเป็นหัวเลี้ยวหัวต่อของการที่การค้าทางทะเลเข้าสู่ทะเลจีนใต้เริ่มเปลี่ยนทิศทาง จากความคุ้นเคยเดิมที่ผ่านเข้าทะเลชวา โดยมีชวาเป็นศูนย์กลางการค้าสำคัญทางด้านนี้ (เมืองสำคัญที่กล่าวถึงในเอกสารจีนเช่น โฮ-โล-ตัน ในชวาตะวันตก และโกะ-หยิง ในช่องแคบซุนดา) มาเป็นการใช้ช่องแคบมะละกา เพิ่มความสำคัญให้แก่บ้านเมืองทางตะวันตกและตอนใต้ของคาบสมุทรมลายู และอ่าวไทยตอนกลางและตอนล่าง (ประมาณตั้งแต่ปัตตานีลงมา) ตลอดจนเมืองบนเกาะสุมาตราในกรณีที่มุ่งติดต่อกับจีนโดยตรง

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

เป็นที่น่าสังเกตว่าการเดินทางแบบฟาเสียนไม่ใช่เป็นเส้นทางพิเศษ แต่เป็นเส้นทางซึ่งเป็นที่รู้จักกัน ดังปรากฏว่าเจ้าชาวอินเดียองค์หนึ่งคือ คุณวรมัน (Gunavarman) ก็ใช้เส้นทางนี้เดินทางจากเซ-โป คือชวา ศูนย์กลางการค้าทางตอนเหนือของฝั่งทะเลชวา นอกจากนี้ยังเป็นไปได้ว่า เย่ห์-โพ-ตี่นั้นเป็นชื่อที่สัมพันธ์กับ “ชวา” คืออยู่ตามแนวฝั่งทะเลตอนเหนือของเกาะชวา [Hall, K.R., 1985: 40, 104-105.] อีกทั้งบริเวณดังกล่าวยังอยู่ในแวดวงหรือปริมณฑลของฝั่งทะเลทางตอนใต้ของสุมาตรา ซึ่งในสมัยหลังจะเป็นเสมือนส่วนขยายของตลาดจีน เป็นทางออกของผลิตผลเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ฝั่งทะเลสุมาตราจึงเป็นส่วนหนึ่งของเครือข่ายตลาดสินค้าแลกเปลี่ยนเช่นนี้ นักวิชาการบางท่านเสนอว่า ฝั่งทะเลดังกล่าวเป็นฝั่งทะเลยอดนิยมของยุค [Wolters, O.W., 1967: 197-228.]

ก่อนเข้าสู่ลุ่มน้ำคงคา ฟาเสียนได้บรรยายถึงสถานที่ต่างๆ ในทางพุทธศาสนาตอนนั้นซึ่งทรุดโทรมและไม่รุ่งเรือง แม้กระนั้นสิ่งที่ฟาเสียนประพฤติปฏิบัติก็แสดงถึงความนิยมของยุคในหมู่คนจีน ซึ่งแสวงหาวัตถุศักดิ์สิทธิ์ พระธาตุชนิดต่างๆ บาตร ไม้เท้า จีวร อันเชื่อกันว่าเป็นของพระพุทธเจ้า การเดินทางจาริกเหล่านี้ล้วนเนื่องในพุทธศาสนา เป็นแรงผลักดันส่วนหนึ่งต่อการเดินทางและการค้าแลกเปลี่ยนสินค้าตลอดจนประเภทของสินค้าซึ่งหลากหลายขึ้นระหว่างการค้าจีน-อินเดียในตอนนั้น

ฟาเสียนเดินทางลงใต้ถึงศรีลังกาในคริสต์ศตวรรษที่ ๕ ตามบันทึกของฟาเสียนว่าท่านลงเรือพ่อค้าขนาดใหญ่มาตามลำน้ำคงคา (จากเมืองท่าแห่งหนึ่งที่ปากแม่น้ำ) ขณะนั้นเป็นฤดูหนาว ได้ลมดีพาเรือถึงศรีลังกาภายใน ๑๔ วัน ฟาเสียนเรียกศรีลังกาด้วยสำเนียงจีนว่า สีซี (Shizi) แปลจากคำว่า “สิงหฬ” หรือ “สิงหลา” ในภาษาอินเดีย ศรีลังกาสมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๕ เป็นศูนย์กลางพุทธศาสนา เชื่อกันว่าพระพุทธองค์เคยเสด็จถึงที่นี่ตามเรื่องในตำนาน ฟาเสียนบรรยายว่าสถูปเจดีย์ที่ลังกาประดับด้วยอัญมณีและมุก ศรีลังกาเป็นที่ประดิษฐานพระเขี้ยวแก้วและรอยพระพุทธบาทของพระพุทธเจ้า ศรีลังกาเป็นดินแดนแห่งการค้า มีพ่อค้าต่างประเทศและสินค้าต่างประเทศมากมายจากอินเดีย อาหรับ และจีน วันหนึ่งฟาเสียนเฝ้ามองพระพุทธรูปองค์ใหญ่ทำด้วยหยกสีเขียว มุกประมาณค่ามิได้อยู่ในพระหัตถ์ขวาของพระองค์ เขาเห็นคนผู้หนึ่งถวายพัดไหมสีขาวแด่พระพุทธรูปหยก ทำให้ฟาเสียนซึ่งอยู่ต่างถิ่นระลึกถึงธรรมเนียมจีนว่าทำเช่นเดียวกัน ท่านถึงกับร้องไห้คร่ำครวญน้ำตานอง

ฟาเสียนใช้ชีวิตอยู่ในศรีลังกาถึง ๒ ปี

รายละเอียดที่ฟาเสียนบันทึกไว้เกี่ยวกับพุทธศาสนาหินยาน-มหายาน ตามเส้นทางของเขานั้นปรากฏว่ามีการรับนับถือผสมกันอยู่ในหมู่ชนต่างๆ เช่น เขากล่าวถึงเมื่อตอนเดินทางจะผ่านตุนฮ่วง แล้วข้ามทะเลทรายล็อพ (Lop desert) ถึงอาณาจักรซัน ซัน (Shan Shan) ที่นี่กษัตริย์นับถือพุทธศาสนานิกายหินยาน และมีพระสงฆ์อยู่ถึง ๔,๐๐๐ รูป แล้วขึ้นเหนือต่อไปอีกเมืองหนึ่งชื่อ คารัชชาฮร์ (Karashahr) ก็พบชุมชนสงฆ์ในพุทธศาสนา ๔,๐๐๐ รูปเช่นกัน และเป็นสงฆ์นิกายหินยาน เมื่อถึงโฆตาน (Khotan) เขาเป็นแขกพำนักอยู่ในวัดพุทธศาสนานิกายหินยาน แต่เขาเขียนในบันทึกว่าที่โฆตานมี

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

วัดพุทธศาสนามหายานมาก สงฆ์จำนวนหลายหมื่นนับถือนิกายนี้ จากโฆตานฟาเสียนเดินทางไปคัชการ์ แล้วมุ่งไปอินเดียเลย

สงฆ์จาริกอีกรูปหนึ่งที่สำคัญของยุคคือ *ซ่วน*จัง (Xuan Zang) (หรือยวนฉั่ง หรือพระถังซัมจั๋งที่เรารู้จักกันดี) ประมาณปี ค.ศ. ๖๒๙ หรือ ๖๓๐ (ตรงกับสมัยราชวงศ์ถังของจีน) ท่านเดินทางไปจีนเพื่อแสวงหาพระไตรปิฎก ท่านใช้เส้นทางสายไหมตอนเหนือไปอินเดียและกลับด้วยเส้นทางสายไหมตอนใต้ (เส้นทางเดียวกับที่หลวงจีนฟาเสียนใช้เมื่อรอนแรมไปอินเดีย) ท่านมุ่งตะวันตกถึงสะมาร์คันด์ (Samarkand) ข้ามบักเตรีย ผ่านเข้าอินเดียทางช่องไคเบอร์ ท่านใช้เวลาอยู่ในอินเดีย ๑๐ ปี ได้ไปเยือนสถานที่สำคัญหลายแห่ง ในฐานะตัวแทนของสงฆ์ฝ่ายนิกายหินยาน ท่านได้อภิปรายธรรมกับสงฆ์ฝ่ายมหายานและได้ชัยชนะ รวมเวลาทั้งหมดที่จากไปประมาณ ๑๖ ปี ท่านนำพระไตรปิฎกภาษาสันสกฤตกลับไปด้วยมากกว่า ๖๐๐ ฉบับ ท่านถึงแก่กรรมในเมืองฉางอานเมื่อ ค.ศ. ๖๔๕ หนังสือของท่านชื่อ *จดหมายเหตุการเดินทางสู่ดินแดนตะวันตกของจักรวรรดิมหาราชวงศ์ถัง* (Records of the Western Regions of the Great Tang Empire) ท่านเดินทางโดยทางบกทั้งไปและกลับ ในบันทึกของท่านมีข้อความกล่าวถึงบ้านเมืองในเส้นทางเรือและที่อยู่ติดทะเลมหาสมุทรอยู่บ้าง สันนิษฐานว่าเป็นเรื่องราวจากการได้ยินได้ฟัง มิใช่ประสบการณ์โดยตรง ดินแดนทั้งหมดซึ่งกล่าวถึงในหนังสือนั้น *"ในจำนวนนี้มี ๑๐๐ แคว้น พระถังซัมจั๋งได้เดินทางไปรู้เห็นด้วยตนเอง ส่วนอีก ๒๘ แคว้นนั้นท่านเขียนขึ้นจากคำบอกเล่า"* [ชิวซูหลุน, ๒๕๔๗ : ๒๐.]

เป็นที่น่าสังเกตว่าในสมัยของพระถังซัมจั๋งนี้ ทัศนคติเกี่ยวกับศรีลังกาหรือสิงหลและหมู่เกาะทางใต้ยังเป็นเพียงดินแดนที่มีของแปลก ไร้อารยธรรม และเป็นดินแดนซึ่งไม่ใช่ "อินเดีย" เมื่อพระถังซัมจั๋งไปแคว้นมลกูฏในอินเดียได้บันทึกไว้ว่า *"ชายทะเลที่ตั้งอยู่ทางตะวันออกเฉียงเหนือของภูเขา มีเมืองหนึ่งเป็นปากอ่าวสำคัญที่ไปสู่ประเทศสิงหลในทะเลใต้ ฟังจากคำบอกเล่าของคนในท้องถิ่นว่า ออกทะเลที่เมืองนี้ แล่นเรือไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือประมาณ ๓,๐๐๐ ลี้ ก็ถึงประเทศสิงหล (ภาษาจีนสมัยถังเรียกว่า "จี๋อ๋อซือจี่อ๋อ" ที่นั่นไม่ใช่อาณาเขตของอินเดีย)"*

ท่านให้รายละเอียดเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาซึ่งบันทึกไว้เป็นประเภทตำนานอันถูกหยิบยกขึ้นเป็นประวัติศาสตร์ แต่ประเด็นสำคัญคือ เป็นดินแดนที่ "พ่อค้า" เดินทางถึง เช่น บรรพชนของชาวเกาะสิงหลก็ได้ลูกเมียของพ่อค้าสืบเชื้อสายขยายเผ่าพันธุ์ หรือแม้แต่ตำนานประเทศสิงหล เช่น บันทึกของพระพุทธศาสนาก็เล่าว่ากลุ่มพ่อค้าชมพูทวีป ๕๐๐ คน เดินทางมาถึงเกาะสิงหลอยู่กินกับสตรีพื้นเมืองและสืบเชื้อสายเป็นกษัตริย์ปกครอง และในที่สุดแผ่นดินสิงหลก็เป็นแผ่นดินพระพุทธเจ้า เป็นที่ประดิษฐานพระเขี้ยวแก้ว [ชิวซูหลุน, ๒๕๔๗ : ๔๓๘-๔๔๕.]

ถัดจากประเทศสิงหลไปทางทิศใต้ถึงเกาะต่างๆ ต่อไปทางทิศตะวันตกถึงหมู่เกาะใหญ่เรียก *"เกาะมหารัตนทวีป บนเกาะไม่มีคนอาศัยอยู่เลย"* [ชิวซูหลุน, ๒๕๔๗ : ๔๔๘.]

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

บรรพที่ ๑๐ เป็นตอนที่ว่าด้วยดินแดนซึ่งอยู่ลุ่มน้ำคงคา อยู่ใกล้มาทางทิศตะวันออกเฉียงใต้มากที่สุด (โดยรวมแล้วเป็นพื้นที่ด้านตะวันออกของอินเดีย แม้ว่าในบันทึกกล่าวว่าเป็นอินเดียกลางบ้างอินเดียใต้บ้าง) ได้แก่ แคว้นอิรัณ-ปรวฺต ซึ่งด้านเหนือจดแม่น้ำคงคา และแม่น้ำคงคาเป็นพรมแดนด้านตะวันตก, แคว้นจามปา อันมีแม่น้ำคงคาอยู่ตอนเหนือของเมืองหลวง, เช่นเดียวกัน แคว้นกชุฆิระ ซึ่งชายแดนเหนืออยู่ไม่ไกลจากแม่น้ำคงคา, แคว้นปุณฑวรธน, แคว้นกามรูป (แคว้นนี้บางท่านว่าหมายถึงอัสสัมประเทศ)

ณ ดินแดนแคว้นกามรูปนี่เองที่พระถังซัมจั๋งได้ยินเรื่องราวเกี่ยวกับเมืองอื่นทางด้านตะวันออก ซึ่งติดต่อกับเสฉวนทางตะวันตกเฉียงใต้ของจีน ถัดจากนี้ไปคือ *"ดินแดนทิศตะวันออกเฉียงใต้มีโขลงช้างป่ามากมาย ดุร้ายยิ่งนัก ด้วยเหตุนี้กองทหารช้างของแคว้นนี้จึงเข้มแข็งเกรียงไกรยิ่ง"* [ชิวซูหลุน, ๒๕๔๗ : ๔๐๘.]

เมื่อลงใต้จะถึงทะเลและพบแคว้นสมตฏะ ประเมินจากที่ตั้งแคว้นนี้น่าจะอยู่อีกด้านหนึ่งของอ่าวเบงกอล (ด้านตะวันตกข้างเหนือของเมียนมาร์ปัจจุบัน) จากแคว้นสมตฏะพระถังซัมจั๋งกล่าวถึง ๖ ประเทศทางทิศตะวันออกว่า

*"ภายในหุบเขาทางตะวันออกเฉียงเหนือของ**แคว้นศรีเกษตร** ไปทางตะวันออกเฉียงใต้จนปากอ่าวมี**แคว้นลังกา** ถัดไปอีกทางตะวันออก**แคว้นทวารปติ** ถัดไปมี**แคว้นอิศนปุระ** ถัดไปอีกทางตะวันออกมี**แคว้นมหาจัมปา** ซึ่งก็คือที่คนจีนเรียกว่า **หลินอี้** วกไปทางตะวันตกเฉียงใต้มี**แคว้นยมุนทวีป** ดินแดน ๖ แคว้นนี้ต้องข้ามภูเขาและทะเล อาตมภาพจึงมิได้จาริกไปด้วยตนเอง เรื่องราวเกี่ยวกับประเพณี อาณาเขตต่างๆ ของแคว้นเหล่านี้ก็พอทราบได้จากคำบอกเล่าของชาวชนในท้องถิ่น"* [ชิวซูหลุน, ๒๕๔๗ : ๔๐๙.]

ศรีเกษตรคืออาณาจักรเก่าแก่ของพวกปยูหรือเผี่ยวในพม่า อยู่ประมาณเมืองแปรปัจจุบัน ถัดไปทางตะวันออกเฉียงใต้ตอนปากอ่าว (มักตีความกันว่าหมายถึงอ่าวไทย แต่จากเมืองแปรมาทางตะวันออกเฉียงใต้ลงสู่ทะเลยังมีอ่าวอื่นอีกด้วย) ถัดไปทางตะวันออกคือแคว้นทวารวดี และต่อไปถึงอีสานปุระ (ทั้งสองแคว้นนี้อยู่บริเวณประเทศไทยปัจจุบัน) ต่อไปทางตะวันออกคือจามปาหรือหลินอี้ (ถ้าพิจารณาให้สัมพันธ์กับดินแดนอีสานน่าจะหมายถึงเวียดนามตอนกลางลงมาสู่ทะเล คือบริเวณปากแม่น้ำโขง-ผู้วิจัย)

แคว้นยมุนทวีปซึ่งอยู่ทางตะวันตกเฉียงใต้คือบริเวณใด? และบริเวณนั้นต้องเป็นที่รับรู้กันโดยทั่วไปว่าเป็น "ทวีป" แผ่นดินซึ่งเป็นทวีปในเอกสารโบราณหมายรู้กันอยู่ ๒ แห่งคือ "สุวรรณทวีป" และ "สุวรรณภูมิ" ซึ่งบ้างก็ตีความว่าหมายถึงคาบสมุทรมลายูและเกาะสุมาตรา ไม่ว่าจะหมายถึงที่ใดอย่างน้อยที่สุดในสมัยของพระถังซัมจั๋งดินแดนทั้งส่วนที่เป็นคาบสมุทรและเกาะใหญ่ในทะเลใต้ ล้วนเป็นดินแดนที่มีการกล่าวขานถึง แม้ในหมู่ผู้ไม่ได้เดินตามเส้นทางเรือเลยอย่างพระถังซัมจั๋ง

นอกจากนี้พระถังซัมจั๋งกล่าวถึงแคว้นอื่นๆ ที่อยู่ติดทะเลด้านตะวันออก และบางเมืองเป็นชุมทางที่พักของพ่อค้าทางทะเลกับพวกที่เดินทางไกลมา

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

สมัยนั้นพุทธศาสนาแพร่หลายทั้งมหายานและเถรวาท ตลอดจนการนับถือบูชาพระบรมธาตุและผู้คนเป็นจำนวนมากเป็นพวกนอกศาสนา

ภาพสะท้อนจากบันทึกของพระถังซัมจั๋งในสมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๗ จะเห็นได้ว่าแม้ท่านเขียนบันทึกตามกิตติศัพท์หรือกิรดังได้ยินมา ก็ยังกล่าวได้ถึงความเติบโตของบ้านเมืองทั้งบริเวณตอนในและชายฝั่งทะเลในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ตามอาณาบริเวณดังกล่าวเหล่านี้ปรากฏเรื่องราวในเอกสารจีนและหลักฐานทางโบราณคดี ทำให้ประจักษ์แจ้งถึงการติดต่อทางการค้าของบ้านเมืองแถบนี้กับการค้าขายในน่านทะเล ดังเช่น การเติบโตของเมืองในวัฒนธรรมทวารวดี บ้านเมืองต่างๆ บนคาบสมุทรมลายูและจามปาตรงฝั่งทะเลที่จะเข้าสู่จีนตอนใต้ เป็นต้น เข้าใจว่าพุทธศาสนาสมัยนั้นเป็นยุคที่ *มหายานตันตระ* กำลังแพร่ไปตามถิ่นต่างๆ ท่านอาจเข้าใจว่านี้คือพุทธศาสนาต่างไปจากที่ท่านคาดคิดก็เป็นได้ ในบันทึกของท่านจึงกล่าวถึงพวกนอกศาสนาอยู่บ่อยครั้ง

สงฆ์จีนที่มีชื่อเสียงและได้เขียนบันทึกช่วงสมัยอาณาจักรศรีวิชัยเรืองอำนาจคือ อี้จิง (I-Tsing) ท่านจาริกไปอินเดีย ค.ศ. ๖๗๑ แล้วเข้าศึกษาและแปลพระไตรปิฎกทั้งภาษาสันสกฤตและบาลี ซึ่งท่านนำติดตัวกลับมาเป็นจำนวนมาก หนังสือที่ท่านศึกษาและแปลตอนช่วงนี้ได้ชื่อว่า *บันทึกเรื่องพระธรรมวินัยจา**กทะเลใต้*** (Record of the Inner Law sent home from the Southern Sea)

ท่านเดินทางกลับถึงจีนในปี ค.ศ. ๖๙๕ รวมเวลาที่ท่านอยู่ต่างประเทศทั้งหมด ๒๕ ปี หลังจากนี้ได้ทำการแปลและรวมพระไตรปิฎกเป็นชุดหลายชุดด้วยกัน ผลงานสำคัญเช่น *บันทึกเรื่องศาสนาพุทธตามที่ปฏิบัติกันในอินเดียและกลุ่มเกาะมลายู* (A Record of the Buddhist Religion as Practised in India and the Malay Archipelago) และ *ความทรงจำของสงฆ์ซึ่งเดินทางไปแสวงหาพระไตรปิฎกทางด้านตะวันตกสมัยราชวงศ์ถัง*

นอกจากความรู้เรื่องพุทธศาสนาแล้ว งานของท่านอี้จิงทำให้เราได้เห็นถึงความนึกคิดและการรับรู้ของผู้คนสมัยนั้นเกี่ยวกับพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ ซึ่งนับเป็นทัศนะเกี่ยวกับ “โลก” จากคนพื้นเมืองของบริเวณที่เราเรียกว่าทะเลจีนใต้และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในปัจจุบัน เช่นที่เรียกว่าทะเลใต้ก็ต่อเมื่อมองให้สัมพันธ์กับจีน

บันทึกให้รายละเอียดเกี่ยวกับเส้นทางไปอินเดียของท่านว่า หลังจากจำพรรษาที่เมืองหยางฟู (หรือหยางโจวในมณฑลเกียงสู) ท่านออกเดินทางในปี ค.ศ. ๖๗๑ และเดินทางถึงเมืองกวางตุ้งด้วยความช่วยเหลือของราชทูตจีนท่านหนึ่ง จากที่นี่ท่านทำความตกลงกับเจ้าของเรือเปอร์เซียลำหนึ่งเตรียมเดินทางลงใต้ ท่านบันทึกว่ามีพระและอุบาสกแห่งเมืองหลินหนาน (หมายถึง กวางตุ้ง-กวางสี) มาส่งอำลาเป็นจำนวนมาก ต่างเศร้าสร้อยเพราะเกรงว่าจะไม่ได้เห็นกันอีก

การเดินทางของท่านไปตามดวงดาว มุ่งลงใต้ทิ้งกวางตุ้งไว้เบื้องหลัง ช่วงเวลานั้นมรสุมเริ่มพัดมาแล้ว นำท่านลงใต้ โต้คลื่นสูงใหญ่จรดเมฆ แทบว่าจะแตะผิวของฟ้า

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

เส้นทางเดินของอี้จิงสรุปได้ว่า จากกวางตุ้งท่านเดินทางโดยเรือซึ่งมีใบเรือ ๕ ชั้น (five-tiered sails) ภายใน ๒๐ วันก็ถึงซี-หลี-โฟ-เช (คือศรีวิชัย) ท่านพำนักอยู่ที่ศรีวิชัย ๖ เดือนเพื่อศึกษา “สรรพวิทยา” คือไวยากรณ์ภาษาสันสกฤต กษัตริย์ที่แห่งนี้มีพระทัยไมตรีต่ออี้จิงจึงส่งท่านไปโม-โล-ยู (หรือมลายู-Malayu) อี้จิงพำนักอยู่ที่มลายู ๒ เดือน หลังจากนั้นท่านเปลี่ยนทิศทางไปยังเกีย-ขะ (Chieh-ch’a คือเคดะห์หรือไทรบุรี) และในเดือนที่ ๑๒ ก็ลงเรือของกษัตริย์ที่แล่นใบไปอินเดีย มุ่งไปเหนือไม่เกิน ๑๐ วันก็ถึงอาณาจักรคนเปลือย (คือหมู่เกาะนิโคบาร์) แล้วมุ่งเหนือเฉียงไปทางตะวันตกอีกครึ่งเดือนก็ถึงตัม-โม-ลิ-ติ (Tan-mo-li-ti คือ ตัมราลิปติ ซึ่งเป็นเขตใต้สุดของอินเดียด้านตะวันออกอยู่ในอ่าวเบงกอล) ที่ตัมราลิปติอี้จิงพำนักอยู่กับสงฆ์ต้าเฉงเต็ง (Ta-ch’eng teng) (“มหายานประทีป” ผู้นี้เป็นศิษย์ของพระถังซัมจั๋ง) ได้ศึกษาภาษาของพราหมณ์ (สันสกฤต) และสรรพวิทยาของคำ (คือไวยากรณ์)

ในที่สุดอี้จิงก็เดินทางมุ่งตะวันตกพร้อมขบวนคาราวานพ่อค้า ผ่านเขาใหญ่และช่องเขา ระหว่างทางท่านล้มเจ็บและเดินทางล้าหลัง จึงถูกพวกโจรปล้นลอกคราบทุกสิ่งไปหมดจนต้องนุ่งใบไม้ ในที่สุดท่านก็ถึงนาลันทา สักการะพระพุทธรูปที่มหาโพธิวิหาร ท่านตั้งจิตอธิษฐานให้ได้พบพระศรีอาริยเมต-ไตรย ท่านพำนักอยู่ที่นาลันทาตลอด ๑๐ ปี จนถึง ค.ศ. ๖๘๕ ก็เริ่มเดินทางกลับมายังตัมราลิปติ

การเดินทางกลับของอี้จิงปรากฏอยู่ในเอกสารอีกชุดหนึ่งซึ่งเป็นงานแปลพระไตรปิฎก อี้จิงเขียนว่า เมื่อจะเดินทางกลับจีนต้องมาลงเรือที่ตัมลุคหรือตัมราลิปติ แล่นใบจากที่นี่ไปทางตะวันออกเฉียงใต้ถึงเกีย-ขะภายใน ๒ เดือน แล้วรอเรือจากซี-หลี-โฟ-เชอยู่ที่เกีย-ขะหรือเคดะห์ ซึ่งโดยปกติจะมาถึงในเดือนแรกหรือเดือนที่สอง อยู่เกีย-ขะจนหน้าหนาวแล้วลงเรือมุ่งใต้ เดินทาง ๑ เดือนถึงโม-โล-ยู ซึ่งตอนนั้นเป็นโฟ-เช (Fo-shih) แล้วพักอยู่ที่นี่จนกลางฤดูร้อนแล้วลงเรือต่อมุ่งขึ้นเหนือ ในที่สุดก็ถึงกวางตุ้งภายใน ๑ เดือน ฉะนั้นการเดินทางก็เสร็จสมบูรณ์ภายในครึ่งแรกของปี

สรุปก็คือ จากตะวันออกของอินเดียจะข้ามไปยังคาบสมุทรและหมู่เกาะของทะเลใต้ ต้องข้ามอ่าว เบงกอลโดยลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือแล้วรอเรือที่เคดะห์ เรือจากศรีวิชัยผ่านมาตามช่องแคบมะละกา แล้วเดินทางเข้าอ่าวที่เมืองโม-โล-ยู นักเดินทางต้องรอมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ที่สุมาตราเพื่อต่อไปยังกวางตุ้ง การเดินทางช่วงนี้ตามปกติใช้เวลาประมาณ ๑ เดือน ขณะรอเรือที่เคดะห์อี้จิงได้รับคำบอกเล่าว่า ถ้าใครต้องการไปลังกาต้องแล่นเรือไปทางตะวันตกเฉียงใต้ เกาะอยู่ห่างออกไปประมาณ ๗๐๐ โยชน์ อี้จิง อยู่ที่คะฉะหรือเคดะห์จนถึงฤดูหนาว จึงลงเรือมุ่งเหนือใช้เวลาประมาณ ๑ เดือนก็ถึงกวางฟูหรือกวางตุ้ง

บันทึกของอี้จิงเล่าว่า กษัตริย์และหัวหน้าเผ่าของหมู่เกาะในทะเลใต้นั้นนิยมชมชอบในพระพุทธ-ศาสนา และพยายามประพฤติดี ในเมืองศรีวิชัยซึ่งเป็นเมืองป้อม (fortified city) อี้จิงให้รายละเอียดเกี่ยวกับเมืองนี้อีกครั้งหนึ่งว่า “เกาะอยู่ในทะเลใต้” มีสงฆ์ในพุทธศาสนามากกว่า ๑,๐๐๐ รูป ศึกษาเล่าเรียนอยู่ตามแบบอย่างของมัธยะเทสะคืออินเดีย สงฆ์จีนที่ต้องการไปอินเดียควรศึกษากฎระเบียบ

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

วินัยจากที่นี่ก่อนอย่างน้อยหนึ่งหรือสองปี

ค.ศ. ๖๘๙ อี้จิงเดินทางถึงกวางฝูโดยมิได้คาดคิด กล่าวคือ ขณะท่านเดินทางไปยังเรือสินค้าซึ่งทอดสมออยู่ ณ ปากน้ำโภคะเพื่อซื้อกระดาษและก้อนหมึกสำหรับคัดลอกแปลพระสูตรนั้น เป็นจังหวะลมพัดมาพอดี พ่อค้าก็แล่นใบออกโดยที่ท่านไม่สามารถทัดทานได้ ท่านถือว่านี้เป็นผลของ “กรรม” ซึ่งมนุษย์ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ หลังจากนั้นในปี ค.ศ. ๖๘๙ อี้จิงและเพื่อนสงฆ์ตัดสินใจเดินทางกลับไปโภคะโดยเรือพ่อค้าผ่านทางเมืองจามปาเพื่อไปเก็บพระสูตรที่ทิ้งไว้ ท่านกลับจีนอีกครั้งหนึ่งใน ค.ศ. ๖๙๕ ช่วง ค.ศ. ๗๐๐-๗๑๒ ท่านใช้เวลาทั้งหมดในการแปลพระไตรปิฎก ๕๐๐,๐๐๐ โศลก จากจำนวนพระสูตรและศาสตร์ทั้งหมด นักวิชาการบางท่านลงความเห็นว่าอี้จิงนั้นนับถือพุทธศาสนามูลสารวาสติวาทนิกาย [Takakusu, J., 1896, (reproduced 1966): XVII-XXXVII.]

ทะเลใต้ตามที่อี้จิงกล่าวถึงคือหนานไห่ (Nan-hai) เกาะทั้งหมดรวมเรียกว่า หมู่เกาะมลายู ประกอบด้วย ๑๑ เกาะ ซึ่งอธิบายเฉพาะที่สำคัญดังนี้

นอกจากงานเขียน *บันทึกเกี่ยวกับพุทธศาสนาตามที่ปฏิบัติกันในอินเดียและหมู่เกาะมลายู* หนังสืออีกเล่มหนึ่งซึ่งอี้จิงเขียนคือ *ความทรงจำของสงฆ์ซึ่งเดินทางไปเพื่อแสวงหาพระไตรปิฎกสมัยราชวงศ์ถัง* แม้หนังสือเล่มนี้มีเนื้อหาเน้นเชิงประวัติของสงฆ์และการแสวงบุญ แต่บางส่วนก็กล่าวถึงเส้นทางการคมนาคมทั้งทางบกและทางน้ำ เช่น สงฆ์ฉางหมิง (Ch’ang-min) เดินทางข้ามน้ำข้ามบกไปทั่วจีนใต้ ขณะอยู่ที่จีนใต้ได้คัดลอกพระสูตร หลังจากนั้นออกเดินทางไปที่ฝั่งทะเลเพื่อลงเรือไปโฮ-ลิง (Ho-ling) กลิงคะ (Kalinga) และโม-ลัว-ยู (Mo-luo-yu) ทั้งนี้ท่านตั้งความประสงค์จะเดินทางไปอินเดีย ปรากฏว่าเรือที่ท่านเดินทางไปนั้นเผชิญกับพายุไต้ฝุ่น เรือแตก ทั้งกะลาสีและพ่อค้าแย่งกันลงเรือเล็กเพื่อเอาชีวิตรอด โชคดีที่กัปตันเรือเลื่อมใสในพระพุทธเจ้าจึงให้สงฆ์ท่านนี้ร่วมไปด้วย แต่ฉางหมิงปฏิเสธเพราะมีโพธิจิตตามแบบศาสนาพุทธมหายาน ให้ลืมตนเองเพื่อปฏิบัติดีต่อผู้อื่นนี้จึงเป็นจิตวิญญาณของมหาบุรุษ ท่านสวดมนต์เรียกหาพระอมิตาพุทธจนสิ้นชีวิตเมื่ออายุ ๕๐ ปี ลูกศิษย์ของท่านเท่านั้นที่รอดชีวิต [Lahiri, L., 1986 : 23-26]

สงฆ์หยุน-ชี (Yun-ch’i) หรือกาลจักร เดิมเป็นคนพื้นเมืองเฉียวโจว (Chiao-chou) ได้กลับไปยังทะเลใต้คือหนานไห่ (Nanhai) ใช้ชีวิตอยู่ที่นี่เป็นเวลามากกว่า ๑๐ ปี จึงคุ้นกับภาษาของคนคุนหลุนเป็นอย่างดี ขณะเดียวกันก็ศึกษาภาษาสันสกฤตไปด้วย และอยู่ในทะเลใต้มาจนถึงสมัยของท่านอี้จิง ท่านท่องไปทั่วหมู่เกาะเผยแผ่พุทธศาสนา จนเสียชีวิตเมื่ออายุได้ ๔๐ ปี

ท่านไกวจุงฟาสี (K’uei-ch’ung Fa-shih) มีชื่อเป็นภาษาสันสกฤตว่า จิตรเทวะ หรือชิตาลอติโพ (Chih-ta-lo-t’i-p’o) ได้ลงเรือพร้อมกับท่านหมิงหยวนข้ามทะเลใต้ไปยังศรีลังกา แล้วต่อไปยังอินเดียภาคตะวันตก จาริกแสวงบุญตามที่ต่างๆ เก็บรวบรวมพระไตรปิฎก ในที่สุดสิ้นชีวิตที่กรุงราชคฤห์เมื่ออายุได้ ๓๐ ปี

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ท่านฉี-สิง-ฟา-สี (Chih-hsing Fa-shih) หรือธรรมาจารย์ฉี-สิง เป็นคนพื้นเมืองอ้ายโจว ชื่อภาษาสันสกฤตของท่านคือ ปรัชญาเทวะ (ปัน-โจ-ที-โพ Pan-jo-t'i-p'o) ท่านข้ามทะเลใต้ไปยังอินเดีย แสวงบุญยังสถานที่สำคัญทางพุทธศาสนา ได้เดินทางมุ่งขึ้นเหนือไปยังแม่น้ำคงคา พำนักอยู่ที่อารามแห่งหนึ่ง และเสียชีวิตเมื่ออายุ ๕๐ ปี

ท่านต้า-เฉง-เต็ง ชาน-ฉี (Ta-ch'eng-teng ch'an-shih) มีชื่อภาษาสันสกฤตว่า มหายานประทีป เมื่อยังเด็กท่านเคยไปเยือนเมืองตู้-เหอ-หลอ-ปอ-ตี่ (Tu-ho-luo-po-ti หรือทวารวดี) และถือเพศเป็นพระที่นี่ ต่อมาได้ไปพำนักอยู่ที่วัดมหากรุณาซึ่งท่านยวนฉั่งเคยพำนักมาก่อน แล้วจึงเข้าพิธีบวชเป็นภิกษุสงฆ์ในพุทธศาสนา ใช้เวลาศึกษาพระไตรปิฎกหวังไปจาริกยังอินเดีย จึงเดินทางข้ามทะเลใต้ไปศรีลังกา ไหว้พระเขี้ยวแก้วแล้วเดินทางต่อไปยังอินเดียที่ตัมราลิปติ ขณะเดินทางไปตามลำน้ำท่านถูกโจรสลัดปล้นทั้งเรือและสิ่งของมีค่าอื่นแต่รอดชีวิต ใช้เวลาศึกษาภาษาสันสกฤตถึง ๑๒ ปี ต่อมาร่วมจาริกกับท่านอี้จิงไปตามที่ต่างๆ ในอินเดีย

ตัน-จุน ฟา-สี เมฆสิกทา (T'an-jun Fa-shih, Meghasikta) จากลัวะหยัง มีความรู้ดีทางด้านอภิปรัชญาและเรื่องลี้ลับ ท่านเดินทางออกจากทะเลใต้ไปถึงเจียว-จี่ (Chiao-chih คือเวียดนามเหนือ) พำนักอยู่ ๑ ปี ได้ลงเรือซึ่งมาจากทางใต้ล่องไปอินเดีย ผ่านโกะหลิง (K'o-ling) ในยะวาทวีป (Yava dvipa) แต่ได้เสียชีวิตระหว่างทาง

เต้า-หลิน ฟา-สี (Tao-lin Fa-shih) เป็นสงฆ์อีกรูปหนึ่งจากทางตะวันตกเฉียงใต้ของจีน มีชื่อเป็นภาษาสันสกฤตว่า ศีลประภา ท่านเดินทางไปทะเลใต้โดยเรือต่างประเทศ แล้วต่อไปอินเดีย ผ่านหน้าผาทองแดงตุง-ฉู (T'ung-chu) แล้วมาถึงลัง-เกีย (Lang-chia) ท่านเดินทางข้ามโฮ-หลิง (Ho-ling) และลัวะ-กัวะ (Luo-kuo คือประเทศคนเปลือย หมายถึงเกาะนิโคบาร์) ถึงอินเดียแล้วเดินทางไปตัมราลิปติ ศึกษาภาษาสันสกฤตที่นี่ หันมาศึกษานิกายสารวาสติวาทอย่างมนตรา และปรัชญาทางพุทธศาสนาด้านต่างๆ [Lahiri, L., 1986 : 23-41, 62-69.]

เส้นทางเดินของสงฆ์จาริกนั้นแม้จะแตกต่างกันบ้างในรายละเอียด แต่หลักใหญ่คือเดินเรือผ่านช่องแคบมะละกา (แล้วหยุดที่เกาะสุมาตราหรือชวา ซึ่งจากที่นี่จะเป็นการเดินทางโดยตรงสู่จีนใช้เวลาประมาณ ๑ เดือนก็ถึงกวางฟูหรือกวางตุ้ง) เช่นสงฆ์ ๑๑ คนในชุดประวัติที่อี้จิงเขียนถึงได้มรณะระหว่างทางในดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ คือที่ลังกาสุกะและเคดะห์; เมืองท่า (ตามบันทึกของอี้จิง) ในเส้นทาง ได้แก่ กวางตุ้ง, วู-ไล, โห-พู, เกียว-จี, ฉาง-จิง เหล่านี้เป็นเมืองท่าชายฝั่งของจีน, จามปา, ฟูนาน, ทวารวดี, ลัง-เกีย-ฉู, ลังกาสุกะ อยู่ชายฝั่งบริเวณอ่าวไทยและอินโดจีน, บู-เปน ไม่ทราบว่าอยู่บริเวณใด, โฮ-หลิง คือชวา, ศรีวิชัย, โม-โล-ยู, เคดะห์หรือไทรบุรีบนคาบสมุทร, หมู่เกาะนิโคบาร์ (ในอ่าวเบงกอล), ตัมราลิปติ นาคประฏินัม ลงไปถึงศรีลังกา เหล่านี้อยู่ฝั่งทะเลด้านตะวันออกของมหาสมุทรอินเดีย

จึงเห็นได้ว่าในยุคนั้นนอกจากการค้าทางสายไหมและการค้ามหาสมุทรอินเดียจะเชื่อมโยงถึงกัน

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

มาโดยตลอด จีนและอินเดีย รวมตลอดถึงชุมชนบ้าน เมืองต่างๆ อันยึดโยงกันอยู่ด้วยการค้าและการแพร่พุทธศาสนาซึ่งได้มีวิวัฒนาการไปอย่างสืบเนื่องจนเส้นทางการติดต่อนั้นได้ขยายตัวเป็นเส้นทางคมนาคมประจำ วิวัฒนาการของการใช้เส้นทางคมนาคมจนเป็นเส้นทางประจำในการติดต่อปรากฏอยู่ในบันทึกการเดินทางของสงฆ์จีนทั้งหลาย นอกจากเกิดเมืองสำคัญทางการค้าการเดินเรือซึ่งอาจเคยเป็นเมืองศูนย์กลางพุทธศาสนามาก่อน (และหรือเป็นเมืองในความเชื่อของศาสนาพราหมณ์-ฮินดูด้วยแล้ว) ยังปรากฏบ้านเมืองบนคาบสมุทรมลายูเป็นอาทิ และเมืองในเส้นทางค้าผ่านช่องแคบมะละกาสู่ทะเลจีนใต้ เมืองเหล่านี้ทวีความสำคัญขึ้นทั้งเป็นที่รู้จักโดยทั่วไป และเป็นส่วนหนึ่งแห่งเครือข่ายของการค้ามหาสมุทรอินเดียในมิติที่กว้างขึ้นด้วย

• **ความหลากหลายของวัตถุสินค้า**

เส้นทางสายพุทธศาสนาที่เชื่อมโยงการค้าทางบกและทางทะเลเข้าด้วยกันตั้งแต่ต้นคริสต์ศตวรรษยังครอบคลุมถึงความหลากหลายของสินค้าประเภทต่างๆ ซึ่งมิใช่เพียงสินค้าฟุ่มเฟือยและของหายากสำหรับคนชั้นสูง (ตามที่ชอบอ้างกัน) ที่จริงการแผ่พุทธศาสนาและความเชื่อกลับเป็นแรงกระตุ้นให้เกิดความนิยมในสินค้าหรือวัตถุในความศรัทธามากทับทวี บางชนิดกลายเป็นสินค้าที่ต้องการและสินค้าบางชนิดทำให้มีการผลิตหรือแสวงหาในแวดวงกว้างขวางขึ้น เช่น วัตถุรูปเคารพ สัญลักษณ์ความเชื่อ ยาและเภสัชกรรม ซึ่งเดิมก็อิงอยู่กับความเชื่อในเรื่องชีวิตอมตะและพรฤทธิ์อำนาจของสงฆ์หรือนักบวชกลับเป็นวัตถุซึ่งใช้ผลิตยารักษาโรคทำให้ชีวิตยืนยาว และเป็นสินค้ามีที่มาเบื้องต้นจากการติดต่อค้าขายแลกเปลี่ยนระหว่างจีน-อินเดียโดยมีศรัทธาความเชื่อในพุทธศาสนาเป็นแรงกระตุ้น ประเภทของสินค้าซึ่งขยายวงต่างไปจากสินค้าแบบเดิม อาทิ จำพวกเครื่องประดับ เครื่องเทศ สินค้าฟุ่มเฟือยทั้งหลาย ก็เป็นผลสัมพันธ์กับเครือข่ายการค้าซึ่งขยายไปตามเส้นทางสายพุทธศาสนา สินค้ามีทั้งอัญมณีนานาชนิด แร่ธาตุ สิ่งของต่างๆ ใช้ในพิธีกรรม ตลอดจนเครื่องปรุงและตัวยาต่างๆ

พระสงฆ์จีนเมื่อเดินทางจาริกแสวงบุญไปยังอินเดียและแผ่นดินต่างๆ กลับเป็นผู้นำผ้าไหมและเสื้อผ้าแบบจีนไปยังแผ่นดินนั้นๆ มักถวายผ้าไหมต่อวัดและเจ้าอาวาสของวัดที่ตนไปเยือน มีหลักฐานปรากฏอยู่ชัดเจน เช่น *หลวงจีนอี้จิง* (สมัยรัฐศรีวิชัย) นำผ้าไหมจำนวนมากไปยังอินเดียทั้งที่นำไปเองและที่มีคนฝากไปทำบุญถวายเป็นทาน สงฆ์เหล่านี้มักได้พระไตรปิฎกหรือพระธาตุเป็นของตอบแทน อาจมีของอื่นๆ เช่น งาช้าง อัญมณี ไข่มุกขนาดใหญ่ และหีบโลหะ เป็นต้น *พระถังซัมจั๋ง*นำพระไตรปิฎกและตำราพุทธ-ศาสนาถึง ๖๕๗ ชุดกลับบ้าน พระบรมธาตุขนาดเมล็ดพันธุ์ผักอีก ๕๐ องค์ พระพุทธรูปทำด้วยไม้หอม ทอง และเงินอีกมากมาย เมื่อกลับถึงจีนแล้วได้จัดแจงเปิดให้ประชาชนชมที่วัดในเมืองเชียงอาน นอกจากนั้นยังปรากฏว่า การประดับตกแต่ง ตลอดจนรูปเคารพที่วัดวูไต๋ (Wutai) ล้วนแล้วด้วยวัตถุที่ระลึกและวัตถุสินค้าเนื่องในพุทธศาสนาจำนวนมาก รวมทั้งภาพจำลองรอยพระพุทธบาทบน

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

แผ่นกระดาษซึ่งได้มาแต่ครั้งพระถังซัมจั๋ง เป็นต้น [Ennin's Diary: 233-235, 253-255.]

เส้นทางสายพุทธศาสนานำมาซึ่งความหลากหลายของประเภทสินค้าด้วย ในช่วงสมัยพุทธกาลและหลังการแพร่ของพุทธศาสนามีบทบาทอย่างมากต่อความสัมพันธ์จีน-อินเดีย แม้ว่าในเบื้องต้นการติดต่อระหว่างสองแผ่นดินนี้เน้นที่การปลูกฝังและเผยแผ่พุทธศาสนา แต่แรงจูงใจทางการค้าได้เข้ามามีบทบาทมากขึ้น ซึ่งจะเริ่มเห็นชัดตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ ๗, ๘ เป็นต้นไป เมื่อเกิดความต้องการวัตถุสินค้าอันเกี่ยวข้องหรือสัมพันธ์กับพุทธศาสนายิ่งขึ้นในตลาดค้าของจีน แม้แต่ในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ ๑๐ และ ๑๑ วัตถุผลิตขึ้นตามความเชื่อหรือเป็นที่ระลึกยังคงเป็นส่วนประกอบสำคัญในการค้าขายระหว่างอินเดียและจีน

สินค้าเกี่ยวกับพุทธศาสนาเป็นที่ต้องการสำหรับแลกเปลี่ยนค้าขายกันในตลาดจีน (หลังจากรับพุทธศาสนาจากอินเดีย) โดยเฉพาะโภคภัณฑ์จากอินเดียใช้ในการประกอบพิธีกรรมทางพุทธศาสนาหรือใช้สำหรับประกอบพิธีกรรมในการสร้างสถูปเจดีย์

โภคภัณฑ์ซึ่งได้รับการยอมรับว่าเป็นวัตถุศักดิ์สิทธิ์ได้กลายเป็นสินค้าอันเป็นที่ต้องการและมีคุณค่า ทุกผู้คนต้องการซื้อขายแลกเปลี่ยนและแสวงหา วัตถุศักดิ์สิทธิ์ดังกล่าวคือ พระบรมธาตุของพระพุทธเจ้าและธาตุของพระสงฆ์สาวก ตลอดรวมทั้งสินค้าอื่นซึ่งใช้ในพิธีกรรมการบูชา ตัวอย่างเช่น สิ่งที่ในทางพุทธศาสนาถือว่าเป็นสรรพรัตนะคือ แก้วอัญมณี แร่ธาตุบางชนิด ได้กลายเป็นที่ต้องการในการค้าทางไกลระหว่างจีนและอินเดีย โดยปกติอัญมณีแร่ธาตุเหล่านี้ได้แก่ ทองคำ เงิน ลาปิซลาซูรี แก้วผลึก ปะการัง มุก วัตถุอื่น เช่น คาร์นีเลียน เพชร อำพัน แต่ในคัมภีร์ทางพุทธศาสนาเช่น *มหาวัสตุ* หรือ *ปทุมสูตร* กล่าวถึงอัญมณี ๗ อย่างเท่านั้นซึ่งนิยมใช้ตกแต่งประดับที่บูชาของพระพุทธเจ้าเพื่อให้ได้บุญสูงสุด และเป็นสัญลักษณ์แห่งอำนาจบารมีของพระจักรพรรดิทั้งหมดรวมเป็น "รัตนะ" ซึ่งเรารู้จักกันดีเช่น รถแก้ว ม้าแก้ว ดวงแก้ว นางแก้ว เป็นต้น แนวคิดและความเชื่อเช่นนี้จึงมีผลต่อการแสวงหาวัตถุมาเป็นสินค้าสำหรับแลกเปลี่ยนด้วย และเป็นที่ต้องการของฮ่องเต้จีน จึงมักมีการกล่าวถึงเสมอในหมู่นักวิชาการว่า วัตถุสินค้าอันเป็นที่ต้องการของจีนส่วนหนึ่งนั่นคือ สินค้าฟุ่มเฟือยประเภทอัญมณีและแร่ธาตุบางชนิด ทั้งนี้เป็นผลรวมจากความนิยมในการค้าขายแลกเปลี่ยนวัตถุศักดิ์สิทธิ์ทางพุทธศาสนาด้วยส่วนหนึ่ง เฉพาะอย่างยิ่งช่วงตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ ๗-๙ ความต้องการวัตถุในทางพุทธศาสนาและพิธีกรรมของจีนยังช่วยกระตุ้นการค้าระหว่างอินเดียและจีน ทั้งทางบกและทางทะเลให้เข้มข้นขึ้น [Liu Xinru, 1988: chapter 4.]

พุทธศาสนาจากอินเดียแพร่สู่จีนทำให้สัตตรัตนะในแง่ของวัตถุสินค้า (นอกเหนือคุณค่าเชิงสัญลักษณ์) ได้กลายเป็นสิ่งที่ต้องการของจีนดังอ้างมาแล้วนั้น สินค้าบางอย่างเป็นที่ต้องการพิเศษ เช่น สิ่งที่ใช้ประดับตกแต่ง "สถูป" ไข่มุกขนาดใหญ่เป็นสัญลักษณ์ของพระพุทธเจ้าและคำสอนของพระองค์ ใช้ประดับพระนลาฏของประติมากรรมรูปพระพุทธเจ้าและพระโพธิสัตว์ ปะการังนิยมใช้ในพิธีกรรมทาง

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

พุทธศาสนา สัญลักษณ์ความเป็นอมตะในลัทธิเต๋า สิ่งต่างๆ เหล่านี้มีทั้งที่อินเดียรับมาจากเขตเมดิเตอร์เรเนียนแล้วส่งไปยังจีนอีกต่อหนึ่ง หรือบางอย่างมาจากน่านน้ำมหาสมุทรอินเดียเอง [Liu Xinru, 1988: 157.]

ความต้องการของฝ่ายจีนในส่วนที่เกี่ยวกับวัตถุความเชื่อในทางพุทธศาสนา โดยแลกเปลี่ยนพระธาตุในพุทธศาสนากับผ้าไหม (อันเป็นสินค้าชั้นสูงยอดนิยมของยุค) *หวังสูอัน* (Wang Xuance) ราชทูตราชวงศ์ถังเดินทางไปจีนครั้งสุดท้ายประมาณ ค.ศ. ๖๕๘ เขาใช้ผ้าไหมหลายม้วนแลกกับพระบรมธาตุของพระพุทธองค์จากวัดแห่งหนึ่งทางตะวันตกเฉียงเหนือของอินเดีย [Liu Xinru, 1996.]

อย่างไรก็ตามความสัมพันธ์และการติดต่อภายใต้โฉมหน้าของพุทธศาสนาระหว่างอินเดียและจีนดำเนินไปตลอดแม้สมัยราชวงศ์ซ้องอันเป็นยุคปฏิรูปลัทธิขงจื้อ แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าการติดต่อด้านพุทธศาสนาระหว่างอินเดียและจีนจะลดลงหรือหมดไป การเดินทางติดต่อระหว่างกันเหล่านี้กลับช่วยขยายขอบข่ายทางการค้าให้กว้างขวางขึ้น เส้นทางค้าขายทางทะเลกลายเป็นทางเลือกของพ่อค้านักเดินทางในการเข้าสู่จีน วัตถุสินค้าต่างประเภทอันเกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา กระดาษ หมึกเขียนหนังสือ ธูป เทียน เครื่องใช้สงฆ์ รูปเคารพ วัสดุก่อสร้างพุทธสถานและอาราม เหล่านี้ย่อมเพิ่มขึ้นตามสัดส่วนของการติดต่อ

ผู้มีจิตศรัทธาและผู้อุทิศสิ่งของเป็นการบุญเพื่อสั่งสมกุศลบารมีไปให้ถึงนิพพาน มักอุทิศของตกแต่งประติมากรรม ศาสนสถาน เสื้อคุมและอัญมณี รวมตลอดเครื่องใช้อื่น

ลัทธิที่เกี่ยวกับศรัทธาและความภักดีในรัฐกุษาณะส่งเสริมให้คนร่ำรวยแสวงบุญด้วยการอุทิศด้วยการช่วยเหลือทางการเงินแก่ชุมชนสงฆ์ ด้วยการสร้างสถูปหรือตกแต่งศาสนสถาน ผู้อุทิศเหล่านี้ส่วนมากมักเป็นพ่อค้ามั่งคั่ง อยู่ในฐานะที่สามารถแสวงหาหรือให้สินค้าหายากราคาแพงเพื่อเป็นการบุญ โลหะมีค่า อัญมณี ผ้าไหมทำม่านหรือทำธงประดับตกแต่ง

ในความเชื่อของพุทธศาสนาอ้างถึงวัตถุมีค่า ๗ อย่างเรียก สัตตรัตนะ (Sapta Ratna) สิ่งเหล่านี้เป็นตัวอย่างอันดีแสดงถึงความเกี่ยวพันระหว่างการค้าขายกับศรัทธาในศาสนา ทำให้การติดต่อค้าขายแลกเปลี่ยนระหว่างอินเดียและจีนดำเนินไปอย่างเข้มข้นตลอดช่วง ๖๐๐ ปีของต้นคริสต์ศตวรรษ [Liu Xinru, 1988 (reprinted 1991).]

สัตตรัตนะคือสิ่งซึ่งกำหนดความเป็นจักรพรรดิราชในแนวคิดทางพุทธศาสนา ประกอบด้วย ธรรมจักรหรือกงล้อแห่งธรรม ช้างแก้ว ม้าแก้ว อัญมณี นางแก้ว ขุนพลแก้ว ขุนคลังแก้ว

แนวคิดนี้ผสมผสานกับเนาวรัตน์ แก้วเก้าประการของศาสนาฮินดู หนึ่งในจำนวนนั้นคือ ปะการังหรือรัตนชาติสีหินปะการัง ซึ่งกลายเป็นสินค้าที่ต้องการ ขุดพบตามแหล่งโบราณคดีหลายแห่ง ประติมา-กรรมบางแห่งประดับด้วยทองคำ รัตนชาติสีชมพูหินปะการัง และรัตนชาติมีสีน้ำเงินหรือน้ำเงินอมเขียว บางครั้งก็ถูกพบเก็บไว้ในกล่องสำหรับประกอบพิธีและฝังไว้ใต้ศาสนสถาน

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

รัตนชาติเหล่านี้มาจากทางไกลตามเส้นทางค้า

มุกและรัตนชาติสีปะการังมาจากฝั่งทะเลไกล-มหาสมุทรอินเดีย อ่าวเปอร์เซีย ทะเลแดง ทะเลเมดิเตอร์เรเนียน อัญมณี ทองคำ เงิน มาจากหลายถิ่นที่ ไหมจากจีน ปะการังนั้นถูกส่งไปจีนมานมนานแล้ว และศาสนาพุทธช่วยเพิ่มความต้องการปะการังจากการค้าขายให้มากขึ้นเท่านั้น ปรากฏการใช้คำในพงศาวดารราชวงศ์ฮั่นยุคต้นซึ่งมีอายุอยู่ประมาณ ค.ศ. ๑ และมีกล่าวถึงอีกในพงศาวดารราชวงศ์ฮั่นตอนปลาย และพงศาวดารจีนทางเหนือส่วนใหญ่แล้วช่วงเวลาที่กล่าวถึงในพงศาวดารอยู่ในช่วงต้นคริสต์ศตวรรษถึงคริสต์ศตวรรษที่ ๗ มีเรื่องนี้อีกในพงศาวดารราชวงศ์สุย ราชวงศ์ถัง ราชวงศ์ซ้อง ในคริสต์ ศตวรรษที่ ๑๑ พร้อมกับที่การเขียนพงศาวดารก็ให้รายละเอียดมากขึ้นในการแสวงหาและเก็บปะการังจากทะเลเช่น เปอร์เซียและเมดิเตอร์เรเนียน ปะการังมาจากหลายแห่ง แต่เมืองท่าอินเดียเป็นศูนย์กลางการรวบรวมปะการังจากหลายแหล่งแล้วรวบรวมและแบ่งเป็นสินค้าไปตามเมืองต่างๆ เฉพาะอย่างยิ่งในโลกพุทธศาสนามหายานซึ่งมีความเชื่อเรื่องพลังอำนาจอันศักดิ์สิทธิ์

วัตถุสินค้าอื่นๆ ซึ่งอิงความเชื่อของพุทธศาสนากลายเป็นสินค้าจากอินเดียส่งไปจีนและเป็นที่นิยม เช่น วัตถุเครื่องระลึกถึงพระพุทธเจ้า พระพุทธรูป วัตถุสำหรับพิธีกรรม และที่น่าสนใจอีกอย่างหนึ่งคือ เสื้อผ้าทำด้วยผ้าฝ้าย ซึ่งถือเป็นของบริสุทธิ์ เพราะในกรรมวิธีการผลิตไม่ต้องทำร้ายสัตว์ให้ถึงแก่ชีวิตดังกระบวนการผลิตผ้าไหม หลักฐานต่างๆ เหล่านี้นักโบราณคดีขุดพบที่วัดฝ่าหมิน (Famen) [Liu Xinru, 1966: 51.] แม้แต่พระบรมธาตุของพระพุทธเจ้าก็กลายเป็นสินค้าที่ต้องการในตลาดอย่างกว้างขวางทั่วเอเชียตะวันออก และยิ่งเพิ่มมากขึ้นในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ ๑๐, ๑๑ เมื่อลัทธิบูชาสถูปบรรจุพระบรมธาตุตามแบบพระเจ้าอโศกได้แพร่หลายไปทั่ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งบ้านเมืองของชนเผ่ารอบอาณาจักรจีนสมัยราชวงศ์ซ้อง

พระธาตุนั้นมีราคามากในตลาดจีน ดังเห็นได้จากเอกสารจีนถึงการที่สงฆ์รูปหนึ่งนำพระธาตุซึ่งได้จากการบริจาคไปให้พ่อค้าต่างชาติที่เมืองฉางอานตีราคา โดยคิดว่าพระธาตุเป็น “เศษเล็บ” เมื่อพ่อค้าให้ท่านตั้งราคา ท่านลองให้ราคาสูงแต่พ่อค้าหัวเราะแล้วกล่าวว่าราคาที่ท่านเรียกนั้นยังสูงไม่พอ ให้เรียกให้เต็มที่ แต่ในที่สุดพ่อค้าก็ประมาณราคาให้สูงเต็มที่ สงฆ์ถามว่าวัตถุสิ่งนี้คืออะไรจึงให้ราคามากมายเช่นนี้ พ่อค้าตอบว่า “นี้คือพระบรมธาตุอันประมาณค่ามิได้” [Schafer, E.H., 1963: 266.]

สมัยราชวงศ์ซ้อง พุทธศาสนามหายานแพร่หลายลัทธิบูชาพระบรมธาตุและพระธาตุพระอรหันต์ตลอดจนลัทธิของพระเจ้าอโศกซึ่งนิยมสร้างพระธาตุเจดีย์ ยิ่งเป็นที่นับถือ ทำให้เกิดความต้องการวัตถุในลัทธิพระธาตุตลอดช่วงคริสต์ศตวรรษที่ ๑๐-๑๑ นอกจากธาตุยังมีวัตถุที่ระลึกรูปแบบต่างๆ วัตถุที่ระลึกและรูปเคารพรูปแบบต่างๆ แพร่หลายไปทั่วจีน ญี่ปุ่น เกาหลี

อย่างไรก็ตามความสำคัญของสินค้าอันเนื่องมากับความเชื่อทางพุทธศาสนาคงความสำคัญอยู่ชั่วระยะเวลาหนึ่งเท่านั้น (และลดความสำคัญลงเมื่อโจฬะพยายามสร้างอำนาจทางการค้าแข่งกับ

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ศรีวิชัย) สินค้าประเภทเครื่องหอมและสมุนไพร ส่วนผสมของยารักษาโรค เข้ามามีบทบาทสำคัญในท้องตลาด และโดยเฉพาะอย่างยิ่งในตลาดท้องถิ่นของสามัญชนทั่วไปด้วย ไม่เฉพาะตลาดส่วนบนของราชสำนักหรือเจ้าหน้าที่ทางการบ้านเมืองหรือผู้รู้และผู้มีฐานะสูงดังก่อน สินค้าทางด้านการแพทย์เหล่านี้ส่งมาตามเส้นทางบกสู่จีนอยู่แล้ว จนกระทั่งประมาณคริสต์ศตวรรษที่ ๘ เมื่อมีจราจลและการสงครามในหมู่ชนเผ่าและกับจีนเอง รวมทั้งเวลาตั้งแต่ปลายสมัยราชวงศ์ถังเข้าสู่ราชวงศ์ซ้อง อำนาจรัฐจีนอ่อนแอลง ไม่มีความเข้มแข็งดังก่อน ราชสำนักส่วนหนึ่งต้องลี้ภัยลงใต้

การที่จีนบริโภคสินค้าประเภทต่างๆ สำหรับการดำรงชีวิตมากขึ้น หมายถึงการขยายตัวของตลาดค้า และอาจมีนัยถึงความเติบโตของประเทศคู่ค้าอื่นหรือบ้านเมืองในภูมิภาคที่สัมพันธ์กัน จากตัวอย่างองค์ประกอบของยาแก้ท้องผูกอึดอัดแน่นเฟ้อตามที่ปรากฏในใบสั่งยาของแพทย์สมัยราชวงศ์ถังมีส่วนผสมเพียง ๓ ชนิด ขณะที่ในใบสั่งยาแพทย์สมัยราชวงศ์ซ้องประกอบด้วยส่วนผสมถึง ๑๗ ชนิด ส่วนผสมหลายชนิดมาจากเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และเอเชียใต้ นอกจากความก้าวหน้าของศาสตร์ด้านนี้แล้ว จากมุมมองเกี่ยวกับการค้าแสดงถึงว่าสมัยราชวงศ์ซ้องนั้นแหล่งวัตถุสินค้าที่เข้าตลาดจีนมาจากประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หลากหลายกว่าแต่ก่อน

หลังจากจีนต้องการสินค้าอันสัมพันธ์กับพุทธศาสนา เช่น ธาตุ พระบรมธาตุ ประติมากรรม เครื่องประดับตกแต่งพระพุทธรูป-พุทธสถาน เป็นต้น พร้อมกับเส้นทางค้าทางทะเลเฟื่องฟู จีนก็ต้องการสาธารณูปโภคอื่น ผลิตผลจากอินเดีย เช่น พริกไทยดำ กระวาน และ putchut เป็นที่ต้องการแทนสินค้าฟุ่มเฟือยทั่วไป พวกของนำเข้าและวัตถุแปลกจากต่างประเทศซึ่งสามารถสนองความเติบโตของเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงเวลาคริสต์ศตวรรษที่ ๑๑-๑๒ ซึ่งเป็นระยะเวลาที่เกิดเครือข่ายตลาดอย่างกว้างขวางตามเมืองท่าค้าขายต่างๆ

เครื่องปรุงยาและอาหารเป็นที่ต้องการเพิ่มมากในตลาดจีนสมัยราชวงศ์ซ้อง และมิใช่เฉพาะสำหรับชนชั้นสูง เช่นยาอายุวัฒนะเท่านั้น

รายการเปรียบเทียบข้างล่างนี้แสดงให้เห็นว่า ใบสั่งยาชุดหนึ่งแก้อาการท้องผูก (constipation) ในสมัยราชวงศ์ถังใช้ตัวยาเพียงไม่กี่อย่าง ในสมัยราชวงศ์ซ้องกลับเพิ่มมากมาย และที่น่าสังเกตคือ ตัวยาบางชนิดต้องผ่านตลาดควบคุมโดยสมาคมพ่อค้าทมิฬ อีกทั้งตัวยาอีกหลายชนิดมาจากประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ใบสั่งยารักษาอาการท้องผูก*

สมัยราชวงศ์ถัง		**สมัยราชวงศ์ซ้อง**	
-โสม (Ginseng)	๑๖.๘๒%	-ยางไม้หอม (Myrrh)	๓.๔๓% (จากตะวันออกกลาง)

* [Hartwell, R., 1983: 453-488.]

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

-มุก ๑๖.๘๒%
-สารกลิ่นชะมด (musk) ๑๖.๘๒%

-กานพลู ๓.๔๓% (จากเอเชียตะวันออกเฉียงใต้)
-ปรอท (quicksilver) ๓.๔๓% (ไม่ทราบแหล่ง)
-กระวาน (cardamun) ๓.๔๓% (จากเอเชียตะวันออกเฉียงใต้)
-พริกไทยดำ ๓.๔๓% (จากเอเชียตะวันออกเฉียงใต้)
-กัมเบนจามิน ๓.๔๓% (จากเอเชียตะวันออกเฉียงใต้)
(ยางไม้ใช้ผสมยา)
-ลูกจันทน์เทศ (nutmeg) ๓.๔๓% (จากเอเชียตะวันออกเฉียงใต้)
-มหาหิงค์ (asafetida) ๓.๔๓% (จากเอเชียตะวันออกเฉียงใต้)
-อำพัน (amber) ๖.๘๕% (จากตะวันออกกลาง)
-นอแรด ๑๐.๒๘% (จากเอเชียใต้และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้)
-โสม (ginseng) ๑๓.๗๐% (จากเอเชียตะวันออก)
-สารเมอคิวริคซัลไฟด์ (Cinnabar) ๑๓.๗๐% (จากจีน)
-กำมะถัน (sulphur) ๑๗.๑๓% (จากเอเชียตะวันออกเฉียงใต้)
-หมาก (Betel-nut) ๑๗.๑๓% (จากเอเชียตะวันออกเฉียงใต้)
-สารกลิ่นชะมด ๒๓.๙๘% (จากเอเชียใต้และจีน)
-ยางไม้หอม (putchuk) ๒๗.๔๑% (จากเอเชียใต้และตะวันออกกลาง)
-ยาขับเสมหะ (Sal-ammonia) ๑.๓๙% (ไม่ทราบแหล่ง)

กิตติศัพท์เกี่ยวกับยาอายุวัฒนะจากอินเดียนั้นมักถูกอ้างอิงเสมอในสังคมโบราณ ในอินเดียความคิดเกี่ยวกับเรื่องยา ความเป็นอมตะ และการมีชีวิตยืนยาว มีความเป็นมาเก่าแก่ก่อนสมัยพุทธกาล ใน *คัมภีร์พระเวท* กล่าวถึงการดื่มน้ำทิพย์และต้นไม้อายุยืน หลังสมัยพระเวท ศาสนาพราหมณ์กล่าวถึงอมตะชีวิตและอายุรเวชแห่งการมีชีวิตยืนยาวโดยใช้แร่โลหะต่างๆ เช่น ปรอทและทองคำมาเป็นส่วนผสมทดลองด้านรสายนเวท (rasāyana) เพื่อหาน้ำอมฤต [White, D.G., 1996, 186.]

ปรากฏว่าขนบเกี่ยวกับเรื่องชีวิตยืนยาวของอินเดียแพร่ไปสู่จีนก่อนพุทธศาสนา จนกระทั่งคณะทูตของฮ่องเต้องค์แรกแห่งราชวงศ์ฮั่น (คือฮั่นวู่ตี่) ต้องเดินทางไปแสวงหายาอายุวัฒนะในอินเดีย เรื่องของรสายนเวทและพุทธศาสนาปะปนกันอยู่ในความรับรู้ของจีนตั้งแต่เริ่มแรก และนี่เป็นจุดเริ่มต้นของการที่พุทธศาสนาแพร่เข้าจีน

หลักฐานจีนกล่าวว่า พราหมณ์และชาวอินเดียซึ่งไม่ใช่พุทธแต่สนใจเรื่องรสายนเวท (และการเปลี่ยนโลหะเป็นทองคำเพื่อให้ได้มาซึ่งน้ำอมฤต) ได้ไปปรากฏตัวที่เมืองหลวงของจีน และเมืองท่าการค้าตามชายฝั่งอยู่บ่อยครั้ง

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

สมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๓ เชนโฉว (Chen Shou, ค.ศ. ๒๓๓-๒๙๗) รายงานถึงเรื่องของนายแพทย์ฮูโต๋หรือฮัวโต๋ (ค.ศ. ๑๑๐-๒๐๗ ปรากฏเรื่องในพงศาวดารจีนเรื่อง*สามก๊ก*) ว่าเป็นผู้ศึกษาอายุรเวชทางยาในเขตมณฑลเกียงสู-ชานตุง และได้อิทธิพลทางการศึกษาจากขนบแพทย์แบบพราหมณ์ [Marie, V.H., "The Biography of Hua-t'o from History of the Three Kingdoms," 1994.]

ในเอกสารของฮุ่ยเจี๋ยว (Huijiao) เขียนบันทึกประวัติสงฆ์จีนรูปหนึ่งชื่อ เต๋าหลง (Daorung) ว่าพราหมณ์ชาวศรีลังกาผู้หนึ่งต้องการเผยแผ่ศาสนาพราหมณ์ไปสู่จีน สมัยปลายคริสต์ศตวรรษที่ ๔ ต้นคริสต์ศตวรรษที่ ๕ ได้ข่าวเรื่องพระพุทธกุมารชีวะประสบความสำเร็จในการเผยแผ่พุทธศาสนาในจีน พราหมณ์ผู้นี้จึงหอบคัมภีร์พราหมณ์ไปท้าทายสงฆ์ในพุทธศาสนา โต้วาทีที่จีน พระกุมารชีวะจึงเลือกเต๋าหลง สานุศิษย์คนเก่งของท่านเป็นตัวแทนในการเตรียมตัว เต๋าหลงศึกษาและท่องจำงานซึ่งพราหมณ์ศรีลังกาผู้นั้นศึกษา ระหว่างการโต้วาทีก็หยิบยกข้อความมาอ้างจนได้ชัยชนะในการโต้วาทีครั้งนั้น [อ้างใน Sen, T., 2004: 51.]

ต่อมาในสมัยราชวงศ์สุย (ค.ศ. ๕๘๑-๖๑๘) ปรากฏผลงานเกี่ยวกับเภสัชวิทยาแบบพราหมณ์แพร่หลายอยู่ในประเทศจีน ดังที่ได้กล่าวอ้างไว้ในพงศาวดารราชวงศ์สุย ตอนหนึ่งกล่าวถึงเรื่องการเล่นแร่แปรธาตุและยาอายุวัฒนะของนาคารชุน (Nagarjuna) ซึ่งมีชีวิตอยู่ในอินเดียช่วงคริสต์ศตวรรษที่ ๖-๗

นอกจากนั้นปรากฏว่า ในหมู่ขุนนางที่สถาบันดาราศาสตร์แห่งราชวงศ์ถังมีครอบครัวตระกูลพราหมณ์อยู่ด้วย พวกนักดาราศาสตร์อินเดียเหล่านี้ได้แปลงานเขียนด้านดาราศาสตร์และคณิตศาสตร์ เช่น *นาวาคราหะสิทธันตะ* (Navagr**ā**ha siddhanta) ฮ่องเต้สตรี-พระนางบูเช็กเทียน ได้ว่าจ้างขุนนางเชื้อสายตระกูลพราหมณ์เหล่านี้ [Sen, T., 2004: 52.]

สมัยราชวงศ์ถัง กลางคริสต์ศตวรรษที่ ๗ คณะราชทูตราชวงศ์ถังถูกส่งไปยังกษัตริย์หรรษาแห่งราชวงศ์คะโนจ (Kanauj) เพื่อสืบค้นพุทธศาสนา แต่ในขณะเดียวกันก็เพื่อแสวงหายาอายุวัฒนะและแพทย์อินเดียสำหรับฮองเฮา และเพื่อเผยแพร่วิธีการของลัทธิเต๋าด้วย ต่อมากษัตริย์หรรษาส่งของตอบแทนไปกับคณะราชทูตชุดที่ ๔ ของขวัญชุดนั้นประกอบด้วยมุกไฟ (อัคนีมณี) ขมิ้น และหน่อของต้นโพธิ์ คนสมัยนั้นเชื่อกันว่ามุกไฟเป็นวัตถุอมตะ

การรักษาด้วยยาจีนนับเป็นขนบเก่าและประณีตถือเป็นลักษณะหนึ่งของความรู้ทางวิทยาศาสตร์สมัยนั้น มีการบันทึกไว้เป็นหลักฐานมากมาย การค้าเครื่องยาจีนจึงแสดงถึงความหลากหลายของสินค้าเกิดการค้าทั้งตัวยาและตำรับตำรายา และความรู้ต่างๆ เครื่องยานี้รวมทั้งสัตว์และอวัยวะของสัตว์ด้วย จนนอกจากได้สินค้าพวกยาเป็นของบรรณาการแล้ว ยังสั่งเข้าอีกมากไม่น้อยกว่าที่ส่งออกไป และสิ่งที่ส่งออกก็มาจากบ้านเมืองรอบดินแดนจีน ทิเบต แคชเมียร์ เมืองแถบภูเขาหิมาลัย และเมืองทางเอเชียกลาง อย่างไรก็ตามการค้าเครื่องยาเหล่านี้ทางการจีนควบคุมอย่างเข้มงวด

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ฮ่องเต้ต้นสมัยราชวงศ์ถังให้ความสนใจตัวยาของอินเดียและวิทยาการทางด้านนี้มาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งยาที่ทำให้อายุยืนยาวและชีวิตเป็นอมตะ

ความสนใจในความรู้เรื่องชีวิตอมตะมีมาอย่างสืบเนื่อง ในบรรดาฮ่องเต้และชนชั้นสูงตั้งแต่สมัยราชวงศ์จิ๋น ราชวงศ์ฮั่น ในวรรณคดีจีนหลายเรื่องมักกล่าวถึงฮ่องเต้ ชนชั้นสูง และผู้รู้ได้พยายามส่งคนข้ามน้ำข้ามทะเลไปแสวงหายาอายุวัฒนะตามเกาะลี้ลับแดนไกล ในความเป็นจริงจีนและอินเดียติดต่อกันเรื่องนี้เป็นพิเศษ ส่งผลถึงการถ่ายทอดความรู้ด้านอื่นที่สัมพันธ์กันนอกเหนือจากหาน้ำอมฤต เช่น กรรมวิธีการหลอมเงินเหลว เปลี่ยนโลหะให้เป็นทอง ทั้งหมดเพื่อใช้ในการปรุงยา เป็นต้น

หลักฐานบางส่วนกล่าวว่า พวกในลัทธิเต๋านั้นรับความรู้เกี่ยวกับรสายนเวทและหายาอายุวัฒนะจากพราหมณ์อินเดีย และฮ่องเต้ราชวงศ์ถังหลายพระองค์เสวยยาอายุวัฒนะของพระอาจารย์ในลัทธิเต๋า ทั้งฮ่องเต้ไต้จง (T'ai Tsung) และเก้าจง (Kao Tsung) ต่างเชื้อเชิญแพทย์จากอินเดียมาเตรียมยาอายุวัฒนะให้พระองค์เสวย

เช่นเดียวกันใน ค.ศ. ๘๑๐ เมื่อฮ่องเต้เสียนจงตรัสถามข้าราชบริพารของพระองค์ถึงคุณค่าของยาอายุวัฒนะ ก็มีผู้หนึ่งตอบว่า ตามประวัติความเป็นมาแล้วเห็นได้ว่ายานี้เป็นยาอันตราย (แสดงว่าขนบเกี่ยวกับยานี้ต้องเข้ามาก่อนหน้านี้นานแล้ว-ผู้วิจัย) ท่านผู้นั้นยกตัวอย่างพระเจ้าเต้จง (Te Tsung) ว่าเคยเชิญพระชาวอินเดียผู้หนึ่งมาเตรียมยาอายุวัฒนะให้พระองค์ และประชวรอย่างรุนแรงหลังจากเสวยพระโอสถนั้นแล้ว ขณะประชวรหนักบนพระที่ ข้าราชบริพารของพระองค์ต้องการประหารชีวิตหมออินเดียผู้นั้น แต่ฮ่องเต้ทรงยับยั้งไว้เพราะไม่ประสงค์ให้ถูกหัวเราะเยาะโดยคนป่านอกแผ่นดิน

พระเจ้าเสียนจงฮ่องเต้ต่อมาก็ประชวรโดยอาการเดียวกัน มีรายงานว่าพระองค์ได้รับความทุกข์ทรมานจากการถูกวางยาพิษ "ทองคำและสารบางส่วนของปรอท" (gold and cinnabar) เชื้อสายของพระองค์ต่อมาก็ถึงแก่ชีวิต อันเป็นผลมาจากความเชื่อในประสิทธิภาพของยาจำพวกแอลกอฮอลล์ที่มีกลิ่นหอม และมีส่วนประกอบของโลหะเช่นทองคำอยู่ด้วย

การติดต่อซื้อขายแลกเปลี่ยนหรือส่งวัตถุหรือพันธุ์พืชอันเป็นส่วนประกอบของยามาถวายนั้น เป็นสิ่งแพร่หลายในสมัยราชวงศ์ถัง ดำเนินไปในหมู่พ่อค้าและนักจาริก ซึ่งใช้ทั้งเส้นทางค้าทางบกและเส้นทางค้าทางทะเล เฉพาะอย่างยิ่งเส้นทางค้าจากศรีลังกาเป็นที่รู้จักกันดีตลอดช่วงคริสต์ศตวรรษที่ ๘-๙ จนกระทั่งในคริสต์ศตวรรษหลังนี้ปรากฏว่ามีเส้นทางค้าเกิดเพิ่มอีกหลายเส้นทาง แม้แต่พวกทิเบตก็ยังส่งยาต่างชนิดมา [Schafer, E.F., 1981: 182-183.]

เมื่อพิจารณาจากพืชพันธุ์ซึ่งเอามาใช้เป็นส่วนผสมของยาจีนอันมาจากดินแดนต่างๆ และบางชนิดถูกบรรทุกมาเป็นลำเรือ ก็ทำให้เห็นได้ว่าความต้องการพืชพันธุ์อันเป็นส่วนผสมของยานั้นมีมากพอที่จะส่งผลต่อความสนใจของจีน และพ่อค้าจากแผ่นดินอื่นจะนำมาสู่จีน พืชพันธุ์บางอย่างถูกพัฒนาการใช้จนเกิดขนบความรู้สำคัญและส่งเสริมการปลูกเป็นสินค้าในดินแดนต่างจากต้นกำเนิด นับเป็นปรากฏ-

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

การณ์แสดงถึงการขยายตัวทางการค้าอย่างใหญ่หลวง นับเป็นบรรยากาศทางการค้าอันแสดงถึงความตื่นตัวในกิจกรรมส่วนนี้ของมนุษย์ในอาณาบริเวณที่กว้างขวางมาก ทั้งบก-น้ำ แผ่นดิน ทะเลมหาสมุทร หมู่เกาะ เขาสูง เข้ามามีส่วนในการตื่นตัวทางการค้านี้ด้วยกัน บรรยากาศทางการค้าที่เกิดขึ้นนับเป็นบริบทแห่งการเปลี่ยนแปลงที่รองรับการเข้ามามีส่วนร่วมของกลุ่มชนต่างๆ ในกิจกรรมส่วนนี้ของมนุษย์ ฉะนั้นที่อ้างกันว่าการค้าทางทะเลในน่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เติบโตเพราะมีปัญหาและความไม่สะดวกที่จะใช้เส้นทางสายไหม จึงกล่าวได้ว่าเป็นการด่วนสรุปเกินไป ที่จริงแล้วลักษณะการขยายตัวของสินค้าประเภทต่างๆ เช่นนี้สะท้อนเครือข่ายและปริมาณอันกว้างขวางของการค้ามหาสมุทรอินเดียนั่นเอง

ส่วนผสมของสูตรยาจีนอันมาจากแหล่งต่างๆ ที่ได้ติดต่อค้าขายกับจีน ส่วนผสมนี้มีทั้งพืชพรรณ สัตว์ และวัตถุหายากอื่น แม้ว่าส่วนผสมบางอย่างมีอยู่แล้วในจีน แต่ความต้องการเพิ่มและต้องการสิ่งที่มีคุณภาพต่างไปก็มีอยู่มาก เหล่านี้คือความหลากหลายของสินค้าในยุคนี้ และสินค้าก็แสดงถึงเครือข่ายของการติดต่อค้าขายอีกด้วย ดังเห็นได้จากความรู้เรื่อง “กระวาน” ว่ามีที่มาจากแดนใดบ้าง เป็นต้น

กระวาน (cardamoms) แม้จีนมีกระวาน แต่กระวานที่มาจากเขตร้อนถือกันว่ามีคุณภาพดีกว่า จึงส่งเข้ามาเป็นจำนวนมาก

กระวานดำแต่ขม คนจีนถือว่าเป็นเมล็ดพันธุ์เพิ่มปัญญา ส่วนมากมาจากหลิงหมันและอินโดจีน บางทีใช้ผสมกับข้าวและน้ำผึ้งบำรุงกำลังใจ เสริมสร้างระบบการหายใจ เฉพาะอย่างยิ่งถ้าใช้กับเกลือช่วยรักษาอาการกลั้นปัสสาวะไม่อยู่

กระวานแท้ต้องมาจากตังเกี๋ย ใบกระวานแห้งมีรสหวาน-ขมใช้เป็นยา เช่นเดียวกับผลกระวาน

กระวานกลิ่นการบูร พบมากในอินโดจีน (มักเรียกกันว่าอ้ายตัวร้าย) มีประโยชน์ใช้บำบัดอาการทางเดินหายใจ

กระวานกลม จากชวา เข้ามาจีนผ่านทางเมืองกะโกละ (Qaqola ภาษาอาหรับเรียก q**ā**qulah) (น่าจะหมายถึงตะโกละบนคาบสมุทรภาคใต้ของประเทศไทย) ต้นกระวานจากชวาและสุมาตราถูกนำมาปลูกบนคาบสมุทรมลายูเพื่อการค้าสมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๑๑ ปลูกกันมากในมณฑลกวางตุ้ง คนจีนเรียกกระวานขาว เพราะตอนสุกเปลี่ยนสีจากน้ำเงินเป็นขาว มีคุณสมบัติแก้ปัญหาเรื่องหลอดลมอักเสบและโรคปอด

คำว่า “กระวาน” ในภาษาจีนกลายเป็นคำพิเศษ ถูกนำไปใช้ในบทประพันธ์ เหล่ากวีมักสนใจเรื่องสีและกลิ่นอันหอมหวลลี้ลับแตกต่างของกระวาน [Schafer, E.F., 1981: 184-185.; ดูประกอบ Burkill, I.H., **A Dictionary of the Economic Products of the Malay Peninsula**, (London, 1935).]

ช่วงคริสต์ศตวรรษที่ ๖-๗ นั้นเป็นช่วงที่ *รสายนะ* (Rasayana) หรือการเล่นแร่แปรธาตุ (alchemy) ในอินเดียกำลังเฟื่องฟู “รสา” แปลว่า ธาตุปรอท การเล่นแร่แปรธาตุหมายถึง การเปลี่ยนโลหะให้เป็นทอง หรือการทำน้ำอมฤตให้ชีวิตยืนยาว (ส่วนประกอบของน้ำอมฤตหรือยาอายุวัฒนะ

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

กลายเป็นสินค้าที่ต้องการของจีน เฉพาะอย่างยิ่งฮ่องเต้และชนชั้นสูง ความเติบโตของรสายนะและความลี้ลับของพิธีกรรมในลัทธิตันตระ ส่งผลผลักดันให้มีความตื่นตัวทางการค้าระหว่างจีน-อินเดีย เมื่อลัทธิตันตระสัมพันธ์กับพุทธศาสนามหายาน ก็ยิ่งทำให้การแพร่ของศาสนาและการค้าดำเนินไปควบคู่กัน)

ความรู้ด้านเคมีและการเล่นแร่แปรธาตุและวิวัฒนาการของยารักษาโรค รวมทั้งยาอายุวัฒนะนั้นเกี่ยวข้องกับลัทธิตันตระมาก เพราะสุขภาพดีย่อมทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ทางด้านจิตวิญญาณได้เต็มเปี่ยม ส่วนในการบำรุงพลังของร่างกายนั้น การออกกำลัง การบำเพ็ญภาวนา การใช้สารปรอท และยาต่างๆ กลับเป็นวิธีการของคนยุคนั้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงตั้งแต่ ค.ศ. ๗๐๐-๑๓๐๐ ธาตุที่เป็นองค์ประกอบขั้นพื้นฐานตามตำรับของตันตระคือธาตุปรอท (mercury) ซึ่งถูกนำไปใช้ในการเตรียมยาหลายชนิด ผสมกับส่วนประกอบอื่น เช่น โลหิต ขี้เถ้า กำมะถัน คะลาไมน์ (calamine) แร่เมอคิวริกซัลไฟด์ (cinnabar) อัลคาไลต่างชนิด ไบทูเมน (bitumen) สารธรรมชาติซึ่งประกอบด้วยไฮโดรคาร์บอน โลหะอื่น เช่น ทองคำ เงิน สังกะสี ทองแดง สารหนูใช้ผสมกับกรดอื่นอีกหลายชนิด

ตำรับแปรธาตุปรุงยาอันมีชื่อเสียงสมัยนั้น เช่น *รสารัตนการ* (Rasaratnakar) สันนิษฐานกันว่าเป็นผลงานของนาคารชุน เมื่อ ค.ศ. ๘๐๐ มีสูตรทางเคมีหลายสูตรและกระบวนการทดลองทางเคมี ให้รายละเอียดนากรเตรียมธาตุปรอท ตลอดจนเทคนิควิธีสกัดปรอทและสังกะสีจากแร่สังกะสี

ตำราอีกเล่มหนึ่งที่สำคัญคือ *รสานาวา* (Rasarnava) เป็นผลงานเมื่อปี ค.ศ. ๑๒๐๐ มีเรื่องราวมากมายเกี่ยวกับเคมี บอกถึงสถานที่และห้องทดลอง

นักเดินทางชาวต่างประเทศเดินทางไปอินเดียสมัยนั้น เช่น มาร์โคโปโล กล่าวในทำนองว่า มียีคีอายุยืนยาว ๑๕๐-๒๐๐ ปี เพราะดื่มเครื่องดื่มบำรุงกำลังตั้งแต่เด็ก เครื่องดื่มดังกล่าวแปลกประหลาด มีฤทธิ์เป็นยา (หรือยาพิษ) ประกอบด้วยกำมะถัน ปรอท (quicksilver) ผสมกัน แล้วดื่มเดือนละ ๒ ครั้งทุกเดือน ว่ากันว่ายานี้จะทำให้อายุยืนยาว [Mookerjee, A. and M. Khanns, 1977: 108-111.]

วิวัฒนาการทางการแพทย์และการรักษาโรค การใช้ส่วนผสมของสูตรยาผสมผสานกับอำนาจลี้ลับของพุทธศาสนาลัทธิตันตระ เข้ากันได้ดีกับนักบวชในลัทธิเต๋าของจีน ทำให้เภสัชสินค้ามีตลาดค้ากว้างขวางในหมู่ชนระดับล่างทั่วไป

เอกสารฉบับหนึ่งกล่าวถึงสวฆ์ในพุทธศาสนาท่านหนึ่งชื่อ ชุดดา (Chudda) เป็นพระสมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๙ เป็นชาวแคชเมียร์ได้รับการศึกษาอบรมด้านการรักษาด้วยยาหรืออายุรเวชที่เมืองตุนฮ่วงบนเส้นทางสายไหมรวมระยะเวลาฝึกหัดอบรมทั้งหมด ๑๕ ปี

ในการให้บริการนั้น พระผู้รักษามักตั้งโต๊ะอยู่กลางเมืองรับรักษา ตลอดจนให้คำปรึกษาปัญหาสุขภาพทางใจและกาย พระที่ให้บริการทางการแพทย์มักเป็นพระเสื้อคลุมสีน้ำตาล นอกจากสงฆ์ในพุทธศาสนาแล้วก็อาจเป็นนักบวชในลัทธิเต๋า

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ผู้มีอาชีพให้บริการทางการแพทย์อื่นๆ เช่น ผู้เชี่ยวชาญสมุนไพรหรือแพทย์แผนโบราณ พวกเหล่านี้มักอยู่ตามตลาดหรือศูนย์กลางเมือง ปูผ้าไว้เบื้องหน้า บนผ้ากองไว้ด้วยสมุนไพร พืชตากแห้ง และสัตว์ตากแห้ง

นอกจากนั้นมีหมอฝังเข็มรักษาโรค

หมอดูลายมือ

ผู้เชี่ยวชาญในการจับชีพจร นวด และการผ่าตัด

หมอรักษาเด็กโดยเฉพาะ

ถ้าพวกเหล่านี้รักษาโรคไม่หายก็ยังมีอีกวิธีหนึ่งคือ จ่ายค่าบริการให้ผู้คัดลอกหนังสือ คัดลอกพระสูตรจากพระไตรปิฎก ปวารณาร้องขอต่อพระพุทธองค์ให้ช่วยเหลือ บางทีอาจสวดมนต์หรือว่าจ้างให้คนอ่านประกอบขณะพระประกอบพิธี แล้วจึงถวายธูปหอมและผลไม้

ยาซึ่งขายกันในตลาดตุนฮ่วงนั้นมาจากแดนไกล กรีซ อาหรับ เปอร์เซีย อินเดีย ทิเบต จีน ยาที่จดทะเบียนเป็นทางการมีไม่น้อยกว่า ๘๕๐ ชนิด พร้อมคำสอนและวิธีใช้ [Whitfield, S., 1999: 113-137.]

จะเห็นได้ว่าการค้านั้นมาพร้อมกับการแพร่หลายของศาสนาโดยที่สื่อกลางในการนำเสนอและอธิบายความมักอิงอยู่กับศาสนาและความเชื่อ อย่างไรก็ดีความหลากหลายทางสังคมด้านต่างๆ เหล่านี้ทำให้ไม่อาจปฏิเสธบทบาทของการค้าและพ่อค้า ที่เชื่อมโยงการติดต่อทางการค้าอันแผ่ขยายขอบเขตข้ามทะเล ชาวน้ำชาวเกาะทั้งหลายได้เข้ามามีบทบาทในการค้ามหาสมุทรอินเดีย ความตื่นตัวทางการค้าอันเกิดขึ้นเห็นได้ชัดว่ามิใช่เป็นการค้าระดับรัฐเท่านั้น แต่การค้าเป็นความเคลื่อนไหวของคนท้องถิ่นด้วย ทั้งชนบนบกและชาวน้ำ บางกลุ่มสามารถรวมตัวกันสร้างอำนาจรัฐ ดังกรณีการรวมตัวของศรีวิชัย และอีกหลายกลุ่มรวมกันอยู่ตามชุมชนพ่อค้าพลัดถิ่นที่เกิดขึ้น เอื้อต่อการเติบโตของพ่อค้าเอกชนเฉพาะอย่างยิ่งชุมชนพ่อค้ามุสลิมอาหรับและชุมชนพ่อค้าจีน ในกรณีที่เกี่ยวกับการค้าทางทะเลของจีนนั้น จะเห็นได้ว่าความมั่งคั่งทางการค้าสมัยราชวงศ์ถังส่งผลอย่างมากมายต่อการค้าจีนโดยรวมทั้งทางบกและทางทะเล โภคภัณฑ์ประเภทเครื่องถ้วยและเซรามิกส์จีนซึ่งขึ้นชื่อมาตั้งแต่สมัยราชวงศ์ถังได้กลายเป็นสินค้าสำคัญสำหรับการค้าทางทะเล ซึ่งต้องใช้เรือมีระวางบรรทุกเครื่องถ้วยจำนวนมาก ประมาณได้ว่าตั้งแต่สมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๘, ๙ ตรงกับสมัยราชวงศ์ถัง เครื่องถ้วยเซรามิกส์ผลิตจากเตาอันมีชื่อเสียงของจีนกลายเป็นสินค้าที่ต้องการของนานาชาติและชาวกลุ่มเกาะทั้งหลาย ดังที่ได้พบหลักฐานจากซากเรือจมที่เบลิตุง (Belitung) และร่องรอยตามแหล่งโบราณคดีของกลุ่มเกาะแห่งน่านทะเลเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

๖.๒ “ชาวน้ำ” และ “สหพันธ์กลุ่มเกาะศรีวิชัย”

ประวัติภูมิศาสตร์ของคาบสมุทรมลายูและหมู่เกาะแห่งน่านน้ำแถบนี้เกี่ยวข้องกับผู้คนชุมชนทั้งที่เป็นชาวน้ำ กึ่งน้ำกึ่งบกและบ้านเมืองบนแผ่นดินริมฝั่งทะเล เฉพาะอย่างยิ่งพัฒนาการของรัฐหนึ่งซึ่งเป็นที่รู้จักกันดีก็คือ “ศรีวิชัย” ซึ่งเป็นองค์รวมอย่างหลวมของบ้านเมืองริมฝั่งทะเลบริเวณคาบสมุทร เกาะและกลุ่มเกาะในน่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และสัมพันธ์โดยตรงกับทะเลจีนใต้

*ศรีวิชัย*มีที่มาที่ไปเกี่ยวข้องกับความเคลื่อนไหวของคนซึ่งมีชีวิตอยู่กับน้ำจรดฟ้าและทะเลกว้างบนบกที่เขารู้จักคือเกาะแก่งและชายฝั่งทะเล แน่นอนชีวิตความเป็นอยู่ของเขาย่อมไม่สัมพันธ์โดยตรงกับการผลิตเชิงเกษตรกรรมขนาดใหญ่ เช่น การปลูกข้าว หรืออุตสาหกรรมด้านโลหะ หรือผลผลิตจากพื้นดินอย่างใดอย่างหนึ่ง อันเป็นความคุ้นเคยของนักวิชาการที่ศึกษาเรื่องราวผู้คน บ้านเมืองบนแผ่นดินใหญ่ เช่น ประวัติศาสตร์อาณาจักรขอมกัมพูชา ประวัติศาสตร์ของพวกชวาแห่งราชวงศ์ไศเลนทร์ (ราชวงศ์ซึ่งสร้างคติความเชื่อเกี่ยวกับภูเขา เป็นผู้สร้างศาสนสถานในพุทธศาสนามหายานที่บรมพุทโธ และมีเรื่องราวสัมพันธ์กับอาณาจักรขอมกัมพูชา)

*ศรีวิชัย*เป็นเรื่องราวของผู้คน-บ้านเมืองประมาณสมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๗-๑๔ ถ้าพิจารณาตามแบบแผนของการใช้หลักฐานในการศึกษาประวัติศาสตร์ยุคนี้ เฉพาะเอกสารลายลักษณ์ เราเกือบไม่สามารถรู้จัก*ศรีวิชัย*ในทางการเมืองและการค้าเลย จารึกที่เกี่ยวข้องมีไม่ถึง ๑๐ หลัก แม้นักวิชาการได้กำหนดรูปแบบของศิลปกรรมที่เรียกว่า *ศิลปะศรีวิชัย* แต่ร่องรอยที่เห็นเป็นรูปธรรมก็มีไม่มากนัก กระจายอยู่ในบริเวณที่เป็นหมู่เกาะคือ ชวาและคาบสมุทรมลายูในภาคพื้นเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ขณะที่เอกสารจีน-อาหรับกล่าวถึงเรื่องราวของ*ศรีวิชัย*ภายใต้ชื่อเรียกที่ต้องเทียบเคียงสำเนียงการออกเสียงและเปรียบเทียบความหมายต่างๆ กัน แต่ประมาณได้ว่าเป็นหนึ่งในจำนวนเมืองอีกหลายเมือง ซึ่งดำเนินกิจกรรมทางการค้าจนรุ่งเรืองในน่านน้ำทะเลทางใต้ของจีนและแผ่นดินใหญ่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ *ศรีวิชัย*จึงเป็นเครือข่ายแห่งอำนาจของหัวหน้ากลุ่มชนตามหมู่เกาะในน่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นอำนาจทางทะเลซึ่งควบคุมอาณาบริเวณกว้างขวางไม่น้อยกว่า ๗๐๐ ปี (ประมาณคริสต์ศตวรรษที่ ๗-๑๔) โดยที่หลักฐานแรกเกี่ยวกับ*ศรีวิชัย*โดยตรงคือ จารึกพบที่ตะวันออกเฉียงใต้ของเกาะสุมาตรา และจากบันทึกเอกสารจีนที่สำคัญคือ สงฆ์จีนอี้จิง ผู้เดินทางข้ามทะเลไปแสวงบุญยังอินเดีย ค.ศ. ๖๗๑ ได้ผ่านพื้นที่ทางอำนาจของ*ศรีวิชัย*คือบริเวณช่องแคบมะละกา

หมู่เกาะในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้นสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมกับแผ่นดินใหญ่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เห็นได้จากการทอผ้าเป็นลวดลาย การโลหะกรรม การปลูกธัญพืชและพืชอาหารหลัก การรับศาสนาฮินดู-พุทธ-อิสลาม ความสัมพันธ์ดังกล่าวส่งผลต่อการเกิดองค์กรทั้งทางด้านการเมืองและสังคมครอบคลุมอาณาบริเวณส่วนนี้ให้เกี่ยวพันกับผู้คนทั้งบนบกและในน้ำ “*ศรีวิชัย*” เป็นผลมาจากความเคลื่อนไหวของชาวน้ำ และการสร้างบูรณาการทางสังคม-เศรษฐกิจกับคนที่อาศัยอยู่ทางตอนในของเกาะ

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ขณะเดียวกันก็ติดต่อค้าขายกับพ่อค้าจากแดนต่างๆ

ประชากรของหมู่เกาะนั้นมีหลากหลาย แต่ประวัติศาสตร์ก็สะท้อนให้เราเห็นว่าได้มีความพยายามที่จะผสานชนชาติและเผ่าพันธุ์ตามหมู่เกาะเข้าด้วยกัน เฉพาะอย่างยิ่งผ่านสื่อทางภาษาและวัฒนธรรมตามหมู่เกาะ ตามการสำรวจในปัจจุบัน อินโดนีเซียเป็นที่อยู่อาศัยของผู้คนมากกว่า ๒๕๐ กลุ่ม มีกลุ่มภาษาซึ่งแตกต่างกันไม่น้อยกว่า ๑๒ กลุ่ม ภาษาหลักได้แก่

ภาษาชวา

ภาษาซุนดา

ภาษาบาหลี

ภาษามินังกาเบา

ภาษาบูกีส

ภาษามาคัสสาร์ และ

ภาษามาเลย์หรือมลายู เป็นต้น

พวกที่ใช้ภาษามลายูนอกจากมีอยู่ในอินโดนีเซียแล้ว ยังเป็นพลเมืองส่วนใหญ่ของประเทศมาเลเซีย ส่วนในอินโดนีเซียประมาณ ๔๗% ของประชากรทั้งหมดเป็นชวา แต่ภาษาชวากลับไม่แพร่หลายเหมือนภาษามลายู

แม้ศาสนาอิสลามสามารถเชื่อมโยงผู้คนชาวเกาะ-ชาวน้ำไว้ด้วยกัน แต่ในปัจจุบันองค์ประกอบของประชาชนบนเกาะชวายังคงประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์อย่างน้อย ๓ กลุ่มซึ่งต่างพูดภาษาของตน

ภาษาชวา (Javanese) ใช้ในชวากลางและชวาตะวันออก

ภาษาซุนดานีส (Sundanese) ใช้ในชวาตะวันตก และ

ภาษามะดูรีส (Madurese) จากเกาะมะดูรา นิยมใช้ในหมู่คนทางฝั่งทะเลตอนเหนือและตะวันออกเฉียงเหนือของเกาะ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นพวกมะดูรีส นับถือศาสนาอิสลาม

เส้นทางซึ่งเฟื่องฟูก่อนเส้นทางอื่นและเป็นที่รู้จักกันดีของนักเดินทางอินเดียคือ *เส้นทางข้ามคาบสมุทรมลายู* (ช่วงเวลาหนึ่งเมื่ออังกฤษเข้ามามีอำนาจสมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ เรียกคาบสมุทรนี้ว่าคาบสมุทรมลายู) ช่วงต้นคริสต์ศตวรรษ ไหมเป็นสินค้าสำคัญของจีนเป็นที่ต้องการของพ่อค้าจากซีกโลกตะวันตก เดิมการค้าเน้นเส้นทางสายไหม สินค้าประเภทผ้าทอไหม แพรไหม และหยกจากจีนเป็นที่ต้องการของโลกตะวันตกจึงเป็นแรงจูงใจสำหรับการค้าช่วงนี้ ต่อมาการค้าขยายตัวได้เชื่อมการค้าบนทางสายไหมและการค้ามหาสมุทรอินเดียเข้าด้วยกัน พ่อค้าจึงใช้เส้นทางเดินเรือสายใหม่ ผ่านน่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้สู่จักรวรรดิจีน แหล่งสายไหม

ขณะที่ผ้าไหมและแพรไหมเป็นที่ต้องการของพ่อค้าต่างชาติ สินค้าพื้นถิ่นของชาวเกาะโดยเฉพาะอย่างยิ่งเครื่องเทศก็เป็นที่ต้องการไม่น้อยกว่ากัน อีกทั้งแหล่งกำเนิดยังเป็นความลี้ลับอีกด้วย

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

การเปิดพื้นที่ค้าในน่านน้ำทางใต้จึงเป็นความต้องการของพ่อค้า เท่ากับที่เส้นทางเดินเรือทางใต้เป็นเส้นทางสายวัฒนธรรมของสงฆ์และผู้ต้องการจาริกแสวงบุญไปยังอินเดีย เมืองท่าและชุมทางสินค้า-การค้าในน่านน้ำของหมู่เกาะยังเป็นปากทางสู่ทะเลจีนใต้ เข้าสู่เมืองท่าชายฝั่งทางใต้ของจีนและเวียดนามเหนือ จึงปรากฏชื่อเมืองการค้าสำคัญในบริเวณเกาะสุมาตราและชวาในเอกสารจีน เมื่อกล่าวถึงความเคลื่อนไหวทางการค้าแถบนี้ประมาณตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ ๔ และ ๕ เป็นต้นไป เมืองท่าด้านใต้ของสุมาตรานี้เองที่เป็นต้นกำเนิดของ “ศรีวิชัย”

ทำเลที่ตั้งและชีวิตวัฒนธรรมของกลุ่มชนในน่านน้ำแถบนี้เอื้อให้ชาวเกาะชาวน้ำแห่งน่านทะเลเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แม้มิใช่ผู้บุกเบิกแต่ก็มีบทบาทเป็นตัวกลางในการติดต่อสัมพันธ์ทั้งระหว่างโลกด้านตะวันตกอันมีอินเดียเป็นศูนย์กลาง (และชนกลุ่มอื่นที่เกี่ยวข้อง) ขณะที่โลกด้านตะวันออกก็ต้องพึ่งพิงหรืออิงอยู่กับบทบาททางด้านวัฒนธรรม-การค้า หรือแม้แต่การสถาปนาอำนาจของจีน ขณะเดียวกันชาวเกาะชาวน้ำตามถิ่นต่างๆ ทั้งบนเกาะและคาบสมุทรก็ได้สร้างแวดวงในการติดต่อระหว่างกันด้วย และเพราะฉะนั้นจึงมีความเป็นไปได้สูงที่ชาวน้ำตามหมู่เกาะเหล่านี้มีบทบาทเป็นตัวเร่งความสัมพันธ์และกระตุ้นการเคลื่อนไหวทางการค้าในน่านทะเลแถบนี้ ซึ่งเห็นได้จากเส้นทางโบราณทั้งทางบกและทางน้ำบริเวณนี้ล้วนสัมพันธ์กับความเติบโตของเมืองท่าการค้าบริเวณคาบสมุทรและหรือตามช่องแคบตลอดจนเกาะขนาดใหญ่สำคัญ เมืองท่าการค้าเหล่านี้มีทั้งที่เป็นไปเพื่อความมั่งคั่งและการติดต่อทางการค้า และหรือเป็นศูนย์กลางอำนาจ (และอาจเป็นศูนย์กลางทางการผลิตด้วย) ต่างอยู่ในเส้นทางการติดต่อระหว่างมหาสมุทรอินเดียกับจีน และระหว่างการเชื่อมโยงของหมู่เกาะด้วยกันเองไปทางตะวันออกในภาคพื้นมหาสมุทรแปซิฟิก

การเดินทางจากมหาสมุทรอินเดียสู่ทะเลจีนใต้ในยุคต้นใช้เส้นทางหลักอยู่ ๓ เส้นทาง ๒ ใน ๓ เป็นเส้นทางผ่านดินแดนประเทศไทยปัจจุบัน เข้าสู่อ่าวไทยและปากแม่น้ำโขงต่อไปถึงจีน เส้นทางเหล่านี้ทำให้เกิดวงจรการค้าสำคัญในอดีต อันส่งผลต่อความตื่นตัวของชนเผ่าชนชาติทั้งที่อยู่ริมทะเลใกล้ชายฝั่งและบริเวณตอนใน

เส้นทางแรก เดินเรือเลียบฝั่งมหาสมุทรเข้าอ่าวเบงกอลตะวันออก หรือจากอ่าวเบงกอลลงใต้ไปยังศรีลังกา ตัดเข้าเกาะนิโคบาร์ เข้าสู่เมืองท่าทางตะวันตกของคาบสมุทรมลายู คือเมืองกาละห์ (Kalah) หรือกะลาห์ จากเมืองนี้เดินทางข้ามคาบสมุทรสู่อ่าวไทยไปลุ่มน้ำโขง เข้าเวียดนามตอนกลางแล้วไปยังจีน

อีกเส้นทางหนึ่ง เดินเรือจากกาละห์ลงใต้ ผ่านช่องแคบมะละกาไปยังสุมาตรา ชวา และจีน ระหว่างทางหยุดพักตระเตรียมเสบียงตามเกาะนอกฝั่ง เช่นที่ปูเลา ติโอมัน (Pulau Tioman) นอกฝั่งปะหังทางตะวันออกของคาบสมุทรมลายู ตัดเข้าจามปาและเวียดนามกลาง แล้วเดินเรือมุ่งเหนือไปยังเมืองท่าบนฝั่งทะเลของจีน [Hourani, G.F.,: 69-75.]

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

เส้นทางสุดท้าย แต่เป็นเส้นทางดั้งเดิม สันนิษฐานกันว่ามีมาก่อนที่จะเกิดความนิยมใช้ช่องแคบมะละกามากขึ้น (ในสมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๔-๕ เมื่อหลวงจีนฟาเสียนเดินทางผ่านช่องแคบมะละกา) เส้นทางนี้ออกจากศรีลังกา ผ่านช่องแคบซุนดาเข้าสู่ชวาและสุมาตราตอนใต้ เส้นทางนี้เป็นเส้นทางซึ่งพวกชาวน้ำใช้ติดต่อกับโลกภายนอกมาแต่เดิม ดังจะเห็นได้ว่าจารึกอายุเก่าสุดของชวาพบในเส้นทางการติดต่อนี้

พัฒนาการของการใช้เรือเช่นว่านี้แสดงว่ามีการใช้เรือผ่านเข้าออกช่องแคบซุนดาของทะเลชวาตั้งแต่ยุคต้น และน่าจะเป็นความนิยมอันมีมาก่อนความนิยมในการใช้ช่องแคบมะละกาซึ่งสัมพันธ์กับความเติบโตของเมืองท่าการค้าบนคาบสมุทรมลายู ทั้งนี้สอดคล้องกับการที่ศรีลังกาเติบโตเป็นเมืองท่าการค้าที่สำคัญของอินเดียใต้และทะเลชวามาตั้งแต่ต้นคริสตกาลหรือก่อนหน้านั้น

ปรากฏการณ์ทางประวัติศาสตร์แสดงว่าการใช้ช่องแคบมะละกาในระยะแรกของการค้าทางทะเลไม่เป็นที่นิยม (เท่าช่องแคบซุนดา) ดังจะเห็นได้ว่า พัฒนาการทางการค้าจากมหาสมุทรอินเดียสู่อ่าวเบงกอล ข้ามคาบสมุทรบริเวณเหนือคอคอดกระและใกล้เคียงเพื่อเข้าสู่อ่าวไทย ผ่านไปยังฟูนานและจามปา แล้วตัดเข้าสู่เมืองท่าทางตอนใต้ของจีน หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งคือได้เกิด “วงจรการค้าของฟูนาน” (Funan Trade) เหนือบริเวณอ่าวไทยและใกล้เคียง ดำเนินไปตลอดช่วงเวลาแห่งพัฒนาการและความรุ่งเรืองทางการค้าของฟูนานในประวัติศาสตร์ การค้าฟูนานซึ่งครอบคลุมอ่าวไทยและบริเวณคาบสมุทรตอนบนทำให้เกิดชุมชนและเมืองท่าการค้าขนาดใหญ่น้อยขึ้นมากมาย ซึ่งมีผลทำให้บริเวณลุ่มน้ำเจ้าพระยา (โบราณ) และบริเวณสามเหลี่ยมปากน้ำโขง เป็นที่รองรับการเกิดของชุมชนบ้านเมืองกลุ่มใหม่ในสมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๖-๗ ซึ่งเรารู้จักกันว่าเป็น “เมืองทวารวดี” เช่น อู่ทอง นครปฐม คูบัว และ “เจนละบก-น้ำ” (อาณาจักรขอมโบราณ) ร่วมสมัยกับ “ศรีวิชัย” ในหมู่เกาะสุมาตรา-ชวา

นอกจากนี้ยังมีเส้นทางปลีกย่อยอื่นซึ่งชนชาติชาวน้ำชาวเกาะติดต่อกับคนบนแผ่นดินใหญ่ เช่น เส้นทางที่อาจเรียกได้ว่าเป็นเส้นทางลูกปัด (Bead Route) ทำให้เกิดเครือข่ายการติดต่อแลกเปลี่ยนค้าขายลูกปัดมาแต่ครั้งก่อนประวัติศาสตร์ เช่น เส้นทางติดต่อระหว่างแหล่งผลิตลูกปัดบริเวณคาบสมุทรตอนบนของอ่าวไทยลงสู่คาบสมุทรมลายูต่อไปถึงหมู่เกาะสุมาตรา เครือข่ายการค้าลูกปัดนี้เชื่อมโยงสองทะเลเข้าด้วยกันคือ ทะเลอันดามัน-อ่าวไทย ผ่านหมู่เกาะสุมาตราสู่น่านน้ำทะเลใต้ แหล่งโบราณคดีผลิตลูกปัดหรือที่มีร่องรอยของลูกปัดซึ่งเชื่อมโยงน่านน้ำและพื้นที่บนบกเข้าด้วยกัน ได้แก่ บ้านดอนตาเพชร อู่ทอง กัวลาเซลิงชิง (ในเปรัก) เขาสามแก้ว (จังหวัดชุมพร) ควนลูกปัด (จังหวัดกระบี่) และแหล่งผลิตลูกปัดบนเกาะสุมาตรา

นอกจากลูกปัดยังปรากฏวัตถุสินค้าอื่นซึ่งแสดงถึงความหนาแน่นของการแลกเปลี่ยนค้าขายร่วมสมัยกันหรือใกล้เคียงกัน ควบคู่ไปกับการเกิดเครือข่ายของเมืองในการค้าฟูนาน และเมืองทวารวดีรอบ

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

บริเวณอ่าวไทย และเมืองใหญ่ทางด้านตะวันออกของคาบสมุทร ที่สำคัญได้แก่ ลังกา-สุกะ (ปัตตานี) และตามพรลิงค์ (นครศรีธรรมราช)

เมื่อความชำนาญการเดินเรือในทะเลเปิดแพร่ไปในช่วงต้นคริสต์ศตวรรษ นักเดินเรือเริ่มเดินเรือห่างฝั่งมากขึ้น แต่เส้นทางคาบสมุทรก็ยังเป็นที่นิยม ในการเดินทางใช้ทั้งเรือ แพ เกวียน ม้า ช้าง ล่อ และสัตว์พาหนะอื่น ได้มีผู้ประมวลเส้นทางทั้งหมดรวมแล้วได้ ๑๑ เส้นทางที่ใช้กันในอดีตจนปัจจุบัน

๑. เส้นทางด่านพระเจดีย์สามองค์
๒. เส้นทางแม่น้ำตะนาวศรี
๓. เส้นทางข้ามคอคอดกระ
๔. เส้นทางแม่น้ำตะกั่วป่า
๕. เส้นทางแม่น้ำตรัง
๖. เส้นทางเคดะห์-ปัตตานี
๗. เส้นทางเปรัก-ปัตตานี
๘. เส้นทางกลันตัน-มะละกา - ผ่านเปอนาริกัน (Penarikan)
๙. เส้นทางปะหัง-มะละกา - ผ่านเปอนาริกัน (Penarikan)
๑๐. เส้นทางเสมเบรง (Semberong)
๑๑. เส้นทางเบอร์นัม-ปะหัง

เส้นทางทั้งหมดแสดงถึงเครือข่ายการติดต่อของบ้านเมืองภายในคาบสมุทรอย่างชัดเจน ซึ่งย่อมสะท้อนภาพความเติบโตของชุมชนบ้านเมืองบนคาบสมุทรทั้งตอนบนและตอนล่าง อันสัมพันธ์กับการติดต่อค้าขายบริเวณตอนบนของคาบสมุทร ประมาณตั้งแต่คอคอดกระขึ้นไปล้วนสัมพันธ์กับวงจรการค้าฟูนานโดยตรง ขณะที่ชุมชนบ้านเมืองบนคาบสมุทรส่วนที่ต่ำลงมาจากตอนกลางถึงตอนล่างล้วนเฟื่องฟูในยุคการค้าของศรีวิชัย แม้ว่าเมืองบางเมืองมีความเจริญอย่างเป็นเอกเทศในเส้นทางการติดต่อระหว่างจีน-อินเดียทางด้านศาสนาและวัฒนธรรมที่สำคัญ ได้แก่ ลังกา-สุกะ (หรือปัตตานี)

สำหรับการค้ามหาสมุทรอินเดียมีเส้นทางการเดินเรือจากอ่าวเบงกอลไปยังหมู่เกาะนั้น สามารถผ่านเข้าสู่ทะเลชวา อ่าวไทย และทะเลจีน เส้นทางนี้สำคัญต่อพัฒนาการของการค้ามาแต่ยุคโบราณ การค้าบริเวณนี้นักเดินเรือท้องถิ่นซึ่งต้องรู้จักเงื่อนไขของสภาพแวดล้อมทางนิเวศและภูมิอากาศจึงสามารถฝ่าฟันไปได้ และเช่นเดียวกันกับทางหมู่เกาะของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ศักยภาพของนักเดินเรือท้องถิ่นนี้เองเป็นเงื่อนไขสำคัญสำหรับการเดินเรือแถบนี้และมีผลกำหนดลักษณะการดำเนินการค้าแถบนี้ เช่น ต้องอาศัยนักเดินเรือท้องถิ่น ต้องอาศัยจังหวะเวลาในการติดต่อค้าขาย ทำให้ทำเลของบางเมืองบางชุมชนเกิดขึ้นมีความสำคัญเฉพาะ เป็นต้น เหล่านี้ส่งผลต่อการขึ้นมามีอำนาจทางการค้าของ

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ชาวเกาะ-ชาวน้ำ และการเติบโตของเมือง ให้มีอำนาจคู่ขนานไปกับพลังทางเศรษฐกิจและการเมืองจากอำนาจรัฐหรือกลุ่มบุคคลจากภายนอก

หมู่เกาะและกลุ่มเกาะที่ได้เข้ามามีบทบาทในเส้นทางค้าของน่านน้ำสามารถสร้างอำนาจของตนในบริบททางการค้าของยุคสมัย จนเกิดเป็นวงจรการค้าย่อยซ้อนทับกันอยู่ เห็นได้ชัดเจนในการค้ามหาสมุทรอินเดียในคริสต์ศตวรรษที่ ๑๑ ซึ่งบริเวณเส้นทางการค้าในมหาสมุทรอินเดียจากทะเลแดงไปถึงจีนสมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๑๑ ถูกแบ่งออกเป็น ๓ ส่วนตามกิจกรรม

ส่วนแรก เป็นเส้นทางค้าจากทะเลแดง อ่าวเปอร์เซีย ไปยังคุชราตและมะละบาร์

ส่วนที่ ๒ เป็นเส้นทางค้าขายประจำปี เดินทางเลียบฝั่งอินเดียแล้วต่อติดกับบรรดาหมู่เกาะในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ส่วนที่ ๓ เป็นเส้นทางค้าที่พ่อค้ามักทำการติดต่อแลกเปลี่ยนทางเศรษฐกิจระหว่างเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และจีน (อาจรวมญี่ปุ่นและเกาหลี)

แต่ละส่วนล้วนมีวงจรการค้าซึ่งซ้อนทับกันอยู่ในบางพื้นที่ จึงเกิดบริเวณที่เป็น*ชุมทาง* อันเป็นทำเลเหมาะสม เป็นทั้งเมืองท่า คลังสินค้า และที่บริการขนถ่ายสินค้า คลังสินค้าที่เกิดตามชุมทางเรียกว่า “เอมโพเรียม” เหล่านี้มักเป็นเมืองหรือนครสำคัญมีชื่อรู้จักกันดี ได้แก่ เอเดน ฮอร์มุซ คัมเบย์ กไลกัฏ มะละกา กวางโจว กวางตุ้ง [Choudhuri, R.D.,1985: 102.]

เมื่อพิจารณาโดยละเอียดจะเห็นได้ว่า บริเวณชุมทางตรงส่วนที่ ๒-๓ ซ้อนทับกันอยู่นั้นครอบคลุมคาบสมุทรมลายู ช่องแคบมะละกา และบางส่วนของสุมาตราตอนที่สัมพันธ์กับช่องแคบมะละกา จากพื้นที่ซ้อนทับจนเกิดเอมโพเรียมตรงนี้เรือสินค้าต้องเดินทางตัดจากบริเวณนี้เข้าสู่กวางตุ้งและกวางโจว เมืองท่าค้าขายสำคัญของจีน

สุมาตรา และ *มะละกา* จึงกลายเป็นชุมทางการค้าไปสู่จีนอันสำคัญมาตั้งแต่ก่อนคริสต์ศตวรรษที่ ๑๑ เพราะฉะนั้นเกาะสุมาตราซึ่งสัมพันธ์กับการค้าจีนและคุมเส้นทางไปจีน ตลอดจนเป็นจุดหยุดพักด้วยในช่วงก่อนคริสต์ศตวรรษ จึงเป็นแหล่งชุมนุมของชาวน้ำชำนาญการเดินเรือ และมีศักยภาพรวมตัวกันต่อรองทางการค้าขายหรือเป็นทั้งพ่อค้าและผู้ขาย สร้างพลังของกลุ่มให้เกิดขึ้นในหมู่ผู้ใช้ภาษามลายูเก่าทิ้งร่องรอยไว้ให้เราเห็นถึงที่มาที่ไปของ “*ศรีวิชัย*” รัฐแห่งการค้าทางทะเลบริเวณสุมาตรา กล่าวได้ว่าเส้นทางค้าจากอินเดียไปจีนก่อนคริสต์ศตวรรษที่ ๕ นั้นต้องเดินทางผ่านคอคอดกระ ทว่าตั้งแต่ปลายคริสต์ศตวรรษที่ ๕ เส้นทางพุ่งไปที่ช่องแคบมะละกาซึ่งเป็นเส้นทางใหม่อันเป็นที่รู้จักกันอย่างดี และกลายเป็นเส้นทางคมนาคมประจำของการเดินทางและการค้าขายกับจีน แล้วยังเปิดกลุ่มการค้าใหม่ทั้งผู้ค้าผู้ขายและแหล่งผลิตสินค้าวัตถุดิบต่างๆ ให้เป็นที่รู้จักกัน ตามแนวคาบสมุทรมลายู เกาะและกลุ่มเกาะทั้งหลายในทะเลใต้

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

๑. เครือข่ายของชาวน้ำแห่งน่านทะเลเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ชาวน้ำเป็นชนแห่งน่านทะเล ชนเหล่านี้มีความเป็นมาก่อนการเกิดศรีวิชัย แต่เราไม่อาจปฏิเสธได้ว่าชาวน้ำได้สร้างสีสันให้แก่พัฒนาการของศรีวิชัย ประวัติความเป็นมาของชาวน้ำนั้นเก่าแก่ย้อนหลังไปไกล เห็นได้ชัดว่าพัฒนาการอันโดดเด่นของชาวน้ำนอกจากเป็นนักเดินเรือออกสู่โลกกว้างแล้วยังมีวิวัฒนาการสร้างเครือข่ายติดต่อระหว่างกันก่อนที่จะมีการติดต่ออย่างหนักแน่นจากกลุ่มชนชาติจากภายนอก อาหรับ อินเดีย และจีน เป็นอาทิ ดังปรากฏว่าชาวน้ำได้ค้าขายแลกเปลี่ยนกานพลู ติดต่อระหว่างกันเองมาแต่ครั้งบรรพกาล เป็นต้น

ปัจจุบันมนุษย์น้ำหรือชาวน้ำเป็นองค์ประกอบส่วนสำคัญของประชากรไม่น้อยไปกว่าผู้คนบนแผ่นดินใหญ่มากนัก เราสามารถพบผู้คนเหล่านี้ข้ามพรมแดนของประเทศซึ่งยอมรับกันแล้วในระดับสากล โดยที่ชาวน้ำเหล่านั้นมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่สัมพันธ์กับน่านน้ำชายฝั่งแผ่นดินใหญ่และน่านน้ำของหมู่เกาะอย่างแยกไม่ออก ถ้าแยกตามชั้นวัฒนธรรมและภาษาชาวน้ำในปัจจุบันแบ่งออกได้อย่างน้อย ๓ กลุ่ม

กลุ่มแรกคือ พวกโมเก็น (Moken) และกลุ่มชนต่างๆ ที่อยู่แถบหมู่เกาะมะริดลงมาตามแนวตะวันตกเฉียงใต้ของประเทศไทย

พวกโอรังซูกูลาอุต (Orang Suku Laut) ซึ่งเป็นเผ่าพันธุ์ชาวน้ำ บางทีเรียกรวมๆ ว่า โอรังลาอุต อยู่ตามหมู่เกาะริเอา-ลิงกา (Riau-Lingga) บะแตม (Batam) น่านน้ำชายฝั่งด้านตะวันออกของสุมาตราและยะโฮร์ใต้

กลุ่มสุดท้ายคือ พวกบาโจลาอุต (Bajau Laut) อยู่บริเวณหมู่เกาะซูลู บอร์เนียวตะวันออก สุลาเวสี รวมหมู่เกาะต่างๆ ทางตะวันออกของประเทศอินโดนีเซีย นับเป็นกลุ่มใหญ่สุดและกระจายตัวกว้างขวางมาก

การดำรงชีวิตของชาวน้ำทั้งสามกลุ่มใหญ่นี้แยกกันเป็น ๓ บริเวณอย่างเห็นได้ชัด แม้จะมีบางส่วนผสมผสานอยู่เหลื่อมบริเวณกันบ้าง กลุ่มชาวน้ำที่มีความเคลื่อนไหวสูงมักไม่ผูกพันเอกลักษณ์ของตนกับบริเวณหนึ่งบริเวณใดที่ถูกกำหนดแบ่งตามสภาพภูมิศาสตร์ เฉพาะอย่างยิ่งตามการแบ่งเขตแดนทางการเมืองของประเทศต่างๆ ในปัจจุบัน ถือว่าเอกลักษณ์ของตนคือทะเลและมหาสมุทร เป็นพวกชาวทะเลคืออาดิลาอุต (A'a dilaut) รวมกันเป็นเครือข่ายของกลุ่มโคตรตระกูลและเครือญาติ ซึ่งสามารถอ้างอธิปัตย์เหนือพื้นน้ำทั้งหมดได้ ชาวน้ำเหล่านี้สร้างเครือข่ายทางการค้าและการเดินเรือทะเลในภูมิภาคมาแต่อดีต และมีประวัติศาสตร์ร่วมกับบ้านเมืองรัฐของชาวมลายู และเป็นผู้ส่งต่ออารยธรรมของชาวน้ำอันเป็นพัฒนาการส่วนสำคัญของภาคพื้นทวีปเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ที่ซึ่งในอดีตเราเรียกเป็นบริเวณทะเลใต้ แต่ปัจจุบันพวกนี้กลายเป็นคนที่อยู่ชายขอบของประเทศต่างๆ ซึ่งกำหนดเขตแดนใหม่ตามอำนาจอธิปไตยทางการเมืองของแต่ละประเทศ โดยไม่คำนึงถึงพื้นที่ทางสังคม (Social Space) ของ

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ชาวน้ำทั้งหลายซึ่งมีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับบริเวณแตกต่างไป บริเวณที่ไม่มีพรมแดนตายตัว ขอบเขตกำหนดได้ตามการเคลื่อนไหวของตนไปตามสายน้ำและเกลียวคลื่น [Bellwood, P., The Austronesians, 1995.; Ivanoff, J., 1997 : 19-36, 51, 113.]

พวกโอรังลาอุตบอกเล่าประวัติศาสตร์ของตนว่า แต่ก่อนชนเหล่านี้อาศัยอยู่บนเรือสำปั้น (sampans) ในทะเล ไม่มีบ้าน แต่เป็นเจ้าของเกาะทั้งหมด ในประวัติศาสตร์ตามเรื่องกล่าวถึงราชาแห่งท้องทะเลผู้หนึ่ง (Raja Laut) มีลูก ๑๕ คน พระองค์พระราชทานเกาะและเวิ้งน้ำให้ลูกแต่ละคน และนั้นคือที่มาของเกาะทั้งหลาย [Cynthia Chou, 2005 : 234-249.] ปัจจุบันมนุษย์น้ำซึ่งอยู่บนเรือยังคงกำหนดขอบเขตบริเวณท้องทะเลของตนเป็นพื้นที่ทางสังคมตามขอบข่ายแห่งการกระจายตัวของกลุ่มเครือญาติแต่ละกลุ่ม เป็นหน่วยชุมชนอยู่ในครอบครัวเดียวกัน มีวิถีชีวิตร่วมกัน ชาวโมเก็นแยกกันอยู่เป็นกลุ่มย่อย แต่ละหน่วยประกอบด้วยผู้อยู่อาศัยในเรือ ๑๐ ลำด้วยกัน รวมเรียก ๑ กองเรือ หรือ ๑ กะบาง (Kabang) แต่ละกะบางเคลื่อนย้ายประจำปีไปอยู่ตามเกาะของเครือญาติตน [Andaya, B.,1993.]

สำหรับชาวน้ำแล้วอาณาบริเวณทางภูมิศาสตร์ของท้องน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นพื้นที่ทางสังคมซึ่งยึดโยงกันไว้ด้วยความผูกพันทางเครือญาติ-โคตรตระกูล เกิดเป็นหน่วยของชุมชนทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรม เคลื่อนไหวสร้างเครือข่ายทางการค้าและการเดินเรือทะเล และมีประสบการณ์ทางประวัติศาสตร์สืบเนื่องมาแต่ครั้งอดีต ซึ่งจะเห็นได้ว่าตามประวัติศาสตร์แล้วรัฐหรืออาณาจักร “ศรีวิชัย” นั้นสัมพันธ์กับชาวน้ำผู้ใช้ภาษามลายูเก่ามาแต่แรกเริ่ม

เผ่าโมเก็น (Moken) เป็นกลุ่มหนึ่งของชาวน้ำปัจจุบัน อยู่ตามหมู่เกาะชีกตะวันตกของทะเลใต้หรือกลุ่มอันดามัน ได้แก่ หมู่เกาะมะริดและหมู่เกาะสุรินทร์ เป็นต้น ชีวิตของพวกนี้คือเรือกับน้ำ ร่อนเร่ไปในท้องทะเลจนถูกเรียกว่า “ยิปซีทะเล” (Sea Gypsies) มีชีวิตอยู่กับน้ำและอาศัยกินอยู่หลับนอนในเรือ เป็นเสมือนคนชายขอบแห่งท้องน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทำการค้าขายแลกเปลี่ยนกับชาวมลายูมาแต่ครั้งอดีต บ้างก็ปล้นสดมภ์กลายเป็นโจรสลัดทะเล ส่วนชาวมลายูก็เป็นคนกลางค้าขาย รวบรวมสินค้าสำหรับคลังสินค้าของอาหรับ จีน และฝรั่งตะวันตก ซึ่งอยู่ตามเมืองท่าต่างๆ การแลกเปลี่ยนทำนองนี้ทำให้เกิดตลาดหรือคลังสินค้าขึ้นตามริมฝั่ง คลังสินค้าบางแห่งทวีความสำคัญขึ้น [ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดในประวัติศาสตร์ไทยก็คือเกาะถลางหรือสลาง (Salang) (ซึ่งเป็นแหล่งค้าของไทย จีน อังกฤษ และมลายู)] จริงอยู่ชาวโมเก็นไม่ได้พูดภาษามลายู แต่คำศัพท์เกี่ยวข้องกับอวัยวะตา หู จมูกยังคงเป็นภาษามลายูหรือเป็นภาษาถิ่นที่ใกล้เคียงกัน และคำศัพท์อีกเป็นจำนวนมากของชนกลุ่มนี้มาจากภาษามลายู เหล่านี้เป็นประจักษ์พยานถึงวิถีชีวิตที่เกี่ยวข้องกันมาแต่อดีตกาล

ชีวิตของชาวโมเก็นขึ้นอยู่กับประดิษฐกรรมทางเทคโนโลยี ซึ่งมีความหมายทั้งทางสัญลักษณ์และการดำรงชีวิตอย่างหนึ่ง สิ่งนั้นคือ เรือ ซึ่งเรียกในภาษาของตนว่า กะบาง (Kabang) นักสำรวจซึ่งได้เข้าไปสังเกตการณ์ชีวิตพวกนี้ในปัจจุบันตั้งข้อสังเกตว่า วัสดุที่ใช้ทำเรืออาจเปลี่ยนไป แต่ความหมายเชิง

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

สัญลักษณ์เกี่ยวกับรูปทรงของเรือ (form) ยังคงอยู่ กะบางในยุคปัจจุบันกลายเป็นวัตถุทางวัฒนธรรม สื่อถึงจุดกำเนิดหรือที่มาของชาติพันธุ์และการใช้ชีวิตแบบโบราณของชาวโมเก็น ความเชื่อที่ว่าต้นไม้ที่เอามาใช้ทำเรือนั้นมีจิตวิญญาณ และเรือที่ทำจากต้นไม้ก็มีจิตวิญญาณด้วย มนุษย์ ลม น้ำ คลื่น เป็นแรงกระตุ้นให้ชีวิตของเรือ เหล่านี้ต้องพึ่งพากันเพื่อจะดำรงชีวิตอยู่ เรือมีปากสำหรับกิน ช่องสำหรับขับถ่าย ขณะเคลื่อนไปในน้ำกินและขับถ่ายโดยอาศัยทะเล เหมือนชาวโมเก็นเลี้ยงตัวเองโดยเคลื่อนตัวไปในท้องทะเล และหลบเข้าชายฝั่งในหน้ามรสุม [Hope, S., 2002 : 118, 123-124, 146-148.]

ชนเผ่า-ชนชาติหลายกลุ่มได้ตั้งถิ่นฐานถาวรอยู่บนเกาะต่างๆ ตามเวลาการเปลี่ยนแปลงแต่ยิปซีทะเลกลับเปรียบเสมือนพวกนอกวรรณะของสังคมชนชั้น แม้แต่บนผืนแผ่นดินของหมู่เกาะเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เอง แผ่นดินของหมู่เกาะซึ่งบรรพชนของตนอาจเคยมีส่วนเกี่ยวข้องในเหตุการณ์ต่างๆ มาแล้ว ที่ซึ่งชาวน้ำเหล่านี้มีลักษณะร่วมในการใช้ชีวิตอยู่ประการหนึ่งคือ ใช้ชีวิตบนเรือ แม้ต่างกลุ่มชาติ-พันธุ์ แต่ถ้าใช้ชีวิตแบบเดียวกันก็นับเป็นกลุ่มเดียวกัน เห็นได้จากกรณีของพวกบาโจลาอุต (Bajau Laut) ชนชาติบาโจ (Bajo) เป็นชาวประมงกึ่งเร่ร่อน อาศัยอยู่ในเรือ อยู่ตามบริเวณหมู่เกาะทางซีกตะวันออกแถบเกาะฟลอเรส (Flores) วิถีชีวิตของพวกนี้ก็เป็นยิปซีทะเลนั่นเอง อาศัยเรือเป็นบ้าน เรียกว่า เรือบ้าน (houseboat) ภาษาชาวเกาะเรียก เลปา-เลปา (Lepa-Lepa) ในปัจจุบันบาโจอยู่ทั้งบนบกและบาโจอยู่เรือบ้าน บางกลุ่มเดินเรือมาจากฟิลิปปินส์และอยู่บนบกมาก่อน เมื่อมาถึงซาบาห์ก็ขึ้นบกเป็นเกษตรกรปลูกข้าว ส่วนพวกบาโจเรือบ้านนั้นตั้งเรือนอยู่ตามชายฝั่ง เป็นชาวประมงหรือเพาะเลี้ยงสาหร่าย แต่ไม่ได้อาศัยเรือหรือกินอยู่หลับนอนบนเรือแบบพวกบาโจลาอุต ซึ่งเป็นบาโจน้ำหรือบาโจทะเล และเรียกชื่อพวกตนว่า ซามะ แมนเดลาอุต (Sama Mandelaut)

ชนเหล่านี้ตั้งหมู่บ้านน้ำเรียก “กัมปุง” (Kampung) ซึ่งเป็นลักษณะสำคัญทางการใช้ชีวิตของชาวมลายูแต่ดั้งเดิม เมืองท่าใหญ่โตตามชายฝั่งอย่างน้อยต้องมีกัมปุงสัก ๑ แห่ง หรืออาจกล่าวได้ว่า กัมปุงคือต้นกำเนิดของเมือง เป็นที่ตั้งของหมู่บ้านอยู่บนเสาสูงเหนือคลื่นทะเล [Hope, S., 2002: 5, 8, 34-35, 44, 47.]

ประวัติศาสตร์ของชาวน้ำสัมพันธ์โดยตรงกับพื้นที่ที่เป็นน่านน้ำมหาสมุทร แต่ในการทำความเข้าใจกับเครือข่ายความสัมพันธ์ของกลุ่มชนนั้น ต้องคำนึงถึงวิถีชีวิตของผู้คนชุมชนที่มาเกี่ยวข้องด้วย ฉะนั้นเมื่อกล่าวถึงชีวิตชาวน้ำจึงมิใช่เฉพาะการเดินเรือและการใช้ชีวิตทางน้ำเท่านั้น ชาวน้ำเหล่านี้นอกจากสัมพันธ์กับคนบนบกแล้ว บางกลุ่มก็เปลี่ยนมาตั้งถิ่นฐานบนบกและตามชายฝั่งทะเลหรือตามลำน้ำที่ติดต่อถึงทะเลได้ จนในที่สุดทั้งชาวบกและชาวน้ำก็ผสมผสานเกิดเป็นชุมชนบ้านเมืองอันซับซ้อน ประวัติศาสตร์ของชาวน้ำจึงเป็นวิวัฒนาการความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมระหว่างกัน จนถึงการสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนทางการค้าและในที่สุด เครือข่ายความสัมพันธ์ดังกล่าวนำไปสู่ความร่วมมือและการใช้อำนาจควบคุมทางการเมืองในรูปลักษณ์ของรัฐศรีวิชัย

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์มาแล้วที่ผู้คนบนแผ่นดินและในน่านน้ำได้ติดต่อสัมพันธ์ระหว่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรม ทั้งด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่และวัฒนธรรมทางวัตถุ ความสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นพื้นฐานรองรับการติดต่อแลกเปลี่ยนค้าขายระหว่างกัน การสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ของกลุ่มชนทั้งจากหมู่เกาะ น่านน้ำ และแผ่นดินใหญ่ เฉพาะอย่างยิ่งบริเวณช่องแคบทางตอนใต้ของคาบสมุทรมลายูซึ่งเป็นเส้นทางติดต่อสะดวก ผู้คนสามารถแสวงหาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากร ดังได้พบวัตถุสำริดอันมีลักษณะทางวัฒนธรรมผสมผสาน ทั้งที่รับจากภายนอกและคนภายในท้องถิ่น [Peacock,B.A.V., 1977: 199-214.]

หลักฐานประเภทกลองสำริดดองเซิน เครื่องปั้นดินเผา และผ้าทอมือ ล้วนเป็นพยานถึงเครือข่ายความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชน การที่ชาวเกาะรับลวดลายบนหน้ากลองมโหระทึกไปปรุงแต่งวัตถุทางวัฒนธรรม ก็แสดงถึงการติดต่อและการรับวัฒนธรรมระหว่างกันตามหมู่เกาะได้ สัมพันธ์ดังกล่าวเป็นทั้งด้านวัฒนธรรมและการค้า ไฮน์เกลเดิร์น (Heine Geldern) ศึกษาลวดลายบนหน้ากลองมะกะละเมา (Makalamau) อันเป็นกลองมโหระทึก กลองใบนี้เป็นกลองในวัฒนธรรมดองเซิน ส่งทอดจากแผ่นดินใหญ่ไปยังหมู่เกาะเมื่อประมาณ ๑๐๐ ปีก่อนคริสตกาล ลวดลายส่วนหนึ่งบนหน้ากลองแสดงกิจกรรมของมนุษย์ รอบบริเวณบ้านที่อยู่อาศัยบนเสาสูง หลังคารูปอานม้า บ้านแบบนี้คล้ายบ้านในอินโดนีเซียบางแห่ง เช่นที่ซาดานโตระจา (S'adan Toraja) บนเกาะสุลาเวสี [Heekeren, V., 1958: 24.; Bellwood, P., 1985: 281.] นอกจากพบกลองมโหระทึกตามหมู่เกาะ (ยกเว้นที่ฟิลิปปินส์และกาลิมันตัน) ยังพบตามชายฝั่งทะเลชวาและทะเลบันดา ซึ่งแสดงว่าดินแดนส่วนนี้ของภาคพื้นหมู่เกาะเป็นส่วนหนึ่งแห่งเครือข่ายความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมของชาวเกาะชาวน้ำหลายกลุ่ม [Christie, W., 1991: 25.] ลวดลายบนกลองสำริดดองเซินเป็นแรงบันดาลใจให้ช่างเครื่องปั้นดินเผาของหมู่เกาะต่างๆ เครื่องปั้นดินเผาจึงเป็นหลักฐานพยานในเครือข่ายความสัมพันธ์ของชาวเกาะด้วย เช่น เครื่องปั้นดินเผาในวัฒนธรรมหมู่เกาะลาปิตาแปซิฟิก (Lapita Pacific) (๑,๕๐๐-๕๐๐ ปีก่อนคริสตกาล) เครื่องปั้นดินเผาชนิดนี้กลับมีแบบและลวดลายละม้ายเครื่องปั้นดินเผาทางตะวันออกของอินโดนีเซียและฟิลิปปินส์และคล้ายกับลวดลายบนกลองสำริดดองเซิน [Solheim, W.G., 1975.; Glover, I., 1979.; Bellwood, P., 1985.; Taylor and Aragon, 1991: 63-67.]

นักวิชาการบางกลุ่มเชื่อว่ากลองมโหระทึกดองเซินเป็น *วัตถุสินค้า* ซึ่งเมื่อชาวเกาะรับไปแล้วได้แบบอย่างและความรู้ใหม่ทางการผลิตด้วย ทำให้เกิดแหล่งผลิตโลหะระดับท้องถิ่นจำนวนมากในอินโดนีเซีย และได้พบแม่พิมพ์ดินเผาและขวานสำริดจำนวนมาก [Heekeren, V., 1958.; Kempers, B., 1978.; Bellwood, P., 1985: 282-289.] ดังที่ปรากฏว่า โซลไฮม์ (Solheim) ได้ทำการค้นคว้าเรื่องเครื่องปั้นดินเผาของหมู่เกาะในยุคต้นประวัติศาสตร์ เขาพบว่าเครื่องปั้นดินเผาชาวมลายูนั้นมีความเป็นมาซับซ้อนและมีลักษณะผสมผสานของเครื่องปั้นดินเผาในวัฒนธรรมซาหุนฮ์กาลาเนย์ของเวียดนาม และเครื่องปั้น

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ดินเผามาเลย์-บาว หรือ Malay-Bau Pottery ซึ่งเป็นผลมาจากการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชาวมลายูตามเกาะต่างๆ โซลไฮม์เสนอว่าความสัมพันธ์นั้นอาจซับซ้อนยิ่งกว่าการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม ถึงระดับที่*เกิดระบบการค้าขายแลกเปลี่ยน* ดังหลักฐานทางโบราณคดีที่ปรากฏ ณ ตันจุงกุบอร์ สันตุบง (Tanjong Kubor, Santubong) ก็เป็นได้ [Solhiem, W.G., 1957: 158-159.; 1965; 1981: 3-17.]

กล่าวได้ว่า ความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมและการแลกเปลี่ยนค้าขายวัตถุสินค้าได้เกิดขึ้นในหมู่ชาวเกาะชาวน้ำในอาณาบริเวณกว้างขวาง ที่เห็นได้ชัดคือ ความเกี่ยวพันทางวัฒนธรรมในหมู่กลุ่มชนที่มีจินตภาพเกี่ยวกับเรือ เรือมีความหมายเชิงสัญลักษณ์สำหรับชาวเกาะชาวน้ำหลายกลุ่ม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพิธีกรรมของความเชื่อยุคโบราณไปจนถึงสมัยที่มีการนับถือศาสนาซึ่งรับมาจากสังคมภายนอก ตัวอย่างเช่น ชาวเกาะโมลุกกะ (หมู่เกาะเครื่องเทศ) ซึ่งมีจักรวาลทัศน์เกี่ยวข้องกับเรืออย่างชัดเจน เรือคือสัญลักษณ์ของชุมชนที่รวมกันเป็นเอกภาพ นิยมทำแท่นบูชาหินเป็นรูปเรือสำหรับประกอบพิธีกรรมในหมู่บ้าน ไม่ว่าจะเป็นการเต้นรำร่วมระหว่างหมู่บ้าน หรือพิธีบูชาบรรพบุรุษ [Mckinnon, E.E., 1988: 157-160.] เช่นเดียวกันในสังคมของชาวเกาะชาวน้ำกลุ่มอื่น อาทิ

ผ้าลวดลายรูปเรือของพวกลัมปุงในสุมาตราตอนใต้ หมายถึง วัฏจักรหรือวงจรชีวิต เกิด แก่ เจ็บ ตาย ย่างเข้าสู่วัยหนุ่ม-สาว แต่งงาน และพิธีกรรมอื่นอันสำคัญในชีวิต

ชาวเกาะบอร์เนียวนิยมแขวนโมเดลรูปเรือบนแพน้ำให้เป็นพาหนะนำผู้ตายไปสู่โลกแห่งวิญญาณ

ชาวเกาะโมลุกะทำที่บูชาเป็นรูปเรือ

พวกบาตัคและโตระจาใช้สัญลักษณ์รูปเรือเป็นเครื่องหมายถึงชุมชนหรือบ้าน นิยมทำบ้านหลังคาโค้งสูง ลักษณะคล้ายหัวเรือยื่นไปด้านหน้า

เรือที่สัมพันธ์กับวัฒนธรรมความเชื่อนั้นมีพัฒนาการและเปลี่ยนแปลงได้เมื่อชาวเกาะสร้างสัมพันธ์หรือติดต่อคนกลุ่มอื่น ซึ่งปรากฏชัดเจนในกรณีที่พวกลัมปุงให้ความหมายต่อเรือ ลัมปุงอยู่ในเกาะสุมาตราของอินโดนีเซีย มีชื่อเสียงทางด้านผ้าทอมือลายเรือ (ship cloth) ผู้ที่ศึกษาเรื่องนี้บันทึกไว้ว่า เส้นสายรูปเรือบนผ้าทอมีลักษณะผสมแบบที่ได้อิทธิพลทางความเชื่อจากพื้นเมืองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ศาสนาฮินดู พุทธ และอิสลาม เช่น มันดาละในคติฮินดู-พุทธ และมังกรแบบจีน นกยูง และลวดลายเครือไม้ไหว นิยมทำเป็นรูปเรือทรงเรขาคณิตติดธงพร้อมต้นไม้แห่งชีวิต สัญลักษณ์แห่งเอกภาพและความเข้มแข็ง ตกแต่งด้วยนก ร่ม ดาบ (อันเป็นสัญลักษณ์ในศาสนาอิสลามนิกายชีอะห์ เปรียบประดุจ “ดาบของอาลี” อันทูตสวรรค์กาเบรียลมอบให้ศาสดาโมฮัมหมัด ท่านมอบต่อให้กับอาลี บุตรเขย) เรือบางลำบนผ้านุ่งสตรีลัมปุงตกแต่งด้วยเขาควายลวดลายแบบภาชนะดองเซิน มีภาพการบูชายัญด้วยแกะอยู่ด้วย [Gittinger, M., 1972 1980.; Holmgren and Spertus, 1989 : 98-100.]

เท่าที่กล่าวมานั้นเป็นความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมอันวิวัฒน์ขึ้นในหมู่ชาวเกาะ-ชาวน้ำ และมีวิถีชีวิตทางน้ำร่วมกัน เป็นผู้ชำนาญการเดินเรือของน่านน้ำ เป็นโอกาสให้ชาวน้ำมีส่วนในการติดต่อแลก

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

เปลี่ยนค้าขาย นอกเหนือจากเป็นนักเดินเรือและกะลาสีเรือ แม้ว่าชนเหล่านี้ยังคงรวมตัวกันเป็นกลุ่มตามโคตรตระกูลใต้หัวหน้ากลุ่ม บันทึกเอกสารชาวต่างประเทศในสมัยหลังก็ยังแสดงว่า มีชาวน้ำกลุ่มต่างๆ มากมายและต่างมีบทบาทในการแลกเปลี่ยนค้าขาย ที่เห็นได้ชัดเจนคือ พวกที่อยู่ตามหมู่เกาะเครื่องเทศ (ซึ่งตามการศึกษาประวัติศาสตร์ที่ผ่านมา มักให้ความสำคัญว่าชาวต่างประเทศได้เข้าไปบุกเบิกการ ค้าเครื่องเทศ) แท้ที่จริงชาวน้ำชาวเกาะอันเป็นคนพื้นเมืองได้สร้างเครือข่ายการค้าเครื่องเทศและสินค้าอันเป็นที่ต้องการอยู่ ณ ชุมชนการค้าของตนหรือที่เมืองค้าขายสำคัญอยู่แล้ว ก่อนชาวต่างประเทศเสียอีก

เครื่องเทศในอินโดนีเซียเป็นที่รู้จักของพ่อค้านักเดินเรือชาติต่างๆ มาตั้งแต่ต้นศตวรรษหรือก่อนหน้านั้น พ่อค้าอินเดียและจีนรู้จักหมู่เกาะเครื่องเทศ เครื่องเทศผ่านจากอินเดียไปยุโรปทั้งทางน้ำและเส้นทางคาราวานทางบก เครื่องเทศจึงเป็นสินค้าที่ผ่านตัวกลางมาแต่ไหนแต่ไร จนกระทั่งเกิดความตื่นตัวในหมู่ชาวเกาะชาวน้ำที่จะดำเนินการเอง ที่หมู่เกาะเครื่องเทศ “โมลุกกะ” หรือ “มาลูกุ” แปลว่าแผ่นดินหลายเจ้า ตามที่โปรตุเกสได้รู้จักเมื่อมาถึงแผ่นดินนี้ในระยะแรก สมัยที่โปรตุเกสมานั้นเจ้าที่เป็นหัวหน้ามีตำแหน่งเป็น “สุลต่าน” เจ้าของเรือแคนูและเรือสงครามนับร้อยลำ ค้าขายกับพ่อค้ามลายู อาหรับ และชวา แสดงให้เห็นว่ามีการแลกเปลี่ยนค้าขายทั้งระหว่างกันเองและกับพ่อค้าจากภายนอกที่ไม่ใช่ชาวยุโรป เดิมทีประชากรของหมู่เกาะเครื่องเทศพูดภาษาถิ่น*มากกว่า ๓๐ ภาษา* ภายหลังเหลือภาษากลางใช้เพียง *๓ ภาษา* หนึ่งในจำนวนนั้นคือ *ภาษามลายู*

โปรตุเกสกล่าวถึงการรวมกลุ่มอยู่ใต้สุลต่านจำนวนมากมายหลายกลุ่ม นับเป็นลักษณะเด่นของพวกชาวเกาะชาวน้ำมาแต่เดิม รวมตัวกันภายใต้หัวหน้าโคตรตระกูลหนึ่ง ภายในชุมชนซึ่งนับตามจำนวนเรือ การรวมกลุ่มของชาวน้ำมลายูเป็นชุมชนหนึ่งๆ เรียกว่า เกราจัน (Kerajaan) ภายใต้หัวหน้าเรียก *“ราชา”* ชุมชนในที่นี้เปรียบได้กับเมืองหรืออาณาจักร อันเป็นเขตอำนาจของราชา [Milner, A.C.,1982: 8-9.] สมัยหลังต่อมาจึงเปลี่ยนจากการมีราชามาเป็นสุลต่านเมื่อศาสนาอิสลามเข้ามามีอิทธิพล เกราจันจึงเป็นจุดเริ่มต้นการรวมตัวทางการเมืองของชาวน้ำ-ชาวเกาะนั้นเอง อันเป็นประจักษ์พยานถึงศักยภาพในการติดต่อค้าขายแลกเปลี่ยนกับกลุ่มชนอื่นด้วย

• ชาวน้ำผู้ใช้ภาษามลายู (หรือมาเลย์เก่า/ “Old Malay”)

ในบรรดาชาวเกาะชาวน้ำซึ่งมีบทบาทในการเดินเรือค้าขายแลกเปลี่ยน ที่ชี้นชื่อกลุ่มหนึ่งคือ ชนผู้ใช้ภาษามลายูเก่า จารึกที่เก่าที่สุดของนักเดินเรือชาวมลายูกลุ่มนี้สัมพันธ์กับความเป็นมาของประวัติ-ศาสตร์ศรีวิชัยในยุคกำเนิดรัฐ ประมาณตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ ๖, ๗ เป็นต้นไป ตามที่ได้มีการศึกษากันมานั้น ประวัติความเป็นมาของชนกลุ่มนี้สัมพันธ์กับชาวน้ำอีกกลุ่มหนึ่งที่รู้จักกันในชื่อว่า โปลีนีเซียนและออสโตรนีเซียน

แหล่งกำเนิดของผู้ที่ใช้ภาษาในตระกูลภาษามลาโย-โปลีนีเซียนอันเป็นชาวน้ำนั้นเป็นเรื่องราว

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ถกเถียงกันยาวนาน เพราะพื้นที่อันเป็นน่านน้ำและแผ่นดินใหญ่นั้นมีลักษณะทางภูมิศาสตร์สัมพันธ์กันมาก่อนนานมาแล้วในบรรพกาลนับล้านปี ประมาณ ๔,๐๐๐ ปีก่อน ค.ศ. ชนเหล่านี้อยู่ทางตอนใต้ของแม่น้ำแยงซีเกียง (แต่ไม่ใช่ชาวจีนในความหมายปัจจุบัน) ว่ากันว่าผู้คนเหล่านี้คือบรรพบุรุษของ *มลาโย-โปลีนีเซียน* ต่อมาพวกนี้ก็ออกเดินทางทะลเมาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่ เกาะไต้หวัน จากไต้หวันลงใต้ไปที่ฟิลิปปินส์ และตะวันออกของอินโดนีเซีย ช่วงระหว่าง ๓,๐๐๐-๒,๐๐๐ ปีก่อน ค.ศ. พวกเหล่านี้ก็เข้าไปตั้งถิ่นฐานอยู่ตามเกาะและคาบสมุทร รู้จักกันว่าเป็น *ชาวมาเลย์* อันหมายถึงชาวที่ใช้ภาษามลายู ต่อมาประมาณ ๑,๕๐๐ ปีก่อน ค.ศ. ชาวน้ำอีกกลุ่มหนึ่งซึ่งจะเป็นที่รู้จักกันในชื่อว่า *โปลีนีเซียน* เดินทางมุ่งตะวันออกถึงกลุ่มเกาะบิสมาร์ค (Bismarke archipelago) ทางตะวันออกเฉียงเหนือของนิวกีนี ต่อมาอีกไม่กี่ศตวรรษก็กระจายกันอยู่ตามบริเวณที่ได้ชื่อว่า “โปลีนีเซียตะวันตก” (ฟิจิ ตองกา ซามัว) พวกเหล่านี้เป็นผู้สร้างสรรค์วัฒนธรรมโปลีเซียน และชำนาญในการเดินเรือ ได้ออกเรือมุ่งตะวันออกไปเรื่อยๆ จนถึงเกาะฮาวาย นิวซีแลนด์ และเกาะอีสเตอร์ หรือ ราปานูอิ (Rapa Nui) [Finney, B., 1994: 277, 283-284.; Taylor, K., 1976: 38, 42, 52.]

สันนิษฐานกันว่าบรรพบุรุษของมลาโย-โปลีนีเซียนในจีนใต้นั้นต้องเป็นทั้งเกษตรกร มีความรู้ทางด้านกสิกรรม และที่สำคัญเป็นนักเดินเรือ [Bellwood, P., 1992: 92.] พวกเหล่านี้เดินทางอพยพไปทางเรือพร้อมเครื่องมือเครื่องใช้พืชผลต่างๆ ภายหลังเป็นที่รู้จักกันว่าคือ มลาโย-โปลีนีเซียน [Bellwood, P., 1992: 216.] และอาจเป็นได้ว่าพืชผลที่พวกเหล่านี้ทำไปได้ถึงหมู่ชนที่เรียกกันว่าพวกปาปวน (Papuan) บนเกาะนิวกีนี [Finney, B., 1994: 291]

นักวิชาการชาวเยอรมันชื่อ โซลไฮม์ (Solheim) ได้เสนอสมมติฐานเกี่ยวกับก่อนประวัติศาสตร์ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ว่า มนุษย์แรกเริ่มอยู่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้เริ่มเมื่อ ๒ ล้านปีมาแล้ว เป็นพวกล่าสัตว์และแสวงหาอาหาร ความรู้ทางเทคโนโลยีที่มีร่วมกันคือ รู้จักใช้เครื่องมือหินกรวดเช่นเดียวกับที่อนุทวีปอินเดีย ต่อมาประมาณ ๔๐,๐๐๐ ปีก่อน ค.ศ. เครื่องมือเครื่องใช้ของมนุษย์เปลี่ยนไป ไม้เฉพาะอย่างยิ่ง *ไม้ไผ่* เข้ามีมาบทบาทแทนที่หิน มนุษย์เริ่มสะสมพันธุ์พืชและสัตว์ซึ่งอาศัยในน้ำ อยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มครอบครัว และไม่ย้ายถิ่นไปตามฤดูกาล ประมาณ ๒๒,๕๐๐ ปีที่ผ่านมา สมัยปลายยุคน้ำแข็ง พัฒนาการของวัฒนธรรมก็เริ่มตกผลึก มีการเลี้ยงสัตว์และปลูกพืชพันธุ์ในหุบเขาตอนบนของแผ่นดินใหญ่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ดังเช่นที่ถ้ำผี ยุคนี้มนุษย์คิดทำเครื่องปั้นดินเผาขึ้นใช้ อย่างไรก็ตามโซลไฮม์ไม่มีความเห็นว่าจะมีแหล่งกำเนิดวัฒนธรรมที่ใดที่หนึ่งเพียงแหล่งเดียว เขาเชื่อว่าวัฒนธรรมการใช้ชีวิตของกลุ่มชนต่างเกิดหลายที่และกระจายแพร่ไป

ประมาณ ๘,๐๐๐ ปีก่อน ค.ศ. ปรากฏจำนวนประชากรเกิดขึ้นมากมาย ผู้คนเริ่มอพยพจากหุบเขาในที่สูงมาอยู่ตามเวิ้งโพรงในระบบนิเวศอันเหมาะสม และในที่สุดก็กระจัดกระจายลงสู่ที่ลุ่มต่ำและดินดอนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำ ดำรงชีพด้วยการปลูกพืชสวนพอเลี้ยงตน ประมาณ ๔,๐๐๐ ปีก่อน ค.ศ.

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

โลหะการเริ่มพัฒนาเวลาเดียวกับที่ผู้คนที่อยู่ตามหมู่เกาะต่างๆ ก็เริ่มเคลื่อนย้ายไปมาตามทางน้ำ นั่นคือที่มาแห่งการเคลื่อนไหวของกลุ่มชนที่เราเรียกว่า *ออสโตรนีเซียน* เช่น พวกที่พูดภาษาออสโตรนีเซียน หรือภาษามลาโย-โปลีนีเซียน รวมทั้งบรรพบุรุษของกลุ่มชาติพันธุ์มลายูอีกหลายกลุ่ม เป็นต้น ชนเหล่านี้เป็นชาวน้ำ

ชาวน้ำยุคแรกเหล่านี้ใช้ชีวิตอย่างไร? สันนิษฐานว่าเดิมทีคงใช้เรือแคนูขุดทำจากต้นไม้ เรือแคนูดังกล่าวใช้ตามแม่น้ำในแผ่นดินใหญ่ อย่างน้อยเมื่อประมาณ ๕,๐๐๐ ปีก่อน ค.ศ. นักวิชาการคนเดียวกันกับที่กล่าวมาแล้วเสนอว่า ประมาณ ๔,๐๐๐ ปีก่อน ค.ศ. ก็มีการทำเรือแคนูมีหูกรรเชียง (out-rigger) ใช้ ผลประดิษฐ์ดังกล่าวนี้สร้างให้เกิดการเดินเรือไปในทะเล ดังจะเห็นได้ว่าในช่วง ๓,๐๐๐ ปีก่อน ค.ศ. นั้นบรรดาผู้คนที่ใช้เรือได้อพยพแยกย้ายไปตามเกาะต่างๆ ของน่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และสามารถเดินเรือไปทางตะวันตกจนถึงเกาะมาดากัสการ์เมื่อ ๒,๐๐๐ ปีมาแล้ว

โซลไฮม์มีความเห็นว่า นักเดินเรือชาวเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ไม่เพียงแต่แล่นใบและค้าขายในน่านน้ำจากทะเลจีนใต้ถึงอ่าวเบงกอลเท่านั้น กลับผ่านเข้าสู่มหาสมุทรอินเดียด้วย เขาบันทึกว่าพวกเหล่านี้ผูกขาดการเดินเรือในน่านน้ำจนกระทั่งเมื่อพ่อค้าอาหรับเริ่มเข้ามา เขาแสดงความเห็นว่าพวกชาวน้ำรุ่นเก่าแก่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้น มีความคุ้นเคยกับฝั่งมหาสมุทรด้านตะวันออกของอินเดียและอาจเป็นพวกที่นำอิทธิพลทางวัฒนธรรมของอินเดียไปสู่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก็ได้ [Solheim, “Reflections,” 1975: 157.] เพราะฉะนั้นจึงไม่เป็นการไร้เหตุผลเสียเลยทีเดียวถ้าจะคิดว่าพวกชาวน้ำเหล่านี้มีส่วนอยู่ในการที่โจฬะขึ้นมาเป็นมหาอำนาจทางทะเล

นักเดินเรือผู้ใช้ภาษามลายูหรือชาวมลายูเหล่านี้มีความรู้อันซับซ้อนเกี่ยวกับการเดินเรือ แต่ความซับซ้อนนี้มาจากการเรียนรู้ธรรมชาติ เขาเดินเรือโดยอาศัยสายลม แสงดาว สีของเมฆ สีของน้ำ ขนาดของคลื่น เหล่านี้มีแบบแผนของมันเอง เขารู้เสมอว่าระยะ ๓๐ ไมล์ห่างจากเกาะหมายถึงใกล้แผ่นดิน นกหลายชนิดจะบอกทางเขา ความรู้เหล่านี้สั่งสมมาหลายชั่วอายุคน จนที่สุดความเป็นนักเดินเรือของเขาก็เป็นที่สังเกตโดยชาวจีนซึ่งได้บันทึกไว้เป็นหลักฐานเมื่อประมาณ ๓๐๐ ปีก่อน ค.ศ. ถึงนักเดินเรือจากทะเลใต้ แดนที่จีนเคยเรียกว่า “คุนหลุน” และชนเหล่านี้ก็ถูกเรียกว่า “คุนหลุน” ด้วย [Taylor, K., 1976: 30, 32-33, 45-46.]

เอกสารสมัยราชวงศ์ฮั่นของจีนก็กล่าวถึง “เรือ” ของชาวน้ำในแถบนี้ว่าแล่นใบทำด้วยเสื่อและไม้ไผ่ อ้างคำบอกเล่าว่ามีมาหลายๆ ร้อยปี พวกนี้เป็นนักเดินเรือข้ามสมุทร ค้าขายทางไกลและได้คิดประดิษฐ์เรือขึ้น [Johnston, P., 1980: 191-192.] เรือของพวกนี้เป็นเรือแบบที่เรียกว่า “balance-lug sail” (คือใบเรือที่ขึงทั้งสี่มุมให้โค้งบนไม้ขวางของเสา) และเป็นใบเรือแบบสี่เหลี่ยม (square sails) ฉะนั้นเรือของพวกมลายูจึงต่างจากพวกโปลีนีเซียนทางตะวันออกและพวกอาหรับทางตะวันตก ซึ่งใช้ใบเรือรูปสามเหลี่ยม หรือ “ลาทีนเซล” (lateen sail) แล่นใบในมหาสมุทรอินเดีย [Hourani, G.F., 1951:

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

102.] เชื่อกันว่าอาหรับใช้ใบเรือรูปสามเหลี่ยมโดยได้แรงบันดาลใจจากเรือชาวมลายูซึ่งเป็นแบบ “balance-lug sail” เมื่อเข้ามาค้าขายในมหาสมุทรอินเดียตอนต้นคริสต์ศตวรรษหรือก่อนหน้านั้น ต่อจากนั้นก็นำลาทีนเซลแบบที่ตนนิยมใช้ไปแพร่ในน่านน้ำทะเลเมดิเตอร์เรเนียน พอพวกโปรตุเกสเข้ามาก็ปรับปรุงใบเรือเป็นแบบผสมของลาทีนเซลและใบเรือแบบสี่เหลี่ยมจัตุรัส (square sail) ที่ใช้กันในมหาสมุทรแอตแลนติสเข้ากับเรือของตน และเพราะฉะนั้นจึงสามารถแล่นเรือสำรวจฝั่งทะเลด้านตะวันตกของทวีปแอฟริกา อย่างไรก็ตามยังมีเรือของพวกมลายูอีกแบบหนึ่งที่ติดหูกรรเชียง (outrigger) เพื่อรักษาสมดุลของลำเรือ ส่วนลำเรือนั้นทำด้วยท่อนซุงร้อยรัดเข้าด้วยกันเป็นต้นแบบของเรือ “เย็บ” (stitched) หรือผูกมัดกระดานเรือหรือต้นซุงด้วยใยมะพร้าว ทำพิเศษให้เหนียวแน่นคงทน เรือชนิดนี้ดูเผินๆ รูปแบบคล้ายแพไม้ (raft) [Manguin, P.Y., 1980: 268-274.]

การมีเรือหลากหลายรูปลักษณ์สะท้อนถึงบทบาทของชาวน้ำในทางการค้าซึ่งเห็นได้ชัดเจนในระยะแรก เพราะพวกนี้นำเครื่องเทศมาขาย หรือมีส่วนในการค้าขายเครื่องเทศกับพ่อค้าอาหรับ เครื่องเทศที่ปรากฏชื่อเป็นสินค้าระยะแรกสุดคือ อบเชย หลักฐานที่กล่าวถึงเรื่องนี้คือ เอกสารภาษาอียิปต์และภาษาฮีบรู อายุประมาณ ๑,๐๐๐ ปีแรกก่อน ค.ศ. กล่าวถึงอบเชยถูกนำมาจากแอฟริกา* อย่างไรก็ตามไพลนีเมื่อต้นคริสต์ศตวรรษ ก็ได้บันทึกไว้ในเอกสารของเขาว่า การค้าอบเชยนั้นมีพัฒนาการดีมาก เขากล่าวว่าพวกที่นำอบเชยมานั้นบรรทุกมาบนแพ (raft)** พ่อค้าจากแอฟริกาตะวันออกนำอบเชยไปขายอีกต่อหนึ่งที่เอธิโอเปีย แล้วพ่อค้าจากเมดิเตอร์เรเนียนก็รับอบเชยจากที่นี่ไปขายต่อ มีเอกสารภาษาอาหรับยุคคริสต์ศตวรรษที่ ๑๓ ฉบับหนึ่งอ้างว่าสมัยเมื่อโรมันปกครองอียิปต์ประมาณปี ๓๑ ก่อน ค.ศ. มีกองเรือสินค้าแบบมีหูกรรเชียงอยู่ใกล้เมืองเอเดน ในที่สุดพวกนี้ตั้งถิ่นฐานแล้วก็เสียความชำนาญทักษะการเดินเรือไม่เป็นชุมชนน้ำอีกต่อไป [Taylor, K., 1976: 25, 39.]

อย่างน้อยที่สุดในช่วง ๑,๐๐๐ ปีแรกก่อน ค.ศ. นักเดินเรือมลายูได้เดินทางไกลข้ามสมุทร พวกเหล่านี้มีความเกี่ยวพันกับวัตถุทางวัฒนธรรมชุดหนึ่งคือ เครื่องปั้นดินเผาแบบที่เรียกว่า ซาหุนฮ์กาลาเนย์ (กำหนดอายุในช่วง ๗๕๐-๒๐๐ ปีก่อน ค.ศ.) นักโบราณคดีพบเครื่องปั้นดินเผาเหล่านี้กระจายอยู่ทั่วไปในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (บริเวณที่ปัจจุบันคือ ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย มาเลเซีย ประเทศไทย เวียดนาม) [Glover, I., 1979: 178.] นอกจากเครื่องปั้นดินเผาดังกล่าวแล้ว ชาวน้ำมลายูกลุ่มนี้ก็มีความเกี่ยวข้องบางอย่างทางด้านความเชื่อกับกลองดองเซิน (Dongson drums) ซึ่งเชื่อกันว่าเป็นกลองใช้ในพิธีกรรม ได้พบกลองเหล่านี้อยู่ตามดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ส่วนที่เป็นภาคพื้นสมุทรทั่วไปหมด (ยกเว้นฟิลิปปินส์และเกาะกาลิมันตัน) ประมาณเวลาตั้งแต่ ๓๐๐ ปีก่อน ค.ศ. [Bellwood, P., 1992: 122-124.]

---

* นักวิชาการจึงสันนิษฐานกันว่าน่าจะเป็นนักเดินเรือชาวมลายูนี้เอง ที่สามารถเดินเรือในคลื่นลมมรสุม นำอบเชยจากทะเลจีนใต้ไปแอฟริกา

** น่าจะหมายถึงเรือซึ่งประกอบเป็นรูปร่างด้วยการ “เย็บ” หรือ “มัด” ต้นซุงเข้าด้วยกัน

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

นักวิชาการเชื่อว่าชาวน้ำและนักเดินเรือชาวมลายูเป็นผู้แพร่วัตถุทางวัฒนธรรมเหล่านี้ไปในที่ต่างๆ และเป็นนักเดินเรือมีความสามารถและรู้จักการต่อเรือ จีนตั้งแต่สมัยราชวงศ์ฮั่นประมาณ ๒๐๐ ปีก่อน ค.ศ. ก็ได้รับรู้เรื่องราวและเรียกพวกเหล่านี้ว่า “คุนหลุน” แห่งทะเลใต้ [Manguin, P.Y., 1980: 266-267, 274.]

เรือของคนพื้นเมืองในทะเลข้างใต้ของจีนนี้เรียกเป็นภาษาพื้นเมืองมลายูว่า “จ็อง” (Jongs) แต่เอกสารจีนเรียก “บัวะ” (Buo) โดยเฉลี่ยเรือจ็องสามารถรับน้ำหนักได้ ๔๐๐-๕๐๐ เมตริกตัน ถ้าเป็นขนาดใหญ่สามารถรับน้ำหนักได้ถึง ๑,๐๐๐ ตัน ไม้ประกอบเรือเชื่อมกันด้วยหมุด ไม่ใช้โลหะเลยในการต่อเรือ ถ้าเป็นเรือขนาดเล็กยึดโยงไว้ด้วยใยพืช เรือจ็องมีเสาตั้งแต่ ๒ เสาถึง ๔ เสา และมีไม้ยาวยื่นจากหัวเรือเพื่อผูกเชือกรั้งเสา (bowsprit) และมีหางเสือเรือ (rudders) อีก ๒ ตัวอยู่ข้างๆ มีการใช้กลไกสร้างความสมดุลให้ตัวเรือโดยทำเป็นกรอบไม้หรือหูกรรเชียงยื่นออกไปด้านข้าง แต่ได้มีผู้สันนิษฐานว่า ในน่านน้ำที่มีคลื่นลมมรสุมรุนแรง ไม่น่าจะใช้กลไกตัวนี้ [Manguin, P.Y., 1980.]

ชาวมลายูเป็นชนกลุ่มแรกที่ใช้เรือแบบนี้เพื่อสร้างความสมดุล เรียก “balance-lug sail” คือเรือที่ใช้ใบสี่เหลี่ยมสร้างความสมดุล กางใบตลอดหัวเรือถึงหางเรือ และเอียงลงตอนท้ายเรือ ใบเรือเหล่านี้หมุนไปทางข้างได้ด้วย ฉะนั้นจึงทำให้สามารถแล่นทวนลมที่กำลังจะมาถึงได้ (in the oncoming wind) เป็นมุมเฉียง หรือสามารถเปลี่ยนทิศทางเรือ (tack against the wind) ย้ายไปย้ายมาตามลมพัด จึงอาจเป็นได้ว่าทั้งโพลีนีเซียนก็ดี อาหรับก็ดี ได้ปรับปรุงเรือแบบบสี่เหลี่ยม “balance-lug sail” เป็นใบเรือแบบลาทีนเซลรูปสามเหลี่ยมหรือ “triangular lateen sail” ซึ่งอาจเป็นในช่วงต้นคริสต์ศตวรรษแรก [Hourani, G.F., 1951: 102.] เมื่อนักเดินเรือโปรตุเกสเข้ามาได้ใช้ทั้งใบเรือแบบ “lateen sail” และใบเรือสี่เหลี่ยมจัตุรัส (square sail) แบบที่แล่นในมหาสมุทรแอตแลนติก การใช้ “lateen sail” ทำให้โปรตุเกสยักย้ายถ่ายเทไปตามลม จึงสามารถสำรวจฝั่งตะวันตกของแอฟริกาได้ เพราะลมทางด้านนี้พัดไปในทิศทางเดียวกันตลอดปี และทำให้สามารถอ้อมแหลมแอฟริกาเข้าสู่มหาสมุทรอินเดียได้ในที่สุด [Shaffer, L. Norene, 1966: 14.]

โดยสรุปก็คือ นักเดินเรือรุ่นบุกเบิก ได้แก่ นักเดินเรือผู้ใช้ภาษามลายู สามารถแล่นเรือโดยใช้ลมมรสุม ซึ่งเป็นลมประจำฤดูของทวีปเอเชีย ประมาณว่าพวกเหล่านี้ถึงฝั่งแอฟริกาตะวันออกและมาดากัสการ์ในช่วงสหัสวรรษแรก ตำราภาษาอียิปต์และฮีบรูกล่าวถึง “อบเชย” ว่าไปจากแอฟริกา และคำเรียก “อบเชย” ในภาษากรีกมาจากคำภาษามลาโย-โปลีนีเซียน (ผ่านภาษาโฟนีเซียนและฮีบรู) แต่อบเชยไม่ใช่พืชที่ปลูกเป็นสินค้าในแอฟริกา จึงอาจเป็นได้ว่านักเดินเรือผู้ใช้ภาษามลายูเป็นผู้นำอบเชยนี้จากฝั่งทะเลตามหมู่เกาะในน่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้-ทะเลจีนใต้ ไปยังฝั่งตะวันออกของแอฟริกา การค้าอบเชยว่ามีวิวัฒนาการอย่างเยี่ยมยอด เป็นที่กล่าวขวัญถึงในเอกสารดังกล่าวมาแล้ว อบเชยที่นำมาเป็นสินค้าจะถูกนำไปขายให้แก่พ่อค้าชาวเมดิเตอร์เรเนียนในเอธิโอเปีย [Taylor, K., “Madagascar

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

in the Ancient Malayo-Polynesian Myths," 1976.]

มีความเป็นไปได้สูงว่าชนซึ่งพูดภาษามลายูมีความสามารถในการเดินเรือมาแต่บรรพกาล ข้ามทวีปเข้ามาทะเลจากเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ไปถึงมหาสมุทรอินเดีย และคนกลุ่มนี้มีบทบาทสูงในการค้าขายและเริ่มแรกรวมตัวเป็นชุมชนทางการเมืองของชาวน้ำจากเกาะและกลุ่มเกาะเพื่อคุมการใช้ช่องแคบมะละกา นี้คือที่มาของรัฐทางน้ำที่ในงานวิจัยนี้เรียกว่า "สหพันธ์กลุ่มเกาะศรีวิชัย" โดยยึดคำว่า "ศรีวิชัย" จากจารึกเก่าภาษามลายูซึ่งศาสตราจารย์จอร์จ เซเดส์ ในการศึกษาของท่านได้ลงความเห็นว่าศรีวิชัยเป็นรัฐหนึ่งในประวัติศาสตร์ของน่านน้ำนี้ หลักฐานและการศึกษาของนักวิชาการอีกหลายท่านในสมัยต่อมาได้พบว่า ลักษณะการรวมตัวของชาวน้ำแห่งรัฐนี้ซึ่งมิได้มีอำนาจรวมศูนย์ ณ ที่ใดที่หนึ่งชัดเจน แต่สามารถใช้อำนาจในการควบคุมการค้าช่องแคบมะละกา และในบางเวลาติดต่อค้าขายกับจีนผ่านระบบบรรณาการของจีน บางครั้งคณะทูตบรรณาการไปยังจีนนั้นถูกส่งไปจากศูนย์กลางอำนาจบนเกาะสุมาตราซึ่งมีมากกว่าหนึ่งแห่ง หรือบางทีก็ปรากฏหลักฐานเกี่ยวกับศรีวิชัยที่คาบสมุทรมลายู

๒. พัฒนาการของ "สหพันธ์กลุ่มเกาะศรีวิชัย"

"ศรีวิชัย" มีอายุอยู่ในช่วงเวลาประมาณคริสต์ศตวรรษที่ ๗ ถึงคริสต์ศตวรรษที่ ๑๔ (เอกสารจีนเรียก "ศรีวิชัย" ว่า "โฟสี" บ้าง "สันโฟสี" บ้าง นักวิชาการส่วนใหญ่มีความเห็นว่าศูนย์กลางของศรีวิชัยนั้นอยู่ที่ปาเลมบังในสุมาตราตอนใต้ นอกจากนี้ปรากฏชื่อตามจารึกต่างๆ ชวนให้เชื่อว่า ศรีวิชัยได้ขยายอำนาจ หรือเคลื่อนย้ายศูนย์อำนาจไปที่อื่นด้วย เช่นที่ "มลายู" (หรือ "ชัมบี") ลัมปุง (Lampung) บังกา (Bangka) และเคดะห์ (Kedah) ทางฝั่งตะวันตกของคาบสมุทรมลายู

นอกจากนี้ศรีวิชัยยังเผชิญกับภัยคุกคามจากอำนาจภายนอก อาทิ ค.ศ. ๙๙๐ ชวากลางข่มขู่ศรีวิชัย ต่อมา ค.ศ. ๑๐๒๕ กษัตริย์ราเชนทราที่ ๑ แห่งโจฬะได้ทำการรณรงค์แผ่อำนาจเหนือดินแดนต่างๆ รวมทั้งศรีวิชัย เฉพาะอย่างยิ่งศรีวิชัยและชวานั้นเป็นอำนาจคู่เคียง ผสาน และแข่งขันกันมาโดยตลอดช่วงระยะเวลาหนึ่ง

ศรีวิชัยเป็นรัฐการค้า ค้าขายกับจีนภายใต้ระบบบรรณาการ ทั้ง"ศรีวิชัย" และ "ชัมบี" ต่างส่งคณะทูตไปยังจีน (ซึ่งมีนัยให้เห็นว่าในสมัยของศรีวิชัยนั้นมีศูนย์อำนาจย่อยเกิดขึ้นหลายแห่งในเวลาเดียวละล้วนทำการค้ากับจีน) นอกเหนือจากจีนแล้วศรีวิชัยค้าขายกับอาหรับ อินเดีย และกลุ่มเกาะทางด้านตะวันออก

หลังปี ค.ศ. ๑๒๒๕ เอกสารจีนไม่เอ่ยถึง "ศรีวิชัย" แต่กล่าวถึง "มลายู" แทน จึงมักลงความเห็นกันว่าศรีวิชัยสิ้นสุดอำนาจไป (คำว่า "มลายู" ซึ่งเป็นชื่อเก่าเรียกบริเวณที่เป็นเมืองชัมบี นอกเหนือจากหมายถึงกลุ่มชนที่ใช้ภาษามลายู) แต่เจ้าศรีวิชัยซึ่งอ้างตนเป็นกษัตริย์แห่งมลายู และอำนาจของชาวมลายูอันสัมพันธ์กับศรีวิชัยสลายไปประมาณคริสต์ศตวรรษที่ ๑๔

พัฒนาการของ "ศรีวิชัย" เมื่อพิจารณาแยกส่วนตามเมืองสำคัญซึ่งเป็นเมืองทางการค้า จะเห็น

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ได้ว่าการขึ้น-ลงของเมืองเหล่านี้มีระยะเวลาเหลื่อมล้ำทับซ้อนกัน จึงมีนัยให้เห็นว่า “ศรีวิชัย” นั้นมิใช่รัฐที่มีเอกภาพเป็นหนึ่งเดียว แต่เป็นองค์รวมของชุมชนทางการเมืองที่ดำเนินการค้าตามชายฝั่งทะเล

ชื่อของรัฐอาณาจักรนี้ปรากฏในเอกสารจีนและอาหรับด้วยชื่อต่างๆ กัน ละล้วนเป็นพื้นที่เกาะอยู่ในทะเลทางใต้ เกาะสำคัญปรากฏชื่อ เช่น สุมาตรา ชวา และบางส่วนบนคาบสมุทรมลายู ชวนให้เห็นได้ว่าผู้คนในอาณาบริเวณนี้ทำการค้าขายติดต่อทางทะเล ทำการเคลื่อนไหวทางน้ำ และมีวิถีชีวิตของชาวน้ำเป็นส่วนหลัก แม้บางกลุ่มซึ่งใช้อำนาจรัฐจะมีศูนย์กลางอยู่ตามเมืองใกล้ทะเลก็ตาม รัฐศรีวิชัยดังนี้จึงนับได้ว่ามีลักษณะที่เป็น “สหพันธ์กลุ่มเกาะ”

การเคลื่อนไหวดำรงชีวิตของผู้คนชาวน้ำต่างจากคนบก ซึ่งในทางวิชาการผู้รู้มักกำหนดว่าการเปลี่ยนแปลงชีวิตของผู้คนในช่วงสหัสวรรษหรือพันปีก่อนคริสตกาลนั้นขึ้นอยู่กับความก้าวหน้าของอารย-ธรรม ๓ แบบที่กำหนดให้วิถีชีวิต การดำรงอยู่ของมนุษย์เปลี่ยนแปลง ได้แก่ การปลูกข้าว การทอผ้า และโลหะกรรม ถ้ามนุษย์กลุ่มใดไม่ได้ผ่านขั้นตอนความก้าวหน้าดังกล่าวนี้ถือเป็นผู้ด้อยความเจริญ บ้านเมืองในประวัติศาสตร์ไทยตั้งแต่กรุงศรีอยุธยาลงมาจนตลอดคาบสมุทรทางใต้ ล้วนเคยเป็นส่วนสำคัญในพัฒนาการทางประวัติศาสตร์อันมีชาวน้ำของหมู่เกาะและท้องทะเลมีบทบาทอยู่ จนกระทั่งได้มีพัฒนา-การและความเปลี่ยนแปลงเกี่ยวข้องและขยายตัวเข้าสู่ภูมิภาคส่วนใน (hinterland) ผสมผสานกับชนเผ่าชนชาติต่างๆ ภายใน ประเทศต่างๆ ในแถบนี้ไม่ว่าเมียนมาร์ ประเทศไทย กัมพูชา เวียดนาม ล้วนผ่านประสบการณ์ดังกล่าว คือ การเติบโตเคลื่อนไหวของชุมชนบ้านเมืองบนแผ่นดินใหญ่ ชายฝั่ง หมู่เกาะและท้องทะเล ที่ผสมผสานวิถีชีวิตของผู้คนเข้าด้วยกันทั้งสิ้น กล่าวได้ว่า ประวัติศาสตร์ศรีวิชัยเป็นประวัติศาสตร์ของชาวเกาะและชาวน้ำในทะเลใต้โดยตรง แต่ความเคลื่อนไหวของคนเหล่านี้ในประวัติ-ศาสตร์เกี่ยวพันกับคนชายฝั่งและคนบนบกมากอย่างยิ่ง

ประวัติศาสตร์ช่วงต้นของคาบสมุทรและหมู่เกาะเกี่ยวกับการอพยพโยกย้ายของพวกมลาโย-โปลีนีเซียนตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ จนในที่สุดเมื่อต้นคริสต์ศตวรรษก็เกิดเมืองท่าการค้าขึ้นตามบริเวณชายฝั่งของแผ่นดินใหญ่ เป็นโอกาสให้ผู้คนได้ทำการติดต่อค้าขายแลกเปลี่ยนระหว่างกัน และติดต่อกับผู้มาเยือนจากภายนอกด้วย ต้นคริสต์ศตวรรษรัฐหรือเมืองการค้าซึ่งเกิดระยะแรกและมีชื่อปรากฏเป็นหลักฐานในเอกสารจีนคือ *ฟูนาน* ตรงปากแม่น้ำโขง ซึ่งเมืองท่าสำคัญคือเมืองออกแก้ว (Oc-eo) การติดต่อค้าขายสมัยฟูนานทำให้เกิดบ้านเมืองขึ้นบนคาบสมุทรและหมู่เกาะหลายเมือง ประมาณปลายคริสต์ศตวรรษที่ ๔ ย่างเข้า *คริสต์ศตวรรษที่ ๕* การใช้เส้นทางค้าที่เคยใช้สมัยการค้าฟูนานก็เริ่มเปลี่ยนแปลงไป เมื่อพ่อค้านักเดินเรือหันไปใช้เส้นทางการค้าผ่านช่องแคบซุนดาและช่องแคบมะละกามากกว่าเดิม แทนที่จะใช้เส้นทางข้ามคาบสมุทรตัดเข้าสู่อ่าวไทย

โดยทั่วไปแล้วคาบสมุทรมลายูคือบริเวณที่พ่อค้าจากตะวันตกและตะวันออกมาพบกัน แต่ที่นับว่าสำคัญคือ เป็นแหล่งที่ชาวเกาะ ชาวน้ำท้องถิ่นมาชุมนุมกันอีกด้วย เมืองบนคาบสมุทรในยุคแรกมี

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

หลายเมือง ซึ่งมีความสำคัญสืบต่อไปจนถึงสมัยศรีวิชัยเรืองอำนาจ ได้แก่ ปัตตานี เคดะห์ ไชยา นครศรี-ธรรมราช ตะกั่วป่า และเปงกะลันบูจัง เป็นต้น เมืองเหล่านี้บ้างก็เป็นเมืองท่าหรือเป็นเมืองท่าเรือ คลังสินค้า และบางแห่งก็เติบโตเป็นนครใหญ่

ผู้คนชุมชนตามคาบสมุทรและหมู่เกาะ (อินโดนีเซีย) ในน่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้นมีการติดต่อกับอินเดียมานานแล้ว แต่การติดต่อกับจีนยังไม่ปรากฏชัด (นอกจากที่มีการกล่าวถึงในเอกสารจีนบ้าง) จนกระทั่งสมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๕ เมื่อมีการใช้เส้นทางทะเลผ่าน *ช่องแคบมะละกา* เส้นทางนี้จึงได้กลายเป็นหนึ่งในเส้นทางค้าสำคัญที่สุดที่เชื่อมจีนเข้ากับการค้ามหาสมุทรอินเดีย พัฒนาการของเส้นทางนี้ดึงให้หมู่เกาะได้สัมผัสวัฒนธรรมทางศาสนาของอินเดียอย่างใกล้ชิด ขณะเดียวกันการค้าก็นำความมั่งคั่งและเป็นแรงกระตุ้นให้เกิดชุมชนการค้าและตลาดค้าขายระยะเริ่มแรกขึ้น ทั้งหลักฐานจีนและจารึกพื้นเมืองทำให้เรารู้ว่ามีหัวหน้าของกลุ่มชนในท้องถิ่นได้ก่อตั้งเป็นชุมชนทางการเมือง ชนชั้นปกครองอันเกิดขึ้นนั้นถือเอาวัฒนธรรมอินเดียเป็นศักดิ์ศรี ความมีเกียรติ และค้ำจุนระบบหัวหน้าของตน และปรากฏชื่อกษัตริย์ พระนามของกษัตริย์ ๒ พระองค์แรกในจารึกคริสต์ศักราช ๔๐๐ และ ๔๕๐ ล้วนเป็นกษัตริย์ซึ่งนับถือศาสนาฮินดู บันทึกฝ่ายจีน เช่น บันทึกหลวงจีนฟาเสียนก็กล่าวถึงเมืองในศาสนาฮินดู นอกจากนี้บันทึกอื่นก็กล่าวถึงสงฆ์ในพุทธศาสนาที่ชวาด้วย ต่อมาในคริสต์ศตวรรษที่ ๗ ก็เริ่มปรากฏศูนย์กลางอำนาจที่สำคัญคือ “*ศรีวิชัย*” ที่ *สุมาตรา* ตอนใต้แห่งหนึ่ง และศูนย์อำนาจอีกแห่งหนึ่งใน *ชวา* กลาง ในสมัยต้นคริสต์ศตวรรษที่ ๘ อันเป็นอำนาจของราชวงศ์ไศเลนทร์

เมื่อประมวลหลักฐานโบราณคดีบริเวณหมู่เกาะอันเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ศรีวิชัยเข้าด้วยกันแล้ว จะเห็นได้ว่ามีความเกี่ยวพันระหว่างแหล่งโบราณคดีหรือหลักฐานโบราณคดีทางตอนล่าง (ใต้) ของเกาะสุมาตรากับชวาตะวันตก เลยไปถึงบาหลีอย่างชัดเจนในช่วงต้น (อาจเป็นตั้งแต่ก่อนประวัติศาสตร์ด้วยซ้ำไป) แสดงว่าผู้คนในอาณาบริเวณนี้มีการติดต่อระหว่างกันและเข้มข้นมากยิ่งขึ้น เมื่อแลกเปลี่ยนค้าขายกับทางเอเชียใต้ เช่น *ศรีลังกา*-โจฬะ จึงไม่น่าแปลกใจที่ได้เกิดเส้นทางค้าขายแลกเปลี่ยนตั้งแต่สุมาตรา ชวาตะวันออก บาหลี ไปสู่กลุ่มเกาะไกลโพ้นทางด้านตะวันออก

เส้นทางค้าทางทะเลจากมหาสมุทรอินเดียไปยังตะวันออกก่อนคริสต์ศตวรรษที่ ๕ นั้นอาศัยเส้นทางบกผ่านคอคอดกระ หลังจากนั้นประมาณปลายคริสต์ศตวรรษเส้นทางนี้จึงเคลื่อนสู่ช่องแคบมะละกา และการคุมเส้นทางนี้คือที่มาแห่งอำนาจของ “*ศรีวิชัย*” การเกิด “*ศรีวิชัย*” นั้นร่วมสมัยกับการปกครองของราชวงศ์ไศเลนทร์ที่ชวา ซึ่งรวมชุมชนบ้านเมืองเล็กเมืองน้อยบน *คาบสมุทรมลายู* และกลุ่มเกาะของชนที่ใช้ภาษามลายู เฉพาะอย่างยิ่งแถบกลุ่มเกาะสุมาตรา ซึ่งหลักฐานที่ยืนยันความเก่าแก่ของชนที่ใช้ภาษามลายูเก่า (Old Malay) ในบริเวณแถบเกาะสุมาตรา ชุมชนทางการเมืองที่เกิดขึ้นบริเวณนี้อันเป็นที่มาของ “*ศรีวิชัย*” จึงบางครั้งถูกเรียกว่า “มลายู” ในฐานะอาณาบริเวณหนึ่ง

การค้ากับจีนนำไปสู่การขัดแย้งระหว่างโจฬะแห่งโคโรมันเดลและศรีวิชัย ซึ่งการทำสงคราม

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

การค้าทำนองนี้เป็นพฤติกรรมที่โจฬะปฏิบัติมาโดยตลอดเส้นทางแห่งอำนาจของตน เช่น การเข้าสู่ลุ่มน้ำคงคาและการเข้ายึดศรีลังกา ในกรณีที่เกี่ยวกับศรีวิชัย การดำเนินงานของโจฬะหมายถึงการแย่งอำนาจควบคุมช่องแคบมะละกาจากศรีวิชัย โดยพยายามขยายอำนาจในคาบสมุทรมลายู เพื่อให้พ่อค้าทมิฬได้ดำเนินการค้าตะวันออก

พัฒนาการของศรีวิชัยที่สัมพันธ์กับการเดินเรือผ่านช่องแคบมะละกามากขึ้น จึงเป็นยุคใหม่ของการค้าเอเชียที่ไม่ใช่มีเฉพาะอินเดีย จีน และโลกของเอเชียตะวันตกเท่านั้น แต่เป็นโลกใหม่และกลุ่มการค้าใหม่ของชาวน้ำในพื้นที่ น่านน้ำใหม่ที่เปิดออกสู่วงจรการค้านานาชาติในครั้งนี้สัมพันธ์โดยตรงกับการค้ามหาสมุทรอินเดีย ทั้งภาคตะวันตกและอ่าวเบงกอล รวมตลอดฝั่งโคโรมันเดล กำเนิดของศรีวิชัยนั้นเป็นผลโดยตรงจากความเปลี่ยนแปลง และการเคลื่อนไหวทางการค้าในหมู่ชนในน่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และกลุ่มเกาะทางตะวันออกในบริบทของการเปลี่ยนแปลงอันเกิดจากการใช้ช่องแคบมะละกา

การเกิดศรีวิชัยเป็นผลสืบเนื่องจากการตื่นตัวของบรรดาชาวน้ำ (และรวมถึงชนท้องถิ่นตามเมืองชายฝั่งทะเล) ในน่านทะเลเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ได้เข้าร่วมและมีส่วนในกระบวนการค้าขายแลกเปลี่ยนและเติบโตของการค้ามหาสมุทรอินเดีย อย่างน้อยตั้งแต่ประมาณสมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๕ ที่มีการใช้เส้นทางข้ามช่องแคบมะละกาในการเดินเรือ จนเส้นทางนี้กลายเป็นเส้นทางประจำของพ่อค้า นักเดินทาง นักจาริกแสวงบุญ อันพึงเห็นได้จากบันทึกของบรรดาสงฆ์จีนผู้ใช้เส้นทางนี้ด้วยปริมาณความถี่อันเป็นที่สังเกตเห็นได้ ประกอบกับเป็นช่วงเวลาการขยายอำนาจของราชวงศ์ปัลลวะ-โจฬะ (ทมิฬ) เข้าสู่น่านทะเลเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นอกเหนือไปจากการขยายตัวของการค้าบนเส้นทางสายไหมตั้งแต่ยุคราชวงศ์ถังของจีนเป็นต้นไป ซึ่งบางช่วงเวลาตรงกับยุคทองของพุทธศาสนาที่แพร่ไปในเอเชียกลาง

ช่วงเวลานี้คือยุคทองแห่งการค้าของเอเชีย นำไปสู่การเกิดนครการค้าสำคัญขึ้นตามริมฝั่งทะเลและกลุ่มเกาะ คนท้องถิ่นเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการติดต่อค้าขาย เกิดการรวมตัวของชาวน้ำในน่านทะเลเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เพื่อคุมอำนาจทางการค้าของตน และจัดการกับการเข้ามาติดต่อค้าขายของพ่อค้าจากต่างประเทศ โดยที่กลุ่มอำนาจใหญ่ของพื้นภูมิภาคคือจีนและอินเดีย ได้มีบทบาทเคลื่อนไหวทางการค้าอย่างแท้จริง ทำให้เกิดเครือข่ายการค้าทางบกและทางทะเลที่สัมพันธ์กัน ขณะที่กลุ่มพ่อค้าและผู้ประกอบการซึ่งมีบทบาทในเครือข่ายการค้าอันกว้างขวางนี้คือ พ่อค้าเปอร์เซียหรือ (มุสลิม) อาหรับและผู้ประกอบการในท้องถิ่น เช่น ชนชาติผู้ใช้ภาษาทมิฬเป็นอาทิ และชาวน้ำบางกลุ่มในน่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น พวกที่ใช้ภาษามลายู (หรือภาษามาเลย์เก่า) ซึ่งล้วนมีบทบาทในการค้ามหาสมุทรอินเดียมาแต่ดั้งเดิม (ก่อนการค้าบนทางสายไหมซึ่งมุ่งสู่จีนโดยเฉพาะ)

แต่ลักษณะการค้าเห็นได้ชัดว่าไม่ได้เป็นเฉพาะคู่ค้าสองฝ่าย เพราะฉะนั้นจึงมีกิจกรรมการค้าเกิดขึ้นตามเส้นทางค้าด้วย ซึ่งส่งผลต่อความเปลี่ยนแปลงหลายอย่างในภูมิภาคเอเชีย ที่สำคัญได้แก่ การ

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

เกิดเส้นทางค้าถาวร ผู้คนชุมชนอันอยู่ในเส้นทางค้าก็เข้ามามีบทบาทในการค้าด้วย และที่สำคัญมากก็คือ มีหลักฐานการเกิดชุมชนพ่อค้าตามเส้นทางค้าและตามเกาะสำคัญทางการค้า นอกจากนี้การขยายตัวของการค้าจีนยังทำให้เกิดเมืองใหม่ หรือทำให้เมืองเก่าเดิมสำคัญขึ้น ทั้งทางด้านกายภาพและการรับวัฒนธรรมอย่างชัดเจน ความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเป็นผลร่วมจากการค้าขายกับประเทศใหญ่ในแวดวงการค้านี้คือ อินเดียและจีน ซึ่งได้เผยแพร่อารยธรรมวัฒนธรรมของตนพร้อมกับผู้คนที่เข้าไปตั้งถิ่นฐานตามที่ต่างๆ นอกเหนือจากบรรดาพ่อค้าชาติต่างๆ อาทิ ในสมัยราชวงศ์หยวน ปรากฏชื่อเมืองหลายแห่งบนคาบสมุทรมลายูและหมู่เกาะซึ่งเป็นเมืองสืบเนื่องมาจนสมัยหลังๆ เมืองเหล่านี้อาจมีความเป็นมาตั้งแต่สมัยราชวงศ์ถังและซ้องซึ่งเป็นสมัยแห่งการค้าอันรุ่งเรืองของจีนก็เป็นได้

ชื่อเมืองที่ปรากฏในพงศาวดารราชวงศ์หยวน (Yüan-shih) มีมากกว่า ๒๐ เมือง อาทิ

ตา-ลี (Ta-li) ปรากฏชื่อในพงศาวดารราชวงศ์หยวน ไม่ปรากฏชื่อในเอกสารอื่น มีผู้สันนิษฐานว่าได้แก่ **เดลลิ** (Delli) ทางฝั่งทะเลตอนเหนือของสุมาตรา (แต่บางท่านว่าหมายถึงปัตตานี?)

นา-วาง (Na-wang) คือเมืองนาคูร (Nakur) เก่า อยู่ระหว่างกูลัม (Kulam) และสุมาตรา

ติง-โก-เออร์ (Ting-ko-êrh) คือ เตง-ยา-นุง (Teng-ya-nung) หรือ ติง-โก-นู (Ting-ko-nu) (ได้แก่ **ตรังกานู**?)

กิ-ลา-นิ-ไต (Ki-lan-i-tai) หรือ **กลันตัน**

[Kuwabara, J.,: 83-86.]

นอกจากเมืองการค้าที่เกิดขึ้นตามน่านทะเลเอเชียตะวันออกเฉียงใต้แล้ว เมืองการค้าขนาดใหญ่อีกหลายเมืองก็ปรากฏในบริเวณจีนตอนใต้ด้วย เช่น กวางโจว (หรือกวางตุ้ง)

เอกสารคุวาบารา (Kuwabara)* กล่าวถึงว่า นอกจากกวางตุ้งก็มีเมืองท่าการค้าอื่นคือ หยางโจว (ในเฉียงหนาน) และฉวนโจว (ในฟูเกี้ยน) บรรดาเมืองทั้งหมดนี้กวางตุ้งมั่งคั่งที่สุด สมัยราชวงศ์ซ้องได้ตั้งสำนักงานดูแลเรื่องการเก็บภาษีที่กวางตุ้ง และส่งเสริมให้ฉวนโจวเป็นเมืองท่าสำคัญขึ้นมาเทียบเท่าอีกแห่งหนึ่ง และตั้งสำนักงานขึ้นมาดูแลแบบเดียวกัน ตลอดสมัยราชวงศ์ซ้องมีเมืองท่าติดทะเลของจีนทำการติดต่อค้าขายโดดเด่นคือ กวางตุ้งและฉวนโจว แต่ปรากฏว่าช่วงคริสต์ศตวรรษที่ ๑๔ ฉวนโจวกลับเป็นที่รู้จัก เติบโต และมั่งคั่งกว่า แม้ในสมัยต่อมา (คือสมัยราชวงศ์หยวน) ทั้งมาร์โคโปโลและอิบนู บัตตูตา ล้วนกล่าวตรงกันว่า ฉวนโจวเป็นเมืองท่าการค้าที่ใหญ่ที่สุดในโลก (แทบจะขึ้นมาแทนที่กวางตุ้งเดิม) ขอบเขตการทำงานของสำนักงานการค้าทางเรือของจีนขยายกว้างขวางยิ่งขึ้น สามารถเข้าไปจัดการดูแลเรือสินค้าจีนนอกแผ่นดินจีน และควบคุมดูแลให้พวก “คนป่าชาวเกาะ” ซึ่งเข้ามาตั้งชุมชนหรือสำนัก

---

* คุวาบาราอ่านวิเคราะห์เอกสารจีนเกี่ยวกับผู้อำนวยการใหญ่กรมการค้าทางเรือหรือกรมเจ้าท่าคือ ฉี-โพ (Shih-po) ท่านเจ้ากรมคือ ปู-โชว-เกง (P ‘u shou-keng) ท่านผู้นี้สืบเชื้อสายอาหรับและนับถือศาสนาอิสลาม เป็นผู้อำนวยการสำนักงานกรมเจ้าที่ฟูเกี้ยนเป็นเวลาถึง ๓๐ ปี [Kuwabara, J., 1928: 1-79; 1935: 1-103.]

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

การค้าในมณฑลฟูเกี้ยนและฉีเจียงทำตนเป็นระเบียบ คนพวกนี้เข้ามาตั้งแต่กลางสมัยราชวงศ์ถัง (ค.ศ. ๘๙๖) แล้ว

จีนนับว่ามีบทบาทสำคัญในทะเลใต้แถบนี้ พัฒนาการของศรีวิชัยจึงแยกไม่ออกจากการค้าจีน ตลอดสมัยราชวงศ์ถังมีชาวต่างประเทศเดินทางไปมาค้าขายและตั้งถิ่นฐานอยู่ในจีนจำนวนมาก สังคมระดับเมืองเกิดขึ้นตามเมืองสำคัญของจีนเวลานั้น ผู้คนต่างนับถือศาสนาตามความเชื่อของตน มีหลักฐานพ่อค้าอาหรับจากซีราฟและโอมานมาค้าขายตามฝั่งทะเลของจีนตั้งแต่เวลาที่ราชวงศ์อับบาสิดเพิ่งได้อำนาจ (คริสต์ศตวรรษที่ ๘) แม้ชาวต่างประเทศไม่ได้รับอนุญาตให้สมัครสมานกับคนจีน แต่ก็มีเสรีภาพในชุมชนพ่อค้าของตน และได้รับการส่งเสริมจากทางการให้ทำการค้าขายและพำนักอยู่ตามชุมชนของตน [Schafer, E.H., 1963: 12-24.] เป็นที่น่าสังเกตว่าในสมัยราชวงศ์ถัง สินค้าของจีนซึ่งเป็นที่ต้องการมิใช่มีเฉพาะ “ไหม” อีกทั้งการผลิต-เลี้ยงไหมไม่ใช่ความลับเฉพาะจีนอีกต่อไป ซีเรียและเปอร์เซียสามารถเลี้ยง-ผลิตไหมคุณภาพดีได้เช่นกัน แต่มีสินค้าอย่างอื่นอีกมากมาย ชาวต่างประเทศต้องการเครื่องเคลือบเซรามิกส์อันขึ้นชื่อและเครื่องลายครามกระเบื้องเนื้อดี ซึ่งสินค้าดังกล่าวมีน้ำหนักมาก จำเป็นต้องขนส่งทางเรือ สมัยราชวงศ์ถังและราชวงศ์ซ้องจึงส่งเสริมและพัฒนาการค้าทางเรืออย่างมาก เฉพาะอย่างยิ่งการค้าเซรามิกส์

ตั้งแต่ปลายคริสต์ศตวรรษที่ ๑๐ ราชวงศ์ซ้องขึ้นมามีอำนาจต่อจากราชวงศ์ถังในปี ค.ศ. ๙๖๐ ตั้งเมืองหลวงอยู่ที่ไคฟง (Kaifeng) ในจีนตอนเหนือ สมัยนี้รัฐบาลมีนโยบายสนับสนุนการค้าทั้งการค้าผ่านรัฐและการค้าเอกชน (แต่การค้าเอกชนก็ยังต้องผ่านมาตรการบางอย่างของรัฐเช่นเดียวกัน) ราชวงศ์ซ้องไม่สามารถจัดการกับความวุ่นวายของชนเผ่าบนเส้นทางสายไหมได้ จึงสนันสนุนให้คนลงมาค้าขายทางตอนใต้ ราชวงศ์ซ้องแตกต่างจากราชวงศ์ถังตรงที่ทางการจีนสนับสนุนให้สร้างกองทัพเรือ ราชวงศ์ซ้องสร้างกองทัพเรือเพราะต้องการปกป้องคุ้มครองการค้าให้พ้นเงื้อมมือโจรสลัดตามน่านน้ำ ซึ่งเป็นภัยคุกคามการค้าทางทะเลอยู่ในเวลานั้น การเดินเรือนั้นได้รับการส่งเสริมมากอยู่แล้วในสมัยราชวงศ์ถัง พอมาถึงยุคนี้พัฒนาการทางเทคโนโลยีต่างๆ ก็ก้าวหน้ามากขึ้น ในการสร้างเรือนั้นช่างปรับปรุงโครงเรือ ทำการทดลองเกี่ยวกับหางเสือและใบเรือ สร้างเรือขนาดใหญ่ขึ้น ขนาดใหญ่มากเรียกกันว่า “ปลาวาฬ” เทคนิคทางด้านการเดินเรือก็พัฒนาขึ้น ปรากฏอู่ต่อเรือขนาดใหญ่ทั้งของรัฐและเอกชนในสมัยนี้ ประมาณปลายคริสต์ศตวรรษที่ ๑๑ เรือของจีนก็สามารถคุมน่านน้ำเอเชียตะวันออกไกลได้ [Manguin, P.Y., 1993: 204.]

ราชวงศ์ซ้องเผชิญปัญหากับชนเผ่าทางภาคเหนืออยู่ตลอดคริสต์ศตวรรษที่ ๑๑ จนกระทั่งในที่สุดราชวงศ์ส่วนหนึ่งย้ายราชสำนักลงไปทางใต้เมื่อต้นคริสต์ศตวรรษที่ ๑๒ แล้วตั้งเมืองหลวงใหม่อยู่ที่หางโจว เหตุการณ์นี้กลับส่งผลดีต่อการค้าทางทะเล ทำให้จีนได้ติดต่อการค้ากับอินเดียและตะวันออกกลางมากขึ้น เป็นธรรมดาอยู่เองที่พ่อค้ามุสลิมและชาวจีนมุสลิมย่อมได้ประโยชน์จากการนี้ ตลอดจน

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ชาวเกาะชาวน้ำที่พ่อค้าเหล่านี้ติดต่อด้วย ทั้งสองราชวงศ์ต่างส่งเสริมการค้าและการผลิตโดยรวม นอกจากความรุ่งเรืองของการค้าบนทางสายไหมซึ่งปรากฏเป็นหลักฐานรู้กันอยู่โดยทั่วไปแล้วนั้น ยังมีผลสัมพันธ์ต่อการค้ามหาสมุทรอินเดียที่ตามมาอีกหลายประการ เราได้เห็นแล้วว่าชาวน้ำในพื้นที่ เช่น ทมิฬ หรือชนผู้ใช้ภาษาทมิฬ ที่มีบทบาทในการค้ามหาสมุทรอินเดียมายาวนาน และสร้างลักษณะหรือแบบแผนอันโดดเด่นให้การค้านี้ ได้ทำให้พ่อค้าในไวศยวรรณะของสังคมอินเดียมีวิวัฒนาการเป็นกลุ่มผู้ประกอบการที่ทรงพลัง ครอบคลุมกิจการกว้างขวางข้ามมหาสมุทร เปิดโลกใหม่ออกสู่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หลายเหตุการณ์ได้พิสูจน์ให้เห็นถึงการดำเนินงานของสมาคมพ่อค้าและวิชาชีพ และบทบาทของพ่อค้าเอกชนหรือพ่อค้าอิสระ ความเติบโตทางการค้ามหาสมุทรอินเดียจึงพ้องกับความรุ่งเรืองทางการค้าสมัยราชวงศ์ถังและราชวงศ์ซ้อง การขยายตัวของการค้าจีนและการค้าทมิฬ-อินเดียที่เกิดขึ้นนั้นเป็นบรรยากาศที่เอื้อต่อการเติบโตของชาวมุสลิมซึ่งเข้ามาพร้อมกับการค้าและการแพร่ศาสนา ขณะเดียวกันก็เป็นแรงกระตุ้นให้เกิดความตื่นตัวขึ้นในหมู่ชาวเกาะชาวน้ำในอันที่จะแสวงประโยชน์ได้จากการค้า ในขณะที่ทมิฬ-โจฬะมีบทบาทสำคัญทางการค้าในการเปิดน่านน้ำมหาสมุทรอินเดียสู่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ด้วยมุ่งหวังให้อ่าวเบงกอลเป็นเสมือนทะเลสาบของโจฬะ เราก็ไม่อาจปฏิเสธความสำคัญของชนเผ่าชาวเกาะชาวน้ำที่เป็นกำลังสำคัญในการค้าจีน จนสามารถรวมตัวกันทางการเมืองเกิดเป็นรัฐมีชื่อในจารึกว่า “ศรีวิชัย” เป็นตัวกลางทางการค้าติดต่อกับจีนและส่งสินค้าพิเศษเป็นที่ต้องการให้จีนโดยเฉพาะ ที่สำคัญ มีบทบาทคุมเส้นทางค้าบริเวณช่องแคบมะละกา ซึ่งเป็นปากทางที่จะเข้าสู่ทะเลจีนใต้และทำการค้าขายในหมู่ชาวท้องถิ่นกับพ่อค้าต่างชาติอีกด้วย

ศรีวิชัยนั้นเป็น “สหพันธ์กลุ่มเกาะ” ประกอบด้วยการรวมตัวของชาวน้ำผู้ใช้ภาษา “มลายูเก่า” เป็นหลัก ซึ่งมีอำนาจทางการค้าอย่างแท้จริงในช่วงเวลาตั้งแต่ประมาณคริสต์ศตวรรษที่ ๖-๑๔ จึงเป็นอำนาจที่สัมพันธ์กับการขยายตัวทางการค้ากับพ่อค้ามุสลิมอาหรับและเปอร์เซียจากอินเดีย พ่อค้าทมิฬและพ่อค้าจีน ขณะเดียวกันก็มีพัฒนาการสัมพันธ์กับความเชื่อในศาสนาฮินดู-พุทธศาสนามหายานตันตระ อำนาจของศรีวิชัยเริ่มกระทบกระเทือนในคริสต์ศตวรรษที่ ๑๑ เมื่อทมิฬโจฬะขยายอำนาจสู่คาบสมุทรมลายู แต่การค้าจีนซึ่งผูกพันอยู่กับศรีวิชัยกลับไม่ได้ลดความสำคัญลง เพราะจีนเองจะเป็นผู้เข้ามามีบทบาทคุมช่องแคบมะละกาโดยผ่านทางอำนาจใหม่คือมะละกา ซึ่งเป็นเสมือนสถานีการค้าและเอมโพเรียมก่อนเข้าสู่จีน ผู้ควบคุมกลุ่มใหม่นี้กลับเป็นมุสลิมในน่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นี้เอง บทบาททางการค้าของพ่อค้ามุสลิมซึ่งมีต่อการค้าจีนนั้นยิ่งโดดเด่นมากขึ้นสมัยราชวงศ์หยวนปกครองจีนในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ ๑๓ ถึงกลางคริสต์ศตวรรษที่ ๑๔ แม้ราชวงศ์หยวน-มองโกลเป็นนักรบบนบก แต่ก็มีอำนาจพอที่จะใช้กองเรือของราชวงศ์ซ้องในอดีตท่องทะเลไปตามที่ต่างๆ ส่งเสริมให้คนจีนไปตั้งชุมชนพ่อค้าตามเกาะแก่งต่างๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มากขึ้น [Sar Desai, D.R., 1969: 52-53.]

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

เส้นทางเดินเรือเก่าแก่ก่อนสมัยช่องแคบมะละกาคือ ช่องแคบซุนดา ซึ่งมีมาก่อนการใช้ช่องแคบมะละกา (ก่อนสมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๔-๕ เมื่อหลวงจีนฟาเสียนเดินทางผ่านช่องแคบมะละกา) เส้นทางนี้ออกจากศรีลังกา ผ่านช่องแคบซุนดาเข้าสู่ชวาและสุมาตราตอนใต้ เส้นทางนี้เป็นเส้นทางซึ่งพวกชาวน้ำใช้ติดต่อกับโลกภายนอกมาแต่เดิม ดังจะเห็นได้ว่าจารึกอายุเก่าสุดของชวาพบในเส้นทางการติดต่อนี้ พัฒนาการของการใช้เรือเช่นว่านี้แสดงว่ามีการใช้เรือผ่านเข้าออกช่องแคบซุนดาของทะเลชวาตั้งแต่ยุคต้น และน่าจะเป็นความนิยมอันมีมาก่อนความนิยมในการใช้ช่องแคบมะละกาซึ่งสัมพันธ์กับความเติบโตของเมืองท่าการค้าบนคาบสมุทรมลายู ทั้งนี้สอดคล้องกับการที่ศรีลังกาเติบโตเป็นเมืองท่าการค้าที่สำคัญของอินเดียใต้และทะเลชวามาตั้งแต่ต้นคริสตกาลหรือก่อนหน้านั้น ปรากฏการณ์ทางประวัติ-ศาสตร์แสดงว่าการใช้ช่องแคบมะละกาในระยะแรกของการค้าทางทะเลอาจไม่เป็นที่นิยม (เท่าช่องแคบซุนดา) ดังจะเห็นได้ว่าพัฒนาการทางการค้าจากมหาสมุทรอินเดียสู่อ่าวเบงกอล ข้ามคาบสมุทรบริเวณเหนือคอคอดกระและใกล้เคียงเพื่อเข้าสู่อ่าวไทย ผ่านไปยังฟูนานและจามปา แล้วตัดเข้าสู่เมืองท่าทางตอนใต้ของจีน เครือข่ายการค้านี้คือ *"วงจรการค้าของฟูนาน"* ครอบคลุมบริเวณอ่าวไทยและใกล้เคียงดำเนินไปตลอดช่วงเวลาแห่งพัฒนาการและความรุ่งเรืองทางการค้าของฟูนานในประวัติศาสตร์ การค้าฟูนานซึ่งครอบคลุมอ่าวไทยและบริเวณคาบสมุทรตอนบนทำให้เกิดชุมชนและเมืองท่าการค้าขนาดใหญ่น้อยขึ้นมากมาย มีผลทำให้บริเวณลุ่มน้ำเจ้าพระยา (โบราณ) และบริเวณสามเหลี่ยมปากน้ำโขงเป็นที่รองรับการเกิดของชุมชนบ้านเมืองกลุ่มใหม่ในสมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๖-๗ ซึ่งเรารู้จักกันว่าเป็น "เมืองทวารวดี" หรือเมืองในวัฒนธรรมทวารวดี เช่น อู่ทอง นครปฐม คูบัว และ "เจนละบก-น้ำ" (อาณาจักรขอมโบราณ) ร่วมสมัยกับ "*ศรีวิชัย*" ในหมู่เกาะสุมาตรา-ชวา

ในแต่ละท้องน้ำนั้นใช้เรือลักษณะต่างกัน ทำให้ผู้ที่มาจากนอกพื้นที่ต้องพึ่งพาคนท้องถิ่นในการเดินเรือมากขึ้น และในหลายกรณีต้องใช้เรือท้องถิ่นขนถ่ายสินค้าเป็นหลัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อการค้าในน่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ไปสู่จีนเพิ่มปริมาณในช่วงตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ ๕ นอกจากนี้ยังมีเส้นทางปลีกย่อยอื่นซึ่งชนชาติชาวน้ำชาวเกาะติดต่อกับคนบนแผ่นดินใหญ่ เช่น เส้นทางที่อาจเรียกได้ว่าเป็น *เส้นทางลูกปัด* (Bead Route) ทำให้เกิดเครือข่ายการติดต่อแลกเปลี่ยนค้าขายลูกปัดมาแต่ครั้งก่อนประวัติศาสตร์ เช่น เส้นทางติดต่อระหว่างแหล่งผลิตลูกปัดบริเวณคาบสมุทรตอนบนของอ่าวไทยลงสู่คาบสมุทรมลายูต่อไปถึงหมู่เกาะสุมาตรา เครือข่ายการค้าลูกปัดนี้เชื่อมโยงสองทะเลเข้าด้วยกันคือทะเลอันดามัน-อ่าวไทย ผ่านหมู่เกาะสุมาตราสู่น่านน้ำทะเลใต้ แหล่งโบราณคดีผลิตลูกปัดหรือที่มีร่องรอยของลูกปัดซึ่งเชื่อมโยงน่านน้ำและพื้นที่บนบกเข้าด้วยกัน ได้แก่ บ้านดอนตาเพชร อู่ทอง กัวลา-เซลิงซิง (ในเปรัก) เขาสามแก้ว (จังหวัดชุมพร) ควนลูกปัด (จังหวัดกระบี่) และแหล่งผลิตลูกปัดบนเกาะสุมาตรา นอกจากลูกปัดยังปรากฏวัตถุสินค้าอื่นซึ่งแสดงถึงความหนาแน่นของการแลกเปลี่ยนค้าขายร่วมสมัยกันหรือใกล้เคียงกัน ควบคู่ไปกับการเกิดเครือข่ายของเมืองในวงจรการค้าฟูนาน เมืองทวารวดี

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

รอบบริเวณอ่าวไทย และเมืองใหญ่ทางด้านตะวันออกของคาบสมุทร ที่สำคัญได้แก่ ลังกา-สุกะ (ปัตตานี) และตามพรลิงค์ (นครศรีธรรมราช) เป็นต้น

การค้าในเส้นทางค้านานาชาติที่ชาวน้ำมีบทบาทเช่นนี้ไม่ใช่มีเฉพาะในน่านทะเลเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แต่ในมหาสมุทรอินเดียก็เป็นเช่นเดียวกัน ดังเห็นได้จากเรื่องราวของบรรดาโจรสลัดทางด้านตะวันตกของมหาสมุทรอินเดีย และกษัตริย์บางองค์ของราชวงศ์เจระคุมอำนาจเหนือพวกโจรสลัดแถบฝั่งมะละบาร์ เป็นต้น บรรดาหัวหน้ากลุ่มชาวน้ำเหล่านี้เรียกได้ว่าเป็น “เจ้าทะเล” พวกเจ้าทะเลเหล่านี้เองที่คุมพวกชาวน้ำแถบกลุ่มเกาะรีเอา-ลิงกา (Riau-Linga Archipelago) และเส้นทางค้าที่ผ่านช่องแคบมะละกา เจ้าทะเลเหล่านี้คุมการค้าท้องถิ่นและการค้านานาชาติ

อำนาจที่วางพื้นฐานอยู่กับการรวมตัวของชาวน้ำและบทบาทของเจ้าทะเล ซึ่งพวกเหล่านี้มีบทบาทและผลประโยชน์ทางการค้าเกี่ยวข้องอยู่ด้วย สภาวะเช่นนี้มิใช่มีเฉพาะสมัยการรวมตัวเป็นรัฐศรีวิชัย แต่ยังคงสืบเนื่องไปถึงสมัยหลัง ซึ่งจะเห็นตัวอย่างได้จากการขึ้นมามีอำนาจของรัฐยะโฮร์ ดังที่ได้มีนักวิชาการทำการค้นคว้าเกี่ยวกับเรื่องนี้ พวกชาวน้ำหรือชาวทะเลในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้นในทางชาติพันธุ์ประกอบด้วยหลายกลุ่ม อาทิ พวกบูกีส์ (Bugis) โอรังลาอุต (orang laut) และชาวมาเลย์ (Malays) หรือชาวมลายู วิถีชีวิตของพวกเหล่านี้ทำมาหากินและอยู่อาศัยทั้งในทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ใช้ชีวิตอยู่กับ “เรือ” (boats) ทำการเคลื่อนไหวทางทะเลและการค้า (ต้นคริสต์ศตวรรษที่ ๑๙) ชาวน้ำเหล่านี้คุมกำลังตามชายฝั่งยะโฮร์ เก็บเกี่ยวโภคภัณฑ์ทางการค้า ทั้งจากลุ่มน้ำ บนบก และทะเลมาเพื่อการค้าขาย คุมชายฝั่ง ช่องแคบ ที่ลุ่ม หมู่เกาะ เหล่านี้คือดินแดนและอาณาเขตของชาวน้ำ เจ้าทะเลหัวหน้าของพวกนี้รวมกลุ่มกับหัวหน้ากองกำลังทางเรือย่อยหลายกลุ่ม (ประกอบด้วยเรือสงคราม ๑๐-๒๐ ลำ) พลเรือส่วนใหญ่เป็นพวกทาสและโอรังลาอุต พวกเหล่านี้คือพวกที่จะเติบโตขึ้นมาคุมกำลังในน่านน้ำแถบกลุ่มเกาะรีเอาลิงกะ [Trocki, Carl A., 1979: 43-44.]

การรวมตัวของชาวน้ำจากกลุ่มเกาะ คาบสมุทร ในน่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทำการเคลื่อนไหวทั้งทางการเมืองและการค้ามาแต่ครั้งอาณาจักรศรีวิชัย รัฐหนึ่งเสื่อมสูญไป รัฐใหม่เกิดขึ้นในบริบทการเคลื่อนไหวของชาวเกาะชาวน้ำเหล่านี้ รัฐที่เกิดขึ้นภายหลังสมัยของศรีวิชัย เช่น การเกิดของมะละกา และรัฐบางแห่งทางใต้ของคาบสมุทรมลายูเติบโตขึ้นตามเมืองชายฝั่งทะเล แสวงประโยชน์จากการค้า

ชนเผ่า-ชาวน้ำตามหมู่เกาะต่างมีบทบาทในการสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์แลกเปลี่ยนทางการค้ายุคต้นของประวัติศาสตร์แถบภาคพื้นสมุทรเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และที่ไม่อาจปฏิเสธได้ก็คือ พวกมาเลย์หรือพวกที่พูดภาษามลายูนั้นมีจำนวนมาก อยู่ตามชายฝั่งของฟูนานและหลินยี่ (คือจามปาโบราณ) นอกจากเป็นตัวกลางในการเดินเรือค้าแล้ว ยังเป็นผู้มีโอกาสได้รับรู้ด้านอักษรภาษาและศาสตร์ต่างๆ เฉพาะอย่างยิ่งจากอินเดียก่อนคนเผ่ากลุ่มอื่น อันเราเห็นได้ว่าจารึกเก่าสุดของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้คือ *จารึกภาษาสันสกฤตที่โวคานห์* (พบที่ชายฝั่งทะเลใกล้นา-ตรัง)

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ตลาดค้าที่ฟูนานดึงดูดใจนักเดินเรือพื้นเมืองอยู่ไม่น้อย พวกนี้นำสินค้าต่างๆ จำพวกวัตถุดิบ ได้แก่ เหล็ก สำหรับเอามาใช้ในฟูนานแลกกับของหายากจากแดนไกล [Wolters, O.W., 1967: 52.] เดิมพ่อค้าต่างชาติต่างมุ่งเฉพาะที่สินค้าจีน แต่ภายหลังก็เริ่มหันมาสนใจสินค้าพิเศษของพื้นเมือง ปรากฏว่าพ่อค้าเริ่มซื้อของพื้นเมืองสมทบเป็นสินค้าไปขายให้กับจีน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสินค้าประเภทเครื่องหอมและยางไม้หอม ขณะที่เครื่องเทศจากโมลุกกะยังไม่เป็นที่รู้จักกันแพร่หลาย การค้ากำยานจากอาหรับ-แอฟริกา นำความมั่งคั่งมาสู่พ่อค้าเพราะสินค้าชนิดนี้เป็นที่ต้องการของจีน ต่อมาเริ่มมีการค้ายางไม้หอมประเภทไม้สนมาทดแทน แหล่งยางสนที่ขึ้นชื่อมาจากสุมาตราตอนเหนือ พ่อค้ามักใช้ยางสนจากทะเลใต้นี้ทดแทนหรือปะปนไปกับกำยานอาหรับ ปรากฏคำเรียกสินค้าชนิดนี้ในภาษาจีนว่า “สุน-ลู่” (Ssun-lu) และ “จู” (Ju) วัสดุเหล่านี้ใช้ได้ทั้งสำหรับปรุงยาและเป็นของหอม เครื่องสำอาง (ในยุคหลัง “ศรีวิชัย” กลับเป็นศูนย์กลางการค้ากำยานอาหรับที่สำคัญที่สุดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ตลอดสมัยราชวงศ์ซ้อง-เหม็งของจีน ยางไม้หอมของหมู่เกาะได้รับความนิยมคู่เคียงกำยานอาหรับ หรือแทนที่กันได้) [Wolters, O.W., 1967: 95-110.]

สินค้าจากสุมาตราเหนือที่กลายมาเป็นสินค้าทดแทนและได้รับความนิยมมีอีกหลายชนิด นอกจากยางสนหอมแล้วมีสินค้าอื่น เช่น น้ำมันดิน (benzoin) การบูร (camphor) ไม้จันทน์หอมจากเกาะติมอร์ (Timor) สินค้าทดแทนเหล่านี้รวมกับของอาหรับและแอฟริกามักถูกกล่าวถึงเรียกรวมกันไปว่า “กลุ่มสินค้าเปอร์เซีย” [Wolters, O.W., 1967: 111-127.] การค้าวัตถุดิบทดแทนของอาหรับกลับทำให้ดินแดนหมู่เกาะมั่งคั่งและเฟื่องฟู จนเกิดเมืองท่าค้าขายที่ขึ้นชื่อ ได้แก่ บารุส (Barus) บนฝั่งสมุทรด้านตะวันตกเฉียงเหนือของสุมาตรา การบูรจากเมืองนี้มีราคาสูงเป็นที่ต้องการ

เมืองของชาวเกาะอีกเมืองหนึ่งที่ปรากฏชื่อในช่วงการค้าฟูนานได้แก่ โกะ-หยิง (Ko-ying) อยู่ฝั่งตะวันตกเฉียงใต้ของสุมาตรา ใกล้ตอนใต้ของคาบสมุทรมลายู ตรงทำเลที่ผ่านเข้าช่องแคบมะละกา เมืองนี้เป็นชุมทางการขนถ่ายสินค้าจากอินเดียเข้าบริเวณหมู่เกาะและต่อไปจีน กิจกรรมการค้าเช่นนี้ต้องอาศัยคนท้องถิ่นเป็นตัวกลาง เอกสารจีนบันทึกว่า โกะ-หยิงเป็นเมืองคนป่า มีพลเมืองจำนวนมาก มีอำนาจ สินค้าเมืองนี้มีทั้งของพื้นเมืองและสินค้าต่างแดน ไข่มุก ทองคำ หยก แก้วผลึก หมาก เป็นต้น [Wolters, O.W., 1967: 56-64, 65-66.]

สันนิษฐานว่าปลายสมัยการค้าของฟูนานมีการติดต่อค้าขายทางทะเลจากอินเดียใต้คือ ศรีลังกาเข้าสู่ทะเลจีนใต้ (หนานไห่) ตามเมืองท่าของเกาะสุมาตรา ชวา หรือบอร์เนียว นอกจากเส้นทางเดิมจากอ่าวเบงกอลข้ามคาบสมุทรเข้าสู่อ่าวไทย ผ่านฟูนานและจามปาไปทางใต้ของจีน เส้นทางใหม่นี้เดินทางได้รวดเร็วโดยผ่านช่องแคบมะละกาเข้าสู่หมู่เกาะและเมืองท่าในทะเลจีนใต้ ขณะเดียวกันสินค้าทางเรือจากจีนก็สามารถผ่านเข้าเมืองท่าศรีลังกาได้เร็วกว่าเดิม การเปลี่ยนแปลงเส้นทางนี้สอดคล้องกับกิจกรรมการค้าซึ่งเกิดขึ้นด้านนี้ ดังปรากฏชื่อเมืองท่าค้าขายชื่อ เยะเตี๋ยว (Yeh-t’iao) ทางบริเวณช่อง

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

แคบซุนดา เข้าสู่ทะเลศรีลังกา หลักฐานอีกประการหนึ่งที่ยืนยันการขยายตัวทางการค้าบริเวณนี้คือ การที่ศรีลังกาส่งทูตไปยังจีนครั้งแรกในคริสต์ศตวรรษที่ ๕ และตามมาอีก ๕ ครั้ง

เอกสารจีนหลายฉบับกล่าวถึงเมืองของชาวเกาะ-ชาวน้ำต่างๆ และการเคลื่อนไหวค้าขายของชนเหล่านี้ *เอกสาร T'ai p'ing yu lan* กล่าวถึงเมืองกู-หนู (Ku-nu) ซึ่งห่างจากโกะ-หยิงประมาณ ๘,๐๐๐ ลี้ มีคนกู-หนูกว่า ๑๐,๐๐๐ ครอบครัว ทั้งหมดใช้รถสี่ล้อเทียมม้า ๒-๔ ตัว ผู้คนจากทุกมุมมาที่นี้ มีเรือมากกว่า ๑๐๐ ลำจอดอยู่ในอ่าวเสมอ ฝูงชนชุมนุมกันอยู่ในตลาดมากกว่า ๑๐,๐๐๐ คน ต่างทำธุรกิจทั้งกลางวัน-กลางคืน เสียงกลองและเป่าเขาได้ยินไปถึงเรือ เสื้อผ้าของคนเหล่านี้เหมือนกับเสื้อผ้าของคนจีน [อ้างใน Wolters, O.W., 1967: 59.]

เอกสาร I ch'ieh ching yin i กล่าวถึงพวกคุน-หลุนและเรือคุน-หลุน (K'un-lun po) คุน-หลุนเป็นคนป่าทางใต้ กล่าวว่า กะลาสีเรือคุน-หลุนเป็นพวกคุน-หลุนนั้นเอง (ในสมัยหลังหลวงจีนอี้จิงกล่าวถึงภาษาคุน-หลุนว่าเป็นภาษา "*ศรีวิชัย*") [Wolters, O.W., 1967: 154.]

หนังสือประวัติศาสตร์จีน *Liu Sung Shu* กล่าวถึงสาส์นซึ่งเจ้าเมืองแห่งหนึ่งในเกาะชวาถวายฮ่องเต้จีน เมื่อประมาณครึ่งหลังของคริสต์ศตวรรษที่ ๕ เพื่อขอความคุ้มครองและขอเรือสินค้าของตนกลับคืน นับแต่นี้จะส่งคณะทูตมาทุกปี [Wolters, O.W., 1967: 151.]

อย่างไรก็ตามตั้งแต่ช่วงสมัยบรรพกาลหรือแม้แต่เมื่อการค้าของฟูนานยังเฟื่องฟูอยู่ ปัญหาหนึ่งที่ผู้ค้าขายและบ้านเมืองบนแผ่นดินใหญ่ต้องเผชิญเมื่อทำการค้าทางทะเลก็คือ "โจรสลัด" ซึ่งมักก่อกวนในทะเลนอกแผ่นดินใหญ่ พวกเหล่านี้เป็นพวกชาวน้ำพื้นถิ่นนั้นเอง ชาวจามก็เป็นโจรสลัดที่ขึ้นชื่อในประวัติศาสตร์ มักใช้กองเรือเข้าปล้นฝั่งตังเกี๋ยอยู่เนืองๆ แต่พวกโปรตุเกสเรียกพวกนี้ว่า "Selat" คือ สลัด แปลว่า ช่องแคบ เข้าใจว่าเมื่อชาวตะวันตกผ่านช่องแคบมะละกาเข้ามานั้นได้เผชิญกับพวกนี้มากมาย แต่ที่จริงโจรสลัดเหล่านี้มีอยู่ทุกหนทุกแห่งในท้องทะเล และเป็นไปได้ว่าการจี้ปล้นไม่ได้ทำเฉพาะกับคนต่างชาติ หากคุกคามนักเดินเรือในท้องถิ่นกันเองด้วย

กล่าวได้ว่าบทบาทของชาวน้ำต่อพัฒนาการทางการค้าที่เห็นชัดเจนนั้นมีอยู่ ๒ ประเภทคือ ส่วนหนึ่งเป็น *ชาวน้ำพ่อค้าคนกลาง* หรือผู้นำสินค้ามาขายส่งติดต่อกับพ่อค้าจากภายนอกซึ่งค้าขายอยู่ในละแวกนั้น เช่น พ่อค้าอาหรับและฮินดู อีกส่วนหนึ่งนั้นคือ *ชาวน้ำที่ตั้งบ้านเมือง* คุมอยู่ตามทำเลการค้าริมฝั่งทะเล ชาวน้ำเหล่านี้เองในเบื้องต้นของพัฒนาการได้เป็นประชากรส่วนใหญ่ของ "*ศรีวิชัย*"

๓. เครือข่ายอำนาจและการค้าของ "ศรีวิชัย"

พิเคราะห์ตามหลักฐานทั้งทางโบราณคดีและจารึกแล้ว อาจกล่าวได้ว่ามีความเกี่ยวพันระหว่างแหล่งโบราณคดีหรือหลักฐานทางโบราณคดีทางตอนล่าง (ใต้) ของเกาะสุมาตรากับชวาตะวันตก เลยไปถึงบาหลีอย่างชัดเจนในช่วงต้น (อาจเป็นตั้งแต่ก่อนประวัติศาสตร์เสียด้วยซ้ำไป) แสดงว่าผู้คนในอาณาบริเวณนี้มีการติดต่อระหว่างกันเพื่อแลกเปลี่ยนค้าขายกับทางเอเชียใต้ เช่น ศรีลังกา-โจฬะ จึงไม่น่า

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

แปลกใจที่ได้เกิดเส้นทางค้าขายแลกเปลี่ยนตั้งแต่สุมาตรา ชวาตะวันออก บาหลี ไปสู่เกาะไกลโพ้นทางด้านตะวันออก แลกเปลี่ยนค้าขายเครื่องเทศคือกานพลู จนกล่าวได้ว่าเป็นเส้นทางสายกานพลู ใช้กันในหมู่ชาวเกาะชาวน้ำ เพื่อนำผลผลิตของตนออกสู่โลกภายนอก ผ่านช่องแคบซุนดาในทะเลชวาสู่มหาสมุทรอินเดียทางอินเดียตอนใต้ ลงรอยกับการที่เอกสารจีนกล่าวถึงชุมชนระยะแรกซึ่งติดต่อกันหรือไปติดต่อกับจีนจากแถบทะเลชวา สถานการณ์เริ่มเปลี่ยนไปเมื่อจีนเข้ามามีบทบาทค้าขายโดยตรงทำให้สุมาตราและน่านน้ำที่สัมพันธ์กันคือช่องแคบมะละกา อ่าวไทย และทะเลจีนใต้ เป็นพื้นที่มีความสำคัญทางการค้าเพิ่มขึ้นขณะเดียวกับที่มีการขยายตัวทางการค้าแลกเปลี่ยนและติดต่อจากฝั่งอินเดีย

เครือข่ายและวงจรของบรรดาหมู่เกาะทางฝั่งทะเลตะวันออกของสุมาตรา คาบสมุทรมลายู และฝั่งทะเลของบอร์เนียว มักมีรากฐานทางเศรษฐกิจมาจากการค้า ซึ่งจะเห็นได้ว่าบ้านเมืองที่เกิดขึ้นในบริเวณเหล่านั้น เช่น เคดะห์-ปลิสบนคาบสมุทร และอะเจะห์ทางตอนเหนือของสุมาตรา สามารถส่งเสริมการดำรงชีวิตได้มากกว่าการเป็นชาวนาซึ่งอยู่พอมีพอกินเท่านั้น บ้านเมืองเหล่านี้มีลักษณะเป็นทั้งบ้านเมืองตามลุ่มน้ำลำคลองและที่อยู่ตามชายฝั่งทะเล เส้นทางน้ำเหล่านี้ล้วนเป็นช่องทางน้ำและเส้นทางคมนาคม ศูนย์กลางหลายแห่งจึงเกิดตามทำเลที่เหมาะสมของลุ่มน้ำและที่ไม่ห่างจากฝั่งมากนัก สภาพเหล่านี้ทำให้เกิดการเชื่อมโยงผู้คนทั้งทางการเมืองและเศรษฐกิจบริเวณชายฝั่งทะเลเข้าสู่ลุ่มน้ำลำคลอง เมื่อการค้ามหาสมุทรอินเดียขยายตัวโดยที่พ่อค้าจากอินเดีย เช่น พ่อค้าฮินดู-ทมิฬโจฬะ และมุสลิมอาหรับ ได้พยายามขยายการค้าเข้าสู่น่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ การค้าทางทะเลแถบนี้เปลี่ยนโฉมหน้าอย่างสิ้นเชิงเมื่อจีนลงใต้พ้องกับเวลาที่เส้นทาง *ช่องแคบมะละกา* กลายเป็นเส้นทางเดินเรือสำคัญ เงื่อนไขใหม่เป็นตัวเร่งให้เมืองท่าการค้าใหม่ๆ เกิดขึ้นตามชายฝั่งทะเล คาบสมุทร และกลุ่มเกาะ เมืองเหล่านี้ส่วนใหญ่อยู่ในทำเลที่มีอ่าวจอดเรือดี เรือและพ่อค้านานาชาติเข้ามาแวะเวียนตามตลาดค้าเพื่อแลกเปลี่ยนค้าขาย ตามเมืองเหล่านี้มักมีโรงเก็บสินค้าหรือคลังสินค้าเป็นเอมโพเรียม

ลักษณะสำคัญอย่างหนึ่งก็คือ การค้าตามเมืองเหล่านี้นอกจากพ่อค้าหรืออำนาจรัฐของท้องถิ่นมีบทบาทแล้ว ส่วนใหญ่เมืองท่าการค้าเหล่านี้เป็นเวทีของพ่อค้าเอกชนต่างชาติหรือสมาคมการค้า ทั้งต่างเชื้อชาติและต่างศาสนาเข้าไปดำเนินการค้าขายหรือตั้งชุมชนอยู่ตามเมืองเหล่านี้ นอกเหนือไปจากชาวน้ำในท้องถิ่น การค้าที่เกิดขึ้นแม้มีลักษณะเหมือนต่างคนต่างทำค่อนข้างเป็นอิสระจากอำนาจรัฐในพื้นที่ แต่บรรดาพ่อค้าเอกชนยังคงผูกพันอยู่กับแวดวงการค้า (หรือ connections) ของตน อาจเป็นไปในรูปลักษณ์ของเครือข่ายทางศาสนาในกรณีของพ่อค้ามุสลิม หรือขึ้นอยู่กับสมาคมการค้าในกรณีของพ่อค้าทมิฬบางกลุ่ม หรือขึ้นอยู่กับความเป็นชุมชนดังกรณีชุมชนจีนตามที่ต่างๆ แม้ว่าการค้าของเมืองท่าการค้าเหล่านี้ในระดับหนึ่งถูกกำหนดโดยระบบการส่งบรรณาการให้จีน แต่ด้วยบทบาทอันเป็นอิสระของพ่อค้าเอกชนต่างชาติและชาวพื้นเมือง อำนาจรัฐของจีนจึงไม่ใช่อำนาจเดี่ยวที่สามารถสร้างความเป็นเอกภาพทางการค้าของอาณาบริเวณอันกว้างขวางได้

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

มักเข้าใจกันว่าความเปลี่ยนแปลงในระบบการค้าแบบบรรณาการของจีนปรากฏในปลายสมัยราชวงศ์เหม็ง การเดินทางของกองเรือเจิ้งเหอเป็นการตอกย้ำอำนาจและการค้าในระบบบรรณาการของจีนให้เข้มข้นและเห็นเป็นรูปธรรม ต่อหมดสมัยราชวงศ์เหม็งแล้วประมาณกลางคริสต์ศตวรรษที่ ๑๖ จึงเป็นสมัยที่มีการกระตุ้นการค้าในบทบาทอิสระของเอกชนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และได้มีการพัฒนาเมืองท่าบางเมืองยกระดับให้มีความสำคัญขึ้น เช่น เป็นศูนย์กลางการส่งออก และสร้างเอมโพเรียมบางแห่งให้ใหญ่โตขึ้น แต่เราก็ได้เห็นแล้วว่า ในบางสังคมของการค้ามหาสมุทรอินเดีย เช่น ในสังคมทมิฬพัฒนาการของไวศยวรรณะเป็นองค์รวมที่ประกอบด้วยพ่อค้า-ช่างฝีมือหลากหลายกลุ่มอาชีพ บ้างก็เป็นพ่อค้าอิสระ บ้างก็รวมกันเป็นสมาคมอันมีบทบาทกว้างขวางและเป็นแหล่งทุน ส่วนสมาคมพ่อค้านั้นก็ขยายการค้าข้ามสมุทรออกสู่น่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทมิฬราชวงศ์โจฬะเองก็พยายามสร้างอำนาจที่จะคุมและบริหารการค้ามหาสมุทรอินเดีย แม้ไม่ประสบความสำเร็จเห็นเป็นรูปธรรมก็ตาม

เราอาจกล่าวได้ว่ามีระบบของการค้าเอเชียเกิดขึ้นหลังจากเปิดเส้นทางข้ามช่องแคบมะละกาก็คือ สภาพการค้าที่ไม่มีใครประเทศใดกำหนดนโยบายผูกขาด จึงเกิดช่องว่างของอำนาจใหญ่ในทางการเมืองและบริหารเศรษฐกิจการค้า เปิดโอกาสให้เกิดรัฐศรีวิชัยของชาวเกาะชาวน้ำในพื้นถิ่นเมื่อคริสต์ศตวรรษที่ ๗

ครั้งหนึ่งผ้าไหมจากจีนเป็นสินค้าที่ต้องการของตลาดโลกหรือสังคมประเทศในขณะนั้น พ่อค้าจากที่ต่างๆ หาหนทางมาติดต่อกับจีน ขณะที่จีนก็ต้องการปราบปรามชนเผ่าทางเหนือ การสร้างป้อมสร้างกำแพง บำรุงให้ความปลอดภัยแก่เส้นทางคมนาคมซึ่งได้กลายเป็น “เส้นทางสายไหม” ตามที่เรารู้จักกัน ของหายากเช่น “ไหมจีน” กลายเป็นสินค้ามีค่าเพราะความลับในการผลิต ต่อมาเมื่อการเลี้ยงไหม หม่อนไหม ทอไหม ไม่ใช่ความลับอีกต่อไป ผู้คนบางกลุ่มในบ้านเมืองบนทางสายไหมตลอดถึงชาวเปอร์เซียสามารถผลิตผ้าไหมได้เช่นเดียวกัน เมื่อการค้าพัฒนามาจนถึงจุดที่สินค้าผ่านการผลิตหลากหลายประเภทเกิดขึ้น และที่โดดเด่นในสมัยราชวงศ์ซ้องของจีนคือ การผลิตเครื่องถ้วยเซรามิกส์และเครื่องปั้นดินเผาฝีมือเยี่ยมจากการผลิตของจีนกลายเป็นสินค้าที่ต้องการ จึงกล่าวได้ว่า นอกจากไหมจีนแล้วยังมีสินค้าอื่นเป็นที่ต้องการอย่างมากและได้เป็นพลังผลักดันอยู่เบื้องหลังการค้าทางไกล การเปิดเส้นทางใหม่และพื้นที่ทางการค้าใหม่อันมีชาวน้ำพื้นถิ่นร่วมบทบาทจนสามารถก่อเกิดเป็นรัฐศรีวิชัยได้ สภาวะใหม่ได้เปลี่ยนโฉมหน้าการค้ามหาสมุทรอินเดียและน่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

เส้นทางค้าใหม่ในน่านทะเลก็ถูกค้นพบและผู้คนพร้อมที่จะเสี่ยง ตลาดค้าและเมืองท่าค้าขายเปิดออกสู่น่านทะเลใหม่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ละทะเลจีนใต้ คาบสมุทรมลายูและอ่าวไทยกลายเป็นพื้นที่ของการแข่งขันทางการค้า แสวงหาผลผลิต คุมเส้นทางไปสู่จีน พ่อค้าจากภายนอกเฉพาะอย่างยิ่งมุสลิมอาหรับเข้ามาพร้อมกับความรู้ เทคโนโลยีทางการเดินเรือ และสร้างเรือขนาดใหญ่ ชุมชนมุสลิมและพ่อค้ามุสลิมเอกชนได้เข้ามามีบทบาท เช่นเดียวกับพ่อค้าฮินดูเดิมซึ่งมีบทบาทค้าขาย อาทิ พวก

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ทมิฬโจฬะได้เข้ามามีบทบาททางการค้าข้ามน่านน้ำ เช่นในคาบสมุทรมลายูและตามหมู่เกาะต่างๆ กลุ่มสำคัญคือ พ่อค้าจีนเอกชนหรือจีน-มุสลิม ได้ลงใต้ค้าขายและลงทุนทางการผลิต ตามชุมชนพื้นถิ่นพื้นเมืองต่างๆ ในการผลิตเครื่องปั้นดินเผา นอกเหนือไปจากสินค้าอันเป็นทรัพยากรธรรมชาติ

สมัยที่ศรีวิชัยมีอำนาจทางการค้านี้ตรงกับสมัยที่พ่อค้าจีนได้ลงไปค้าขายในทะเลทางใต้มากขึ้น ชาวจีนอพยพไปอยู่ตามเมืองท่าต่างๆ ได้ตั้งถิ่นฐานอยู่ทั่วเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่ “ปาเลมบัง” บนเกาะสุมาตรา เรือพ่อค้าจีนเดินทางผ่านเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ไปไกลถึงอินเดีย ศรีวิชัยเป็นเมืองท่าที่เรือของชาวจีนเข้ามาจอด ระหว่างช่วงเวลานี้ก็เกิดชุมชนพ่อค้าจีนพลัดถิ่นตามเมืองท่าริมฝั่งทะเลของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เพิ่มมากขึ้น ประจักษ์พยานที่เห็นได้แจ่มชัดคือ การเกิดชุมชนที่มีคนจีนอาศัยอยู่ บ้างก็เป็นทั้งผู้ค้าและผู้ผลิต เช่น คนจีนซึ่งมีบทบาทในการผลิตเครื่องสังคโลกและเซรามิกส์ตลอดจนเครื่องปั้นดินเผาอื่นที่สุโขทัย สวรรคโลก อยุธยา และปัตตานี ตลอดจนแหล่งผลิตและค้าเครื่องถ้วยจีนที่โกตาซีนา บนเกาะสุมาตรา เป็นต้น

• จารึกและหลักฐานโบราณคดี

เรื่องราวของ “ศรีวิชัย” นั้นสามารถประเมินได้จากจารึกทั้งหมด **๗ หลัก**ด้วยกัน พบบนเกาะสุมาตรา ตำแหน่งของจารึกที่พบเน้นการกระจุกตัวของชุมชนอยู่ตรงบริเวณลุ่มน้ำมูสิที่ปาเลมบัง อันเป็นบริเวณเปิดออกสู่ทะเล มีอ่าวและท่าเรือเป็นแหล่งกำบังลมจอดเรือได้ดี ได้พบจารึก ๓ หลักบริเวณนี้คือ

จารึกเซโบกิงกิง หรือ *เตละกะบาตู* (Sebokingking/ Telaga Batu)

จารึกเกดุกันบูกิต (Kedukan Bukit)

จารึกตะลังตูโว (Talang Tuvo)

ส่วนจารึกอีก ๔ หลักพบอยู่ตามบริเวณที่เป็นทำเลสำคัญสำหรับการค้าขาย หรือเป็นชุมทางค้าทั้งส่วนในและปลายสุดของสุมาตราตอนใต้ อันสัมพันธ์กับช่องแคบซุนดา

จารึกการังบราฮี (Karang Brahi) อยู่ทางตอนบนของแม่น้ำบาตังฮารี ในเขตชัมบี

จารึกเดสาจาบุง (Desa Jabung) และ *จารึกพาลาสพะเสมะห์* (Palas Pasemah) ทางตอนใต้ของสุมาตรา

จารึกโกตะกเปอร์ (Kota Kapur) บนเกาะบังกานอกฝั่งสุมาตรา

จารึกทั้งหมดเป็นจารึกอายุเริ่มแรกของ “ศรีวิชัย” พิจารณาจากทำเลที่พบจารึก จึงอาจลงความเห็นได้ว่าชนกลุ่มซึ่งรวมตัวกันทางการเมืองที่เรียกชื่อ “ศรีวิชัย” เป็นพวกที่เกิดเพราะชุมนุมรวมกันอยู่ตรงทำเลอันได้เปรียบทางการค้า อยู่ในเส้นทางติดต่อกับช่องแคบมะละกาและซุนดา อีกทั้งกลุ่มชนเหล่านี้ยังอาจติดต่อกับชวาซึ่งอยู่ใกล้กันที่มีการรวมตัวของผู้คนชุมชน สันนิษฐานว่าชนที่ชวานอกจากได้ประโยชน์จากการค้าขายแล้ว ยังได้เปรียบตรงที่มีที่ราบกว้างใหญ่ (จะเห็นได้ว่าในสมัยหลังๆ ต่อมานั้นชวาเป็น

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ประเทศที่ปลูกข้าวได้มากกว่าที่อื่นๆ)

จารึกที่พบล่าสุดคือ *จารึกบุมบารู* (Boom Baru inscription) จารึกหลักนี้เป็นจารึกค้นพบล่าสุด ปัจจุบันอยู่ที่พิพิธภัณฑ์ปาเลมบัง จารด้วยตัวอักษรปัลลวะ ทำให้เชื่อว่าน่าจะร่วมสมัยกับจารึกศรีวิชัย ภาษามาเลย์เก่าหลักอื่นๆ ที่ค้นพบบริเวณเกาะสุมาตราและใกล้เคียง ควรกำหนดอายุประมาณคริสต์ศตวรรษที่ ๗ จารึกหลักนี้เป็นจารึก ๑๑ บรรทัด เนื้อความทำนองคำแช่งและการสาบาน เกี่ยวข้องกับผู้มีอำนาจของศรีวิชัย สถานที่พบจารึกอยู่บริเวณท่าเรือที่เข้าสู่ปาเลมบัง

กล่าวได้อีกเช่นกันว่า การรวมกลุ่มทางการเมืองของศรีวิชัยเกิดขึ้นและได้ประโยชน์จากการคุมทำเลค้าขาย ชนเหล่านี้ต้องเป็นชาวน้ำมีประสบการณ์สูง ด้วยเหตุที่มีชีวิตอยู่กับน่านทะเลสำคัญ คุมปากทางเข้าสู่ทะเลจีนใต้ และคุมการค้านานาชาติของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เวลานั้น พิเคราะห์จากการกระจายตัวของจารึก ชวนให้เข้าใจได้ว่ารูปแบบการรวมตัวเป็น “ศรีวิชัย” นั้นน่าจะเกิดจากกลุ่มอำนาจทางการค้าย่อยๆ หลายกลุ่มมารวมตัวเป็นชุมชนทางการเมืองขนาดย่อมก่อน “ศรีวิชัย” จึงมิใช่รัฐอาณาจักรที่มีอำนาจเน้นอยู่ ณ ศูนย์กลางแห่งใดแห่งหนึ่งถาวรและแน่นอน การคงอยู่ของศรีวิชัยจึงเป็นความร่วมมือระหว่างกลุ่มอำนาจในอันที่จะผสานประโยชน์ร่วมกัน เฉพาะอย่างยิ่งประโยชน์อันเกิดจากการเคลื่อนไหวทางการค้า

โอ ดับบลิว โวลเตอร์ เคยตั้งข้อสังเกตว่า รัฐในยุคเริ่มต้นของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้นรวมตัวกันขึ้นจาก “มันดาละ” (mandala) หรือ “มณฑล” แต่โดยเหตุที่เราไม่อาจสามารถกำหนดได้ชัดเจนถึงขอบข่ายเชิงภูมิศาสตร์และเอกลักษณ์ทางการเมือง “ศรีวิชัย” ที่เกิดขึ้นในชั่วขณะเวลานั้น เราจึงไม่อาจสามารถกำหนดโครงสร้างอันไม่แน่นอนนี้ได้ [Wolters, O.W., 1982: 22.]

เครือข่ายทางการค้าของศรีวิชัยครอบคลุม ๓ บริเวณของคาบสมุทรและหมู่เกาะ ได้แก่ บริเวณคาบสมุทรมลายูและช่องแคบมะละกา, เกาะสุมาตราและบริวาร และบางส่วนของเกาะชวา

สุมาตราและเกาะบริวาร เกาะสุมาตราเป็นเกาะอยู่ด้านตะวันตกสุดของบรรดาหมู่เกาะสาธารณรัฐอินโดนีเซียปัจจุบัน สภาพทางภูมิศาสตร์ของสุมาตราแบ่งออกได้เป็น ๓ ส่วนใหญ่คือ สุมาตราตะวันตก สุมาตราเหนือ และสุมาตราใต้ (รวมตะวันออกและตะวันออกเฉียงใต้) กำแพงกั้นสุมาตราตอนในจากโลกภายนอกคือ ภูมิประเทศด้านตะวันตกซึ่งเป็นเขาสูงชัน ทอดตัวต่อเนื่องตามแนวฝั่งทะเล ขณะที่ทางใต้และตะวันออกเฉียงใต้เป็นลุ่มหนองคลองบึง ยากแก่การตั้งถิ่นฐานอยู่อาศัย แต่มีอ่าวจอดเรือดีและพื้นที่ป่าชายเลน อีกทั้งเกาะใกล้เคียงก็เป็นที่อยู่อาศัยของชาวน้ำกลุ่มต่างๆ เมืองท่ายุคแรกบนเกาะสุมาตราเป็นที่รู้จักปรากฏในเอกสารจีนตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ ๓ เข้าใจว่าเมืองนี้อยู่ในเครือข่ายการค้าของฟูนาน ทูตจีนบันทึกว่าได้รู้เรื่องเมืองท่าเซียะหยิง (สันนิษฐานว่าอยู่ทางฝั่งทะเลตะวันออกเฉียงใต้ของสุมาตรา) ซึ่งเป็นเมืองท่าส่งออกม้าจากอินเดีย [Wolters, O.W., 1967 : 52-61.]

เมืองปาเลมบังซึ่งนักวิชาการส่วนใหญ่ลงความเห็นกันว่าเป็นศูนย์กลางของรัฐศรีวิชัยนั้นอยู่ที่

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

สุมาตราใต้ แต่กลับไม่พบหลักฐานสมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๗ อันเป็นยุคเริ่มแรกของ “ศรีวิชัย” นอกจากประติมากรรมจำนวนหนึ่งซึ่งกำหนดอายุตามรูปแบบศิลปะควรอยู่ในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ ๗-๘ และหลักฐานบนผิวดินประเภทเครื่องถ้วยจีน อายุตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ ๙ เป็นต้นไป (ก่อนหน้านั้นไม่ปรากฏ) นอกจากนี้มีร่องรอยของสิ่งก่อสร้างด้วยอิฐอยู่บริเวณตอนในของเมืองปาเลมบัง (แม้ว่าส่วนใหญ่ของอิฐจะถูกนำไปสร้างถนนเสียหมดแล้ว) ภาชนะเครื่องถ้วยจีนเป็นสินค้าสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลักฐานการขุดค้นที่โกตาซีนา ร่องรอยเหล่านี้ก็แสดงเครือข่ายของการติดต่อจากเมืองซึ่งอยู่ในทำเลอันเหมาะสมสำหรับการติดต่อโดยตรงกับจีน และเป็นตัวกลางให้พ่อค้าต่างประเทศจากแผ่นดินอื่น

นอกจากนี้ปรากฏร่องรอยของหลักฐานจากสภาพแวดล้อมของทำเลที่ตั้งของปาเลมบัง ทำให้เห็นได้ว่าเป็นชุมชนลุ่มน้ำลำคลอง (riverine) ของลุ่มน้ำมูสิ ประกอบกับได้พบ จา*รึกเซโบกิงกิง* กล่าวถึง “กะดาตวน” (Kadātuan) ของเจ้าผู้ปกครองคือ “ดาตุ๊” ชวนให้เชื่อได้ว่า อย่างน้อยที่สุดปาเลมบังก็เป็นเมืองสำคัญแห่งหนึ่งของหมู่เกาะ อันมีการติดต่อค้าขายกับเมืองอื่นทางตอนในของหมู่เกาะตามที่ปรากฏในเอกสารจีน อย่างไรก็ตามการขุดค้นเฉพาะจุดตั้งแต่ ค.ศ. ๑๙๘๘-๑๙๙๐ ก็ได้พบหลักฐานหลายอย่าง ประเภทเครื่องปั้นดินเผาทั้งของท้องถิ่นและที่มาจากต่างแดน กำหนดอายุได้ตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ ๘ หรือ ๙ จนถึงคริสต์ศตวรรษที่ ๑๔ ดังนั้นจึงไม่มีอะไรน่าเคลือบแคลงว่าเมืองนี้ไม่ได้เป็นเมืองท่าสำคัญก่อนที่จะขยายตัวไปที่ชัมบี (Jambi) ในคริสต์ศตวรรษที่ ๑๑ [Manguin, P.Y., 1990: 63-73.]

บริเวณสุมาตราตอนล่างนี้เป็นพื้นที่ของลุ่มน้ำสำคัญคือ *ลุ่มน้ำมูสิ* เครือข่ายของแม่น้ำมูสิและปากน้ำติดต่อกับพื้นที่ซึ่งได้พบหลักฐานโบราณคดีหลายประเภทและมีอายุสืบเนื่อง ทางตะวันออกของปากน้ำมูสิคือ แม่น้ำสุกีหัน (หรือ Air Sugihan) ซึ่งอยู่ไม่ไกลจากชายฝั่ง ได้พบวัตถุอายุตอนปลายก่อนประวัติศาสตร์ถึงต้นประวัติศาสตร์ เครื่องปั้นดินเผาเนื้อหยาบ เครื่องประดับทองคำ กำไลแก้ว และกำไลสำริด ลูกปัดแก้วและหินหลากสีหลายแบบ เหยือกจีนปากกว้างมีหูจับสองด้าน (กำหนดอายุคริสต์ศตวรรษที่ ๖)

แหล่งโบราณคดี *กะรังอุกัง* ทางตะวันตกเฉียงเหนือของปากแม่น้ำมูสิ พบเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมืองกระจัดกระจายอยู่เต็มพื้นที่ ๕ ตารางกิโลเมตร เฉพาะอย่างยิ่งตรงบริเวณใกล้ทางน้ำเก่า ได้พบเสาบ้านขนาดใหญ่จำนวนหนึ่ง กำหนดอายุโดยเรดิโอคาร์บอนอยู่ในช่วง ค.ศ. ๒๒๐-๔๔๐ พบเครื่องถ่วงแหดีบุก ไม้ชิ้นส่วนเรือและหางเสือ ทั้งหมดเหล่านี้กำหนดอายุได้อยู่ในช่วง ๑,๐๐๐ ปีแรก นอกจากนี้พบเครื่องประดับทองคำและแผ่นทองซึ่งอาจเกี่ยวข้องกับที่ฝังศพสมัยโบราณ

วัตถุจากแหล่งโบราณคดีในลุ่มน้ำมูสิมีทั้งที่เป็นของพื้นเมืองและมาจากภายนอกซึ่งคืออินเดีย บางแหล่งเช่นที่แอร์สุกีหันมีการตั้งถิ่นฐานสืบเนื่องมาถึงสมัยประวัติศาสตร์ นับได้ว่าเป็นชุมชนตัวกลางระหว่างกลุ่มชาวน้ำนักค้าขายนั่นเอง เพราะเป็นชุมทางซึ่งอาจติดต่อกับคนที่อยู่เหนือน้ำร่วมสมัยกันก็ได้

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ดังปรากฏว่าที่บริเวณ *แหล่งวัฒนธรรมเมกาลิธพะเสมะห์* (Pasemah) และ *แหล่งฝังศพอูลูมูสิ* (Ulu Musi jar burial complexes) ได้พบลูกปัดอินเดีย วัตถุในวัฒนธรรมดองเซิน คนโทน้ำคอยาวสีแดงขัดมัน แหล่งโบราณคดีดังกล่าวยังเป็นแหล่งผลผลิตธรรมชาติและของป่าสำหรับแลกเปลี่ยนกับคนเหนือน้ำจนปัจจุบัน [Manguin, P.Y., 2004: 287-288.]

นอกจากนี้บริเวณปากน้ำมูสิยังสัมพันธ์กับ *เกาะบังกา* โดยมีช่องแคบบังกากั้นอยู่ บนเกาะนี้มีการขุดค้นแหล่งโบราณคดีอย่างมีระบบคือที่ *โกตะกเปอร์* (Kota Kapur) แหล่งโบราณคดีแห่งนี้มีอายุประมาณคริสต์ศตวรรษที่ ๖-๗ เป็นชุมชนชายฝั่งซึ่งมีวัดในศาสนาฮินดู ๒ วัด ประติมากรรมที่พบเป็นรูปพระวิษณุและศิวลึงค์ นักโบราณคดีประมาณว่าชุมชนดั้งเดิมนั้นมีอายุอยู่ในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ ๓-๕ [Manguin, P.Y., 2004; Klokke, M.J.,: 341.]

สุมาตราตอนบน (คือตอนกลาง ตอนเหนือ) และที่ต่อกับช่องแคบมะละกามีแหล่งโบราณคดีที่สำคัญคือ *ปาดังลาวัส* (Padang Lawas) อยู่ระหว่างลุ่มน้ำบารุมุนทางตอนเหนือของสุมาตราและ *แม่น้ำปาเน* (Pane) หรือ *ปาไน* (Panai) อันเป็นสาขาซึ่งไหลลงสู่ช่องแคบมะละกา นักวิชาการบางท่านได้ตั้งข้อสังเกตว่า ปาดังลาวัสเป็นที่ราบกว้างราวกับว่าสภาพแวดล้อมถูกจัดไว้โดยใช้ประโยชน์จากทิวเขาด้านตะวันตกเป็นกำแพง แต่มีช่องทางลมเปิดสู่ด้านตะวันออกรับความชุ่มชื้น ทำให้เกิดที่ราบกว้างหลายตารางกิโลเมตร นอกจากเปิดช่องทางติดต่อระหว่างสองฝั่งทะเลแล้ว ยังพบว่าบนที่ราบมีการสร้างวิหารก่อด้วยอิฐถึง ๒๕ แห่ง สร้างขึ้นในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ ๑๑-๑๓ เรียกตามชื่อพื้นเมืองว่า บีอะโรบาฮัล (Biaro Bahal) "บีอะโร" คือคำที่ดัดแปลงมาจากภาษาสันสกฤตว่า "พิหาร" หรือวัด ส่วน "บาฮัล" เป็นคำพื้นเมือง ยังใช้กันอยู่ในเนปาล อ้างถึงวิหารสองชั้นในนิกายวัชรยาน [Miksic, J.N., 2004: 247.] สันนิษฐานได้ว่าบริเวณปาดังลาวัสน่าจะเป็นศูนย์กลางของชุมชนแต่ครั้งอดีตสืบเนื่องจนสมัยหลัง เพราะได้พบจารึกช่วงสมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๑๑-๑๔ ที่สำคัญก็คือ ทำเลที่ตั้งของบริเวณนี้ติดต่อได้กับปาไนซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสุมาตรา อยู่ใต้อำนาจของราชวงศ์มัชฌปาหิต [Klokke, M.J.,: 339.] ปาดังลาวัสมีทำเลที่ตั้งเปิดออกสู่ช่องแคบมะละกา จึงสำคัญกับ "*ศรีวิชัย*" ที่สุมาตราอย่างมาก เพราะการควบคุมบริเวณแถบนี้หมายถึงอำนาจในช่องแคบมะละกา ตั้งแต่สิงคโปร์ไปสู่เคดะห์บนคาบสมุทรมลายู ออกสู่อ่าวเบงกอล ขณะเดียวกันก็อยู่ในน่านน้ำที่ติดต่อกับจีนโดยตรงได้ดีกว่าชวา จะเห็นได้ว่าตั้งแต่ประมาณคริสต์ศตวรรษที่ ๑๐ ศูนย์อำนาจของชวาเคลื่อนจากตอนกลางสู่ชวาตะวันออกที่ซึ่งติดต่อกับสุมาตราได้สะดวก และชวาก็เริ่มคุกคามสุมาตราให้อยู่ในอำนาจ ดังเช่น ค.ศ. ๙๙๐ กษัตริย์ซินดกแห่งชวาตะวันออกก็ส่งกำลังเข้าคุกคาม "*ศรีวิชัย*" ที่สุมาตรา ใน ค.ศ. ๑๒๗๕ กษัตริย์ราชวงศ์สิงหสารีแห่งชวาตะวันออกก็เข้ายึด "มลายู" (คือชัมบี) ในสุมาตรา ต่อมาปรากฏว่ากษัตริย์อาทิตยวรมันได้ย้ายศูนย์กลางจากชัมบีมาที่สุมาตราด้านตะวันตกที่ *ปะการุยัง* (Pagaruyung) และสถาปนาที่นี้เป็นศูนย์อำนาจ ดังปรากฏหลักฐานทางโบราณคดีของพระองค์หลงเหลืออยู่ กำหนดอายุอยู่ในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ ๑๓-๑๔

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

[Snellgrove, D.L.,: 389-390.]

ความสำคัญของชัมบีนั้นมีอยู่มาก นักประวัติศาสตร์ยุคปัจจุบันผู้หนึ่งเขียนเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้ว่า หลังจากโจฬะมีอำนาจเหนือศรีวิชัยที่ปาเลมบังในต้นคริสต์ศตวรรษที่ ๑๑ พวก “ศรีวิชัย” เดิมก็ย้ายศูนย์กลางไปอยู่ที่ชัมบี ลุ่มน้ำบาตังฮารี และคงอำนาจอยู่ที่นี่ตลอดช่วงคริสต์ศตวรรษที่ ๑๒ และ ๑๓ ในยุคนี้จึงมีการสร้างพุทธสถานก่อด้วยอิฐที่ชัมบีมีทั้งที่สร้างขึ้นใหม่และซ่อมแซมของเก่า นอกจากสิ่งก่อสร้างแล้วยังพบชิ้นส่วนของเครื่องถ้วยจีนจำนวนมากบริเวณสองฝั่งแม่น้ำ ส่วนบริเวณตอนใต้ที่มัวราตา-กุส (Muara Takus) บนฝั่งแม่น้ำคัมปารัตตอนบน พบพุทธสถานประกอบไปด้วยอาคาร ๔ หลัง สันนิษฐานว่าโครงสร้างดังกล่าวคือ “สถูป” ในพุทธศาสนา ได้พบแผ่นทองคำม้วน กำหนดอายุอยู่ในช่วงคริสต์ศตวรรษ ๑๒ และได้พบเครื่องถ้วยจีนกระจัดกระจายอยู่เช่นกัน [Miksic, J.N., 2004: 245.]

เกี่ยวกับชัมบีนั้นได้พบหลักฐานทางโบราณคดีที่ชัมบี เป็นกลุ่มศาสนสถานก่อด้วยอิฐสีแดงปรักหักพังอยู่กลางป่าทางฝั่งซ้ายของแม่น้ำบาตังฮารี รอบๆ มีสถูปทำด้วยอิฐสีแดงและสถูปศิลาขนาดใหญ่ นอกจากนี้พบประติมากรรมจำนวนหนึ่ง (ถูก) นำไปเก็บไว้ที่พิพิธภัณฑสถานกรุงจาการ์ตา หลักฐานทั้งหมดมีอายุอยู่ในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ ๘-๑๓ ถือได้ว่าเป็นแหล่งพุทธศาสนาขนาดใหญ่และซับซ้อนที่สุดในเกาะสุมาตรา ร่วมสมัยกับ “ศรีวิชัย” [Snellgrove, D.L.,: 389-390.]

รายละเอียดทางโบราณคดีเกี่ยวกับชัมบีตามรายงานในปี ค.ศ. ๒๐๐๐ ว่ามีผู้พบมกรขนาดใหญ่ ๔ ตัว สูงเกินกว่า ๑ เมตร มกรเป็นสิ่งประดับอาคารสถาน ฉะนั้นขนาดของมกรก็ทำให้ประมาณถึงขนาดของศาสนสถานได้ อีกทั้งบนมกรตัวหนึ่งมีจารึกศักราชปรากฏอยู่ตรงกับ “ค.ศ. ๑๐๖๔” และพบพระพุทธ-รูปประทับยืน ลักษณะบางอย่างเหมือนพระพุทธรูปประทับยืนที่ปาเลมบัง (แสดงว่าทั้งชัมบีและปาเลม-บังอย่างน้อยสัมพันธ์กันทางวัฒนธรรมอยู่แล้ว);

ต่ำลงมาจากชัมบีตรงบริเวณที่เรียกกันว่า “มัวราชัมบี” ในลุ่มน้ำเดียวกัน ได้พบสิ่งก่อสร้าง ๙ อาคารด้วยกัน และรูปนางปรัชญาปารมิตา แสดงว่าเป็นสิ่งก่อสร้างทางพุทธศาสนา ที่สำคัญยิ่งกว่าก็คือได้พบจารึกแผ่นทองม้วนขนาดเล็ก จารึกชื่อเทพเจ้าประจำศาสนสถานในพุทธศาสนา ตัวอักษรจารึกคล้ายตัวอักษรชวาเก่าที่ใช้กันในสมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๙-๑๐

นอกจากชื่อเมืองปรากฏอยู่ในจารึกของศรีวิชัยแล้ว อีกหลายเมืองมีชื่ออยู่ในเอกสารจีนและเอกสารอาหรับ สันนิษฐานว่าประชากรของเมืองเหล่านี้จำนวนมากคงใช้ภาษามลายู “เจ้า” หรือ “กษัตริย์” หรือ “ราชา” แห่งศรีวิชัยได้ประกาศอำนาจ-บารมีเหนือชนเหล่านี้ ดังเช่น เจ้าผู้ปกครองเชื้อสายชวา ผู้ซึ่งสถาปนาจารึก (ในระหว่าง ค.ศ. ๑๓๔๗-๑๓๗๗) ไว้ที่สุมาตราพระองค์ทรงกล่าวถึงสมัญญานามของพระองค์เองว่า *“กษัตริย์แห่งมลายู”*

การขยายตัวของกลุ่มอำนาจในสุมาตรามีหลักฐานปรากฏอยู่ในจารึก ตรงกับช่วงสมัยคริสต์ศต-วรรษที่ ๑๑-๑๔ ดังที่ได้พบจารึกที่ปาดังลาวัส (Padang Lawas) ในสุมาตราตอนเหนือ พบหลักฐาน

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ร่องรอยทางโบราณคดีของศาสนสถาน ๑๖ แห่งด้วยกัน อาณาบริเวณทั้งหมดนี้นักโบราณคดีมีความเห็นว่าคือ “ปะไน” เป็นเมืองการค้าบนแม่น้ำปาเนที่ไหลลงสู่ช่องแคบมะละกา ล่วงเข้าคริสต์ศตวรรษที่ ๑๔ ศาสนาอิสลามก็แผ่เข้าสู่บริเวณนี้และแพร่ไปทั่วอินโดนีเซีย บ้านเมืองใหม่ใต้อิทธิพลศาสนาอิสลามก็เกิดขึ้นและผูกขาดการค้าบริเวณนี้ หลังคริสต์ศตวรรษที่ ๑๔ บ้านเมืองในความเชื่อทางศาสนาฮินดูและพุทธ-ศาสนาก็สลายตัว เหลือเพียงอาณาจักรหรือ *รัฐมัชฌปาหิต* ซึ่งที่สุดแล้วสลายลงในคริสต์ศตวรรษที่ ๑๖

รัฐศรีวิชัยมิใช่เป็นรัฐใหม่ที่มีพื้นที่ทางการเกษตรรองรับ แต่เป็นการรวมตัวของชุมชนการค้าตามเกาะและกลุ่มเกาะต่างๆ การรวมตัวของชนทั้งหลายซึ่งจะก่อรูปเป็นรัฐศรีวิชัยนี้คือองค์รวมของ “กะดา-ตวน” (Kadātuan) ซึ่งหมายถึง “กราตน” (kraton) อันเป็นคำที่ปรากฏอยู่ในกลุ่มจารึกศรีวิชัย คำเหล่านี้ไม่ได้สื่อความหมายถึงจักรวรรดิหรืออาณาจักรใหญ่โตแต่อย่างใด ความหมายแท้จริงนั้นเทียบได้กับ “วานัว” คือหมู่บ้าน หรือถ้าเน้นถึงอำนาจอันสัมพันธ์กับบุคคล “กะดาตวน” ก็หมายถึงสถานที่ของ “ดาตุ๊” (dātu) คือที่พำนักของ”ดาตุ๊” หรือ “กราตน” “ดาตุ๊” ก็คือ “ระตู” (ratu) หัวหน้าของกลุ่มชนนั่นเอง และหมายถึงหัวหน้าของกลุ่มชนซึ่งอยู่บนบก [Kulke, H., 1993: 160-164.]

กลุ่มจารึกจากสุมาตราตามกล่าวให้สาระบางอย่างเกี่ยวกับ “อำนาจ” ของศรีวิชัย และที่มาของการรวมอำนาจเป็นเรื่องของคนพื้นถิ่นในน่านน้ำทั้งชาวบกและชาวน้ำ กะดาตวนเป็นหน่วยทางการเมืองของศรีวิชัยในระยะแรกจำกัดเฉพาะกำลังคนบนบก ดาตุ๊หนึ่งปกครองกะดาตวนหนึ่งๆ นี้คือสภาพของบ้านเมืองและผู้คนชาวเกาะขณะนั้น ข้อความในจารึกร่ายคำบูชาเทพทั้งหลายให้มาคุ้มครอง “กะดา-ตวนศรีวิชัย” การเติบโตของศรีวิชัยจึงขึ้นอยู่กับอำนาจของดาตุ๊ในการรวมกำลังบริวาร เป็นธรรมดาอยู่นั่นเองที่ชาวน้ำผู้มีทักษะชำนาญการทางทะเลย่อมถูกแสวงหาเป็นพวกเป็นกำลัง หัวหน้าของกลุ่มชนในท้องถิ่นในอาณาบริเวณสุมาตราถูกเรียกว่าเป็น “กษัตริย์แห่งมลายู” ดังกล่าวมาแล้ว นอกจากนี้ได้พบจารึกที่ฐานประติมากรรมของชวาตะวันออกมีคำจารึกว่า “กษัตริย์ชวา-กฤตนครา แด่กษัตริย์แห่งมลายู ค.ศ. ๑๒๘๖” [Klokke, M.J.,1998: 365-366.] ทั้งนี้อาจมีนัยถึงเครือข่ายอำนาจของชวา-สุมาตราทั้งคนบกและชาวน้ำก็เป็นได้ อีกทั้งเป็นที่น่าสังเกตว่า บริเวณสุมาตราตะวันตกได้พบจารึกจำนวนหนึ่ง อายุอยู่ระหว่าง ค.ศ. ๑๓๔๗ และ ค.ศ. ๑๓๗๗ (คริสต์ศตวรรษที่ ๑๔) เป็นจารึกของพระเจ้าอาทิตยวรมัน เรียกพระองค์เองว่าเป็น “กษัตริย์แห่งมลายู”

จะเห็นได้ว่าเมื่อศรีวิชัยวิวัฒน์ขึ้นมาเป็นรัฐที่มีอำนาจแล้วนั้น ได้พยายามจัดระบบการปกครองและโครงสร้างอำนาจ ดังที่ปรากฏใน *จารึกเซโบกิงกิง* หรือ *เตลกะบาตู* กล่าวถึงเจ้าศรีวิชัยพยายามสร้างสันติกับหัวหน้ากลุ่มชนที่เรียกว่าดาตุ๊ พระองค์แสดงอำนาจด้วยการสาปแช่งผู้ประพฤติชั่วร้ายและผู้วางแผนล้มล้าง และสรรเสริญอวยพรผู้ซึ่งยอมอ่อนน้อมต่อการปกครองของศรีวิชัย ลักษณะที่น่าสนใจประการหนึ่งของศิลา *จารึกเตลกะบาตู* ก็คือ ส่วนบนของแท่งศิลาจารึกจำหลักเป็นรูปนาค ๗ เศียร และโดยเหตุที่พบจารึกนี้ใกล้กับบ่อน้ำจึงอาจเป็นได้ว่าจารึกถูกใช้ในพิธีถือน้ำสาบาน โดยหลั่งน้ำผ่านหลัก

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ศิลาจารึกแล้วให้ผู้รับคำสาบานดื่มน้ำ พวกที่ดื่มน้ำสาบานคงเป็นดาตุ๊และหัวหน้าหน่วยงานตามที่ปรากฏในจารึก

คำสาบานตาม *จารึกเตะละกะบาตู* นั้นเป็นความเดียวกับที่พบในจารึกอื่นอีกหลายหลัก เช่น *จารึกโกตะกเปอร์ จารึกการังบราฮี* และ*จารึกพาลาสพะเสมะห์* มีบทสวดมนตร์สำหรับปลดปล่อยบริวารผู้จงรักภักดี มนตราดังกล่าวนั้นคือ “ตันตระ มาลา” (tantra mala) *“...ถ้าพวกท่านมีการกระทำซึ่งไม่ซื่อสัตย์ ท่านจะถูกฆ่าด้วยคำสาปแช่งซึ่งท่านดื่มเข้าไป อย่างไรก็ตามถ้าท่านอ่อนน้อมซื่อสัตย์และมั่นคงไม่ประกอบอาชญากรรม ข้าชดเชยให้ท่านด้วยตันตระซึ่งบริสุทธิ์ไม่มีราคี...”* [Caspari, J.G. de, 1956: 15-46.]

พิธีถือน้ำสาบานดังกล่าวยังอยู่ในความทรงจำขอองชาวมลายูต่อๆ กันมา ปรากฏอยู่ใน *ซจาเราะห์มลายู* หรือ *พงศาวดารมลายู* กล่าวถึงคำสาบานระหว่างแสงสะเปอร์บา (Sang Sapurba) เป็นตัวแทนเจ้าผู้ปกครอง กับดีมังเลบาร์ตวน (Demang Lebar Duan) ผู้ซึ่งเป็นตัวแทนของบริวาร

จารึกเตลละกะบาตู ตามอ้างมานั้น นอกจากกล่าวถึงโครงสร้างทางอำนาจและการจัดลำดับทางด้านสังคมแล้ว ยังกล่าวถึงกลุ่มสำคัญอีกกลุ่มหนึ่ง คือพวกที่เกี่ยวข้องกับการค้า แบ่งเป็นกลุ่มเจ้าหน้าที่ชั้นสูงของราชสำนัก ควบคุมการค้าและช่างฝีมือ เรียก “tuhan vatakvurah” อีกกลุ่มหนึ่งคือ “ปูหะวัง” (puhavang) เป็น “นายเรือ” และ “ผู้ดำเนินการค้า” ส่วน “พ่อค้า” คือ “วานิยะกะ” (vaniyaga)

นอกจากกลุ่มจารึกที่เกาะสุมาตราแล้ว ยังมีจารึกภาษาชวา-มลายูเก่า กล่าวถึงเหตุการณ์ในช่วงประมาณคริสต์ศตวรรษที่ ๗-๑๐ ในบริเวณชวาตะวันตกและชวากลาง ซึ่งภายหลังจะเกิดเป็นรัฐแห่ง*ราชวงศ์ไศเลนทร์* จุดเริ่มต้นของชนกลุ่มนี้ที่ชวาเป็นพวกที่มีความชำนาญทางเรือ หัวหน้าของคนเหล่านี้มีฐานะสูง เป็น “ฮฺวาง” และเป็นนายเรือ “นะวะกะ” ชนในพื้นถิ่นเหล่านี้ได้สังสรรค์กับชนจากนอกพื้นที่ซึ่งสันนิษฐานว่ามีทั้งที่เป็นฮินดูและมุสลิม

จารึกชวาอายุต้นคริสต์ศตวรรษที่ ๘ (ค.ศ. ๗๓๒) คือ *จารึกพระเจ้าสัญชัย*[*] (มหาศักราช ๖๕๔) ในจารึกนี้ใช้คำว่า “ระตูสัญชัย” (ซึ่งแสดงว่าไม่ใช่ไศเลนทร์วงศ์) กษัตริย์องค์อื่นใช้คำนำหน้านามว่า “ศรีมหาราชา” เป็นต้น พระองค์โปรดให้ประดิษฐานศิวลึงค์ไว้บนภูเขาที่ทุ่งเคดุ (Kedu Plains) ต่อมากษัตริย์ราชวงศ์ไศเลนทร์ได้สถาปนาพุทธศาสนสถานบรมพุทโธที่ตรงนี้ ทำให้เห็นได้ว่าบริเวณหมู่เกาะชวานี้มีอำนาจของชนอย่างน้อยสองกลุ่มแข่งขันกันอยู่ และในที่สุดกลุ่มราชวงศ์ไศเลนทร์ได้อำนาจในชวาตอนกลางเมื่อประมาณคริสต์ศตวรรษที่ ๘ และเป็นกลุ่มผู้เลื่อมใสในพุทธศาสนามหายาน ตามที่ปรากฏใน *จารึกโซโจเมอโต* พบที่บาตัง (Batang) ตอนเหนือของชวากลาง

จารึกคัณฑะศุลี (Gandasuli) ตรงกับ ค.ศ. ๘๒๗ เรียกอีกชื่อหนึ่งว่า “บูฮฺวางเกลิส” (Pu Hawang Gelis) “ฮฺวาง” หมายถึง บุคคลในตำแหน่งสูง “บู” หรือ “ปู” ในเอกสารจีนใช้เมื่อกล่าวถึง “อาบู”

---

[*] ตามคำแปลของ J.G. de Casparis

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

หมายถึง อาหรับหรือผู้นับถือศาสนาอิสลาม

จารึกเกบอนโกปี (Kebon Kopi) พบที่ชวาตะวันตก ตรงกับ ค.ศ. ๙๓๒ จารึกด้วยภาษามลายูเก่า เป็นจารึกประกาศรวม ๔ บรรทัด กล่าวถึงท่านผู้หนึ่งนำ “กษัตริย์แห่งซุนดา” มาสู่บัลลังก์ของพระองค์

จารึกทำนองนี้แสดงถึงการขึ้น-ลงจากอำนาจของกลุ่มต่างๆ ซึ่งคงมีอยู่เสมอในระยะแรกเริ่มของการรวมตัว-รวมกลุ่ม-รวมอำนาจ และในบางเวลาสามารถสร้างผลประโยชน์ได้ร่วมกัน เช่น การรวมตัวเพื่อควบคุมอำนาจทางการค้าทางทะเลของศรีวิชัยและชวา เป็นต้น

ตัวอย่างการรวมตัวเป็นกลุ่มอำนาจทางทะเลบ้าง สร้างอำนาจทางการเมืองบ้าง คุมกำลังเป็นโจรสลัด

• เอกสารจีน

ในบรรดาหลักฐานลายลักษณ์อักษร นอกจากจารึกอันเป็นหลักฐานต้นมือจากแหล่งชุมชนอันเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ศรีวิชัยโดยตรงแล้ว เอกสารบันทึกเกี่ยวกับบ้านเมืองซึ่งเกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของศรีวิชัยที่สำคัญคือ เอกสารจีนและเอกสารอาหรับ ซึ่งล้วนเป็นเอกสารจากผู้ที่ติดต่อทางเศรษฐกิจและการเมืองกับศรีวิชัยโดยตรงทั้งสิ้น เอกสารเหล่านี้ย่อมแสดงถึงเครือข่ายอันกว้างขวางทางการค้าของศรีวิชัยอยู่ในตัวเอง

จารึกซึ่งเป็นที่มาของชื่อ “ศรีวิชัย” แต่คำเรียกในภาษาจีนและภาษาอาหรับนั้นมีต่างๆ กัน เท่าที่ได้ศึกษาและลงความเห็นกันมาต่างยอมรับว่าชื่อ “สัน-โฟ-ฉี” หรือ “โฟ-เซ” หรือ “ซี-หลี-โฟ-เซ” ล้วนหมายถึงศรีวิชัย บางท่านถ่ายสำเนียงซี-หลี-โฟ-เซ ว่า ซี-หลี-ฮุดซี หรือสัมฮุดซี มีความหมายถึง พระพุทธเจ้าและโพธิญาณ นักวิชาการฝ่ายไทย เช่นคุณธรรมทาส พานิช เรียกว่า “ศรีโพธิ” เป็นต้น ส่วนเอกสารอาหรับนั้นเรียกศรีวิชัยว่า “ซาบัค” กษัตริย์ศรีวิชัยคือ “มหาราชา” ซึ่งเห็นได้ว่าคำเรียกเหล่านี้เป็นการเปรียบเทียบตามความคุ้นเคยและจิตสำนึกของผู้เล่าหรือบันทึก

เอกสารจีนบางฉบับซึ่งแม้บันทึกในสมัยหลัง แต่ก็มีประโยชน์ต่อการเข้าใจระบบการค้าของสมัยศรีวิชัย จะเห็นได้ว่าในยุคนั้นนอกจากมีเส้นทางเดินเรือเชื่อมต่อระหว่างเมืองหรือชุมชนบนคาบสมุทรมลายูกับหมู่เกาะ เฉพาะอย่างยิ่งเกาะใหญ่สุมาตราและจีนแล้ว ยังเกิดเมืองสำคัญทางการค้า เดินเรือและศูนย์กลางพุทธศาสนาขึ้นหลายแห่ง เอกสารจีนที่สำคัญฉบับหนึ่ง ได้แก่ *หลิง-ไหว-ไต่-ต้า* (Ling-wai-tai-ta) แปลว่า “คำตอบของคำถามที่ว่าอะไรอยู่ทางใต้ของทิวเขา” หมายถึงดินแดนทางใต้ของจีนนั่นเอง เป็นชื่อเอกสารซึ่งเขียนโดยโจว-จือ-ไฝ (Chou-ch’u-fei) ปรากฏศักราชในคำนำของเอกสารตรงกับ ค.ศ. ๑๑๗๘ ตรงกับสมัยราชวงศ์ซ้องใต้ (เวลานี้จึงอยู่ช่วงปลายสมัยแห่งอำนาจศรีวิชัย)

ในเอกสารนี้ผู้เขียนจำแนกประเทศต่างๆ ออกเป็น ๓ กลุ่ม (ตามทิศทางและเส้นทางจากประเทศจีน) และในแต่ละกลุ่มเมืองจะมีศูนย์กลางที่พ่อค้านักเดินทางชุมนุมกัน

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

กลุ่มเมืองทางใต้ มีสัน-โฟ-เซ หรือสันโฟสี หรือศรีวิชัยเป็นศูนย์กลางในกลุ่ม

กลุ่มเมืองทางตะวันออกเฉียงใต้ มีชวา หรือโช-โป หรือ เช-โป เป็นศูนย์กลางของกลุ่ม

กลุ่มเมืองทางตะวันตกเฉียงใต้ เมืองในกลุ่มนี้แบ่งออกเป็น ๔ กลุ่มย่อยได้แก่

กลุ่มที่ ๑ อยู่ใกล้มากที่สุด (เป็นประเทศส่วนหนึ่งของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ภาคพื้นทวีป) รวมเรียกว่า *กลุ่มประเทศวาลิ* (Wa-li) ศูนย์กลางของกลุ่มนี้คือจามปาและกัมพูชา

กลุ่มที่ ๒ อยู่ไกลไปทางตะวันตก รวมเรียกว่า *กลุ่มประเทศสีเตียน* (His-T'ien) ศูนย์กลางคือต้าฮินหรือแบกแดด เวลานั้นอยู่ใต้อำนาจราชวงศ์กาหลิปวงศ์อับบาสิด (Abbasid Caliphs)

กลุ่มที่ ๓ ได้แก่ กลุ่มประเทศอาหรับ คือต้าสี (Ta-shih) หรือตาจิก (Tajik)

กลุ่มที่ ๔ อยู่ทางด้านตะวันตกสุด มีศูนย์กลางอยู่ที่มู่-หลัน-ปี่ (Mu-lan-p'i)

นอกจากการจัดกลุ่มบ้านเมืองตามทำเลทางภูมิศาสตร์แล้ว เอกสารชิ้นนี้แสดงถึงน่านน้ำต่างๆ ด้วย เรียกชื่อน่านน้ำตามชื่อเมืองที่มีอำนาจในน่านน้ำนั้น เช่น เรียกอ่าวเบงกอลว่า *มหาสมุทรของศรีลังกา* ทะเลอาหรับคือ *มหาสมุทรต้าจิกตะวันออก* อินเดียใต้นั้นเรียกว่า *จู-เหลียน* (Chu-lien) หมายถึงราชวงศ์โจฬะ ซึ่งมีอำนาจอยู่บริเวณอินเดียใต้

ผู้เขียนเอกสารชิ้นนี้ให้ความสำคัญกับสัน-โฟ-สีอยู่ตรงทำเลที่เป็นศูนย์กลางติดต่อระหว่างคาบสมุทรอินเดียกับทะเลใต้ เป็นชุมทางเข้าสู่จีน ดังข้อความ

"สัน-โฟ-สีตั้งอยู่ตรงกลางของทะเลใต้ ณ จุดที่มีความสำคัญทางยุทธศาสตร์ และอยู่บนเส้นทางเดินเรือ จากชวาไปทางตะวันออก จากประเทศอาหรับและกไลกัฏ (Calicut) ไปทางตะวันตก ไม่มีใครเดินทางถึงประเทศจีนได้โดยไม่ผ่านสัน-โฟ-สี"

โจว-จือ-ไฝกล่าวว่า แม้สัน-โฟ-สี อุดมไปด้วยของป่า นอแรด งาช้าง ไข่มุก และเครื่องหอม แต่ก็ไม่ได้มีชื่อเสียงทางด้านการผลิตหรือโภคภัณฑ์ใดๆ นอกเสียจากว่ามีกำลังพลเข้มแข็ง สามารถบังคับเรือต่างชาติให้แวะที่ดินแดนใต้

ท้ายที่สุดโจว-จือ-ไฝกล่าวว่าในบรรดาประเทศที่มั่งคั่งยุคต้น อันดับแรกคือต้า-สี่ (อาหรับ) รองลงมาคือ เช-โป (ชวา) อันดับต่อไปคือ สัน-โฟ-สี

เป็นที่น่าสังเกตว่าแม้เอกสารชิ้นนี้เป็นเอกสารสมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๑๒ อยู่สมัยหลังการเกิดของศรีวิชัย แต่ก็เป็นเอกสารชิ้นหนึ่งซึ่งแสดงถึงวิวัฒนาการของน่านน้ำในท้องถิ่น ประวัติความเป็นมา และพัฒนาการซึ่งสัมพันธ์กับศรีวิชัยอย่างยากจะปฏิเสธ จะเห็นได้ว่าจีนมองความสำคัญของศรีวิชัยเป็นจุดยุทธศาสตร์ในทะเลใต้ และเป็นศูนย์กลางทางด้านเศรษฐกิจการค้าที่จะเข้าถึงจีน ความคิดเห็นและทัศนะเช่นนี้ย่อมส่งผลต่อการขยายอำนาจของจีนทางทะเลในสมัยต่อมา ขณะเดียวกันก็ชี้ให้เห็นว่ากำเนิดของศรีวิชัยสัมพันธ์โดยตรงกับการขยายตัวทางการค้าของจีน และในช่วงเวลาหนึ่งศรีวิชัยสามารถคุมช่องแคบมะละกาได้ตลอดถึงช่องแคบสิงคโปร์

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

เอกสารชื่อจู-ฟาน-ฉี (Chu-fan-chih) แปลว่า “คำบรรยายว่าด้วยประเทศของคนป่า” ผู้เขียนคือ เจา-จู-กัว (Chao-Ju-Kuo) ปรากฏศักราชในคำนำของเอกสารตรงกับ ค.ศ. ๑๒๒๕ ตำแหน่งของเจา-จู-กัวซึ่งเป็นขุนนางจีน เปรียบได้กับเสนาบดีกรมท่า ดูแลควบคุมการค้าต่างประเทศ เรือสินค้า สินค้าเข้า-ออก การเก็บภาษี และอากรการค้า ฉะนั้นบันทึกของเจา-จู-กัวจึงมีข้อมูลมากมายเกี่ยวกับกิจกรรมทางการค้าของประเทศที่มาติดต่อค้าขายกับจีนทางทะเล นอกเหนือจากประวัติศาสตร์ของผู้คนและบ้านเมืองตลอดจนเหตุการณ์สำคัญ ขยายขอบเขตไปถึงดินแดนใหม่ทางตะวันออก อาทิ ฟอร์โมซา (ไต้หวัน) ฟิลิปปินส์ เกาหลี ญี่ปุ่น

บันทึกเจา-จู-กัว กล่าวถึงเรื่องราวของสัน-โฟ-สี อยู่ไกลไปทางใต้ของสวนโจว (ในฟูเกี้ยน) ว่าอยู่ระหว่างเจนละและชวา (แสดงว่าสัน-โฟ-ฉีในที่นี้ไม่ใช่ “ชวา” หรือเช-โป อีกบางตอนของบันทึกนี้กล่าวว่าชวายกกำลังเข้ารุกรานสัน-โฟ-ฉี และขอให้ฮ่องเต้จีนออกประกาศให้ชวาเชื่อฟัง คำกราบทูลนี้เกิดขึ้นในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ ๑๐ เมื่อสัน-โฟ-สีส่งทูตเข้าเฝ้าถวายบรรณาการ) กำแพงเมืองก่อด้วยอิฐล้อมรอบเป็นวงกลม ผู้คนกระจัดกระจายอยู่นอกเมืองบ้าง บนแพในน้ำบ้าง

ประเทศโดยรอบที่ขึ้นต่อสัน-โฟ-สี ได้แก่

สิน-โต (Hsin-t’o) คือซุนดา

ปา-ลิน-เฝง (Pa-lin-feng) คือปาเลมบัง

เปง-เฝง (Peng-feng) คือปะหัง

ตัน-หม่า-หลิง (Tan-ma-ling) คือตามพรลิงค์

เกีย-โล-สี (Chia-lo-chi) คือคหรหิ หมายถึงเมืองไชยา สุราษฎร์ธานี

ลัง-ยา-สู-เกีย (Ling-ya-su-chia) หมายถึงลังกาสุกะ คือปัตตานี

จิ-ลัน-ตัน (Chi-lan-tan) คือกลันตัน

ลัน-วู-ลี (Lan-wu0li) คือลัมบรี หมายถึงอะเจะห์

สี-ลัน (His-lan) คือสิงหลหรือศรีลังกา

นอกจากนี้มีบันทึกว่าชวายกกองกำลังเข้ารุกรานสัน-โฟ-สี และเมืองขึ้นนาม เฉียน-ปี (Chien-pi หรือ Chan-pei) เป็นอิสระ (เฉียน-ปีนี้อยู่ในสัน-โฟ-สีนั่นเอง และนักวิชาการลงความเห็นว่าหมายถึงเมืองชัมบีบนเกาะสุมาตรา-ผู้วิจัย)

จากเนื้อความในบันทึกทำให้อนุมานได้ว่า สัน-โฟ-สีมีอำนาจควบคุมสองฝั่งของช่องแคบมะละกา มีรายละเอียดว่าทำเลที่ตั้งของประเทศนี้อยู่ในมหาสมุทร คุมทางเข้าออกช่องแคบทั้งหลาย ชาวต่างประเทศไม่ว่าจะเดินทางบกหรือทางน้ำก็ต้องผ่านทั้งนั้น สมัยก่อนประเทศนี้ดึงโซ่เหล็กขึ้นขวางกั้นในน้ำเพื่อกันโจรสลัด ถ้าเรือพ่อค้ามาก็ปล่อยโซ่ลงน้ำ บ้านเมืองสงบสุขมาหลายปี โซ่ถูกกองไว้บนฝั่ง คนพื้นเมืองนับถือกองโซ่เป็นสัญลักษณ์ของพระพุทธเจ้า จระเข้ก็ไม่กล้าผ่าน เรือผ่านไปมาต้องเซ่นไหว้ ทำเล

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ของประเทศเป็นศูนย์กลางการเดินเรือใหญ่ ถ้าเรือสินค้าผ่านไปไม่เข้าจอดก็จะส่งกองเรือออกไปโจมตี

สัน-โฟ-สีนั้นอยู่ระหว่างเจนละและชวา

ผู้คนในประเทศนี้ใช้นามสกุล “ปู” (P’u) หรือบู (ซึ่งเป็นคำที่จีนเรียกมุสลิมหรือผู้นับถือศาสนาอิสลาม)

กำแพงเมืองก่อสร้างด้วยอิฐ

กษัตริย์เสด็จไปไหนมาไหนโดยประทับบนเรือ ทรงใช้โสร่งพันพระองค์ ประทับอยู่ใต้ร่มไหม ล้อมด้วยคนรักษาความปลอดภัย ถือทวนทองคำ

พลเมืองกระจัดกระจายอยู่นอกตัวเมือง ในน้ำ บนแพ หรือบนพื้นกระดานมุงหลังคาด้วยต้นอ้อ พวกนี้ได้รับการยกเว้นภาษีจากทางการ เป็นพวกที่ชำนาญในการต่อสู้ทั้งบนบกและในน้ำ

เอกสารกล่าวถึงเมืองสำคัญอีกหลายเมือง เช่น *โฟ-โล-อัน* (หรือเบ-รา-นัง อยู่บนคาบสมุทรมลายู) สามารถเดินทางไปถึงประเทศนี้ได้ภายใน ๔ วันทางน้ำ และอาจไปทางบกได้

มีเรื่องเล่าว่า มีพระพุทธเจ้า ๒ องค์เหิรมาสู่ประเทศนี้ องค์หนึ่งมีสี่กร อีกองค์มีหกกร ถ้าเรือบุกรุกเข้าน่านน้ำโฟ-โล-อันจะถูกลมพัดพาไปทันที ผู้คนเชื่อกันว่าเป็นเพราะอำนาจลี้ลับของพระพุทธเจ้าทำให้เป็นเช่นนี้ วัดพุทธศาสนาที่นี่คลุมด้วยกระเบื้องสำริดประดับทองคำ วัน ๑๕ ค่ำ เดือน ๖ ซึ่งเป็นวันประสูติของพระพุทธเจ้า ฝูงชนจัดขบวนพร้อมดนตรีและฉิ่งฉาบ พ่อค้าต่างชาติก็ร่วมขบวนด้วย ผลผลิตพื้นเมืองของที่นี่ประกอบด้วยไม้หอมประเภทต่างๆ และงาช้าง พ่อค้าใช้ทองคำ เงิน เครื่องปั้นดินเผา เหล็ก ภาชนะน้ำมันชักเงา ข้าว น้ำตาล ข้าวสาลี แลกสินค้าที่ตนต้องการ

ประเทศนี้ส่งบรรณาการให้สัน-โฟ-สี เพื่อนบ้านของโฟ-โล-อันคือ ปง-ฟง ตง-ยา-นุง และกิ-ลัน-ตัน (แสดงว่าโฟ-โล-อันอยู่บนคาบสมุทรมลายู-ผู้วิจัย)

ประเทศที่เป็นหมู่เกาะอื่นๆ เช่น

โพ-นี (P’o-ni) คือ บอร์เนียว อยู่ทางตะวันออกเฉียงใต้ของสวน-โจว (Ts’uan-chou) อยู่ห่างจากชวาระยะ ๔๕ วันเดินทาง ห่างจากสัน-โฟ-สีระยะ ๔๐ วันเดินทาง ในช่วงเวลาลมดี เช่น ลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ

ประเทศนี้ไม่มีกำแพงไม้ล้อม ประชากรทั้งหมดหมื่นคน ประกอบด้วย ๑๔ ตำบล

ที่พำนักกษัตริย์ทำด้วยใบไม้ แต่ของคนทั่วไปทำด้วยใบหญ้า

กษัตริย์แต่งตัวเหมือนคนจีน เมื่อใดที่ไม่ใส่เสื้อพระองค์จะประดับแขนด้วยวงแหวนทองคำ ข้อมือสวมกำไลไหมทอง ห่อหุ้มร่างกายด้วยผ้าฝ้าย เวลาเสด็จทรงประทับบนคานหาม มีองครักษ์ ๕๐๐ คน พร้อมอาวุธ มีคนติดตามถือภาชนะใส่การบูรและหมาก

ทรงมีเรือรบมากกว่า ๑๐๐ ลำ ทหารถือดาบใส่เกราะทองแดง เป็นกล่องยาวป้องกันคอและกระเพาะ

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ภาชนะใช้ในบ้านทำด้วยทองคำ

ประเทศนี้มีข้าว ป่าน ปลา แกะ สัตว์ปีก แต่ไม่มีหม่อนไหม ทำผ้าจากพืช ทำสุราจากมะพร้าว

ผู้หญิงและเด็กจากตระกูลมั่งคั่งนุ่งโสร่งเป็นลายดอกสอดเส้นทองและไหมสี

เมื่อคนตาย บรรจุลงในโกศหรือที่ใส่ศพและฝัง แบกขึ้นไปทิ้งไว้บนภูเขา พอเริ่มฤดูไถหว่านผู้คนทำพิธีเซ่นสรวงวิญญาณ แต่พอ ๗ ปีผ่านไปแล้วก็ไม่เซ่นสรวงอีก

ประเทศนี้อยู่ใกล้ประเทศตี-มอน (Ti-mon) ที่มีต้นไม้เป็นยา นำรากมาต้มเป็นยาทา ที่เหลือใช้รักษาโรคและเป็นยาทาได้ทั่วร่างกายเมื่อเป็นแผลจากคมดาบ

ผลผลิตของประเทศมีหลากหลาย เช่น การบูรหลายชนิด ขี้ผึ้งสีเหลือง กระดองเต่า และ laka-wood เป็นต้น

พ่อค้าต่างประเทศนำของมาแลกเปลี่ยน ได้แก่ ทองคำ เงิน ผ้าปักไหมเทียม ด้ายไหม ลูกปัดแก้ว ขวดแก้ว ดีบุก ชาม-จานขัดมัน เครื่องถ้วยสีเขียว ปลอกแขนงาช้าง ชาดทาแก้ม

เอกสารบันทึกถึงวิธีการค้าว่า เมื่อเรือต่างประเทศเข้าทอดสมอได้ ๓ วัน กษัตริย์และราชวงศ์นำคณะพร้อมผู้ติดตามขึ้นไปบนเรือ ถามถึงความยากลำบากในการเดินทาง คนเรือต้อนรับอย่างเคารพยกย่อง เลี้ยงอาหารสุรานานาชนิด แล้วเสนอของขวัญ ภาชนะเงินทอง เสื้อขลิบผ้า และร่ม ตามฐานะตำแหน่ง หลังจากนั้นคนเรือก็ขึ้นฝั่ง แต่เป็นธรรมเนียมว่าก่อนหน้านั้นพ่อค้าต้องถวายการเลี้ยงอาหารจีนและสุราแด่กษัตริย์เป็นของขวัญ ด้วยเหตุนี้จึงเป็นธรรมเนียมว่าเรือใดจะไปโพ-นี ต้องนำคนครัวติดไปด้วยคนหรือสองคน

พอถึงคืนพระจันทร์เต็มดวง ต้องเข้าเฝ้ากษัตริย์ในงานเลี้ยงต้อนรับ กระบวนการทั้งหมดกินเวลาประมาณ ๑ เดือน หลังจากนั้นจึงขออนุญาตกษัตริย์และบริวารให้ช่วยกำหนดราคาหรือตีราคาสินค้า แล้วตีกลองร้องป่าวประกาศให้ผู้คนทั้งใกล้ไกลทราบว่าทางการอนุญาตให้มาค้าขายแลกเปลี่ยนได้ ทั้งนี้ห้ามแลกเปลี่ยนค้าขายหรือแอบค้าก่อนกำหนดเวลา เป็นธรรมเนียมว่าต้องปฏิบัติต่อพ่อค้าอย่างยกย่อง ถ้าใครขัดขวางจะถูกปรับแต่ไม่ถูกฆ่า

วันที่เรือสินค้าจะเดินทางกลับ กษัตริย์เลี้ยงด้วยสุราและฆ่าควาย มอบของขวัญวาระอำลาด้วยการบูรและผ้าฝ้ายต่างประเทศ มีราคาทัดเทียมกับของขวัญซึ่งเคยได้รับจากคนเรือ อย่างไรก็ตามเรือแล่นใบทันทีไม่ได้ ต้องรอจนกว่าพิธีทางพุทธศาสนาในวันเพ็ญขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๖ (วิสาขบูชา) ผ่านไปเสียก่อน ไม่เช่นนั้นอาจเผชิญกับอากาศเลวร้ายระหว่างทาง

สิน-โต (Hsin-to) *หรือซุนดา* (ชวาตะวันตก)

ประเทศนี้มีอ่าวจอดเรือลึก ๖๐ ฟุต ไม่ว่าจะเดินทางบกหรือทางน้ำก็จะพบผู้คนอยู่เต็มสองฝั่ง

ประชาชนทำเกษตรกรรมก็มี อยู่บ้านมีเสา มุงหลังคาด้วยเปลือกต้นปาล์ม (Nipa Palm)

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

แบ่งเป็นสัดส่วนโดยใช้แผ่นไม้พันกับหวาย

ผู้คนทั้งชายหญิงนุ่งผ้าพันสะโพกด้วยผ้าฝ้าย ตัดผมสั้นยาวประมาณ ๑ นิ้ว

ประเทศนี้ปลูกพริกไทยเม็ดเล็ก แต่มีน้ำหนักและมีค่ามากกว่าทางชวาตะวันออก

ผลผลิตของประเทศคือ ฟักทอง อ้อย น้ำเต้า ถั่ว มะเขือ

ประเทศนี้ไม่มีรัฐปกครองประจำ คนพากันเป็นโจรต่อสู้ปล้นสดมภ์ เพราะฉะนั้นพ่อค้าต่างประเทศไม่นิยมมาที่นี่ (มีคำอธิบายว่าคนซุนดาต่อต้านคนชวาอยู่เป็นเวลานาน จนกระทั่ง ค.ศ. ๑๑๕๖ ชวาย้ายเมืองไปอยู่ที่ปาจาจารัน ทางตะวันออกของเกาะ เพื่อปราบปรามพวกซุนดาโดยเฉพาะ-ผู้วิจัย)

โช-โป (Sho-p'o) หรือ *เช-โป* คือชวา

อยู่ทางตะวันออกเฉียงใต้ของเมืองท่าสวน-โจว จากที่นี่เดินทางโดยใช้ลมเหนือในหน้าหนาวถึงชวาภายใน ๑ เดือน

ทำเลที่ตั้งของชวาเป็นเกาะลาดลงทางตะวันออกซึ่งเป็นมหาสมุทร ทางด้านตะวันออกนี้มีประเทศซึ่งเป็นของผู้หญิง (เทียบกับปัจจุบันคือ มินังกะเบา ดินแดนซึ่งผู้หญิงเป็นใหญ่ในการปกครองสมัยโบราณ นิยมใช้สัญลักษณ์กระบือ ทำเป็นรูปเขาควาย-ผู้วิจัย)

จากชวาไปทางตะวันตกระยะทางเดินเรือครึ่งเดือนคือประเทศคุน-หลุน (K'un-lun)

ลงไปทางใต้คือทะเลซึ่งใช้เวลาเดินทาง ๓ วันจึงไปถึง

ขึ้นไปทางตะวันตกเฉียงเหนือ ระยะเดินทาง ๑๕ วัน คือประเทศโป-นี (P'o-ni) จากที่นี่ต่อไปอีกระยะเดินทาง ๑๐ วันจึงถึงสัน-โฟ-สี (ในเอกสารนี้ไม่ได้บอกว่าเดินทางจากด้านตะวันตกเฉียงเหนือของดินแดนใด ก่อนหน้าข้อความนี้มีเพียงว่าจากชวาสามารถเดินทางติดต่อกับดินแดนของประเทศอาหรับหรือต้า-สี แต่อย่างไรก็ตามข้อความตอนนี้ทำให้เห็นชัดเจนว่า สัน-โฟ-สี หรือศรีวิชัยนั้นไม่ใช่ประเทศชวา ต้องเดินทางจากชวาไปในทิศทางใดทางหนึ่งจึงจะถึงสัน-โฟ-สี)

ที่ชวามีศาสนา ๒ ศาสนาคือ ศาสนาพุทธและศาสนาของผู้ที่ละทิ้งโลก (อาจหมายถึงศาสนาพราหมณ์หรือฮินดูหรือผู้ที่เป็นอนาคาริก แต่ข้อความตอนอื่นกล่าวถึงเทพท้องถิ่นด้วย-ผู้วิจัย)

ผู้คนประเทศนี้ฉุนเฉียวง่าย เมื่อวิวาทกับสัน-โฟ-สีมักจบลงด้วยการทำสงคราม

ประเทศนี้ส่งบรรณาการให้จีนราชวงศ์ซ้อง

มีพื้นที่กว้างขวางเป็นที่ราบเหมาะสำหรับการเกษตรกรรม ผลิตข้าว ป่าน ข้างฟ่าง ถั่ว ใช้ควายไถนา

เอาน้ำทะเลมาต้มเพื่อให้ได้เกลือ

ประเทศอุดมไปด้วยเต่า ปลา สัตว์ปีก เป็ด แพะ ผู้คนฆ่าม้าและวัวกินเป็นอาหาร

ผลไม้ในประเทศนี้คือ น้ำเต้า มะพร้าว กล้วย อ้อย เผือก

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ผลผลิตของประเทศซึ่งเป็นสินค้าได้แก่ งาช้าง นอแรด ไข่มุก การบูร กระดองเต่า ไม้หอม กานพลู กระวาน ยี่หร่า เถาคิวเบบ (cubeb) ใช้รักษาโรค พริกไทย หมาก กำมะถัน หญ้าฝรั่น นกแก้ว

เอกสารของเจา-จู-กัวเน้นเรื่องพริกไทย ว่าประเทศนี้กักตุนพริกไทยไว้ในคลังใหญ่ เรือพ่อค้ามาติดต่อเพราะรู้ว่าได้กำไรสูงจากการค้านี้ มีการลักลอบนำเงินเหรียญทองแดงของจีนมาแลกเปลี่ยนซึ่งเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย

ประชาชนสนใจเลี้ยงไหม ทอผ้าไหม ย้อมไหมได้หลายสี นอกจากนี้มีผ้าฝ้ายและดามาสค์ (damask)

ประเทศนี้ไม่มีชา นิยมสุราหมักจากมะพร้าวและปาล์ม

จีนถือว่าประเทศนี้ผิดกฎหมาย จึงห้ามผู้คนค้าขายด้วย แต่พ่อค้าต่างประเทศลอบไปค้าขายโดยอ้างว่าไปค้ากับสุ-กิ-ตาน

สุ-กิ-ตาน (Su-ki-tan) คือ ประเทศ*ชวากลาง*

อยู่ทางตะวันตกของสิน-โต ทางด้านตะวันออกติดกับตา-ปาน (Ta-pan) (หรือตู-บัน-Tuban)

ที่หมายของประเทศนี้คือภูเขาสูง เรียก เปา-โล-อัน (Pau-lau-an) เอกสารจีนบรรยายว่าเป็นภูเขา ๕ ยอดมีเมฆปกคลุมตลอดปี

กษัตริย์ประเทศนี้ใช้ผ้าฝ้ายต่างสีโพกศีรษะ เสด็จพระราชดำเนินเท้าเปล่า ใช้ร่มขาวหรือดำแล้วแต่สำหรับบังแดด มีบริวารอาวุธครบติดตามมากกว่า ๕๐๐ คน ต่างใส่หมวกรูปทรงต่างๆ บ้างเป็นรูปหัวเสือ กวาง วัว แกะ สัตว์ปีก ช้าง สิงห์ ลิง ข้างหมวกติดธงขนาดเล็กด้วยไหมสี

ในบรรดาคนพื้นเมืองเหล่านี้ผู้ชายตัดผม ผู้หญิงทรงผมยกสูง ทั้งหมดพันร่างกายด้วยผ้า เดินเท้าเปล่า พาดผ้าเตี่ยวหรือผ้าขาวม้า

คนที่นี่ใช้วัตถุเงินชิ้นเล็กๆ ประทับตราสำหรับแลกเปลี่ยนค้าขาย กำหนดเงินจำนวนหนึ่งเท่ากับทองคำจำนวนหนึ่ง สำหรับนำไปแลกกับข้าวเปลือก เงินที่ใช้แลกเปลี่ยนนี้เรียกกันว่า “เงินชวา” คือ โช-โป-คิน (Sho-p'o kin) (แสดงว่าประเทศนี้ค้าขายกับชวาด้วย-ผู้วิจัย)

ประเทศนี้มีข้าวจำนวนมาก ตระกูลมั่งคั่งเก็บข้าวไว้ในยุ้งฉางของตน

จุดเด่นคือมีพริกไทยมาก พวกที่เก็บพริกไทยมักมีปัญหาด้านสุขภาพร้ายแรง เพราะสูดกลิ่นอายพริกไทยทำให้เกิดปวดศีรษะ

ผู้คนนิยมใช้ *ปรอท* สำหรับยาทาเล็บและย้อมเสื้อผ้าสตรี สินค้าทั้งสองชนิดจึงเป็นสินค้าหลักสำหรับพ่อค้าต่างประเทศ

ประเทศนี้อยู่ใกล้กับอีกหลายประเทศซึ่งล้วนเป็นเมืองขึ้นของชวา ส่วนใหญ่เป็นเมืองตามเกาะเล็กเกาะน้อย ต่างมีหัวหน้าของตน พลเมืองของบ้านเมืองเหล่านี้ผิวคล้ำออกทองแดงและป่าเถื่อน

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ตัดผมสั้น เดินเท้าเปล่า ไม่ใช้ภาชนะสำหรับกินหรือดื่ม แต่ใช้ใบไม้แทน ใช้เสร็จแล้วเหวี่ยงทิ้ง

ไม่รู้จักเขียนหนังสือหรือนับเลข

อยู่บนบ้านเสาสูง มีหลังคาแบบเดียวกับพวกซุนดา (บริเวณช่องแคบซุนดา)

ในบรรดาหมู่เกาะเหล่านี้ บางเกาะไม่นิยมค้าขายแลกเปลี่ยน แม้มีผลผลิตพื้นเมืองเหมือนที่อื่น *กลับนิยมออกทะเลเป็นโจรสลัด*

เอกสารฉบับนี้ (*จู-ฟาน-ฉี*) เป็นเอกสารต้นคริสต์ศตวรรษที่ ๑๓ ตรงกับสมัยจีนราชวงศ์ซ้อง เมื่อสัมพันธ์กับเอกสารชุดนี้กับเอกสารชุดที่อี้จิงบันทึกไว้ เราสามารถมองเห็นพัฒนาการของบ้านเมืองบริเวณคาบสมุทรและหมู่เกาะได้ชัดเจน อีกทั้งเห็นได้ว่าเมืองในทั้งสองบริเวณนี้ติดต่อสัมพันธ์กัน

เห็นได้ชัดว่าในพื้นที่อันไพศาลทั้งบกและน้ำนี้ว่างเปล่าจากอำนาจใหญ่มาครอบคลุม นโยบายการควบคุมของจีนผ่านระบบบรรณาการและการที่เอกชนจีนลงมาค้าขายในน่านน้ำ เอื้อให้บ้านเมืองเหล่านี้เติบโตทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหมู่หัวหน้าซึ่งจีนเรียกว่าเป็นเจ้าหรือกษัตริย์

นอกจากศรีวิชัยแล้วปรากฏกลุ่มเมืองสำคัญอีกกลุ่มหนึ่งคือ ชวา ซึ่งมีทั้งพลังทางเศรษฐกิจสูงทั้งในส่วนที่คุมการค้าพริกไทยและอัตราแลกเปลี่ยนที่เรียกว่า “เงินชวา” หรือ “Sho-p’o kin”

ในท่ามกลางวิวัฒนาการของบ้านเมืองเหล่านี้ มีพลังอำนาจสำคัญอีกกระแสหนึ่งซึ่งค่อนข้างเป็นอิสระ แต่เป็นพลังซึ่งแม้แต่คนเขียนบันทึกก็ไม่อาจละเลย นั่นคือ “โจรสลัด” และพวกผู้คนบนเกาะซึ่งชอบออกทะเล ไม่มีใครควบคุมได้ กำลังของโจรสลัดเหล่านี้บางกลุ่มต่อกรกับชวา เช่น พวกโจรสลัดซุนดา

เราเห็นได้ว่าอำนาจนี้ในบางเวลาถูกจัดเข้าระบบและควบคุมได้ ดังเห็นได้จากที่ “ศรีวิชัย” คุมโจรสลัดที่ช่องแคบมะละกา

เอกสารชื่อไต-อี้-สือ-ลู่ (Tai-I chih-lueh) แปลว่า “คำบรรยายเรื่องของชวาโดยย่อ” เขียนโดยหวัง-ต้า-หยวน (Wang ta-yuan) ปรากฏศักราชในคำนำของเอกสารตรงกับ ค.ศ. ๑๓๔๙ และ ค.ศ. ๑๓๕๐ (ซึ่งตรงกับสมัยราชวงศ์หยวน)

เรื่องราวทั้งหมดแบ่งออกเป็น ๒ ภาค

เนื้อหาภาคที่ ๒ ส่วนใหญ่กล่าวถึงสินค้าและโภคภัณฑ์ ทั้งผลิตผลท้องถิ่นและสินค้าแลกเปลี่ยน

หนังสือเล่มนี้มีชื่อตำแหน่งทางภูมิศาสตร์ของสถานที่ เมือง หรือหมู่บ้านจำนวนมาก ที่แปลกไปจากเล่มอื่นๆ ก็คือ เรื่องราวเกี่ยวกับดินแดนทางด้านตะวันออกของหมู่เกาะเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เฉพาะอย่างยิ่งฟิลิปปินส์

รวมแล้วเนื้อหาของหนังสือเล่มนี้ครอบคลุมบริเวณหมู่เกาะของอินโดนีเซียปัจจุบัน เลยไปถึงมหาสมุทรทางด้านฟิลิปปินส์และอินเดียใต้ ภาพพจน์ของทะเลใต้ในหนังสือเล่มนี้ต่างจากหลิง-ไหว-ไต-ต้า ซึ่งเน้นเส้นทางเดินเรือเป็นหลัก

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

หวัง-ต้า-หยวนกล่าวถึงมหาสมุทรทางด้านตะวันออก เรียก *ตง-หยาง* (แบ่งเป็นตง-หยางใหญ่และตง-หยางน้อย ตง-หยางใหญ่ครอบคลุมบริเวณกะลิมันตัน ชวา มาคัสสาร์ มาลูกุ บาหลี ติมอร์ ตง-หยางน้อยคือบริเวณทะเลฟิลิปปินส์ รวมหมู่เกาะลูซอนและหมู่เกาะซูลู)

มหาสมุทรทางด้านตะวันตกเรียกว่า สี-หยาง ว่าเป็นบริเวณไกลมากจากแผ่นดินจีน [ไม่นับรวมคุน-หลุน (หรือปูโลคอนเนอร์) จิวเกียง (หรือปาเลมบัง) ลังยาเหมิน (ช่องแคบสิงคโปร์)] นักวิชาการบางท่านสันนิษฐานว่าสี-หยางรวมทะเลอินเดียใต้

เป็นที่น่าสังเกตว่าหนังสือของหวัง-ต้า-หยวนให้ความสำคัญกับบริเวณอ่าวเบงกอล ซึ่งมีอิทธิพลต่อจิว-เกียง (คือปาเลมบัง) และเซ-โป (คือชวา)

เอกสารจีนชุดนี้เป็นหลักฐานสำคัญอันแสดงถึงพัฒนาการและการเติบโตของการค้าทางหมู่เกาะด้านตะวันออก (ก่อนชาวยุโรปเข้าสู่ดินแดนแถบนี้) ขณะที่ไม่มีเรื่องราวหรือความสนใจต่อสัน-โฟ-สีมากนักในเอกสารนี้ ทั้งนี้อาจมีนัยถึงความสำคัญของสัน-โฟ-สี (หรือศรีวิชัย) ซึ่งลดความสำคัญลงในสมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๑๔ แสดงว่าอำนาจของศรีวิชัยสลายตัวลงในยุคนี้ กลับปรากฏชื่อและตัวตนของเกาะอื่นในน่านน้ำแทนที่ และสอดคล้องกับการขยายอำนาจของจีนในสมัยต่อไปด้วย

อีกประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจคือ ไม่มีความสนใจในเรื่องของอาหรับมากนักในเอกสารนี้ แต่ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่าอาหรับสูญเสียบทบาททางการค้าโดยสิ้นเชิง ที่จริงแล้วคนอาหรับและพ่อค้าอาหรับได้แทรกซอนเป็นพลเมืองอยู่ตามหมู่เกาะ บางส่วนของคาบสมุทร และเมืองท่าชายฝั่งของจีน ดังปรากฏว่าบุคคลในตระกูลอาหรับขึ้นต้นสกุลด้วยคำว่า “ปู” (P’u) หมายถึง อาหรับซึ่งนับถือศาสนาอิสลาม และพวกเชื้อสายอาหรับอื่นปรากฏตัว มีบทบาทและอิทธิพลอยู่ในสังคมแถบนี้ ซึ่งสอดรับกับเอกสารจีนหลายฉบับซึ่งกล่าวถึงเรื่องตระกูล “ปู” หรือ “บู” และบทบาทของมุสลิม-อาหรับทั้งในส่วนที่เกี่ยวกับการค้าบนบกและทางทะเล

• เอกสารอาหรับ

เอกสารอาหรับมีคุณค่าในการให้ความรู้เกี่ยวกับความเคลื่อนไหวทางการค้าและเส้นทางค้าจากโลกซีกตะวันตกเข้าสู่มหาสมุทรอินเดีย ผ่านหมู่เกาะในน่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เข้าสู่จีน ตั้งแต่สมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๗ และ ๘ เป็นต้นไปนั้น เป็นยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงและความตื่นตัวทางการค้าโดยเฉพาะอย่างยิ่งในตะวันออกกลางและเอเชียกลาง พวกอาหรับตั้งเมืองสำคัญทางการค้าหลายแห่งและได้ดำเนินการค้าเข้ามายังเอเชีย การค้าของอาหรับในเอเชียนั้นแบ่งได้เป็น ๓ ประเภท

การค้ากับจีน มุ่งผ่านเข้าสู่ตลาดจีนโดยเฉพาะ ค้าขายทั้งสินค้าจากจีนและสินค้าอันเป็นที่ต้องการของจีน

การค้ากับพวกมลายู เน้นการค้ากับสุมาตรา (เฉพาะอย่างยิ่งด้านตะวันตก) และคาบสมุทร

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

มลายู โดยมีฐานการค้าอยู่ที่ศรีลังกา

การค้ากับหมู่เกาะในทะเลจีนตอนใต้ (ตั้งแต่ก่อนคริสต์ศตวรรษที่ ๘ เป็นต้นไป) การค้าส่วนนี้เริ่มเข้ามามีน้ำหนักเทียบค่ากับการค้าจีน อันเป็นความสนใจดั้งเดิมของพ่อค้าต่างประเทศทุกชาติทุกภาษา [Tibbetts, G.R., 1979: 6.]

ความสนใจด้านการค้ากับหมู่เกาะในช่วงนี้สอดรับกับการเติบโตด้านการค้าของผู้คนชนเผ่าตามหมู่เกาะต่างๆ ด้วย อันเป็นช่วงสมัยที่ผู้คนในท้องถิ่นได้เข้ามีบทบาททางการค้ามากขึ้น หลักฐานอันเป็นรูปธรรมคือ การค้าและความเคลื่อนไหวของศรีวิชัย ซึ่งปรากฏมาแล้วตั้งแต่คริสต์ศตวรวรรษที่ ๗ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ ๘-๙ เป็นต้นไป จนถึงยุคที่ศาสนาอิสลามแพร่สู่ผู้คนตามกลุ่มเกาะและคาบสมุทรมลายู เอกสารอาหรับทำให้เราได้รู้ว่า แม้อาหรับมุ่งค้าขายกับจีน แต่อาหรับนั้นเองก็เป็นผู้เปิดโลกการค้าของชาวเกาะชาวน้ำ เฉพาะอย่างยิ่งคาบสมุทรมลายูและเกาะสุมาตรา ซึ่งจะเห็นได้จากเรื่องราวส่วนใหญ่ของหมู่เกาะและบทบาทของคนพื้นถิ่น ล้วนถูกกล่าวขานอยู่ในเอกสารอาหรับ

จนประมาณคริสต์ศตวรรษที่ ๙ ปรากฏงานเขียนเป็นลายลักษณ์อักษรเกี่ยวกับ “หมู่เกาะ” ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และหลายตอนมีชื่อบุคคล เรื่องราวของบ้านเมืองอันเกี่ยวข้องกับศรีวิชัย

ช่วงนี้เองมีงานสำคัญที่สุดชิ้นหนึ่งนอกเหนือจาก *อัคบาร์ อัล-ซินวัล-ฮินด์* ซึ่งคืองานรวมเรื่องราวเกี่ยวกับการค้าในมหาสมุทรอินเดียหรือ *อาจาอิ๊บ อัล-ฮินด์* (Aja'ib al-Hind) ประกอบด้วยเรื่องเล่าอันเป็นที่นิยมของชาวบ้านชาวเมือง โดยที่ท้องเรื่องเป็นพื้นภูมิของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีบางตอนที่เกี่ยวกับเส้นทางการค้าจีนอยู่บ้าง แต่ส่วนใหญ่เน้นเรื่องราวความเคลื่อนไหวทางฝั่งตะวันตกของสุมาตราและคาบสมุทรมลายูและบทบาทของพ่อค้าเปอร์เซียในอาณาบริเวณนี้

สารานุกรมเกี่ยวกับภูมิศาสตร์และการเดินเรือ ของอาหรับมีมาแล้วตั้งแต่ประมาณคริสต์ศตวรรษที่ ๙ ลักษณะของสารานุกรมเป็นการรวมเรื่องเล่า “กิรดังได้ยินมา” รวมไว้ด้วยกัน แต่งานด้านภูมิศาสตร์ยุคต้นของอาหรับก็มีอยู่บ้าง เช่น งานของนักภูมิศาสตร์ยุคต้น *ควาริซมิ* (Kwarizmi) และ *คินดิ* (Kindi) กล่าวถึงเส้นทางการติดต่อของมุสลิมตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ ๔ รวมทั้งส่วนที่เกี่ยวกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อีกด้วย แต่หนักไปในทำนองนิทานเรื่องเล่ามากกว่าข้อมูลทางด้านภูมิศาสตร์โดยตรง

เอกสารอาหรับเรียกศรีวิชัยว่า *ซาบัค* เป็นอาณาจักร มีดินแดนตามชายฝั่งในครอบครอง เช่น กาละ-บาฮ์ (Kalah-bah) ซาบัคมีภูเขาไฟมีควันไฟตอนกลางวัน เปลวไฟตอนกลางคืน ที่เชิงเขามีน้ำพุทั้งเย็นและร้อน [Tibbetts, G.R., 1979: 25-27]

เอกสารอาหรับอีกหลายฉบับให้รายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องของ “ซาบัค”

อิบนู เคอร์ดาบีห์ (Ibn Khurdadhbih, ประมาณ ค.ศ. ๘๕๐) กล่าวว่า กษัตริย์แห่งซาบัคนั้นเรียกว่า ปุงกาวา (Pungawa) เป็นกษัตริย์ของบรรดาเกาะทั้งหลายในบรรดาทะเลตะวันออก และเป็น

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

มหาราชา อีกตอนหนึ่งว่ากษัตริย์แห่งซาบัคเรียกว่า มหาราชา ในประเทศของพระองค์มีเกาะ และอีกเกาะหนึ่งมหาราชานั้นเก็บภาษีเป็นทองคำได้ทุกวัน หลอมทองคำรวมเป็นก้อนอิฐแล้วเหวี่ยงลงน้ำสะสมไว้

อิบนู อัล-ฟากีฮ (Ibn al-Faqih, ค.ศ. ๙๐๓) อ้างเนื้อหาซึ่งกล่าวมาแล้วและเพิ่มเติมว่า ซาบัคเป็นประเทศอยู่ใต้สุดในบรรดาประเทศเพื่อนบ้านของจีน ผลผลิตภายในประเทศคือ กานพลู การบูร ลูกจันทน์เทศ และไม้หอม ซาบัคมีสัตว์ประหลาดมากมาย มีนกแก้วต่างสี สามารถสอนให้พูดภาษาอาหรับ กรีก เปอร์เซีย และฮินดู (มีนัยถึงบรรดาชนที่เข้ามาค้าขายหลายชนชาติ-ผู้วิจัย)

(ข้อความที่น่าสนใจเกี่ยวกับกษัตริย์ว่า) กษัตริย์องค์ที่เป็นประธานนั้นเรียกว่า มหาราชา หมายถึง “ราชาเหนือราชาทั้งปวง” ทรงเป็นกษัตริย์ของจักรวรรดิกว้างใหญ่แห่งทะเลซานไก (Sankai) อันกว้างขวาง บรรดาเกาะซึ่งเป็นของพระองค์นั้นพบพืชพันธุ์มหัศจรรย์มีกลิ่นหอม

อิบนู รัสต้า (Ibn Rusta, ประมาณ ค.ศ. ๙๐๐) ให้รายละเอียดว่า แผ่นดินซาบัคอยู่ไกลสุดไปทางทะเลตะวันออก ผู้ใดต้องการไปต้องไปทางตะวันออกถึงกาละห์แล้วจึงจะถึงซาบัค จากซาบัคผ่านไปถึงซันจ์ (Zanj คือแอฟริกาตะวันออก) ได้ ผ่านเข้าสู่ดินแดนแห่งความมืดซึ่งพระอาทิตย์ฉายแสงเพียง ๖ ชั่วโมงต่อวัน

อบู ซัยด์ (Abu Zaid, ค.ศ. ๙๑๖) กล่าวถึงซาบัคว่า อยู่ตรงกันข้ามกับประเทศจีน ระยะห่างระหว่างซาบัคกับจีนเป็นระยะเดินทางทะเล ๑ เดือน และอาจน้อยกว่านี้ถ้าลมดี

กษัตริย์ซาบัคมีตำแหน่งเป็น “มหาราชา”

เมืองหลวงของซาบัคครอบคลุมพื้นที่ ๙๐๐ พาราสัง (parasangs)

เจ้าซาบัคปกครองเหนือเกาะจำนวนหนึ่งในอาณาบริเวณมากกว่า ๑,๐๐๐ พาราสัง (หรืออาจมากกว่านี้)

ในบรรดาทรัพย์สินของพระองค์เป็นเกาะแห่งหนึ่งเรียกว่า *ศรีบูซา* (Sribuza) อีกเกาะหนึ่งชื่อรามี (Rami) หรือรัมนี (Ramni) น่าสังเกตว่าเกาะหลังมีพื้นที่มากกว่าเกาะแรกคือ ๘๐๐ : ๔๐๐ พาราสัง อีกเกาะหนึ่งซึ่งเป็นทรัพย์สินของเจ้าซาบัคชื่อ กาละห์ (Kalah) ตั้งอยู่กึ่งกลางระหว่างแผ่นดินจีนกับประเทศอาหรับ พื้นที่ของกาละห์ประมาณ ๘๐ พาราสัง กาละห์เป็นศูนย์กลางการค้า ค้าขายไม้หอม การบูร งาช้าง ดีบุก รัก และไม้บัคคัม (baqamwood หรือ bakkam of the Arab จากพจนานุกรม Hobson-Jobson –ผู้วิจัย) ตลอดจนเครื่องเทศทุกชนิด

อบู ซัยด์สรุปว่าอำนาจของซาบัคจึงมีอยู่เหนือเกาะหลายเกาะ รวมทั้งเกาะซึ่งพระองค์ประทับอยู่คือเกาะซาบัค [อ้างใน Tibbetts, G.R., 1979: 33.]

เอกสารของอบู ซัยด์ กล่าวถึงกรณีพิพาทหรือความขัดเคืองใจระหว่างมหาราชาเมืองซาบัคกับ *กษัตริย์คมาร์* (Qmar หรือขอม ซึ่งเป็นแหล่งไม้หอมมีชื่อเรียก qumari หรือ aloewood) ประเทศคมาร์

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ไม่ใช่เกาะ ตั้งอยู่ริมฝั่ง พลเมืองของประเทศนี้หนาแน่นมาก คมาร์อยู่ในเส้นทางที่จะไปอาณาจักรของมหาราชาและเกาะ “ซาบัค” ทั้งซาบัคและคมาร์อยู่ห่างกันระยะเดินทางทะเล ๑๐ วัน ถ้าลมไม่ดีอาจถึง ๒๐ วัน

มีเรื่องเล่าว่า วันหนึ่งยุวราชาแห่งคมาร์ตรัสต่อมุขมนตรีของพระองค์ว่า ทรงประสงค์ได้เห็นพระเศียรของกษัตริย์ซาบัคอยู่บนพาน เรื่องนี้ไปเข้าพระกรรณของมหาราชา มหาราชาจึงส่งกองทัพเรือเข้าเมืองคมาร์ จับองค์กษัตริย์ไว้ จำคุกพระองค์ แล้วตัดพระเศียรวางไว้บนพาน เมื่อเจ้าแผ่นดินอินเดียและจีนรู้เรื่องนี้ สถานภาพของมหาราชาก็สูงขึ้น และกษัตริย์คมาร์ต้องหันพระพักตร์ไปทางทิศที่ซาบัคตั้งอยู่ทุกเช้า และถวายบังคมมหาราชา

มัซอูดี (Mas‘udi, ค.ศ. ๙๕๖) กล่าวถึงซาบัคและมหาราชาว่า

ซาบัคตั้งอยู่ตรงพรมแดนอินเดีย

ซาบัคเป็นจักรวรรดิของมหาราชา เป็น*กษัตริย์แห่งหมู่เกาะ* ซาบัคแยกอยู่ระหว่างจีนกับอินเดียที่ต่างออกไปจากคนอื่นคือ อ้างว่าซาบัคเป็นส่วนหนึ่งของอินเดีย [อ้างใน Tibbetts, G.R., 1979: 37.]

เอกสารอาหรับช่วยให้สามารถประมาณทำเลที่ตั้งของ “ซาบัค” ได้ว่าอยู่ตรงทำเลที่สัมพันธ์กับทะเลน้อยในน่านน้ำของหมู่เกาะต่างๆ

อาจาอิ๊บ อัล-ฮินด์ (ค.ศ. ๑๐๐๐) กล่าวตอนหนึ่งว่า *ศรีบูซา*ตั้งอยู่เลยออกไปจากเกาะลามูรี (Lamuri) ห่างจากกาละห์ประมาณ ๑๕๐ ซาม (zam) ที่ใดที่หนึ่งระหว่างลามูรีและกาละห์คือ *อ่าวศรีบูซา* ซึ่งอยู่ลึกเข้าไปภายใน

ตอนหนึ่งกล่าวอ้างถึงนักเดินทางที่เดินทางมาถึงทะเลมลายู (the sea of Malayu) เมื่อเดินทางใกล้ประเทศจีน ซึ่งนับเป็นการเอ่ยถึงทะเลชื่อนี้ครั้งแรก และอาจกล่าวได้ว่าชื่อนี้ “มลายู” ถูกพาดพิงอย่างชัดเจนเป็น*ครั้งแรกในต้นคริสต์ศตวรรษที่ ๑๑* (ยกเว้นเมื่อมีการกล่าวรวมถึงมลายูซึ่งมีพื้นที่การค้าครอบคลุมเฉพาะทางฝั่งตะวันตกของสุมาตราและคาบสมุทรมลายู ประมาณคริสต์ศตวรรษที่ ๘ ใน *อัคบาร์ อัล-ซิน-วัลฮินด์*)

มุตตาซาร์ อัล-อาจาอิ๊บ (Mukhtarsar al-Aja’ib, ค.ศ. ๑๐๐๐) กล่าวถึงซาบัคในฐานะหมู่เกาะเรียก *หมู่เกาะซาบัค* (the Isles of Zabaj) เป็นหมู่เกาะขนาดใหญ่ ประกอบด้วยหลายเกาะ เกาะหนึ่งซึ่งรู้จักกันดีในองค์รวมของเกาะนี้คือ “ศรีบูซา” เกาะนี้มีเส้นรอบวงของพื้นที่ประมาณ ๔๐๐ พาราสัง ผลผลิตของเกาะคือ โภคภัณฑ์ เครื่องหอมต่างๆ หมู่เกาะซาบัคมีผู้คนหนาแน่น ปลูกพืชพันธุ์ธัญญาหารได้หลายประเภท

เป็นครั้งแรกเช่นกันที่มีการให้รายละเอียดเรื่องเกาะของมหาราชา (ไม่ได้อ้างชื่อเกาะก่อนหน้านี้ อาบู ซาอิด เอ่ยชื่อเกาะซึ่งมหาราชาประทับว่าเกาะซาบัค) “หมู่เกาะของมหาราชานี้คือพระนามของ

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

กษัตริย์แห่งหมู่เกาะ เป็นเกาะขนาดใหญ่และอุดมสมบูรณ์

ช่วงคริสต์ศตวรรษที่ ๑๑ ถึงต้นคริสต์ศตวรรษที่ ๑๖ ปรากฏรายละเอียดเกี่ยวกับหมู่เกาะซาบัคมากกว่าเดิม

บีรูนี (Biruni, ค.ศ. ๙๗๓-๑๐๔๘) กล่าวว่าหมู่เกาะในมหาสมุทรอินเดียที่อยู่ใกล้กับจีนมากกว่าอินเดียคือ *หมู่เกาะซาบัค* หรือสุวรรณทวีป-เกาะทองคำ อันเป็นชื่อที่พวกอินเดียเรียก

นอกจากนี้ยังมีบันทึกไว้ใน *คีตาบ อัล-ตัฟฮิม* (Kitab al-Tafhim) ว่า *"เส้นศูนย์สูตรเริ่มในทะเลไปจนถึงจีนใต้ ผ่านเกาะซาบัคซึ่งรู้กันว่าเป็นแผ่นดินทอง อยู่ระหว่างเกาะกาละห์และเกาะศรีบูซา ซึ่งอยู่ถัดเกาะศรีลังกาไปทางใต้"* [Kharaqi, ค.ศ. ๑๑๓๘ กล่าวว่า ศรีบูซาเป็นดินแดนซึ่งส่งออกการบูร และกาละห์นั้นส่งออกดีบุก]

มาร์วาซี (Marwazi, ประมาณ ค.ศ. ๑๑๒๐) กล่าวว่า ต่อจากฝั่งตะวันออกของอินเดีย ตามมาด้วยประเทศซาบัค ซึ่งกษัตริย์ถูกขนามนามว่า มหาราชา หมายถึง "ราชาเหนือราชา" *ประเทศนี้ประกอบด้วยเกาะหลายเกาะ* ไม่มีกษัตริย์พระองค์ไหนใจบุญมากกว่าพระองค์ มีทั้งเครื่องมือและกองทหารทรงอำนาจมากกว่า และมีภาษีอากรมากกว่า พระองค์เป็น*เจ้าของเกาะหลายเกาะ* และคนของมหาราชานั้นทำ*พิธีสัตย์สาบานกับไฟ*

อิดริสี (Idrisi, ค.ศ. ๑๑๖๕) กลับกล่าวว่า ซาบัคเป็นส่วนหนึ่งของอินเดีย และติดต่อค้าขายกับทวีปแอฟริกา พลเมืองของเกาะซาบัคเดินเรือถึงซันซิบาร์ ค้าขายกันเพราะส่งภาษากันรู้เรื่อง และยืนยันว่าหนึ่งในหมู่เกาะของซาบัคคือศรีบูซา

ท่านผู้นี้ให้รายละเอียดมากมายเกี่ยวกับซาบัคและเกาะใกล้เคียง โดยยืนยันว่าพวกที่อยู่ซาบัคนั้นพูดภาษากับพวกจากซันซิบาร์รู้เรื่อง ติดต่อค้าขายกัน (แสดงว่าพ่อค้าอาหรับจากแอฟริกามาดำเนินการในซาบัคจนเป็นที่รู้จักกันดี-ผู้วิจัย)

พวกอาหรับได้รวบรวมงานทำนองพจนานุกรมภูมิศาสตร์ (สมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๑๒-๑๓) เล่มที่มีชื่อเสียงคือ *มูแจมอัล-บุลดัน* (Mu'jam al-buldan)

ต่อมาสมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๑๔-๑๕ ก็ปรากฏงานของนักประวัติศาสตร์อาหรับเกี่ยวกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กล่าวถึงบ้านเมือง ประเทศ สถานที่ ด้วยชื่อซึ่งเราคุ้นเคยกันในปัจจุบัน ถือเป็นงานเขียนของนักประวัติภูมิศาสตร์มุสลิมสมัยใหม่

เอกสารสมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๑๓ ให้รายละเอียดเกี่ยวกับบ้านเมืองของหมู่เกาะมากขึ้น ที่สำคัญคือ *อิบนู ซัยด์* (Ibn Said, ค.ศ. ๑๒๗๔) ให้รายละเอียดเรื่องทำเลที่ตั้งและสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง แม้ว่าทิศทางที่กล่าวถึงนั้นค่อนข้างสับสน แต่ก็ให้สภาพกว้างว่าในแวดวงของหมู่เกาะเหล่านี้มีอะไรบ้าง ชวนให้เชื่อได้ว่าซาบัค ศรีบูซา น่าจะอยู่ประมาณเกาะสุมาตรา

อิบนูได้ชี้ให้เห็นเกาะเล็กเกาะน้อยของบอร์เนียวหรือกาลิมันตันในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ ๑๓

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

หลังจากห้าศตวรรษผ่านมา (จากคริสต์ศตวรรษที่ ๙) ในที่นี้ขอรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับชาวเกาะเหล่านี้แล้วแบ่งเป็นกลุ่มของเกาะเพื่อให้เห็นถึงภาพกว้างของน่านน้ำ

เกาะบอร์เนียว เกาะกาลิมาตา (Karimata) [อยู่ทางใต้ของเกาะสิงหลและอยู่ท่ามกลางหมู่เกาะกิลวา (Kilwa)] ประชากรเป็น*โจรสลัดนิโกร* (negro pirates) (เข้าใจว่าหมายถึงคนแอฟริกันผมหยิก หรืออาจหมายถึงชาวดราวิเดียนจากอินเดียที่เป็นโจรสลัด-ผู้วิจัย) ทางตะวันออกของเกาะดูขนานกันไปคือเกาะซึ่งได้ชื่อว่าเกาะภูเขาไฟ (Island of the volcano) บรรดาเกาะเหล่านี้อยู่ใกล้หมู่เกาะกิลวา และเพราะฉะนั้นเกาะเหล่านี้จึงอยู่ใกล้เกาะซาบัค ซึ่งมีชื่อเสียงตามที่นักเดินทางเล่าขานกัน

ซาบัค และ *ศรีบูซา* ในบรรดาเกาะเหล่านี้เกาะที่ใหญ่ที่สุดคือ “ศรีบูซา” และมีทางติดต่อถึงทะเลเมืองชื่อศรีบูซาก็อยู่กลางเกาะตรงที่อ่าวล้ำเข้าไป เมืองอยู่ริมแม่น้ำ แม่น้ำที่เรือเดินได้เร็วและสะดวกที่สุดในโลกคือแม่น้ำสองสายแห่งศรีบูซา

บริเวณใต้ลงไปทางตะวันออกของศรีบูซามีอีกหลายเกาะ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของหมู่เกาะซาบัค พลเมืองที่อาศัยอยู่ส่วนใหญ่ผิวดำ

หมู่เกาะในทะเลอันดามัน เป็นหมู่เกาะอยู่ตรงเส้นศูนย์สูตร สมัยนั้นรู้กันอยู่ว่าเป็นหมู่เกาะของอินเดีย พลเมืองผมหยิก ผิวดำ เปลือยกาย ฆ่ามนุษย์บูชายัญและกินเป็นอาหาร หมู่เกาะเหล่านั้นคือเกาะนาควาระ และอันดามัน เลยหมู่เกาะเหล่านี้ไปทางตะวันออกเฉียงใต้คือ *หมู่เกาะของมหาราชา* ซึ่งประกอบด้วยเกาะหลายเกาะ ต่างมีกษัตริย์ปกครอง เป็นดินแดนที่มีทองคำคุณภาพดีเลิศ กษัตริย์ของเกาะเหล่านี้อยู่ในบรรดาผู้มั่งคั่งที่สุดของอินเดีย ทรัพย์สินส่วนใหญ่เป็นช้าง

เกาะใหญ่ที่สุดในหมู่เกาะเป็นที่ตั้ง *นครของมหาราชา* (the city of the Maharaja) ขนาดยาว ๒๐๐ ไมล์ กว้าง ๑๐๐ ไมล์ นครนี้ตั้งอยู่ทางฝั่งตะวันตกของแม่น้ำ ปากแม่น้ำอยู่ทางตะวันออก แม่น้ำออกจากเขาไหลขึ้นเหนือ (อาจารย์มานิต วัลลิโภดม ตั้งข้อสังเกตว่าลักษณะเช่นนี้อยู่ในดินแดนภาคใต้ของประเทศไทย ดู *สุวรรณภูมิอยู่ที่ไหน*-ผู้วิจัย)

ทางใต้ของหมู่เกาะมหาราชาคือเกาะชวา (the island of Java) เกาะชวาเป็นที่ซึ่งเรือเข้าออกมากมาย เพราะพ่อค้ามาซื้อผลิตภัณฑ์ยาของอินเดียที่นี่ อีกทั้งประชากรที่นี่เป็นที่รู้จักกันดีในการติดต่อกับชาวต่างประเทศ [Tibbetts, G.R., 1979: 58.] (เข้าใจว่าชื่อนี้เข้ามาปะปนตามความคิดของผู้บันทึกซึ่งถือว่าเกาะสุมาตราและชวาต่อเนื่องกัน เพราะรายละเอียดต่อจากชื่อเกาะชวาเป็นเรื่องราวและเมืองบนเกาะสุมาตราและชวาปะปนกัน-ผู้วิจัย)

ทางตะวันตกสุดมีเมืองซึ่งรู้จักกันดีในหมู่นักเดินทางคือ *ลามูรี* (Lamuri, คือบริเวณอะเจะห์) ทางตะวันตกเฉียงใต้คือฟานสูร์ [Fansur ตั้งชื่อตามชื่อผลผลิตที่มีชื่อเสียงได้แก่ การบูรฟานซูรีหรือการบูรฟานสูร์ (Fansuri)] มีภูเขาการบูรทอดตัวจากเมืองนี้ไปจนสุดเกาะ

อีกแห่งหนึ่งซึ่งนับเนื่องอยู่ในหมู่เกาะของมหาราชาคือ *กาละห์* ซึ่งมีชื่อเสียงด้านดีบุก

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ทางฝั่งทะเลตะวันออกเฉียงเหนือคือ *เมืองมะลายูร์* (Malayur) ผู้บันทึกบอกว่าเป็นเมืองท่าจอดเรือดี มีบริเวณซึ่งเป็นแหลมทอดตัวลงทะเลสองแหลม ทะเลระหว่างทั้งสองแหลมไม่ลึกมาก เรียกกันว่า *บิน-ตัน* (Bintan) ประมาณช่องแคบสิงคโปร์ ใกล้ๆ กันมีเกาะเล็กเกาะน้อยอีกมาก เต็มไปด้วยโจรสลัดผิวดำ ใช้ธนูอาบยาพิษเป็นอาวุธ คอยปล้นผู้คน และบางครั้งจับตัวไปเป็นเชลย

ใต้สุดลงมาคือ *ช่องแคบซุนดา* บริเวณนี้มีเกาะหลายเกาะ มีชื่อเสียงทางด้านไม้หอม

เรื่องราวเกี่ยวกับท้องทะเลและหมู่เกาะเหล่านี้ถูกเล่าสืบต่อไปอย่างแพร่หลายนานนับด้วยศตวรรษ จนกระทั่งสมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๑๔ รายละเอียดก็ไม่ผิดกันมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งทะเลของมหาราชาที่ต่อติดกับทะเลจีน ขณะที่มหาราชามีอำนาจครอบคลุมทะเลซึ่งมีชื่อต่างกันไปตามชื่อเมืองหรือชื่อเกาะสำคัญของยุคนั้น และเพราะฉะนั้นมหาราชาจึงมีอำนาจเหนือทะเลและเกาะต่างๆ

ไดมัชกี (Dimashqi, ค.ศ. ๑๓๒๗) เมื่อต้นคริสต์ศตวรรษที่ ๑๔ กล่าวว่า ทะเลของมหาราชาเป็นส่วนหนึ่งของทะเลจีน อาณาจักรของมหาราชาอยู่ในทะเลซาน-ไก (Sankai) ส่วนทะเลซาบัคมีหมู่เกาะซาบัค อาณาจักรของมหาราชาประกอบด้วยเกาะหลายเกาะ หนึ่งในจำนวนนั้นคือเกาะซาน-ไก เกาะซาน-ไกเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรมหาราชา ซึ่งประกอบด้วยเกาะจำนวนมากอยู่ด้วยกันทั้งเล็กและใหญ่ อาณาบริเวณที่เกาะมหาราชามีอำนาจอยู่นั้นมีบริเวณที่เป็นเกาะภูเขาไฟอยู่ด้วย [Tibbetts, G.R., 1979: 61-62]

อิบนู บัตตูตา (Ibn Battuta, สิ้นชีวิต ค.ศ. ๑๓๗๗) ท่านผู้นี้ได้รับเชิญมาเป็นแขกของกษัตริย์ที่เมืองหลวงสุมาตรา (the capital of Sumatra) อิบนู บัตตูตานับเป็นอาหรับคนแรกที่ให้รายละเอียดเกี่ยวกับการเดินทางในคาบสมุทรมลายู แม้รายละเอียดค่อนข้างขาดข้อมูลทางภูมิศาสตร์ เขาเดินทางเข้ามาทางอ่าวเบงกอล ผ่านเกาะอันดามัน-นิโคบาร์ และอาจได้ไปเยือนตะนาวศรี หลังจากนั้นลงเรือไปสุมาตรา เขาเรียกเมืองท่าสุมาตราว่า สารฺหะ (Saṛha) อยู่บนเกาะตามแนวฝั่งทะเลชวา-สุมาตรา ซึ่งเขาเรียกรวมเกาะทั้งสองเกาะว่า ชวา แต่แบ่งเป็น “ชวา-สุมาตรา” และส่วน “ชวาเฉพาะ” ในส่วนของ ”ชวาเฉพาะ” มีเมืองเรียก “มุล-ชวา” ซึ่งสุลต่านปกครอง [Tibbetts, G.R., 1979: 97-98.]

รายละเอียดต่างๆ ที่แสดงมานั้น กล่าวได้ว่าเป็นการให้ภาพกว้างเกี่ยวกับหมู่เกาะและเมืองในยุคของอาหรับ แม้ไม่อาจเจาะจงตำแหน่งที่ตั้งของหมู่เกาะและบ้านเมืองเหล่านี้ชัดเจน ผู้ที่ทำแผนที่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นคนแรกคือ *อิดริสี* ก็ยังสับสนเกี่ยวกับตำแหน่งของบ้านเมืองและเกาะ แต่อย่างไรก็ตามเราก็ไม่อาจปฏิเสธความรู้เกี่ยวกับเรื่องต่างๆ ของดินแดนในน่านน้ำแห่งนี้โดยภาพรวมซึ่งได้จากนักวิชาการและนักเดินเรืออาหรับ จากรายละเอียดทั้งหมดทำให้เราต้องยอมรับความจริงอย่างหนึ่งว่าคนพื้นถิ่นแถบนี้มีบทบาทอยู่ไม่น้อยกับการแลกเปลี่ยนค้าขายในบริเวณตน ไม่เฉพาะเรื่องการเดินเรือแต่บทบาทอันเนื่องจากดินแดนตนมีสินค้าโดดเด่นเฉพาะเป็นที่ต้องการ และเป็นสินค้าเฉพาะของถิ่นจน

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

เป็นที่รู้จัก เช่น การบูรสุมาตรา ดีบุกกาละห์ ไม้หอมคมาร์ เป็นต้น เหล่านี้ให้ภาพอย่างชัดเจนว่าคนพื้นถิ่นนั้นเป็นฟันเฟืองสำคัญส่วนหนึ่งของกระบวนการแลกเปลี่ยนค้าขาย เฉพาะอย่างยิ่งเครื่องเทศ เช่น พริกไทย ลูกจันทน์เทศ (ก่อนชาวตะวันตกเข้ายึดครองตลาดและการผลิต)

๖.๓ พ่อค้าและสมาคมพ่อค้าแห่งน่านทะเล

อาจกล่าวได้ว่า จักรวรรดิการค้าของราชวงศ์โจฬะนับเป็นจักรวรรดิการค้าแห่งแรกของเอเชีย เป็นภาพสะท้อนอันชัดเจนถึงบทบาทของสมาคมการค้าแห่งอินเดียใต้ ซึ่งได้กลายเป็นผู้ประกอบการและผู้ลงทุนอันทรงพลังแห่งมหาสมุทรอินเดีย วิวัฒนาการของโจฬะจากฝั่งโคโรมันเดลแผ่อำนาจการค้าข้ามทะเลออกสู่น่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้เข้าควบคุมศรีลังกาเป็นสถานีการค้า พยายามที่จะเข้าบริหารการค้าในบริเวณช่องแคบมะละกา ดังนั้นราชวงศ์โจฬะจึงขยายอำนาจเข้าสู่คาบสมุทรมลายู และพยายามสร้างไมตรีกับราชวงศ์ไศเลนทร์แห่งชวา

ความเคลื่อนไหวทางการค้าของราชวงศ์โจฬะนั้นอาศัยบทบาทของสมาคมพ่อค้าหรือ “เศรณี” นับเป็นปรากฏการณ์ใหม่ในประวัติศาสตร์ของน่านน้ำแถบนี้ที่ “ร่องน้ำ” (sea-lanes) ซึ่งเคยเป็นของกลางสำหรับพ่อค้าและการเดินเรือซึ่งเคยมีเพียงอำนาจนอกระบบ เช่น โจรสลัดหรืออำนาจของหัวหน้าเผ่าราชาหรือรายา ที่แฝงอยู่กับโจรสลัดในน่านน้ำแผ่อิทธิพลอยู่ ได้กลับมีอำนาจรัฐซึ่งแสดงเจตจำนงผ่านองค์กรบริหารของสมาคมการค้าเข้ามามีบทบาทจัดการค้าและเส้นทางค้า แม้ไม่ปรากฏผลสัมฤทธิ์ชัดเจน แต่ความพยายามดังกล่าวก็นับเป็นความริเริ่มซึ่งจะประสพผลในน่านน้ำมหาสมุทรอินเดียหลังสมัยราชวงศ์โจฬะไปแล้ว การปรากฏตัวและการใช้อำนาจของโจฬะนั้นซ้อนทับอยู่กับอำนาจของ “สหพันธ์กลุ่มเกาะ ศรีวิชัย” ในทะเลใต้อันเป็นการรวมกลุ่มของชาวเกาะและชาวน้ำในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รวมกำลังและร่วมกิจการค้าแถบนี้โดยอิงอยู่กับอำนาจในระบบบรรณาการของจีน และได้ร่วมความเป็นญาติวงศ์กับราชวงศ์ไศเลนทร์แห่งชวา ซึ่งมีอำนาจอยู่ในช่วงเวลานั้นเช่นกัน

ความพยายามของรัฐโจฬะที่จะสร้างปรากฏการณ์เป็นมหาอำนาจทางการค้าข้ามน่านน้ำแห่งเอเชีย ดำรงอยู่ในระยะเวลาอันสั้นช่วงคริสต์ศตวรรษที่ ๑๐ และ ๑๑ ก่อนที่อำนาจนั้นจะสลายไปเพราะนโยบายเชิงรุกลงสู่ทะเลใต้ของจีน ศักยภาพความเข้มแข็งและการรวมตัวของชาวน้ำในน่านน้ำแถบนี้มีมากขึ้นพอที่จะคุกคามอำนาจของรัฐบ้านเมืองตามชายฝั่งทะเลในแถบนี้ จนเกิดศูนย์อำนาจขึ้นหลายกลุ่มก่อนที่จีนจะสามารถสร้างอิทธิพลในมะละกา โดยใช้มะละกาเป็นสถานีการค้า นับเป็นระบบของการค้าทางทะเลแห่งเอเชีย (Asian sea-borne trade) ที่ครอบคลุมเส้นทางค้าถาวรแน่นอน และสามารถกำหนดแหล่งที่มาที่ไปตลอดจนแหล่งผลิตหรือแหล่งกำเนิดของสินค้าประเภทต่างๆ ได้ชัดเจน ขณะเดียวกันก็มีการบริหารควบคุมเมืองค้าขายอันเป็นสถานีการค้าได้อย่างเป็นระบบ

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

อย่างไรก็ตามการขยายตัวของการค้ามหาสมุทรอินเดียในน่านทะเลเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้น สร้างความตื่นตัวทั้งทางการเมืองและเศรษฐกิจให้แก่ชาวเกาะชาวน้ำพื้นถิ่น คู่ไปกับการที่จีนได้ขยายบทบาททางการค้าของตนในทะเลจีนใต้ด้วย ขณะเดียวกันบทบาทของชาวน้ำแห่งมหาสมุทรอินเดียก็มิได้ด้อยไปกว่ากัน

วิวัฒนาการของการค้ามหาสมุทรอินเดียนั้น เศรษฐกิจการค้าชายฝั่งโดยคนพื้นถิ่นมีบทบาทมาแต่ดั้งเดิมและกว้างขวาง (ดังกล่าวมาแล้วในบทก่อนๆ) การเปิดเส้นทางค้าและการเคลื่อนไหวของการค้าภายในภาคพื้นทวีป ผ่านที่ราบสูงเดคคันและคาบสมุทร ทำให้เกิดสังคมระดับเมืองขึ้นตามนครสำคัญภายในและตามชายฝั่งทะเล ส่วนการขยายตัวทางเกษตรกรรมในพื้นที่ลุ่มน้ำต่างๆ กลับเป็นตัวช่วยขยายการผลิตของสินค้าเกษตร และเปิดพื้นที่ให้แก่ช่างฝีมือและอาชีพเฉพาะอื่นอีกมากหลาย จนได้เกิดการรวม กลุ่มของสมาคมพ่อค้าวิชาชีพ เพิ่มกำลังการเติบโตให้ไวศยวรรณะในโครงสร้างสังคมอินเดียดังกล่าวมา แล้ว จึงยากที่ชาวฮินดูเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมอินเดียใต้ จะปฏิเสธการค้าข้ามสมุทร และหรือถือเป็นความไม่บริสุทธิ์สะอาด อีกทั้งการสนับสนุนจากกำลังทหารก็เป็นผลมาจากการที่สมาคมพ่อค้าวิชาชีพนั้นเป็นสมาคมข้ามวรรณะ บรรดาทหาร นักรบ คนในวรรณะกษัตริย์ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งชนเผ่าดั้งเดิมผู้เป็นนักรบ ก็เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของไวศยวรรณะ เพียงแต่ว่าชาวฮินดูที่ทำการค้าทางทะเลส่วนมากอาจไม่ใช่คนในวรรณะสูงเสียทั้งหมด กล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า ชาวอินเดียได้เดินทางสู่น่านทะเลเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มาแต่บรรพกาลแล้ว ทว่าในยุคสมัยที่รัฐทมิฬและสมาคมพ่อค้าเข้าสู่ทะเลแถบนี้เริ่มปรากฏบทบาทเฉพาะอย่างยิ่งทางการค้าสอดคล้องกับการเติบโตของชุมชนบ้านเมืองในพื้นถิ่น

สมาคมพ่อค้าโจฬะทำการค้าทางไกลทั้งบก-ทะเลเป็นที่เลื่องลือ สมาคมพ่อค้าเป็นองค์กรที่ดำเนินการค้าเฉพาะอย่างยิ่งการค้าทางทะเลและการค้าทางไกล ที่รู้จักกันดีคือ *สมาคมมณีคราม ไอยาโวเล นานาเดสิ* (Nanadesi) *นัครัตตาร์* (Nagarattar) *อันจุวันนัม* (Anjuvannam) และ*วะลันจิยาร์* (Valanjiyar) ในบรรดาที่กล่าวนาม *สมาคมไอยาโวเล* มีเครือข่ายการค้าทางไกลกว้างขวาง ครอบคลุมศูนย์กลางต่างๆ ของโจฬะ ข้ามตลอดที่ราบสูงเดคคันด้วย สมาชิกของสมาคมนี้ส่วนใหญ่เป็นมหาชนคนดังและพวกพราหมณ์ มักถูกกล่าวขวัญถึงในฐานะ “๕๐๐ สวามี (svāmis) แห่งไอยาโวเล” กล่าวได้ว่าอิทธิพลของสมาคมเหล่านี้มีอยู่สูงข้ามพ้นพรมแดนทางการเมือง สามารถเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับกิจการค้าทางทะเลในดินแดนอื่นได้ ดังกรณีได้รับการสนับสนุนจากกองทหารของโจฬะเอง สมาคมเหล่านี้มีตัวแทน*ไปพร้อมกับกองทหาร* ซึ่งอาจมีบทบาทเข้าไปขยายสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานในดินแดนอื่น เช่น สร้างอ่างเก็บน้ำ ขุดบ่อน้ำ ทำถนน เป็นต้น ดังปรากฏในจารึกภาคใต้ของประเทศไทยกล่าวถึง *สมาคมพ่อค้ามณีคราม* และกองทหาร

สมาคมพ่อค้าเหล่านี้มีโลกทัศน์ที่ค่อนข้างเป็น*สากล* เฉพาะอย่างยิ่งพวกที่ดำเนินกิจการแถบเอเชียตะวันตก ซึ่งส่วนใหญ่เป็นพ่อค้าจากทางตอนใต้และตะวันออกเฉียงใต้ของอินเดียแถบฝั่งมะละบาร์

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

สร้างมิตรสัมพันธ์กับพ่อค้าอาหรับและยิว (ซึ่งอยู่กันเป็นชุมชนในอินเดียตะวันตกขณะนั้น) ตลอดไปถึงกรุงไคโร (ในอียิปต์)

จารึก ค.ศ. ๑๐๕๕ ของสมาคมพ่อค้าไอยาโวเล สะท้อนโลกทัศน์อันเป็น *สากล* ต่างจากการปฏิเสธความสุขหรือชีวิตทางโลกตามที่ปรากฏใน *อุปนิษัท* อย่างสิ้นเชิง ขณะเดียวกันก็ประกาศพลังแห่งอำนาจทางการค้าของตนอย่างลำพอง มีเทพเจ้าทุกองค์อยู่เคียงข้าง ข้อความเหล่านี้จึงเป็นตัวอย่างของโลกทัศน์ของพ่อค้าแห่งอินเดียใต้อันต่างไปจากชาวอินเดียกลุ่มอื่น จารึกประกาศว่าบรรดาพ่อค้านั้นมีชื่อเสียงไปทั่วโลก เป็นเสมือนวีรบุรุษผู้ได้รับความคุ้มครองด้วยธรรมาภิบาลของพ่อค้าที่เรียกว่า “vira-Bananju-Dharmma” ทั้งสี่ทิศหกทวีป พวกเราพ่อค้าเป็นนักเดินทางข้ามประเทศ มีขอบฟ้านำทางอยู่เบื้องหน้าไปตามเมืองของเจระ โจฬะ ปัณฑัย มาลียา (Maleya) มคธ เปอร์เซีย เนปาล เราช่วยเติมเต็มคลังของกษัตริย์ทั้งเพชรพลอยและอาวุธ บางส่วนให้เป็นของขวัญแก่บัณฑิตและมุนี ร่มขาวของกษัตริย์เป็นท้องฟ้าปกคลุม มหาสมุทรทรงพลังเป็นคูขอบ พระอินทร์เสมือนองครักษ์ใกล้มือ พระวรุณคอยรับภาระให้พวกเรา ท้าวกุเวรเป็นเหรัญญิก นพเคราะห์คือสายเข็มขัด ประดับด้วยพระราหูเป็นพู่ห้อย พระเกตุเป็นกริชคู่มือ สุริยันจันทราคอยระวังหลัง เทพทั้งสามสิบเอ็ดระวังเหตุการณ์ พ่อค้าประหนึ่งกุญชรพุ่งเข้าประหัตประหาร เหมือนโคหยัดยืนเตรียมพิฆาตเข่นฆ่า ราวกับงูยามพ่นพิษ เฉกเช่นราชสีห์กระโจนขบ เจ้าปัญญาดังพระพฤหัสบดี เป็นดินดีให้ประโยชน์ขององค์พระนารายณ์ สมบูรณ์แบบด้วยสาธกโวหารเหมือนนารทฤาษี อัคคีกระชับแน่นไม่เคยพลาดดุจดั่งความตาย เย้ยหยันเชิดหน้ากล้าสู้โรคระบาดไม่ค้ามเกรงโทสาพญาเสือ คว้าจับอาทิตย์-จันทร์มาสู่โลก กล้าเอ่ยถึงนัยเนตรเบื้องหน้าพระอิศวร สดับเสียงคำรณสรวลของพรหมา ต้านความกราดเกรี้ยวของภควดี *เรา-พ่อค้าผู้ไม่เคยปราชัย* ทั้งหมดที่กล่าวมานี้จงบังเกิดแด่สวามีทั้ง ๕๐๐ แห่งไอยาโวเล ขอให้ท่านทั้งหลายจงมั่งคั่งและโชคดี [Nilakanta Sastri, K.A., “A Tamil Merchant Guild in Sumatra.”]

ในขณะที่สถาบันเศรณีเป็นองค์กรของพ่อค้าและช่างฝีมือ ที่มีบทบาทในท้องถิ่นทั้งระดับหมู่บ้านและเมืองนั้น ในช่วงประมาณคริสต์ศตวรรษที่ ๗ องค์กรที่เป็นสถาบันอีกประเภทหนึ่งที่เข้าไปมีบทบาทร่วมกับเศรณี เสมือนนายทุนใหญ่ในธุรกิจการค้าของสังคมคือวัดหรือศาสนสถานของ *ลัทธิภักดี* หรือภักติในศาสนาฮินดูใหม่ ควบคู่ไปกับการแพร่ของลัทธินี้คือการที่ชนชั้นสูงหรือชนชั้นปกครองนิยมสร้างวัดประจำตนขนาดใหญ่ โดยเฉพาะราชวงศ์และสตรีชั้นสูง ราชินี เจ้าหญิง เป็นต้น มักอุทิศที่ดินเพื่อการเกษตรและทุนทรัพย์สำหรับทำนุบำรุงศาสนสถานเหล่านี้ วัดขนาดใหญ่กลายเป็นศูนย์กลางของชีวิตสังคมระดับเมืองในหมู่ชนชั้นสูง ฉะนั้นวัดจึงไม่ใช่เป็นเพียงสถาบันทางศาสนา แต่เป็นสถาบันทางโลกด้วย ในขณะที่ยังเป็นคลังของทรัพยากรหลากหลายชนิดทางเศรษฐกิจ วัดกลายเป็นแบบแผนทางด้านการเติบโตของสังคมระดับเมืองในแดนทมิฬและอินเดียตอนใต้ ขยายตัวพร้อมกับการค้าและองค์กรทางการค้า เช่น สมาคมพ่อค้า กล่าวคือ เมื่อมีคนอุทิศเงินหรือทองให้วัด บางครั้งสมาคมพ่อค้าหรือองค์กร

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

บริหารในท้องถิ่นจะยืมเงินจำนวนนี้ไปลงทุน ดอกเบี้ยที่ทางวัดได้นี้จะถูกนำไปใช้พื่อการบำรุงรักษาวัด หรือลงทุนในกิจการอื่นต่อไป

ผู้ศึกษาจารึกโจฬะเกี่ยวกับการบริจาคที่ดินให้แก่ศาสนสถานที่ตัญจาวูร์ พบว่าทหารและผู้มั่งคั่งในท้องถิ่นบริจาควัสดุ สิ่งของ และที่ดินจำนวนมากแก่วัด ของบริจาคได้กลายเป็นทุนทางธุรกิจของประชากรในหมู่บ้าน สุดท้ายแล้วพบว่าช่วงคริสต์ศตวรรษที่ ๙-๑๔ (สำรวจจารึก ๓๑๘ หลัก) องค์กรและสมาคมได้บริจาคให้แก่ศาสนสถานเพิ่มมากขึ้นโดยรวม และผู้ที่หยิบยืมทุนจากศาสนสถานไปใช้มากที่สุดก็คือองค์กรหรือสมาคม ไม่ใช่พ่อค้าอิสระ [Mukund, K., 1999: 32-33.]

การศึกษาของนักวิชาการบางท่านพบว่ามีปฏิสัมพันธ์ระหว่าง *นัครัม* (ซึ่งเป็นองค์กรตลาดหรือศูนย์กลางระดับเมืองของหมู่บ้านหรือนาฑูหนึ่งๆ) กับหมู่บ้าน *นัครัม* นี้เชื่อมโยงกับศูนย์กลางการค้าอื่นที่สำคัญ เช่น การชลประทาน และเมืองท่าริมฝั่งทะเล นอกจากนั้น*นัครัม*ยังมีหน้าที่อื่น เช่น รับผิดชอบในการเก็บภาษีการค้า ภาษีที่ดิน *นัครัม*จึงมีสิทธิอำนาจเหนือพื้นที่ทางการเกษตรใกล้เคียงอีกด้วย ซึ่งรัฐของโจฬะก็ยอมรับความเป็นอิสระของอำนาจนี้ในระดับท้องถิ่น แม้จะได้พยายามผนวกองค์กรท้องถิ่นนี้เข้าเป็นส่วนหนึ่งของระบบบริหารก็ตาม [Hall, K.R., 1980.]

ได้มีผู้ตั้งข้อสังเกตเพิ่มเติมว่ารัฐโจฬะในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ ๑๒ ใช้*นัครัม*เป็นตัวแทนสำหรับการสังเคราะห์ทางการเมือง (political synthesis) ควบคู่ไปกับการจัดตั้งหมู่บ้านพราหมณ์เดยา ซึ่งในยุคนี้จำนวนของนัครัมเพิ่มขึ้นปริมาณมาก อีกทั้งยังเชื่อมโยงกับการค้าโพ้นทะเลและการค้าระหว่างภูมิภาค ขณะเดียวกันบรรดาพ่อค้าก็จัดการค้าขายสินค้าเฉพาะอย่างตามความถนัดและเครือข่ายของตน เช่น พ่อค้าขายผ้า พ่อค้าขายน้ำมัน พ่อค้าขายม้า แม้เมื่อรัฐเสื่อมอำนาจลง *นัครัม*ก็ยังสำคัญอยู่โดยร่วมมือกับ *สมาคมจิตราเมลีเปริยานาฑู* มีบทบาทที่โดดเด่นในอินเดียใต้ตลอดช่วงคริสต์ศตวรรษที่ ๑๓ [Champakalakshmi, R., 1987: 34-105.]

อย่างไรก็ตามสมาคมพ่อค้าแห่งอินเดียใต้ยังคงมีบทบาท ความเคลื่อนไหว และการดำเนินงานต่อไปอย่างสืบเนื่องถึงประมาณคริสต์ศตวรรษที่ ๑๘ เมื่อราชวงศ์โจฬะหมดอำนาจทางการเมืองไปแล้ว ในช่วงเวลาตั้งแต่ประมาณคริสต์ศตวรรษที่ ๙-๑๔ นั้น พัฒนาการทางการค้าและเศรษฐกิจของทมิฬโจฬะได้ผ่านเข้าสู่ยุคที่มีองค์กรหรือสถาบันทางการค้ามีบทบาทในการบริหาร การค้ากลายเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจเฉพาะของคนที่ได้ชื่อว่าเป็น “พ่อค้า” ไม่ว่าปัจเจกเหล่านั้นอยู่วรรณะใดของโครงสร้างสังคมอินเดีย เป็นเสมือกลุ่มชนที่มีกิจกรรมอิสระ (ไม่ปรากฏหลักฐานว่าอำนาจรัฐสามารถควบคุมได้โดยตรง) ความเคลื่อนไหวของบรรดา *พ่อค้าอิสระ* ซึ่งเคลื่อนที่ไปตามถิ่นต่างๆ เหล่านี้มีทั้งพ่อค้าต่างชาติและคนท้องถิ่น แผ่ขยายไปกว้างขวางในน่านน้ำมหาสมุทรอินเดียและใกล้เคียง บางแห่งพ่อค้าเหล่านี้ก็ได้ตั้งชุมชนการค้าเฉพาะอยู่ในสังคมของเมืองที่ตนไปค้าขายด้วย ทั้งตามเมืองท่าหรือนครการค้าที่เป็นศูนย์กลางการติดต่อค้าขายรอบมหาสมุทอินเดีย ตามกลุ่มเกาะของน่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และ

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

นครใหญ่ เช่นไซตุนในจีนใต้ พ่อค้าอิสระกลุ่มสำคัญเหล่านี้เช่น พ่อค้ามุสลิม พ่อค้าทมิฬ พ่อค้ากลิงค์-เบงกาลี (หรือที่เราเรียกว่า บังกล่า) เป็นต้น

ยังไม่ได้มีการศึกษากันอย่างจริงจังถึงบทบาทของพ่อค้าอิสระซึ่งค้าขายโดยลำพังตน เคลื่อนที่จากแหล่งหนึ่งไปอีกแห่งหนึ่งโดยทุนส่วนตน มิได้ร่วมบริหารกับสมาคมพ่อค้าหรือองค์กรใดองค์กรหนึ่งโดยเฉพาะ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาทของปัจเจกพ่อค้าในการขยายการค้าสู่ทะเลเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ตามตำนานนิทานในท้องถิ่นของสังคมริมทะเลแถบดังกล่าว มักกล่าวถึงพราหมณ์ผู้รู้เข้าไปตั้งรกรากสืบเชื้อสาย บ้างก็เป็นกษัตริย์ บ้างก็เป็นพราหมณ์ประจำราชสำนัก แต่ยังไม่มีที่กล่าวถึงพ่อค้า ยกเว้น *ฮิกายัต ฮังตัวห์* (Hikayat Hang Tuah) ซึ่งกล่าวว่ามีกษัตริย์ผู้หนึ่งอยู่ในสวรรค์ของพระอินทร์ อาณาจักรของพระองค์กว้างใหญ่ไพศาลไม่มีใครเทียบได้ พระองค์ได้รับความเกื้อหนุนจากราชวงศ์อื่น ขุนนาง และพ่อค้า ขณะที่บทบาทการขยายตัวด้านการค้าทางทะเลของทมิฬจากอินเดียใต้ที่ปรากฏชัดในประวัติศาสตร์ เป็นเรื่องการร่วมมือระหว่างรัฐและสมาคมพ่อค้าอย่างชัดเจน

โดยรวมแล้วองค์กรบริหารของสมาคมพ่อค้ามีโอกาสที่จะร่วมมือกับทั้งชนชั้นสูง อำนาจรัฐ และสมาคมอื่นซึ่งเกิดขึ้นร่วมยุคกัน เช่น สมาคมชาวนา และองค์กรบริหารของวัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัดหรือศาสนสถานขนาดใหญ่ ซึ่งเป็นศูนย์กลางของสังคมระดับเมือง ฉะนั้นในยุคที่โจฬะแผ่อำนาจทั้งทางการเมืองและการค้า ช่วงเวลาประมาณคริสต์ศตวรรษที่ ๙-๑๓ ได้ส่งผลต่อการค้ามหาสมุทรอินเดียอย่างมาก เราเริ่มเห็นกลุ่มผู้ประกอบการค้าและธุรกิจหลากหลายประเภทชัดเจนขึ้นกว่าครั้งบรรพกาล บทบาทของทั้งสมาคมพ่อค้าและพ่อค้าอิสระซึ่งเดินทางค้าขายไปตามถิ่นต่างๆ ทั้งภาคพื้นทวีปและข้ามสมุทรได้เปลี่ยนโฉมหน้าการค้ามหาสมุทรอินเดีย โดยที่กลุ่มผู้ประกอบการและแหล่งทุนทำธุรกิจอยู่ในสังคมของอินเดียเอง พ่อค้าสามารถกำหนดทิศทางการค้าและนโยบายทางธุรกิจของตน การค้ากลายเป็นอาชีพที่มิใช่เพียงถูกกำหนดโดยวรรณะ แต่ผู้ค้าผู้ขายต้องฝึกหัดเรียนรู้ สั่งสมประสบการณ์และความชำนาญ ในขณะที่ช่วงเวลาหนึ่งสมาคมพ่อค้าสามารถบุกเบิกการค้าสู่ต่างแดน พ่อค้าอิสระก็มีบทบาทไม่น้อยกว่ากัน ปรากฏว่าการเกิดพ่อค้าอิสระรวมกลุ่มกันอยู่เป็นชุมชนหลายกลุ่ม ทั้งที่เป็นพ่อค้าพื้นถิ่นและชนชาติอื่น บทบาทของพ่อค้าอิสระจึงเข้ามามีอิทธิพลอย่างมากในมหาสมุทรอินเดีย ทั้งช่วงเวลานี้และเวลาต่อไป ดังจะเห็นได้จากบทบาทของกลุ่มพ่อค้ามุสลิม เป็นต้น

๑. กำเนิดและพัฒนาการของสมาคมพ่อค้า

การขยายตัวของการค้าชายฝั่ง ตลอดจนการเกิดเมืองท่าค้าขายสำคัญเป็นนครขนาดใหญ่ริมฝั่งทะเลหรือบนเส้นทางค้า พร้อมกับที่มีการขยายการผลิตด้านเกษตรกรรม บุกเบิกที่ทำกินบริเวณลุ่มน้ำใหญ่ เฉพาะอย่างยิ่งบริเวณลุ่มน้ำฆาเวรีของโจฬะ นอกจากนำไปสู่การเติบโตของ “ไวศยวรรณะ” ให้ประกอบด้วยคนต่างชั้นต่างกลุ่มและอาชีพเกิดขึ้นหลากหลาย รวมเป็นกลุ่มพ่อค้าและช่างฝีมือนับเนื่องอยู่ในไวศยวรรณะ บรรดาพ่อค้าผู้ประกอบการเหล่านี้ได้รวมกันเป็นสมาคมพ่อค้าที่เรียกว่า “เศรณี” ซึ่ง

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ในที่สุดแล้วได้แยกออกเป็นสมาคมพ่อค้าช่างฝีมือและผู้ชำนาญเฉพาะ กล่าวได้ว่าเศรณีคือผลิตผลจากสังคมระดับเมือง เพราะจะเห็นได้ว่าสมาคมมักเกิดขึ้นที่นัครัมหรือปัฏนัม

เป็นที่น่าสังเกตว่าลักษณะการบริหารและการลงทุนของสมาคมนั้นมีลักษณะข้ามวรรณะ เพราะบรรดาสมาชิกของสมาคมไม่ได้จำกัดวงอยู่เฉพาะพ่อค้า ผู้ประกอบการ และผู้ลงทุนเท่านั้น แต่มีทั้งกษัตริย์ พราหมณ์ ช่างฝีมือ พ่อค้ามั่งคั่ง (และหรืออาจรวมทั้งชาวนามั่งคั่งด้วย) *ลักษณะข้ามวรรณะ* ของสมาคมพ่อค้าดังกล่าวนี้เองที่เปิดโอกาสให้สมาคมสามารถบริหารกิจการของตนควบคู่ไปกับอำนาจของรัฐและกำลังทหาร ซึ่งเห็นชัดเมื่อมีการขยายอำนาจและการค้าออกสู่ต่างแดน อาทิเช่น สมาคมการค้ามณีครามกับกองทหารทมิฬที่ (ตะกั่วป่า) บนดินแดนคาบสมุทรมลายู หรือบทบาทของสมาคมในการยึดครองศรีลังกา เป็นต้น

กำเนิดและพัฒนาการสมาคมการค้าที่โดดเด่น ๒ สมาคมคือ *มณีคราม*และ*ไอยาโวเล* ต่างมีเครือข่ายการค้าติดต่อกับบริเวณคาบสมุทรทางใต้และอาณาบริเวณอื่น ได้แก่ เอเชียตะวันตก และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในอินเดียนั้นครอบคลุมอาณาบริเวณที่ปัจจุบันคือ รัฐกรณาฏกะ ทมิฬนาฑู อานธร-ประเทศตอนใต้ และบริเวณแนวยาวของฝั่งโคโรมันเดล บางยุคสมัยสามารถแผ่อิทธิพลไปถึงเกรละ และฝั่งทะเลด้านตะวันตกของอินเดีย ในอาณาบริเวณทั้งหมดมีผู้ตั้งถิ่นฐานส่วนใหญ่เป็นผู้ใช้ภาษาทมิฬ

สมาคมพ่อค้ามณีคราม นั้นค่อนข้างผูกพันกิจการอยู่กับอำนาจของทมิฬโดยตรง เมื่อหมดอำนาจของพวกทมิฬในคริสต์ศตวรรษที่ ๑๔ สมาคมนี้ก็สลายตัวลง ส่วน *สมาคมพ่อค้าไอยาโวเล* ซึ่งถือกำเนิดในถิ่นของคนพื้นเมืองราชวงศ์ราชตระกูฏและราชวงศ์อื่นๆ ในบริเวณของผู้ใช้ภาษากานนาฑะนั้นดำรงอยู่นานกว่า และมีบทบาทเคลื่อนไหวทางการค้าสืบต่อจนถึงสมัยจักรวรรดิวิชัยนครในคริสต์ศตวรรษที่ ๑๕

ขอบข่ายอันกว้างขวางของการค้าและประเภทของสินค้าซึ่งจำแนกได้หลากหลาย ทำให้เห็นได้ชัดเจนว่าการค้าในยุครุ่งโรจน์ของราชวงศ์โจฬะนี้ พ่อค้าทมิฬมิใช่เป็นเพียงคนกลางที่นำสินค้ามาขายให้พ่อค้าจากต่างประเทศดังสมัยก่อน แต่กลับเป็นผู้ประกอบการค้าและผู้ลงทุนธุรกิจเสียเองด้วย ดังเห็นได้ว่า หลักฐานสมัยหลังเมื่อการค้าทางทะเลขยายเครือข่ายถึงจีนตอนใต้ จึงปรากฏชุมชนพ่อค้าผู้ประกอบการจากอินเดียอยู่ ณ เมืองไซตุน เป็นต้น

สมาคมพ่อค้าทางฝั่งโคโรมันเดลใต้และในลุ่มน้ำฆาเวรี อันเป็นนิวเคลียสของจักรวรรดิโจฬะหรือที่เรียกว่า “เศรณี” มิได้เกิดอย่างเลื่อนลอย แต่มีที่มาสัมพันธ์กับการขยายตัวของวัฒนธรรมทางวัตถุและการเติบโตของสังคมระดับเมือง ซึ่งเกิดขึ้นตามเมืองการค้าและหรือนครการค้า ซึ่งเป็นทั้งเมืองท่าค้าขายและเอมโพเรียมชายฝั่งทะเลและดินแดนส่วนในของทวีปอินเดีย พัฒนาการความเจริญด้านเทคโนโลยีโลหการ เช่น การผลิตเครื่องมือเครื่องใช้เหล็ก วัตถุจากทองแดง การผลิตเครื่องปั้นดินเผา ลูกปัด และวัตถุสินค้าอื่น เอื้อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในสังคมระดับเมืองทั้งสิ้น กิจกรรมทางเศรษฐกิจด้านการผลิตที่

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

หลากหลายทำให้การค้าขยายตัวมากกว่าการแลกเปลี่ยนระดับท้องถิ่นเข้าสู่ตลาดของภูมิภาคและนานาชาติ ในสมัยปัลลวะ-โจฬะนั้นมีการขยายการตั้งถิ่นฐานในลุ่มน้ำฆาเวรีอย่างมาก จนกระทั่งรัฐต้องจัดการบริหารหมู่บ้านให้รวมกันเป็น “นาฑู”

โดยทั่วไปแล้วสังคมทมิฬเป็นสังคมเกษตรกรรม แรงงานส่วนใหญ่เป็นชาวนา นายพราน นักล่าประมง พวกเลี้ยงสัตว์ ซึ่งเสริมชาวนาด้วยผลผลิตของตนอีกส่วนหนึ่ง การอุตสาหกรรมและการผลิตด้านนี้อยู่ในวงจำกัด เช่น การทำล้อเหล็ก รถทำด้วยไม้ อาวุธ เรือ ด้านการก่อสร้างเช่น ศาสนสถาน ปั่นด้าย ทอผ้า ผลิตเกลือ แต่พัฒนาการทางเทคโนโลยีอันจะนำไปสู่การผลิตอุตสาหกรรมก็ใช่ว่าจะไม่มีเสียเลย

ทางด้านเกษตรกรรมนั้น คนรวยในสังคมเกษตรมักวัดกันด้วยจำนวนปศุสัตว์ จำนวนไถในครอบครอง และยังคงถือว่าอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพของชนมีสถานภาพ อย่างไรก็ตามหมู่บ้านซึ่งเกิดขึ้นนั้นไม่ใช่หมู่บ้านของชาวนาเสียทั้งหมด ที่ดินยังคงเป็นของกษัตริย์ที่จะยกให้เป็นหมู่บ้านพราหมณ์ที่เรียกว่า พราหมณ์เดยาก็ได้ หรือเป็นหมู่บ้าน “เทวะทาน” คืออุทิศให้ศาสนาก็ได้ แต่หมู่บ้านทั้งสองแบบเมื่อเกิดขึ้นแล้วนับว่าเป็นผลต่อการบุกเบิกและขยายตัวของชุมชนอย่างมาก การขยายอาชีพและช่างฝีมือก็มากขึ้นด้วย

ดังได้กล่าวมาแล้วในบทต้นว่า การค้านั้นมีมาตั้งแต่สังคมยุคแรกเริ่ม การค้าชายฝั่งเป็นส่วนหนึ่งของการดำรงชีวิต และขยายเป็นการค้าข้ามวัฒนธรรมกับดินแดนอื่น การแผ่ขยายของการค้าทั้งภาคพื้นทวีปและมหาสมุทรจึงกลายเป็นส่วนสำคัญของสังคมเกษตรกรรมในแดนทมิฬกัม การค้าจากแหล่งผลิตถึงมือผู้บริโภคส่วนใหญ่ยังใช้วิธีการแลกเปลี่ยน แม้การผลิตด้านอุตสาหกรรมอยู่ในวงจำกัด แต่ก็เอื้อต่อการค้า อุตสาหกรรมที่สำคัญ ได้แก่ อุตสาหกรรมสิ่งทอซึ่งช่วยเสริมเกษตรกรรมของหมู่บ้าน สมัยโบราณการผลิตฝ้ายที่อุไรยูร์และมะฑุไรก็ขึ้นชื่อเช่นเดียวกับปัจจุบัน *มณีเมฆาลัย* กล่าวว่า พวกคนงานเต็มท้องถนน ร่วมมือกันทำงานกับพวกช่างฝีมือท้องถิ่น นอกจากนี้มีการผลิตอื่น เช่น ผ้าไหม ถักเชือก ฝักดาบหนัง เครื่องประดับ ตะกร้าหวาย เครื่องปั้นดินเผา นอกจากนี้ความนิยมสร้างศาสนสถานขนาดใหญ่นำไปสู่อุตสาหกรรมด้านอื่นที่เกี่ยวกับสถาปัตยกรรม ประติมากรรม นั่นคือเหล็ก พัฒนาการของอุตสาหกรรมและงานฝีมือสัมพันธ์กับองค์ประกอบของกลุ่มคนในไวศยวรรณะทำให้รวมผู้คนที่มีอาชีพหลากหลายขึ้น แม้แต่คนงานต่างชาติหรือจากพื้นที่อื่นก็ได้รับการว่าจ้างให้มาอยู่ตามเมืองการค้าสำคัญร่วมผลิตสินค้าอันมีชื่อ อาทิ สิ่งทอจากอุไรยูร์และมะฑุไร ผ้าปัก ผ้าย้อมสี ช่างเย็บตัดผ้าและเครื่องหนัง งานประดิษฐ์จากหอยสังข์และงาช้าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งกำไล (bangles) ล้วนกลายเป็นสินค้าขึ้นชื่อจากแดนทมิฬ นอกเหนือจากนี้แล้วยังบุกเบิกส่งเสริมอุตสาหกรรมทั้งหนักและเบา เช่น การต่อเรือ การทำเกลือ อัญมณี และงานไม้ด้วย

การเติบโตของสังคมระดับเมืองเกิดขึ้นแล้วตามนครและมหาชนบทในอินเดียตั้งแต่ก่อนสมัยราชวงศ์โจฬะเรืองอำนาจ วัฒนธรรมทางวัตถุซึ่งเห็นชัดเจนจากสิ่งก่อสร้างในศิลปะและสถาปัตยกรรม

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

เป็นต้น รวมทั้งเครื่องมือเครื่องใช้ในชีวิตประจำวันและเครื่องปั้นดินเผาประเภทต่างๆ นานาชนิด เหล่านี้เป็นตัวแทนของพัฒนาการด้านเทคโนโลยีอันก้าวหน้าและจำนวนของผู้คนแรงงานซึ่งประกอบอาชีพอยู่ในวงการเหล่านี้ ในยุคของโจฬะอุตสาหกรรมการผลิตด้านโลหะกรรมค่อนข้างเจริญก้าวหน้า มีหลักฐานลายลักษณ์อักษรบรรยายถึงผู้คนมั่งคั่ง ประติมากรรมโลหะ เครื่องมือเครื่องใช้ทำด้วยโลหะ ณ *ศาสน-สถานพฤหัสดิศวรที่ตัญจาวูร์* (สร้างโดยราชราชาในคริสต์ศตวรรษที่ ๑๑) เป็นหลักฐานที่ดีด้านศิลปะการผสมโลหะเพื่อทำอัลลอยด์แล้วนำไปหล่อขึ้นรูป ถือเป็นศิลปกรรมซึ่งแสดงฝีมือขั้นสูงสุด นอกจากนี้แหล่งอุตสาหกรรมที่โปดุกไกและอลากันคุลัมอันกล่าวมาแล้ว ย่อมสะท้อนถึงพลังการผลิตด้านอุตสาหกรรมเป็นอย่างดี

*ศาสนสถาน*ในแผ่นดินทมิฬนั้นมีบทบาททางด้านเศรษฐกิจอยู่มาก และเป็นสถาบันทางสังคมด้วยนอกเหนือจากการเป็นเพียงสถาบันศาสนาและความเชื่อเท่านั้น ลัทธิยกษัตริย์ขึ้นเป็นเทพทำให้การสร้างศาสนสถานเป็นสิ่งซึ่งกษัตริย์ต้องทำ ขณะเดียวกันศาสนสถานเสร็จแล้วก็จะให้ประโยชน์ทางสังคม-เศรษฐกิจ ปลายสมัยปัลลวะและต้นสมัยโจฬะ สมาคมและหรือองค์กรที่บริหารศาสนสถานกลายเป็นศูนย์กลางของกิจกรรมทางสังคม เช่น เป็นนายธนาคาร เป็นเจ้าของทรัพย์สินซึ่งไม่ต้องเสียภาษี วัดใหญ่ดังเช่น วัดศรีรังคัม (Srirangam) มีองค์กรการบริหารขนาดใหญ่พร้อมเจ้าหน้าที่มากมาย เป็นศูนย์กลางของการผลิตด้านอุตสาหกรรม ช่างปูน ช่างไม้ ช่างอัญมณี ช่างประติมากรรม ช่างหิน เหล็ก สิ่งทอ และอื่นๆ ยังเป็นแหล่งว่าจ้างแรงงานจากทางหมู่บ้านอีกด้วย

การติดต่อค้าขายกับนานาชาติทำให้เมืองของพวกทมิฬหลายเมืองกลายเป็นนครขนาดใหญ่ มีย่านของชนต่างชาติอยู่อาศัย เกิดเป็นชุมชนพ่อค้าต่างชาติ รวมอยู่กับพ่อค้าชนพื้นเมืองเอง อาชีพของชนพื้นเมืองก็หลากหลายขึ้น โดยเฉพาะพวก*ช่างฝีมือ* ดังเช่นที่ชุมชนพ่อค้าเมืองอะริกะเมฑุทำภาชนะเลียนแบบกรีก-โรมัน ผลิตลูกปัดแก้ว เครื่องประดับ และผลิตภาชนะเครื่องปั้นดินเผาแบบ “rouletted ware” จำนวนมาก พบภาชนะแบบนี้ในพื้นที่หลายแห่ง แสดงว่าปริมาณการผลิตนั้นเป็นไปเพื่อการค้า เนื่องจากเป็นสินค้าซึ่งได้รับความนิยมในหลายชุมชน ตามเมืองหรือนครขนาดใหญ่บริเวณตอนเหนือและใต้ของอินเดียจึงมีพ่อค้าและช่างฝีมือเพิ่มจำนวนมากมาย เอกสารทางพุทธศาสนา เช่น *มิลินท-ปัญหา* และ *มหาวัสตุ* จำแนกอาชีพต่างๆ ถึง ๗๕ ชนิดด้วยกัน *อรรถศาสตร์* ได้กล่าวถึงการรวมตัวของผู้ประกอบอาชีพเหล่านี้เป็นสมาคม (guild) เช่น สมาคมช่างปั้นหม้อ ช่างโลหะ ช่างทอ ช่างทอง ช่างทำลูกปัดและแก้ว แกะสลักงาช้าง และช่างไม้ เป็นต้น

วัฒนธรรมของสังคมเมืองทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของคนในเมืองแตกต่างไปจากชนบท ความมั่งคั่งของชุมชนพ่อค้านั้นเห็นได้จากรายการบริจาคต่อสถาบันทางศาสนา ปรากฏว่าพุทธศาสนาและศาสนาเชนได้รับการอุดหนุนจากพ่อค้าทั้งในท้องถิ่นและพ่อค้าที่ผ่านทางจำนวนมาก ชีวิตความเป็นอยู่ของพ่อค้าที่ร่ำรวยแม้แต่เมืองที่โดดเด่นจนเป็นที่กล่าวขวัญถึงก็ปรากฏอยู่ในวรรณคดีของยุค คนกลุ่ม

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ใหม่ในเมืองมีลักษณะข้ามวรรณะ เช่น ไม่ได้จำกัดอยู่ในวรรณะไวศยะเท่านั้น แต่ผู้ประกอบการ ผู้ลงทุนอาจเป็นได้ทั้งกษัตริย์ พราหมณ์ และผู้มีอาชีพอื่นซึ่งสามารถเป็นผู้ร่วมลงทุนในการประกอบอาชีพได้ในเมือง และอาจขยายเครือข่ายการค้าออกไปกว้างขวาง สมาคมพ่อค้าหรือ*สถาบันเศรณี* (Sreni) (คำนี้ถ้าแปลอย่างง่ายๆ เทียบจากภาษาตะวันตกก็คือ *สมาคมพ่อค้า* หรือกิลด์ -guild แต่ความหมายนั้นไม่เหมือนกันเสียเลยทีเดียว) เศรณีเป็นองค์กรหรือสถาบันที่รวมผู้ประกอบอาชีพอย่างเดียวกันไว้ด้วยกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งพ่อค้าและช่างฝีมือ การเกิดเศรณีนับเป็นปรากฏการณ์ที่สำคัญของสังคมเมือง เป็นสถาบันทางสังคมที่เกิดขึ้นใหม่เพื่อปกป้องรักษาผลประโยชน์ของคนเมืองโดยเฉพาะ สถาบันนี้ครอบคลุมกิจกรรมของบุคคลหลายกลุ่มในเมือง ทำหน้าที่แทนองค์กรอีกหลายองค์กร เช่น ธนาคารให้กู้ยืมเงิน การลงทุน หรือแม้แต่การมีสิทธิ์มีเสียงในปัญหาสังคมอันกระทบต่อปัจเจกบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ในบางกรณีจึงมีมาตรการทางสังคมเหนือกว่าระบบวรรณะ [Thapar, R., 2003: 248-249.]

พ่อค้านั้นโดยทั่วไปนับเนื่องอยู่ในไวศยวรรณะ ในอินเดียตอนใต้นั้นมีการจำแนกความแตกต่างระหว่างพ่อค้าในท้องถิ่นเป็น “ซวาเดสิ” (Svadeshi) ส่วนพ่อค้านานาชาติหรือพ่อค้าติดต่อค้าขายกับต่างประเทศเรียก “นานาเดสิ” (nanadesi) พ่อค้าเหล่านี้จะตั้งถิ่นฐานอยู่ในย่านของตนเรียกว่า *นัครัม* คือศูนย์กลางของหมู่บ้านที่เกิดเป็นตลาดนั่นเอง นัครัมมักเติบโตเป็นศูนย์กลางของสังคมระดับเมือง แต่ละนัครัมมีองค์กรบริหารระดับท้องถิ่นและค่อนข้างมีอำนาจในตัวเอง ตามเมืองท่าใหญ่หรือนครใหญ่ที่เรียกว่า *ปัฏนะ* หรือ *ปัฏนัม* ก็มีองค์กรบริหารของตนเองเช่นกัน เพียงแต่ว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐเข้ามามีส่วนควบคุมมากกว่า

สมาชิกของนัครัมและปัฏนัมรวมตัวกันเป็นสมาคม บริหารธุรกิจการค้า และรวมกลุ่มสมาชิกที่ประกอบอาชีพด้วยความชำนาญแบบเดียวกันเป็นสมาคมพ่อค้าที่เรียกว่า *เศรณี* ซึ่งมีทั้งสมาคมพ่อค้าและสมาคมของผู้ประกอบวิชาชีพ (และหรือผู้ชำนาญการต่างๆ) ไม่ว่าอำนาจรัฐพยายามควบคุมหมู่บ้านเข้มแข็งปานใด แต่การเติบโตของหมู่บ้านในช่องทางการค้านั้นค่อนข้างเป็น “อิสระ” (จากอำนาจรัฐ) จะเห็นได้ว่าสมาคมพ่อค้า (การค้า) และสมาคมช่างฝีมือ เป็นปรากฏการณ์สามัญมากในอินเดียใต้สมัยโบราณ เมืองหลายๆ เมืองโดยเฉพาะเมืองที่ตั้งอยู่ในอาณาบริเวณที่เป็นสังคมระดับเมือง มักตกอยู่ใต้การบริหารของเศรณี

เป็นที่น่าสังเกตด้วยว่าบรรดาสมาคมพ่อค้าและวิชาชีพโดยเฉพาะอย่างยิ่งสมาคมที่มีอิทธิพลมาก คือ *ไอยาโวเล* และ *มณีคราม*[*] ล้วนมีรากฐานอยู่ในระบบเศรษฐกิจการเกษตรของหมู่บ้านมาก่อนแต่เริ่มต้น เพราะสมาคมประกอบด้วยสมาชิกข้ามวรรณะต่างๆ ดังกล่าวมาแล้ว อีกทั้งยังปรากฏด้วยว่า

---

* อายุการดำเนินงานของสมาคมเหล่านี้จากจารึกจะอยู่ในช่วงเวลาที่เข้มข้นมาก ประมาณตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ ๗, ๘-คริสต์ศตวรรษที่ ๑๗ คือ ก่อนและหลังการมีอำนาจของราชวงศ์โจฬะ แสดงว่าสมาคมการค้าเหล่านี้ค่อนข้างมีอิทธิพลและเป็นอิสระจากอำนาจรัฐ

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ความเข้มแข็งของหมู่บ้านในสมัยการขยายอำนาจของโจฬะในลุ่มน้ำฆาเวรีนั้นมีอยู่สูง นอกจากองค์กรบริหารของหมู่บ้านอันปรากฏชื่อ “อูร์” และ “สภา” “นัครัม” แล้ว ชาวนาก็ยังมีการรวมตัวเป็นสมาคมอีกด้วยโดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวนาร่ำรวย แม้ชาวนาหรือเกษตรกรที่รวมตัวกันน่าจะเป็นกลุ่มที่อยู่ในวรรณะศูทร มีฐานะและสถานภาพต่ำกว่ากลุ่มอื่นในโครงสร้างสังคมทมิฬ แต่ “เวลาลา” คือชาวนาร่ำรวยสามารถรวมตัวกันเป็นสมาคม มีสภาบริหารเรียกว่า *สภาจิตราเมลิ*[*] (Chitrameli assembly) นอกจากชาวนามั่งคั่งแล้วพ่อค้าเป็นสมาชิกซึ่งโดดเด่นและมีอิทธิพลมากในที่ประชุมสมาคมนี้ [ดูประกอบ Mahalingam, T.V., 1955.; Venkatarama Ayyar, K.R., 1947.; Subrahmanya A., 1954-1955.]

กิจกรรมของสมาคมพ่อค้ามณีครามครอบคลุมตลอดทั่วทั้งภูมิภาคอินเดียฝ่ายใต้ เลยไปถึงการค้าโพ้นทะเลด้วย ดังได้พบจารึกทมิฬทางภาคใต้ของประเทศไทย รู้จักกันในชื่อทั่วไปว่า *จารึกตะกั่วป่า* มีนัยถึง (ชุมชน) การสร้างสาธารณูปโภค กองทหาร และศาสนสถาน

บรรดาสมาคมพ่อค้าเหล่านี้ต่างมีกำลังกองทัพคุ้มครองสินค้าทรัพย์สินของตน อีกทั้งบางครั้งสมาคมร่วมกันดำเนินงานทำให้เกิดการผูกขาดและสิทธิพิเศษตกอยู่แก่ฝ่ายตน ดังเช่น *สมาคมจิตติราเมลิเปริยานาฑู* เน้นที่การผลิต ส่วน *สมาคมนานาเดสิ* เน้นที่การส่งออก ทั้งสองสมาคมร่วมกันดำเนินงานปิดหนทางสมาคมอื่นซึ่งไม่มีกำลังเท่า สมาคมพ่อค้าตามเมืองต่างๆ มักบริจาคที่ดิน เงินทอง สิ่งของ อาหาร ผู้คน ปศุสัตว์ ให้แก่ศาสนสถาน พร้อมกันก็ส่งเสริมให้เกิดชุมชนที่นั้น ทำนุบำรุงถนนหนทาง จัดการเรื่องน้ำ ขุดบ่อ ขุดสระ หรือบางทีมีบทบาทในการตัดสินคดีพิพาทต่างๆ ของชุมชน การค้าจึงขยายตัวไปตามเครือข่ายของศาสนสถานอันเกิดขึ้นบนเส้นทางค้า [Mahalingam, T.V., 1955.]

นอกจากสมาคมพ่อค้าอินเดียใต้จะประกอบด้วยคนจากหลากกลุ่มภาษาแล้ว เมื่อพินิจดูบรรดาสินค้าโภคภัณฑ์ต่างๆ ซึ่ง *สมาคมมณีคราม* และ *สมาคมไอยาโวเล* ดำเนินกิจการ จะเห็นได้ว่ามิใช่มีแต่สินค้าประเภทฟุ่มเฟือยทั้งหมด แต่มีสินค้าเพื่อสนองความต้องการพื้นฐาน เช่น อาหารและเครื่องนุ่งห่มด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เป็นสินค้าในระดับภูมิภาค แต่กิจกรรมของทั้งสองสมาคมกลับสะท้อนภาพของการค้าทางไกลที่เข้มข้น ทั้งทางบกและทางทะเล ข้ามพรมแดนยุโรป-เอเชีย โดยเฉพาะอย่างยิ่งสินค้าจีนถูกส่งไปไกลถึงยุโรปทั้งโดยทางบกและทางทะเล ไม่นับรวมที่ส่งไปค้าขายกันในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และเอเชียใต้ พวกเครื่องหอมจากเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้นถูกส่งเข้าตลาดในแอฟริกาเหนือ ผลิตภัณฑ์จากเอเชียใต้และวัตถุดิบขายกันอยู่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และเอเชียตะวันตก นอกจากนั้นผลิตภัณฑ์ต่างๆ จำพวกสิ่งทอและเหล็ก ก็ทวีความสำคัญและเป็นที่ต้องการมากขึ้น สินค้าในกลุ่มนี้ เช่น สีย้อม ผลิตภัณฑ์สิ่งทอ ปศุสัตว์ เครื่องเทศ พืชซึ่งใช้เป็นยา เป็นสินค้าที่ต้องการทั้งในและนอกอินเดีย [Abraham, M., 1988: 7.]

---

[*] “เมลิ” ในภาษาทมิฬหมายถึง จานไถ หรือใบมีดคันไถ สมาคมของผู้อยู่ในกิจการด้านการเกษตรอันมีอิทธิพลมากชื่อ “จิตราเมลิ เปริยะนาฑู” (Chittirameli Periyanadu) กษัตริย์สร้างตนเป็นองค์อุปถัมภ์ของสมาคมเหล่านี้ด้วย)

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

กิจการของทั้งสองสมาคมพ่อค้าเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ว่าบริเวณการค้าอันกว้างขวางของมหาสมุทรอินเดีย จากยุโรป-แอฟริกา-เอเชีย พ่อค้าแห่งมหาสมุทรอินเดียมิใช่เป็นเพียงตัวกลาง (intermediaries) ในการค้า แต่เป็นผู้ประกอบการเองด้วย (สภาวะนี้เองที่สัมพันธ์กับการเติบโตของไวศยวรรณะในอินเดีย) สมาคมไอยาโวเลนั้นเน้นการติดต่อค้าขายทางด้านตะวันตก ส่วนสมาคมมณีครามเน้นการติดต่อค้าขายทางด้านตะวันออกและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ขณะเดียวกันปริมาณของสินค้าอันหลากหลายซึ่งสมาคมพ่อค้าทำธุรกิจค้าขายแลกเปลี่ยนเห็นได้ชัดว่าไม่ใช่ของหายากหรือของฟุ่มเฟือยสำหรับคนชั้นสูงเท่านั้น แต่การค้าขายเป็นเศรษฐกิจของคนทุกลำดับชั้นในสังคม และขยายตลาดค้าไปได้กว้างขวาง

มีข้อกังขาอยู่บ้างว่าพ่อค้าสมาชิกของสมาคมซึ่งเป็นฮินดูนั้นอาจค้าขายกว้างขวางแต่เฉพาะทางบกเท่านั้น เพราะการไปทางทะเลขัดกับความเห็นของพราหมณ์ที่ว่าเป็นการกระทำอันไม่บริสุทธิ์สะอาด ข้อความบางตอนใน*จารึกโมตุปัลลิ* (Motupalli Inscription-ค.ศ. ๑๒๔๔) ว่าการเดินทางทะเลมีผลต่อจิตวิญญาณด้วยว่าทะเลย่อมทำให้จิตวิญญาณแปดเปื้อน นักวิชาการบางท่านจึงลงความเห็นว่าการค้าทางทะเลน่าจะอยู่ในมือของพ่อค้าต่างชาติที่ไม่ใช่ฮินดู [Nilakanta Sastri, K.A., 1934.] อันที่จริงพ่อค้าและพราหมณ์ชาวฮินดูก็ได้เดินทางสู่น่านน้ำนอกฝั่งอินเดียมานานแล้ว ดังที่ปรากฏในบันทึกจีนเรื่องพราหมณ์ฮินดูในชุมชนบ้านเมืองบนคาบสมุทรมลายู ตลอดจนบรรดาชาดกในพุทธศาสนา (ตามอ้างมาแล้ว) ก็กล่าวถึงการเดินทางของชาวฮินดูไปในเรือข้ามสมุทรด้วย บรรดาสงฆ์จีนนักแสวงบุญที่เดินทางโดยเรือข้ามสมุทรก็กกล่าวถึงเรื่องนี้ด้วยเช่นกัน

จารึกโมตุปัลลิ สมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๑๓-๑๔ และหลักฐานการค้าขายของบรรดา “สวามีทั้งห้าร้อย” แห่ง *สมาคมไอยาโวเล* ทำให้เราเห็นได้ว่าการบริหารธุรกิจของสมาคมพ่อค้าจากโคโรมันเดลนั้นมีพลังพอที่จะจัดการตั้งศูนย์การค้าตามที่ต่างๆ โดยได้รับความร่วมมือจากบรรดานักรบชาวฮินดูแต่ละยุคสมัยอีกด้วย แสดงว่ามีการลงทุนของกลุ่มการค้าหลายกลุ่ม พร้อมกับความร่วมมือสนับสนุนจากกำลังทหารนักรบ ซึ่งถ้าไม่มีเสียแล้ว *สมาคมไอยาโวเล* คงไม่สามารถทำการค้าอยู่ได้มาเป็นเวลายาวนาน [Stein, B.,1948: 223.]

สมาคมพ่อค้าเป็นทั้งนายทุนและผู้ทรงอิทธิพล ประเมินได้จากวิธีการดำเนินงานและบริหารธุรกิจของ *สมาคมไอยาโวเล* ตามที่ปรากฏใน *จารึกโมตุปัลลิ* เป็นต้น เห็นเด่นชัดว่าสมาคมเป็นนายทุนคุมการค้าและอาศัยความร่วมมือจากอำนาจฝ่ายทหาร ขณะที่ *จารึกชิกาปาร์ปุร์* (Shikaparpur inscription) แสดงอิทธิพลของสมาคมว่าสามารถจัดตั้งเขตพิเศษทางการค้าไว้ด้วย บรรดาเจ้าหน้าที่มีความมั่งคั่งเกี่ยวพันหรือมีส่วนได้ส่วนเสียกับกลุ่มพ่อค้า ดังที่กล่าวในจารึกชิการ์ปาร์ปุร์ เอ่ยถึงเจ้าเมืองเรียก “ปัฏนะสวามี” (pattana swami) ผู้สามารถจัดตั้งเขตพิเศษทางการค้า ตั้งกฎเกณฑ์ และมีอภิสิทธิ์เฉพาะ ดังที่ปรากฏในจารึกโจฬะว่าได้เปลี่ยนที่ตั้งถิ่นฐานบางแห่งแถบฝั่งโคโรมันเดล เป็นเมืองเฉพาะกิจชื่อ

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

วีระปัฏนะ (Virapattana) เป็นต้น [Stein, B. 1948: 231.; Venkatarama Ayyar, K.R., 1947: 276.] ณ ที่บางแห่งหรือเมืองบางเมือง สมาคมได้รับประทานบัตร (charter) จากเจ้าผู้ครองให้มีอำนาจค้าขายอย่างน้อยหนึ่งศตวรรษ ดังที่เจ้าฮินดูออกประทานบัตรให้สมาคมมีสิทธิค้าขาย (ผูกขาด?) ที่เมืองท่าโมตุปัลลิ (Motupalli) ตรงเดลต้าปากน้ำกฤษณา เมื่อ ค.ศ. ๑๒๔๔ หลังจากนั้น ค.ศ. ๑๓๕๘ ก็มีการต่อสิทธิในประทานบัตรนี้อีก และต่ออีกครั้งหนึ่งในปี ค.ศ. ๑๓๙๐ สมัยอาณาจักรฮินดูวิชัยนคร [Nilakanta Sastri, K.A., 1934: 319.]

๒. ทมิฬโจฬะและสมาคมพ่อค้า

การผนึกกำลังระหว่างกลุ่มพ่อค้าและอำนาจรัฐ [ในช่วงเวลาดังกล่าวนี้คือการขึ้นมามีอำนาจของราชวงศ์โจฬะ (ทมิฬ) ทางฝั่งโคโรมันเดล] ซึ่งเราจะได้เห็นว่าการเคลื่อนไหวเชิงอำนาจของรัฐบนคาบสมุทรอินเดียใต้สัมพันธ์กับทะเล และคำนึงถึงผลประโยชน์จากการค้าทางทะเลเป็นด้านหลัก อย่างน้อยที่สุดในด้านเหตุผลทางภูมิศาสตร์ฝั่งโคโรมันเดลก็ประจันกับทะเลด้านตะวันออก สภาวะเช่นนี้จึงไม่แปลกที่การขยายตัวเมื่อเริ่มแรกของโจฬะจึงมุ่งที่ศรีลังกาและกลุ่มเกาะเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตั้งแต่คาบสมุทรมลายูถึง “สุวรรณทวีป” (หมายถึงกลุ่มเกาะอินโดนีเซียปัจจุบัน เฉพาะอย่างยิ่งสุมาตรา-ชวา) ในขณะที่ฝั่งทะเลในอำนาจของราชวงศ์ปัณฑัย (ต่ำลงมาจากฝั่งโคโรมันเดล) ก็เป็นจุดศูนย์รวมสำหรับการค้าเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ องค์กรที่มีบทบาทสำคัญในการค้าบริเวณนี้คือ *สมาคมพ่อค้ามณีคราม* และ *สมาคมพ่อค้าไอยาโวเล*

ความเคลื่อนไหวของสมาคมพ่อค้าแผ่ไปทั้งระดับท้องถิ่นและภายในดินแดนทมิฬ แต่ขณะ-เดียวกันก็ใช้อำนาจของรัฐแผ่อิทธิพลทางการค้าสู่น่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ด้วย สมาคมการค้ามีโอกาสร่วมมือกับองค์กรบริหารอีกหลายองค์กรซึ่งอยู่ใต้อิทธิพลชนชั้นสูงและอิงอำนาจรัฐ ฉะนั้นการแผ่อำนาจออกนอกแดนทมิฬจึงสัมพันธ์โดยตรงกับการขยายอำนาจและการทำสงครามโดยรัฐ ดังเห็นได้จากพระราชกรณียกิจของกษัตริย์โจฬะทั้งสองพระองค์ (ที่โดดเด่นคือ พระเจ้าราชราชาและราเชนทรา) นอกจากเพื่อสร้างความศักดิ์สิทธิ์แห่งสถาบันกษัตริย์แล้ว ยังดำเนินไปเพื่อให้เกิดความมั่งคั่งทางการค้าและการผลิตด้านเกษตรกรรมอีกด้วย วิถีทางของการค้าคือ การแผ่อำนาจเข้ายึดครองเมืองหรือนครการค้าซึ่งอยู่ในเส้นทางค้าสำคัญ เช่น คาบสมุทรมลายู แหล่งผลิตและเมืองท่าค้าขาย เช่น ศรีลังกา และควบคุมการผลิตหรือเก็บเกี่ยวผลประโยชน์จากการผลิตด้วย เช่น กิจการผลิตลูกปัดบนคาบสมุทรมลายูและการประมงหอยมุกในอ่าวมันนาร์ รวมตลอดถึงการขยายหรือตั้งชุมชนใหม่

การค้าในน่านทะเลได้ฟื้นฟูขึ้นอย่างมากหลังคริสต์ศตวรรษที่ ๑๐ พิจารณาได้จากการที่กษัตริย์ราชราชาและราเชนทราได้ส่งทูตไปติดต่อการค้ากับจีน หลังจากหยุดชะงักเนื่องจากนโยบายภายในของจีน [Nilakanta Sastri, K.A., 1984: 604-606.] ขณะเดียวกันโจฬะก็ใช้นโยบายแผ่อำนาจด้วยกำลังเข้าสู่ดินแดนต่างๆ สมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๑๑ และ ๑๒ ถือเป็นยุครุ่งเรืองสูงสุดในการแผ่อำนาจของโจฬะ (ซึ่ง

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ตรงกับสมัยของพระบิดาและโอรส คือ ราชราชาและราเชนทรา)

การขยายกำลังของราชวงศ์โจฬะและสมาคมพ่อค้านั้นดำเนินไปควบคู่กัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสมาคมได้มีบทบาทเอื้อและส่งเสริมการขยายตัวของทางการให้เข้ายึดครองเมืองค้าขายสำคัญ คือ ศรีลังกา ไว้ในอำนาจ เป็นต้น สุดท้ายแล้วการแสดงออกซึ่งอำนาจสูงสุดก็คือ การที่จักรวรรดิโจฬะส่งกำลังเข้ายึดครองคาบสมุทรมลายูและกลุ่มเกาะทางใต้

การขยายอำนาจของราชวงศ์โจฬะก็ดี สมาคมก็ดี มิได้มีลักษณะที่เป็นการขยายเส้นทางใหม่ แต่กลับเน้นความสำคัญของเครือข่ายเดิมในการค้ามหาสมุทรอินเดียด้านตะวันออกชัดเจนขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งให้ความสำคัญกับดินแดนในทะเลใต้อันสัมพันธ์กับการเปิดช่องแคบมะละกา (ตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ ๕) ซึ่งจะเห็นได้ว่า กษัตริย์โจฬะนั้นทรงพยายามเข้าครอบครองอ่าวเบงกอลลงสู่ทะเลจีนใต้ (ในกรณีนี้อาจตั้งเป็นข้อสังเกตได้ว่า เส้นทางผ่านทะเลอันดามันที่ซึ่งนักเดินเรือโบราณต้องเผชิญกับพายุไซโคลน อันเป็นภัยธรรมชาติร้ายแรงและเป็นอุปสรรคต่อการเดินเรือนั้น อาจได้รับความใส่ใจมากขึ้นโดยอาศัยการเดินทางเลียบฝั่งทะเลของแผ่นดิน “สุวรรณภูมิ” ที่ซึ่งต่อมาในช่วงสมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๑๒, ๑๓ ได้เกิดเมืองค้าขายที่ทวีความสำคัญยิ่งขึ้นในประวัติศาสตร์สมัยหลังต่อมา อาทิ เมืองหงสาวดี ทวาย มะริด ตะนาวศรี และหัวเมืองบนคาบสมุทรทางด้านตะวันตกของประเทศไทย เป็นต้น) ทั้งนี้ดินแดนบริเวณอ่าวไทยและคาบสมุทรมลายูนั้นอยู่ในเส้นทางการติดต่อจากอินเดียอยู่ก่อนแล้ว

โจฬะนั้นเป็นจักรวรรดิการค้าแรกที่เกิดขึ้นในน่านน้ำมหาสมุทรอินเดีย เพียงแค่การประสานอำนาจระหว่างปัลลวะ-โจฬะ-ปัณฑัย-เจระ ซึ่งปรากฏเป็นรูปร่างในสมัยโจฬะเรืองอำนาจ ก็กล่าวได้ว่าโจฬะเป็นจักรวรรดิการค้าอันยิ่งใหญ่ เพราะสามารถคุมการค้าชายฝั่งและเมืองท่าค้าขายชายทะเลได้ระดับหนึ่ง ไม่ว่าจะด้วยการสร้างไมตรีระหว่างกันหรือการพึ่งพิงในระบบเครือญาติ แต่ที่สำคัญคือโจฬะสามารถขยายการตั้งถิ่นฐานเข้าสู่ลุ่มน้ำฆาเวรีตอนใน บุกเบิกพื้นที่ป่า ตั้งถิ่นฐานเป็นหมู่บ้านจนเกิดการขยายตัวของไวศยวรรณะอย่างกว้างขวางและซับซ้อน ข้ามพรมแดนของวรรณะ รวมบุคคลหลายเหล่าหลายกลุ่มอาชีพฝีมือให้อยู่ในไวศยวรรณะ ขณะเดียวกันการเดินทางของสมาคมพ่อค้าและหรือช่างฝีมือหรืออาชีพเฉพาะ ทำให้เศรษฐกิจการค้าบนพื้นฐานเกษตรกรรมในลุ่มน้ำขยายตัวอย่างรวดเร็ว สมาคมพ่อค้าที่เกิดขึ้นมีทั้งความมั่งคั่งและโลกทัศน์อันเป็นสากล ทั้งสมาคมพ่อค้าและกลุ่มพ่อค้าอิสระซึ่งเคลื่อนไปตามที่ต่างๆ ต่างเข้ามามีบทบาทในการค้ามหาสมุทรอินเดีย กษัตริย์โจฬะมีผลประโยชน์เอื้ออิงกับสถาบันพ่อค้าข้ามวรรณะเหล่านี้ ภาวะเช่นนี้คือที่มาของการจัดระเบียบหรือแบบแผนใหม่ทางการค้าน่านน้ำมหาสมุทรอินเดียซึ่งขยายสู่ทะเลตะวันออก

ความพยายามที่จะควบคุมระเบียบของการค้าและเส้นทางค้าใหม่นี้เอง ที่ทำให้โจฬะขยายขอบข่ายการค้าสู่ทะเลด้านตะวันออก ยิ่งเมื่อช่องแคบมะละกาทวีความสำคัญทั้งในฐานะเป็นปากทางสู่การติดต่อกับจีน และในฐานะที่จะติดต่อค้าขายกับชาวน้ำพื้นถิ่นจากเอมโพเรียมชายฝั่งทะเลในอ่าวไทย

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

และกลุ่มเกาะต่างๆ ในทะเลจีนใต้ "ศรีวิชัย" ได้ก้าวขึ้นมามีบทบาทนี้ทั้งคุมเส้นทางเดินเรือ ตัวแทนสินค้าจากจีนและชาวน้ำชาวเกาะต่างๆ จะเห็นได้ว่าโจฬะเองก็พยายามเข้าคุมคาบสมุทร โดยกษัตริย์วีระ-ราเชนทราได้ส่งกำลังเข้าควบคุม เป็นต้น

ลักษณะของรัฐแว่นแคว้นหรือบ้านเมืองสมัยโบราณ โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เกิดตามบริเวณที่เป็นลุ่มน้ำลำคลองและติดต่อถึงทะเลได้ (riverine area) นั้นมีอำนาจเบ็ดเสร็จอยู่ในตัวเอง ดังเช่นเมืองในวัฒนธรรมทวารวดี (บริเวณลุ่มน้ำเจ้าพระยาโบราณ ประเทศไทยปัจจุบัน) ไม่ได้สร้างอำนาจรวมศูนย์อยู่ที่ศูนย์กลางแห่งใดแห่งหนึ่งได้โดยเฉพาะ ต่างเมืองต่างเป็นอิสระอยู่ในตัวเอง [Saraya, D., 1999.] ตามหลักฐานแล้วบรรดาเมืองเหล่านี้มีการติดต่อกับโลกภายนอก เฉพาะอย่างยิ่งจากอินเดียทั้งด้านการค้าและวัฒนธรรม

การตั้งถิ่นฐานที่เป็นของสมาคมพ่อค้ามณีครามที่ตะกั่วป่า ประเทศไทย มีนัยถึงบทบาททางการค้าทางทะเลของสมาคมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ด้วย ซึ่งนักเดินเรืออินเดียได้ไปเยือนดินแดนแถบนี้มาตั้งแต่ยุคต้นๆ แล้ว ตั้งแต่บริเวณคอคอดกระ (ปัจจุบัน) ลงสู่ตอนล่างของคาบสมุทร เอกสารลายลักษณ์อักษรของอินเดียยุคต้นกล่าวถึงดินแดนแถบนี้ เช่น *มหานิเทสสะ* อ้างถึงสถานที่หนึ่งว่า "ตามลิ" (Tamali) เชื่อกันว่าทั้ง "ตามพรลิงค์" (*นครศรีธรรมราช*) และ "ตามลิ" น่าจะอยู่ในละแวกเดียวกัน และบางท่านว่าหมายถึงบริเวณเดียวกัน คอคอดกระนั้นอยู่ในเส้นทางการเดินเรือจากอินเดียข้ามอ่าวไทยไปตะวันออกไกล เรือใช้ลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้จากอินเดีย ส่วนเรือที่จะข้ามอ่าวไทยต้องใช้ลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ฉะนั้นคอคอดกระจึงเป็นจุดหยุดพักสำหรับผู้เดินทางจากทั้งสองทิศทาง การแลกเปลี่ยนบรรทุกขนถ่ายสินค้า เก็บเข้าคลังสินค้าก็อาจทำในบริเวณนี้ [ซึ่งมีผู้เสนอว่าเส้นทางสำคัญน่าจะเชื่อมจากตะกั่วป่าไปยังอ่าวบ้านดอน สุราษฎร์ธานี (ปัจจุบัน)]

อย่างไรก็ตามอายุความเก่าแก่ของหลักฐานที่เกี่ยวกับทมิฬในบริเวณคาบสมุทรมลายูนั้นอาจอยู่ในช่วงต้นประมาณสมัย ค.ศ. ๔๐๐ ดังที่ได้พบประติมากรรมรูปพระวิษณุจากไชยา กำหนดอายุไม่เก่าแก่เกินกว่า ค.ศ. ๔๐๐ ส่วนประติมากรรมพระวิษณุอีก ๒ องค์จากนครศรีธรรมราชก็มีอายุใกล้เคียงกับประติมากรรมจากไชยา ฉะนั้นถ้ายึดอายุของหลักฐานเหล่านี้ก็แสดงว่าบริเวณตั้งแต่คอคอดกระตลอดคาบสมุทรมลายูลงไป อันเป็นแหล่งกำเนิดของบ้านเมืองซึ่งปรากฏชื่ออยู่ในประวัติศาสตร์ อาทิ "ตาม-พรลิงค์" "ลังกาสุกะ" "เคดะห์" เหล่านี้เป็นบริเวณซึ่งอยู่ในอิทธิพลทางการค้าของ "ฮินดู" มาตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ ๕ ระยะก่อนหน้านี้ในช่วงที่ราชวงศ์ปัลลวะเรืองอำนาจ ก็อาจแผ่อิทธิพลการค้าเข้ามายังบริเวณนี้ก็ได้ โดยที่พ่อค้าทมิฬเข้ามากับกลุ่มของปัลลวะ [Chabra, B. Ch., 1935: 16-20.] การค้านั้นดำเนินไปจนถึงสมัยที่สมาคมพ่อค้ามณีครามเข้าสู่บริเวณพร้อมกับการขยายตัวของทมิฬ-โจฬะสมัยพระเจ้าราเชนทราที่ ๑ ตามเนื้อความในจารึกตัญจอร์ของพระเจ้าราเชนทรโจฬะที่ ๑ คริสต์ศตวรรษที่ ๙

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ส่วนที่เกี่ยวกับการค้าบนคาบสมุทรมลายูนั้น นักวิชาการบางท่านได้กล่าวอ้างว่าพ่อค้าจากฝั่งโคโรมันเดลในสมัยราชวงศ์ปัลลวะเข้าไปทำการติดต่อค้าขายบนฝั่งเคดะห์บนคาบสมุทรมลายูปัจจุบัน หลักฐานทางโบราณคดีที่พบประมาณอยู่ในช่วงกลางคริสต์ศตวรรษที่ ๘ จึงประมาณได้ว่าอย่างน้อยวัฒนธรรมฮินดูก็ได้เข้าถึงบริเวณนี้แล้ว [Quaritch Wales, H.G., 1940: 10-22, 69-72.] แหล่งสำคัญซึ่งมีการติดต่อการค้าของพ่อค้าจากฝั่งโคโรมันเดลคือ ตะกั่วป่า บริเวณคอคอดกระของประเทศไทยปัจจุบัน ซึ่งถือได้ว่าเป็นบริเวณชายแดนของการค้าระหว่างอินเดียและจีน ได้พบจารึกภาษาทมิฬอายุคริสต์ศตวรรษที่ ๙ ที่นี้ (ตรงกับสมัยกษัตริย์ปัลลวะ นันทิวรมันที่ ๓) จารึกอ้างถึงสมาคมพ่อค้าทมิฬคือ สมาคมพ่อค้ามณีครามดังกล่าวมาแล้ว

นักวิชาการบางท่านได้ชี้ให้เห็นว่า ประติมากรรมที่เวียงสระ ๒ องค์ และพระสุริยะอีก ๑ องค์พบที่ไชยา เป็นประติมากรรมแบบฮินดู ซึ่งถ้าเป็นเช่นนั้นจริงย่อมเป็นหลักฐานว่าทมิฬ-โจฬะได้แพร่สู่คาบสมุทรมลายูตั้งแต่ตะกั่วป่าถึงอ่าวบ้านดอน ซึ่งน่าจะเข้ากันได้กับ *จารึกทมิฬพบที่นครศรีธรรมราช* (ตามที่ศาสตราจารย์เซเดส์อ้างไว้) ขณะที่นักวิชาการบางท่านเชื่อว่าเศษชิ้นส่วนจารึกภาษาทมิฬจากตะกั่วป่านี้กำหนดอายุได้ตรงกับสมัยพระเจ้าปัลลวะนันทิวรมันที่ ๓ [Nilakanta Sastri, K.A., "Takuapa and its Tamil Inscription," JMBRAS, 22, pt. 1 (1949): 25-30.] กล่าวได้ว่า อาณาบริเวณในเขตนี้ทั้งหมดตั้งแต่เคดะห์ถึงปัตตานีซึ่งสามารถติดต่อกันได้ผ่านลำน้ำสายสั้น เช่น ลำน้ำตะกั่วป่า สู่เกาะคอเขาอันเป็นแหล่งผลิตลูกปัดโบราณ ลำน้ำคีรีรัตน์สู่อ่าวบ้านดอน เมืองท่าค้าขายเครื่องปั้นดินเผา จึงเป็นพื้นที่ในธุรกิจการค้าของทมิฬ-โจฬะ และสัมพันธ์กับพื้นที่ของรัฐโบราณที่เรียกว่า ตามพรลิงค์ (หรือนครศรีธรรมราช) [O'Conner, S.J., "Hindu Gods of Peninsular Siam"; Cœdès, 1961: 38-40.; Wheatley, P., 1966: 195-196.] นอกจากนี้ยังปรากฏตามการศึกษาของศาสตราจารย์โวลเตอร์เรื่องตามพรลิงค์ ได้อธิบายถึงบริเวณที่เป็นตามพรลิงค์ว่า สัมพันธ์กับชายฝั่งทะเลรอบอ่าวบ้านดอนตรงคอคอดกระ มีการติดต่อกับพ่อค้าทมิฬยุคแรกๆ ที่ตะกั่วป่า ทางใต้ของตามพรลิงค์ ไปถึงลังกาสุกะอยู่ในเขตปัตตานี ส่วนทางเหนือไปไกลถึงไชยาหรืออาจเลยกว่านั้น [Wolters, O.W., "Tāmbralinga," BSOAS, 21, pt. III (1958): 587.]

ดังกล่าวมาแล้ว สมัยราชวงศ์โจฬะปริมาณการค้าจำนวนมากของทมิฬในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะกับบริเวณคาบสมุทรมลายูและกลุ่มเกาะแห่งน่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กระแสแห่งการค้าและวัฒนธรรมซึ่งส่งต่อกันไปมาในบรรดาบ้านเมืองที่ค้าขายกันอยู่เป็นธรรมเนียมปฏิบัติที่นิยมกัน ดังปรากฏว่าใน ค.ศ. ๑๐๐๕ มีการสร้างพุทธสถานที่เมืองนาคปะฏินัม อันเป็นเมืองท่าสำคัญบนฝั่งโคโรมันเดล ที่ได้รับการสนับสนุนจาก "ราชาแห่งศรีวิชัย" และกษัตริย์โจฬะ พระเจ้าราชราชาที่ ๑

ยังไม่อาจลงความเห็นได้แน่นอนว่าการใช้กำลังทางเรือของโจฬะต่อบ้านเมืองในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้นมุ่งหมายอยู่ที่การค้ากับจีนโดยตรง จะเห็นได้ว่าเป็นเวลาไม่น้อยกว่า ๕๐ ปี ที่พระเจ้ากุโลต-

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ตุงคะที่ ๑ ได้ส่งคณะทูตการค้าไปจีนในปี ค.ศ. ๑๐๗๗ รายการสิ่งของบรรณาการมีสินค้าจากแดนของโจฬะเพียงจำนวนน้อย ส่วนใหญ่แล้วเป็นสินค้าจากที่อื่น

ค.ศ. ๑๐๗๙ *จารึกศรีวิชัยที่กังตั๋ง* (Srivijaya Inscription of Canton) กล่าวถึงการที่พระเจ้ากุโลตตุงคะบริจาคสิ่งของให้แก่ศาสนสถานในลัทธิเต๋า ณ เมืองกังตั๋ง [Tan Yeok Seng, "The Sri Vijaya Inscription of Canton (A.D. 1079)," 1964: 17-24.]

ค.ศ. ๑๐๘๘ สมาคมพ่อค้าไอยาโวเลได้ตั้งสถานีการค้าที่ใกล้บารุส เกาะสุมาตรา อันเป็นแหล่งการบูรที่ขึ้นชื่อ รู้จักกันในชื่อ การบูรบารุส (Barus Camphor)

อย่างไรก็ตามจนกระทั่งประมาณกลางคริสต์ศตวรรษที่ ๑๒ จึงเริ่มปรากฏจารึกของ *สมาคมพ่อค้าไอยาโวเล* บันทึกถึงรายการสินค้าที่รับเข้ามาจากเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และจากจีน ล่วงเข้าคริสต์ศตวรรษที่ ๑๓ สมาคมก็เริ่มจารไว้ในจารึกว่า มีสินค้าเข้าจากโพ้นทะเลมายังอินเดียใต้จำนวนมาก *พ่อค้าของสมาคมไอยาโวเล* ส่งสินค้าออกจำนวนมากเช่นเดียวกัน ทำให้มั่งคั่งร่ำรวย

นอกจากนี้ปรากฏ *สมาคมพ่อค้านานาเดสี* อันเป็นสมาคมพ่อค้านานาชาติของอินเดียใต้ในพุกามเมื่อคริสต์ศตวรรษที่ ๑๓ ด้วย [**Epigraphia Indica**, VII,: 197-198.]

จะสังเกตได้ว่าหลักฐานจารึกของสมาคมไอยาโวเลชี้ให้เห็นว่าพวกนี้ดำเนินกิจการหนักไปทางสินค้าสิ่งทอ แพรพรรณ เหล็ก และเหล็กกล้า เครื่องเทศ หมากย้อมสี และเครื่องหอมอินเดีย

ในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ ๑๓ และต้นคริสต์ศตวรรษที่ ๑๔ ในการดำเนินการค้าโพ้นทะเลส่วนใหญ่ทั้งสินค้าเข้าและสินค้าออก ส่วนใหญ่ดำเนินการอยู่แถบฝั่งโคโรมันเดล ปากน้ำกฤษณา และชายฝั่งทะเลแดนปัณฑัย [Abraham, M., 1988: 144-145.]

หลักฐานเกี่ยวกับความเคลื่อนไหวทางการค้าเหล่านี้อยู่ในแวดวงของน่านทะเลที่ติดต่อกับอ่าวเบงกอลทั้งหมด การขยายอำนาจทางการค้าของโจฬะไม่น่ามุ่งที่จีนโดยตรง แต่มุ่งคุมอำนาจในอ่าวเบงกอลอันเป็นที่ตั้งของเอมโพเรียมและเมืองค้าขายหลายเมือง

ประมาณ ค.ศ. ๑๐๒๕ โจฬะส่งกำลังทางเรือเข้าสู่เมืองท่าบนคาบสมุทรมลายูและกลุ่มเกาะ (อินโดนีเซียปัจจุบัน) การกระทำดังกล่าวนี้นักประวัติศาสตร์บางท่านพิจารณาว่าไม่ใช่การปล้นสดมภ์แล้วเข้ายึดครองชั่วคราวดังเกิดขึ้นแล้วกับศรีลังกา แต่เป็นไปเพื่อปกป้องผลประโยชน์ทางการค้าของอินเดียซึ่งศรีวิชัยได้เข้ามาขวางทาง เช่น ขวางทางการค้าสู่อินเดียด้วยการให้หยุดยั้งอยู่ในดินแดนซึ่งศรีวิชัยยึดครอง เช่น ใช้วิธีการจ่ายค่าผ่านทางเข้าช่องแคบมะละกา และหรือการที่ศรีวิชัยผูกขาดการเป็น "คนกลาง" ทางการค้ากับจีน หรือที่หมายอื่นของบรรดาพ่อค้าจากนอกบริเวณ [Tahpar, R., 1966: 196.]

อย่างไรก็ตามหากพิจารณาจาก *จารึกตัญจอร์* หรือ *จารึกตัญจาวูร์* (Thanjavur inscription) ซึ่งปรากฏนามสถาน (place names) ที่โจฬะรวบรวมไว้อยู่ในปริมณฑลแห่งอำนาจของตน และเรียกชื่อตามสมัญญาซึ่งตนตั้งขึ้น จะเห็นได้ว่า อาณาบริเวณดังกล่าวคลุมน่านน้ำอ่าวเบงกอล ช่องแคบมะละกา

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

น่านน้ำของกลุ่มเกาะในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จนจรดประมาณบริเวณน่านทะเลจีนใต้ อันเป็นพื้นที่ทางการค้า “ใหม่” โยงใยมหาสมุทรอินเดียเข้ากับน่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และมิอาจปฏิเสธได้ว่าบริเวณดังกล่าวรองรับการขยายตัวของการค้าจากฝั่งตะวันออกของมหาสมุทรอินเดียมาแล้วอย่างน้อยตั้งแต่สมัยการค้า (กรีก)-โรมัน ความเติบโตของโจฬะทั้งทางอำนาจและการค้าในถิ่นนี้มิใช่ปรากฏการณ์ใหม่ แหล่งผลิตและเมืองท่าค้าขายบนคาบสมุทรมลายูได้เกิดมาตั้งแต่ก่อนคริสต์ศตวรรษ การใช้กำลังของกษัตริย์โจฬะก็ดี และหรือการปรากฏชื่อของสมาคมพ่อค้ามณีครามในอาณาบริเวณคาบสมุทรนี้ดังกล่าวมาแล้ว จึงเป็นฐานของผลประโยชน์ที่โจฬะต้องดำเนินนโยบายและมีเป้าหมายรักษาไว้ มิใช่ด้วยการปล้นชิงซึ่งเป็นวิธีการเพียงประการเดียว

นามสถานอันปรากฏในจารึกนั้นล้วนเป็นเมืองท่าค้าขายหรือเมืองบางเมืองที่มีอิสระทั้งอำนาจและการค้าในตนเอง ดังเช่น “มตมลิงคัม” หรือ “ตัมพรปารณี” หรือ “ตามพรลิงค์” (คือนครศรีธรรมราชปัจจุบัน) “มัปปปาลัม” (Mappapalam) และเมืองอีกหลายเมืองบนคาบสมุทร ได้แก่ “มายิรูดิงกัม” (Mayirudingam) “อิลังคโสกะ” (Irangasoka) “ตะไลตักโกลัม” (Talaittakkolam) “กฎาราม” (Kadaram) ส่วนนามสถานตามกลุ่มเกาะได้แก่ “อิละมูริเดสัม” (Ilamuridesam) “มะไลยูร์” (Malaiyur) “ปันไน” (Pannai) “ศรีวิชัย” (Srivijaya) “นิโคบาร์” (Nicobar) และนามสถานอีกสองชื่อที่ยังไม่สมารถกำหนดสถานได้ว่าอยู่ที่ใด

ผู้รู้บางท่านมีความเห็นว่า การใช้กำลังของโจฬะเป็นการเข้าไปสวมรอยอยู่ในช่องว่างแห่งอำนาจของบริเวณนี้ โดยเชื่อว่าอำนาจของศรีวิชัยนั้นคุมช่องแคบมะละกาอยู่ [Hall, K.R., and J.K. Whitmore, 1976: 306-307.]

๓. “พ่อค้าอิสระ” หรือ “พ่อค้าเอกชน”

วิวัฒนาการที่สถาบันและองค์กรบริหารทางธุรกิจการค้าเติบโตตลอดจนความเปลี่ยนแปลงที่ทำให้เกิดพ่อค้าอิสระ ทั้งหมดเหล่านี้สะท้อนให้เห็นการแผ่ขยายของธุรกิจการค้าและโครงสร้างของการค้าซึ่งมีทั้งธุรกิจผ่านองค์กรหรือสมาคมใหญ่ การค้าของ “พ่อค้าอิสระ” และการขยายตัวของทุนประกอบการสู่ปัจเจกและกลุ่มการค้าต่างๆ

พัฒนาการดังกล่าวที่เกิดขึ้นในการค้ามหาสมุทรอินเดีย ได้แผ่สู่วงจรการค้าในน่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ สร้างความตื่นตัวด้านธุรกิจการค้าให้เกิดแก่ชาวเกาะชาวน้ำ แม้หลักฐานที่ปรากฏส่วนใหญ่เป็นหลักฐานสมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๑๓-๑๔ หรือหลังจากนี้ แต่เราสามารถอนุมานได้ถึงพัฒนาการที่มีมาก่อนหน้าแล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อปรากฏบทบาทการดำเนินของสมาคมพ่อค้าจากอินเดียตามเอมโพเรียม และหรือเมืองท่าค้าขายสำคัญในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่นที่ตะกั่วป่า ซึ่งมีอ้างถึงในจารึกของ *สมาคมพ่อค้ามณีคราม* และจารึกของ *สมาคมอยิรัตตู-ไอน์นุรรุวัร* (Ayirattu-Ainnurruvar) จากสุมาตรา (อินโดนีเซีย) และพุกาม (เมียนมาร์ปัจจุบัน) จารึกซึ่งเพิ่งอ้างนี้กล่าวถึงพ่อค้าท้องถิ่นและ

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

การสร้างศาสนสถานโดย *สมาคมนานาเดสิ วินนการ์ อัลวัน* (Nanadesi-Vinnagar-Alvan) [Nilakanta Sastri, K.A., 1978: 236-245.]

ขอบข่ายการค้าของทมิฬโจฬะและสมาคมพ่อค้าซึ่งมีพัฒนาการกว้างขวางทั้งในด้านการดำเนินกิจการและการขยายโครงสร้างองค์กรตามที่ได้สาธยายมานี้ เป็นที่น่าสังเกตว่า ในกระบวนการวิวัฒน์ของสมาคมพ่อค้าและหรือผู้ที่ทำการค้าบางกลุ่มซึ่งดำเนินการอย่างค่อนข้างอิสระ เป็นเอกเทศจากการควบคุมทั้งโดยรัฐและสมาคมเอง กลุ่มพ่อค้าเหล่านี้อาจเรียกได้ว่าเป็น “พ่อค้าอิสระ”

พ่อค้าอิสระ (หรือพ่อค้าเอกชน) ในที่นี้ยังคงอยู่ใต้กรอบของวรรณะดังกรณีพ่อค้าฮินดู หรืออยู่ภายใต้อุดมการณ์ของศาสนาอิสลามดังกรณีพ่อค้ามุสลิม แต่การสร้างความถนัดเฉพาะของอาชีพขึ้นได้ในแต่ละกลุ่ม ก็ทำให้เกิดกลุ่มพ่อค้าอิสระหลากหลายอาชีพขึ้นได้ในมหาสมุทรอินเดีย ซึ่งพ่อค้าอิสระในมิติของการค้ามหาสมุทรอินเดียดังกล่าวไม่ได้ถูกควบคุมการเคลื่อนไหวโดยสมาคมพ่อค้าหรือสถาบันวรรณะในสังคม แม้พ่อค้าเหล่านี้ยังพยายามอ้างความสัมพันธ์กับวรรณะก็ตาม

พัฒนาการของไวศยวรรณะและสมาคมพ่อค้าได้ขยายเครือข่ายกว้างขวางเชิงพื้นที่ ตลอดจนลักษณะประเภทของอาชีพ พิจารณาจากเครือข่ายการดำเนินงานของพ่อค้าตามที่ต่างๆ ทั้งในแผ่นดินของทมิฬ และที่แพร่เข้าสู่แดนอื่นในน่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จะพบว่าธุรกิจของสมาคมพ่อค้าหรือสมาคมการค้านั้นส่งผลเป็นรูปธรรมและปฏิบัติการเข้มข้นอย่างเช่น ค้าขายแลกเปลี่ยน เป็นแหล่งทุนทางธุรกิจ ตั้งและขยายชุมชน พัฒนาชุมชนใหม่ จัดการด้านสาธารณูปโภค เป็นอาทิ

กลุ่มพ่อค้าอิสระมีทั้งที่เป็นชนต่างชาติ ชนเผ่าดั้งเดิมหรือคนในพื้นถิ่น ตลอดจนชนเผ่าจากป่าเขาที่รัฐอำนาจบุกเบิกขยายถิ่นฐานและตั้งหมู่บ้าน การแสวงหาทรัพยากรหรือติดต่อค้าขายแลกเปลี่ยนได้กลายเป็นช่องทางและโอกาสของพ่อค้าอิสระซึ่งโรมรันร่อนเร่ไปตามที่ต่างๆ ขณะเดียวกันบางกลุ่มซึ่งมีความชำนาญเฉพาะอย่างในการประกอบอาชีพก็ได้แผ่ขยายกิจการของตน พ่อค้าอิสระเหล่านี้อาจมีโอกาสมากกว่าการทำงานในแบบขององค์กรสมาคมพ่อค้าซึ่งถูกกำหนดนโยบาย และหรือผูกติดกับอำนาจรัฐ การเคลื่อนไหวของคนกลุ่มนี้จึงคล่องตัวแทรกอยู่ในวิถีชีวิตของผู้คน ขณะที่บางกลุ่มกลายเป็นกลุ่มผูกขาดทางอาชีพ อาจกล่าวได้ว่าพ่อค้าแบบนี้เองที่ทำให้วิวัฒนาการของการค้ามหาสมุทรอินเดียโดยรวมเกิดกลุ่มการค้าใหม่ในบริบทใหม่ต่างไปจากเดิมและเกิดขึ้นก่อนสมัยอินเดียตกเป็นอาณานิคมของยุโรป

สันนิษฐานว่ากลุ่มพ่อค้าอิสระจำนวนหนึ่งโยกย้ายไปทำการค้าตามความถนัดของตน เพราะปรากฏจารึกของบุคคลเหล่านี้อุทิศสิ่งของให้แก่ศาสนสถานซึ่งไม่ใช่อยู่ในถิ่นกำเนิดของตน บรรดาจารึกดังกล่าวตามที่พบย่อมแสดงถึงเครือข่ายการติดต่อค้าขายของพ่อค้าอิสระซึ่งเดินทางไปค้าขายในถิ่นไกลจากแหล่งของตน ลักษณะเช่นนี้มีปรากฏอยู่บ้างในจารึกบางหลัก เช่น พ่อค้าจากหมู่บ้านเขตโอยสาละ (Hoysala) บริจาคตะเกียงให้วัดในศรีรังกัม (Srirangam) เป็นต้น จารึกซึ่งถูกหยิบยกมาอ้างตามเรื่อง

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ราวข้างบนนี้เป็นจารึกอยู่ในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ ๑๑-๑๒ (ตรงกับสมัยที่สมาคมพ่อค้ามีอิทธิพลมากในการดำเนินกิจการธุรกิจ และแผ่ออกสู่ต่างประเทศด้วย) บรรดาพ่อค้าอิสระเหล่านี้บางกลุ่มเป็นชนเผ่าจากเขตภูเขาทางด้านตะวันตกของแผ่นดินทมิฬ และเป็นพวกที่เชี่ยวชาญในทางการค้าม้า เรียก “กุดิไร-เจตตี” (kudirai-chetti) เป็นต้น [Mukund, K., 1999: 35.]

อย่างไรก็ตามเป็นการยากที่จะกล่าวว่าพ่อค้าเหล่านี้ไม่ได้เป็นสมาชิกสมาคมหรือแยกจากสมาคมโดยสิ้นเชิง แต่พ่อค้าอิสระเหล่านี้สามารถสร้างอิทธิพลและความมั่งคั่งให้ตนเองจนกลายเป็นกลุ่มการค้าสำคัญ เช่น พวกฮินดูกลุ่มเจตตีในวรรณะพ่อค้าแถบฝั่งโคโรมันเดลมีอิทธิพลมาก เวลาไปไหนมาไหนต้องแห่แหน เล่นดนตรี เป่าทรัมเปตทองคำประกอบ ทั้งกองทัพผู้มีอิทธิพลต้องแสดงความนับถือ คนพวกนี้มีสิทธิพิเศษร่วมกับคนในวรรณะพราหมณ์ เป็นพ่อค้ามีอิทธิพลคุมธุรกิจการแลกเปลี่ยน การกู้ยืมเงิน ค้าอัญมณีและมุก [Bouchon, G., 2000: 45.]

กิจการที่ขึ้นชื่อประเภทหนึ่งของพ่อค้าอิสระคือ การให้กู้ยืมเงินและเก็บดอกเบี้ย เป็นกิจการเฉพาะบุคคลนอกเหนือจากธุรกิจการเงิน ผ่านการดำเนินงานขององค์กรวัด ซึ่งถือเป็นบริการทางการค้าลักษณะเฉพาะ กิจการนี้เป็นที่รู้จักกันดีตั้งแต่สมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๑๑ กลุ่มพ่อค้าผู้ให้กู้ยืมเงินนี้มักเป็นพ่อค้าจากเมืองอื่นมาตั้งกิจการในเมืองใหม่ แต่พวกที่ให้กู้ยืมเงินซึ่งเป็นคนท้องถิ่นก็มีเหมือนกัน [South Indian Inscriptions, XVII: no. 235.]

อาชีพอื่นของพวกพ่อค้าอิสระ ได้แก่ พวกนายหน้าหรือตัวแทนซื้อขาย (brokers) ส่วนมากปรากฏเรื่องราวในจารึกสมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๑๔ เข้าใจว่าอาชีพเกี่ยวกับการให้กู้ยืมเงินเป็นอาชีพเฉพาะของวรรณะหนึ่งๆ แม้ในยุคที่สมาคมพ่อค้าและองค์กรทางศาสนามีอิทธิพลทำหน้าที่เสมือนธนาคารให้กู้ยืมเงินก็คงยังมีอยู่ พวกนี้จึงเป็นกลุ่มที่มีอาชีพพิเศษอยู่ในไวศยวรรณะ ชนในวรรณะพ่อค้ากลุ่มนี้พูดภาษาทมิฬ เรียกกลุ่มตนว่า “นัตตุโกตไต เจตตียาร์” (Nattukottai Chettiar) เป็นวรรณะพ่อค้าของอินเดียใต้ อาชีพให้กู้ยืมเงินเป็นอาชีพเก่าแก่ของคนกลุ่มนี้ซึ่งได้เดินทางไปตามที่ต่างๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นำเงินเข้าสู่ชนบท เจตตียาร์จึงเป็นเสมือนตัวกลางในสังคมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก็ทำธุรกิจเกี่ยวกับการเงิน

ประวัติความเป็นมาของพวกเจตตียาร์ย้อนหลังไปได้ไกลถึงสมัยราชวงศ์โจฬะ (สมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๑๐-๑๓ เป็นวรรณะหนึ่งซึ่งพูดภาษาทมิฬ ภายหลังใช้ภาษาเตเลกูด้วย) อาชีพหลักคือให้กู้ยืมเงิน ส่วนอาชีพอื่นก็มีบ้างได้แก่ ทอผ้าและทำฟาร์ม นัตตุโกตไต เจตตียาร์เป็นกลุ่มที่แต่งงานเฉพาะในหมู่พวกเดียวกันเอง (endogamous group) อ้างสัมพันธ์อยู่ในวรรณะพ่อค้า กระจุกตัวอยู่บริเวณหนึ่งชื่อว่า “เจตตีนาด” (chettinad เขตรามนาดและติรุจิรปัลลิ) พวกเหล่านี้มั่งคั่งและร่ำรวยแต่ตระหนี่ เป็นพ่อค้ากลุ่มที่มุ่งมั่นเอาจริงที่สุดในการหาเงินในดินแดนทางใต้ พวกเขาหาเงินอย่างชาญฉลาดทุกเวลา พวกเหล่านี้ใช้ชีวิตอย่างอิสระอยู่ในศรีลังกา พม่า หรือแม้แต่ประเทศไทย กลุ่มย่อยของพวกนี้ปรากฏชื่ออยู่ใน

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

สิงคโปร์และมาเลเซียปัจจุบันด้วย และเป็นกลุ่มที่ประสบความสำเร็จมากสมัยเมื่ออังกฤษเข้ามาเป็นเจ้าอาณานิคม

วัดในความเชื่อของกลุ่มพ่อค้าเจตตียาร์ปรากฏอยู่ทั่วอินเดียและบริเวณต่างๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (แสดงว่า ณ เวลาใดเวลหนึ่งแต่ครั้งอดีต พวกเหล่านี้ได้ประกอบกิจการของตนแผ่ไปทุกแห่งหน) เป็นพวกนับถือพระศิวะและโอรสของพระศิวะ และที่เคารพมากที่สุดคือเทพที่เรียกว่า “มูรูกัน” (Murugan) เทพพื้นถิ่นของคนอินเดียฝ่ายใต้ และเป็นเทพประจำพวกให้กู้ยืมเงิน องค์กรบริหารของศาสนสถานเทพมูรูกันจึงเป็นเสมือนที่ทำการ “ธนาคาร” ของพวกนี้มาแต่เดิม

เจตตียาร์เป็นนักบัญชีและมีระบบตัวเลขเฉพาะที่กลุ่มตนเท่านั้นที่จะสามารถเข้าใจได้ ฉะนั้นผู้ที่จะต้องเป็นตัวแทนของกลุ่มไปดำเนินกิจการตามที่ต่างๆ ต้องได้รับการฝึกหัดอย่างเข้มข้น ถือเป็นส่วนหนึ่งในการศึกษาของเด็กชาย เริ่มตั้งแต่อายุ ๑๐-๑๒ ขวบ

นอกจากให้กู้เงินแล้ว เจตตียาร์ในยุคอาณานิคมได้ชื่อว่าเป็นผู้ลงทุนในกิจการขนาดใหญ่และกิจการส่งออก จนกล่าวได้ว่าอิทธิพลทางเศรษฐกิจการเงินของเจตตียาร์ที่เห็นกันอยู่ในปัจจุบันเป็นผลมาแต่ครั้งยุคอาณานิคม แม้กระนั้นก็ไม่อาจปฏิเสธได้ถึงบทบาทสำคัญของพวกนี้ต่อกิจการเกี่ยวกับการเงินแต่ครั้งอดีต [Evers, Hans-Dieter, 2000: 197-221.]

เกี่ยวกับการเรียนรู้ในอันที่จะเป็นพ่อค้าแล้วดำเนินกิจการของตนเองนั้น มีข้อความในบันทึกของมาร์โคโปโลเมื่อเดินทางถึงอินเดียใต้ในคริสต์ศตวรรษที่ ๑๓ ว่า เด็กชายวัยรุ่นได้รับการฝึกหัดให้ทำการค้า เด็กหนุ่มเหล่านี้ได้รับเงินจำนวนน้อยเป็นทุนแต่ได้กำลังใจเป็นแรงกระตุ้นให้ออกไปทำการค้าขายเขาพากันออกไปตลอดวัน ซื้อ-ขายสินค้าและโภคภัณฑ์ต่างๆ หากำไรจากธุรกิจของตน ตลอดฤดูทำประมงหอยมุก เด็กหนุ่มเหล่านี้จะหามุกเม็ดเล็กสวยงามจากชาวประมงแล้วนำไปขายต่อแก่พ่อค้า และด้วยวิธีการนี้เด็กหนุ่มทั้งหลายก็กลายเป็นพ่อค้าส่งซึ่งคมเค็มและฉลาดเป็นเยี่ยม [Marco Polo, (ed. By M. Komroff), 1953: 287-288.]

นานหลายชั่วอายุคนที่พฤติกรรมกล่าวมานั้นกลายเป็นธรรมเนียมในหมู่พวกนัตตุโกตไต เจตตี-ยาร์หรือพวกนัคกรัตตัร (Nagarattar) เด็กๆ ของพวกเหล่านี้จะถูกนำเข้าสู่ธุรกิจประมาณอายุ ๑๐ ขวบครึ่ง ใช้ชีวิตฝึกหัดแบบนี้อยู่ประมาณ ๑๐ ปีครึ่ง พอพวกเด็กผู้ชายอายุถึง ๒๑ เรียก “โปดิยัน” (podiyan) เขาเหล่านี้ก็กลายเป็นผู้ช่วยในธุรกิจ เรียก “อดุตตะวัน” (aduttavan) พออายุ ๓๑ ก็กลายเป็นหุ้นส่วนคือ “ปังกลิ” (pangali) อายุ ๔๑ เป็นนักธุรกิจอิสระ “มูดาลาลิ” (mudalai) (บทสัมภาษณ์นายเอ็ม. ดี อรุณาชาลัม ประธานบริษัท Parry and company [อ้างใน Mukund, K., 1999: 41.]

สันนิษฐานว่าความสืบเนื่องของการเป็นพ่อค้าอิสระเกิดขึ้นในหมู่ครอบครัวพ่อค้า-ผู้ประกอบการด้านการค้าแลกเปลี่ยน ซึ่งอาจเป็นหรือไม่เป็นสมาชิกสมาคมพ่อค้าก็ได้ แต่ต้องมีโอกาสสัมพันธ์กับสถานภาพการเป็นพ่อค้าในวรรณะนี้ของสังคมอินเดีย ขณะเดียวกันการขยายตัวทางการค้าในเวลานั้น

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ซึ่งเติบโตในไวศยวรรณะและในการบริหารของสมาคมวิชาชีพต่างๆ น่าจะเป็นช่องทางให้ได้มาซึ่งทุนสำหรับสืบต่อกิจการ และการสืบต่อกิจการของตนทั้งในทางวิถีชีวิตครอบครัวและธุรกิจ ฉะนั้นการเกิด “พ่อค้าอิสระ” จึงกลายเป็นวิถีชีวิตของชนกลุ่มหนึ่งซึ่งไม่จำเป็นต้องผูกติดกับสมาคมหรือวรรณะเสมอไป

ปรากฏการณ์ที่กลายเป็นธรรมเนียมจนทำให้เกิดพ่อค้าอิสระเพิ่มจำนวน บทบาท และความชำนาญได้เช่นนี้ เป็นส่วนที่แปลกแยกไปจากพัฒนาการของการค้าซึ่งขยายและเติบโตอย่างมากในหมู่พวกทมิฬและสังคมพ่อค้าของชนชาติอื่น ซึ่งเข้ามามีบทบาทในการค้ามหาสมุทรอินเดีย ที่เกิดเป็นองค์กรและหรือสถาบันการค้าสำคัญในสังคม ตั้งแต่ “นัครัม” ไปจนถึง “เศรณี” ตลอดจนสมาคมอันเป็นแหล่งรวมทุนและกระจายทุน เช่น มณีคราม ไอยาโวเล และองค์กรบริหารของสถาบันวัดทั้งหลายตามกล่าวมา

๔. การเคลื่อนไหวของพ่อค้ามุสลิม

พัฒนาการของการค้ามหาสมุทรอินเดียสู่น่านทะเลเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้นได้เปิดหนทางให้กับกลุ่มพ่อค้าอิสระและหรือพ่อค้าเอกชนบางกลุ่ม ดังได้กล่าวมาแล้วถึงพ่อค้าเอกชนชาวทมิฬ กลุ่มพ่อค้าชาติอื่นในทำนองเดียวกันนี้ที่สำคัญได้แก่ กลุ่มพ่อค้าจีนและพ่อค้ามุสลิม เฉพาะอย่างยิ่งในกระบวนการเคลื่อนไหวของพ่อค้ามุสลิมประมาณตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ ๗ เป็นต้นไป สัมพันธ์กับการแพร่ศาสนาอิสลามและการเกิดชุมชนพ่อค้าพลัดถิ่น (diaspora) ตามชายฝั่งทะเลและกลุ่มเกาะแห่งน่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

มุสลิมซึ่งเป็นกลุ่มพ่อค้าอิสระหรือพ่อค้าเอกชนตามชุมชนพลัดถิ่น แม้ยังสัมพันธ์กับการควบคุมปกครองเชิงสังคมของศาสนาอิสลาม แต่ก็มีบทบาทอยู่ไม่น้อยในการขยายเครือข่ายของการค้ามหาสมุทรอินเดีย และอาจเป็นได้ว่าบรรดามุสลิมตามชุมชนพ่อค้าเหล่านี้ได้เข้าไปมีบทบาททางการเมืองในสังคมของชนพื้นถิ่นในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรือแม้แต่ตามเมืองการค้าแห่งภาคพื้นอินเดีย

การค้ามหาสมุทรอินเดียซึ่งขยายสู่น่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เกี่ยวพันกับผู้ประกอบการค้าหรือดินแดนประเทศผู้เกี่ยวข้องนอกเหนือจากชนพื้นถิ่นและชาวฮินดูแล้ว ยังมีอีก ๒ กลุ่มคือ พ่อค้าชาวจีนและพ่อค้ามุสลิม หรือเจาะจงคืออาหรับผู้นับถือศาสนาอิสลาม นอกเหนือไปจากมุสลิมชนชาติอื่น เช่น จีนมุสลิมจากยูนนาน การค้าของอาหรับและมุสลิมอาหรับนั้นครอบคลุมเอเชียตะวันออก เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และเอเชียตะวันตก (ในความหมายที่กว้างซึ่งอาจรวมถึงเอเชียกลางและตะวันออกกลาง หรือแม้แต่การติดต่อกับยุโรป) ดังนั้นบริบทการค้ามหาสมุทรอินเดียจึงครอบคลุมอาณาบริเวณกว้างขวางผูกพันน่านน้ำจากทะเลแดง-อ่าวเปอร์เซียไปจนสุดที่ทะเลจีนใต้

การแลกเปลี่ยนค้าขายในสมหาสมุทรอินเดียมีพ่อค้าจากอ่าวเปอร์เซียร่วมกิจกรรมอยู่ด้วยมาแต่ยุคโบราณ อย่างน้อยประมาณตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ ๓ เมื่อมีการค้าขายข้ามมหาสมุทรอินเดีย พ่อค้าเหล่านั้นเป็นพ่อค้าเปอร์เซียและพ่อค้าอาหรับ เรือพ่อค้าเปอร์เซียแวะเวียนตามเมืองท่าของอินเดียมาตั้งแต่ราชวงศ์สัสสนิดขึ้นมามีอำนาจใน ค.ศ. ๒๒๕ (ประมาณคริสต์ศตวรรษที่ ๕) พ่อค้าเปอร์เซียก็

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ผูกขาดการค้าทางทะเลระหว่างอ่าวเปอร์เซีย-ทะเลแดงและจีน เปอร์เซียสามารถคุมการค้าทางทะเลอยู่ได้จนคริสต์ศตวรรษที่ ๗ และถูกสลายด้วยกองทัพมุสลิม ชาวเปอร์เซียนส่วนมากก็เข้ารับนับถือศาสนาอิสลาม [Hourani, G.F., 1995: 43-44, 65.] ช่วง ค.ศ. ๗๕๐-๑๐๐๐ กาหลิปราชวงศ์อูมัยยัดและอับบาสิดมีอำนาจ แผ่เข้าแอฟริกาเหนือทะเลเมดิเตอร์เรเนียน เอเชียกลาง และบางส่วนของอินเดียภาคตะวันตกเฉียงเหนือ มีการตั้งสมาคมพ่อค้าอิสลามขึ้นในดินแดนเหล่านี้ตามชายฝั่งทะเลอินเดียและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ พบหลุมศพของชนในศาสนาอิสลามศักราช ๗๘๘ ใกล้เมืองกไลกัฏทางฝั่งทะเลด้านตะวันตกของอินเดีย แสดงว่าพวกพ่อค้ามุสลิมเหล่านี้เองทำการค้าระหว่างอินเดียกับทะเลอาหรับและมีการรวมตัวกันอยู่เป็นชุมชนมุสลิม [Wink, I., 1999: 71.]

หลังจากพระศาสดาประกาศคำสอน กองทัพมุสลิมก็แผ่ขยายข้ามคาบสมุทรอาระเบีย จากดินแดนของจักรวรรดิไบแซนไทน์ กองทัพมุสลิมมีชัยเหนืออียิปต์ ซีเรีย และขึ้นไปทางเหนือของเอเชียไมเนอร์ กองกำลังทางเรือของอาหรับแผ่เข้าสู่หมู่เกาะของทะเลเมดิเตอร์เรเนียน รวมทั้งไซปรัสและซิซิลี ทางด้านตะวันออกอาหรับเข้าเมโสโปเตเมียและเอเชีย มีอำนาจเหนือเปอร์เซีย กษัตริย์ราชวงศ์ซัสสนิดองค์สุดท้ายถูกลอบปลงพระชนม์ เชื่อกันว่าการแผ่อำนาจเข้าสู่บริเวณนี้เพื่อควบคุมเส้นทางค้าข้ามภูมิภาคทั้งหมด ในที่สุดมุสลิมอาหรับก็เข้าสู่ด้านตะวันตกของอินเดียตอนเหนือ ได้เข้ายึดทำเลเป็นยุทธศาสตร์ทางการค้าคือ แคว้นซินด์ (Sind) ซึ่งคุมลุ่มน้ำสินธุ ซินด์มีความสำคัญทั้งต่อการค้ามหาสมุทรอินเดียและการค้าทางบก ถือได้ว่าเป็นจุดเชื่อมต่อการค้าทั้งสองรูปแบบนี้ ค.ศ. ๗๑๐ ซินด์ได้กลายเป็นเสมือนมณฑลใหม่ของจักรวรรดิอิสลาม

ตั้งแต่ครั้งกาหลิปราชวงศ์อับบาสิดมีอำนาจในคริสต์ศตวรรษที่ ๘ สถาปนากรุงแบกแดดเป็นเมืองหลวง และจัดองค์กรการปกครองซึ่งยอมรับมุสลิมเปอร์เซียเข้าร่วมด้วยจำนวนมาก นับแต่สมัยนี้พัฒนาการของปัญญาชนอาหรับก็แผ่ขยาย ผู้รู้ที่เรียกว่า “ulama” ได้เดินทางไปตามที่ต่างๆ เพื่อสั่งสอนและแพร่วัฒนธรรมอิสลามแก่สมาชิกในโลกมุสลิม ยุคนี้จึงเป็นยุคที่อาหรับเปิดทางเข้าสู่อ่าวเปอร์เซียและมหาสมุทรอินเดีย

ประมาณคริสต์ศตวรรษที่ ๙ พ่อค้ามุสลิมก็ถึงฝั่งโคโรมันเดล ฝั่งทะเลด้านตะวันออกของอินเดีย ดังปรากฏ *จารึกบนแผ่นทองแดง* ของกษัตริย์แห่งมะฑุไรให้ที่พำนักแก่ผู้ลี้ภัยชาวอาหรับ นอกจากนี้ยังมีหลักฐานอื่นซึ่งพูดถึงพ่อค้ามุสลิมจากอินเดียค้าขายกับจีน เช่น กล่าวถึงพ่อค้ามุสลิมจากเมืองท่าซีราฟบนคาบสมุทรอาหรับ ผ่านเข้าสู่ศรีลังกา อินเดีย ไปถึงกวางโจวเมืองท่าชายฝั่งทะเลทางตอนใต้ของจีน เอกสารอาหรับบรรยายว่า กวางโจวในตอนนั้นเป็นอู่จอดเรือหลบภัยและพายุ รวมทั้งเป็นตลาดสำหรับการค้าอาหรับและจีน มีชาวยิวและพวกมุสลิมอยู่นับจำนวนพัน ทางการจีนแต่งตั้งให้มุสลิมคนหนึ่งเป็นผู้ดูแลเรื่องข้อวิวาทบาดหมางในหมู่มุสลิมซึ่งชุมนุมอยู่ที่นั่น [Sen, T., 2004: 166-167.] ประมาณปลายคริสต์ศตวรรษที่ ๑๐ ก็ปรากฏชัดเจนว่าในหมู่พวกจามปานั้นมีพ่อค้ามุสลิมค้าขายไหม เครื่องถ้วยชาม

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ผ่านอินเดียใต้ ศรีลังกา ไปยังอ่าวเปอร์เซีย แล้วบรรทุกเครื่องหอมและสินค้าอื่นๆ จากอ่าวเปอร์เซียและทะเลแดงกลับมาค้าขายยังตลาดจีน เครือข่ายการค้าของมุสลิมจึงครอบคลุมกว้างขวางจากทะเลจีนใต้ข้ามมหาสมุทรอินเดีย สู่ทะเลอาหรับ

ในช่วงการปกครองหลายศตวรรษของราชวงศ์อับบาสิด เฉพาะอย่างยิ่งในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ ๑๐-๑๒ กลุ่มฟาติมิด (Fatimid) ได้ขึ้นมีอำนาจ พวกเหล่านี้มั่งคั่งจากการค้าทางทะเล และมีที่มั่นอยู่ตามเมืองท่าการค้าต่างๆ เช่นที่บาห์เรน ซินด์ และคุชราต ปลายคริสต์ศตวรรษที่ ๑๐ กลุ่มฟาติมิดยึดครองอียิปต์และปรับปรุงเศรษฐกิจการเกษตรในลุ่มน้ำไนล์ และตั้งเมืองหลวงขึ้นใหม่ชื่อ “al Qahira” อ่านเป็นสำเนียงอังกฤษว่า “ไคโร” (Cairo) กรุงไคโรกลายเป็นศูนย์กลางทางวัฒนธรรมและเป็นที่มั่นในการขยายอำนาจทางการค้า และเผยแผ่ศาสนาไปตามที่ต่างๆ อาทิ ซิซิลี อินเดียตะวันตก เยเมน และบุคฮาราในเอเชียกลาง [**The Encyclopedia of Islam**, (Leiden 1960- ; Leiden 1980).] ตลอดอีกหลายศตวรรษต่อมา ไคโรก็ได้มีบทบาทสำคัญต่อการค้าทางฝั่งตะวันตกของมหาสมุทรอินเดีย ต่อมาเมื่อพวก “แมมลุค” (Mamluks) ได้สืบต่ออำนาจของกลุ่มฟาติมิดไคโร ส่งเสริมการค้าสร้างความมั่งคั่งให้กลุ่มของตน โดยเฉพาะอย่างยิ่งได้พยายามใช้เครือข่ายการค้าทางทะเลของพวกฟาติมิดให้เป็นประโยชน์ เช่น ทำนุบำรุงสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ของเมืองท่าบนฝั่งอียิปต์ ทะเลเมดิเตอร์เรเนียน และทะเลแดง พวกแมมลุคไม่ได้ออกทะเลเองแต่เป็นผู้ลงทุนทางการค้า ปลายคริสต์ศตวรรษที่ ๑๓ พวกนี้ได้เข้ามาลงทุนในการค้ามหาสมุทรอินเดีย โดยสนับสนุนกลุ่มพ่อค้าขายส่งที่เรียกว่ากลุ่ม *“คาริมิส”* (Karimis) พ่อค้ากลุ่มนี้มีประวัติความเป็นมาย้อนไปถึงสมัยฟาติมิด คุมการค้าพริกไทยและเครื่องเทศจากเมืองท่าทางฝั่งตะวันตกของอินเดีย เช่น กไลกัฏและกีล็ง ในยุคของฟาติมิดและแมมลุค พวกคาริมิสได้รับความคุ้มครองอย่างดี สามารถติดต่อค้าขายผ่านอียิปต์ไปถึงยุโรป อย่างไรก็ตามสมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๑๕ อิทธิพลของคาริมิสก็ลดลง เพราะสุลต่านแมมลุคต้องการสนับสนุนกลุ่มพ่อค้าของตน [Risso, P., 1995: 39-40.]

การขึ้นมามีอำนาจทางการค้าของพวกทมิฬในอินเดียใต้และการมุ่งขยายขอบเขตการค้าไปอย่างกว้างขวาง กลับเป็นแรงกระตุ้นให้พวกมุสลิมขยายตัวทางการค้าด้วยเช่นกัน หรือจะกล่าวว่าทั้งสองฝ่ายต่างเป็นแรงผลักดันซึ่งกันและกัน พ่อค้ามุสลิมเมื่อแรกเข้าสู่อินเดียประมาณคริสต์ศตวรรษที่ ๗ นั้นไม่ปรากฏว่าดำเนินการค้าให้อยู่กับวรรณะหรือสมาคมใดนอกจากเครือข่ายทางศาสนา หลักฐานประวัติศาสตร์แรกสุดที่กล่าวถึงการตั้งถิ่นฐานของมุสลิมบนฝั่งโคโรมันเดลในเขตทมิฬ เริ่มเมื่อประมาณคริสต์ศตวรรษที่ ๙ ดังที่ปรากฏ *จารึกแผ่นทองแดง ภาษาทมิฬ ค.ศ. ๘๗๕* กล่าวถึงราชาแห่งมะฑุไรให้ที่พักพิงแก่มุสลิมอาหรับ [Kokan, M.Y., 1947: 53.] สมัยการขยายตัวของโจฬะในคริสต์ศตวรรษที่ ๑๑ ชุมชนพวกมุสลิมบนฝั่งโคโรมันเดลและมะฑุไรก็เฟื่องฟูและขยายการค้าอย่างมาก [Arnold, T., 1913: 267.] แต่พ่อค้ามุสลิมทางฝั่งทมิฬนาฑูกลับรักษาเอกลักษณ์ของตนและความเป็นอาหรับไว้อย่างเหนียวแน่น

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

และดำเนินการค้าต่อไป มุสลิมเหล่านี้พูดภาษาทมิฬได้ ถูกเรียกว่าพวก “อิลับไป” (Ilappai) หรือ “ลับไบ” (Labbai) ว่ากันว่าคำนี้กร่อนมาจากคำว่า “อะราบี” (arabī) [Bayly, **Islam in Southern India**,: 37-59.]

มุสลิมทางฝั่งโคโรมันเดลนั้นขึ้นชื่อทางเรื่องการเดินเรือทะเล เป็นพ่อค้าทางเรือผู้มั่งคั่ง และเป็นผู้มีอิทธิพลในการขนส่งสินค้า ขณะเดียวกันก็เป็น *ชาฟีไอท์* (Shāfi ‘ite) ด้วย สมัยหลังๆ มักถูกเรียกรวมๆ ว่าเป็น *มาไรกายาร์* (maraikkāyar) หรือ *กายาลาร์* (kayalar) หมายถึง มุสลิมผู้เก่งทางน้ำ ต่างจากพวกมุสลิมที่อยู่ในเขตแผ่นดินตอนในของทมิฬ ซึ่งประกอบอาชีพเป็นเกษตรกร ช่างทอ และพ่อค้าเร่ อยู่ตามชนบท เรียกกันว่า *มุสลิมฮานาฟี* (Hanafi) ส่วนชุมชนทางตอนในนี้ก็ถูกเรียกว่า “ลับไบ”

การขยายตัวของเหล่ามุสลิมทั้งที่เป็นผู้ผลิตและผู้ค้านี้เองเป็นฐานที่ทำให้บรรดามุสลิมอาหรับสั่งสมอำนาจและความมั่งคั่ง กลายเป็นตระกูลพ่อค้าใหญ่โตอยู่ตามเมืองท่า เช่นที่ กยัลปัฏนัม (Kayalpatanam) คิลาคไร (Kilakarai) และอธิรามปัฏนัม (Adirampatanam) เป็นต้น พวกเหล่านี้ให้ความสำคัญทางด้านศาสนา ภาษา และความต่างทางชนชาติ จนในที่สุดกลายเป็นดูถูกมุสลิมกลุ่มอื่นเช่นพวกลับไบหรืออิลับไปว่าเป็นมุสลิมชาวบ้านอยู่ทางตอนในแผ่นดินและนับถือรูปเคารพ บูชายัญด้วยสัตว์ มีความรู้ภาษาอาหรับอย่างจำกัด และที่สำคัญรับอิทธิพลของศาสนาฮินดูแบบทมิฬ พวกนี้ยังสังสรรค์กับพวกทมิฬมุสลิมในที่ราบสูงเดคคัน และข้ามช่องแคบไปถึงศรีลังกาอีกด้วย จึงมีโอกาสได้เข้าร่วมในการค้าขายทางทะเลแพร่ไปถึงเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ พวก*ลับไบ*ที่เป็นทมิฬนี้เองที่มีบทบาทในการแพร่ศาสนาอิสลามในหมู่พวกมลายู [Wink, A,. **Al-Hind**, 2002: 78-79 (Vol. I).]

ประมาณ ค.ศ. ๑๑๐๐ เมื่อราชวงศ์โจฬะขยายอำนาจเข้าสู่ฝั่งมะละบาร์ เมืองถูกทำลายความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น ปรากฏหลักฐานเรื่องราวประมาณปลายคริสต์ศตวรรษที่ ๑๓ ว่า ดินแดนแถบฝั่งมะละบาร์แยกเป็นบ้านเล็กเมืองน้อย เกิดเมืองท่าค้าขายขึ้นใหม่หลายแห่งซึ่งอยู่ภายใต้อำนาจอิทธิพลของกลุ่มอิสลาม มีชุมชนมุสลิมเกิดตามที่ต่างๆ รวมทั้งที่คอลแลมซึ่งปรากฏชื่อและเรื่องราวของก่อนเมืองกไลกัฏ (Calicut) เมื่ออิบนู บัตตูตา (Ibn Battuta) เดินทางไปเยือนบันทึกไว้ว่า กไลกัฏเป็นเมืองใหญ่ที่สุดและมั่งคั่งเหนือเมืองอื่น การค้าขายฝั่งที่กไลกัฏมีทั้งส่วนที่เป็นกิจการของสมาคมซึ่งคุมฝั่งมะละบาร์และการค้าโดยพวกพ่อค้าอิสระหรือพ่อค้าเอกชน กไลกัฏเป็นเมืองท่าค้าขายที่โดดเด่นมากตั้งแต่สมัยโปรตุเกสเข้ามาค้าขายอยู่ทางฝั่งตะวันตกของอินเดีย แต่เมืองท่าบนฝั่งมะละบาร์มีประวัติความเป็นมาเกี่ยวข้องกับการค้าขายแลกเปลี่ยนมาแต่ครั้งโบราณ เพราะฝั่งมะละบาร์เป็นจุดแรกที่เรือค้าขายสมัยโบราณต้องเข้ามาจอดแวะหาน้ำ อาหาร และซ่อมแซมเรือก่อนเดินทางต่อไปหรือเพื่อติดต่อค้าขายกับชุมชนทางตอนในหลังฝั่งทะเล อีกทั้งยังเป็นแหล่งค้าพริกไทยดำอันเป็นที่ต้องการมาแต่ครั้งสมัยการค้ากรีก-โรม

ตามตำนานว่าเมืองกไลกัฏเกิดมาตั้งแต่ ค.ศ. ๘๒๕ แต่มีผู้คำนวณจากจารึกภาษาสันสกฤตว่ารากฐานของเมืองนี้สร้างเมื่อ ค.ศ. ๑๐๔๒ ถือเป็นจุดเริ่มต้นที่โจฬะเริ่มแผ่อิทธิพลเข้ามา และคงเข้าถึงฝั่ง

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

มะละบาร์เมื่อ ค.ศ. ๑๑๐๐ ผลสะท้อนกลับจากการขยายอำนาจของโจฬะก็คือ ทำให้บรรดาราชาซึ่งเป็นหัวหน้าชนเผ่าต่างๆ ทางบริเวณตอนใน หนีบ้าง ลี้ภัยบ้างเข้าสู่บริเวณตามชายฝั่ง และบางกลุ่มอาจได้มามีอำนาจที่กไลกัฏ พวกเหล่านี้ไม่ได้อยู่ในฐานะวรรณะกษัตริย์นักรบของอารยัน จึงพึ่งพิงอิงบรรดาพ่อค้ามุสลิม ในขณะที่พ่อค้าฮินดูซึ่งเคร่งธรรมเนียมปฏิบัติ ไม่นิยมการค้าทางทะเล โดยเฉพาะอย่างยิ่งพวกที่อยู่ในวรรณะสูง ช่องว่างของการค้าทางทะเลจึงถูกเติมเต็มโดยพ่อค้ามุสลิม ซึ่งตั้งมั่นอยู่แล้วตามเมืองท่าการค้าต่างๆ ของมหาสมุทรอินเดีย จากแอฟริกาเลียบฝั่งทะเลไปถึงทะเลจีนใต้ ในกไลกัฏ มุสลิมประสพความสำเร็จทางการค้า มีฐานะทางสังคมสูง และมีอิทธิพล กไลกัฏกลายเป็นศูนย์กลางการค้าสำคัญของพ่อค้ามุสลิมก่อนมะละกาและคัมเบย์จะขึ้นมาเป็นคู่แข่ง

พ่อค้ามุสลิมนั้นเน้นที่การค้าทางทะเลและติดต่อค้าขายกับตัวแทนพ่อค้าในท้องถิ่นโดยไม่จำกัดวรรณะ ประมาณกันว่านักธุรกิจชาวคุชราตีเริ่มสร้างเครือข่ายการค้าของตนเป็นเจ้าของคลังสินค้าใหญ่โตในกไลกัฏ ส่วนพ่อค้าฮินดูและพ่อค้าเชนก็เชี่ยวชาญทางการเงินและการธนาคาร พ่อค้ามีทั้งที่เป็นฮินดูและมุสลิมช่ำชองการค้าทั้งในท้องถิ่นและโพ้นทะเล แม้ไม่ปรากฏหลักฐานชัดเจนเกี่ยวกับสมาคมพ่อค้าใดๆ แต่พ่อค้าเหล่านี้บริหารกิจการค้าโดยกฎเกณฑ์ที่ปฏิบัติกันอย่างเคร่งครัด และให้ความปลอดภัยต่อการค้าขาย

โปรตุเกสตั้งข้อสังเกตว่าธุรกิจที่มะละบาร์ (รวมทั้งกไลกัฏ) มีลักษณะเป็นธุรกิจแบบครอบครัว สมาชิกครอบครัวจะได้รับการแต่งตั้งให้อยู่ในตำแหน่งสำคัญ คุมการค้าอยู่ตามเมืองค้าขายของเครือข่าย ไม่อาจแยกได้ชัดเจนว่าพ่อค้าเหล่านี้ทำในฐานะพ่อค้าเอกชน-อิสระ หรือว่าผูกติดอยู่กับสมาคมหนึ่งสมาคมใด ไม่มีใครเอ่ยถึงสมาคมพ่อค้า ทั้งๆ ที่ก่อนหน้าสมัยโปรตุเกสเข้ามามีสมาคมเหล่านี้อยู่ นอกจากนั้นยังปรากฏจากการศึกษาเรื่องการค้าแถบฝั่งโคโรมันเดลสมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๑๕ ตอนปลายอีกด้วยว่า บรรดาสมาคมหายไปเกือบทั้งหมดเพราะต้องแข่งขันกับกลุ่มพ่อค้าอิสระ* [Bouchon, G., 2000: 41-46.]

ตัวอย่างเรื่องของพ่อค้ากไลกัฏและคุชราตีตามกล่าวมานี้ ไม่ว่าจะเป็นสมาชิกหรือสังกัดสมาคมพ่อค้าหรือสมาคมใดหรือไม่ก็ตาม พ่อค้าเหล่านี้ดำเนินกิจการด้วยตัวเอง การค้าเป็นวิถีชีวิตและได้สร้างพลังความเข้มแข็งให้แก่ผู้ประกอบอาชีพนี้ ซึ่งย่อมหมายถึงว่าทุนหรือแหล่งทุนสำหรับประกอบการนั้นไม่ได้ถูกควบคุมโดยองค์กรบริหารหรือสมาคมใดๆ กล่าวได้ว่าความเติบโตของพ่อค้าอิสระและกลุ่มการค้าใหม่ๆ เหล่านี้เองได้กลายเป็นแบบแผนเฉพาะของตนเองเมื่อมะละกาถูกสร้างขึ้นใหม่ให้มีอำนาจคุมการค้าในช่องแคบแทนที่ศรีวิชัยและพ่อค้า (อิสระหรือเอกชน) จากจีนได้กลายเป็นการค้าส่วนสำคัญในน่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

---

* ข้อสังเกตของ Vijaya Ramaswami, “Some Inquiries into the Condition of Weavers in Mediaeval South India,” **Indian Historical Review**, Vol. 6, 1-2, 1979-80: 119-140.]

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

• ชุมชนพ่อค้า (พลัดถิ่น)

ชุมชนพ่อค้าเป็นฐานทางสังคม-เศรษฐกิจที่สำคัญของพ่อค้ามุสลิม ประจักษ์พยานของการที่ศาสนาอิสลามแพร่เข้ามาในระยะเริ่มแรก การที่พ่อค้ามุสลิม (เดิมคือเปอร์เซีย) มีบทบาททางการค้าอยู่ในน่านทะเลแถบนี้เป็นที่รู้จักกันดี และเพราะฉะนั้นการรวมตัวของพวกเหล่านี้อยู่กันเป็น *ชุมชนพ่อค้า* ก็ไม่ใช่ของแปลก ในสถานการณ์ซึ่งการค้าขยายตัวอย่างเข้มข้น ทั้งโดยการเคลื่อนไหวของพ่อค้าในศาสนาอิสลาม และความพยายามของรัฐและสมาคมพ่อค้าทมิฬที่มีอิทธิพลทางการค้าอยู่ในแถบนี้ คนเหล่านี้เองที่มีบทบาทสำคัญทำให้เส้นทางการติดต่อที่ถูกใช้จนเป็นเส้นทางคมนาคมสามัญได้เกิดขึ้นบริเวณน่านทะเลแถบนี้ เฉพาะอย่างยิ่งอ่าวเบงกอลซึ่งติดต่อกับคาบสมุทรและกลุ่มเกาะในทะเลเอเชียตะวันออกเฉียงใต้สู่จีน จึงถูกเปิดออกสู่ตลาดค้าใหม่ในระดับโลก และมีความสำคัญยิ่งกว่าเดิมที่การค้ากระจุกตัวอยู่ตามเมืองการค้าหรือนครใหญ่ริมฝั่งมหาสมุทรอินเดียเท่านั้น การเกิด *ชุมชนพ่อค้าพลัดถิ่น* ตามที่ต่างๆ ในน่านน้ำช่วยส่งเสริมบรรยากาศความเข้มข้นของการค้า โดยนัยเดียวกันชุมชนพ่อค้าพลัดถิ่นอันเกิดขึ้นนี้ ไม่ว่าของชนชาติใด ย่อมหมายถึงความเติบโตของพ่อค้าอิสระหรือพ่อค้าเอกชน อันเป็นปรากฏการณ์ใหม่ของสมัยแห่งการขยายตัวทางการค้าของเอเชียยุคนี้ และเป็นปรากฏการณ์อันสืบเนื่องเข้าสู่ยุคสมัยใหม่ ขณะที่สมาคมพ่อค้าหลายแห่งในอินเดียเสื่อมสูญหรือแปรเปลี่ยนไป

การแพร่ของศาสนาอิสลามได้นำมุสลิมเข้าสู่มหาสมุทรอินเดีย ขณะที่นักวิชาการส่วนใหญ่ลงความเห็นว่า มุสลิมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้นมาจากแผ่นดินอินเดีย และเข้ามาในสมัยหลังมาก ทั้งนี้โดยอ้างอิงว่า หลังรัฐศรีวิชัยหมดอำนาจลง ชาวมลายูได้รับนับถือศาสนาอิสลามสมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๑๔ (ตรงกับสมัยที่ “ปาไซ-อะเจะห์” รับนับถือศาสนาอิสลามอย่างเป็นทางการ) อันที่จริงแล้วอาจเป็นได้ว่าศาสนาอิสลามได้แทรกซึมอยู่ในหมู่ประชาชน เฉพาะอย่างยิ่งตามกลุ่มเกาะในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มาแต่เดิมก่อนสมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๑๔ และโดยนัยนี้การเกิดของชุมชนพ่อค้ามุสลิมพลัดถิ่นและบทบาทของพ่อค้าเอกชนมุสลิมต่อการเปลี่ยนแปลงสังคมเศรษฐกิจของบรรดากลุ่มเกาะน่าจะได้แทรกซึมอยู่ก่อนคริสต์ศตวรรษที่ ๑๔ แล้วเป็นเวลานาน

การเข้ามาของศาสนาอิสลามนั้น นักวิชาการบางท่านมีความเห็นว่าเกี่ยวพันโดยตรงกับการที่เมืองท่าการค้าตามเกาะต่างๆ ในน่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เปลี่ยนไปจากเดิม เมื่อคนพื้นเมืองและพวกที่นับถือศาสนาอิสลามได้มีส่วนมีเสียงในการบริหารเมืองท่าการค้าเพื่อผลประโยชน์ของตนในแต่ละเมืองมากขึ้น ดังนั้นปรากฏการณ์ที่มีการรับนับถือศาสนาอิสลามดังกล่าวเกิดขึ้นในท้องถิ่นต่างๆ ร่วมเวลาเดียวกับที่พ่อค้ามุสลิมอยู่ในสังคมเวลานั้นด้วย พ่อค้ามุสลิมจากอินเดียได้เข้ามาค้าขายที่หมู่เกาะในทะเลใต้นานนับศตวรรษ บรรดาพ่อค้าพ่อขายและผู้ติดต่อการค้าเหล่านั้นได้แต่งงานกับชนพื้นเมืองแล้วตั้งถิ่นฐานอยู่ในท้องถิ่นนั้นๆ เชื้อสายของบุคคลเหล่านี้จึงได้ตำแหน่งสำคัญในการบริหารเมืองท่า

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

การค้าซึ่งเกิดขึ้นใหม่ประมาณเวลาอยู่ในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ ๑๒-๑๓ นั้น ชนมุสลิมได้ดำรงตำแหน่งสำคัญ เช่น ชาห์บันดาร์ (Shahbandar) และบันดาหาร์ (Bendahara) [Drewes, 1985: 9-10.]

การแพร่ไปของศาสนาอิสลามนั้นสัมพันธ์กับโอกาสทางการค้าที่เกิดขึ้นอย่างเห็นได้ชัด กล่าวคือ ความเคลื่อนไหวของมุสลิมทางมหาสมุทรอินเดียภาคตะวันตกอาศัยความเติบโตของวรรณะพ่อค้าชาวฮินดู ความมั่งคั่งและพัฒนาการของการค้าชายฝั่ง ตลอดจนการค้าขายภายในข้ามทวีปจากฝั่งตะวันตกถึงฝั่งทะเลตะวันออกของมหาสมุทรอินเดียรองรับการขยายตัวทางการค้า อีกทั้งพ่อค้ามุสลิมอาหรับซึ่งได้วางรากฐานการค้าของตนเองทางฝั่งตะวันตกของอินเดีย ยังสามารถตั้งชุมชนพ่อค้าพลัดถิ่นทางการค้าตลอดจนมีบทบาทค้าขายในน่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ตลอดถึงทะเลจีนใต้ นอกจากเป็นพ่อค้าแล้วในบางกรณียังเป็นเสมือน *"ผู้ขนส่ง"* สำคัญในการค้ามหาสมุทรอินเดียและการค้าจีนซึ่งมีปริมาณมูลค่ามหาศาล

ศาสนาอิสลามได้ผ่านเข้าสู่มหาสมุทรอินเดียพร้อมกับการขยายตัวทางการค้า เป็นข้อเท็จจริงซึ่งยากปฏิเสธ การค้าจากแบกแดด เมืองสำคัญของอาหรับได้ขยายตัวเข้าสู่ฝั่งตะวันตกของอินเดีย โดยได้ขยายกิจการไปที่เมืองท่าซีราฟซึ่งได้กลายเป็นศูนย์กลางของการค้ามหาสมุทรสู่ฝั่งมะละบาร์ของอินเดีย จากฝั่งมะละบาร์พ่อค้าเดินทางต่อไปยังศรีลังกา ชุมทางการค้าและการคมนาคมในอินเดียใต้ที่จะเข้าสู่หมู่เกาะทะเลใต้และจีน การที่มุสลิมต้องหยุดยั้งอยู่ทางฝั่งมะละบาร์นั้นนำไปสู่การเกิด *ชุมชนพ่อค้าพลัดถิ่น* (diaspora) ตามเมืองการค้าสำคัญทางฝั่งตะวันตกของมหาสมุทรอินเดีย นอกจากเกิดชุมชนพ่อค้ามุสลิมแล้ว ในบางบริเวณมุสลิมยังมีอำนาจปกครองในดินแดนแถบฝั่งทะเลเปิดหาหนทางให้ได้ควบคุมกิจการทางการค้าต่างๆ ไว้ในมือ เช่น เมืองคัมเบย์ (Cambay) ในแคว้นคุชราต ซึ่งมีส่วนอย่างสำคัญในการที่ศาสนาอิสลามแพร่ออกไป เมืองนี้อยู่ในเส้นทางซึ่งพวกอาหรับคุ้นเคยมาตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ ๗ แล้ว จะเห็นได้ว่าหลังการประกาศศาสนาอิสลามในคริสต์ศตวรรษที่ ๗ ก็ปรากฏว่าในคริสต์ศตวรรษที่ ๘ มีพ่อค้ามุสลิมอาหรับเดินทางเข้าสู่อินเดียใต้อย่างคับคั่ง มุ่งสู่หมู่เกาะในทะเลใต้เพื่อไปค้าขายที่จีน ความคับคั่งของเรือค้าที่ท่าศรีลังกานั้น สงฆ์ในพุทธศาสนาชื่อ "วัชรโพธิ์" ได้ตั้งข้อสังเกตไว้ว่ามีเรือเปอร์เซียน (คือมุสลิมอาหรับ) ถึง ๓๕ ลำที่อ่าวจอดเรือ [Hasan, H., 1928: 98] ฉะนั้นการอยู่รวมตัวกันเป็นชุมชนพ่อค้าพลัดถิ่นน่าจะเป็นการเคลื่อนไหวที่เข้มข้นขึ้น ชุมชนพ่อค้ามุสลิมอาหรับก็เริ่มปรากฏขึ้นตามเมืองท่าต่างๆ บนฝั่งตะวันตกของอินเดียเฉียงลงใต้ไปจนถึงศรีลังกา อันที่จริงในหมู่พ่อค้าอาหรับก็เป็นพวกที่นับถือศาสนาอิสลาม พ่อค้าอาหรับได้เข้ามาอยู่เป็นชุมนุมขนาดใหญ่ หรือเรียกได้ว่าเป็นชุมชนพ่อค้าอาหรับพลัดถิ่น (Arab trading diasporas) อยู่ตามเมืองท่าค้าขายชายฝั่งทะเลของจีนและอินเดียฝั่งตะวันตกตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ ๘ แล้ว ตามบริเวณดังกล่าวชุมนุมอาหรับนับว่ามีขนาดใหญ่ ปรากฏหลักฐานว่าในสมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๑๑ ชุมชนมุสลิมทางฝั่งตะวันออกของอินเดีย มีพ่อค้าจากชีราฟและโอมานมาสมทบด้วยจำนวนมากจนกลายเป็นพ่อค้าส่วนใหญ่ของชุมชน [Chaudhuri, K.N., 1993: 49.]

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

พ่อค้ามุสลิมที่มีบทบาทในการเปลี่ยนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ให้หันมานับถือศาสนาอิสลามคือ *มุสลิมจากคุชราตและฝั่งโคโรมันเดล* ทางฝั่งทะเลตะวันออกของอินเดีย พวกเหล่านี้เป็นตัวกลางในการค้าระหว่างบริเวณตะวันออกสุดคือจีน และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น หมู่เกาะและเกาะต่างๆ กับยุโรปซึ่งถือเป็นตะวันตกสุดในเวลานั้น ในช่วงเวลาเหล่านี้การแพร่ศาสนาอิสลามก็เกิดขึ้นตามฝั่งทะเลในอินเดีย ชาวอินเดียกลายเป็นมุสลิมมากขึ้นและเดินทางเข้าสู่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แรกเริ่มก็อยู่ที่ชวาและสุมาตรา แล้วจึงไปสู่คาบสมุทรมลายู บรูไน บอร์เนียว ซีลีบีส (สุลาเวสี) และหมู่เกาะมาลุกุ จนกระทั่งถึงทางตอนใต้ของมินดาเนาในหมู่เกาะฟิลิปปินส์ [Risso, P., 1995: 46.]

ศาสนาอิสลามได้แพร่เข้าสู่น่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ พร้อมกับการค้าที่มากับพ่อค้าอาหรับ ทมิฬ และอินเดีย เดิมทีอาณาบริเวณดังกล่าวเป็นเขตวัฒนธรรมความเชื่อในพุทธศาสนาและศาสนาพราหมณ์-ฮินดูมาแต่ก่อน บางแห่งได้ตั้งชุมชนบ้านเมืองตามคติกษัตริย์แบบอินเดีย อีกทั้งหลักฐานด้านอักษรภาษา เช่น จารึกรุ่นเก่าที่พบเป็นจารึกภาษาสันสกฤต แต่อย่างไรก็ตามความเชื่อดั้งเดิมของชาวเกาะชาวน้ำก็ยังเป็นฐานรองรับความเชื่อของผู้คนโดยทั่วไป นักวิชาการบางท่านเชื่อว่า ความเชื่อของพวกออสโตรนีเซียนยังคงเป็นรากฐานความเชื่อของชาวเกาะชาวน้ำบางกลุ่ม เช่น การนับถือจระเข้ สัตว์น้ำเป็นเทพ เป็นสัญลักษณ์ของเจ้าแห่งแม่น้ำ เรียกว่า “Taṇḍang Luah” ซึ่งเป็นชื่อที่คล้ายคลึงกับที่ปรากฏในจารึกคำสาปแช่งภาษามลายูเก่า (Old Malay) เรียกว่า “Tandrum Luah” ในจารีตของสหพันธ์กลุ่มเกาะศรีวิชัย อันเป็นรัฐการค้าที่เกิดจากการรวมตัวของชาวน้ำตามเกาะและกลุ่มเกาะต่างๆ ได้พบความเชื่อทำนองนี้อีกในหลักฐานจากชวากลาง เป็นต้น [Mabbett, I.,: 310-311.]

ลักษณะอันเป็นความเชื่อดั้งเดิมของคนชาวเกาะชาวน้ำในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ย่อมต้องผสานวัฒนธรรมความเชื่อดั้งเดิมนี้ให้เข้ากับจิตวิญญาณของศาสนาอิสลาม เฉพาะอย่างยิ่งศาสนาอิสลามเมื่อแรกแพร่เข้ามานั้นมิใช่ผ่านการกระทำของรัฐโดยตรง แต่ศาสนามากับพ่อค้า อีกทั้งการรับนับถือศาสนาอิสลามโดยเจ้าพื้นเมืองก็เกิดขึ้นในสมัยหลังมาก จึงเป็นได้ว่าผู้คนประชากรทั่วไปสัมผัสศาสนาอิสลามก่อน จึงเกิดการผสมผสานผ่านความเชื่อเดิมและความลี้ลับอันฝังรากอยู่ในสังคมชนเผ่านั้นๆ ในกรณีนี้ผู้ที่มีบทบาทคือบรรดานักบวช กลุ่มซึ่งเน้นความลี้ลับและพิธีกรรมนั้นในทางศาสนาอิสลามเรียก *นักบวชซูฟี* นี้จึงนำไปสู่กระบวนการรับนับถือศาสนาผ่านซูฟี ผู้ซึ่งได้รับความเชื่อมั่นจากผู้คนว่ามีอำนาจเวทมนตร์ สามารถรักษาความเจ็บไข้ ปัดเป่าอุปัทวภัยอันตรายต่างๆ [Fatimi, 1963: 92-99.]

ที่จริงศาสนาอิสลามน่าจะแพร่ไปในหมู่ชนโดยที่หัวหน้าหรือผู้นำอาจไม่ได้รับเป็นทางการก็ได้ เฉพาะอย่างยิ่งลัทธิซูฟีซึ่งมีเวทมนตร์และความลี้ลับ อาจแพร่ไปในหมู่ชาวเกาะได้ดีกว่าและก่อนการรับนับถือของชนชั้นนำเสียอีก มีหลักฐานหปรากฏด้วยว่าผู้เผยแผ่ศาสนาเรียกว่า “ละไบ” (lebai) ในภาษา

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

มลายู ภาษาทมิฬเรียกว่า “ลับไบ” (labbai) หรือ “อิลัพไพ” หรือ “อิลัปไป” (ilappai)* ในกระบวนการแผ่ศาสนาอิสลามอาจแฝงอยู่ในความเชื่อเรื่องเวทมนตร์และความลี้ลับซึ่งเป็นความเชื่อดั้งเดิมของชาวเกาะอยู่แล้วก็ได้ จนยากที่จะแยกว่าชาวเกาะรับนับถือศาสนาอิสลาม หม่าฮวน (Ma Huan) ขันทีผู้จดบันทึกในกองเรือของเจิ้งเหอจึงตั้งข้อสังเกตว่า ประชากรในชวาตะวันออกนั้นไม่ใช่มุสลิม ขณะที่หลักฐานอย่างเป็นทางการเกี่ยวกับศาสนาอิสลาม เช่น ศิลาจารึกที่หลุมศพ กลับพบว่ามีอายุอยู่ในช่วงตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ ๑๒-๑๓ มาร์โคโปโลในคริสต์ศตวรรษที่ ๑๓ รายงานว่า ประชาชนของเปอร์ลัค (Perlak หรือสุมาตราตอนเหนือ) เป็นพวกนับถือรูปเคารพต่างๆ จนกระทั่งได้มีการติดต่อกับพ่อค้าซาระเซน หมายถึงพ่อค้ามุสลิมพวกที่มาจอดเรือพัก แล้วประชากรเหล่านั้นก็เปลี่ยนมานับถือกฎหมายของพระมูฮัมมัด

กระบวนการหรือระบบซึ่งมีส่วนส่งเสริมการแพร่ของศาสนาอิสลามในยุคนี้คือ *ระบบฮานาฟี* ของกฎหมายอิสลาม (Hanafi school of Islamic law) *ระบบชาฟี* (Shaf ‘I school) และบรรดา*กลุ่มสอนศาสนาซูฟี* (Sufi) ซูฟีนั้นหมายถึงความลี้ลับ มีพิธีกรรมประกอบดนตรี เพลง เต้น การบำเพ็ญภาวนาถือว่าเป็นสิ่งยึดโยงปัจเจกเข้ากับพระเป็นเจ้า ความลี้ลับของลัทธิซูฟีจึงมักถูกนำไปเชื่อมโยงกับความเคลื่อนไหวหรือขบวนการของสังคม มีหัวหน้าผู้ได้รับความเชื่อถือเป็นผู้นำ ลัทธิซูฟีมักเชื่อมกับความเชื่อดั้งเดิมในวัฒนธรรมท้องถิ่น ลัทธินี้จึงเป็นทั้งปรัชญาและศาสนาของประชาชน

ศาสนาอิสลามเมื่อเข้าสู่แดนเอเชีย เช่น อินเดียและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ สามารถปรับให้เข้ากับสังคมของคนในท้องถิ่นนั้นๆ ได้ อาจเป็นด้วยเหตุนี้จึงช่วยให้มุสลิมพ่อค้าทางทะเลตลอดช่วงคริสต์ศตวรรษที่ ๑๑-๑๕ สามารถสร้างชุมชนพ่อค้าที่มีวิวัฒนาการและมั่งคั่ง ดังเห็นได้จากพ่อค้ามุสลิมในชุมชนพ่อค้าชายฝั่งทางตะวันตกของอินเดีย เช่น กลุ่ม “โคจา” (Khojas) ได้ปรับเข้ากับธรรมเนียมแบบฮินดู ทำให้เกิดศาสนาอิสลามแบบอินเดีย แต่กลุ่มคนเหล่านี้นิยมทำธุรกิจในหมู่มุสลิมด้วยกัน เมื่อใดต้องติดต่อธุรกิจกับชาวฮินดูก็จะตั้งกลุ่มเฉพาะพวกตน เจ้าฮินดูมีอำนาจทางการเมืองปกครองแผ่นดิน แต่ทะเลเป็นของชุมชนพ่อค้ามุสลิม มุสลิมนิยมอยู่ตามชายฝั่งเพราะไม่สามารถเข้ากับระบบวรรณะของฮินดูได้ เช่น ชนชั้นปกครองชาวฮินดูที่กไลกัฏเรียกพวก “ซาโมริน” (Zamorin) เวลาจะดำเนินนโยบายมักต้องคำนึงถึงผลประโยชน์จากการค้าทางทะเลซึ่งได้รับจากชาวมุสลิมเสมอ พ่อค้ามุสลิมมักใช้อำนาจทางการเมืองแอบแฝง ตามเมืองท่าซึ่งมีชุมชนมุสลิมขนาดใหญ่ก็มักปรากฏตำนานเรื่องเล่าทำนองประวัติความเป็นมา เปิดโอกาสให้ชาวมุสลิมอ้างสิทธิธรรมความเก่าแก่ มีอดีตยาวนานสัมพันธ์กับพื้นที่อาศัยของตน เช่น อ้างความเก่าแก่เกี่ยวพันกับครอบครัวหรือเผ่าพันธุ์ของพระศาสดา เป็นต้น [Risso, P.: 43.] ทั้งนี้ส่งผลต่ออัตลักษณ์ของชุมชนพ่อค้ามุสลิมและอุดมการณ์ทางศาสนา

---

* มีคำอธิบายว่าแปลงมาจากคำว่า “อะราบี” (arabi) มีบทบาทในการนำศาสนาอิสลามขยายไปตามที่ต่างๆ หลักฐานที่แสดงให้เห็นว่าพวกนี้แทรกเข้าไปในหมู่คนมลายูก็คือ มีเรื่องเล่าถึงพวกละไบในตำนานเก่าของมลายูชื่อ ฮิกายัต ฮังตัวห์ ซึ่งถูกผนวกเป็นส่วนหนึ่งของพงศาวดารมลายู หรือซจาเราะห์ มลายู ด้วย

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ศาสนาอิสลามที่แพร่มากับพ่อค้าชาวอินเดียใต้ไม่ได้มีลักษณะเข้มงวดบังคับตามแบบแผนเก่าแพร่หลายอยู่ตามสังคมเมืองท่าของเกาะต่างๆ รวมทั้งเมืองท่าค้าขายบนคาบสมุทรมลายู ในระยะหลังบ้านเมืองเหล่านี้มีสุลต่านซึ่งนับถือศาสนาอิสลามเป็นประมุข ต่างจากบ้านเมืองที่นับถือศาสนาฮินดูหรือพุทธศาสนาแบบเดิม และแม้ว่าขนบประเพณีอาจจะยังคงอยู่ แต่กฎระเบียบการใช้ชีวิตและกฎหมายของศาสนาอิสลามก็ได้เข้ามาเป็นส่วนสำคัญในการใช้ชีวิตของคนพื้นเมือง แต่คนพื้นเมืองในแถบนี้อีกหลายกลุ่มก็ยังไม่ได้รับนับถือศาสนาอิสลาม ยังคงมีชาวจีนและชาวอินเดียที่นับถือศาสนาฮินดู รวมทั้งพวกที่นับถือพุทธศาสนาแต่เก่าก่อนอีกด้วย

กล่าวได้ว่า การเข้ามาของศาสนาอิสลามในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ไม่ใช่เป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างถอนรากถอนโคน แท้ที่จริงรากเหง้าของมรดกทางวัฒนธรรมฮินดู-พุทธยังคงอยู่ ดังปรากฏว่าคำภาษาอาหรับซึ่งปรากฏในภาษามลายูนั้นมีที่มาจากคำภาษาอินเดีย [Sar Desai: 58.]

ชุมชนมุสลิมตามถิ่นต่างๆ ก่อนคริสต์ศตวรรษที่ ๑๔ ทั้งในมหาสมุทรอินเดียและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จึงเป็นเสมือนหัวหาดแห่งการขยายตัวของศาสนาอิสลามและพ่อค้ามุสลิม อันอาจหมายรวมถึงการขยายอำนาจทางการเมืองด้วยในสมัยหลัง การแพร่ศาสนาอิสลามอย่างได้ผลจนเกือบเสมือนเป็นศาสนาของประชาชนตามเกาะและกลุ่มเกาะในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (หรือแม้แต่ตามนครการค้าบนฝั่งมหาสมุทรอินเดียเองในหมู่พวกไวศยวรรณะของสังคมทมิฬ) เกิดขึ้นได้เพราะมุสลิมรวมตัวกันเป็นชุมชนมีเครือข่ายติดต่อถึงกันอยู่แล้ว ดังที่ปรากฏในบันทึกของมาร์โคโปโลและโทเม่ ปิเรส แม้ว่าเรื่องราวค่อนข้างสับสนแต่ก็มีนัยถึงความสำคัญและโดดเด่นของชุมชนสำหรับนักเดินทางทั้งสองบันทึกถึง

อิทธิพลของพ่อค้ามุสลิมยังเพิ่มมากขึ้นเมื่อแต่งงานกับลูกสาวของพ่อค้าท้องถิ่นซึ่งมีอิทธิพลทางการเมืองด้วย เห็นได้ชัดในสุมาตรา พวกมุสลิมเหล่านี้ในที่สุดก็ตั้งถิ่นฐานเป็นการถาวร การมีอำนาจทั้งทางเศรษฐกิจและการเมืองเช่นนี้เปิดโอกาสให้ได้พบปะอยู่ในวงการของชนชั้นสูงและชนชั้นปกครอง ในที่สุดเจ้าท้องถิ่นก็หันมานับถือศาสนาอิสลาม ในระยะแรกๆ มักมีสัมพันธ์อันเหนียวแน่นกับพ่อค้ามุสลิมจากคุชราต ถึงขนาดที่พ่อค้ามุสลิมคุชราตนำเข้าศิลาประดับที่ฝังศพจารึกเป็นภาษาอาหรับ เว้นที่ว่างไว้เฉพาะให้ชนพื้นเมืองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้เติมชื่อของตนในประเพณีการฝังศพตามธรรมเนียมในศาสนาอิสลาม [Sar Desai: 60.]

หลักฐานประเภทหนึ่งซึ่งทำให้เราเห็นการมีอยู่ของชุมชนมุสลิมอย่างสืบเนื่องคือ หลักฐานประเภทศิลาจารึกที่หลุมศพ เช่น *ศิลาจารึกของเจ้าชายมาลิค อัล ซาลีห์* ซึ่งเสียชีวิตเมื่อ ค.ศ. ๑๒๙๗ ที่ปาไซ (ตอนเหนือของสุมาตรา) และศิลาจารึกที่หลุมศพในชวา รู้จักกันในชื่อว่า *หินเลรัน* (Leran) ถือเป็นจารึกอักษรคูฟิก (Kufic) ที่เก่าที่สุด มีศักราชปรากฏอยู่ ๒ ศักราชคือ “A.H. 496” เท่ากับ ค.ศ. ๑๑๐๒ และ “7 Rajab 475” เท่ากับ ค.ศ. ๑๐๘๒ อย่างไรก็ตามมีผู้ตั้งข้อสังเกตว่าลักษณะของหินที่ใช้จารึกไม่ใช่

---

* มีผู้ประมาณอายุของศิลาจารึกหลักนี้ว่าตรงกับ ค.ศ. ๑๓๕๕

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

หินที่พบในชวา น่าจะนำมาจากที่อื่น อีกทั้งยังไม่สัมพันธ์ทางเวลากับศิลาจารึกซึ่งพบที่เลรันหลักที่ ๒ เลย ศิลาจารึกหลักดังกล่าวมีศักราช “1313” (ตรงกับ ค.ศ. ๑๓๙๑)

ศิลาจารึกที่สำคัญอีกหลักหนึ่งพบบนคาบสมุทรมลายูคือ *ศิลาจารึกตรังกานู* เป็นคำประกาศของเจ้ามุสลิมว่าด้วยข้อห้ามและกฎเกณฑ์ของมุสลิม จารึกเป็นภาษามลายู ถือเป็นจารึกภาษามลายูเก่าที่สุดที่ใช้ตัวอักษรอาระบิก ศักราชของจารึกกำหนดได้จากการอ่าน ซึ่งมีผู้อ่านต่างๆ กัน เป็น ค.ศ. ๑๓๘๖-๗ บ้าง ค.ศ. ๑๓๐๓ บ้าง

ศิลาจารึกจากตราวูลัน (Trawulan) และ *ศิลาจารึกตราลายา* (Tralaya) ในชวาตะวันออกใช้ศักราช ๑๒๙๐ (เท่ากับ ค.ศ. ๑๓๖๘) ถือกันว่าเป็นหลักฐานเก่าที่สุดในชวา การใช้ศักราช “ศักกะ ๑๒๙๐” เป็นการนับแบบพื้นถิ่น ต่างจากจารึกที่หลุมศพชิ้นอื่น แหล่งที่พบอยู่ใกล้ราชสำนักของมัชฌปาหิต [Ricklefs, M.C., 1985: 37.] นอกจากนี้มี *ศิลาจารึกมาลิค อิบราฮิม* ที่กรีสิคในชวา กำหนดอายุอยู่ในช่วง ค.ศ. ๑๔๑๙ [Drewes: 11, 15.]

ตามที่อ้างมานั้นจะเห็นได้ว่า บรรดาจารึกที่หลุมศพแม้มีอายุในสมัยหลัง แต่มีนัยว่าชุมชนมุสลิมวิวัฒนาการมาก่อนนี้อยู่แล้ว อีกทั้งพัฒนาการทางการเมืองของอาณาจักรในท้องถิ่นที่สำคัญ เช่น อาณาจักรมัชฌปาหิตก็เพิ่งหมดอำนาจเมื่อ ค.ศ. ๑๔๗๘ (ในสมัยของอาณาจักรมัชฌปาหิต พระเจ้าหะยัมวูรุค (Hayam Wuruk) ได้รับการนับถือว่าเป็น “ศิวะพุทธเจ้า” และเป็นปางหนึ่งของพระนารายณ์ด้วย)

ปรากฏการณ์ที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ หลักฐานจำพวกบันทึกลายลักษณ์อักษร กล่าวถึงสมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๑๔ ต่างตั้งข้อสังเกตถึงชุมชนมุสลิมและความโดดเด่นของผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามจนเป็นที่น่าสังเกต เฉพาะอย่างยิ่งการเคลื่อนไหวติดต่อค้าขายแลกเปลี่ยนอันสัมพันธ์กับบทบาททางเศรษฐกิจและการดำรงอยู่ของชุมชนอย่างสืบเนื่องยาวนาน ตลอดจนการที่บางแห่งกลายเป็นศูนย์กลางการค้าในสมัยต้นคริสต์ศตวรรษที่ ๑๔ เมืองตามชายฝั่งทะเลตะวันออกเฉียงเหนือของสุมาตราเริ่มรับรู้ศาสนาอิสลามแล้ว หลักฐานที่อ้างอิงเรื่องนี้คือ *บันทึกการเดินทางของมาร์โคโปโล* เขาเดินทางออกจากจีนปลายคริสต์ศตวรรษที่ ๑๓ เรือจีนที่เขาเดินทางมานั้นหยุดพักทางตอนเหนือของสุมาตราก่อนข้ามมหาสมุทรอินเดีย ตั้งข้อสังเกตผ่านๆ ถึงผู้คนซึ่งครั้งหนึ่งเคยเป็นพวกนอกศาสนา นับถือพวกรูปปั้นรูปเคารพ กลับมารับนับถือศาสนาอิสลามตามพ่อค้ามุสลิมหรือซาระเซน (Saracen) อย่างไรก็ตามเขากล่าวว่านี้เป็นปรากฏการณ์เฉพาะคนในเมืองเท่านั้น;

คนต่อมาที่กล่าวถึงศาสนาอิสลามในแถบนี้คือ นักผจญภัยชาวโมรอคโคชื่อ *อับดุลลาห์ อิบนู บัตตูตา* (Abdullah Ibn Battuta) เดินทางมาแถบนี้สมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๑๔ มีโอกาสไปถึงเมือง *สมุทรา* (Samudra หรือปาไซ) ทางตะวันออกเฉียงเหนือของสุมาตรา ซึ่งมีสุลต่านปกครอง รับนับถือศาสนาอิสลาม; กับพ่อค้ามุสลิมซึ่งเป็นประชากรพื้นเมืองกลุ่มสำคัญที่นับถือศาสนาของพระมูฮัมมัด;

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

บรรดาประชากรซึ่งเปิดออกสู่การติดต่อกับศาสนาอิสลามนั้นอยู่ตามเมืองท่าค้าขายหรือไปมาติดต่อกับเมืองท่าค้าขายเหล่านี้มากกว่าประชากรทางตอนใน หลักฐานสมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๑๔ แสดงว่า เมืองท่าทางฝั่งทะเลตอนเหนือของชวา เป็นศูนย์กลางสำคัญของบรรดาหมู่เกาะซึ่งผลิตเครื่องเทศอันค้าขายกันในยุคนั้นกับเกาะและกลุ่มเกาะทางตะวันตก (และเป็นผู้เสนอข้าวให้แก่มะละกาในช่วงปี ค.ศ. ๑๔๐๐) [Meilink-Roelofsz, 1962.] ศูนย์กลางที่เป็นเมืองท่าเหล่านี้แตกต่างจากเมืองที่เกิดขึ้นทางตอนในตรงที่ว่าเป็นแหล่งรวมบรรดาพ่อค้าชาติต่างๆ นอกจากมลายูแล้ว มีทั้งอาหรับ เปอร์เซีย จีนมุสลิม และชาวคุชราตซึ่งเป็นมุสลิมจากเมืองท่าในอ่าวเบงกอลด้านตะวันออกของอินเดีย ยิ่งเมื่อโปรตุเกสเข้ายึดครองมะละกาใน ค.ศ. ๑๕๑๑ ชุมชนชาวต่างชาติจากมะละกาก็มาตั้งชุมชนอยู่ตามเมืองท่าของหมู่เกาะรอบๆ ทะเลชวามากขึ้น เป็นเงื่อนไขอย่างหนึ่งที่ทำให้มีพ่อค้ามุสลิมชาติต่างๆ อยู่ตามเมืองใหม่เหล่านี้ [Ricklefs, M.C.,1985: 38.] สอดคล้องกับที่โทเม ปิเรส กล่าวไว้ในหนังสือของเขาว่า ต้นคริสต์ศตวรรษที่ ๑๖ บรรดาเจ้าหรือผู้ปกครองตามเมืองเหล่านี้ไม่ใช่ชวา แต่เป็นพวกชาวมลายู อินเดีย จีน อาหรับ และผู้สืบเชื้อสายกันต่อๆ ลงมาแต่อดีต และในกรณีเช่นนี้จึงเห็นได้ว่าเมืองที่เปิดออกสู่การค้ากับภายนอก มีประชากรซึ่งเป็นมุสลิมจำนวนมาก ขณะที่เมืองซึ่งอยู่ตอนในอาจยังผูกติดกับระบบความเชื่อดั้งเดิมหรือเป็นฮินดู-พุทธ

โอกาสของพ่อค้ามุสลิมในชุมชนพ่อค้าพลัดถิ่น ตลอดจนผู้ดำเนินการค้าตามเมืองค้าขายสำคัญซึ่งปรากฏตามหลักฐานว่า การดำเนินงานของชาวมุสลิมนั้นเคลื่อนไหวทางการค้าที่ผสานกันทางทะเล (คือการค้ามหาสมุทรอินเดีย) และการค้าทางบกเฉพาะอย่างยิ่งการค้าตามทางสายไหม (ซึ่งเกิดขึ้นสมัยหลังกว่าการค้าทางทะเล) เพิ่มอิทธิพลทั้งทางเศรษฐกิจและการเมืองแก่พ่อค้ามุสลิม และเห็นได้ชัดเจนว่า การขยายตัวและสร้างอิทธิพลของมุสลิมบางส่วนในราชสำนักจีน บางคนจึงมีทั้งทุนและอำนาจเฉพาะอย่างยิ่งมุสลิมที่มีเชื้อสายจีนตามหัวเมืองชายทะเลของจีน และบางท่านเป็นแม่ทัพหรือผู้ควบคุมกองเรือในสมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๑๔, ๑๕ อีกทั้งยังปรากฏว่า ขณะเดียวกันมุสลิมก็มีโอกาสอยู่ในฐานะ *นายทุน* ด้วย พ่อค้ามุสลิมอันทรงอิทธิพลในการค้าจีนนั้นปรากฏชื่อเป็นเจ้าของเรือสินค้าซึ่งจีนต่อขึ้นในคริสต์ศตวรรษที่ ๑๒ เป็นต้น ชื่อพ่อค้าที่ปรากฏคือ “ปูลัวะสิน” (Pu Luoxin) บรรดาเรือสินค้าซึ่งต่อขึ้นในจีนทั้งเรือสินค้าและเรือสำหรับกองทัพเรือมักมีเจ้าของเป็นชาวจีนหรือจีนผสมมุสลิมจากตะวันออกกลาง [Jung-peng Lo., 1969: 68.] ยิ่งกว่านั้นเรามิอาจปฏิเสธความสำคัญของมุสลิมเชื้อสายจีนว่ามีอิทธิพลต่อการค้าและการเดินเรือได้เลย ดังเห็นได้จากบทบาทของ “เจิ้งเหอ” ในสมัยราชวงศ์เหม็ง แม้จะเกิดขึ้นในสมัยหลังก็ตาม

ควรตั้งเป็นข้อสังเกตไว้ด้วยว่า การขยายตัวของการค้าจีนลงสู่ทะเลใต้เป็นสัดส่วนสัมพันธ์กับการเติบโตเชิงอำนาจและเศรษฐกิจของมุสลิมในน่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อย่างชัดเจน ด้วยเหตุนี้จึงลงความเห็นได้ว่า การแพร่ของศาสนาอิสลามเป็นไปอย่างช้าๆ ในหมู่ประชาชนสวนทางกับอำนาจรัฐ

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

หรือชนชั้นปกครองดั้งเดิม จนเมื่อรัฐอาณาจักรที่นับถือศาสนาฮินดู-พุทธเสื่อมลง เจ้าพื้นเมืองได้หันมารับนับถือศาสนาอิสลาม คนสำคัญคือกษัตริย์มะละกา ซึ่งหันมารับนับถือศาสนาอิสลามประมาณ ค.ศ. ๑๔๐๐

จากหมู่บ้านประมงเล็กๆ มะละกาได้กลายเป็นเมืองท่าค้าขายที่สำคัญ มะละกาเป็นคู่แข่งกับปาไซ (Pasai) และเมืองท่าอื่น เพื่อผูกขาดการค้าสินค้าบางชนิด เช่น พริกไทยจากสุมาตรา เป็นต้น [Hall, K.R., 1985: 215, 226-230.] การเปลี่ยนแปลงของหมู่บ้านประมงเป็นเมืองท่าการค้าของมุสลิมตรงกับเวลาที่ฮ่องเต้ราชวงศ์เหม็งเริ่มส่งกำลังทางเรือออกสู่ทะเลในปี ค.ศ. ๑๔๐๕ ซึ่งเป็นไปได้ว่าทั้งอาจเพื่อแสดงแสนยานุภาพทางทะเล และเพื่อวัตถุประสงค์ทางการค้า (และอาจต้องการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าคือปราบโจรสลัดซึ่งรบกวนน่านน้ำอยู่ในเวลานั้นและมีผลกระทบต่อการค้าจีน) การเดินทางของกองเรือภายใต้บัญชาการของเจิ้งเหอซึ่งเป็นมุสลิม มีอิทธิพลในราชสำนัก จึงเป็นไปเพื่อเชื่อมโยงรัฐจีนเข้ากับเครือข่ายการค้าของมุสลิมในน่านน้ำ กระบวนการเคลื่อนไหวทางทะเลนี้ไปไกลถึงเอเดน ฮอร์มุซ และฝั่งแอฟริกาตะวันออก สอดคล้องกับที่มะละกาได้ส่งคณะทูตไปขอความคุ้มครองจากจีน การเติบโตทางการค้าของมะละกาได้วิวัฒน์ขึ้นสูงสุด ไม่เพียงแต่เป็นเมืองท่าการค้าและเอมโพเรียมสินค้าเท่านั้น แต่มะละกาได้ใช้อำนาจรัฐเข้าไปลงทุนในการดำเนินกิจการทางการค้าด้วย [Thomaz, L. F., 1993: 75-77.] การเติบโตของมะละกาเป็นบทพิสูจน์ว่าพ่อค้ามุสลิมเป็นมากยิ่งกว่า “ผู้ขนส่ง” หรือ “นายทุน” รายย่อย แต่เป็นทุนที่มีการสร้างอำนาจรัฐรองรับ คู่ค้าของมะกาได้แก่ คัมเบย์อันเป็นเมืองท่าของคุชราต ตามหลักฐานนั้นทั้งมะละกาและคัมเบย์ต่างพึ่งพากันและกัน สินค้าที่มะละกาส่งไปคือ พริกไทยและข้าวจากเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ส่วนสินค้าสำคัญจากคัมเบย์คือฝ้ายของคุชราต เมืองท่าค้าขายทั้งสองเป็นทางออกของผลผลิตทางการเกษตรที่สำคัญ เป็นแหล่งส่งสินค้าออกจากบรรดาหมู่เกาะของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และจากพื้นที่เกษตรของลุ่มน้ำสำคัญในอินเดีย เป็นต้น [Pires, T., Vol. 1: 45.; Chaudhuri, K.N., 1985: 109; Meilink-Roelofsz, M.A.P., 1962: 25.]

พัฒนาการของชุมชนและพ่อค้ามุสลิมในฐานะเป็นกลุ่มทุนมีอิทธิพลเป็นที่น่าสังเกตเมื่อมะละกาเกิดขึ้นเป็นเสมือนนครรัฐทางการค้าหรือสถานีการค้าแทนที่ศรีวิชัย มะละกาเป็นเมืองท่าค้าขายที่เต็มไปด้วยชาวมุสลิมในคริสต์ศตวรรษที่ ๑๕ ปรากฏการณ์นี้นับว่ามีความสำคัญ เพราะหมายถึงการที่ศาสนาอิสลามจะได้แพร่ไปในหมู่ชาวตะวันออกเฉียงใต้ และมีส่วนในการเคลื่อนไหวทางการเมือง เช่น การก่อตัวเป็นนครรัฐทางการค้า หรือรัฐอาณาจักรต่างรูปแบบไป และชนชั้นปกครองได้ยอมรับศาสนาอิสลามเป็นศาสนาหลัก นอกเหนือจากที่ศาสนาได้แพร่ในระดับประชาชนมาอยู่ก่อนแล้วเป็นเวลานาน ในทางด้านการค้าชุมชนมุสลิมซึ่งเกิดขึ้นตามฝั่งชวาและสุมาตรานั้น นับเป็นการท้าทายบรรดาชาวเกาะชาวน้ำพื้นถิ่นซึ่งมีบทบาทเคลื่อนไหวทางการค้าอยู่แต่เดิมสมัยศรีวิชัยเรืองอำนาจ จนเมื่อรัฐทางการค้าศรีวิชัยสลายไปแล้ว รัฐใหม่ที่เกิดขึ้นก็ได้พยายามที่จะสืบอำนาจทางการค้าของศรีวิชัยคือ มัชฌปาหิต (Majapahit) มี

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

เมืองท่าค้าขายอยู่บนเกาะชวา ซึ่งกระจายอยู่ตามหมู่เกาะ ฝั่งทะเลของน่านน้ำ

โดยรวมอำนาจของศรีวิชัยอยู่ทางตอนล่างของทะเลจีนใต้หรือทะเลใต้ (ซึ่งเอกสารจีนเรียกว่า หนานไห่) ตั้งแต่ช่องแคบมะละกาถึงช่องแคบซุนดา ครอบคลุมตลอดฝั่งทะเลของคาบสมุทรมลายู สุมาตรา กาลิมันตัน ชวา ควบคุมเส้นทางการค้าทางทะเลระหว่างอินเดียและจีน ต่อมาในช่วงทศวรรษของปี ค.ศ. ๑๓๙๐ กองกำลังชวาแห่งอาณาจักรมัชฌปาหิตก็สลายอำนาจของศรีวิชัยที่ปาเลมบังบนเกาะสุมาตรา

อย่างน้อยที่สุดก็อาจกล่าวได้ว่า ในน่านทะเลเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นี้ การผสานประโยชน์ระหว่างการค้าจีนและพัฒนาการของการค้ามหาสมุทรอินเดียที่ส่วนหนึ่งเปิดทางให้กับพ่อค้ามุสลิมและศาสนาอิสลาม สัมพันธ์กับพัฒนาการของชุมชนบ้านเมืองในแถบนี้ เฉพาะอย่างยิ่งในหมู่ชนผู้ใช้ภาษามลายูตามคาบสมุทรและกลุ่มเกาะ

๕. ระบบการค้าเอเชีย

ตามเหตุการณ์เท่าที่ปรากฏนั้น การขยายความรู้และทำความรู้จักกับดินแดนหรือโดยเฉพาะอย่างยิ่งน่านทะเลเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้น เป็นพัฒนาการสืบเนื่องมาจากการ “เปิด” ความรับรู้เรื่องมหาสมุทรอินเดียของบรรดาพ่อค้านักเดินทาง รวมตลอดถึงพฤติกรรมเกี่ยวกับการแพร่วัฒนธรรมและสงคราม (ได้กล่าวมาแล้วในบทต้นๆ) การขยายการค้ามหาสมุทรอินเดียสู่น่านทะเลเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เปิดทางให้กับการติดต่อหลายลักษณะ โดยคนและหรือกลุ่มชนหลายประเภท การขยายตัวจากภาคพื้นอินเดียอันเป็นบริเวณที่มีการดำเนินการผลิตและธุรกิจการค้ากว้างขวางสู่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ทั้งทางบกและทางน้ำ นอกจากพ่อค้านักเดินทางต่างชาติแล้ว ชนจากอินเดียหลายวรรณะ ไม่ว่าพราหมณ์ กษัตริย์ และหรือพ่อค้าก็ได้เข้าสู่บริเวณนี้ ร่องรอยอันเป็นรูปธรรมที่เห็นได้ชัดคือ ด้านวัฒนธรรมทางศาสนา-ความเชื่อ และวัตถุอันเป็นสินค้าแลกเปลี่ยน สภาวะแวดล้อมของเรื่องราวหลักฐานตามกล่าวมานี้มักทำให้เรามีความโน้มเอียงที่จะเชื่อว่า ชนท้องถิ่นทั้งในน่านน้ำและภาคพื้นทวีปดำรงอยู่อย่างเสถียร ไม่มีการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงใดโดยพฤติกรรมของตนเอง นอกเสียจากเป็นผู้ถูกกระทำและรับผลกระทบด้วยแรงผลักดันจากนอกภูมิภาค

อย่างไรก็ตามผลจากการวิจัยเรื่องของการค้ามหาสมุทรอินเดียในที่นี้ ทำให้เราไม่อาจปฏิเสธการเคลื่อนไหวทางการค้าอันสัมพันธ์กับการสร้างอำนาจว่าเป็นปัจจัยสำคัญทำให้เกิดการตื่นตัวเคลื่อนไหวและเปลี่ยนแปลงในหมู่ชนเผ่าชาวน้ำด้วย ไม่ว่า “ชาวน้ำทมิฬ” แห่งมหาสมุทรอินเดียและ “ชาวน้ำมลายู” แห่งน่านทะเลเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ชาวดราวิเดียนและชนท้องถิ่นชาวน้ำเหล่านี้ได้ทำการเคลื่อนไหวทางการค้าแลกเปลี่ยนเกี่ยวข้องทั้งกับการสร้างอำนาจรัฐและอำนาจขององค์กรหรือสถาบันทางเศรษฐกิจสังคมอันเกิดขึ้น เช่น การรวมตัวของไวศยวรรณะและสมาคมพ่อค้าแห่งคาบสมุทรอินเดีย การสร้างอำนาจทางการเมืองของชนผู้ใช้ภาษาทมิฬ หรือแม้แต่การก่อตัวของรัฐชาวน้ำ “สหพันธ์กลุ่มเกาะศรีวิชัย”

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

การเปลี่ยนแปลงทั้งหลายเหล่านี้กลับมีผลกระทบต่อระบบหรือลักษณะของการค้าในท้องถิ่นไม่มากก็น้อย แก่นสารหรือสารสำคัญของระบบการค้าอันเกิดขึ้นนั้นก็คือ ระบบการค้าที่เปลี่ยนจากเศรษฐกิจของท้องถิ่น เช่น เศรษฐกิจชายฝั่งของชุมชนน้ำเป็นเครือข่ายเชื่อมโยงของเมืองการค้าหรือศูนย์กลางการค้าของท้องถิ่น หรือเครือข่ายของเอมโพเรียม เครือข่ายการค้าตามเมืองชายทะเลได้ขยายเข้าสู่ลุ่มน้ำตอนใน สามารถสร้างพื้นฐานทางด้านเกษตรกรรมรองรับการค้าอันมีทั้งผู้ผลิต ผู้ส่งออก และขายพร้อมกันไป ความสลับซับซ้อนของการค้าสัมพันธ์กับพัฒนาการของอำนาจรัฐ ดังกรณีที่จักรวรรดิโจฬะขยายตัวทางการค้า หรือการที่ชาวน้ำแห่งศรีวิชัยพยายามรวมกำลังสร้างความแข็งแกร่งให้ปริมณฑลทางอำนาจเหนือช่องแคบมะละกา เหล่านี้ล้วนเป็นภาพสะท้อนของระบบการค้าอันเกิดขึ้น กระนั้นก็ดีความพยายามที่จะผูกขาดการค้ากลับเปิดช่องให้พ่อค้าเอกชนหรือพ่อค้าอิสระสร้างบทบาทเฉพาะของตนอยู่ได้

เหล่านี้เรียกได้ว่าเป็นระบบการค้าเอเชียหรือไม่? ระบบการค้าที่มีเส้นทางค้าถาวรแน่นอน มีการควบคุมเมืองค้าขายซึ่งบางแห่งเป็นเสมือนสถานีค้าสำคัญ เช่น สุมาตรา สามารถกำหนดแหล่งผลิตหรือที่กำเนิดสินค้า

การค้าเป็นปัจจัยสำคัญทำให้เกิดเป็นบ้าน-เมืองขึ้น การค้าในระดับภูมิภาคที่ส่งผลทั้งทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรมต่อสังคมที่เกี่ยวข้อง มีมาตั้งแต่ก่อนอารยธรรมอินเดียเข้าสู่ภูมิภาค ตามการขุดค้นทางโบราณคดี ได้พบวัตถุซึ่งสันนิษฐานว่าอาจถูกใช้ในการแลกเปลี่ยนหรือติดต่อระหว่างกัน เช่น มีผู้พบลูกปัดอินเดียและกลองดองเซินจากแหล่งโบราณคดีในมาเลเซีย ซึ่งสันนิษฐานว่ากลองสำริดเหล่านั้นมาจากลุ่มน้ำแดงทางตอนเหนือของเวียดนาม นอกจากนี้ก็มีภาชนะรูปชามซึ่งมีส่วนประกอบของดีบุกเป็นปริมาณสูง จากตะวันตกของประเทศไทยแพร่ลงสู่คาบสมุทรทางใต้ [Kathirithamby-wells and Villiers, 1990: 42.] เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจในบรรดาหมู่เกาะทั้งหลาย และการรวมตัวของชุมชนทางทะเลตามเกาะหนึ่งๆ หรือเมืองการค้าจากหลายเกาะมารวมกัน ตัวอย่างที่เห็นชัดคือ การรวมตัวของบรรดาหมู่เกาะทางตะวันออกที่ค้าเครื่องเทศในระดับภูมิภาค ก่อนที่ชาวยุโรปจะเข้ามาดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องนี้ แสดงว่ามีแบบแผนหรือระบบการค้าในท้องถิ่นซึ่งเริ่มจากการแลกเปลี่ยนสินค้าอันผลิตได้ในพื้นถิ่นเอง กับสินค้าจากภายนอก เพื่อมาใช้ในพิธีกรรมหรือเก็บไว้เป็นสมบัติของตระกูล ในระบบค้าเช่นนี้ทำให้เกิดศูนย์กลางหรือเมืองค้าขายขึ้นหลายแห่ง ศูนย์กลางสำคัญมักเป็นผู้ผลิตและผู้ส่งออกและขายอยู่ในตัวเอง ระบบดังกล่าวมีสืบเนื่องอยู่ในสมัยหลังด้วย สินค้าหลายอย่างกลายเป็นสินค้าที่มีชื่อของถิ่น เช่น กานพลูของเกาะเทอร์เนต (Ternatan cloves) ลูกจันทน์เทศและดอกจันทน์เทศแห่งเกาะบันดา (Bandanese nutmeg and mace) ไม้หอมจากติมอร์ ศูนย์กลางบางแห่งอยู่ในทำเลที่ดีก็สามารถวิวัฒน์เป็นเมืองท่าค้าและเป็นคลังสินค้า ระบบค้าเช่นนี้ส่งผลต่อเศรษฐกิจของท้องถิ่นให้กลายเป็นเศรษฐกิจการค้า และอาจไปถึงขั้นปลูกพืชเฉพาะเพื่อการค้าได้ ซึ่งจะเห็นได้ในยุคหลังต่อมา [Villiers, J., 1990: 83-84.]

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

เครือข่ายของบรรดาหมู่เกาะทางฝั่งทะเลตะวันออกของสุมาตรา คาบสมุทรมลายู และฝั่งทะเลของบอร์เนียว มักมีรากฐานทางเศรษฐกิจมาจากการค้าแลกเปลี่ยน ซึ่งจะเห็นได้ว่าบ้านเมืองที่เกิดขึ้นในบริเวณเหล่านั้น เช่น เคดะห์-ปลิสบนคาบสมุทร และอะเจะห์ทางตอนเหนือของสุมาตรา สามารถส่งเสริมการดำรงชีวิตได้มากกว่าการมีวิถีชีวิตเป็นชาวนาซึ่งอยู่พอมีพอกินเท่านั้น บ้านเมืองเหล่านี้มีลักษณะเป็นทั้งบ้านเมืองตามลุ่มน้ำลำคลอง และที่อยู่ตามชายฝั่งทะเล เส้นทางน้ำเหล่านี้ล้วนเป็นช่องทางน้ำและเส้นทางคมนาคม ศูนย์กลางหลายแห่งจึงเกิดตามทำเลที่เหมาะสมของลุ่มน้ำและที่ไม่ห่างจากฝั่งมากนัก สภาพเหล่านี้ทำให้เกิดการเชื่อมโยงผู้คนทั้งทางการเมืองและเศรษฐกิจบริเวณชายฝั่งทะเลเข้าสู่ลุ่มน้ำลำคลองด้วย

เส้นทางค้าจากอินเดียไปจีนก่อนคริสต์ศตวรรษที่ ๕ นั้นต้องเดินทางผ่านคอคอดกระ ทว่าตั้งแต่ปลายคริสต์ศตวรรษที่ ๕ เส้นทางพุ่งไปที่ช่องแคบมะละกา ซึ่งเป็นเส้นทางใหม่อันเป็นที่รู้จักกันอย่างดีและกลายเป็นเส้นทางคมนาคมประจำของการเดินทางและการค้าขายกับจีน แล้วยังเปิดกลุ่มการค้าใหม่ทั้งผู้ค้าผู้ขายและแหล่งผลิตสินค้าวัตถุดิบต่างๆ ให้เป็นที่รู้จักกัน ตามแนวคาบสมุทรมลายู เกาะและกลุ่มเกาะทั้งหลายในทะเลใต้ ความเติบโตของชุมชนบ้านเมืองบนคาบสมุทรทั้งตอนบนและตอนล่าง อันสัมพันธ์กับการติดต่อค้าขายบริเวณตอนบนของคาบสมุทร ประมาณตั้งแต่คอคอดกระขึ้นไปล้วนสัมพันธ์กับการค้าฟูนานโดยตรงโดยมี “ฟูนาน” บริเวณอ่าวไทยและปาดแม่น้ำโขงเป็นศูนย์กลาง ขณะที่ชุมชนบ้านเมืองบนคาบสมุทรส่วนที่ต่ำลงมาจากตอนกลางถึงตอนล่างล้วนเฟื่องฟูในยุคการค้าของศรีวิชัย เมืองบางเมืองมีความเจริญอย่างเป็นเอกเทศในเส้นทางการติดต่อระหว่างจีน-อินเดียทางด้านศาสนาและวัฒนธรรมที่สำคัญ ได้แก่ ลังกาสุกะ (หรือปัตตานี) เป็นต้น

สำหรับการค้ามหาสมุทรอินเดียมีเส้นทางการเดินเรือจากอ่าวเบงกอลไปยังหมู่เกาะ สามารถผ่านเข้าสู่ทะเลชวา อ่าวไทย และทะเลจีน เส้นทางนี้สำคัญต่อพัฒนาการของการค้ามาแต่ยุคโบราณ การค้าบริเวณนี้นักเดินเรือท้องถิ่นซึ่งต้องรู้จักเงื่อนไขของสภาพแวดล้อมทางนิเวศและภูมิอากาศจึงสามารถฝ่าฟันไปได้ และเช่นเดียวกันกับทางหมู่เกาะของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ *ศักยภาพของนักเดินเรือท้องถิ่น* นี้เองเป็นเงื่อนไขสำคัญสำหรับการเดินเรือแถบนี้และมีผลกำหนดลักษณะการดำเนินการค้า เช่น ต้องอาศัยนักเดินเรือท้องถิ่น ต้องอาศัยจังหวะเวลาในการติดต่อค้าขาย ทำให้ทำเลของบางเมืองบางชุมชนเกิดขึ้นมีความสำคัญเฉพาะ เป็นต้น เหล่านี้ส่งผลต่อการขึ้นมามีอำนาจทางการค้าของชาวเกาะ-ชาวน้ำ และการเติบโตของเมืองให้มีอำนาจคู่ขนานไปกับพลังทางเศรษฐกิจและการเมืองจากอำนาจรัฐหรือกลุ่มบุคคลจากภายนอก อีกทั้งฝั่งทะเลทางด้านอ่าวเบงกอลคือทางตะวันออกของอินเดียไม่มีท่าเรือน้ำลึก เรือจึงต้องทอดสมอในที่เปิด การเดินเรือเมื่อเข้าดินดอนสามเหลี่ยมแม่น้ำคงคาค่อนข้างลำบาก เพราะมีทางน้ำเล็กมากมาย สันทราย ดินโคลน ชายฝั่งของเบงกอลเป็นป่าชายเลน บริเวณนี้จึงเกิดเมืองท่าการค้าได้เพียง ๒-๓ แห่ง และอยู่ห่างจากทะเลด้วย เหตุนี้เรือจากน่านน้ำด้าน

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ตะวันออกและด้านใต้ของอินเดียจึงต้องผ่านช่องแคบมะละกาหรือช่องแคบซุนดาเท่านั้นเพื่อเข้าสู่ทะเลภายในคืออ่าวไทยและทะเลจีนใต้ (ซึ่งในเอกสารจีนมักเรียกรวมกันว่า หนานไห่)

สุมาตราและมะละกาได้กลายเป็นชุมทางการค้าไปสู่จีน เกาะสุมาตราซึ่งสัมพันธ์กับการค้าจีนและคุมเส้นทางไปจีน ตลอดจนเป็นจุดหยุดพักด้วยในช่วงก่อนคริสต์ศตวรรษ จึงเป็นแหล่งชุมนุมของชาวน้ำชำนาญการเดินเรือ และมีศักยภาพรวมตัวกันต่อรองทางการค้าขายหรือเป็นทั้งพ่อค้าและผู้ขายสร้างพลังของกลุ่มให้เกิดขึ้นในหมู่ผู้ใช้ภาษามลายูเก่า ทิ้งร่องรอยไว้ให้เราเห็นถึงที่มาที่ไปของศรีวิชัยรัฐแห่งการค้าทางทะเลบริเวณสุมาตรา เฉพาะอย่างยิ่งเมื่อความนิยมในการเดินทางผ่านช่องแคบมะละกาของนักเดินเรือทวีขึ้น

ระบบการค้าปรากฏชัดเจนขึ้นเมื่อการค้ามหาสมุทรอินเดียขยายตัว โดยที่พ่อค้าจากอินเดีย เช่น พ่อค้าฮินดู-ทมิฬโจฬะ และมุสลิมอาหรับ ได้พยายามขยายการค้าเข้าสู่น่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ การค้าทางทะเลแถบนี้เปลี่ยนโฉมหน้าอย่างสิ้นเชิงเมื่อจีนลงใต้พ้องกับเวลาที่เส้นทางช่องแคบมะละกากลายเป็นเส้นทางเดินเรือสำคัญ เงื่อนไขใหม่เป็นตัวเร่งให้เมืองท่าการค้าใหม่ๆ เกิดขึ้นตามชายฝั่งทะเลคาบสมุทร และกลุ่มเกาะ เมืองเหล่านี้ส่วนใหญ่อยู่ในทำเลที่มีอ่าวจอดเรือดี เรือและพ่อค้านานาชาติเข้ามาแวะเวียนตามตลาดค้าเพื่อแลกเปลี่ยนค้าขาย ตามเมืองเหล่านี้มักมีโรงเก็บสินค้าหรือคลังสินค้าเป็นเอมโพเรียมสำคัญ การค้าตามเมืองเหล่านี้นอกจากพ่อค้าหรืออำนาจรัฐของท้องถิ่นมีบทบาทแล้ว ส่วนใหญ่เมืองท่าการค้าเหล่านี้เป็นเวทีของพ่อค้าเอกชนต่างชาติหรือสมาคมการค้า ทั้งต่างเชื้อชาติและต่างศาสนาเข้าไปดำเนินการค้าขายหรือตั้งชุมชนอยู่ตามเมืองเหล่านี้นอกเหนือไปจากชาวน้ำในท้องถิ่นบางเวลา การค้าที่เกิดขึ้นแม้มีลักษณะเหมือนต่างคนต่างทำค่อนข้างเป็นอิสระจากอำนาจรัฐในพื้นที่ แต่บรรดาพ่อค้าเอกชนยังคงผูกพันอยู่กับแวดวงการค้าหรือสร้างความเชื่อมโยงระหว่างกัน อาจเป็นไปในรูปลักษณ์ของเครือข่ายทางศาสนาในกรณีของพ่อค้ามุสลิม หรือขึ้นอยู่กับสมาคมการค้าในกรณีของพ่อค้าทมิฬบางกลุ่ม หรือขึ้นอยู่กับความเป็นชุมชนดังกรณีชุมชนจีนตามที่ต่างๆ และชุมชนชาวทมิฬ

ในช่วงเวลาหนึ่งจีนพยายามเข้าไปมีบทบาททางการค้าแห่งน่านทะเลใต้ การค้าของเมืองท่าการค้าเหล่านี้ในระดับหนึ่งถูกกำหนดโดยการค้าจีนแบบบรรณาการ ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งทางการทูต-การค้าของจีน แต่ด้วยบทบาทอันเป็นอิสระของพ่อค้าเอกชนต่างชาติและชาวพื้นเมือง อำนาจรัฐของจีนจึงไม่ใช่เป็นอำนาจเดี่ยวที่สร้างความเป็นเอกภาพทางการค้าของอาณาบริเวณอันกว้างขวาง ซึ่งมีเมืองท่าการค้าและเอมโพเรียมเกิดขึ้นมากมายและเข้มข้น ในสมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๑๔ ราชวงศ์เหม็งพยายามสร้างให้อำนาจของรัฐจีนเหนือดินแดนอื่นตามในระบบบรรณาการเป็นจริงด้วยการส่งนายพลเจิ้งเหอและกองเรือขนาดใหญ่ออกเดินทางตลอดน่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และมหาสมุทรอินเดีย ประหนึ่งจะทำให้การค้าแลกเปลี่ยนทั้งหมดอยู่ภายใต้ระบบบรรณาการแบบเดียวกัน การเดินทางของกองเรือ

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

เจิ้งเหอจึงเป็นความพยายามตอกย้ำอำนาจและการค้าในระบบบรรณาการของจีนให้เข้มข้นและเห็นเป็นรูปธรรม

ระบบการค้าอันเกิดขึ้นหลังจากเปิดเส้นทางข้ามช่องแคบมะละกาก็คือ สภาพการค้าที่ไม่มีใครประเทศใดกำหนดนโยบายผูกขาด (หรือให้เป็นไปตามระบบเศรษฐกิจโลกแบบในปัจจุบัน) จึงเกิด *ช่องว่างของอำนาจใหญ่ในทางการเมืองและบริหารเศรษฐกิจการค้า* ดังเช่น การเกิดรัฐศรีวิชัยของชาวเกาะชาวน้ำในพื้นถิ่นเมื่อคริสต์ศตวรรษที่ ๗ เมื่อการค้าพัฒนามาจนถึงจุดที่สินค้าผ่านการผลิตหลากหลายประเภทเกิดขึ้น และที่โดดเด่นตั้งแต่สมัยราชวงศ์ถังตลอดสมัยราชวงศ์ซ้องของจีนคือ การผลิตเครื่องถ้วยเซรามิกส์และเครื่องปั้นดินเผาฝีมือเยี่ยมซึ่งกลายเป็นสินค้าที่ต้องการ ไหมจีนซึ่งเคยเป็นสินค้าสำคัญในกระบวนการค้าทางไกลและเป็นที่ต้องการอย่างมาก สภาวะเช่นนี้เปลี่ยนไป การเปิดเส้นทางใหม่และพื้นที่ทางการค้าใหม่อันมีชาวน้ำพื้นถิ่นร่วมบทบาทจนสามารถก่อเกิดเป็นรัฐศรีวิชัยได้นั้นเปลี่ยนโฉมหน้าการค้ามหาสมุทรอินเดียและน่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เส้นทางค้าใหม่ในน่านทะเลก็ถูกค้นพบและผู้คนพร้อมที่จะเสี่ยง ตลาดค้าและเมืองท่าค้าขายเปิดออกสู่น่านทะเลใหม่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และทะเลจีนใต้ อ่าวไทยและคาบสมุทรตลอดไปถึงกลุ่มเกาะทางตะวันออกกลายเป็นพื้นที่ของการแข่งขันทางการค้า หาและคุมเส้นทางไปสู่จีน พ่อค้าจากภายนอกเฉพาะอย่างยิ่งมุสลิมอาหรับเข้ามาพร้อมกับความรู้ เทคโนโลยีทางการเดินเรือและสร้างเรือขนาดใหญ่ ชุมชนมุสลิมและพ่อค้ามุสลิมเอกชนได้เข้ามามีบทบาท เช่นเดียวกับพ่อค้าฮินดูเดิมซึ่งมีบทบาทค้าขาย อาทิ พวกทมิฬโจฬะได้เข้ามามีบทบาททางการค้าข้ามน่านน้ำ เช่นในคาบสมุทรมลายูและตามหมู่เกาะต่างๆ พ่อค้าจีนเอกชนหรือจีน-มุสลิม ได้ลงใต้ค้าขายและลงทุนทางการผลิตตามชุมชนพื้นถิ่นพื้นเมืองต่างๆ ในการผลิตเครื่องปั้นดินเผาเป็นต้น

สมัยที่ศรีวิชัยมีอำนาจทางการค้าตรงกับสมัยที่พ่อค้าจีนได้ลงไปค้าขายในทะเลทางใต้มากขึ้น ช่วงตั้งแต่ ค.ศ. ๘๐๐-๑๓๖๘ เรือสินค้าจีนเดินทางสู่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้และไปถึงอินเดีย เรือสินค้าเหล่านี้หยุดพักที่เมืองท่าสำคัญของศรีวิชัย นอกจากนั้นปรากฏว่าชาวจีนอพยพไปอยู่ตามเมืองท่าต่างๆ อีกหลายเมือง ได้ตั้งถิ่นฐานอยู่ทั่วเอเชียตะวันออกเฉียงใต้รวมทั้งกลุ่มเกาะ เมืองเช่น “ปาเลมบัง” บนเกาะสุมาตรา เป็นที่ตั้งถิ่นฐานสำคัญของชาวจีนจนประมาณ ค.ศ. ๑๔๒๐ เรือพ่อค้าจีนเดินทางผ่านเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ไปไกลถึงอินเดีย ระหว่างช่วงเวลานี้ก็เกิด *ชุมชนพ่อค้าจีนพลัดถิ่น* ตามเมืองท่าริมฝั่งทะเลของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งต่างก็ได้มีบทบาทในการค้าแถบทะเลใต้และหมู่เกาะ เอกสารจีนชุดบันทึกการเดินทางของ “เจิ้งเหอ” บางส่วนบางตอนมีรายละเอียดถึงชุมชนชาวจีนและการตั้งถิ่นฐานของพ่อค้าจีนตามเมืองและเกาะ บางแห่งชาวจีนดังกล่าวขึ้นมามีบทบาททางการเมืองด้วย นอกเหนือจากการค้าขาย [Ikuta, S., 1988.]

ทางการจีนได้ส่งกองเรือค้าขายหรือ “พาณิชย์นาวี” สมัยราชวงศ์เหม็ง *หม่าฮวน* หรือ *ม้าอ้วน*

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

(Ma Huan) ได้บันทึกการสำรวจเมืองตามฝั่งมหาสมุทรของกองเรือจีนสมัยราชวงศ์เหม็งไว้โดยตลอด หนังสือของหม่าฮวนชื่อ *ยิง-ไย-เฉง-หลัน-เฉียว-จู่* (Ying-yai sheng-lan chiao-chu) ยุคของการสำรวจตรงกับสมัยฮ่องเต้หย่งเล่อ ราชวงศ์เหม็ง พระองค์ส่งกองเรือภายใต้การตระเตรียมของนายพลเจิ้งเหอออกสู่น่านทะเลถึงมหาสมุทรอินเดียรวม ๗ ครั้ง ช่วงปี ค.ศ. ๑๔๐๕-๑๔๓๓ รวมเวลาทั้งหมด ๒๘ ปี

การเดินทางครั้งแรก (ค.ศ. ๑๔๐๕-๑๔๐๗) จากนานกิงถึงกไลกัฏ และได้หยุดตามเมืองสำคัญ ได้แก่ จามปา ชวา ปาเลมบัง สุมาตรา ศรีลังกา

การเดินทางครั้งที่ ๒ (ค.ศ. ๑๔๐๗-๑๔๐๙) เดินทางไปอินเดียเพื่อแต่งตั้งราชาแห่งกไลกัฏ

การเดินทางครั้งที่ ๓ (ค.ศ. ๑๔๐๙-๑๔๑๑) เดินทางไปยังจามปา มะละกา สุมาตรา (สมุทรา และตะเบียง) ศรีลังกา

การเดินทางครั้งที่ ๔ (ค.ศ. ๑๔๑๓-๑๔๑๕) เดินทางไปยังจามปา ชวา สุมาตรา มลายา มัลดีฟส์ ศรีลังกา อินเดีย

การเดินทางครั้งที่ ๕ (ค.ศ. ๑๔๑๗-๑๔๑๙) เดินทางไปยังจามปา ชวา ปาเลมบัง เอเดน โมกาดิชู บราวา มาลินดี ทางฝั่งตะวันตกของแอฟริกา

การเดินทางครั้งที่ ๖ (ค.ศ. ๑๔๒๑-๑๔๒๒) มุ่งเพื่อไปแอฟริกาโดยเฉพาะ

การเดินทางครั้งที่ ๗ (ค.ศ. ๑๔๓๑-๑๔๓๓) มุ่งสู่เวียดนามใต้ สุบรายา ปาเลมบัง มะละกา สมุทรา ศรีลังกา กไลกัฏ แอฟริกา เจดดาห์

เจิ้งเหอเป็นนายพลนำกองเรือของราชวงศ์เหม็งออกเดินทางไปในมหาสมุทรอินเดียเพื่อผสานไมตรีและติดต่อการค้า เส้นทางเดินเรือทั้งหมดครอบคลุมบริเวณมหาสมุทรอินเดียและน่านน้ำใกล้เคียง

การเดินทางสำรวจครั้งแรกภายใต้การนำของเจิ้งเหอตรงกับ ค.ศ. ๑๔๐๕-๑๔๐๗ นอกจากกล่าวถึงเมืองต่างๆ บนเกาะสุมาตราแล้ว ยังกล่าวถึงเหตุการณ์สำคัญเกิดขึ้นที่สัน-โฟ-สี (หรือศรีวิชัย) ว่าตอนเดินทางกลับ เจิ้งเหอได้ส่งกำลังปราบปรามหัวหน้าโจรสลัดชื่อ เชน-สู-อี่ (Ch'en Tsu-i) กองเรือจีนฆ่าคนถึง ๕,๐๐๐ คน เผาและยึดเรือ ๑๗ ลำ แล้วจับตัวหัวหน้าไปนานกิง [Mills, J.V.G., 1970: 11.]

การเดินทางครั้งที่ ๔ ช่วง ค.ศ. ๑๔๑๓-๑๔๒๕ เป็นที่น่าสนใจว่าแม้ในระยะหลังมากเช่นนี้ เอกสารจีนยังคงเรียกปาเลมบังว่า สาน-โฟ-สี คือศรีวิชัย และเมืองอื่นบนคาบสมุทรที่ปรากฏชื่อได้แก่ กลันตัน ปะหัง ครั้งนี้เป็นครั้งแรกที่กองเรือจีนเดินทางไปไกลกว่าอินเดีย สำหรับการเดินทางครั้งนี้กลับเป็นครั้งแรกที่หม่าฮวนได้เดินทางไปด้วย "ปาเลมบัง" ยังคงปรากฏชื่ออยู่ในรายงานของการเดินทางครั้งที่ ๕ หม่าฮวนเดินทางครั้งที่ ๒ ในช่วง ค.ศ. ๑๔๒๑-๑๔๒๒ ซึ่งเป็นการเดินทางครั้งที่ ๖ ของกองเรือ และไม่ปรากฏชื่อ "ปาเลมบัง" ในบันทึกการเดินทาง

การเดินทางครั้งสุดท้ายของกองเรือช่วง ค.ศ. ๑๔๓๑-๑๔๓๓ กลับปรากฏชื่อ "ปาเลมบัง" ในนามของ "จิว-เกียง" (Chiu-chiang)

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

หลักฐานชุดนี้แม้อยู่ในสมัยหลังแต่เป็นเอกสารต้นมือ กล่าวถึงการเติบโตของบ้านเมืองในสุมาตราว่า มีหลายเมืองต่างทำการค้าขาย และสินค้าประจำถิ่นของบางเมืองเป็นที่รู้จักกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มเมืองรอบปาเลมบังและเกาะบังกา [Ma Huan, 1433: 98-102.]

หม่าฮวนหรือม้าอ้วน ขันทีเลขาของเจิ้งเหอ บันทึกรายงานการเดินทางว่า จีนเรียกกลุ่มเมืองสุมาตราว่า *จิว-เกียง* (Chiu-chiang) ว่าแต่ก่อนเรียก สัน-โฟ-สี บางทีชาวต่างชาติเรียก โป-ลิน-ปัง (P'o-lin-pang) คือปาเลมบัง

ปาเลมบัง เป็นเมืองอยู่ตอนในใกล้ปากแม่น้ำใหญ่ เรือจากทะเลจะเข้าสู่ปาเลมบังผ่านช่องแคบบังกา (บังเกียหรือบังเกียเมน-P'eng-chia-men) เข้าไปในเวิ้งน้ำจืดกว้างใหญ่ เรียก *ซุงไกปาเลมบัง* นั่นก็คือ ภูมิประเทศของปาเลมบังเป็นเสมือนเกาะลอยน้ำอยู่

บริเวณไม่ไกลจากปาเลมบังมีเมืองอิสระรายล้อมอยู่หลายเมือง ได้แก่ *ปาจาจารัน* (Pajajaran) ซึ่งแม้จะอยู่ในชวาตะวันตกแต่ก็เป็นเมืองที่เนื่องกับสุมาตรา *ลัมปุง* อยู่สุมาตราตอนใต้ *กัมปาร์* อยู่สุมาตราด้านตะวันออก เมืองเหล่านี้ไม่ขึ้นแก่ใคร

หม่าฮวนบันทึกเรื่องเมืองปาเลมบังไว้อย่างละเอียดว่า มีคนจีนจากกวางตุ้ง ฉวนโจว และฉางโจวมาอาศัยอยู่มาก ผู้คนร่ำรวยมั่งคั่ง

สิ่งที่หม่าฮวนบันทึกไว้นับว่าน่าสนใจ เพราะมันแสดงถึงบรรดา *พ่อค้าเอกชนจีน* ที่ออกไปดำเนินธุรกิจและตั้งชุมชนอยู่ตามเมืองท่าหรือแหล่งการค้า ในชุมชนเหล่านี้อาจมีผู้ใช้ชีวิตแบบอื่นอีก เช่น เป็นนักเดินทาง เมื่อมีช่องทางบางกลุ่มอาจตั้งตัวเป็นโจรสลัด จะอย่างไรก็ตามชุมชนชาวต่างประเทศที่เกิดขึ้นมีส่วนทำให้เกิดการเคลื่อนไหวและความคับคั่งของการค้าทางทะเล คล้ายกับบทบาทและการเคลื่อนไหวของศรีวิชัยอันเป็นแหล่งรวมของพ่อค้าพื้นเมืองเท่าๆ กับที่เป็นชุมทางการค้านานาชาติ หรือเป็นแหล่งพำนักของชุมชนพ่อค้า

นอกจากบรรดาเมืองในรัศมีการติดต่อกับปาเลมบังดังกล่าวมานั้น บนเกาะสุมาตรายังมีเมืองท่าค้าขายเป็นทั้งท่าเรือและคลังสินค้า อาจเป็นได้ว่าอำนาจทางการเมืองเหล่านี้มีลักษณะอิสระ ไม่ขึ้นแก่ใคร เมืองที่ปรากฏชื่อในสมัยของเจิ้งเหอน่าจะมีวิวัฒนาการย้อนหลังไปสู่เหตุการณ์สมัยศรีวิชัย ดังเช่นเมือง *ลัมบรี* บริเวณอะเจะห์ ซึ่งเป็นเมืองท่าเก่าแก่มาก่อน เป็นต้น

สรุปรวมจากเอกสารของหม่าฮวนเกี่ยวกับปาเลมบังได้ว่า ประเทศนี้มีชื่อพื้นเมืองว่า โป-ลิน-ปัง (P'o-lin-pang) แต่ก่อนเรียกว่า สัน-โฟ-สี คือศรีวิชัย ในสมัยของหม่าฮวน ปาเลมบังเป็นเมืองขึ้นของชวา มีอาณาเขตทางเหนือจรดทะเล ทางใต้เป็นเขา ชวาอยู่ทางด้านตะวันออก และมะละกาอยู่ทางด้านตะวันตก เป็นท่าจอดเรือซึ่งมาจากทุกที่ ผู้คนมั่งคั่ง ดินอุดม คนที่นี่ชำนาญการต่อสู้ทางน้ำ แผ่นดินแห้งแล้งหายาก คนทั่วไปอาศัยอยู่บนแพ เมื่อเจิ้งเหอจับหัวหน้าโจรสลัดไปนั้นราชสำนักได้แต่งตั้งผู้ปกครอง ผลิตผลสำคัญของบ้านเมืองนี้คือยางไม้หอมเบนซอยน์ (benzoin) นอแรด สัตว์บางชนิด

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

และเหรียญทองแดงของจีน ผู้ปกครองเมืองนี้ส่งบรรณาการให้จีนสม่ำเสมอ

เอกสารชุดนี้กล่าวถึงเรื่องของเมืองบางเมืองและเกาะสำคัญ เช่น สุมาตรา เฉพาะอย่างยิ่งในบริเวณที่สัมพันธ์กับช่องแคบมะละกา อาทิ

สุเมนตรา, สมุทรา หรือ *โลซิวมาเว* (Sumendra, Samudra, Lho Seumawe) บันทึกของหม่าฮวนใช้คำในความหมายว่าประเทศสำหรับเรียกเมืองนี้ (แสดงถึงสภาวะความเป็นเมืองขนาดใหญ่ที่มีอิสระทีเดียว-ผู้วิจัย) และย้ำว่าเมืองนี้เป็นศูนย์กลางการคมนาคมหลักของภาคพื้นมหาสมุทรทางด้านตะวันตก เมืองตั้งอยู่ทางฝั่งซ้ายหรือฝั่งตะวันตกของแม่น้ำกรุงปาไซ (Krueng Pasai) อยู่ตรงข้ามกับเมืองปาไซประมาณ ๕ ไมล์จากปากน้ำ กล่าวกว้างๆ ได้ว่าอยู่ทางฝั่งทะเลตอนเหนือของสุมาตรา บางทีเรียกเมืองสมุทราปาไซ (เป็นลักษณะเมืองอกแตก มีแม่น้ำผ่านกลางแบบเมืองบางกอกของเรา-ผู้วิจัย) นับเป็นศูนย์กลางการค้านานาชาติก่อนสมัยมะละกา สภาพภูมิศาสตร์นั้นทางเหนือเปิดสู่มหาสมุทรทางใต้และตะวันออกเป็นป่าเขา แนวเขาทางตะวันออกไปจดเขตเมืองอะรู (Aru) หรือยาลู (Ya-lu) ซึ่งเป็นเมืองเล็กๆ ในลุ่มน้ำ มีที่ราบสำหรับเพาะปลูก

ใกล้กับสมุทรามีเมืองเล็กอีก ๓ เมืองคือ

อะรู (Aru) เป็นเมืองเล็กๆ อยู่ในลุ่มน้ำ มีเส้นทางออกทะเลเดินเรือไปถึงเมืองมะละกาได้ภายใน ๔ วัน ๔ คืน ถ้าลมดี เมืองนี้แม้จะเป็นเมืองเล็กแต่ก็เป็นที่ปลูกข้าว ทำเกษตรกรรมได้ผล

ลี่-ไต่ (Li-tai) พวกโปรตุเกสเรียกว่า Lide เป็นเมืองเล็กๆ อยู่ทางตะวันตกของนา-คู-เออร์ (Na-ku-erh) ทางเหนือของลี่-ไต่คือทะเล ทางใต้เป็นภูเขาใหญ่ ส่วนทางด้านตะวันตกนั้นติดกับเขตของนาน-โป-ลี่ (Nan-p'o-li) หรือลัมบรี คืออะเจะห์ ผู้คนในเมืองลี่-ไต่พูดและใช้ภาษาเดียวกับคนในสมุทรา มักร่วมกับคณะทูตของสมุทราไปส่งบรรณาการแด่ฮ่องเต้จีนด้วยกัน

นา-คู-เออร์ เป็นเมืองเล็กอยู่ในหุบเขา ติดต่อกับลี่-ไต่ ผู้คนรวมกลุ่มกันอยู่แบบชนเผ่าขนาดใหญ่ เจ้าเมืองหรือหัวหน้าเผ่าใช้สีแต่งแต้มหน้าตา ชอบต่อสู้และใช้ลูกธนูอาบยาพิษฆ่าศัตรู ครั้งหนึ่งหัวหน้าเผ่านา-คู-เออร์ฆ่ากษัตริย์สมุทราถึงแก่ชีวิตด้วยลูกธนูอาบยาพิษ*

มีเรื่องเล่าว่าเมื่อกษัตริย์สมุทรา** เสียชีวิตนั้น โอรสของพระองค์ยังทรงพระเยาว์ ราชินีของพระองค์จึงประกาศหาผู้แก้แค้นแทนถ้าสำเร็จจะให้ครอบครองบ้านเมือง ชาวประมงผู้หนึ่งมีความสามารถทางการต่อสู้ คุมกำลังมาจับตัวหัวหน้าเผ่านั้นฆ่าเสีย บรรดาบริวารของหัวหน้าเผ่าจึงยอมสวามิภักดิ์ ฝ่ายชาวประมงก็ได้ขึ้นครองบ้านเมืองอยู่มาจนชราภาพ ในปีที่ ๗ ของรัชสมัยพระเจ้าหย่งเล่อ (ค.ศ. ๑๔๐๙) กษัตริย์สมุทราซึ่งเป็นชาวประมงนั้นได้ไปถวายบรรณาการต่อฮ่องเต้ด้วยตนเอง พำนักอยู่

---

* สันนิษฐานกันว่าเป็นเผ่าบาตัค (Bataks) ซึ่งพูดภาษาถิ่นมลายู ดู W.P. Groeneveldt, "Note on the Malay Archipelago and Malacca," (1887).

** เอกสารบางเล่มเช่น Shih-lu ว่ากษัตริย์สมุทราชื่อ สุลต่านอัลอบีดีน ครองเมืองอยู่ในชวาตั้งแต่ ค.ศ. ๑๔๐๕-๑๔๓๓

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

เมืองจีน ๓ ปี จนถึง ค.ศ. ๑๔๑๒ จึงกลับสมุทรา แต่ได้ถูกโอรสของกษัตริย์องค์เก่าฆ่าแล้วชิงเมืองกลับคืน กษัตริย์ชาวประมงผู้นี้มีโอรสผู้หนึ่งชื่อว่า สุ-คุน-ลา หรือเซคันดาร์ หรืออิสคันดาร์ (Sekandar หรือ Iskandar) พยายามรวบรวมสมัครพรรคพวกต่อสู้ แต่ถูกขับไล่พ่ายหนีหลายครั้งหลายครา ที่สุดในปีที่ ๑๓ ของรัชกาลหย่งเล่อ ค.ศ. ๑๔๑๕ กองกำลังทางเรือของหย่งเล่อก็มาถึง ทหารจับตัวอิสคันดาร์ประหารชีวิตเสีย โอรสของกษัตริย์องค์เดิมก็ยอมอ่อนน้อมส่งบรรณาการให้ราชสำนักจีน

แม้เรื่องนี้เป็นเรื่องเล่าของชนเผ่า แต่อย่างน้อยที่สุดก็ยังมีความจริงอยู่บ้างว่า เจิ้งเหอนั้นได้รับพระราชโองการจากฮ่องเต้ให้แก้ไขปัญหาจราจลวุ่นวายในเมืองสมุทราตั้งแต่ ค.ศ. ๑๔๑๒ เมื่อเตรียมตัวเดินทางไปกับกองเรือพาณิชย์จีนครั้งที่ ๔ ผู้คนในเมืองสมุทรานี้พูดจา เขียนหนังสือ และมีธรรมเนียมหลายอย่างเหมือนในมะละกาที่ใกล้เคียงกัน

นาน-โป-ลี ชาวอาหรับเรียกว่า นาน-วู-ลี (Nan-wu-li) มาลายูเรียก ลามูรี (Lamuri) เป็นเมืองสำคัญที่สุดในกลุ่มเมืองสุมาตรา ถ้าเดินทางโดยทางเรือจาก สมุทราเวลาลมดีใช้เวลา ๓ วัน ไปทางตะวันตกจะถึงอะเจะห์ กล่าวโดยรวมได้ว่าเมืองนี้อยู่ทางตะวันตกเฉียงเหนือของสุมาตรา ทั้งด้านตะวันตกและด้านเหนือของอะเจะห์ล้อมรอบด้วยทะเล ส่วนทางใต้เป็นภูเขา ถัดภูเขาออกไปเป็นทะเล ชัยภูมิของอะเจะห์จึงเป็นที่มั่นคงทางการเมืองและเป็นท่าเรือที่เหมาะ เมื่อต้นคริสต์ศตวรรษที่ ๑๓ เมืองลัมบรีเป็นจุดค้าขายสำคัญ แต่ถูกแทนที่ภายหลังโดยปาไซหรือสมุทราเองตั้งแต่ปี ค.ศ. ๑๒๘๖ ในสมัยที่เจิ้งเหอเดินทาง แม้ลัมบรียังไม่มีความสำคัญทางการเมืองมากนัก แต่ทางด้านการค้าแล้วสินค้าออกมีชื่อได้แก่ ไม้หอม นอแรด ของป่า และปะการังทะเล

ระบบการค้าอันเกิดขึ้นก่อนสมัยชาวยุโรปเข้าสู่เอเชียนั้นจึงขึ้นอยู่กับบทบาทของพ่อค้า ผู้ขาย อันเป็นชาวน้ำพื้นถิ่นด้วย ดังกรณีของชาวทมิฬและชาวน้ำผู้ใช้ภาษามลายูเก่า มิใช่เฉพาะพ่อค้าจากอินเดียและจีน และหรือชาวต่างชาติจากภายนอก เช่น พ่อค้าเปอร์เซียน อาหรับ โรมัน กรีก และมุสลิมอาหรับในสมัยหลัง พัฒนาการของการค้ามหาสมุทรอินเดียซึ่งแผ่ขยายไปถึงน่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้นไม่เพียงทำให้เกิดเครือข่ายของเมืองท่าค้าขายและเอมโพเรียม ทั้งบริเวณตอนในภาคพื้นทวีปและตามริมฝั่งทะเล แต่ชาวน้ำและชนชาวถิ่นริมฝั่ง ตามเกาะและกลุ่มเกาะ ได้สร้างแวดวงการติดต่อถึงกัน มีกิจกรรมตั้งแต่การแลกเปลี่ยนค้าขายระหว่างกันเองกับชนกลุ่มอื่น กับพ่อค้าต่างชาติ นอกจากเป็นเครือข่ายทางวัฒนธรรมและเศรษฐกิจแล้ว ชนเหล่านี้ยังเป็นชุมชนทางการเมือง ก้าวสู่ความเป็นรัฐ อาณาจักร เป็นที่น่าสังเกตว่าหลังจากที่มีการเดินทางผ่านช่องแคบมะละกา ชาวเกาะชาวน้ำบางกลุ่มแถบบริเวณคาบสมุทรมลายูและช่องแคบมะละกา สามารถรวมตัวกันเป็น “สหพันธ์กลุ่มเกาะศรีวิชัย” มีบทบาททางการค้าจนถึงประมาณคริสต์ศตวรรษที่ ๑๔ และมีส่วนอย่างมากต่อการเติบโตทางด้านเศรษฐกิจการค้าของชาวน้ำในกลุ่มเกาะไกลออกไปทางด้านตะวันออกด้วย

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

บทที่ ๗ บทสรุป

งานวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษา “ประวัติศาสตร์บริเวณ” ซึ่งได้ให้อรรถาธิบายถึงความหมายและวิธีการของการศึกษาแบบนี้ไว้แล้วในบทที่ ๑ ประวัติศาสตร์บริเวณที่นำเสนอในที่นี้ได้กำหนดพื้นที่ทางการศึกษาครอบคลุมอาณาบริเวณกว้างขวางผ่านการเคลื่อนไหวของกลุ่มชนและชุมชนซึ่งมีปฏิสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างกันมาแต่ครั้งบรรพกาล มิได้ยึดถือการแบ่งเขตพื้นที่และพรมแดนทางการเมืองตามมาตรฐานการเป็นรัฐชาติประเทศดังในปัจจุบัน นิวเคลียสของบริเวณที่ศึกษาอยู่ที่มหาสมุทรอินเดียอันสัมพันธ์กับอนุทวีปอินเดียและน่านน้ำที่ต่อติดกัน เมื่อประมวลข้อมูลทั้งหมดเข้าด้วยกันแล้วได้พบว่าผู้คนที่อยู่ในอาณาบริเวณดังกล่าวมีพัฒนาการทางการเดินเรือและการแลกเปลี่ยนค้าขายมาแต่ครั้งเริ่มต้นเกิดชุมนุมมนุษย์ ซึ่งในงานวิจัยนี้เรียกว่า ชุมชนน้ำหรือชุมชนชาวน้ำ ตามชายฝั่งทะเลและปากแม่น้ำใหญ่ การเคลื่อนไหวติดต่อโดยรวมในงานวิจัยนี้เรียกว่า การค้ามหาสมุทรอินเดีย

การค้ามหาสมุทรอินเดียเป็นเสมือน กรณีศึกษา เพื่อเข้าใจชีวิตของมหาสมุทรอินเดีย บริเวณอันสัมพันธ์กับบ้านเมืองหลายแห่งที่ในยุคบรรพกาลมิอาจสามารถกำหนดขอบเขตแน่นอนเชิงพื้นที่ดังที่จะได้เกิดขึ้นในสมัยเมื่อชาวยุโรปเข้าสู่บริเวณนี้ด้วยอำนาจใหม่ที่บีบบังคับและกดดันในกำมือตนในสมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๑๕, ๑๖ เป็นต้นไป

การค้ามหาสมุทรอินเดียมี “ชีวิต” ของตนเอง เคลื่อนไหว เปลี่ยนแปลงไปตามบทบาทของพ่อค้าชาวน้ำ ทั้งนอกและในพื้นที่ที่เข้ามาเกี่ยวข้อง ในอาณาบริเวณดังกล่าวเป็นพื้นที่แห่งปฏิสัมพันธ์ระหว่างการค้าและอำนาจของผู้คนชุมชนและบ้านเมืองที่เคลื่อนไหวทำการค้าขายแลกเปลี่ยน

อนุทวีปอินเดียนั้นประกอบด้วยชายฝั่งทะเลสองด้าน คือ ทางฝั่งตะวันตกหรือฝั่งมะละบาร์ และฝั่งตะวันออกหรือฝั่งโคโรมันเดล ผู้คนจากทั้งสองฝั่งล้วนติดต่อกับโลกภายนอกมายาวนาน เกิดการปะทะสังสรรค์ทางวัฒนธรรมและสร้างเครือข่ายการค้า ทางด้านตะวันตกของมหาสมุทรอินเดียคือชายฝั่งทะเลที่มีชุมชนชาวน้ำติดต่อเชื่อมโยงระหว่างกัน จากอินเดียไปถึงแอฟริกาและเกาะใกล้เคียง ดังเช่นระหว่างผู้คนชุมชนในลุ่มน้ำสินธุและเมโสโปเตเมีย ชนจากอินเดียใต้ข้ามไปยังอ่าวเปอร์เซีย จนต้นคริสต์ศตวรรษการค้าระหว่างบ้านเมืองแถบเมดิเตอร์เรเนียนกับเมืองท่าในทะเลแดงเฟื่องฟู ขยายถึงการค้าฝั่งแอฟริกาตะวันออกซึ่งอยู่ในเครือข่ายการค้าเดียวกับอินเดียฝั่งตะวันตก

ส่วนฝั่งตะวันออกนั้นได้พบหลักฐานเกี่ยวกับการค้าและการแผ่พระพุทธศาสนาชัดเจน พระพุทธศาสนาที่มีกำเนิดในอินเดียทางตะวันออกเฉียงเหนือได้แผ่ขยายเลียบฝั่งทะเลสู่อินเดียตอนใต้และศรีลังกาประมาณช่วง ๕๐๐ ปีก่อน ค.ศ. และแผ่ไปยังเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

อนุทวีปอินเดียและบริเวณมหาสมุทรอินเดียนั้นเป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่มีค่าและเป็นที่ต้องการของผู้คนมาแต่ครั้งโบราณและยังเป็นตลาดใหญ่ที่สุดแห่งหนึ่งของโลก เป็นศูนย์รวมสินค้าที่

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

พ่อค้าต้องการจากทุกมุมโลก จึงไม่แปลกที่จะมีผู้ต้องการครอบครองดินแดนและเส้นทางการค้าบริเวณนี้ ก่อนต้นคริสต์ศตวรรษที่ ๑๕ เส้นทางเข้าสู่มหาสมุทรอินเดียมีด้วยกัน ๔ เส้นทางคือ **เส้นทางอ่าวเปอร์เซีย** เป็นเส้นทางติดต่อกับอิรัก อิหร่าน และรัสเซีย ตั้งแต่อดีตกาล**เส้นทางทะเลแดง** สามารถติดต่อกับอียิปต์ กรีก โรม อาณาจักรไบแซนไทน์ จึงเป็นเส้นทางที่สำคัญที่สุด **เส้นทางช่องแคบมะละกา** เป็นเส้นทางออกไปทางตะวันออกสู่จีนและญี่ปุ่น เส้นทางนี้ต่อมาได้รับความนิยมในช่วงหลัง และ**เส้นทางอ้อมแหลมกู๊ดโฮป** เป็นเส้นทางที่ค้นพบหลังสุด คือพบในคริสต์ศตวรรษที่ ๑๕ ทำให้ผู้คนจากประเทศในยุโรปและแอฟริกาเดินทางเข้าสู่อินเดีย

เศรษฐกิจการค้าชายฝั่งของมหาสมุทรอินเดียสัมพันธ์กับฝั่งแอฟริกาตะวันออก แล้วขยายสู่น่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในกระบวนการค้าเช่นนี้เกิดเมืองท่าค้าขาย คลังสินค้า และหรือเอมโพเรียม ตลอดจนชุมชนพ่อค้าพลัดถิ่น ขึ้นตามชายฝั่งมหาสมุทร พร้อมกับ กลุ่มอำนาจ ที่ค่อนข้างเป็นอิสระเอกเทศ อันในบางยุคบางสมัยถูกควบคุมโดยอำนาจรัฐของชนชาติอันเข้มแข็ง ไม่ว่าเป็นชาวอารยันหรือดราวิเดียนพื้นถิ่น เครือข่ายการค้าชายฝั่งทะเลเหล่านี้ดำเนินไปควบคู่หรืออาศัยเส้นทางค้าภายในภาคพื้นทวีปด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเราจะเห็นได้ว่า ความเป็นมาในประวัติศาสตร์ของคาบสมุทรอินเดียทางใต้ซึ่งติดต่อค้าขายทางทะเลอย่างเข้มข้นนั้นเปลี่ยนแปลงค่อนข้างเป็นอิสระจากราชวงศ์และอำนาจของจักรวรรดิหรืออาณาจักรในแผ่นดินอินเดียทางตอนบน

ผู้วิจัยได้พยายามสร้างฐานความรู้เกี่ยวกับมหาสมุทรอินเดียผ่านความรับรู้และจินตนาการของชนที่เกี่ยวข้องและเคลื่อนไหวสัมพันธ์กับมหาสมุทรอินเดียมาแต่ครั้งบรรพกาล ผู้วิจัยได้ชี้ให้เห็นว่า จากเดิมที่ผู้คนคิดว่ามหาสมุทรอินเดียเป็นมหาสมุทร “ปิด” เป็นที่สิ้นสุดของโลกนั้น แท้จริงเมื่อมองผ่านการเคลื่อนไหวติดต่อแลกเปลี่ยนทั้งด้านวัฒนธรรม และโดยเฉพาะอย่างยิ่งทางการค้าแล้ว พบว่ามหาสมุทรอินเดียนั้น “เปิด” ออกสู่การติดต่อกับน่านทะเลและดินแดนอื่นอันกว้างใหญ่ไพศาล ตามรอบการเคลื่อนไหวติดต่อของชนในมหาสมุทรอินเดีย ปรากฏว่าพื้นที่ใหม่อันเป็นแหล่งความรู้และการแสวงหาของผู้คนในยุคนั้นได้เกิดมีขึ้น นั่นคือ ชนหลายกลุ่มได้เริ่มรู้จักเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เฉพาะอย่างยิ่งโลกแห่งการรับรู้ของชนทางด้านเอเชียตะวันตก ซึ่งเข้าไปค้าขายเคลื่อนไหวอยู่ในมหาสมุทรอินเดีย รวมตลอดทั้งแผ่นดินและน่านน้ำที่สัมพันธ์กันนั้น อาทิ เปอร์เซีย อาหรับ กรีก โรมัน เขาได้พบและรู้จัก (แม้ลางเลือน) แหล่งผลิตใหม่และสินค้าใหม่จากบางถิ่นที่ หลายแห่งมีชุมชนพ่อค้าพลัดถิ่นเข้าไปตั้งถิ่นฐาน บางแห่งวิวัฒน์กลายเป็นเมืองท่าค้าขายและหรือเอมโพเรียมที่สามารถสร้างเครือข่ายติดต่อถึงกัน ดินแดนบางแห่งของน่านทะเลใหม่มีกิตติศัพท์เลื่องลือถึงความมั่งคั่งและอุดมสมบูรณ์ที่ขึ้นชื่อ คือ “ซาบัค” ซึ่งภายหลังจึงรู้จักกันว่าคือ รัฐศรีวิชัย

ตามความเชื่อในอดีต (เฉพาะอย่างยิ่งในแวดวงการศึกษาของชาวยุโรป) มหาสมุทรอินเดียเป็นดินแดนลี้ลับ อยู่สุดขอบโลก “ปิด” จากการติดต่อและการเข้าถึงทั้งมวล ทว่า การค้าแลกเปลี่ยนข้าม

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

น่านน้ำและพื้นภูมิภาคมีผลทำให้มหาสมุทรอินเดียไม่เป็นดินแดน “ปิด” ที่สุดขอบโลกดังเคยเข้าใจมาในจักรวาลวิทยาของคนโบราณ พ่อค้าและนักเดินเรือโบราณสามารถเดินเรือเลยขอบโลกที่มหาสมุทรอินเดียปิดอยู่ออกไป และพบแผ่นดินใหม่ สินค้าใหม่อันเป็นที่ต้องการ สินค้าบางชนิดเคยมีความเป็นมาจากถิ่นลี้ลับซึ่งอ้างกันต่อๆ มา มหาสมุทรอินเดียในยุคแห่งการเดินเรือของอาหรับ สามารถ “เปิด” ออกสู่ขอบโลก ดินแดนใหม่ ยืดจากฝั่งแอฟริกาไปจนพบทะเลจีน เกาะและกลุ่มเกาะในน่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ความรู้เกี่ยวกับมหาสมุทรอินเดียจึงเปลี่ยนไป

มหาสมุทรอินเดียแม้ห่างไกลลี้ลับก็ยังเป็นบริเวณที่คนตามชายฝั่งทะเลหรือ ชาวน้ำ สามารถสร้างความเชื่อมโยงทางสังคม หรือสร้างแวดวงระหว่างกัน (connections) จนนำไปสู่การค้าแลกเปลี่ยนในเครือข่ายกว้างขวาง สัมพันธ์ดังกล่าวนี้จึงเป็น ชีวิตวัฒนธรรม ขั้นพื้นฐานในมหาสมุทรอินเดียในกรอบโครงเครือข่ายของชุมชนน้ำ

เราจะเห็นได้ในงานวิจัยนี้ว่า เริ่มต้นทางมหาสมุทรอินเดียด้านตะวันตก ผู้คนชุมชนทั้งหลายตามชายฝั่งได้สร้างแวดวงและความเชื่อมโยงระหว่างกัน จากแอฟริกาตะวันออก ตลอดลุ่มน้ำสินธุ และอินเดียฝั่งตะวันตก พัฒนาการของมหาสมุทรอินเดียด้านนี้นำไปสู่ยุคทองของการค้าแห่งเอเชีย (ก่อนที่ชาวยุโรปชาติตะวันตก เข้าสู่บริเวณส่วนนี้ของโลกในคริสต์ศตวรรษที่ ๑๕, ๑๖) ซึ่งได้ขยายครอบคลุมมหาสมุทรอินเดียด้านตะวันออกอันสัมพันธ์กับน่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ผู้วิจัยได้ตั้งข้อสังเกตไว้ในงานวิจัยว่า

“เรื่องราวของแอฟริกาทางใต้ของทะเลทรายซะฮาราทางด้านตะวันตกของมหาสมุทรอินเดียซึ่งถือว่าเป็นบริเวณไร้อารยธรรม แทบว่าจะหายไปจากเวทีประวัติศาสตร์ แต่เมื่อพิจารณาการเกี่ยวโยงหรือเชื่อมโยงของชายฝั่งส่วนนี้กับชายฝั่งมัคราน ของอิหร่าน (ในอดีต) และลุ่มน้ำสินธุของทวีปอินเดีย เราจะเห็นได้ว่าชีวิตวัฒนธรรมของคนตามบริเวณชายฝั่งด้านตะวันตกของมหาสมุทรอินเดียเกี่ยวโยงสัมพันธ์กันมาแต่แรกเริ่ม การศึกษาแต่ดั้งเดิมเราละเลยความเชื่อมโยงและความสัมพันธ์ทางสังคมซึ่งมีมาเนิ่นนานแล้ว ระหว่างคนจากฝั่งแอฟริกาตะวันออกและมหาสมุทรอินเดียด้านตะวันตกกับผู้คนทางเอเชียตะวันตกและเอเชียกลาง เรามัวแต่ให้ความสนใจต่อรัฐชาติ ประเทศ หรือระหว่างทวีปจนลืมคำนึงถึงพัฒนาการของผู้คนตามบริเวณชายฝั่งทะเล ริมฝั่งมหาสมุทร คนตอนในหลังฝั่งทะเลอันเป็นภูมิภาคส่วนใน ผู้คนตามเกาะซึ่งอยู่ต่อติดกับคาบสมุทร คนเหล่านี้สร้างเครือข่ายเชื่อมโยงกันมานมนานก่อนการเกิดของรัฐชาติ ประเทศ หรือแม้แต่การรวมอำนาจทางการเมือง ณ ศูนย์กลางแห่งใดแห่งหนึ่งโดยเฉพาะ เขาเหล่านั้นสร้างความเชื่อมโยงในวิถีชีวิต ข้ามผ่านพรมแดนทางวัฒนธรรม-อารยธรรมจนนำไปสู่การแลกเปลี่ยนค้าขาย” (บทที่ ๓ หน้า ๗๖)

ส่วนที่เกี่ยวกับชุมชนน้ำนั้น พบว่าชุมชนน้ำเป็นลักษณะชุมชนแบบเก่าที่สุดและเกิดขึ้นก่อนทางฝั่งแอฟริกาตะวันออก ซึ่งนอกจากสร้างความเชื่อมโยงระหว่างกันเองผ่านการติดตลาดชายฝั่งหรือ shore markets แล้ว ยังเชื่อมโยงกับบริเวณอื่นของมหาสมุทรอินเดียด้านตะวันตก เช่น ฝั่งอ่าวมัคราน ปากแม่น้ำ

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

สินธุ และฝั่งทะเลอินเดียถัดไป เป็นต้น ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดก็เช่น ชาวประมงหาปลาจากแหล่งปลาชุมในอ่าวเปอร์เซียได้สร้างความสัมพันธ์ติดต่อกับชุมชนชายฝั่งทะเลไปจนถึงปากน้ำสินธุ การทำประมงในอ่าวเปอร์เซียนั้นยังคงเป็นอาชีพดั้งเดิม มีอายุยืนยาวเก่าสุดของประชากรแถบนี้

วิวัฒนาการของชุมชนน้ำเกิดขึ้นรองรับการค้าชายฝั่งในหมู่ชนกลุ่มต่างๆ เศรษฐกิจชายฝั่งอันเกิดขึ้นส่งผลโดยตรงให้มีตลาดค้าหรือเมืองท่าค้าขายขึ้นตามชายฝั่ง หรือบางทีเป็นสถานีการค้าของพ่อค้าจากทางไกล เอกสารครั้งต้นคริสต์ศตวรรษของ *ปโตเลมี* กล่าวถึงชุมชนบ้านเมืองตามชายฝั่งทะเลของมหาสมุทรอินเดีย เรียกเมืองท่าค้าขายเหล่านี้ว่า เอมโพเรียม ในภาษากรีก เอมโพเรียมเหล่านี้ปรากฏขึ้นตามบริเวณชายฝั่งทั้งทางด้านตะวันตกและตะวันออกของมหาสมุทรอินเดีย อีกทั้งมีเครือข่ายติดต่อข้ามสู่กลุ่มเกาะในน่านน้ำที่เนื่องกันด้วย เฉพาะตรงบริเวณที่เป็นชุมทางการค้าหรือตรงจุดตัดของเส้นทางคมนาคม

โลกทางน้ำของมหาสมุทรอินเดียได้เกิดขึ้น วิวัฒน์สืบเนื่องมาจากพัฒนาการของชุมชนน้ำตามชายฝั่ง ซึ่งได้สร้างแวดวงเกิดเครือข่ายการติดต่อแลกเปลี่ยนค้าขาย ตลอดจนการปะทะสังสรรค์ของอารยธรรม สังคม และวัฒนธรรม ความเคลื่อนไหวเหล่านี้เกิดขึ้นทั้งในหมู่ชุมชนน้ำตามชายฝั่ง จนก่อตัวเป็นสังคมชุมชนอันสัมพันธ์กับสังคมที่อยู่เบื้องหลังชายฝั่งทะเลและจากนอกภูมิภาค ชุมชนน้ำหลายแห่งกลายเป็น เมือง หรือ นคร หรือเป็นส่วนหนึ่งของสังคมระดับเมือง (urban society) ซึ่งเติบโตขึ้น เอกสารพื้นเมืองภาษาทมิฬมักใช้คำว่า “ปัฏนัม” สื่อสภาวะการเป็นเมืองของชุมชนดังกล่าว

การค้าและแลกเปลี่ยนมีมาแต่สังคมยุคแรกเริ่ม ในหมู่ชาวน้ำแห่งท้องทะเล การค้าชายฝั่งได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของการดำรงชีวิตและขยายเป็นการค้าข้ามวัฒนธรรมกับดินแดนอื่น การถ่ายเทและการรับวัฒนธรรมนอกเหนือจากวัตถุสินค้าแลกเปลี่ยน ตลอดจนการเข้ามาตั้งถิ่นฐานหลักแหล่งทั้งเวลาชั่วคราวและประจำย่อมมีความเป็นไปได้สูง เช่นเดียวกันย่อมหมายถึงโอกาสและจังหวะที่ผู้คนมีอาชีพหลากหลายรวมอยู่ในชุมชนที่เดียวกัน โดยนัยนี้การเติบโตของสังคมระดับเมืองจึงเกิดขึ้นพร้อมศักยภาพของชุมชนในการประกอบการผลิตรูปแบบต่างๆ

ในช่วงเวลาดังกล่าวชาวดราวิเดียน (โจฬะ) ได้มีอำนาจทางการเมืองและการค้าในน่านน้ำมหาสมุทรอินเดียตลอดคริสต์ศตวรรษที่ ๙-๑๓, ๑๔

ในประวัติศาสตร์การปะทะสังสรรค์ของชนริมฝั่งทะเลกับดินแดนทางตอนในด้วยแรงผลักดันทั้งการค้าแลกเปลี่ยน การแพร่วัฒนธรรม (หรือแม้แต่การทำสงคราม) ได้เกิดขึ้นแต่ครั้งบรรพกาลยุคเริ่มต้นของการค้ามหาสมุทรอินเดีย ดังที่ได้ปรากฏร่องรอยของหลักฐานอันแสดงถึงโภคภัณฑ์หรือวัตถุสินค้าประเภทกำยาน อบเชย และเครื่องหอมอื่นๆ จากคาบสมุทรอาระเบียและอินเดียอยู่ตามแหล่งโบราณคดีหลายแหล่งและบริเวณที่เป็นแหล่งอารยธรรมโบราณ แสดงว่ามีการแลกเปลี่ยนติดต่อระหว่างฝั่งอินเดีย อ่าวเปอร์เซีย-คาบสมุทรอาระเบีย ผ่านมหาสมุทรอินเดีย แล้วไปตามเส้นทางค้าทางบกของอาณาบริเวณ

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ต่างๆ การแลกเปลี่ยนเหล่านี้ทำให้ชาวดราวิเดียน เปอร์เซีย อาหรับ และชาวมลายูแห่งน่านทะเลเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ล้วนสัมพันธ์กัน เรือที่ใช้กันในหมู่พวกเหล่านี้ก็ได้กลายเป็นสัญลักษณ์ของชีวิตวัฒนธรรมของชนเหล่านี้

นอกจากนี้ก็ยังปรากฏว่าวิถีชีวิตของชนบนบกทางตอนในบางกลุ่มกลายเป็นผู้ประกอบอาชีพค้าขายอยู่ริมฝั่งทะเลก็มี เช่น พวก*อภิรา* จากกลุ่มชนเร่ร่อนเลี้ยงสัตว์กลายเป็นนักการค้าช่ำชองอยู่แถบชายฝั่งทะเลอินเดียด้านตะวันตก

ประวัติศาสตร์ของชาวน้ำจึงวิวัฒน์จากการมีชีวิตวัฒนธรรมร่วมกัน จนสร้างเครือข่ายสัมพันธ์ระหว่างกัน อาจมีการแลกเปลี่ยนค้าขายและสังสรรค์ปะทะทางวัฒนธรรม ความสัมพันธ์ดังกล่าวทำให้สามารถสร้างอำนาจควบคุมทางการเมืองได้ในบางยุคสมัย ในงานวิจัยชิ้นนี้ได้เลือกศึกษาทมิฬส่วนที่เป็นชาวน้ำแห่งมหาสมุทรอินเดียและชาวมลายูในน่านทะเลเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ในบริบทของอาณาบริเวณอันมีนิวเคลียสอยู่ที่มหาสมุทรอินเดียตามกล่าวมานั้น เห็นได้ชัดว่าการเปลี่ยนแปลงที่ควบคู่ไปกับ *การค้า* แลกเปลี่ยนคือ *การสร้างอำนาจ* ของกลุ่มชน การบุกเบิกและการขยายตัวทางการค้าในมหาสมุทรอินเดียมิได้เกี่ยวข้องเฉพาะการประมงริมทะเลและการค้าชายฝั่ง หากเกี่ยวโยงกับการขยายอำนาจทางการค้าและการเมืองทั้งจากชายฝั่งทะเลและเข้าสู่ดินแดนตอนในหลังฝั่งและจากภายในภาคพื้นทวีปสู่ปากแม่น้ำติดทะเล อำนาจนั้นในบางครั้งสวมรอยทับเครือข่ายของการค้าชายฝั่งตามเมืองท่าค้าขายและเอมโพเรียม แย่งชิงกันควบคุมเหนือเมืองนั้น เราจะเห็นได้ว่า เมืองท่าค้าขายที่เป็น “ปัฏนัม” และ “ปุรัม” บางแห่งเติบโตซ้อนทับเชื่อมโยงตรงที่ติดต่อถึงกันได้ หรือตรงที่เดิมแต่ชื่อเรียกมักเปลี่ยนไปตามยุคสมัยของกลุ่มอำนาจ เช่น กาญจีปุรัมและมามัลละปุรัม เป็นเมืองขยายตัวติดต่อถึงกัน เดิมอยู่ในอำนาจของราชวงศ์ปัลลวะ ภายหลังเป็นเมืองสำคัญของราชวงศ์โจฬะ ภายหลังมามัลละปุรัมได้ชื่อว่า มหาบาลีปุรัม มามัลละปุรัมยังเชื่อมติดกับแหล่งผลิตและเมืองท่าสำคัญคือปอนดิเชอรี (ปัจจุบันเป็นหมู่บ้านในรัฐทมิฬนาฑู)

การผนึกกำลังของการค้าและการสร้างอำนาจนับเป็นพลังสองกระแสที่เป็นแรงกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านเศรษฐกิจและการขึ้นลงของอำนาจในหมู่กลุ่มชนหลากหลายกลุ่ม เฉพาะอย่างยิ่งชาวน้ำแห่งมหาสมุทรอินเดียและน่านทะเลอื่นอันสัมพันธ์กัน

พัฒนาการของการค้าและเส้นทางค้าในดินแดนตอนในของอนุทวีปอินเดียบริเวณที่ราบสูงเดคคันหรือทักษิณประเทศ ฉายภาพความตื่นตัวของชาวดราวิเดียนท้องถิ่นอินเดียในการรวมตัวและสร้างอำนาจทำการค้าขาย ขยายตัวผ่านภาคพื้นทวีปออกสู่บริเวณปากน้ำใหญ่ทางด้านตะวันออก ดังเช่นกรณีการขยายตัวของ *รัฐศาตะวาณะ* สู่ปากน้ำกฤษณา-โฆธาวารี และการที่ชาวกลิงค์แห่งแคว้นโอริสสาพยายามยึดครองเมืองท่าค้าขายของอ่าวเบงกอลไว้ในอำนาจ ก่อนสมัยการรวมตัวของราชวงศ์ปัลลวะและทมิฬราชวงศ์โจฬะ ตามฝั่งทะเลโคโรมันเดลและขยายสู่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

เมืองท่าการค้าและเมืองสำคัญที่เกิดขึ้นอย่างมากมายตามชายฝั่งทะเลของมหาสมุทรอินเดีย หรือบริเวณปากน้ำอันติดต่อถึงทะเลได้ เป็นเหตุผลอยู่ในตัวเองประการหนึ่งว่า ชนพื้นถิ่นของมหาสมุทรอินเดียทั้งตามชายฝั่งและบนบกหลังฝั่งทะเลได้สร้างแวดวงการค้าระหว่างกันเอง มีผลทำให้ได้สร้างแวดวงการค้าเกิดเครือข่ายของเส้นทางค้าทั้งตอนในที่ราบสูงเดคคัน คาบสมุทรอินเดีย ตลอดชายฝั่งโคโรมันเดล-อ่าวเบงกอล ความตื่นตัวทางการค้าสัมพันธ์กับการสร้างอำนาจรัฐ

ผู้คนชุมชนทั้งที่เป็นชาวน้ำ กึ่งน้ำกึ่งบก และบ้านเมืองบนแผ่นดินริมฝั่งทะเล บรรดาชนเหล่านี้ทั้งที่เป็นชุมชนและเกาะกลุ่มสามารถใช้ศักยภาพทั้งทางน้ำและการติดต่อคมนาคมทางบกรวมกำลังสร้างอำนาจรัฐคุมเมืองท่าค้าขาย ชนพื้นถิ่นกลุ่มใหญ่ซึ่งสามารถรวมกันสร้างอำนาจทางการเมือง และมีบทบาทสำคัญในฐานะผู้ประกอบการทางการค้าแลกเปลี่ยนเป็นผู้ค้าพ่อขาย ซึ่งผู้วิจัยได้ยกตัวอย่างในงานวิจัยชิ้นนี้ เน้นให้เห็นบทบาทการรวมตัวของชาวฑราวิทหรือดราวิเดียน (ทมิฬ) ซึ่งมีอำนาจสูงสุดตลอดช่วงคริสต์ศตวรรษที่ ๙-๑๔

ชาวทมิฬหรือชนผู้ใช้ภาษาทมิฬผู้ซึ่งตั้งหลักแหล่งอยู่ทั่วไปในบริเวณคาบสมุทรทางใต้ของอินเดียทั้งบนบกและชายฝั่งทะเล ตามเอกสารหลักฐานเก่ามักอ้างถึงกลุ่มอำนาจซึ่งเป็นชาวน้ำว่า ประพฤติตนเป็นโจรสลัด ชำนาญในการใช้เรือ กล้าหาญประดุจสุนัขป่าแห่งท้องทะเล ราชาแห่งราชวงศ์เจระผู้หนึ่ง (ซึ่งมีแวดวงเกี่ยวข้องกับชาวทมิฬ) อยู่แถบน่านทะเลแห่งรัฐเกรละ ตั้งตนเป็นโจรสลัดคุมเมืองมูซีรีสไว้ในอำนาจ เอกสารภาษาทมิฬ *ปะติรัปปัตตุ* กล่าวว่า พระองค์ประกาศตนเป็นราชาหัวหน้าพวกโจรสลัดตระกูลนี้สร้างสัมพันธ์เครือญาติกับทมิฬโจฬะ คุมอำนาจอยู่บริเวณที่เป็นรัฐเกรละปัจจุบัน

เรามักเข้าใจกันว่า “ทมิฬ” เป็นชนอยู่บนบกเท่านั้น ผู้วิจัยได้พยายามอ้างอิงหลักฐานเพื่อชี้ให้เห็นว่า ชาวทมิฬดั้งเดิมหรือชาวดราวิเดียนฑราวิทซึ่งพูดภาษาทมิฬมิใช่ชนบนบกทั้งหมด แต่มีวิถีชีวิตวัฒนธรรมขั้นพื้นฐานสัมพันธ์กับชาวน้ำ วิถีชีวิตเกี่ยวข้องกับการใช้ *เรือ* มีศักยภาพพอที่จะเดินทางติดต่อค้าขายข้ามน่านน้ำมาแต่บรรพกาล

หลักฐานลายลักษณ์อักษรและหลักฐานด้านภาษาทำให้เราทราบถึงความเป็นมาอันเก่าแก่ของทมิฬบางกลุ่มซึ่งมีวิถีชีวิตเป็นชาวน้ำ บ้างก็มีชีวิตอยู่ในชุมชนน้ำรวมกับชนกลุ่มอื่นตามชุมชนน้ำหรือตามชายฝั่งทะเล เอกสารภาษาทมิฬประเภทวรรณกรรมและมหากาพย์จากยุคสังกัม และคำศัพท์ซึ่งใช้กันในสังคมเหล่านี้ ประมวลกันทำให้ได้ความรู้ชุดหนึ่งของชุมชนชาวน้ำเกี่ยวกับการสร้างเรือ เดินเรือ และวัตถุทางวัฒนธรรมอื่น เมื่อสัมผัสผ่านภาษาและคำที่ใช้ล้วนแสดงถึงวิถีชีวิตชาวน้ำผสมชาวบก สอดคล้องกับงานเขียนภาษาทมิฬยุคสังกัมซึ่งมีเรื่องราวและคำศัพท์เกี่ยวกับการเดินเรือจำนวนมาก พบว่าคำศัพท์ที่มีความหมายว่า “เรือ” จากพจนานุกรมและปทานุกรมภาษาทมิฬมีมากกว่า ๑๐๐ คำ อีกทั้งภาษาที่ใช้บันทึกเกี่ยวกับเรื่องราวการเดินเรือนั้นที่เก่าที่สุดเป็นภาษาทมิฬอีกด้วย

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

วัฒนธรรมการใช้ภาษาก็เป็นแรงขับเคลื่อนอีกส่วนหนึ่งที่ทำให้ชาวทมิฬริมฝั่งทะเลและดินแดนตอนในผสมผสานกัน นอกเหนือไปจากการค้าแลกเปลี่ยน ด้วยสภาพแวดล้อมดังกล่าวนี้ราชวงศ์หรือราชามีเกิดขึ้นใหม่ไม่น้อยกว่า ๔๒ ราชวงศ์ ใน ๑๕ บริเวณ บรรดาราชวงศ์เหล่านี้บางส่วนมีฐานะทางเกษตรกรรมรองรับแต่ก็มั่งคั่งทางการค้า ศูนย์อำนาจของราชวงศ์เหล่านี้มักอยู่ตามศูนย์กลางทางการค้าชายฝั่งทะเล ผสมผสานชนบนบกทางตอนในและริมฝั่งทะเล ตลอดจนอาจรวมชาวต่างประเทศที่เข้ามาค้าขายด้วย ที่โดดเด่นคือ ราชวงศ์ปัลลวะที่กาญจีปุรัม

เหตุการณ์ซึ่งเป็นตัวอย่างแสดงถึงความพยายามที่จะขยายอำนาจเข้าสู่ดินแดนตอนในหลังฝั่งทะเลของชาวน้ำและชนที่ใช้ภาษาทมิฬจากฝั่งทะเลคือ เหตุการณ์ที่เรียกว่า กบฏกัลลบฮฺรา ประมาณตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ ๖ นักประวัติศาสตร์สันนิษฐานกันว่า ชาวนาหรือผู้ลงแรงทางการเกษตรบริเวณแผ่นดินตอนในลุ่มน้ำฆาเวรีเป็นชนเผ่า และส่วนใหญ่นับถือพุทธศาสนาและศาสนาเชน พวกเหล่านี้พยายามปลดแอกตนเองจากการขยายอำนาจ พยายามเป็นเจ้าของครอบครองที่ดินของพราหมณ์ในหมู่บ้าน และจากการขยายอำนาจของทมิฬและอำนาจรัฐ ทั้งปัลลวะ เจระ และโจฬะ การกบฏไม่สำเร็จ บรรดากลุ่มอำนาจทั้งหลายรวมกำลังวกันปราบปรามชนเผ่าได้สำเร็จ ประมาณคริสต์ศตวรรษที่ ๙, ๑๐ ราชวงศ์โจฬะก็เริ่มสร้างอำนาจได้อย่างมั่นคง

ราชวงศ์โจฬะขึ้นมามีอำนาจในลุ่มน้ำฆาเวรีในคริสต์ศตวรรษที่ ๙ เป็นการสืบต่อจากอำนาจของราชวงศ์ปัลลวะ ไม่มีหลักฐานแน่ชัดว่าพวกปัลลวะเป็นทมิฬหรือไม่ แต่อย่างไรก็ตามการที่ปรากฏจารึกภาษาทมิฬในประวัติศาสตร์ของปัลลวะมีนัยหลายประการ เช่น ประชากรเวลานั้นส่วนมากคงเป็นชาวทมิฬหรือสามารถใช้ภาษาทมิฬสื่อสาร ภาษานี้กลายเป็นที่นิยม ส่วนหนึ่งอาจขึ้นอยู่กับเหตุผลด้านเศรษฐกิจการค้า พวกปัลลวะใช้ตัวอักษรทมิฬจารึกข้อความแสดงถึงอำนาจและเป้าหมายของตนในอันที่จะส่งเสริมและตั้งชุมชนการค้าขึ้นในต่างแดน เช่น *จารึกตะกั่วป่า* สมัยพระเจ้านันทิวรมันที่ ๓ (พบที่คาบสมุทรทางใต้ของประเทศไทย) พระองค์โปรดให้ขุดสระน้ำและขนานนามว่า “ศรี อานินารานัม” แล้วให้สมาคมพ่อค้ามณีครามเป็นผู้ดูแลสระนี้ จารึกใช้คำว่า “มานิกกิรามัตตะร์” เราจึงได้เห็นความร่วมมือระหว่างผู้มีอำนาจรัฐฝ่ายหนึ่ง กับกลุ่มธุรกิจอีกฝ่ายหนึ่ง ความร่วมมือมีลักษณะของการใช้ทหารเป็นกำลังบุกเบิกและตั้งชุมชนทางการค้า ให้สมาชิกสมาคมพ่อค้าควบคุมดูแล

ในกรณีของชนผู้ใช้ภาษาทมิฬ ชาวเหล่านี้อยู่ในวิถีการสร้างความเข้าใจและแวดวงมีชีวิตวัฒนธรรมร่วมกัน ทั้งผู้ที่เป็นชาวบกและชาวน้ำ ดังที่กล่าวไว้ในวรรณกรรมยุคสังกัมของทมิฬถึงบรรดาชนเผ่ากลุ่มต่างๆ ซึ่งมีเรื่องราวความเป็นมาเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน บรรดาชาวดราวิเดียนทมิฬเหล่านี้กระจายกันอยู่และค่อนข้างหนาแน่นในบริเวณที่เป็นรัฐทมิฬนาฑู กรณาฏกะ เกรละ และอานธรประเทศ (ปัจจุบันชนในรัฐเหล่านี้ต่างสามารถสร้างภาษาของตนเอง เช่น เตเลกู กานนาฑะ มาลายาลัม) การ

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

รวมกลุ่มของทมิฬปรากฏเป็นหลักฐานลายลักษณ์ตั้งแต่ก่อนคริสต์ศตวรรษ มีคำเรียกการรวมตัวของชนทมิฬในจารึกว่า “ตะมีระเคหะสังฆมตะ” ซึ่งถูกสลายอำนาจลงโดยราชาแห่งพวกกลิงค์แคว้นโอริสสา

ฐานะของกษัตริย์โจฬะจึงเป็นสัญลักษณ์ของอำนาจทางการเมืองและวัฒนธรรม ขณะที่ผลได้ทางเศรษฐกิจก็ไม่ได้ตกอยู่กับกษัตริย์เพียงกลุ่มเดียว มีกลุ่มอำนาจอื่นร่วมผลประโยชน์ด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มพ่อค้าและผู้ประกอบการ ดังมีนัยในจา*รึกตะกั่วป่า*ตามอ้างมาแล้ว

กษัตริย์ราเชนทรโจฬะที่ ๑ ทรงแผ่อำนาจขึ้นไปถึงลุ่มน้ำคงคา ทรงรบชนะกษัตริย์แห่งแว่นแคว้นปาละ (กษัตริย์มหิปาลแห่งเบงกอล) แต่กลับไม่ปรากฏหลักฐานชัดเจนว่าพระองค์ทรงเข้าครอบครองดินแดนทั้งหมด สิ่งหนึ่งซึ่งชัดเจนก็คือ ทรงสร้างพระราชอำนาจอันสัมพันธ์กับความศักดิ์สิทธิ์ของน้ำแห่งแม่พระคงคา โปรดให้ขุดอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ที่เมืองหลวงใหม่ของพระองค์ แล้วให้นำน้ำคงคาอันศักดิ์สิทธิ์ใส่ลงไปในอ่างเก็บน้ำนี้ เฉลิมฉลองพระนครหลวงแห่งใหม่ให้ชื่อว่า “กังไกกอนฎะโจฬะปุรัม” พระนครของกษัตริย์โจฬะผู้มีอำนาจเหนือน้ำคงคา

นอกจากกล่าวถึงชาวน้ำแห่งมหาสมุทรอินเดียแล้ว ในกระแสวิวัฒนาการของการค้ามหาสมุทรอินเดียได้ขยายไปสู่น่านน้ำทางด้านตะวันออกของอ่าวเบงกอล เรียกรวมว่า น่านทะเลเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (เป็นที่เข้าใจว่าในปัจจุบันพื้นที่น่านน้ำส่วนใหญ่ถูกเรียกว่า ทะเลจีนใต้ ขณะที่เอกสารจีนเรียกว่าหนานไห่) ชาวน้ำพื้นถิ่นแห่งน่านทะเลเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ซึ่งผู้วิจัยได้ชี้ให้เห็นว่า การเคลื่อนไหวทางการค้าแลกเปลี่ยนของชนกลุ่มนี้ ในงานวิจัยเรียกว่า ชาวน้ำมลายู หมายถึง ชนผู้ใช้ภาษามลายูเก่าดั้งเดิมหรือ Old Malay ตามที่ปรากฏในจารึกเก่า (คนละความหมายกับชาวมลายูในประเทศมาเลเซียปัจจุบัน) ในงานวิจัย ชาวน้ำกลุ่มนี้เกี่ยวข้องกับการสร้างอำนาจรัฐที่ผู้วิจัยเรียกว่า “สหพันธ์กลุ่มเกาะศรีวิชัย” ทำการเคลื่อนไหวทางการค้าและอำนาจในช่วงเวลาตั้งแต่ประมาณคริสต์ศตวรรษที่ ๖, ๗ แล้วค่อยเสื่อมสลายลงในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ ๑๓, ๑๔

ผู้วิจัยได้แสดงให้เห็นโดยข้อมูลหลักฐานว่า ชาวน้ำเหล่านี้อยู่ตามเกาะแก่งและกลุ่มเกาะ ตลอดชายฝั่งทะเลอันมีฉายารู้จักกันว่าเป็น “ชายฝั่งยอดนิยม” (The most favored coast ตามคำเรียกของศาสตราจารย์โวลเตอร์ส) ชีวิตความเป็นอยู่ของชนเหล่านี้ย่อมไม่สัมพันธ์โดยตรงกับการผลิตเชิงเกษตรกรรมขนาดใหญ่ เช่น การปลูกข้าว หรือผลผลิตปริมาณมากจากผืนดิน มีความเป็นไปได้สูงว่าชาวน้ำแห่งศรีวิชัยมีบทบาทเป็นตัวเร่งความสัมพันธ์และกระตุ้นความเคลื่อนไหวทางการค้าในบรรดาหมู่เกาะแห่งน่านทะเลแถบนี้ไปทางตะวันออกจนถึงมหาสมุทรแปซิฟิก พึงเห็นได้จากเส้นทางการค้าโบราณที่ยึดโยงเมืองค้าขายสำคัญตลอดบริเวณคาบสมุทร ช่องแคบ และเกาะขนาดใหญ่ (ดังรายละเอียดในหน้า ๓๗๑-๓๗๕) ทั้งนี้ได้เพิ่มความสำคัญให้แก่คาบสมุทรมลายู ช่องแคบมะละกา และสุมาตรา ในฐานะชุมทางการค้าก่อนเข้าสู่จีน เป็นต้น

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

การเติบโตของเมืองของชาวน้ำพื้นถิ่นไปทางด้านตะวันออกนั้น สามารถประเมินได้จากเอกสารจีนชื่อ *ไต-อี้-สือ-ลู่* เขียนโดย หวัง-ต้า-หยวน มีเนื้อหาส่วนหนึ่งเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับดินแดนทางด้านตะวันออกของหมู่เกาะเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เลยตลอดไปทางน่านน้ำฟิลิปปินส์ เรียกมหาสมุทรทางด้านตะวันออกว่า ตงหยางใหญ่ และตง-หยางน้อย ครอบคลุมบริเวณกาลิมันตัน ชวา มาคัสสาร์ โมลุกกะ (มาลูกุ) บาหลี ติมอร์ ฟิลิปปินส์ (รวมหมู่เกาะลูซอนและหมู่เกาะซูลู)

ผู้วิจัยเองได้ตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับเอกสารนี้ว่า *"เอกสารจีนชุดนี้เป็นหลักฐานสำคัญอันแสดงถึงพัฒนาการและการเติบโตของการค้าทางหมู่เกาะด้านตะวันออก (ก่อนชาวยุโรปเข้าสู่ดินแดนแถบนี้) ขณะที่ไม่มีเรื่องราวหรือความสนใจต่อสัน-โฟ-สีมากนักในเอกสารนี้ ทั้งนี้อาจมีนัยถึงความสำคัญของสัน-โฟ-สี (หรือศรีวิชัย) ซึ่งลดความสำคัญลงในสมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๑๔ แสดงว่าอำนาจของศรีวิชัยสลายตัวลงในยุคนี้ กลับปรากฏชื่อและตัวตนของเกาะอื่นในน่านน้ำแทนที่"*

ชาวน้ำในยุคสมัยของศรีวิชัย แม้มิใช่ผู้บุกเบิกทางการค้าและการผลิตโดยตรง กลับเป็นตัวกลางในการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างโลกด้านตะวันตกและตะวันออก คุมเส้นทางการติดต่อระหว่างอินเดียและจีน นอกเหนือจากที่ได้สร้าง connection ในการติดต่อระหว่างจีน ดังที่ได้ปรากฏเส้นทางการติดต่อสินค้าเฉพาะหลายชนิดมาตั้งแต่ก่อนคริสต์ศตวรรษ เช่น ชาวน้ำในท้องถิ่นได้สร้างเส้นทางการติดต่อระหว่างกัน แลกเปลี่ยนค้าขายเครื่องเทศและสินค้าอันเป็นที่ต้องการ การสร้างความเชื่อมโยงทางสังคมนั้นเกิดขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ที่หมู่เกาะเครื่องเทศหรือ "โมลุกกะ" เดิมทีประชากรของหมู่เกาะนี้พูดภาษาถิ่นมากกว่า ๓๐ ภาษา ภายหลังเหลือภาษากลางใช้เพียง ๓ ภาษา หนึ่งในจำนวนนั้นคือภาษามลายู

การแลกเปลี่ยนค้าขาย ตลอดจนการผลิต มีนัยถึงการสร้างความเชื่อมโยงทางสังคมซึ่งเกิดขึ้น ได้แก่ การปะทะสังสรรค์ตามเส้นทางค้าลูกปัด เส้นทางซึ่งชาวน้ำชาวเกาะติดต่อกับคนบนแผ่นดินใหญ่ แลกเปลี่ยนค้าขายลูกปัดมีมาแต่ครั้งก่อนประวัติศาสตร์ เครือข่ายการค้าลูกปัดเชื่อมโยงสองทะเลเข้าด้วยกัน คือ ทะเลอันดามัน (สัมพันธ์กับมหาสมุทรอินเดีย) และเกาะสุมาตราในน่านทะเลใต้ ปรากฏแหล่งโบราณคดีทั้งที่ผลิตลูกปัดและพบร่องรอยของลูกปัด เชื่อมโยงศูนย์กลางการค้าเข้าด้วยกัน บ้านดอนตาเพชร อู่ทอง กัวลาเซลิงชิง เขาสามแก้ว ควนลูกปัด คลองท่อม และแหล่งผลิตลูกปัดบนเกาะสุมาตรา

ภาพรวมของการขยายตัวทางการค้านั้นเห็นชัดเจนจากความรู้เกี่ยวกับหมู่เกาะ เมืองค้าขาย เส้นทางค้า และตำแหน่งที่ตั้ง จนได้มีการทำแผนที่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ขึ้นโดย อิดริสี ทั้งนี้ย่อมแสดงถึงบทบาทของชาวน้ำและชนในท้องถิ่นที่ทำการแลกเปลี่ยนค้าขายจนบางบริเวณขึ้นชื่อเพราะมีสินค้าโดดเด่นเป็นที่ต้องการ เช่น การบูรสุมาตรา ดีบุกกาละห์ ไม้หอมคมาร์ กานพลูและเทอร์เนต ลูกจันทน์และดอกจันทน์เทศเกาะบันดา สินค้าบางอย่าง เช่น พริกไทย ลูกจันทน์เทศ (ก่อนชาวตะวันตกเข้ายึดครองตลาดและการผลิตนั้น) ต่างเป็นสินค้าที่คนพื้นถิ่นล้วนเป็นฟันเฟืองสำคัญส่วนหนึ่งของกระบวนการแลกเปลี่ยนค้าขาย ดังปรากฏว่ามีการรวมตัวของบรรดาหมู่เกาะทางตะวันออกค้าเครื่องเทศในระดับ

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ภูมิภาค เหล่านี้เป็นการเพิ่มคุณภาพการค้าขายให้แก่เศรษฐกิจท้องถิ่นแห่งน่านทะเลเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ชาวน้ำทมิฬและชาวน้ำมลายูซึ่งผู้วิจัยหยิบยกเป็นตัวอย่างศึกษาปฏิสัมพันธ์การเคลื่อนไหวของพลังสองกระแสคือ การค้าและการสร้างอำนาจของกลุ่มชน เฉพาะอย่างยิ่งชาวน้ำในท้องถิ่น ซึ่งดำเนินไปในพัฒนาการของการค้ามหาสมุทรอินเดียก่อนการเข้ามาของชาวยุโรปในสมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๑๕. ๑๖ ชุมชนชาวน้ำที่อยู่ริมทะเลเหล่านี้เป็นผู้นำมาซึ่งความเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลง พลังของการค้าและอำนาจนอกจากกระตุ้นให้เกิดการรวมตัวสร้างอำนาจทางการเมืองร่วมไปกับการค้าขายแล้ว ยังได้เปิดพื้นที่ของการค้าออกไปอย่างกว้างขวาง

ชาวน้ำทมิฬหรือชนผู้ใช้ภาษาทมิฬนั้นมีบทบาทในการค้ามหาสมุทรอินเดียมายาวนาน ได้ทำให้พ่อค้าในไวศยวรรณะของสังคมอินเดียกลายเป็นกลุ่มผู้ประกอบการที่ทรงพลัง ภายใต้การดำเนินงานของสมาคมพ่อค้าและวิชาชีพ ดำเนินกิจการข้ามมหาสมุทร เปิดโลกการค้ามหาสมุทรอินเดียออกสู่น่านทะเลเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อย่างเป็นรูปธรรม เช่น มีการตั้งชุมชนบนคาบสมุทรมลายู ตั้งเมืองค้าขายสำคัญบนเกาะสุมาตรา เป็นต้น

พลังของกระบวนการค้ามหาสมุทรอินเดียนั้นมีอยู่สูง ยิ่งเป็นสัดส่วนสัมพันธ์กับความเข้มแข็งของไวศยวรรณะและผู้ประกอบการ กลุ่มอาชีพอันหลากหลาย สมาคมพ่อค้า และพ่อค้าเอกชนอิสระในอินเดียใต้ ตลอดจนชุมชนพ่อค้าพลัดถิ่นหลายชนชาติ องค์กรและกลุ่มอาชีพ ตลอดจนผู้ประกอบการทั้งหลายได้ฝากบทบาทของตนไว้ทั้งในมหาสมุทรอินเดียและน่านทะเลเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

การดำเนินงานของสมาคมพ่อค้าและพ่อค้าเอกชนอิสระเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์เอื้อให้เราเข้าใจถึงการดำรงอยู่ขององค์กรเหล่านี้ ตลอดจนการมีอยู่ของพ่อค้าเอกชนอิสระซึ่งได้กลายเป็นวิถีชีวิตของชนกลุ่มหนึ่ง โดยไม่จำเป็นต้องผูกติดกับสมาคมพ่อค้าหรือวรรณะเสมอไป แต่อย่างไรก็ตามในยุคทมิฬรุ่งเรือง บทบาทของพ่อค้าผู้ประกอบการและสมาคมการค้าเติบโต ความเข้มแข็งขององค์กรผู้ประกอบการทำให้การค้าของคนพื้นถิ่นในมหาสมุทรอินเดียมิได้ถูกทำลายสลายลง มีพลังพอที่จะทำให้ไวศยวรรณะในสังคมอินเดียยืนหยัดบทบาทอยู่ได้ แม้ต้องเผชิญกับแรงกดดันจากภายนอกต่างยุคสมัย อาทิ การเข้ามาของมุสลิมราชวงศ์โมกุล และพ่อค้าในยุคแสวงหาอาณานิคมของจักรวรรดินิยมตะวันตก

พ่อค้าเอกชนบางกลุ่มแม้ยังอยู่ใต้กรอบวรรณะของสังคมอินเดีย ยังคงสามารถรักษาอุดมการณ์ของกลุ่มหรือสร้างความถนัดเฉพาะทางอาชีพอันเป็นจุดเด่นของกลุ่มได้ พ่อค้าเอกชนฮินดูจำนวนมากยังคงอยู่ใต้กรอบวรรณะ หรืออยู่ภายใต้อุดมการณ์ของศาสนาอิสลามดังกรณีพ่อค้ามุสลิม แต่พ่อค้าเหล่านี้สามารถดำรงอาชีพพ่อค้าอิสระอยู่ได้ตามความถนัดของตน เช่น กลุ่มพ่อค้าเชี่ยวชาญการค้าม้า-เพาะพันธุ์ม้า-ดูลักษณะม้า เรียก กุดิไร-เจตตี

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

กลุ่มพ่อค้าอิสระมีทั้งที่เป็นชนต่างชาติ ชนเผ่าดั้งเดิมหรือคนพื้นถิ่น ตลอดจนชนเผ่าจากป่าเขาที่อำนาจรัฐพยายามบุกเบิกขยายถิ่นฐานเข้าไปตั้งหมู่บ้าน พ่อค้าอิสระบางกลุ่มไปตามเส้นทางคาราวาน ปรากฏจารึกของพ่อค้าเหล่านี้อุทิศสิ่งของให้ศาสนสถานนอกถิ่นที่อยู่ของตน เป็นต้น ความมั่งคั่งของพ่อค้าอิสระเหล่านี้บางกลุ่มทำให้กลายเป็นกลุ่มอิทธิพล เช่น กลุ่มเจตตีฮินดูในวรรณะพ่อค้าแถบฝั่งโคโรมันเดล คุมธุรกิจแลกเปลี่ยนเงิน กู้ยืมเงิน บ้างก็เป็นนายหน้า ตัวแทนซื้อขาย ตัวแทนธุรกิจเกี่ยวกับเงิน หรือเป็นนักบัญชี ได้แก่ พวกนัตตุโกตไต เจตตียาร์

กลุ่มพ่อค้าอิสระที่สำคัญอีกกลุ่มหนึ่งคือ พ่อค้ามุสลิม ซึ่งเข้าสู่บริเวณน่านทะเลแห่งนี้ตั้งแต่ประมาณคริสต์ศตวรรษที่ ๗ มุสลิมใต้อำนาจของราชวงศ์ฟาติมิดและแมมลุคที่ไคโร ได้เข้ามาลงทุนการค้าในมหาสมุทรอินเดียประมาณปลายคริสต์ศตวรรษที่ ๑๓ มีหลักฐานว่าได้สนับสนุนกลุ่มพ่อค้าขายส่งกลุ่มหนึ่ง เรียกชื่อว่า กลุ่มคาริมิส ซึ่งคุมการค้าพริกไทยและเครื่องเทศมาแต่ดั้งเดิม คาริมิสจึงเป็นกลุ่มพ่อค้าค่อนข้างอิสระ แม้จะได้รับการสนับสนุนจากอำนาจรัฐที่ไคโรก็ตาม

นอกจากนี้มีพ่อค้ามุสลิมบางกลุ่มพูดภาษาทมิฬได้เรียก พวกอิลัปไปหรือลับไบ มุสลิมที่เก่งทางน้ำและเป็นพ่อค้าทางเรือผู้มั่งคั่งเรียก มาไรกายาร์หรือกายาลาร์ และพ่อค้ามุสลิมกลุ่มโคจาทางฝั่งตะวันตก เป็นต้น

มุสลิมอาหรับอีกหลายตระกูลกลายเป็นตระกูลพ่อค้าใหญ่อยู่ตามเมืองท่าค้าขายสำคัญของอินเดียใต้ และขยายกิจการค้าไปถึงเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ส่วนใหญ่แล้วตั้งถิ่นฐานอยู่ตามเมืองท่าการค้าของมหาสมุทรอินเดีย เลียบฝั่งทะเลจนถึงทะเลจีนใต้ มุสลิมบางตระกูลเช่นที่กไลกัฏ ประสบความสำเร็จทางการค้าสูงและมีอิทธิพลมาก

ผู้วิจัยได้บันทึกถึงข้อสังเกตของโปรตุเกสเมื่อกล่าวถึงพ่อค้าเอกชนอิสระว่า บางครั้งไม่แน่ใจว่าเป็นสมาชิกหรือขึ้นอยู่กับสมาคมพ่อค้าใดหรือไม่ แม้กระนั้นโปรตุเกสก็ยังไม่ปฏิเสธการเป็นพ่อค้าเอกชนอิสระของพวกเหล่านี้ แต่การทำธุรกิจของพวกนี้มีลักษณะแบบครอบครัว สมาชิกครอบครัวจะได้รับการแต่งตั้งให้อยู่ในตำแหน่งสำคัญ คุมการค้าอยู่ตามเมืองค้าขายของเครือข่าย ไม่อาจแยกได้ชัดเจนว่าพ่อค้าเหล่านี้ทำในฐานะพ่อค้าเอกชน-อิสระ หรือว่าผูกติดอยู่กับสมาคมหนึ่งสมาคมใด ไม่มีใครเอ่ยถึงสมาคมพ่อค้า ประมาณปลายคริสต์ศตวรรษที่ ๑๕ บรรดาสมาคมก็หายไปเกือบหมด ที่เหลืออยู่ก็ต้องแข่งกับกลุ่มพ่อค้าอิสระ

พ่อค้าอิสระบางส่วนรวมกันอยู่เป็นชุมชนตามเมืองการค้าสำคัญริมฝั่งทะเลหรือชุมทางการค้าทั้งที่เป็นพ่อค้าท้องถิ่นและชนชาติอื่น มีชุมชนผู้ประกอบการจากอินเดียอยู่ ณ เมืองไซตุน จีนตอนใต้ เป็นต้น โดยทั่วไปแล้วมักเข้าใจกันว่าการค้ากับจีนนั้นขึ้นอยู่กับการค้าในระบบบรรณาการของจีนเสียทั้งหมด มาเปลี่ยนแปลงก็ต่อเมื่อหลังสมัยราชวงศ์เหม็ง ประมาณคริสต์ศตวรรษที่ ๑๖ ทางการได้กระตุ้นส่งเสริมบทบาทของพ่อค้าเอกชนอิสระชาวจีน แต่ตามหลักฐานนั้นอนุมานได้ว่า ทั้งพ่อค้าจีนอิสระและชุมชน

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

พ่อค้าพลัดถิ่นปรากฏอยู่ตามน่านทะเลก่อนหน้านั้นเป็นเวลานาน เฉพาะอย่างยิ่งตามเมืองท่าค้าขายสำคัญชายฝั่งทะเลของจีนใต้ อาทิ กวางตุ้ง หยางโจว (ในเฉียงหนาน) และฉวนโจวในฟูเกี้ยน เมืองท่าค้าขายของศรีวิชัย และเมืองท่าค้าขายตามแนวชายฝั่งมหาสมุทรอินเดีย การค้าตามเมืองเหล่านี้นอกจากพ่อค้าหรืออำนาจรัฐของท้องถิ่นมีบทบาทแล้ว ยังเป็นเวทีของพ่อค้าเอกชน, พ่อค้าอิสระ และสมาคมการค้าอีกด้วย แม้ลักษณะการค้าเหมือนต่างคนต่างทำ ค่อนข้างเป็นอิสระจากอำนาจรัฐในพื้นที่ แต่ก็เป็นที่เหมาะที่สุดสำหรับพ่อค้ารวมกลุ่มกันสร้างแวดวงในหมู่ชุมชนเดียวกัน สมาคมเดียวกัน หรือมีลักษณะร่วม เช่น นับถือศาสนาเดียวกัน ดังในกรณีของพ่อค้ามุสลิม หรือแม้แต่จีนมุสลิม

เมื่อการค้าพัฒนามาจนถึงจุดที่สินค้าผ่านการผลิตหลากหลายประเภท ที่โดดเด่นสมัยราชวงศ์ถังและซ้องคือ การผลิตเครื่องถ้วยเซรามิกส์และเครื่องปั้นดินเผาฝีมือเยี่ยมจากจีน เส้นทางค้าใหม่ตลาดค้าขายและเมืองท่าเพิ่มขึ้น เหล่านี้เป็นโอกาสของพ่อค้าเอกชนจากชุมชนพ่อค้าและพ่อค้าอิสระทั่วไป หลักฐานที่เห็นได้ชัดเจนส่วนหนึ่งแสดงถึงพ่อค้าจีนเอกชนหรือมุสลิมจีน ได้ลงใต้ค้าขายและลงทุนทางการผลิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่ “ปาเลมบัง” บนเกาะสุมาตรา ประจักษ์พยานที่เห็นได้แจ่มชัดคือ คนจีนเข้าไปอาศัยอยู่ตามสังคมชุมชนต่างๆ บ้างก็เป็นผู้ค้าและผู้ผลิต เช่น คนจีนซึ่งมีบทบาทในการผลิตสังคโลกและเซรามิกส์ ตลอดจนเครื่องปั้นดินเผาอื่นที่สุโขทัย สวรรคโลก อยุธยา ปัตตานี ตลอดจนแหล่งผลิตและค้าเครื่องถ้วยที่โกตาซีนาบนเกาะสุมาตรา เป็นต้น

เห็นได้ชัดว่า ในพื้นที่อันไพศาลของแผ่นดินและผืนน้ำที่ว่างจากอำนาจใหญ่มาควบคุม เมืองชาวทมิฬอยู่ตามชายฝั่งทะเล บางแห่งเติบโตซ้อนทับเอมโพเรียมเดิมตั้งแต่สมัยกรีก-โรมัน นโยบายการควบคุมของจีนผ่านระบบบรรณาการไม่อาจควบคุมเอกชนและพ่อค้าอิสระได้ ถ้าเราเปรียบเทียบบ้านเมืองใน *บันทึกจู-ฟาน-ฉี* โดย เจา-จู-กัว ซึ่งเป็นเอกสารต้นคริสต์ศตวรรษที่ ๑๓ ตรงกับสมัยจีนราชวงศ์ซ้อง กับบ้านเมืองที่สงฆ์จีนอี้จิงบันทึกไว้ในคริสต์ศตวรรษที่ ๖ เราสามารถมองเห็นพัฒนาการและสัมพันธ์ของบ้านเมืองบริเวณคาบสมุทรและหมู่เกาะได้ชัดเจน เมืองสำคัญหลายเมืองเติบโตจากเมืองเล็กซึ่งเคยถูกกล่าวถึงมาแล้ว หลายเมืองกลายเป็นเมืองการค้าสำคัญ และมีหลักฐานการเยี่ยมเยือนและตั้งถิ่นฐานของชาวจีนตามเมืองเหล่านั้น หรือมีการติดต่อเพื่อให้ได้มาซึ่งสินค้า

ผลของการวิจัยโดยสรุปแล้ว มีความเป็นไปได้ว่าระบบการค้าได้เกิดขึ้นก่อนสมัยชาวยุโรปเข้าสู่เอเชีย ระบบการค้าดังกล่าวครอบคลุมการค้าทางไกลข้ามมหาสมุทรอินเดีย โดยมีเส้นทางค้าถาวรเชื่อมโยงเมืองค้าขายอันเป็นนครขนาดใหญ่ เป็น “ปัฏนัม” หรือ “ปุรัม” สำหรับดำเนินธุรกิจการค้า และในที่บางแห่งมีชุมชนพ่อค้าพลัดถิ่น ทั้งสมาคมพ่อค้าและพ่อค้าเอกชนอิสระต่างมีบทบาททั้งทำการค้าขายและเป็นผู้ลงทุนประกอบการในระบบการค้านี้ ชนในท้องถิ่นโดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวน้ำเป็นทั้งพ่อค้าผู้ขายและตัวกลาง เชื่อมโยงการค้ามหาสมุทรอินเดียให้เป็นเครือข่ายเดียวกันกับเส้นทางบก (อาทิ ตามทางสายไหม) สนองความต้องการของตลาดที่ใหญ่ขึ้น เปิดโลกการค้าใหม่ทั้งปริมาณ ปริมาตร และ

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ประเภทสินค้า ผู้ผลิตและผู้ประกอบการจากท้องถิ่นของเอเชียเคลื่อนไหวด้วยศักยภาพสูง การค้าและอำนาจอันเกิดขึ้นสัมพันธ์กับระบบการค้าดังกล่าวนี้สั่นคลอนและถูกสลายลงในยุคล่าอาณานิคมของยุโรป ตั้งแต่ประมาณปลายคริสต์ศตวรรษที่ ๑๕ เป็นต้นไป

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

บรรณานุกรม

หนังสือภาษาไทย

กรุณา-เรืองอุไร กุศลาสัย. **ภารตวิทยาความรู้เรื่องอินเดียทางวัฒนธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ ๖. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ศยาม, ๒๕๕๐.

จันทร์จิรายุ รัชนี, หม่อมเจ้า. **อาณาจักรศรีวิชัยที่ไชยา**. กรุงเทพฯ : อรุณวิทยา, ๒๕๓๐

ชัยวัฒน์ สถาอานันท์. **ความรุนแรงกับการจัดการ"ความจริง" : ปัตตานีในรอบกึ่งศตวรรษ**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๑.

ชุลีพร วิรุณหะ. **ประวัติศาสตร์จากคำบอกเล่าของชาวมลายู : บุหงารายา**. กรุงเทพฯ : ๒๕๕๑.

ดิเรก กุลสิริสวัสดิ์. **สำเภากษัตริย์สุลัยมาน** : The Ship of Sulaiman. กรุงเทพฯ : ศิลปวัฒนธรรมฉบับพิเศษ, ๒๕๔๕.

ทวีศักดิ์ เผือกสม. **การทำอิสลามให้เป็นชวา**. นครศรีธรรมราช : สถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์, ๒๕๕๓.

ธิดา สาระยา. **(ศรี) ทวารวดี : ประวัติศาสตร์ยุคต้นของสยามประเทศ**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เมืองโบราณ, ๒๕๓๒.

_____. **(ศรี) ทวารวดี : ประวัติศาสตร์ยุคต้นของสยามประเทศ**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เมืองโบราณ, ๒๕๓๘.

ธรณ์ ธำรงนาวาสวัสดิ์. **เมืองมหาราชาแดนฟ้าจรดทราย**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์บ้านพระอาทิตย์, ๒๕๕๐.

ธรรมทาส พานิช.**ประวัติศาสตร์พุทธศาสนาสมัยศรีวิชัย**. กรุงเทพฯ : แพร่พิทยา, ๒๕๒๑.

_____. **พนมทวารวดีศรีวิชัย**. กรุงเทพฯ : สุขภาพใจ, ๒๕๓๘.

_____. **ไทยศรีวิชัยแพร่พุทธศาสนา**. กรุงเทพฯ : ธรรมทานมูลนิธิ, ๒๕๔๑.

_____. **ประวัติศาสตร์ไชยา-นครศรีธรรมราช**. กรุงเทพฯ : ธรรมทานมูลนิธิ, ๒๕๔๑.

_____. **ประวัติศาสตร์ไทยสมัยศรีวิชัย : ประวัติพุทธศาสนาสมัยศรีวิชัย**. กรุงเทพฯ : อรุณวิทยา, ๒๕๔๓.

บัญชา พงษ์พานิช. **รอยลูกปัด** (Beyond Beads). กรุงเทพฯ : มติชน, ๒๕๕๒.

ประทุม ชุ่มเพ็งพันธ์. **ตำนานมะโรงมหาวงศ์**. กรุงเทพฯ : เดอะโนว์เลจเซ็นเตอร์, ๒๕๕๐.

พรชัย สุจิตต์. **ลูกปัดอดีต-ปัจจุบัน**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เมืองโบราณ, ๒๕๔๖.

พิริยะ ไกรฤกษ์. **ศิลปะทักษิณก่อนพุทธศตวรรษที่ ๑๙**. กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร, ๒๕๒๓.

_____. **ประวัติศาสตร์ศิลปะและโบราณคดีในประเทศไทย**. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊พ, ๒๕๓๓.

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

พุทธทาสภิกขุ. **แนวสังเขปของโบราณคดีรอบอ่าวบ้านดอน**. กรุงเทพฯ : อรุณวิทยา, ๒๕๒๙.

มานิต วัลลิโภดม. **สุวรรณภูมิอยู่ที่ไหน**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์การเวก, ๒๕๒๑.

ราชโมฮาน คานธี. **ล้างแค้นกับสมานฉันท์สู่ความเข้าใจประวัติศาสตร์เอเชียใต้**. ทวีศักดิ์ เผือกสม และชนิดา พรหมพยัคฆ์ เผือกสม (แปล). กรุงเทพฯ : คบไฟ, ๒๕๕๑.

ศรีศักร วัลลิโภดม.**อู่อารยธรรมแหลมทองคาบสมุทรไทย**. กรุงเทพฯ : มติชน, ๒๕๔๘.

_____. **เล่าขานตำนานใต้**. กรุงเทพฯ : มูลนิธิเล็ก-ประไพวิริยะพันธุ์, ๒๕๕๐.

เอกสาร รายงาน บันทึก จารึก (ที่ได้รับการตีพิมพ์)

Abu-ZaidHasanal-sirafi. Supplementto“Akhbaras-Sinwa-Hind.” In **Relationdes Voyages Faits Parles Arabesetles Persansdans l’Inde et a La Chine.** Editedby L.M. Langles, with French translation and introduction by J.T. Reinaud. Paris, I845.

Ahbaras-Sinwa-Hind. **Relation de la Chineet de l’Inde. Redige en 85I.** Edited and translated by J. Sauvaget, Paris, I948.

Aḥmad ibn Mjidal-Saud, **Arab navigation in the Indian Ocean before the coming of the Portuguese.** Being a translation of Kitab al-Fawa’idfi usul al-bahr wa’l-qawa’id of Ahmad b. Majidal-Najdi, together with an introduction on the history of Arab navigation, notes on the navigational techniques and on the topography of the Indian Ocean, and a glossary of navigational terms, by G.R. Tibbetts. London, Pub.

Aiyer, Subrahmanya K.V. “The Larger Leiden Plated (of Rajarajal).” In **EpigraphiaIndica**. XXXII, 34.

_____. “TheLargerLeidenplatesofRajarajal.” In **EpigraphicaIndica**. 22 (1936): 13-266.

_____. ed.). **South India Inscriptions (Texts) Volume VII.** Miscellaneous Inscriptions From The Tamil, Malayalam, Teluguand Kannada Countries. Madras: The Superintendent Government Press and The Government of India Central Publication Branch Culcutta, 1932.

Al-Biruni, Muhamjmad ibn Abmad (Abu al-Raihan). **Albiruni’s India.** Translated by E.C. Sachau. 2 vols. London, 1910.

Al-Idrisi, Muhammad ibn Muhammad. “Kitab nuzhat al-mushtaq fi ikhtiraq al-afaq.” In **Opus Geographicum.** A. Bombaci; U. Rizzitano; R. Rubinacci and L.V. Vagliere (eds.). Naples and Rome,1971.

Allama Syed Sulaiman Nadvi. **The Arab Navigation.** Syed Sahahuddin’Abdur Rahman (trans.).

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

New Delhi, 2007.

Ambary, HasanMuarif. "PerananbeberapabandarutamadiSumateraabadke-7-16Masehidalam jalanmelaluilautan." In **Saraswati.** Jakarta, 1990: 51-63.

Annual Report on Indian Epigraphy. 1956-57, nos. 161, 164, 166.

Arthasastravisarada, Mahamahopadhyaya, Sastry, R. Shama. **South-India Inscriptions (Texts) Volume IX-Part I. Kannada Inscriptions From The Madras-Presidency.** Delhi: The ManagerofPublications,1939.

_____. **South-India Inscriptions (Texts) Volume IX- Part II. Kannada Inscriptions From The Madras-Presidency.** Delhi: TheManager of Publications, 1941.

Babu, B. Ramesh Chandra. **The Paleography of Brahmin Script in Andhra. (c. 300 B.C.-300 A.D.).** Delhi: Bharatiya Kala Prakashan.

Balasubramaniam, K.M. (trans.). **Tirukkuralor Tiruvalluvar.** Tiruvachakamani. Madras, 1962.

Ball, Warwick. **The Monuments of Afghanistan History, Archeology and Architecture.** New York: I.B. Tauris & Co. Ltd, 2008.

Barbosa, D. **The Book of Duarte Barbosa-Anaccount of the countries bordering on the Indian Ocean and their inhabiants.** Hakluyt Society, 2nd series, vol. 39 (I9I8-I92I).

Battuta, Ibn. **The Travels of Ibn Battuta A.D. 1325-1354.** (Translated with revisions and notes from the Arabic text edited by C. Defrmery and B.R. Sanguinetti, by H.A.R. Gibb) Volume 4. London: HakluytSociety, 1958.

Beal, Samuel. (trans.). **Si-Yu-Ki: Buddhist Records of the Western World.** Trans. From the Chinese by Hieuen Tsang (A.D. 629). 2 vols. London 1884; Delhi, 1969.

_____. **Si-Yu-Ki, the Buddhist Records of Western Countries-Vol. II.** London: KeganPaul, Trench, Trubner&Co., 1906.

_____. **The Life of Hiuen-tsing by the Shaman Hwui Li: With an Introduction Containing an Account of the Works of I-tsing.** London, 1911.

_____. **Travels of Fa-hein and Sung-Yun.** London, 1869; Indian rpt.; New Delhi. 1971.

Beck, Elisabeth. **Pallava Rock Architecture and Sculpture.** Pondicherry: Sri Aurobindo Society, 2006.

Boechari. "An old Malay Inscription of Srivijaya at PalasPasemah (SouthLampung)."In **Pre Seminar Penelitian Sriwijaya.** Jakarta,1979: 18-40.

Bosch, F.D.K. "De inscriptie van Ligor." In **Tijdschrift voor Indische Taal-Landen Volkenkunde**

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

(TBG). 81 (1941): 26-38.

Briant, Pierre. **From Cyrus to Alexander: A History of the Persian Empire.** (trans.). Indiana, 2002.

Brown, Roxanna M. **The Ming Gap and Shipwreck Ceramics in Southeast Asia.** Doctoral Dissertation, UCLA Department of Art History, 2004.

Buzurg ibn Shahriyar, al-Ram-Hurmuzi. **Kitab'ajaib al-Hind.** In Le livre des merveilles de l'Inde. P. van der Lith. (ed.).; translated to French by L.M. Devic. Leiden, 1883-1886.

Carswell, John (revised and expanded). **Arab Seafaring (in the Indian Ocean in ancient and early Medieval Times) by GeorgeF.Hourani.** Princeton University Press, 1995.

Casal, J.M. **Site urbain et sites funéraires des environs de Pondicherry.** Paris, 1956.

Casparis, J.G. de. **Prasasti Indonesia Vol. II.: Selected Inscriptions from the Seventh to the Ninth Century A.D.** Bangdung: MasaBarn, 1956.

_____. "New evidence on cultural relations between Java and Ceylon in Ancient Times." In **Artibus Asaie.** 24 (1961): 241-248.

_____. "SrivijayaandMalayu." In **SPAFA Consultative Workshop on Archaeological and Environmental Studies on Srivijaya**. 1985: 245-255.

Casson, L. (Text and trans.). **The Periplus Maris Erythraei.** Text with Introduction, translation and Commentary. Princeton: Princeton University Press,1989.

Charlesworth, M.P. "The Periplus Maris Erythraei." In **Classical Quarterly**. 22 (1928).

Chau Ju-Kua. **New History of the T'ang.** Translated by F. Hirth and W. Rockhill. St. Petersburg, 1911.

Chelliah, J.V. (ed.). **Pattupattu.** Madras, 1962.

Chhabra, Bahadura Chanda. "Expansion of Indo-Aryan Cultural During Pallava Rule as Evidenced by Inscriptions." In **Journal of the Asiatic Society of Bengal.** Letters, 1 (1935).

_____. "Three more Yūpa inscriptions of king Mulavarman from Kutei (East Borneo)." In **Tijdschrift voor Indisch Taal-, Land-en Volkenkunde (TBG).** 83 (1949): 370-374.

_____. **Expansion of Indo-Aryan culture during the Pallava rule as evidenced by Inscriptions.** Delhi: Munshi Ram Manohar Lal., 1965

Christie, Jan Wisseman. "The Medieval Tamil-Language Inscriptions in Southeast Asia and China." In **Journal of Southeast Asian Studies.** 29, no. 2 (1998): 239-268.

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

Cœdès, George. “The Malay Inscriptions of Sriwijaya” (Les inscriptions malaises de Sriwijaya). In **Bulletin de l’Ecole Française d’Extrême-Orient.** 30, (1930): 29-80.

_____. “The Inscription on the Ligor Stone: the Current States of its Interpretation.” (L’inscription de la stle de Ligor: état present de son interprtation). In **Oriens Extremus.** 6, (1959): 42-48.

_____. **Recueil des Inscriptions du Siam.** Bangkok, 1961.

_____. **Les Etas Hindouisés d’Indochine et d’Indonesie.** Paris: Editions de Boccard, 1964.

Cortesao, Armando (ed.). **The Suma Oriental of Tome Pires An Account of The East, From The Red Sea to China Written In Malacca And India In 1512-1515 And The Book Of Francisco Rodrigues Pilot-Major of The Armada That Discovered Banda And The Moluccas Rutter Of A Voyage In The Red Sea, Nautical Rules, Almanack And Maps, Written And Drawn In The East Before 1515, In 2 Volumes, Vol. I, II.** New Delhi, Chennai: Asian Educational Services, 2005.

Cosmas, Indicopleustes. **The Christian Topography of Cosmas Indicopleustes, an Egyptian Monk.** Hakluyt Society, ser. I, vol. 97. Reprint London, 1987.

Cowell, E.B. (transandet. al.). **The Jataka.** Cambridge, 1897.

_____. And R.A. Neil. (eds.). **Divyavadana.** Cambridge, 1886.

Crindle, J.W. **The Christian Topography of Cosmos, an Egyptian Monk.** Hakluyt Society, Ser. I, vol. 97. Reprinted London, 1987.

Dalsheimer, N. and P.Y. Manguin. “Vishnu mitrés et réseaux marchands Nouvelles données archologiques sur le 1er millnaire de notre ére en Asie du Sud-Est.” In **Bulletin de l’Ecole Française d’Extrême-Orient.** 1998: 87-123.

Damais,L. Ch. “Etudes d’épigraphie Indonsienne IV; Dicussion de la date des inscriptions.” In **Bulletin de l’Ecole Française d’Etrême-Orient.** 1955: 47: 99-100.

Dames, M.L. (transanded.) **The Book of Duarte Barbosa.** London, 1918.

Danilou, Alain. (tran.). **Manimekhalai (The Dancer with the Magic Bowl) by Merchant-Prince Shattan.** New Delhi: Penguin, 1993.

Davids, Rhys T.W. (trans.). **Milinda Panha-Questions of King Milinda.** Oxford, 1890.

_____. and J.E. Carpenter. (trans.and eds.). **Digha Nikaya.**

Dikshitar, Ramachandra V.R. (trans. and ed.). **The Silappadikaram.** Madras, 1938; Dikshitar, 1939; Oxford, 1939.

Encyclopedia Britannica. “Coconut” and “Teak” in 11th ed. (Cambridge and New York, 1910-

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

1911); “Red Sea” in 14th ed. (New York, 1929).

The Encyclopedia of Tamil Literature. Vol. 1. Madras, 1990.

Epigraphia Indica. Delhi, Calcutta, 1892.

Epigraphia Indica. Vol. 22. : 213-267.

Fausboll, V. (ed.) and T.W. Rhys Davids (trans.). **Jatakattha-vaṇṇana.** (Vol. III). London, 1883.

_____. (ed.). **Sutta Nipata.** London: Pali Text Society, 1885-94.

Gai, G.S. (ed.). **South India Inscriptions Volume XVI. Telugu Inscriptions of the Vijayanagara Dynasty.** New Delhi: The Director-General Archeological Survey of India, 1972.

Geiger, W. (trans.). **The Mahavaṃsa.** London, 1912; Colombo, 1950.

_____. **The Culavaṃsa, I-II.** Colombo, 1953.

Gibb, H.A.R. (tran.). **Ibn Battuta Travels In Asia And Africa 1325-1354.** New Delhi, Chennai: Asian Educational Services, 2005.

Giles, F.H. **Record of the Buddhistic Kingdoms.** Cambridge: Cambridge University Press, 1923.

_____. **The Travels of Fa-hsien (399-414 A.D.).** London: Routledge & Kegan Paul, 1956.

Goitein, S.D. **Letters of Medieval Jewish Traders.** Princeton, Princeton University Press, 1973.

Gopinatha Rao, T.A. “A Note on Manigramattar Occurring in Tamil Inscriptions.” In **Epigraphia Indica.** XVII, 9: 69-73.

Griffith, R.T.H. (tran.) **The Hymns of the Rig Veda.** Benares: E.J. Lazarus, 1920.

Groeneveldt, W.P. **Historical Notes on Indonesia and Malaya Compiled from Chinese Sources.** C.V. Bhratara, 1960.

Gupta, C. **The Brahmanese of India: A Study Based on Inscriptions.** New Delhi, 1993.

Gutzlaff, Charles. **Journal of Three Voyages with Notices of Siam, Corea, and the Loo-Choo Islands.** Taipei: Ch’eng-Wen Publishing Company, 1968.

Herodotus. **The Histories.** London, 1972.

Hirth, F. (trans. and ed.) **China and the Roman Orient: Researches into their Ancient and Medieval Relations as Represented in Old Chinese Records.** Leipzig, 1885. Reprint, New York, 1966.

_____. And W.W. Rockhill (eds. and trans.). **CHAUJU-KUA: His Work on the Chinese and Arab Trade in the Twelfth and Thirteenth Centuries. Entitled Chu-fan-chi.** (St. Petersburg: 1911); Taipei, 1967; Amsterdam: Oriental Press, 1966.

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

Holman Bible Atlas: A Complete Guide to the Expansion Geography of Biblical History. Nashville: Tennesse, 1998.

Hultzch, E. "A Vaishnava Inscription at Pagan." In **EpigraphiaIndica.**1902-3,7:197-198.

I-ching. **A Record of the Buddhist Religion.** J. Takakusu. (trans.). Oxford, 1896.

Indian Antiquary. Bombay, 1872-1923.

Indrapala, K. "An Inscription of the Tenth Year of Cola Lankes-varadeva from Kantalai, SriLanka." In **Senara Paranavitana Commemoration Volume. I.** K. Indrapala Prematilleke and J.E. Van Lohzen-de-Leeuw (eds.). Leiden, 1978: 81-97.

Inscriptions in the Pudukkattai State. Translated into English by K.R. Srinivasa Aiyar. Pts. 1 and 2. Pudokkotai, 1941, 1946.

Ishizawa,Y. "Chinese chronicles of 1st-5th Century A.D. Funan."

Jacq-Hergoualc'h, Michel. **La civilization de ports-entrepts du Sud Kedah (Malasia): ve-XIVE siècle.** Paris, 1992.

Jeyaraj, V. (ed.). **Conservation of Stone Objects in Commemoration of the 150th Year Celebrations of the Government Museum,** Chennai. Chennai: The Commissioner of Museum Government Museum, 2003.

Kangle, R.P. (trans. and ed.). **Kautilya Arthasastra.** Bombay, 1960-5.

Karashima, Noburu. **Tamil inscriptions in Southeast Asia and China.** (Manuscript, n.d.)

_____. And Y. Subbarayaku. "An Inscription on the Padestal of the Bronze Buddha Image of Mr. and Mrs. John D. Rockefeller 3rd Collection of Asian Art-International character of Nagapattinam Merchants during the CholaPeriod." In **Journal of East West Maritime Relations.** Vol. 3, 1994.

Kern, Hendrick."Het Sanskrit-inschrof top den grafsteen van Vorst Adityawarman te Kubur Raja (Menangkabau)..." In H. Kern. **Verspreidegerchriften.** 7 (1917): 215-221.

Krishnamacharlu, C.R. and Bahadur Rao.(eds.). **South Indian Inscriptions Volume XI-Part I.** Bombay-Karnatak Inscriptions (Vol. I Part I). Madras: TheSuperintendent Government Press, 1940.

_____. (eds.). **South Indian Inscriptions Volume XII.** The Pallavas. Madras: The Superintendent Government Press, 1943.

Krishnan, Shir K.G. (ed.). **South-Indian Inscriptions Volume XVI. Inscriptions Collected During The Year 1903-04.** Madras: The Government Press, 1964.

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

_____. **Inscriptions of the Early Pandyas (from c. 300 B.C. to 948 A.D.)**. New Delhi: Indian Council of Historical Research, 2002.

_____. (ed.). **South-Indian Inscriptions Volume XIX**. Delhi: The Manager of Publications.

Krishnaswami, S. (ed.). **Manimekhalai**. Aiyangar, 1928.

Krom, N.J. "Inventaris der oudheden in de Padangsche Bovenlanden." In **Oudheidkundig Verslag**. 1912: 49.

Kuwabara, Jitsuz. "On P'uShou-kng," Aman of the Western Regions, Whow as the Super intendent of the Trading ships' Office in Ch'uan-Chou towards the End of the Sung dynasty, together with a General Sketch of Trade of the Arabs in China during the T'ang Sung Eras.). In **Memoir of the Research Department of the Toyo Bunko. II**,: 1-79; **VII**: 1-104. Tokyo: The Toyo Bunko, 1928, 1935.

Madhavan, Chithra. **History and Culture of Thamil Nadu: As Gleaned from the Sanskrit Inscriptions Volume 1 (Up to c. A.D. 1310)**. New Delhi: D.K. Printworld, 1966; New Delhi, 2005.

_____. **History and Culture of Thamil Nadu: As Gleaned from the Sanskrit Inscriptions Volume 2 (c. 1310-c. 1885 A.D.)**. New Delhi: D.K. Printworld, 1996.

Mahadevan, I. "Corpus of the Tamil-Brahmi Inscriptions." In **Seminar on Inscriptions**. R. Naga-swamy (ed.). Madras,1966.

_____. "Tamil-Brahmi Inscriptions of the Sangam Age." In **Proceedings of the Second International Conference Seminar of Tamil Studies. Vol. I**. Madras, 1971.

_____. "Arikamedu Graffiti: a second look."In **Damilica**. 2. 3 (1973): 60-64.

_____. "Old Sinhalese Inscriptions from Indian Ports: New Evidence for Ancient India-Sri Lanka Contacts." In **Epigraphia Zeylanica. Journal of the Institute of Asian Studies XV**. 1996, No. 1: 55-68.

Mahalingam, T.V. **Early South Indian Palaeography**. Madras, 1967.

_____. Inscriptions of the Pallava. New Delhi: Indian Council of Historical Research, 1988.

Majumdar, Nani Gopal. **Inscriptions of Bengal Containing Inscriptions of the Candras, The Vermans and the Senas, And Isvaraghosa and Damodara**. Kolkata: Sanskrit Pustar Bhandar, 2003.

Mangalam, S.J. **Kharosthi Script**. Delhi: Eastern Book Linkers.

Manguin, Pierre-Yves. "Palembang et Sriwijaya; Anciennes hypotheses et recherches

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

nouvelles (Palembang Ouest).” In **Bulletin de l’Ecole Françaised’Extrême-Orient.** 76 (1987): 337-402.

McCrindle, J.W. **Ancient India as Described by Megasthenes and Arrian.** London, 1877; 1901.

_____. **The Invasion of India by Alexander the Great, as described by Arrian, Q. Curtius, Diodoros, Plutarchand Justin.** Westminster, 1896; New York: Barns&Noble, 1969.

_____. **Ancient India as Described in Classical Literature.** Westminster, 1901; Amsterdam: Philo Press, 1971.

_____. **Ancient India as Described by Ptolemy.** Reprinted from the Indian Antiquary, 1884.

_____. **Ancient India as Described by Ptolemy.** S.N. Majumdar (ed.). Calcutta,1927.

_____. **The Christian Topography of Cosmas, an Egyptian Monk.** Hakluyt Society, ser. 1, Vol. 97. Reprint London, 1987.

McKinnon, E.E. **Kota Cina: Its Context and Meaning in the Trade of Southeast Asia in the Twelfth to Fourteenth Centuries.** Ph.D. Dissertation Cornell University, 1984.

Mills, J.V.G. (trans. and ed.). **Ying-yai sheng-lan, “The Over all Survey of the Ocean’s Shores.” (1443). By Ma Huan.** Cambridge: The Hakluyt Society, 1970; Reprinted, Bangkok: White Lotus, 1997.

_____. **Hsing-ch’a sheng-lan: “The Over all Survey of the Star of the Raft by Fei Hsin.”** Wiesbaden, 1996.

Mukherjee, R. and S.K. Maity. **Corpus of Bengal Inscriptions Bearing on the History and Civilization of Bengal.** Calcutta, 1967.

Mus, Paul. **India Seen from the East: Indian and Indigenous Cultsin Champa.** I.W. Mabbett. (trans. and ed.). Centre of Southeast Asian Studies, Monash University, Clayton 1975.

Mysore Archaeological Series Epigraphica Carnatica. B. Lewis Rice (ed.). Bangalore (1886-1909) (Shikarpur Taluk Inscription, no. 118)

Nattar, N.M.V. and A.T. Pillai. (eds.). **Manimakhalai.** Madras. 1951.

Neeb, C.J. “Het een en ander over Hindoe oudheden in het Djambische.” In **Tijdschrift voor Indische Taal-, Land-en Volkenkundde (TBG).**1902: 45: 120-127.

NilakantaSastri, K.A. and Subrramanian, T.N. “Hemavati Pillar Inscription of Kulottungachola (III), Year 21.”In **Epigraphia Indica.** XXXI, 37.

_____. “Takuapa and Its Tamil Inscription.” In **Journal of the Malaysian Branch of the Royal Asiatic Society.** 22, pt. 1 (1949): 25-30.

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

Oldenberg, Hermann (ed. and trans.). **The Dipavamsa: an ancient Buddhist historical record.** London: Williams and Norgate, 1879.

Panttulu, Ramayya J. **South Indian Inscriptions (Texts) Volume X.** Telugu Inscriptions from The Madras Presidency. Delhi: The Manager of Publications, 1948.

Paranavitana, Senarat. **Inscriptions of Ceylon.** Colombo: Department of Archaeology, 1970.

Parathasarathy, R. **The Tale of an Anklet: An Epic of South India: The Cilappatikaram of Ilanko Atikal.** New York: Penguin Book, 1993.

_____. (trans. and ed.). **The Silappatikram: The Tale of an Anklet.** New Delhi: Penguin Books, 2004.

Periplus Maris Erythraei: The Periplus of the Erythraean Sea. Translated Geographi Graeci Minores, Vol. 1. Gotenburg, 1927.

The Periplus of the Erythraean Sea. Edited by George Wynn Brereton. London: Hakluyt Society, 1980.

The Periplus of the Erythraean sea: travel and trade in the Indian ocean by a merchant of the first century. Trans. from the Greek and annotated by W.H. Schoff. New York: Longmans, Green, 1912.

The Periplus of the Erythraean Sea. By anunknown author, with some extracts from Agatharkhids' On the Erythraean Sea'; translated [from the Greek], G.W.B. Huntingford (ed.). London: Hakluyt Society, 1980.

Periplus Maris Erythraei. The commerce and navigation of the Erythraean Sea: being translations of the "Periplus maris Erythraei" by ananonymous writer and partly from Arrian's account of the voyage of Nearkhos. Followed by Ancient India as described by Ktesias the Knidian: being a translation of the abridgement of his "Indika" by Photios and of the fragments of that work preserved in other writers/ edited, with historical introductions, commentary, criticalnotes, and indexes [by] John Watson McCrindle. Amsterdam: Philo Press, 1973.

Pillai, V.K. **The Tamils Eighteen Hundred Years Ago.** Madras, 1904.

Pires, Tomé. **The Suma Oriental of Tomé Pires: An Account of the East, from the Red Sea to Japan, Written in Malacca and Indiain 1512-1515.** Armando Cortesao (ed. and trans.). London, 1944: reprinted by Wiesbaden, 1967.

Pliny the Elder. **Natural History: The Empire in the Encyclopedia.**

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

Polo, Marco. **The Description of the World.** A.C. Moule and P. Pelliot. (ed. and trans.). London, 1938.

_____. **The Travels of Marco Polo.** L.F. Benedetto. (ed.) Aldo Ricei. (tr.). London: Routledge & KeganPaul, 1939.

Polybius. **Histories.**

Ptolemy Claudius.**Geography.**

Rajaram, M. (trans.). **Thirukkural: Pearl of Inscription.** New Delhi, 2009.

Ramesh,K.V. **Archaeological Survey of India South Indian Inscriptions Volume XXVI.** New Delhi: The Director-General, Archaeological Survey of India, 1990.

Rao, S.R. (ed.). Archeolo**gical Survey of India South Indian Inscriptions Volume XXII Part III.** Chennai: The Tamil Nadu Government Central Press, 1999.

Rea, A. **Adichanallur excavations, Annual Report of the Archaeological Survey of Madras and Coorgl for the Year 1902-3**: 9-14.

Reischauer, Edwin O. (trans.) **Ennin's Diary: The Records of a Pilgrimage to China in Search of the Law.** New York, 1955.

Ronkel, Philippus Samuelvan. "HetTamil-elementinhetMaleisch." In **Tijdschrift voor Indische Taal-, Land-en Volkenkunde (TBG).**1902: 45: 97-119.

Sampath, M.D. (ed.). **Archeological Survey of India South Indian Inscriptions Volume XXII Part III.** Chennai: The Tamil Nadu Government Central Press, 1999.

_____. ; SriMadhav N. Katti; Sri H.K. Narasimhaswamy and B.R. Gopal (eds). **Archeological Survey of India, South Indian Inscriptions Volume XXVII.** Chennai: The Tamil Nadu Government Central Press, 2001.

Sarkar,H. and B.M. Pande. **Symbols and Graphic Representations In Indian Inscriptions.** New Delhi: Aryan Books International, 1999.

Sastry, Subrahmanya S. **Report on the Inscriptions of the Devasthanam Collection With Illustrations Vol. VII.** Delhi: Sri Satguru Publications, 1984.

Schoff, W.H. (trans.). **The Periplus of the Erythraean Sea.** Delhi,1974.

Senart, E. (ed.). **Mahavastu.** (3 vols.) Paris, 1882-97.

Shamasastry, R. (trans.). **Artahsastra.** Mysore, 1923.

Shanmugam, P. "An Early Tamil Brahmi Inscription from Thailand." In **Journal of the Epigraphical Society of India.** M.D. Sampath (ed.). Mysore. Vol. 22 (1996): 100-103.

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

"SilsilahAdityawarman." In **Saraswati Esai-esai Arkeologi**.1, 1990: 218-239.

Sircar, D.C. (ed.). **Selected Inscriptions bearing on Indian History and Civilization**. Calcutta, 1942.

_____. (ed.). **South Indian Inscriptions Volume XVI. Bombay-Karanatak Inscriptions Volume II**. Delhi: The Manager of Publications, 1964.

_____. (ed.). **South Indian Inscriptions Volume XX. Bombay-Karnatak Inscriptions Volume IV**. Delhi: The Manager of Publications, 1965.

South Indian Inscriptions Volume XII. Pallava Inscriptions. Issued By The Director (Epigraphy) Mysore 570005 On Behalf of The Director General Archaeological Survey of India, 1986.

South Indian Inscriptions Volume XV. Pallava Inscriptions. Issued By The Director (Epigraphy) Mysore 570005 On Behalf of The Director General Archaeological Survey of India, 1986.

South Indian Inscriptions Volume XVI. Pallava Inscriptions. Issued By The Director (Epigraphy) Mysore 570005 On Behalf of The Director General Archaeological Survey of India, 1988.

South Indian Inscriptions Volume VII. Miscellaneous Inscriptions in Tamil, Malyalam, Telugu and Kannada. Issued by The Director (Epigraphy) Mysore 570005 On Behalf of The Director General Archaeological Survey of India, 1986.

South Indian Inscriptions Volume IX- Part II. Miscellaneous Inscriptions in Kannada. Issued By The Director (Epigraphy) Mysore 570005 On Behalf of the Director General Archaeological Survey of India,

South Indian Inscriptions (Texts) Volume X. Telugu Inscriptions from Andhra Pradesh. Issued By The Director (Epigraphy) Mysore 570005 On Behalf of The Director General Archaeological Survey of India, 1986.

South Indian Inscriptions (Texts) Volume XXVI.

Strabo. **Geography**.

_____. **Geographica**. A. Meineke (ed.). H.C. Hamilton and W. Falconer (trans.). London: 1854-7.

Stevenson, Edward Luther. (trans. and ed.). **Claudius Ptolemy: Geography**. New York: Dover, 1991.

Subbarayalu, Y. "The Merchant-Guild Inscription at Barus, Sumatra, Indonesia-Rediscovery."

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

In **Histoire de Barus: Le Site de Lobu Tua, I.** Claude Guillot (ed.). Cahiers d'Archipel. 30 (1998): 25-33.

_____. "Tamil Merchant-guild Inscription at Barus, Indonesia: A Rediscovery." In **Ancient and Medieval Commercial Activities in the Indian Ocean: Testimony of Inscription and Ceramic-sherds.** N. Karashima (ed.). Chennai: Taisho University, 2002.

_____. and N. Karashima. "A Trade Guild Inscription from Viharehinna in SriLanka." In **Ancient and Medieval Commercial Activities in the Indian Ocean: Testimony of Inscription and Ceramic-sherds.** N. Karashima (ed.). Chennai: Taisho University, 2002: 27-35.

Subramanian, S.V. (trans). **Tolkaappiyam.** Chidambaram, 2004.

Suhadi, Machi. "Inskripsi stempel dari Palembang."In **Buletin Yaperna; Beritallmu-ilmu Sosial dan Kebudayaan.** 1976, 15-3: 49-61.

_____."SevenOld-MalayInscriptionsfoundinJava." In **SPAFA Consulative Workshop on Archaeological and Environmental Studies on Srivijaya.**1983: 67-71(-81).

Sundaram, P.S. (trans.anded.). **The Kural.** NewDelhi,1990.

SwaminathanIyer, U.V.(ed.).**Cilappadikaram.**

Takakusu, J. (trans.). **A Record of the Buddhist Religion as Practised in India and the Malay by I-tsing.** Oxford, 1886.

_____.and M. Nagai. (eds.). **Samantapasadika.** London, 1967.

Tan, YeokSeng. "The Sri Vijayan Inscription of Canton (A.D. 1079)." In **Journal of Southeast Asian History.** 5, no. 2 (1964): 17-24.

T'ang-Kuo-shi-pu. Paraphrased in Hirth and Rockhill, ChauJu-Kua. St. Persberg, 1911.

Thirukkural: Pearl of Inspiration. Rajaram, M. (trans.) New Delhi: Rupa & Co, 2009.

Tibbetts, G.R. **Arab Navigation in the Indian Ocean Before the Coming of the Portuguese.** London: The Royal Asiatic Society of Great Britain. 1971.

_____. **A Study of the Arabic Texts Containing Material on South-East Asia.** Leiden, Brill, London: Royal Asiatic Society. [Oriental Translation Fund New Series 44], 1979.

The Times Atlas of World Exploration. Felipe Fernandez Armesto (ed.). London: Harper Collins Publishers,1991.

Tiruvachakamani, K.M.B. (tran.). **Tirukkral or Tiruvalluvar.** Madras, 1962.

Trenckner,V. (ed.). **The Milindapanha.** London: Royal Asiatic Society, 1928; Rhys Davids (trans.). Delhi, 1990.

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

Utomo, Bambang Budi. “Yang tertinggal dari Sriwijaya; Senilakuer.” In **Sriwijaya dalam perspektif arkeologi dan sejarah.** Palembang: Pemerintah Daerah TingkatI, Sumatera Selatan, 1993: B6/1-6.

_____. “Penelitian arkeologi tapak (situs) percandian Tanah Abang.” In **Journal Arkeologi Malasia.** 6 (1993): 10-40.

_____. “Komunitas Tamil di Barus dan Peranannya dalam Perdagangan di Nusantara.” (The Tamil Community in Barus and its role in Nusantaratrade). Paper at the International Seminaron “Great Barus’s Role as Center of Civilization and Trade Port (Emporium) in the Years 1-17 A.D.” Jakarta, 12-15 October 2002.

_____. **Prasasti-prasasti Sumatra.** Jakarta: Pusat Penelitian dan Pengembangan Arkeologi Nasional, 2007.

_____. (ed.). **Kapal Karam Abad Ke-10 Di Laut Jawa Utara Cirebon. Jakarta**, 2008.

Vasalakshy, P. **The Grantha Script.** St. Xavier’s College. Dravidian Linguistics Association, 2003.

Vogel, J. Ph. “The earliest Sanskrit inscriptions ofJava.” In **Publicaties van de Oudheidkundige DienstI.** Batavia: Koninklijk Bataviaasch Genootschap van Kunstenen Wetenschappen, 1925: 17-35.

The Voyage of Nearchus from the Indus to the Euphrates. NewDelhi, Madras: Asian Educational Services, 1998.

Wade, Geoff. **The Mingshi Account of Champa**. Asia Research Institute Working Paper Series No. 3. Singapore: Asia Research Institute, National University of Singapore, 2003.

_____. **The Pre-Modern East Asian Maritime Realm: An Over view of European-Language Studies.** Asia Research Institute Working Paper Series No. 16. Singapore: Asia Research Institute, National University of Singapore, 2003.

_____. **Ming China and Southeast Asia in the 15th Century: A Reappraisal.** Asia Research Institute Working Paper Series No. 28. Singapore: Asia Research Institute, National University of Singapore, 2004.

_____. **Champa in the Songhui-yao: A draft translation**. Asia Research Institute Working Paper Series No. 53. Singapore: Asia Research Institute, National University of Singapore, 2005.

_____. **Ryukyu in the Ming Reign Annals 1380s-1580s.** Asia Research Institute Working

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

Paper Series No. 93. Singapore: Asia Research Institute, National University of Singapore, 2008.

Watters, T. **On Yuan Chwang's Travels in India**. Davids,T. Rhys and S. Bushell (eds.). London: Royal Asiatic Society, 1904-5; Delhi, 1974.

Whitcomb, D.S. And J.H. Johnson (eds.). **Quseiral-Qadim 1978 Preliminary Report.** Princeton, 1979.

Wolpert, Stanley. (ed.) **Encyclopedia of India.** 4 vols. New York, 2006.

บทความภาษาอังกฤษ

Ahmad, N. "Muslim Contributions to Astronomical and Mathematical Geography." In **Islamic Culture.** I8 (July I944).

_____. "The Arabs' Knowledge of Ceylon." In **Islamic Culture.** I9 (July I945).

Andaya, Leonard Y. "The Search for the 'Origins' of Malayu." In **Journal of Southeast Asian Studies.** 32 (3) (2001): 315-330.

_____. "Orang Asli and the Melayu in the history of the Malay Peninsula." **In Journal of the Malaysian Branch of the Royal Asiatic Society.** 75 (1) (2002): 23-48.

Anderson, J.G.C. "On the date of the Periplus. "In **Cambridge Ancient History, Vol. X.** Cambridge, I934.

Arunachalam, B. "Traditional sea and sky wisdom of Indian seamen." In **Tradition and Archaeology: Early Maritime Contacts in the Indian Ocean.** H.P. Ray and J.F. Salles (eds.). New Delhi, 1996: 261-282.

Bagchi, P.C. "Chinese Coins Tanjore," In **Indological Studies: A Collection of Essays**. Santiniketan: Visva-BharatiPress, 1982.

_____. "Report on a New Hoard of Chinese Coins." In **Indological Studies: A Collection of Essays.** Santiniketan: Visva-Bharati Press, 1982.

BakhshKhanas-Sindi, B.N."The Probable Date of the First Arab Expeditions to India." In **Islamic Culture.** 20 (July I946).

Basham, A.L. "The Mandas or Inscription of the Silk-Weavers." In **Essays in Gupta Culture.** B. Smith (ed). Delhi, 1983: 101-103.

Begley, V." Arikamedu Reconsidered." In **American Journal of Archaeology**. 87 (I983).

_____. "Ceramic Evidence for Pre-Periplus Trade on the Indian Coasts." In **Rome and India:**

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

The Ancient Sea Trade. V. Begley and R.D. de Pume. (eds.). U.S.A: University of Wisconsin Press 1991: 157-196.

_____. "New Investigations at the Port of Arikamedu." In **Journal of Roman Archeology.** 6 (1993): 93-103.

Bellwood, Peter. "Southeast Asia before History." In **The Cambridge History of Southeast Asia Vol. I: From Early Times to C. 1800.** Nicholas Tarling (ed.) Cambridge and New York: Cambridge University Press, 1992: 55-136.

_____. "Austronesian Prehistory in Southeast Asia: Homeland, Expansion and Transformation." In **The Austronesians: Historical and Comparative Perspectives.** Peter Bellwood (et al.). Canberra: Department of Anthropology, The Research School of Pacific and Asian Studies, 1995.

_____. "Hierarchy, Founder Ideology and Austronesian Expansion." In **Origins, Ancestry, and Alliance: Explorations in Austronesian Ethnography.** James J. Fox and Clifford Sather. (eds.). Canberra: Department of Anthropology, The Research School of Pacific and Asian Studies, 1996): 18-40.

_____. "The origins and dispersals of agricultural communities in Southeast Asia." In **Southeast Asia: From Prehistory to History.** Ian Glover and Peter Bellwood (eds.). NewYork: Routledge Curzon, 2004: 21-40.

Boechari. "Epigraphy and Indonesian Historiography." In **An Introduction to Indonesian Historiography.** Soedjatmoko. (etal.). Ithaca, 1965: 50-60.

_____. "An Old Malay Inscription of Srivijayaat Palas Pasemah, South Lampung." In **Pra-Seminar Penelitian Srivijaya.** (Jakarta, 1979): 18-40.

Bouchon, Geneviève. "A Microcism: Calicut in the Sixteenth Century." In **Asian Merchants and Businessmen in the Indian Ocean and the China Sea.** Denys Lombard and Jean Aubin (eds.). New Delhi: Oxford University Press, 2000: 40-49.

Bouvet, Phaedra."Etude préliminaire de cé ramiques indiennes et indianisantes du site de Khao Sam Kaeo V-II siécles av. J.C.," In **Bulletin de l'Ecole Française d'Extrême-Orient.** 3 (2006): 353-393.

Boxer, C.R. "A Note on Portuguese Relations to the Revival of the Red Sea Spice Trade and the Rise of Atcheh, 1540-1600." In **Journal of South-East Asian History.** Vol. 10, 1969: 415-428.

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

Brindley, H.H. “Early Pictures of Lateen Sails.” In **Mariner’s Mirror**. I2 (1926).

_____. “Primitive Craft-Evolution or Diffusion.” In **Mariner’s Mirror**. (July 1932).

Bronson, Bennet. “Exchange at the upstream and downstream ends: Notes toward a functional model of the Coastal State in Southeast Asia.” In **Economic Exchange and Social Interaction: Perspectives from Prehistory, History and Ethnography.** Karl E. Hutterer (ed.). Michigan Papers on South and Southeast Asia, No. 13, Michigan, 1977: 39-52.

_____. ;P. Charoenwongsa; Ho Chuimei and T. Srisuchat. “Excavations at Ko Kho Khao: A Preliminary Report.” Unpublished Manuscript. Bangkok, 1989.

Bulbeck, David. “Indigenous Traditions and exogenous influences in the early history of Peninsular Malaysia.” In **Southeast Asia: From Prehistory to History.** Ian Glover and Peter Bellwood (eds.). 2004: 314-336.

Carreri, G. “Former Trading Centres of the Persian Gulf.” In **Geographical Journal.**

Carswell, J. “China and Islam in the Maldive Islands.” In **Transactions of the Oriental Ceramic Society, 1975-1976, 1976-1977.** 41 (London,1977).

_____. “China and Islam, A Survey of the Coast of India and Ceylon.” In **Transactions of the Oriental Ceramic Society, 1977-1978.** 42 (London,1979).

_____. “China and the West: Recent Archaeological Research in South Asia.” In **Asian Affairs.** 20: 1 (1989).

_____. “The Port of Mantai, Sri Lanka.” In **Rome and India: The Ancient Sea Trade.** V. Begley and R.D. de Pume (eds.). U.S.A: University of Wisconsin Press, 1991.

_____. And Prickett, M. “Mantai 1980: A Preliminary Investigation.” In **Ancient Ceylon.** 5 (1984).

Casparis, J.G. de. “Srivijaya and Malayu.” In **Spafa Final Report.** Indonesia September, 1985: 245-253.

Casson, L.“Ancient Naval Technology and the Route to India.” In **Rome and India: The Ancient SeaTrade.** V. Begley and R.D. dePuma (eds.). U.S.A: University of Wisconsin Press, 1991: 8-11.

Chakra-varti, Ranabir. “Rulers and Ports: Visakhapattanam and Mottupalliin Early Medieval Andhra.” In **Marines, Merchants and Oceans.** Mathew, K.S. (ed.). Delhi, 1995: 57-78.

Champakalakshmi, R. “Urbanization in Medieval Tamil Nadu.” In **Situating Indian History.** Sabyasachi Bhattacharya and Romila Thapar (eds.). Delhi: Oxford University Press,

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

1987.

_____. “Urban Processes in Early Medieval Tamil Nadu.” In **The City in Indian History**. Delhi, 1991: 47-68.

_____. “State and Economy: South India c. A.D. 400-1300.” In **Recent Perceptives of Early Indian History**. R, Thapar. (ed.). Bombay: Popular Prakashan, 1995: 266-308.

_____. “The Medieval South Indian Guilds: Their Role in Trade and Urbanisation.” In **Trade in Early India**. R. Chakravarti (ed.). New Delhi, Oxford University Press, 2001: 326-343.

Chattopadhyaya, B. “State and Economy in North India: Fourth Century to Twelfth Century.” In **Recent Perceptives of Early Indian History**. R.Thapar (ed.). Bombay: Popular Prakashan, 1995: 309-346.

Chhabra,B. Ch. “Expansion of Indo-Aryan culture during the Pallava rule.” In **Journal of the Asiatic Society of Bengal (Calcutta)**. Letters, Vol. 1,1935.

Chittick, H.N. “Report on the Excavations at Kisimani MafiandKua.” In **Tanzania Antiquities Report for 1964**. DaresSalaam, 1964.

_____. “Unguja Okuu: The Earliest Imported Pottery and Abbasid Dinar.” In **Azania**. 1 (1966): 161-163.

_____. “An Archaeological Reconnaissance of the Southern Somali Coast.” In **Azania**. 4 (1969).

_____. “An Archaeological Reconnaissance in the Horn: The British Somali Expedition, 1975.” In **Azania**.(1976): 117-133.

_____..“Pre-Islamic Trade and Ports of the Horn.” In **Proceedings of the 8th Panafrican Congress of Prehistory and Quaternary Studies**. R.E. Leakey and B.A. Ogot(eds.). Nairobi: British Institute in Eastern Africa, 1977.

_____. “Early Ports in the Horn of Africa.” In **International Journal of Nautical Archaeology**. 8: 4 (1979): 273-277.

_____. “Stone Anchor Shanks in the Western Indian Ocean.”In **International Journal of Nautical Archaeology**. 9:1 (1979)

Chou, Cynthia. “Southeast Asian through an Inverted Telescope: Maritime Perspectives on a Borderless Region.” In **Research in International Studies Southeast Asia Series, 2005**. No. 111: 234-249.

Christie, Jan Wisseman. “Trade and State Formation in the Malay Peninsula and Sumatra, 300

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

B.C.-A.D. 700." In **The Southeast Asian Portand Polity: Riseand Demise.** Singapore: Singapore University Press, 1990: 39-60.

_____. "Javanese markets and the Asian sea trade boom of the tenth to thirteenth centuries A.D." In **Journal of the Economic and Social History of the Orient.** 41 (1998): 344-381.

Chuleeporn Virunha."Power Relations between the Orang Laut and the Malay Kingdoms of Melaka and Johor during the Fifteenth to Seventeenth Centuries." In **Recalling Local Pasts.** Sunait Chutintaranond, et.al. (eds.). ChiangMai: Silkworm Books, 2002: 143-166.

Chung,K.W. and G.F. Hourani. "Arab Geographers on Korea." In **Journal of the American Oriental Society.** 58 (December 1938): 65-86.

Clemesha, W.W. "The Early Arab Thalassocracy." In **Journal of the Polynesian Society.** 52 (1943).

Codrington, H.W. "A Sinhalese Embassy to Egypt." In **Journal of the Ceylon Branch of the Royal Asiatic Society.** Vol. XXVIII, No. 72, 1919.

Cœdès, George. "The Kingdom of Sriwijaya."(LeroyaumedeSrivijaya). In **Bulletin de l'Ecole Française d'Extrême-Orient.** 18 (1918): 1-36.

_____. "A New Theory about the Site of Sriwijaya." (A Propos d'une nouvelle thorie sur le site de Srivijaya). In **Journal of the Malaysian Branch, Royal Asiatic Society**. XIV, 1936: 1-9.

Comfort, H. "Terra Sigillata from Arikamedu."In **Rome and India: The Ancient SeaTrade.** V. Begley and R.D. de Puma (eds.). Madison,Wisconsin, 1992: 134-150.

Damais, Louis-Charles. "Language B of the Sriwijaya Inscriptions." (La langue B des inscriptions de Sri Wijaya). In **BEFEO.** 54, 1968: 523-566.

Datoo, B.A. "Rhapta: The Location and Importance of East Africas First Port." In **Azania.** 5 (1970): 65-75.

_____. "Arhaeological Survey in the Northern Trucial States."In **East and West.** 21: 3-4 (1971).

Degroot, Vronique, Nandana Chutiwongs and Endang Sri Hardian, "Early history and archaeology of Sumatra: an overview." In **Sumatra Crossroads of Cultures.** Francine Brinkgreve and Retno Sulistianingsih (eds.). The Netherlands: KITLV Press, 2009: 41-52.

Dunn, F.L. "Rain-forest collectors and traders: a study of resource utilization in modern and

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ancient Malaya."In **Monograph 5, Malaysian Branch of the Royal Asiatic Society**. 1965.

Duyvendak, J.J.L. "The True Dates of the Chinese Maritime Expeditions in the Fifteenth Century." In **T'oung Pao**. Vol. 37,1938:3 40-412.

Edens, C. "The Arabian Gulf in the 2nd Millennium B.C." In **Bahrain through the Ages**. Shaikha H. A. al-Khalifa and M. Rice (eds.). London,1986.

Evers, Hans-Dieter. "Chettiar Moneylenders in Southeast Asia." In **Asian Merchants and Businessmen in the Indian Ocean and the China Sea**. Lombard Denys and Jean Aubin (eds.). New Delhi: Oxford University Press, 2000: 197-221.

Finney, Ben. "The Other Third of the Globe." In **Journal of World History**. 5 (2) 1994: 237-297.

Flecker, Michael. "A 9th Century Arab or Indian Shipwreck in Indonesian Waters." In **International Journal of Nautical Archaelogy**. 29,2 (2000): 199-217.

_____. "The Thirteenth-Century Java Sea Wreck: A Chinese Cargo in an Indonesian Ship." In **The Mariner's Mirror**. 89,4 (2003): 388-404.

_____. "Treasures from the Java Sea: The 10th Century Intan shipwreck." In **Heritage Asia Magazine**. 2 (2004-05):1-4.

_____. "The South China Sea Tradition: Hybrid Hulls of Southeast Asia." **In International Journal of Nautical Archaelogy**. 36, 1 (2007): 75-90.

_____. "Maritime Archaeology in Southeast Asia." In **Southeast Asian Ceramics New Light on Old Pottery**. J.N. Miksic (ed.). Singapore: Southeast Asian Ceramics Society, 2009: 33-47.

Frankfort, H. "The Origin of Monumental Architecture in Egypt." In **American Journal of Semitic Languages and Literatures**. 58 (1941).

Geertz, H. "Indonesian cultures and communities." In **Indonesia**. R.T. McVey (ed.).New Haven: HRAF,1963: 24-96.

Gibson-Hill, C.A. "Further Notes on the Old Boat Found at Pontian, in Southern Pahang." In **Journal of the Malayan Branch of the Royal Asiatic Society**. 1 (1952): 111-133.

Glover, Ian C. "The Late Prehistoric Period in Indonesia." In **Early Southeast Asia**. Smith and Watson (eds.). New York and Kuala Lumpur: Oxford University Press, 1979: 167-184.

Grimes, A. "The Journey of Fa-Hian from Ceylon to Canton." In **Journal of the Malayan Branch of the Royal Asiatic Society**. Vol. XIX, Pt. 1.

Gunawardana, R.A.L.H. "Changing Patterns of Navigation in the Indian Ocean and their

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

Impact on Pre-colonial SriLanka." In **The Indian Ocean: Explorations in History, Commerce and Politics.** Satish Chandra (ed.). NewDelhi, 1987: 54-89.

Gungwu, Wang." The Nanhai Trade: A Study of the Early History of Chinese Trade in the South China Sea." In **Journal of the Malayan Branch of the Royal Asiatic Society.** Vol. 31,2, (1958): 1-133.

Guy, John. "The Lost Temples ofNagapatinam and Quanzhou." In Paper read at the UNESCO ch'uan-chou International Seminar on China and the Maritime Routes of Silk Route, 1988.

_____. "Tamil Merchant Guilds the Quanzhou Trade." In **The Emporium of the World: Maritime Quanzhou,1000-1400. Angela** Schottenhammer (ed.). Leiden: Brill, 2000: xi, 283-308,449.

_____. "China-Mediterranean sea routes and exchange of ceramics prior to 16th century." In **Taoci.** 4 (2005).

_____. "Early Ninth-Century Chinese Export Ceramics and the Persian Gulf Connection: the Belitung Shipwreck Evidence." In **SFECO.** (Socit Francaise d'Etudedela Cramique Orientale). Paris: Muse Cernuschi 4 (2006): 9-20.

Gyllensrd, B. "Recent Finds of Chinese Ceramics at Fustat. I." In **Bulletin of the Museum ofFar Eastern Antiquities.** 45 (Stockholm,1973).

_____. "Recent Finds of Chinese Ceramics at Fustat. II." In **Bulletin of the Museum of Far Eastern Antiquities.** 47 (Stockholm,1975).

Hall, Kenneth R. "Khmer Commercial Development and Foreign Contacts under Suryvarman I." In **Journal of the Economic and social History of the Orient.** 18,3 (1975): 318-336.

_____. "Economic History of Early Southeast Asia."In **The Cambridge History of Southeast Asia, vol. I.** Nicholas Tarling (ed.). Cambridge University Press, 1992.

_____. "International Trade and Foreign Diplomacy in Early Medieval South India." In **Journal of World History 6.** No. 1 (Spring1995): 49-74.

_____.And Whitmore, John K. "Southeast Trade and the Isthmian Struggle, 1000-1200 A.D." In **Exploration in the Early Southeast Asian in the Early Southeast Asian History: The Origins of the Southeast Asian Statecraft.** K.R. Hall and J.K. Whitmore. (eds.). Ann Arbor, Michigan Paper on South and Southeast Asia, 1976.

Hansman, J. "Charax and the Karkheh." In **Iranica Antiqua.** 7 (1967).

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

Hartmann, M. “China.” In **Encyclopaedia of Islam.** Leiden,1936.

Hartwell, Robert. “The Imperial Treasuries: Finance and Power in Sung China.” In **The Bulletin of Sung-Yuan Studies.** 20 (1988): 18-89.

_____. “Foreign Trade, Monetary Policy and Chinese‘ Mercantilism’.” **In Collected Studies on Sung History Dedicated to James T.C. Liu in Celebration of his Seventieth Birthday.** Kinugawa Tsuyoshi. (ed.). Kyoto: Dohosha, 1989.

Heek, G.W. “Gold mining in Arabia and the rise of the Islamic State.” In **Journal of the Economic and Social History of the Orient.** 42, (1999): 364-395.

Heitzman, J. “Early Buddhist Trade and Empire.” In **Studies in Archaeology and Palaeontology of South Asia.** K.A.R. Kennedy and G.L. Possehl. (eds.) NewDelhi: Oxford and IBH Publishing Co.Ltd, 1984: 121-138.

Heng, LeongSau “Collecting Centers, Feeder Point and Entrepôts in the Malay Peninsula, c. 1000 B.C.-A.D.1400.” In **The Southeast Asian Port and Polity.** 1990: 17-38.

Hornell, J. “The Origins and Ethnological significance of Indian Boat Designs.”In **Memoirs of the Asiatic Society of Bengal.** 7 (Calcutta,1920).

_____. “Indian Boat Designs.” In **Mariner’s Mirror. 27** (January 1941).

_____. “The Sea-going Mtepe and Dau of the Lamu Archipelago.” In **Mariner’s Mirror.** 27 (January 1941).

_____. “Sea-trade in Early Time.” In **Antiquity.** 15 (1941).

_____. “A Tentative Classification of Arab Seacraft.” In **Mariner’s Mirror.** (January 1942).

_____. “Naval Activity in the Days of Solomon.” In **Antiquity.** 21(June 1947).

Horton, M. “Asiatic Colonization of the East African Coast: the Manda Evidence.”In **Journal of the Royal Asiatic Society.** 2 (1987): 201-211.

_____. “The Periplus and East Africa.” In **Azania.** 25 (1990): 95-99.

Ikuta, Shigeru. “Emergence of Cities in Maritime Southeast Asian from the Second Century B.C. to Seventeenth Century.” In **East Asian Cultural Studies.** Tokyo Vol. XXVII, (1998). No. 1-4.

Indraji, Bhagvanlal. “Sopara.” In **The Journal of the Bombay Branch of the Royal Asiatic Society.** 15 (1881-82): 273-328.

Iyengar, P.T. Srinivasa.“The Trade of India.” In **Indian Historical Quarterly. Vol. II.** Madras, 1911: 298.

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

Johns, A.H. “The Turning Image: Myth and Reality in Malay Perceptions of the East.” In **Perceptions of the Past in Southeast Asia**. A. Ried and D. Marr (eds.). Singapore, Heinemann, 1979; Kuala Lumpur, 1982; Indonesian Translation, 1983.

Kantor, H.J. “The Final Phase of Pre-dynastic Culture.” In **Journal of Near Eastern Studies**. 3 (1944).

Karashima, Noburu “The Power Sturcture of the Chola Rule.” In **Proceedings of the Second International Conference Seminar of Tamil Studies**. Madras, January 1968. Vol. II. Published 1971: 233-238.

_____. “Trade Relations between South India and China During the 13th-14th Century A.D.” In **Journal of East-West Maritime Relations1**. (1989): 59-81.

_____. “Discoveries of Chinese Ceramic-sherds on the Coasts of South India.” In Unpublished paper, UNESCO Trade Conference, Madras, 1990.

_____. “South Indian and Sri Lankan Inscriptions Relating to the Merchant Guilds.” In **Ancient and Medieval CommercialActivities in the Indian Ocean: Testimony of Inscriptions and Ceramic-sherds**. N. Karashima (ed.). Chennai: Taisho University, 2002: 3-9.

_____. And Y. Subbarayalu. “Ainnurruvar: A Supra-local Organization of South Indian and Srilankan Merchants.” In **Ancient and Medieval Commercial Activities in the Indian Ocean: Testimony of Inscription and Ceramic-sherds**. N. Karashima (ed.). Chennai: Taisho University, 2002: 72-78.

_____..;Y. Subbarayalu and P. Shanmugam.“Nagaramduring the Chola and Pandyan Period: Commerce and Towns in the Tamil Country A.D. 850-1350.” In **Indian Historicl Review**. 35, no. 1(2008): 1-33.

Kathirithamby-Wells, J. “Introduction: An Overview.” In The Southeast Asian Portand Polity: Rise and Demise. Singapore: Singapore University Press, 1990:1-16.

Kitchen, K.A. “Punt and How to Get There.”In **Orientalia**. 40 (1971): 184-207.

Klokke, Marijke J. “IndonesianArt.” In **Art of Southeast Asia**. Paris: J.A. Underwood, 1997.

_____. “Indonesian Art.” In **Art of Southeast Asia**. NewYork: HarryN. Abrams, Inc, Publisher. 1998.

Koestoro, L.P.;P.Y. Manguin and Soeroso. “Kota Kapur (Bangka, Indonesia).” In **Southeast Asian Archaeology 1994, II**. P.Y. Manguin (ed.).: 61-81; Hull, 1998.

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

Kosambi, D.D. “Dhenukakata.” In **Journal of the Asiatic Society of Bombay.** 30 (1955): 50-71.

Kulke, Hermann. “The Early and the Imperial Kingdom in Southeast Asian History.” In **Southeast Asia in the Ninth to Fourteenth Centuries.** D.G. Marr and A.C. Milner (eds.) Singapore and Canberra: Institute of Southeast Asian Studies and ANU, 1986: 1-22.

_____. “Epigraphical Reference to the ‘City’ and the ‘State’ in Early Indonesia.” In **Indonesia.** 52 (1991): 3-22.

_____. “ ‘Kadtuan Srivijaya’-Empire or Kraton of Srivijaya? A Reassessment of the Epigraphical Evidence.” In **Bulletin de l’Ecole Française d’Extrême-Orient.** Tome 80. 1, (1993).

Lamberg-Karlovsky, C.C. “Trade Mechanism in Indus-Mesopotamian Interrelations.” In **Ancient Cities of the Indus.** G.Possehl (ed.). New Delhi, (1972) 1979.

Ling, Shin-Shong. “The Double Canoe and Deck Canoe in Ancient China and the Oceania.” In **Bulletin of the Institute of Ethnology, Academia Sinica.** No. 28,1969.

Liu, Xingyuan. (trans. By J. Ding). “Imperial Export Porcelain from Late Yuan to Early Ming.” In **Oriental Art.** 45, 1 (1999): 98-100.

Liu, Xinru. “Silks and Religions in Eurasia, c. A.D. 600-1200.”In **Journal of World History.** (1995): 25-48.

Lo, Hsiang-Lin. “On the Voyage of Soli Samudra Chola’s Envoy to China in A.D.1015.” In **Proceedings of the First International Conference Seminar of Tamil Studies.** Vol. I, Kuala Lumpur, 1968: 494-508.

Lo, Jung-pang.“The Emergence of China as a Sea Power during the Late Sung and Early Yan Periods.” In **Far Eastern Quarterly.** (May 1955): 489-503.

_____. “Maritime Commerce and its Relations to the Sung Navy.” In **Journal of the Economic and Social History of the Orient.** Vol. 12. (1969): 57-101.

Mabbett, Ian “Buddhism in Champa.” In **Southeast Asia in the 9th to 14th Centuries.** David G. Marr and A.C. Milner, (eds.) Singapore: Institute of Southeast Asian Studies, 1986: 289-314.

Mahadevan, I. “Arikamedu Graffiti: a second look.” In **Damilaca.** 1973: 60-64.

Majumdar, R.C. “The Overseas Expeditions of King Rajendra Cola.” In **Artibus Asiae.** 24, no. 3-4 (1961): 338-342.

Malleret, Louis. “The Buried Town of Oc Eo and the Funanese Sites of Transbassac in Cochin

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

China." In **Annual Bibliography of Indian Archaeology.** XV (1950): LI-LVI.

Manguin, Pierre-Yves. "The Southeast Asian Ship: An Historical Approach." In **Journal of Southeast Asian Studies.** 2 (2), 1980: 266-276.

_____. "Ship-shape Societies: Boat Symbolism and Early Political Systems in the Malay World." In **Southeast Asia in the 9th to 14th Centuries.** DavidG. Marr and A.C. Milner (eds.). 1986: 187-213.

_____. "Excavations in South Sumatra, 1988-1990: New Evidence for Sriwijayan Sites." In **Southeast Asian Archaeology 1990: Proceeding of the Third Conference of the European Association of Southeast Asian Archaeologists.** Ian Glover (ed.). Hull, 1992: 63-73.

_____. "Palembang and Sriwijaya: An Early Malay Harbour- City Rediscovered." In **Journal of the Malay Branch of the Royal Asiatic Society.** 66 (1), (1993): 23-46.

_____. "Trading ships of the South China Sea: Ship building Techniques and their Role in the History of the Development of Asian Trade Networks." In **Journal of the Economic and Social History of the Orient.** 36, (1993): 253-280.

_____. "The Vanishing Jong: Insular Southeast Asian Fleets in Trade and War(Fifteenth to Seventeenth Centuries)." In **Southeast Asia in the Early Modern Era: Trade, Power and Belief.** Anthony Reid (ed.). Ithaca, NY: Cornell University Press, 1993.

_____. "The amorphous nature of coasta lpolities in insular Southeast Asia; Restricted centers, extended peripheries." In **Moussons.** 5 (2002):73-99.

_____. "FromFunantoSriwijaya; Cultural continuities and discontinuities in the early historical maritime states of Southeast Asia." In **25 tahunkerjasama Pusat Penelitian Arkeologi-dan Ecole Française d'Extrême-Orient.** Jakarta: Ecole Française d'Extrême- Orient/ Pusat Penelitian Arkeologi, 2002: 59-82.

_____. "The Archaeology of Early Maritime Polities of Southeast Asia."In **Southeast Asia: From Prehistory to History.** Ian Glover and Peter Bellwood (eds.). 2004:282-313.

Massignon, L. "Zandj." In **Encyclopedia of Islam.** Leiden, 1936.

Mathew, G."The Dating and Significance of the Periplus of the Erytraean Sea." **In East Africa and the Orient: Cultural Syntheses in Pre-Colonial Times.** H. Chittickand R.T. Rotberg (eds.). New York and London,1975: 147-163.

Mckinnon, E.E. "Early polities in Southern Sumatra; Some preliminary observation based on

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

archaeological evidence."In **Indonesia.** 40 (1985): 1-36.

_____. "Trade Contacts with the Indonesian Archipelago 6th to 14th Centuries." In Unpublished paper, UNESCO Trade Conference, Madras, 1990.

_____. "Medieval Tamil involvement in North Sumatra, c.14th centuries (The gold and resintrade)." In **Journal of the Malaysian Branch of the Royal Asiatic Society.** 69-1 (1996): 85-99.

Miksic, John N. "Classical archaeology in Sumatra." In **Indonesia.** 30 (1980): 43-66.

_____. "Srivijaya: Political, Economic Artistic Frameworks for Analysis."In **SPAFA.** Consulative Workshop on Archeological and Environmental StudiesonSrivijaya, 1983: 195-205.

_____. "Traditional Sumatran trade." In **Bulletin de l'Ecole Française d'Extrême-Orient.** 74 (1985): 423-467.

_____. "The Beginning of Trade in Ancient Southeast Asia: The Role of Oc Eo and the Lower Mekong River." In **Art and Archaeology of Funan.** C.M. Khoo (ed.). Bangkok: Orchid Press, 2003.

_____. "The Classical Cultures of Indonesia." In **Southeast Asia: From Prehistory to History.** Ian Glover and Peter Bellwood (eds.). 2004: 234-256.

_____. "Kilns of Southeast Asia," In **Southeast Asian Ceramics: New Light on Old Pottery.** Singapore: Southeast Asian Ceramics Society, 2009: 48-69.

_____. "Research on Ceramic Trade, with in Southeast Asia and between Southeast Asia and China," In **Southeast Asian Ceramics: New Light on Old Pottery.**: 70-99.

Moreland, W.H. "The Ships of the Arabian Sea about A.D. 1500." In **Journal of the Royal Asiatic Society.** 2 (January and April 1939) :173-192.

Morgan, P. "New Thoughts on Old Hormuz: Chinese Ceramic in the Hormuz Region in the Thirteenth and Fourteenth Centuries." In **Iran.** 31(1991).

Nadvi, S.S. "ArabNavigation." In **Islamic Culture.** 15 (October, 1941); 16 (January, April and October 1942).

Nagaswamy, R. "Excavations at Korkai, District Thirunelveli." In **Damilica.** 1 (1970): 50-54.

_____. "Alagankulam: An Indo-Roman Trading Port." In **Indian Archaeological Heritage.** C. Margabandhu (ed.).Delhi, 1991.

Nallino, C.A. "Astronomy." In **Encyclopedia of Islam.** Leiden,1936.

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

Newberry, P.E. "Notes on Sea-going Ships." In **Journal of Egyptian Archaeology.** 28 (1942).

NilakantaSastri, K.A. "A Tamil Merchant-guild in Sumatra." In **Tijdschrift voor Indische Taal-, Land en Volkenkunde (TBG).** 72 (1932): 314-327.

_____. "Foreign Trade under the Kakatiyas." In **Journal of Oriental Research.** 1934.

_____. "The Beginnings of Intercourse between India and China." In **Indian Historical Quarterly.** Vol. 14 (1938).

_____. "Clainvasions: Downfalls of Anuradhapura." In **History of Ceylon.** Vol. I, BookIII. Colombo: Universiyty of Ceylon, 1959.

_____. "A Tamil Merchant Guild in Sumatra." In **South India and South East Asia.** Mysore, 1978: 236-245.

O'Connor, D. "Egypt, 1552-664 B.C."In **The Cambridge History of Africa, from the Earliest Times to c. 500 B.C., Vol. 1,** Chap. 12. J.D. Clark (ed.). Cambridge,1982:830-970.

Oppenheim, A.L."The Sea faring Merchants of Ur." In **Ancient Cities of the Indus.** New Delhi: Vikas, 1979.

Peacock, B.A.V. "The Later Prehistory of the Malay Peninsula." In **Early South East Asia: Essays in Archaeology, History and Historical Geography.** R.B. Smith and W. Watson (eds.). New York: Oxford University Press 1977: 199-214.

Perera, B.J. "Ancient Ceylon's Trade with the Empires of the Eastern and Western Worlds." In **Ceylon Historical Journal.** 1 (1951); 4 (1952).

_____. "The Foreign Trade and Commerce of Ancient Ceylon." In **Ceylon Historical Journal.** 1 (1951); 4 (1952).

_____. "The Ports of Ancient Ceylon."In **Ceylon Historical Journal.** 1 (1951);4 (1952).

Pillai, K.K. "South India and Srilanka." 1975.

Pott, P.H. "The influence of Tantric Buddhism in ancient Indonesia civilization." In **Marg.** 9 (1956): 53-64.

Prinsep, J. "Note on the Nautical Instruments of the Arabs." In **Journal of the Asiatic Society of Bengal.** 60 (December 1836): 784-793.

Ptak, Roderich. "Wang Dayuan on Kerala." In **Explorations in the History of South Asia: Essays in Honor of Dietmar Rothermund.** Georg Berkemer (et. al.) New Delhi: Manohar, 2001: 39-52.

Puma, R.D. de "The Roman Bronzes from Kohlapur." In **Rome and India: The Ancient Sea**

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

Trade. V. Begley and R. De Puma (eds.). U.S.A: University of Wisconsin Press, 1991: 82-112.

Raman, K.V. "Excavations at Pumpuhar." In The Handbook. (Published by the Exhibition Committee of the International Tamil Conference). Madras, 1968: 238-240.

_____. "Further Evidence of Roman Trade from Coastal Sites in Tamil Nadu." In **Rome and India: The Ancient SeaTrade.** V. Begley and R.D. De Puma (eds.). U.S.A:Universityof Wisconsin Press, 1991: 125-133.

Rao, S.R. "Contacts between Lothal and Susa." In **Ancient Cities of the Indus.** G. Possahl (ed.). New Delhi: Vikas, (1968) 1979: 174-175.

Ratnagar, S. "Archaeological Perspectives on Early Indian Societies." In **Recent Perspectives of EarlyIndian History.** R. Thapar (ed.). Bombay: Popular Prakashan PVT. Ltd., 1995:1-59.

Ray, Haraprasad. "Indian Settlements in Medieval China: A Preliminary Study." In **Indian Journal of Asian Studies.** 1, no. 1 (1989): 68-82.

Reid, Anthony. "Islamization and Chistianization in Southeast Asia: The Critical Phase, 1550-1650." In **Southeast Asia in the Early Modern Era.**: 151-179.

Robin, Christian. "TheDate of the Periplus of the Erythraean Sea in the Light of South Arabian Evidence." In **Crossings: Early Mediterranean Contacts with India.** New Delhi, 2005: 41-65.

Rockhill, W.W., "Notes on the Relations and Trade of China with the Eastern Archipelago and the Coast of the Indian Ocean during the Fourteenth Century." In **T'oung Pao.** 15 (1914) Part I.: 419-447; 16 (1915) Part II.: 61-159, 236-271, 374-392, 433-467, 604-626.

Romanis, Federicode. "Romanukharaṭṭha and Taprobane: Relations between Rome and Sri Lanka in the First Century A.D." In **Crossings: Early Mediterranean Contacts with India.** New Delhi: Manohar, 2005:161-237.

_____. "Rome and the Notia of India: Relations between Rome and Southern India from 30 B.C. to the Flavian Period." In **Crossings: Early Mediterranean Contacts with India.** New Delhi: Manohar, 2005: 80-160.

Rougeulle, Axelle. "Medieval Trade Networks in the Western Indian Ocean (8-14 Centuries): Some Reflections from the Distribution of Chinese Imports in The Islamic World." In

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

Tradition and Archaeology Early Maritime Contacts in the Indian Ocean. Himanshu Prabha Ray and Jean-Francois Salle. (eds.) New Delhi: Mahonar, 1996: 159-180.

Sayed, A.M. "Discovery of the Site of the 12th Dynasty Port at Wadi Gawesis on the Red Sea Shore." In **Revue Egyptologique.** 29 (1977): 138-177.

Scanlon,G.T. "Egypt and China: Trade and Imitation." In **Islam and the Trade of Asia.** D.S. Richars.(ed.). Oxford and Philadelphia, 1971: 81-95.

Schwarz, F.F. "Pliny the Elderon Ceylon." In **Journal of Asian History.** 8, 1974: 21-48.

Sedov, A.V. "New Archaeologica and Epigraphical Material from Qana (South Arabia)." In **Arabian Archaeology and Epigrapy.** 3 (1992).

Sen, Tansen. "Maritime Contacts between China and the Cola Kingdom (A.D. 850-1279)." In **Mariners, Merchants and Oceans: Studies in Maritime History.** Kuzhippalli Skaria Mathew (ed.). New Delhi: Manohar, 1995: 25-42.

_____. "The Formation of Chinese Maritime Networks to Southern Asia,1200-1450." In **Journal of the Economic and Society History of the Orient.** 49, no. 421-453 (2006).

_____. "The Yuan Khanate and India: Cross-Cultural Diplomacy in Thirteenth and Fourteenth Centuries." In **Asia Major.** 19, no. 1-2 (2006): 299-326.

Shanmugam, P. "Two Coins of Tamil Origin from Thailand." In **Studies in South Indian Coins.** A.V. Narashima Murthy (ed.). Vol. IV (1994): 97-99.

Shastri, Hirananda."The Nalanda Copper-Plate of Devapaladeva." In **Epigraphia Indica.** 17 (1924): 311-317.

Sheriff, A.M. "The East African Coast and Its Role in Maritime Trade." In **Ancient Civilizationof Africa.** G. Mokhtar. (ed.).UNESCO General History of Africa 2. Berkeley, California, 1981.

Sidebotham, S.E. "Ports of the Red Sea and Arabia-India Trade." In **Rome and India: The Ancient Sea Trade.** V. Begley and R.D. de Puma (eds.). U.S.A: University of Wisconsin Press, 1991: 12-38.

_____. And W.Z. Wendrich, "Berenike." In **Indian Ocean Review.** December 1999: 16.

Sinclair, P. "Archaeology in Eastern Africa: An Overview of Current Chronological Issues."In **Journal of African History.** 32 (1991).

Singh, D.S. Ranjit. "Brunai and the Hinterland of Sabah: Commercial and Economic Relations with Special Reference to the Second half of the Nineteenth Century." In **The**

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

Southeast Asian Portand Polity. 1990: 231-245.

Solheim, William G. II "Reflections on the New Data of Southeast Asian Prehistory: Austronesian Origin and Consequence." In **Asian Perspective.** 18 (2) 1945: 146-160.

_____. "Borneo." In **Asian Perspective.** 1,1957: 93-100.

_____. "Two Major Problems in Bornean (and Asian) Ethnology and Archaeology." In **Sarawak Museum Journal.** n.s., 9 (13-14) 1959: 1-5.

_____. "The Prehistoric Earthenware Pottery of Tanjong Kubor, Santubong." **In Sarawak Museum Journal.** n.s.,12 (26) 1965:1-62.

_____. "Searching for the Origins of the Orang Asli." In **Federation Museums Journal.** n.s., 25, 1980: 61-75.

_____. "Notes on "Malay" Pottery in East Malaysia and Neighboring Areas." In **Sarawak Museum Journal.** n.s., 29 (50) 1981: 3-17.

_____. "The Nusantao and North-South Dispersals." In **Indo-Pacific Prehistory Association Bulletin. 15**, Vol. 2, (1996) (ChiangMai Papers): 106-107.

_____.; Harrison, B. and Wall, Lindsey. "Niah 'Three Colour Ware' and Related Prehistoric Pottery from Borneo."In **Asian Perspectives.** 3 (2) (1959): 167-176.

Sottas, J. "An Early Lateen Sail in the Mediterranean." In **Mariner's Mirror.** (1939).

Soundara ,A. "Studies in the Neolithic Culture in Tamilnadu-Kerala: An Appraisal." In **Tamil Civilization.** (1987): 34-47.

Spencer, G.W."Temple Money-lending and Livestock Redistribution in Early Tanjore." In **Indian Economic and Social History Review.** 5,no. 3. (1968): 277-293.

_____. "The Politics of Plunder: The Cholas in Eleventh Century Ceylon." In **Journal Asian Studies.** 35, No. 3 (1976): 405-419.

Srisuchart, A. "Earthenware from Archaeological Sites in Southern Thailand: the First Century B.C. To the Twelfth Century A.D." In **Earthenware in Southeast Asia.** J.N. Miksic (ed.). Singapore, 2003: 249-261.

Stein, Burton. "Coromandel Trade in Medieval India." In **All the King's Mana: Papers in Medieval South Indian History.** Madras,1984: 220-248.

Stern, E. Marianne. "Early Roman Export Glass in India." In **Rome and India: The Ancient SeaTrade.** V. Begley and R.D. de Puma (eds.). U.S.A: University of Wisconsin Press, 1991: 113-124.

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

Strong, S.A.(ed.). “The Historyof Kilwah.” In **Journal of the Roya lAsiatic Society.** (1895).

Subbarayalu, Y. “Chinese Ceramics of Tamil Nadu and Kerala Coasts.” **In Tradition and Archaeology Early Maritime Contacts in the Indian Ocean.** H.P. Ray and J.F. Salles (ed.). New Delhi, 1996.

_____. “The Cola State.” In **Studies in History IV,** no. 2 (1982): 265-306; Revised version in S. Rajagopal,(ed.). Kaveri: Studies in Epigraphy, Archaeology and History. (Professor Y. Subbarayalu Felicitation Volume). Chennai, 2001.

_____. “Anjuvannam: A Maritime trade Guild of Medieval Times.” In **Nagapattinam to Suvarnadwipa.** Hermann Kulke, K. Kesavapany and Vijay Sakhuja (eds.). Singapore: ISEAS, 2009.

Subramaniam, T.N. “A Tamil Colony in Medieval China.” In **South Indian Studies.** R. Nagaswamy (ed.). Madras, 1978:1-52.

Suleiman, Satyawati. “The Role of the Sailendras in Srivijaya.”In **SPAFA Consulative Workshop on Archaeological and Environmental Studies on Srivijaya.** (1983): 61-65.

Sundari, Ekowati. “Trade ceramics from Sumatra in the collections of the National Museum (Jakarta).” In **Sumatra Crossroads of Cultures.** Francine Brinkgreve and Retno Sulistianingsih (eds.). The Netherlands: KITLV Press, 2009: 97-106.

Takeshi, Hamashita. “Ryukyu Networks in Maritime Asia.” In **Kyoto Review of Southeast Asia.** March 2003.

Taylor, Keith. “Madagascar in the Ancient Malayo-Polynesian Myths.” In **Explorations in Early Southeast Asian History: The Origins of Southeast Asian Statecraft.** Hall and Whitmore (eds.). Michigan Papers on South and Southeast Asia No. 11. U.S.A.: University of Michigan, Center for South and Southeast Asian Studies, 1976.

Tchernia, Andre. “The Dromedary of thye Peticii and Trade with the East.” In **Crossings: Early Mediterranean Contacts with India.** New Delhi: Manohar, 2005: 238-249.

_____. “Winds and Coins: From the Supposed Discovery of the Monsoon to the Denarii of Tiberius.” In **Crossings: Early Mediterranean Contacts with India.** New Delhi: Manohar, 2005: 250-276.

Thapar, Romila. “Early Mediterranean Contacts with India: An Overview.” In **Crossings: Early Mediterranean Contacts with India.** New Delhi: Manohar, 2005: 11-40.

Thomaz, Luis Filipe. “The Malay Sultanate of Melaka.” **In Southeast Asia in the Early Modern**

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

Era: Trade, Power and Belief. Anthony Reid (ed.). Ithaca, NY: Cornel lUniversity Press, 1993.

Tibbetts, G.R. "Early Muslim Traders in South-East Asia." In **Journal of the Malayan Branch of the Royal Asiatic Society.** Vol. 30, 1957: 1-45.

Trân Ky Phu'o'ng. "Cutural Resource and Heritage Issue of Historic Champa States in Vietnam: Champa Origins, Reconfirmed Nomenclatures, and Preservation of Sites." In **Asia Research Institute Working Paper Series No. 75.** Asia Research Institute, National University of Singapore, 2006.

_____. And Rie Nakamura. "The My So'n and Po Nagar Nha Trang Sanctuaries: On the Cosmological Dualist Cult of the Champa Kingdom in Central Vietnam as Seen from Art and Anthropology." In **Asia Research Institute Working Paper Series No. 100.** Asia Research Institute, National University of Singapore, 2008.

Trigangga. "History of Indic writing and scripts in Sumatra," In **Sumatra Crossroads of Cultures.** Francine Brinkgreve and Retno Sulistianingsih (eds.). The Netherlands: KITLV Press, 2009: 85-96.

Trimingham, J.S. "The Arab Geographers." In **East Africa and the Orient.** H.N. Chittick and R. Rotberg (eds.). New York and London, 1975: 115-46.

Tweedie, M.W.F. "Reporton Excavations in Kalantan." In **Journal Malayan Branch of the Royal Asiatic Society.** 18 (2) (1940):1-22.

VanNaerssem, F.H. "The economic and administrative history of early Indonesia." Leiden: E.J. Brill, 1977.

Venkatarama Ayyar, K.R. "Medieval Trade, Craft and Merchant Guilds in South India." In **Journal of Indian History.** Vol. XXV, Part 1 (1947): 269-80.

Villiers, A.J. "Some Aspects of the Arab Dhow Trade." In **Middle East Journal.** 2 (October 1948).

Villiers, John. "The Cash-crop Economy and State Formation in the Spice Islands in the Fifteenth and Sixteenth Centuries." In **The Southeast Asian Port and Polity.** 1990: 83-106.

_____. "Makassar: The Rise and Fall of an East Indonesian Maritime Trading State, 1512-1669." In **The Southeast Asian Portand Polity.** 1990: 143-160.

Vincent, William D.D."The Voyage of Nearchus From The Indus to The Euphrates Collected

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

from the Original Journal." In **The Commerce and Navigation of The Ancients in The Indian Ocean, Vol. I.** New Delhi, Madras: Asian Educational Services, 1998.

Wales, Quaritch H.G. "A newly explored route of ancient Indian cultural expansion." In **Indian Artand Letters.** Vol. IX (1935): 1-35.

_____. "Archaeological Researches on Ancient Colonization in Malaya." In **Journal of the Malayan Branch of the Royal Asiatic Society.** Vol. 28 pt. I, (1940).

Wang, Gungwu. "The Nanhai Trade: A Study of the Early History of Chinese Trade in the South China Sea." In **Journal of the Malayan Branch of the Royal Asiatic Society**. 31(2) 1958: 1-35.

_____. "The Opening of Relations between China and Malacca,1403-1405." In **Malayan and Indonesian Studies.** J.S. Bastin and R. Roolvink(eds.).Oxford, 1964: 87-104.

_____. "Early Ming Relations with Southeast Asia: A Background Essay." In **The Chinese World Order.** J.K. Fairbank (ed.).1968: 34-62.

Watkins, Pamela M. "New Light on Old Pottery: The Founding of SEACS." In **Southeast Asian Ceramics New Light on Old Pottery.** John N. Miksic (ed.). Singapore: Southeast Asian Ceramics Society, 2009.: 20-25.

Wheatley, Paul."Geographical Notes on some Commodities Involved in Sung Maritime Trade." In **Journal of the Malayan Branch of the Royal Asiatic Society.** 32:1 (1959): 4-140.

_____. "Satyn̰ta in Suvarn̰advipa From Reciprocity to Redistribution in Ancient Southeast Asia. In **Ancient Civilization and Trade.** J.A. Sabloffand C.C. Lamberg Karlovsky (eds.). Albuquerque, 1975: 227-283.

Wheeler, R.E.M., A. Ghosh, and Krishna Deva. "Arikamedu: An Indo-Roman Trading-station on the East Coast of India." In **Ancient India.** 2 (July 1946): 17-124.

Whitcomb, D.S. "1982 Season of Excavations at Quseiral-Qadim." In **Newsletter of the American Research Center in Egypt.** 120 (Winter 1982).

_____. "Excavations in' Aqaba: First Preliminary Report." In **Annual of the Department of Antiquities of Jordan.** 31 (Amman, 1987).

_____. "Glazed Ceramics of the Abbasid Period from the Aqaba Excavations." In **The Oriental Ceramic Society.** London, 1992.

Whitehouse, D."Excavations at Siraf, First Interim Report."In **Iran.** 6 (1968).

_____. "Ecavations at Siraf, Second Interim Report." In **Iran.** 8 (1970).

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

_____. “Kish.” In **Iran.** 14 (1976).

_____. “Begram, the Periplus and Gandharan Art.” In **Journal of Roman Archaeology.** 2 (1989).

_____. “Epilogue: Roman Trade in Perspective.” In **Rome and India: The Ancient Sea Trade.** V. Begley and R. De Puma (eds.). U.S.A: University of Wisconsin Press, 1991: 216-218.

_____. “Sasanian Maritime Activity.” In **The Indian Ocean in Antiquity.** Julian Reade (ed.). London (1995).

_____. And Andrew Williamson. “Sasanian Maritime Trade.” In **Iran.**2 (1973).

Wilkinson, J.C. “A Sketch of the Historical Geography of the Trucial Oman down to the Beginning of the 16th Century.” In **Geographic Journal.** 130:3 (1964).

Will, E.L. “The Roman Shipping Amphora’s from Arikamedu.” In **Rome and India: The Ancient Sea Trade.** V. Begley and R.D. de Puma (eds.). U.S.A: University of Wisconsin Press, 1991: 151-156.

Wink, André. “India and the Turko-Mongol Frontier.” In **Nomads in the Sedentary World.** A.M. Khazanov and A. Wink (eds.). London: Curzon Press, 2001:211-233.

Wisseman-Christie, Jan. “Markets and Trade in Pre-Madjapahit Java.” In **Economic Exchange and Social Interaction in Southeast Asia: Perspectives from Prehistory, History and Ethnography.** Hutterer (ed.). Michigan Paper on South and Southeast Asia no. 13. 1977: 197-212.

_____. “Trade and State Formation in the Malay Peninsula and Sumatra, 300 B.C.-A.D. 700.” 1990: 39-60.

_____. “States without Cities: Demographic Trends in Early Java’” In **Indonesia.** 52,1991: 23-40.

Wolters, O.W. “Tmbralinga.” In **Bulletin of the School of Oriental and African Studies.** XXIII, pt. 2 (1960): 587-607.

_____. “Srivijayan Expansion in the Seventh Century.” In **Artibus Asiae.** 24, no. 3-4 (1961): 417-424.

_____. “Studying Srivijaya.” In **Journal Malaysian Branch of the Royal Asiatic Society.** 52, 2 (1979): 1-38.

_____. “A Few Miscellaneous Pi-chi Jottings on Early Indonesia.” In **Indonesia.** 36 (October

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

1983): 49-64.

_____. “Restudying Some Chinese Writings on Srivijaya.” In **Indonesia.** 2 (1989): 1-41.

Xianming, Feng. “Persian and Korean Ceramics Unearthed in China.” In **Orientations.** 17: 5. Hong Kong, 1976.

Yamamoto,Tatsuro.“Re-examination of Historical Texts concerning Srivijaya.” In **SPAFA Consulative Workshopon Archaeological and Environmental Studies in Srivijaya.** (1983): 171-180.

_____. “Transformation of the Chinese Image of South Seas Countries from the 12th to the 14th Centuries.” In **SPAFA Consulative Workshop on Archaeological and Environmental Studiesin Srivijaya.** (1985): 205-211.

หนังสือภาษาอังกฤษ

Abdullah, Firdaus Haji. **Radical Malay PoliticsIts Origins and Early Development.** Singapore: Pelanduk Publications, 1985.

Abraham, Meera. **Two Medieval Merchant Guilds of South India.** South Asia Institute. New Delhi Branch. Heidelberg University. New Delhi: Manohar Publications,1988.

Aiyangar, P.T.S. **History of theTamil to 600 A.D.** Madras,1929.

Aiyangar, S. Krishnaswami. **Evolution of Hindu Administrative Institutions in South India.** New Delhi, Madras: Asian Educational Services,1994.

_____. **Ancient India Collected Essays on the Literary and Political History of Southern India.** New Delhi, Chennai: Asian Educational Services, 2004.

Aiyappan, A. and P.R. Srinivasan. **Story of Buddhism with Special Reference to South India.** Chennai: The Department of Information of Information and Publicity Government of Madras,1960.

Al Faqruqi, Isma‘il R. and Lois Lamya’ Al Faruqi. **The Cultural Atlas of Islam.** New York: Macmillan Publishing Company, 1986.

Alam, A.K.M. Shamsul. **Sculptural Art of Bangladesh Pre-Muslim Period.** Mohammadpur: The Department of Archeology Museums, Government of Bangladesh,1985.

Allchin, B. and F.R. Allchin. **The Rise of Civilization in India and Pakistan.** Cambridge,1982; reprinted 1986.

Allchin, F.R. (ed.).**The Archeology of Early Historic South Asia: The Emergence of Cities and States.** Cambridge: Cambridge University Press,1995.

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

Andaya, Barbara Watson. **To Live as Brothers: Southeast Sumatra in the Seventeenth and Eighteenth Centuries.** Honolulu,1993.

_____. and, Leonard Y. Andaya. **History of Malaysia**. London: The Macmillan Press Ltd, 1983.

Andaya, Leonard Y. **The Kingdom of Johor 1641-1728.** Kuala Lumpur: Oxford University Press, 1975.

_____. **Leaves of the same tree; Trade and ethnicity in the Straits of Melaka.** Honolulu: University of Hawaii Press, 2008.

Anderson, R.C. **The Sailing Ship.** London: McBride, I926.

Anstey, Vera. **The Trade of the Indian Ocean.** London: Longmans Green, 1929.

Appadorai, A. **Economic Conditions in Southern India (A.D.1000-1500).**(2 Vols.). Madras,1936.

Aravamuthan, T.G. **South Indian Portraits in Stone and Metal**. New Delhi, Madras: Asian Educational Services,1988.

Archaeological Survey of India. Mahabalipuram Delhi, 2006.

The Archaeology of Peninsular Siam Collected Articles from The Journal of the Siam Society 1905-1983. Bangkok: The Siam Society, 1986

Arnold, T. **The Preaching of Islam**. London, 1913.

Arokiyaswami, M. **The Classical Age of the Tamils**. Madras, 1972.

Arunachalam, B. **Chola Navigation Package**. Mumbai: Maritime History Society, 2004.

Arunachalam, S. **The History of the Pearl Fishery of the Tamil Coast.** Annamalai, 1952.

Ashton, E. **Studies on the Levantine Trade in the Middle Ages.** London, 1978.

Auboyer, J. **Sri Ranganathaswami: A Temple of Vishnu in Srirangam.** Paris, 1969.

_____. **Daily Life in Ancient India, from 200 B.C. to 700 A.D.** London,2002.

Avari, Burjor. **India: The Ancient Past A History of the Indian sub-continentfrom c. 7000 B.C. To A.D.1200**. Oxon: Routledge, 2007.

Backus, Charles. **The Nan-chao Kingdom and T'ang China's Southwestern Frontier. Cambridge**: Cambridge University Press, 1981.

Badger, G.P. (ed.). **A History of the Imams and Seyyids of' Oman.** London: Hakluyt Society, Vol. 44, I871.

Balasubramanian, C. **A Study of the Literature of the Cera Country.** Madras,1980.

Baldaeus, Phillip. **A True and Exact Description of the Most Celebrated East-India Coasts of**

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

Malabar and Coromandel and also of the Isle of Ceylon. New Delhi, Madras: Asian Educational Services, 2000.

Ball, Warwick. **The Monuments of Afghanistan History, Archeology And Architecture.** New York, 2008.

Balusamy, N. **Studies in Manimekalai.** Chennai: International Institute of Tamil Studies, 2004.

Banerjea, J.N. **Puranic and Tantric Religion.** Calcutta, 1966.

The Book of Duarte Barbosa an Account of The Countries Bordering on The Indian Ocean and Their Inhabitants, Written by Duarte Barbosa and Completed about the Year 1518 A.D. Translated from the Portuguese text, first published in 1812 A.D. by The Royal Academy of Science at Lisbon, in Vol. II of its Collection of Documents regarding the History and Geography of the Nations beyond the seas, an dedited an dannotated Mansel Longworth Dames. In Two Volumes Vol.II Including The Coasts of Malabar, Eastern India, Further India, China and The Indian Archipelago.

Barfield, Thomas J. **The Perilous Frontier Nomadic Empires and China.** Oxford: Blackwell Publishers, 1992.

Barnes, Ruth, **Textiles in Indian Ocean Societies.** New York: Routledge Curzon, 2005.

Basham, A.L. (ed.). **A Cultural History of India.** Oxford, 1975.

_____. **Studies in Indian History and Culture.** Calcutta, 1964.

_____. **The Wonder that Was India.** London, 1954; New York: Howthorn Books, Inc, 1963.

Basu, Anurabha. **Sakti Worship in India and Iconography.** Kolkata: Samir Mondal,2009.

Beck, Elisabeth. **Pallava Rock Architecture and Sculpture.** Pondicherry: Sri Aurobindo Society, 2006.

Beckwith, Christopher I. **The Tibetan Empirein Central Asia: A History of the Struggle for Great Power among Tibetans. Turks, Arabs, and Chinese During the Early Middle Ages.** New Jersey: Princeton University Press, 1987.

Begley, Vimala. **The Ancient Port of Arikamedu, New Excavations and Researches (1982-1992).** Vol. 1.

_____. And Richard De Puma (eds.). **Rome and India: The Ancient Sea Trade.** Madison: The University of Wisconsin Press, I991.

Beilenstein, Hans. **Diplomacy and Trade in the Chinese World, 589-1276.** Leiden: Brill, 2005.

Bellwood, Peter. **Man's Conquest of the Pacific.** New York: Oxford University Press, 1979.

_____. **Prehistoryof the Indo-Malaysian Archipelago.** Orlando Florida: Academic Press,

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

1985.

_____. **The Austronesian.** 1995.

Bernard, Timothy P. **Contesting Malayness Malay Identity across Boundaries.** Singapore: Singapore University Press, 2006.

Bhattacharya, N.N. **History of the Tantric Religion.** New Delhi, 1982.

Biswas, S.S. **Terracotta Art of Bengal.** Delhi: Agam Kala Prakashan, 1981.

Black, Jeremy. **Visions of the World: A History of Maps.** London: Octopus Publishing Group, 2003.

Bock, Carl. **The Head-Hunter of Borneo.** Singapore: Graham Brash, 1988.

Bodde, Derk. **Festival in Classical China New Year and Other Annual Observances during the Han Dynasty 206 B.C.-A.D. 220.** New Jersey: Princeton University Press, 1975.

Borsa, Giorgio. **Trade and politics in the Indian Ocean: Historical and Contemporary Perspectives.** New Delhi: Manohar Publications, 1990.

Bose, Nirmal Kumar. **The Structure of Hindu Society Revised Edition.** New Delhi: Oriental Longman Limited, Reprint 1996.

Bose, Sugata and Ayesha Jalal. **Modern South Asia History, Culture, Political Economy.** Second Edition. Delhi: Oxford University Press,1997.

Bowen, R.L. **Arab Dhows of Eastern Arabia.** Mass.: Rehoboth, 1949.

Bowersick, C.W. **Roman Arabia.** Cambridge, 1983.

Bowrey, Thomas. **A Geographical Account of Countries Round The Bay of Bengal,1669 to 1679.** Cambridge: The Hakluyt Society.

Boxer, C.R. South China in the Sixteenth Century. Bangkok: Orchid Press, 2004.

Braudel, Fernand. **The Mediterranean and the Mediterranean World in the Age of Philip II.** 2 Vols. Translated by Sian Reynolds. New York, 1972.

Brinkgreve, Francine and Retno Sulistianingsih. (eds.). **Sumatra Crossroads of Cultures.** The Netherlands: KITLV Press, 2009

Brinkman, J.A. **Political History of Post-Kassite Mesopotamia,1158-722 A.C.** Rome, 1968.

Brooke, Charles. **Ten Years in Sarawak.** Singapore: Oxford University Press, 1990.

Brotton, Jerry. **The Renaissance Bazaar from the Silk Road to Michelangelo.** New York: Oxford University Press, 2002.

Brown, Colin. **A Short History of Indonesia The Unlikely Nation?.** Chiang Mai: Silkworm, 2003.

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

Brown, Roxanna M. **The Ceramics of South-East Asia:Their Dating and Identfication.** Kuala Lumpur: Oxford University Press, 1988; 2000.

Browne, E.G.A. **Literary History of Persia vols. 1-4.** Cambridge: Cambridge University Press, 1929.

Bruce, J. **Travels to Discover the Source of the Nile.** 3rd ed., vol. 2. Edinburgh, 1813.

Buhler, G (trans.). **Sacred Books of the East.** Oxford, 1879.

Bury, J.B. **History of the Later Roman Empire.** London, 1923.

Buter, A.J. **The Arab Conquest of Egypt.** Oxford, I902.

Cambridge Ancient History. Cambridge, I927-I984.

Cambridge Mediaeval History. Planned by J.B. Bury. Cambridge, 1911-1936.

Campbell, Gwyn. **The structure of slavery in Indian Ocean Africa and Asia.** London: Portland, 2004.

Cary, M. **The Geographical Background of Greek and Roman History.** Oxford, 1949.

Centre for Research and Trainingin History, Archaeology and Palaeo-environment. **Journal of Indian Ocean Archaeology.** New Delhi: Centre for Research and Training in History, Archaeology and Palaeo-environment, Indian Archaeological Society, 2004.

Chakrabarti, D.K. **The Archaeology of Ancient Indian Cities.** Delhi: Oxford University Press, 1998.

_____. **India, An Archaeology of Ancient History: Palaeolithic Beginnings to Early Historic Foundation.** NewDelhi: Oxford University Press, 1999.

_____. (ed.) Indus Civilization Sites in India: New Discoveries. Mumbai: Marg Publications, 2004.

_____. **The Archaeology of the Ocean Routes: The Ancient Routes from the Ganga Plain to the Ocean.** New Delhi: Menshiram Manoharlal Publishers Pvt. Ltd.,2005.

_____. **The Archaeology of the Deccan Routes: The Ancient Routes from theGanga Plain to the Deccan.** New Delhi: Munshiram Manoharlal Publishers Pvt. Ltd., 2005.

Chakravarti, R. (ed.).**Trade in Early India.** New Delhi: Oxford University Press, 2001.

Chakravarty, K.K. and G.L. Badam. (eds.). **River Valley Cultures of India.** Bhopal: Indira Gandhi Rashtriya Manav Sangrahalaya, 2005.

Chambers, Kevin. **A Traveler's Guide to Asian Culture.** Santa Fe: John Muir Publications, 1989. Champakalakshmi, R. **Trade, Ideology and Urbanization: South India 300 B.C. to**

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

A.D. 1300. Delhi: Oxford University Press, 1996; Oxford India Paperbacks. Delhi and Oxford: OUP India and Oxford University Press, 1999.

Chandra, Moti. **Trade and Trade Routes in Ancient India.** New Delhi, 1977.

Chandra, Satish. **History of MedievalIndia (800-1700).** Delhi,2007.

Charlesworth, M.P. **Fore and Aft and Their Story**. London,1927.

_____. **Trade Routes and Commerce of the Roman Empire.** Cambridge: Cambridge University Press, 1926.

Charras,M. (ed.), **Beyond the States: Socio-Spatial Structuration in Southeast Asia**. Paris (in press) ดูโดยเฉพาะบทความของ Manguin, P.Y. "The Amorphous Nature of Coastal Politics in Insular Southeast Asia: Ristricted Centres, Extended Peripheries."

Chatterji, S.K. (ed.) **The Cultural Heritage of India. (Vol. V).** Calcutta: Rama Krishna Misson Instt. Of Culture,1978.

Chatterton, E.K. **Fore and Aft Craft and their Story.** London, 1927.

Chattopadhyaya, Alaka. **Atisa and Tibet: Life and Works of Dpamkara Srijnana in Relation to the History and Religion of Tibet with Tibetan Sources.** (1967) Reprinted, Delhi 1981,1999.

_____. **The People and Culture of Bengal: A Study in Origins.** Vol. 1, Pt. 1-2. Kolkata, 2002.

Chaudhuri, K.N. **Trade and Civilisation in the Indian Ocean: An Economic History from the Rise of Islam to 1750.** Cambridge: Cambridge University Press, 1985;1993 (Reprinted).

_____. **Asia Before Europe: Economy and Civilisation of the Indian Ocean from the Rise of Islam to 1750**. New York: Cambridge University Press,1990.

_____. **Trade and Civilisation in the Indian Ocean: An Economic History from the Rise of Islam to 1750.** Reprinted. Great Britain: Cambridge University Press, 1993.

Chi, Li. **The Beginnings of Chinese Civilization Three Lectures Illustrated With Findsat Anyang.** Seattle: University of Washington Press, 1968.

Chien-han-shu. **In China and the Roman Orient.** Translated by F. Hirth. Leipzig, 1885.

Chinese Gods and Myths. Singapore: Star Standard Industries (Pte) Ltd, 1998.

Chittick, H.N. Kisimani Mafia; **Excavations at an Islamic Settlement on the East African Coast.** Dares Salaam: Government Printer, 1961.

_____. **Kilwa: An Islamic Trading City on the East African Coast.** Memoir No. 5 of the British

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

Institute in Eastern Africa. Nairobi: British Institute in Eastern Africa,1974.

_____. **Manda: Excavations at an Island Port on the Kenya Coast.** Memoir No. 9 of the British Institute in Eastern Africa. Nairobi: British Institutein Eastern Africa, 1984.

_____. And Rotberg, R. (eds.). **East Africa and the Orient.** New York and London,1975.

_____. And Rotberg, R. (eds.).**The History of Civilization in North Madagascar.** Rotterdam, 1986.

Chitty, Simon Casie. **The Castes, Customs, Manners and Literature of The Tamils.** New Delhi, Chennai: Asian Educational Services, 2004.

Chopra, Maharaj K. **India and the Indian Ocean: New Horizons.** New Delhi: Sterling Publisher, 1982.

Chopra, P.N. **History of South India: Ancient Period Vol. I.** New Delhi: S. Chand,1979.

_____. ;T.K. Ravindra and N. Subramanian. **History of South Indian (Vol. I-Ancient Period).** New Delhi, 1977.

Chou, Cynthia. **Southeast Asia through an Inverted Telescope.** 2005.

Choudhury, R.D. **Archaeology of the Brahmaputra Valley of Assam (Pre-Ahom Period).** Delhi: Agam Kala Prakashan,1985.

Christies. **The Vung Tau Cargo.** April 7-8. Amsterdam: Sale Catalogue, 1992.

Chutintaranond, Sunait and Chris Baker.(eds.). **Recalling Local Pasts: Autonomous History in Southeast Asia.** Chiang Mai: Silkworm Books, 2002.

Clark, C. and M. Horton. **Zanzibar Archaeological Survey 1984/1985.** Zanzibar, 1985.

Clements, Jonathan. **Coxinga and the Fall of the Ming Dynasty.** Phoenix Mill: Sutton Publishing Limited, 2005.

Clowes, G.S.L. **Sailing Ships.** London,1932.

_____. **The Story of Sail.** London, 1936.

Cœdès, George. **The Indianized states of Southeast Asia.** Honolulu: East-West Center Press, 1968.

_____. And Damais Louis-Charles. **Sriwijaya: History , Religion& Language of an early Malaya Polity.** Dr. Pierre-Yves Manguin and Tan Sri Dato' Dr. Mubin Sheppard (eds.). Kuala Lumpur: Academe Art & Printing Services Sdn. Bhd.,1992 (Monograph of the Malaysian Branch Royal Asiatic Society, no. 20).

Collis, Maurice. **Marco Polo.** London: Lotimer Trend & Co. Ltd Plymouth.

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

Colomb, P.H. **Slave-Catching in the Indie Ocean.** London, 1873.

Cotton, Arthur General Sir. **His Life and WorkBy His Daughter Lady Hope With Some Famine Prevention Studies by William Digbay C.I.E Portraits Maps and Illustrations.** London: Hodder and Stoughton 27 Paternoster Row MCM.

Cowell, E.B. and R.A.Neil. (eds.). **Divyavadana.** Cambridge, 1886.

Crawford, John. **A Descriptive Dictionary of the Indian Islands & Adjacent Countries.** Kuala Lumpur: Oxford University Press, 1971.

Crone, P. **Meccan Trade and the Rise of Islam.** Princeton, 1987.

Curtin, Philip D. **Cross-cultural trade in world history**. Cambridge: Cambridge University Press, 1985.

Dames, Mansel Longworth. (trans. and ed.). **The Book of Duarte Barbosa.** London, 1918; New Delhi, Madras: Asian Educational Services, 2002.

Das Gupta, Ashin. **MerchantsofmaritimeIndia, 1500-1800.** Aldershot, Hampshire, Great Britain: Variorum; Brookfield, Vt., U.S.A.: Ashgate Publishing,1994.

_____. **The world of the Indian Ocean merchant, 1500-1800: collected essays of Ashin Das Gupta**. Compiled by Uma Das Gupta; with an introduction by Sanjay Subrahmanyam. New Delhi; New York: Oxford University Press, c 2001.

Das, R.K. **Temples of Tamilnadu.** Mumbai: Bharatiya Vidya Bhavan. 2001.

Davids, Rhys C.A.F. (ed.).**Visuddhimagga.** London, 1920.

Davids, Rhys T.W. and J.E. Carpener. (eds. & trans.). **DighaNikaya.**

Davidson, Basil. **The African Past.** Longman,1964.

Davies, Philip. **The Penguin Guide to the Monuments of India Volume Two Islamic, Rajput, European.** London: Penguin Books, 1989.

De Goeje, M.J. (ed.). **Bibliotheca Geographorum.** Leiden, 1879.

De Z, D.M. and Wickremmasinghe.(et.al.eds.). **Epigraphia Zeylanica Vol. I.** Colombo,1904.

Deo,Jitamitra Prasad Singh. **Some Tantric Esotericism of Orissa**. Kolkata: R.N. Bhattacharya, 2003.

Diskul, Subhadradis, M.C. **The Art of Srivijaya**. Singapore: Oxford University Press, 1980.

Doe, B. **Southern Arabia.** London, 1971.

Dorai, Rangaswamy. **The Surnames of the Cankam Age Literaly and Tribal**. Madras,1968.

Doughery, R.P. **The Seal and of Ancient Arabia.** New Haven,1932.

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

Dreyer, Edward L. **Zheng He: China and the oceans in the early Ming dynasty, 1405-1433.** New York: Pearson Longman, 2007.

Dutt, Sukumar. **Buddhist Monks and Monasteries of India: Their History and Their Contribution to Indian Culture.** (1962) Reprinted Delhi: Motilal Banarsidass, 1988.

Dutta, N.K. **Origin and Growth of Caste in India.** Calcutta,1986.

Eberhard, Wolfram. **A History of China.** Bristol: Western Printing Services, 1977.

Economic Survey of Ancient Rome. Baltimore,1933-1940. Vol. 2, No. 235.

Edwin, O. Reischauer and Fairbank, John K. **East Asia: The Great Tradition.** Ninth Printing. Japan, 1972.

Elliot, W. **Coins of Southern India.** London, 1885.

Embree, A. (ed.) **Sources of Indian Tradition.** London,1992.

The Encyclopedia of Tamil Literature. Vol. 1. Madras, 1990.

Evans, Grant. **Asia's Cultural Mosaic An Anthropological Introduction.** Singapore: Simon & Schuster (Asia) Pte Ltd.,1993.

Fairbank, JohnKing. **The Chinese World Order Tradition China's Foreign Relations.** Massachusetts: Harvard University Press, 1968.

_____. And Goldman, Merle. **China: A New History Enlarge Edition.** Massachusetts: The Belknap Press of Harvard University Press, 2001.

Faruqi, Isma'il R. al and Faruqi, Lois Lamya'al. **The Cultural Atlas of Islam.** New York: Macmillan Publishing Company,1986.

Fausboll, V. (ed.). **Sutta Nipata.** London: Pali Text Society, 1885-94.

Fick, R. **The Social Organization in North-West India in Buddha's Time.** Calcutta, 1920; Delhi, 1972.

Fischer, S.R. **A History of Writing.** London,2005.

Fisher, W.B. **The Cambridge History of Iran VolumeI the Land of Iran.** Cambridge: The Cambridge University Press, 1997.

Flecker, M. **The Archaelogical Excavation of the 10th Century Intan Shipwreck.** Bar International Series 1047. Oxford: Archaeo-press, 2002.

_____. **The Binh Thuan Wreck: Containing the Complete Archaelogical Report.** Melbourne: Christie Australia, 2004.

Foster, Jacques Garnet. J.R. (Translated). **A History of Chinese Civilization.** New York:

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

Cambridge University Press, 1990.

Francis, P. **A Guide to the Beads from Arikamedu in the Pondicherry Museum.** Pondicherry, 1987.

_____. **Bead Emporium.** Pondicherry, 1987.

Frank, Andre Gunder. **Re-Oriental Global Economy in the Asian Age.**

Geertz, Clifford. **Negara the Theater State in Nineteenth Century Bali.** New Jersey: Princeton University Press, 1980.

_____. **The Religion of Java.** Phoenix: The University of Chicago Press, 1976.

Gernet, Jaques. **Daily Life in China on the Eve of the Mongol Invasion, 1250-1276.** H.M. Wrihgt (trans.).Stanford University Press, 1962.

Gershevitch, Ilya. **The Cambridge History of Iran Volume 2 The Median and Achaemenian Periods.** Cambridge: The Cambridge University Press, 1995.

Gittinger, Matticbelle. **Indonesian Textiles, Irene Emery Roundtable on Museum Textiles.** Preceedings, Washington, D.C.: Textile Museum, 1979.

_____. **To Speak With Cloth: Studies in Indonesian Textiles.** Los Angeles: UCLA Museum of Cultural History, 1989.

Gluck.N. **Annual Report of the Smithsonian Institution.** 1941.

_____. **Bulletin of the American School of Oriental Research.** No. 71, 72. (October and December 1938); No. 76 (October 1939); No. 80 (October 1940).

Gopalan, B. **History of the Pallavas of Kanchi.** Madras, 1928.

Gopalakrishnan, S. **Early Pandyanl conometry.** Delhi: Sharada Publishing House, 2005.

Grant, Michael. **Constantine the Great: the Manandhis Times.** NewYork, 2000.

Gribble, J.D.B. **History of the Deccan.** New Delhi: Rupa & Co, 2002

Grousset, Ren. **The Empire of the Steppes: A History of Central Asia.** New Jersey: Rutgers University Press, 1991.

Guillon, Emmanuel. **Cham Art.** Bangkok: River Books Ltd., 2001.

Gungwu, Wang. **The Nanhai Trade: Early Chinese Trade in the South China Sea.** Singapore: Eastern University Press, 2003.

_____. **The Structure of Power in the North China during the Five Dynasties.** Kuala Lumpur: University of Malaya Press, 1967.

Gupta, Sunil. **Early Sculptural Art in the Indian Coast lands.** 1961.

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

Guy, John. **Oriental Trade Ceramics in South-East Asia: Ninth to Sixteenth Centuries.** Oxford in Asia, Studies in Ceramics. Singapore: Oxford University Press, 1990.

Hall, D.G.E. **A History of South-East Asia.** London: Macmillan Press, 1955.

Hall, Kenneth R. **Maritime Trade and State Development in Early Southeast Asia.** Honolulu: University of Hawaii Press,1985.

_____. (ed). **Secondary cities and urbannet working in the Indian Ocean Realm, c. 1400-1800.** Lanham: Lexington Books, 2008.

_____. **Trade and Statecraft in the Age of Colas.** New Delhi: Abhinav Publications, 1980.

Hall, Richard Seymour. **Empires of the Monsoon: a History of the Indian Ocean and Its Invaders.** London: Harper Collins, 1996.

Hansman,J. **Juffar: An Arabian Port.** London,1985.

Harle, J.C. **The Art and Architecture of the Indian Subcontinent.** New Haven, Yale University Press, 1994.

Harley, J.B. and D. Woodward (eds.). **The History of Cartography, Vol. 2, book. I: Cartography in the Traditions of Islamic and South Asian Societies.** Chicago and London,1992.

Hartwell, Robert. **Tribute Missions to China, 960-1126.** Philadelphia, 1983.

Hasan,Hãdi. **A History of Persian Navigation.** London,1928.

Headrick, Daniel R. **The Tools of Empire Technology and European Imperialism in the Nineteenth Century.** Oxford: Oxford University Press, 1981.

Heekeren,H.R. Van. **The Bronze-ironage of Indonesia.** The Hague: Nijhoff, 1958.

Herzfeld, E. **Zoroaster and His World.** Princeton, 1947.

Hildinger, Erik. **Warriors of the Steppe A Military History of Central Asia, 500 B.C. to 1700 A.D.** Cambridge: Da Capo Press, 2001.

Hitti, P.K. **History of the Arabs.** 2nd ed. London,1940.

Holmgren, Robert J. and Spertus, Anita. **Early Indonesian Textiles from Three Island Cultures.** New York: The Metropolitant Museum of Art, 1989.

Hooker, Virginia Matheson. **A Short History of Malaysia: Linking East and West.** Chiang Mai, Thailand: Silkworm Books, 2003.

Hopkirk, Peter. **Foreign Devils on the Silk Road the Search for the Lost Cities and Treasures of Chinese Central Asia.**The University of Massachusetts Press,1984.

_____. **Trespassers on the Roof of the World the Race of Lhasa.** John Murray (Publishers),

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

2006.

Hornell,J. **The Sacred Chank of India.** Madras,1914.

_____. **The Origin and Ethnological Significance of Indian Boat Designs. Memoirs of the Asiatic Society of Bengal.** Calcutta,1923.

_____. **Water Transport: Origins and Early Evolution.** Cambridge, 1946; Devon, 1970.

Horridge, G.A. **The Konjo Boat Builders and the Bugis Prahus of South Sulawesi.** London, 1979.

Hourani, George Fadlo. **Arab Navigation in the Indian Ocean in the Ninth and Tenth Centuries.** Ph.D. Dissertation, Princeton University, 1938-1939.

_____. **Arab Seafaring in the Indian Ocean in Ancient and Early Medival Times.** Princeton, New Jersey: Princeton University Press, 1951, 1959;(Khyats Oriental Reprints 4) 1963.

_____. **Arab seafaring in the Indian Ocean in Ancient and Early Medieval Times.** Beirut, Khayats, 1963.

Hoyt, Sarnia Hayes. **Old Malacca.** Kuala Lumpur: Oxford University Press, 1993.

Huntington, SusanL. **Ancient India Buddhist, Hindu, Jain.** Tokyo: John Weatherhill, 1985.

Husian, Syed Anwar. **Superpowers and security in the Indian Ocean: A South Asian Perspective.** Dhaka: Academic Publisher, 1991.

Hussin, Nordin. **Trade and Society in the Straits of Melaka Dutch Melaka and English Penang, 1780-1830.** Singapore: National University of Singapore Press,2007.

Hutterer, Karl L. (ed.). **Economic Exchange and Social Interaction in Southeast Asia: Perspectives from Prehistory, History, and Ethnography.** Ann Arbor: University of Michigan, Center for South and Southeast Asian Studies. Michigan Papers on South and Southeast Asia no. 13, 1977.

Ivanoff, Jacques. **Moken.** 1997.

_____. **The Moken Boat: Symbolic technology.** Bangkok: White Lotus Press, 1999.

Iyengar,P.T. Srinivasa. **History of The Tamils: from the Earliest Times to 600 A.D.** Madras,1929;. New Delhi: Asian Educational Service, 2001.

Jackson, Ashley. **War and empire in Mauritius and the Indian Ocean.** Hampshire; New York: Palgrave in association with King's College, London, 2001.

Jain, J.C. **Life in Ancient India as Depicted in Jain Canon and Commentaries.** Delhi,1984.

Jha, D.N. **Early India: A Concise History.** New Delhi: Manahor, 2004.

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

Jha, Satyendra Kumar. **Beginning of Urbanization in Early Historic India: A Study of the Gangetic Plains.** Patna,1998.

Johnston, Paul. **The Seacraft of Prehistory**. Cambridge: Harvard University Press,1980.

Johnstone, J. **An Introduction to Oceanography with Special Reference to Geography and Geophysics.** London, 1923.

Joshi, N.P. **Life in Ancient Uttarapatha: Material Civilization of Northern India from C. 200 B.C. to C.300 A.D. as Revealed by the Sculptures,Terracottas and Coins.** Varanasi, 1967.

Jouveau-Dubreuil, G. **Palava Antiquities Vol. I.** London: Probsthain and Co., 1916.

_____. **The Palavas**. New Delhi, Pondicherry, 1917.

_____. **Palava Antiquities Vol. II.** Pondicherry, 1918.

_____. **Ancient History of the Deccan.** New Delhi, Pondicherry: Asian Educational Services, Reprint 1991.

_____. **Palava Antiquities Vol. I.** New Delhi, Mudras: Asian Educational Services, 1994.

Jyotsna, M. **Distinctive Beads in Ancient India.** Oxford: Archaeopress, 2000.

Kamioka, K. and Hikiochi Yajima. **The Inter-regional Trade in the Western Part of the Indian Ocean. The Second Report on the Dhow Trade.** Tokyo, 1979.

Kangle, R.P. (ed. & trans.). **Kautilya Arthasastra.** Bombay, 1960-5.

Karashima, Noburu. **South India History and Society: Studies from Inscriptions A.D. 850-1800.** New Delhi: Oxford University Press, 1984.

_____. **Towards a New Formation: South Indian Society under Vijayanagar Rule**. New Delhi, 1992.

_____. **History and Society in South India: The Cholas to Vijayanagara**. New Delhi, 2001.

_____. (ed.). **Ancient and Medieval Commercial Activities in the Indian Ocean: Testimony of Inscriptions and Ceramic-sherds.** Chennai: Taisho University, 2002.

Kasinathan, Natana. **Collected Papers.** Tamil Nadu: State Department of Archaeology,1994.

_____. **Metropolis of Medieval Cholas**. Chennai: State Department of Archaeology, 1998.

_____. **Tamils Heritage.** First Edition. Chennai, April, 2006.

Kathiri Thamby-Wells,J. and Villiers,J.(eds.). **The Southeast Asian Portand Polity: Rise and Demise.** Singapore: Singapore University Press, 1990.

Ke, L.J. **In Search of the Real China**. Singapore: Paper Publications Pte Ltd, 2002.

Kennedy, Hugh. **The Great Arab Conquest: How the Spread of Islam Changed the World We**

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

Live In. 2007.

Kenoyer, J.M. **Ancient Cities of the Indus Valley Civilization.** Oxford: Oxford University Press, 1998.

_____. **The Ancient Cities of the Indus Civilization.** Karachi, 1998.

Khan, Enayetullah. **Bangladesh: Splendours of the Past.** Bangladesh, 2001.

Khan, F.A. **The Indus Valley and EarlyIran.** Karachi, 1964.

_____. **Banbhore.** 3rd ed., Revised. Karachi, 1969.

Khokar, AshisandSaraswati, S. **Sivas-Parvati.** New Delhi: Rupa& Co.

_____. **Vishnu-Lukshmi.** New Delhi: Rupa& Co.

King, D.A. **Islamic Mathematical Astronomy.** London, 1986.

Kingscote, Howard and Sastri, Pandit Natesa. **Tales of the Sun or Folklore of Southern India.** New Delhi, Chennai: Asian Educational Services, 2007.

Kingston, William Henry Giles. **Mark Seaworth: a tale of the Indian Ocean.** London: Griffith Farran Browne, [ca 1890?].

Knightley, David N. **The Origins of Chinese Civilization.** Berkley and Los Angeles: University of California Press, 1983.

Kobata, A. and Matsuda, M. **Ryukyuan Relations with Korea and South Sea Countries.** Kyoto, 1969.

Kochhar, R. **The Vedic People: Their History and Geography.** Hyderabad: Orient Longman, 2000.

Kohl, David G. **Chinese Architecture in the Straits Settlements and Western Malaya: Temples, Kongsis and Houses.** Kuala Lumpur: Heinenaan Asia. 1984.

Kokan, M.Y. **Arabia and Persian in Carnatic.** Madras, 1947.

Komroff, M. **Contemporaries of Marco Polo.** London, 1928.

Kosambi, D.D. AnIntroductiontotheStudyofIndianHistory.Bombay:PopularPrakashan,1956.

Krishna, Nanditha. **Balaji-Venkateshwara Lord of Tirumala-Tirupati An Introduction.** Mumbai: Vakils, FefferandSimonsLtd.,2000.

Krishnan, **A. Tamil Culture (Religion, Cultural and Literature**). Delhi: Bharatiya Kala Prakashan, 2002.

Krishnan, K.G. **Studies in South Indian History and Epigraphy.** (1981).

Krishnamurthy, R. **Sangam Age Tamil Coins.** Chennai, 1997.

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

Krishnaswamy, Subashree. **Traditional and Vernacular Architecture.** Chennai: Madras Craft Foundation, 2003.

Kulke, Hermann and D. Rothermund. **A history of India.** London: Routhledge & Kegan Paul, 1990.

_____. ;K. Kesavapany and Vijay Sakhuja. (eds.). **Nagapattinam to Suvarnadwipa.** Singapore: ISEAS, 2009.

Kunitzsch, P. **The Arabs and the Stars.** Northampton, 1989.

Lahiri, A.N. **The Archaeology of Indian Trade Routes up to c. 200 B.C.** New Delhi, 1992.

Lam, P;J. Carswell; T. Russell; M.M. Abu Bakr; Kand J. Kwan and A. Martin. **Ceramic Legacy of Asia's Maritime Trade.** K.L.: Southeast Asian Ceramic Society, 1985.

Langewis, Laurens and Frits A. Wagner. **Decorative Art in Indonesian Textiles.** Amsterdam: Vander Peet,1964.

Langlois, JohnD., Jr. (ed.). **China under Mongol Rule.** New Jersey: Princeton University Press, 1981.

Latha, V. **Cave Temples of the Pandya Country Art and Ritual.** Delhi: Sharada Publishing House, 2005.

Law, B.C. **A Study of the Mahavastu.** Delhi, 1978.

LeStrange, G. **The Lands of the Eastern Caliphate.** Cambridge,1905.

Levathes, Louise E. **When China Ruled the Seas: The Treasure Fleet of The Dragon Throne, 1404-1433.** Oxford: Oxford University Press, 1994; USA.: Oxford University Press Paperbook, 1996, 1997

Levi, Sylvain; Pryzluski, Jean and Bloch, Jules. **Pre-Aryan and Pre-Dravidian in India.** New Delhi, Madras: Asian Educational Services, 2001.

Lewis, David. **We, the Navigators the Ancient art of Land finding in the Pacific.** Honolulu: University of Hawaii Press, 1975.

Lewis, Naphtali. **Greeks in Ptolemic Egypt.** Oxford, 1986.

Liu, Xinru. **Ancient India and Ancient China: Trade and Religious Exchange A.D. 1-600.** Oxford: Oxford University Press, 1994; New Delhi, 1988.

_____. **Silk and Religion: An Exploration of Material Life and the Thought of People.** Delhi: Oxford University Press, 1996.

Loud, John A. **The Rituals of Chidambaram.** Chennai: Institute of Asian Studies, 2004.

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

Ludden, David. **Peasant History in South India.** Princeton,1985.

_____. **India and South Asia: A Short History.** Oxford, 2002.

Mackenzie, Donald A. **Myths & Legends of India.** Singapore: Graham Brash, 1989.

Mackerras, Colin. **Eastern Asia an Introductory History.** Kuala Lumpur: Vinlin Press Sdn, 1992.

Mahadevan, K. (ed.). **The Glory of Indian Heritage.** Delhi: B.R. Publishing Corporation, 1998.

Mahalingam, T.V. **Administration and Social Life Under Vijayanagara.** Madras, 1940.

_____. **Economic Life in the Vijayanagar Empire.** Madras, 1951.

_____. **South Indian Polity.** Madras,1955.

_____. **Early South Indian Palaeography.** Madras,1967.

_____. **Kanchipuram in Early South Indian History.** London, Asia Publishing House, 1969.

_____. **Kanchipuram in South Indian History.** Bombay: Asia Publishing House, 1969.

Maity, S.K. **Economic Life of North India in the Gupta Period.** Calcutta,1957.

Majumdar, R.C. **Ancient Indian Colonies in the Far East.** Lahore,1927.

_____. **Ancient Indian Colonies in the Far East.** Lahore: Modern Publishing Syndicate, 1937; Vol. 2 Suvarnadvipa. Dacca: Dacca University,1937.

_____. **History of Ancient Bengal.** Calcutta, 1971.

_____. **Ancient India.** Motilal Banarsidass. Delhi: Motilal Banarsidass,1977.

_____. (ed.) **The Classical Accounts of Indie.** Calcutta,1960.

Man,John. **Kublai Khan from Xanadu to Superpower.** Kent: Bantam Press, 2006.

_____. **The Great Wall.** London: Transworld Publishers, 2009.

Mandeville, John Sir. **Voyages and Travels.** J. Ashton(ed.). London: Pickering & Chatto,1887.

Marsden, William.**The History of Sumatra. (**First published 1811) Singapore, 1986.

Marshall, J. and A. Foucher. **The Monuments of Sanchi, vol. 2.** Calcutta,1947.

Mathew, Kuzhippalli Skaria. **Mariners, Merchants, and Oceans: Studies in Maritime History.** New Delhi: Manohar, 1995.

McKay, Alex. **Tibet and her Neighbours A History.** London: University of Oxford, 2003.

McKinnon, E.E. **Kota Cina: Its Context and Meaning in the Trade of Southern Asia in the Twelfth to Fourteenth Centuries.** Ph.D. Dissertation, Cornell University, 1984.

McNeill, W.H. **The Pursuit of Power: Technology, Armed Force and Society since A.D. 1000.** Oxford: Basil Blackwell,1983.

McPherson, Kenneth. **The Indian Ocean: a History of People and the Sea.** Delhi: Oxford

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

University Press,1993.

_____. **The Indian Ocean: World and Region.** Perth Australia: Promaco Convention Pty., 1995.

_____. **Maritime India.** New Delhi; Oxford: Oxford University Press, 2004.

Meena, V. **Temples of South India a Pilgrim's Guide.** HariKumari Arts Kanniyakumari.

Meilink-Roelofsz, M.A.P. **AsianTrade and European Influence in the Indonesian Archipelago between 1500 and about 1630.** The Hague: Martinus Nijhoff, 1962.

Menzies, Gavin. **1421 The Year China Discovered the World.** London: Bantam Books,2002; 2003.

Meyyappan, S. **Temples ofTamil Nadu Stones of Eloquence.** Chennai: Manivasagar Offset Printers, 2008.

Michell, George.**The Penguin Guide to the Monuments of India Volume One: Bhuddist, Jain, Hindu.** London: Penguin Books,1989.

Miksic, John N.(ed.). **Southeast Asian Ceramics: New Light on Old Pottery.** Singapore: Southeast Asian Ceramics Society, 2009.

Miles, S.B. **The Countries and Tribes ofthe Persian Gulf.** With a new introduction by J.B. Kelly.London,1966.

Miller, Forrest R. **Structure of an Arabian Sea summer monsoon system.** International Indian Ocean Expedition Meteorological monographs no. 1, 1968.

Miller, J.I. **The Spice Trade of the Roman Empire.** Oxford, 1969.

Milner, A.C. **Kerajaan: Malay Poliitical Culture on the Eve of Colonial Rule.** Tucson: Association for Asian Studies and University of Arizona Press,1982.

Minakshi, C. **Administration and Social Life under the Pallavas.** (n.d.)

Mitra, Debala. **Buddhist Monuments.** Calcutta,1971.

_____. **Bhubaneswar.** New Delhi:The Director General Archeological Survey of India, 1996.

Mohapatra, Ramohan. **A Study in the Economic Life and Progress of Ancient and Medieval Orissa.** Kolkata, 2002.

Montgomer, J. **Arabia and the Bible.** Philadelphia, 1934.

Mookerjee, Ajit and Madhu Khanna. **The Tantric Way Art Science Ritual.** Little, England: Brown and Company, 1977.

Mookerji, R. **A History of Indian Shipping and Maritime Activity.** London, 1912.

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

Morris, Henry. **Descriptive and Historical, Account Of The God a very District In the Presidency of Madras.** London: Trûbner & Co., Ludgate Hill, 1878.

Morris, Richard. **Dathavamsa.** Colombo,1883.

Mukherji, R.K. **A History of Indian Shipping.** 1912.

Mukerjee, Rila. **A History of Indian Civilization.** Vol. 1.Bombay, 1958.

_____. **Merchants and Companies in Bengal Kasimbazar and Jugdia in the Eighteenth Century.** New Delhi: Pragati Publications, 2006.

Mukund, Kanakalatha. **The Trading World of the Tamil Merchant: Evolution of Merchant Capitalism in the Coromandel.** Chennai, Orient Longman,1999.

Munro-Hay, S.C. The Coinage of Aksum. New Delhi, 1984.

_____. **Excavations at Aksum: an Account of Research at the Ancient Ethiopian Capital Directed in 1972-74 by the Late Dr. Neville Chittick.** London, 1989.

Nagaswamy, R. **South Indian Studies.** Madras, 1978.

_____. **Gangaikondacholapuram.** Chennai: Department of Archaeology, 1979.

_____. **Roman Karur: A Peepin to Tamils' past.** Madras: Brahad Prakashan, 1995.

_____. **Mahabalipuram (Mamallapuram).** Oxford University Press, 2008.

Nainar, S.M.H. **Arab Geographers, Knowledge of Southern India.** Madras, 1942.

National Geograpic Concise History of the World: An Illustrated Time Line. Neil Kagan. (ed.). Washington D.C., 2005.

Needham, J. **Clerks and Craftsmen in China and the West.** Cambridge, 1970.

Nicholson, E. **Men and Measures.** London, 1912.

Nicolle, David. **Historical Atlas of the Islamic World.** London: Mercury Books, 2003.

Nigam, M.L. **Art of Arndhra.** Delhi: Sundeep Prakashan,1980.

NilakantaSastri, K.A. **The Pandyan Kingdom: From the Earliest Times to the Sixteenth Century.** First Published 1929. Madras,1972.

_____. **Foreign Notices of South India from Megasthenes to Ma Huan.** Madras: Madras University Press, 1939, 1972.

_____. **The History of Srivijaya.** Madras: Madras University Press, 1949.

_____. **The Colas.** Madras: Madras University Press, 1955; Reprint. 1975, 1984.

_____. **A History of South India From the Earliest Times to Vijayanagar.** Madras,1976.

_____. **A History of South India.** Madras,1988.

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

_____. **A History of South India From Prehistoric times to the Fall of Vijaynagar.** New Delhi, 2002.

O'Connor, S.J. **Hindu Gods of Peninsular Siam.** Ascona, Artibus Asiae,1972.[Supplementum 28].

Oldenberg, H. (ed.) **Dipavamsa.** London, 1879.

Oppenheimer, Stephen. **Eden in the East: The Drowned Continent of Southeast Asia.** Great Britain: A Phoenix Paperback, 2000.

Pandeya, B.K. **Temple Economy under the Cholas.** New Delhi,1984.

Panikkar, K.M. **India and the Indian Ocean:An Essay on the Influence of Sea Power on Indian History.** London: George Allen & Unwin,1945.

ParameswaramNair, P.K. **History of Malayalam Literature.** 1977.

Parathasarathy, R. **The Tale of an Anklet.** New York,1993.

Parkinson,C.N. **Trade in the Eastern Seas,1793-1813.** Cambridge, 1937.

Patnaik, Ashutosh Prasad. **The Early Voyagers of the East the Rise in Maritime Trade of the Kalingas in ancient India Vol. I.**

_____. **The Early Voyagers of the East the Rise in Maritime Trade of the Kalingas in ancient India Vol. II.**

Pearson, M.N. **Merchants and Rulers in Gujarat: The Response to the Portuguese in the Sixteenth Century.** Berkeley, 1976.

_____. **Spices in the Indian Ocean world.** Brookfield, Vt.: Variorum, 1996.

_____. **The Indian Ocean.** New York: Routledge, 2003.

_____.**The world of the Indian Ocean, 1500-1800: Studies in Economic, Social and Cultural History.** Aldershot [England]; Burlington, VT: Ashgate/Variorum, 2005.

Peifen, Chen. **Ancient Chinese Bronzes in the Shanghai Museum.** London: Philip Wilson Publishers Limited, 1995.

Phuong, Tran Ky. **Cultural Resource and Heritage Issues of Historic Champa States in Vietnam: Champoa Origins, Reformed Nomenclatures, and Preservation of Sites.** Asia Research Institute Working Paper Series No. 75. Singapore: Asia Research Institute, National University of Singapore, 2006.

_____. And Rie Nakamura. **The My So'n and Pô Nagar Nha Trang Sanctuaries: On the Cosmological Dualist Cult of the Champa Kingdom in Central Vietnam as Seen from Art and Anthropology.** Asia Research Institute Working Paper Series No. 100.

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

Singapore: Asia Research Institute, National University of Singapore, 2008.

Pillai, M.S. **Purnalingam**.TamilLiterature. New Delhi, Madras: Asian Educational Services,1994.

Pillai, S. Vaiyapuri. **History of Tamil Language and Literature.** Madras,1956.

Pillai, Tambi and Sesha Aiyer. **The Bharata Landor "DravidianIndia". The Solar& the Lunar races of India-Who are their modern representatives? Ode to Cheraman* Perum Chotru Udiyan Cheralathan* The relation of the Pandavas to the Tamilian Kings* on the words Chera & Kerala.** HC., 80 p (Reprint 1907 edn.) 1986, 2001.

Pillay, K.K. **South India and Sri Lanka.** Madras: University of Madras, 1975.

Poompuhar HandBook. Tamilnadu: Department of Tourism, Government of Tamilnadu, 1997.

Poster, Amy G. **From Indian Earth 4,000 Years of Terracotta Art.** New York: The Brooklyn Museum. 1986.

Potts, D.T. **The Arabian Gulf in Antiquity, vol. 2: from Alexander the Great to the Coming of Islam.** Oxford, 1990.

Prabhakar, Srinivas J. **Mahabalipuram a Journey Through a Magical Land.** Chennai: Thanga Thaamarai Publications.

Prakash, Om. **Cultural History of India.** Delhi: New Age International (P) Ltd.,2006.

Prasad,P.C. **Foreign Trade and Commerce in Ancient India.** New Delhi, 1977.

Procopius. **Persian Wars.** H.B. Dewing.(trans.).London: Loeb Classical Library, 1914.

Ptak, Roderich and Rothermund, Dietmar. **Emporia, Commodities and Entrepreneurs in Asian Maritime Trade, c.1400-1750.** Stuttgart: Franz Steiner, 1991.

Quigley, Declan and Srivastava, Vinay. **Hidden Tribes of India.** Hong Kong, 2002.

Rai, Rajesh and Reeves, Peter. **The South Asian Diaspora: Transnational Networks and Changing Identities.** N.Y.: Routledge, 2009.

Raja Rajeswari, P.B. **Land Classification and Cultural Practices of Tamil Nadu.**

Rajamanickam, G. Voctor and V.S. Arulraj (eds.). **MaritimeHistoryofSouth India.** Tamil University, Thanjavur,1994.

Rajani, Chand Chirayu, M.C. **Towards a History of Laem Thong and Sri Vijaya.** Asian Studies Monographs, no. 034 Bangkok 1987.

Ramachandran, K.S. **Archaeology of South India.** Delhi, 1980.

Raman,K.V. **Excavations at Uraiyur.** (M.U. Archaeology Series no. 8),1988.

Rangrajan,L.N. **Kautilya: The Arthasastra.** New Delhi,1992.

Rao, Hayavadana C. **Indian Caste System A Study.** New Delhi, Chennai: Asian Educational

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

Service, 2003.

Rao, S.R. (ed.). **Marine Archaeology of Indian Ocean Countries.** Goa,1988.

_____. **The Lost City of Dvaraka.** Delhi: Rajkamal Electric Press, 1999.

Rashidi, Runoko.(ed.). **African Presence in Early Asia.** New Jersey, U.S.A.: Transaction Publishers, 2006.

Ratnagar, S. **Encounters: The Westerly Trade of the Harappa Civilization.** London,1981.

Ray, Himanshu Prabha. **Monastery and Guild: Commerce under the Satavahnas.** New Delhi: Oxford University Press,1986.

_____. **The Winds of Change: Buddhism and the Maritime Links of Early South Asia.** Delhi; New York: Oxford University Press, 1994.

_____. **The Archaeology of Seafaring in Ancient South Asia.** New York: Cambridge University Press, 2003.

_____. And Jean-Franois Salles,(eds.). **Tradition and Archaeology: Early Maritime Contacts in the Indian Ocean.** Proceedings of the international seminar, techno-archaeological perspectives of seafaring in the Indian Ocean, 4th cent. B.C.-15th cent. A.D., New Delhi, February 28-March 4, 1994. ดูโดยเฉพาะ Rougeulle, Axell. “Medieval Trade Networks in the Western Indian Ocean (8-14 Centuries): Some Reflections from the Distribution of Chinese Impacts in the Islamic World.”: 159-180.

Ray, N. et al.(eds.). **A Source book of Indian Civilization.** Hyderabad: Orient Longman, 2000.

Reade, J.(ed.). **The Indian Ocean in Antiquity.** London,1995.

Reddy,R. Chandrasekhara. **Heroes, Cults and Memorials: Andhra Pradesh, 300A.D.-1600A.D.** Madras: New Era Publication, 1994.

Reid, Anthony. **Southeast Asia in the Age of Commerce, 1450-1680. Vol. 1: The Lands Below the Winds.** New Haven: Yale University Press, 1988

_____. **Witnesses to Sumatra A Travellers’ Anthology.** Kuala Lumpur: Oxford University Press, 1995.

_____. **Charting the Shape of Early Modern Southeast Asia.** Chiang Mai: Silkworm Books, 1999.

Reischauer, Edwin O. **Ennins Travels in Tang China.** New York, 1955.

_____. And John K. Fairbank. **East Asia: The Great Tradition.** Japan, 1962; ninth printing 1972.

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

Ricklefs, M.C . **A History of Modern Indonesia since c. 1200.** Third Edition. Wales. Creative Print & Design Ltd, 2001.

Risso, Patricia. **Merchants and Faith: Muslim Commerce and Culture in the Indian Ocean.** U.S.A: Westview Press, Inc.,1995.

Roaf, M.D. **Cultural Atlas of Mesopotamia.** New York and Oxford, 1990.

Robert Burn, Andrew. **Persia and the Greeks:The Defense of the West.** Stanford,1984.

Rodgers,W.L. **Naval Warfare under Oars, 4th -16th Centuries: A Study of Strategy, Tactics and Ship Design.** Annapolis, 1939.

Romani, F. Deand Tchernia, A. (eds.). **Crossings: Early Mediterranean Contacts with India.** New Delhi, 1997, Manohar, 2005

Rostovtzeff, M. **The Social and Economic History of the Roman Empire.** Oxford,1926.

_____. **The Social and Economic History of the Hellenistic World vols.1 and 2.** Oxford, 1941.

Roy,T.N. **The Ganges Civilization.** Delhi, 1983.

Rushby, Kevin. **Hunting Pirate Heaven In Search of the Lost Pirate Utopias of the Indian Ocean.** Constable & Robinson Ltd,2002.

Sahay, Sachidanand. **Indian Costume, Coiffure and Ornament.** New Delhi,1975.

Saletore, R.N. **Early Indian Economic History.** London: Curzon Press, 1973.

Sar Desai, D.R. **Southeast Asia ,Past and Present.** Boulder: Westview Press, 1989.

Saraya, Dhida. **Sri Dvaravati: the Initial Phase of Siam's History.** Bangkok: MuangBoran Publishing House, 1999.

Sarkar,H. **An Architectural Survey of Temples of Kerala.** New Delhi, 1978.

_____. And Nainar, S.P. **Amaravati.** The Director General Archeological Survey of India. New Delhi: Bengal Offset Works, 2003.

_____. And Pande, B.M. **Symbols and Graphic Representations in Indian Inscriptions.** New Delhi: Aryan Books International,1999.

Sastri, H. Krishna. **South-India Images of Gods and Goddesses.** New Delhi, Chennai: Asian Educational Services, 2006.

Sastri, K.N. **New Light on the Indus Civilization. Vol. 2.** Dekhi,1965.

Sastry,S. Subrahmanya. **Report On the Inscriptions of The Devasthanam Collection With Illustrations Vol. VII.** Delhi: SriSatguru Publications, 1984.

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

Scarr, Deryck. **Slaving and Slavery in the Indian Ocean.** New York: St. Martin's Press, 1998.

Scarre, C.(ed.). **The Human Past: World Prehistory and the Development of Human Societies.** London: Thames & Hudson, 2005.

Schafer, Edward H. **The Golden Peaches of Samarkand: A Study of T'ang Exotics**. Berkeley: University of California Press, 1963.

Schmidt, Karl J.(ed.).**An Atlas and Survey of South Asian History.** New York, 1995.

Schnitger, Friedrich Martin. **The Archaeology of Hindoo Sumatra.** Leiden: Brill, 1937.

Schoff, Wilfred Harvey. **The Periplus of the Erythraean sea: travel and trade in the Indian ocean by a merchant of the first century.** Tr. From the Greek and annotated. New York: Longmans, Green, 1912.

Schwartzberg, J. **A Historical Atlas of South Asia.** Oxford: Oxford University Press, 1992.

Sen, Tansen. **Buddhism, Diplomacy and Trade: The Realignment of Sino-Indian Relations, 600-1400.** Delhi: Manohar Publishers (Association for Asian Studies and University of Hawai'i Press), 2003; Honululu: University of Hawai'i Press, 2004.

Senart, E. (ed.). **Mahavastu.** 3 Vols. Paris, 1882-97.

Seneviratne, Maureen. **Some Mahawamsa Places or History Happened Here.** Colombo,1979.

Serpa Pinto, Alexandrede. **How crossed Africa: from the Atlantic to the Indian Ocean, through unknown countries; discovery of the great Zambesi Affluents, etc.** London: Sampson Low, Marston, Searle & Rivington, 1881.

Sethuraman, N. **Early Cholas, Mathematics Reconstructs the Chronology.** 1980.

Severin, Tim. **The Sindbad Voyage.** London, 1982; London: Arrow Books Limited, 1983.

Sharma, Arvind. **Goddesses and Women in the Indic Religious Tradition.** Varanasi: Indica Books, 2005.

Sharma, B.N. **Social and Cultural History of North India c.1000-1200 A.D.** New Delhi: Abhinav, 1972.

Sharma, R.S. **Sudras in Ancient India: A Social History of the Lower Order Down to circa A.D. 600**. Delhi: Motilal Banarsidass, 1958.

_____. **Aspects of Political Ideas and Institutions in Ancient India.** Delhi: Motilal Banarasidass, 1959.

_____. **Urban Decay in India, c. 300-c.1000.** New Delhi: Munshiram Manoharlal, 1987.

_____. **Early Medieval Indian Society: A Study in Feudalisation.** Hyderabad: Orient

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

Longman, 2001.

_____. **Perspectives in Social and Economic History of Early India.** Delhi, 2003.

_____. **India's Ancient Past.** 2008.

Shamasastry, R. (trans.) **Arthasastra.** Mysore,1923.

Sidebotham, S.E. **Roman Economic Policy in the Erythra Thalassa, 30 B.C.-A.D. 217.** Leiden, 1986.

Simkin, C.G.F. **The Traditional Trade of Asia.** London: Oxford University Press, 1968.

Sinha, B.P.(ed.). **Potteries in Ancient India.** Patna, 1969.

Sircar, D.C. **The Early Pallavas.** Lahore, 1935.

_____. **Studies in the Geography of Ancient and Medieval India.** Delhi, Motilal Banarsidass, 1960, 1971.

_____. (ed.) **Select Inscriptions bearing on Indian History and Civilization. Vol. I, from the sixth century B.C. to the sixth century A.D.** 3rd ed. Delhi/Madras: Asian Humanities Press, 1986.

Sircar, Pronob Kumar. **The Primitive Tribes of Andaman & Nicobar Islands.** Delhi: Akansa Publishing House, 2004.

Sivaraja Pillai, K.N. **The Chronology of the Early Tamils.** New Delhi, 1984.

Sivaramamurti, C. **The Chola Temples Thanjavur Gangaikonda-cholapuram & Darasuram.** New Delhi: The Director General Archeological Survey of India, 2004.

_____. **Mahabalipuram.** New Delhi: The Director General Archeological Survey of India, 2006.

Skeat, Walter William. **Malay Magic Being an Introduction to the Folklore and Popular Religion of the Malay Peninsular.** Singapore: Oxford University Press,1984.

Smith, Holly S. **Aceh: Art and Culture.** Kuala Lumpur: Oxford University Press, 1997.

Smith, R.B. and W. Watson.(eds.).**Early Southeast Asia.** New York and Kuala Lumpur: Oxford University Press,1979.

Smith, V. **The Oxford History of India.** Oxford, 1958.

Smyth, H.W. **Mast and Sail in Europe and Asia.** London, 1906.

Snellgrove, David L. **Asian Commitment: Travels and Studies in the Indian Sub-Continent and South-East Asia.** Bangkok: Orchid Press, 2000.

_____. And Richardson, Hugh. **A Cultural History of Tibet.** Bangkok: Orchid Press, 2003.

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

Songshi. (History of the Song Dynasty). Compiled by Tuo Tuo (1212-55) et. al., Beijing: Zhonghuashuju, 1995.

Sopher, David E. **The Sea Nomads: A Study based on the literature of the maritime boat people of Southeast Asia.** (Memoires of the National Museum no. 5.) Singapore,1965.

Soundararajan,J. **Nataraja in Southern Indian Art.** Delhi: Sharada PublishingHouse, 2004.

Spencer, George W. **The Politics of Expansion: The Chola Conquest of Sri Lanka and SriVijaya.** Madras, 1983.

Sreedhara Menon, A. **A Survey of Kerela History.** Madras, 1998.

Srinivasan, K.R. **The Dharmaraja Ratha & Its Sculptures Mahabalipuram.** New Delhi: Abhinav Publications, 1975.

_____. **Temples of South India.** New Delhi: The Director National Book Trust, Reprint 2005.

Srivastava, Balram. **Trade and Commerce in Ancient India (From the Earliest to A.D. 300).** Varanasi: Chowkhamba Sansakrit Series Office, 1968.

Stein, Burton. **Peasant State and Society in Medieval South India.** New Delhi: Oxford University Press,1980.

_____. **A History of India.** Oxford: Blackwell, 1998.

Stein, R.A. **Tibetan Civilization.** Standford: Stanford University Press, 1972.

Stockdale, John Joseph. **Island of Java.**

Suarez, Thomas. **Early Mapping of Southeast Asia.** Singapore: Periplus, 1999.

_____. **Early Mapping of the Pacific.** Singapore: Periplus, 2004.

Subbarayalu, Y. **Political Geography of the Coḷa Country.** Madras, 1973; Thapar, R. 2003: 373-374.

Subrahmanian, N. **Sangam Polity: The Administration and Social Life of the Sangam Tamils.** Bombay, 1966.

_____. **History of Tamil Nadu (to A.D. 1565).** Madurai: Koodal Publishers, 1983.

_____. **History of Tamil Nadu (to A.D. 1336).** (fifthedition). Udumalpet, 2005.

_____. **Social and Cultural History of Tamilnadu (To A.D.1336).** (First Edition 1973; Ninth and Fully revised Edition 2005) Udumalpet: Ennes Publications, 2007.

Subramanian, K.R. **The Origin of Saivismandits History in the Tamil Land.** New Delhi, Madras: Asian Educational Services, Reprint 2002.

Sukthankar, V.S. **The Mahabharata.** Poona: Bhandar Oriental Research Institute, 1942.

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

Suleiman, Satyawati. **The archaelogy and history of West Sumatra.** Jakarta: Pusat Penelitian Arkeologi Nasional. [Bulletin of the Research Center of Archaeology of Indonesia 12], 1977.

_____.;Rumbi Mulia and other. **Studies of Srivijaya.** Pusat Penelitian Arkeologi Nasional. 1981.

Suresh, S. **Symbols of Trade-Roman and Pseudo-Roman Objects Found in India.** India: New Delhi, 2004.

Tampoe, Moira. **Maritime Trade between China and the West: An Archaeological Study of the Ceramics from Siraf (Persian Gulf), 8th to 15th Centuries A.D.** Oxford: British Archaeological Reports,1989.

Tarling, Nicolas (ed.). **The Cambridge History of Southeast Asia. Vol. I: From Early Times to c.1800.** Cambridge and New York: Cambridge University Press,1992.

Tarn, W.W. **The Greeks in Bactrai and India.** Cambridge, 1938, 1951.

Taylor, Jean Gelman. **Indonesia Peoples and Histories.** New Heaven: Yale University Press, 2003.

Taylor, Paul Mitchael and Lorraine V. Aragon. **Beyond the Java Sea.** Washington D.C.: Smithsonian Institution,1991.

Teltscher, Kate. **The High Road to China.** 2007.

Thamby, V.J. **The Origin of The Tamil Vellalas.** New Delhi, Chennai: Asian Educational Services, 2004.

Thangavelu,S. **Cultural Heritage and Scientific Preservation.** Chennai: Kamala Publications, 1999.

Thapar, Romila. **A History of India. Vol. 1.** Harmondsworth, England: Penguin Books, 1966.

_____. **Ancient India Social History.** Hyderabad, 1978.

_____. **Asoka and the Decline of the Mauryas.** Oxford: Oxford University Press,1998.

_____. **Cultural Past: Essays in Early Indian History.** New Delhi, 2000.

_____. **Early India from the Origins to A.D. 1300.** Delhi, 2001; London: AllenLane, 2002 (2003).

_____. **Asoka and the Decline of the Mauryas.** (Tenthimpression). New Delhi, 2006.

Thomas, B. **Arabia Felix.** London, 1932.

Thomaz, Lus Filipe F. Reis. **Nina Chatu and the Portuguese Trade in Malacca.** Bandar Melaka:

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

Luso-Malaysian Books, 1991.

Thomson, John. **The Straits of Malacca, Siam and Indo-China.** Singapore: Oxford University Press.

Thomson, J.O. **A History of Ancient Geography.** Cambridge, 1948.

Thucydides. **Pelopnnesian War.**

Thurston, Edgar. **Castes and Tribes of Southern India**. 7 vols. Reprint. Delhi, 1975.

_____. **Todas and Kotas of The Nilgiri Hills and of the Bramans, Kammalans, Pallis and Pariahs of Madras City.** NewDelhi, Chennai: Asian Educational Services, 2004.

_____. And Rangachari, K. **Castes and Tribes of Southern Indian.** New Delhi: Asian Educational Services,2001.

Tomio, Shifu Nagaboshi. **The Bhodhisattva Warriors the Origin, Inner Philosophy, History and Symbolism of the Buddhist Martial Art within India and China.** Delhi: Motilal Banarsidass, 2000.

Torr, C. **Ancient Ships.** Cambridge, 1894.

Toussaint, Auguste. **History of the Indian Ocean.** J. Guictarnaud (trans.). London, Routledge and K. Paul, 1966.

Trautmann, T. **Kautiliya and the Arthasastra.** Leiden: Brill, 1971.

Trenckner, V. (ed.). **Milindapanha.** London, 1928; Delhi, 1990.

Trocki, Carl A. **Prince of Pirates: the Temenggongs and the Development of Johor and Singapore (1784-1885).** Singapore: Singapore University Press, 1979.

Vadivelu, A. **The Aristocracy of Southern India Vol. I, Vol. II.** Delhi: Mittal Publications, 1984.

Vaidya, C.V. **Epic India or India As Described in The Mahabharata and The Ramayana**. New Delhi, Madras: Asian Educational Services, 2001.

Vainker, S.J. **Chinese pottery and porcelain; From prehistory to the present.** London (First published 1991), 1997.

Vasudevan, Geeta. **The Royal Temple of Rajarajaan Instrument of Imperial Cola Power.** Delhi: D.K. Fine Art Press,2003.

Vatdyanathan, Sunit. **Temples of South India A Photographic Journey**. 2002.

Venkatarana, Ayyar C.P. **Town in Ancient Dekkan.** New Delhi, Madras: Asian Educational Services, 1994.

Vickery, Michael. **Society, Economics and Politics in Pre-Angkor Cambodia. The 7th - 8th**

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

Centuries. Tokyo, 1988.

_____. **Champa Revised.** Asia Research Institute Working Paper Series No. 37. Singapore: Asia Research Institute, National University of Singapore, 2005.

VictorT.King. **The Sociology of Southeast Asia Transformations in a Developing Region.** The University of Hawai'i Press, 2003.

Villiers, A.J. **Sons of Sinbad.** London, 1940.

Vincent, William D.D. **The Commerce and Navigation of The Ancients in The Indian Ocean.** London: Printed for T. Cadell and W. Davies in the Strand, 1807; 1998.

Warmington, E.H. **The Commerce between the Roman Empire and India.** Cambridge,1928.

Warren, James F. **A Tale of two Centuries: The Globalisation of Maritime Raiding and Piracy in Southeast Asia at the end of the Eighteenth and Twentieth Centuries.** Asia Research Institute Working Paper Series No. 2. Singapore: Asia Research Institute, National University of Singapore, 2003.

Watson, Francis. **India: A Concise History.** Singapore: Thames and Hudson, 1992.

Watson, William. **Early Civilizationin China.** NewYork: McGraw-Hill Book Company, 1972.

Weatherford, Jack. **Genghis Khan and the Making of the Modern World.** New York: Three Rivers Press, 2004.

Wechsler, Howard J. **Offerings of Jade and Silk Ritual and Symbol in the Legitimation of T'ang Dynasty.** Massachusetts: Yale University, 1985.

Wheatley, Paul. **The Golden Khersonese: Studies in the Historical Geography of the Malay Peninsula before A.D. 1500.** Kuala Lumpur: University of Malaya Press, 1961.

_____. **Journal of the Malayan Branch of the Royal Asiatic Society Geographical Notes on some Commodities involve in Sung Maritime Trade.** Singapore: Tien Wah Press.

_____. **Nagara and Commandery: Origins of the Southeast Asian Urban Traditions.** Chicago: University Press, 1983.

Whitcomb, D.S. **Aqaba-Port of Palestine on the China Sea.** Chicago: The University of Chicago, Oriental Institute, 1988.

White, David Gordon. **The Alchemical Body: Siddha Tradition in Medieval India.** Chicago: University of Chicago Press, 1996.

White, Walter Grainge. **The Sea Gypsies of Malaya An Account of the Nomadic Mawken People of the Mergui Archipelago with a Description of Their Ways of Livings,**

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

Customs, Habits, Boats, Occupations. Bangkok: White Lotus, 1997.

Wicks, Robert S. **Money,Markets and Trade in Early Southeast Asia: The Development of Indigenous Monetary Systems to A.D. 1400.** Cornell Southeast Asia Program Publications, 1992.

Widodo, Johannes. **The Boat and The City: Chinese Diaspora and the Architecture of Southeast Asian Coastal Cities.** Architecture of Southeast Asian Coastal Cities Series. Singapore: Marshall Cavendish Academic, 2004.

Wilkinson, R.J. (ed.). **Papers on Malay Subjects.** Kuala Lumper: Oxford University Press, 1971.

Williamson, A. **Sohar and Omani Seafaring in the Indian Ocean.** Muscat,1973.

Wink, André. **Al-Hind: The Making of the Indo-Islamic World Vol. I-II.** Boston, Leiden: Brill Academic Publishers, Inc., 1991, 1997, 2002.

Winstedt, R.O. **A History of Malaya**. London: Raffles Museum Singapore, 1934.

_____. **The Malaya: A Cultural History.** London: Routledge & Kegan Paul Ltd.

Wolters, O.W. **The Fall of Srivijaya in Malay History.** Singapore: Oxford University Press, 1970.

_____. **Early Indonesian Commerce: A Study of the Origins of Srivijaya.** London: Cornell University Press,1974.(firstpublished 1967).

_____. **History, Culture and Region in Southeast Asian Perspectives.** Singapore: Institute of Southeast Asian Studies, 1982.

Yajima, H. **The Arab Dhow Trade in the Indian Ocean.** Tokyo: Institute for Study of Languages and Cultures of Asia and Africa,1976.

Yarshater, Ehsan.**The Cambridge History of Iran Volume 3 (I) The Seleucid, Parthian and Sasanian Periods.** Cambridge: The Cambridge University Press, 2003.

_____. **The Cambridge History of Iran Volume 3 (2) The Seleucid, Parthian and Sasanian Periods.** Cambridge: The Cambridge University Press,1996.

Yazdani, G. **The Early History of the Deccan Vol. I.** Hyderabad: Oxford University Press & Government of Andhra Pradesh, 1960.

Yuko, Hayashi and Yang Guang yuan (ed.). **Dynamics of Ethnic Cultures Across National Boundaries in Southwestern China and Mainland Southeast Asia: Relations, Societies and Languages.** Chiang Mai: Ming Mueng Printing House, 2000.

Zhiyan, Li and Cheng Wen. **Chinese pottery and porcelain; Traditional Chinese Arts and Culture**. Beijing, 1989.

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ภาคผนวก - แผนที่

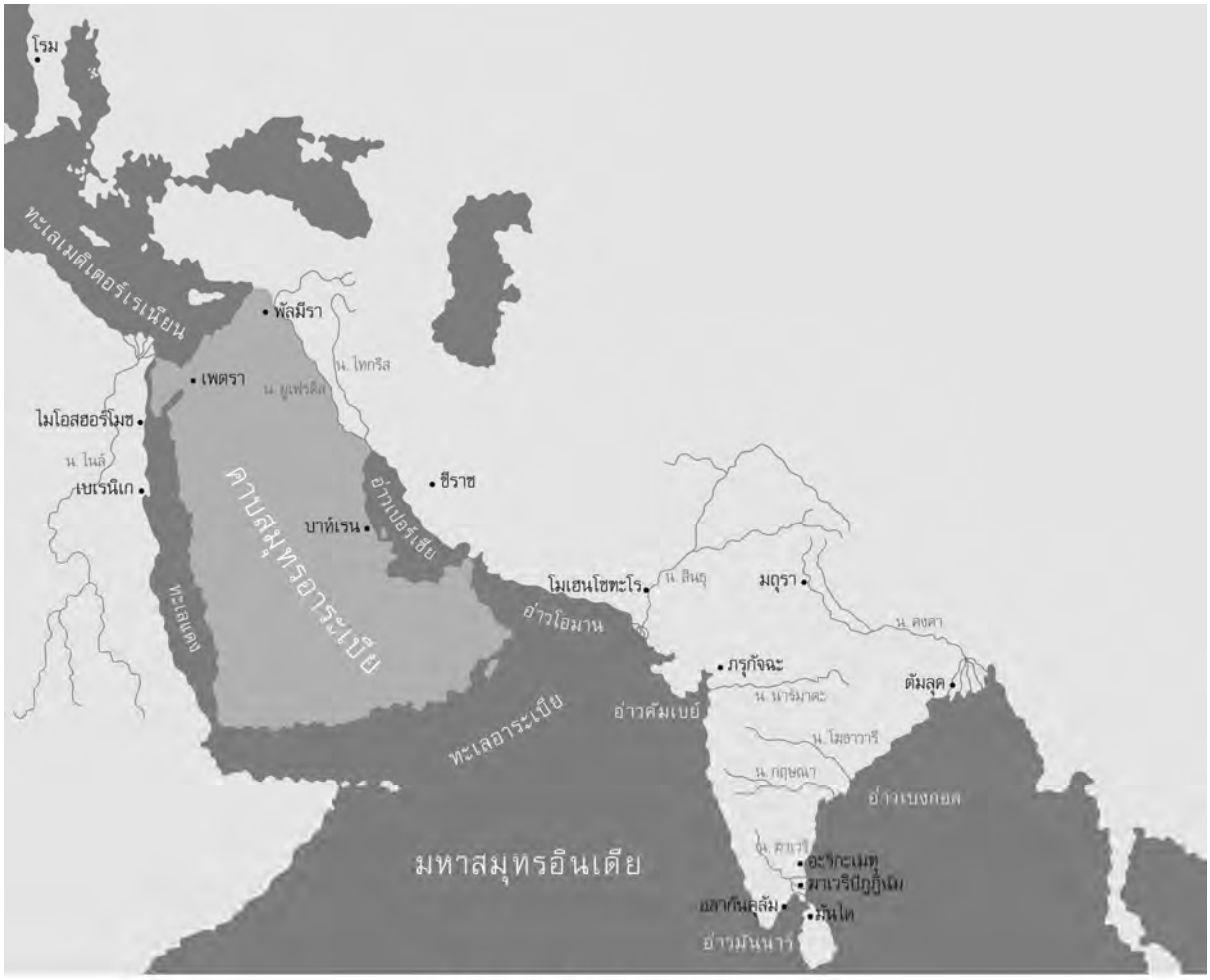

ชื่อสถานที่สำคัญในงานวิจัย

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

บริเวณทะเลแดงในยุคจักรวรรดิโรมัน

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

อินเดียสมัยศตวรรษที่ ๕ ก่อน ค.ศ.

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

บริเวณของทมิฬโบราณ

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

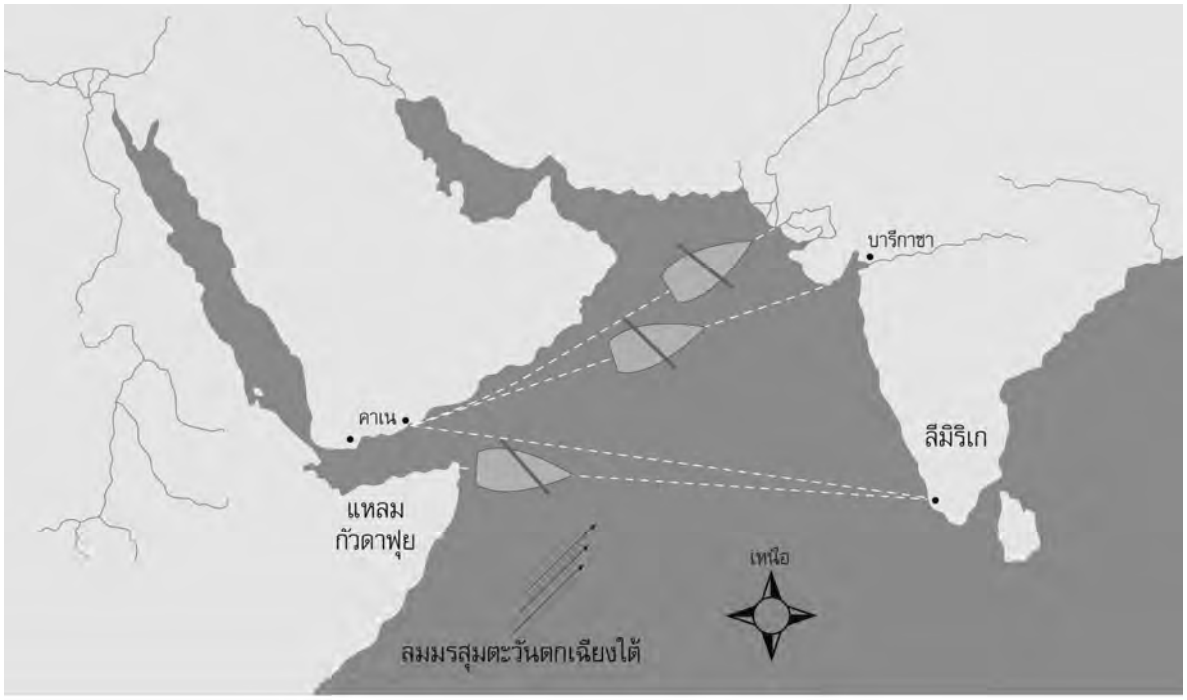

เส้นทางเดินเรือจากอาระเบียถึงอินเดีย

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

รัฐคุชราต (ปัจจุบัน)

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/

ตำแหน่งที่พบจารึกศรีวิชัยยุคต้น (๗ หลัก) ในสุมาตราใต้

๑-๓. จารึกศรีวิชัยที่ปาเลมบัง
- ๑. จารึกเซโบกิงกิง
- ๒. จารึกเกดุกันบูกิต
- ๓. จารึกตะลังตูโว

๔-๗. จารึกตามเมืองต่าง ๆ
- ๔. จารึกการังบราฮี
- ๕. จารึกโกตะกเปอร์
- ๖. จารึกเดสาจาบุง
- ๗. จารึกพาลาสพะเสมะห์

Created with Print2PDF. To remove this line, buy a license at: http://www.software602.com/